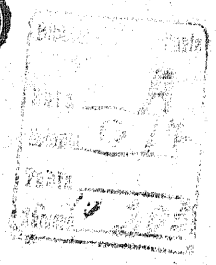
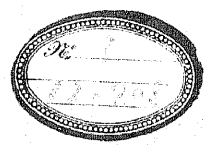

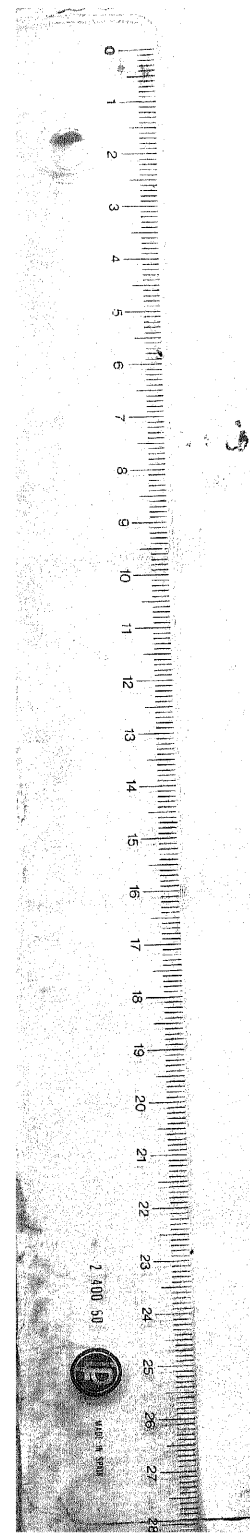
No. 6710

Prata Selezione. to 2

Prata Selezione

3-5-581

2 100 50

MADE IN GERMANY

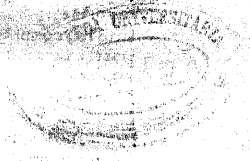
N. 6473

+ COMMENTARIA + IN TITVL. ff. DE LEGATIS

SECUNDO PRAECELLENTISSIMI DO-
ctoris Petri Peralta, Juris Caesarei professoris eminentissimi,
in Gymnasio Salmanticensi Cathedrae Primariae antiquio-
ris emeriti, rube donati, eiusdem facultatis Decani,
& patroni viri, ac suae tempestatis facile

del Co. leg. v. de Principis.
del Co. leg. v. de Principis.

ADEST HIC ETIAM INDEX COPIOSIS-
simus eorum quae in hoc volumine continentur.

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
E. 2.º C. 37 N. 13.

SALMANTICAE,
EXCVDEBAT IOANNES MARIA A TER-
ranoua. Anno. M. D. LXIII.

Cum priuilegio Regis.

Esta cassado entre mis el privilegio.

El Rey.

OR quanto por parte de vos el Doctor Sancho de Peralta vezlino de la Ciudad de Salamãca, nos fue fecha relacion, que el Doctor Pedro de Peralta vuestro padre Cathedratico que fue de Prima de leyes, y jubilado en la vniuersidad de Salamanca, dexo escrita y ordenada vna lectura sobre el titulo, de Legatis secundo, y otras repeticiones sobre el titulo, de Hereditibus institucendis, y otra repeticion sobre la ley Si quis in principio testamenti, de Legatis. 3. en dos volumenes, las quales eran obras muy prouechosas, y en ellas el dicho Doctor vuestro padre auia gastado mucho tiempo, y tenido en ello mucho trabajo, atento lo qual nos suplicastes, os diessemos licencia y facultad para imprimir las, y juntamente con la dicha licencia Privilegio, para q̄ por el tiempo q̄ nuestra merced y voluntad fuesse ninguna otra persona de estos nuestros Reynos y señorios las pudiesse imprimir ni vender so graues penas, o como la nuestra merced fuesse: lo qual visto por los del nuestro Consejo, por quanto en los dichos libros se hizieron las diligencias q̄ la prematica por nos agora nueuamente fecha dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula en la dicha razõ. E nos tuuimos lo por bien, por la qual vos damos licencia y facultad para, que qualquier impresor de estos nuestros Reynos, pueda imprimir e imprima los dichos libros que de suso se haze mencion, sin que por ello caya ni incurra en pena alguna, y para que por tiempo de quinze años primeros siguientes, que corran y se cuenten desde el dia de la data desta nuestra cedula en adelante, vos el dicho Doctor Peralta o la persona que vuestro poder ouiere podais imprimir y vender los dichos libros. Y mandamos que persona alguna sin vuestra licencia, durante el tiempo de los dichos quinze años no los pueda imprimir ni vender so pena de perder todos los libros que ouiere imprimido, y mas veinte mil maravedis para nuestra camara. Y mandamos q̄ despues de impresos no se puedan vender ni vendan sin que primero se trayan al nuestro Consejo juntamente con los originales que en el fueron vistos, que van rubricados y firmados en fin dellos de Domingo de cauala nuestro escriuano de camara de los que residen en nuestro Consejo, para que se vea la dicha impresion si esta conforme a los originales, y se tasse el precio por que se ouieren de vender cada volumen so pena de caer e incurrir en las penas contenidas en la dicha prematica y leyes de nuestros Reynos. Y mandamos a los del nuestro Consejo Presidente e Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, Alguaziles, de la nuestra casa y Corte y Chancillerias y a todos los Corregidores Asistentes Governadores, Alcaldes y otros Iuezes, justicias qualesquier de todas las Ciudades, Villas, y lugares de los nuestros Reynos y señorios, y acada vno e qualquier dellos an si a los que agora son, como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden y cõplan esta nuestra cedula y merced que anfi vos hazemos: Y que contra el tenor y forma della no vayan pasarse ni cõsienten yr ni passar por alguna manera so pena de la nuestra merced y de veynte mil maravedis para la nuestra camara a cada vno que lo contrario hiziere. Fecha en Madrid a veynte y cinco dias del Mes de Junio, de mil y quinientos y sesenta y dos Años.

Yo el Rey

Por mandado de su Magestad.

Francisco de Erasso

AD ILLUSTR. ET MAGNANIMVM HEROEM, CHRISTOPHORVM VACCAM CASTRUM, militiæ Diui Jacobi Equitem splendidissimum, & Regij Consilij Senatorem ampliff. Sancij Peraltae. II. Docto. in Commentaria P. Peraltae, Patris sui, Iurifconsulti disertissimi

PRÆFATIO.

Primè illi de hominũ genere magnanime Christophore, deq̄ Repub. mea sententia merentur, qui patriam, qui ciues suos illustrare conantur: qui se laudi, qui gloriæ, non somno, nõ cõmunijs, non delectationi natos arbitrant. Etenim, qui nobis diu viuere negetur, quid dignius, quam aliquid relinquere, quo nos vixisse testemur? quid præstatius, quid omnino laudabilius, quam excellenti quadam scientia, ingenijq̄ præstantia de omnibus bene mereri: eaq̄ nominis fama

comparare, quæ posteros a somno excitet, quæ ad virtutẽ inflamment? Hoc medijsidius, ne cuncta persequare, nobiles aliquot architecti & pictores, alijsq̄ etiã ijs ex artibus, quæ ad humanum vsum, cultumq̄, atq̄ incunctitatẽ sunt inuentæ, egregie præstiterunt. Qui pulcherrimis admirandisq̄ operibus, atq̄ pieturis patriam suam ornandã illustrandãq̄ curarunt. Nã de ea, quæ militaris vocatur, quid attinet referre? ex qua tot Heroes, tot Imperatores, tot Reges, tot Principes, tot fortissimi præstantissimiq̄ duces immortalẽ nomen sunt consecuti. Quorum res gestæ, clarissimãq̄ facta æternis literarum monumentis vbiq̄ gentiũ extolluntur, atq̄ celebrantur. Quid illos cõmemorem, qui summis ingenij, eloquentiæ, doctriinæ ornamentis præditi memoriã sui sempiternã reliquerunt? Verum vt homines hoibus multũ præstant, sic artes artib⁹, et discipline disciplinis longè antecellunt. Nam vt eam, quæ de Deo, diuinisq̄ rebus agit, excipiam, quam semper excipio, quæ nã cũ Iurispudentia conferri potest, siue originem, & dignitatem, siue rerũ cognitionem, & copiam, vtilitatẽq̄ spectandam que existimet? Quid enim maius, quam Deũ. Opt. Max. legis authorẽ habere? quid nobilius, q̄ principem illam naturalẽ aequitatẽ, & rationẽ omnibus in rebus velut fundamentum intueri? Quid dignius, quam a Phoroneo vsq̄ vetutissimo Argiuorum Rege, qui primus leges, iudiciãq̄ cõstituit, quam a sanctissimo Mose, qui interiectis aliquot

seculis post Phoronæi fuit, diuinasque leges à Deo accepit: tot clarissimos Reges, tot sapientissimos Philosophos, non solum ex Græcis, alijsque nationibus & gentibus, sed ex Romanis etiam, legum latores fuisse? Et, ut reliquos omittam, quid P. Papium? qui Regias leges in volumen retulit? quid decem viros referam, illius. 1. 2. Tabul. libelli conditores? qui, vni, ut Cicero sentit, videtur bibliothecas omnium Philosophorum, si quis legum fontes & capita viderit, & auctoritatis pondere, et vtilitatis vbertate superare. Quid Dictatores, Consules, Praetores, Tribunos dicam? qui civilem hanc scientiam tot populi placitis, tot Senatusconsultis, tot Plebiscitis, tot Praetorum edictis ornauerunt, & auxerunt? Quid Imperatores ipsos? Quid sanctissimos Pontifices numerem? qui vsq. ad eam amplificauerunt, & nobilitauerunt, ut iam nihil maius dici queat, quàm quod principi placuit, legis habet vigorem. Quo quid admirabilius sit, non video: quum id ipsum vniuersus orbis laudet, probet, veneretur, amplectatur. Latissimus se offert hic dicendi campus, sed reprimam me, atque intra claustra continebo. Quis enim tantam rerum copiam omni doctrinarum genere abundantissimam, quantam Iurisprudencia complectitur, exprimere posset? Quam quum nominas, quid eo nomine te nominare putas, nisi illum artium, atque omnium scientiarum circulum, qui omnem terrarum orbem circumit, id est regit, gubernat, atque moderatur. Cuius auctoritate, nutuque legum docemur, adimitas habere libidines, coërcere omnes cupiditates, nostra tueri, ab alienis mentes, oculos, manus abstinere. Quid sacratissimis Pontificum decretis sapientius? quid veterum Iurisconsultorum responsis prudentius & elegantius? Quorum beneficio Latini sermonis arcem Barbari nunquam expugnare potuerunt. Iam verò est ne vlla ex alijs disciplinis, vnde maiorem laudem acquirere, maiores progressus facere, quàm ex iuris prudentia possis vel ad summos magistratus, vel ad amplissimas dignitates? Est me Hercule virtus omnis maximum, pulcherrimumque sibi, præmium. Sed quid est? quod ea neglecta, contemptaque nominis aternitate, vix degustatis, prob pudor, primis literarum elementis, lucro inhiamus, questui deseruimus, & ad auri sacram famem omnes aduolamus? Quid nisi humane fortis conditio, & infelicitas, que sapientissimos etiam viros aliquando cogit, ut ad vtilitatem respiciant. Etenim, quum non minore labore, studio, vigilijs alie artes & discipline, quàm iura civilia & pontificia perdiscantur, cur longè minoribus præmijs illarum studiosos, quàm Iurisconsultos affici videmus? Amplectuntur illi quidem sine dubio optimas laudatissimasque disciplinas, & artes, quarum cognitio homine libero est dignissima: sed que plus laudis & fame, quàm vtilitatis habet. At Iurisprudencia omnia præstat, laudem, honorem, opes, decus. Quid? quod longè omnium est præstantissimum, ijs, qui eam religiose

colunt, qui iura interpretantur, qui scriptis illustant, qui castè integreque in rebus gerendis versantur, siue ius dicant, siue causas agant, ipsa Iustitia virtutum Regina, præter amplissimas diuitias, quas Iurisconsulti possident, præter multas clientelas, quas habent, perpetua & sempiterna nominis ornamenta tribuit, & largitur. An non videmus quanto in honore Iurisconsulti apud omne hominum genus sint? Quanto in pretio apud omnium Principes gentium habeantur? Hos à consilijs sumunt, illos prouincijs, alios ciuitatibus præficiunt. Quid? Imperia, regna, prouincijs, ciuitates, & oppida administrant, regunt, gubernant. Promisit hoc illis Imperator Iustinianus. Cuius laudatissimum institutum vniuersus orbis comprobant. Hoc Romani Pontifices, hoc Imperatores, hoc Reges, hoc omnes Principes constanter obseruant: nempe ut ijs potissimum in gubernanda Republica vtantur, qui virtute, consilio, & præstantissima hac Iuris scientia excellere credantur. Quo fit, ut multo plures eius discipline cognitionem, quàm aliarum expectant, omni que studio consequi conentur. Nonos enim, ut est apud Ciceronem, alit artes, omnesque incenduntur ad studia gloria, que sola, ut Valerius Flaccus canit, animos, mentemque perurit. Quis enim non incenditur tam magnis amplisque præmijs? Quem non allicient tam præclara munera, & illustres honores? Quis in eam disciplinam non incumbet, non totis viribus illustrandam curabit, ex qua vberissimi amplissimi que fructus proneniunt? Hoc quum alij pulchrè copioseque præstiterunt, tum præcipue eloquentissimi illi Iurisconsulti, & omni laudum genere ornatissimi, qui sub Alexandro Seuero optimo Imperatore floruerunt. At nostra atas vix vnum aut alterum proferre potest, qui cum illis Paulis, Vlpianis, Scæolis sit conferendus. Habuit Gallia Guilielmum Budeum. Habuit Italia Andream Alciatum. Habuit Germania Vdalricum Zasium, viros, ne quid aliud dicam, de Iurisprudencia, de que omni literarum genere optimè meritos. At Hispania, que nulli vnquam nationi, & genti, viris, armis, litæsis cessit, Petrum Peraltam patrem meum, si non illis ingenio, facundia, doctrina superiorem, certè non inferiorem protulit. Liccat mihi de parente meo vera dicere, nec vitio id verti debet. Siquidem veritas sine inuidia est audienda. Quis enim in hac Salmanticensi Academia totius orbis celeberrima tanta cum omnium admiratione, & vtilitate leges est interpretatus? Quis inextricabiles iuris nodos, obscuritatesque & enigmata tam doctè ac peritè soluit, atque explicauit? Quis ad excellentis huius scientie arcem viam tam facile aperuit? Quis tot consultissimos & ornatissimos viros, qui Philippo Regi optimo & maximo nunc sunt à consilijs, in eum perduxit portum, vnde insignia & ornamenta nominis, laudis, honoris, fortunæ, sunt consecuti?

Qui quum profectus munere esset perfunctus, rudesq; iam donatus, amplius enim viginti annis & antemeridianis, & pomeridianis horis magna cum laude iura docuit, atque explanauit, ut posteris etiam prodesset, ad scribendum animū appulit: variaq; opera, & doctissima in ius civile commentaria reliquit. Quae quum grauisimo Regij Senatus iudicio, sed praesertim tuo magnanime Vacca essent approbata, dignum duxi, ne actione ingrati, qua Athenienses vsi sunt, in me agi posset: ea sub tuo clarissimo nomine in publicum emittere. Nam quauis multi splendidissimi & ornatissimi proceres occurrerent, tu vnus instar omnium mihi fuisti, cui haec patris mei commentaria dicarentur. Etenim, si ille oēs conatus, viresq; suas eō direxit, ut de omnibus bene mereretur, nonneque suum, & patriam illustraret, quod docendo tantum scribendoque est consecutus: quid de te iudicandum est, quem virtute, prudentia, & rerum gestarum gloria videmus ad summum honoris fastigium, & quidem iure, iam ascendisse? Non enim solum de patria, ciuibusq; tuis, es optime meritus, sed de ipso etiam Rege, ac de ijs omnibus qui imperio eius parent, dictoq; sunt audientes. Quid? quod nullam promerēdi occasionem amittis: sed pro ea, quam sustines, personā (sustines autem amplissimā) quotidie officium Reipub. praestas, omneq; beneficij genus, & virtutis confers, & exerces. Iam quid ego commemorem? quantum Carolus quintus Caesar maximus & inuictissimus Imperator virtuti, integritati, singulariq; prudentiae tuae tribuerit, atque concesserit. Qui simul ac te in Regium Senatum legit, statim in ea Indiae Regna, quibus à Perunte flumio nomen est inditum, ut illis summo cum imperio esses, transire imperauit. Vbi quū omnia perturbata, & iam deplorata inuenisses, dici non potest, quanta animi magnitudine rem sis aggressus, quanta celeritate confeceris. Nam quum aduersus atrocissimos hostes, equis, armis, pecunijs, omnibusq; rebus instructissimos, qui regna illa occuparant, pugnandum esset, tam breui tempore, etiam si rerum omnium egenus, atq; imparatus esses, arma cōquisisti, tormenta parasti, milites ab remotissimis vsq; regionibus accersitos collegisti: ut prius praeliū cōmisisse, quam bellum intulisse videreris. Quo in praelio magnanime Castre tua potissimum virtus enituit. Nam quīs tibi ab hostibus, quos insensis obstinatisq; animis in te vnum praecipue tela coniecturos certo scires, cauendum esset: cunctiq; etiam te orarent, & propē cogere, ne te tanto periculo mortis cōmitteres: tamen ea robusti & excelsi animi tui erat cōstantia, ea interviti vultus incunditas, ut tuis admirationi, hostibus terrori esset: ut, inuitis etiam amicis, ornatus paludamento ex auro intexto, purpureaq; cruce oblonga, quae militiae D. Iacobi est ornatum, insignito, ferociq; equo aduectus, quo magis hostibus conspicuus fores, in praelium prodires. Atq; ita prodires, ut nulla in re deesses, omnia obires, & quid quoq; loco faciendum esset, prouideres: & ducis in cohortandis militibus, & in pugnando militis officia praestares, nullamq; te

pus in

pus intermitteres, ut cōmuni omnium saluti, prospiceres. Sed quū fortissimē et acerrimē ab hostibus pugnaretur, quippe pro vita: & imperio, Regiaq; acies iam inclinaret, tanto impetu cum ea Equitum turma, quam in subsidium in edito loco collocaras, irrūisti, ut repulsis, caesis, captisq; hostibus, victoriam, praeter omnium spem, sis consecutus. Quā quidē victoria animi omnium sunt confirmati, & prouinciae illae quae propemodum erant amissae, receptae. Inde Cuscium, quae est amplissima illius Regni ciuitas, es profectus, atq; ibi maximo triumpho, & Regio apparatu, summaq; ciuium gratulatione exceptus. Vbi quū omnia prudenter modesteq; composuisses. Tribunos, Centurionesq; & milites, qui Regi suo in recuperandis illis Regnis strenue operam nauarant, multis magnisq; praemijs, ac muneribus ornatos dimississes, quid non laude dignum es executus? Religionē illis constituisti, Duces quosdam misisti, qui alias regiones inquirerent, explorarent, atq; illustrarent, coloniasq; deducerent. Nobilissimos principum Indiae filios in libertatem vindicasti: literarijsq; ludis inslitutis, non secus, ac tuos educandos instituendosq; curasti. Ad haec legibus, moribus, sanctissimisque institutis, ea Regna, quibus etiam nunc gubernantur, ita ornasti, atq; stabilisti, ut nihil prudentius à Solone, nihil grauius à Zaleuco, nihil sanctius à Lycurgo, nihil deniq; iustius à Minoe, vel ad salutem Indiae Hispanaeq; gentis, vel ad ciuitatum incolumitatē, vel ad vitam hominum & quietam, et beatam inueniri, ferri, sanciri, instituique potuit. Ita enim res in pristinum statum & quietis, & concordiae in ea India restitūisti, ut, veluti alter Thrasibulus Atheniensis, quem nemo fide, cōstantia, animi magnitudine, & in patriam amore superauit, obliuionis lege iniuriarū, pro stabilienda populorū pace non minus recte, quam sapienter tulisse videaris. Ille enim ciues, in eam legem quam tulerat, inurare coegit, quae vetabat, ne quis de ante actis rebus accusaretur, neue multaretur, ne quis praeteritarum iniuriarum mentionem faceret. Quo facto concussam ciuitatis statum, & labentem in antiquum habitum renouauit, omniumq; discordiarum memoriā sempiterna obliuione deleuit. Quā si, te absente, Hispani Indi q; seruassent, melius certe cum illis actum esset: nec in tot calamitates, infortuniaq; incidissent. Sed ista, qui historiam scribunt, fuse copioseq; persequunt. Nā tu magnanime Vacca, omnibus reb⁹ prudētissime modestissimeq; cōpositis, & in suum ordinē redactis, prouincias illas q; pacatissimas Blasco Nunezio. Rele Proregi, qui malis auibus ab Hispania appulerat, tradidisti. Qui quum ad Regiam urbem nauem conscendisses, à Corraluo Pisarro, qui postea Regna illa occupauit, meritasq; proditiōnis, & perfidiae pecunias dedit, es interceptus, positusq; custodibus detentus. A quo quum maximū vitae discrimen tibi imminere intelligeres, omni impetu cū vno, & altero comite in eos, nauatasq; inuadens fortissimē te ipsum vindicasti. Atq; e portu soluens Panamā magno cū periculo te recepisti. Inde vero quum iam omnia quorundā infa-

nia, cupiditate, & auaritia confusa perturbataque essent, prospera vsus navigatione in Hispaniam reuertisti. Quibus ex rebus preclare gestis tantam in te inuidiam concitasti (est enim virtus comes inuidia, que bonos insequi, atque adeo plerumque infectari solet) ut perditum quidam homines, & virtutis hostes, & laudis inuidi non paruum tibi negotium facefferint. Qui non modo Caroli Cesaris voluntate a te abalienarunt, sed iniquissime etiam nomen tuum ad eum detulerunt. Non dicam quantum tuarum iacturam rerum feceris: & quod infra octo fortisque animo per vndecim annos tuleris tot labores, & erumnas, calamitates, mortem denique ipsam Mariam Magdalene Quignone vxoristue, forma, natalium splendore, pudicitia, fide, religione, aliisque insignibus corporis atque animi dotibus longe ornatisissima, neque enim historiis scribo, sed res tuas, quam breuissime fieri potest, percurro. Sed illud certe non pretermittendum duxi, causa tua diligenter cognita, & probe perspecta, aduersariorumque iniquitate penitus intellecta, te non solum omnibus sententiis absolutum, sed omnium etiam ordinum consensu, gratiarum actione, gratulatione, plausu in amplissimum Senatam esse receptum, atque restitutum. In quo tanta cum laude principem locum tenes, ut si quando abesse per valetudinem contingat (contingit autem aliquando) Iustitiam protinus iudici, iurisdictiones intermitti, causae deponi, iudicia tolli videantur: nihil denique, te absente, expediri, etiam si ex aequo & bono dici, atque appareat, quod votis hominum respondere censetur. Tanta est de te omnium opinio, & existimatio, tanta nominis auctoritas, tanta equitatis fidei, iustitiae, fama, tanta in gerendis rebus, & expediendis negotiis commoditas. Quo quid praclarior esse potest? Quid laude dignius, quam te tot honoribus & Reipublicae numeribus, & ciuilibus, & militaribus ornatum posse tuo iure dicere id, quod apud Ennium dicit ille Pythius Apollo, se esse eum, unde sibi, si non populi, & reges, at omnes sui ciues consilium expectant,

Suarum rerum incerti, quos ego mea ope ex

Incertis certos, compotesque consilij

Dimitto, ut ne res temere tractent turbidas.

At non solum a te ciues & populi, sed Imperatores & Reges consilium expectant. Quis enim non videt domum tuam maxima quotidie hominum frequentia, ac summorum Procerum splendore celebrari? Quis ignorat Carolum quintum Imperatorem, cognita obtrectatorum tuorum improbitate, quum in gratiam eius rediisses, maximas grauisimasque res tibi commisisse? Atque in regenda Reipublica multo magis, quam unquam antea, tua opera, studio, virtute, atque prudentia vsus fuisse? Nam Philippum Regem quid attinet dicere? quem in gubernandis tot tantisque regnis, longe lateque per orbem terrae positus, tuis consiliis tam publice, & priuatim, quam bello, & pace, uti videmus? An non merito haec commentaria tibi debentur? Qui praeter tot tantaque generis, honoris, gloriae, famae, fortunae, virtutis ornamenta,

pra

praeter maximarum & amplissimarum rerum vsus, tanta iuris scientia, & omni prudentiae genere praestas: quanta vel Q. M. Scenola Iurisperitorum eloquentissimus, & eloquentium iurisperitissimus praestitit. Cuius domus quid aliud erat, nisi totius oraculum ciuitatis? vel quanta Domitius Ulpianus legum veratex, & praefectus Praetorio excelluit, cuius consilij Alexander Severus Reipublicae rexit atque gubernauit: ideoque eum optimum euasisse Imperatorem, memoriae proditum est. Sed iam magnanime Heros haec commentaria eo animo accipe, quod talem Heroem accipere deceat. Quis enim te non appellabit Heroem? qui Heroica quadam virtute tot Regna Indica Regi tuo receperis, religione firmaueris, legibus, moribus, & institutis adeo munieris: ut nemini non mirum iure videri debeat, si non multo maiorem ille, qui nuper fecit, gratiam tibi retulerit, atque amplioribus honoribus & muneribus non ornarit, atque donarit. Sed dedit ipse magni gratissimi atque liberalissimi animi signum: estque longe maius pro sua Regia munificentia atque liberalitate, qua Principes omnes superat, similesque tui prosequitur, in dies daturus: amplissimaque in te beneficia collocaturus. Reipublicae illia Codris, & istis Zoilis, quorum morsus, atque improbitatem & peruersitatem ita reuulsi, atque conculcasti, omninoque eueristi, ut iam nihil tutius sub Palladis egide sit futurum, quam quod sub tuo clarissimo nomine in lucem prodibit. An non iure haec etiam in parte patri meo gratulari possum, summamque eius felicitatem dicere? ut qui post mortem talem sit nactus Heroem, qualem, ne conceptis quidem votis, quum in viuis esset, optare, habereque potuisset. Quanta animi voluptate atque iucunditate ille affectus fuisset? si vigilias lucubrationesque suas tibi dedicatas, & quotidiano prope conuitio ab omnibus efflagitatas legi, amari, coli, amplectique vidisset? Quam multis, & quidem verisimis, laudibus beneficium hoc prosecutus fuisset? Quod pro tua virtute, animique candore non in mortuum modo, sed in filium etiam bonorum, & doctrinae eius heredem cumulatissime contulisti, nec conferre unquam desinis: ita enim semper de nobis, ut de alijs, benemereri omni studio, cura, operaque contendis. Quod ut diutissime felicissimeque facere & velis, & possis, Deum Optimum max. ut par est, precamur. Idque, ut magnis precibus, nuncupatisque etiam votis faciamus, & tua in nos beneuolentia & nominis splendor iubent, & postulant: & nostra in te obseruantia ac religio suadent, atque hortantur. Vale.

IOAN. CHRISTOPHORI

CALVETI STELLÆ DE COMMENTA-

rijs Petri Peraltæ Iuriconsulti disertissimi, ad orna-

mentum virum Sancium Peraltam. II.

Doctorem Encomium.

Sancie, qui Patri es relictus heres,
Dignus, qui monumenta nunc paterna
Profers, marmoreq; erigis perennis,
Felicis merito putabis esse

Illos, queis dedit ampla Rex Olympi

Doctrinae eximia, ingeniq; dona

Diuiniuit Patrie, sibiq; nomen

Praeclarum parentis, ac potibusq;

Prodesse, studiij sui relictis

Certa testibus, atq; sempiternis.

Sed tu, iure qui sem, magis beatos,

Felicisq; fuisse iudicabis

Illos, queis superi dedit, preter

Tot tantisq; animi, virtutiq; dotes.

Heredes studiorum, opumq; dignos.

Qui patrum monumentis, qui labores

Doctos edere, posterisq; cunctis

Notas reddere, lucubrationes

Curarent cito, dacerentq; laudi

Hoc illis fore, gloriæq; magnæ.

Namq; his præmia nominis, benigne

Æterni statuit Deum Pater, qui

Producunt monumenta, perferuntq;

In lacem uigiles Patrum lucernas.

Quid prodest opera alta, condidisse?

Quid refert dare posteris libellos?

Quos Phœbus probet, & Minerva laudet?

Si in caecis tenebris tacent, inertes

Pascentes tineas, trucesq; blattas.

Si heredes faciunt pili hæc, habentes

Matorem rationem opum, & honorum,

Quam laudis patriæ, & perennitatis.

Sic certe historias, grauesq; libros,

Sic exculpta poemata, atq; plena

Romano sale, & Attico lepore,

Sic doctissima identitè uidemus,

Quandquam digna cedro, perire scripta.

Indignum facinus! perit uirorum

Doctorum labor, interitq; nomen,

Laus in cineribus latet tenebris

Culpa heredis auari, & imperiti:

Auctoribusq; etiam parum sagacis,

Qui non ediderit suos libellos,

Dulces delicias, suasq; curas.

Dum uixit, licuitq; per malignam

Parcam. Aut non sibi cauerit relinquens

Natis cultus pijs, bonisq; amicis;

Et ueris sua opuscula, ut referre

Curarem in apertum ea, & paternæ

Laudi consulere, sibiq; honori.

Sed laus quantalibet est, tuumq; nomen

Sancie qui patri instituit heres

Curas tradere posteris legenda,

Que tunc ille labore fecit in ius

Ciuile, egregia, eruditæ pulchra

Commentaria. Sic patri parentis,

Laudi prospicis, & magis perennis;

Quam Saxo ex Pario, extraxis sepulchrum.

Hæc dum tu exqueris, Patriq; pontis

Æternum monumentum, & asseris te

A Leibe mala, & uelutim referis sic

Iam laudem, ut retulit sui Peralta

Viuis testibus ingeni relictis,

Felix es nimium Peralta felix,

Qui charæ patriæ, tuisq; liberis

Multum profueris tuo labore,

Doctrina, ingenio, reliquerisq;

Scripta insignia, Sanciamq; natum

Heredem studij, atq; opum tuarum

Dignum. Tam cineres tuos reponit

Æterno tumulo, & pijs per orbem

Terrarum exequias rependit, & iam

Emitit monumenta, quæ Peralta

Viuens ex adamantinis lippillis

Fecisti studio, labore, cura.

Non scui hæc Boreæ, Natiq; flatus,

Non Furi eruet, atq; uis Fauoni.

Sic Pallas inbet, imperatq; legum,

Et frugum genitrix Ceres. Repostum

Hic testator habet, qui i, instituto

Vno herede, uel altero, ampliuscè,

Scribi, substituitq; possit, & quid

Cautum Moribus, atq; legibus sit.

Quid primo Titia, & uelit secundo

Legare, & dare Mænio, quid optet

Vxorì dare tertio, ac pater quid

Committat fidei, & etet, uelitq;

Quid tandem Titia annuos in usus

Præstari uelit Arrijs duobus;

Quid det Mæuia Lucio, insuperq;

Illud, quod poterit dari, & relinqui

Templis, pauperibus, pijsq; causis,

Exponit Petrus optime Peralta.

Sic anigmata, Gordiosq; nodos

Iuris soluit, & explicat perit;

Ut iam uel queat amplius requiri

Iam sublimia tractat, & per alta

Legum, ut iure Peralta nuncupetur,

Iustarum capita aduolat, nibilq;

Intactum sim, & quod est caducum

Legatum, quod & irritum, atq; ruptum,

Præterq; officium, minusque firmum

Testamentum erit, expedit. Quid & lex

Ciuilis statuat, quid instituat,

Mores, Pontificumq; Regiumq;

Ius decernat, aperte, & eleganter

Monstrat. Cecropiæ hæc placet Minervæ;

Hæc sum Legiferæ Deæ, atque Phœbo

Grata, hæc Regius approbat Senatus,

Hæc effert, celebrat, uelut Heros

Vacca, amplissimi & ordinis Senator,

Illustris genere, in licis triumphis,

Et uirtute, scientiaq; clarus.

Hæc Salmantica doctia fert in astra,

Letatur merito suo Peraltæ,

Nec parui estimat hunc habere alumnum,

Qui primas tenuit, fuitq; iuris

Consultissimus, omniumq; longè

Interpres celeberrimus sacrarum

Legum, & maxime acutus, & disertus.

Cui fecunda Bononia & Tolosa

Pulchra insignia laudis, atq; honoris,

Nec non præmia magna contulissent,

Et quem Hispania suspicit, colitq;

Quo sic letat triumphat, atque gaudet,

Ut Germania Zapho perito.

Exultat fera, gaudioq; gestit.

Ut Budeo uiriusq; luce lingua

Gaudet Gallia nobilis nitenti.

Ut magna Italia & potens superbit

Facundo Alciato. Hæc diserte Sancie

Arguta resonant lyra Camæne,

Felicemq; canunt Petrum Peraltam

Tali filio, & accinunt beatum

Te tali Patre. Quo caput uentibus

Pini gaudet Eresina peruenit,

Gaudet Torinis aquis fluens amans,

Plaudit trochifero frequens Eresina,

Qui Petrum genuit, deditq; alumnum

Urbi Palladi, Thespiæq; turbe,

Et Cyllenio, Apolliniq; docto,

Et Flaue Cereri, Ioniq; grate.

Gaudet nobilis arce, aquæq; ductu,

Et panis celebris, tribusq; alumnis

Claris ingenio, editisq; libris;

Iam Segorita Læta sed uolantur

Petri monumenta, stititq; nota

Terris, Genibus, Urbibusq; cunctis,

Quas Sol iustrat, & alta tam ueraltæ

Commentaria prodeant in orbem.

Hæc uates celebrent, legant periti,

Consultiq; uiri utriusq; iuris,

Et sacre sophiæ, artiumq; docti,

Quas montis bifidi colunt alumnæ.

Acceptumq; tibi hoc ferant Peraltæ

Omnis, qui decus hoc Patri dedisti

Immortale tuos hoc rependit ipse,

Doctrina atq; opibus tibi relictis.

Sic Tritonia, Cythiusq; pulcher,

Sic Ennaea Dea, & Nepos Athanitis

Ad Petri tumulum canunt Peraltæ.

Respondent Heliconis, atque Cythæ

Pulsantes digitis lyras puellæ.

FINIS.

Eiusdem Stellæ Distichon,

Excitat extinctos cineres, monumentaq; Patris
Æterna æternis Sancius inferijs.

LOCA IVRIS TAM COMMUNIS, QUAM CANONICI, QUAM HUIUS REGNI, QUAE NOUITER INTELLIGUNTUR SEU EXPLICANTUR IN HOC VOLUMINE.

LEGES REGIAE EXPLICATAE IN HOC OPERE.

- L**EX 11. titu. 4. part. 6. pagin. 13. colum. 1. numer. 10.
- L. 1. titu. 1. part. 6. pag. 29. col. 1. nu. 46.
- L. 11. titu. 3. part. 6. pag. 37. col. 2. nume. 54.
- L. 29. titu. 9. part. 6. pag. 50. col. 1. num. 77.
- L. 7. titu. 8. part. 7. pag. 52. col. 2. nu. 8.
- L. 4. titu. 10. part. 6. pag. 184. col. 2. nu. 19.
- L. 4. et 5. titulo de las excepciones, libro 3. ordi. pag. 29. colum. 1. nume. 46. et pag. 274. col. 1. nu. 12. et pag. 53. col. 1. num. 82.
- L. 4. titu. 4. libr. 5. ordi. pagin. 47. columna. 2. numero. 74.
- L. 1. titu. de los testamen. libr. 5. ordi. pagin. 57. col. 1. num. 85. et pag. 271. colum. 1. num. 9. et pag. 333. colu. 1. nume. 17.
- L. 3. titu. de las appellaciones, libr. 3. ordi. p. 1. 153. colum. 1.
- L. 6. titu. de las mandas, libro 3. for. pag. 35. columna. 1. nume. 51. et pagin. 268. colum. 1. numero. 5.
- L. 9. titu. de las mandas, libr. 3. fo. pag. 131. col. 1. num. 12. et pag. 299. colu. 2.
- L. 4. titu. de los homexillos, lib. 4. fori. pag. 449. colum. 1. nume. 10.
- L. 37. Tau. pag. 29. colum. 1. nu. 46.
- L. 31. Tau. pag. 29. colum. 2. num. 46. et pag. 266. colum. 1. et pag. 274. colum. 2. nume. 13. et pagin. 609. colu. 2. num. 9.
- L. 17. Tau. pag. 73. colum. 2. et pag. 245. colum. 1. et pag. 595. colum. 1. et pagin. 559. col. 2.
- L. 20. Tau. pag. 124. colum. 1. nume. 3.
- L. 21. Tau. pag. 129. colum. 1. num. 9.
- L. 32. Tau. pag. 190. colum. 2.
- L. 18. Tau. pag. 299. colum. 2.
- L. 3. Tau. pag. 574. colum. 1. nume. 11.
- Leges quaterni gabellarum pagina. 301. columna. 2.

Ex. ff. voluminibus leges ex-

PLICATAE.

- L**EX Labeo. §. idem Tubero, de supp. lega. pa. 2. colum. 4. num. 3.
- L. Nutu de lega. 3. pag. 3. colum. 2. nume. 10.
- L. Turpia, uers. Titia, de lega. 1. pagin. 22. colum. 2. numer. 32.
- L. Cum tale. §. Rescriptum, de condit. et demonstra. pagin. 22. colum. 2. num. 32.
- L. Asseroto, de hered. instit. pagin. 28. column. 1. numero. 46.
- L. Vxorem. §. penul. de lega. 3. pagin. 48. colum. 1. numer. 74.
- L. Iure cauli, de condit. et demonstra. pag. 44. colu. 1. num. 64.
- L. qui sic, de statutib. pa. 51. colum. 1. nume. 79. et ibidem. l. fin. de re. diuis.
- L. Fideicommissa §. si fideicommissum, de legat. 3. pag. 59. colum. 2. nume. 87.
- L. cui fundus, ad si. de condit. et demonstra. pag. 78. colum. 2. nume. 6.
- L. haec conditio, la segunda, de condit. et demonstra. pagin. 88. colum. 2. nume. 3.
- L. Cum seruus, de legatis primo. pagin. 95. colum. 2. nume. 4.
- L. Si usus fructus legatus ante finem, de usufructu. pagin. 97. colum. 2. nume. 6.
- L. quidam testamenti, de lega. 1. pag. 101. colum. 2. numero. 2.
- L. si de reli. et sumpt. su. pag. 109. columna. 1. numero. 7.
- L. non amplius, cum b. no. in. de lega. 1. pa. 124. colum. 1. num. 3.
- L. princeps bona, de verb. sig. pagin. 131. colum. 2. numero. 12.
- L. fina. de reb. eorum. pag. 14. col. 2. nume. 10.
- L. Vbi repugnanti, de regu. iur. pag. 171. colu. 1. numero. 7.
- L. pecunia, uers. diuersa causa, de alim. et ciba. leg. pag. 177. colu. 1. num. 3.
- L. 3. §. subtilius, de condit. ob. casu. pagin. 197. col. 1.
- L. si quis Titio. §. si. de legat. 2. pagin. 207. col. 1.
- L. filius famil. de conditio. et demonstra. pagin. 218. colum.

- colum. 2. num. 32.
- L. mulieri et Titio, de condit. et demonstra. pagin. 225. colum. 1. num. 40.
- L. Plautius, ad l. Falcid. pag. 230. colum. 1.
- L. Titio usus fructus, de usufruct. leg. pag. 259. col. 2. nume. 5.
- L. 3. in fin. de adimen. leg. pagin. 269. colum. 1. numero. 7.
- L. Si posthumus. §. quod uulgo de libe. et posth. pag. 296. col. 1. nume. 22.
- L. Sextilian. de leg. 3. pagin. 296. colum. 2. numero. 23.
- L. Si quis eum quem, de condit. et demonstra. pag. 325. colum. 1.
- L. quid aliud, de uerbo. signi. pag. 534. col. 1. nu. 15.
- L. 2. si certum petat, pag. 539. colum. 2. num. 6.
- L. pater filium. §. quindecim, de legat. 3. pagin. 599. colum. 1. nume. 23.

EX IUSTINIANI CODICE.

- L**EX scimus. §. cum autem, de inoffic. testamen. pagin. 15. colum. 1. nume. 13.
- L. Inuenimus, in princ. de testa. pag. 29. col. 1. nu. 46.
- L. captatorius, de testam. milit. pagin. 33. colum. 2. nume. 49.
- L. Vna. §. his ita, uers. si autem ex his, de cadu. collen. pag. 71. colum. 1. num. 4.
- L. non idcirco, de iuris et facti igno. pag. 109. col. 1. nume. 6.

- L. quonia in prioribus, de inoffic. testa. pag. 292. colum. 2. nume. 13.
- L. fina de legatis. pagin. 461. colum. 2. nu. 10.
- L. Cum alienam. de legatis. pagin. 509. colum. 1. numero. 11.
- L. Cum alienam. de legat. pagin. 618. col. 2. nu. 10.

EX INSTITUTIONIBUS.

- §. Sed quia heredes, uers. post quod, de fideicom. heredi. pag. 127. colum. 1. nume. 7.
- §. si instituit, de stipula. seruo. pagin. 211. colum. 1. nume. 14.
- §. Sed nostra, de success. liber. pagin. 288. colum. 2. numer. 2.
- §. Semel, qui ex caus. manu. non licet. pagin. 327. colum. 1. nume. 13.
- §. Heres, de oblig. qua ex quasi contra. uas. pa. 330. colum. 1. nume. 9.

EX DECRETALIBUS.

- C. cum tibi, de testamen. pag. 187. col. 2.

EX DECRETIS.

- C. Indicet. 3. quæst. 6. pagin. 24. colum. 2. nu. 32. ad finem.
- C. Sacrorum. 1. 2. quæst. 2. pagin. 322. columna. 2. numero. 7.

A D

AD CANDIDVM LE- CTOREM.

AVD equidem minus ardua res, iuxta ac ponderosa, quam periculis obnoxia, his censeatur temporibus, scribendi interpretandiue munus in facultate obire iuridica. Quum ob multorum, & priscorum, & recentiorum commentarios hac de re exaratos, indicesq; non tantum in vulgus prodeutes, sed & prodire gliscentes, qui quidem sunt in causa ut qui prefatam scribendi prouinciam nunc assumere velint, posita ob oculos materiarum dilatatione ac copia, absque immensa difficultate, & inexhausto labore, laude ac commendatione rem dignam nequeant scribendo depromere, & id quidem in raris dumtaxat iuris locis. Tum etiam, quod Iuris peritorum istius ætatis ingenia, quorum iudicij ac sententijs id quod scribendum ac pro rostris exponendum est, tanta tamque subtili speculatione præstant, ut nihil sine curioso & anxio examine eorum oculos manusue euadat, subterfugiatq;. Neque aduertere curant, quam peculiare sit hominis labi, conuiuere, atque in scribendo sapius falli, est enim perdifficile hoc tempore in præfata iuris scientia, non solum inuenire, verum & inuenta tractare, difficiliusque eisdem decisionem congruentem adnectere, cum philosophia morali supponatur, cuius rationes probabiles, non autem efficaces seu demonstratiue censentur. Ad hæc ex isto scribendi munere, alia emergunt subsultantque inconuenientia, quæ si exactè pensiculantur nemo suæ eruditionis, honorisque studiosus illud subire dignaretur, quin potius vulgari prouerbio adhærens bene qui lauit, &c. seipsum ab eiusmodi prouincia subeunda per libèter subtraheret. Verum enimvero, considerans ego satius esse, etiam sub errandi suspitione verisimili, scribere, quam in vniuersum si lere, & ante actorum laborum rationem minimè reddere, in publicum prodire decreui, cum sepius apud Iurisprudentes illud iactari soleat, inueniendis impedimèto non esse inuenta: præsertim in hac Iurisprudentiæ facultate, quæ non ob aliud fuit potissimum comparata, nisi ob componendos hominum animos dissonos, sopiendosq; ipsorum contentiones assiduas indices pullulantes, ac suppullulantes: cū

res: cū (ut aliàs dicit) natura semper deproperet novas edere formas, quas humana imbecillitas præuidere nequit: suntq; in causa, quod in negotijs quotidie emergentibus, ad eorum decisionem, labore, cura, ac sollicitudine sit opus, absq; qua inquam decisione, neque respublica aptè valeret gubernari, neque ipsius personæ ius suum consequi aut tutari possent. Et quanquam in hoc Infortiati (quod vocat) volumine, profundiores materiæ quam in hoc titulo pertractandæ suberant, vbi labores meos scribendo locare valuissem: nihilosecius tamen ad ipsius explanationem adieci animum, cum ob argumentorum eiusdem re & fama celebrium utilitatem: tum etiam, quia nullus hucusque scriptorum (quos recentiores vocant) eum fuerit, quod sciam, interpretatus. At in alijs huius voluminis titulis memorabilibus, sunt variæ ac penè innumere scribentium antiquiorum & recentiorum interpretationes, selectiores, nec non commentariorum ingentes sylux, vbi si quisquam hodie sese voluisset scripturus immergere, quantacunque in iure doctrina & ingenij subtilitate polleret, transcriptoris vitium ac parum ingeniosi nomenclaturam subterfugere nequisset. Eâ ob rem, quod argumentorum potiores articuli non tam sint per plurimos iuris professores insignes præuenti, quæ enucleati. Et quæuis (ut dici solet) facile sit repertis corollam addere: tum cum id quod adijci haud est magni pretij, author (ut dixi) & quod merito res eiuscemodi addedo illaudatè euadit, illususq; populo sese præcipiat deridendum. Mouit deinde me ipsum ad huius tituli interpretationem exordiam copiam, quibus ipsius leges compactæ sunt. Namque ad varia, vtiliaq; & in speculatione & in practica sunt inditibiles. Et quis non nullam habere videat affinitatem cum supra proximo tractatu de legatis primo: re vera tamen omnino dissideat ab eo. Nam ut in discursu apparebit, inductiones ex legibus istius tituli ad alios tractatus aliasue materias aptandæ, propria ac peculiari industria indigent. Nec tamen me clam est, huic nostro labori non defuturos Zoilos, prout neque alijs me longè doctioribus unquam defuerunt, qui clamitent & strident: quorum plerique calumniant, hanc interpretationem nonnullis in locis arida esse. Quibus emulis occurrâ Bar. commentarijs, Iuris Ciuilis interpretum citra controuersiam antesignani, in presentiarum, alijq; istius corporis iuris partibus, qui non minoris pretij censent ob id quod aliquando aride ac ieiunè procedat, prout argumenta quæ sepe passim insinuant, exposcunt. Alij verò imponant, quod interpretatio hæc nostra subinde niti-

nititur maximis quibusdā, ac vocib⁹ Dialecticis, Philosophicisq[;], quibus satisfaciendum reor si ad Bald. Perusinū, virum omnium qui iniure civili vnquā scripsere, oculatissimū, iuxta ac perspicacissimum recurram, cuius in iure Cōmentarij nihil aliud præfereunt, q̄ promptuariū quoddā pulcherrimū sanè, his maximis ac rationibus onustum & refertum, quibus sepe numero velut instrumentis, legū mentem potius ipse callet, atq; interpretat, quàm Iuris periti simplices id facere queant, ob eiusmodi principiorū physicorum ignoracionem. Succensibunt ad hæc alij, q̄ in nōnullis istius nostri Cōmentarij locis nō tam copiosè, prout hæc tēpora efflagitāt, sim versatus. A quibus vtriusq[;] Raphaelis, nec nō Pauli Cast. ac Francisc. Anto. Cōmentariorū in Iure civili illustrium interpretamenta, me ipsum tutantur & excusant, quæ quidē licet copia dicendi & allegandi sepius vacent, sunt tamē nihilo secius solida, ac legentibus mirum in modū conducibilia. Infurrabūt insuper alij hunc Cōmentariū in ipsius processu dictionis candorem ac venustatē quæ hisce diebus inter Iuris peritos politioris literaturæ certatim versantur, desiderare. Quibus satisfactum putamus, sufficere in huiusmodi legum interpretationibus, quas ordinarias lecturas vulgo nuncupant, rē ipsam perceptibiliter absq; verborum lenocinijs ac tropis, alijsq; fucis aut cincinis tradere, mihi præfertim inter eloquentiæ literarūq; politiorū musas parum versato, quin potius in rer scriptorum Cōmentarios et si mihi tamē candidos, doctos tamē, subtilēq; iuris speculationē redolētēs. Quorū eruditionē (quo ad rei existentiā attinet) posthita verborū fluenti sona scaturigine, ac pomposo tinnitu, imitari conabimur. Quintil. oratorię institutionis. 8. secuti, dicentē, rerū inuentionē & si verborū lenocinijs destitutā, sui tamē naturā satis esse ornatā. Tandē, tandē vt cū D. Hieronym. loquar, iudicijs latrantū haud satis me moueri existimo, qui in vtrālibet partem, aut amore labunt, aut odio. Nec misū facio senariolū à Policiano in miscellaneis relatū de inuidia, quæ cū alicui nocere satagit in oīa se vertit, is est, spumat aper, fluit vnda, fremit leo, sibilat anguis. In sūma itaq; de me nihil amplius in his interpretationib⁹ polliceri valeo, quàm de homine, quū publicè, tū priuatim satis ac super impedito, nec nō curarū familiarū, aliarūq; erūnarū calamitosarū onusto, ac penè obruto. Boni ergo has nostras lucubraciones in lectio num pgressū euigilatas lector optime cōsule, in magnis siquidē (vt ille ait) & voluisse sat est. Vale, lege, faue, fruere.

INTERPRETATIONES IN TITVLVM de Legat. 2. lib. ff. 31. Petri Peral-

tae Iuris Casarei Doctoris Sal-
manticensis.

Summarium.

- 1 **C**ONTINUATIONES huius tituli sequenti ad titulum precedentem.
- 2 Cause ultime voluntatis, quot, & quæ concurrere debeant, in ipsius productione, hic describuntur.
- 3 Voces, passionum anime, notæ, secundum Philosophum, & Iuris consilium.
- 4 Quod uoce exprimitur, per exprimentē credi presumitur, & de intentione eiusdem emittit esse.
- 5 Proferenti uerba non creditur, si dicat, alia se intentione quàm ipsa sonent emisisse.
- 6 Nullum sortitus mentis testimonium, quàm uerborum inspecta qualitas.
- 7 Nihil suæ ipsius causæ potest esse causa, prout neq; ipsiusmet.
- 8 Quomodo intelligendum, quod Bald. dicit, hæc dicit institutionem respicere personam, quæ non potest obliquari.
- 9 Carpitur Bald. ratio, in eo quod dixit de causa formali: sed potest saluari ut inf. dicitur in istius rub.
- 10 Nutu solo, ex quo uoluntas & consensus dispositio colligitur, legata reliqui possunt: nec nō fiduciam, nisi uerba falsa, contra Iaso. & alios.
- 11 Productiones. l. Nutu.
- 12 Restitutio eiusdem. l. Nutu.
- 13 Resolutio per distinctionem casuum in materia. l. Nutu.
- 14 Saluatio Bart. in l. Nutu, undē cū ipsius. l. Intell.
- 15 Favorabilior quoad quid pia causa quàm liberorum.
- 16 Opinio glo. in c. Cū tibi, uerborum & communior.
- 17 Peregrinum ac ualde notandū uerbum Luca Pennesf.
- 18 Saluatur hic Bald. circa id de quo sup. fuerat reprehensus.

GLOSSA rubricæ non continuat istum titulum seu librū ad præcedentem, sed remittit se ad glo. in rub. inf. tit. 1. de lega. 3. Vbi glo. ponēs diuisionē horū titulorum seu librorū eorum summaria declaratione, satis continuat istum titulum ad præcedentem de lega. 1. & illum titulum de lega. 3. ad istum. Inquit enim, quod in tit. præcedente de lega. 1. tractatur principaliter generalis materia legatorum, prout concernit ipsum legatū, seu ipsam rem legatam. In hoc titulo tractatur principaliter de legatis, in quantum tractatus concernit personas legantium & legatariorum, nec non eorum à quibus legata relinquuntur, & etiam uerba legatorum. Sed in titulo de lega. 3. tractatur de significato uerborum, tam circa res, quàm circa personas positorum. Que cōsideratio fuit Azonis in Summa, C. de uerbo. sig. prout glo. ibi dicit. Odo. tamen & Albe. in rubri. sup. titulo. 1. quoad istum titulum & illum dicunt e contra. Item aliter continuat Bart. in rubri. inf. titulo. 1. Sed. l. 10. titulo. 9. part. 6. dicit idem quod Odo. scilicet quod in titulo. supra proximo de lega. 1. tractatur de personis legantium & legatariorum, & in hoc titulo.

D. Petri peraltæ.

2

hoc ti. de leg. 2. de rebus legatis. Postea in l. 28. in prin. eo. ti. 9. dicitur, qd in ti. de leg. 3. ponitur, per que verba legata fiât. Sed quâcunq; harum cõtinuationũ teneam⁹, hoc est, siue cõtinuationẽ glossẽ in dicta rubrica de lega. 3. post Azo. cũ qua transit etiã Barto. ibi & Docto. in rubrica de legat. 1. siue teneamus alias continuationes, quæ etiam possunt procedere, omnes nituntur ratione partim iuridica, partim naturali: quã ponit Bald. in l. 1. col. 1. repet. (si est repetitio Bald.) j. isto titu. & est hæc. ¶ Quia in omni testamento (prout ipse inquit) & quoad institutiones, & quoad legata, & fideicommissa, sunt tria necessaria, scilicet persona, quæ est causa efficiens actiua, & ea est ipsemet testator, vel disponens. Item passiva, id est ipsemet hæres grauatus expressim vel tacite prestare legatum vel fideicommissum: qui quidẽ grauatus appellatur causa efficiens passiva. Item ipse legatarius vel fideicommissarius. Requiritur etiam res ipsa, quæ legat, vel relinquitur, & illa est causa materialis. Requiritur etiã voces, seu vocabula, quæ sunt causæ formales, cũ designet testatoris mentẽ, & eiusdẽ mentis cõceptũ enũtiant. vt in l. Nõ aliter, in prin. j. titu. 1. & in l. Iubemus, post principiu. C. de Testam. & in l. Hæredes palãm, in prin. cod. titu. ff. Vt enim Philosophus primo Peri ermenias inquit. ¶ Sunt autem ea quæ sunt in voce, earum quæ sunt in anima passionũ, notæ, id est signa. Ad quod est tex. nota. in l. Labeo. §. Idem Tubero. j. de Supellecti. lega. quem in id propositum adducit Bald. in l. Vna, col. 9. C. de Confe. & ex eodem tex. iũctis nota. per glo. & Docto. in l. Nemo. §. 1. ff. de Hære. insti. dicit notanter Barto. in l. Neq; professio, ad fi. C. de Testa. ¶ quod in

dubio præsumitur quisq; credere id quod voce expressit. & ibidem Iaso. super hoc, nonnulla congerit. & inquit Bald. ad eandem rem, in l. Et in epistola, ad fi. C. de Fideicommissis ¶ lex habet emissionem verborũ pro intentione emittentis ipsa, adeo qd si emittens ea dicat se protulisse alia intentione, quàm verba sonent, non est ei credendum. Allegat. l. vnam. §. Similiq; modo, ad fi. C. de Lat. li. tollen. Bene fa. tex. in l. Si nõ conuicij, cum glo. C. de Iniur. & in cano. Humanæ aures, in prin. 22. quest. 5. Item facit illud quod cõmuniter dici consuevit, ¶ Nullũ maius mētis testimoniu, q̃ qualitas inspecta verborũ, secundũ Bal. post Cassiodo. in rubrica de Testi. & in c. super literis, col. 5. de Rescrip. De his videre licet abundantes remiss. per Tiraquel. in l. Si vnq; glo. Libertis, nu. 15. & seq. C. d. Reuodona. Redeũdo ad præmissa, his quæ suprà retuli Bal. tenere hĩc circa causas testamēti, addo. Saly. idẽ tenentẽ, & vltra declarantem circa duas causas ex prædictis, in l. 1. 3. col. ad fi. ff. de Condi. in debi. vbi subdit, addēs causam, quam Bal. omisit ponere, quod causa finalis testamenti est, vt defunctus decedat restatus ad prouidendum sibi de successore, & legatarijs: & hoc de causa finali, vt dixi, omiserat Bald. vbi suprà. Ista autem requisita considerantur quoad validitatem contentorum in testamento, sed quoad ipsammet institutionem, quanuis alia requirantur, non tamẽ requiritur, neque posset requiri vel considerari causa efficiens passiva, quæ aliàs, vt dixi, est ipse hæres respectu legatorũ & fideicommissorũ. Quia sicut ¶ nihil potest esse causa suæ causæ, ita neq; ipsemet, vt ad sensum innotescit, quũ esset repugnãtia naturalis. Et probatur ex l. Vrannius. §. Sed

Sed cũ duo, in versic. (vt quemadmodum). ff. de Fideiussor. & clariũs ex l. Quod per manus, cum glo. ff. de Iure. codi. Inde dixit Bald. in l. fi. 18. oppositione. C. de Hære. insti. in responsione ad l. Cũ alienam. C. de lega. quod hæres institutio respicit personam, quæ non potest obliquari, ¶ ac si dixisset, quod validitas totius testamenti incipit à fundamento hæres institutionis, & existentia ipsius hæres, & à semetipso hæres recipit hæreditatem, ex quo de manu testatoris eam immediatẽ & directõ caput. Et sic, vt dixi, quemadmodum nõ potest esse causa efficiens suæmet causæ, ita neq; sui ipsius; quinimõ hæres habetur vt subiectũ vel obiectũ institutionis, in quo ipsa fundatur: nõ autẽ est, neq; potest esse causa ipsius. Quod autem testator aut alius disponens solus sit causa efficiens actiua vltimarum voluntatũ, vt suprà est dictum, tenet etiam Bal. in l. Id quod pauperibus, col. 4. C. de Episcopis & cle. per l. Illa institutio, suprà de Hære. instituen. quod ex se est notius, quàm vt illud iuribus vel autoritatibus probari expediat. Sed est aduertendum, quod licet ¶ prædicta ratio Bal. sit in sepulchra, tamen ad hanc materiam legatorũ de qua agimus, non perfecte quadrat, & in effectu Saly. vbi suprà tenet contrarium. Quia licet ad legatum sit necessaria causa materialis, id est ipsa res legata, item causa efficiens actiua & passiva, id est persona testatoris & hæres, vel eius à quo legatum relinquitur, item legatarij vt suprà est dictum, tamen verba non sunt necessaria ad legata in esse deducenda: & sic non possunt dici causa formalis legati, vel fideicommissi, prout inquit Bal. vt est tex. in l. Nuru infra titu. 1. de lega. 3. vbi

legata & fideicommissa particularia solo nutu absque alia verborum expressione relinqui possunt: dummodo per talem nutum possit consensus colligi, & modus, per quem colligitur, debet scribi per tabellionem, secundum Bartol. ibi post Iaco. de Are. & secundum Albe. ibi post Petrum, & eundem Barto. & Docto. in l. Mutu. ff. de Acquiren. hære. ¶ Quæ quidem l. Nutu, non tantũ procedit in legatis & fideicommissis particularibus, sed etiam in vniuersalibus, secundum Bald. in d. l. Et in epistola. C. de Fideicom. & in Authen. Ingressi. colum. 6. post prin. C. de Sa. san. eccle. & Pau. de Cast. in l. pe. col. 1. C. de Impube. & ali. & Soci. in cõsilio allegato. per Lanze. Galiau. in l. 1. §. Si quis ita interroget. 4. colum. post prin. in versic. (Præterea quicquid dicat.) ff. de Verbo. oblig. vbi ipse Lanze. idem tenet. & hoc est verius & tenendum, licet Iaso. in aduertenter ibi, & in l. Si res obligata. 6. colum. ff. de Legat. primo, aliter teneat, sequutus Angelum in d. l. Et in epistola, qui tamen in mea lectura id nõ dicit. Et licet Angelus de Periglis (subobscurẽ tamen) teneat tale fideicommissum vniuersale nutu factum quoad causam profanam non valere, in l. Lucius. §. In testamento, in versicu. & mirum, supra titu. 1. de eo non est curandum. Dispositio ergo vniuersalis (vt ad supradicta redeam) directa, id est institutio, est causa formalis in testamento, vt inquit Saly. vbi supra. Item dispositio particularis expressã vel tacita est causa formalis legati, respectiue, non autem sola verba, prout Bald. inquit. Contra quem sunt etiã omnia iura dicentia, voluntatem defuncti in fideicommissis etiã prætermittit verborũ exteriorum forma,

potissimum attendendam, vt in l. Etiam, & in l. Eo modo supra tit. 1. & in l. Cum viru. C. de Fideico. & in l. In cōditionibus primū locū, in prin. infra de Condi. & demō. & in l. Vbi purē. §. 1. & in l. Heredes mei. §. Cū ita, infra. Ad Trebe. cū alijs. Et redeū do ad dictā. l. Nutu, Adnotandū est circa eam, q̄ illa lex producitur etiā ad institutiones ad pias causas factas glo. est nota. in cap. Cū tibi, in glo. fi. ante mediū, de Testa. vbi est videndus Abb. in fi. qui tenet singulariter & fortius, q̄ de equitate canonicavalet testamentū nutu factū etiā quoad institutionē etiā ad non pias causas factā. Et illam glo. vt ling. cōmendat Bald. in l. 1. in lect. 2. col. & in repe. col. 13. C. de Sacrosan. eccle. & dicit eā cōmuniter approbari. Alex. in l. Iubem⁹ post prin. C. de Testa. Nec non. d. l. Nutu, producitur ad institutionē in re certa secundū Guido. Pa. p̄. decisione. 459. Sed debet subintelligi dato cohærede vniuersali, aliās cū traheretur ad totū per. §. Si ex fundo, non valeret nisi fieret ad pias causas vt modō dixi. Quod autē dicitur in. d. l. Nutu, in legatis sufficere q̄, relinquuntur solo nutu† debet intelligi, dum tamen disponens tēpore quo annuit nutu potuerit articulatē, id est intelligibiliter loqui, sed noluit, cōtentus fortē ostendere voluntatem suā dispositiua per annuionem capitis, vel per aliud signum intelligibile, vt inquit. d. l. Nutu. Aliās autē si propter morbi acerbitatē, seu granedinem testator non potuisset loqui neq; scribere, prædicta l. Nutu, non procederet secundū Angel. Are. in tracta. testa. in glo. Sanus mente, prop̄. fi. vbi allegat Rapha. Cu. alibi, sed idē tenuisse fertur Bal. in lect. anti qua quā non habeo, in. d. l. Et in epistola. vt ibidē refert Corn.

Peru. & idē & adhuc in terminis fortioribus (aliud tamē agens) tenet idē Corn. in l. Discretis. C. Qui testa. fa. pos. Bar. tamen in eadē. l. Nutu, semel atq; iterum tenet totū oppositū, imō q̄ illa lex procedit in eo qui propter infirmitatē non potest articulatē loqui, quod tenuit ipse Bar. fortē cōsiderando tex. ibi in vers. (Nisi superueniens morbus.) Ad cuius p̄dicti resolutionem (quia in eo Docto. loquuntur confusē, & pugnant inuicē) considero tres casus. † Primus est, quando testator qui disposuit nutu, iam amiserat intellectum, & sic erat mente alienatus, & iste casus p̄cedit abtq; dubio, vt in eo illa. l. non habeat locum per dictam. l. Iubemus post principium allegatā ibidē per Bar. ad fi. ad istudmet propositum. Bene facit etiam. l. Quoniā indignum in ver. (seminectus) cod. tit. C. de Testa. à cōtrario sensu, & hoc casu potest procedere opinio Bald. & Corne. in. d. l. Et in epistola. & Ang. Are. vbi supra in restrictione quā ponunt ad illam. l. scilicet vt nō procedat quando testator propter morbi acerbitatē non potuisset legere neq; scribere, nā illud subintel ligitur, quando talis morbus abstulisset ipsi disponenti sanum intellectum & rectū iudiciū, aliās nihil obstitisset ipsius dispositioni, cū nō posse loqui neq; scribere prætextu cuiuscūq; morbi si rectū sensū ad disponēdū retineret, vt statim subiicitur.

Secundus casus, qui ex præcedenti declaratione manat, est, quādo disponens nutu, retinebat vigorem intellectus, tamen erat impeditus loqui propter morbi acerbitatem. Eo enim casu, siue impedimentū fuisset totale, siue particulare, dū tamē nō prouenisset ex mētis alienatione seu defectu, sed ex morbi acerbitate, vt dixi, valeret dispositio nutu facta, &

14 & ita procedit † quod tenet Bart. in d. l. Nutu. pro quo videtur ibi tex. expressus dum dicit. (Nisi superueniens morbus impedimento ei sit.) Illa enim dictio (nisi) excipit à casu tacito incluso sub verbis præcedentibus, quæ sunt ista, Dummodo is nutu relinquat, qui loqui potest. Quasi velit à contrario, diuersum vel aliud esse, quādo loqui non posset, Ad quod tēperandum subdit litera, Nisi superueniens morbus impedimento ei sit. id est nisi defineret posse loqui propter morbū superuenientē & non ex turbatione intellectus. Tūc enim cōsideretur posse loqui naturaliter prout præsupponit illa lex, licet nō accidentaliter, hoc est, p̄pter morbi superuenientiam, de qua impotentia accidentali lex illa non curat, subsistente ac præsupposita sana mente disponens. Et hoc est de intentione glossæ secundæ & tertiæ ibi dē, licet. 1. glo. subobscure loquatur.

Tertius casus est, quando testator legauit nutu, quū potuisset loqui liberē & expedite absq; vllō impedimento, Tunc enim testator loqui, valet legatū, refert Iaco. But. ibi tenere, q̄ in dubio legatū eo casu vitietur, quia præsumitur q̄ nesciat articulatē loqui. Sed in mea lect. Iaco. id nō dicit, tamen, vt dixi, Saly. ibi refert illū id dicere, quia fortē habebat aliā lect. & transit cū eo, & idē tenet Iaso. in. l. Si quis in fundi vocabulo, in fi. prin. supra tit. 1. quanuis fateatur hāc esse magnā restrictionē, ad dictā. l. Nutu. Sed de illo dicto dubitat Corne. in eadē. l. Et in epistola, dicit, q̄ talis præsumptio nō potest iure probari, & in specie reprobatur illud dictū Alex. in eadē. l. Iubemus. 1. nota. ver. Vtrū autē vbi dicit, se putare, illud nullo modo esse verū. Mouetur, quia si aliquis non sit mutus, quanuis propter morbi acerbitatē nequeat loqui po-

test tamen legare. vt in. d. l. Nutu in codē vers. Nisi superueniens, secundum inductionē supra factā, & q̄ ibi Bar. dicit. Intentio Alex. est (quia refidet in verbis diminutus) q̄ si is, cui propter morbi acerbitatē est ablata facultas loquendi, potest nutu legare, quāto fortius poterit is, cui non est facultas ablata, cū iste non sit de casibus, in quibus requiritur verborum expressio. Et re vera contra Saly. post Iaco. est tex. vltra Alex. in eadē. l. Nutu. in prin. in verbo (posit) aliās litera sequens nō bene cōtinuaretur ad præcedentē. Ad hoc facit optimē in sui ratione glo. Zenze. in Extrauag. Execrabilis. §. Statuimus. in glo. sup parte, verbaliter, à versū. Quid autē de illo. vsq; in fi. Et ponderandū est, quod Alex. vbi supra clarē intelligit textū in eodem verbo, Nisi, vt ibi intelligit Bart. & prout supra declarauit in inductione quam de eo feci. Et sic in quantū Ange. Are. vbi supra & Corne. in eadē. l. Discretis. post Bald. volunt quod si testator legauit nutu, quando poterat loqui, valet legatū, bene loquuntur & concordant cū Alex. & est text. vt prædixi, in prædicta. l. Nutu contra Saly. post Iac. Bu. volentes oppositum, sed in secundo dicto, seu casu supra posito; Ange. Are. & Corne. post Bald. non bene loquuntur, nisi restringantur per primū casum supra positū videlicet quādo disponens amiserat simul cum loquella intellectu, vt supra est dictū. Et in proposito dictē. l. Nutu. adnotandū est, quod nō procedit (quoad institutionē in quā) in testamento cōdito nutu per patrē inter liberos, secundū Bal. in. d. l. Et in epistola post prin. allegantē ad id tex. in Auth. de Testa. imper. post prin. col. 8. quod etiā tenet Ang. in. l. In fraude. §. 1. ff. de Testa. mil. Sed idem Ange. in præ-

Ad declarat
tionē. l. Nutu.

dicto auth. in princi. tenet contrarium per. l. fi. C. fa. her. & ista opinio est verior, licet prima videatur magis communis, sed concordari debent, vt per Alex. in eadem. l. Discretis. Et tenendo magis communem opinionem in casibus in quibus saluatur: nam generaliter non procedit, vt dixi, apparet: (iuncto eo quod prædixi, scilicet testamentum ad pias causas, valere etiam quoad institutionem quando fit nutu) † quod fauorabilior est in hoc causa pia, q̄ liberorum, quod tamen non fateretur Bald. in. d. l. Et in epistola in prin. dū recedit ad opinionem glossæ: in dicto capi. Cum tibi, sed vt dixi, opi. illius glossæ est communis & tenenda secundum Alex. in eadem. l. Iubemus col. 1. & patet ex remissionibus Alexandri in addi. ad Bald. in. d. l. Et in epistola. & licet Bald. sequatur Pau. de Cast. in eadem. l. Et in epistola, tamen vtrumque capit Alex. in prædicta. l. Iubemus † tenens gloss. & communem opinionem. Deinde iuxta præmissa adnotandum est, & nō abs re, q̄ licet institutio etiā inter filios secundū magis cōmunē certis casibus (vt dixi) verificatā, non valeat si fiat nutu, tamen subscriptio supposita ad institutionem verbis expressis vel in scriptura de mandato testatoris factā, valet, † si fiat alio trahente manū testatoris eiusdemq; disponētis in firmi, vel senis, vel aliter valetudinarij, qui propter senectutē vel valetudinem aduersam, vel tremorem manuum, vel alio earundem impedimento accidentalī, nō posset subscribere, secundū Lucā de pe. singulariter in. l. Nulli. col. vlt. C. de num. & actua. lib. 12. quæ decisio non est alibi secundū Mathe. de affli. in decis. neapo. 166. nu. 7. quā decisio ē, argumento pluri. ll. fultitam intel

ligit, sanē ipse Lucas procedere tribus concurrentibus. Primū, quod disponens sit sanus mente. Secundū, quod manus talis testatoris ægri, vel senis, vel aliter impediti scribere seu subscribere sustineatur vel coadiu uentur, id ipso mandante. Tertium, quod fiat in præsentia testiu, ne supponatur fortasse aliqua scriptura adulterina subscribēda. Quartū etiā vltra eum, debet constare in cōtinēti coram iisdem testibus, de voluntate testatoris dispositiua: quod credendum est pro expedito & præsupposito habuisse Lucam, ibidem, licet nō dixerit. Et cauendū est quod litera Matthæi in prædicta decisione est corrupta, quia dum dicit (nesciat) de buisset dicere (nequeat) prout est litera eiusdem Lucæ de pe. quem ibidem Matthæus refert (sed non recte ob inuersionē illius dictionis) ad prædictam decisionē, quod dico esse aduertendum, quia aliās etiam paruus error efficeretur magnus & intollerabilis. Si enim is qui habebat subscribere, esset literarū nescius, nemo sanus diceret debere vel posse ab alio adiuuari, quia tunc non esset subscriptio debilis vel ægri, sed iuuātis. Et semel vidi aliās de facto sup hoc fuisse controuersiam iudicialē, quæ tamen post aliquod tēpus quo lis duauerat, per transactionē partiū fuit cōposita, & tunc tēporis nondū vide ram prædictā decisionem Lucæ de pe. neq; per aliquem aduocatorū in allegationibus iuris quas in causa fecerant, fuit illa decisio adducta, quæ quidem decisio (vt id præmissis addam) eademmet ratione verificari potest in casu quo testator qui erat tentus impedimēto manus, eadem manu voluisset institutionē scribere: nam posset illud facere, (vt supra est dictū) (cū aliorū adiutorio: quia isti

duo

duo casus scribendi institutionē, & eidem ab alio scriptæ subscribendi parificātur, vt in eadem. l. Iubemus post princi. vbi Docto. notant & in specie Ange. & Fran. de Are. trahūt ad alias materias, ad quod est etiam tex. vbi notant Docto. & in specie Alex. Are. Inf. in. l. Si ita stipulatus. §. Grifogonus de verb. oblig.

Ex quibus (vt ad præmissa vnde sum digressus redeam) satis liquet contra Bald. verba in legatis nō esse causam formalem, imō voluntatem ipsius disponētis, in institutione vel legato adhibitam, esse propriē, ipsam causam formalem essentialē. Quinetiam & fortius in casibus in quibus verba sunt necessaria, vt in institutione vniuersali directa, & in alijs dispositionibus, de quibus traditur post Barto. per Alexand. Aret. Iaso. & ceteros nouissimos in. l. i. in prin. ff. de verb. oblig. Consensus est etiam causa formalis substantialis seu essentialis, & verba sunt causa formalis accidentalis prout regulariter aliās sunt alijs respectibus, & hoc modo capiendō causam formalem scilicet accidentaliter † potest tolleri quod Bal. supra dixit, à quō dissensi. Aliam cōrinationē post Iaco. de Aren. ponit Bar. in rub. infra tit. 1. Sed illam omitto, & ista sufficiant in hac rub.

¶ Summarium.

- 1 **R**ES præmissæ summarie.
- 2 **D**uo notabilia textualia inter se dissidentia.
- 3 **R**atio dissidij inter ea ex ea sultat eorum conciliatio.
- 4 **N**atura conditionis est, suspendere actum cui apponitur, hoc est substantiam ipsius.
- 5 **I**n prima parte. l. Arbitrium concernit essentialē & ualorem legatum. 2. autem declarationem quantitatis ipsius legati.
- 6 **C**onditio relaxa ad factum tertij. 1. alterius q̄ eius cui relinquuntur: sapit naturam casualis, prout est conditio huius tex. (si Titius arbitretur)

et id genus alie.

- 7 **C**onditio casualis propriē est ea, quæ habet se ad esse et non esse.
- 8 **Q**ualitercunq; legati conditio deficiat, facti legatum deficere.
- 9 **A**daptatio conditionis, si arbitrata fuerit, ad omnem conditionis speciem.
- 10 **I**n melioratione quæ pater hodie facit, filio non potest apponere conditionem casualem neque mixtam, licet potestatiuam sic quod declaratur infra.
- 11 **I**nducitur secundū responsum huius. l. ad materiam meliorationis iuxta terminos legum istius regni.
- 12 **A**gitur hic de intellectu. l. 1. titu. 4. part. 6. ante finem supra in præcedenti pagina citata.
- 13 **D**ecisio text. in. §. Cum autem dicitur. l. Scimus corrigitur per prædictam. l. Part.
- 14 **S**aluari potest prædicta decisio, ne in totum corrigatur ut hic remissiuē.
- 15 **E**xpenditur prædicta. l. Part. uno casu mirabili ut hic.
- 16 **I**n primo casu huius. l. Legatum est conditionale, scilicet si textus arbitretur, et ex consequenti intransmissibile si interim legatarius decedat: sed in. 2. casu, secus. Primum declaratur ut infra sequitur in. uers. quod autem.
- 17 **S**ecunda principalis differentia inter primum et secundum casum istius. l. cum ipsius declaratione, ac mentali enucleatione.
- 18 **I**ncertitudo omnimoda omnem actum regulariter, uitia, limitatur tamen statim.
- 19 **S**ecundum equitatem canonicam nulla promissio quantumcunq; incerta uitiatur.
- 20 **C**arpitur Decius in allegatione decisionis Archy.
- 21 **C**oartatur decisio Archy. ad forum canonicū. secus in alijs foris, ciuili & Regio.
- 22 **E**xtenditur eadem decisio ad legatum in certum et uestigio subdeclaratur extensio.
- 23 **C**arpuntur exempla Soci. de duplici incertitudine legati, et rerum, et personarum, respectu insimul.
- 24 **L**egare pauperibus, et pro anima idem importat.
- 25 **E**xemplū utriusq; incertitudinis in legato uel promissione simul concurrentis.
- 26 **L**egatum dotis incertū ualeat.
- 27 **Q**uod causa dotis censetur pia quomodo intelligendum sit, et an probetur efficaciter ex iuribus uulgatis.
- 28 **Q**uarta differentia cum moderamine primi membri ipsius.
- 29 **N**ecessaria declaratio ad scdm casum istius. l. ex qua

- qua subsistat alia differentia, inter illum & primum.
- 30 Parificatur ambo casus huius. Lextra terminos ipsius: quando in uno & altero conditio voluntatis adiicitur.
- 31 Primum notabile textuale, quod legatum potest qualificari conditione arbitrij, non simpliciter voluntatis.
- 32 Restriccio ad predictum: notabile text. in conditione arbitrij super matrimonio contrahendo, per tertium interponendi.
- 33 Voluntas, & arbitrium, idem important quando referuntur ad eum cui munus iudicandi incumbit.
- 34 Potestas cui datur liberum arbitrium, non potest inferre praedictum tertio, & idem in voluntate simplici seu libera.
- 35 Habens arbitrium ut bonus uir, uel ut iudex, non debet ex proprio capite arbitrium formare, sed ratione praevia debet illud exequi: alius uel appellatur ab eo, uel petitur reductio ad melius arbitrium.
- 36 Conditio in alterius arbitrium collata, uerificatur in uoluntate ratione regulate, non autem in mera & simplici.
- 37 Idem importat arbitrium liberum quod simplex uoluntas, & mera seu libera.
- 38 In referentiis arbitrio iudicis est locus appellationi, si perperam uel iniq̄e arbitretur.
- 39 Commissum expressim libero uoluntati, uel facultati iudicis, non slectitur ad arbitrium neque eo casu index tenetur ad iuris obseruationem.
- 40 Vbi agitur de euitatione damni, omne uerbum etiā suapte natura mere uoluntarium, reductitur tamen ad boni uiri arbitrium.
- 41 Tutor potest esse arbitrator in causa pupilli, & facere transactionem in causa, uel pupillo ab alio, uel alij per pupillum mota, si tamen res sit dubia.
- 42 Nullus alienarum rerum administrator debitum liquidum potest gratis remittere, nisi esset illicite acquisitum, ut ex usuris, uel alia ex causa prohibita seu improbat partum.
- 43 Arbitramentum equiparatur transactioni potius quam sententiē, eodem modo qui hic subiicitur. Tutor in rebus pupilli habetur loco domini, quando recte & ex bona fide gerit, aliās censetur spoliator.
- Deprehenditur in dolo tutor qui pecuniam pupilli ad suum compendium retinet.
- 45 Ante quam tertium arbitretur cuius arbitratuū
- 46 aliquid est commissum, id quod arbitraturus est, dicitur esse certum, utpote certum legi & bono

uero, quum tale censetur ex nunc futurum arbitrium, quale de iure esse debet.

- 47 Indictis & legis mens una & eadem debet esse, neq; aliud quam lex uelit, index cogitare debet.
- 48 Conditio que ipso iure dispositioni inest, non suspendit eam.
- 49 Dispositio captatoria est illa, cuius substantia conferitur in liberam & absolutam uoluntatem alterius.
- 50 Voluntatem captatoriam etiam in legatis & dispositionibus particularibus esse inuoluntariam communitur astruitur, iure communi auctore. Sed istud hodie inuoluntarium uno casu, per l. fo. de qua infra ad fi. decimae pag. uer. Probatur itē ex lilla.
- 51 Lege fori uoluntas captatoria in dispositionibus particularibus ualet. excepto uno casu ibi posito scilicet quando commissio fit in uoluntate heredis, ut supra posui in proxima summula & eius additione, ubi remissi hic.
- 52 Predicta. l. fo. etiam circumspicit. II. Tauri est ualida in tollendo ius commune, quod disponebat, dispositionem captatoriam etiam particularem, esse inuoluntariam, neq; si opus quod probetur uisitata, cum sit approbata per predictam. I. Tauri ut infra statim subiicitur.
- 53 Non ualet lex, statutum, neque consuetudo, quod in instituto captatoria sit ualida.
- 54 Receditur a communi sententia malefuita, propter minus commune, iure, & ratione bene firmatam.
- 55 Liberum arbitrium & uoluntas mera, idem important, quia tale arbitrium habens non tenetur ad iuris solennitatem obseruandam. ut. sup. nume. 37.
- 56 Is cuius arbitrio, alicui est relictum legatum, licet praecise non cogatur seruire arbitratum declaratum, cogitur tamen causatiue, nam eo nolente arbitrarī, si quid legatum ei fuisset, per eundem testatorem relictum, perderet illud.
- 57 Approbatur concordia Alexan. inter id quod Bart. dicit hic, quod secundum iura Auth. predicta conclusio. procedat in distictis siue tali arbitratori legatum fuisset relictum cōtēplatione officij arbitramentalis, siue non. Et Doct. tenentes contrarium.
- 58 Ampliatio & subampliatio ad praemissa, ut exequutor testamenti nolens exequi illud, prius in totum cōmodo quod ex eo esset consequaturus, etiam si in parte uellet exequi, & etiam si habuisset iuxtam causam sese excusandi, uel in omnibus, uel in aliquibus attinentibus ad tale officium exequutionis.
- 59 Si arbitrator aut exequutor in testamento designati

- gnati agnoscant officia sibi iniuncta, cogentur exsequi uel arbitrari. Quod subintelligitur pluri fariam.
- 60 Sublimitatio. i. in officio exequutionis delato, secus in differendo.
- 61 Secunda sublimitatio, nisi talis exequutor promississet testatori, se ipsius testamentum exequuturum uel fuisset praesens nominationi de ipso factae per testatorem & eam acceptasset etiam si nihil promississet.
- 62 An in casibus in quibus arbitrator uel exequutor coguntur arbitrari uel exequi, id procedat quando arbitrium & exequutio suspenduntur conditionaliter & concluditur, per distinctionem in uer. Mibi autem pag. 3. seq. Tandem concluditur cum Bart. nume. 66. cum quadam temperie & condimento de quo ibi ad fi. particula istius glosse ante uersiculum qui sequitur incohante, in eadem glo.
- 63 Legatum factum arbitratori, seu etiam exequutori testamenti, in dubio censetur relictum cōtēplatione officij.
- 64 Aduertentia notabilis ad regulam. l. iure civili infra de condit. & demon. que declaratur per tex. eleganter in. l. Cum ab eo. ff. de contrahen. empt. & ad hanc aduertentiam ui. omnino. subintellectum quem in sequenti pagina posui, in uer. Nisi dixerimus, usq; in fin.
- 65 Decisio notabilis Pat. de castro in. l. si heres §. i. ff. de actio. emp. redditur admodū dubia. Tandem circa eam relinquatur cogitandum.
- 66 Subintellectus punctuatiōnis supra posita in precedenti chara in uer. Sed est aduertendum.
- 67 Consideratio ultra Docto. & quidem non spernenda.
- 68 Arbitrium boni uiri debet uersari in faciendo circa rem alterius, quod in sua faceret, etsi negliger fecisset.
- 69 Arbitrator, ut bonus uir, non aliter pronuntiare debet, quam in se uellet iudicare, seu pronuntiare.
- 70 Titulus. Quod quisq; uiris, omni iure inuictus.
- 71 Moralitas est summarium in regimine mudi.
- 72 Arbitrium aequum, quod dicitur, & quid respiciat. Quid uerū mere uoluntatis exequutio.
- 73 Declaratio notanda circa commissioem factam in meram alterius uoluntatem.
- 74 Quenamodum concessio liberae potestatis seu in alterius liberam uoluntatem non includit doli, sic etiā neq; tituli perdituū seu dissipatiuū.
- 75 Non censura praemissa opinionones discordantes concilians & ueritatem resoluens in illo articulo, quando legatur alicui, quum ipse uoluerit.
- 76 Voluntas morte extinguitur, quam ob rem per mortem quis non potest dici uelle.
- 77 Lex. 29. tit. 9. part. 6. corrigit in uno membro opinionem gl. hic uolentis, quod quando legatum conferatur in uoluntatem heredis nō ualet, sicut neq; quādo in uoluntate tertij. Nam imō per illam. l. ualet quando in uoluntate heredis conferatur, sed quando in uoluntate tertij, tenet gl. ista gl.
- 78 Eadē. l. partita in quantum dicitur legatum collatum in uoluntate tertij non ualere prout gl. hic cum alijs, similibus corrigitur per. l. fo. & ill. Tauri uolentes, hodie ualere captatoriam uoluntatem in legatis & dispositionibus particularibus, ut supra etiam fuit dictum.
- 79 Leges, uel statuta que puniunt uolentes facere aliquid & c. intelligi debent. i. si fecerint.
- 80 Declaratio limitatoria predictae decisionis cōmuni, ut non procedat ubi statutum ultra progredietur referendo se ad aliquem actum flagitio uitium, etsi non consumatum seu ultimatum.
- 81 Venenatio, est crimen quasi proditiōnis.
- 82 Lex part. nec non decisio predicta Bar. nō debent praecari ex generali & notoria orbit consuetudine.
- 83 Stante. l. ordinamenti quod contra instrumentum publicum uarentigiatum non possunt opponi nisi certa & designata exceptiones, nihil minus poterit opponi exceptio defectus liquidationis. Qua theoria nihil est in palatijs in causis exequutionis, q̄s uocant uisitat̄e magis asidū.
- 84 Instrumentum purificatum meretur exequutionem ut purum, etiam si creditor id ignorasset, si tamen de hoc conflict in processu exequutionis ad principio purificationem subsuisset.
- 85 An instrumentum legati liquidum meretur exequutionem? & concluditur quod non. Cum moderationibus de quibus infra.
- 86 An a sententia lata per iudicem in causa recursum ad arbitrium boni uiri possit appellari? & communitur ac regulariter concluditur contra Bart. quod sic cum duabus declarationibus limitarijs, ut opinio Bart. pcedat in duobus tantum casibus. Primus quoad secundam oppositionem que non potest interponi. Secundus quando lesio ex arbitratu resultans esset modica. In reliquis autē id est regulariter cōmuni opinio (ut dixi) Doc. hic, et uarijs iuris locijs habet se i. cōtrariū.
- 87 Aduertentia Bald. notabilis ad istius. l. declaratioem oportunam, quod in casibus huius. l. is in cuius arbitrium legatum alicui relinquitur, neq; est proprie arbitror neq; arbitrator: sed largo modo, id est, assimilatur arbitratori, & c.
- 88 Inter dispositionem conditionalem & puram resoluentem sub conditione est differentia nota que procedit tam in contradictibus, quam in ultimis uoluntatibus: quia non differunt quoad hoc

in casu illius text. licet aliis sic. ut infra in secundo intellectu ad illum traditur.

89 *Notanda decisio & adaptabilis ad. l. quintam titu. de l. exceptiones lib. 7. ordi.*

90 *Etiamsi in casu. l. fideicommissa. §. Sic fideicommissum. heres premoretur ante quam declarasset nolle ualere legatum, nihilominus legatarius consequeretur illud.*

91 *Si in casu dicti. §. Sic fideicommissum legatarius decepsisset pendente conditione resoluitiva, id est priusquam heres declarasset se nolle ualere legatum, non transmitteret illud. ni. in uers. sequen. Extat ergo, ubi latius & citius hoc idem repetitur.*

92 *Ratio differentie inter contractus & ultimas voluntates, circa recursum & non recursum ad arbitrium boni uiri.*

93 *Quando ablatiu dicitur proprie absoluti, ut importare ualeant conditionem uel minime.*

Lex prima.

N arbitrium alterius conferri legatum, ueluti conditio potest. Quid enim interest, si Titius in Capitolium ascenderit, mihi legatur, an si uoluerit? Sed quum ita legatum sit pupillo, siue pupillæ. Arbitrio tutorum, neque conditio inest legato, neque mora: cum placeat, in testamentis legatum in arbitriū alterius collatum, pro boni uiri arbitrio accipi. Quæ enim mora est in boni uiri arbitrio, quod iniectum legato, uelut certam quantitatem exprimit, pro uiribus uide licet patrimonij?

Hec. l. prima diuiditur & summatur ut per Bartol. & Docto. hic post glo. uel aliter (tamen in eandem sen-

tentiam) sumatur, ut per Bald. & Ange. de perigl. hic. Legatum potest cōferri in arbitrium alterius, in vim cōditionis, nec non per modum declarationis, & eiusmodi declarationi non censetur inesse conditio suspensiva, uel transmissionis impeditiua. H. D. secundum eos.

Ad ingressum interpretationis istius. l. præmittendum est primum, quæ differentia sit inter arbitrium, & uoluntatem. Ad quod uidentur est Bartol. in Extrauag. Ad reprimendum. in parte Videbitur. in prin. & latius ex infra tradendis patebit. Item præferendum est, quod omnes conditiones suapte natura suspēdunt, & impediunt natiuitatem obligationis, ut infra tradetur. Item præmitti debet quod incertitudo omnimoda regulariter uiciat omnē actum, ut infra etiam tangetur. Quibus breuiter ad reminiscētiā præmissis, ex hac. l. deducuntur duo notanda † quorum primum est, quod legatum relinqui potest sub conditione, si tertius arbitrabitur, quem admodum relinqueretur, sub quauis alia conditione potestatiua, casuali, uel mixta. Sed opus est, quod certa res uel quantitas in tali legato exprimat, aliàs propter incertitudinē esset inutile, ut in. l. Cum post. §. Gener. ff. de Iure. dot. cum al. Secū dum est, quod legatum, quod relinquitur non conditionaliter in arbitrium alterius, non requirit ex præfessionem certæ rei uel quātitatis, prout in secundo istius. l. casu † Ratio differentie, quoad expressionem & omissionem certitudinis inter primū & secundum casum huius. l. est: quia ubi legatum eo modo, id est, si Titius arbitrabitur, relinquitur, ut in primo responso huius. l. substantia ipsius relictæ confertur conditionaliter,

4 in arbitrium Titij uel tertij, & suspēditur dispositio, quum ea sit natura peculiaris conditionis, uidelicet suspendere substantiam actus cui adijcitur. l. Qui promissit ubi glo. Bartol. & Docto. ff. de Condi. indebi. & notat Bart. in. l. i. prima quæstione, per totam, ubi etiam Ioan. de Imo. Paul. de Cast. & Soci. ff. de Condit. & demon. cum pluribus concordant. glomeratis per Iaso. in. l. Quodcunque §. Non solum. ff. de Verbo. ob. † & sic in arbitrium tertij cōfertur hoc, an sibi placeat, quod sit legatum uel nō sit legatum: non autem confertur quid uel quantum legetur, sicq; cōfertur in arbitrium tertij ipsummet legatum, quo arbitrate, si nō esset certa res uel quantitas in relicto expressa, relictum remaneret incertū & invalidū (ut est iam dictū) ob incertitudinem. Quādo autem in arbitriū tertij relictum non confertur conditionaliter, sed confertur simpliciter seu declaratiue, ut si disponens dixerit, lego Titio arbitrio scij, uel quantum Seius arbitratu fuerit, ut in secunda istius. l. parte, eo casu, substantia legati est certa scilicet quod testator purē & omnimodō legat, & arbitrio tertij solum uidetur cōmitteri, quid ac quantum sit in legato. & sic uidetur commissum, quid accidē tale, & consequenter subsequuta arbitratorum declarationē, tale legatum manebit certum, & ideo nō est opus alia expressione certitudinis à principio, & hoc modo textum istū declarant Bart. & Docto. hic. Ex qua declaratione ut plurimum per Doctores cōprobata: decurrunt aliquot dissidia seu differētiæ inter primam & secundam istius. l. partes.

Prima est, quod in prima parte legatis, commissio fuit facta in arbitriū tertij conditionaliter, in secunda au-

tem parte, simpliciter, seu declaratiue secundum Docto. communiter, ut proximè est dictū. Hinc est quod quemadmodum sub quauis alia conditione legari potest, ita etiam sub conditione illa, si tertius fuerit arbitratus, ut est dictum. Quæ quidem conditio (etsi Doct. hic non aperiat) ad legatariū apposita (& sic extra casum istius text.) apposita ad ipsum honoratum est merè potestatiua, cum consistat in facto eius facili quoad expeditionem & exequutionem, seu implementum illius, ut probatur ex. l. suus quoque. in fi. prin. ibi. *ut etiam sub conditione institutus quæ in arbitrio eius sit, &c.* Et in. §. Puto, qui statim sequitur. ff. de Hæredi. insti. ubi ad censendam conditionem potestatiuam iureconsultus considerat, an consistat in arbitrio eius cui relinquitur, necne. Sed quando apponitur tertio, ut in primo casu istius. l. uel etiam hæredi, putat si tertius, aut hæres arbitratus fuerit: uel arbitrari uoluerit, quoad legatum dici potest casualis, quia omnis conditio, † cuius implementum non est in uoluntate eius cui relinquitur sed alterius, censetur esse casualis quoad honoratum, uel legatariū, cui aliquid sub ea relinquitur, secundum theor. Cy. post Iaco. de Raue. in. l. prima. col. i. C. de Insti. & substi. ubi Albe. idem tenet recitans uerba formalia Cy. & ad dictū Cy. refert se ibi Paul. de Cast. in fi. & ad utrumq; remittit se Iaso. ibi post prin. Et idem in effectu uult ibi Corne. dicens, q. conditio casualis dicitur quæcunq; non dependet, à facto honorati cuius cōtemplatione fuit apposita, etiam si non depēdeat à uiribus fortunæ, sed à facto tertij. Ita dicit ipse Corne. ibi col. pe. in prin. allegans. l. Si in testamento. ff. Si quis omi. causa, testam. qua

quæ tamen non bene probat, ratio est in præptu. (Quam etiam tangūt præfati Doctō.) quia proprie conditio casualis dicitur ea quæ habet se ad esse & ad non esse, prout est ista: quia si Titius vult arbitrari, potest. Si verò minimè vult arbitrari, potest etiam id omittere: & in tali conditione casuali, est regula & crebrior Doctorum asseueratio, quòd vt cum quæ illa deficiat, facit legatum deficere, secundum Barto. in ea. l. i. r. oppositione de Insti. & substi. & tradit Decius Cōsilio. 526. col. 2. & ad prædictam Doctorum doctrinam, potest expendi iste text. iuncta declaratione Doctorum, post primam expositionem extendentium istum text. ad quancūq; conditionē, dum dicunt, text. istum probare quòd conditio, si arbitratus fuerit, & equiparatur cuiusque alij conditioni, & sic siue potestatiua, siue casuali, siue mixta, & referendo prædictam conditionem arbitrij ferendi ad effectum illius conditionis, cui magis assimilatur secundum diuersa subiecta, potest censeri vna vel alia. Nam si referatur ad legatarium, hoc est, si ipse arbitrabitur, & sic quoad ipsum debentem arbitrari, est potestatiua, vt est dictum, si ad heredem vel tertium referatur, est casualis, respectu legatarij: si ad legatarium simul cum alio referatur, vt si legatarius & Titius arbitrati fuerint, est mixta. Et quauis iste text. videatur facere æquiparationem de illa conditione; si arbitratus fuerit, ad illam conditionem, si in Capitolium ascenderit, quæ est potestatiua, tamen ex quo loquitur respectu tertij, non obstat ei, quod dixi supra Doctō. tenere in d. l. i. r. C. de Insti. & substi. Nam prout est de intentione glossæ primæ hic & glossæ secundæ in secun-

da expositione, & Bald. & Pau. & equiparatio quam facit tex. de conditione, si Titius arbitrabitur, ad aliam conditionem, si in Capitolium ascenderit, non fit quoad qualitatem conditionis, id est, quòd quemadmodum vna carum est potestatiua, scilicet si in Capitolium, & c. Ita & alia, scilicet, si tertius arbitratus fuerit, sed vult dicere, quòd quemadmodum potest relinqui sub vna conditione illarū, ita & sub alia. Et sic facta relatione ad tertium, ex inductione, quam supra feci tex. iste in illa conditione (si tertius arbitratus fuerit) est verificandus & intelligendus in conditione casuali, vt potest ex facto tertij, pendente ipsius purificatione. Non tamen omittendum est, quòd licet in hac differentia inter primam & secundam partem legis dictum fuerit, quòd secunda pars loquitur in arbitrio non conditionaliter prolato, tamen non potest negari quin etiam arbitrium ibi virtualiter censeatur esse conditionale: quia secundum expositiones textuales Doctorum tantundem refert dicere, lego sempronio, arbitrio Titij, ac si diceretur, lego sempronio id quod, vel pecuniam quam Titius arbitratus fuerit. Quæ relatiua important conditionem, vt in l. Stichum qui meus erit supra titu. r. Sed forè quia eiusmodi conditio est tacita, & implicita, vt inquit glo. ordi. communiter approbata in eadē l. Stichum, & respicit quid extrinsecum legati, id est, declarationem quantitatis, & non substantiam ipsius legati, prout conditio expressa respicit in prima parte, Doctores non considerant eam vt conditionem, sed reputant dispositionem illam, lego sempronio arbitrio Titij, non conditionalem.

Et ex his, quæ dicta sunt circa effectum

Subdeclaratio ad secundam huius legis responsionem.

ctum vel importantiam istius conditionis, si arbitratus fuerit, diuersimodè acceptæ, potest artemptari, quòd cum in melioratione non possit apponi conditio casualis, neq; mixta, quauis potestatiua, sic, vt singulariter probatur ex l. i. r. titu. 4. part. 6. an. 10. si testator hodie meliorasset vnum ex filijs ab eo institutis heredibus, sub conditione, si tertius arbitratus fuisset, tali conditione reiecta vt potest casuali, melioratio valeret, remaneret que pura & firma. Quæ quidem consideratio quoad meliorationem tertij procedit clarè, eo quòd in ea non cadit adiectio conditionis casualis, neque mixta, cum sapiat naturam legitimæ, & in legitima non possunt prædictæ conditiones apponi, & si appositæ fuerint de facto, ipso iure reijciuntur de legitima, vt in l. Quoniam in prioribus & l. Scimus §. Cum autem. C. de Inoff. testa. & olim reddebant testamentum nullum vt in l. Suus quoque in prin. & in §. 1. ff. de Hære. insti. vnde lex illa partitæ videtur duxisse originem, in quantum tribuit idem priuilegium bonis supra legitimam, quod tribuit bonis eiusdem, vel intra eam. Et merito ac rationabiliter illud fit, quoniã, tertium bonorū quoad extraneos reputatur legitima cum per l. For. approbatam lege Tau. 27. extraneus non sit capax tertij bonorum testatoris relinquentis filios vel descendentes. In melioratione autem quintæ partis bonorum singulariter illius l. versatur in hoc: quia talis melioratio est merum prælegatum nullam sapiens naturam legitimæ, neq; imaginem ipsius habens, cū sic mera bonorum pars quota & legatum particulare. l. Non amplius §. Cum bonorum, supra titu. r. & l. Si quis seruum §. si cum. l. sequen. infra

hoc titu. cui indiscriminatim adijci potest quæcūque conditio. Et hæc illationem limita & intellige vt infra dicam in vers. Sed considerandū & in vers. Comprobatur etiam, ante si. ibi. Ex quibus patet.

Secundò ex præmissis deducitur, quòd si testator meliorasset vnum ex filijs nõ designata melioratione, neque quotitauè neque quantitauè, sed eo duntaxat dicto, quòd meliorabat vnum ex filijs arbitrio vel ad arbitrium Seij, vel in eo quod Seius fuisset arbitratus (quod in idem recidit) vt in secunda istius legis parte, quum eo casu arbitrium non sit conditionaliter insertum, conditio ne inquam expressa suspensua, sed tantum declaratiuè, & per cōsequens non sit suspensa dispositionis substantia, sed solum declaratio & executio ipsius, valebit talis melioratio, nõ obstante prædicta lege partitæ, & nõ reijciatur arbitrium, tamen prius debet fieri executio, & declaratio quantitatis, quàm melioratio per melioratum, peti valeat, per ea quæ Barto. Pau. & alij Doctō. dicunt in secunda parte istius legis, in eius declaratione.

Sed considerandum est circa legem partitæ supra allegatam, quòd licet eam simpliciter (vt eam retuli) allegent moderni Hispanienses idè que Hispalenses in repe. §. Cum filij Char. 9. col. 3. parua. l. Cohæredi, supra de Vulga. & pupi. tamen ipsius legis intentio non ita generaliter sumi neque allegari debet, imò verò hanc fuisse credimus, quòd si quis instituat filiu vltra legitimam, quo casu per l. 26. in ll. Tau. in eo quod est vltra legitimam viderur melioratus, si talis institutio facta fuerit sub conditione casuali, vel etiam mixta reijciatur etiam de eo quòd est vltra legitimam:

legitimam:

legitimam: quia vna dispositio & vni-
formis (prout hæc est) non est di-
uerso iure censenda argum. l. Eum
qui ædes, ad medium. Et iterum ad
fi. ff. de Vtucapio. & in l. 1. & 2. supra
de Acquiren. hære. & in l. 1. tam hoc
iure. §. 1. supra de Vulga. & pupi. &
in l. 2. C. de Impube. & alijs sublti. &
c. Cum in tua. ante fi. de Deci. cum
concordan. per glo. vlti. ibi Traditis.
Ultra quam est etiam text. in l. 1. in
versic. (*Nec ratio patitur.*) ff. de Rerū per-
mu. & in l. 1. Pater. §. si feruus. ff. de Ca-
stren. pec. & in cle. 2. de Electio. Nā
de legitima (vt supra dictum est) re-
mouetur grauamen conditionis ip-
so iure, siue apponatur in modū con-
ditionis casualis, siue mixtæ. & testa-
mentum remanet validum, vt tenet
Barto. post glo. in d. l. Suus quo-
que, in prin. ff. de Hære. insti. & in l. Si
pater filium. C. de Insti. & sublti. &
est magis communis conclusio Do-
ctorum, in iisdem iuribus per di-
ctum. §. Cum autem. primo respon.
quæ etiam probatur apertissime ex
prædicta. l. partitæ iuncto prin. cum
fi. Vt ergo grauamen conditionis ca-
sualis vel mixtæ reijcitur ipso iure
quoad ipsam legitimam, pariformi-
ter censetur etiam reiectum quoad
superfluum legitimæ, vnā cum ipsa
legitima relictum in eadem clausu-
la & dispositione simul & coniun-
ctim, quod quidem superfluum assu-
mit quodammodo naturam textiæ
& quintæ partis bonorum, secūs in
conditione potestatiua, quæ nō reij-
ceretur quoad id quod est extra legi-
timam, licet in trā sic. & in hoc lex
illa est singularissima.

Sed quando grauamen conditio-
nis casualis vel mixtæ apponeretur
separatim & per se super melioratio-
ne quintæ partis bonorum discre-
tim facta, eo casu non reijceretur cō-

ditio de medio ipso iure, imò esset
expectandus euentus conditionis
appositæ, quum dispositio quinti, se-
paratim facta, velut legatum sit con-
sideranda, quum bonorū pars quin-
ta sit legatum particulare, vt supra
est dictum, in quo attenditur condi-
tionis existentia & purificatio, vt in
l. 2. cum innumeris similibus. ff. de
Condi. & demonst. & huic intelligē-
tiæ ex professo applaudent verba il-
lius. l. partitæ in ver. (*En mas de su parte*)
cum sequenti.

Comprobat etiam hæc eadem
intelligentia, ad eandem. l. partitæ,
ex eo quod notanter Barto. dicit in
l. Titio centum. §. Titio genero, si. co-
lum. in prin. in versic. Et intelligitur
hoc, infra de Condi. & demon. Vbi
tenet, iunctis præcedentibus, quæ
dixerat, quod si pater filiæ per eum
in legitima institutæ legauit dotis
nomine vltra legitimam, tunc gra-
uamen cōtrahendi matrimonium,
ipso iure ab initio intelligitur non
appositum, & tale legatum remanet
totaliter purum, non solum quoad
quantitatem vltra legitimam, ratio-
ne illa generali quā supra tetigi
motus, videlicet ne vna & eadē res vel
dispositio, &c. & ibi adducit prædi-
ctas. ll. & ibidem Pau. de Cast. col. 3.
in versic. Circa secundum articulum,
intelligit illam decisionem Bartol.
quando in eadem clausula vniiformi-
ter esset relictum pro dote, secūs si
in vna parte testamenti filia esset in-
stituta in legitima, & in alia clausula
testamenti separata, relictum esset
ei pro dote, quia tunc legatum esset
conditionale, si haberet conditio-
nem nuptiarum iniectam, prout ef-
fet, si extraneo relinquere. Quod
adaptatur punctuati ad legis par-
titæ propositū, in præsidium intell.
quem ad eam supra adaptavi. & cū
Bart;

Bar. silenter transit ibi Ioan. de Imo.
ex quo neque approbando neq; im-
probando facit mētionem de dicto
Barto. in prædicto articulo, & tamē
examinat pleraque alia dicta eius-
dem Barto. ibidem, prout & Rapha.
Cu. ibi, qui etiam alia dicta eiusdem
Barto. examinat, & istud non tangit,
& sic videtur cum eo tacite transire,
l. Item quod (aliās vt) Sabinus. in fi.
verbis supra de Hære. insti. Qui tex.
sæpe solet in id allegari.

Et quatenus attinet ad prædictū
§. Cum autem. l. Scim^o, supra allega-
non est dubitandum, ¶ quin ille. §.
13 corrigatur per dictā. l. partitæ, & sic
prædicta decisio Barto. quæ videba-
tur esse contra dictum. §. quam obrē,
solebat per Docto. reprehendi, rema-
net vera per dictam. l. partitæ, non ta-
mē potest adaptari dist. Pau. de Cast.
ad prædictum. §. Cum autem, ex quo
(vt dixi) hodie est correctus per di-
ctam. l. partitæ. Ex quibus patet illa-
tionem primam supra per me factā
non procedere quando melioratio
quintæ partis bonorum esset separa-
tim facta, secus si coniunctim. Illatio-
ramen illa procedit de plano in me-
lioratione tertij, siue tertium sit con-
iunctim relictum cum portione legi-
timæ, siue separatim. Et iste vide-
tur nitidus & expeditus intellectus
ad tex. dictæ. l. partitæ: quauis aduo-
catus quidam Hispanus vir alioqui
doctus apprimè in repetitione quā
nuperrimè edidit super prædicta. l.
Quoniam in prioribus, in secunda
ampliatio, subsistat in intell. præ-
dictæ. l. & intendat solum in assignā-
da saluatione ad prædictum. §. Cum
autem, ne remaneat per dictam. l. 16
correctus, quæ saluatio ¶ non omni-
no displicet, quia consonat declara-
tioni, quam ad §. Cum autem ponit
Imo. in locis per eum ibi allegatis. &

Pau. in. d. l. Suus quoque, si. col. post
prin. non tamen tangit alia quæ ad
prædictā. l. intelligentiam supra teci-
gi. & vltra prædicta eidem nouo in-
tellectui concinnit affabrè quod tenet
Bart. in. l. gerit. 6. col. vbi Arc. de-
clarat. de acquir. hære. & idem Arc.
in. l. 1. col. 13. de vulg.

Rursus in prædicta. l. partitæ deci-
ditur vnus casus mirabilis & vnicus,
in quo licet conditio etiam potesta-
tiua (secundum communem senten-
tiam Doctorū in dictis iuribus) reij-
ciatur ipso iure de legitima, tamen
15 si legitima ¶ relinquatur vnā cum alijs
bonis, talis conditio nō reijcitur,
imò remanet valida quoad alia bo-
na supra legitimam. Quod est pere-
grinum, & memorabile nota signan-
dum, neque alibi legi in quantum
hoc respectu facit conditionem po-
testatiuam differre à conditione ca-
suali & mixta. Et ex hac differentia
subdeducitur quoddam talis dispo-
sitiō, quoad prædicta bona vltra legi-
timam, sit propriè conditionalis, est
intransmissibilis, si is in quem dispo-
nitur præcedat ante talis condi-
tionis implementum. Quemadmo-
dum (vt ad præmissam primam diffe-
rentiam redeam) si in casu primæ par-
tis huius. l. tertius in cuius arbitrium
legatum fuit conditionaliter reli-
ctum arbitretur, legatum valebit, ali-
às minimè, & si strictè & propriè
est conditionale, ita quod si legatari-
us decedat priusquam ille tertius
arbitretur, sicque ante conditionis
purificationem non transmitteret
eiusmodi legatum ad hæredem, per
regulam. l. vnica. §. Sin autem sub
conditione. C. de Cadu. tollen. ¶ Sed
in secunda legis parte quauis non
arbitraretur, legatum tamē valeret
in sua substantia, & quoad ipsius de-
clarationem recurreretur ad boni
viri

Repetit de-
clarationem
primæ illa-
tionis supra
positæ, nu.
10. Subijci-
tue restri-
ctionem ad
eandem.

Redit ad
primam dif-
ferentiam su-
pra assignā-
tā inter pri-
mum & secū-
dum istius
tex. responsi-
sum.

virii arbitrium, secundum Rapha. & Docto. hic. Itē legatū transmittetur ad hæredes talis legatarij secundum Alex. hic. tercio no. & est de intentione & præsupposito eiusdem Raph. & Docto. hic. in quantum declarantes tex. cum glo. dicunt, quod tale legatum est purū, quia sola rei declaratio hoc casu censetur arbitrio tertij commissā, non autē ipsius legati substantia, vt in. l. Fideicommissa. §. Quanquam. j. titu. i. & in. l. Si sic, supra, titu. i. & quum talem declarationem facere possit ex quantitate patrimonij ipsius disponentis, & ex meritis legatarij, vt in. l. Nec ad iecit, hic in glo. allegata, & ex alijs circumstantijs vt supra dixi, ideò nō dicitur legatum conditionale, quia conditio arbitramenti per tertium ferendi, non afficit in trīnsecum valorem seu substantiā legati sed concernit accidentalia seu extrinseca ipsius, hoc est declarationem seu specificationem quantitatis ipsius legati. ¶ Quod autem dictum est, scilicet quod in prima parte huius legis arbitrium est conditionale, & sic legatum sub tali conditione relictum, est intransmissibile ad hæredes legatarij decedentis ante declarationem tertij, in cuius arbitrium legatū fuit conditionaliter remissum, est intelligendum, nisi testator qui reliquisset, putā centum Sempronio, sub conditione, si Titius arbitratus fuisset, si significasset saltem coniecturaliter quod dederat intentionis & voluntatis, vt etiam si Sempronius ante latū arbitrium decederet, ad heredem eius legatum transmitteret. Quia tunc non obistente conditione legato appoſita, nihil oſecius legatum redderetur transmissibile, quoniam testator potest facere quod legatum alijs transmissibile non transmitta-

Declaratio
limitatoria
primi respō
si huius le-
gis.

tur, & e contra, quod non transmissibile transmittatur. vt tenet Bald. in l. Si pater filium, col. 5. ad fi. C. de Insti. & substi. sub condi. fact. per. l. vna C. vt actiones ab hære. & contra hære. iuncta. l. In conditionibus primū locum, in prin. j. de Condi. & demō. vbi Bald. ponit in simili exemplum de secundo scilicet quando nō transmissibile sit per testatorem transmissibile, veluti, si testator mentionem fecisset de legatario conditionali, & de eius hæredibus. Sic in proposito, si dixisset, quod legabat centū Sempronio, si Titius arbitratus fuisset. & postea in testamento aliud agens fecisset mentionem de hæredibus Sempronij, videretur eius esse intentionis, vt legatum transmitteretur ad hæredes Sempronij legatarij, etiam si decedisset ante latum arbitrium per tertium. vt. l. Qui filiiab^o, in prin. supra tit. i. & istud exemplum de cōiectura voluntatis ex mentione hæredum euincienda in alio pposito, si mili tamen nostro, ponit idem Bald. in ea. l. Si pater. 4. quæstione, & sequitur Decius consilio. 515. in prin. & Iaso. cōfi. 52. inchoante. Ioan. Bartholomæus. secundo volu. qui etiam est videndus consilio. 233. incipiente. Præsens consultatio. eodem volu. y. vbi ponderat etiam alias coniecturas. & adducit Bald. in. l. vna. col. fi. C. de His qui ante aper. tab. in versu. (Quero de tali quæstione.)

17 Secunda ¶ differentia inter primam & secundam istius. l. partē (vt ad præmissa redeam) quæ ex prima decurrit, est, quod in prima parte, arbitrio tertij fuit commissā duntaxat substantia legati, in secunda fuit commissā sola declaratio rei non specificatæ, seu non declaratæ per testatorem, & sic quid accidere. Quod clariùs, quàm prædixerim, ostēditur. Nam

Nam quādo relinquitur quid certum, si tertius arbitratus fuerit, vt in prima istius. l. parte, ex quo legatum est certum, non debet, neque potest circa ipsum (quoad certitudinem inquam) arbitrium versari: quia in claris & certis non est locus cōiecturæ seu arbitratui. l. Continuus. §. Cū ita. ff. de Verb. oblig. Sed arbitratus seu arbitriū in primo casu isti^o l. necessariò versatur seu versari debet, circa ipsius legati substantiā, id est, quod si tertius fuerit arbitratus, q. legatū debeat, bene quidē alijs non debetur: nec ob eā rē dici potest volūtas captatoria, vt censetur pendēre à voluntate alterius, vt ex. j. dicēdis apparebit. Sed in scdo casu istius. l. arbitrium vel arbitratus debet necessariò versari circa declarationē ipsius legati: quia, vt prædictum est, non potest versari circa aliud, cum dispositio circa substantiam legati sit pura, simplex, & aperta, ex eo quod legauit pure, tamen id quod alius declarasset, & sic declaratio legati remanet in suspensio: quam declarationem arbitrator debet exequi, id est, ad effectum perducere.

18 3. Differentia, quod in primo casu istius. l. fuit expressa certares vel quantitas, sed in secundo non, & vt supra declarauit post Barto. ideo glo. & Docto. ponderant, quod in primo huius. l. casu fuit expressum quid certum, quia alijs legatum remaneret omnino incertum, post arbitrium Titij, & consequenter nullum, vt in l. Cū post. §. Gener. ff. de Lure dot. & in l. Triticum. ff. de Verbo. oblig. cum alijs. ¶ Nam & oēs alios actus incertitudo, omnimoda vi-

19 Contrah. empt. & inl. Duo sunt Titij. ff. de Testa. tute. cū simili. Est tamen obiter adnotandū, q. etiam si id procedat rigore iuris ciuili inspecto, tamen scdm æquitatem canonicā, ¶ nulla promissio, neq. obligatio, neq. alia dispositio, quantūcūq. re & genere incerta, vitiatur: quin potius sustinetur, in foro in quā canonico, iter clericos, vel inter laicos temporali iurisdictioni Ecclesiæ subditos, sed debet fieri determinatio boni viri arbitratu, pensatis ac circumspēctis personarum necnon materiæ subiectæ circumstantijs, secundum decisionem celebrem Archidiacon. in capitu. Sunt nōnulli. i. quæstione. i. Et sic quod est speciale secundum leges ciuiles in dote, vt in prædicto. §. Gener. extenditur de æquitate canonica ad alios contractus. Quam decisionem valde commendat Panormita. in capitu. 1. 6. notabi. de Deci. vbi declarans intentionem Archidiacon. dicit, quod in arbitrando debet haberi respectus ad causam promissionis, & ad qualitates personarum & temporum. Et sequitur etiam dictum Archidiacon. idem Abb. in cap. Ex parte, secūda oppositione, de Censibus. Ioan. de Ana. in capi. Cum iuramento, col. 1. de Homi. & Soc. in l. Quidam re legatus, col. 6. infra de Reb. dub. & in l. Si quis arbitratu, col. 12. ff. de Verbo. obligatio. Alexand. in l. Ita stipulatus, in prin. colū. 2. eodem titu. dicens, istud dictum Archidiacon. esse incognitum Legistis. Idem Alexā. in l. 1. colum. 7. supra, Solu. matrimonio, vbi dicit, quod non vidit illud dictum ab alio Legista relatū, præterquam à Bald. in l. Qui mutuam. §. Salarium. ff. Man. vbi Bald. duntaxat, implicite & re-

B missiue

missiue facit de eo mentionem. Sequitur etiam illud Ias. in l. Triticu. ff. de Verb. oblig. & Feli. in c. r. col. 3. de Pact. & in c. Si cautio, col. 6. de Fide instr. & Dec. in l. fi. col. vlti. C. de Edicto di. Adri. tollen. vbi ad ducit Bar. in l. Quæ conditio. §. Cui ita. §. de Condi. & demon. Sed minus rectè allegat Dec. Archi. prout ibi potest videri, dū facit mētionē causæ piæ: quæ Archi. loquatur generaliter, & sic etiā extra causā piā, & cōsequenter in quacūq; materia profana, prout Alex. & Doct. supra adducti eū rectius allegant, & intelligūt indistinctè. Nō est præmittendū, q. Vin. de Peru. in d. l. Ita stipulat^o, in prin. 6. col. facit vnā rationē, & quidē non leuē, contra dictū Archi. cui ægrè potest responderi, nisi dixerim^o Archi. decisionē habere locū quoad hoc, vt procedatur per denūtiationē Euangelicā. Sed ratio Vincen. militat, vt procedatur iure canonico ordinario, & sic q. quādo nō subest pietas in promissione generali & incerta, qui est casus Archi. nō procedatur contra promittentē, nisi, vt dixi, per denūtiationē Euangelicā: sed quando subest pietas, qui est casus Vinc. per viā ordinariā. Et istud attentō pūcto iuris placet. Sed quia Doct. cōiter id non tangunt, sed sequuntur absolute Archi. ipsius dictū seruaretur i practi. Quo supposito, ex hoc dicto Archi. insert singulariter Claudius Aquē. in d. l. Ita stipulat^o, pe. col. principij, q. si pmissio incerta esset iurata, semper valeret in foro canonico, etiā inter laicos Cæsari subditos, & cogeret iurans arbitrio iudicis quid certum præstare. Nā cū in iuramēto seruetur solū ius canonicū, vt in c. Cūm cōtingat, de Iu. iurā. & in c. Licet mulie

res, co. tit. li. 6. Itē cū iuramētum faciat causam cēseri de foro canonico, vt in c. Cūm. C. Laicus, de Foro cōpe. eo. lib. & in c. Nouit, de Iudicijs, etiam si laici iurantes aliās non essent subditi foro canonico, in eodē foro esset ista æquitas seruanda, secundum eum dicentem istud esse nota. & non reperiri alibi tactum. Vltra quem addendum est, istud probari in d. c. Cū iuramento, de Homi. vbi hoc deducitur, dum præsupponitur ibi per locum ab speciali, prædictam promissionem generalem, & incertam, extra casum illius tex. propter iuramentū valere. Et redeundo ad decisionē Archi. supra relatā, illa i ser uaretur (vt dixi) in foro canonico inter clericos, nec non inter laicos suppositos iurisdictioni temporalī Ecclesiæ. Si tamē esset iurata, seruaretur etiā inter laicos subditos Cæsari, in foro canonico. scdm decis. Claudij: sed in foro Cæsaris nō seruaretur, vt præsupponūt oēs præfati Doct. nisi promissio esset iurata, vt modò dixi tenere Claudij, vbi supra. Cui sententię Archi. licet obstet vnus scrupulus, tamē illū tollit Frā. de Ripa in eadē l. Ita stipulat^o, in prin. nu. 26. ¶ Pari ratione vltra ipsum Archi. videt dicendū de legato incerto ratione rei. s. vt de iure canonico etiā nō vitietur. Ita extendit & explicat prædictā decisionē Archi. Soci. in l. Quidā re legatus, in eadem col. 6. supra allega. subnectens tamē eā procedere in simplici incertitudine. i. vel rei tantū, vel personæ, tantū secus esse tenendū, in quib; quādo cōcurreret duplex & simultanea, rei, v. delictet, & personarū, incertitudo: putā si testator disponderet aliquid in pauperes erogandum: nam eo ca

tu

tu secundum eum duplex incertitudo vitietur. Quod etiam tenet ipse in l. Si quis de pluribus, eodem titulo.

- 23 ¶ Sed exemplum ibi positum, scilicet in l. Si quis de pluribus, per eū, ad hunc effectum non est bonum, per id quod Bar. tenet in d. l. Quæ conditio. §. vlti. ff. de Condi. & demonst. post principium. Con similitur exemplū quod ponit in dicta l. Quidam re legatus, quod reuli superius, non procedit, dum inquit, quod si legetur incertum pauperibus, est duplex incertitudo. Nam istud est contra decisiones per Feli. traditas in dicto capi. r. col. 3. de Pactis, dum loquitur de legato incerto facto pro anima, vt valeat, & tamen idem est ¶ legare pauperibus, quod legare pro anima, vt præsupponunt Bald. & Paul. de Cast. in declaratione glossæ ibidem, in l. Illud. C. de Sacrosanct. Eccle. & tradit gloss. & Doct. post illam, in l. Si quis Titio. §. eod. Saluati ergo debet, & exemplificari decisio Soci. in prædictis ll. scilicet, Quidam re legatus, & Si quis de pluribus (omissis exemplis per eū positis) in promissione vel legato relicto ad non piam causam omnino incerto, id est utroque modo, tam respectu rerum, quam personarū, vt etiam de equitate canonica talis promissio seu tale legatum non sustineatur. Ex quibus in applicatione ad text. nostrum videtur dici posse, quod si in primo casu istius l. testator dixisset, lego Titio, si Seius arbitratus fuerit, tunc Seio arbitrate de æquitate canonica inter clericos vel inter laicos subditos, temporali iurisdictioni Ecclesiæ, legatum valeret: & hæres cogretur præsta

re legatario, si, & quando Titius arbitratus fuerit. Nam licet tertio simpliciter arbitrate quod legatum debeat, remaneat, vel subit incertitudo respectu quantitatis, vel rei legatæ, nihilominus tamen de æquitate canonica legatum sustineretur, ex quo non continet omnimodam incertitudinē: & postea fieret per iudicem declaratio ipsius arbitratus incerti & obscuri, quem tertius tulisset secundum diuersas circumstantias, quas supra tetigi referendo dictum Archidiacho. & Panormita. illud declarantem, & tali declarationi, arbitratus obscuri, & incerti, si fuerit per iudicem facta cum causæ cognitione adhibita, circa prædictas circumstantias, stabitur, nisi (vt prædixi post Socinum) legatum laborasset vtraque incertitudine, ¶ vt quia diceret testator, quod relinquebat cuidam personæ (non nominando eam) si Titius arbitratus fuisset. Tunc enim concurreret vtraque incertitudo, tam respectu rerum legatarum, quam respectu personæ legatarij. Prædictis in simili adijcitur, quod quemadmodum ¶ promissio dotis incertæ valet, vt in eodē §. Gener. sic etiā valet legatum dotis incertæ propter fauorē piæ causæ, quæ est dos, vt tenet Barto. in l. i. col. 3. in ver. Aliud priuilegium, supra solu. matrimonio, & ibidem Alexand. col. 4. qui est videndus omnino, col. 7. post principium, ponens vnum notabile, post Cy. Bal. & Ioan. de Imo. circa istum articulum dotis incertæ. In quo puncto nihil videtur resolueri Fran. de Ripa, ibi nume. 97. ad fi. Idem quod Barto. vbi supra, tenet Paul. de Cast. hic col. 2. ante mediū.

& Bald. in l. fin. C. de Senten. qua. sine cer. quan. prof. & decisio Neapo. 371. incipit D. Antonius in versicu. Ad primum. per l. Si filia, secunda, infra, tit. 1. de Legat. tertio, & per l. Theopompus cum alijs, infra de Dote praelegata. Sic igitur in proposito de quo agimus, optimè procedit simile de promissione incerta, ad legatum incertum, de quo tradit Socinus, ubi supra, ut utraque dispositio, & inter vivos, & in ultima voluntate, non obstante incertitudine, de æquitate canonica debeat sustineri. Ad id autem quod supra Barto. dixit, & Doctores post eum, quod causa dotis dicatur esse pia, solet allegari per glossas & Doctores textus, in l. Cum is. §. Si mulier, ff. de Conditio. inde. Qui tamen secundum intellectum Barto. ibi non probat, licet gloss. ad id eum allegauerit, in l. Et eleganter. §. si. in fine gloss. magna, eodem titu. & in §. si. in glossa secunda prope finè. Institui. de obligatio. qua ex quasi cōtra. nas. & in l. 1. C. de Conditio. inde. & in §. 1. Inst. quibus modis re contrahitur obligatio. in versicu. Accepisset. Sed illa allegatio melius probatur ex l. 1. §. Sed si libertus. ff. Si quid in frau. patro. ubi ad verbum dicitur, *[Sed si libertus filiam dotavit, non videtur patronum fraudare, quia patris pietas non est reprehendenda.]* Sic ergo videtur ibi probari, quod pater dotans filiam exercet erga eam actum pietatis. Quem text. allegat Bald. in consilio. 456. volumine quinto, in fi. illius consilij, & ibidem paulò supra allegat etiā l. praedictam. Cum is. §. 1. supra allegato. ubi per illum text. dicit, quod dotis causa est maximè pia & favorabilis. Sed reperio Lauren.

Calca. consilio. 31. colum. 5. post medium, tenentem quòd in dicto §. 1. legis. Cum is, non probetur cōmunis allegatio gloss. & Doctorum, quia dicit quòd loquitur de pietate respectu dotantis, non autem respectu dotis, qua responsio, etsi ipse non dicat, adaptatur etiā punctuatim ad dictum. §. Sed si libertus. Imò fortius tenet idè Lauren. Calca. ibi animosè loquens, quòd praedicta communis allegatio est error communis, & quòd dos non est, neque potest esse causa pia respectu sui ipsius dotis, & in se ipsa. Tenenda tamen est nihilominus communis sententia, imò quòd dotis causa sit pia etiam respectu eiusdem dotis, habita inquam relatione ad ipsam feminā dotandam vel dotatam. Ad quod etiam est tex. in l. 35. tit. 14. Part. 5. ubi etiam dicitur, idem esse in donatione pro dote & pro arris. Sed eodem modo posset responderi ad illam l. qua transcripsit opinionè praedictarum glossarum, quo responsum fuit supra, cum opinio glossarum desumpta fuerit à dicto §. Si mulier. Et esto quòd communis allegatio procedat de illis iuribus, tamen est intelligenda vnà cum praedicta l. Partitæ, & temperanda, quando dos datur, vel promittitur pro muliere paupere, secundum Lodo. Ro. in Auth. Similiter, col. 2. C. Ad l. Falci. & tenet Alexand. & alij Docto. quos refert Iaso. in eodè. §. Si mulier, aliàs non diceretur causa dotis vel arrarum esse pia, si mulier vel masculus pro quibus dos & arræ promitterentur, essent diuites, vel saltem non essent pauperes. Ad quod confert glo. no. & qd̄ ibi per eā, & in eius declaratione tenet Bar. Bal. & Pau. in l. Illud

De eadem re.

Communis sententia sustinetur.

De eadē re temperantem cōmunis opl.

l. Illud. C. de Sacro sanct. Ecclesi. 29 Et in vero non prospicio qualiter dotans dicatur piè agere erga personam quam dotat, vel subarrat, & quòd ipsa dos vel arræ non dicantur piæ, prout aiebat Calca. Nam si dotatur diues, dos non est causa pia, quia neque dotans aliquid pietatis gerit, licet sit donatio gratuita, & opus laudabile, & per contrariū, si dotatur persona inops, ipsum opus est in se pium, & pariformiter ipsa dos non potest non esse causa pia in se ipsa, habita (ut dixi) relatione ad mulierem dotatam: quicquid in sua opinione singulari Laurent. Calca. teneat. Cartera autem in materia incertitudinis ad praesens omittuntur, & fortè tradentur in l. Quidam testamento, infra isto titulo.

28 Quarta ¶ differentia inter primum & secundum istius l. casum est, quòd si in prima parte Titius vel tertius non arbitretur, legatum deficit: sicut quando alia quavis conditio deficeret, sub qua legatum esset factum, legatum etiam deficeret: & per consequens isto casu non aperiretur, recursus ad bonum virum, tertio inquam nolente arbitrari, vel non arbitrate, ut probatur in prin. legis ibi. *[velut conditio.]* Secus autem, si non per modum conditionis conferatur in arbitrium alterius, ut in secunda parte legis: quia tunc eo non arbitrate legatum nõ deficit, sed recurritur ad bonum virum, ut hinc in gloss. magna, in versicu. Sed pone, secundum Alexand. hinc primo notabi. Limita tamen, & declara id quod primò dixi, ut per Paul. hinc, colum. 2. post Bart. in prin. colum. 2. dum dicit, Vel sit in mora arbitrandi quod sequitur Alex. hic, col. 5. quem vi.

Et quoad declarationem istius l. in secunda parte, est summè notandum, quòd si in secundo casu vel responso istius l. videlicet quando legatum remittitur purè, arbitrio tertij, esset expressa certa quantitas, ut quia esset dictum, lego Titio cētum arbitrio Sempronij, postquam quantitas est expressa, substantia legati, per praedicta verba, cēferetur remissa in arbitrium Sempronij: & sic eo non arbitrate, legatum non valeret, quia fortè dici posset tunc conditionale, ut in primo casu istius l. secundum Ioan. de Imo. quem sequitur Angel. de Peri. colum. penulti. in prin. & est singular. ac necessaria declaratio ad secundum casum istius l. quam ceteri Docto. non tangunt. Si autem in prima parte istius l. quantitas vel res legata non esset expressa, legatum remaneret incertum, ut est supra dictum in primo textuali, & ex consequenti esset inualidum. Nam cum non esset conditionale, ut pote nullum, per consequens neque oporteret expectare conditionis eventum, ad hoc ut commissario non arbitrate legatum deficeret, ut per contrarium in praecedente casu. Io. de Imo. adaptato ad secundā istius l. partem est dictum.

30 Addendum ¶ est etiam praemissis, quòd quemadmodum in prima parte istius l. si conditio voluntatis adijceretur legato, vitariet illud, sic etiam in secunda parte, ut putà si diceretur, lego Sempronio, id quod Titius voluerit sibi dare, vel lego Sempronio ad voluntatem vel voluntati Titij: nam licet videatur facta relatio ad patrimonium testatoris, tamen quia non facta declaratione, legatum remanet

neret incertum, videtur pendere ex eius voluntate, vt inquit in simili Soci. in legato rei incertæ de incertis, & in declaratione personæ incertæ de incertis, in. l. Vtrum. §. Cum quidam, col. 4. in versu. Ex qua declaratione, aliàs ratione. ff. de Reb. dub. post Rapha. Cu. & Pau. de Cast. & tenet idem Rapha. hic, colum. 4. in versu. Quid autem, in illis verbis, Soleo dicere. Et licet hic non videatur quantitas incerta de patrimonio incerto, tamen si testator nō submisit se arbitrio, sed voluntati, remanet omnimoda incertitudo, ex quo non subintelliguntur circumstantiæ: quanquam (quod est fortius) dixisset de suo patrimonio dandum: cum voluntas conditiona liter adiecta fuerit substantiæ legati, non autem declarationi illius, vt in d. l. Vtrum. §. Cum quidam. j. de Rebus dub.

31 Ex hac. l. in prima parte, elicitur primo signandum iuncta glossa secunda, quod substantia legati potest conferri in conditionem arbitrii alterius, licet non in meram voluntatem illius, vt in. l. Captatorias, supra titu. 1. & in. l. Captatorias, supra de Hæredi. insti. & in. l. Captatorias. C. de Testamen. mili. Diuersitatis ratio apparebit ex dicendis inferius, in quantum in glo. tangetur differentia inter arbitrium & liberam seu meram voluntatem, cum declaratione vtriusque. Et hanc differentiam ponunt glossæ & Docto. communiter respondendo huic legi in dicta. l. Captatorias. Et quamquam versus, [Quid enim.] j. hac. l. videatur quodammodo, ob stare, tamen quia (vt inferius videbimus) communiter intelligitur, vt loquatur interrogatiuè, cum suppletione glossæ tertiæ, nō insisto in hoc. Istud

tamen norabile vnà cum secunda decisione huius. l. intelligitur non procedere † in conditione legato certæ rei vel quãtitatis apposita matrimonij contrahendi per legatariū arbitrio seu arbitratui alicuius, vel si alius arbitratus fuerit (nam idem est vtroq; casu, vt supra nu. 19.) vt matrimonium contrahatur, nam talis conditio rejicitur per legem, vt pote præstans impedimentum matrimonio contrahendo, vt. l. Turpia, in versu. Si Titia, supra titu. 1. & l. Cum tale. §. Rescriptum. j. de Condi. & demon. Et vtroque Docto. notant, & Barto. in. l. 1. in versu. Quæro. j. de His que pœ. nomine relin. Vbi dicit idem esse in consensu posito in eadem cõditione, vt putã, lego Seia centum si nupserit cum consensu Titij, vel, vt nubar, si Titius consenserit, vel ita quod non possit se maritare absque consensu talis: quia omnibus his casibus censetur in dici reprobata, & consequenter conditio redubatur à iure. Quamobrè etiam si conditio prædicta deficiat arbitratore fortassis mortuo, nō propterea legatum vitatur, vt ibi dicitur, ex quo est defectus conditionis inualidæ, qualis est ista conditio, secundum Angel. de Perig. in dicta. l. Turpia: quia ille tertius posset vel non arbitrari, vel iniquè arbitrari circa ipsum matrimonium per mulierem contrahendum. Requiritur tamen secundum eundem Angel. & Paul. de Castro ibi, quod mulier actualiter nubar, ad hoc vt tale legatum consequi valeat. per. l. Quæ sub conditione. §. Quoties, supra de Conditio. insti. Sed non est opus illum text. loquentem in diuersa & dissimili materia ad hanc rem adducere: quia textus in eisdem. §§. Si Titia, & Rescriptum, hoc in indiuiduo

indiuiduo decidunt. Et ad tex. in dicto. §. Rescriptum, videndus est Alexan. in. l. Si quis mihi bona. §. Iussum, in fi. col. supra de Acquiren. hære. vbi facit mentionem de verbo consilio, & tamen non allegat tex. illum. & vi. Panorm. consilio. 61. volumi. 2. Quid autem vbi apponitur illud verbum, vt si testator dixerit, quod nubar de cõsilio talis, videndi sunt prædicti Docto. in iisdem iuribus. Et quidem quod ad rem præsentem attinet reperio Are. singulariter tenentem in consilio. 67. col. 2. in versu. Sed si ista qualitas, quod tex. in dicto §. Rescriptum, procedat etiam in cõditione, si nupserit de consilio talis, vt similiter illa verba, de consilio, dicantur impeditiua libertatis matrimonij. Sed contrarium videtur tenendum, quia aliud est testatorem mandare, vel ponere conditionem, quod hæres vel legatarius non nubar abque voluntate, aut arbitrio, aut consensu alicuius. Nam tale mādaturum, talisvè conditio nō tenet, quia sunt impeditiua matrimonij, quum hæres vel legatarius sub talibus conditionibus grauati tenerentur talem voluntatem aut arbitrium aut consensum sequi, & ita proprie loquitur dictus. §. Rescriptum. Diuersum autem est quando mandatur vel conditionaliter iniungitur cõtrahi matrimonium cum alterius consilio, quia ex eiusdem consilio non impeditur matrimonij libertas, cum consilium de sui natura licet requirendum sit, non tamen necessariò est sequendum, vt tenet Iaso. post Docto. ibi in d. l. Turpia: 3. nota. Et dum casus in facto euenisset, consultus de hoc ita respondi ex pluribus autoritatibus Doctorū & rationibus hinc inde per me coniectis. Postea offendi quendam nouissimum auctorem

cognomèto Aymonem Crauetan, in consilio. i. idem cõcludentem in casu per eum deciso, videlicet quod si auus instituat nepotem hæredem vniuersalem, ita tamen quod si ipse nepos contraheret sine consilio & voluntate sui patris, quod esset priuatus dicta hæreditate, quod quia nupserit non adhibito consilio patris sit priuandus hæreditate. (Nam etiã si non priuaretur expresse per testatorem: tamen erat indignus non parendo eius volutati. l. post legatum §. Amittre, vbi Bart. ff. de His quib; vt indig. & l. fi. de Fideicom. C.) quãto magis quod fuit expresse priuatus: & ibi adducit plures autoritates contra Are. in dicto consilio: præsertim Pau. 301. videtur dicendū quod dicta filia. volumi. 1. Dec. in. l. 2. col. 6. circa fi. ff. de Regul. iuris. & in. l. 1. col. 1. ff. de Offi. ale. & Ioan. de Ana. consilio. 15. Circa testamētum. Imò amplius dicit voluisse Old. consilio 16. i. quæst. quod valet adæptio hæreditatis in casu quo hæres non numeret ex arbitrio aut consensu alterius, modò tale arbitrium non sit inhonestum, cum agatur de lucro auferendo, & non de pœna imponenda. Quod etiam tenet Fel. in. c. 1. col. 9. de Spõn. quem sequitur Guill. Bened. in. c. Raynutius, super versu. Quondam Petro. nu. 11. de Testa. & est tex. vbi Decius. 3. no. in. l. 2. C. de Institu. & substi. & c. Quod est declarandum vt per Lauren. Calca. consilio. 3. col. 6. post medium. Secundum quæ declarantur tex. in. d. §. Rescriptum, & §. Si Titia, vt procedant in simplici testatoris dispositione relicta sub conditione arbitrii vel voluntatis contrahendi matrimonij, & sic quando testator non tranfit vterius ad priuationem, aliàs secus. per id quod dicit Old. & alij. Itè

De eodem.

Antmaduer te, quod in illo casu, voluntas fuit cõiuncta cõsilio, & permānet solū cõsiliū relecta voluntate, vt pri. sequētis pag. ideo etiã sine adlect. priuationis illa dispositio esset, sub eadem pœna seruanda, vt hic tangitur, ex abundanti vt, in prin. sequentis pagine.

De eodem.

Declaratio restricta ad illos. §§. Rescriptum & Si Titia.

De eadem re.

Cõtra Frã. de Arc.

Differentia inter voluntatem, arbitrium, & cõsensum ex parte vna, & cõsiliū ex altera.

De eadem re.

Consilium.

ille Doctor respondet ad id quod posset obijci, quod in illo casu requirebatur voluntas & consilium, & sic videbatur vtrunq; spernendum. Sed dicit quod imò cum sint distincta, consilium permanet sublata voluntate, assert Bald. consilio. 18. in. q. proposita, col. 3. circa medium, lib. 4. & subdit, quod priuatio hæreditatis fiet iure fideicommissi, & sic talis hæres in cogens in prædictam pœnâ priuationis hæreditatis, tenebitur restituere ei vel eis, quibus testator iussit in illum cunctum restituui: per ea quæ ibi adducit, dicens hanc esse cõmunem Doctorum sententiam, vi. ibi. & quia (vt dixi) super simili casu punctualiter fuit olim magna cõtentio, placuit mihi, illum reperire in terminis terminantibus decisum, & in vltima parte eiusdem consilij. Idem Aym. discutit nota. ad quem spectet onus probandi consilium non fuisse potitum in contrahendo matrimonij, vi. iterum ibidem. Et quod in hoc tex. dicitur de conditio nec arbitramenti (vt ad ipsum declarandum negrediar) procedit, etiam sicum talis conditio fuerit adiuncta conditio mere voluntatis, puta, lego Titio centum, si Sempronius arbitratu fuerit, & voluerit, quia nihilominus per talia verba importatur arbitrium boni viri, secundum Bart. singulariter in prædicto extrauagã. Ad reprimendum, in parte, Videbitur, col. 1. in antep. quæst. nam secundum eum prædicta verba intelliguntur, id est, si voluntarie arbitratu fuerit, prout hic exponit gloss. istum tex. Et idem si diceretur, prout voluntatis arbitrio, quia tunc etiam importaretur arbitrium ratione regulatum, secundum Alexandrum in d.l. Si sic, colum. 3. supra tituli 1. allegantem ad id textum in ca-

Ampliato ad primum responsu hu tus legis.

pit. Nimis praua, de Excessi. Præla. Sed contra id quod prædixi Bartol. teneat in dicto Extrauaganti, videtur tex. secundum communem expositionem Archi. & Doct. ibi in capit. Iudicet. 3. quæstio. 7. Sed idem text. statim inferius sese declarat ibi dum dixit, (Non indulget proprie voluntati) quanquam litera illa vix potest saluari à superfluitate, sed id minus habet inconuenientis, eò præsertim quod Gratianus ex se ipso superflue ac gothicè loqui consuevit. Nam si aliquando apud eum reperitur bona contextura sermonis Latini casti & elegantis, nõ est ex proprio ipsius pœnore, sed ex alieno. Et licet in eodẽ vers. & quæstione antep. Barto. videatur secũ pugnare circa ea quæ supra dixi, eum dicere in d.l. Alio, de Ali. & Ciba. lega. de dictione, liberè, tamen debet concordari, vt intentio Barr. fuerit dicere, quod quando dicitur, si voluerit, & arbitratu fuerit, ad eò importatur arbitriũ, quod etiam si adhuc enixius & clariũ cõstitisset de voluntate disponentis, idem esset dicendum. Vt putã si diceretur, si liberè voluerit & arbitratu fuerit. Ad quod facit quod tenet Abb. in capit. Quintanallis. 2. 1. differentia, de Iu. iuran. Cuius meminuit Soci. in dicto. §. Cũ quidam l. vtrum de Reb. du. colum. quinta ad medium. Et quantum in hac materia & in alijs, regulariter sit differentia inter voluntatem & arbitrium vt infra latius deducetur: tamen ¶ in eo cui munus iudicandi incumbit, voluntas non differt ab arbitrio, quia semper intelligitur de discretione & arbitrio boni viri, & sic de voluntate ratione regulata, vt singulariter tenet Hostien. in capitu. Significauerunt, de Testi. vbi Ioan. de Imo. & Are. colum. 7. idem tenent

Concordia Bar. in seipso.

tenent. & Bal. in. l. 1. ad fi. supra de Mi. testa. idem tenet post Cy. in. l. Si cum ea. C. de Dotis pro. qui tamen Cy. in lectu. mea nihil dicit de hoc. Inde est, quod potestas cui datum est ¶ liberũ arbitrium (quod aliàs est idem cum simplici, mera, seu libera voluntate) non potest tertio præiudicium inferre, vt notat Pannotita. post Barto. vbi supra, in capitu. Dilecti, de Iudi. colum. 2. & ante ipsum idem tenet Bald. in. l. Si quis maior, in prin. C. de Transactio. & in alijs multis locis congestis per Decium in eodem capitu. Dilecti, colum. 3. ad medium, vbi etiam adducit Antoni. de Butrio, in capitu. primo, colum. penulti. de Constitu. tenentem quod verba quæ de sui natura designant seu important liberam voluntatem, restringuntur, ne tertio damnũ inferatur. Idẽ (secũ dũ eũ) tenet Lopus in allegatio. 61. incipiente, Visis literis, col. 2. quem tamen non inuenio in meo libro id dicentem. Hinc etiam est quod habens arbitrium vt bonus vir, id est tanquam iudex, ¶ non debet illud formare ex suo capite, sed secundum rationem, & iuxta eam id quod æquum est decernere. Vnde si perperam arbitretur, poterit ab eo appellari, gloss. est ordina. in. l. Si qua pœna, glo. mag. in fi. ff. de Verb. signi. quam vt no. sequitur ibi Bar. & eam commendat Arc. in. l. Continuus. §. Cũ ita, col. 4. ff. de Verb. obliga. Cui sententiæ astipulantur optimè quod tenet Pau. de Cast. in. l. Si fugitiui, ad fi. C. de Ser. fugit. limitans quod decidit alibi Innocentius, & sequens dicta Bald. ibi in proposito huic simili. Ad quod etiam facit gloss. nota. quam ipse ibi adducit, in capitu. Super his, in versicu. Astringendus, de Accu. ex qua pro-

De eadem re.

batur, quod quando pœna est imponenda extra ordinem arbitrio iudicis, & iudex malè arbitratu, potest peti reductio ad arbitrium boni viri, & quatenus gloss. ibi loquitur de reductio, non est alibi secundum Ioan. de Imo. in. l. 2. colum. 5. ff. de Publi. iudi. sed idem dicit glo. in d.l. Si qua pœna. Bene facit etiam glo. not. in cap. Romana. §. Quod si obijcitur, in parte, Minus legitima, de Appellatio. lib. 6. & quod notat Innoc. in cap. Cum speciali, in versu. Iste recusans, de Appellat. in volum. prout allegat eum Feli. in eodem. c. Super his, vbi plenè reducit omnia dicta principaliora scribentium antiquorũ & Moder. in hac materia, limitans & sublimitans regulas illarum glossarum. Ad quæ omnia facit bonus text. in. l. In personam. §. 1. de Regu. iuris allegata hic in gloss. Vbi probatur, ¶ quod conditio in alterius arbitrium collata intelligitur de boni viri arbitrio, id est de voluntate, ratione regulata, non autem de arbitrio libero, quod est idẽ ¶ cum voluntate mera & simplici ac libera, secundum Barto. in. l. Si sic, quæstione. 4. supra. titu. 1. & in l. Alio, col. 3. ff. de Ali. & ciba. lega. & in. l. Fideicommissa. §. Sic fideicommissum, titu. 1. de lega. 3. vbi Barto. id dicit in vlti. no. & Bart. hic, col. 1. vers. His præmissis. & est bonus text. hic secundum omnium intellectum. & tenet Bald. in. l. 1. de Mili. testa. & Lodo. Ro. in. l. Filius fa. col. 3. tertio casu principi. de Dona. vbi omnino vt Ioan. de Imo. Cõfert etiam supra dictis quod notat Pet. de Anchar. in c. 1. col. 1. 5. no. de Confe. li. 6. vbi ex glo. elicit, ¶ quod in referuatis arbitrio iudicis, habet locum appellatio, si iudex malè vel iniquè arbitretur. Quæ omnia haud mediocriter con-

ferunt ad materiam arbitrij iudicis, sunt enim penè innumera, quæ ipsi arbitrio (quando non sunt à iure determinata) dirimenda committuntur. Et vltra prædictas remissiones, & alias quæ traduntur per Docto. in prædictis locis, multos casus circa quos versetur arbitrii iudicis, vel aliquid relinquatur à iure iudicis arbitrio, cōnectit remissiuè Andre. Tiraque. vir sanè in iure apprime eruditus, & in literis politioribus sat splendide versatus, in commētario. l. Si vnquā, super parte, omnia, pagi. 132. cum tribus sequentibus. C. de Reuo. dona. vbi fecundissimè, & supra colum (quod aiunt) istum articulum prosequitur per relationem casuum, quibus ea quæ supra adducta fuerunt, satis cōferunt ad regulandas temperandasque arbitrij iudicis habenas, quod est satis reipublice conducibile, vt non immeritò Philosophus. 1. Ethicorum dicit, Oportet leges rectè latas omnia dirimere, & quæ paucissima committere seu relinquere iudicātibus. De quò Bal. meminit in l. Quid ergo. §. Pœna grauior col. 2. in versicu. Deinde dicitur hic. ff. de His qui notan. in fa. Vltimò non est omittendum, quòd licet supra dictū fuerit, quòd commissum voluntati iudicis cēseri debet commissum ipsius arbitrio, id est eius voluntati ratione regulandæ, tamen si nuncupatim committatur eius voluntati liberæ, vel liberæ facultati, tunc non tenetur ad iuris obseruantiam, secundum Feli. in c. 1. 13. col. de Cōsti. in versicu. Fallit. 8. ponderantem ad id quædam dicta Anto. de Bur. & Ioan. de Imo. ibi. & ibidem Feli. met declarat hoc per glo. in. cle. Dispensatiofam, in versicu. Non potest, de Iudi. & subdit plures remissiones de prædictis verbis seu loquendi formu

lis importantibus aut arbitrium, aut voluntatem. Quæ fermè decerpit ab Alexan. in. d. l. Si sic, à quo etiam Iaso. plura mutuatus est, quæ in eodem proposito congerit, in. §. In bonæ fidei. nu. 14. col. 3. Insti. de Actio. & quam plura ex his quæ ponunt idem Alex. & Iaso. hausserunt à dictis Barto. in prædicto Extrauag. Ad reprimendum, in eadem parte videbitur per totam glo. Rursus iuxta præmissa commemorare libet, quòd vbi tractatur de damno vitando, omne verbum, etiam quòd sui natura inducat liberam voluntatem, reduci debet ad arbitrium boni viri, secundum Bald. hic col. fi. allegantem Cy. in. l. 3. C. de Dotis pro. quòd sequitur Marthæ. de Afflictis Deci. 91. col. 2. Vltimò sciendum est, id quod in principio, loco suppositi præmitti debuisse, quòd arbitrium boni viri intelligitur illud, quod in rebus proprijs quis faceret, vel voluisset sibi fieri, secundum Bar. in. l. 1. ff. de Solutio. per illum tex. & Ro. in rubrica. ff. de Recep. arbi.

Ex secunda parte. l. nota, quòd declaratio rei pupillo legatæ potest cōferri in arbitrium tutoris ipsius. ex quo infert Bald. hic in Repe. 1. col. in fi. t quòd tutor potest esse arbitrator in causa pupilli sui. Vltra Bald. suadet hoc in simili, quia tutor potest etiam facere transactionem, & super lite per alium ipsi pupillo mota, & per eundem pupillum, vel tutorem ipsius, alteri mota. vt no. per gloss. & Docto. in. l. Præses. C. de Transactio. & sunt boni text. in. l. Interdum. §. Qui tutelam. & in. l. Si pignore ad fi. ff. de Fur. Quod intelligi debet, quòd iura pupilli sunt in obscuro vel ambiguo, prout Barto. intelligit in consilio. 47. cuius exordium. Nunquid tutor, & ante eum notat gloss. com-

Arbitrium boni viri, quòd dicitur.

communiter approbata in. l. Pactū curatorum. C. de Pactis, in gloss. vna. Idemque Pet. de Ancha. consilio. 135. & Panor. consilio. 39. cuius initium, Duo sunt, lib. 1. aliter atque cum res esset clara, quia in ea nõ datur locus coniecturis, neque arbitratui. l. Continuus. §. Cùm ita. 7. de Verb. obliga. 42 Non enim tutor vel curator vel executor potest remittere rem vel pecuniam, quæ liquidò debeatur ipsi minori, vel ad eum liquidò pertineat: præterquam si res vel pecunia esset habita vel acquisita ex causa vsuraria, vel esset aliter malè ablata, aut perperam parta: quia tunc absq; alia solennitate vel requisito, posset facere talem remissionem vel dimissionem gratuitam. glo. est in d. l. Præses, in glo. fi. C. de Transact. quæ Bald. dicit ad hoc esse singul. in. l. Etiam, C. de Fideicom. & est approbata cōmuniter. Ergo eadem vel pari ratione (redeundo ad superius dictum) potest tutor subire vel recipere in se arbitramentum in causa pupilli sui, quæ potest facere transactionem de re dubia. Consequentia de vno ad alterum, id est de transactione ad arbitramentum, probatur. t Quoniam arbitramentum est potius quædam transactio, quàm sententia. gloss. est no. in Auth. Vt differen. iu. in prin. in glo. 4. colla. 9. & declarat idem Bart. in. l. Societatem. §. Arbitratorum, col. 2. ad medium. ff. Pro so. & eam notat Bal. in. l. 2. C. de Sacrosan. Eccle. quæ ibi intelligit in laudo arbitratoris non cognitionaliter procedentis. Pro qua glo. ponderat Panor. tex. ibi, in. c. fi. 2. no. de Rerum per. vbi videtur secundum eum probari (licet mihi non vigeat) quòd arbitramentum censeatur contractus. Ratio prædictorum est, quia tutor in re pupilli habetur loco domini, t quum tutelā

rectè & ex bona fide gerit, vel administrat, vt in dicto. §. Qui tutelam, & in. l. Qui fundum. §. Si tutor. ff. Pro empto. & in. l. Qui filium, versicu. [Nam quod alioquin.] ff. de Manumi. testa. Nam si perperam versetur circa res pupillares, potius dicitur ipsum pupillum spoliare, quàm eius bona administrare, vt tibi dicit tex. Fidem nanque integram & ab omni lucro abstinentem præstare debet. Ad quæ etiam facit. l. Creditor. §. fi. ff. Mada. Qui verò animo dilapidandi, tutelam assumit, furis, & non bonæ fidei officio fungitur, vt in. l. Si pupilli. §. Sed & si quis. ff. de Nego. gestis. t Et inter alias coniecturas tunc arguitur dolus contra ipsum tutorem, vt prædiorum pupillarium dici possit, quando talis tutor pecuniam pupilli conuertit in propriam & priuatam vtilitatem: secundum Ange. lo. de Imo. & Moder. in. l. Pomponius. §. Ex facto. ff. de Acquiren. possess. Et notat Lodo. Roma. in. §. Sed & legatario, in eadem l. Sequitur Soci. consilio. 159. exordiente, In præsentia consultatione, col. 3. in prin. in versicu. 4. deprehenditur, volumi. 2. Pro quibus bene facit lex. Si cui. C. de Fur. Ad cuius intelligentiam videndus est omnino Ioan. de Imo. in. l. Si tibi dederim. ff. de Dona. Vbi inter alia refert quandam facti cōtingentiam, & quidem lugubrem. l.

Vltimò no. ex hac l. in fi. secundum Bald. quòd id t quod venit declarandum per arbitratorem, dicitur esse certum, etiam priusquam ille arbitretur, ex quo est certum legi & bono viro, quum tale reputeretur futurum arbitrium, quale de iure esse debet, secundum eum. Pro prima huius pronuntiatu parte facit text. in ratione sui, in. l. Cùm quidam. §. Quod dicitur, supra de Acquiren. hære. & in. l.

Antiqui.

Antiqui. suprà. Si pars hæredi. peta. Quibus probatur, quod satis dicitur aliquid esse certum penès legem, quando est certum penès rerum naturam naturatam: quavis apud nos sit incertum. Quæ iura adducit hic Pau. de Cast. & etiam Angel. de Perigl. Ad idem tex. in l. Sed et si restituitur. §. si. ff. de Iudi. quã hîc assertit Rapha. Cu. col. 2. Vltra quos adde in simili tex. in l. Assè toto, suprà de Hærei. insti. vbi institutio facta in testamento de certa persona, in codicillis postea declaranda, subsequuta de claratione codicillari valet, ac si à principio in testamento fuisset declarata: quia censetur fuisse certa in rerum natura. Ex qua l. dicit ibi singulariter, Bald. quem Ange. & Ioan. de Imo. inibi sequuntur, quod si testator dixisset, quod instituebat hæredem illum, qui continebatur in cedula, quam apud certam personam deposuerat, talis institutio valet, etiã si in ea nomen hæredis expressum non fuerit. Quia illud censetur à principio expressum, quod declarabitur, vel reperietur declaratum in tali cedula. Quod est singu. nota. ad extensionem decisionis Bart. in l. Si ita scripsero. j. de Condi. & demonstra. vbi Bart. idem tenuit in dispositione legati, & sic particulari. Et quavis Pau. de Cast. ibi dubitet de illa decisione Barto. quoad institutionem, fortasse immemor eius, quod retuli suprà Bald. & Docto. dicere in d. l. Assè toto: tamen idem Pau. in l. Hæredes palam, in prin. suprà de Testa. & in l. Hac consultissima. §. Per nuncupationem. C. eo. tenet idem esse in institutione facta eo modo quæ prædixi tenere Bald. & alios cum nonnullis declarationibus, quas ibi vide per eum circa modum verificandi per probationem, talem scripturam

De eadem re, decisio no. Bal. com munitur recepta.

fuisse illius testatoris. Ad quod etiã ponderat idem Paul. tex. ibi, in l. Vbi autem non apparet. §. Fundi, in vers. Sed qui vinum. ff. de Verbo. obliga. quem etiam citat in eodem. §. Per nuncupationem. Præterea illam conclusionem Bald. & aliorum Doctorum sequitur (eos referens) Fran. de Arc. in eadem l. Hæredes palam, in prin. col. 2. post disputationem istius articuli, hoc per eum adhibito moderamine, quod talis cedula probetur. confecta à testatore per testes. & comparationem literarum: quavis Bart. in d. l. Si ita scripsero, loquatur alternativè, id est, per testes vel instrumenta. Et dicit vbi suprà Arc. paulò antea, & bene, quod Pau. de Cast. licet in se bene dicat quoad institutionem, tamen quod non rectè ponderavit verba Bart. in d. l. Si ita scripsero, in quantum eum citat articulum de institutione vniuersali: quia Bart. ibi solummodo loquitur in relictis particularibus, prout suprà etiam eum allegavi, non autem in hæredis institutione. Sed Bald. & Ange. quos suprà retuli vnà cum Arc. eos sequente, extendunt decisionem Bart. (vt dixi) ad vniuersalem institutionem, & in eandem opinionem post longam discussionem articuli inclinât Soci. in d. l. Si ita scripsero, col. 2. licet aliquatenus quoad modum probandi dissentiat ab Arc. Et idem tenet Socinusmet, in transcurso verborum, in consilio. 173. Reuere de pater, col. 3. in versu. Secundo principaliter, volu. 1. Et Iaso referes prædictas autoritates, præter hæc duo loca Soci. in l. Ait prætor. §. Si iudex. col. 1. in versu. Tertia regula. ff. de Re iudi. etsi nihil circa hoc discutiat, & in dicto. §. Si iudex, in ratione sui est bonus text. pro prædicta decisione Bal. in eadem l. Assè toto.

De eodem

Carpis Pau. de Cast. ab Arc.

& etiam est bonus tex. in ratione sui, in l. vlti. C. de Falsa causa adiecta legato, per quam Bald. ibi decidit vnũ nota. videlicet, quod licet vnũ instrumentum de se non sit liquidum, si tamen per relationem ad aliud reddatur liquidum, poterit mādari executioni, stante statuto de exequendis instrumentis publicis guarentigijs liquidis, prout disponitur l. 4. ite 5. ti. de las excepciones, lib. 3. Ordi. in quantum l. 5. loquitur de instrumento publico liquido vel certo executibili. Exempli gratia, si quis sese obligaret per instrumentum publicum mihi dare totum id quod sibi Titius debebat in tali alio instrumento: nam productis his duobus instrumentis, mandabitur exequutio fieri contra promissorem. Vi. tex. secundum intellectum Bar. in l. Certi conditio, in prin. ff. Si cert. peta. & Alex. Vinc. & Moder. in d. l. Ait Prætor. §. 1. & Iaso post Ange. Alex. & Arc. in l. si. §. 1. eodemq; si. ff. de Vulga. & eundem Arc. in l. Qui liberis, in prin. eo. titu. & decif. Delphi. 334. Quæ tamẽ decisio debet limitari, vt per Bald. in l. 2. C. de Erro. Aduo. & vi. Bald. consilio. 338. Ea quæ veniunt, lib. 2. cuius meminit Dec. consilio. 673. Consultationem, lib. 2. Ad præmissam etiam decisionem Bald. & Doctorũ in d. l. Assè toto (vt ad eam redeam) addenda est l. 37. in l. Tau. in prin. quatenus dicit. [Quando el testador nombrada, o señaladamente hizo heredero] Et sic lex illa vult ista esse paria, fieri seu nominari hæredem nomine proprio, & fieri seu denominari signanter, seu significanter, vel designatiuè per relationem ad aliud, vnde institutio reddatur certa. Et ista conferunt ad declarationem l. Iubemus, in prin. C. de Testa. & l. r. titu. 1. in versu. [La una.] Partita. 6. Et per hæc etiam

Nota. ad II. Ordi. Reg.

L. 37. Tau.

Ad l. Iubemus, & l. Ordin.

L. Par.

declatur l. 31. in prædictis l. Tau. L. 31. Tau. quatenus sancit, commissarium virtute commissionis, factæ sibi per testatorem, non posse facere aliquem hæredem in bonis testatoris, præterquam si testator ad id faciendum nominatim sibi concesserit licentiam, dum ibi formaliter dicitur. [En esta manera, el poder para hazer heredero, nonbrando el que da el poder por su nombre a quien manda, quel comissario haga heredero, &c.] Nam per ea quæ suprà dicta sunt, iuncta alia l. Tau. 37. suprà allega. sufficeret testatori, danti prædictum mādatum vel facultatem, dicere, quod concedit sibi facultatem nominandi hæredem illum, qui reperietur descriptus vel nominatus in tali cedula deposita penès Guardianum vel talem personam: quia satis dicitur nominatus nomine proprio, ex eo quod de ipso signanter [O señaladamente] fecit mentionem per relationem ad aliud.

Ad quod etiam moueor per glo. Ordi. in l. Hac consultissima. §. ff. C. de Testa. dum loquitur de nomine illo specialissimo Gallopresso, qui secundum Doctorem ibi fuit Bidellus Azonis. & per tex. in l. Quoties. §. Si quis nomen. ff. de Hæredi. institutu. Item per glo. iunctam textui secundum declarationem Albe. post Pet. de Bellaper. ibi in l. Quod dicitur, cum glo. si. ff. de Verb. oblig. & gloss. in l. Si pater filium, glo. mag. ad si. ff. de Vulga. & pupi. quam ibi Barto. & Docto. sequuntur, & Albe. & Pau. de Cast. in l. Substitutu. eo. titu. Ad hoc etiam faciunt omnia iura, quæ de certitudine rei, quæ fit per relationem ad aliud, loquuntur, quorum Alexã. Iaso & Vincen. meminerunt, in §. Si iudex, suprà allegato. Veruntamen obstat præmissis decisio no. Ange. de Peru. in eodem. §. Si quis nomen: quam approbari communi-

Verba præfata l. Tau.

De eadẽ re, in contrariis decisio Angeli.

ter

ter per Docto. attestatur Iaso in cod. §. si. l. Hac cōsultissima. Teneat siquidem ibi Ang. quod vbi expressio nominis requiritur pro forma, non sufficit eam fieri per æquipollens, & cōsequenter neque per relationem ad aliud. Sed in d. l. 31. videtur expressio requisita pro forma, dū dicitur ibi, [En esta manera.] Iuncto. §. Cæcus. Insti. Qui non est per. facere testa. quem ad id allegat Ias. in l. 1. supra de l. libe. & posth. Sed potest dici respondendo, quod tūc expressio nominis personæ dicitur requisita pro forma, & non pro demonstratione, quādo in l. id requirente ponitur clausula annullatiua, quam irritantem vocant, quæ est illa, si secus actum fuerit, &c. Ut notant Bald. Alex. & alij Moderni in d. l. 1. supra de Libe. & posth. aliter atque si non apponatur. Quæ quidem clausula non reperitur appposita in d. l. 31. vt ex ea patet. igitur, &c. Vel secundò dici potest, quod cum per prædictam l. 37. sufficiat fieri mentione signatæ, [O señaladamente.] De persona hæredis, per eam supplementiè declaratur d. l. 31. vbi illa verba, [En esta manera.] intelligenda sint per viam demonstrationis, vel demonstratiuè, non autem pro forma. Concluditur ergo in præmissis incidēter, quod in casu d. l. 31. sufficit declarationem personæ fieri per certitudinem resultantem ex relatione ad aliam rem vel personam, quæ est potentior certitudo, quàm aliqua alia, quæ æquipolleret propriæ nominationi. De qua alia æquipollente vel simili, & sic de valde distante ab ista, loquitur Angel. in eodem §. Si quis nomen, dum dicit, quod non sufficit demonstrare per signa, quando nomen proprium ex dispositione statuti esset ponendum in dispositione, sed prædicta certitudo relatiua, de

qua agimus, id est quæ colligitur ex relatione quæ sit ad aliud, non dicitur fieri per signa, sed est quodammodo pars intrinseca & substantialis, vt patet ex dictis iuribus. Et hoc est verissimum, quia talis demonstratio relatiua non potest ingerere aliquam ambiguitatem. De quo articulo fusiùs tradidi in rubrica supra de Hære. in sti. nu. 40. vers. Præterea eadem verba, vnde peteda sunt, quæ hic desunt. Sed redeundo ad id, de quo agebamus, prædictam primam partem istius notabilis fulcit bonus rex. in l. Quæ hæredi. §. de Reb. dub. vbi si testator dixit se velle cum liberum fore, quem hæredi dixisset, vel quod hæres daret aliquid ei, quem testator sibi dixisset, vel declarasset: sequuta hæredis vel testatoris declaratione, dispositio erit valida, ac si à principio testator vel hæres id declarasset. Quem text. allegat Bart. in l. Theopompus, post prin. §. de Dote prælega. Comprobatur etiam ex l. Titia seruis. ff. de Manu. testa. vbi datio libertatis valet, quæ fit de seruis nominandis in codicillis seu rationibus, etiam si à principio non fuerint nominati. Quam l. inducit ibi Benedi. à Plumbino ad idem, quod supra retuli tenere Bald. & Docto. in d. l. Ase toto, de Institutione hæredis relatiua. Et tenet idem quod retuli supra eos tenere, quanuis neminem eorum referat, neque ipse Benedictus in hoc proposito ab alio referatur, quem viderim.

Ad idem, id est ad primam istius nota. partem, conducit, quod licet aliàs in stipulatione generis nullus censetur esse à principio in obligatione, vt per glo. & Bar. in l. Meuius. §. Duorum. §. hoc titu. & in l. Cum is. §. si. ff. de Condi. inde. Tamen quia ex post facto venit vnus de illo gene

Redit ad d. scusionem primi nota. in prima ipsius parte.

Benedi. à Plumb.

De eadē prima huius nota. parte.

De secunda parte nota.

re certificandus, talis stipulatio vt certa valet, secundum Bar. in l. 2. §. Et harum, col. si. ff. de Verbo. obliga. Ad secundam partem prædicti nota. seu ponuntiatu textu. Bal. quæ est ratio primæ partis eiusdem nota. videlicet, quia tale præsumitur futurum arbitrium ferendum, quale de iure esse debet, confert optimè, præter ea quæ in præceden. sunt tradita, quia arbitrium ferendum per arbitratorem priuatum, subijcitur arbitrio boni viri, qui est iudex, vt in l. Continuus. §. Cum ita. ff. de Verbo. oblig. & in l. Vir bonus. ff. Iudi. sol. Et declarat etiam Barto. hic antè si. per hunc text. & pro iudice semper præsumitur, vt in l. 2. in vers. [Quod non arbitramur.] C. de Officio ciui. iudi. quæ ad id Bald. cōmendat in l. Iubemus, 2. §. Sanè. r. C. de Sacrosan. Eccle. & in. c. 1. de Consi. & in l. Si quis in hoc genus. C. de Episcopis & cle. Facit etiam, quia arbitrium iudicis habet iuris præsumptionem pro se, vt notat Innocen. in capitu. Innotuit, de Eo qui fur. ordina. susce. & Bald. qui eum allegat, in Authenti. Sed & si quis ab aliquo, colum. penul. C. de Testi. qui loquitur tam in actibus iudicialibus, quàm extraiudicialibus. Ex cuius dictis declaratur optimè prædicta l. 2. de Officio ciui. iudi. nec non declaratur text. in capitu. In præsentia, de Renun. vbi idem probatur. Ad hæc faciunt ea quæ nota. Bald. inquit in l. Si arrogator, colum. 4. ff. de Adop. videlicet, quod mens legis & iudicis est, vel debet esse vna & eadem, neque plus cogitat, aut cogitare debet bonus iudex, quàm lex velit. Sic ergo ex his patet, prout supra in secunda parte huius notabilis dixit Bald. quod arbitrium per arbitratorem ferendum præsumitur esse tale, qua

le de iure esse debet: & consequenter est certū legi, & non suspendit legatū collatum in declarationem arbitratorem aliter arbitroris, vt in secundo responso istius l. quæ admodū etiam conditio tacita quæ à iure inest, illud nō suspendit, vt in l. Conditiones extrinsecus, vbi Bart. Albe. Pau. de Cast. & Ioan. de Imo. & Rapha. notant. §. de Condi. & demò. De quarto nota. istius l. dicitur inferrius post glo. sequendo ordinē Ang. de Peri. qui est expeditior cæteris.

Gloss. prima diuiditur clarè, & (vt ita dixerò) affabrè, per Ange. de Peri. hic, in quatuor partes. In quarū prima exponit verbum, Veluti, in text. positum, dupliciter: & quælibet expositio est bona, prima tamen est clarior. Et in eadem prima parte ad euitandum cōtrarium exponit glo. tex. in parte, Quid enim, secundum Roge. vt non legatur interrogatiuè, sed assertiuè: secundum quam expositionem nō expedit, aliquid ad tex. supplere, dum dicit, Si voluerit. In secunda parte ponit in effectu gloss. tres quæstiones.

Prima, an is cuius arbitrio aliquid relinquitur, cogatur arbitrari. Secunda, an eo non arbitrate, dispositio remaneat valida, vel minimè. Tertia, an eo perperam arbitrate, possit peti reductio ad boni viri arbitratum. In tertia parte declarat, quid debeat considerari is, cuius arbitrio est aliquid remissum: & addit gloss. ad text. vt non tantum considerentur vires patrimonij, prout ista l. dicit, sed etiam merita legatarij, & aliæ qualitates. Quarto & vltimò distinguit tres casus, & conatur declarare materiam, vtrum, & quando legatum possit in voluntatem vel arbitrium hæredis, aut legatarij, aut extranei conferri.

Secunda

Dialiso gl. in quatuor partes.

Quæstiones glo. tres.

Respon. 1.

2.

Conclusio in d. l. 31. ad notandam applicacionem l. 31. T. iu.

Secunda ibi, Sed an cogatur, tertia ibi, Debet ergo, quarta ibi, Ultimo no. Quam diuisionem Ang. ad hanc glo. eo libentiùs retuli, quòd per eam meliùs & expeditiùs intentio glossæ declaratur, quam per scripta aliorum Doctorum.

Gloss. itaque ista in secunda parte primæ partis, opponit cõtra tex. de l. Fideicommissa. §. quanquam. j. ti. i. de Lega. 3. & l. Nonnunquam. j. de Cõdi. & de. & l. Si quis Sempronium, supra de Hære. in sti. Quibus probatur, legatum vel fideicommissum relinqui non posse in voluntatem hæredis, neque tertij. Sed hic innuitur cõtrarium, imò quòd potest relinqui in voluntatem tertij, dum litera inquit interrogatiuè, [Quid enim interest?] quasi dicat, nihil interest, an relinquatur in arbitrium, an in voluntatem alicuius, & glo. respondet, quòd tex. non sit legendus interrogatiuè, sed assertiuè, ut eius sit sensus, quòd interest aliquid, imouero non nihil, inter arbitrium & voluntatem, & sic non obstat. Vel aliter, ut responder gloss. & clariùs. j. ista l. in parte, Si uoluerit, quòd tex. nò loquatur de mera voluntate, sed de voluntate ab arbitrio qualificata, prout hic declarat notabiliter Pau de Cast. ut supra dixi. & sic text. potest etiam stare interrogatiuè, & vtraque lectura potest esse bona, sed prima est clarior secundum Bart. qui ex vtraq; lectura notat, quòd quemadmodum non dicitur conferri in voluntatem alterius liberam, per hæc verba condicionalia, si Capitolium ascenderit: ita neq; per ista verba, Si arbitratus fuerit. Secus autem per ista verba, Si uoluerit. Et ex hoc subnotari potest, quòd dispositio collata in voluntatem alterius non valet, aliter atq; si in arbitrium alterius conferatur: & idem si

exprimatur arbitrium per modum qualificationis voluntatis, puta, si uoluerit arbitrari, vt per glo. hic in parte, Si uoluerit, iuncta declaratione Pau. de Cast. & tenet etiam Bal. in. 2. col. repeti. Idem si fuisset dictum, si uoluerit, & arbitratus fuerit, secundum Card. in Cle. Sæpe. §. 1. 4. quæst. de Verbo. signi. quòd & ante ipsum tenuit Bart. in Extrauagã. Ad reprimendum, in parte, Videbitur, col. vlti. quæst. ante pe. quem locum citaui supra, in. 1. nota. His enim casibus dispositio eiusmodi concepta valet, ac si simpliciter in arbitrium conferretur. Ratio præmissorum est, quia quando substantia dispositionis confertur in simplicem seu liberam voluntatem alicuius, talis dispositio dici potest captatoria, id est deceptoria, quia ut declarat Paul. de Cast. in l. Captatorias. C. de Testa. mili. post alios Docto. ibi, nec non Ioã. de Imo. in l. Captatorias. ff. de Hære. in sti. & in specie Abb. Panor. in. c. Cum tibi, 2. opposi. de Testa. fortè is, cuius uoluntati est commissum, disponderet aliter, quam testator uoluerit, & sic testator caperetur, id est deciperetur, cum contra ipsius uoluntatem commissarius posset disponere, quòd esset absõnum, & contra omnia iura, tutantia uoluntates testatorum, dicentiaque eam præstare, ac præceteris omnibus esse seruandam. Vulgaris l. In conditionibus primum locum, in prin. j. de Condi. & de. cum alijs iuribus, quæ nota sunt. Nò enim isto casu (si talis inquam uoluntas esset captatoria) seruaretur defuncti uoluntas committentis, imouero commissarius eum decipientis. Sed quando in arbitrium alterius dispositio confertur, nò est captatoria, quia nò pendet ex illius uoluntate mera & aperta, sed solum ex tacita & uelata,

acsi

acsi relinqueretur sub conditione, si Capitolium ascenderit: nã potest esse quòd vis ascendere, & ascenderit, & tamen nolis quòd ille alius habeat legatum, & nihilo minus ex tuo ascensu purificabitur conditio legati legatario relicti. Aliud est enim factum tuum uoluntarium, aliudq; uoluntas tua libera & immediata, quòd legatum debeat uel nò. Pari ratione si legatur Sèpronio, si Titius arbitratus fuerit, potest esse quòd libera & immediata ipsius Titij uoluntas inclinat, ut legatarius nò habeat legatum, & tamè potest esse uoluntas sine ratione: & ratio ipsa cõtrarium sibi suadet. Vnde dicitur & uictus ratione arbitratu legatum debere ei, cui fuit relictum: quauis (ut dixi) libera uoluntas dicitur contrarium, resultatque non esse commissam dispositionis substantiam in uoluntatem alterius, sed solum modo in ipsius arbitrium. Ita singulariter & cæteris scribentibus expeditiùs & clariùs declarat Paul. de Cast. hic, 2. col. post prin. Sic itaque dispositio captatoria proprie dicitur, quando in alterius uoluntatem liberam (quoad ipsius inquam substantiam & essentiam) relinquitur: non autem quando sola uoluntatis declaratio confertur, secundum Bald. in l. i. in lectura, col. pe. C. de Sacrosan. Eccle. & in reperi. eiusdem l. 9. quæst. 1. partis principalis. 7. col. quòd est conducibile ad rem nostram, quia dispositio, quæ in alterius arbitrium confertur (particularis inquam de qua hic uerba facimus) re uera confertur quoad uoluntatis declarationem duntaxat, non autem quoad ipsius essentiam, ut ex prædeductis abudè innotebit. & est tex. optimus in d. l. Fideicommissa, §. Quanquam. j. titu. proximo de Lega. 3. & circa prædicta vi. Laur. Calca. in consilio. 108. incipien. In

causa Reuerendissimi, col. pe. declarantem glo. in d. l. Captatorias. C. de Testa. mil. per exempla. Quæ exempla, item declarationes, de quibus. s. procedunt secundum cõmunia, scilicet generaliter sumpto termino, captionis seu captionis uoluntatis. Quanquam non inficior in alijs etiam casibus particularibus alio respectu, interpretationem captatoriarum uoluntatis procedere, neque unum alteri aduersari, etsi Alt. Opere. 1. Pare ergo. cap. 3. r. aliud uelit. Dicitur enim captatoria uno modo à capiendo, id est decipiendo. Et hoc modo generaliter sumpto isto termino, omnis dispositio, quæ ponitur in meram uoluntatem alterius, est captatoria, id est deceptoria potentia uel aptitudine, id est, quia commissarius ipsum committentem decipere potest. Et in hunc sensum accipiunt glo. & Doct. cõmuniter, secundum quam acceptionem plures ll. verificatur. Alio & magis particulari respectu, dicitur captatoria uoluntas, quæ fit per modum captionis siue uenationis aut inhiationis (ut sic dixerò) lucri. Et secundum hanc acceptionem procedunt aliquæ decisiones legum particulares. s. l. i. in fi. j. de His qui pro nò scrip. hab. Item l. Ille autè. §. 1. eodèq; vlti. s. de Hære. in sti. & l. Clemens. §. fi. eod. tit. quæ à contrario sensu probat idè: & in sensu directo, iuncta glo. i. probat de primo modo captionis. Et de utroque modo captariarum uoluntatis loquitur l. Illa institutio, de Hære. in sti. De uno inq; primè respõsum, de alio secundum. Nec obest pòderatio Raph. ibi, q. in eodè. i. responso captionis, quæ fit per cõmissionem simplicem in alienam uoluntatem meram, fuit per veteres cõstatè improbata ex eorū decreto: & nò fecit mentionem de senatusconsulto, quæ captariarum uoluntates improbantur.

C tur,

tur, vt in l. Captatorias, eo. tit. Nā ad hoc respon. q. iura nō dicunt, solū senatū eas improbasse, ideo nō inuenit, eas fuisse etiā ante senatusconsultum per veteres improbatas, vel post, p. modū approbatiuum, seu confirmatiuum decreti senatorij. Vel fortè vocat ille tex. decretū veterū ipsummet senatusconsultū. Et re vera ponderatio prædicta, quæ fit per aliquos de illis verbis, est quædam scrupulosa frigiditas. Nā ex quo captationes voluntatū sunt per ius civile absolute & simpliciter improbatæ, vt notat Ang. & Imo. in d.l. Captatorias: & responsa prudentū seu decreta veterū sunt pars iuris civilis, nihil refert, an ipsa, an verò senatusconsultū cite in illa l. vel alia. Resolutio vera est, quæ dixi, captionē seu captationē utroq; modo exemplificari (licet diuersimodè) posse: quæ fuit intentio glo. in d.l. Captatorias. C. de Test. mi. quatenus posuit tres species voluntatis captatorias, sed nō sūt nisi duæ, & harū duarū scda includit sub prima, quæ est generalior, vt. s. dixi. Sed hodie istud est immutatū vno casu, vt. j. dicit, in versū. Probatur. Itē ex l. illa. vbi vi. Sed contra id quod prædixi de dispositione nō conferenda in alterius voluntatē liberā, videtur tex. in l. Si ita legatum, §. Illi si volet, s. titu. r. dū ibi prima inspectione videtur probari, q. legatū relictu sub conditione liberæ voluntatis volitiuæ valet. Pro cuius contrarij solutione possunt considerari tres casus. Primus est, quādo legatū ponitur in merā grauati voluntatē, & tūc nō valet, q. saltē iuris præsumptione probabili cōditio v. quā nō est extitura, vt in d. §. Quāq; neq; posset dici autē considerari interim obligatio, quæ non astringit quenq; inuitū, vt patet ex diffinitione obligatiōis posita in pria. Inst. de Oblig.

Respon. ad vniuersum.

Resolutio circa captatorias voluntatem.

Aduersus præcedentia consideratio obiectiua.

Respon. per sistit. trium casuum.

tit. gene. ibi dū dicit, [Obligatio est iuris vinculu, quo necessitate astringimur.] Qua ratione lex dicit, q. ea quæ sunt in cōditione, nō sunt in obligatione, vt in l. Si quis sub contione dandorū decē, ff. Si quis omi. causa test. Secūs si poneretur in nō merā grauati voluntatem, vt si testator diceret, lego Titio decem, quum hæres voluerit: tunc enim valeret per l. Vxorē, §. pen. j. ritu. r. allegata per Bar. hic. De cuius text. in tellect. latiūs. j. dicendum est. Secundus casus, Quando legatum ponitur in meram voluntatem tertij, nam etiam tunc tale legatum non valet, vt in l. Nonnunquam, allegata per glo. 2. hic ad fi. nisi ad causas pias, vt in c. Cū tibi, de Testa. secū dum cōmunia. De cuius decretalis intellectu j. tradetur, & in l. Si quis Titio. j. eo. Tertius casus est, Quando relictu ponitur in meram voluntatē ipsius honorari. Nā eo casu indubiè valet, quū etiā absq; tali conditione sit in facultate ipsius libera, an illud velit acceptare, vel nolit, vt in d. §. Illi si volet. vti etiam in simili habetur in l. Cornelius, & in l. iam dubitari. s. de Hære. instit. Et hos tres casus post glo. ponit, & distinguit Bal. hic, & circa prædictum secundum casum adnotandum est, quod Bald. cum gloss. vult voluntatem captatoriam non valere, etiam in legatis particularibus prout etiam. s. deductum fuit ex isto text. cum gloss. idque communiter tenetur, & est tex. in l. Captatorias, s. titu. r. vbi dicitur, [Captatorie scripturæ simili modo, neq; in hereditariis, neq; in legatis valent.] Nō tamē desunt qui contrariū tenuerint, per l. Senatus, §. Legatū, eo. tit. vbi videtur tex. in contrarium, sed ad illū Doct. respondēt, post glo. ibi, q. legatū conferri potest in alienam voluntatē, id est ipsius legatarij, qui est alius, vel alic-

Ratio ad l. Si quis sub conditione.

alienus ab hærede, à quo relinquitur. Et cum ista solutione transeunt Doctor. communiter, licet per eam fiat aliqua violentia illi textui, dum ad verbum ibi dicitur, [Legatum in aliena voluntate poni potest, in heredis non potest.] Sed nihilominus (vt dixi) tanquam communis est sequenda. Hodie autem per l. Fori valet captatoria voluntas in legatis particularibus, etiam non relictis ad piam causam, vt habetur in l. 6. titu. de las mandas, lib. 3. Foro legum, vbi istud aperte probatur, excepto vno casu de quo ibi, scilicet, quādo legatum ponitur in simplicem hæredis voluntatem: quamquam gloss. ibi aliud velit, sed minus bene. Nam verba illa posita in eadē lege, videlicet, [Do et tuiere por bien.] important voluntatem liberam, vt probatur mihi singulariter in l. 29. titu. 9. Parti. 6. ibi, [Si mi heredo quis fere, o tuiere por bien que la aya.] Et. s. proxime ibi, [En voluntad.] Et statim inferius ibi, [Si quis fere.] In qua etiam lege ante fi. videtur probari, quod etiam in relictis particularibus voluntas captatoria non valet, & vult glo. in d. l. Fori. quæ gloss. in intellectu illius l. non mediocriter errat: quia lex illa Fori loquitur propriè in vltima voluntate particulari captatoria, quæ est ea quæ in totū alteri committitur, dū dicit, [Si alguno no quis fere, o no pudiere ordenar por sí la manda que fiziere de sus cosas y diere su poder a otro que el la euidene y la de, etc.] Et sic patet ibi expressè, quod nihil penitus voluit testator, vel nihil potuit disponere, sed totum cōmissit alteri disponendum. Necnō prædicta verba, [Que la ordene, y la de.] sunt dispositiua, & nō distributiua, vel executiua: nam aliàs multoties reperitur modus ille legandi in pluribus legibus. ff. & C. videlicet, do, lego, l. Ex his verbis. C. de Testa. mi. cum alijs.

51

L. Part.

Cōtra glo. l. 6. supra ad ducta Fori.

Verba l. Fori supra citate.

Sed prædicta l. Part. loquitur secūdū terminos iuris cōmunis, & sic vnā cū iure cōmuni in nouatur per prædictam l. Fori, & l. Tau. eam approbantem. f. 31. cū sequent. & sic est tenendum, præsertim quia lex Fori, etiā circumspectis ll. Tau. (si proberur in quā vltata) est valida, intellecta (vt dixi) in dispositione captatoria particulari. Nā & Ang. & Ioā. de Imo. in d. l. Captatorias, col. 2. ante mediū. s. de Hære. instit. tenent, & quidem in fortioribus terminis, valere statutum, & consequenter consuetudinē, q. etiā institutio captatoria valeat, sicut valet statutū, seu dispositio iuris canonici ad pias causas, vt in c. Cū tibi, de Testa. Et istud illi Doct. eliciunt ex illis verbis [Per senatusconsultū] eiusdē l. vbi probatur, q. institutio captatoria non est prohibita de iure naturali vel gentiū, sed ex sola iuris civilis dispositione, & cōsequenter alia contraria iuris civilis dispositione potest tolli. Sed in eo quod illi dicūt de institutione, turius est tenere contrarium, imò q. cōsuetudo & statutū non valeant sup. validitate institutionis captatoriæ, prout tenent Aret. & Ias. in l. 2. in prin. s. de Vulga. & pu. cōtra Alex. ibi, q. Doct. f. Aret. & Ias. diffimulat circa captatoriā voluntatē respectu legatorū, de qua etiā (vt prædixi) loquuntur Ange. & Imo. vbi. s. & sic videtur tacitè eis assentiri in illo pūcto captatoriæ dispositionis circa legata & dispositiones particulares, ideo quoad hæredis institutionē cautè loquitur l. Tau. præallega. 31. per quam præsertim procedunt hodie ea quæ prædicta sunt de legatis captatorij validitate: quia prædicta l. Fori videtur hodie approbata per eandē l. 31. Tau. & alias sequentes, quæ loquuntur in materia executorū: per quas ll. videtur, disponētibz per mit

52

53

De iisdem
sibus.

ti, in aliorum voluntate dispositiones
particulares relinquere. Et non tantum
(ut est predictum) de iure communi in
relictis particularibus est formanda
differetia inter dispositionem conce-
ptam sub verbis importantibus liberam volun-
tatem, & dispositionem conceptam sub ver-
bis importantibus arbitrium, sed etiam in in-
stitutionibus universilibus: quia si institu-
tio fiat, vel conferat in liberam volun-
tatem alteri, erit in valida: si vero in arbi-
trium, erit valida, secundum Pau. de Cast. ita
non declarate in d.l. Captatorias, col.
1. in versu. Item extra gl. C. de Test. mi.
vbi reddit rationem diversitatis, quam vi. p.
cuius facit tam Pau. de Cast. ibi quod etiam
hoc secundo casu, si tertius non arbitraret,
ut quia esset mortuus, vitarietur in sti-
tutio, quando in se fuisset commissa in al-
terius arbitrium conditionaliter. Secus
si pure, ut puta, Instituto te arbitrio
vel ad arbitrium Titij, per ea que notant
in hac l. in 2. parte. Et de his dictis Pau.
de Cast. non meminerunt Alex. neque
Corn. neque Dec. in eadem l. Captatorias.
Sed meminit Dec. met in consilio
494. incipit. Quod si mature, ante
fi. vbitam non tenet hanc considerationem
Pau. de Cast. Imo dicit, quod vide-
tur contra tex. in d.l. Illa institutio, de
Har. insti. vbi ultima voluntas non
debet pendere ex alieno arbitrio, non
autem dicit tex. ibi aliquid devolutum,
eo quod illud erit expeditum.
Quamvis Albe. ibi post Dy. corruptam
literam exponendo, arbitrio, scilicet
libero. quum tamen proprie &
absolute sumptum, id est quando sim-
pliciter fertur, arbitrium importat
arbitrium boni viri, ut si sepe est di-
ctum. Nec non quia tex. in eadem l. Illa in-
stitutio, dicit, quod ultima voluntas ex se
ipsa constare debet respectu institu-
tionis: ergo quoad ipsam institutio-
nem excluditur arbitrium & voluntas cu-
iuscunque alterius, prater arbitrium &

Declarat
adversus Pau.
de Cast.

voluntatem ipsiusmet instituentis. Et
illum eundem tex. exponit ibi Iaco. de
Are. referente Bal. dum dicit litera, [in sei-
psa] i. incerta dispositione testantis:
Subditque; Bal. met, ponens differetiam
inter institutiones & legata, quod hære-
dum institutiones debent esse per se
certe, & etiam nominatim declarate
per testatores, p. l. Iubemus, in prin. C.
de Testa. & sic vult Bal. quod licet in reli-
ctis particularibus sit tollerabile &
probabile, relinquere sub conditione
arbitrij, ut in hac l. r. r. respon. non tamen
ita est in institutionibus universa-
libus ratione predicta. Subditque; idem Bal.
paulo inferius aliam rationem, quæ
est, quod ideo per testatorem de voluntate
ultima (ut ipsius verba usurpamus) com-
mitti in alium non potest, quia volun-
tas tunc esset impedita in materia, quæ
in forma, igitur dispositio nulla, ut in l.
Siis quod unum, & in l. Ex ea. ff. de Test. &
l. Fideic. §. i. §. ti. r. Postmodum ipse met
Bal. in secundo membro distinctionis istud
adhuc magis declarat, dicens, quod id quod
est commissum in arbitrium alterius res-
pectu institutionis, ideo est nullum, quia com-
mittitur in arbitrium dispositivum, non autem
distributivum, neque declarativum, neque
electivum. Et sic quoad institutiones
Bal. non constituit differetiam inter com-
missionem factam in voluntatem alterius,
& in eius arbitrium dispositivum: quæ utro-
que casu secundum eum dispositio est nulla.
Et ista opinio contra Pau. est probabilior, quia
etiam motivo. Nam maior ratio liber-
tatis circavoluntatem dispositivam versat
in institutionibus universilibus, quæ in
particularibus: & merito, quia in illis
versat totum potius successionis & re-
spretationis personæ defectum, in his vero
minime. Quomodo in illis maior & so-
lidior cautela adhibenda est quæ in alijs
relictis particularibus, ut neque, i voluntatem
neque, in arbitrium alteri conferri va-
leat. Conferunt huic opinio. regu. no. le. fi. in
fi. ff.

Contra Pau.
de Cast. opi.
sententia
probabilior.

Aduertentia
vltra Doct.
circa eandem
rem.

fi. ff. Communia præ. de non pedita
voluntatum ultimarum. Item con-
fert euitatio inconuenientium, que
emergere possent, si institutio per
diuersas manus incederet, quum re-
gulariter possit appellari a non æquo
arbitramento, & consequenter ab
eo quod est declaratorium institu-
tionis hæredis. Conferunt etiam eidem
opinionem tex. no. in l. Si libertus mi-
nozem, in prin. §. de Iure patro. in ra-
tione sui. Quem Ang. de Peru. dicit
esse vnicum in disputatione incohæ-
te, In resurgenti delictiarum palatio,
col. 1. ad hoc quod etiam per indirectum
non potest prohiberi testandi facul-
tas libera. Miror tamem quod hi Doct. non
fuerint memores glo. ordina. decidit
tis idem quod Pau. tenet in d.l. Captar-
torias, in l. Is qui hæres, in prin. in par-
te, Arbitrium, vbi, [Hæc autem conditio.] §. de
Acqui. hære. vbi glo. vult, quod institu-
tio facta sub conditione, Si tertius ar-
bitrabitur, valet. Et quantum reprehendit
datur per Doct. in quantum tenet, ta-
lem institutionem esse puram, tamen sal-
tem quoad validitatem eiusmodi insti-
tutionis (quæ validitatem proculdu-
bio glo. præsupponit) Doct. commu-
niter sentiunt cum ea, dicentes, talem
institutionem esse validam, licet sit
conditionalis, secundum Bar. Bal. & Albe.
post Doct. antiquos, & Io. de Imo.
& expressè Pau. de Cast. & Iaso. ad fi.
ibidem, qui non faciunt ullam differentiam
inter institutionem collatam in arbitrium
alterius, & legatum eo modo reli-
ctum. Quia secundum eundem Paul. de
Cast. utraq; dispositio sic concepta,
est valida: quantum (ut dixi) sit condi-
tionalis & non pura: licet glo. illa ve-
lit eam esse puram. Sed in hoc solo (ut præ-
dixi) reprehendunt illam Doct. commu-
niter, ut ibi etiam dicit Ang. imò quod li-
cet talis institutio sit valida, non tamem
sit pura. Saltant tamem in hoc puncto

eam idem Ang. & Doct. in vno casu, de
quo ibi per eos post antiquos, & ibi-
dem Iaso. ad fi. idem tenet. Quibus au-
toritatibus attentis, indubie opi. Pau.
de Cast. in d.l. Captatorias, est commu-
nis. Sed alia opi. (ut si dixi) est verior,
per ea que si dicta fuere: tum quia glo.
illa & Doct. post eam loquuntur sine
fundamento, & obiter absque exami-
natione istius puncti: & contra si-
miles communes opiniones Zasius ap-
positè & eleganter inuehitur in l. 2.
ff. de Origi. iur. super parte, In noua-
re instituit, a versu. Est porro hic arg.
vsque in fi. vi. ibi eum pulchre loque-
tem. Tum etiam quia opinio Bal. &
Decij probatur indubie per d. l. Illa
institutio, in locis §. ponderatis: & eam
sentit Bart. ibi in summano, & in no-
tabilibus: & expressè tenet Rapha.
ibi, col. 2. in versu. Puto quod ista lex, ne-
minem referens neque pro, neque con-
tra. Secundum quæ non est absonum,
imò iuri consentaneum, quod a communi
Doctorum sententia recedere, ut no-
tant Io. An. And. & Panor. in cap. 1. de
Consti. allegantes in id tex. illud
prurium, in l. 1. §. Sed neque. C. de Vete-
iure enucle. Cui opinioni contra Pau.
& communitè applaudit signatè l. i. r.
ti. 3. Parti. 6. in prin. eam dupliciter ita
inducendo. Nam ibi primo loco dicitur,
quod non valet institutio, quæ sit hoc
modo, [Aquel sea mi heredero, que fulano quis
fiere, o establecere que lo sea.] Ecce quomo-
do ibi purificatur respectu in ualidi-
tatis institutionis hæredis, vel commi-
tente illam voluntati simpliciter seu expli-
cite alterius, vel dispositioni in clu-
denti comprehensionem & virtualiter vo-
luntatem. [O establecere.] quod verbum inclu-
dit voluntatem velatam, prout etiam inclu-
dit conditionem illam, si arbitratum fuerit. Pro-
bat ergo ibi, quod hæredis institutio
non potest committi alij, neque quoad ex-
plicitam voluntatem, neque quoad arbi-
trium,

Duplex in-
ductio l. Par-
tit.

triu, vñ volutatē iplicitā, seu velatā, q̄ est eadē effectu cū arbitrio ipsius cōmissarij. Nā illud verbū stabilire appositu in eadē orōne alternatiuē cū verbo, voluerit, necessariō debet intelligi pro arbitrarari: quia alternatiuē natura propria genuina & peculiaris est, q̄ ponat inter extrema diuersa. gl. vulga. in rubrica. ff. de Iuris & fa. igno. cū cōcordā. & sic illa clausula loquitur de volūtate expressa, & de tacita, id est, de arbitrio importato per illud verbū. [Stabile tenent.] Præsertim qā exceptis quibusdā verbis, sua natura importatibus volutatē, omnia alia verba regulariter in dubio importat, & significant arbitriū ratione regularitū, vel regulādū, vt tenet no. Bar. in Extrauag. Ad rōprimendū, in parte, videbitur, quē. s. adduxi ad aliud primō no. Inter quæ verba volūtatis ab eo ibi posita nō est verbū, stabilire, ergo in dubio debet intelligi (vt dixi) de arbitrio. Secūdo & clariū ista cōclusio p̄batur ibi, dū formaliter subijcitur ratio decisionis videlicet, [Esto es porque el establecimiento del heredero y de las mandas no deve ser p̄uesto en aluedrio de otro.] Sic q̄, in illa l. à pari iudicantur, arbitriū & volūtas, quātū ad prohibitionē legalē, quē est, ne cōmissio institutionis fiat in simplicem volutatē alterius. Et per illā l. (quod est mirādū) innouatur ius cōmune circa æquiparationē institutionis & legatorū, in quātū l. illa expressē vult, q̄ sicut institutio nō potest cōferri in voluntatem neq̄ in arbitriū alterius (vt. s. est cōclusum, quoad arbitriū cōtra Pau. & cōmūditā etiā neq̄, relicta particularia cōferri possunt in volūtatem neq̄, in arbitriū tertij. Nā in hoc vltimo innouatur id, qd̄ gl. hic dicit, iūsto isto text. & Bart. 3. oppo. & cōiter alij. Quod etiam clariū disponitur lē gc. 29. titu. 9. ea. Parti. 6. Et sic illē ll.

Nota da regula in materia istius l.

ll. Parti.

Parti. sunt cōtra ius cōre respectu dispositionū particulariū. f. ad cōmissorū & legatorū, in quantū loquuntur de arbitrio. Sed (vt prædixi) per ll. Fo. & Tau. hodie vtrunq̄, ius. l. tam cōe, quā ll. Partitarū, est immutatū quoad hoc, vt legata particularia possint relinqui etiā in voluntatē alterius liberā, & ex cōsequenti & à fortiori in arbitriū, put etiā cauet iure cōmuni p̄ hāc l. Probatur itē ex l. illa. 9. dī Furo, versī. [Mas si dixesse el testador, etc.] q̄ legata particularia possunt relinqui in voluntatē hæredis, licet non in volūtate tertij: qd̄ etiā hodie innouatur per l. 3. i. in ll. Tau. cōtra glo. istam, in versī. Et no. & Pau. expressē col. pe. & Ioan. de Imo. cōtra glo. si. hic, ad quā glo. videtur habuisse respectū d. l. Parti. cōtra istā gl. in isto. versī. Et no. Sed ista approbat magis cōiter de iure cōmuni, licet in hoc regno præualere debeat l. Parti. Redcēdo ad præmissa (vt ingenuē loquar) non prospicio, ad qd̄ Doct. tantū dubitent, in fūdēt, & crucientur sup̄ hoc puncto cōmissionis vltimē volūtatis vniuersalis in arbitriū alterius, quum per l. Iubem⁹, in prin. C. de Testa. approbatā per l. 6. titu. 3. Parti. 6. & per s̄ape allegatā l. 3. i. in ll. Tau. testator vel ore proprio debet nominare nomen hæredis, vel propria manu illud scribere: ergo nō est dubiū, quin alteri cōmittere non valeat, cū illa v̄ba, ore p̄prio, & p̄pria manu, importēt factū industriale cohæres p̄sonæ tā enūtiandi, q̄ scribendi: p̄ se ipsum, vt in l. vna. §. Ne autē. C. de Cadu. tollen. vbi Bal. el gater loquit referēs Philoso. sup̄ his actib⁹ cohæretibus p̄sonæ, qui nō sunt migrabiles de subiecto i subiectum. Neq̄, naturaliter, vt ibi ipse tradit, neq̄, ciuilitate, vt in l. Quis ergo. casus. ff. de Pec. Ad idē fa. l. Iubem⁹ p̄ hanc, post prin. ibi, [Per suā manū.] C. de. Eroga. mili. ano.

ll. Fo. & Tau. cōtra eas. item & contra ius cōe quoad quid.

Redit ad præmissa.

L. Iubemus in prin. approbatur p l. Parti. & Tau.

lib. 12.

lib. 12. Quem tex. dicit singula. Roma. consilio. 352. incipienti, Quæritur primò, post prin. Et hoc attento non possum mihi persuadere, quòd res ista habeat causam vel occasione dubitadi, sed quòd nullo modo etiā in arbitrium, nedum voluntatē tertij institutio hæredis cōferri valeat. Sed certē istud inconueniens haberet locum, vbi testator absque nominatione hæredis diceret, Instituo heredem, quem Sempronius fuerit arbitratus: sed si diceret, Instituo heredem Titium, si Sempronio videatur, vel arbitratus fuerit, tunc posset procedere dubitatio Doctor. quia cum exprimatur his casibus nomen heredis non accedit huic rei prædicta l. Iubemus. Vnum colophonis loco (vt aliās dicitur) libet hic per oportuē adijcere, in prædicto articulo s̄. discussio de institutione facta in alterius arbitriū, quòd etsi opi. Bal. & sequacium fuerit satis fulcita cōtra Pau. in d. l. Capratorias, tamen penitus re ipsa perpensa, ei obstat procul dubio tex. in eadem l. Is qui hæres, in illis verbis, [Et si in arbitrium collata sit,] etiam omiſsa gloss. quam s̄. retuli, ibi. idē non ab re, vt dixi, Doctores, mihi præsupponunt idem quod tenet vbi. s̄. Pau. de Cast. & habeo hanc Antynomiam pro inextricabili, & perplexa. Deliberandum itaque super ea relinquo de Iure communi. Nam quoad nos attento Iure huius regni res expedita est, propter ll. Partitā. s̄. citatas. Quòd talis institutio collata in arbitrium non valeat. Quòd verò ad secundam partem notabilis ex glo. eliciti attinet, quod fuit deductum. s̄. in prin. glo. post. verba Bart. & clarē etiam deducitur ex principio istius l. & potest esse primum notabile textuale, videlicet, quòd legatum collatum in arbitriū

Atten. ad uertenter.

tertij valet, vt est. s̄. declaratū. Repetendum est, vt aliquid addamus ei quod fuit incidenter dictum. s̄. nu. 37. hoc pronuntiatum seu notabile procedere, nisi adderetur verbum, liberè vel aliud æquipollens: quia tunc idem esset dicere, liberè arbitretur, ac si dictum fuisset, si voluerit, & sic legatum relictum sub tali conditione liberi arbitrij in alium collati, iure isto communi attento, esset inualidum, secundum Bart. singu. in l. Alio. col. 2. §. de Alim. & ciba. lega. in versī. Item dicit testator, iuncto versī. Ex prædictis nota. Quem Alex. sequitur d. l. Si sic, nu. 7. s̄. ri. i. post Bar. ibi quæ. 4. adducēs glo. in Cle. Dudum, in parte, liberè, de Sepul. quæ nō multum facit ad rem, & quod notat Archi. & Ioan. And. in ca. Cū episcopus, in versī. [Liberè] de Offic. ordin. lib. 6. & tenet Bald. hic, col. fi. repeti. licet neminē alleget. Et miror quòd hi Doct. non allegauerint tex. expressum ad hoc, in l. Vtrum. §. Cū quidam, ad f. j. de Reb. dub. ibi [Si uelit.] iunctis verbis finalibus, scilicet, [Liberum arbitrium concedit.] Suedatur etiā ista conclusio ratione, quia de natura dictionis, liberè, inter alia plura quæ illa designat, est significare aliquam obseruantia & solennitate, secundum Bald. in ca. Quæ in Ecclesiis, col. penul. de Consti. Sic ergo is, in cuius arbitrium liberum aliquid committitur, non tenetur arbitrari secundum terminos & solennitatem iuris, neq̄, illud obseruare, sed potest æquo iniquum præferre. Et licet contrarium videatur voluisse Bart. in eadem parte, Videbitur, in prædicto Extrauag. quæstione antepe. tamen dicendum est, vt dixi. s̄. in. i. nota. vbi concordauit Bart. in seipso.

Tex. no. vlt. tra Doct.

Deditione liberè.

In ea. gloss. ibi, Sedan cogatur, ad C 4 hanc

hanc quæstionem glo. respõdet sub-
obscure, quod non cogatur, prout
Bald. cam intelligit, & apostillat, &
sequitur. **Quæ conclusio restringit**
56 **tur dupliciter.** Primo, † quod etiam
si cõmissarius vel arbitrator nõ cogatur
arbitrari præcisè, cogetur tamen
arbitrari causatiuè: quia si aliquid es-
set sibi relictum per testatorem, qui
tale arbitrium sibi iniuxit, perderet
illud (si nondum esset acceptatũ, vel
esset ignoranter acceptatum) si non
arbitraretur, & sic non exequendo
voluntatem defuncti, secundũ Barr.
hic iuribus per eum adductis, quæ ni-
hil probant: sed melius probatur ex
his quæ postmodum in distinctione
allegat, quam statim facit, & in spe-
cie ex l. Si quis sepulchrum. §. Funus.
ff. de Religio. & sumpti. fu. Et est etiã
8 **bonus tex. quem nõ allegat, in l. pe.**
ad fi. C. de Lega. & in Authen. de Ec-
cle. si. titu. §. Si quis autem, colla. 9. Ad
idẽ facit l. si. ad fi. cũ Auth. Hoc am-
plius, statim sequenti. C. de Fideicõ.
Sed ista duo iura loquuntur alijs di-
uersis casibus, vt in eadem Authẽ. in
prin. declarat Iaso præceptiuè, siue
(vt nostri dicunt) magisraliter. Post
Barr. & alios Docto. videtur etiã tex.
in capi. Licet vniuersis, de Voto. Sed
neq; ibi hoc probatur, quia loquitur
in concernentibus animam, prout
intelligit idem Iaso, in eadem Auth.
Hoc amplius, col. 3. post alios Docto.
Et subdit circa hoc Barr. hic verbum
memorable, quod hodie secundum
ius Authenticorum istud procedat
indistinctè, siue relictuũ fuerit factũ
contemplatione officij, siue non. De
59 **quo puncto, quia opinio Barr. habet**
contradictentes, signanter Imo. dicẽ
dũ est, vt per Alex. hic, col. 2. ad fi. in
60 **versu. Puto cõcludendũ. † Quæ con-**
cordia in. 1. membro debet intelligi
vbi constitisset per coniecturas vel

Quid autẽ
si sciens il-
lud iam ac-
ceptasset vi.
Infr. d. versu.
Qd est verũ

prẽsumptiões, q; testator esset nihilo
minus eidem legatarius, aliàs secũs,
si non cõstitisset, vt est in l. Cũm alie
nam, C. de Lega. & alijs similibus. In
quibus casibus etiã Ioan. And. id exẽ
plicat i Addi. ad Spe. ti. de Inf. edi.
§. Nunc verò aliqua, in versu. **Querit**
tur autẽ qualiter ad prædicta sit cogẽ
61 **6. dus.** Illud autem certissimũ est, q; vbi
testator expressè cauisset, se velle le-
gatariũ eudẽm q; exequutorẽ habe-
re legatum, etiam si renuisset officiu
exequutionis, tũc siue hoc casu res
esset extra cõtrouersã opinionũ, se-
cundũ Ioã. de Imo. per l. Sed hæc ni-
miũ. §. de Excu. tu. Nam, vt aliàs di-
citur, In claris nõ est locus coniectu-
ris, l. Continuus. §. Cũm ita. ff. de Ver-
bo. oblig. cum alijs. Et redeundo ad
præmissa, † arbitrator seu exequutor
ad eõ priuabitur legato, non exequẽ
do voluntatem defuncti, quod etiã
priuabitur in totũ, dato q; velit exe-
qui in parte, & in parte non. l. Etiam
si partis, §. titu. 1. secundũ Ang. de Pe-
ri. hic, col. 3. in prin. qui Ang. & Pau.
de Cast. i. d. l. post Bal. ibi, dicũt istud
procedere, etiã si iustã haberet cau-
sam sese excusandi in omnibus vel a-
liquibus, attinentibus ad officiu per
testatorẽ sibi iniunctum. Quia tale
onus officij sibi iniuncti non scindi-
tur, siue adijciatur per viã conditio-
nis, siue per viam modi, siue disposi-
tionis, vt ibi notat idẽ Pau. de Cast.
Secundò restringitur (vt ad superiora
redeã) prædicta conclusio glossæ
procedere, quãdo arbitrator seu exe-
quutor non agnouit tale officiu. Si
enim agnouisset, † posset indistinctè
59 **60 cogi arbitrari, seu exequi, secundum**
Barr. hic post Spe. & Cy. alibi per eũ
allegatos. Vltra quẽ addunt hic Ioã.
de Imo. & Doct. tex. in. c. Ioannes, &
in. c. Tua, de Testa. **Quem tex. in eo**
quod dicit de interdictione, intelli-
lige,

lige, vt per Iaso. in l. Si fundum sub
conditione. §. Stichum. §. titu. 1. post
Bald. ibi. Et eundem Bald. in Auth.
Licet testator. C. de Episcop. & cle-
60 **ri.** Et † quod prædictum est de ac-
ceptione officij, sublimitat, vel sub-
intelligit Bald. hic, in repetio. colũ.
6. prope fi. quando acceptatum es-
set officium iam delatum, secũs si
deferendum, per l. 1. §. Quod ait
Prætor voluntatem. ff. Quorum le-
ga. & l. Si ita scriptum. §. Sub con-
ditione. §. isto titu. Et istud de offi-
cio deferendo subintelligit hic Ale-
xand. post Bald. in prædicta colum.
61 **6. † nisi exequutor vel arbitrator pro-**
mississet testatori se arbitraturũ vel
executurũ, vt in l. Spadonẽ. §. 1. §. de
Excusa. tuto. Ex quo tex. infert Bald.
ibi, idẽ esse, si in testamento quis fue-
rit descriptus exequutor, volens &
acceptans absq; alia promissione: quã
tunc etiam non potest postea renũ-
tiate officio cõmissariæ vel exequu-
tionis. Ad idem tex. in l. Vxor. §. 1. ff.
de Falsis, & in l. Ex sententia. §. de Te-
sta. tute. His enim duobus casibus. l.
quando promississet, & quando acce-
ptasset etiã tacitè in ipsius officij de-
62 **61 latione per ipsius præsentia, esset co-**
gendus omnimodo exequi, ne testa-
tor deciperetur. Et per hoc, & id qd
sequitur, subintelligitur prima restri-
ctio. §. post prin. istius gloss. posita. Et
non tantũ diceretur acceptasse offi-
ciũ exequutionis, vel agnoscedo in
vita testatoris, in ipsius præsentia tẽ-
pore nominationis, vt. s. retuli Bald.
dicere: vel promittẽdo: testatori ex-
pressè, quod habet minus dubij, vt
probant illa iura: sed etiam quando
acceptasset aliquod legatũ, sibi per
testatorẽ relictuũ. Quo casu videre-
tur etiã acceptasse officiu arbitrariũ
vel exequẽdi, vt in l. A filio, post pri.
j. de Almẽ. & ciba. lega. vbi Barr. no-

tat, & idem Barr. in l. Post legatum. §. Vi. suprad
nu. 56. vbi
remisi me
isthuc: vt
etiam in
versu. Qui-
bus verbis
&c.
Amittere. j. de his quib. vt indig.
Quod est verum, si sciens officium
sibi esse iniunctum acceptauit tale
legatum, secundum glo. in l. fi. §. de
Confir. tu. & Pau. hic, & Alexã. col. 2.
nam ideo cogitur officium exequi,
quia (vt dixi) videtur officium acce-
ptasse, quemadmodũ per contrariũ
dicitur repudiasse legatum, repudiã
do onus, & pari ratione officium ei
iniunctum, vt tenet Barto. per illum
tex. in eodem §. Amittere. Et probat-
ur ex sepe allegata l. Sed hæc nimiu.
§. de Excu. tu. & ex l. Ab administra-
tione, C. de Lega. & ex l. Proinde,
ad fi. ff. Si cert. pe. secundum intell. Sa-
ly. & Rapha. Fulgo. ibi, quẽ cõmuni-
ter Moderni sequuntur. Super quo
primo pũcto, scilicet de Coactione,
acceptatis legatũ ad officiu exequu-
tionis subeundũ, distinguit Bar. hic:
& quia distinctio ipsius est clara, nõ
erit opus aliqua additione. Est ta-
men aduertendum circa eam ad v-
num, quod Barto. subdit, videlicet,
quod in omnibus casibus præmissis
& similibus, in quibus arbitrator vel
exequutor cogitur arbitrari, debet
hoc intelligi, quando arbitrium es-
set sibi commissum simpliciter per
testatorẽ, vt quã notasset illũ arbitra-
torẽ, vel exequutorẽ. Aliud autẽ es-
62 **61 set, quãdo arbitriu esset conditiona-**
liter insertũ, † vt putã, lego Sẽpronio,
si Titius arbitratus fuerit. Tũc enim
Titius nõ cogetur arbitrari, etiam
postquã officiu acceptasset, siue pri-
cipaliter, siue in consequentiã ratio-
ne legati per ipsum scienter accepta-
ti. Nam si cogeretur, inquit Bar.
non esset conditio, & sic esset con-
tra principiu istius l. contra quã Bar.
decisionẽ inclinãt hic Ioan. de Imo.
& Alexan. sequitur eum, moti ex eo,
quod norant Petrus & Cy. in l. Vlti.

C. de Contrahen. emptio. vbi dicitur, quod quando aliquid est repositum conditionaliter in arbitrium alicuius, ille potest cogi, quia non sequitur, Ille cogitur, ergo effectus pendentie conditionis tollitur, ex quo propter dictam coactionem dispositio vel legatum necessario non purificatur. Nam etsi cogi coepisset, vt quia per iudicem cogentem mandaretur sibi, quod exequeretur, vel arbitraretur, tamen posset non obtemperare per appellationem vel reclamationem a tali sententia coactiua interposita: vel posset prius mori, quam obtemperasset, neque predictum iudicis preceptum posset facere, legatum purificari, argumento legis, Ille a quo. §. Si de testamento. j. ad Trebe. Neque ad hoc habet ob stare l. Non iustam, C. eod. titu. quia ibi actus aditionis erat vniformis, hoc est non poterat, nisi vno modo fieri, id est simpliciter vel pure, ideo sufficit iussum iudicis precedere. Sed hoc casu arbitrator seu exequutor posset aliter & aliter arbitrari, vel exequi, ea propter talis actus non habetur pro confecto propter solum iudicis iussum procedentem, quum sit pluriformis, incertus, & variabilis: & in d.l. Non iustam, (vt dixi) vniformis, certus & inuariabilis. Præterea secundum Alex. ratio Bart. non concludit, quia (vt. §. est dictum) bene potest remanere dispositio conditionalis, donec ille arbitretur, quantum cogi possit arbitrari. Nam (vt est etiam dictum) poterit euenire, quod vel non cogetur, vel si cogitur, forte non obtemperabit coactioni, vel ante coactionem, siue post, & ante partitionem morietur. Et in hac sententiam contra Bart. hic inclinatur (vt dixi) Ioan. de Imo. quem sequitur Alex. col. 4. Quæ dicta, quantum in se ipsi vera sint, tamen in proposito non

admodum conducunt, ob id potissimum, quia quod dispositio remaneat conditionalis per momentum, non debet esse in consideratione, argum. legis, Qui sic. ff. de Solu. cum alijs iuribus de actu momentaneo loquentibus, & dicentibus eum non esse curandum. Et reiectis dictis per Ioan. de Imo. Ange. de Perigl. tenet cum opi. Bart. & sic quod quando talis commissio facta est conditionaliter, commissarius non cogatur declarare, per istum tex. æquiparantem duas condiciones ad inuicem, illam videlicet, Si arbitrabitur, & illam, si Titius Capitolium ascenderit: & tamen plusquam manifestum est, quod Titius non potest cogi ascendere: nam ea quæ in conditione ponuntur, non sunt in obligatione, vt in l. Si quis sub conditione dandorum decem. §. Si quis omni. causa. test. Quam Bal. ibi sic summat. Quod id quod venit per modum conditionis, obligationem non parit: igitur, &c.

Mihi autem videtur in hoc passu ancipiti sic concludendum. Quod si arbitrator accepit officium expresse, vel etiam tacite, puta acceptando forte commodum sibi relictum in testamento, vt in d.l. A filio, in prin. de Ali. & ciba. lega. & in (simili etiam) præallegata l. Ex sententia, de Testatu. & tunc procedat opinio Doctorum tenentium contra Bart. Quia eo ipso quod expresse vel tacite subijte officium arbitrandi vel exequendi, videtur se se astrinxisse & obligasse ad recipiendam compulsionem. Argumento eiusdem l. A filio, in prin. Et probatur ex d. §. Amittente, cū glo. & ex l. Et si quis. §. Si cui. ff. de Religio. & sump. fu. Ad idem l. Tutor decedens. j. de Libera. lega. Ex eo quippe, quod eiusmodi officium voluit subire, & actu illud subijte, per eius acceptatio-

Censura re
solutoria
toris.

ceptionem visus est quasi contraxisse. Qua ratione (vt dixi) cogi potest, vt in simili dicit de hærede ad eum respectu legatariorum, quia per aditionem videtur se obligasse legatarijs ad soluenda illis legata sibi in testamento relictæ. l. Apud Iul. §. si ff. Ex quib. cau. in posse. eatur, cum alijs. Comprobatur etiã hoc primū membrum: quia, prout ex iam dictis apparet, licet concertatio vertatur inter Bar. & Docto. dubiteretur; apud eos, an legatarius cui officium exequutionis est iniunctum, si probet, aliã testatorem fuisse relicturum, possit refutare officium, tamen omnes in hoc conueniunt, quod legatum in dubio semper censetur fieri contemplatione officij, vt in d.l. Sed hæc nimium. Sic ergo cum arbitratur tertij fuerit conditionaliter designatus, id est, ac si in eadem oratione esset factum illi tertio legatum sub conditione, si arbitratus fuisset, circa legatum præstatum legatario. Sicq. acceptando legatum, videtur se submisisse, & obligasse ad exequendum, & ob eam rem potest per iudicem ad id præcisè cogi, ex quo est in potestate ipsius arbitrari, seu arbitrium exequi. Argum. rex. optimi in l. Si duo, in fi. §. de Acq. ren. here. Ex quo ibi notant Bal. Pan. & Arc. q. acceptans aliquid ab homine, vel a lege sibi delatum, videtur acceptare cum suis oneribus. Nam inquit litera illius l. notabilis, q. sub ea conditione videtur agnouisse, vel acceptasse emolumentum sibi delatum. Ad idem bonus rex. in l. 2. §. vlti. ff. de Suis & legi. hære. vbi si hæreditas alicui delata, quæ sit per fideicommissum alteri relicta, deuoluatur ex edito successorio in gradum sequentem propter defectum primi, id est, existens in primo gradu, ille sequens vel posterior per aditionem hæreditatis

ab eo factam, videtur agnouisse non fideicommissi hæredi primo loco scripto iniunctum. Sed quando arbitrator neque expressim, neque tacite agnouit officium (& sic sequitur secundum membrum distinctiuam resolutiuam) tunc dicendum est cum Bart. eum non posse cogi ad arbitrandum, præcisè inquam, sed cautiuè sic, per ea quæ tradit Angel. de Peri. hic, & retuli. §. Ultra quæ, addo isti membri comprobationem, addo text. optimum in l. Cum ab eo, ad fi. principij. ff. de Contrahen. empt. Ex quo notabi. probatur secundum Bal. ibi, quod quando venditio est conditionalis, non potest agi vt conditio impleretur. Et per illum tex. decidit vnū notabile Soci. quem vide in l. Iure ciuili. j. de Condi. & demonstr. Et quia manet dubius, vi. Dec. in l. fi. in prin. §. Si cert. pet. nu. 5. & ibidem Franci. Cur. nu. 2. notabiliter declarantem, & sequentem vltimum dictum Socin. cum modificatione, de qua ibi vide eum omnino. Et cum prædicta distinctione videtur concordare Bald. hic in vtraque lectura post Dy. licet non ita clarè. Qui etiam allegat text. in dicta l. Ex sententia, ad idem, ad quod fuit superius allegata: & sic videtur tenendum absolute & indistinctè contra Barto. quia propriè loquitur in r. membro, prout eum refert Alexand. vt. §. dixi; scilicet, eo casu quo arbitrator acceptauerat officium exequendi vel arbitrandi expresse, vel tacite. Nam vbi non acceptauerat, gloss. & Docto. habent pro expedito, quod pendentem conditione arbitrandi; non est locus compulsioni. Et fundamenta Angel. de Perigl. tenentis opinio nem. Barto. militant solummodo, vbi non acceptasset officium arbitrandi: quo casu Barro. posset saluari, si eum

Secundum
membrum
resolutiois.

Cõsolidatur
indistinctè
cõtra Bart.
in hoc arti.

si eum inclusisset sub generalitate verborum: sed reuera non inclusit, vt ex verbis ipsius patet expressum. Recte ergo eo, quod prædixi, pro vero & firmo, videlicet, quod vbi officium non fuit acceptatum, arbitrator seu executor conditionalis non possit cogi arbitrari, vel exequi præcisè, quâuis causa tunc sic, debet subintelligi, quod si in hæredis arbitrio conditionaliter relinquatur, & ei præcipiat iudex vt arbitretur, & per eum ster quominus conditio adimpleatur, quia non vult arbitrari, tunc habenda est pro impleta, vt voluit Bart. hic, in prin. col. 2. dum inquit formaliter hæc verba, Vel sit in mora arbitrandi. Et allegat l. Thais. §. Sorore. ff. de Fideic. liber. & dictam l. Iure ciuili. Quod sequitur Pau. de Cast. col. 2. ad si. allegans l. Hæc veneditio, in prin. ff. de Cōtrahen. emp. & idem tenet Ange. de Peri. hic prope si. 3. col. Sed est aduertendum, quod regula dictæ l. Iure ciuili, procedit quando conditio, quæ est adimplenda, pender a facto & potestate alterius vel tertij, non autem ab eo qui futurus est obligari: quia si fiat pro illi, quia futurus est obligari, conditio tunc habetur pro adimpleta, vt ibidem dicitur. Sed quando conditio, quæ est adimplenda, pender ab illius tertij potestate, qui futurus non est obligari, nunquam habetur pro impleta, nisi per eum verè & actualiter impleatur, per tex. no. in d. l. Cum ab eo, per quem ita tenet Alex. in l. Nā et si fur. §. ff. Si cert. pera. & hic contra Ioan. de Imo. hic in alio proposito, col. 3. ad si. versu. Quando conditio, per eandem l. Cum ab eo, & alia iura per eum hic adducta. Per quam l. 65 Cum ab eo redditur valde dubia de ciso Pau. de Cast. in l. Si hæres. §. r. ff. de Actio. emp. quam ex illo text. elicit, dum tenet, quod si promissum mi-

hi librum, si scripseris, vel postquam scripseris, possim agere contra te, vt scribas, & mihi des illum, postquam scripseris. Quia cum conditio pendeat ex facto tuo, videtur tacite actum vt eam debeas implere, per illum text. quem ad hoc dicit se necire alibi. Sed certè contra illam decisionem videtur irrefragabiliter facere d. l. Cum ab eo, iuncto eo quod dicit Alex. in d. l. Nam et si fur. ideo deliberandum est de hac re. Et redeundo ad præmissa, suppositis his, quæ dixi, videtur dubia opinio Bar. & prædictorum Doctorum hic, ex quo conditio arbitrandi & exequendi pender a potestate eius qui futurus erat obligari, id est hæredis, & sic licet non acquiescat, præcepto iudicis (præsertim cum isto casu esset iniustus) non propterea debet haberi conditio pro adimpleta. Nisi dixerimus, vt dicit Alex. hic, col. 5. in versu. Item adde, in quantum saluat illius opinionem in terminis in quibus loquitur, videlicet, quando legatum non conferebatur in meram & liberam potestatem conditionalis hæredis, id est debitoris: quod patet, quia conferebatur in eundem hæredem & debitorem per verba importantia arbitrium boni viri, ideo tunc si fiat per eum quominus conditio adimpleat, habetur pro impleta, vt in d. l. Hæc veneditio, in prin. & notat Bar. in l. Si quis arbitratu, col. 1. ff. de Verbo. oblig. Sed tex. in d. l. Iure ciuili, cum his quæ. 3. dicta sunt, in intel. d. l. Cum ab eo; loquuntur, & procedunt, quando dispositio vel legatum conferebatur in meram & liberam hæredis potestatem vel voluntatem, & sic debitoris, prout etiam loquitur l. Centesimis. §. vltim. ff. de Verbo. oblig. & hoc placet, vt aduertentia quam. 5. in versu. Sed est aduertendum, signaui, non procedat in 66 cōdi-

eōditione arbitratu simplicis eiusdem hæredis, sed in mera & libera voluntate seu potestate conditionalis ipsius. Et ideo quo ad hoc videtur tenendum cum Bar. & sequacibus. Sed 67 considerandum est adhuc ¶ ultra eundem Bar. & alios Docto. quod in dicto. §. Sorore, non ita indistinctè probatur, quod post moram vel voluntatem hæredis, eiusdemque arbitratoris conditio habeatur pro impleta: sed ita demum, si boni viri arbitratu id esse faciendum videatur. Et sic potius probatur ibi, quod tunc recurritur ad arbitrium boni viri, videlicet, an sit iustus, quod legatum debeatur, vel non, quam probetur, quod conditio habeatur pro impleta: & sic habeatur ipso iure, ac si arbitratu esset declaratus. Et rectè inspiciendo non potest esse alia intentio Bart. & Docto. Quia si iudex non declarat, res remanet absque arbitramento. Quod quidem arbitramentum, si verè esset declaratum per tertium, deberet esse rationale. Ergo idem dicendum in arbitramento factè declarato, id est, quando conditio haberetur pro impleta, scilicet, quod debeat fieri per iudicem declaratio rationalis, quum fictio non possit plus operari in casu ficto, quam veritas in casu verò. l. Si filius famias contra senatusconsultum, vbi notat Bald. & Albe. ff. Si cert. pera. Et quod text. in §. Sorore, intelligatur, vt prædixi, videtur velle Bar. in l. Si finita. §. Eleganter, col. si. versu. Si verò aliquis est incertus. ff. de Da. infecto. Et tene men 68 ¶ quod arbitrium boni viri versatur circa hoc, vel importat hoc, vt arbitrator faciat illud, quod in re sua faceret, quanquam minus diligenter faceret, secundum Bartol. post gloss. ibi, cum text. in l. r. ff. de Solu. vbi text. inquit ad verbum, [Aequissimum enim usum est, creditorem ita rem debitoris agere, ut suam ageret.]

valet. Quod Bar. & post eum Pau. de Cast. intelligit procedere, quando non conditionaliter fuisset remissum in arbitrium illius, prout in scda parte istius l. Si autem esset conditionaliter remissum, vt in. r. parte, & ipse nollet arbitrari, legatum esset nullum. Quibus verbis sentit no. Bar. id quod in præcedenti parte glo. prædixi, versu. Mihi autem videtur, videlicet, quod is, in quem arbitrium remissum est conditionaliter, si expressè vel tacite acceptet officium arbitrandi, potest cogi ad exequendum. Et ita etiam intelligatur glo. ista, in eo quod ex ipsa deducitur. si quod licet sit relictum sub arbitratu conditionaliter, tam si semel dicat, se velle arbitrari, vel se arbitratum, & postea non arbitretur, nihilo minus legatum valet, ac si ab initio in arbitrium ipsius non conditionaliter esset relictum. Et eo casu recurri deberet ad superiorem, vt in secundo casu huius l. Quando autem dicatur non arbitrari, tradit Bar. hic, col. 3. quem Docto. cōmuniter sequuntur. Secundo colligitur ex glo. quod arbitrator inique arbitrans, recurritur ad alium. Quod indubie procedit, sed non declarat glo. quis sit, vel debeat esse ille alius qui correcturus est primum arbitramentum. Et Bart. quem Doct. sequuntur, primo distinguit circa hoc, vt per eum. Tandem subdit, indistinctè esse recurrendum ad iudicem, iuribus de quibus hic per eum. Iuxta quod annotandum est, ¶ quod arbitrium boni viri versatur circa hoc, vel importat hoc, vt arbitrator faciat illud, quod in re sua faceret, quanquam minus diligenter faceret, secundum Bartol. post gloss. ibi, cum text. in l. r. ff. de Solu. vbi text. inquit ad verbum, [Aequissimum enim usum est, creditorem ita rem debitoris agere, ut suam ageret.]

Quem

Quem text. pro singu. no. Bal. in l. Vna, col. 1. C. de His quæ pœ. no. relin. 69 vbi per eam dicit, quod arbiter † debet esse bonus vir, id est, non debet aliter iudicare, quam in se vellet iudicari. Et commendat etiam Ro. in repe. rubrice. ff. de Arbi. col. 3. & in consilio. 55. incipien. Si volumus. Et inquit Bald. opportunè in l. 1. eo. tit. C. de Solu. quod ille dicitur bonus vir, qui in causâ alteri⁹ facit, id quod sibi fieri vellet, per d. l. 1. ff. de Solu. 71 Pro hoc conducit optimè ratio fundamentalis † edicti Prætorii, in ti. ff. Quod quisque iuris in alium statuit, eodem iure & ipse uti debet. Quem titulum sic auspicatur, & quidè eleganter (vt pleraque alia) Vlpia. Iureconsultus. Hoc edictum summam 72 habet æquitatem, & sine cuiusquam indignatione iusta. Quis enim aspernabitur idem ius, sibi dici, quod ipse alijs dicit, vel dici efficit. hæc Vlpia. Est que ista l. consona iuri diuino, vt habetur Thobia. 4. Matth. 7. Ioan. 8. capitibus. De qua l. etiam tradit Ælius Lampri. in vita Alexan. Seue. & meminit Lator canonum, in ca. Cū omnes, de Consti. ante fi. vbi Bal. notat regulam, quam dicit esse signandam, videlicet, quod vis tibi singula 73 riter vel specialiter fieri, feceris alij. Nec non secundum eum regula iuris est e conuerso, scilicet, quod alij statueris, eodem iure uteris, scilicet, vt tibi fiat. Et vtraque regula versa vice, siue sumatur affirmatiuè, vt modò exemplificauimus, siue negatiuè, conuenit eandem æquitatem. Inde dicit And. de Her. in cap. 1. §. Præterea, de Prohibi. seu alie. per Fede. propè fi. add. quod Princeps alligatur l. in nixis ratione & instinctu naturæ, & debet pati legem quam ipse tulerit, vt d. ca. Cū omnes, & quod in alijs statuit, debet in se ipso seruari, per l.

Cum quis, C. de Na. li. & in Authen. Vt nō fiat pig. §. Illud. coll. 5. Ad idē l. Digna vox, C. de ll. & l. Ex imperfecto. j. tit. 1. ex qua fuit desumpta l. terra, C. de Testa. Ad idem text. in cap. Humanum genus. 1. dist. & inquit Bald. consilio. 326. incipien. Rex Romanorū, col. 2. post medi. nu. 4. vol. 1. Quod alteri vis fieri, patiari vt tibi fiat, vt in l. Ratas, C. de Rescin. vend. quam l. inquit Bald. ibi ponderandā puto, quæ docet moralitatem, † quæ est summarium in regimine mundi, vt in. §. Ex non scripto, Insti. de Iure na. Hæc ille ad verbum. Redundo ad præmissa, cōsimiliter inquit Bald. met in l. In ementis. 2. quæstio. C. de Contrahē. emptio. quod arbitrium æquum † dicitur animi declarati æquitas, habito respectu tam ad naturalem æquitatem, quam ad præcepta legum. Quæ quidem non attenduntur circa id, quod in alterius meram voluntatem relinquitur. Quia (vt non semel est iam dictum) is, cuius in meram voluntatem confertur declaratio per disponentem, potest præferre iniquum æquo, & rationis ordinem transgredi, ac conuertere seu peruertere. Tamen circa hoc est animaduertendum, † quod licet talis commissarius per verba voluntatis relictus possit declarare prætermissa ratione, nihilo minus tamen talis voluntas declaratoria debet referri ad actum licitū & permissum, non autem ad actum regulatum à voluntate corrupta, & (vt sic dicam) à radice infecta. Ita tenent Abb. Domi. & Feli. in d. c. Humanum genus, 1. distinct. per glo. ibi, in parte, Vult. Ex qua etiam idem Domi. infert aliam nō. decisionem, quam per eum ibi videre licet, ad materiam istam satis accommodatam. Et illa Doctorum cōclusio post glo. est memorabilis,

rabilis, & nō traditur hīc per scribē res, neq. in locis ordinarijs, qđ meminerim. Sed idē in effectu, alijs tñ verbis voluit Bar. in d. l. Fideicommissa, §. Quantū, quē legit sub. §. Si sic. j. tit. 1. de Lega. 3. dū dicit, qđ quādo aliquid cōmittit in liberā volūtate alterius, semp debet intelligi, qđ dolus malus absit, per l. Creditor, §. Lucius, ff. Māda. & referit Guiller. de Cu. ita tenentē, in l. pe. ff. de Arbi. vbi est glo. no. & in proposito isto satis cōducens. Et p eundē §. Lucius, tenet etiā Bart. in l. Procurator cui libera, ad fi. ff. de Pro- 74 cura. † qđ concessio liberæ potestatis nō includit, vt talis commissari⁹ possit qđcūq. facere per dolum: & pari ratione neque per titulū perditium seu dissiparium. Et ita potest exēplificari prædicta glo. decreti, & quod per eam reuli. s. Doctores canonistas dicere. Idem tenet Bart. met in l. Cū quidam, magna, in prin. j. eod. vbi istud artingam plenius. Et in idē vide tex. in l. Ab agnato. 2. respon. s. de Cura. furio. & est text. optimus, iuncta l. Præses, C. de Transla. & glo. ordina. cam allegans in l. Mandato generali, ff. de Procura. vbi dicitur, quod tutores & curatores & similes administratores censentur habere mandatum à lege cum libera. Et tamen hoc modificatur, & restringitur per eandem l. Ab agnato. 2. respon. Ad idē l. Si pater, in prin. ff. Quæ in Frau. credito. Quibus concinnit, quod tenet Bal. hic, in repe. col. fi. Vbi per dictum §. Lucius, dicit, quod licet voluntas nihil aliud sit, quam liber animi motus, vt in l. 1. C. de Sacrosanct. Eccle. ibi, [Liber sit Stylus.] cum alijs: tamen in dubio tanta libertas non videtur dari, sed duntaxat moderata. Allegat dictum §. Sorore. Quj text. (vt dixi) nihil facit ad hoc, quia loquitur in arbitrio, non autem in volun-

tate simplici, vt patet ex illo verbo, [Placuerit.] Melius ergo allegasset dictum §. Lucius. Ex quibus fulcitur quod decedit no. idem Bald. cōsilio. 235. cuius initium, Statuto tegetesti, volu. 2. Vbi tenet, quod si statuto vel lege aliqua caueatur, prout disponitur l. 4. titu. 4. lib. 5. Ordina. quod maritus constante matrimonio possit alienare bona interim quæ sita, & effecta communia inter eum & vxorē, quod talis potestas sibi cōcessa per il lam l. vel simile statutum, alienandi prædictas res, non extenditur ad alienationem, quæ fieret à marito per titulum perditium & dissiparium, puta donationis simplicis gratuitæ & liberalis. Quæ decisio Bal. probat ex ratione prædicti §. Lucius, quod est sing. no. ad prædictam l. Ordina. mēti, & ad l. 1. 4. in ll. Tau. dum dicit, [Libremente.] Per quā l. extenditur præ 75 dicta l. Ordi. Sed, vt modò dixi, declarāda est in illo verbo, [Libremente.] prout s. dixi declarari d. l. Ordi. Et probatur etiā dicta declaratio ex l. 205. in ll. Styli. Verū hoc est subintelligendū, nisi subesset iusta causa donandi, per L. Styli. No. Subintelligentia. 76 [Quid ergo si iusta causa.] ff. de Dona. & per glo. optimā in l. Corra iuris ci. regulas, §. fi. ff. de Pactis. & est bonus tex. l. Cū plures, §. fi. s. de Admi. tuto. Et hoc videt voluisse idē Bal. in prædicto cōsil. post prin. allegans l. Viuus libertus. j. Si quid in frau. patro. & ita potest intelligi l. 208. in ll. Styli, ne cōtradicat decisioni Bal. in dicto cōsil. Et ita etiā videt intelligendū, qđ Ancha. decidit, in cōsil. 102. vbi videt in iisdē terminis consuluisse contra Bal. imò quod maritus posset donare parta constante matrimonio, vt intelligat, quando subesset iusta causa donando, vt in d. l. Filius in vers. Quid

Verba elegantia iuris cōsul. Vlp. circa dictū Quod quisque iuris.

Ad l. Ordi

Ad l. Tau.

L. Styli. No. Subintelligentia.

Declaratio ad aliam l. Styli.

[Quid ergo.] Sed tamen moderatè, cõsideratis considerandis, vt in prædicto. §. vltim. l. Cum plures. Aliàs esset dissipatio, vt in eadem l. Filiusfa. in prin. Et ita loquitur Bal. in dicto cõsil. Quamquam re vera intètio Petri de Anchar. non videretur fuisse hæc, sed consulerè directò contra Bald. & certè si ea fuit, minùs rectè consuluit. Nam Bald. meliùs loquitur quàm ipse Ancha. Qui si in alijs plerumque beneloquitur, non est ex alio, nisi quia semper habet Bal. præceptorè suum duccm præcipuum, & puto eum nõ vidisse Bald. quando consuluit: aliàs non ita intrepidè firmasset cõtra sententiam Bal. supremi Doctoris & præceptoris ipsius.

In ca. glo. ibi; Vltimo no. Glo. ista ab hinc in si. reasumit materiã istius l. & loquitur bene ferè in omnibus. Et in primo membro, in quo loquitur de legato collato in voluntatem legatarij, diuersimodè distinguit Bart. hic, cuius vltimũ membrũ, in quantum loquitur de legato relicto in voluntatè legatarij per ista verba, quũ voluerit, carpit Ioan. de Imo. Raph. Cu. & Alex. hic, licet variè loquatur. In effectu ergo concludit Alex. post eundem Raph. quòd tex. in l. Vxorè. §. pe. j. titu. i. volens quòd si legatum conferatur in hæredis voluntatem per hæc verba, Quum hæres voluerit, hæredè mortuo antequam declarèt se velle, nihilo minus legatum valet, habeat etiam locũ in extraneo, in cuius voluntatem eiusmodi legatum esset relicto. Et sic, si verba prædicta conferantur in hæredem, quoad effectuũ his verbis, legatum relicto est purum, ideoque transmissibile, necnon quando legatũ esset relicto in voluntatè legatarij per hæc verba, Quum legatarius voluerit, legatum est purum, quasi illa censentur

adiecta exequutioni dispositionis, prout esset quando alicui legatur, quum petierit, vt in l. Si decem cum petiero. j. de Verbo. obliga. iun. tal. Titia hæredis. j. de Condi. & demonstra. Quibus dicitur, quòd promissio vel legatũ factum alicui, cum petierit, non est dispositio conditionalis, & consequenter tale legatum transmittitur ad hæredes legatarij decedentis, antequam declarat se velle. Quauis Ioan. de Imol. & Angel. de Perigl. col. 6. teneant, legatum per di ex non facta declaratione per legatarium. Et in effectu Raphaëlis opinio, quam etiam (vt dixi) tenet Alex. non multum distat ab opi. Bar. in d. l. Centesimis, ad fi. quã ipsimet tenent. Nam quauis Barto. dicat ibi, quòd quando legatum confertur in voluntatem legatarij, dicendo, quum voluerit, dicatur relicto post mortem suam, & sic non requiratur, quòd declarat se velle: tamen in effectu idè est, illud dicere, quod dicunt Raph. & Alex. quòd eiusmodi legatum censeatur purũ, quando sic legatur, Cum voluerit legatarius. Sed bene differt quod Rapha. & Alex. tenent à ratione per Bart. hic assignata. Pro qua ratione, et si Bart. Alleget d. l. Vxorẽ, §. pe. tamen ille text. nullatenus probat eam, prout latè deducit Alexan. hic. Considero tamen, qd licet quando relinquatur Titio, quum ipse voluerit, in effectu non differat intellectus Bart. in d. l. Centesimis, vt. s. dixi, ab eo quod dicitur Rapha. & Alexã. hic: quia semper hæres legatarij sese non declarat, dum tamen in mora non existat, admittitur ad legatũ. Tamen quando relinquatur legatario sub conditione, si hæres, vel tertius voluerit, multum in interest, an legatum sic factum, censeatur factum post mortem legatarij, vt inquit Bar.

Atten.

in

in eadem l. Centesimis, §. si. quia tunc si legatarius decedat ante hæredem, non transmittitur, vt in l. Post mortẽ, C. de Fideicõ. cũ glo. & in l. Hæres meus. j. de Condi. & demonstra. Sed tenendo opi. Raph. & Alex. quæ est, vt dixi, quòd tale legatum est purũ, transmitteretur. Et quãuis sit dubiũ in his casibus, scilicet, quoad hæredẽ & tertium, in quorũ voluntatè fuit positum legatum, quæ sit verior opinio, tamen in dubio, videtur tenenda opinio Bar. in dicto. §. Scæuola. Ego autem in hoc puncto, scilicet, vbi ponitur legatum in voluntatè legatarij, putarem, sic esse concludendũ, quòd si legatarius antequam decesserit, declarauerit se nolle, vt in l. si. §. Sed et si quis, C. cõmunia de lega. vel etiã si non declarauerit exprimẽdo se nolle, tamen essemus in casu in quo tacitè censeatur declarasse se nolle, vt est videre, quãdo fuit cõstitutus in mora, vel quãdo fuit monitus per iudicẽ, & monitione non obstante non declarauit, & sic amisit declarandi facultatem, vt in l. Mancipiorũ. j. de Op. leg. vbi no. Bar. Et hoc casu tale legatũ, scilicet, quũ legatarius voluerit, expirat, & regreditur ad hæredem, vt pote effectuũ quasi caducũ, iuxta l. Vnam, §. In primo, C. de Cadu. tollẽ. Quod probatur optimè ex eo quod Bar. hic dicit in versic. Quæro quomodo sciam, quòd ille nolit arbitrari, in duobus primis membris distinctionis, quã facit in terminis similibus. Et ita procedat opi. Ioan. de Imo. tenetis, qd si legatarius, cui factũ fuerat prædictũ legatũ, moriat absq; declaratione voluntatis, imputet sibi, ex quo non impleuit conditionẽ illã, quã sola voluntate potuisset implere, in l. Si ita legatũ, §. Illi si volet, s. tit. i. vt intelligat, quãdo legatarius amisit declarandi facultatẽ. l. vel p. mo

rã ab eo incursum, vel per ipsius cõntumaciã, vt. s. proximè est dictũ. Confirmat hoc, Quia cõmodum ex testamẽto proueniens, si sit repudiatũ per eũ cui fuerat delatũ, non transmittit ad hæredẽ repudiantis, vt probat ex l. Vna, post prin. C. de his q; ante aper. tab. Vbi Bal. & Doct. notant. Et tenet Bar. p. eadẽ l. in l. Vetre præterito, col. 6. post mediũ, s. de Acq. her. Sin autẽ talis legatari⁹ (& sic se q; scdm mebrũ distinctionis) neq; expressim, neq; tacitè declarauerit se nolle, neq; fuit in mora, aut peruicacia nolendi, in qua non potest censerì fuisse, ex quo, vt dicit Bart. debeat declarare se velle ad propriũ suũ cõmodũ, tunc si moritur, transmittit legatũ vt purũ, nõ autẽ redit ad hæredes testatorũ. Et hoc casu procedat opinio Raph. & Alex. & istud est etiã de intètione Paul. de Cast. in d. l. Titia hæredis. j. de Cõdi. & demonstra. in declaratione illius l. post Bart. in l. i. e. o. tit. quẽ ibi Pau. affert, nõ quidẽ vt Bar. in eod. §. si. l. Centesimis, inquit, (& minùs aptè, salua ipsius venia dixerò) quia moriens dicit velle, sed quia legatũ sub tali conditione relicto est in se ipso purũ. Et cum non sit repudiatũ, consequenter est transmissibile, vt in iuribus vulga. Neq; etiã (vt pdixi post vtrũq; Imo.) tex. in eod. §. Scæuola, aliquid probat in præsidium rationis Bar. & s. dicta videt vera resolutio in prædicto puncto, non clarè expedito per Docto. hic. Iuxta præmissa est ponderandũ, id, qd ex verbis Bar. deducitur. l. q. si relinquatur alicui legatũ sub cõditione, quũ hæres, vel quũ tertius voluerit, ex quo talis cõditio (vt est. s. dictũ) in hoc casu equipollet illi cõditioni, si hæres vel tertius arbitratus fuerit, & arbitriũ ferendũ sit ad vtilitatẽ legatarij, tunc debet recurri ad distinctionem, an declaratio facienda sit circa

Taxatur rã
tio Bar.

D res,

res, vel circa personas: & in alterutro illorū casuū aliter & aliter debet statui seu concludi, vt patet ex verbis Bar. ponētis metā tēporis. quod debeat fieri declaratio: vt q; id nō omitā, ille tex. in dicto. §. Scauola, est nō ad aliud. f. q; sicut rogatus restituere post mortē, videt etiā rogat⁹ restituere quū voluerit, priuſq; moriat, sic etiā rogat⁹ restituere quum voluerit, videtur rogatus restituere post mortē. Et sic est casus econtra ad l. Post mortē, C. de Fideicom. Ad qđ tex. ille est mirabilis, & in iure vnicus scđm Lodo. Ro. in sing. 426. incipien. In lituo Titium, & cōsequenter non probatur in illo tex. qđ Bar. dicit. Nō enim, est verū dicere (salua iterū pace ipsi?) vt ipse inquit, & retulit. s. eū dicere, qđ hāres ibi per mortē censetur velle, quia imō contrariū est regulare. f. qđ voluntas † morte extinguitur, vt in l. 4. ff. Loca. quā ita sum mant ibi Bal. & Doct. Sed vera ratio est, quia fideicommissum censetur ibi relictu post mortē hāredis, cum fuerit grauat⁹ sub conditione illa, quū volet, secundū eundē Bar. in d. l. Cētesimis, ad fi. ff. de Verb. oblig. 2. quē ibi Doct. sequuntur, & in specie tenet Ioā. de Imo. & Alex. hic, & idē Ioan. de Imo. in l. Captorias, col. 2. §. de Hāre. insti. & Soci. in l. Vtrū, §. Cūm quidā, col. 2. §. de Reb. dub. & ibi ponit rationē differētiae inter cōtractus & vltimas voluntates, quā vide per eū. Et vi. etiam alia, quā in hoc proposito adduxi, in l. Vnū ex familia, in prin. §. isto. tit. Et in eo qđ glo. ista dicit, idem esse relin qui legatum conditionaliter in voluntatem hāredis, & tertij, reperio (vt. s. in alia parte istius gloss. retigi) qđ 79 imō † l. 29. titu. §. Partita. 6. dicit esse differentiam inter hāredem & tertium. Quia in voluntatem hāredis collata dispositio bene valet, secūs

autem, si in voluntatem tertij conferratur, vt ibi dicitur in versicu. [Mas si dixisse.] iuncto seq. [Mas si testator.] nam primus loquitur de hārede, secundus de tertio, & in vtroque testator vtitur verbo volitio simpliciter. Et crederem quōd in illo puncto cōmissionis facta in voluntatem hāredis super relicto per testatorem ab eodem hārede alteri dando, lex illa sola decidat illum casum, contra glo. communiter approbatam hic, & alibi quōd sciam de iure reg. in specie non reperitur decisus: licet in genere sub l. Fo. & Tau. necessitas includatur. In talio autem casu, vbi sit relictu commissio in voluntatem tertij conditionaliter, quam commissione prædicta l. Partitæ sequendo ius cōmune, refellebat, corrigitur hodie p l. Fori vſitatas, & per l. Tau. idem disponentes, & sic quōd possit legatū relinqui & conferri in voluntatem tertij, id est, si tertius voluerit, quia, vt dixi, illa l. non abhorrent à voluntate captatoria in legatis, imō illam tuentur, recipiunt, & fouent, siue relictu committatur in voluntatem hāredis conditionaliter, siue tertij.

In glo. Si voluerit, ibi, id est, si volūtarie arbitratus fuerit, gloss. exponit text. hoc modo, ne videat⁹ decidere cōtra iura. s. in eadēmet gl. adducta. Itē vt tollat⁹ contrarietas de hac l. in prin. ad versū, si voluerit. Vult ergo gl. qđ iste tex. loquat⁹ de arbitrio volūtarie p hāredē dēclarato & exequuto, nō autē dē voluntate simplici seu libera. Et hāc expositionē sequit⁹ vnanimiter Doct. hic. Et in qđ Pau. de Cas. quē Alex. in finalib⁹ verbis sequit⁹, facere ad decisionē qđtionis, † si forte statutu dicat, qđ si qs voluerit mulierē certē qualitatis, putā viduā, vel honestā, vel similem cognoscere, puniatur, &c. vt debeat cū effectu intelligi. i. si actua-

Communis
omniū con
clo. glo.

Verba cum
effectu acci
pi debent.

si actualiter eam cognouerit, quia sola voluntas non esset ad pœnam statuti incurrendam sufficiens, nisi ad effectum perduceretur, prout etiam exponit hęc gloss. istum text. Verba enim cum effectu sunt accipienda. l. 3. §. Hęc verba, ff. Quod quisq; iuris. & in §. Hęc autem verba, de Pœnitē. distin. 1. Ad idem l. pen. §. Docere, ff. Ne quis eū qui in ius vo. est vi ext. & in c. Relatum, de Cleri. non residen. vbi glo. allegat plures cōcordantes. Ultra quas adde bonū text. in simili, in l. 3. §. Qui sic, ff. de Sta. libe. qui in suo casu non est alibi secundū Dy. relatu ibi per Benedictū de Plum. vbi si alicui seruo relinquatur libertas, quom dare poterit, non cōsequitur eam, nisi actualiter det, vel saltē per eum non stet, quominus det. Et illū tex. cōmendat Bal. consilio. 27. volu. 2. quōd verbum, velle, intelligitur cū effectu, & actu subsequuto. Et sic Bal. contorquet eum ad nostros terminos, id est, de conditione ibi posita, cum poterit, ad cōditionē, quum velit. Ad idem est text. in l. Labeo, in prin. eo. titu. quem ibi adducit idem Bñs, vbi tex. loquitur etiā de cōditione, quum poterit, adiecta ad factum, & intelligit (vt. s.) cum effectu. Et pro prædicta decisione vltra glo. hic, allegat Pau. de Cast. text. cum glo. in l. fi. ff. de Rerum di. vbi ista verba, [voluerit transcedere.] exponuntur, id est, voluntarie seu dolosē trāscēderit, & sic exitur voluntas effectualis & dolosa. Et ibidem Bart. decidit expressē idē, quod Paul. hic, post Guill. de Cu. Ad idem est glo. in l. fi. in glo. 2. C. de Codi. Quam etiam ibidem ponderat idem Paul. Et glo. in l. Si constiterit, in parte, Voluerit, C. Fi. regum. & in cap. Si diligenti, in versū. Purgare, de Foro cōpe. & bona glo. in l. Si ex asse. 1. char. §. de Acq. hāre. & notant

Bal. Ang. & Ioan. de Imo. in l. Si quis Sempronium, §. de Hāre. insti. & per ea quæ ipsi ibidem dicunt (vbi videtū est) declaratur glo. ista quoad intentionē istius tex. Et prædictas glo. vnā cum præfata decisione. Doct. vbi eis innixa, sequitur And. sic. Barba. in c. Nonnulli, col. 17. de Reser. & in cōsil. 23. col. 3. volu. 2. & Fel. in tracta. de Conatu, col. 4. in prin. quē habeo in meo lib. sub. c. 1. de Præsumptio. His conducit nō. consilium Bal. 356. quod incipit, Statutu placētia, lib. 1. vbi eleganter decidit nō. quæstionē de eo qui prostravit nuptiā, & priuſq; peruenisset ad actū vltimatū aufugit, † Quæ decisio declarat, & limitat, hanc cōmunē sententiā non procedere, quando statutu sese expressē retulisset ad voluntatem cū aliquo actu proximo, licet nō perfectō, vt est videre in nixu ad copulam, in quo ipse Bal. loquitur. Tūc enim ille actus voluntarie attentatus sufficeret, etiā si res nō perduceretur ad effectū, vt ibidē ipse tradit, qui omnino est videndus. Et ex prædicta cōmuni decisione Doct. in d. l. fi. ff. de Rerum di. Fran. Cremē. in sing. 49. incipien. Ad decisionē talis quæstionis, decidit vñs, videlicet (statutu si quidem disponebat) qđ si quis voluisset aliquem toxicare, seu venenare, puniretur pœna mortis, & accusatus seu inquisitus (quē dicit se defendisse) præparauit venenū, & priuſquā illud præberet ei, quē volebat occidere, est detectus, consuluit ipse Cremē. per prædictā, illū non esse puniendū pœna cōtēta in statuto, ex eo qđ venenatio nō fuit sequita actualiter. Quæ decisio nūquam mihi placuit, in terminis in quibus propter decisionē Bart. in l. 1. ad fi. ff. ad l. Pōpe. de Parrhi. vbi tenet illius tex. argu. qđ si qs emit venenū, vt daret alicui, quāuis nō dederit, puniri debet.

Decisio
Cremē.

Aduersus
eam.

acti dedisset. Quod dicit esse no. cōtra monachos q̄ dicitur voluisse venerare Abbatē. S. Proculi. Et ista est cōis sentētia Docto. sc̄dm Io. de Ana. in. 7. r. col. fi. de Sortile. & tenet idē Ioan. de Ana. in rubrica de Pfi. qui fi. occi. Et est vera opi. eō maximē q̄ istud quōdāmodo est crimen† proditiōis; in quo sufficit conatus vel volūtas declarata, vt j. etiā dicā, secūdu Bal. in l. Cū fratre, in prin. C. de His q̄bus vt iudig. & in l. 3. C. de Sūma Tri. & fide catho. in versū. Sc̄dm hoc, iunctis verbis proximē preceden. & ibi additio allegat alios Docto. in idē & est de intentione. Sa. in l. 1. fi. col. in versū. Itē fallit, C. ad l. Corne. de Sica. & idē tenet ipsemet Bal. cōsūl. 2 r. 1. volu. 4. In quo proditiōis crimine nō exigitur actus effectualis. arg. l. Quis quis, cū l. pe. & fi. C. ad l. Iul. Maiesta. Et ita multis retrō diebus fuerat semper mihi visum, quōd prædicta decisio Cremēn. in suis terminis nō procederet; postea offendi Dec. eā nuncupatim refellente per prædictā decisionē Bar. & alias rationes in l. Q̄ si ab initio, post glo. ibi. ff. Si cert. petra. & in l. Non vult, ff. de Reg. iu. & eū sequitur Martha. de Affli. in consti. Mala noxia, ante fi. lib. 3. consti. vtriusq; Scici. Præsertim quia in terminis, in quibus loquitur Franci. de Cre. (vt punctat Dec.) delictū non stetit in finibus volūtatis, sed procesit ad actū facti culpabilis & punibilis. sed præparatiōne veneni, & non stetit per eum, qui dare volebat, quo minus delictū perficeretur, vel cōsumaretur, sed quia fuit præuentus & detectus, non fuit consumatū. Et ita intrepidē est tenendum cōtra Fran. Cre. quāuis videat esse cōtra decisio nē Bart. cōiter approbatā, in d. l. fi. de Rerū diti. & Pau. de Cast. hic. Sed ei satisfacit Dec. vbi. s̄. Et re vera tenere

Communis sententia cū Bar.

81

Cōcluditur indubie cōtra decisio Cremēn.

cōtra Fran. Cre. potius est restringere & modificare cōem, vt nō pcedat in delicto venenationis, q̄ est atrocissimū, q̄ ei obuiare vel resistere. Et pro decisioe Bar. in d. l. 1. Ad l. Pōp. de Parrhi. quā. s̄. adduxi, est quædā l. sing. Part. fl. 7. titu. 8. Part. 7. quæ expressē idē decidit. Cessante autē statuto, de quo loquit Cremēn. qualiter puniat simplex tractatus, vel simplex conatus ad venenandū aliq̄, vi. no. Bal. cōsūl. 443. incipien. Chec⁹, volu. 3. per totū, vbi eleganter & eruditē (prout & semper aliās) loquit in hoc puncto. Ex cuius dictis sumit de prædictā l. Part. videlicet, nisi ille tractans vel præparans venenū se ipsum detulisset. Et quanuis Bal. ita teneat, vltra hoc principalis intērio ipsius in dicto cōsilio est tenere indistinctē, q̄ nullo casu per solū ac simplicem tractatū venenadi pœna mortis incurratur, sed solū pœna extraordinaria. Et tenēdo hoc pro vero & firmo, prout est tenendū, respondet† ad prædictā decisionē Bar. & ad d. l. Part. q̄ nō debent obtinere vsu, neq; sint practicā dæ, ex generali cōsuetudine, quæ habet, q̄ pœnæ capitales nō sunt imponēdæ ex delictis attēptatis, sc̄dm Spe. in titu. quē ipse Bal. ibi adducit, & ita post multos dies quā hoc tenuerā in interpretādo hāc legē reperij istud tenere Ioan. Firma. cognomento Bertha. in suo Reper. in parte, Venenās: quanq̄ Feli. in d. c. 1. de Præsump. vbi ponit tractatū de Cona. 5. fall. simpliciter sequat Bar. & Ioan. de Ana. vbi. s̄. Sed (vt dixi) tenendum est q̄ Bal. dicit in prædicto consilio, licet Bertha. non alleget verum initium consilij, neq; numerum, sed simpliciter allegat Bal. in consilio. Sed allegatio certa est ea, quam. s̄. retuli secūdu maiorem & purgatiore impressionē Venetam,

L. Part. pro Bart.

Declaratio ad decisionē Barto. & ad præfatam l. Part. eā cōprobantem.

Ad eandem, decis. Bar. & l. Part.

Venetam, quam habeo de prædicto opere Consiliorum Bal. Et si dicatur, quōd est crimen proditiōis, respondetur, illud esse improprie, & largo modo, prout illi Docto. loquuntur, & sic saltem requiritur aliquis actus remot⁹ vel p̄ximus, nec sufficit eo casu solus conatus, affectus, vel volūtas. In glo. in parte, Nec mora, ibi, Quæ differtur, subaudit Bal. sequunturq; Ioan. de Imo. & Alexā. quia antequā arbitretur non est liquidū, & sic non exequendum. Sicq; intentio Bal. secundum Imo. videtur esse, quōd via exequutiua non habeat locū in debito, quando indiget aliqua liquidatione seu declaratione. Bart. tamen hic ad fi. videtur tenere contrarium, volens quōd si ex forma statuti instrumentum habeat exequutionem paratam (prout hodie cōmuniter habent instrumenta guarentigia, vel habentia clausulam guarentigiam apponi solitam in instrumentis publicis per l. 5. eod. titu. de las Excep. eodemque lib. 3. Ordi.) & in tali instrumento quis promiserit interesse, vel aliquid aliud incertum, quod incertum debet declarari per probationes, vel iudice arbitrante, putā promisit indemnitatē, vel damna, vel sumptus, vel fructus, vel quid simile, poterit eiusmodi instrumenti peti exequutio, & postea in iudicio exequutionis liquidabit certa quantitas, iuribus de quibus hic per eum. Quam decisionē ponit Barto. hic, subdeducens eā ex hoc tex. vt declarat Ang. de Peri. Nā tex. hic ad fi. dicit (velut certā quantitātē exprimit) q̄ exponit Docto. id est certē quantitatis expressionem inducit, sequuta postea declarationē quantitatis; quæ quidē quantitas postea declarata, dicitur virtualiter cōtineri in prima dispositione arbitrio tutorū vel alteri⁹

cōmissa. Et ita in proposito decisioe Bart. cōsetur etiā virtualiter cōtineri à principio in instrumento illa quantitas, quæ postea declarabit per probationes faciēdas in iudicio exequutiuo, j. decē dies, qui assignantur per eandē l. Ordinamēti, qui vulgo vocatur, del Remare. Et sic tex. iste videtur facere pro Bar. Sed glo. hic (prout etiā perpendit Pau. de Cast.) facit pro Bal. intelligēdo eā, vt dixi intelligere Bal. Ioan. de Imo. & Alex. Sed rectē intellecta glo. & declaratione Bal. eorū intentio non fuit ea, quam dicunt fuisse Imo. & Alex. videlicet, loqui de exequutione effectuali, sed de petitione actuali ordinaria, id est, de intētatione actionis, quæ nō potest fieri, vbi subest aliqua dilatio, qua pendente quis nō admittitur ad agendū reo inuito, vt in. §. omnis Instru. de Verbo. oblig. & in l. Centesimis, in prin. ff. eod. & ita accipit Bart. dum refert glo. hic, priusquam decidat quæstionem in versū. vlti. Postea autem, in fi. verbis, argumēto huius l. ad fi. (vt modō dixi) trāsit ad decidēdū, q̄ retuli. s̄. in terminis præfati statuti, quū glo. hic loquat. de iure cōi; quo attēto, non est tractandū de via exequutiua, nisi præuia ordinariā. Et quāuis Alex. breuiter se expediat; allegās nōnullas remissiones; & cōstitās cōcordiā Ioā. de Imo. & dēfendēs Bar. ab impugnatione Rapha. adhuc tamē per ea quæ ipse tradit. res non reddit expedita neq; clara; Nec non quāuis Ang. de Peri. multa notanda hic tradat in hoc proposito; & ad materię intelligentiā satis ac cōmōdata; tamē procedit sc̄dm varias practicas Italia; & nō bene adaptantē ad prædictā l. Ordi. Quapropter quatenus ad adaptari concordia Pau. de Cast. hic, volētis in effectu, ante oīa faciēdam

Ad eandem l. Ordi.

esse liquidationem quoad substantiã obligationis, hoc est, quòd instrumentũ est conditionale, prius ostendatur purificatio cõditionis, per tex. no. in l. Hoc iure, ff. de Verb. obli. ga. Quã ad id summè cõmendat Bal. in l. Cum testamento, C. de Testam. manumi. Idè si obligatio esset in diè concepta, nam etiã requiritur, quòd prius constet de aduentu diei, quia instrumentũ, quantũcunq; habens clausulas executiuas seu guarentigias, non est mãdan dũ executioni, nisi prius cõstet, diè cessisse, quasi cessio diei sit de substantiã executionis. Quia aliàs cõtractus non dicitur purus, neq; omnino certus, prout debet esse ad ipsius executionem, etiã per l. Ordin. vt in terminis tenet Ioan. de Imo. cõsil. 1. 36. col. fi. in causa quæ vertitur, & sequit. Dec. cõsil. 439. in prin. & ante ipsos tenet Ang. de Peru. post glo. & Pe. in l. 1. C. de Condi. ex l. Si verò liquidatio sit faciendã quoad quantitatem, putã quia in instrumento duntaxat fuit promissum interesse, vel in dẽnitatis, vel fructus, vel dãna, prout dixi Bar. hic loqui, & tunc præsupposita liquidatione substantiæ obligationis p cõditionis existentia, vel cessationem diei, creditor bene potest petere, vt debitor incarceret, vel ipse mittatur in possessionem (aliàs tenurã) bonorũ debitoris. Vel scdm stylũ in Hispania magis verfarum & vñtatũ, fiat pignus iudiciale per nuntiu à iudice missum, ad hoc vt debitor designet, vel nomet bona sufficientia ad solutionem debiti principalis cum expensis. Itẽ præstet satisfationem, q; bona assignata p debiti executione loco pignoris iudicialis, tẽpore vltimatæ & effectualis executionis, vulgo [el Remate,] erunt æquivalentis valoris ipsi debito, pro quo fuerũt assignata & capta, vice pignoris, itẽ &

pro expẽsis, &c. & tunc potest iudex mãdare vt bona capiant, priusq; fiat vltimata executio, vulgo [Remate,] p dationem insolutu, vel perventionem bonorũ designatorũ pro executione faciendã. Et hoc casu propriè loquit. Bart. prout verba ipsius aperte sonat. Nã loquitur de petitione executionis, & postea subdit, q; in iudicio executionis estimatio vel quantitas ipsius interesse vel alterius, pmissi in certi liquidabit. Sed Doct. cõiter dicetes se tenere cõtra Bart. loquunt de vltima executione, quæ est propriè & strictè executio, vulgo [Remate,] & nõ potest fieri, vel ad eã perueniri, nisi in pcessu executio præambulo liquidet interesse, scdm Doct. cõiter relatos p Iasonẽ, in l. 1. in prin. col. 5. ff. de Eden. Qui etiã concludit cõtra Bart. hic, & minus bene. Quia, vt prædixi, Bart. hic rectè intellectus nihil aliud vult, q; prædicti Doct. Imò ipse Bar. & illi tendunt in eundem scopũ, & non sunt duæ opinionones cõtrariæ, prout inquit Iaso. ibi, sed õm est vna sola & concors opinio. Et ita etiã est intelligendum id, quòd idẽ Bart. tenet in d. l. Proinde, §. Notandum, ff. Ad l. Acquit. Et hæc cõsonant prædictæ legi Ordin. disponenti, q; cõtra, & certi, id est liquidũ, & sic certũ per omnimodã certitudinẽ mandentur executioni, seu sortiantur effectũ vltimatũ executionis. Præterea q; de iure istius regni propria executio, sit executio vltimata, quã Hispani vocant [el Remate,] vt s. dixi, probatur aperte ex l. 64. in l. 1. Ita in illis verbis in prin. postea ibi, [Et qui fuerit hec, las executione.] in d. l. si ad ibi, verbis eiisdẽ. Cõprobat ex eo qd singulariter tenet Bald. in l. 2. in versu. Or. modo nu. 1. C. de Exec. rei iud. Vbi nõ dicit, q; etiã si caueatur statuto cõtra instrumentũ publicũ habes paratam

Hallneina-
tio Iaf. post
alios. DD.
in intellectu.
decis. Bart.
hic ad fi.

Ad eadẽ
l. Ordin. ada-
ptatio.

tam executionem non possint opponi nisi certæ exceptiones, prout cauetur l. 4. titu. de las excepciones, §. li. 3. Ordin. quæ præcedit immediatè prædictam l. 5. de cuius intellectu agimus, nihil minus opponi potest exceptio defectus liquidationis. Et paulo s. dicit Bald. referens Bart. hic, quòd liquidatio potest fieri per omne genus probationis, secundum Ang. de Peri. hic. Et ex his quæ Bald. dicit in duabus quæstionibus coniunctis, satis colligitur, eundem Bal. voluisse idem, quòd s. dixi Paul. de Cast. hic velle. Et quod Bald. ibi dicit de exceptione liquidationis obstatiua, & probatione ipsius liquidationis, multũ commendat idem Angel. de Perigl. hic, col. fi. Et istud quod Bald. hic dicit, clarè deducitur ex prædicta l. 5. Ordina. de las excepciones, dum requirit cõtractum exequibilem debere esse certũ in se ipso, id est liquidum, & sic certum omnimoda certitudine, & ita suppletur per omnes practicos: quia non omne quod in se est certum, est liquidum. l. Certũ, & l. Cum ad præsens, ff. Si cert. petat. & l. Antiqui. Si pars hære. pe. & l. Cũ quidam, §. Quod dicitur, & §. Suum. s. de Acq. hære. Ergo exceptio incertitudinis, id est non liquidationis, quæ obstat instrumento publico per dictam l. 5. ad opposito sensu in verbo [Certos.] non videretur reiecta per l. 4. immediatè præcedentem, quæ taxat numerum exceptionũ, quas solas hodie disponit posse opponi contra talia instrumenta publica. Quia secundum Ange. per glo. ibi, in l. Ita nobis pudor, C. de Adult. nunquam per tale statutum vel simile videtur explosæ exceptiones provenientes ex alijs statutis, prout ista exceptio non liquidationis provenit ex prædicta l. 5. Et subdit eleganter Bald. in

prædicto loco, quòd super liquidatione pars est citanda, quia causæ cognitionem requirit. Ad quod est text. quod glo. in l. Nec quicquam, §. Vbi decretum, ff. de Offi. Procon. & lega. in l. In causã, la. 1. §. Causã autem cognita, ibi, [Et presentibus aduersarijs, etc.] ff. de Mino. Et huic vltimo membro Bart. applaudet optimè, quòd Barto. met dixit in prædicto, §. Notandum. Reperij, postquam ista scripseram Benedictum de Barzis de Peru. in tractatu guarentigiar, posito inter opera Alber. Bru. 3. volu. char. 129. in secunda quæstione eiusdem tractatus, col. 2. in versu. Sed tamen in hoc casu, tenentem in effectu prædictam opinionem cõcordantem Pau. de Cast. hic, licet eum non referat. Et est pòderandum vnum valde no. ex verbis ipsius, quòd in quadam limitatione, quam statim adaptat ad prædictam opinionem concordantem, dicit, q; si statuto caueretur, quòd instrumentum purum & liquidum habeat executionem paratã, prout habet sententia diffinitiva, vt dicit se vidisse in quodam statuto Perusino, tũc ante omnia secundum eum esset opus ostendere iudici instrumentum esse purum & liquidum, & non sufficeret tunc liquidari in executione, vel processu executionis, vt ibi per eum. Sed ita est, quòd l. 4. de las excepciones, lib. 3. Ordin. qui parat sententiam & instrumentum, postea lex. 5. sequens dicit, quòd debet instrumentum esse certum, ergo in casu illarũ il. habet locum opinio Bald. hic sup glo. Et Bald. in loco per eum ibi citato, & hic est idem cum primo membro concordia Pau. Item quoad sententias præsupponit clarè præfatus Benedictus, quòd sententia non potest mandari executioni, nisi prius præhabita omnimoda liquidatione,

Atten. quæ
sequitur, ad
prædictã l.
4. Ordin. de
las excep. cõ
proxima se-
quenti.

quod est nota. ad exequutorias, quas vocant, emanantes quotidie à supremis tribunalibus: quia oportet fieri liquidationem rerū incertarum in eis contentarum, priusquā mandentur exequutioni. Neq; sufficit liquidationem fieri intra decem dies, qui conceduntur per legem Ord. ad opponendam & probandam exceptionem liquidationis, & alias de quibus ibi. Tene menti, quia quoad exequutionem instrumentorum, id quod. 3. punctuavi post Benedictū ad ll. Ord. item quoad exequutiones sententiarum & exequutorias super eis latis, respectu substantiæ in quā, id est, quoad purificationem conditionis, & cessionem dici, est indubiè verum quod prædixi Benedictū tenere, nec non præsupponere. Et qui cum non vidisset, posset in hoc falli. Ideo tene cordi fixum. Et practica communis, quæ videtur esse in contrarium, procedit in liquidatione quantitatis, vel damnorum, vel interesse, de quibus loquuntur instrumentum guarentigium, sententia, & exequutoria super ea emanans. Et in eo quod etiam præsupponit Paul. de Cast. (vt redeā ad superiora) videlicet, quod instrumentum purificatum meretur exequutionem paratam, ac si esset purū à principio. Hoc idem clarius & latius tenet & prosequitur Bald. in l. Aedita, colū. f. 2. repeti. C. de Eden. Quæ Paduana repetitio appellatur, & Ange. & Moder. per tex. cum glo. ibi, in l. f. §. 1. 3. de Vulga. & pupi. & Alex. & Moder. in d. l. Hoc iure. & Areti. in l. Qui liberis, in prin. 3. de Vulga. & pupi. Ex quorum distis articulus iste esset dilatabilis, sed nō expedit pro nunc in eo insistere. Itē est notandū quod Paul. hic tenet, quod si tēpore quo exequutio petitur, conditio instrumenti esset purificata, vel

dies aduenisset, etiam ignorante creditore, qui exequutionem petierat, sufficeret de hoc liquere in processu exequutio, quia conditio habetur pro purificata, ex quo erat certum in rerū natura, quanquā apud nos esset incertū, & nō liquidū. Ad quā facit prædicta l. Cū ad præfēs, cū l. sequē. & quæ notat Bald. ibi, in lectu. antiqua, ff. Si cert. peta. & l. Cū quidā, §. Quod dicitur, & §. Suū heredē, de Acq. hare. 3. adducti. Et sic nō poterit eo casu exequutio dici fūdāta super incerto, vel non liquido. Addēdū est, ad id quod in istius gl. principio retuli Bal. & Doct. expositiue ad eā supplere, quatenus subaudiūt ad gl. (dū exponit illa verba, Quæ differtur) scilicet, quia antequam arbitretur, non est liquidum, & sic non exequendum: præsupponunt enim apertissimē, quod legatū liquidum mereatur exequutionem. Sed in cōtrarium adductis pluribus allegationibus inclināt Dec. in l. f. 6. nota. C. de Edi. di. Adrian. tollendo. Quam conclusionem Decij, quæ habet, quod legatum, quantumcūque liquidū, non sit exequibile, sed quod debeat exigi via ordinaria per actionem ex testamento vel alijs actionibus, p. eo cōpetētib⁹. Limito (vltura ea quæ in prædictis allegationibus Decij tangūtur) nisi heres cōfiteretur de plano, vel testamētū, vel instrumentū codicilli, in quibus legata cōtinerentur. Quia si post talem cōfessionem, iudicalem inquam, fieret ei per iudicem præceptum, vel iussus de soluendo, iuxta l. Si debitori, ff. de Iudi. tunc legatum mandaretur exequutioni, non inquam vt legatum, sed tanquam confessio iudicialis: aliās si disceptatio subesset sup exequutione legati relicti in testamēto vel codicillis, an esset faciēda, nec ne, & sic requireret sententia, secūs esset dicēdum,

dum, vt. s. concludere Decium retuli. Ita notabiliter vult Bald. in Authē. Hoc amplius, col. 1. C. de Fideicommissis, in versū. Vel dic quod erat disceptatio. Quæ decisio nō adducitur p Doct. in prædictis locis ordinarijs, & est cōclusio expedita, eō quia tūc (vt prædixi) non mandatur legatum exequutioni vt legatum, sed vt confessio iudicialis super eo emanans. Quæ quidem confessio iudicialis regulariter meretur exequutionē, vt in l. Vna, iuncta gloss. mag. post prin. vbi Bart. 3. no. C. de Confessi. Et hoc idem quod instrumentum testamētū & codicillorum quoad legata non habeat exequutionem paratam, tradit Vinc. de Hercu. quem Dec. non refert, in l. Air Prætor, §. 1. 3. no. & iterum col. 3. versic. An autem, ff. de Re iudi. non tamen allegat Bal. in dicta Authē. ad id quod prædixi pro limitatione communis opi. contra Ang. in prædicto puncto.

Secundō prædicta communis cōclusio, quæ habet, quod legatū particulare, quantumcūque purum & liquidum, nō habet paratam exequutionem, restringitur procedere in casibus vbi esset legata quantitas, vel genus, vel species aliena, vel species propria & hereditaria ad non pias causas: secūs vbi esset legatum corpus hereditarium, seu species ad pias causas, secundum Bald. singulariter in l. f. 4. col. in versū. Itē no. hic meliorem tex. C. de Codi. Mouetur ratione, quia cum in illo casu legatū nō requiratur aditionem hereditatis, & sic non sit opus actione ordinaria ex testamento, sed officio iudicis exequat, vel petatur, vt in l. Hereditas, ad f. ff. de Peti. hare. meritō tale legatū mandatur exequutioni, & pari ratione posset attemptari hodie dicēdum per l. r. tit. de los testamentos li.

5. Ordin. regulariter in omni legato corporis hereditarij etiā relicto ad non pias causas, quia indistinctē posset legatarius hodie petere, se mitti in possessionē cuiuscūq; talis legatari sibi relicti in specie, vel in corpore hereditario. Et aduertendum, q; ratio præfata Bald. est generalis tam ad legata & fideicommissa particularia, quā ad vniuersalia, dummodo sint talia, ad quorum confirmationem editio hereditatis nō requiratur, prout est de iure cōi in legatis ad pias causas, & hodie in omnibus legatis & fideicommissis ad nō pias causas per d. l. Ordinationenti. Quod verbū est memorabile, & puto q; nō reperiet adaptatū ad prædictā l. Imō fortius videretur hodie idē esse dicendū in quacunq; re per testatorē legata, quæ esset propria ipsius, licet nō esset corpus, sed quātitas, vel esset de rebus, quæ seruādo seruari nō possunt, dū tamē reperiretur in patrimonio ipsius, prout Bal. videt velle, in cōsil. 209. ad f. volu. 4. Nisi dicamus, Bal. ibi loq. nō de exequutione, sed de petitione, licet verbū exequutio, ibi sit positū, quia verba ibi præcedētia videntur aliud sonare, sed nihilo minus id quod prædixi, videt hodie tenendū, vt procedat decisio Bal. vbi. 3. etiā si sit legata quātitas, vel res similis ex prædicta ratione generali. Et scēim hæc decisio prædicta Ang. potest hodie pcedere, & praticari. Sed potest dubitari circa hoc, cōtra quæ faciēda sit exequutio talis legatari, hereditate nondū adita. Et rñdeo, q; pcedendū est ad assignandū terminū ipsi heredi ad adeundā, vñ omittēdā hereditatē, iuxta l. Quādiu, la vltima, cū materia, ff. de Acq. her. Quo nō adēute intra terminū sibi assignatū, dabitur curator hereditati iacētī, & cōtra eū noīe eiusdē hereditatis ageat ad exequutionē legati &

D 5 proce-

Ad vulg. l. r. de los testamentos in Ord. reg.

Exaggeratio.

Consideratio precedētum declaratoria, nec non prædicta l. Ord. na.

procedetur vsq; ad actualem missionem in possessionem rerum legatarum. Et iste erit tutus & facilis modus procedendi in hoc casu. Quod non ad declarationem & suppletionem predictæ l. Ordina.

Et circa id quod Bart. ultimo loco concludit, videlicet, quod quando propter læsionem recurritur ad arbitrium boni viri, id est iudicis, eo casu à sententia per eum lata in causa recursus, vel reductionis ad arbitrium boni viri, id est ipsiusmet iudicis, non potest appellari, post Inno. in c. Presenti, de Rescrip. quæ est Extravagans, ubi hoc dicit Inno. in glo. super vers. Impune: plura tradit Alexã. hinc col. pen. & fi. & tandem inclinatur contra Inno. & Bart. & istum articulum ultra Alexã. attingit, & plenè discutit Are. post Abb. ibi in c. Super his, col. 8. cum duabus sequen. de Accu. qui post multa per eum adducta, prætermisã etiam distinctione Abba. ibi, concludit indistinctè contra Barto. hinc. Imò quòd possit appellari: fateatur tamen Are. ibi post Ioan. de Imo. hinc, quòd is qui habet recursum ad iudicem, ut ad bonum virum, quia fuit læsus ab arbitratore, poterit à sententia iudicis appellare semel duntaxat. Et ita temperatur communis conclusio cõtra Bart. & saluatur opinio ipsius Bart. respectu secundæ appellationis, id est quoad hoc, ut non possit secundò appellari. Vel potest dici, quòd opinio Bar. & Inno. saluatur in casu, ubi non interuenisset magna læsio: quia tunc non possit appellari, quum neque eodem casu in antecedens necessarium possit peti reductio ad boni viri arbitrium, ut no. per Bart. & Docto. per illum tex. cum glo. in l. Si de meis, §. Recepisse, ff. de Arbi. & in l. Si societatem, §. Arbitratorum, ubi Bart. id tenet, col. 7.

& Saly. post eum, ff. Pro so. & Bald. in l. vna, col. 1. C. de his quæ pœnæ no. relin. Et hoc voluit Innocen. vbi. s. in vers. Item quia modicum in interest, secus si magna læsio interuenisset, tunc enim possit appellari. Et subdit, quòd in tali appellatione debet exprimi quãtitas læsionis vnã cū ipsius qualitate, aliàs secundum eundem Bald. etiam in casu magnæ læsionis, non procederet appellatio, quia indistincta, vaga, & generalis, ut in l. Age. C. de Transactio. & idem tenet Ange. de Perigl. hinc col. 5. Cessantibus autem his duobus moderaminibus, videtur tenenda predicta communis opinio. quæ habet, quòd possit appellari, contra Bart. hinc. Præsertim per rationem Bald. in eadem l. vna, quam tenet etiam Pau. de Cast. hinc, ubi dicit, hoc ideo esse, scilicet posse appellari à sententia reductionis secundum communem contra Innocen. & Barto. quia iudex coram quo reductio petitur, cognoscit tanquam iudex, & non ut arbitrator. Quamquam Saly. in eo. §. Arbitratorum. 4. col. non teneat hoc, prout etiam refert hic Rapha. Cu. neq; Abb. in dicto. c. Super his, col. penul. Sed Roma. in consilio 261. tenet idem quod Bald. in ea l. vna, & quod Ang. de Peri. hinc. Et post multas autoritates hinc inde Doctorum relatas, contra Bart. hinc concludit Feli. in eo. c. Sup. his, col. 5. signanter per tex. singu. secundum declarationem Bar. ibi in l. pe. ff. Iud. sol. quæ Bald. vbi. s. adducit, iuncto predicto, §. Recepisse. Reperio alibi Bald. de quo nemo hic, neque in locis predictis meminit, in c. Presentata, ad fi. de Testi. ponentem quandam opinionem concordantem inter has opiniones contrarias. Quæ opinio rectè inspecta non displicet, vi. ibi per eum. Vtrum autem isto casu possit peti secunda

secunda reductio ab hac sententia reductionis, à qua non potest appellari secundum dario, ut est dictum, vide hic Ang. de Peri. col. 5. de hoc dubitante, post contrarias Doctor. opiniones ab eo relatas. Et cogita aduertenter super resolutione ac verificatione istius articuli, quia non parum importat.

Insuper ad huius l. & totius materiam intellexi supra scriptis, non abs re erit adijcere id, quod Bal. hinc tenet eleganter, in repe. col. 5. post mediū, videlicet, quod is, in cuius arbitrium in materia istius l. aliquid remittitur, non est proprie arbiter, neque proprie arbitrator, sed largo modo. i. assimilatur arbitratori, ex cuius arbitrameto actio non oritur, sed solum ex testamento secundum formam arbitratus, quæ postea ipse declarauerit, ut in l. Vnū ex familia, §. Si de falcidia, §. isto tit. & in hoc solo, scilicet quod ipsum pertinet declaratio, habet instar arbitratorum secundum Ange. de Peri. hinc ad fi. Imò proprius loquendo talis arbitrator dici potest executor, seu commissarius. Et effectus ac differentias ex hoc resultantur vi. per eundem Bal. in predicta col. 5.

In ea glo. ad fi. Gloss. ista videtur signare differentiam, an legatum conferatur in voluntatem hæredis, an tertij, ut primo casu legatum non valeat, secundo sic: quod vltimum est falsum. Nam secundum omnes Doctores conclusiones. s. adductas patet, non esse differentiam inter hos duos casus: quia in neutro eorum legatum valet. Et ita loquitur contrariū. Sin autem conferatur in arbitrium hæredis vel tertij, utroque casu valet, secundum Ioan. de Imo. hinc, quæ vide respondentem ad contrarium per gloss. adductū de §. Cū quidam. Quæuis alij Doct. hanc gloss. non legat. Sed quomodo istud hodie procedat, diximus. s. in gl. 2. super vltima ipsius parte, quæ incipit, Vlti-

mo no. Ad ibi dicta recurrendum erit.

Explicitis his quæ ad declarationem tex. glo. & dictorum Bar. cõducunt, cuius Bar. dicta, aper ea quæ sunt tradita, ut plurimum manent examinata, operæpretium est insistere super duabus principalibus difficultatibus, ex quibusdã motis per Bal. hinc in repeti. quarum resolutio non mediocriter confert ad predictorum ac totius materię perfectam cognitionem & intelligentiam.

Prima igitur difficultas extra gloss. & cõmentarium Barto. signatur per Bal. hinc, in col. 2. repeti. de l. Fideicommissa, §. Sic fideicommissum, §. titu. 1. ubi potest testator legarealicui cum hac adiectione, nisi hæres noluerit. Et tamen resoluendo duplicem negatiuam in affirmatiuam, prout solet fieri, ut in l. 1. C. de Furtis, videtur relictum sub conditione, si hæres voluerit, & sic videtur, legatum posse poni in voluntatem hæredis, contra ea omnia, quæ superius tradita sunt post glo. Ad hanc difficultatem responderet Bal. quòd supra dicta intelligenda sunt, & procedunt quoad voluntatem substantiuam, hoc est, quoad substantiam ipsius simplicis voluntatis. In quam quidem voluntatem legatum & eius validitas conferri non potest. Sed diuersum est quoad voluntatem extinctiuam vel resolutiuam, in quam legatum, vel dispositio vltima bene potest conferri, ut in l. 2. cum glo. s. de In diem adiect. & in l. Quod si nolit, §. Si quis ita, ff. de Edi. edicto. In predicta siquidem l. 2. iuncta glo. no. & ordinari ibidem dicitur, quòd aliud est dispositionem esse puram, resoluendam sub conditione, aliud est esse conditionalem absolutè. Nam (videt Bal. hinc dicit) ad valorem actus sufficit eum habere initium esse, licet ex post facto possit

Antmaduersum
te ad intelli
gentiam. §.
Sic fideicom.
l. Fideicom.
infra, tit. 1.

possit resolui, vt in prædictis iuribus. Sic à simili dicit idem Bald. q. Dominus Papa concedit literas ad beneplacitum, non autem si ei placuerit, vt voluntas, vel placitum sit terminus ad quem, & non terminus à quo. Ad id etiam allegat quæ no. in l. 4. ff. de Serui. titu. generali. Vult itaque Bal. quòd in dicto. §. Sic fidei commissum, dispositio fuit pura, sed resolueda sub conditione noluntatis, seu contrariæ voluntatis ipsius hæredis. Nā ibi dixit testator, quòd legabat alicui sub cōditione, nisi hæres noller. Sic ergo secundum intellectū Bald. legatum seu fidei commissum censeatur purè, non conditionaliter relictum, sed speratur resolui in euentū noluntatis, id est, contrariæ voluntatis ipsius hæredis. Et huic intelligentiæ applaudit litera ibi, dum loquitur per impropriationem dicendo, quòd tale legatum est quasi conditionale, quæ dictio, quasi aptud oēs est nota impropriationis, vt in l. Si remobilem, cum glo. ff. de Acquir. posse. cum similibus. Et sic cum conditio non apponeretur ad substantiā ipsius actus, sed potius ad resolutionem ipsius tex. ille vocauit talem actū siue dispositionem quasi cōditionalem, scilicet respectu effectus resolutionis, non autem respectu, seu consideratione originis ipsius dispositionis, quæ est pura, licet resolueda vel adimenda possibiliter in euentū & existentiam cōditionis noluntatis, seu contrariæ voluntatis. Quod etiam voluit Bart. in eo. §. Sic fidei commissum, in prima responsione ad prædictam l. 2. de In diem adiect. allegatam per eum pro contraria. Et sic quoad hoc non est differentia inter contractus & vltimas voluntates. Nā & in cōtractibus est id certissimum, quòd dispositio quæ venit resolu-

88

da sub conditione, est pura in se ipsa, vt in d. l. 2. cum glo. Sed obiter ostendendum non est, quòd licet dispositio inter viuos sit pura, tamen nō videtur interim exequibilis. Et hoc videtur probari prima inspectione ex l. Pecuniam, ad fi. ff. Si cert. peta. Sed communiter tenetur contrariū, per glo. à Docto. communiter approbatam, in ea l. 2. per quam elegāter infert Bartho. Soci. in ea l. Pecuniam, in vlti. no. quòd ¶ quando in instrumento habente aliās paratam executionem, est promissa certa quantitas cum hac adiectione seu additamento, quòd si facto calculo reperitur minus deberi, illa minor quantitas censeatur promissa, quòd eo casu nihilo minus in quantitate etiam maiore purè promissa, etiā si sub tali conditione possit resolui, poterit fieri executio. Et ita dicit, se pluries obtinuisse per glo. d. l. 2. & per notata per Barto. in l. Iulius, ad fi. ff. de Condit. inde. & idem tenet Dec. in vlti. no. d. l. Pecuniam, addens text. in d. l. Hæc venditio, in prin. ff. de Cōtrahen. empt. dum dicit, [Habet enim certum pretium.] & ibi responder ad dictam l. Pecuniam, quæ (vt dixi) videbatur facere in contrarium. Quod est no. ad prædictam l. 5. de las Excepciones, lib. 5. Ordi. loquētem de instrumentis publicis exequendis.

Et, vt ad præmissa redeam, eandē intelligentiam ad dictum §. Sic fidei commissum, vult Paul. de Cast. hic, super sua. parte glo. 2. in versicu. Interdum committitur resolutio legatij, & c. iuncto primo mēbro in versic. Interdum in arbitrium, & c. & tenet etiam Albe. in eodem §. Sic fidei commissum. Quam intelligentiam ipse declarans post Dy. ex ea infert, quòd si in casu illius §. hæres moreretur priusquam declarasset se nolle, ¶ nihilominus

Ad instrumēta quæ exigata.

Prosequitur intellectus eiusdem text.

hilominus legatū deberetur, quia ab initio fuit datum purè, & nō extitit, imò defecit conditio resolutoria, in quam aut in cuius euentum fuit collata eiusdem fidei commissi ademptio. Et ita concordat illum text. cū tex. in §. Quamquā, eiusdem l. Sed secundum istum intellectum videtur subesse difficultas de illo met. dū exigit primam hæredis voluntatem ad hoc, vt legatum valeat. Vult nāque ille text. quòd vbi testator dixit, volo dari centum Titio, nisi hæres meus noluerit, visus sit velle dicere, si hæres meus voluerit. Ad quid enim requireretur ibi prima voluntas, dum litera ibi dicit, [Primam voluntatem.] nisi id ita esset? Et consequenter videtur contra intētionem omnium tenentium, quòd conditio ibi apponitur solummodo ad actus resolutionem, & non ad substantiam & neruum ipsius actus vel dispositionis. Sed considerandū est, vt ibi pendit Albe. & etiam Rapha. Cui licet eum nō referat, quòd verba illa, nisi heres noluerit, non resoluuntur in conditionem expressam, si heres voluerit, quæ suapte natura est suspē sua dispositionis, sed resoluuntur in conditionem volitiuam tacitam seu subintellectam, quum legatū sit purum, sed ademptum sub contraria cōditione, si heres nolit, vt est. s. sæpe ac sæpius dictum. Et sic quousq; hæres declarauerit, se nolle, censeatur tacite velle, & illa est conditio volitiua implicita ex prædictis verbis tacite resultans. Et hoc est, quod vult ibi Albe. post Dy. vbi formaliter in alia expositione inquit, Ibi noluerit, id est, hæres meus se nolle declarauerit. Sic ergo ad id quod. s. opposui de repugnantia illius literæ in se ipsa dum dicit, [Primam voluntatem exigit] extat clara responsio ultra Docto.

Instat circa eundem intellectum per objectionē difficultatis.

Consideratio pro solutione objectionis.

quòd exigitur expressa hæredis declaratio respectu volitionis affirmatiuæ, quæ tacite inerāt. Et exigitur inquam ad hunc effectum, nō postea hæres possit variandò declarare, legatū non deberi; & per consequēs legati validitas non possit deinceps resolui, imò debet subsistere legatum perpetuò firmum, & incommutabiliter validum. Et istud aperte vult tex. ibi dum ex præmissis immediatè infert, [Ideo; post primam voluntatem non erit arbitrium heredis dicendi se noluisse.] Intelligo vel expressam, vt modò dixi, vel tacitam, vt inquit Albe. Nam, vt ait Rapha. qui idem tenet, illa cōditio negatiua, [Si noluerit.] intelligitur, id est, quāprimum potuerit, declarauerit se nolle, vt in l. 1. §. Item si ita, Ad l. Fal. & sic tacite cēsetur velle, ex quo non dicit se nolle, quamprimum possit. Sed tutius est intelligere tex. vt. s. primo modo de voluntate expressa & declarata ad effectū, de quo. s. scilicet, vt amplius dicere non valeat se nolle. Nā licet id quod Rapha. dicit post Albe. sit verbū singulare in proposito, tamē restringit nimum illum tex. qui considerat & expendit, imò requirit solam primam voluntatem. Ideo fortè requireretur interpellatio eius, in cuius voluntatem (aliās potestatem) est positū nolle, ad hoc vt deinceps non possit declarare se nolle, ex quo tex. in eodem, §. vt dixi, loquitur de voluntate expressa. Et ista est propria mens illius tex. cui bene consonant alia verba eiusdem text. dū ibi dicitur, [Sufficit quidem semel declarasse heredem voluntatem, ut amplius resltere non possit.] Et ad idem est bonus tex. in simili, vbi de hoc reseruo dicendū, in l. Statu liberū, §. fi. j. isto tit. Alium intellectū ad dictum. Alius intel. le. ad §. Sic fidei commissum. glo. in dicta l. 2. De In diem adiect.

ad fi.

ad fi. quem ibi videtur Bart. sequi, & in l. Quibus diebus, §. Quidam Titio, de Condi. & demonst. licet in presentiarum se non firmet quo text. mouetur gloss. prædicta, videlicet, q. in vltimis voluntatibus non est vis; an conditio adijciatur substantiæ dispositionis; an verò ipsius resolutioni, quia verò q. casu dispositio reddatur conditionalis. Et principaliter adducit prædictos tex. videlicet dictū. §. Sic fideicommissum, & l. Si tibi legatum purè, §. de Adimen. lega. & (vt dixi) idem vult Bar. in dicto. §. Quidam Titio, & ibi Bal. Et adhuc clarius Pau. de Casti. reddens rationem diuersitatis inter contractus & vltimas voluntates, & ibidem Soci. Quam rationem ponit etiam (licet non ita clarè) Raphael. Fulgo. & Saly. in eadem l. 2. approbantes glo. ibi; quæ etiam approbant alij Doctores communiter in ibi. Sed tamen quoad casum text. in dicto. §. Sic fideicommissum, verior est præcedens intellectus; scilicet, q. legatum prædicto modo relictū sit purum quoad ipsius substantiam. † Sed cum in effectu in casu dicti. §. Sic fideicommissum; nō fieret transmissio, si legatarius decederet pendente declaratione voluntatis ipsius heredis, licet postea nō declarat se nolle, vt in dicto. §. Si tibi legatum, quoad illum inquam effectum postea talis dispositio censeri conditionalis, & sic bene videtur allegari tex. in dicto. §. Sic fideicommissum, & d. l. Si tibi legatum, per glo. prædictam. Sed text. in §. Quidam Titio, non videtur bene allegari per eandem, quia dictio, [Nisi] ponitur ibi pro, si non, vt inquit Bal. in dicto. §. Sic fideicommissum. Sed ex quo verba illa tendunt etiam ad resolutionem dispositionis, non multū expedit circa id insistere, cum vtrunq. in eundem vergat scopum.

Exrat ergo ex præmissis, verum intellectum, quem omnes Doct. vbi libet sequuntur ad §. Sic fideicommissum, esse illū, quæ prædixi sæpius, quod ibi fuit dispositio pura quoad seipsā, & nō fuit posita in meram hæredis voluntatem expressim & explicitè, ea propter est valida, sicque non obstat l. Senatus, §. Legatum, s. titu. 1. & alia iura cum eo concordantia, de quib⁹ vnà cum eorum solutionibus habita est mentio. Sed quia est resoluenda sub conditione, nisi hæres noluerit, &c. requiritur, vt hæres se velle declaret ad eum effectum de quo prædixi, scilicet ne ulterius idem hæres possit contravenire resoluendo dispositionem: nec non quia illa conditio tacita (vt est. s. dictū) quæ subintelligitur sub verbis resolutiuis, videlicet, si hæres voluerit, cum veniat ex testamento, impedit transmissionem fideicommissi, fideicommissario interim decedente, vt in d. l. Si legatum purè, & in dicto. §. Quidam Titio, & sic (vt in præceden. fuit dictum) isto respectu non transmissionis considerato, vera est conclusio glo. & Doctorum, quæ ponitur in d. l. 2. In diem adiect. videlicet, quod in vltimis voluntatibus quælibet conditio etiam resolutioni vel executioni adiecta, suspendit substantiā dispositionis. Intelligi enim debet, quoad impedientem illam, & ita propriè loquitur dictus. §. Quidam Titio, & d. l. Si legatum, vt prædixi. Et (vt est dictū post Bart.) satis colligitur ista concordia ex illa improprietate, quasi posita in dicto. §. Sic fideicommissum, dum dicitur litera, [Quæ] conditionalis, &c. Nam vult ille tex. quod illud fideicommissum non sit absolute conditionale, sed quo ad quid, hoc est, quo ad non transmissionem. Et ista sunt notanda

Ad eadē.

Declaratio restrictiua ad glo. Co. A. in d. l. 2. de In diem adiect. In articulo vltimarū voluntatū resoluendarum, quæ equiparant eiusmodi contractibus in iis.

Ad eandem §. Sic fideicommissum.

in

in istius l. intellect. iuncto. §. Sic fideicommissum, quia non reperitur ita explicata per Docto. in prædictis locis, ne dicam in presentiarum.

Agitur hic de intellectu & conuentione primi responsi huius l. c. 2.

Rursum ad materiæ declarationem insurgit alia principalis difficultas. Nam hic in prin. secundū cōmuni: deciditur, quod legatum cum adiectione illa factum, si Titius arbitrabitur, est conditionale, sed in secundo respō. dicitur, quod legatum relictū arbitrio Titij vel tertij, est purū. Contra quod vltimum opponit Bal. met, & est de intentione Bart. de l. fi. C. de Contrahend. emptio. Vbi probatur, quod quando arbitrium alicuius in aliquo actu, vel ad aliquē actū requiritur, semper inest tacita cōditio, si ille arbitrabitur. Et si arbitriū non subiequatur, contractus corrumpitur. Sed in hac l. secundo respon. probatur, q. legatū remissum in arbitrium, vel arbitrio alterius non conditionaliter, illo nō arbitrate, nō deficit: igitur, &c. Solut Bal. quod ibi loquitur in contractibus, quibus non ita fauent iura, prout vltimis voluntatibus, de quibus ista l. loquitur, vt l. Favorabiliores, §. de Regu. iur. l. 1. C. de Pecuniis qui lib. me. & in c. Cum dilecti, de Donatione. † Ideo enim in vltimis voluntatibus nēmine arbitrate, recurritur ad arbitrium boni viri, quia cum testator nō ita possit præcogitare, vel præuidere in futurum, mortis forsitan cogitatione deterritus, vt in l. Hac conuultissima, §. At cum humana fragilitas, C. Qui testa. face. poss. prout possunt præcogitare contrahentes, & sibi ipsis in posterum prospicere, merito l. pro testatore cogitat, & ei⁹ defectū supplet. Et ista fuit rō Dy. hic, vt Bal. & Docto. referunt. Quæ quidem ratio comprobatur. Nam in vltimarum voluntatum substantia & validitate, & sic vt possint fortiri effectū

debitū, vertitur fauor publicus: glo. est ordi. & cōmuniter approbata in l. Gallus, §. Quid si is, vbi Bal. & Mod. eam norant. s. de Lib. & posthu. Pro qua est tex. in l. Vel negare, ff. Quem admodum testa. ap. † Alia autē difficultas de l. A testatore, mota per Bal. quo ad ablatiuos absolutos, est impertinens vnà cum eius solutione: quia iste ablatiuus, arbitrio, positus in secunda parte huius legis, non est, neque potest dici absolutus, cum non qualificetur ab alio adiectiuo. Et sic l. dicentes importari conditionē per ablatiuos absolutos loquuntur in plurali, & non in singulari: quia (vt dixi) etiam secundum traditiones Grammaticorum, vt dicatur absolutum, requiritur concursus subiecti substantiuī qualificari ab adiectiuo vel accidenti, & tunc fit vnum cōplexum, & vocantur ablatiuī absoluti, vt patet in l. Acceptis numis. §. Ad l. Fal. & in l. Deducta, §. Numis. §. Ad Treb. & in d. l. A testatore cū alijs. Cū ergo in hac l. 2. respō. sit simplex substantiuū, nō qualificatū ab adiectiuo, sed est absolute prolātū: arbitrio effectiui casus, & resoluē i accusatiuū, i. ad arbitriū, & sic nō sunt hic ablatiuī absoluti: ergo (vt dixi) oppositio Bal. præfata nō meruit signari, licet latio simpliciter referat Bal. hic in hoc puncto, & non tangat aliquid ex prædictis. Quod tamē circa hoc dixi, est verissimum. De cæteris difficultatibus dic vt per eundem Bald. hic, cuius dicta non indigent additione.

Quibus explicitis, priusquā legis nostræ commentario colophonē (vt aliās dicitur) imponam, per opportunitū mihi visum fuit aliqua in mediū afferre, ex quibus intelligentia istius l. dilucidius percipi valeat. Et quidē in primis præferendum est, cōmunem glossarū & Doctōrū ad hanc l. in

Agitur in hęc. vltimare de huius l. Intellectu.

primo

primò respon. intelligentiam in se ipsa verissimam esse, parū tamen dubitabilem, nec non diuinatoriā quo ad literam textualem, quum ex text. neruis euinci nequeat, quaten⁹ præfata intelligentia communis in primò respon. huius l. astruit, arbitrij cōditionem fuisse expressam, dictumq; per testatorem, lego Titio decem, si Sempronius arbitrabitur, vel si arbitratus fuerit, vel si ei videbitur. Quæ omnes loquendi normæ in idem recidunt, vt in præceden. s. hac l. est traditum. In hac quippe litera neque de expressione certæ quantitatis, neque de cōditionis arbitrij expressione fit mentio: præsertim quia immediate post prima verba subiiciuntur verba illa, [veluti conditio potest.] quæ dictio, veluti, designat similitudinē. Si enim iste legandi modus assimilatur cōditioni, ergo legatū non fuit factum sub expressa & vera cōditione, cum pro cōperto iure habeatur (prætermisissis Philosophorum traditionibus) nullum simile esse idē cū suo simili. l. Quod nerua, cum glo. ff. Depositi. l. Qui liberis, i. prin. de Vulgo. & Pupi. vbi Bal. & alij notāt. Quā ob rem suspicor Iurecōsultum aliud in prima huius l. parte voluisse decidere, non quidem repugnans cōmuni glossarum & Doctorum intentioni, quinimo eidem satis contiguum & affine, in eundemque scopum cū eō tendens, sed aliter atque aliter. Si quidem germana ac genuina principij istius l. species est, testatorem dixisse, lego Titio decem in arbitrium Seij, seu confero istud legatum in arbitriū Seij, & fuit quæstionis, an eiusmodi legatum esset purum, vel conditionale. Iurecōsultus responderet esse conditionale, nam habet in se ipso conditionem implicitā, & ipsius legati suspensionem quousque Seius

Species vel
Exemplū pri-
mæ partis
huius legis

arbitretur, legatum deberi, vel minime. Quæ conditio subintellecta vel implicita operatur idem quoad legati suspensionem, ac si expressè adiecta fuisset, dicendo, si Seius arbitratus fuerit, vel voluerit arbitrari, vt ibi dū rex. dicit, [veluti conditio.] prout statim latius explicabitur. Potuitque probabiliter dubitari, an tale legatū in alterius arbitrium collatum, esset conditionale, vel purum, ob secundā huius l. partem, vbi fuit purum, etiam si arbitrio alterius, tutoris putā, relictum fuerit. Sicque videbatur, quòd cū in primò & secundo responso legis non fuerit vlla conditio arbitrij explicita vel expressa: item & in eodem secundo responso legatū nō fuerit cōditionale, sed purum, quòd idem iuris esse deberet in vtroque casu, primo & secundo. Sed contrariū deciditur hīc primo responso. Tum primo ex natura dictionis, i. quæ adiecta dictioni [Arbitrium.] & sic casui accusandi, respectu tractus futuri temporis, prout hīc fuit adiecta, importat conditionem. Ad id citatur l. Solemus, ff. de Condi. & demonstra. per Bart. in l. Quibus diebus, §. si. col. 2. in fi. eo. titu. Ad idem allegatur l. Si in idem, & l. Si in Annos, & l. Nec semel, §. Si in habitationem, ff. Quando dies lega. ced. & hanc adducit Bart. in l. 1. col. 6. versic. Tertio principaliter, eiusdem titu. de Condi. & demōstra. subdicens regulam in hac præpositione & similibus, Quādo per præpositionem dispositio suspēditur in futurum aliquem euentum incertū, tunc inducitur conditio, & ita fuit in specie principij istius l. igitur, &c. Tum etiam secundo quia iste intellectus colligitur ex verbis secundi responso, ibi, [Neque conditio inest legato.] Nam cū tex. in aduersatiua, sed cū, manifestum, & omnimodum faciat diffi-

Dubitatiois
causa, adhuc
nouā intelli-
gentiæ spe-
ciem.

Regula in
materia præ-
positionum

disidium inter primū & secundum istius l. rñsum, apertissimè vult (aliās nulla esset distinctio) q; tex. in primo rñso loquatur de conditione tacita, inhærente legato relicto sub illis primis verbis, [in arbitrium, etc.] In scōo autem responso loquatur quando legatum in sua substantia fuit purum, & sic non suspensum in alicuius conditionis euentum, cū neq; vlla fuerit explicitè appositā, neq; tacitè subintelligatur. Et hoc est quod tex. ibi dicit [Neq; conditio inest legato] id est, non est conditionale, neq; suspensum, secundum expositionem Bal. & Docto. ibi. Si enim in secundo l. responso aduersante (prout in iure & in facto aduersatur) primo conditio non inest legato, ergo sequit, q; i prima parte inest, id est, censetur intra ipsum legatum esse, & sic implicitè & formaliter. Illud nanq; inest, quod est intra ipsum actum. l. Lecta, versicu. Dicebam, ibi, [Stipulationi inesse creduntur] ff. Si cert. peta. vbi Docto. exponit illa verba, id est, intra ipsam stipulationem formaliter, & sic intrinsecus, & per quādam inhærentiam implicitam intra actū esse credunt. Nam dictio, in, in composito, significat intrinsecitatem, secundum Bar. in l. Gallus, §. Ille casus. 2. col. in fin. ff. de Libe. & posthu. vbi loquitur in terminis nostris de verbo, inest, allegando eandem l. Lecta. Et quatenus text. hīc in principi. dicit, [veluti conditio] ipsius sensus aptus & coherentis est, velle conditionem tacitam, illam videlicet, si tertius arbitratū quē legato inest, relicto in q; pverba præfata, [in arbitrium.] simile esse cōditioni expressæ, seu explicitæ, si arbitratus fuerit, vel si arbitrabitur. Vt quē admodum conditio expressa & explicita legato adiecta potest in arbitriū alterius conferri, eodem modo tacita, implicita & inhærens huic formæ le-

gandi, de qua in prin. istius l. scilicet, Relinquo in alterius arbitrium. Fit itaq; in hoc prin. seu primo responso purificatio & adequatio conditionis expressæ ad tacitam & rectè, quia cū ista conditio tacita subintellecta siue implicita proueniat à verbis testatorum, est propè eiusdem effect⁹, cuius est expressa, quia suspendit dispositionem, & reddit legatum, cui coherent, in transmissibile legatario, ea pendente, mortuo. Omnis enim conditio tacita ex testamēto proueniens suspendit dispositionem, & ex consequenti impedit transmissionem. Bar. in l. Cōditiones extrinsecus. 1. Opp. ff. de Condi. & demonstra. ad fit. titu. & ibidem Ioan. de Imo. & Pau. de Cast. & est tex. in l. Quod purè. 1. 2. rñ. ff. Quando di. lega. cedat. Quem in d. l. Cōditiones Bart. etiam citat. Neq; huic intelligentiæ refragatur tex. j. ista l. i. illis verbis [Si voluerit] ga de claratur per principium l. vt loquatur de voluntate non simplici & absoluta vel libera, sed de arbitraria voluntate siue regulata ratione, & ei supposita. Nam maioris virtutis, efficiæ, & influentiæ est clausula præcedens ad declarandam ac determinandam sequentem, quàm sit sequens quoad declarationem & determinationem præceden. Bar. per tex. & glo. ibi in l. Quisq; de Lega. 3. & in l. Auiā, in prin. ff. de Conditio. & demonstra. & in l. Siquis ex argentarijs, §. 1. Si initium. 1. col. ad medium, ff. de Eden. in lect. & in l. Filium, ff. Quādo di. lega. ced. Et istud communiter ab omnib⁹ indiscriminatim approbatur, vt constat ex remissionibus in id nouè congestis per Tiraquel. in opere retractus, fol. 124. nume. 2. 5. cum principi. sequent. Sicq; non est dicendum, istū text. facientem mentionem de voluntate per prædicta verba, [Si voluerit.]

Maloris ef-
ficaciæ, cen-
set esse clau-
sula præce-
dens ad se-
quentis de-
terminatio-
nem quādi-
econtra.

E postq;

postq̄. §. in prin. fuerat nominatum arbitriū, & in eo fundata species vel casus figura, loqui de voluntate simplici, libera, & absoluta, vt prædixi: neq; per illū debere declarari principium legis, quod (vt dixi) loquitur in arbitrio, & ab eo Iuriconsultus exorditur thema principij. Imouero dicendū est eōrta, ipsum. 2. responsum debere declarari per ipsummet principij, vt dixi, aliās esset velle Iurecōsultū incontinenti sese corrigere, qđ non est dicendum. J. Non ad ea, verūculo, Quod si purē, ff. de Condicio. & demonstrata. Necnon esset velle Iureconsultum subuere vnico verbo omnes tex. secundum communes declarationes glossarum & Docto. probantes captoriam dispositionem esse eam, cuius substantia confertur in liberam alterius voluntatem, ac proinde esse improbatam, vt supra fuit traditum. Neq; etiam obstat, si dicat aut velit dici, q. sub verbo, [Arbitrium.] in prin. istius l. prolarum comprehenditur voluntas prætextu, q. sit nomē generis: nam ista est æquiuocatio, & quidem intollerabilis. Quia imō voluntas est genus, & distinguitur in duas species, id est in voluntatem liberam, ratione non subnixam, & in voluntatem regulatam ratione, quæ est eadem cum arbitrio vel arbitrato, & sic arbitrium est species distincta à voluntate libera, & eidem opposita, & consequenter non potest eam includere: & hoc est verissimum, vt patet ex discursu eorum quæ in hac materia tradunt Bart. Bald. & alij Docto. hic. & idem Bar. vbi notanter in hac materia in Extrauagāte Ad reprimēdum, in parte, videbitur, post prin. vbi ponit pro speciebus oppositis, arbitrium & voluntatem. Et licet dicat arbitrium includere voluntatem, si loquitur de voluntate rationali, vel ratione regulata (nam non potest vl-

lo modo de alia loqui, per prædicta) non est propria, neq; vera inclusio, quum nihil aliud sit arbitrium in se ipso essentialiter vel in substantia, q̄ voluntas ratione regulata, quæ ratio est differentia quædam substantialis, per quam distinguitur à voluntate simplici, vt potē species eidem opposita. Sed ita est, quod vnum & idē non potest seipsum includere vel cōprehendere, quæ res est ad eō proxima sensui, vt in ea rationem aut aliqđ fundamētū præter ea quæ sunt iuris & rationis naturalis querere, sit in firmitas in intellectus, vt aliās Bal. refert Philosopher, inquit in l. Testium, ad fi. C. de Testi. & alibi sæpe. Et ratio iuridica in idem consonat, quinimo non potuerat in hoc dissonare, quū ars naturam imitetur, §. Minorem, cū alijs Insti. de Adoptio. Nam cum includens & inclusum habeant intrinsecam correlationem, manifestē liquet, q. inter ea debet esse distinctio essentialis. l. fi. ff. de Accepti. l. fi. C. de Indicta. vid. tollen. l. r. C. de Cupressis, lib. ii. Quemadmodum inter agens & passum, eligentem & electū, creditorem & debitorem, & his similia. Facit l. Vrannius, §. Sed cum duo, ff. de Fideiusor. Et talis voluntas, id est rationalis, quæ est ipsummet arbitrium: item simplex & libera voluntas sunt (vt dixi) species oppositæ, quæ includuntur sub voluntate genericē sumpta vel accepta. Sed arbitrium in genere non reperitur, imouero neque est reperibile, quum ad quencunque referatur, siue ad priuatum, siue ad iudicem, semper significat voluntatem ratione restrictā & subnixam, atq; ab eadem regulatā & limitatam, semperq; est species distincta à voluntate libera, & illi opposita: & istud est Phis moralibus expeditissimū, & extra omnem cōtrouersiam, necnon est de apertissima intentione

omnium ll. in hac materia loquentium, quarum. §. in istius l. commentario affatim est habita mentio. Sic que ex prædictis patet, istum tex. in illis verbis, [Si uoluerit.] necessariō esse intelligendum prout glo. hic exponit, cum qua communiter ac ferē omnes scriptores in præsentiarum consentiūt. Quæ expositio est, id est, voluntariē, vel cum voluntate arbitratus fuerit. Et sic: ciuilitate & ratiōnabiliter, & ex motiuo iustæ & ratiōnabilis causæ: talis namque conditio arbitrij æquiparatur (vt hic tex. vult) cui libet alij possibili conditioni. & honestæ, quæ fuisset tali legato per testatorē expressim apposita, vel ex verbis ab eo expressis colligeretur, vt in prin. istius l. (prout. §. declarau) dicitur.

Neque etiam huic nostræ intelligentiæ, communis intelle. declaratorix, obstat quod text. in hac l. inquit, secundo responso, vel decisione, reddendo illius rationem, ibi, [Nam legatum in arbitrium alterius collatum pro boni viri arbitrio accipi debet.] Quia debet intelligi, vt Bald. apostillat, quando arbitrium confertur per modum declaratiuū, vt est in casu illius secundi responsi, non autem in casu primi vbi confertur legatū in arbitrium alteri⁹ tacitē, conditionaliter & suspensiuē & sic non declaratiuē. Quapropter ratio illa adaptatur casui secūdo cui proximē adiacet, & non potest trahi ad primum, quia (vt prædixi) primum & secundū responsum distant (vt in proverbio est) ex diametro, & inuicē nihil inter se habent cōmune. Ergo ratio secūdi responsi non potest cōgruere primo, vt pote ab eo distincto & eidem quodāmodo opposito: quāquam non diffiteor, q. ratio. 2. responsi generaliter accepta ad primū adaptari possit, vbi is in cuius arbitrium

legatū esset conditionaliter relictū, perperā esset arbitratus, nā fieret recursus ad iudicē, prout in secūdo recurritur, p. declaratione quāritaris in determinatā. Sic itaq; verba illa superius recitata, [Nam legatum in arbitrium alterius, &c.] generaliter & absolute, siue in abstracto accepta, referuntur (vt dixi) ad primū legis respōsū, quoad arbitriū in q. substantiā legati certi cōcernens. Itē & referuntur ad secūdū legis responsum, quoad arbitriū concernēs, legati incerti declarationē, sed si specialiter verba illa accipiuntur, vt sunt redditua rationis, 2. respōsi textualis, vel secūda decisionis istius l. ad illā sunt duntaxat coartanda, & nequeunt ad decisionem positā in prima legis parte flecti, vt. §. est dictum.

Resolutio itaq; in istius l. interpretatione est, q. legatū certum factū vel collatū in arbitriū tertij, est cōditionale, propter cōditionē tacitā & subintellectā, ac si cōditio arbitrij, vel si fuerit arbitratus, foret expressa. Et vtroq; modo legatū cōceptū, vel relictū valet cōditionaliter, & suspendit in euentū conditionis. Sicq; interim in. non dū subsequuntur arbitrio, est intrāmissibile ad legatarij hæredes. Secūdū quæ cessant ambages & anfractū, & manet cōis intellectus appositissimē explicatus, & resolutus usque ad prima istius materia principia. Et subdeclarationes ad eū per me. §. in textualibus positæ post Doct. procedūt & cōcinē quadrāt, & adaptatur ad vtrunq; modū legadi, tā p. conditionē expressam, q̄ p. tacitā. p. verba illa, [in arbitriū.] à q. bus lista inchoat. Et p. scripta explōdit apertē intellectus, quē ad huius l. partē ponit Rapha. Cu. in l. Is q. heres, ad fi. p. principij. §. de Acqui. hæredi. quatenus astruit primā istius l. partē non esse intelligi

Epithome
resolutoria.

gédā in cōditione arbitrij. si terti^o arbitrabitur, sed in arbitrij. i. voluntatis liberē cōditionē tacitā. si voluerit arbitrari, quæ etiā inest alij cuiusq; cōditioni possibili & honeste, vt si in Capitolium ascenderit & simili. Et q̄ iste tex. secundum eum vel nō esse differentiam an testator dicat, si Titius voluerit, an, si Capitolium ascenderit: nam utroq; casu secundum eum cōditio inest, sed quoad valorem legati differt, quia primo casu non valet, secundo autem sic. Hęc ille. Quę intell. commētus est ipse ex proprio cerebro, prout ex Iouis cerebro Poę rē tradunt ortam Minervam, ad effugiendum inconvēniēs, ne lex ista approbando cōditionem illam, si Titius arbitrabitur, adiectam legatō videretur approbare voluntatē captatoriam, ac si idem importaret cōditio, si arbitrabitur, quod cōditio, si voluerit. Sed non possum mihi persuadere, quin ipse Rapha. fallat, & fallatur: quia imō ex suprà plenē traditis in huius materię processu patet istas cōditiones esse prorsus oppositas, & inuicem omnino repugnātes: cum illa, si voluerit, designet, atq; importet liberam & absolutam voluntatē, id est, non subnixam, neq; cōstrictā ratione: alia autem, si arbitretur, importat voluntatē ratione regulatā, vt in prosecutione materię, suprà sape est dictū ac repetitū, & suprà etiā in textualib; retuli, & sequutus sum optimā & solidā declarationem Pau. de Cast. hic, ad hęc cōditionē, si arbitrabitur, ex qua resultat apta & efficax differentia inter has duas cōditiones; ad eā me ipsum refero. Nō est ergo curādū de intell. Rapha. cerebroso, quā neq; eliciatur ex litera, istius l. & præsūpositum ipsius est contra coīanimitū quia mos ipsius penē pperuus est velle oīa inuerrere,

& eā obrē saepenumero pnitiosē errat, vt in simili tex. ait in l. Si seruum, §. sequitur, ff. de Verbi. ob.

His oibus hucusq; in huius l. cōmētario traditis, de re arbitramur fore epithomē textualiū & cōclusionū glossarū cū opportunis Bar. & Doctorum crebrioribus interpretationibus in eundē scopū tendētib; in calce adnectere. Nā licet Bar. multa sup glossis tradat, quia tamē in plurib; loquitur cōnsulē & superflue, idem p idē multoties repetens & inculcans, vt inquit & rectē Pau. Castren. Idcirco post eundem assertiones resolutorias subijciendas duxi.

Prima, quando in arbitriū alterius, siue hærēdis, siue legatarij, siue tertij, substantia legati cērti cōditionaliter (siue arbitrij, in quā, cōditio sit expressa, siue tacita) cōmittitur, expresse, vel quantitate, legatū mero iure valet, & tenet, ac si in quacūq; aliā cōditionē possibile & honestā id spenderet: tali itaq; cōmissario arbitrantē, sicq; purificata cōditione legatū efficaciter valet: sed interim pēdet, & est intransmissibile. Et ita loquitur primū isti^o l. rñ sum scđm cōm.

Secūda, quādo declaratio quātitatē rei legatę arbitrio alicuius remittitur absq; aliqua rei vel quātitatē expresse, eo casu legatū nō cēset esse cōditionale, quin potius purū & transmissibile, vt in secūdo isti^o l. responso secūdū cōmunē.

Tertia, si electio psonę legatarij cōmittat alicui^o, valet cōmissio, vt in l. Vtrū, §. Cū quidā, ff. de Reb; dub. & l. Cū quidā, secūda, in primo rñ. & in l. Vnū ex familia, in prin. & in l. Rogo, ff. eo. quarū legū ista est propria materia, quāq; ipsi^o legati substantia in alienā voluntatē cōmitti non possit, quia esset dispositio captatoria, ac proinde inualida secundum cōmunem.

Quarta,

Quarta, quando resolutio legati cōmittitur in alterius nō voluntatē p̄posita dictione exceptiua, nisi, vt putā, lego. c. alicui, nisi hærēs, aut tertij^o vel ipse legatarius noluerit, tale legatum non est absolutē cōditionale, imō cēsetur purū: quanquā in eūdem vel purificationem nō voluntatis veniat resoluendū. Ita procedit decisio. §. Sic fidei cōmissum, l. Fidei cōmissa, ff. tit. 1. non tamen est transmissibile legatario mortuo p̄dente declaratione nō voluntatis hærēdis, vel tertij, vel ipsiusmet legatarij.

Quinta, quādo legatum vel fidei cōmissum ponitur in cōditionē secundariam, hoc est, concipitur p̄posita dictione, cū, quæ principaliter designat tempus, secūdariō autē cōditionem, si talis cōditio designata per illam dictionem, cū, referatur ad legatarium, vt cū voluerit legatarius, tale legatum cēsetur esse purum secūdum veriorē opi. Alex. hic, col. 4. post Rapha. Cu. cōtra Bar. Si verō adijciatur hærēdi, valet: sed differtur exequutio seu petitio legati per totum tempus vitę ipsius hærēdis nō declarantis: eo autem absq; declaratione mortuo, hærēs eius tenetur confestim reddere legatum ipsi legatario, vt in d. l. Fidei cōmissa, §. Hoc autem: vbi est text. no. & rationem differentię inter verba, si voluerit, & cū voluerit, ponit Ioan. de Imo. hic, col. 3. in vers. Sed mirum videtur.

Sexta, quando legatum vel fidei cōmissum relinquatur sub cōditione p̄dicta, cū extraneus voluerit, idem iuris est, prout quando relinquatur ab hærēde, cū hærēs ipse voluerit: & ita etiā potest procedere tex. in p̄dicto vers. Hoc autē, eiusdē l. Fidei cōmissa, scđm Bar. in prin. col. 2. quę Alex. sequitur reprehēdēs

Ioan. de Imo. tenentem contra Bar. Et hoc debet subintelligi, prout in p̄cedente cōclusionē, in versicu. Si verō, fuit explicatum.

Septima, siue legatum remittatur in arbitrium, siue in voluntatem legatarij, & sic per quacūque verba, modō voluntatem, modō arbitrium importantia, semper & indistinctē valet, cōditionaliter tamen, id est, si declarauerit se velle, vel si arbitretur sibi deberi, vt in §. Illi si volet. l. Si ita legatum, de Lega. 1.

Octava conclusio, licet quoad legatum validitatem non interfit inter cōmissionem in arbitrium hærēdis & tertij, tamen quoad effectum recursus ad bonum virum bene inter est: habita, inquam, distinctione, an in arbitrium commissum sit cōditionaliter, necne: vt eleganter declarat Pau. de Cast. hic, in glo. mag.

Nona & vltima, sicuti nihil refert an legatum relinquatur in arbitriū hærēdis, vel tertij, vt est proximē dictum, quia utroq; casu valet, sic etiā per contrarium, vt legatum non valet, parui aut nihil refert, an legatum conferatur in voluntatem hærēdis vel tertij, quia utroque casu legatum est captatorium & inualidū secundum glo. secundam hic, & declarat Ioan. de Imo. super glo. si. taxans illam non bene sententem in hoc. Quid autem de his tenendum sit attento iure hodierno, id est, huius regni, vide quæ tradidi. in glo. prima, versicu. Hodie autem, ad ibi dicta me refero.

Et in p̄dictarum conclusio num tractatione ac resolutione extat potissimum fundamētū materię istius l. genuinæ, vt sic dicam, cardinale. Cætera suppleantur ex dictis Pau. de Cast. Et de huius l. interpretatione. 5. scripta sufficiant.

E 3 Sum

Summarium.

- R**ATIO primi responsi istius l. stat in dinumeratione rerum discreta & separata cuiusque earum, quæ ceteri debet, ac si in diuersis dispositionibus facta esset, prout in simili dicitur in personarum enumeratione.
- 2 Consequentia de rebus ad personas, & e contra est probabilis, & iuridica.
  - 3 Ratio præfata rationis est, quia talis dinumeratio, uel denominatio fit ac necessario faciendâ est per copulam, uel in oratione soluta, in qua punctus habet uim copulæ.
  - 4 Inductio tex. in. §. Hæc ita, l. Vnicæ, C. de Cadu. tollen.
  - 5 Datio in solutum nititur in otum, si res ita data excedat quo ad ualorem ipsam debitum, pro quo fuit data.
  - 6 Leges reg. permittentes emptori retractum uerit uenditarum habent etiam locum in rebus datis in solutum, ut eadem ex causa, uide licet proximitatis retrahi possint intra nouendum.
  - 7 Verbum uenditionis in dubio regulariter continet omnem alienationis speciem.
  - 8 Ad l. Dudum responsio, & uerus intellex. in omni no Tiraque. in prædicto opere retractus, in præfatione. 4. char. nu. 16. cum multis sequen. Vbi in nu. 21. Allegat Ioan. Fa. quem infra statim addico, & cum eo etiam citat plures Doctores, postea autem in nu. 31. uidetur subdubitare: tandem tamen uidetur in eadem inclinare, scilicet, quod illius dispositio non sit contra, sed potius præter ius commune, prout infra teneo, & arbitror id esse uerum, & placuit mihi postquam istud scripseram, illum uidere.
  - 9 In materia limitatoria licita est extensio regulariter de uno casu ad alium, in quo sit eadem ratio, uel similis.

Lex. ij.

VOTIES nominatim plures res in legato exprimuntur, plura legata sunt. Si autem suppellex, aut argenteum, aut peculium, aut instrumentum legatum sit, unum legatum.

LEX ista summarur ut per Barto. Si plures res nominentur plura sunt legata, secus si uno uniuersali nomine comprehendantur: debuit addere, uel generaliter, ut summat Bald. post Dy. uel complexiuo seu collectiuo, prout summat Pau. de Cast. Nam de his omnibus loquitur litera istius leg. in effectu inquam, & re ipsa quoad iuris efficaciam.

Ex hac l. primò colligitur differentia inter legatum factum nominatim seu discretum de pluribus rebus, & factum coniunctim, sub nomine uniuersali, aut generaliter, aut collectiuo seu complexiuo. Nam primo casu censentur plura, & diuersa legata: secundo censetur unum legatum. Et omisiss alijs declarationibus per Doctores. traditis, in l. Neminem, quæ proximè sequitur. † Ratio primi responsi istius l. potest esse, quia sicut enumeratione discretiua plurium personarum operatur, & inducit, ut onus eis intinctum subire cogantur pro uitalibus, siue æqualibus portionibus, ac si in diuersis dispositionibus separatim grauarentur: ut in l. Si hæredes nominatim. §. titulo. 1. vlti. char. ex qua istud clariùs probatur, quàm alibi secundum Bal. ibi, licet glo. ibidem citet alias concordantes. Ita etiam dinumeratio plurium rerum seu specierum discretim facta per testatorem in legando, seu in disponendo, censeri debet fieri diuisim, & sic censentur esse plures dispositiones seu plura legata: consequentia ducta † à rebus ad personas, & e contra, quæ est iuridica, & probabilis. l. Si quis inquilinos. §. Si ita. §. titu. 1. & l. Si quis filio ex hæredato, ante si. in

in vers. Quatenus. §. de iniusto rupt. & l. Qui furere. ff. de Sta. hominum, ubi Bal. & Albe. notant, & glo. & Doctores. in l. 3. ff. Si cert. per. & Bart. in l. Miles ita. §. 1. de Mil. test. qui tamen non allegat ad id aliquam bonam l.

- 3 Et huius rationis ratio subiungi potest: quia denominatio plurium rerum vel personarum, fit per copulam, uel per punctum, quod est vice copulæ, cuius copulæ natura est distributive æqualiter vim uerbi inter extrema copulata. l. Reos. §. Cum in tabulis, ff. de Duob. re. l. 1. 2. C. Si plures una sententia. cõde. fue. Facit quod notat glo. in Auth. Causa que fit cum monacho. C. de Episcopis, & cle. & consequenter uidetur disponens facere duas dispositiones separatim, uel separatas. Ratio ad secundum huius l. responsum, & sic ad secundam istius l. ex l. Vna. † §. His ita, vers. Si autem ex his, C. de Caducis toll. dum text. ad uerbum inquit, [Propter unitatem sermonis, quasi in unum corpus redacti sunt.] Quæ tex. in proposito iuris accrescendi de quo ipse loquitur, dicit Bart. ibi esse optimum alio qui sit in iure, & eum ad rem de qua agimus ita induco. Nam quemadmodum plures legatarij positi in eadem oratione censentur (ut ibi dicitur) adeo copulati, ut uideantur redacti in unum corpus & dicantur uerbis coniuncti, ut ibidem dicitur: sic etiã plures res simul prolatae, seu enuntiate uniuersaliter, aut generaliter, aut complexiue, seu collectiue, censeri debent unum corpus quo ad effectum prædictum, ut scilicet censetur una dispositio, non autem plures, eodem argumento desumpto de personis ad res per iura. §. deducta. Et quia inuestigatio que fit ad dignoscendum, an dispositio sit una uel plures, est quoad multa satis

important, subijciam summarim, & uelut per epithomen nonnullas utilitates ex eiusmodi disquisitione resultant, tam contractus, quàm ultimas uoluntates, necnon alios actus concernentes.

Prima siquidem utilitas elicitur ex l. Scire debemus, in prin. vers. Scire debemus, ff. de Verbo. obliga. scilicet circa nouationem, aliã quinquæ colliguntur, ex glossis & dictis Bart. ibi uideantur cum expedierit: & sic sunt sex.

Septima utilitas, siue effectus insurgit ex cognitione, an dispositio sit una, uel plures, ut si statim disponatur, quod de quolibet contractu soluitur gabella: & res fuerint in tali tractu speciatim nominatae, gabella soluenda erit de qualibet re, aliã sufficiet unam gabellam pro omnibus solui. Ad hoc solet allegari Bal. in l. fi. §. Præterea, C. de iure dot. subintelligendo istud, ut ibi per eum, an sit unum pretium, uel plura. Quam decisionem fertur commendare Are. in ea l. Scire debemus. §. col. Sed Bal. in mea impressiõne id nõ. dicit, & Are. in mea lect. non allegat Bald. ad hoc, licet aliã reperierim istud relatum in scriptis cuiusdam Doctores Hispani & antiqui, quem honoris sui causa nõ. nomino. Et esto quod Bal. illud diceret, tamen talis decisio uel cautela nõ. posset hodie adaptari ad gabellam, quæ est soluenda ex re uedita secundum formam ll. Quaterni gabellarum: quum ibi iubeatur solui unum pro quolibet decemnario pretij conuenti in ipsa uenditione, siue ipso contractu uenditionis: non autem pro quolibet contractu, ut ille falsò referebat Bald. dicere. Et sic hodie non est vis, an sit unum contractus uel plures, uel unum pretium aut plura, quo ad materiam gabellarum.

Utilitates ex inuestigatone, uel cognitione, an dispositio sit una uel plures numero, & hic includuntur sex.

Ratio secundæ responsionis l.

rum, quia non habetur in solutione gbellæ consideratio nisi ad id quod prædixi: & illo attento cessat in illa materia disquisitio vel inuestigatio unitatis vel pluralitatis contractus, vel pretij.

Quo ad vall diram contractus.

Octava utilitas ponitur per Bal. in eodem. §. Præterea, col. 2. quoad deceptionem ultra dimidium iusti pretij, quia si sunt plures contractus, poterit remedium illius habere locum respectu unius, in quo solo reperitur interuenisse talis deceptio, licet ex pretijs aliarum rerum possit suppleri iustum pretium. Nam quando venditio plurium rerum reputatur ut plures, ut quando quælibet habet proprium pretium designatum, non potest fieri supplementum iusti pretij, ex aliarum rerum pretijs: sed diuisio pretiorum appropriata cuilibet rei facit separatim contractum de per se duntaxat considerabile. Sed quando pro omnibus rebus designatur vnum pretium, non est opus hac consideratione, quia ad cognoscendum an habeat locum remedium l. 2. de Res. v. e. debet fieri relatio totius pretij ad omnes res: an sit iustum, id est, intra dimidium nec ne, id est, an sit ultra, quod est cordi mandandum.

Non resultat utilitas ex eadem indagazione, an actus censeatur vnus, vel plures ex l. Si duos, ff. de Contra. hen. emp. quoad validitatem videlicet contractus: nam si plures res deducantur in contractum diuersimode appetiata, etiam si respectu vni? ex eis contractus non teneat, valebit nihilominus tamen quoad alias res, quum sint plures contractus essentialiter distincti, ut puta pro vnaquaque re pretium separatim conuentum, & appropriatum, secus si vnum pretium pro omnibus simile esset assignatum, tunc enim vel in totum contractus

venditionis esset validus, vel inuulidus: cum ius ex contractu resultat sit indiuiduum.

Decima subsultat ex l. Si duorum fundorum, ff. de Act. emp. vbi videntur sunt Bal. Rapha. Fulgo. & Paul. de Cast. quam l. suo casu, qui pulcherri mus est, dicit Bal. non esse alibi, in l. sicut. C. eo.

De l. Si duorum.

Vndecima desumitur ex l. Neminem, quæ proximè sequitur, videlicet, quoad agnitionem, & repudiationem legati, iuncta l. Grege, quæ statim sequitur. Inde est, quod si pater hodie meliorasset vnum ex filijs in quinta bonorum suorum parte, non posset talis filius melioratus vnam rem ex tali melioratione acceptare, & aliam repudiare, quum sit vnum prælegatum: secus si prælegatum fieret de pluribus rebus: cum earum specificatione separatim facta, etiã si tales æquiualerent quinto bonorum, non loquor eo casu, quo facta melioratione in quinta bonorum parte, designasset siue assignasset eam in certis rebus: quia talis designatio tunc videtur facta potius, causa demonstrationis, quam ad alium finem vel effectum. l. Quidam testa. vbi Bal. Bart. Paul. de Cast. & Rapha. de hac re notant. s. tit. 1. imouero loquor in casu, vbi simpliciter meliorasset vnũ vel plures ex filijs in quibusdam rebus æquiualentibus prædictæ quintæ parti bonorum, non facta denominatione ipsius quintæ partis, vel facta, tamen minus principaliter, ut puta dicendo, quod meliorabat in tali, & tali re, æquiualentibus quintæ bonorum parti, & sic quod melioratio fieret de rebus principali ter, & diuisim, siue discretim per copulam, vel copulatiue: sic que esset multiplex dispositio, vel plures dispositiones: quo casu (ut dixi) bene posset

De l. Neminem.

Ad materiã meliorationis hodie. na.

posset per talem melioratum, vna ex illis rebus accèptari alia, vel alijs reicis, quum censeantur diuersæ dispositiones.

De l. Damnas esto, in prin. in cõditis alijs legibus

Duodecima potest utilitas desumitur ex l. Damnas esto, in prin. ff. de V. usufructu legatum. l. l. Habitationis, cum glo. & l. l. in singulis; de Ann. lega. Quibus dicitur, quod si fructui legeretur habitatio quo ad viuet, est vnũ legatum, ut in casu dictæ l. Damnas esto, in prin. sed si legetur in singulos annos, sunt plura legata, ut in casibus aliarum l. in quibus ponitur effectus huius differentie, quod in primo casu per mortem legatarij, legatum perit in totum; ipsoque iure: sed in secundo casu non, sed transmittitur ad hæredem legatarij decedentis pro residua parte anni inchoati, cui effectui potest adaptari alius, de quo in d. l. Neminem: nam si legatum habitationis fuit factum simpliciter & indefinitè quoad vitam legatarij, non posset fieri repudiatio pro parte temporis & pro alia parte agnitio: sed alio casu, id est, quando fieret in singulos annos, vel pro singulis annis, sic.

Quo ad agnitionem partis legatariæ ad aliam partem, vel non.

Tertiadecima, quod si est vnum legatum, legatarius agnoscens partem illius videtur totum illud agnoscere: l. Si cui res. j. isto titu. secus si essent plura legata, argumento l. Sub conditione, ff. Quibus modis usufructus amittitur, & l. Sed cum patrono, ff. de Bono. posse. tit. generali: est enim idem iuris in pluribus legatis eodem testa. relicto, quod in pluribus hæreditatibus diuersorum testatorum, quia omnes sunt distinctæ & discretæ, & hoc aperte deducitur ex intentione earundem legum, Si cui res, & Neminem. vi. glo. & Doctor. in l. Quidam eologio, C. de Iure deli. quæ tamen principaliter loquitur in hæreditate: sed incidenter in proposito nostro,

id est, in legato.

Decima quarta, & vltima, ex præmissis (præsertim in nono effectu traditis) emergit utilitas adaptabilis ad leges istius regni, loquentes in retractu venditionis per propinquiorè de agnatione vel stipite faciendò per oblationem pretij, quo res fuit vendita. Nam si sint plures venditiones, poterit talis agnatus vnam ex his rebus venditis retrahere: sin autem est vna venditio, non poterit per talem agnatum retrahentem, vna ex rebus præfatis retrahi, sed omnes retrahere debet, vel omnes apud emptorem dimittere. Vnde effluxit hodie lex regni, idem disponens inter decisiones Tau. 17. in ordine. Iuxta quam annotandum occurrit, nec in tempore stiuè, quod licet datio in solutum vicem obstineat venditionis. l. pe. C. de Solu. & l. Litis estimatio, ff. pro Emp. & l. si. ff. Quibus ex cau. in posse. eatur, & l. Si prædium, C. de Edict. & l. Eleganter, in prin. cum glo. in parte, Pro solu. ff. de Pig. act. quam Bald. citat in l. Libera, col. 1. C. de Senten. & in inter loca. omnium iudi. & bonus text. in l. si. eod. tit. Item & venditionis appellatio simplex omnem alienationem continet. l. Statu liber à cæteris. §. vlti. ff. de Sta. libe. quem text. in id glo. citat, in l. 2. C. de V. fua. pro emp. tamen si plures res debitoris fuerint datæ creditori in solutum, puta duo fundi patrimoniales vel auiti, etiam separatim ac diuersis pretijs estimati, proximior agnatus debitoris non poterit redimere à creditore vnum ex dictis fundis, quamquam ob pretiorum diuersitatem viderentur prima inspectione, dici posse diuersæ dationes in solutum, & sic diuersæ quasi venditiones, & alienationes: Ratio est, quia primitiua causa considerata vnum solũ erat debitum, quod

Quo ad ius & facultatẽ retrahendi res pro eodem pretio pro quo fuit vendita.

Ad l. 17. Tau.

6. inumeras.

ab initio debitor non potuisset pro parte solvere, creditore invito. l. 2. §. 1. ff. Si cert. peta. & l. Tutor, §. Lucius. ff. de Vfu. & l. Planè, eadem que. 2. ff. Fami. her. §. alle ga. ergo neq; ex post facto admitti debet ad effectum retractus particularis redemptio propinquioris agnati offerentis, quum datio in solutum subrogetur in locum solutionis que ab ipso principio esset faciendâ de tali debito: ita dicit Iaso referens Pet. de Besu. idè alibi prius tenentem, in l. Stipulationes non diuiduntur, in prin. col. 1. 3. ff. de Verbo. obliga. vbi assertè duo iura in fauorem istius decisionis, quod est admodum singu. & alibi non recolo me legisse tactum. Cui decisioni consonat in simili quod Barto. tenet, in eodem. §. Si centum, per illum text. dum inquit, † quod dationes in solutum, que quotidie fiunt, vitiantur in totum, si fiant plus debito, in parte aliqua etiâ minima, hoc est, si detur in solutum res maioris pretij, quâ sit ipsum debitum, quod dicitur, Iaso putat esse sing. no. in l. Si is ad quem, col. 3. post Rapha. & Alexā. ibi, §. de Acquir. sen. hære. & idem Iaso, in eodem. §. Si centum. Vbi plenè de hac re edisserit, & notat Dec. post Bal. in l. Certi conditio, §. Quoniam. 3. notabili. ff. Si cert. peta. & istud ibi restringit ad dationes in solutum, quæ fierent autoritate iudicis propter indiuiduitatem decreti: secus dicit esse, in datione in solutum facta ex partium conuentione, vt ibi per eum adducentem Arc. in consi. Quæ restrictio non cadit in casu prædictæ decisionis Petri de Besu. & Iaso. §. relata: quo casu consideratur indiuiduitas ratione naturæ primitiuæ seu originariæ ipsius debiti ab initio contracti, quod in seipso erat vnū, & datio in solutum de diuersis reb; facta, sequi-

Temperamentum restrictiuum.

tur illius naturam primitiuam, quæ ex se est indiuidua, sed Bart. loquitur diuersis respectibus. s. deceptionis quoad rei valorem, & indiuiduitatis decreti, & ad prædicta vide decisio. Neapo. 218. incipien. Petita per totam, in cuius fine, declaratur post Bart. in d. l. Scire debemus, id quod. s. traditum est de decreto. †. Obseruandum est præterea, circa decisionem prænotatam Pet. de Besu. & Iaso quod illa decisio præsupponit, quod lex permittens retractum posse fieri intra certum tempus, p consanguineum proximiorum ipsi venditori, habeat etiam locum in datione in solutum, vt talis datio possit etiam retractari, & est verum præsuppositum per prædicta l. Statuli beri, in. §. vlti. iudicis iuribus. s. in idè adductis, & l. Sicut, §. Venditionis, ff. Quib. mo. pig. vel hyppo. sol. & tex. in. c. 2. finalibus verbis de cõtrouer. inter Do. & emptorè feudii, in v. s. b. fe. u. quanq̃ Specul. in titu. de Empt. & v. di. §. Nunc dicendum, vers. Sed pone, tenuit cõtrariū: dicit, ita fuisse pronuntiatum, & alij complures, quos pro hac parte, nec non pro contraria refert nouissimè And. Tiraqu. in opere retractus, char. 121. in glo. 14. Mo-

Speculator, & nonnulli sequaces cõtra cõm.

7 sub † verbo venditionis omnis alienatio comprehenditur, vt in dicto. §. Venditionis, quem eo modo Barto. summat

summat ibi, dicens ad hoc allegari, & in d. §. vlti. l. Statuli ber. Tamen pro opi. Spe. & sequacium facit gloss. no. in l. fi. in parte, Permittimus, C. de Præd. Curia. lib. 10. probans, quod si verbum venditionis proferatur in materia singulari, id est, contra ius commune, subeitis appellacione nõ continentur alij contractus, quanq̃ alias sic. Ad quod glo. illam commēdat Bald. in. c. r. ad fi. de Alie. feu. lib. Feudo. sed ita est, quod iure communi de quo in d. l. Dudum, C. de Contrahen. empt. & in. c. Constitutus, de In integrum resti. aperte disponitur, quod quilibet possit libere vendere rem suam cui volet, & non tenetur vendere consanguineis, vel consortibus, ergo videtur, quod in hac materia appellatio venditionis non comprehendat dationem in solutum. Sed tenendo aliam opi. contra Spe. vt vtiorem & cominiorem, potest responderi, † quod imò in d. l. Dudum, non prohibetur, quin post venditionem fiat retractus, sed tantum disponitur ibi, quod venditio a principio sit libera, & sic, quod possit quis vendere rem suam libere cui volet, vt dixi, & quod talis venditio valerit retractabiliter contra ipsum venditorem, id est, in eiusdem præiudicium: tamen si proximior iure proximitatis velit rem euincere ab emptore pro modum retractus, oblato pretio, ceterisque requisitis per ll. regni, seruatis, intra tempus ab eis præstitutum, vel etiam à consuetudine, vt in iuribus prædictis, poterit id facere: & sic talis consuetudo, & leges regni, quæ de retractu loquuntur, nõ sunt cõtra ius commune, sed præter illud, & postquam istam responsionem excogitaueram, & inter auditores meos enuntiaueram, offendi Ioan. Fa. obscurè ac succinè eam sentientem in

eadem l. Dudum, dum inquit, [Et licet pmissu vendi cui libet, qd consuetudo non habet.] scilicet prædicta, de qua in. c. Constitutus, que loquitur in casu retractus, prout, & ll. isti. reg. Ord. & Tau. que eam imitari sunt: approbant. s. l. Fo. quæ non est aliud, quàm cõsuetudo quædam: separata imitacione decretalis Constituitur. Et si forte adhuc obijciatur, quod imò dicta consuetudo, cum iuribus prædictis, videntur iura singularia, & contra ius commune, vt pote, cõtra titulu, Quando lic. ab empt. disce. & cõtra l. Ab emptione, ff. de Pactis, cum si. Ad hoc respondendum est, quod cum per ea retractus concedatur, siue permittatur, fauore conseruandæ agnationis, vel familie, potius dicenda sunt limitatoria iuris communis, quàm eiusdem correctoria, vt. §. est tactum, in qua quidem materia limitatoria, † est licita extensio, vt probatur ex. c. Cum dilecta, §. Nos igitur, vbi id notat Panormi. de Constit. vti. vel inuti. & idem no. ipse met. Panos, per eundem tex. in. c. Ad audientiam, de Clesi. non residen. & in. c. Post translationem, §. Quamquã, de Renun. vbi hoc etiam no. Bald. Imò penitus hac re considerata, potest dici, quod in hac materia non fit extensio de venditione ad dationem in solutum, quum prædicta l. Statuli beri à ceteris, §. si. quam post glo. Bal. commendat, in d. l. 2. C. de Vfu. cap. pro emp. dicat, lege. 12. Tab. omnem alienationem emptionis verbo comprehendit, seu complecti, & sic non per extensionem, sed vi quadam comprehensionis, seu inclusiuæ, sed ex quo loquitur per verbum videtur, fictione sua natura importas, subsisto in hoc vlti. & teneo præcedentem responsionem, vt pote vtiorem. Declarata men & limita hanc conclusionem contra Specul. vt per And. Tiraque. vbi,

vbi. s. qui tamen in defensione cõmunis opi. cõtra Spe. non in silit, qa (vt ipse inquit) clarè decidit legibus & cõsuetu. Frãcigenis, sup quarũ interpretatione in illo opere principãliter ipse versatur. Sed quia apud nos istud non est apertè decisum per leges huius reg. de eiusmodi retractibus loquentes: idcirco prædicta, quæ sunt notanda dèduxi. His decursis, iste tex. inducitur per Bal. hic, & Ange. de Peri. in argumentum ad materiam excommunicationis. Quod ab solutio alicui concessa ab omnibus excommunicationibus, quibus ipse excommunicatus tenebatur, ex quo est facta simul & semel, cõfetur vna, & non plures. Quod declarat ipse Ang. sic procedendo, vt vna absolutio à pluribus excommunicationibus sufficiat, quando omnes oriiebantur ex eodem facto, vel fonte: secus si ex diuersis: argumento l. De pupillo, §. Si in pluribus, ff. de no. ope. nun. Mirror eum omisse allegare glo. sing. & ordi. in. c. Cum pro causa, de Sent. excommu. secundum quam iste articulus resoluui debet. Vbi speciatiim videndus est Feli. post alios scriptores ididem, qui tamè multa videtur deperpisse ex Alex. remissionibus in d. §. Si in pluribus, vbi quamplures in hanc rem congestas reperies. Et hæc quo ad l. istam sufficiant. Cætera autem quæ hic omittuntur tradam in l. Neminem, quam statim subijcio.

Summarium.

- 1 Post ius questum tertio inconstancia vel variatio non admittitur, quando irrenocabiliter inquam est questum.
- 2 Legatarius in re sibi legata dicitur esse hæres impropriissime.
- 3 Neq; unitas dispositionis, seu voluntatis, neq; unitas

tas iuris indiuisibilis scindi possunt q̄ hæredem vel legatarium.
 4 Parte unius rei legatæ agnita, censetur etiam alia pars agnita.
 5 Prima restrictio ad regulam huius tex. ut non procedat, quædo una et eadẽ res esset relicta pluribus.
 6 Traditur ab hinc plenissime de intellectu. l. Cui fundus, vlti. respõ. infra de Condi. et demonstra.
 7 Notabilis æ noua interpretatio restrictiua ad d. l. Legatarius. 2. respõ. ut nõ procedat in casu, ubi heredes legatarij fuissent per testatorẽ uocati post mortem ipsius legatarij principalis.
 8 Conditiõ per il. apposta censetur esse de forma.
 9 idẽ in cõditiõne uoluntaria p̄ testatorẽ apposta.
 10 Cõditiõnis significatio sumitur ex uniuerso, non autem ex quibusdam uel quodam ex particularibus sub uniuerso comprehensis: idcirco, uerificanda est iur totum, seu plenè.
 11 Conditiõni tempus regulariter inest.
 12 Conditiõnis natura abhorret ab implemento ipsius per partes.

L. Neminem.

NEMINEM eiusdẽ rei legatæ sibi partem uelle, & partem nolle, uerius est.

EX l. Neminem notandum est, quod quando legatum est vnum, siue sit plurium rerum, siue vnus rei, non potest pro parte acceptari, & pro parte renui. Ratio est: quia ob unitatem dispositionis ipsius testantis, non est locus diuisioni per acceptationem vel repudiationem particularem, vt colligitur ex intentione l. Eum qui, §. Pro parte, ad fi. j. de His qui vt indig. & l. Quidam elogio, C. de Iure deli. & l. Nam absurdum, ff. de Bo. li. ber. & per hanc l. posteriorem, quam solam allegat vnico. verbo Raphaël hic, sentit prædictam rationem esse reddendam ad hanc l. quam assignaueram & legendo & scribèdo priusquam eum uiderem, & ista etiam est ratio

ratio l. Legatarius, primo respon. s. titi. quæ cum hac l. concordat. Vbi Iasi nõ allegans Rapha. hic assignat etiã eandem rationem per eãdem l. Nã absurdum, & præfatum. §. Pro parte. Est etiam alia ratio, quam ad dictam l. Legatarius, primo respon. assignat Pau. de Cast. ibi post Petrum, scilicet de inconstancia. Et idẽ Pau. de Cast. repetit prædictam rationem quoad istam l. Et vltra Pau. de Cast. prædicta ratio inconstancia potest aliter sumi, videlicet, quia post ius questum alicui, inconstancia vel variatio non est licita, vt est doctrina Inno. in cap. Nosti, de Elect. & Ioan. And. in regula. Mutare, de Regu. iuris, lib. 6. & Panor. in cap. Bone, el. 2. col. 4. de Postu. Prela. & tradit Feli. in. c. Presentata, 2. col. de Testi. qui tamè nõ allegat tex. istud bene probantem, sed est oprimus tex. in l. Non nunquam, ad fi. ff. de Colla. bo. quem ad id soleo expendere. Sed neque quoad istam l. neque quoad illam ista ratio bene adaptatur, ex quo ista acquisitio, quæ erat facta legatario de ipsa re legata, erat reuocabilis, & velut sub tacita conditione resolutiua facta, videlicet nisi legatarius repudiasset legatum, vt in l. Si tibi hoc, §. Cum seruus, §. ritu. r. Nam Inno. & Docto. loquuntur de iure irrenocabiliter questito alteri, cui non potest quis præiudicari propter suam incõstantiã & uarietatem: non autem de iure questito reuocabiliter eidem uarianti, prout est in casu istius l. Præcedes ergo prima ratio est vera & tenenda. Et pro simili ad hanc l. Neminem, adducit Ange. de Perigl. hic l. r. cum. 2. s. de Acquiren. hære. Quod simile uideretur probari facta collatione legatarij ad hæredem. Nam legatarius in re legata censetur esse hæres, vt in l. Id tempus, §. r. ff. de Vsucap. cum alijs. Sed

re vera hæc assimilatio, quam facit Angel. allegans (vt dixi) in simili ad hanc l. prædictam l. r. etiam sequens. de Acquiren. hære. non videtur quæ procedit: quia legatarius in ipsa re legata non est proprie hæres, imò impropriissime. Et istud innuit ille due notæ improprietatis, [Quasi quodammodo.] in d. l. Id tempus, §. r. postea: vt eas expendit Bal. in l. Si abducta, in fi. C. de Fur. & Alex. consilio. 9. col. 4. volu. 2. qui tamen non citat Bald. Quæ duplex impropriatio præcedit in dubiè, ex eo quia legatarij non sunt: iuris successores, vt in l. Quidam, §. Is autem, ff. de Edea. vbi id notant Docto. fingentem Alexand. Iaso. & Moder. Est enim alia ratio huius l. videlicet, unitas dispositionis, vt in prin. tradidi, & alia illarum l. primo & secundo. s. de Acquiren. hære. scilicet unitas iuris indiuisibilis, quod est ipsamet hæreditas, quam unitatem deuidere l. reputat absurdum. l. Vna, §. His ita, ante medium, C. de Cadu. tollen. & d. l. Quidam elogio. Et ponit Bal. istud declarans in eadem l. §. In primo, ad fi. r. col. & tenet in effectu Are. in eadem l. r. quanquam sunt quodammodo similes.

Comprobatur præfata ratio prima ad istam l. videlicet, unitatis dispositionis. Nam si vna res legetur cuius pars agnoscat per legatarium, censetur totum legatum agnitum, vt §. l. 2. tradidi. r. 3. utilitate, per l. Si cui res, §. isto ritu. quum aditio & repudiatio à paritate correlationis regulentur. l. Is potest, cum si. eod. ritu. de Acquiren. hære. Et sic, quemadmodum agnoscentis partem vnus rei legatæ, videtur totam rem agnoscere: ita per contrarium, nõ potest aliam eiusdem rei partem, agnita prius altera, repudiare, vt hic. Et quoad hoc potest procedere prædicta allegatio illarum

Inductio l. situs tex. ad materiã exera naturã absolutiõis ab excommu. nicatione.

illarum legum primæ & secundæ de Acquirendâ hære. quam retuli facere Angelum de Perigl. hic pro simili ad ad istam l.

Regula autem istius tex. limitatur primo, Quâdo vna res fuit vni legata: eo enim casu militat ratio vnitatis dispositionis. Aliud verò si esset legata pluribus, quia vnus eorum posset acceptare, & alter repudiare, & acceptanti accrederet portio repudiatæ. Reconiuncti cum si. j. titu. r. Posset tñ ille, si vellet, partē sibi accrescentem abijcere retenta sua, quā sit legatum particulare, vt in §. Vbi autē, d. l. Vnicę, secundū glo. & Bar. hic. i. Oppo. post glo. Ratio defumit ex prædicta l. Scire debemus, post principium, s. allegata iuncta l. 2. s. eo. cum his que ibi dicta sunt: & coniuncta l. 1. C. Si plures vna sen. cōde. fue. vbi probatur, qd denominatio plurium personarum videtur inducere inter casum diuisionem portionum pariformē: Ad idē l. Si heredes nominatim, s. tit. 1. ad fi. alleg. & l. Reos, §. Cum in tabulis, de Duo. re. nec nō videt inducere totidem legata & dispositiones, vt. s. dixi reddendō rationem ad primam partem l. secundæ. s. eo.

Secundō limitatur, habere locum in persona eiusdem legatarij, cui fuit res legata: secūs autem esset, si vni factū esset legatū, qui legatarius prius quā acceptaret mortuus esset pluribus hæredibus relictis. Eo enim casu, vnus ex hæredibus ipsius legatarij posset partem suam acceptare, & ceteri cohæredes possent partes suas repudiare. Tex. est no. in eadem l. Legatarius, secundo respon. Ratio est, quia diuisio facta est ipso iure inter hæredes, pro hæreditarijs portionib⁹ à lege. l. 2. Tab. v. in l. 1. C. Si cert. pe. & in l. 2. C. de Hære. actio. cum simi. Ob quam diuisionem censentur tot

esse legata, quot sunt personæ legatariorum, necnon portiones quemlibet eorum contingentes, vt prædictum est.

Sed hic obiter incidit difficultas de l. Cui fundus, §. ad fi. de Condi. & de demonst. vbi est singul. tex. secundū Bal. ibi. Quod si alicui legetur fund⁹ sub conditione dandi certam quantitatem, & ille decedat pluribus hæredibus relictis, tales hæredes non poterunt inter se diuidere illam dationem quantitatis, putā si vnusquisq; eorū velit dare partem quantitatis, & partem legati consequi, & sic est contra supra proximam limitationem datā ad regulam istius l. per dictam l. Legatarius. 2. rñ. vbi glo. perpendit de hac difficultate, que est fortis. Ratio itaq; illius l. ex qua colligitur prima responsio ad prædictam difficultatem, est ea, quam glo. ibi assignat, videlicet, qd si cut legatarius met non posset facere prædictam diuisionem, vt in prin. eiuſdem l. dicitur, & in hac l. Neminē, sic etiā neq; ipsius heredes poterunt immutare seu variare conditionem, scindendo eam per solutiones particulares & minutatim factas, & consequenter ex hæredum personis nō scinditur ius seu facultas implendi conditionem, prout neq; defunctus eam posset scindere. Quæ rō potest pcedere ex generalitate tex. in l. 2. §. Ex his, ff. de Verbo. obliga. vbi ponitur regula, qd ex persona heredū non immutatur conditio, id est qualitas (vt ibi Bal. exponit) obligationis, que erat in defuncto. Intelligendo tamē qd in dicta l. Cui fund⁹, ideo hæredes (omnes inquam) vnus legatarij, posunt implere conditionem dādi, qd hæres vniuersalis fuerat in mora recipiendi, & hac ratione implementū conditionis potestatiæ fuit transmissum ad hæredes legatarij, quod aliās

Prima responsio.

aliās non ferret, secundū Bart. & Albe. ibi post Petrū, quod etiā tenent oēs Doctō. put attestat ibi Pau. de Cast.

Sed licet hæc in seipsis sint vera, nō tamen satisfaciunt contrarietati seu dubitationi: quare in l. ista Legatari⁹ principalis non potest rem legatam p parte acceptare, & pro parte repudiare, hæredes verò eius possunt id facere, vt in d. l. Legatarius. 2. rñ. Sed in l. Cui fundus, ad fin. neq; principalis potest, neq; hæredes ipsius: & sic potius augetur difficultas per prædicta, q̄ soluantur.

Respo. 2.

Quam obrem aliter & secundō potest responderi, qd id quod in d. l. Cui fundus, ad fi. dicitur, ea ratione procedat, scilicet, quia ea que sunt in conditione, non sunt in obligatione. l. Si quis sub conditione dandorum decem, §. Si quis omiſsa cau. testam. & cum id quod erat dandum per legatarium, cum fuerit positum in conditione, non fuerit quid hæreditarium, ideo per l. non scinditur, & ita intelligit Barto. ibi illum tex. hoc est dicere, qd ex quo conditiones sui natura in vltimis voluntatibus non transmittuntur: quia cum non sint obligationes, non sunt quid hæreditarium, & sic neq; quid transmissibile, etiam si lex illa loqueretur de transmissione, non tamen illa est transmissio obligationis, sed potius facultatis implendi conditionem, in solidum inq; per omnes, propter morā ab hærede commissam in recipiendo pecuniā oblatam per legatarium principalem. Vt tenet Pe. & Doctō. oēs in eadem l. secundū Pau. ibi, put modò retuli. Sed in d. l. Legatarius. 2. rñ. legatum fuit purē relictū, ideo diuiditur inter hæredes, quia censetur esse in obligatione, vt in qd Pau. ad fi. eiusdē l. Legatarius, q̄ quis non tangat hanc difficultatem de illa l. cum ista, ad dictam l. Cui

fundus ad fi.

Vel tertio secundum Bal. ibi, & est Respo. 3. declaratio intentionis Bar. potest dici rationem esse, quia ea que in modum vel formā conditionis ponuntur non sunt in obligatione, hoc est, continent nudum ministerium seu factum, vt in l. Meuius, & in l. Qui hæredi, in principi. de Condi. & demonst. fra. Sed ea que sunt in obligatione diuiduntur cum in iure consistant, vt in l. 1. C. Si cert. per. Quæ autē in merito factō consistunt, non sunt diuisibilia, quia ius nō diuidit merum factū seu ministerium, quin potius iuris dispositione, factum regulariter censetur indiuiduū. l. 4. §. Cato, ff. de Verb. ob. & l. Vbi autem nō apparet, §. Qui id quod, eo. tit. & l. 2. §. Itē si in factō, eo. tit. & l. Si is qui quadringenta, §. Quædam legata, Ad l. Fal.

Vel aliter & subtili⁹ & gnalius quarto loco potest dici, qd ideo conditiones non diuiduntur, & sic non scindunt subiectum, cui coherent seu adiacent, si per partes impleantur, quia non debet induci voluntatis diuisio, vt supra fuit dictum, per dictū §. Pro parte, cum al. Et istud est quod vult Bal. in l. Cum virum. C. de Fidei com. vbi cōmēdat dictum §. Pro parte, & tenet Bald. in eadem l. Cui fundus, colū. 2. vbi etiam probatur, ad eō esse indiuisibilem voluntatem defuncti, qd etiam si iuris stricti ratio mihi liter in contrarium, non diuiditur: & sic etiam si quantitas adiecta conditionaliter ex se ipsa inter hæredes sit suapte natura, & secundum iuris rationem diuisibilis, quando ponitur in obligatione, vt in dicto §. Cato, tamen quando in conditione ponitur non potest fieri per aliquem ex hæredibus diuisio ipsius, quia esset. velle facere diuisionem voluntatis, volendo partē legati consequi partem

Declaratio restrictiua ad §. Cato.

partem conditionis implēdo. Quòd autem scin dendo cōditionem videatur antecederet legatarius velle scindere & diuidere vnitatem legati, & sic ipsammet dispositionem & defuncti voluntatem, est tex. optimus in l. Qui duobus, eo. ti. de Cōdi. & demōstra. Vbi ad verbum dicitur, *[verius est, ut cōditionē scindere non possit, ne legatū scindat.]* Qui tex. in hoc proposito est pulcherrimus, & ad rem de qua agimus aptissime conducibilis. Quæ quidem ratio cessat in hæredibus legatarij, cui res fuit purè relicta: nam in principali est ratio. sine fiat diuisio voluntatis, vt dixi supra hanc l. procedere. In hæredibus autem non attenditur amplius voluntas testatoris, quia nō capiūt ex voluntate ipsi, sed poti⁹ capiūt ex legis dispositione. Nam siue principalis legatarius agnouerit legatū, siue decesserit deliberans, hæredes eius semper admittuntur ex iuris dispositione, & non ex primi testatoris defuncti voluntate. Hæredes enim hæredis, & pari ratione hæredes ipsi⁹ legatarij, nō ex iudicio primi testatoris veniūt, vt singulariter probat ex l. Sciendum, ff. de Verbo. signifi. facit text. cum concor. in l. Qui liberis, §. Hæc verba, §. de Vulga. & pup. cuius ratio ponitur in eadem l. Sciendum. Hinc possit nouiter attentari, q. si testator legaret alicui, & post mortē ipsius, hæredibus eiusdem, domum, vel prædium, q. eo casu non haberet locum decisio tex. in dicta l. Legatarius. 2. rñ. quæ vult, q. vn⁹ ex hæredib⁹ legatarij possit partem eum tangentem repudiare, & alius partem suam acceptare. Imò in prædicto casu oēs hæredes vnus legatarij tenerentur vel totum legatum acceptare, vel totum repudiare, ne voluntas defuncti diuideretur, ex quo non fuerunt expressim & specialiter nominati, sed

coniunctim & collectiue, quum videatur testator sic collectiue eos nominando, loco vnus, id est principalis legatarij, vt vnum corpus eosdem subrogasse. Argum. dictæ l. Vnicæ, §. Hic ita, C. de Cadu. tollen. Et sic voluntas eius respectu plurium hæredum eius modi nominatorum tactum, & consequenter indiuisibilis per rationem istius legis, cum ex prædicta ratione nominationis collectiue, ab eisdem hæredibus sic nominatis in ceperit de nouo dispositio defuncti. Itaq. sicut legatarius principalis non possit diuidere, vt hic, eodem modo neq. hæredes ipsius, collectiue (vt dixi) post mortem primi & principalis legatarij, per eundem testatorem nominati. Est enim in eis eadem punctualis ratio, quæ fuit in legatario primo eorum prædecessore. Quia quæ admodum ille accepit immediatè legatum à manu testatoris, ita etiā prædicti hæredes sic nominati capiūt immediatè de manu eiusdem testatoris, & eius iudicio principali & immediato veniunt ad illud: quod alicubi non recolo vidiſſe tactum, & tamen est verum & insigniter memorabile. Ex quo subdeducitur, q. si pater hodie in testamento meliorasset filium in tertia vel quinta parte bonorum, & post filij obitum meliorasset descendentes eiusdem filij in eadem bonorum parte, assignata in q. sibi in certa, q. isto casu, vel oēs filij post mortē patris eorum primo meliorati deberent acceptare totam meliorationē, vel omnes repudiare totam, & non possēt aliqui ex eis repudiare partē, & alij partē acceptare, & ad istas duas illationes videndum est quod in exceptione illius l. Legatarius, dicit Io. de Imo. in l. Si ex toto, §. si. s. titu. primo. super glo. prima, vbi idem tenet Vincen. super eadem glo.

In materia meliorationis notabile.

Subde-

R61. Qui liberis, §. Hæc verba.

7

Subdeducitur tertio, quòd quem admodum in casu d. l. Legatarius, vno hæredum legatarij repudiante, alteri inuito non accrescit pars repudiata, vt tenet Bar. per illum tex. in l. Reconiuncti, col. pen. j. titu. r. & Pau. de Cast. & Docto. in eadem l. Legatarij, vbi ponderant illum tex. ad hoc, ea ratione quia tales hæredes legatarij inter se non dicuntur coniuncti hominis sed legis coniunctione, quia ex vno legatario principali ex legis autoritate redeuenit in plures. Ita in præmissò primo casu illatiuo, vbi hæredes vel descendentes ipsius legatarij fuerunt vocati expressim à testatore per modum cuiusdam collectionis representatiue, nō potest esse loc⁹ iuri accrescendi. Alia tamen ratione, videlicet, quia nō possunt aliquæ partes vacare, sed (vt est dictū) vel omnes debent vacare per repudiationem omnium, & redire in totū ad heredē vniuersalem, vel omnes non vacare, si acceptentur omnes, prout debent per omnes acceptari, & non quædā ex ipsis, prout est dictum.

1. Respon. Vel quinto potest dici (redeundo ad præmissa) q. ratio d. l. Cui fundus, ad si. ster. in hoc, quia cōditiones in legibus appositæ inducunt formam, vt in l. Prætor, in prin. j. de Colla. bo. iuncta l. Nonnunq. in prin. eo. tit. & solet allegari ad id Bal. in Authē. Marti & auia, C. Quando mu. ruto. offi. fungi poss. Sed clari⁹ illud tenet idē Bal. in l. 2. col. 2. C. de Hære. actio. qd etiam voluit Bart. in l. 2. §. si. prope ff. de Dona. Et notant Alexan. Are. & Iaso in l. 2. §. Prius, §. de Vulga. & pu. & idem Alex. in l. 1. §. de Libe. & posthu. & in l. si. in prin. C. de Iure delibe. & idem Are. in. c. In causis, col. 4. de testi. & forma est quid perfectū ex omni sui parte, aliās non potest dici forma, vt in d. l. Si is qui quadringen

ra, §. Quædam, j. Ad l. Fal. ex quo tex. aperte probatur, quòd entib⁹ imperfectis non propriè conuenit forma: & ad id illum allegat Bald. in l. 2. col. 1. 2. in prin. C. de Ser. & aqua. Et quantum prædicti Docto. videantur loqui, duntaxat in cōditione apposita per legē, tamen idem ac fortius dicendū est in ea quæ apponitur per testatorem, voluntariè inquam & non necessariò, vt est præfata conditio voluntaria, de qua in l. Qui hæredi, in prin. & l. Meuius, eodē tit. secundum cōmune doctorū documentū huius rei declaratoriū in l. Gallus, §. Et quid, si tantū, post Bart. col. 2. in versic. Sed quando apponitur conditio. §. de Libe. & posthu. quo loco id speciatim declarat, & hic poterūt iungi ea, quæ dicam. j. proxima rñ. ad fin. Si enim in d. l. Cui fundus, forma fuit per cōditionem inducta, quæ suapte natura est quid indiuiduū, vt in d. §. Quædam legata, & j. dicitur latius versic. sequen. ergo non potest inter hæredes legatarij cui fuit appositā scindi. Vel sexto, aliā rationem ad illū tex. videretur posse assignari. Quia conditionis significatio sumitur ex vniuerso, & nō ex aliquo particulari. Si is qui ducenta, §. Vtrū, j. de Reb. dub. Ideo q. in d. l. Cui fundus, in totū est conditio verificanda in omnibus hæredibus, & non potest verificari particulariter in quibuldā ex ipsis. Nempe cōditio dandi quantitatem legatario apposita, cõsetur taliter iniuncta vel apposita, vt in totū per ipsam & ipsius hæredes impleatur, & sic vt implemētum sit perfectū, id est totale, vt voluntas solida fortiatu effectū, prout testator disposuit, quia considerauit formam, aut de ea cogitauit in eiusmodi conditionis voluntariæ appositione, vt nuncupatim Bar. declarat in prædicto versic. Sed quando

8. Respon.

F appo

apponitur, in d. §. Et quid si tantum, quem. s. proxima responsione retuli. Forma enim de se indiuidua est, l. Haredes palam, §. vlti. Et l. Si is qui, vbi Bald. no. ff. de Testa. r. no. & diuisio corrumpit illam secundum Bald. in l. Si seruus, circa medium, in Addi. ff. Si quis cautio. & est de genere indiuisibilium, vt idem Bald. inquit in l. Pedius, post prin. ff. de Arbi. in Addi. & qualibet mutatio in formato tum vitiat secundum Albe. post Iaco. But. in l. Certi conditio, §. Quonia, col. vlti. ff. Si cert. peta. vbi Bald. etia col. 3. in versu. Oppone qd vtile est, dicit formam esse indiuisibilem, eam quoq; vocat inseparabilem in l. Testamentum, C. de Testa. Quamobrem in ea vtile per inutile vitiat, secundum Bart. in l. Greca, §. Illud, ff. de Fideiussio. per illum tex. qd etia tenent Ange. & Ioan. de Imo. in l. r. §. Sed & si mihi, ff. de Verbo. oblig. & ibi Alex. Are. Soci. Ias. & Recentiores, quae est communis sententia scribentium: neque potest impleri per aequipollens. Alex. post alios in l. r. de Libe. & posthu. Et (vt rem verbo absoluam) si agamus de dispositione conditionali non diuidenda, vt in d. l. Cui fundus, & Qui duobus, & l. Si ita fuerit, in prin. ff. de Manu. test. tunc ratio propter quam non scinditur stat in indiuisibilitate forma per conditionem importata. Si vero tractemus de dispositione modalis non scindenda, de qua loquitur l. Fistulas, §. Qui fundus, ff. de Cotrah. emp. tunc ratio stat in indiuisibilitate voluntatis, & sic in effectu indiuisibilitas voluntatis est ratio cois ad oes dispositiones conditionales & modales indiuisibiles.

7. R. espon.

II

Vel septimo dici potest ratione esse, quia regulariter conditioni tempus inest. i. si quando erit, vel euenerit: quod quidem tempus consideratur in extremitate ipsius, vt in l. 4. §. i. ff. de Co

di. & demonst. Et sic. l. r. 2. Tabularum non scindit conditiones, quonia concluduntur per modum cuiusdam formae indiuisibilis, vt. s. est dictum, & temporis indiuisibilis: quia ad instans temporis. Ita subtiliter inquit Bald. in d. l. 2. col. r. C. de Hare. actio. vbi etia tangit qd est traditum in tribus rationibus. s. positus, quauis succint & subobscure loquatur, & non distinctim, neque expedites, prout. s. declaratum est.

Vel potest vltimo dici, qd de natura conditionis est, vt impleatur in solidum, vt in d. l. Qui duobus, prout etia est, qd impleatur in forma specifica, vt est dictum, & tenet Ang. de Peri. hic, in alio tamen proposito, per d. l. Qui duobus, & sic non potest adimpleri pro parte: quae ad modum neq; sub alia forma, diuidendo in conditionis implementum, & ista est declaratio sextae rationis. s. postea, & eius quod ad finem eiusdem rationis dictum est. Quae responsiones vel declarationes possunt adaptari etia ad l. Fistulas, §. Qui fundus, de Cotrah. emp. q loquitur in modo, & ad l. Si ita fuerit, ff. de Manu. testa. in prin. & ad d. l. Qui duobus, vt. s. retigi.

8. & vlti. ref.

Tertio limitatur iste tex. (vt ad superiora redeam) nisi esset legata res, vel pars eius alternatiue, vt puta legata fuit domus vel pars eius dimidia, nam eo casu esset in electione legatarij diuidere legatum, vt in l. Lucio, §. eo. scdm Pau. de Cast. hic, sed ista non est propria fallacia, seu limitatio, cum non sit de regula. Nam regula istius text. procedit in vnitare dispositionis, sed l. Lucio loquitur duplicitate dispositionis saltem aptitudine, quae alternatiue fuit relicta pars rei legatæ vna cum ipsa re, & sic est in electione legatarij vel totum vel partem eligere, ergo legatarij ibi non diuidit, sed sequitur voluntatem testatoris, quae legatio alternatiue visus est diuisisse legatum: & ita diuidendo, plura legata fecerat.

Limitatio. 3 ad hanc l. sed impropria.

fecerat. Idem q; est, si quis alio modo testator legasset alicui eandem rem per partes, prout allegat hic generaliter legem illam Ang. de Perig. de quo videtur est. §. proxima, in versu. Colligit. 2. ex dictis Bar. nu. 2. Quarto limitatur secundum Pau. de Cast. quando legatum relinquere vni legatario, & ab vno haerede, prout sunt termini istius legis: sed si relinquere vni pluribus heredibus, inquit ipse, q legatarius posset quoad vnum haereditatem acceptare, & quoad alium repudiare: quia legatum censetur quodammodo diuisum. Vult Pau. de Cast. dicere, q testator in dubio videtur voluisse, vnum quocunq; haereditatem tenere pro parte haereditaria, vt in l. Ab omnibus, in prin. §. tit. r. Et probatur ex l. Si quis in fundi vocabulo, §. si eo. tit. iuncta expositione Bal. & Docto. ibi. Ad idem l. Si haereditas nominatim, ad fi. co. tit. s. in textualibus l. 2. allega. Et quauis circa hoc dubitet Ang. de Perig. hic, nihilo minus tamen videtur posse procedere id quod dictum est tenere Pau. de Cast. quae admodum l. diuidit obligationes passiuas haereditarias a testatore duceres ortu seu origine in personis haereditum passiuam, vt quisq; eorum teneatur pro haereditaria portione, non amplius: pariformiter censeri debent diuise obligationes passiuas, habentes ortu ex facto haereditum, id est, ex quasi contractu resultante ex aditione cuiusq; eorum ob praesentem voluntatem testatoris, quae praesumitur voluisse (vt modo dixi) vnum quocunq; grauari ad legati praestationem pro haereditaria portione duntaxat, & hac conditione videtur vnusquisq; haereditum adijisse, vt in l. Si duo, in ff. de Acqui. hare. & sic legatum non remanet vnicum, & consequenter cessat ratio indiuisibilitatis vnitatis dispositionis, quae est ratio potissima istius l. vt est. s. di-

atum saepe, & idcirco legatarij potest ab vno parte legati exigere, & ab alio minimè: quae ratio indiuisibilitatis ad hanc l. est verior & solidior, quam sit ratio inconstanciae & varietatis possessionis per Pau. de Cast. vs. retigi. Nam eiusmodi inconstancia proprie consideratur, vt rejici debeat: quando concernit diuersam rem vel dispositionem diuersam in diuersis temporibus, vt in l. Non nunquam, de Collationibus, & in Clem. Cum illis, de Renun. Secus quando concernit diuisionem vnus & eiusdem rei, vel dispositionis, vt hic.

Capitur ratio Paul. de Cast.

Et sic ratio Pauli de Cast. minus bene adaptatur ad istam l. prout neq; ad l. Legatarius. r. ff. de Testa. vbi eandem rationem & minus bene (salua ipsius pace) ipsemet posuit. Quod autem idem Pau. dicit (vt in prin. istius limitationis retuli, & sequutus sum) de legato a pluribus haereditum vni legatario relicto, intelligi debet (prout Ang. de Peri. concurrens, quauis maxime inferior, eiusdem Pau. de Cast. intelligit) nisi esset relictum conditionaliter, & ita est verum, quia est casus in d. l. Qui duobus, & tenet etia hanc sublimitationem istae Pau. de Cast. in specie per eandem l. Qui duobus, cuius limitationis est etia facta mentio. s. in 4. r. s. in ad d. l. Cui fundus. Sed adhuc cogitandum est super praedicta limitatione Pauli de Cast. quae primo retuli, in versu. 4. limitatur, quia videtur contra illam l. Qui duobus, in illa ratione textuali, quam ponit ibi, [Ne etiam legatum scindatur.] licet ipse Pau. de Cast. neq; hic neq; ibi curet perpendere de hoc: sed firmando limitationem suam sublimitat illam per eandem l. Qui duobus, vt modo dixi: ideo de praefata limitatione delibendum erit. Quinto potest adaptari limitatio ad istam l. per glo. quam ibi declarat Pau. de Cast. in l. Tertia cum

testamento, §. Qui inuita, j. isto ritū. videlicet, quando legatum esset factum per debitorem legalem necessarium in maiore quantitate quam esset dos debita ab eodē, quia tunc tale legatum posset ab herede peti per mulierem legataria pro parte excedente dotem, & pro alia parte posset dos peti per vxorē a marito per actionē de dote. Ratio potest esse quia legatum eo casu nō cōsuetur diuidi, ex quo cōfunditur (pro parte concurrente) cum ipsa dote, & sic non est in effectu & re ipsa vnica legati dispositio, sed duplex: quod not. quia nō reolo me vidisse tactū alibi in adaptatione ad istam l. & glo. in prædicto. §. Qui inuita, est in parte, portione, in versu. Imò verius, Quāuis Pau. de Cas. declarat eā ibi cōuertat ordinem dictorū ipsius glo. Sed est legenda eo ordine, quem prædixi. Vltimò obseruandū vltra Doctō. est, q. contextura istius l. videtur valde extranea, dum loquit de voluntate & nolūtate, decidēdo, prout decidit, de potētia & in potētia acquisitionis, videlicet q. legatarius alicuius rei legatæ partem ipsius nō possit sibi velle, & partē nolē, qui est proprius & genuin⁹ sensus ipsius, vt expressim patet ex l. statim sequenti, quæ loquit. i. rñ. in istā ter minisisti? l. licet aduersus, quoad de cisionē, & per aduersatiuā, sed a partē declarat, hanc l. in casu cōtrariō loq. prout dixi. Videt enim legem istam debuisse sic dicere. Neminē eiusdem rei legatæ posse sibi partem velle, & partē nolle verius est. Aliās cōtexturā est mutila, & nō videt vllaten⁹ tolerabilis salua rōe latinæ phrasīs. Sed oporteret ad capiendū rectum ex ea sensum ipsam exponere, verius est, neminē eiusdē rei legatæ partem acquirere, & partem minime, quæ esset insipida expositio, & algidus dicēdi

Atten. ad vertentes.

modus: item & violentus: quoad literam, quæ vulgo per manus traditur.

Summarium.

- 1. **P**remissa necessaria ad intel. text. & eorum quæ Bar. hic tradit in distin. & decisione questionis.
- 2. Interesse solius voluntatis aliquando potest esse in consideratione.
- 3. Adaptatio ad materiam meliorationis per quatuor exempla, quorum primum est dubium.

L. Sed duobus.

SED duobus legatis relictis, vnū quidē repudiare, alterū velle amplecti posse respōdetur. Sed si vnū ex legatis onus habeat, & hoc repellatur, non idem dicendum est. Pone enim cui decem & Stichus legat⁹ est, rogatum seruū manumittere, si falcidia locum habet, ex decem vtriusque legati quarta deducetur. Igitur repudiato seruo, non euitabitur onus deductionis, sed legatari⁹ ex pecunia duas qrtas reliquet.

Notat Bal. ex ista l. Sed duob⁹, quæ statim cōtinuatiuē sequit legat⁹ positā Neminē, q. cōmodum, cui on⁹ cohæret, non potest absq. onere agnosci. Nā hic legatū factū ē seruo habebat on⁹ manumissionis p testatorem sibi appositū, ex quo resultabat non esse deducendam falcidiam, & onus eiusdem falcidiæ deducendæ subsultauit ad aliud legatum de decem, quæ etiā sunt defalcāda pro legato serui. Quū itaq. legatū de decē fuit agnitum, non potest onus falcidiæ pro alia quarta quæ erat detrahenda de seruo, si detrahi inquam potuisset, re nū prætextu repudiationis factæ de seruo

seruo legato cū prædicto onere manumissionis. Et sic non tantum hoc procedit, quando onus est pecuniarium, & consequenter cōcernit rem familiarem, sed etiam si non sit pecuniarium, vel non cōcernat talem rem familiarem, vt hic, & in l. Si quis in testamento, ff. de Condi. insti. & in l. Si cui legatum, cum l. sequen. j. de Condi. & de mōstra. quibus etiam probatur, idem iuris esse, siue per viam dispositionis, siue modi, siue cōditionis onus fuerit iniunctū, vt ibidem Pau. de Cast. intelligit. Et quanquam illæ leges loquantur in onere adoptandi vel emancipandi, quæ omnia nō sunt de re familiaris, vt in l. Filius familias, §. Secundum vulgarem, §. tit. i. & no. glo. vbi Bald. (in alio tamen proposito) in l. 3. C. de Vin. liber. Tamē ratio quæ ponitur in d. l. Si cui, dum ibi ad ad verbum dicitur, [Neg. enim debet circumueniri testantium voluntas.] est communis ad omne onus quouis modo relictum. Ad idem lex Decem, ff. de Fideicom. liber. dum licet ibi inquit, [Cogendam legatarium redimere seruum, & se oneri subiecisse dum accepit, vel doctorem, etc.] Ad idem tex. clarior ac melior ceteris in l. Vna, §. Pro secundo, ad fi. C. de Cadu. tollē. vbi etiam idē dicit, vt. §. dixi, in quolibet onere & quomodo cunq. iniuncto, siue per viam conditionis, siue modi, siue alterius grauaminis, etiā per modū dispositionis appositū. Et illū tex. notat ibi Saly. & gl. ibi allegat plures concordātes. In ceteris aut notabilibus nō expedit vltērius insistere, q. sunt clara. Ex distinctione aut Bar. sup. sunt nōnulla colligenda. Ad quæ priusq. veniam primò pmitte debet ad declarationē text. & eorū quæ Bar. tradit, q. in hac lege inest onus legato serui, id est ipsa manumissio, quod quidē onus est legatarij. Et ex hoc resultat aliud onus,

scilicet, falcidiæ deducendæ ex legato quantitatē, loco falcidię, quæ erat ex legato serui deducenda, & de primo onere loquitur Bar. hic post principium, in ver. In. l. Sed duobus: quæro, & iterum in ver. Et est aduertēdū, & istud est onus iniunctum ab homine. De secundo loquitur Bar. in decisione questionis, quā tractat de executorē, vbi onus falcidiæ ex legato quantitatē deducendę nuncupat onus legitime, quod resultat ex alio onere manumissionis. Et ad istam declarationem, quæ est hic admodum necessaria, est tex. expressus in hac l. Sed duobus, in ver. Pone. Nam quando loquitur de legato serui manumittēdi, vocat ipsam manumissionem onus. Et quum postea loquitur de deductione secundæ falcidiæ, de legato pecuniario faciendā, vocat etiā illā deductionem, onus. Et ista sunt valde notanda, quia aperiunt intellectum istius l. Et euitatur equiuocatio & cōfusio, quæ posset insurgere circa dicta Bar. & Doct. si istud suppositū nō attenderet. Et est aduertēdū, q. in decisione questionis p Bar. mota de executorē, Bar. voluit argumētatiuē inducere istū tex. a cōtrario hoc modo, vt quæ admodū non potest hic p legatarium repudiari on⁹, id est legatū serui oneratum onere manumissionis retēto cōmodo. i. legato quantitatē cū vna sola defalcatiōe ex quātitate faciendā: sic cōtra non potest recusari cōmodū, vt habeat onus. Sed reuera termini nō sunt pares, imò satis diuersi secundū Rapha. Redeūdo itaq. ad distinctionē Bart. ex ea primū colligit, q. quæ admodū quādo sunt plura legata, quorū vnū habet onus, & aliud nō habet, nō pōt illud absq. isto repudiari, simpliciter in quā, & absolūtē, licet causatiuē sic. Ita etiā si legatū a principio esset vnū. solū habens onus, &

legatarius decederet relictis pluribus heredibus, non posset vnus eorum partem etiam oneratam acceptare, & alius partem aliam oneratam repudiare, quin potius vel omnes deberent omnes portiones repudiare vna cum onere in iuncto, vel eas omnes agnoscere vna cum eodem onere: ea forte ratione, quam Bart. praedixit. scilicet quia posset praedictum alteri inferri, puta alij cohæredi vel cohæredibus, successori vel successoribus eiusdem legatarij, quibus accresceret pars onerata, vel etiam heredi primi testatoris, ad quem rediret legatum, contra eorum forte voluntatem, quorum intererat pecuniaria non subire onus partis vacantis. Imò etiam sufficeret in interesse solius voluntatis, de quo habetur in §. Præterea si quis, in sti. de Actio. que Bart. commendat in l. Si filius qui patri, in duobus locis. scilicet de Vulga. & pu. & no. gl. in l. pe. ff. de Condi. ob causam, quam Bal. in eam rem allegat in l. Cui seruus, §. Si titio, §. tit. 1. Et est bonus tex. in l. vlti. ff. de Vsu & habi. quem in id Soci. no. in l. 3. §. Purè, col. 1. ff. de Libe. & posthu. Et istud planè procederet, si onus adiectum esset in vim conditionis per praedictas l. Cui fundus, & Qui duobus, §. allega. Sed referendo praedictam decisionem Bar. prout est referenda, ad istam l. Sed si duobus, quia Bart. ea innitur, est singulariter notanda, ex quo loquitur in grauamine seu onere adiecto per viam modi siue dispositionis, de quo modo loquitur praedicta l. Fistulas, §. Qui fundus, §. allega. Vnde si pater hodie meliorasset vnus ex filiis in tertia bonorum parte, onere aliquo adiecto in fauore aliorum filiorum, vel nepotum, vel extraneorum in defectu descendenti iuxta legis Taurinae dispositionem, qui quidem melioratus decederet pluribus relictis heredibus, non possent aliqui heredes illius praedictarij seu

Ad materia
melioratio-
nis

meliorati meliorationis partes acceptare, & alij alias partes repudiare: imò vel omnes deberent omnes partes cum onere acceptare, vel omnes cum onere similiter repudiare. Vel forte in tertio Bart. fuit loquens in casu istius l. Sed duobus, vbi vnus legatum fuit relictum sine onere, aliud cum onere, & voluit dicere, quod eo casu si transiit mortuo legatario ad duos heredes eiusdem legatarij non potest per eos acceptari legatum sine onere, & repudiari legatum cum onere. Vel forte in tertio Bart. fuit velle dicere quod hoc secundo casu vnus ex heredibus legatarij non potest partem legati sine onere & partem legati cum onere repudiare, & alij alias partes. s. oneratam & non oneratam acceptare, sed vel ambo heredes vnus legatarij debet vtrumque legatum agnoscere, vel vtrumque abijcere, vel repudiare, quia si vnus repudiet partes vtriusque legati, onerati. scilicet non onerati, cum alij non teneat necessariò agnoscere tales partes accrescentes, talis repudiatio vergeret vel in praedictum eius, in cuius fauore onus fuit appositum ipsi legato, vel potius in praedictum eius heredis primi testatoris, ad quem erat reditura vtraque pars legati, tam onerata, quam alia libera, nisi velle vtraque repudiare. Colligitur secundo ex dictis Bart. in eadem distinctione, quod quoniam res quae legatam alicui, relinquitur per partes, potest eiusdem rei vnus pars agnoscere, & alia repudiari. Quod etiam non referens Bart. tenet Ang. de Perig. hic p. l. Lucio. §. co. vt. §. retuli ad finem tertiae limitationis. Et hoc dictum Bart. dicit alibi non reperiri. Frat. de Are. in l. Si solus, col. 2. §. de Acq. here. reddens rationem, quia eo casu non subest inconueniens legale, quod quis decedat per parte testatoris & pro parte intestatoris. Alia potiorè rationem ponit hic Raph. Cu. quod etiam sequitur conclusionem Bart. videlicet, quia eo casu quoad effectum talis dispositio censetur esse multiplex, & sic

Ad materia
melioratio-
nis hodie
na.

sic sunt plura legata. Argu. tex. in d. §. Vbi autem, quem Bart. hic allegat, post glof. Et istam rationem sensit etiam Angel. hic, quo loco §. proxime citauit. Vnde si hodie secundum l. reg. filius per patrem melioraretur in tertia vel quinta bonorum parte, & assignaretur sibi separatim in pluribus rebus, siue in pluribus partibus eiusdem rei, posset per eum vna pars acceptari, & alia repudiari. Sed quia potest dubitari, an illa assignatio operetur diuisionem, & sic inducat diuersa legata, an verò non diuidat, sed potius inducat demonstrationem simplicem, quod magis credendum est, ideo melius explicaretur ista adaptatio in filio meliorato in diuersis rebus, vel in diuersis partibus eiusdem rei: ita quod pater meliorans postea subiiceret se facere praedictam meliorationem cum assignatione rerum, vel partium eiusdem rei, pro tertio vel quinto bonorum: & sic quod demonstratio meliorationis tertij vel quinti fieret accidentaliter, & assignatio partium diuisiua fieret principaliter & dispositiue. Vel posset etiam Bart. intelligi de partibus quotitatiuis, & sic adaptatio ad l. reg. fieret hoc modo, quod si meliorabat filium primò in medietate tertij, deinde secundo eundem in alia medietate eiusdem tertij. Et hic est etiam bonus intellectus ad verba Bart. & ad aptatio recta ad hodiernam meliorationem. Potest etiam exemplum meliorationis poni in diuersis dispositionibus respectu tertij & quinti, vt si pater primò meliorasset filium in tertio, & secundarid. i. in alia parte testamenti in quinto: nam filius posset vnus acceptare, & aliud respucere, quia sunt diuersa prelegata.

Summariu.

1 **S**umma comprehensua omnium le-
cturarum.
2 Quando in casu istius l. heres dicitur non fecisse, ut legatum dicatur purificatum, & debeatur, & concluditur, ut infra nus.
3 Intellectus ad l. Hæc conditio. 2. de Condi. & demon-
strat.
4 Differentia inter conditionem affirmatiuam & negatiuam.
5 Concludit cum opi. Bar. in intellectu istius l. quod esse magis communem ex sequen. apparet.
6 In materia conditionis negatiue differunt contractus & ultima voluntas ad iudicem.
7 Aduertentia necessaria ad Bart. hic ex quo patet communem opinionem esse cum eo, respectu heredis & contra cum quoad extraneum.

L. 3. Si ita.

Si ita legetur, hæres dare damnas esto si in Capitulo si non ascenderit, vtile legatum est, quantum in potestate eius sit ascendere vel non ascendere.

Hæc non diuiditur, quia sub vno verborum constructu & ambitu ponit vnã duntaxat decisionem, & in summa hoc continet. Legatum potest relinqui in tacitam seu velatam voluntatem heredis, tertij, & legatarij. Et hæc summa comprehendit omnes lecturas, quæ omnes procedunt ad istam l. vt patet ex traditis in l. r. §. isto tit. quantum vnus primam, quæ in herede delequitur, dicat Alberic. communiter approbati, secundum quam probatur hic, valere legatum collatum tacite in heredis potestatem sub conditione negatiua de non faciendò. Et ad istius l. declarationem querit Bart. opportunè, & fuit questio Doctorum antiquorum, vt ex relatione Alberici

2 hîc patet, quando dicitur † heres nō ascendisse, vel non fecisse, &c. Et sic quando cōditio negatiua collata in potestatem haredis dicitur purificata, vt legatarius possit legatum assequi. Et an expectandum sit, q. hares desinat incommutabiliter posse ascendere, quod videtur per l. Ita stipulatus, in prin. in versic. [Nec ante.]. ff. de Verb. ob. vbi probatur, q. prius debet declarari illud quod venit in conditione negatiua de non faciendo adiecta promissioni, q. stipulatio cōmittatur. Et loquitur ille tex. de declaratione faciēda per rerum naturam, vt q. promissor esset mortu⁹, vel perpetuō impeditus: nō autem intelligitur de declaratione per sententiam iudicis, secundum Pau. de Cast. ibi. Et hoc ipsum clarius probatur ex. §. r. eiusdē l. quem ibi not. Claudius Aquen. ad hoc, q. nunq. cōditio negatiua de nō faciendo dicitur impleta, donec potest fieri. Sic videtur in casu istius l. dicendum, q. quum heres sit is, qui venit obligandus ad præstationem legati, sub illa conditione, si Capitolium non ascendisset, relicti, oporteat constare prius, haredem ipsum non posse ascendere, q. legatum debeatur. Ad quod etiā est tex. no. in l. Quicquid astringendæ, §. fi. eo. tit. qui in suo casu non est alibi secundum Bal. ibi, & deciditur ibidē, q. ista verba, si Capitolium non ascenderit, intelliguntur, si immutabiliter non potuerit ascendere. Et per illum tex. ita tenet Pau. de Castr. hîc, & ante ipsum allegauit etiam illum Albericus post Iaco. hîc. Sed contrarium, q. imō in casu istius tex. et si secundum primam lecturā glossa, quæ vult rectum in haredem loqui, sufficiat, q. hares potuerit ascendere, & non ascenderit, vt statim censeatur conditio purificata, & legatarius admittatur absq. eo q. sit expectanda, vt non possit ascendere, teneat hîc Bar. per l. Hæc conditio, la. 2. §. de Condi. & demonstr. Sed lex illa multipliciter † potest euadi secundū Pau. de Cast. hîc, qui inter alia tenet, q. illa loquitur in cōditione affirmatiua, sed ista l. loquitur in conditione negatiua. Et idem dicunt Ioan. de Imo. & Ange. de Perf. hîc, vltra quos addo, istud tenuisse prius glossam Ordin. ponentem differētiā inter cōditionem affirmatiuam & negatiuā, in can. Quidam maligni. §. q. r. Quæ glossa declarat naturam † illius conditionis, si Capitolium intraueris, eā esse, quam ponit prædicta l. Hæc conditio, la. 2. seu parua, scilicet, vt quum primum potueris intrare, intres. Sed conditio, si Capitolium non intraueris, intelligatur seu verificetur. s. quū primum desinas posse intrare, per d. l. Ita stipulatus, §. r. Et illam glossa allegat Bald. in l. 3. colu. r. C. Qui accusa. non po. Sed quantumvis l. illa Hæc conditio, la. parua, aliās la. 2. non faciat, p. Bar. tamen in casu istius l. secundum primam & secundam lecturam (nam de tertia dicitur inferius) videtur tenenda † opi. Bar. quæ fuit Iacobi, vt hîc refert Alberi. in cam. etiam inclinās, dum vltimo loco ipsam recitat. & eādē tenet Ioa. de Imo. & Ange. † Peri. hîc p. l. primā, §. Itē si ita. §. ad l. Fal. Eam etiam tenet Alexand. hîc in additiuncula ad Bart. per illum tex. vbi probatur, q. illa conditio, si penū non dederis, verificatur, si quā primum dare potueris, non dederis. Sic etiam conditio illa, de qua l. ista loquitur, si non ascenderit Capitolium relata ad haredem intelligitur, id est, si quā primum potueris ascendere, non ascēderis. Ad idem l. Si penum, §. Quando di. lega. ce. quum Rapha. allegat hîc, sequens opi. Iaco. de Are. quæ est Bart. simpliciter in prima lectura,

standum, vt non possit ascendere, teneat hîc Bar. per l. Hæc conditio, la. 2. §. de Condi. & demonstr. Sed lex illa multipliciter † potest euadi secundū Pau. de Cast. hîc, qui inter alia tenet, q. illa loquitur in cōditione affirmatiua, sed ista l. loquitur in conditione negatiua. Et idem dicunt Ioan. de Imo. & Ange. de Perf. hîc, vltra quos addo, istud tenuisse prius glossam Ordin. ponentem differētiā inter cōditionem affirmatiuam & negatiuā, in can. Quidam maligni. §. q. r. Quæ glossa declarat naturam † illius conditionis, si Capitolium intraueris, eā esse, quam ponit prædicta l. Hæc conditio, la. 2. seu parua, scilicet, vt quum primum potueris intrare, intres. Sed conditio, si Capitolium non intraueris, intelligatur seu verificetur. s. quū primum desinas posse intrare, per d. l. Ita stipulatus, §. r. Et illam glossa allegat Bald. in l. 3. colu. r. C. Qui accusa. non po. Sed quantumvis l. illa Hæc conditio, la. parua, aliās la. 2. non faciat, p. Bar. tamen in casu istius l. secundum primam & secundam lecturam (nam de tertia dicitur inferius) videtur tenenda † opi. Bar. quæ fuit Iacobi, vt hîc refert Alberi. in cam. etiam inclinās, dum vltimo loco ipsam recitat. & eādē tenet Ioa. de Imo. & Ange. † Peri. hîc p. l. primā, §. Itē si ita. §. ad l. Fal. Eam etiam tenet Alexand. hîc in additiuncula ad Bart. per illum tex. vbi probatur, q. illa conditio, si penū non dederis, verificatur, si quā primum dare potueris, non dederis. Sic etiam conditio illa, de qua l. ista loquitur, si non ascenderit Capitolium relata ad haredem intelligitur, id est, si quā primum potueris ascendere, non ascēderis. Ad idem l. Si penum, §. Quando di. lega. ce. quum Rapha. allegat hîc, sequens opi. Iaco. de Are. quæ est Bart. simpliciter in prima lectura,

Rōde vt in l. r. nu. 6.

In oppositi.

ctura, & in sequenti eandem tenet opi. Et quemadmodum illi tex. intelliguntur præcedente interpellatione, & sic mora, ita & eodē modo ista opinio Bart. cum isto text. est intelligenda. Nam prædicta l. Quicquid astringendæ, §. fi. allegata per Bar. hîc, & per Alberic. in prima opi. per eum relata loquitur, vbi simul cum conditione negatiua fuit etiam appositū tempus. Et istud est quod Bal. ibi singularizat, vt dixi. Quod quidem tempus non fuit adiectum in casu istius l. Vnde si testator hîc dixisset, lego Titio domum, si hares intra decē dies, vel menses, vel annos Capitolium nō ascenderit: tunc deberet expectari lapsus illius temporis per testatorem designari. Sed forte Paul. de Cast. non ponderat text. in eadem l. Quicquid, §. fi. in illo articulo, sed in alio, dum tex. dicit, [Nam est uerba ambigua sunt, &c.] Vbi probatur, q. in dubio conditio negatiua in non faciendo relata ad obligatum, aliās obligadū, intelligitur incommutabiliter. Sed ad hoc potest faciliter responderi, q. ille tex. in ratione sui cōcordat cum dicta l. Ita stipulatus, §. r. vbi glossa. in parte Penus, dicit, aliud esse † in contractibus, aliud in vltimis voluntatibus: & ita Bar. ibi concludit per multaiura diffusē de hoc puncto differēs in verb. Venio, ad quartam particulam, & ibi etiam tradit Ias. post Bart. & alios Doctores. num. 6. vbi ponit rationem diuersitatis. Et vltra ipsum in probationem opinionis Bar. hîc possent adduci ea quæ Alexand. tradit in eodem ferē proposito, in l. r. col. 5. s. isto titu. de quibus ibi memini super glo. mag. in parte, An cogatur, ad si. additionis. Obseruandū † tamen vltimō est hîc, q. quatenus Bar. vult, q. in casu in quo conditio negatiua apponitur extraneo, legatū puri-

ficetur, non statim quā primum potuerit ascendere, sed ita demum si de seipso posse ascendere. Doctores omnes tenentes opinionem Bar. in primo casu vbi conditio negatiua apponit haredi, de quo latē. s. est dictū, dum loquitur generaliter & indistinctē, præsupponit, idē esse in extraneo: quia inter eos. s. haredem & extraneū nulla est differētia, etiā in casu l. r. s. eo. & in casibus ibi positus per glossa. Et ex consequenti nō video, quomodo opi. Bar. quoad mēbrum extranei procedat. Tenendū est ergo indistinctē, in extraneo idē quod in haredē. s. tenuit Bar. & Doctores. cōiter post illū, quibus etiā Pau. de Cast. hîc. in vtroq. casu. s. haredis & extranei, diuersum ab alio. 3. casu teneat, videlicet, q. ad hoc vt cōditio de qua loquitur hęc l. dicat ad impleta oporteat, q. tã hères, vt dictū est, q. extrane⁹ desinat posse facere. Sed idem quā rñsum est. s. sūdamēto ipi⁹ quoad haredē, rñdendū est etiā quoad extraneū. Et in hui⁹ l. pposito cōis opi. expressē est cōtra Pau. in haredē, & tacitē seu implicite aut præsuppositiue in extraneo. Cætera dic, vt per Bar. hîc, post glo. & Doctores. in l. r. s. eo.

Summarium.

- 1 **V**erus & cōmunis istius l. intellectus.
- 2 Quid sit facere partem alteri.
- 3 Valeat dispositio testatoris facta in fauorē alienius incapacis, cū fuerit capax, vel in tēpus quo legitimitur secundū cōm.
- 4 Ius speciale non est in consideratione, quin potius id quod de iure speciali speratur, præsumitur non posse fieri, neque posse euenire.
- 5 Sustinetur exemplum Pau. de Cast. in legitimatibus de facili impetrabilibus, siue quo a cōmuniter contingentibus facilliter possunt impetrari a quocunq. ni. infra, nu. 7.
- 6 Actus momentaneus regulariter non habetur in consideratione.
- 7 Responso, ut supra, sustinendo, idē exemplum.
- 8 Secidū testamentū in quo instituitur filius testatoris spurius, vel aliquis deponatus, nō tollit primum, nisi fuerint instituti vel sub conditione si legitimabitur, vel si fuerit per Principem restitutus.

- 9 Restrictio est intelligenda ad regulam de qua supra non solere inspicere, quod solet evenire de iure speciali.
- 10 Securius est uerior est intellectus Bart. et communis ad hanc l.
- 11 Solidatur praedictus communis intellectus contra intentionem et sensum Raphaela.
- 12 Propter indignitatem, quis non perdit ipso iure sed per sententiam.
- 13 Acquiruntur sine bona confiscata propter delictum sine alta agnitione, siue confiscata fuerint ipso iure sine per sententiam.

L. Si Titio.

Si Titio, & ei qui capere non potest, de eadem legata sunt, quia duobus haeres dare datur, & unus capere non potest, quinq; sola Titio datur.

ST A. L. secundum glo. diuiditur in duas particulas, prima stat in principio. secunda ibi, Quinq; sola. Sumatur ut per Bar. & Bal. Verus & communis est ad hanc intellectus est, quod si legatur simpliciter alicui capaci simul & alicui incapaci, qui tamen non est funditus & omnino incapax, sed quavis ratione iuris vel aequitatis potest admitti pro se, vel pro alio, facit partem capaci, ut incapax non admittatur nisi ad solam suam partem legati, & sic quacunq; via talis incapax possit admitti siue ad propriam, siue ad alteri utilitatem, facit alteri partem, id est facit, hoc est, impedit ne alius admittatur nisi ad partem, vel id est facit, vel est causa, aut praestat causam, quod alius non habeat nisi solam suam partem, secundum Bar. hic, & in l. Huiusmodi, §. Si Titio, 1. col. §. tit. primo, ubi hanc intelligentiam sequuntur communiter Doctores. & sic cessat tota glo. hic secundum Alberi. in apostillatione textuali. Et quoniam nos scribentes hic remittunt se ad tradita per eos post Bar. in d. §. Si Titio, ideo amplius super hoc articulo non est in praesentiarum insistendum. So-

lūmodo expedit considerare exemplum Pau. de Cast. ad hanc l. (quod videtur virtualiter includi sub generalitate expositi per glo. hic, dum refert antiquum glossatorē Roge.) in qua tum Paulus dicit posse exemplificari in legato facto capaci, & filio spurio testatoris, si vel cum legitimabitur, vult Pau. quod quis seipsum non explicet, quod sola pendentia legitimacionis operatur, quod filius spurius legatarius faciat partem alteri collegatario absolute seu in totum capaci: quemadmodum illud idem operaretur pendentia natiuitatis posthumi, cuiusdemque collegatarij. §. quando iam nato cum nascituro id est posthumo legato uiuisset factum insimul & coniunctim, ut in l. Qui quartam, §. si. cum l. sequen. in principio. (licet Pau. alleget finem) §. ti. primo. & glo. hic. Et in quantum Pau. praesupponit ultimam dispositionem et collatam in tempore legitimacionis valere, idem voluit Ange. & Ioa. de Imol. in l. In tempus, §. de Hære. insti. per illum rex. & idem post Bald. ibi in l. Si quis ita instituat, co. tit. & Fran. de Are. & Moder. per illum tex. in l. Gallus, §. Institues, §. de Libe. & posthu. de quo articulo dixi aliam plenius in relectione quam feci de l. Hæredem meum, §. isto titu. Et ut ad exemplum Pau. redeam, quum praesuppositum ipsi sit verum, & approbatum communiter ut per las. in d. §. Instituens, in primo no. exemplum ipsius ad hanc l. videtur procedere. Eius tamen obstat quia pendente illa conditione. si collegatarius legitimabitur, licet fiat pars alteri collegatario capaci, & illegitimam interim speret se fore admittendum adueniente seu obtenta legitimacione, tamen illa spes conditionalis non videtur debere esse in consideratione, duplici ex capite. Primo, quia eius modi conditionis purificatio est de iure

4 iure speciali, quod non solet considerari, ut in l. 4. §. 1. ff. de Fideicō. liber. quam ita summat Bar. ibi, & ad idem eundem tex. allegat Bar. in l. 1. col. 4. post medium, §. de Vulga. & pupi. & in alijs plerisque locis. Et notat Innoc. in c. Pastoralis, post prin. de Cau. pos. & propri. ubi adhuc amplius dicit, quod imò censetur, vel praesumitur id non posse fieri, quod reputant lingu. no. Cardin. Flo. & Pau. de Eleaza. in cle. vna de Cau. pos. & propriis. & allegat Inno. in idem Panor. in c. Quod Dei timorem, de Statu monacho. Ad quod facit glo. ord. in l. Continuus, §. Cum quis, ff. de Verbo. obliga. & glo. in l. 2. in §. Expectanda, §. de Bono. po. secundum Tab. in vers. repudiauerit, quae allegat dictam l. 4. §. 1. Facit etiam glo. in cano. Episcopū. 64. distin. & glo. in c. Gratia, de Rescriptis, in. 6. Et sic illa verba Bar. hic dum dicit (vel admitti speratur.) videntur debere intelligi de iure communi, non autem de iure speciali, nisi forte sustinendo exemplum Pau. de Cast. Ad hoc respondeamus, quod legitimaciones communes id est, quae assidue sunt hisce temporibus, in forma communi in qua, sunt facilis impetrationis, & conceduntur faciliter cuius impetranti, quo casu cessant praedicta, ut in l. Apud Iuli. in si. ibi, [Cuius dicitur non soleant.] à sensu opposito. §. titu. 1. ubi notant Aret. & Moder. pro limitatione gl. in d. §. Cui quis, & no. idem Pau. in eo. §. Cum quis, & in l. Omnimodo, §. Imputari, ad fi. C. de Inoffic. testa. & Bal. in l. Vna, C. de His quae pœ. no. relin. quem Anch. sequitur in regula Nemo, col. 2. de Regu. iuris, lib. 6. Voluit forte eum allegare in lectura antiqua: nam in ea, quae communiter circūfertur, non reperitur hoc: & dixi latius in praedicta relectione l. Heredem meum. Et in his legitimacionibus facilius impetrabilibus

procedit planè exēplū Pau. ad istā l. Secundò obstat huic exēplo vel lecturæ Pau. de Cast. quia hæc l. loquitur quando legatarius in capax facit partem alteri collegatario perpetuo, & sic impedit ius accrescendi perpetuo, dum litera dicitur, [Sola quinq; Titio debetur.] Sed in exēplo Pau. de Cast. si fit pars alteri, fit momentaneè & temporaliter, nam fit in euentū conditionis, quæ potest verisimiliter deficere, prout alio let fieri in alijs conditionibus casualibus, quarum natura est sese habere ad esse, & ad non esse: & sic non impeditur ius accrescendi perpetuo & irreuocabiliter. Lex quippe non considerat actus momentaneos. l. Qui sic, vbi Bar. & Doct. ff. de Solu. Ad idem l. si. §. si. in fi. C. de Bon. quæ libe. vbi non consideratur translatio dominij momentanea, id est, momento duratura. Et no. Bar. per illum tex. in l. si. nu. 9. in vers. Rū. ad l. si. ff. de Condi. insti. & Ang. in l. Voluntas, ad fi. C. de Fideicō. vbi ex hoc subdit, quod prohibitus alienare extra familiam, poterit alienare extra familiam ea lege, ut in cōtinenti debeat restituere ipsi, vel eidem familiæ, per tex. in d. §. si. quæ reputat no. las. idem tenes, in l. Filius familias, §. Diui, col. pe. in vers. 4. limitata. §. tit. 1. in. 2. lectu. Et allegat etiam l. Cogi, §. Hi qui solidū, ad Trebe. quæ etiam commē. Barba. l. 4. §. Catō, col. 2. r. in vers. Et adduco, ff. de Verb. oblig. vbi dicit idem esse in vasallo & ephyteota alienatib; feudū & emphyteosim sub eadem forma. Idem tenent alij Doct. relati per las. in l. 3. col. 45. C. de iure emphy. & Hipoli. cōsil. 136. incipit. Cōsului proximis dieb; col. 3. in vers. Cōfirmant. 2. volu. Et ex hoc. c. videt dicendum, quod in exēplo Pau. d. Cast. licet collegatarius, cui est legatum relictū sub conditione praedicta. l. si legitimabitur, faciat partem alteri collegatario capaci, tamē facit eam commutabiliter, &

& quodammodo momentaneè, & sic improprijssimè, ex eo q̄ quavis sit pe nitus incapax de præfenti, & in parte inutiliter eirelictâ, ius accrescendi im pediatur respectu collegatarij capa cis, propter appositionem prædictæ cõditionis, si vel cum legitimabitur, tamen tale impedimētum potest tol li, si legitimatio non subsequatur ex post facto, & consequēter non impedit perpetuè & irrevocabiliter ius ac crescendi, vt est videre in cõditio po stea deficiat, vt quia collegatarius cõ ditionalis nõ obtrineat prædictam legi timationem, in cuius euētum fuit sibi relictum legatum. Et de hoc im pedimento, vt dixi, nõ est credendū istam l. loqui, & sic exēplum Pau. de Cast. non est solidum: nisi velimus id saluare, vt diximus in præcedentis ob iectionis solutione, videlicet q̄ nõ est verisimile, hanc conditionem legi timationis defecturam, quin poti⁹ eam forte extiturâ, quia legitimatio ordinaria, & que solet concedi in for ma cõmuni, cõsuevit faciliter imperari: secus in concessionibus legiti mationum exorbitantibus, & incon suetis concedi, prout sunt legitima tiones incestuosorum, adulterinorū, & nephariorum. Aliæ autem legiti mationes filiorum naturalium vel spu riorum simplicium consueverunt fa ciliter concedi. Itaq; in legitimatio nibus solitis concedi, quæ passim nõ censentur impossibiles, procedit exē plum Pau. de Cast. secus in alijs, vt de vtriusq; supra exemplificauimus, nec nõ in legitimatiõibus filiorū incestuosorū, nephariorū, & adulterinorū, quæ solent difficulter, & cū causæ legiti mæ examinatione cõcedi, est distin guendum, an nihilo minus regulari ter concedi consueuerunt, licet eum difficultate, an verò minimè, vel vix aut perq̄ raro, q̄a primo casu erit idē

quod in alijs, licet non in secundo, put clarè præsupponit Pau. de Cast. in d. §. Cùm quis. Et sic exemplum, quod ipse ponit in hanc l. potest in duobus casibus saluari, de quib⁹ proximè est dictum. Retenta itaq; lectura seu exē plo Pau. de Cast. secundum prædictas saluationes, videtur per eas declaran da decisio Bar. in l. 1. ad fi. §. de Iniusto rup. irri. facto. testamento, dum tenet q̄ secundum testamentum † in quo spurius vel de portatus instituitur nõ tollit primum. Quod etiã tenet post Doct. ibi. Ias. in d. l. Apud Iul. §. fi. col. 3. & Bñs de Plū. in d. l. 4. §. 1. vt illud non procedat, vbi testator instituit expresse spurium in secundo testa mento sub conditione, si legitimare tur, & legitimatio esset talis qualita tis, q̄ de facili esset impetrabilis, vel si difficulter, tamen esset consueta cõ cedi. Idemq; esset, si postea effectuali ter sequeretur legitimatio, quantun cunq; videretur à principio esse dif ficilis concessionis, & in sueta obtine ri. Nam † illud quod vulgo dicitur, q̄ id quod potest euenire de iure specia li, non est habedum in consideratione, intelligitur in specto præfenti sta tu, id est, quoad effectū præfentaneū anteq̄ actus sequatur: secus post rem subsequutam cum effectu, quia tunc bene consideratur euenire de solo iure specialitè à principio possibilis, post q̄ eueniret de facto, & effectus suos operatur si eueniat, vt in l. Non quocunq; §. Si ex bonis, §. tit. 1. secundum Ias. in l. 1. col. 8. §. de vulga. & pupil. & Decius in l. Ea que raro, ff. de Regu. iuris. Sed hoc non potest adaptari ad casus in quibus medio tempore esset quaesitum ius alteri, vt in hac l. si refe ratur exemplum Pau. ad casum in so litum concedi, & sic ab initio impos sibile in casu dictæ l. 4. §. 1. Tur⁹ † est igitur, intelligere istum textū in co qui

qui propter indignitatem nõ capit, vt hic intelligit Bar. & in d. §. si Titio; vbi istud bis tenet, & inquit: Rapha. Cui ibi quod omnes ita tenent, & q̄ licet sit contra mentem istius l. tamè quod oportet ita tenere, forte id dixit Raph. Cu. quia ista l. loquitur per verbū, capere, quod intelligitur cū effectu, vt in l. Aliud est capere, cum concordantijs ibi per glo. traditis, ff. de Verb. signi. quæ capacitas non cõgruit indigno. Sed nihilominus † intel lectus Bar. & communis potest saluari per l. Cepisse, eo. tit. de Verb. signi. vbi tex. inquit, [Cepisse quis intelli gitur quando alijs acquisiuit.] sic in propo sito, cū indignus acquirat fisco, seu fiscus acquirat per illum, ex quo propter ipsius indignitatē ab eo auferit, & † indignus nõ perdat ipso iure, sed per sententiam, vt est glo. ordinaria in l. His consequenter, §. 1. ff. Famil. herci. secundum quod eam no. Bal. in l. Codicillis, §. Matre. j. isto tit. & in l. Hæreditas, col. fi. C. de His quib. vt indig. ergo facit partē collegatario. Præterea si rem ipsam internè consi deremus, non dicitur in hoc tex. ca pere affirmatiuè, sed negatiuè, non capere, quod congruit etiam indig no & propriè & rectè, ex quo non ca pit cum effectu, sed ad commodum fisci, & sic eum non capiat sibi, non potest dici capere in effectu vel cum effectu. Sic itaq; lex ista potest exem plificari in omnibus casibus, in quibus collegatarius ob vitium vel deli ctū suū reputaretur indign⁹, qui ponuntur in tit. C. & ff. de His quib. vt indig. de his loquor qui ad rē nram esset adaptabiles, vt in l. 3. & in l. Mu lierem. j. Quib. vt indig. & in alijs ple riq; casibus, ad hanc l. in quâ adapta bilibus. Ad dēdū est tamè, q̄ licet qñ bona auferuntur ab aliquo tanq̄ indi gno, nõ acquirantur † fisco ipso iure, sed

per sententiã & agnitioñẽ subsequen tam, vt est proximè dictū: tamen si bonã alicuius propria propter deli ctū cõfiscantur siue per sententiã, siue ipso iure, acquiruntur fisco absque alia agnitioñe secundū Bar. post Dy. in l. 1. §. An bona, ad fi. ff. de Iure fisci. Quod est nõ secundū Vincen. in l. Si vir. j. ad l. Fal. Cetera pertinentia ad istius materiæ declarationem & am plicationem videnda sunt per Bar. in d. §. Si Titio, vbi etiã omnes Doct. post eum tractant de hoc puncto. Et ex secunda regula ibi per Bar. posita plura alia exempla possent elici ad istum tex. Vltimò obseruandū est, q̄ exemplum positum hic per Bart. de deportato nihil penitus valet, quia deportatus est prorsus incapax secū dum veram & communem Doctōrum sententiam, contra glo. ibi in l. 1. C. de Hæred. in pra. færtim Pau. de Cast. Alex. & Iaso ibidem, & tenet idem Paul. in l. Si deportati seruo, ad fi. j. tit. 1. Nisi velimus saluare Bart. in eadem l. 1. col. 1. Sed non placet hæc saluatio, quia in illis casibus deportatus capit quoad effectum pro se, & non pro alio.

Summarium.

Communis opinio quod testator legat do rem hæredis vel legatarij non transfert dominium in legatarium, ex qua declaratur l. Vnum ex fami lia, §. Item, infra eo.

2 Ratio prædictæ communis opi. quia testator esse sit plene iure rerum suarum dominus, non tamen potest aduersus legem auctoritatem dispensare: siq; ipse testamentum vel dispositio seruari debet so lummodo, quatenus lex ex natura patitur, & non ultra, neque aliter, neq; alio modo.

3 Produciuntur communis sententiã ad casum quã do testator legasset rem hæredis vel legatarij, etiam de ipsius uoluntate, ut nihilo magis dominium in legatarium transferatur.

Sub.

- 4 Subdeclaratio prædictæ extensionis restrictiua, ut non procedat quando res heredis, qui consensit legato de ipsa facto, reperiretur penes ipsum legatarium sine culpa & uitio ipsius.
- 5 Qui tenetur alicui ad operam præstandam, tenetur ad sumptum faciendum in tali opera.
- 6 Propter culpam in negligente commissam non tenetur negligens ad actionem l. Aquil. ad estimationem, & cum hoc moderamine procedit tit. ff. de C. & inst. ad l. Aquil. & ita limitatur & intelligi debet.
- 7 Concludit allegationem communem, quæ fit de prædicta esse ueram, & glo. non esse ueram.
- 8 Fuga censetur quodammodo casus fortuitus, quo ad rem quæ non est solita custodiri.
- 9 Aduertentia consequentia ex intentione præsuppositiua Doctorum hic ad sibi intelligentiam huius casus, in quo fit mentio de non culpa heredis.

L. Si quis seruum.

SI quis seruum hæredis vel alienum legauerit, & is fugerit, cautiones interpõnenda sunt de reducendo eo. Sed si quidem uiuo testatore fugerit, expensis legatarij reducitur: si post mortem, sumptibus hæredis.

EX ista in principio non diuiditur per Doct. potest tamen commodè diuidi in duas partes, in quarum prima deciditur vnum dubium, in secunda eadem decisio declaratur per duos casus, ad hoc vt restringatur ad vnum eorum, scilicet secundum, quando post mortem testatoris, rem legatam, res ipsa aufugit, vel est translata vel transportata ad partes longinquas. Secunda ibi, [Sed si quidem] & ista subdividitur in alias duas. In quarum prima secundum Bar. text. loquitur, quando seruus vel alia res aufugit, vel in

longinquo ponitur post testamentum in vita testatoris. In 2. quando post mortem testatoris. Et quia præter apostillas textuales Doct. hic nihil dicunt, & examinatione materiæ (quæ truncatè tradunt) reseruant in declaratione glossarum, ideo omnia quæ per glo. & Doct. tanguntur, breuiter, resolute, ac substantialiter reducam, & prosequar, nonnullis additis, casus glossæ quam magistrum ibi Bal. nuncupat, & meliorem iuris Pauli de Cast. in l. Cum seruus, §. tit. r. Et primam quam ad casus è glo. eliciendos accedam, expedo glo. si. hic, in parte. Neque legatarius dominus fuisse videtur, iunctis verbis præceden. & iuncto etiã tex. velle, quod dominum rei hæredis legatæ per testatorem transferretur in legatarium, ac si res legatæ esset propria testatoris. Idem voluit gloss. etiam in re legatarij alteri legatæ, in l. secunda, in principi. in parte. In rem actiones, C. Communia de lega. post prin. gloss. quam Angel. ibi dicit non reperiri alibi. Et idè Ange. in l. Papinianus, ff. de Seruitu. titi. genè. & in l. Qui exceptionem, §. Si pars, ff. de Codi. inde. Sed ubiq. dicit eam reprobari per Doct. tam in re hæredis, quam in re legatarij alteri legatæ. In contrarium q. allegatur glo. in l. Si heredis seruus, in glo. magna, ante si. ibi. Vel dic secundum Azos. titu. r. vbi Bart. affert glo. similes, & iura eas probat. Est etiam glo. sim. in d. l. Papinianus, vbi Ange. & Paul. ponderant: & in l. Huiusmodi, §. Qui seruum, in glo. r. §. tit. h. r. & in l. Per diuersas, in versu. Seruus, C. Mandat. & glo. insolita ad id allegati in l. Quidam ita, §. Qui filium, in glo. mag. in parte, fatore, in versu. Quia illa hæres, §. ad Trebel. & in l. Hæreditatum, §. Ad l. Falci. quam Bart. adducit in eâ l. Si heredis seruus. Pro quibus est bonus

ius

nus tex. in l. Si quis inquilinos, §. r. §. titu. r. & in §. Si res legata, in versu. Si verò hæredis, cum sequenti. (qui videtur processisse à prædicto. §. r.) In titu. de Lega. vbi hoc idem ex illo tex. notat Christoph. Por. Ad idè vlt. Bar. affero text. optimum quem ad hoc no. ibi Ange. in l. Paulus respondet, §. ad l. Falci. Et ista est vera & concors omnium scribentium sententia in d. l. Si heredis seruus, ex qua nota declaratur tex. in l. Vnū ex familia, §. Si rem, §. isto tit. vbi licet testator siue sciat, siue ignoret rem esse hæredis, possit eam tanquam propriam legare, prout ibi disponitur, vt intelligatur ita demum, quod illius rei dominium in legatarium non transferatur, siue sit hæredis, siue alteri legatarij, cui fuerat aliquod legatum factum: nam vtroque casu seruificuè loquuntur Doct. Sed in secundo casu, vbi res est alterius primi legatarij, minor dubitatio subest, quod testator nõ possit talis rei alteri legatæ dominium transferre in illi legatarij secundum. Et revera in d. §. Si rem, est bonus tex. pro prædicta cõi cõclusionè. Itè declaratur, vt dixi, per eã. Cuius cõis sententiã nõ est propta, quia testator nõ potest disponere expressim, cõtra l. Id quod nostrum, §. de Regu. iuris, vt in l. Nemo potest, §. tit. r. & in l. Codicillis, §. vlti. §. isto tit. & in l. Cerdonem, §. de Ope. liber. Quæ tex. allegat Bal. in suo celebri consilio Schismatis, col. 2. q. licet testator sit dñs pleno iure, tamen nõ potest cõtra legum autoritatè dispensare. Itè in l. Ea lege, col. r. C. de Condi. ob cau. allegat d. l. Cerdonem, ad hoc, q. testamentum est seruandum, quatenus l. & natura patitur, nõ aliter. Si enim expressè testator non potest illi regulæ derogare, à fortiori ne que poterit derogare tacitè. Quæ quidem cõmuni Doctorum sententiã

procedit, etiã si testator rem hæredis vel legatarij legasset de ipsiusmet hæredis vel legatarij voluntate & assensu. Ad quod solet allegari Bart. in l. Cum quis decedens, in prin. titu. r. sed non loquitur propriè in isto casu. Tñ istud possit melius deduci ex eo. tex. Nã q. ibi fuit factum legatum eadem legatario, & fuit nullum, idcirco secundum legatum, de alia re eiusdè legatarij factum, corrui. Si tamen nõ corruerit, videtur probari ibi q. d. xi, licet nõ vrgeret: sed supposita prædicta conclusionè cõmunis sententiæ limitatiua pro vera, eam declarat & sublimitat Bal. in l. r. col. §. C. cõia de Lega. & refert Iaf. in d. l. Qui seruum, 2. col. & in l. r. nu. r. 2. §. co. tit. de Lega. r. nisi res hæredis, quæ per testatorem fuerat legata, reperiretur tẽpore mortis testatoris penes ipsum legatarij, absq. ipsius vitio & culpa. Eo enim casu si legata fuisset de hæredis voluntate, eiusdè rei dñum recta via transferretur in legatarij. Quod etiã fecit idè Iaf. in d. l. Si heredis seruus, nu. r. r. Ad quod est text. optimus in ratione sui in l. Quædam mulier, in fi. c. glo. ff. de Rei vendi. & in l. 2. c. glo. C. de Acquir. posse. & in l. Redituta hæreditas, post prin. §. ad Trebe. & est bona glo. cum tex. in l. Hæc si res, col. tit. de Rei vendi. iuncto eo quod no. dicit Ang. de Peru. ibi. Vide aliã subdeklarationem, quam ponam in l. Scius, per illum tex. §. co. titu.

Reducendo itaque ad materiam istius principij cum resolutione eorū, quæ per Doct. breuiter hic tanguntur super glo. & prosequendo casus glo. in ea. l. Cū seruus. Primus casus gloss. est, quem ponit Iurecõsultus in ipsamet l. Cū seruus, videlicet, quando seruus legatus testamenti tẽpore iã fugerat, vel erat iã positus in parte longinqua. Nã tunc heres in recuperando illum

illum debet operam & sumptum impendere, ut est casus in ca. l. Cum seruus: quia tacite videtur ad hoc grauatus per testatorem, quando in quâ testator sciret difficultatem præstationis in esse tunc temporis, secundum Bald. ibi. Secus si ignorasset, secundum Pau. de Cast. ibidem. Et in hoc casu non fit distinctio inter culpam & non culpam hæredis: quia in vita testatoris non potest contra hæredem præsumi culpa secundum glo. & Docto. hic, licet secundum Ioan. de Imo. ante testamentum, & post, in vita testatoris bene potest committi ab hærede culpa, velut à quolibet extraneo: sed debet intelligi, si probetur. Glo. & Docto. loquuntur, quod in dubio non præsumitur ab hærede commissum. Et in quantum vterius vult quod per actionem l. Aquil. legatarius possit ab hærede damnum recuperare, considerandum est circa hoc, quod Ioan. de Imo. dicit (eo quod nemo in præsentiarum istud tangit) quod cum hæres teneatur actione l. Aquil. ipsi defuncto, talis actio per aditionem hæreditatis ab eo factam videtur fuisse confusa, ut in l. Debitori, C. de Pactis. Nisi saluetur Io. de Imo. in casu quando testator sciens culpam ab hærede fuisse commissam, reliquit rem legatario. Quo casu videretur reliquisse actionem l. Aquil. aduersus hæredem, quam actionem ad culpam eiusdem hæredis diluendam contra ipsum testator habebat. Argumento l. Qui actionem, §. de Regu. iuris. Et ex hoc primo casu prædicta l. Cum seruus, patet, quod qui tenet alicui ad operam præstandam, tenetur etiam ad sumptum in tali opera faciendum. Ad idem glo. & ibi vterq; Imo. in l. Stipulationes commodissimum, ff. de Verbo. obliga. & text. in l. Sui videtur, ff. de Ope. liber. & no. Bal. contra glo.

ibi in primo dicto in l. Quoniam liberi, C. de Testi. Et hunc primum casum, & sic dictam l. Cum seruus, limitat eleganter Bar. ibi, & in l. Cum res legata, in prin. co. tit. quando res legata esset in loco valde longinquo, vel ignoraretur vbi esset. Ita quod si legatarius teneretur facere expensas in reducendo vel persequendo tale rem, legatum redderetur quodammodo inutile, quum eo casu (ut dicitur) incumbit hæredi & operam & sumptum impendere. Argumento l. Sires obligata, secundo respon. §. titu. r. alias secus esset. Quia ad legatarium pertineret, ea id est operam & sumptum præstare. Et sic non obstat d. l. Cum res, §. r. Neque etiã obstat l. Quod legatarius, in prin. c. glo. ordi. ff. de Iudi. & in l. Si seruus legatus, secundo respon. co. tit. de Lega. primo, prout etiam tenent communiter Docto. in d. l. Cum seruus. Ad hoc facit optimè ratio text. sing. in l. Mediterraneæ, C. de Anno. & tribu. lib. 10. & quod per eam tenent ibi Bar. & Docto. & commendat Panor. in ca. de Appellationib; de Appella. & idem Bart. & Moder. in l. Pactum curatorum, C. de Pactis, commendant l. illa ut singu. Ad idem beneficium in simili rex. cum glo. quam Areti. allegat in d. l. Cum seruus (licet non alleget d. l. Mediterraneæ) in l. Qui concubina, §. Qui hortos, §. tit. r. de Lega. 3. cuius meminere Bart. & Dy. in l. His verbis, §. Idem testator, eod. titu. & dicit sing. idem Are. in l. Huiusmodi, ff. de Verbo. obliga. Et circa præmissa videndus est Are. in d. l. Cum seruus, ad fi. vbi ponit quandam declarationem restrictiuam ad illam l. d. loquitur de seruo, videlicet, quod in alia re legata, præter seruum, surgente vel existente in longinquo, tenendum sit quod Bart. ibi dicit in

fi. na.

fi. na. verbis, prout etiam tenuerat in præcedente colum. Et idem quod communis Legistarum opinio, tenent Ancha. Ioan. de Imo. & Panor. in capit. Indicante, de Testamen. vbi idem Panormi. ante. fi. recitat membra glo. in d. l. Cum seruus, quasi ad verbum.

Secundus casus illius glo. est, quando res fugit vel ponitur in parte longinqua post testamentum, & ante mortem testatoris: nam eo casu hæres debet eam persequi, ut præter eo loco, vbi relicta est, sumptu tamen ac periculo legatarij, quia debet sibi dari, vbi erat testamenti conditi tempore, ut in d. l. Si seruus legatus, primo responso: quam allegat gloss. in ca. l. Cum seruus, & in hoc prin. istius l. Et in his duobus casibus prædictis hæres non tenetur, & pari ratione neque cauet de reducendo seruum, ut probatur in hac l. in principi. iuncta declaratione Paul. de Castr. Sed in hoc secundo casu quando res legata ponitur post testamentum in parte longinqua, est hoc plus, quod cauet, quod si res legata peruenerit ad eum, reddet eam legatario. Item quod persequetur eam, sumptu tamen ac periculo legatarij, ut tenet glo. in d. l. Cum seruus, quæ approbatur per Doct. communiter contra glo. hic, quæ voluit contrarium. Nec non in prædictis duobus casibus non attenditur culpa hæredis præsumpta, quia præsupponitur per glo. & Docto. hic, ut dixi, quod non præsumatur, eam in vita testatoris commississe. Differentia ergo inter istum secundum casum & proximè præcedentem primum, est, quod in casu præcedente, quando seruus legatus aufugit, vel est in longinquo ante testamentum, hæres tenetur præstare ope-

ram in persequendo suis sumptibus. Si autem post testamentum, & sic in secundo casu sumptibus legatarij. Tamen neutro prædictorum duorum casuum hæres debet præstare cautionem de reducendo eam rem legatam. Et sic patet, quod hæres est deterioris conditionis in primo casu, quam in secundo: non quidem ob culpam ipsius, quia neutro casu contra ipsum culpa præsumitur: sed quia in primo casu subest tacita defuncti voluntas grauandi hæredem, ut dixi. §. in prin. casus præcedentis, & in secundo non subest.

Tertius casus glo. est, quando res legata aufugit, vel posita est in longinquo culpa hæredis post mortem testatoris, siue ante aditam, siue post aditam hæreditatem. Tunc enim hæres debet cauere de reducendo eam, ut in hoc text. vel præstare æstimationem, prout legatarius optare maluerit, ut hic in glo. 2. & 3. & est communis Docto. conclusio. Et iuxta istum tertium casum addendum est ultra Docto. quod si culpa per hæredem commissum, post mortem testatoris fuit in faciendo, procedit iste text. de plano, quia tunc competit contra hæredem actio l. Aquil. ob quam tenetur ad æstimationem: secus si culpa hæredis fuisset in omitendo, vel in negligendo, quia eo casu non teneretur ad æstimationem, cum non habeat eo casu locum actio l. Aquil. ad æstimationem damni, ut in l. si Vsufructus legatus, ante fin. ff. de Vsufruct. quarum ibi Bart. Bald. & Alberi. summè commendant, dicentes esse glossam ad totum titulum ad l. Aquil. & ibidem Angel. de Peru. ad idem dicit esse legem illam meliorem, quam sit in iure. Sed in quantum Angel. sequitur in secunda limitatione glo. ibi, & tenet illam

G lloqui

l. loqui in actione directa, secus in actione utili. Contrarium, & melius, tenet ibi Albe. reprehendens gloss. in illo dicto, contra quam etiam est communis intentio aliorum Doctorum ibi, & Pauli de Castr. allegantis illum text. in l. In rebus, §. 1. ff. Com. Et videtur quod si tex. ille intelligeretur prout gloss. intelligit, & Ange. de nihilo deseruiret, cum inter actionem directam & utilem nulla penè sit differentia quoad effectum, ut in l. pe. ff. de Nego. gest. licet in aliis quibus (raris tamè) casibus sub sit differentia, ut colligere licet ex dictis p. Bart. in l. 1. ff. de Actio. & oblig. & per eundem, & Bald. & Salice. in l. 1. C. eo. Sed ultra Doctores scilicet Alberi. & Pau. de Cast. observandum est, an gloss. habuerit alium sensum, scilicet, ut voluerit loqui de utili, secundum quod capitur in materia legis Aquilæ, non autem respectu directæ. Nam in illa materia legis Aquilæ competit utilis habens vim & efficaciam directæ, ubi damnum datur de non corpore in corpus. Cuius generalis casus exempla ponuntur in dict. l. Si usufructus legatus, in fi. vide licet in non proscindente agrum, in non subferente vites, in patrie corrupti ductus aquarum. Et hoc modo sumendo actionem l. Aquilæ utilem, erit sensus illius text. cum gloss. quod illis & similibus casibus non tenetur damnum inferens directæ actione legis Aquilæ ex primo capite, sed utili ex tercio. Nã. 2. caput, hodie est 3. quia. 2. iã fuit antea abolitum. Sed ad huc magis re ipsam considerando aduertendum est, quod licet in prædictis exemplis positum in d. l. Si usufructus legatus, ad fi. damnum inferatur de non corpore in corpus, tamen non inferatur faciendo, sed dumtaxat in negligendo, siue patiendo, & sic in non fa-

ciendo. Et illud est, quod considerat illa l. & Docto. eã allegantes. Et quia glossæ fuit visum nimis rigidum his & similibus casibus non teneri illato rem damni, recurrit ad faciendam differentiam inter utilem & directam, id est, ut non teneretur directò, sed utiliter sic. Et sic glo. ibi intellexit de utili ad differentiam directæ, non autem habito respectu ad. 3. caput legis Aquil. ubi dicitur de non corpore in corpus. Nã ex epla illius capituli tendunt ad damnum illatum factum inferentis, ut patet ex tex. in §. vlt. Inst. de l. Aquil. quod non est in casibus d. l. Si usufructus, §. fi. ubi non interuenit factum, sed potius negligentia, & sic non factum. Sic 7 tergo allegatio cõis de prædict. l. Si usufructus, in fi. est vera, & no. & gloss. ibi non bene loquitur in concedendo, prout concedit, actionem utilem l. Aquil. in illis casibus. Et ad ll. quas p. contrarijs affert glo. quarum occasione illud dixit, responderi debet, quod loquuntur vel de culpa in omittendo lata, non leui, ut loquitur text. in d. §. Ex plauistro: vel de culpa commissa in faciendo, ut loquitur §. Si fornacarius, & sic non contradicit. Et primò quod dixi de culpa in omittendo, quod si sit leuis non puniatur p. actionem l. Aquil. est illud quod proprie vult ille tex. prout in finalibus verbis ipsius expressim intelligit Raph. Fulg. in fi. etiã verbis ipsius lecturæ. Ex quo iuncta cõi allegatione & alijs circa eã dictis resolutiue patet, quod culpa leuis in omittendo non puniatur p. actionem l. Aquil. quia neque utilis, neque directæ eo casu competit. Vtrū autem de actio in factum, vel aliud remedium subsidiarium ad verum interesse, Docto. tenentes prædictam allegationem cõmunè præsupponunt, quod non. Et ita videtur tenendum: quia si aliquod remedium subsidiarium ad reparandum damnum pro interesse daretur, parum aut nihil deserui-

Resolutio.

deseruiret allegatio communis de prædicta l. prout in simili supra diximus quoad exclusionem actionis utilis: quam gloss. dicebat & parum rectè eo casu competere. Quia enim ratione actio utilis excluditur, eadè & quoduis aliud remedium videtur indubiè explodendum, quia quod vna via prohibetur, non debet alia permitti, ut in regula iuris: nisi (ut dixi) ad esset culpa lata, vel dolus. Et redeundo ad præmissa in prædicto casu, ubi culpa fuisset per heredem incursum in omittendo, negligendo, aut non faciendo, hæres dumtaxat teneretur cauere de reducendo rem proprijs sumptibus, & non ad aliud. Et quanuis Docto. non tangant, ista punctuatio est vera & iuridica, & valde necessaria in hoc articulo. Et ad præmissa paulò superius tradita stendendo sermonem, scilicet, quod non sit faciendæ differentia inter tempus aditæ & non aditæ hereditatis, tenet glo. & Docto. in ead. l. Cum seruus, & Docto. magis cõmuniter hic, contra gloss. quæ contrarium sensit hic: quãuis Bar. videatur eam approbare, nec non Canoniste, quos. s. retuli in cap. Indicante, de Testa. tenent etiam contra glo. hic. Est tamen adendum ad istum tertium casum, quod etiam si hæres propter culpam in faciendo à se commissam, vel in non faciendo per dolum aut latam culpam teneatur ad æstimationem legatario inquam id optante, si tamen offerat cautionem de reducendo rem legatam in fuga vel absentia existentem suis sumptibus, & petat dilationem ad eam persequendam, non est sibi deneganda, secundum Bart. in dicta l. Cum res legata, & Rapha. Cu. hic.

Quartus casus est, quando talis res legata aufugit, vel est posita in

longinquo post mortem testatoris sine culpa hæredis. Tunc enim sufficit, quod hæres caueat de restituendo, si quo tempore res ad eum peruenerit, ut inquit glo. in d. l. Cui seruus. Ideo autem ponderatur hoc casus in hærede non culpa fugæ serui, quia talis fuga tenetur quodammodo casus fortuitus, secundum Bart. in l. Continuus, §. Illud, colum. 2. nume. 5. ff. de Verbo. obligat. quem adducit Iaso in ead. l. Cum seruus. Sed est text. optimus ad hoc, ubi istud restringitur ad seruos qui non solent custodiri, in l. In rebus, in prin. ff. Commoda. Est tamen hic aduertendum, quod cum in isto casu & præcedente Doctores loquentes de culpa hæredis circa fugam post mortem testatoris contingentem, semper præsupponant, & præsumant in hærede culpam, consequenter id quod dicunt in hoc casu, scilicet, quod hæres non fuit in culpa, debet intelligi, si probetur per heredem aliqua excusatio: alias præsumitur in dubio esse in culpa. Ex quibus videtur absolutum istud principium.

§. Si ita.

S I I T A legatur, Sempronio decem: aut si noluerit, Stichum hominem lego, hoc casu duo legata sunt, sed vno contentus esse debet.

G 2. Iste

LSTE text. summarur, vt per Barto. & Docto. sic. Legatum alternatiuè censetur pluribus quo ad rerum nominationem: vnum, quo ad præstationem. Communis & verus intellectus ad istum text. contra gloss. est, quod legatum eo modo relictum, Titio decem, aut si noluerit, fundi do lego, sit duplex respectu nominationis rerum, quia plures res fuerunt nominatæ: sed est vnum, quo ad præstationem vnicam, vel vnicam solutionem: & sic potest legatarius petere vnam ex rebus prædictis, tamen non potest petere partem vnius ex illis, & partem illiusmet rei repudiare, per l. Neminem, s. eodem. Item non potest petere partem vnius rei, & partem alterius rei, id est quantitatis, vt in l. 2. §. primo, ff. de Verbor. obligatio. Hæredes autem ipsius legatarij possunt primum facere, videlicet vnus potest accipere partem vnius rei, & alius repudiare partem eiusdem rei, vt in l. Legatarius, secundum responso, s. titu. primo, nam de secundo non est dubium quod nõ possunt: & sic si essent discordes in eligendo in casu huius tex. quia vnus legatarij hæres vellet consequi partem de x. & alius vellet partem speciei, loco vel in defectum quantitatis legatæ, videretur impediri exercitium legati, & ipsius effectus, seu executio, quousque concordarent. An autem, & quo pacto adigantur ad concordiam, videnda sunt quæ traduntur in simili per Alexan. Iaso. & Moder. in d. l. 2. §. Ex his, ff. de Verbo. oblig. post glo. ibi. & per Anto. & Ioan. de Imo. in capit. 1. de Muru. peti. & per Alexan. & Ias. in l. Huiusmodi, §. fin. s. titu. 1. Reliqua ad hunc Paragraphum pertinentia tanguntur in l. Si illud, s. isto titu.

Summarium

- P** Vnctio responsa ad tex. in d. l. 1. ad si. qui prima fronte aduersari glo. se prædicte uidebatur.
- 2 **S**alvatur Bar. in l. Quidam testa. supra tit. 1. in æquiparatione quam fecit duorum casuum ibi per eum postorum.
- 3 **S**alvatur communis intellectus Docto. ad prædictam l. & ab eo non est recedendum: tamen intellectus uel subintelligentia Bart. non est solida.
- 4 **A**lberici consideratio ad illam l. tenetur, quæ fuit Docto. antiquorum, & Bart. in l. Talis scriptura, s. prætitu. 1.
- 5 **P**rima differentia inter legatum quantitatis, ut quantitatis, & ut speciei.
- 6 **R**elatiuum quis uel qui importat conditionem tacitam.
- 7 **C**onditiones tacite uel subintelle. regulariter sunt eiusdem effectus cum expressis.
- 8 **A**duerte ad decisionem Docto. in l. Nulla, ff. de l. i. in i. l. 2. §. de lege, in prin. ff. l. locati: nam hic (ultra eos) eleganter & apposite declaratur.
- 9 **M**oderamen prædictorum respectu unius præstationis, nam fecit in annua dicendum, quia quod uno deest anno suppletur ex reliquis.
- 10 **S**ecunda differentia inter pecuniam legatam ut quantitatem, & ut speciem uersatur circa solutionem diuersimodè, de una uel altera faciendam.
- 11 **A**tende contra glo. in d. l. 1. §. penul. ff. de Dote. prælega. & pro illa.
- 12 **R**esolutio in intellectu eorū quæ supra dicta fuerunt circa glo. l. 1. §. pe. ff. de Dote prælega.
- 13 **A**lia differentia extra terminos huius l. in materia contractus uenditionis.
- 14 **A**lia differentia in materia moræ quoad rei, id est pecunie interitum.

§. Si quis legauerit.

SI quis legauerit, Ex illodolio am phoras. x. & si non. x. sed pau- ciores inueniri possint, non extinguitur legatum: sed hoc tantummodo accipit, quod inuenitur.

Summatur

Summatur iste text. aliter & expeditius q̄ Bar. & Docto. summatur, hoc modo: Quando legatur quæritas ut certum corpus, seu ut certa species, perrepta vel non existente parte quæritatis, legatum subsistit dumtaxat in parte subsistente. Notandum est ex hoc. §. quod si quantitas relinquitur ut certum corpus, vel ut certa species, censetur legatum corporis vel speciei, & demonstratio falsa solum officit, ut non debeatur nisi id dumtaxat, quod de illa quæritate reperitur: & si aliquid nõ reperitur, nihil debetur. Ad quod concordat tex. §. Qui quinque, hic in glo. allegatus, & tex. in l. In ratione, la. 2. §. Certis verò, ad l. Falci. Quod intelligitur primo, quando quantitatis designatio refertur ad certum locum determinatum, puta quæ est in tali arca. Secus si testator solummodo diceret quod legabat quantitatem, quæ est in arca generaliter nominata vel designata: vel legaret quantitatem apud se, vel apud alium depositam, vel quæ in dotem receperat: & sic non facta relatione ad certum locum designatum & circumscriptum. Quia tunc etiam si eam non recepisset, neque esset deposita, neque apud eum extaret, nihilo minus deberetur legatario: quia censetur relicta ut genus, non autem ut species. glo. est ordinaria de hoc in l. 1. §. pen. j. de Dote prælegata, in parte, de beri, prope fin. quam ibi notat & approbat Bart. & Albe. post Oldra. & notat Pau. de Castr. in l. Si seruus plurium, §. fina. s. titu. 1. & in l. Si seruus legatus, §. Qui quinque, eod. titu. & Alexand. in l. Talis scriptura, colum. 2. ubi etiam Iaso eod. titu. quod est valde signandum ad plurimum iurium declarationem: Et hunc casum habui de fa-

cto proximis diebus. Et ad expeditiorem declarationem & exemplificationem illius gloss. vi. quæ. j. trado in secunda. differentia inter hos duos modos legandi pecuniam, ut pecuniam, & ut speciem. Aduertendum tamen, quod licet gloss. illa communiter approbetur in exemplo per eam posito, ut declarat Barto. tamen ex quo in illo text. alius casus illi æquiparatur, videlicet, quando pecunia quæ erat in arca fuit relicta: & cessante probatione erroris legatum remanet validum, tam in casu prædicto, quam etiam in alio, ubi quantitas fuit legata, quæ erat apud se, vel apud alium, etiam si non reperiretur, patet quod Barto. non satisfacit illi textui quo ad illum casum. Quamobrem ¶ crederem, quod in quantum ille text. facit mentionem de pecunia relicta in arca, sit intelligendus, quando arca est designata, vel demonstrata aliqua certa & infalibili designatione, vel demonstratione. Alias si testator haberet plures arcas, & non fieret talis demonstratio, legatum quantitatis remaneret generale, prout & tex. in dicto. §. Qui quinque, loquitur: ubi testator legauit decem, quæ erant in tali arca designatiuè, sicque taxatiuè siue restrictiuè: & consequenter conditionaliter. Et hoc est de intentione Pauli de Cast. in eodem. §. Qui quinque, & clarius in l. Sed si certos numos, quam legit sub. §. ultimo, l. Si seruus plurium, immediate illam præcedentis. s. titu. 1. Neq. id Bart. negasset, si ad id aduertisset, quâuis aliud ipsemet sentire uideatur in quadam æquiparatione, quæ facit in l. Quidam testamento, eod. titu. Sed ¶ reducendo eam ad bonum sensum, credere quod illa æquiparatio, quam Barto. facit de il-

G 3 lis

lis duobus casibus, non fit nisi quoad valorem legati, quatenus reperitur in arca. Item quatenus reperitur debitum, non autem ut quantitas debita habeatur tanquam species necne. Vel clarius dicendum est, quod cum non fit designatio certa ipsius arce uterque casus, scilicet, decem que sunt in arca, & decem que mihi debentur, bene adæquatur per Bart. quia utrunque legatum remanet generale. Neque si de hoc Barto. (ut prædixi) perpendisset, illud inficiatus fuisset. Si enim in utroque illorum exemplorum designatio fieret specialiter, idem iuris e contra esset: quia utrobique conferetur legata species. Sed si non fiat, remanet (ut dixi) utrunque legatum generale, & velut legatum generis regulandum. Cogita, quia Doctor non declarat, tamen ista sunt vera, & ita exemplificavi superius illam glossam, præcauens ista inconuenientia. Et sic text. in dicta l. 1. §. penul. de Dote prælega. nihil facit contra glossam. ibi. vi. ad eandem glossam resolutionem, quæ. 7. ponitur numero. 12. ubi omnino.

Restitio. Secundo declaratur iste text. ex quadam solutione, quam Barro. hic tradit ad dictam l. Quidam testamento, §. titu. 1. scilicet, nisi testator legaret quantitatem simpliciter & in genere, & postea, id est post legatum perfectum designasset locum, unde solueretur: quia tunc legatum deberetur, licet tota pecunia illius loci peteretur, & sic Barto. & Baldo. qui idem tenent, & Paul. de Cast. in dicta l. Talis scriptura, in si. verbis faciunt differentiam, an designatio loci fiat in eadem conceptione verborum, & sic in eadem oratione, an in diversa. Sed considerandum est, quod attendenda theorica glossa, & Doctor. in dicta l. 1. §. vlt. aliis penul. de Dote præ-

lega. non videtur bene posse colligi ex dicta l. Quidam testa. in prin. quod ibi fuerit legata summa præstata ex pecunia in loco certo ac determinata existens: quia ex illis verbis, [Quod in castris habeo.] hoc non colligitur, ex quo non est locus certus & determinatus, quem locum loci dicimus, prout ibi requiritur, ut prædicta glossa, & Doctor. sentiunt, & §. fuit declaratum in præcedenti textuali. Et sic videtur, quod ille text. non debuerit per Bart. hic pro contrario adduci, cum non loquatur in loco loci, id est in loco certo & determinato seu designato, prout in hac materia requiritur, ut dixi, nisi forte dicam colligi ex illa littera, dum dicit, [Et in numero] quasi velit dicere ponendo contentum præsupposito tacite continente, quod habebat pecuniam numeratam, quæ non solet dici haberi in numero, vel numerata, nisi quando habet in saculo vel marsupio consignata, & separatim adseruata: ac si dixisset, lego pecuniam, quæ tali loco, vel tali arca, aut tali crumena reclusam, & numeratam habeo. Arg. l. Accepta, C. de Vfuris, quatenus de consignatione loquitur, ut sic saluetur cõis Doctor. intellectus illa l. Quidam testamento, intelligentium in summa illa legata præstata ex pecunia certi & determinati loci, à quo non est discedendum. Sed revera subintelligentia Bar. (licet ille text. loquatur de loco certo) non videtur bene procedere, ut ibi etiam dicit Raph. Quapropter rectius videtur tenere ad illum text. & generalius in materia ista, id quod tenent Albe. in d. l. Si certos numeros, de Verb. obli. quod etiam Bart. & Doctor. ponunt in d. l. Talis scriptura, §. titu. 1. §. vis. & differentia stet in hoc, an designatio certi & determinati loci ponatur ad verbum dispositiuum, ut hic puta lego pecuniam vel decem mē-

ras vini, quæ est in tali arca, vel sunt in tali dolio: an ad verbum executiuum, ut puta lego pecuniam soluendam ex tali arca, vel totum vini mensuras soluendas vel metiendas ex tali dolio, ut primo casu censetur legata quantitas tanquam species, secundo casu ut genus: etiam si in eadem oratione esset facta designatio, ut in exemplis prædictis. Quod etiam (licet concisus & imperfectis verbis) videtur voluisse Rapha. Cu. ibi, & in d. l. Quidam testamento, qui si vidisset Albe. in d. l. Si certos, clarius esset loquutus, neque adeo laborasset. Et in eodem sensum videtur posuisse exemplum ad d. l. Quidam testamento, Ange. de Peru. quem non inuenio alicubi ab aliquo relatum, in l. Sic fideicommissum, §. Tractatum, §. de Iudi. in illis verbis, Exemplum, si dico, lego decem, que volo præstari ex nomine talis debitoris mei, vel ex talibus fructibus: licet in tractatu illud dicat, neque aliquid ex prædictis tangat. Inde est, quod etiam si in diuersis orationibus designatio loci apponeretur ad substantiam legati, conferetur quantitas legata ut species, ut si dixisset, lego Titio pecuniam, & volo quod sita pecunia, quæ stat in illa arca, ut sic explodatur opinio Bart. Bal. & Paul. de Cast. quam in prin. istius declarationis retuli costenere in d. l. Talis scriptura, quatenus faciunt illam differentiam, quam §. dixi eos facere, sed non fat recte.

5 Patet ergo ex hoc text. relictum quantitatis ut quantitatis, à relictio quantitatis ut speciei differre. Primum, quia primo casu, etiam si quantitas consumatur, vel non reperitur, vel saltem non tanta prout per testatorem fuit relictum, nihilo minus tota debetur legatario. Secundo autem casu non debetur, nisi quatenus re-

peritur, aut si nihil reperitur, nihil debetur. Text. est hic iuncto l. Si pecunia, §. isto titu. & iuncto eod. §. Qui quinque, l. Si feruus, §. titu. 1. & l. Sed si certos numeros, eodem titu. cum alijs. Ex quo deducitur, quod si quis legauit certos fructus ex aliquo certo fundo, & sic eo casu, quo censentur legati ut species, ut quia dixit, lego totum fructus, qui ex tali fundo colliguntur, si nulli fructus ex eo fundo colligantur, aut non colligantur totum fructus, quot testator designauit, vel non debentur in totum, vel debentur dumtaxat illi, qui colliguntur. Text. est nota in l. Cum certus, §. de Vno titu. oleo que lega. ubi dicitur, quod illa verba habent vim taxationis. Ratio est, quia legatum in casu & exemplo illius text. fuit relictum per relatum, & sic conditionaliter. Nam ibi in text. dicitur, [Fructus qui ex eo fundo colliguntur.] Quæ verba sunt proprie limitatiua, cum sint conditionalia, ut in l. Nuper, §. titu. 1. & l. Stichum qui meus erit, §. de Lega. 1. ubi glo. dicit, illam conditionem esse tacitam. Quæ glo. no. Barto. ibi, & in l. 1. col. 7. nu. 3. §. de Condi. & demonst. & pro ea ponderat text. ibi ad si. Et eandem glo. dicit esse singul. Ioan. de Imo. in l. Cum quidam, la. 2. col. 2. pe. no. §. eo. Quæ quidem conditiones tacite regulariter idem operantur, quod operantur expressæ. glo. est ordinaria secundum Doctor. ibi in l. Itē quia, in prin. ff. de Padis. Sed circa hoc est inuestigandum, Quid si testator legasset certos fructus ex certo fundo, & dixisset, quod si fructus non tulisset totum fructus, quod iubebat, hæredem supplere usque ad illam quantitatem. An si plures fructus ultra illam quantitatem colligantur, pertinere debeant tales fructus superabundantes ad hæredem: an verò ad legatarium? Et videtur quod ad hæredem.

redem, quia testator taxavit numerum vel quantitatem fructuum, quos voluit legatarium habere, & non ultra per illam l. Et sic non obstat decisio elegans Alberici post Guiller. de Cu. in l. Nulla, ff. de l. qua etiam ibi ponit Angel. & sequuntur Alex. & Inf. in l. Legata inutiliter, s. titu. r. per tex. singu. in l. Ea lege, in prin. ff. Loca. nam si decisio illa procedit, quando legatur redditus alicuius fundi in totum, et si non ascenderint ad tantam quantitatem, suppleantur per heredem. Eo enim casu si plures fructus colligantur pertinebunt ad legatariu, ad quem testator voluit omnes fructus pertinere, & non fecit circa illos taxationem aliquam. Secus in casu si quo. s. vbi fuit legata certa fructuum quantitas. Eo enim casu intentio legantis fuit, legatarium non debere ultra illam quantitatem aliquid consequi, ideoque id quod superest debet ad heredem pertinere. Quæ est not. declaratio ad prædictam Doctorem communem decisionem, & quidem necessaria.

Sing. signandum.

Prædicta procedunt in vnica præstatione fructuum faciendâ sed si essent legati fructus plurium annorum præstandi annuatim ex certo fundo, & ex eo nulli fructus, vel non tot quot testator legauit, colligerentur vno anno, eo casu supplerentur ex abundantia fructuum anni vel annorum sequentium. l. Legatum, §. Vini Falerni, de Ann. lega. & in l. Ex eo, §. de Vno tri. & oleo lega. quæ iura ad id allegat Bar. in l. Inter stipulantem, §. Sacram, pe. col. nu. 6. ff. de Verb. obli. & ibi Albe. r. oppo. Et per prædicta iura est intelligendū & declarandū id quod dicit Panor. in c. Nisi essent, super glo. ff. de Præben. & illud idem est de ipsius intentione, in quantum allegat d. l. Legatum, vi. eum ibi.

Differunt etiam secundò prædicta duo legata inter se (vt ad præcedentia regrediar) quia vbi legatur quantitas vt species, non potest solui aliud pro alio, inuito a creditore, vt in l. Sed & si certos, cum glo. s. tit. r. iuncta l. 2. §. r. ff. Si cert. pet. aliàs secus si legetur vt genus, vt ibi. Et in hoc fundatur decisio no. quas. s. retuli Bar. ponere in d. l. Talis scriptura, & Alberi. post antiquos in d. l. Si certos, de Verb. ob. quæ decisiones sunt veræ, & approbantur licet lafo in d. l. Talis scriptura, nitatur tenere contra Bar. Sed nihil vrgens (mea sententia) contra eum affert. Tamen generaliter considerata decisio illa Bar. in terminis in quibus loquitur, videtur contra prædictam glo. in d. l. i. §. pe. de Dote prælega. nisi decisio glo. restringatur ad pecuniam, quæ erat in tali arca talis campforis, vt species deposita & consignata. Quo casu Doct. communiter dicunt prædictam decisionem Bar. procedere & non aliter, ergo illo modo illa decisio suppleri debet. Et ita intelligit, & restringit illam Raphael. Cu. in d. l. Sed & si certos, s. titu. r. & subdit, q. est determinatio rigorosa & contra omnem æquitatem, tamē q. Doct. cõiter ita tenet. Et idē q. sit decisio rigorosa dicit ipsemet Raphael. in ead. l. Talis scriptura. à lectu. quā l. dicit parū facere ad hanc questionem. Sed d. l. Sed & si certos, multū facere. Et vtrobiq; intelligit hanc questionem, quādo pecunia fuisset deposita apud capforē tanq̄ species, & sic in capsula vel saculo consignata: quā nisi (vt dixi) pecunia esset prius deposita, quid p̄desset eā (vt iā dictū est) legare, videlicet pecuniā quæ in tali arca est: nam posset esse alia pecunia in capsula tempore mortis, quæ non fuisset tempore testamēti, & sic non veniet in legato, vt tenet Raphael. in d. §. Qui, quinq; ad fi. l.

fi. allegans Bar. in l. Si ita, de Auro & argen. lega. in eo quod ibi dicit de veritatis, & c. Omnia ergo quæ prædicta fuere in intellectu glo. l. r. §. pe. de Dote prælega. debent subintelligi, referendo inq̄ singula singulis, qn̄ testator legasset pecuniā existētem in tali arca, & illa eadē pecunia, quæ reperiret post mortē testatoris, erat in arca etiā tempore testamenti, vel cõtractu obligationis, si fuit promissa, vel etiā erat deposita apud capforē in specie. i. tanq̄ species in capsula consignata: nā his casibus & non aliter cõfenda est vt species, nō vt quantitas. Quæ no. ad præmissorū subdeklarationē, & vide quæ dicā in l. Si pecunia. r. char. j. isto tit. Deniq; vt id nō omittā et si extra materiā nostrā, pecunia cõsiderata vt quantitas differt à pecunia cõsiderata vt species, quia hæc non est pretiū rei, licet alia sic scdm̄ glo. sing. in l. Hæc veditio, §. r. in ver. Quanti, ff. de Contrah. empt. quam Aret. cõmē. in d. l. Si certos, ff. de Verbo. oblig. & sic non valeret venditio facta pro prædicta quantitate vel ut specie promissa, cū in ea requiratur pretiū, qd̄ nō potest cõsistere, nisi in quantitate præcisē & propriē sumpta, quæ est quādo est numerata, vt in §. Pretiū, & in §. Itē pretiū, Inst. de Emptio. & vendi. & in l. r. ff. eo. Erit ergo contractus innoctatus, vt p̄ Arc. vbi. s. qui ab altero. i. pecunia relicta vt species à pecunia relicta vt quantitas in alia materia, quæ sicut debitor speciei perēpta specie absq; culpa & mora ipsius liberat. l. Qd̄ te, ff. Si cert. pet. ita etiā debitor pecuniæ existētis in loco certo, tempore in quā obligationis perempta tali pecunia absque culpa & mora ipsius, liberatur: vt est casus in d. l. Si certos, de Verbo. obli. Secus in debitorē quantitatē propriē sumptæ,

vt l. Incendiū, C. Si cert. pet. Et hæc sufficiant in hoc puncto. Reliqua autem quæ hic possent desiderari, petenda sunt ex his quæ dicentur in l. Si pecunia. j. eo.

Summarium.

Omnis intellectus, de cuius verificatione agit hic usq; ad vers. Ponit etiam Raphael sequentis folij prima facie eiusdem prope finem.

- 1 Probationes factæ ab utraq; parte legatariorum inuicem repugnantes quando alterutra pars de per se agit contra heredem in solidum ad idem legatū, & uterq; pariter probat, colliduntur ad inuicem si interueniat cautela, de qua infra statim & eo casu non nocent heredi, aliis sic.
- 2 Solæ probationes citra sententiam factæ ab una parte contra aliam non inducunt obligationem passivam, ut pars contra quam fuerant factæ ob eas sit obligata alteri parti, quæ eas fecit.
- 3 Hæres potest declarare uoluntatem defuncti dambiam in iudicialibus, secus in uoluntatibus ultimis, si ex tali declaratione nullus incurreret damnum, quamquam subiret lucri amissionem.
- 4 Quod uulgo dicitur, eum qui amittit lucrum nō subire uel non incurere damnum, intelligendum est de lucro nondum radicato neque acceptato, quo tempore amittitur aliter atque dicendum est si tale lucrum fuerit radicatū & acceptatū, siue ut aliis dicitur incorporatum.
- 5 Ad l. Non idcirco, C. de Iuris et facti igno. In intelligentia.
- 6 Plures casus in quibus sit locus gratificationis.
- 7 Si in testamento relicto sit distribuendum inter pauperes & inter executorios est contentio super electione pauperum data omnimoda & equali paupertate, inter eos quos alteruter eorum uult eligere, & sic unus elegit unum alium, electio unius ex his per modum adhesionis deuoluitur ad Episcopū.
- 8 Ceteris paribus magis seruandum est monasterio monialium quam monachorum.
- 9 Subiungitur questio illa an, & quando locum habeat gratificatio in quatuor punctis, primum uidelicet, quando iura sunt paria, an sit locus gratificationi. Secundum uel an iudicium fortis locum habeat. Tertium, uel an talis actus propter incertitudinem annulletur. Quartum, uel an res sit diuidenda inter contententes super illa.

- 11 Regula præcipua & antesignana, quod omnis actus cuiuscumque sit qualitatis & nature nitatur propter incertitudinem omnimodam.
- 12 In re omnino dubia ita demum recurritur ad iudiciū Sortis, si eo casu sit in iure expressum, quod recurratur, & non aliter.
- 13 Gratificatio in re dubia non potest fieri nisi id iure cautum eo casu reperitur.
- 14 Notanda declaratio in materia iuris accrescendi, & adaptatio singularis ad hunc tex. ut si alter Titiorum renuntiasset legato, priusquam constaret de certitudine alterutrius illorum, non transiret ad alium Titium legatum in totum, prout neq; pars ad ipsum pertineret, etiam si eam agnosceret.

§. Si inter duos.

SI inter duos dubitetur de eodem legato, cui potius dari oportet: ut puta si Titio relictum est, & duo eiusdem nominis amici testatoris veniant, & legatum petant, & hæres solvere paratus sit, deinde ambo defendere heredem parati sint: eligere debere heredem cui soluat, ut ab eo defendatur, constat.

ISTE §. Si inter duos, sumatur per Rapha. hoc modo. Vbi dubitatur inter duos legatarios, de quo illorum testator senserit, hæres potest vni gratificare recepta ab eodem cautione. Hoc dicit, & est tex. no. & istud summarium comprehendit etiam casum sequentis. §. secundum eundem Rapha. secundum quem ille tex. est similis huic, quoad liberam voluntatem hæredis in gratificando. Et ita exponit illum tex. Ioan. de Imo. ibi, prout glo. Bart. & Docto. exponunt istum. Sed gratificatio, de qua in hoc

text. differt ab illa, quia ista fit propter dubium emanans à verbis testatoris obscuris vel ambiguis, illa verò propter dubium causatum, vel ambiguitatem supervenientem ex post facto, videlicet ex allegatione fideicommissarij contra legatarium de causa iusta dubitationis ipsius legatarij. Et sic utrobique est locus gratificationis: sed aliter, & aliter, quia ob aliam causam seu rationem (ut dixi) in vno, & ob aliam in alio gratificatio debet fieri.

1. Cōmunis est intellectus glo. & Docto. ad hunc tex. est, quod hæres in casu isto non teneatur necessariò gratificare vni ex his duobus Titijs, sed ita demum, si voluerit. Bald. autem tenet quod iste communis intellectus procederet non facta aliqua probatione per legatarios, sed quod de isto casu non loquitur iste tex. fortè hoc ideo dicit Bald. quia iste text. videtur præsupponere, quod istorum legatariorum petitio erat cum effectu, & sic quod ambo, probabant. Sed certè æquè bene potest text. loqui de simplici, id est actuali petitione iudiciali vel extrajudiciali absq; probatione, & tunc erit gratificatio voluntaria, ut dicunt prædicti Docto. Sed si vterque probasset, quod testator de se senserit, qui videtur proprius casus huius text. intelligendo eum de petitione actuali & effectuali, hæres deberet necessariò eligere, quia tenetur utriusque legatario in solidum secundum eum. Quod patet ex verbo, [Debere.] in text. posito, sui natura necessitatè importante. Sed hoc impugnat Paul. de Cast. allegans Cy. ea ratione quia probationes tunc temporis inuicem sibi ipsis derogant, & se ipsas adinuicem propter mutuam repugnantiā collidunt, & frangunt, ut in l. Scripturæ, C. de Fide instrum. Ad hoc tamen satis facit

facit Ioan. de Imo. hic, licet non referat Paulum, in quibus: quod cum quilibet legatarius agat contra hæredem quoad ipsos legatarios inter se, dicitur res inter alios agi, & sic eis non præiudicat talis contrarietas, ut in l. 2. C. Quibus res iudi. non no. & in rubrica. C. Res inter alios acta, & c. Et ideo hæres debet esse cautus quod acta & probationes producantur, seu notificentur alteri legatario, quæ fuerint factæ ab vno eorum & e contra, & tunc probationes derogabunt inuicem sibi ipsis, & ipse non tenebitur necessariò gratificari, nisi voluerit sua sponte id facere, secundum Imo. & Raph. qui etiam sequitur Bald. & respondet ad l. Is à quo fundus, ff. de Rei vendi. & ad l. penul. ff. de Pe. ha. quæ prima fronte videbatur aduersari prædictæ declarationi Bald. Et hæc tradit Raph. in mea lectione impressione, quantum aliter eum referat Ange. de Perigl. hic. Sed ex alio non videtur procedere id quod Bald. dicit, in quantum vult, quod ex probatione utriusque legatarij hæres obligatur vnum ex ipsis legatarijs necessariò eligere, si non daretur copia probationis factæ ab vno alteri (quo casu prout dixi, Bald. declaratio excusatur per Ioan. de Imo. & Rapha.) quia sola probatio non est sufficiens ad obligationem inducendam. gloss. est singul. in l. Sed & si possessori, in. §. Vel, versicul. Si cum de hæreditate, ff. de Iure iuran. quam in varijs locis Bald. notat, de quibus per Iaso. ibi. r. nota. eiusdem gloss. Et ultra illa loca commendat etiam eandem gloss. Bald. consilio. 481. ad fin. volumine. 4. nisi (ut gloss. ibi dicit) subsequeret sententia pro alterutro ex legatarijs, ex qua sententia oriatur obligatio & actio in factum seu iudicati, ut in l. 4. §. condēnatū, ff. de Re

iudi. Et hoc etiam casu, saluari potest quod dicit Bald. & sic aduertentibus loquitur Ioan. de Imo. dū dicit de condēnatione, & non dicit de probatione, & non est credendum Bald. aliter intellexisse. Ponit etiā Raph. Cu. hic nouū intellectū ad istū tex. quæ declarans sequitur Ange. de Peri. hic. & ex omnibus tribus intellectibus, primo videlicet glo. Bar. & cōi. itē. 2. Bal. item. 3. cuiusmet Raph. deducit ipse Ange. tres limitationes ad l. Si fuerit, ff. de Reb. dub. Et ex hoc text. sic declarato potest euinci corollarie, quod hæres potest declarare voluntatem defuncti, quando constat defunctum sensisse de vno certo, sed non apparet de quo senserit. Contra hoc tamen videtur tex. sing. cū glo. in l. Idē Pomponius scribit si frumentum, §. vlt. ff. de Rei ven. quem glo. allegat in l. Inter stipulante, §. 1. j. de Verb. obli. & eundem tex. in eodem §. si iuncta vna lectura ibi, quæ dicit actorē decessisse. Commendat pro non alibi Bald. in capit. r. colum. penulti. de Consti. in quantum probatur ibi, quod hæres non potest declarare voluntatem defuncti. Sed respon. quod ille tex. loquitur in vltimis voluntatibus, secundum glo. ordina. in l. Si quis à filio, §. Si quis plures, §. titu. primo. vbi Barto. reddit rationem diuersitatis, & declarat l. Duo sunt Titij, §. de Testamē. tute. Et subdit nota. & generalem doctrinam, quæ est, quod tunc hæredi permittitur vel committitur declaratio voluntatis defuncti, quando nullus ex hoc damnificari potest, quantum ex hoc lucrū perderet, ut in casu illius §. Qui plures. Et per hanc doctrinam videtur intelligendus iste text. & sic quod ideo in isto casu per electionem hæredis de vno ex legatarijs factam, alter amittit legatū & perpetuò

perpetuo excluditur: quia talis legatarius exclusus non incurrit damnū, sed duntaxat non acquirit legatum, quod est lucrum merum. l. Si hæreditatem, ff. Mandati, quo casu nō videtur tantum incoueniens subesse, vt in l. fi. prope fin. C. de Codicil. Sed re vera intentio Barto. non est loqui vbi præiudicatur legatario in toto, sed in tanto, id est in parte. Quam ob rem ad istum tex. videtur aliter dicendum, quod ideo hic permittitur hæredi declaratio voluntatis defuncti, quia per declarationem ipsius ex electione alterutrius ex legatarijs ab eodem facienda, illa subsequuta nō fit præiudicium alteri legatario incommutabiliter, sed duntaxat eo medio tempore priusquam probet, testatorem de eo sensisse: quod si probatum fuerit talis declaratio facta ab hærede, de alio legatario resoluit. Ex quo resultat conclusio. vltra Bart. & Docto. quod hæres potest declarare voluntatem defuncti, siue ex declaratione resulter alteri damnū, siue lucri amissio etiam totalis: si tamen talis illatio damni vel cōmodi amissio non est perpetua & incommutabilis, sed est reuocabilis ex post facto. Ad quod potest pōderari singulariter iste tex. Verūm si rem ipsam vltimū intueamur, videtur quod iste legatarius omissus per hæredem qui alium legatarium elegit, incurrit damnū per dendo lucrum ex tali electione vel declaratione, quod parer. Nam si postea probet testatorem de eo sensisse, apparebit quod ipse fuerit à principio ipso iure dominus eiusdem rei legatae, & quod de hoc lex erat certa, vt hic per glo. & ita est, quod perdes lucrum semel quæsitum dicitur incurrit damnū, ac si aliquid ex suo perdidisset. glo. est ordinaria in l. i. §. Si quis propter inundationem, ff. de

Itine. actuque pri. in parte, Perin integrum restitutionem: quam gloss. commendat Ias. in l. fi. §. In computatione, C. de Iure deli. & est glo. similis in l. Si cum dotem, §. Eo autem tempore, §. Solu. matrim. & glo. quam eodem modo intelligit Bald. ibi in l. Nō amplius, §. si. §. titu. i. Nam est regula iuris notissimi, In legatarium dominiū rei legatae à morte testatoris transferre, in l. à Titio, ff. de Fur. & in l. Papi. cum glo. ff. de Serui. titu. generali, & in alijs locis. Et (vt prædixi) licet antequam esset probata voluntas testatoris per alterum ex legatarijs, quæ hæres gratificando alij legatario omisit eligere, esset incerta legatario domini. Tamen vt declarat glo. & Doctor. hic, satis est fuisse certum apud legem quod dominium retro à principio fuerit translatum in legatarium, & ei acquisitum: ex quo in acquisitionibus legalibus scientia acquirentis non requiritur. l. Cum pater, §. secundus, ff. de Iure fisci. & in l. Si à furioso. Et quod per eam ibi no. Bal. ff. Si certa. Sed ista consideratio diluitur earatione, quia talis acquisitio dominij nondum fuerat radicata irrevocabiliter, per acceptationem inquam legatarij, quæ non interuenit, neque poterat hoc casu interuenire, quum propter incertitudinem fuerit facta præoccupatio per præuentionem electionis hæredis de vno ex prædictis legatarijs. De quo quidem lucro radicato, & (vt sic dixerō) incorporato loquuntur proprie prædictæ glo. & Docto. eas commendantes: & tamen est notissimum, quod quouque legatarius agnoscat legatū, non fit incommutabiliter dominus illi, vt in l. Si tibi homo, §. Cum seruus. §. titu. i. A morte enim testatoris est factus dominus, ab adita per hæredem hæreditate,

hæreditate, est dominus verus, sed commutabilis, vt ibi dicitur. & traditur in alijs plerisque locis: tamen ad hoc vt fiat incommutabiliter dominus, requiritur quod agnoscat legatū. Et sic punctuatio. §. facta non obest prædictis. Contra illud tamen quod est prædictum, declarationem voluntatis defuncti in vltimis elogijs ad hæredes defuncti non esse tribibilem, quando ex tali declaratione infertur alteri damnū, videtur text. in l. Non idcirco, §. C. de Iuris & facti igno. quem Bald. commen. in l. Error, ad fi. eo. titu. ad hoc quod reuocatio erroneæ confessionis transit ad hæredes contentis: & tamen ibi erat in præiudicium vel damnū serui. Et illum text. allegat Iaso dissimulans solutionem in prædicto. §. Si quis plures, sed solutio est expedita, quia ibi fuit confessio erronea. Item fuit facta per verba enuntiatiua propter aliud emissa, prout ibi summat Bald. Nimirum ergo si reuocatio transit ad hæredes, non quidem vt declaratio, sed vt ius reuocandi confessionem ob prædictas rationes, scilicet & quia erronea confessio, & quia facta per verba enuntiatiua, emissa propter aliud, & sic non obest.

Secundò ex isto tex. notat gloss. & Albe. post Dy. regulam, & est cōmunis allegatio Doctor. videlicet, quod vbi datur omnimoda æqualitas, est locus gratificationi. Et licet ista videatur via brocardica, tamen quia habet obscuram & implicitam resolutionem, ideo primò enarrabo aliquot casus, in quibus est locus gratificationi. Deinde dicā, quod mihi videbitur resolutiue tenendū circa istā regulā.

Et in primis ex gloss. ordinaria cum text. in l. fin. ff. de Religio. & sumpt. fun. colliguntur terdecim casus, in quibus est locus grati-

ficacioni. Vltra quos, decimus quartus casus est, qui colligitur ex gloss. cum qua ibi transeunt Docto. & in specie Salice. in l. prima, §. Apud Iul. in versu. Defendere, ff. Deposi. Decimus quintus casus elicitur ex gloss. nota. cum qua etiam transit ibi Salice. in l. Si vt certo, §. Quod verò, in versu. Saluas facere, in fin. ff. Cōmo. Decimus sextus adu. in capit. In nostra, in parte, sed aduersa, post medium, de Test. Decimus septimus colligitur ex gloss. nota. in versu. Nunc queritur. 63. distinctio. in gloss. mag. circa fin. vbi allegat aliquos tex. huic similes. Decimus octauus desumitur ex decisione Bald. in l. Vidua, C. de Nup. vbi dicit, quod si inter exequutores testamenti est contentio super electione pauperum, res deuoluitur ad Episcopum, & poterit gratificari cui ex pauperibus velit per modum adhesionis, id est adhærendo vni ex exequutoribus, quæ decisio est intelligenda, prout intelligit Albe. & Docto. istum text. videlicet data omnimoda paritate, seu æqualitate inter pauperes ab vtroque exequutore nominatos. Nam si essent aliqua ratione inæquales, vt pura propter aliquam qualitatem quibusdam eorum & non alijs inhiærentē, certè non esset locus recursum ad Episcopum, & sic cessaret gratificatio. Exemplum optimum potest dari. Si esset iniunctum duobus exequutoribus, quod distribuerent mille inter pauperes religiosos, & vnus eorum nominasset religiosos pauperes, alter nominasset pauperes religiosos nam licet essent omnes in pari gradu paupertatis, vt quia omnes tam masculi, quam feminae essent ordinis Franciscani, in arctissima paupertate constituti, vel vtrunquē monasterium eiusdem instituti, puta Dominicani,

minicani, vel Augustinensis, quietiã sunt mendicantes ex regula, licet ex cõstitutionibus laxiores habeant habenas in acquirẽdo & retinẽdo, quã primi minoritani, nihilo minus præ ferrẽtur pauperes religiosæ, siue monasteriũ monialium, secundum Cynum singulariter, quem ibi sequitur Bald. & Sali. per illum text. in l. Cum multæ. C. de Dot. ante nupti. & eandem decisionem commendat Bald. in l. In multis, ff. de Sta. homi. vbi in fine dicit notandum esse, quod care ris spariibus magis fauetur monasterio monialium, quã virorum religiosorum: quia monasterium monialiũ reputatur à iure locus magis pius & pauperior, quã virorum propter earum clausuram & imbecillitatem in acquirẽdo, secundum Cynum in d. l. Cum multæ, quod dicit esse menti tenendum. Et non sunt multi dies elapsi quod istum casum habui in corrigentiã facti. Decimus hunc casus deducitur ex tex. singul. in l. Si duas, in prin. 3. de ex. tuto. vbi quãdo inter plures tutelã delatas vel decretas simul non cognoscitur ordo, neque potest distingui vtra earũ sit anterior, vtraũ posterior, id est, prius vel posteriori decrera, vel delata: tũc electio, vel gratificatio deuoluitur ad iudicem qui eas detulit, vel decreuit. Et illum text. (in alio tamẽ proposito) dicit singul. Roma. in singu. 40. Vigemus casus est in vassallo plurium dominorũ, qui si omnes potest iuuare, tenetur. Si verò minimẽ, tenetur vni gratificari, vt tangit Albe. hic, licet nõ decidat. Sed ipsemet ita decidit in l. 3. Si cum omnes, vbi etiam de hoc tangit nouissimẽ Ioã. Igneus. 3. de Senatuscon. Sylla. per illum tex. & per l. Duorum libertus, 7. de Ope. liberto. Quam quæstionem aliã plenẽ & resolute examinaui co

ram Principe tunc, nunc Rege Philippo domino nostro: dum ingressus fuisset auditorium nostrum. Vigemus primus casus est, quando lege vel consuetudine (prout est in magnis dignitatibus) primogenitus debet succedere in maioria, vel principatu, aut eiusmodi dignitate, vt in l. 2. titu. 15. 2. Parti. istud deciditur. & probatur ex capit. 1. 3. Præterea Ducatus, de Prohi. feud. aliena. per Feud. lib. Feudo. (Quæ communis consuetudo, & obseruantia generalis viget, non solum in Hispania, verum in alijs plerisque regnis, non tantum Orthodoxorum, sed etiam Infidelium & Barbarorum.) Nam si duo filij gemini nascantur, ita quod non possit discerni, quis prior, quisue posterior ex eis nascatur, tunc est locus gratificationi inter eos, secundum Bald. in l. In quibus, in versu. Pone consuetudo, C. de Secun. nup. Quam opi. post multa, licet Bald. non referat in d. l. In quibus, tenet Aret. in l. Ex duobus, in prin. col. penu. 3. de Vulga. & pup. post Ioan. And. in addi. ad Specul. in rubrica de Feud. 4. col. in inapessione operis speculi parua, in versu. Inducit etiam ad quæstionem. Quæ opi. retenta ac præsupposita est diuersitas in modo gratificandi. Nam Bald. in eadem l. In quibus, dicit quod est gratificatio genitoris: sed in l. Ex hoc iure, col. 4. ff. de Iusti. & iure, dicit electionẽ vel gratificationẽ esse faciendam per magnates & populos regni. Sed Aret. tenet vbi. 3. quod fiat per superiorem. Sed primam opi. veriorẽ esse puto & tutiorem, scilicet, quod electio vel gratificatio sit genitoris illorum geminorum. Quæ opi. habet plures Doctores concordantes relatos per Ioã. Lecitier. in tracta. progeni. quæst. 10. l. 1. lib. & eam tenet Ripa in l. Quominus, nu. 61. ff. de Flu. licet

licet postea ipsemet autor Lecitier ibidem eligat deteriore opinionẽ, scilicet Bald. in d. l. Ex hoc iure, quæ habet, quod gratificatio fiat per magnates, &c. Quæ opi. nullatenus placet, vt pote valde difficilis in practicando, & quia posset esse valde scandalosa propter proximam difficultatem, ac penẽ impossibilitatem declarationis consensus eorum. Argumento l. 1. §. si. ff. de Acquiren. possess. Ex quo tex. no. Bartho. Soci. ibi, quod ea quæ consistunt in sola voluntate vel potestate totius populi, cõsentur esse de iure impossibilia. Item alia opi. quæ habet, quod per superiorem fiat gratificatio, non placet, saltem quoad primogeniturã regnorum: cum hodie suprema iurisdicctio imperialis (propter longas impetij vacationes) sit adeo diminuta, quod vix reperitur rex orthodoxus (præter regẽ Bohemiã nouiter intitulatũ, qui quondam erat dux) qui non dicat & iacet se præscripsisse libertatem à recognitione imperatoris, vt patet ex regibus recentissis per Iaco. Alua. in. c. 1. col. 8. versu. Quæro vbi & in quo loco, quis dic. Dux. Co. vel Mar. lib. Feudo. In hac ergo & in alijs primogenituris, & sic in omnibus est tenenda prædicta. 1. opi. q. gratificatio inter istos geminos faciẽda sit per genitorẽ eorundem, si ipse in q. fuit institutor primus ipsius maioris. Quia cũ posset reuocare, meritò posset etiã gratificari. Sed si decederet ab intestato. i. absq. declaratione, tũc peos admini strabit scdm Curt. Senio. cõsil. 69. incip. Dñs Io. col. 10. & Feli. in. c. Capitulum. S. crucis, col. 16. de Rescrip. & Soci. in l. Si fuerit, 7. de Reb. dub. & Ripa in l. Nemo potest, col. 2. in versu. Irẽ adde, 3. tit. 1. & sic isto casu procedit etiã cõs opi. de admissione geminorũ. vbi institutor maioratus de-

cederet ab intestato, quoad declarationẽ in q. vt modò dixi. i. nulla facta declaratione vel noatione circa rẽ omnino dubiã, licet aliã testatus esset de bonis liberis. Iura enim vocat intestatũ quoad actũ sup quo debuerat, vel poterat qs disponere, & nõ disposuit, licet aliã decedat testatus. l. Intestato, §. 1. 3. de Testa. tute. quem

Ad idem.

Bald. cõmẽdat in rubrica, C. de Colla. ad vnũ, de quo ibi. Secũs esset (reduẽdo ad superiora) si maioratus ad quẽ vnusquisq. istorũ geminorũ velit aspirare, descenderet ab anteriori progenitoribus, nã tunc in inferiori bº maioratibº gratificatio esset principis: quia cũ princeps cõcesserit facultatẽ instituendi maioratũ primo eũ instituenti, seu stabilienti, q. non potest nũc gratificari, vt pote mortuus, & isti gemini vel alter eorũ non capiant maioratũ de manu patris nũc defuncti, eiusdemq. immediati prædecessoris, sed à principe cum primo stabiliente vel instituyente ipsum maioratũ, vt in l. Vnũ ex familia, §. 1. j. eo. ergo principis debet esse gratificatio, quæ nõ est aliud q. interpretatio quædam licentiæ per eum concessæ: & eius est interpretari cuius est cõdere, vt in l. fi. C. de ll. Et per prædicta limitat cõs opinio, quæ habet, q. ambo i. gemini in simul succedat in primo genitura, vt intelligat videlicet, nisi habeat locũ gratificatio. Quod autẽ illa sit cõs opi. q. in prædicto casu. i. vbi simul nascunt, ambo succedant, patet ex dictis Alex. in l. Qui filiabus, §. 1. ad fi. 3. tit. 1. & tenet Bal. in d. l. Ex hoc iure, quæst. 5. iã allega. & in §. Ita que. 1. conlti. ff. & Feli. in. c. Capitulum S. crucis, de Rescrip. col. 17. & ita dicit oēs tenere Guiller. de Bened. in repe. ca. Raynucius, fo. 219. col. 2. vbi etiã allegat gl. i. l. Arechusa, ff. de Sta. ho. p. quã limitantur prædicta. Et Bal.

in

Resolutio. in d. §. Itaq; ubi etiã limitat. Proccedit ergo cõis conclusio, qv̄ vterq; indistinctè admittatur in maioratibus supremis regnorum, quia in eis nõ potest fieri gratificatio, etiam consideratis tribus opinionib; .s. relatis circa gratificationẽ. Sed in maioratibus inferioribus ita demum habebit locum concursus, si gratificatio cesset, aut quouis modo fieri nequeat. Tunc enim vterque admittitur ad prædicti maioratus successionem, prout communis opi. tenet: aliã secus. In reliquis autem tangentibus hanc quæstionem, remitto ad Doctores, vbi .s. Vigésimus secundus casus (vt ad præcedentia regrediar) ponitur per Bar. in l. r. §. si. nu. 2. in vers. Pro huius declaratione, ff. de Cust. reor. videlicet quòd quando quis citatur à duobus iudicib; simul super diuersis causis (tunc enim secundum eum est locus gratificationi) vt ipse citatus eligat vel possit eligere coram quo ma iuerit primo comparere, per d. §. Si cum omnes, l. 3. Ad Syll. Vigésimus tertius casus ponitur per Bald. in ca. r. §. penult. qui feud. da. po. col. fi. dum dicit, quòd si tempore concessionis feudi actum fuerit inter dominum concedentem & vassallum cui facta fuit concessio, quòd deficientibus masculis feudum vadat ad fœminã, & extent plures filij fœminę ex ipso feudatario, filijs masculis ex eodem deficientibus, quòd ratione incertitudinis dispositio non vitabitur, nequẽ res dirimetur forte: sed domin; optabit cui earum malit gratificari in nominando. Quòd dictum sequitur Alex. in addi. ad Bar. in l. r. §. Hoc interdictum, ff. de Lib. ho. exhiben. & cum Bald. tran. sit Iaco. Alua. in ca. r. col. 5. vers. Quid si in investitura. de eo qui sibi & hæc. suis, colla. 5. li. Feud. & ibidem Præpositus. Alexã. ni

hil addens. Et idem tenet Iacobi. de Sancto Geor. in sua summa feu. (vulgo Inuestitura appellata,) in vers. Et fœminis, col. 3. Et ponderãdum est, quòd Bald. & Docto. ibi minimè curant considerare isto casu primogenituram in fœminis (quòd miror) cù aliã videamus, quòd vbiunque aliqua bona, aliã indiuisibilia, debent peruenire ad vnum, semper intelligitur quòd ille vn; ex pluribus debeat esse primogenitus, secundum Ang. consilio. 281. Et tenet Aret. eum referens consilio. 162. incipi. Diligenter & mature discussis. Et sentit ac præsupponit Ioan. An. in rubrica. de feu. secundum quã si pater hodiè faceret maioratum de omnibus bonis, vel vinculum quod vocãt, de certa parte bonorum, quem maioratũ seu quòd vinculum vellet peruenire ad vnum filium masculum, & deficientibus masculis ad vnã filiam fœminã, quòd si sint plures masculi, maior natu censeatur vocatus: quibus non extantibus, si supersint plures fœminã sit locus gratificationi, vt .s. dixi in materia feudali. Adhuc tamẽ videretur tutius tenere, in fœminis idem quòd in masculis .s. dixi tenendum, vt maior admittatur, quia minus habet in cõuenientis, prout Bal. vbi .s. tetigit in. r. opi. licet strictè vel in casu particulari loquatur de fœmina primogenita. Sed ppter auctoritatem Bald. & sequacium subsisto. Et certè in casu in quo loquuntur vbi deuolutio gratificationis fit ad dominum feudi, transeundum est cum eis. Sed in maioratibus vel vinculis bonorum non feudaliũ, proculdubio crederem, idem esse dicendum in fœminis, quòd in masculis: ne fortè eadem in cõuenientia resulerent circa gratificationem in hoc casu; quæ pũctuaui mus. s. in. 20. casu. Quæ quidem

dẽ opi. maximè procederet si in clausula vbi de masculis sit mentio, pater prætulisset maiorẽ: licet in clausula fœminarum simpliciter & in genere vnã nominasset. Quinimo idẽ est (vt dixi) etiam si in vtraq; clausula nulla esset facta mentio maioritatis, vt in exemplo .s. posito. Nã in vtroq; casu, scilicet tam masculorũ q̄ fœminarũ stante prædicto dubio, res deuolueretur, non tantũ ad primogenitũ masculũ: sed etiã masculis deficientib; , ad fœminã primogenitã. & ita firmiter teneo: & si res in facto accideret, ita cõsulerem & iudicãrẽ. Vigésimus quartus casus ponitur per glo. in l. 3. §. Hoc interdictũ, vers. Si tamen plures, ff. de Li. ho. exhi. quã ibi Bart. cõmendat. Vigésimus quintus casus ponitur per gl. in l. 2. §. Hoc interdictũ, in vers. Obtinendũ, ante fi. ff. Ne quid in loco pub. dũ glo. loquitur de duobus plaustris sibi in itinere obuiantibus, quã Bar. & Docto. ibidẽ sequuntur. Et eã allegat Bar. in l. Quomin; , col. 4. in quæstione molendinorũ, ff. de Flumi. Et allegat glo. illa ad id ad quã Doct. solent allegare istũ tex. f. q; in his in quibus tantũ iuris habet vn; , quantũ alius, locus est gratificationi, scdm Lanze. Galiau. in l. 2. §. Ex his, ff. de Verb. obli. col. 6. Vigésimus sextũ casum, & quidẽ no. ponit Bal. in l. si. nu. 11. C. de Testa. manu. quẽ not. ad subhastationes redditũ, & ad leges regni loquẽtes de retractu. Vigésimus septimũ ponit glo. ordin. in l. Ciues, in glo. 2. ad fi. C. de Inco. li. 10. quã allegat Ioã. And. in d. rubrica de Feu. Vigésimus octauum ponit Bal. in Auth. Habita, nu. 16. C. Ne si. pro patre. Et quanq; alij plures casus possint coaceruari, tñ neq; ex eis, neq; ex prædictis percipit certa doctrina: qñ gratificationi sit locus in re omnimodo dubia. † Et quidẽ res. ista reducit ad

hęc puncta. s. An quãdo sunt iura paria sit facienda gratificatio, vel an sit recurrẽdũ ad iudicium fortis, vel an act; seu dispositio propter incertitudinẽ annulletur, vt colligitur ista dilucidatio ad inuõitũ declarationis huius puncti ex verbis Bald. in d. §. Et quia, col. fi. & etiam Raphaẽ. Cumi. hęc in declaratione lect. Bald. ad istũ tex. & ex verbis eiusdem Raph. colligitur quarrum pũctũ, scilicet. An eo casu id est vbi dantur iura paria, res sit diuidenda: & sic sunt quatuor pũctã. Et vt verum fatear, non possum ex Doctorũ scriptis reddi certus circa resolutionem istius articuli. Quãuis enim diligenter & anxie quæstionem quam plures Doctorum cõmentarios de hac re differentes, nullus tamen mihi vnquam satisfecit. Nam Damafus, vt ab antiquioribus illis horridis & impexis incipiam, in brocardis reuissis & dispunctis p Bartholomæum Brixiensem, antiquum etiã ac merum canonistã, ponit duas regulas speciales dumtaxat decidentres casus duarum legum, & nihil ex suo depromit, vltra ea quæ alij Docto. dicunt. Item glo. in. c. Cùm autem, de Iure patro. ad fin. solũmodo tenet, q; tunc demũ est locus gratificationi, quando dubitatur, quis ex pluribus est in iure potior. Itẽ Albe. post Iaco. de Bello. i. d. l. fi. ff. de Religio. ponit quatuor vel quinq; solutiones ad cõtrariũ, quã ibi format glo. contra gratificationem. Sed tamen ex eis non colligitur aliqua resolutio in hoc articulo: imò potius quædam offuscatio & confusio quorundam casuum specialium, quæ nihil penitus cõferret ad puncti resolutionem. Item Ange. de Peri. hęc nihil dicit vltra Docto. Nam inquit: tunc demum gratificationi locum esse, quando sunt cætera paria, aliã non. Et allegat l. Sed si

non expedierit, ff. de Bo. auto. iudi. possi. Et ad idem norat glossam hinc cum text. & est text. cum gloss. in ea pit. Duobus, in versicu. Quod si forsan, iuncta gloss. in versicu. Concurrant, in prin. de Rescrip. libro. 6. vbi gloss. Ioan. And. in fi. fecit mentionem de eo, quod prædixi glossam dicere in d. c. Cum autem, de iure patro. Reperio tamen nouissimè Ioan. Ignèum Doctorem Aureliane. in d. l. r. §. Si eum omnes, Ad Sylla. nume. 38. cum sequen. ponètem quandam resolutionem quam videtur sumpsisse ex dictis Areti. in d. l. Ex duobus, in prin. Sed quia per eam non darur in oppositò cognitio perfecta, & plura annexit extrauagando ab isto pñcto; & insuper videtur equiuocare: quia illam distinctionem resolutionem, quam ipse ponit, facit Are. in dicta l. Ex duobus, ad cognoscendù quando gratificatio debet esse necessaria, & quando voluntaria: non autem ad sciendù absolute & simpliciter, quando & quomodo gratificatio possit fieri, etiam cæteris paribus existentibus. Ideo breuius rem ipsam absolucendo videtur (salua posteriore sententia) dici posse, quod vna regula potissima sit ante omnia præmittenda in hac materia, videlicet,

¶ Quod omnimoda incertitudo regulariter vitiat omnem actum & omnem dispositionem. l. Cum duo, vbi glo. ff. de In diem adiect. & not. Bar. in l. Quidam relegat, ff. de Reb. dub. nu. i. versic. Fallit. Et est text. optimus in l. Si fuerit, in prin. eo. titu. quem glo. hic adducit contra istum text.: & tamen concordat cum eo, quum text. ibi dicit, quod incertitudo impedit dispositionem: saltem quousque constet de aliquo certo, prout hic allegat glo. sed sunt plures casus, in quibus lex non sinit dispo-

tionem incertam vitari, sed vult eam valere committendo rem iudicio sortis, vt in l. fi. in prin. C. Communia de Lega. & in §. Optionis, Institu. de Lega. & in alijs plerisque iuribus. Et istud fir duntaxat in casibus expressis in iure, vt tenet nota. Bal. in l. 2. in prin. C. Quando & qui. quarta pars. de li. ro. ratione de qua ibi per eum: quæ licet non multum vigeat, tamè decisio Bal. est tenenda, quam vt singu. commen. Iaf. in d. l. fi. in prin. Et licet de illa decisione dubitet Lanze. Galiau. in l. 2. §. Ex his, col. 6. ff. de Verbo. obliga. propter glo. in c. fi. de Sorti. quam dicit commendari per Feli. in d. cap. Capirulum. 34. col. u. de Rescrip. & in capi. Licet causam, col. fi. de Proba. dum dicit arguendo ab speciali ex illo text. (in quatum prohibet perpetuò in beneficijs ecclesiasticis vsu vel iactum fortis) quod fortes sunt à iure permittæ. Sed certè non propterea videtur glo. eas habere locum in omnibus dubijs incertis decidendis: imò statim seipsum declarat, dum dicit, quod in multis casibus habet locum iudicium fortis. Et sic potius facit glossa illa pro Bald. & quidem expressè, quum glo. clarè vult dicere, & dicit, quod fors est permittæ à iure in certis casibus. Et ex consequenti vult aliud esse regulariter in alijs. Et sic regula est, quod iudicium fortis generaliter nõ habet locum. Fallentia est, quod in certis duntaxat casibus à prædicta regula in iure exceptis potest habere locum. Quicquid dicant Feli. & Lanze. vbi supra perperam ponderantes gloss. illam in dicto capitu. fina. Et magis mirandum est de Alexandro, qui ante ipsos per illam gloss. tenet contra Bald. in l. Huiusmodi, §. fin. supra tit. i. Quem puto fecisse errare illos Docto. Moder. sequen-

Atten.

sequentes ipsum. Miror etiã, quod Iaso non tetigerit de hoc puncto in eodem §. fin. Sed Dec. quem vi. in d. capit. Licet causam, n. me. 28. tenet quod Alexan. scilicet, quod iudicium fortis videtur regulariter permittæ: saltè ex causa vbi res admodum dubia reperitur, dummodo non sit de casibus, vbi tale iudiciu fortis reprobatur, vt ibi per eum. Et sic Dec. videtur tenere contra Bal. in d. l. 2. Tamen (vt dixi) verior est sententia Bal. quicquid etiã teneat And. Tiraquel. sequendo Alex. & Feli. vbi §. in tracta. primige. 17. quæst. 1. opi. num. 13. vbi ponit plures casus vbi fors expressim reperitur permittæ. Sed tenendo opinionem, quã dixi ipsum tenere post Alex. & Feli. contra Bal. non sunt casus fallentiæ, sed sunt potius exēpla ad regulam, quam ipsi ponunt contra Bald. s. q. regulariter iudiciu fortis permittitur ex causa, videlicet re existente admodum dubia & inextricabili. Et fortè opinio Alex. & sequaciu seruaretur in practica. Nunc autem redeundo ad rem de qua agimus, dicendum est, quod sicut iudicium fortis non habet locum nisi in certis & specialibus casibus, si tenemus opi. Bald. quæ verior videtur: sed quicquid sit de ea in simili (licet alia ratione) reperimus, quod gratificatio nõ habet locum nisi in certis casibus: quia est contra regulam iuris annullatam actum ratione omnimodæ incertitudinis, vt §. dixi, & si actum incertum sustineri propter gratificationem, est fallentia vel casus specialis, siue casus fallentiæ. Et nisi reperiat expresse decisus per text. vel per glo. aut Docto. ex identitate vel similitudine rationis extendentes casus textuum ad alios casus similes, non puto iudicem facturum vel aucturum esse facere talem gratificatiõem. Et hanc

considerationem iam diu feceram dum legerem vltimo loco hanc materiam. Postea comperij Fran. de Are. consilio. 142. quod incipit, Ex facto proponitur, col. pe. nu. 23. referentem Ioan. And. in noue. in. c. In nostra, de Testi. & ibi Doct. secundum eum tenentes quod gratificatio non conceditur, seu non obtinet nisi vbi est expressum in iure, quod concedatur vel fiat. Et profectò gauisus sum reperire istud in terminis, quod est valde singu. no. ad id quod prædixi, & alibi non legi. Nam Ioan. And. in noue. ibi dicit hæc verba formalia: Dixit Vincentius, quod nisi talis sit casus, quo iudex habeat gratificari, &c. Et idem est de mente gloss. in dicta l. fin. de Religio. in quantum narrando casus fallentiæ, in quibus est locus gratificationi, præsupponit regulam esse in cõtrarium, illis & similibus casibus demptis ab illa. Resolutio ergo sit, quod data inter duos vel plures omnimoda paritate, ita quod tantundem iuris vnus habeat quantum alius, est locus gratificationi: ita demum si in iure reperiat expresse sum & non aliter, & est faciendæ eodem modo, & per eum, quo & per quem reperitur expresse cautum. Et si non reperiat expresse de gratificatione, vel de iudicio fortis, res redibit ad omnimodam incertitudinem, & vitabitur, si res abhorreat à fectione. Non igitur semper omnimoda qualitatum paritas facit locum gratificationi, neque iudicio fortis, nisi iure expresse reperiat. Sed restat vnum commemorare, quod in casu in quo duo impediunt se adinuicem per conuersum, vt sunt impetrantes sibi prouideri in Ecclesia cathedra- li de eadem præbenda, inter quos est omnimoda æqualitas, cum tractetur de præiudicio capitulo, forti

Resolutio.

modum

non committitur, sed bene poterit capitulum gratificari, cui eorum velit, secundum Angel. in l. Sed quum ambo, ff. de Iudi. post Ioan. And. in capitu. Duobus. s. allega. de Rescript. in sexto per d. l. Huiusmodi, §. ultimo. s. titu. i. quod refert Felii. (licet corruptè) in d. capit. Capitulum, colum. penul. Ex qua doctrina colligitur, quòd aliquando ubi non est locus iudicio fortis, est locus gratificationi: & sic gratificatio est minus odiosa, quàm fortis iactus. Sed ibi loquitur de gratificatione voluntaria faciendâ per eum, de cuius præiudicio tractatur, cuius respectu fors non poterat eo casu mitti. Et quando gratificatio sit vel debeat esse necessaria, & quando voluntaria, videnda est omnino resolutio, quam ponit Aretin⁹, in dicta l. Ex duobus, in princ. colum. penult. ubi in hac re notabiliter loquitur. Et eam ressumit And. Tiraquel. in tracta. primigeni. 17. quæstione, ubi discutit quæstionem de geminis, numer. 6. Quid autem in omnimodo dubio, iure non providente circa iactum fortis, neque circa gratificationem, si tamen res patiar sectionem, vide gloss. & ibi Alberi. in l. Nensenus, in parte, videantur, quæ est finalis in ordine, ff. de Negot. gestis. & Alexand. in l. Titius, j. ad Trebe. i. colum. & omnino Soci. consilio. 150. pc. & si. colum. & Decius consilio. 176. & consilio. 447. post princ. Et ex præmissis desumi potest resolutio resolutionis, videlicet, quòd quando inter cõtendentes de re aliqua iura sunt hinc inde omnino paria, ob quam paritatem res redditur prorsus dubia & de iure incerta, si est talis casus, in quo reperitur iure expressum, quòd dirimatur iudicio fortis, dirimetur, tenendo sententiam Bald. quæ est ve-

Resolutio
resolutionis

rior, vt dixi. Sed secundum aliam magis communem, in contrarium: etiam si non reperitur expressum. Si tamen subit iusta causa, vt quia res est admodum dubia, vt prædixi Decium dicere in dicto caput. Licet causam, adde, & est indiuisibilis, dirimetur. Vel si reperitur expressum, quòd fiat gratificatio, illa fiet, prout reperietur expressum. Sin verò minime reperitur expressum, & res potest dirimi per diuisionem, vt quia diuisibilis, diuidetur, per glo. in d. l. Nensenus. Quibus cessantibus vel propter incertitudinem res vitabitur, vel decisio negotij si pendeat, suspendetur, quousque de re liqueat. Iudex enim iurando sibi non liquere, iudicatu illo absoluitur, prout A. Gellius se fecisse narrat libro. 14. notitium Atticarum, capite. 2. ante finem. Cuius meminit Bud. in primis annotationibus pandectarum in l. secunda, ad fin. ff. Si quis cautio. Ex quo dicit intelligi posse quid verba illa significant in l. Si de meis, in fin. ff. de Arbitr. si iuret sibi de causa nondum liquere. Et de his (non equidem contemnendis) in hoc articulo satis ac super.

Quantum ad oppositionem, quæ Pau. de Cast. hic dicit se fecisse contra Antoni. de But. de isto text. ad capitulū Duobus, prope fin. de Rescript. libro. 6. supra sæpius allegat. quia ipsemet Paul. qui mouet difficultatem non soluit perfecte, vi. nota. solutionem, quam tradit Are. in dicta l. Ex duobus, in princ. colum. tertia, supra de Vulga. & pup. Quo ad declarationem datam per Barto. ad istum text. per l. Ita fidei, ff. de Iure fisci, & decisionem ex ea elicitam, Doct. transeunt cum illa simpliciter. Et ex ea not. Pau. de Cast. & dicit pluries allegasse: & idè vult Ang.

de

de Perig. quòd pluralitas præsertim personarum nunquam præsumitur, nisi probetur: ad quod etiam allegat alia iura. Ultra quem bene facit decisio Bald. nota. in l. Si qua per calumniam, in fi. C. de Episcopis & cle. ubi tenet post Cy. quòd producens in iudicio instrumentum mandati, semper præsumitur esse ille idem, de quo instrumentum loquitur: maxime si apud eundem producetum sint alia instrumenta eiusdem causa. Quæ decisio est intelligenda per decisionem Bart. hic, videlicet, nisi probetur, quòd alius reperitur in loco ubi instrumentum præsentatur eiusdem nominis & demonstrationis, de quibus sonat instrumentum: quia tunc redderetur res dubia. Ad quæ vi. etiã Bald. in ca. 2. col. 2. de Consuetu. Notandum ¶ est etiam ex verbis Barto. quòd ius accrescendi vel non decrescendi inter collegatarios nõ habet locum, nisi constet de fundamento legati, id est, q. in persona vtriusque legatarij poterat valere, si vterq. legatarius potuisset & voluisset acceptare. Nã dicit Bar. q. etiã si in casu istius rex. vnus Titiorū renuntiaasset legato, non prodesset alteri, nisi ille alter probasset, testatorem de eo sensisse. Quo casu nõ esset opus iure accrescendi quod est singu. no. Et ita transeunt Doctores. Nam cum legatum propter incertitudinem fuerit omnino impeditū, vt per glo. & Doct. hic, renuntiatio vnus non potest tribuere ius alteri, de cuius iure non idè potest cõstare, prout neq. de iure renuntiantis: quum vtriusq. iura respectiue quoad suas partes sint occulta, & ppter obscuritatē atq. incertitudinē lateant.

In glo. vnã. in prin. dum exponit: debet, id est potest. Ap. per Doct. ibi dñi dicit, prout est ibi in litera vtriusq. Imò ibi solet esse litera neutri, tam in

prin. tex. quàm in fi. & sic concordat secundum Paul. sed in recognitione Haloan. in prima parte illius tex. est dictio, vtrique. Tamen clarior est licet ra quam retuli, prout etiam dicit Io. de Imo. hic. In Pandect. Floren. est litera Haloan. à qua non est recedendum.

In eadem gloss. ibi. Tunc enim res minoris pretij est præstanda, &c. No. ex glo. ista iuncto hoc tex. & coniuncta etiam l. Apud Iul. §. Scio, s. titu. i. in ea allega. quòd incertitudo personarum in legando magis impedita liditatem legati, quàm incertitudo rerum secundum Bar. Pau. & Doct. Sed rectè inspiciendo in casu dicti §. Scio, nõ est omnimoda incertitudo iuris præsumptione, eo quòd ius præsumit semper quod minus est venire in legato. Item & in stipulatione, vt in l. Sæper in obscuris, ff. de Reg. iuris. & in l. Legato generaliter, in prin. s. titu. i. Nam si non apparet quòd est minimum, vitiatur legatum, secundum Ioan. de Imo. in l. Si seruus plurius, §. fin. s. titu. i. Et sic omnibus existentibus paribus, idem videtur dicendum in incertitudine rerum, quod dicitur in incertitudine personarum. Cogita, quia ultra & contra mentem Doct. hic, & in dictis ll. Sed nihilo minus hæc punctuatio videtur vera, cum de rebus ad personas, & e contra valeat consequentia. l. Miles ita, in prin. versic. Et quia diximus, s. de Testa. militari, cum similibus.

In eadem glo. ibi, Qui duos, & l. Si quis à filio, §. Si quis, dic: quòd imò illa iura loquuntur alijs casibus, secundum Imo. hic & Doct. ibi, quos vide.

In ea. glo. in fin. ibi. eo. l. Si Titio, soluc: quòd ibi est locus gratificationi ante litis cõtestatione, & nõ post, secundum Ang. de Perig.

H 3 Sum.

Summarium.

- 1 **P**rimò nominatus censetur magis dilectus testatori nominanti, quam nominatus secundario. Et consequenter primò nominatus uidetur habere uoluntatem testatoris principalem et immediatam, ut in dubio sit preferendus secundo loco nominato.
- 2 Idem in heredibus primò nominati respectu heredium secundò nominati, secundum Bart. et magis communem.
- 3 Ordo scripturæ designat ordinem uoluntatis.
- 4 Primò nominatus in scriptura præsumitur principalis, quod potest esse utile ad multa in varijs materijs.
- 5 Alia dubitationis ratio ultra scribentes ad huius text. secundam partem.

§. Certam.

CERTAM pecuniam legatam si & legatarius & substitutus legatarij petat, & hæres soluere paratus sit, si ambo defendere heredem sunt parati: eligere debet hæres cui soluat, ut ab eo defendatur. Et si neutrius manifesta calumnia uideatur, ei potius soluendum cui primum legatum est.

ISTE §. post Rapha. fuit summatus cum præcedente. Vel potest summari, ut per Bar. & Io. de Imo. sic. Quando legatarius & is qui sibi est substitutus simul concurrunt in petendo legatum, in dubio legatarij præferri debet. In litera, ibi, [Eligere debet hæres.] supple, quæ suberat causa iusta suspicionis contra legatarij allegata per substitutum: quo casu loquitur iste text. in 1. parte, scdm Docto. cõmu. & declarat Ang. hic i. fi. In ea. litera, ibi, [Ei potius soluendum] supple, supposito quod uelit soluere uel eligere. Ad istum text. assignantur duo

principales intellectus, unus assignatur per glo. ut loquat in substitutione fideicommissaria facta in legato. Alius per Bar. ut loquat in substitutione vulgari directa. Qui fuit intellectus Iaco. & tenent alij Docto. post Bart. scdm quæ potest procedere. Et eum apertius declarat Rapha. Cu. Sed intellectum glo. declarat Bal. & Pau. ut per eos. No. secundum Docto. ex uerfi. [Est neutrius.] quod potius præsumitur pro eo qui uocat per testatorem prius, quam pro eo qui uocat per posterius. Et sic primò nominatus in dubio censetur habere principaliter uoluntatem testatoris nominantis eum. Ad quod est etiam bonus text. in l. Publius, §. i. de Condi. & demonst. ibi, [Et enim uideri.] Et statim inferius, dum dicit, [Sed non est uerisimile.] quem text. Bar. commendat in l. Si cui legetur, §. Hoc autem, nu. i. §. ti. i. quod testator præsumitur potius dilexisse primum heredem ab eo nominatum, quam secundum. Ex quo text. deditur idem Bar. questionem in l. Gallus, §. Etiam si parente, nu. §. de Libe. & posthu. Et in effectu mens conclusionis decisiuæ ipsius questionis est, quod quæ admodum testator prædilexit primo nominatum secundo nominato: ita pariformiter prædilexit hæredes secundo nominati, ut est in casu no. & non parum dubio per eum ibi deciso: cuius decisionem sequuntur magis cõiter Docto. scdm Iaso. ibi col. 7. quæuis Alex. post nonnullos Docto. teneat ibi cõtrarij. Ad prædictum notabile cõfert etiam text. in l. Quoties, in prin. §. de Vusufr. ubi si testator leget Titio & Meuiò usufructum prædij alternis annis, & non declarat uter eorum primò debeat, uti, frui, in dubio censetur uoluisse intelligere de primo nominato. si ut ille primo anno utatur, fruatur, uel incipiat uti frui prædio fructuario: & secundò nominatus

natus in ordine literæ utatur, fruatur anno sequenti: & ita deinceps per resolutionem facto circulo. Quæ text. summat ibi Bald. quod ordo nominationis uel scripturæ designat ordinem uoluntatis. Et prædictum ordinem dicit Bald. ibi attendi non tantum inter nomina propria, sed etiam inter nomina appellatiua, ut quod eorum primò ponitur in ordine, censetur esse principale: aliud autem censeatur appositum demonstrationis causa. Text. est no. in l. Si seruus communis ita stipuletur, ff. de Stipu. ser. cuius hanc dicit esse rationem Bald. in d. l. Quoties, quæ l. Quoties, post Docto. limitat Alex. in l. 3. §. Filius, §. de Libe. & posthu. in uerfi. His tamen non obstant. & in l. r. ad fi. C. de Libe. præte. vi. ibi illum. Et prædictam l. Si seruus communis, ad prædictum propositum allegat Bald. consilio. 400. lib. 5. ubi in nu. 10. dicit, quod primò nominatus in scriptura præsumitur principalis. Ad prædicta confert etiam text. in l. fi. C. de Hære. insti. in uerfi. [Sin autem nihil tale.] Vbi probatur singulariter, quod ordo uerborum denotat secundo loco nominatum, uulgariter testatori substitutum. Quod reputat singulariter notandum Bal. in Marga. in uerfi. Ordo. Sed certè potius uidetur ibi esse ordo intelle. quæ uerborum, dum dixit, [Sempronij, Plocij hæres esto.] Nam ibi censetur esse hæres institutus Plocius & Sempronius sibi substitutus. Et hanc uocat text. ibi consequentiam uerborum: & sic non accedit ad rem præsentem. Ad hæc facit: quod illud dicitur antiquius, quod prius scriptum est in ordine literæ. l. Cum pater, §. pen. u. de Lega. 2. Quemadmodum dicitur de Ecclesia parochiali quæ prius scripta est in ordine parochialium, quod præsumitur antiquior, ut in ca. Mandat-

to, de Præben. & in cap. pen. u. uerfi. [Sed si.] de Cle. non res. Quæ faciunt ad concertationem diu uentilata, & adhuc nondum decisam, neque speratur post multa tempora decidi inter Ecclesiam Hispalensem & Ecclesiam Compostellanam Sancti Iacobi Zebedæi. Ferrur enim in varijs chronicis & varijs monumentis, & instrumentis antiquis, & Epitaphijs sepulchrorum & alibi scriptis uario modo nominari: quia quandoque una præcedit in ordine nominationis aliam: & vice uersa, alia præcedit aliam. Et istud notabile quod ex hoc text. colligitur debet intelligi præsumptiue & coniecturaliter. Stante itaque, aut si perueniente fortiori seu ualidiori cõiectura, illi erit standum: cum una præsumptio ualidior uel efficacior tollat aliam præsumptionem minus ualidam, seu minus efficacem, ut in l. Diuus, cum glo. ibi in parte, existimari, in prin. ff. de In integ. resti. & text. in l. Si qui adulterij, C. de Adult. secundum Bal. in eadem l. Quoties, de Vusufr. 2. lectu. Cætera in materia ordinis uidentur per Bar. & Docto. in l. 2. §. Prius, §. de Vulga. & pupi. Et in quantum Bart. ultimo loco opponit de l. Si à pluribus, in prin. §. tit. i. & respondet post Dy. quod iste text. loquitur in legatario concurrente cum fideicommissario in petitione legati: quo casu aliquando præfertur legatarius fideicommissario, aliquando è contrario præfertur fideicommissarius legatario. Tamen ibi loquitur in mero cõsequutore: qui si cõcurrat cum legatario, legatarius in distinctè præfertur: licet ipse exequutor haberet ei restituere. Et quæuis Pau. de Castri. hic sequatur istud, tamen in eadem l. Si à pluribus, in prin. uocat illum hæredem executorem mixtum. Sed forte Bar. & Docto. hic ex eo uocauerunt illum,

illum, exequutorem merum, quia licet tanquam hæres percipiat commodum hæreditatis, non tamen percipit illud tanquam legatarius ex eodem legato per eum alteri restituendo. Et licet non sit recedendum à communi solutione Doctorum, tamen rectè inspiciendo illum tex. non debuit signari pro contrario, quia ibi non apparet, legatarium concurrisse cum hærede eodemque exequutore. Neque potest ille dici concursus, siue legatarius petat ab hærede, eodemque, exequutore solo: siue vnà cum alijs cohæredibus pro parte cuiusque hæreditaria. Et sic non est contra.

Non est prætermittendum vltra Docto. quòd ad istum text. in secunda parte potest signari alia ratio dubitationis, quam ratio suspicionis ab eis signata, videlicet, quòd legatarius erat grauatus restituere statim per fideicommissum alteri, & ambo, scilicet legatarius & fideicommissarius concurrebant in petendo, & legatarius dicebat ex voluntate defuncti primò sibi dandum legatum, & per eum fideicommissario restituendum. Fideicommissarius autem allegabat, quòd imò priùs sibi in continenti dari debebat ob euitadum circuitum. Item quòd nihil intererat legatarij sibi, id est secundo legatario vel fideicommissario dari, eo quòd statim sibi restitutus erat. Vnde videbat dolo facere, per regulam l. Dolo facit, &c. Et sic neuter eorum erat in vera calumnia.

Comprobatur istud in simili. Nam si obligo me promissurum tibi centum, hoc ipso videor tibi centum promississe secundum Ioan. And. in add. ad Spe. in titu. aliàs rubrica de Obligat. & solu. quam decisionem commendant Alex. & Iaso in l. Cum fundus, §. i. ff. Si cert. petat. in lecturis: & ibi

etiam idem Alex. in add. ad Bar. vbi multa aliàs superaddidi ad prædictam additionem Alexan. quia illa decisio Ioan. And. non est omnino expedita. Sed earatione nõ obstante in hac secunda parte tex. deciditur contrarium. Quia in hoc casu non reperitur iure cautum, quòd secundus legatarius, cui primus rogatus est restituere, habeat actionem contra hæredem: nisi sibi cedatur à primo, vel per primum legatarium, & de personali actione ex testamento patet ex l. Imperator, in prin. j. eo. titu. & ex l. Si legatarius, j. titu. 1. allegatis per Barto. hic, de Rei vendicatione, est glo. ordinaria. in l. 2. in parte, In rem, in versic. Item dic idem, C. Communia de legatis: intelligendo eam vti declarat Pau. de Cast. ibi. Et per hanc rationem dubitandi patet, quòd iste secundus legatarius, idemque fideicommissarius, etiam absque alia allegatione iustæ causæ suspicionis contra primum potest rationabiliter tentare concurrere cum primo, & non dicitur esse in calumnia. Et verificatur planè ista littera, quæ videbatur prima inspectione habere difficultatem: quia nõ videtur se excusare à calumnia fideicommissarius volens concurrere cum legatario, qui tenebatur sibi restituere legatum, & ipse debebat de manu ipsius recipere. Et si forte dicatur, quod habet saltem hypothecariam vtilem contra hæredem, prout tenet Barto. & Doct. hic, respondetur, quòd imò illam non habet, vel saltem eam non potest exercere contra hæredem, nisi in casu vbi causa legitima suspicinis allegaretur, probareturque per eundem secundum legatarium, seu fideicommissarium contra primum legatarij, vt patet ex dictis circa istum intellectum per Bart. & Doct. hic.

In gloss. substituti. Iste intellectus glo.

glo. approbatur cõmuniter per Doct. quia si esset substitutus directò, eo ipso quòd legatarius vellet legatum petere vel acceptare, substitutus directò esset repellendus. Ista tamen lectura quæ habet, quòd te. iste loquatur in substituto vulgari, potest saluari, vt per Bar. hic, & Doct. & declarat Rapha. Cu. hic ad fi. qui tenet illam, & non tenet prædictam lecturam glo. de fideicommissario substituto, & sic quòd hic substitutus vulgari dicebat legatarium repudiasse, vel quòd erat inhabilis, & quòd earatione nõ poterat admitti, & quòd remaserit legatum cum onere apud ipsum hæredem. Ex qua allegatione res facta est dubia. Ideo hæres videns quòd nõ est victurus in causa, potest dicere, nolo litigare, & potest vnum eorum eligere, ita vt caueat de defendendo eum contra alium. Tamen dicit text. quòd pro primò nominato, & sic pro legatario præsumitur secundum Rapha. post Bart. & Docto. qui licet teneant alium intellectum de fideicommissario, tamen etiam tenent istum, quòd loquatur etiam in substituto vulgari, qui secundum eos potest procedere in casibus. s. memoratis. Regulariter autem minimè, vt in prin. huius glo. dixi.

In glo. fi. ibi, vt quia alij daturus, vel statim consumpturus, intellige hanc glo. etiam in casu dubitabiliori, videlicet quando fideicommissarius fatetur legatarium acceptasse: sed dicit vel allegat priùs sibi debere restitui ob id, quia timet euenire posse ea, quæ in hac glo. ponuntur secundum Bald. & tunc sensus gloss. in intellectu huius text. est, quòd si causa allegata per fideicommissarium appareat esse legitima causa suspicinis, ob quam legatarius nõ sit admittendus, potest hæres eligere vtrum

ex eis voluerit, recepta cautione, & ei soluere, ex quo quilibet offert cautionem. Sed si legatarius nõ offerret, posse hæres recitari soluere legatario, nisi caueret: postquam est in hæredis electione, cui soluat. Sed si non appareat de legitima causa, debet soluere legatario absque cautione, secundum Pau. de Cast. Et per hæc remanent etiam expeditæ glossæ.

Summarium.

- 1 **I**n legatum partis hereditatis transfertur iura actiua & passiuia, & potest pro rata conuenire debitoribus hereditarijs, & per eorum creditores pro eadem conueniri, sed in utroque, vel quoad utrumque, factis est in legatario partis bonorum, in quæ iura prædicta non transeunt, ut potest et certa paratice larem successorem.
- 2 Actio personalis non sequitur fundi possessorem, ut per eam talis possessor conueniri ad fundum possit, quia non potest.
- 3 In quo fit bonæ innotatio per l. 20. Tau. ad §. Cum bonorum, l. non Amplius, cum l. sequenti potest.
- 4 Non ualet dispositio testatoris præcipientis filio, quòd sit contentus certa pecunie quantitate pro sua legitima, quin filius potest vti iure suo & petere, sibi legitimam assignari in rebus hereditarijs, dum tamen non in omnibus, sed in quibusdam arbitrii iudicis ei adiudicandis.
- 5 Ratio differentie de iure communi inter legitimam parte una, & alias bonorum quotas parte altera.
- 6 Quando factum ex l. dispositione est in obligatione, obligatus tenetur præcisè, neque liberatur soluendo interesse vel estimationem.
- 7 Causa primitiua & originaria est in actibus attendenda, & consideranda potissimum ac regulariter.
- 8 Intellectus ad uerba. Post quod Senatus consultum, §. Sed quia hæredes, ultra Docto.
- 9 Alius intellectus ultra Docto. ad eundem §. Sed quia hæredes, Insti. de Fideicom. hæredi. in uerbo post quod senatus consultum.
- 10 Istius text. differentia inter quotam partem hereditatis, & bonorum quotam, non est quoad substantiam vel essentiam solidam: quia uera istæ quotæ non differunt inter se essentialiter, neque substantiè.

- tific; potest tamen operari quoad quid uel accidit taliter, ut supra proxime declaratum extitit.
- 11 Prædicta l. Tau. 2. nō corrigitur l. i. c. Si cert. peta. neq; ista l. Cum autem pars bonorum.
  - 12 Intellectus uerus & aptus ad l. Qui filius, §. si, supra titu. 1.
  - 13 Agitur in sequenti hāud impertinenter, licet obiter, de intellectu l. Fo. de las mandas. 9. in ordine. Et il. Taurinarum idem disponentium circa meliorationes tertia & quinta bonorum.
  - 14 In legato factio de parte acq̄storum matrimonio cōstante per alterutrum coniugum alteri, sub appellatione bonorum ueniunt, etiam debita & onera pro eadem parte.
  - 15 Melioratio quæ ex il. Regiarum permissu fit per patrem uni ex filijs non capitur per talem melioratum mediate neque immediate ab illis. Sed ab ipso patre meliorante eodemq; disponente.
  - 16 Vbi constat de patris meliorantis uoluntate melioratio de certa parte bonorum per eum: facta censetur facta de quocūq; parte hereditatis.
  - 17 Sustinetur in sequenti differentia designata per hunc tex. cum l. sequenti inter quotas partes bonorum & hereditatis, ut hodie minime corrigatur.
  - 18 Concluditur hic meliorationem factam de parte hereditatis uerti in fideicommissum uniuersale de eadem parte cum declaratione quæ continetur subsequitur.

§. Si cui.

SI cui certam partē hereditatis legauero: diuus Adrianus rescripsit, ut neque pretia manumissorum, neque funeris impensa deduceretur.

L. Cum autem.

M autem pars bonorum ita legatur, Bonorum meorū quæ sunt cum moriar, & manumissorum pretia de medio deducenda sunt.

Secundum literam Haloan. ita est ista litera, sed secundum co. impressionem est uerbum, do, post uerbum, moriar. Tamen in Pandectis est dos ante dictionem, & post semipunctū signatum post uerbum moriar: & sic refertur ad debitum dotis, & sic duæ literæ procedunt. Sed illa, do, minime: quia nō potest stare salua ratione recta sermonis.

Continuatur, & legitur communiter cum isto. §. Sicut certam, eodēque ultimo, l. sequens. Cum autem pars bonorum. Et uterque tex. secundum Bart. & Doct̄or. summatur hoc modo. Quando legatur pars hereditatis, intelligitur legata cum honoribus & oneribus. Si autē legetur pars bonorum, intelligitur oneribus & debitis prius deductis per hæredem de aceruo ipsius hereditatis. Et est communis omnium intellectus post glo. in lectura ultima.

In text. ibi, [Impensa.] scilicet facta per alium & per hæredem nondum soluta, secundum Dy. & Doct̄or. uel etiam facta per hæredem: qui mutatus fuerat pecuniam ab alio ad illam impensam faciendam, quæ pecunia erat soluenda de hereditate secundum Pau. de Cast.

In ultimo uerbo, ibi, [Deducerentur.] supple, neque debita, neque alia onera. In l. sequi. Cum autem pars, ibi, [Deducenda sunt.] supple, & omnia alia debita & onera hereditaria, exceptis legatis cōsistētibus in quātitate, quæ possunt pati defalcationē per l. Falci. Quia illa non deducuntur de legato partis bonorum, imò talis legatarius tenebitur pro rata ad eorum solutionem: nisi aliud appareat de uoluntate testatoris, secundū Bart. & Rapha. Et licet Ange. de Peri. dubitet, non tamen uideretur discedere à Bart. cum quo

quo tacite transeunt Pau. & Ioan. de Imo. hic, & ita proculdubio est tenendum.

Rationem differentie inter hos duos casus ponit gl. hic in fi. scilicet ex vi & significatione iuridica horū terminorum, hereditas, & bona, ut hic declarant Imo. & Ange. Periglius. Suppono (priusquā ad alia deueniā) quòd in his textibus Iureconsultus non loquitur de debitis propriè sumptis, sed de debitis impropriè, hoc est de his quæ habentur loco debitorū, siue loco æris alieni: quum non fuerint per testatorem contracta. Sed quod per hunc tex. in illis deciditur, habet locum & à fortiori in debitis propriè sumptis ab eodem testatore nunquam contractis, per l. Non amplius, §. i. titu. 1. & l. Subsignatum, §. Bona, ff. de Verb. signifi. secundum Ange. de Perig. Et est de intentione aperta Pau. de Cast. & ceterorū Doct̄orum hic & alibi hoc modo allegatum & intelligentium hunc text. cum l. sequē. post glo. secundum literam Pandectarū, in quibus habetur, dos, ut prædixi in prin. satis dicitur in hoc text. tractari de debito propriè sumpto, id est dotis: & pari ratione de alijs debitis. Et quatenus in his iuribus ponitur differentia inter legatum partis hereditatis, & legatum partis bonorum: & deciditur (ut in sumario dixi) quòd de primo legato, scilicet partis hereditatis, non deducitur æs alienus, seu aliud onus: sed trāsit ad talem legatarium pro rata partis rei sibi legata. De secundo autem legato, scilicet partis bonorum, deducitur quodcunque onus hereditarium. Ex hoc resultat primus effectus horum diuersorum modorum legandi. Secundus effectus illatius & declaratiuus siue exemplificatiuus proximè præcedentis ex hac legatorū

differentia, seu ex hoc uario modo legandi est, quia facta per hæredem restitutione de illa quota parte hereditatis legata, hæres nō tenet satisfacere creditoribus pro rata illius partis: sed potius ipse legatarius. Secus in parte bonorum legata: quia hæres ex aceruo hereditatis ante omnia deducet onera & debita, & suo nomine soluet creditoribus secundum intentionem Angeli de Peri. & reliquorum scribentium hic. Sicque in primo casu quando facta est restitutio partis hereditatis legatario, ipse poterit, & debet conueniri per creditores actionibus hereditarijs, secundum Pau. de Cast. qui declarans hoc, tenet, & bene, t̄ q. in eiusmodi legatariū certæ partis hereditatis, utpote habet seipsum sustinere vicē hæredis transeunt iura actiua & passiuā respectiue: & ideo potest, & debet conueniri & conueniri pro rata à creditoribus hereditarijs, uel debitores hereditarios, ut in l. r. in prin. cū. §. fi. & l. Mulier, §. vlti. cū gl. j. ad Trebe. Secus in legatario partis bonorū: quia in eum nō transeunt iura hereditaria actiua neque passiuā: & sic non potest conueniri, neque agere, ut in l. r. c. Si cert. peta. & in l. Ex facto, mag. versic. [Vnde sita questio.] §. de Hære. insti. ubi Barto. expressim hoc tenet, & no. Quod etiam suadetur ratione euidenti: quia actiones personales non sequuntur fundum, id est fundi possessorem, ut in l. r. §. Si hæres percepto fundo, j. ad Trebe. Et tale legatum partis bonorū adæquatur legato certæ rei uel fundi, ut in l. Statim sequente. Cum autem pars bonorū, & in l. Non amplius, §. Cum bonorum, §. tit. 1. iam allega. Tertius effectus huiusmodi diuersitatis legandi, secundum Rapha. & Ange. de Peri. hic, est, quòd legatarius certæ, puta sextæ partis, hereditatis habebit rationem

lem sextam partem de omnibus rebus hæreditarijs, vt in l. Nihil, ff. de Verbo. signi. Quod etiam tenet Pau. de Cast. hic. Sed non ita in legatario certæ partis bonorū. Nam si diuisio rerum cōmodè fieri possit, hæres potest soluere partes rerum, vel æstimationem partis earundè rerum legatæ, prout maluerit. Si verò nō potest fieri diuisio commodè, hæres potest soluere vnā vel duas res ex hæreditate in qua, vel in quibus concordauerint ipse & legatarius talis partis bonorum, vel æstimationem eiusdem partis bonorum, prout sibi, ac iudici magis videbitur expedire. tex. est ce lebris in d. l. Non amplius, §. Cū bonorum, §. si sapius allegato. cū l. sequenti, incipiente, Potest. Quos tex. sic notant ibi Docti. & in specie Iaso. 3. no. Sed hodie illi text. innouantur quoad quid per l. 20. Tauri. cōditam. Vbi deciditur, † quod hæredes tenentur soluere meliorato in tertia vel quinta bonorum parte rem per testatorem assignatā pro illa tertia vel quinta parte. Vel si non fuerit assignata, tenentur soluere in corporibus hæreditarijs: si res inquam recipiunt diuisionem commodam, & nō potest hæres dicere se velle soluere in æstimatione. Et in hoc solō immutatur decisio prædicti. §. Cū bonorum. Nam in alijs quæ prædicta l. Tauri disponit, satis cōcordat cum prædicta l. Potest, quæ sequitur prædictum. §. Cū bonorum, scilicet, q. si res non possunt diuidi, vel nō cōmodè, tunc permittitur hæredi soluere æstimationem. Quæ lex Tau. in vltimo dicto est restringenda ex decisione Bal. restringentis illū tex. in eod. §. Cū bonorū, in illo vltimo puncto (cū quo consonat l. Tau. in fi.) videlicet facultatis, quā præstat hæredi soluēdi æstimationem, vt nō procedat in legitima.

Ad eandē l. Tau. Restrictio, ex Bal.

Ita q. si pater relinqueret filio legitimā suam: quo casu debet præstari erē alieno prius deducto. l. Papinianus, §. Quarta, ff. de Inoff. testa. Et sic censetur quota bonorū, prout cōmuniter solet dici, hæres non habet facultatē soluēdi æstimationem: etiā si res non possent diuidi, vel non cōmodè: quoniam legitima est præstanda ex hæreditarijs corporibus. l. Scimus, §. Repletionem, C. de Inoff. testa. in versicu. [Ex rebus patris.] iunctis iuribus dicentibus dictionē, Ex, designare causam proximam & immediatam. l. Eo tempore, ad fi. ff. de Peculio, & l. 1. §. Ex incendio, ff. de Incen. rui. naufra. De cuius text. intellectu in prædicto. §. Repletionem, in eisdem verbis. §. pōderatis vidēdus est omnino Stephanus Bertran. consilio. 73. incipiente, Vt si casu mihi exhibito, quasi per totum, volu. 2. Et redeundō ad restrictionem Bald. in eodem. §. Cū bonorum, eam tenent ibi Ange. Alexā. & Iaso. 3. not. licet glo. ibi aliter sentiat. Imō fortius dicunt præfati Doctores. † quod etiam si testator idemq. pater relinquat certā pecuniæ quantitatem pro legitima: nihilo minus potest filius restituere pecuniam, & petere legitimam sibi solui in corporibus hæreditarijs, prout etiam tenet Barto. nota. in l. Suus quoque, ad fin. prin. §. de Hære. in fi. per tex. in dict. §. Repletionem, in iisdem verbis. Vbi idem notant Bald. & Paul. de Cast. post Guill. de Cu. & Bald. in l. Cū alienam, col. fi. nume. i. r. C. de Lega. Et aduertendum, quod quando quātitas legatur filio per patrem pro sua legitima, filius non potest petere partem in omnibus rebus, sed in vna re, vel duabus arbitrio boni viri, vt ibi tenet Barto. post Guill. Et idem est, quando filius esset institutus simpliciter vel expressè in legitima, pro-

ut

ut tenet Alexand. allegans & extendens prædictam decisionem Barto. in dicta l. Suus quoque, in l. In quartam, nume. i. §. ad l. Fal. Et idem videtur dicendum in casu dictæ l. Tau. & quidem à fortiori. Aduertendum est itaque ad eandem l. Tau. quod per eam non propriè corrigitur prædictus. §. Cū bonorum, in legato, vel prælegato certæ partis bonorū: sed potius videtur concordare cum prædicta l. sequē. quæ inchoat, Potest, & sic quod in vna vel duabus rebus debeat fieri assignatio prælegati: quando non fuit facta per testatorem assignatio aliqua. Et quantum de intentione l. Taurinæ videatur esse contrarium, dum facit differentiam, an corpora hæreditaria possint commodè diuidi, necne. Ex qua differētia videtur velle, quod solutio vel diuisio tertiæ partis bonorum fiat in quolibet corpore. Nihilo minus tamen prædicta l. videtur intelligenda, vt prædixi, quia illa verba, [Por la parte de la hacienda.] intelliguntur, id est pro tertia parte in corporibus hæreditarijs, scilicet vno vel duobus soluendis pro tertia parte. Quod patet: quia loquitur respectu æstimationis, hoc est faciendo differentiam inter æstimationem & corpora. Et in quantum postmodum dicit, quod si corpora hæreditaria non possunt commodè diuidi, æstimatio detur vel solvatur, non propterea ex eo inferitur, quod vbi possunt commodè diuidi, fiat communio in omnibus reb⁹: quia dum paulò supra lex dicit, quod soluitur melioratio pro parte rerum, quæ in bonis ipsius testatoris remanserunt: & sic quod solvatur de corporibus facientibus prædictam tertiam partē, non requiritur, quod possent res hæ-

Ad eandē l. Tau.

De eadem.

Ad intelligēdum etiam eundē l. Tau.

reditariæ diuidi, vel non. Nam illa differentia fit solummodo ad illum effectum, an sit soluenda in corporibus, an verò in æstimatione. Tamen quando est soluenda in corporibus, diuisibilibus inquam, illa lex est intelligenda, vt. §. dixi, in vna vel duabus rebus arbitrio iudicis soluendis, prout & in legitima prædixi. Et quidem à fortiori: quia si in legitima, quæ filio est necessariò relinquenda, non inducitur communio in omnibus rebus vbi magis videbatur faciendum ex eo quia priuilegiata, à fortiori idem erit debere fieri dicendum in legitima voluntaria; quæ est melioratio tertiæ bonorum, vel in mero prælegato quintæ partis bonorū, quod non sit faciēda communio ob ingens præiudicium, quod resultat hæredi ex tali communione generalium bonorum vel rerum. Et hoc est tenendum. Et redeundō ad præmissa, † ratio differentiæ de iure communi inter legitimam & alias bonorum quotas, est: quia alix quotas bonorum debentur ex sola hominis dispositione voluntaria. Et idcirco hæres iure communi attentio per dictum. §. Cū bonorum, non ita restringitur ad solutionem faciendam in corporibus. Sed in legitima subest obligatio legalis necessaria: quia eam capit filius principaliter de manu legis vt in dicta l. Papinia. §. quarta & sequenti cū fi. Et ob id hæres tenetur præcisè ad tradendas ipsasmet res hæreditarias: & non potest filio inuito soluere æstimationem vel interesse, iuxta l. Si cum exceptione, §. Sed & si qs. versu. Labeo, & §. Quatenus, in primo respō. & in versu. Pro eo, ff. Quod metus causa, vbi no. Bart. q. † qñ factū. i. traditio est in obligatione ex legis dispositione, tunc

tunc tenetur quis præcisè facere. Sic in proposito cum testator ex legis dispositione per dictum. §. Repletionem, teneatur relinquere filio legitimam in corporibus hereditarijs: ergo hæres ipsius præcisè cogendus est in illis corporibus solvere illam: cum eius obligatio secundaria ex testamento manans deriuetur ab obligatione legali primitiua, quæ est necessaria, & est maxima in iure nota.

7 † quod originis causa semper est attendenda. l. Clam possidere, in prin. ff. de Acquir. poss. & l. Nam origo, ff. Quod vi aut clam. Ad illud autem quod qui tenetur ex dispositione legis facere, teneatur præcisè facere, est etiam bonus text. in capitu. r. in fin. de Sponsa. & ibi ad hoc illum notant Abb. Præpositus. & Feli. Hoc etiam tenet Barto. in l. Pomponius, la primera, nume. r. §. ff. de Nego. gestis. & Angel. notabilo. loquens super hoc articulo in l. Stipulationes non diuiduntur, in versicu. Cellus, ff. de Verbor. obligatio. vbi ad idem congerit plura iura: quæ videas per ipsum. Et nota. Abba. in capit. Literas, ad fin. de Restitu. spoli. & Bald. in l. Neque patronus, in fin. C. de Ope. liber. Imò si magis internè rem consideremus, de qua supra dixi, quando testator, idemque pater relinquit filio legitimam, concurrat aliud vinculum: & sic duplex ad obligationem præcisè exequendam. Nã & qui tenetur facere, vel tradere ex testatoris dispositione, tenetur ad id præcisè, prout & tenetur is qui ex dispositione legis, vt tradit Barto. in dicto. §. Cellus, quæstione. 8. & sic duplici ex capite tenetur hæres filio præcisè tradere suam legitimam: vbi eam debet habere voluntate patris testantis. Quia eo casu concurrat dispositio duplex, scilicet & le-

gis, & testatoris: quarum qualibet per se est sufficiens ad coactionem traditionis præcisè inducendam: & à fortiori simul iuncta, quod est maioris influentiæ & operationis. l. Qui patri, in prin. ff. de Acquir. hæredita. & l. Qui ex duobus, in prin. eo. tit. cum similibus.

Quartus effectus (vt præmissa repetam) ex hac diuersitate legendi resultat, scilicet quoad interuictum medij temporis secundum Raphaë. Cu. vult dicere, quod quando hæres deducit ex acervo bonorum onera & debita, interim quod soluit creditoribus potest ex interuictio medij temporis aliquid lucrui vel interesse consequi. Secus in legato partis hæreditatis: quia nihil ex acervo deducit, priusquam restituat eam: quum teneatur restituere nihilo deducto. Et ista est etiam declaratio primi effectus. §. recitati in primo textuali versicu. & quatenus, ne aliàs videretur in totum superflua deductio oneris & æris alieni, quæ fieret per hæredem, si vtroque casu, modò deduceretur, modò non, legatarius non plus vtilitatis consequatur. Erit ergo vtilitas ipsius hæredis in hoc. Vel potest aliter declarari primus effectus exemplificatus per secundum supra positum, secundum Paul. de Castr. Quia in casu quando legatur pars hæreditatis & hæres nõ deducit ante restitutionem æs alienum cum alijs oneribus hereditarijs, legatarius soluit creditoribus: similiter è diuerso in alio casu quando legatur pars bonorum, hæres qui deducit, soluet, vt est dictum. Fortè Pau. licet sese non declarat, considerauit vexationem quæ posset fieri hæredi in soluendo, quando legatur pars bonorum, quæ aliàs solet esse in consideratione, vt l. Minoribus

bus. 25. anno: subuenietur, supra de Mino. Si enim verba Pau. de Castr. intelligerentur sicco modo, & prout iacent, nihil aliud diceret, quàm id quod retuli supra dicere Angelum de Perigl. & Doctorem. in secundo effectu supra relato: qui etiam est declaratorius primi effectus in text. positi, vt ibi dixi, & supra proximè repetij.

Contra istum communem intellectum, qui habet, quod legatarius partis bonorum non tenetur respectiue pro rata parte ad debita & onera hæreditaria, prout intelligitur communiter hæc l. Cum autem pars bonorum, videtur text. in §. Sed quia hæredes, in versicu. [Post quod.] Institu. de Fideicom. hæredi. vbi videtur probari, quod legatarius partis bonorum tenetur ad onera hæreditaria interposita stipulatione, prout tenetur legatarius partis hæreditatis. Nec non patitur quartæ Trebelianicæ deductionem, de quo text. opposuit gloss. in l. Mulier, §. fin. infra ad Trebel. & opponunt hic Ioan. de Imo. & Raphaë. Cuma. & ambo quasi vno ore respondent, quod ille text. intelligatur, id est exponatur dum dicit, [Bonorum.] pro hæreditate. Et inquit idem Rapha. quod nescit dare responsum ad illum text. nisi eo modo exponatur. Certè illa expositio nimis violat illum text. Ideo aliter vltra eos videtur dicendū, scilicet, quod ex quo Senatusconsultum Pegafyanum quoad illum articulum non est approbatum: imò improbatum per Iusti. ibidem: quia postea in §. [Sed quia stipulationes.] sum mouer expressim prædictas stipulationes. Et text. in prædicto. versicu.

8 † Post quod, in eo. §. Sed quia hæredes, loquatur secundum Senatus-

consultum Pegafyanum, secundum quod legatarius siue partis hæreditatis, siue partis bonorum nulla onera sentiebat: nisi vbi essent stipulationes interpositæ. Ergo attento iure, ff. remanet inter prædictas quotas hæreditatis & bonorum eadem differentia, & istud est de intentione aperta gloss. ibi in parte, solebant, quam hic allegat simpliciter Alexand. in addi. ad Barto. non transiens vterius. Et in quantum gloss. ibi ad fin. dicit, legatum siue vniuersale, siue particulare transire cum onere, debet intelligi de legato particulari, id est legato partis hæreditatis, quod est vniuersale: item de legato vniuersali omnium bonorum. Secus de legato partis bonorum, quod est particulare, vt hic, & est de ipsius gloss. intentione: in quantum allegat istos text. aliàs dicens contra eos. Et hæc est expedita responsio: nam superior responsio adeo violat illam literam, quod non potest ad eam adaptari. Et hinc obiter obseruandum est, quod secundum translationem Theophili, vel ex Theophilo è Græco in Latinum nouiter euulgatam de libro institutionum cessant isti amphratus: quia non habetur in illa litera [Bonorum.] sed duntaxat [Partem.] & sic potest intelligi de parte hæreditatis. Vide eam, quæ est propria & germana ac genuina litera, vt patet ex præcedentibus, & sequentibus in illo. §. Sed retinendo primam literam Iusti, quam habuerunt gloss. & Doctores ibi scilicet. [Partem bonorum.] † considero deinde & secundo posse responderi vltra Doctores, quod ille text. non obstat his iuribus, id est huic §. ultimo, & legi, Cum autem pars bonorum, quæ statim sequitur, Imò

Atten.

D. Petri Peralta

Imò concordet cum eis. Nam ibi dicitur, quòd si inter hæredem & legatarium partis hæreditatis non interponerentur cautiones, omnia onera hæreditaria remanebant penes hæredem: & is qui recipiebat partem hæreditatis, habebatur loco legatarij partiarj, id est illius legatarij, cui pars bonorum legabatur: quia cum hærede partiebatur legatarius hæreditatem. Quæ enim rogo contrarietas stat in hoc, si quando ad legatarium nõ transibant onera, sed manebant apud hæredem. non interpositis (vt prædixi) stipulationibus, legatarius partis hæreditatis vocetur legatarius partis bonorum, cum vtroq; casu resultat idem effectus, ex quo nemo eorum legatariorum teneretur ad debita vel onera hæreditaria sed solus hæres? Et certè ille text. potius videtur cõcordare cum his iuribus, quàm in aliquo eis obuersari. Nam is in quem onera hæreditaria non transeunt, non potest dici legatarius partis hæreditatis, vt in hoc. §. vltimo, legis, Si quis seruum: sed potius partis bonorum, vt in l. Cum autem, statim sequenti. Ita enim est propria & realis differentia inter hos legatarios. Et hic est nitidus intellectus ad illum text. vltra omnes Doct. hie, & ibi, & in d.l. Mulier, §. fin. vbi gloss. mouit istam difficultatem, & Doctõr. eam tractant. Sed nullus quem viderim aduertit ad has considerationes responsuas, quas supra feci. Item in quantum prædicta gloss. in dicto. §. Sed quia hæredes, in vers. Solebant, in principi dicit, illud esse de iure vetustissimo, melius dixisset de media iuris prudentia. Nam inter Neronem & Iustinianum Imperatores, illud fuerat Vespasiani temporibus statutum, vt ex serie literæ ibidem patet.

Et obseruandum est, quòd in quantum Paul. de Castr. hic sentit, quòd effectus decisionum istarum liquo: ad solutionem debitorum & onerũ sit modicus, & parua vtilitas ex eis resultet: quia secundum eum non minus (quoad effectum inquam) habet legatarius certæ partis hereditatis soluto per ipsum ære alieno, quã legatarius certæ partis bonorum eodem non soluto. Et sic secundum eundem Paul. vt est prædictum supra in secundo effectus, solùm est differentia in modo soluendi: quia factò legato certæ partis hereditatis, legatarius soluit onera & debita: sed factò legato partis bonorum, soluit hæres, vt supra declarauit. Et tamen quoad effectum tantundem vtilitatis consequitur legatarius partis hereditatis, quantum legatarius partis bonorum. Nam quod per se soluit legatarius partis hereditatis creditoribus: soluit etiam legatarius partis bonorum, ex quo prius fit illi detractio per hæredem. Tantundem enim detrahitur per ipsum hæredem legato partis bonorum, quantum datur legato partis hereditatis, vt ipse per se ipsum creditoribus satisfaciat. Et sic in effectus & re ipsa vterque legatarius, tam partis bonorum, quàm hereditatis, videtur obligatus oneribus hereditarijs pro rata suæ portionis. Quæ consideratio est etiam de intentione Raphaë. Cuius hic, dum inquit, has ll. ponere quoad hanc onerum & debitorum deductionem, circuitum. Sed eius quod retuli supra proxime Paulum de Castr. dicere, contrarium vult Decius, in consilio. 387. ad si. dum in oppositum allegat istum text. qui tamen nihil probant. Et ideo in fin. verbis videt transire cõ Pau. de Castr. in prædicta cõsideratione. † Et re vera bene videtur

Opportune aduertit ad resolutionem intelligentiæ horum textuum per adaptationem ad l. reg.

videretur loqui Paul. de Castr. item & Rapha. dum dicunt, q̄ respectu vtilitatis (legatariorum in quã) non est differentia essentialis inter vnum legatarium & alium: quia per vtranq; viam vterq; legatarius idem & nõ plus consequitur: licet respectu hæredis, vt supra dixi de interfusorio: medij temporis, & quoad alios effectus, quorum. s. meminimus: item quoad modum soluendi æs alienum possit notari differentia inter hos duos modos legandi. Sed est differentia accidentalis & consequentia, siue minus principalis, quã hi text. pro maiori materiæ declaratione signare voluerunt: non autem essentialis & quidditatiua, prout Aristista nominant.

Nunc autem videnda sunt duo. Primum, an quod hic dicitur de legato partis bonorum sit innouatum per ll. reg. Secundum, an sit etiam facta aliqua innouatio circa legatum partis hereditatis. Quoad primũ videtur dicendum, quòd istud sit innouatum circa partem bonorum per l. 21. in ll. Tau. vbi dicitur, quòd melioratus per donationem vel legatum in tertia bonorũ parte, quod quidem donatum vel relictũ est quid particulare, tenetur p̄ rata ad debita defuncti. Sed certè lex illa loquitur in illo casu specialij, vbi talis melioratus repudiasset institutionem. Nã ob præsumptã fraudem, qua mouetur Iureconsultus in titulis, C. & ff. Si quis omif. caus. testa. Illud in simili hoc casu statutum per l. Tau. s. allega. quia re ipsa videtur deprehendi: fraus contra melioratum: dum repudiando institutionem vult in totum sese exonerare oneribus hereditarijs, & accipere cõmodum meliorationis: & sic nõ corrigitur l. 1. C. Si cer. p̄ta. vbi deciditur, quòd prælegatarius nõ tenetur ad onera pro parte prælegati. Nam & hodie per dict. l.

Tau. prout olim erat statutũ per dict. l. 1. acceptando partem institutionis solùm tenetur pro ipsius institutionis rata: quia continet iura & actiones, & nõ pro modo prælegati, quod iura & actiones non continet, vt per Bart. & Doctõr. hic & est text. optimus vltra illum ad id quod prælegata vel meliorationes sint legata particularia, in l. 1. §. Si quis ex mortis, ff. Quorũ lega. † & sic per l. Tau. non corrigitur prædicta l. 1. Si cer. pet. quum loquatur (vt dixi) in casu speciali: & à fortiori neq; ista l. Cum autem pars bonorum, corrigitur: neq; in aliquo per illam innouatur: imò effectus concordant sumpto argumento ab speciali. Et si fortè dicatur, quòd repudians institutionem, & agnoscens prælegatum vel meliorationem nõ dicitur fraudare, ex quo facit lege permittente, vt in l. Qui filius, §. fin. cum l. sequenti. s. titu. 1. † Ad hoc respõ. quòd illa l. permittens heredi eidemq; prælegatario repudiare institutionem, & acceptare prælegatum, debet intelligi sine nocimento alterius cõhæredis, & absque ipsius notabili præiudicio, vt in l. Nec auus, C. de Emãci. l. curi si. Non enim est credendum, legem permittere hæredi repudiare institutionem, & amplecti prælegatum, vt alter cohæres subeat omnia onera hereditaria: ob quæ non subeunda fortè idem cohæres repudiasset totam hereditatem, hoc est tam portionem per eum agnitam, quàm etiam portionem accrescentem & repudiatam per cohæredem prælegatarium, vt in l. Cum hereditate. s. de Acquirend. hæred. quia secundum hoc esset præstare occasionem destitutioni testameti: quod nõ est verisimile legem voluisse. Cum imò lex ipsa tueatur voluntatem testatoris quantum potest: & sequatur eam indistinctè, si legibus & moribus

Animaduer. te.

congruat. l. r. C. de Sacrosanct. eccle. & l. fin. post princi. C. de Necessa. ser. ha. instit. vbi formaliter text. dicit, [quia semp uestigia sequimur uoluntatis testatoru.] Per quam literam dicit Bal. ibi, quod iudex debet ire post uoluntate testatoru, sicut venator post leporem. Ad qd facit, si bene ponderetur, text. duaru legum hic in glo. allegatarum, scilicet l. Apud celsum, §. Si ex vncia, ff. de Do. li excep. & l. Filio, §. titu. r. de Lega. r. vbi dicitur, quod istud, scilicet repudiare institutionem, & acceptare praelegatum, permittitur a iure heredi: ne molestijs negotiorum hereditarioru implicetur: cu boni viri peculiare sit licet execrari, vt in l. Item si res, §. fin. ante fin. ff. de Alie. iudi. mutan. cau. facta. Non ergo lex concedit heredi repudiationem institutionis, & acceptationem praelegati, cum pre iudicio alterius cohæredis, vt ille etiã teneatur ad debita: concernentia partem ipsius repudiatis, & ipse illis exatur: sed solum vt ipse repudians non implicetur molestijs & negotijs hereditarijs, & illis exatur. De oneribus autem vel debitis transferendis in cohæredem, uerbum nullum fit in illis iuribus. Nam bene stant simul hæc duo. Et quod per repudiationem portionis institutionis hæres exatur negotijs, implicationibus, & molestijs, quas p illa parte teneret subire: & teneat ad onera debitoru p parte respectiua ipsius praelegati vel meliorationis: & sic in quantu Part. de Cast. in d. §. fi. l. Qui filius, ad fi. loquit de oneribus allegando dictam l. Filio, debet intelligi de oneribus implicationum & molestiarum pro illa parte: non de oneribus debitoru pro sua parte praelegati. Et idem si intelligatur de debitis: quia debet subintelligi pro rata portionis institutionis, non pro rata praelegati. Nam illis non exiuit re-

puaiatione portionis hereditariæ. Intentio etenim manifesta titulorum, C. & ff. Si quis omis. caus. testa. refragatur huic praelegatario repudianti portionem institutionis, & acceptanti praelegationem vel meliorationem. Nam si ibidem cauctur, quod hæres scriptus, qui poterat etiam ab intestato succedere, si ex capite testati repudiet, ex alio capite intestati agnoscat hereditatem, tenetur nihilominus subire solutionem legatorum in testamento relictorum: ergo a fortiori teneri debet talis praelegatarius in proposito nostro ad solutionem debitorum: si repudiet partem institutionis, & agnoscat praelegationem. Argum. l. fin. ante fin. C. de Codic. ibi, [Non enim per eademq; ratio est, debita amittere et lucra non capere.] Nam quemadmodum est magna differentia inter legatarium, & creditorem proprie sumptum: ita debet esse inter legatarium qui pretendit se exonerare ab onere soluendi debita, & alium, id est, cohæredem adeuntem: quum pretendat causam onerosam non subire, passiuè inquam. Si enim lex referuat ius saluum legatarijs hærede repudiante ex testamento, eodemque adeunte ab intestato propter præsumptam fraudem suprãdictam: ergo a fortiori censeatur referuasse ius saluum alteri cohæredi: ne ad integra debita teneatur: quum non sit rationabile quod melioratus sciens, vel qui scire præsumitur partem institutionis ab eo repudiari: quia illa non esset soluendo, vt in l. Sed si non aliàs, quæ sequitur dictam l. Filio, oneraret alium hæredem in exuendo se oneribus etiam praelegati pro rata illius. Ad quod declarandum manauit hodie prædicta l. r. Taur. quæ non corrigat l. Qui filius, §. fin. sed declarat illam habere locum quo ad repudiationem, quã per-

Ad l. r.
Taur. declaratio.

permittit heredi facere de portione institutionis: ita demum vt ille repudians partem institutionis, & agnoscat praelegatum teneat ad debita pro modo praelegati. Sed alius hæres teneatur ad onera pro parte sue institutionis, & p alia parte institutionis accrescentis, vt putã sunt duo hæredes instituti, vni est factum praelegatum tertie quinte partis bonoru, & sic ex tota hereditate diuisa, prout hodie diuiditur in r. s. partes meliorat⁹ habet 7, pro sua melioratione, respectu quarum tenetur ad onera, & quatuor pro sua institutione: pro quibus non tenetur, quia repudiat, sed transeunt onera illarum vna cu tali institutione accrescente ad alium hæredem habentẽ alias quatuor pro sua institutione: potest tamen omnibus octo partibus exui per l. Cum hereditate, ff. de Acquiren. hẽ. & tunc non tenebitur ad onera pro vnis, neq; pro alijs. In hærede autem meliorato acceptate nihil est innouatum per illam l. Taur. neq; per aliquam aliam l. reg. quam uide rim: & consequenter l. r. C. Si cert. pet. remanet illẽsa, quod est uerissimũ, quicquid alij sentiant in proposito: & quidem perperã & ineruditẽ. Et adde que circa istum articulum tradidi, vbi idem conclusi in repe. l. 3. §. fin. 5. assertionem resolutoria, ff. de Hære. instit. vide ibi, quia latiùs tetigi istum articulum quam hic. Ex quibus patet, qd si pater hodie filio ipsius instituto in parte cu alio fratre meliorat eum in tertio aut quinto vel utroq; bonoru: qui quidem filius institutus adeat institutionem. Item etiam agnoscat meliorationem: non tenebitur ad onera hereditaria: nisi pro modo aut rata institutionis: non autem meliorationis, vt in d. l. r. & hic. Sed † subest dubitatio circa hoc, quum per l. Fori, que est l. 9. titu. De las mandas, lib. 3. Foro. ll.

Attẽ diuisionem hereditatis qua hodie p usimur, vt potẽ facillimẽ ad deductionem meliorationem 3. & 5. partis bonoru, vel alterutrus ex eis dem.

Lex r. C. Si cert. pet.

Itidem per ll. Taur. conceditur patri meliorare filiu in tertio & quinto bonoru, An uerbũ, Bona, debeat generaliter ac indistincte intelligi, vna cu oneribus & honoribus & debitis hereditarijs: quod æs alienũ uocam⁹? Et uidetur quod sic, per l. Princeps bona, ff. de Verbo. signifi. & quod ibi Barto. tenet, uidelicet quod in beneficijs & priuilegijs principum, bonorum appellatio intelligitur largẽ. Idem etiã si proferatur a lege scripta, vt in l. Si marito, in princip. s. Solut. matr. & l. 2. C. ad l. Iul. de vi pu. & l. 3. in princip. ff. de Bono. poss. titu. gene. licet Bart. alleget corruptẽ l. r. de Bo. auto. iudi. possi. Sed re uera illa doctrina Barto. non accedit ad propositum de quo agimus. Nam primã duẽ ll. per Barto. allegatã, loquuntur, quando a lege fit mentio de parte bonorum in materia confiscationis, in qua fiscus est uniuersalis successor vel quasi, vt in l. Quoties, ad fin. ff. de Noua. & vt talis successor uniuersalis teneatur ad onera & debita respectu bonorum sibi acquisitorum ex tali titulo confiscationis, vt expressim dicitur leges per Barto. allegatã, scilicet, dicta l. Si marito, in princip. & dicta l. 2. cum glo. Ad hæc dicta l. 3. in princip. nihil facit ad rem de qua agimus: quum etiam loquatur, quando fit mentio de bonis uniuersaliter, id est, de omnibus bonis, vt patet ex concordantijs glos. ibidem, & tenet Barto. ibi post princip. Et licet Barto. ibi dicat approbando glos. legis primã eodem titu. quod aliud est, quando profertur in contractu, & aliud quãdo profertur a lege: quia primo casu bona intelliguntur deducto ære alieno: secundo autem casu, minimẽ. Loquitur tamen Barto. eodem casu, scilicet quando appellatio bonorum est uniuersalis, vel simplex absque partis nominatione, quod in

idem recidit: quia loquitur in casu eiusdem l. 3. quæ lex procedit, & loquitur eo casu, quem supra dixi. Et patet ex l. quam pro contraria allegat. Item quod decisio Barto. ita sit intelligenda, videlicet, in confiscatione partis bonorum: quo casu pars quæ fisco applicatur, est quota hæreditatis: quia esset absurdum, quod bona publicarentur ære alieno deducto, tenet Decius in consi. 387. incip. Queritur an dominus Sigismundus, ad fin. ubi licet non allegat Barto. in dicta l. Princeps bona, allegat tamen Pe. & Cy. in ead. l. 2. ex quorum dictis patet, quod decisio Barto. est intelligenda secundum illas l. quia ante Barto. idem dixerunt illi Doctores antiqui solennes, quod ipse Barto. postea dixit: videlicet, quod quando quota pars bonorum profertur à lege, intelligitur generaliter, deductis oneribus: nisi in casu vel casibus, ubi secundum materiam subiectam pars illa esset accipienda pro quota hæreditatis. Et ista verba (propter materiam subiectam) ponit expressè Decius ubi. §. 3. quæ sunt bona verba, & notanda in proposito. Et circa dictam l. Princeps bona, vide plura, quæ in hoc proposito tradidi in relectione. §. fin. l. 3. §. de Hære. instit. prope fin. in versicu. Non etiam obli. Princeps bona. † Ex hoc posset dici, quod si maritus legasset vxori partem lucrorum, ipsi marito acquisitorum constant matrimonio, etiam sub appellacione bonorum, dicendo quod legabat sibi bona acquisita, &c. censetur quodammodo legata pars hæreditatis: & transfèrent omnia onera pro parte illa: quia subiecta materia hoc distat, quum pars lucrorum ex dispositione l. Stryli. 207. communiter vltate sapiat quotam hæreditatis. Nam vnusquisque con-

ingum tenetur pro parte lucrorum ab eo agnitorum pro rata ad debita alterius per illam legem. Et sic materia illa subiecta id postulat: præsertim quia per prædictam l. Stryli tale onus censetur esse reale, & habere parilem concōmitantiam cum lucro. Redeundo itaq; ad præmissa, si Barto. & Doctores intelligantur loqui de parte bonorū, debet restringi ad ill. quas allegant. Si verò de bonis simpliciter, prout re vera loquuntur, dum allegant dictam l. Princeps bona, ubi gloss. idem tenet, & eorum decisio ad rem nostram nihil confert. Quæ omnia de plano videbantur procedere: nisi autoritas Pauli de Castro in presentiarum refragaretur: qui tenet expressim, quod indistinctè quando bona deferuntur, siue in totum, siue pro parte ex legis dispositione, semper intelligendum est deducto ære alieno. Sed quia Paul. de Castro non allegat nisi l. 2. §. allegatam, C. ad leg. Iul. de vi publica, debet intelligi id quod dicit eodem modo, vt supra dixi: scilicet, nisi materia subiecta aliud suadeat. Vel potest aliter responderi ad id quod Paul. hic dicit, negando quod in casu de quo agimus, scilicet, quando pater meliorat filium in tertia bonorum parte, bona deferantur ex legis dispositione: ea ratione, quia dispositio legis principaliter consideratur à causa proxima & immediata: & non à remota, nisi à longè & minus principaliter. Illa enim causa potius attenditur, quam hæc. gloss. est ordinaria in l. Si mulier, in gloss. vna, ad fin. §. Rerum amotarum. Quam ad id notat Oldra. consil. 27. Ad idem est etiam bonus text. in l. Socium qui in eo, §. 1. ff. Pro so. quem Barto. commentat in l. Sed & si plures, §. In arrogato, §. de Vulgar. & pupil. & in tractat.

de

de duob. fratrib. nume. 1. 1. Modò ita est, quod lex permittit patri meliorare filium in tertia bonorum parte: sed pater immediatè meliorat eum: ergo pater est causa proxima & immediata, & ab eo filius capit immediatè, & non à lege: & consequenter talis melioratio non potest dici deferri ad filium à lege, quæ re vera nihil detulit: sed potius à patre, qui immediatè meliorationem sibi contulit. Et quòd Doctores loquantur de delatione legali partis bonorum, facta proximè & immediatè per legem, pater expressè ex verbis eorundem ubi supra allegatorum, & eiusdem Paul. de Castro hic, dum loquitur per dictionem, ex, quæ sui natura denotat causam proximam & immediatam, vt in l. 1. §. Ex incendio, ff. de Incend. rui. naufra. & in l. Eo tempore, in fin. ff. de Pecuniis. §. allegat. Et notant Ange. & Sa. in l. vna, C. Si ser. exte. se em. manda. super gloss. Præterea, & fortius dici potest, † quod talis melioratio partis bonorum, facta per patrem filio, non censetur deferri ex legis dispositione, etiam mediata & remota: quia leges regni disponentes, quod pater possit meliorare in certa parte bonorum, loquuntur, vt proximè dixi, permissiue & conditionaliter, id est, si pater voluerit: prout loquitur prædicta lex forti, ibi dum dicit, [Pueda si quis] nō autem loquuntur præceptiue, vel dispositiue, seu necessariè. Et sic verè ac propriè potest dici, quod melioratio de parte bonorum nullo modo deferatur ex dispositione legis: cum permissio non inducat necessitatem, seu absolutam dispositionem: sed duntaxat solum libitum eius cui fit, iuxta ea quæ tradit Barto. in l. Vna. 2. colum. ver. Quo ergo, ff. de Condi. ex lege. Concluditur ergo ex præmissis. Primò,

quòd ista l. Cum autem pars bonorū, non est innouata per dict. l. Taur. 21. videlicet in simplici legatario partis bonorum. Concluditur secundò, quod lex. 1. C. Si cert. petat. solum innouetur per eandem l. 21. quando prælegatarius repudiat institutionem, & vult habere meliorationem: non autem ubi retinet vtrunque. Non tamen diffitemur, quod si pater melioraret filium vltra institutionem, siue inter viuos, siue in vltima voluntate in tertio vel quinto omnium bonorum mobiliū & immobiliū, iurium & actionum, &c. vt sæpe fit, quod eo casu ceteretur quota hæreditatis, per id quod in simili è conuerso dicit Pau. de Castro hic, per l. Cogi, §. Inde queritur, §. ad Trebel. dum limitat text. in §. vltimo, legis præcedentis, loquentem de legatario partis hæreditatis non habere locum, quando testator iussisset restitui partes hæreditatis deducto ære alieno. Et sequitur Decius consi. 337. incipiente, In casu proposito. Ergo pari ratione à cōtrario potest dici, vt supra, † quòd si in scriptura meliorationis (prout sæpe fieri euenit) contineretur, quod per patrem fit melioratio in tertia parte bonorū, &c. iurium & actionum, &c. satis diceretur per hoc consistere de voluntate defuncti, seu meliorationis inter viuos: quòd melioratio censenda sit de quota parte hæreditatis, & non bonorum. Tertio concluditur, quod melioratio, quæ hodie fit per patrem filio, non dicitur propriè & principaliter: imò neque vllatenus provenire de patre ad filium ex legis, sed tantum ex patris dispositione, vt supra declarauimus, quia ex sola & immediata patris voluntate, dispositiua inquam, transfertur in filium, ex legum regiarum permissione sola, vt est dictum.

Epithome
supra dicto-
rum super. 1.
dubio.

Nota

16 Quoad secundum principale du-
 bium, videlicet vtrum hodie atten-
 tis & præsuppositis legibus istius re-
 gni, remaneat intacta prædicta diffe-
 rentia inter istos legatarios partis he-
 reditatis, & partis bonorum. Dicen-
 dum est, quod sic. Et quod per ll. re-
 gni hodie nihil sit innouatum circa
 istum articulum, prout etiam aper-
 te præsupponunt moderni Hispani,
 repetentes in. §. Sed & si fundum,
 legis V num ex familia. 3. colum. par-
 ua, cum sequent. 7. cod. dum loquitur
 circa extensionem l. fori, 5. alle-
 gata permittentis patri facere melio-
 rationem vni ex filijs suis. Obiter
 tamen non omittam referre, quod
 ibi in columna quinta concludunt:
 quod licet non possit fieri meliora-
 tio in quota hereditatis, tamen si fiat,
 valebit in quota bonorum: quia se-
 cundum eos repetimus è contra,
 quotam bonorum poni pro quota
 hereditatis, vt in prædicto. §. Post
 quod senatusconsultum. Institu. de
 Fideicom. hære. secundum exposi-
 tionem Ioann. de Imol. & Rapha.
 quam supra retuli. Sed incidet hoc
 tangendo: potius tenerem, quod ta-
 lis melioratio quotæ hereditatis va-
 lere debeat iure fideicommissi vni-
 uersalis, per gloss. ordinã. in l. Mu-
 lieis §. final. 7. ad Trebel. & sic quod
 coheres illius meliorati teneretur
 restituere ipsi meliorato illam par-
 tem hereditatis vel alij legatario ta-
 lis partis, qui non esset cum eo hæ-
 res institutus: & sic non cohæ-
 res. Nam quemadmodum gloss. ibi,
 & Barto. hic & in ll. Princeps bona,
 diuani, non esse differentiam, quo
 ad quotam hereditatis dicere: lego,
 an dicere fideicommitto. Sic in hoc
 proposito incidenti, vt fideicommis-
 sum vniuersale inducatur per melio-
 rationem factam de parte heredita-

Aduertentia
incidentis

Atten.

tis, non refert dicere à filio herede-
 que meo relinquo hereditatis par-
 tem, vel eius fidei committo, vt det
 fratri suo coheredi partem heredita-
 tis: an. verò meliorer directò filium
 in tertia hereditatis: vel alium ex-
 traneum in quinta saltem parte here-
 ditatis. Nam vtrouique censetur
 fideicommissum vniuersale, & in eo
 habebunt locum remedia senatuscon-
 sulti Trebel. Neque est iuridicum
 flectere prædicta verba ad quotam
 bonorum, vt faciunt prædicti Mo-
 derni, & perperã. Intentio siquidem
 legis fori videtur fuisse, quod pater
 habeat facultatem meliorandi vnum
 ex filijs in tertia bonorum: qua ter-
 tia parte bonorum expressa per pa-
 trem valet melioratio, tanquam di-
 spositio particularis. Si autem fiat
 sub appellatione hereditatis, valet vt
 vniuersalis. Nam vna quota, scilicet
 hereditatis differt ab alia, scilicet bo-
 norum, velut continens & conten-
 tum. Si quidem quota hereditatis ha-
 betur loco continens quota autem
 bonorum habetur loco contenti,
 prout in effectu vult Paul. de Castri-
 hic, & etiam Rapha. Cu. dum dicit,
 quod quota hereditatis deductis ab
 ea incommodis, debitis, oneribus, &
 grauaminibus, remanet quota bo-
 norum. Ergo patet, quod talis quo-
 ta hereditatis habet se in plus, quam
 quota pars bonorum: & hæc (vt di-
 xi) quoad effectum continetur sub
 illa. Et sic prædicta l. fori permittens
 parenti meliorare filium in quota bo-
 norum, habet etiam locum in quo-
 ta hereditatis: cum essentialiter vna
 quota ab altera non differat: & nul-
 lum est verbum in l. fori sepe allega-
 ta inducens formam: neque est ibi
 aliquod signum formæ, ex his quæ
 tradit Fel. post Doctor. in varijs lo-
 cis per eum relatis in cap. Cum dile-
 cta,

Attr. qno ta
uicem se ha
beat quota
pars bono-
rum, & pars
quota hære-
ditatis.

Producta
ad l. fori.

cta, de Rescriptis, Quicquid dicant il-
 li repetentes. Qui licet (vt dixi) bene-
 ficiant in eo, quod supra retuli eos
 præsupponere: scilicet, quod hodie
 remanet eadè differentia inter quo-
 tam hereditatis & quotam bono-
 rum, quæ olim erat: non tamen bene-
 decidunt id, de quo principaliter
 agunt: scilicet, an & quomodo valeat
 melioratio in quota hereditatis,
 vt supra est demonstratum. Quia pro-
 culdubio minus rectè præsupponit
 talem meliorationem in parte heredi-
 tatis esse inuvalidam: nisi flectatur ad
 quotam bonorum. Et redeundo ad
 principale dubium, scilicet, an remaneat
 hodie prædicta differentia inter
 eadem quotas: postquam ad hanc
 temporum fecerit deuentum est, vt
 omnium, & quoruncunque, & vt-
 cunque scribentium facienda sit mē-
 tio: reperio, quod primus glossator
 legum Taurinarum in l. 19. in verb.
 Hazienda sentit, & præsupponit con-
 trarium eius quod s. tenui: imò quod
 hodie inter quotas hereditatis & bo-
 norum non sit differentia effectualis.
 Putauit siquidem ille, & malè, quod
 nomen hereditas vulgarizaretur, ha-
 zienda: & consequenter quod ter-
 minus, hazienda, esset nomen iuris,
 quando proferretur vulgariter: quod
 nullatenus est verum. Nam in legi-
 bus sextæ Partitæ hereditas vulgarizatur,
 herencia, o heredamiento, o heredad: non
 autem hazienda. Nam is terminus,
 hazienda, est vox designans factum,
 vt sunt illi termini, bona, vel substā-
 tia. Quæ verba quando referuntur
 ad partem, puta bonorum, vel substā-
 tiæ, designant factum, & non ius
 vt in hac l. Cum autem pars bonorum,
 & declarat Barto. in hoc §. final. Si
 quis seruauit: Et in specie videnda
 est lex sexta, ante fin. tituli. 3. Part. 6.
 vbi hereditas vulgarizatur, Heredad, &

Redit ad de
eidē dū prin-
cipale dubi-
um. 2. motū

l. 16. & 17. vtraque in princip. statim
 sequentibus: & iterum in iisdem ll.
 ad medium, & ante fin. & in l. sequo-
 ti & sequentibus, & in l. 22. eod. titu.
 & in l. 3. ante fin. tituli. 4. eadem Par-
 tita. & in l. 5. titu. 5. & in l. 8. & 10.
 quibus ll. vulgarizatur hereditas, por
 heredad, o herencia, & in rubric. titu. 6. ea-
 dē Partita, vulgarizatur etiam, here-
 damiento. Et sic in illis legibus æquipa-
 rantur in vulgarizando hereditatem
 ista tria, heredamiento, heredad, herencia. Nō
 tamen reperitur in tota sexta parte il-
 lius voluminis, quam sextam Partita-
 tam vocant (quod ego viderim) facta
 mentio de hazienda por herencia
 Hispanè: vel pro hereditate Latinè.
 Et sic in quantum in ll. Taur. fit
 mentio de hazienda simul cum bonis
 dum dicit, bienes y hazienda, illud fit
 declaratiuè pro id est, non autem ca-
 pitur ille terminus, hazienda, pro hæ-
 reditate. Et redeundo ad id quod su-
 præ dicebam, idem quod prædixi il-
 lum glossatorem tenere, tenet ipse
 met & persimè (salua pace) ne dicam
 ineruditè, in iisdem ll. Taur. in l. 17.
 in gloss. mag. in parte, et in l. 17.
 in gloss. mag. in parte, et in l. 17.
 motus per simile verbum, hazienda, po-
 situm in l. 20. supra allegat. & per
 eandē l. 19. & 26. in iisdē ll. Taur. cer-
 tè imò ex d. l. 19. pbatur idem esse di-
 cere hazienda y bienes. Et in l. 26. nihil pe-
 nitus dicitur de hereditate, neque de
 vocabulo seu nomenclatura ad eam
 attinente: sed solum de bonis. Item
 in dicta l. 20. probatur incuitabili-
 ter, quod hic terminus hazienda est
 nomen facti, nō iuris: præsertim quan-
 do refertur ad partem de hazienda:
 quia dicit lex illa, y si la hazienda no se pu-
 diere comodamente diuidir. Ecce quod confi-
 derat extrinsecam & corporalem si-
 ue actualem diuisionem, & sic factum:
 & non loquitur, neque potest loqui
 respectu iuris. Præterea il

le glossator & alitis, de quo infra statim dicam, fundantur absurdo fundamento: videlicet in quantum dicunt quod est vana disputatio vocabulorum: quod non potuit ineptius quicquam in hoc proposito dici. Quia imò non reputatur nisi solida & iuridica differentia inter hos terminos, partem bonorum, & partem hereditatis per gloss. & omnes Doctores solennes hic, nemine reluctante: quia ista lex Cum autem, cum. §. final. præcedentis fundentur in proprietate verborum iuridica & effectuali. Verborum inquam appellatiuorum; quæ iure gentium suapte natura sunt immutabilia, vt in l. Si quis in fundi vocabulo, ante fin. supra titulo primo. Præterea isti glossularij inuertunt, ac immiscent, & confundunt omnia. Nam dicunt non esse attendendam istam differentiam vocabulorum, scilicet partis hereditatis, & partis bonorum: sed non declarant, an permaneat vis vel effectus in utroque termino hereditatis & bonorum. In eo enim quod ipsi volunt; quod melioratio possit fieri tam in parte hereditatis, quam in parte bonorum, bene dicunt: licet non declarant, vt supra declarant. Sed in eo quod tollunt differentiam effectiualem ipsorum terminorum absolute, nesciunt quid dicunt. Et fundamentum quod faciunt, velut adherentes carotio, de illo termino, hæzenda; posito in legibus. Tanti est perfunctorium; & facit potius contra eos, vt prædixi. Sed supposita (prode vere debet præsupponi) prædicta differentia: si legatur pars hereditatis ei, qui non est hæres, nõ est dubium, quin sit fideicommissum in iudiciale, & defalcabile ab hæredes restituere debente per Trebellianicum. Sed si melioratio facta sit

de parte hereditatis ei, qui fuit institutus, putà fuit facta melioratio de tertia vel quinta parte hereditatis filio instituto cum alio filio eodemque ipsius fratre, an eo casu sit defalcabilis per fratrem coheredem, & qualiter? Et dicendum est videri restitutionem esse ei faciendam de portione meliorationis, quam capit à coherede iure fideicommissi vniuersalis cum deductione quartæ Trebellianicæ, vt in l. In fideicommissa, §. final. ad Trebel. nisi forte appareret de mente testatoris volentis facere omnimodam gratiam ipsi meliorato: quo casu videretur prohibita Trebellianica per id quod dicit Paul. de Castr. in Auth. Sed cum testator, C. ad leg. Falc. in declaratione & intel. gloss. ordina. in l. Decem, ff. fideicom. liber. In alia autem dimidia meliorationis, quam institutus idemque melioratus capit à semetipso iure hæreditario, non est dubium non esse opus restitutione, nisi facti: quum filius eam habeat iure proprio, id est hæreditario, vt in dict. l. Qui filius, §. vltim. cum l. sequent. supra, titulo primo, & in dicta l. In fideicommissa, §. final. ff. ad Trebel. cum gloss. ordina. in l. Mulier, §. final. eod. titu. Plus miror (vt præmissa repetam) de alio glossulario, cognomento à Palatijs in eodem errore incidisse, super prædictis ill. Taur. Sed ita plerumque accidit volentibus, vltra cancellos proprie facultatis, id est Canonice, euagari. Et prædicta sunt vera ac iuridica & cordi singulariter mandanda: ne quis decipiatur quoad terminos legum regiarum.

In gloss. final. in §. final. dum gloss. dicit, vel secundum Azon. Ista lectura approbatur communiter per Barto. & Docto. duabus lectionis præcedentibus per omnes reprehens.

In

In gloss. i. l. Cum autem, ibi, Est ergo secundum eum speciale, dic: quod imò non est speciale. Ideo tene lecturam Azon. positam per gloss. in §. final. legis præcedent. quam Doctor. communiter sequuntur, vt ibi addidi.

In gloss. final. ibi, Vt colligitur ex illa dictione, autem, melius dic: quod colligitur ex dictione, etiam: quæ sua natura est implicatiua, vt in l. Etiam, C. Si tu vel cum cum al. & in quantum gloss. subdit; Et dic mantissorum, vera est, necnon communis.

Summarium

D In l. ultra Docto. Intellectus istius l. Ratio decisiva ad hanc legem quæ vera est exposta ratione Ange. de Perigl. & Paul. de Castro.

- 1 Non solum voluntas disponentis tacita & coniecturata resultans ex verbis testamēti vel codicillorum vel alterius voluntatis ultime, est idonea ad legem inducendam; sed etiam ea que colligi potest ex actu inter viuos per disponentem ante mortem gesto.
- 2 Voluntas tam uiuentis quam mortis æque beatæ & adhuc melius expediti usque datur intelligi facta, quam uerbis.
- 3 Vnus ex idem actus uarijs respectibus potest eodem fideli tanquam contractus, necnon ut ultima voluntas.
- 4 Ad gloss. iii. l. Heredes palam, §. final. aduerentia ex communibus Doctorum in traditionibus, ibi addidit.
- 5 Declaratio notabilis ad istam legem, ut procedat huius presumptione, considerata, sic ergo probato copiaro locum habere non possit: unde in casu istius legis non subest fictio, sed presumptio: nam fictio esset, probato in contrarium non admittitur.
- 6 Etiam ex actibus in ualidis & iuris inter uiuos potest resultare tacita ultimarum uoluntas uel inter uiuos copiaro locum habere non possit.
- 7 Commendationes l. final. De reb. eo. & pleraque memorabilia in eiusdem legis proposito hic sub sequuntur.
- 8 Ex ista non procedit quando augmentum intrinsecum est præpositus principali, cui adijciuntur alia: ut ait Ange. de Perigl. in l. final. in §. final.

12 An lex ista procedat ubi testator in legando adiectisset pronomen meum, & concludatur per distinctionem, de qua infra.

L. Cum fundus.

CVM fundus nominatum legatus est, si quod ei post testamentum factum adiectum sit: id quoque legato cedit: etiam si illa uerba adiecta non sint, qui meus erit. Si modò testator eam partem non separatim possedit: sed vniuersitati prioris fundi adiunxit.

AE C L non diuiditur per Docto. potest tamen sic diuidi: vt in prima particula decidatur vnum dubium. In secunda modificetur decisio. Prima in princip. Secunda ibi, si modo testator. Summarium vt per Barto. & Docto. hic, & ex solutione Barto. ad l. Si ita, infra de Auro & argenti legat. colligitur, t ipsum & Docto. intellexisse hanc legem in augmento intrinsecum. Item colligitur, quod augmentum extrinsecum in aliare consistens, nõ est proprie augmentum. Nã verum augmentum quod est intrinsecum sequitur naturam rei principalis. Ideo q. ratio decisiva ad istam l. est: quia testator adijciendo augmentum intrinsecum: & sic essenziale ipsi rei legatæ, videtur verisimiliter uoluisse augere legatam. Quod quidã augetur ex defuncti uoluntate coniecturata, vt in l. Licet Imperator, in princ. tit. i. & in l. Si Titio & Mevio, §. Iulij. eod. Hanc rationem in terminis ponit Lage Dec. in l. Serui electione, §. final. primo.

colū. 3. allegans intentionem Bartol. hic: in quantum dicit, In eadem re. Sed clarius facit iste text. in modificatione ibi, [si modo testator.] Et hanc eandem coniecturam mentis testatoris ponit Alexand. & Iaso. post eum in l. Si ex toto, in principio supra titulo primo, pro ratione ad illum text. qui loquitur etiam in augmento. Et ista ratio est vera, & eam sentit Pau. de Castro, in summario, dum dicit, Facto testatoris. Quāuis ipsemet post ea ponat aliam rationē, quam etiam ponit Ange. de Peri. quæ tamen nō placet. Et sic ista voluntas defuncti coniecturata in text. in isto colligitur ex actu inter viuos, scilicet ex adiunctione partis facta per testatorem ad fundum, iuncta possessione simultanea eiusdem partis eidem fundo principaliter legato. Vnde inducitur vniforme dominiū, vt, inquit Bald. allegans hanc l. in cap. primo. §. E contrario, de Inuesti. de reb. alic. facta, li. Feudo. Qui in effectu vult idem, quod Bartol. hic, & quod Docto. vbi supra allegati. Et sic elicitor subtiliter ex mente huius legis, quod non tantum voluntas tacita & coniecturata resultans ex verbis testamenti, vel codicillorum, vel cuiuslibet alterius vltimæ dispositionis, est sufficiens ad legatum inducendum, vt in l. 3. ad fin. ff. de Adi. lega. & in l. Etiam, & in l. Et hoc modo, supra titulo primo, & in l. Vbi pūre, §. 3. ad Trebe. & in §. vltimo, Institur. de Singul. reb. per fideicom. relictis. Et notat Bald. in l. Vna, ad fin. C. de His qui ante aper. tabu. Sed etiam ea voluntas, quæ colligitur, vel potest colligi ex actu inter viuos per testatorem ante mortem gesto. Nam vt inquit not. l. Quoniam desideria, in principio C. de Natur. libe. *desideria morientium*:

ex arbitrio uiuentium non sine iusta ratione colligimus. Qui text. est pulcher in illa, quam facit, purificatione casuum cōiecturali ad rem de qua agimus. Ratio huius deductionis seu considerationis est: quia voluntas siue viuens siue morientis æquē bene: imō melius & expeditius datur intelligi rebus ipsis seu factis, quam verbis, vt l. Paulus respondet non tantum verbis, ff. Rem ra. habe. & in cap. Dilecti, primo de Appe. & in l. Si tamen, §. Ei qui, ff. de AEdil. edicto. Et not. gloss. per multa iura in l. Recufari, supra de Acquirend. hered. & glo. in cap. Cū super, in parte, confessus est, de Offic. delega. Quam regulam (vt interim illud non omitram) intellige vt per Bartol. in l. 1. §. Si quis hoc interdicto, in ff. de Irine. aduque pri. & in l. Si patruus, C. Communia. vtri. iudi. ad fin. Et sequitur Dec. consi. 377. numer. 7. Et ad prædictam regulam adde text. cum gloss. in l. De quibus, ad fin. ff. de Legib. & Petr. de Ancha. consil. 302. incipiente, Materia de qua queritur. Roma. consi. 291. incipiente. Cū isti fratres. Ad quam considerationem affero in simili text. notabi. in l. Si auia, C. de Iure deliberā. Ex quo not. Bald. ibi secundo nota. & dicit esse quid mirabile, quod vnus & idem actus potest esse actus inter viuos: scilicet, contractus vel quasi, & idemmet actus potest esse vltima voluntas. Nam ibi testamentum patris erat vltima voluntas: nec non idem testamentum erat virtualiter quædam tacita aditio hereditatis testatoris, eidemque patri delata per mortem sui patris. Quæquidem aditio, siue expressa, siue tacita & aliunde resultans, est quasi contractus l. apud Iul. §. final. ff. Ex quibus causis in possessio. ca. &

ea. & in §. Hæres, Institur. de Obligat. quæ ex quasi con. nat. Et sic est, vel ceteri debet esse actus inter viuos. Ad idem l. Panthonius, §. final. vbi text. expressè concordans cum dict. l. Si auia, §. de Acquirend. hered. ita in l. ista è contrario, seu vice versa probatur, quod ex actu inter viuos consequuntur ad actum præambulum, videlicet, ex possessione simultanea rei principalis, vnā cum re aucta seu acquisita. prætextu contractus emptionis factæ per testatorem post testamentum de prædicta parte aucta seu adiuncta. (prout hic apostillat Alberic.) fuit inducta comprehensiuè voluntas vltima: & operata est quoad augmentum rei principaliter legatæ accedens. Sicut ergo in dict. l. Si auia, & in dicto. §. fin. legis Panthonius, ex vltima voluntate oritur actus sapiens naturam actus inter viuos: ita per contrarium in l. ista, propter voluntatem tacitam actui inter viuos inhaerentem, resultauit comprehensiuè potiusquam extensiuè (vt infra subiiciam) voluntas vltima tacita & coniecturata eiusdem testatoris. Hinc inferre licet (argumento eius quod Bald. tenet in dicta l. Si auia) quod in casu istius legis, testator posset reuocare legatum tacitū augmenti: licet non posset reuocare contractum, neque consequentiā ex eodem contractu: puta emptionem factam ad adiunctionem augmenti, & simultaneam eius possessionem cum re principaliter legatā. Hinc etiam est, quod sicut in vltima voluntate potest contractus celebrari, vt est gloss. ordinaria secundum Docto. ibi in l. Hæres palam, §. final. §. de Testament. sic etiam à simili per contrarium ex contractu & ipsius consequentiis potest resultare vltima voluntas: quæ ad talem actum conse-

queretur pertinenter & aptè, vt hic. Hoc ideo dixi: nam obseruandum est prædictam glossam procedere, vbi talis contractus quomodolibet pertineret ad ipsum testamentum: seculus si esset omnino impertinens: quia tunc per talem interuentum contractus voluntas vltima vel testamentum vitaretur, secundum Ange. Ioan. de Imol. Pau. de Castro, & Aretibi. & Angel. Pau. de Castro, Alexand. & Iaso. in l. Cū antiquitas, C. eod. de Testament. & Lapum in allegatione. 92. incipiente, In primis videndum, colū. 2. in ver. Super secundo membro. Sic in huius legis proposito videtur dicendum: quod etiam si ista lex presumat in ipso testante voluntatem augendi legatum propter augmentum essentialē & intrinsecum, ab ipso testatore adiunctum rei legatæ. Si tamen probetur eundem emisit illud prædium, & adiunxisse priori prædio, ac simul vtrumque possedisse, sed ad alium effectum distinctum & separatum: tale augmentum non cederet rei legatæ voluntatis præsumptione cessante. Argumento eorum quæ supra retuli ad declarationem restrictiuam prædictæ gloss. Doctores dicere: & statim infra subiiciam. Sicque in casu istius legis fuit præsumptio, & non fictio: licet verba l. sint obscura ad id colligendum: & ex consequenti quemadmodum id quod per testatorem fuit emptum, si per eum fuit separatum & diuerso nomine possessum, & non constat eum illud voluisse vniformitati adijcere, non cedit legato, prout tenet Bartol. in l. 1. colū. 1. versicū. Sed si poneremus, §. de Rebus, vbi Socin. ponderat colū. 4. post princip. allegans etiam Bartol. in dicta l. Si ita, & Bald. in rubric. C. de Verbo. signific. & plerisque Doct. alibi.

Inductio huius text.

alibi. Ita consimiliter dicendum est: quod testator adiunxit rei legatæ augmentum, & vno nomine ac simul possedit illud cum ipsa re principaliter legata: tamen ad alium effectum distinctum & separatam quam ad dispositionem augmenti ipsius legati inducendam: non cederet legato. Vt si probaretur ab hærede, testatorem adiunxisse gratia vberioris culturæ, vel fortè vt res meliùs locaretur, vel alia consimili de causa, vt est text. notab. & ad rem nostram valde accommodatus in dict. l. Gaius Scius, §. fin. j. isto ritu. vbi ad verbum dicitur, [Nisi hæres de qua parte senserit testator euidenter probauerit.] Ad idem facit text. in l. Prædij, §. Titio, j. titul. 1. & in l. Scizæ, §. Tyranne, j. de Fundo instr. Quibus iuribus apertissimè probatur in materia istius legis habere locum præsumptionem: ex quo volunt esse locum probationi in contrarium super voluntate defuncti. Quæ quidem probatio in contrarium non haberet locum: neque admitteretur: si in hac l. non esset præsumptio, sed fictio, vt per glos. quam ibi notant Doct. in l. Si duo, ff. de acquir. hære. & in l. Siue possideris, C. de Probatio. Et ea quæ dicta sunt ad istius legis declarationem, in tribus militant in casu isto: vbi propriè non agitur de vltima voluntate noua inducenda: sed agitur de vltima voluntate extendenda comprehensiuè ad augmentum intrinsecum rei legatæ adiunctum, vt includatur sub prima dispositione ad illud extensiuè per modum (vt dixi) comprehensiuum: quod est facilius, quam voluntatem dispositiuam de nouo induci. Nam aliàs regulariter actus facilius extenditur, & continuatur, quam de nouo in esse deducatur. Notabilis l. Sed et si manente, ff. de Precarij ibi dum dicit, [Et non constituitur eo modo

precarium: sed in tempus longius profertur.] arguendo de re ad tempus, quod face-re licet, vt in l. Miles ita, post princ. in ver. [Et quia diximus. j. de Testament. milit. Ad idem l. Nam & Seruius, §. Si viuo, ff. de Negoti. gest. vbi in duobus locis istud probatur cum alijs iuribus, quæ nota sunt. Et sicut non tantum resultat vltima voluntas tacita ex actu inter viuos valido, & ipsius consequutiuis itidem validis, vt in hac l. Sed etiam si prædicti omnes actus, tam consequutiui, quam principales essent inualidi, prout infra explicabitur: ita etiam idem iuris esse debet circa tacitam voluntatem præsumendam. Nam ralis voluntas præsumeretur, & resul-taret ex talibus actibus irritis seu nullis: & consequenter legatum rei prin-cipalis extenderetur ad augmentum intrinsecum, per eundem testatorem postea adactum, per text. notab. in simili, in l. fin. j. de rebus eorum, vbi probatur secundum Bald. in Epi-tho. quod testamētum irritū probat voluntatem defuncti. Et illam l. pro notab. commendat idem Bald. in c. Cæterum, colum. 3. de Iudic. & Bart. in l. Qui Romæ, §. Cohæredes, ff. de Verbo. obli. & in dispu. incipiente: Hæreo filium, in solutione quæstionis, & in l. Gerit, colum. 4. §. de Acquirend. hæred. Ad quod etiam est bonus text. in l. Qui à patre, §. de Cōfirmat. tuto. quo probatur secundum summam Bald. quod testamentum patris etiã non solenne liberat tutorem à satisfac-tione. Ibi quæ Bald. subijcit per id patere, quod actus minus solennis probat intentionem ac voluntatem disponentis: & ibi etiam adducit prædictam l. fin. Ad idem facit text. in l. 3. §. Qui habet, ff. de Ser. rusti. prædi. vbi Bald. notat. 3. not. q. ex actu inu-tili & nullo colligitur tacitus: & inter preta-

pretatiuus consensus. Ad idem l. Pu-berem, secundum intellectum Baldi ibi, C. de Iure deliberand. vbi probatur quod agnitio bonorum possess-ionis lapsa termino: & sic inutiliter facta, valet in vim gestio-nis pro hærede, hoc est aditionis de iure ciuili, vt ibi per eum: Prædictis bene confert in simili text. notabilis in l. Vxor, §. primo, ff. de Falis. Et quod notat Barto. vbi Iaso nonnulla congerit similia in l. Certi conditio, §. Si numos, ff. Si cert. petat. Ex quibus iuribus satis ac super concluditur, exten-sionem, quam superius ad hanc l. feci, veram esse, videlicet, quod etiam si emptio partis auctæ esset nulla, vel inualida ob quancunque rationem: vel translatio possessionis ipsius rei emptæ facta in emptorem, eundemque testatorem, fuisset aliqua ratione nulla seu irrita: & sola nuda detentatio ad eum transisset rei emptæ, quam adiunxisset rei prin-cipaliter legatæ: nihilominus haberet locum præsumptio, in qua fundatur hæc lex: & consequenter dis-positio ipsius. Et ista sit prima ad hæc legem ampliatiua declaratio.

Secunda restrictiua est, vt intelli-gatur procedere, præterquam si aug-mentum consisteret in quantitate, text. est notabi. in l. Aurelius, §. testamēto, iuncto. §. sequē. incip. Titius, ff. de Libe-ra. legat. Ratio potest esse, quam s. in princ. tetigi: quia tale augmen-tum est extrinsecum & additatum: & sic prorsus separatam à legato principali. Non autem est essentia-le, seu comprehensiuum, vel intrin-secum. Sed ista declaratio non est adaptabilis ad hanc legem, imò etiam tam in casu huius legis, quam extra hanc legem, non est viqueque vera. Nam si quantitas adijce-retur aij quantitati legatæ (si tamen

commisceretur cum quantitate prin-cipaliter legata) videretur esse idem iuris quod in casu istius legis, quia facta commixtione iam conferetur esse augmentum intrinsecum, vt in l. Idem Pomponius ait si frumentum, in princ. ff. de Rei vendi. & in §. Quod si frumentum Titij, Instit. de Rerum diui. & in l. Si alieninumi, ff. de solut. & in alijs si. iuribus. Sustine-bitur ergo prædicta declaratio, extra terminos inquam huius legis, ad quos (vt dixi) nullo modo pertinet: quan-do quantitas auctæ non est commix-ta, ei quantitati, cui adijcitur. Veluti si quis legasset. c. aureos, quos ve-rè in tali arca habebat, Titio, & postea possuisset etiam alios. c. aureos in eadem arca citra vtrorumque com-mixtionem, vt puta in alio saculo vel crumena. Nam hi. c. aurei postea po-siti etiam adiuncti cum primis abiq; commixtione inquam non venirent in primo legato: etiam per modum augmenti: cum non fuerit proprium augmentum, vt pote extrinsecum, & omnino separatam à prima quan-titate specificata & specialiter legata. Secùs videtur, vt modò dixi, si pecunia esset commixta: quando inquam quantitas primò legata, fuisset lega-ta vt species, vt puta (prout etiam, s. exemplificau) lego. c. aureos, quos in tali arca habeo repositos & con-signatos. Tunc enim pecunia ciuf-dem metalli de nouo ibi reposita & cum alia commixta videretur aug-mentum intrinsecum: & cederet le-gato factò de prima quantitate. Co-gitabundum relinquimus de hac re lectorem.

Alia & tertia declaratio potest ad-aptari: nisi augmentum esset præ-tiosius re ipsa principaliter legata au-ctaq; per glos. notab. in l. 2. j. de Pe-cu. legat. cum qua videtur ibi tacite transi-

Quid quan do augmen tum consi- stit in quan- titate.

Quid quan do augmen tum esset pre- tiosius ipsa re legata pri- cipale aucta que.

transire Alberic. Sed Barto. ibi dicit quod glof. illa loquitur contra text. in ea allegatum, scilicet in l. Et si non sint clauis, §. Perueniamus, §. de Auro & argen. lega. Sed certè ille text. loquitur quando quodammodo constabat de voluntate defuncti volentis augmentum cedere legato: etiam si augmentum pretiosius esset. Nam & tunc paratione in casu istius l. etiam si augmentum esset pretiosius, cederet legato: quia videtur hic constituisse de voluntate defuncti: ibi dum text. dicit, [si modo testator, etc.] & sic vult text. quod de intentione testatoris fuerit, vt legato cederet. Sed in hoc est aduertendum: quia imò text. iste non probat, quod de intentione testatoris per prius fuerit velle, vt augmentum intrinsicum cederet legato rei principalis: cum tempore testamenti augmentum adhuc non subesset. Imò vult dicere, quod ex subsequenti adiectione augmenti intrinsici colligatur, retro fuisse tacitam voluntatem testatoris extendere comprehensiuè expressam præcedentem dispositionem legati, etiam ad ipsum augmentum: & sic per posterius, vt in prima ratione supra fuit declaratum. Quatobrem putatam, glof. illam in dubio procedere pro limitatione istius l. & sic quod nisi constitisset de contraria voluntate testatoris, scilicet, qd voluisset accessorium seu augmentum pretiosius cedere principali, non cederet. Quod tamen constitit in dicto. §. Perueniamus, vt supra dixi. Nā glof. illa, vt est dictum intelligitur in dubio, & sic per glof. illam limitatur hæc lex. Et licet, † vt dixi, Bart. in dicta l. 2. reprehenderit ibi prædictam glof. & in l. Cum aurum, ad fin. §. de Auro & argen. legat. quem sequitur Anton. Corf. in singul. in ver. leg. referens etiam Romā. ad idem.

in suis singul. Tamen quod prædixi est de intentione eiusdem Bart. in dict. §. Perueniamus, in fin. dum dicit, illum tex. debere intelligi, vbi esset certum, quid, causa alterius poneretur. Secus quando esset dubium: quia tunc consideraretur pretiositas. Et sic glof. videtur verior in dubio vt dixi, & consequenter per eam debet ista l. limitari, prout etiam dixi. Et ita, prout Bart. tradit (vt statim supra retuli) in dicto §. Perueniamus, in fin. dicit hoc esse intelligendum Alber. Bru. Astenfis in tracta. de Augment. 1. §. quæst. principali, septima amplia. Concludo itaq; cum prædicta limitatione ad istum text. per illam glof. quæ iudicio meo (ni fallor) est vera, secundum strictam iuris rationem: quicquid contra eam Barto. ibi dicat, & in dict. l. Cum aurū, cui supra satisfactum est.

Quarta potest assignari ad istam l. declaratio in augmento facta per testatorem in re propria legata. Secus si res aliena esset legata: scilicet in qua, & eadem post testamentum conditum fuisset aucta per verum rei dominum, & non per testatorem, secundum Barto. in l. Seruum filij, §. Aræ, §. titu. 1. quia eo casu cessat prædicta ratio præsumptæ voluntatis ipsius disponentis; quia nō potest cadere præsumptio, quod voluerit extendere legatum ad augmentum rei legatæ per alium, id est rei dominum adiunctū. Et Bart. sequitur Docto. ibi communiter, & in specie Rapha. Cu. Alexan. & Iaso, & ibidem Iaso vbi melius in hoc puncto loquitur in l. Si ex toto, in princip. eod. titu. de Lega. 1.

Quintò declaratur hæc lex, restringenda ad casum in quo testator legasset simpliciter fundū nominatim seu nūcupatim intra tales limites seu cōfines. Secus si in legādo adieciisset pronome, meum. † Nam eo casu videret se ipsum

ipsum restrinxisse & limitasse ad fundum quem habebat tempore testamenti: & sic non habuisse respectū vel considerationem ad accessionem vel augmentum, quæ aut quod, postea id est, post testamentum conditum posset superuenire. Ita tenent Dy. & Bald. in l. Serui electione, §. fin. §. titu. 1. per eandem l. Si ita, & ibidem Socin. sequitur eandem conclusionem: col. penul. in versu. Tertia conclusio, num. 9. Ratio secundum eos est: quia pronomen, meum, prolatum simpliciter, restringit legatum ad ius solūmodo competens testatori tempore testamenti, per eandem l. Si ita esset. Quāuis enim si non esset adiectum pronomen, meum, testator conferetur duntaxat legasse ius quod in re legata haberet, vt in l. Si domus, in fi. cū sumi. §. titu. 1. Et intelligeretur de iure sibi competituro mortis tempore. Si tamen pronomen, meum, exprimeretur, restringitur legatum ad tempus testamenti duntaxat: etiam si augmentum intrinsicū accessisse reperiat postea tempore mortis: quia non videtur testator habuisse cōsiderationem ad illud, vt declarat Bald. in eod. §. fin. l. Si domus. Et tenet idem Bald. licet subobscurè in dict. l. Si ex toto, in princip. eod. titu. Nam, vt inquit idem Socin. in d. §. fin. 4. conclu. num. 10. paria sunt, testatorem legare fundum simpliciter, vel legare fundum, qui suus erit cum morietur: & ita dicit probari ex hac lege, & est verum. Igitur secundum intentionem Soci. si testator dicat simpliciter meum fundum, talis loquutio restringitur ad talem, qualis erat tempore testamenti: & cum tali fundo legato nō venit augmentum, etiam intrinsicum. Et quanuis in eo quod prædixi tenere Bald. in dict. §. fin. Angel. de Peri. hic inaduertenter videatur velle cōtrarium: tamen idē

Ange. in dict. §. fin. videtur agnoscere bonam fidem, & sentire cum Bald. vt ibi patet. Resolutiue tamen considerandum est iuxta præmissa, quod hæc differentia: an apponatur pronome, meum, an non apponatur, non tenetur communiter per Docto. saltem quoad propositum, de quo in præsen ti tractatur. Imò tenetur idem esse hic, siue apponatur, meum, siue non: quia semper & omni casu ampliat legatum ad tempus vsque mortis, vt tenet Iaso contra Barto. ibi in l. Seruum filij, ad fin. princip. §. titu. 1. Et ista videtur cum verior, tum vtilior opinio, ex eo qd testatores vt plurimū in legando res proprias vtuntur pronomine, meum, & secundum limitationem prius recitatam per adiectionem pronominis, meum, semper impediretur augmentum intrinsicum rei legatæ accedere legato eiusdem rei: & esset magna & odiosa restrictio in hac materia. Neque probatur iure, licet idem Soci. in dict. l. 1. col. 4. num. 10. de Reb. dub. referens Ioann. de Imo. in l. Si quis bonorum, §. titu. 1. sequatur priorem opinionem. Et illud idem quod Barto. tenet in dict. l. Seruum filij, in princip. quod prædixi Iasonem ibi reprehendere, tenet etiam idem Bart. quem ibi itidem reprehendit Alexand. col. 2. in princip. in §. fin. legis Serui electione: licet nō sic clarè Barto. ibi loquatur. Potest tamen prædicta prima seu prior opinio procedere in casu, vbi augmentum esset extrinsecum, & de rebus se paratis, & æquè principalibus cum ipsare principaliter legata, vt tenet Angel. de Peri. hic. Sed contrarium tenet Rapha. Cu. cuius opinio indistinctè est tenenda in augmento extrinsecum, vt nunquam veniat: siue dicatur in legato, meum, siue simpliciter fiat absq; adiectione, meum. Sed

Quarta ad istam l. declaratio.

Quinta declaratio ad istam l.

Sed Angel. loquitur solum eo casu: quando de voluntate defuncti aliter constitisset, scilicet, quod augmentum extrinsecum cederet legato: & sic eo casu vult Angel. quod legando rem cum adiectione, meum, augmentum extrinsecum non cadat. Quod dictum videtur sibi inuicem pugnare. Et sic Angel. non videtur bene loqui in casu in quo loquitur: si intellexit de voluntate expressa. Saluari tamē potest prædicta prima seu prior opinio, scilicet, quod dictio, meum, excludit augmentum in casu in quo testator in legando expressisset pronomen, meum, & augmentum respectu rei legatæ fuisset extrinsecum & separatum ab ea: & sic esset ei æquē principale: & non appareret de voluntate defuncti in contrarium, expressa inquam, licet cōiecturaliter colligeretur. Nam si ex cōiecturis tantum eliceretur, tūc expressio pronominis, meum, nō sineret tale augmentum extrinsecum accedere legato: & sic est cauendum, quod ista restrictio debet subintelligi procedere in casibus, in quibus augmentum extrinsecum accedit rei legatæ præter voluntatem testatoris expressam: & sic extacita ex cōiecturis resultante, prout credendū est intellexisse Angel. Concluditur ergo resolutiue ex præmissis, quod legatum factum de fundo etiam cum illa adiectione, meum, nihilo minus recipit augmentum rei intrinsecum: non tamen extrinsecum, etiam ex cōiectura mente defuncti. Nam extrinsecitas augmenti & dictio, meum, inferunt aliam voluntatem tacitam cōtrariam, quæ præponderat saltem ad impediendum accessionem. Secus si defunctus expressè voluisset, quod etiam augmentum extrinsecum cederet legato: quia tunc illa præponderaret, vt cederet augmentum legato.

Nec mirum quod hic faciam differentiam inter tacitam & expressam voluntatem: quia in expressa non est locus dubitationi: sed in tacita sic. Quia in isto casu casu (vt supra punctuauimus) subsunt cōiecturæ in contrarium, quæ præualerēt vt fortiores: tum per pronomen, meum, tum etiam quia augmentum extrinsecum suapte natura non cedit rei legatæ: & vna cōiectura fortior excludit aliam minus fortē. Diuus, cū glo. ff. de In integ. resti. l. Si qui adulterij, C. de Adul. Et ista videtur vera & iuridica: quicquid dicat Alber. Bru. in d. tracta. de augment. in quaest. 15. §. allegata. limita. 6. vbi non allegat aliquam bonā remissionem: imō citat perperam Iasonem. Nam allegat eum ad contrarium eius quod dicit. §. reuli. Cetera autem quæ in huius l. interpretatione in materia augmenti rei legatæ accidentis tradi possent, videnda sunt per Doctō. moder. in prædicta l. Si ex toto, in principi. & in dict. l. Serui electione, §. fin. & plures quæst. de augmento ad aliud & aliud tendentes tradit Bartho. C. po. Veronen. in tractat. de Ser. rusti. prædi. in rubr. de furno, & Iaso in l. vlti. C. de Sacrosanct. eccle. & idem Alber. Bru. in discursu prædicti tracta. de Augmē. vbi fuisissimē vltra omnes loquitur in hac materia augmenti.

Summarium.

- 1 **I**ntellektus ultra Doctō. ad primum respōsum istius l. quod seruo per dominum ex testatorem libertate in diem certam legata non potest per heredem ipsius aliquid legari eadem die pendente, absq; libertate inquam.
- 2 **Q**uemadmodum conditio adiectione post ipsius existentiam non retrotrahitur ad tempus mortis testatoris, neq; ad ius hereditatis, ita neq; dies certam existentem in cuius euentum legatum fuit collatum.
- 3 **H**eres pendente die certam legatū alicui factū: de re

- aliqua vocatur interim, prout est plenus dominus eiusdem rei legatæ.*
- 4 **I**d fingitur præcessisse, quod facit actum ualere.
  - 5 **P**ræpositio eiusdem actus ad se ipsum plus inficit, quā unius actus ad aliud.
  - 6 **C**arpitur Iaso in restrictione, quam facit ad supra dictam theoriam Dy. & Bald. & sequen.

L. Statuliberum.

STATULIBERUM ab hærede ne tūc quidem, cū dubia eius sit ex testamento libertas, legatum sine libertate accipere posse, Labeo ait: quia seruus eius esset. Sed si hæres eandem conditionem legato inserat, quæ libertati à testatore data præposita fuerit, valet legatum. Nam etsi cum moreretur hæres, seruus liber esse iussus esset: rectē sine libertate ei ab hærede legari posse constitit, quod superuacuum sit ei libertatem dare, quam ex testamento heredis capturus nō sit, sed testatoris.

LEX in principi. non diuiditur. Summatim tamen, vt per Barto. & Doctō. Et ex hoc principio colligi potest primō vltra eos, quod legatum factum per heredem eundemque secundum testatorem seruo proprio, etiam qui in euentu certum, puta in diem certum erat futurus liber ex testamento primi testatoris eiusdemque domini non valet: & istud implicat dictio, neque;

quasi velit text. dicere, quod non solum seruo proprio qui in euentum dubium ac conditionalem sperabatur esse liber. Et sic stante dubia libertate ob pendentiam conditionis ipsius non potest legatum relinquere: sed etiam si speraretur esse liber in diem certum, & sic libertas esset indubiē competitura ex tali testamento eidem seruo, non potest tale legatum eidem relinquere. Et iste videtur aprior intellectus istius literæ, quā sit declaratio Dy. & Alber. eum referentis, aliter exponentium literam in dicta implicatiua, neque, videlicet quod implicet casum, quando libertas propter conditionis defectum non potest seruo competere. Qui casus est indubius per l. Seruus, C. de Legat. cum si. Ideo melior & dubitabilior videtur intellectus, quæ supra tetigi. Cuius ratio potest assignari: quia sicut in legatis conditionalibus conditio nō retrotrahitur ad tempus mortis, vel ad ius hereditatis defuncti. l. i. §. Serui, supra de Senatusconsult. Sylla. quem Barto. allegat in l. Si tibi homo, §. Cū seruus, supra titu. i. & in l. Si is qui pro emptore, nume. 47. in versu. Item hoc est verum, ff. de Vsup. pari ratione in legatis relictis in diem certum non sit talis retrotractio. Quū itaq; libertas seruo relicta in diem certum pendeat, & seruus interim, hoc est pendente diei aduentu, sit hæres: non potest hæres ei legare, cū libertas ei competisset adueniente die, non retrotraheretur ad tempus primi testamenti, in quo legatum libertatis fuit per primum testatorem relictum: & consequenter legatum per heredem tali seruo factum non cōualesceret per fictionem. Nam dies certa non suspendit legatum: modo legatum statim post mortem testa-

toris valet, ac si non esset adiecta vel apposita dies: quanuis exequutio ipsius legati vel dispositionis p̄deat, vt in l. Cedere diē, ff. de Verb. signifi. Per quā l. ita tenet glo. ordinaria in l. Vna, in princ. in versic. [Cum igitur.] in parte, Cedere, C. de Cadu. tol. quam Bal. singulariter ibi notat, & in l. fi. in prin. C. de Testa. manu. Et ex hac ratione patet, quod nō est, neq; potest esse locus fictioni retrotractiua.

Secundō notandum est ex hoc tex. quod sicut res legata sub conditione, pendēte conditione est in dominio hæredis, vt in l. Non ideo, ff. de Rei vend. ita etiam res testatoris, quæ sub die certa speratur abire ab ipso hærede, & desinere esse sua.

Nam hic fuit legata per testatorem primum libertas seruo proprio sub die certa: qua pendente hæres eiusdem testatoris, idemque secundus testator, vt pote illius serui dominus non potest eidem aliquid legare. Et hoc est quod subdit text. ponendo rationē, dum dicit, [Quia seruus eius esset.] Ad eodē quod sicut hæres pendente conditione, vocatur pleno iure dominus rei legata, text. est not. in l. Generaliter, §. fi. ff. Qui & à quibus manu. libe. non fiant. ita & in casu isto dicēdum, quod rei legatæ in diem certam potest interim dominus vocari: ideo, quia in talem legatarium non trāsferitur dominium ante diē. text. est no. in l. Sempronius Attalus, ante medium, ff. de Vsfu. lega. quē Bald. in id allegat in l. Papi. ff. de Seru. titu. gene. & dicit sing. Imol. in l. 1. p. col. 3. titu. 1. & Alex. in addi. ad Bart. in eadem l. Rationē illius ponit Bald. in eadem l. Papi. Si enim pendente die certa nō transit dñum in legatarium: ergo residet penēs hæredem. l. Vna, §. In primo, & §. Pro secundo, C. de Cadu. tollē. Facit l. Deniq;

& l. Nec vtilem, ff. Ex quib. cau. maio. & illum tex. in d. §. vlti. Bald. commēdat l. Voluntas, C. de Fideicō. vbi per eū dicit, quod etiā res illa, quæ non potest per dñm alienari, dicitur esse sua, id est prohibiti pleno iure. Quod est signandū ad cognoscēdū speciē vel qualitātē dominij rerū maioratū modernorū. De quo puncto latius tradidi in repeti. l. Si quis vi. §. Differentia, ff. de Acqui. posse. Et subdit text. in eodē §. vlti. d. l. Generaliter, ad quod Bald. vbi. 3. eū ponderauit, q; hæres non potest inuenire alienationē irreuocabilē de re eiusmodi legata facere: videlicet, vel mittendo seruum, vel alienando perpetuō rem legatā: licet reuocabilem sic. Vnde fortassis effluxit dispositio tex. vbi idē cauet, & declarat in l. fi. §. Sin autem sub conditione, C. Cōia de Lega. qui tex. est de iure nouo Iusti. & est condimentū alteri⁹ in §. fi. d. l. Generaliter, q; est de iure antiquo. ff.

Tertiō notandum est, quod legatum de re aliqua factum seruo quondam primi testatoris per hæredem, eundemque secundū testatorē sub eadē conditione vel die expressa vel tacita, sub qua per primum testatorē fuerat relicta eidē seruo libertas valet. Quia conditio vel dies libertatis & legati cedit eodē momento: & secundū ordinem intellectus iuris fictione ob libertatis fauorē fingitur prius cessisse dies libertatis, deinde dies legati, vt l. Si post mortem, post prin. in versic. [Præterquam.] §. titu. 1. de Lega. 1. Et sic adueniente die vel conditione legati scdm Pau. hic legatarius capit ex scdo testamēto rē legatā, & nō ex primo. Secus si à primo testatore alia res, non libertas esset relicta sub conditione, & eidem legatario sub eadem conditione legata esset per hæredem eundemque secundū testa-

testatorem: nam hoc casu adueniente conditione, legatarius haberet ex primo testamento, vt in fine huius notabilis addo ad Pau. de Cast. & repetitur clariùs in sequ. no. Ad quod vltra eum bene facit in simili l. Cum in testamento, §. Hæc verba, §. de Hære. insti. vbi probatur, secundum Bal. quod in eadem oratione verborum potest fieri institutio & substitutio reciproca. Et tales dispositiones ex ordine intellectus nihilo minus intelliguntur subordinatæ: quanuis in ordine literæ fuerint inuersæ. Ad quæ est etiam glo. ordinaria: quam multipliciter notant ibi Doctor. in l. Si pater impuberes, §. de Vulga. & pup. quæ allegat dictum §. Hæc verba. Et in eodem proposito illius allegationis notant ibi Doctor. illam gloss. ad hoc, quod per solum verbum, substituo, relatum ad plures personas, cum illa dictione breuiloqua seu reciproca, in vicem, inducitur simultanea institutio & substitutio. Et sic duo gradus secundum ordinem intellectus censentur subordinati. Et idem in verbo, Institutio. Et ex prædicto, §. Hæc verba, infert ibi Bald. post Dy. vel Cy. quod si in instrumento emancipationis inueniatur scriptum per ordinem, quod pater primò donauit filio, deinde eum emancipauit: videtur nihilo minus in ordine intellectus præcessisse emancipatio: quia primò videtur emancipasse, postea donasse. Nam id videtur fecisse sub quodam compendio & breuitate. Ex quo dicto Dyni elicit notabiliter ibi Bald. quod regulariter id fingitur præcessisse, quod facit actum valere. Et ista est ratio ad d. l. Si post mortem. Quod reputat no. ac perpetuō menti tenendum. Sed illud dictum Dyni est intelligēdum (quoad terminos inquam suos) nisi prio-

ritas & posterioritas temporis requirerentur ad actum pro forma ipsius actus. Ita intelligit Iaso in l. 1. in princ. num. 19. ff. de Verbo. obligati. dicens, id colligi ex dictis Barto. ibi. Sed cautius inspicendo, quod Bart. ibi dicit, loquitur & debet intelligi de præposteratione ¶ eiusdem actus ad se ipsum, quæ est fortior, & plus nocet, quàm præposterior vnus actus ad alium: de qua illi loquuntur, scilicet Dy. & Bald. vt not. idem Bar. in l. Prolatam, post prin. C. de Senten. & interlo. om. iud. & Arer. Alex. & Iaso in l. 2. §. Prius, §. de Vulga. & pu. Et in vero hæc punctuatio Iasonis ¶ non est recipienda: tum quia absque fundamento, tum quia videtur contra l. Filiofa. C. de Iure delibe. iuncta l. Si quis mihi bona, §. Iustum, §. de Acqui. ren. hære. Et redeundo ad notabile. §. elicatum per Pau. de Cast. debet intelligi in terminis proprijs in quibus loquitur, scilicet in legato libertatis factō per primum testatorem; & legato non libertatis vel alterius rei factō per secundum. Secus si eadem libertas vel res esset per secundū testatorem legata sub eadem conditione vel die, sub quibus per primū testatorem fuerat relicta: & sic vnū & idem fuit legatum, text. est nota. & summè subtilis in l. 3. §. fi. §. de Hære. insti. Nam adueniente conditione vel die primi testamenti, esset liber ex primo: vt etiam in sequen. notabili (licet alio casu) dicitur.

Vltimò not. quod legatarius conditionalis ex primo testamento post conditionis existētiā capit legatū de manu primi testatoris, non autē de manu secundi, id est hæredis secundò testantis: etiam si idem hæres secundusque testator idem legatum sub eadem conditione expressim vel tacitè iterum eidem legatario reli-

quisset, vt patet hic in ratione posita ad finem principij istius l. De quo puncto videndum est in l. Vnum ex familia, §. Si de falcidia, vbi de hoc dicam. j. isto titu. Et fuit dictum. s. post princi. præcedentis notabilis addendo ad Pau. de Cast. Superest vltra gl. & Docto. contra istum tex. opponere de l. penulti. §. Illo, C. de Neccellar. ser. hæredi. institut. vbi videtur probari, quod legatum seruo proprio factum valet: etiam si non inducat, prout non inducit, concessionem seu præstationem liberatis. Sed glo. ibi vult, quod legatum etiam ad alimenta proprio seruo factum non valet. Dicitque illum tex. loqui quoad exhortationem vel admonitionem hæredis: non autem quoad ipsius coactionem. Bart. tamen ibi tenet, quod quantum ad alimenta & necessaria ad vitam serui miserabilem transigendam, legatum factum proprio seruo valeat: sed quoad alia non possit cogi hæres legatum præstare: licet ex quadam generali & simplici æquitate melius & rationabilius faceret præstare tale legatum: sed non cogitur, vt dixi. Et quod in casu illius tex. hæres non cogatur ad præstationem talis legati, tenet Bald. ibi, & Paul. de Cast. dicens istum esse verum intellectum, & Ioan. Fab. ibi, & in §. Item nobis, Institutu. Per quas perso. nobis acquirit. tenens quoad l. Seruos, ff. de Aliment. & ciba. lega. allegatam per gloss. in dicto. §. Illo, quod serui in casu illius l. interim. quod tempus construebatur, erant hæredis: & nihilo minus valet legatum eis factum ad alimenta. Et ita est tenendum. Quod etiam tenet Barto. hic: licet non alleget dictum. §. Illo, & tenet idem Barto. in dicta l. Seruos, in sumario, & in primo notabili, qui postmodum extendit ad lega-

tum factum fratribus minoribus ad alimenta & alia necessaria vitæ. Quauis Salice. in eodem. §. Illo, quoad hoc propositum, teneat cum gloss. ibidem: videlicet, quod quando seruus est incommutabiliter ipsius hæredis, legatum ei factum etiam ad alimenta non valet. Sed potior & humanior est prior opinio: & ideo tenenda, præterquam quod est communior. Quia in casu dictæ l. Seruos, illi serui erant re ipsa hæredis, quanquam gloss. ibi, aliud teneat per l. Seruos, ff. de Libe. causa. & licet quoad spem essent serui templi construendi: tamen quoad validitatem & inualiditatem legati hoc casu artèdi debet tempus testamenti, vt in princi. istius l.

Concluditur ergo secundum magis communem, & humaniorem opinionem Doctorum, quod legatum quoad alimenta relictum, seruo proprio remanente in dominio hæredis, siue remaneat reuocabiliter vt hic, & in dicta l. Seruos, de Alimen. & ciba. lega. siue irreuocabiliter, vt in dicto. §. Illo, valet, & fortitur effectum: saltem officio iudicis, vt ibidem, & in dicto. §. Item nobis, per quædam similia probat Ioan. Fab. Et re vera est de intentione gloss. hic. in quantum ponit regulam, quod legatum proprio seruo factum regulariter non valet: exceptis quibusdam casibus, inter quos ponit prædictam l. Seruos. Vtrum autem legatum seruo factum in aliam causam quam alimentorum debeatur ab hærede: saltem in foro conscientie: vide ibi Bald. Ange. Pau. de Castro, & Cor. qui quidem parum sibi ipsis in hoc articulo constant. Et per hæc remanet iste text. vtrunque expeditus vnà cum glo.

Summa-

Summarium.

- 1 **A** In casu istius l. post lapsum termini, sit locus purgationi moræ, tandem concluditur, non.
- 2 Ad certum tempus permissum videtur post illud per eundem permitentem prohibendum.
- 3 Ad certum tempus prohibendum, videtur post illud permissum.
- 4 Relegatus ad tempus etiam cum comminatione pœnæ, si intra illud unde fuit relegatus redeat, potest termino lapsso etiam sine licentia iudicis impune redire propria autoritate.
- 5 Ratio, quare in ultimis voluntatibus non est licet auariatio.
- 6 Declaratio tam ultimæ voluntatis quam contractus est inuariabilis.
- 7 Facultas declarandi regulariter non transit in heredem siue in contractibus, siue in ultimis voluntatibus, siue in iudicijs.

§. Stichum.

S T I C H V M aut Pamphilum, vtrum hæres meus volet, Titio dato: dum vtrum velit dare, eo die, quo testamentum recitatum fuerit, dicat. Si non dixerit hæres, Stichum an Pamphilum dare malit, perinde obligatum esse puto, ac si Stichum aut Pamphilum dare damnatus esset, vtrum legatarius elegerit. Si dixerit se Stichum dare velle: Stichus mortuo liberari eum. Si ante diem legati cedentem alter mortuus fuerit: alter, qui supererit, in obligatione manebit. Cum autem semel dixerit hæres, vtrum

dare velit: mutare sententiam non poterit, & ita etiam Iuliano placuit.

I N H O C text. non est opus diuisione: quia ipsius dicta per se patent. Et licet Docto. communiter transcant cum summa Barto. est tamen defectiua, prout ex tex. patet.

Nota primò ex text. quod vbi alicui statuitur terminus ad aliquid faciendum, & ille intra talem terminum non facit: videtur prohibitus per statuentem post eundem terminum id facere: siue is qui statuit sit testator, vt hic, siue sit iudex, vt in l. Si ea, C. Quia accu. non po. & in l. Titia, ff. de Accusa. & in l. Mancipiorum, infra de Optio. lega. quas Il. hic adducit Barto. Sed lex, Mancipiorum, non bene probat: quia iudex ibi prohibuit expressè post tempus facere, hoc est eligere. Tamen est singul. in vno ad istius nota. declarationem & condimentum. ¶ Videlicet, quod etiam post lapsum temporis per iudicem præfixi, est locus purgationi moræ re integra. Et ita videtur iste text. intelligendus, scilicet quod antequam inter sit legatarij aliquid: & sic re adhuc existente integrâ, hæres possit eligere quem velit: etiam elapso tempore per testatorem præfixo ad eligendum. Sed Pau. de Cast. hic colligit simpliciter ex isto text. contrarium in simili: imò quod terminus per testatorem statutus censetur terminus peremptorius & vltimatus: ita quod post illum non liceat ei, aut per testatorem talis terminus, siue præfixus, moram purgare. Quod videtur contra dictam l. Mancipiorum, vbi videtur probari oppositum in

K 3 terminis

termis fortioribus, vt. s. tetigi, scilicet, quod etiam si per iudicem post aliquem præfixum terminum sit quis prohibitus expressè facere seu eligere, nihil minus possit moram purgare. De cuius legis intellectu remitto me obiter ad Aret. in l. Si quis ita, s. de Vulga. & pu. qui videtur melius loqui in hoc, quàm Ioan. de Imol. & Alex. ibi, prout ibidem dicit Iaso. Et licet velit quis dicere, qd iste text. loquatur in termino per testatorè præfixo, ibi verò per iudicem: tamen est considerandum, qd Bart. hic & qui parat eosdè duos casus, scilicet quando per iudicem, & quando per testatorem terminus fuit statutus seu præfixus. Et id quod retuli. s. dicere Pau. de Cast. in notabili, quod dixi eum elicere ex hoc tex. fuit secunda summa Bald. hic, qui addit idem esse in contractibus per l. Qui fundum, ff. de Contrahen. empt. Et idem quod Bald. & Pau. de Castr. not. hic Ioan. de Imol. Et præterea vult idè Bald. r. no. quod si terminus assignatus est exequutoribus, post talem terminum non possunt sese intromittere de exequendo quicquid sit: licet Bar. æquiparet hos duos casus. Tamè qd Bal. Pau. & Ioan. de Imo. dicunt, videtur potius tenendum, scilicet, quod terminus per testatorem præfixus est peremptorius & ultimus, & post eum non est locus purgationi moræ, ea potissimè ratione: quia vbi exequutio facta est à iure, mora deinceps non est purgabilis, vt tenet Bart. in l. Si infulam. 4. questione, nu. 19. ff. de Verbo. oblig. per l. Si cuij. isto tit. & ibi Alex. r. r. fallen. dicit hanc esse magis cõem opi. Doctorum, sed ita est in re proposita quod post terminum per testatorem appositum, electio deuoluitur ipso iure ad ipsum legatarium per hanc l. igitur, & c. Sic ergo æquiparatio Bar.

de statuitione termini facta per testatorem, ad factam per iudicem, est accipienda ad illud solummodo effectum cõmunis allegationis, quæ vulgò per manus traditur, † quod permissum ad tempus videatur post tempus prohibitum. Ad quod summatur iste text. & notatur per Doctores cum concordantijs traditis per Alberi. hic. Qui inter alia adducit l. Titia Seio, §. Vsuras, infra isto titu. & est bonus text. in l. Sicur, §. si. ff. Qui. mo. pig. vel hip. fol. vbi permissio venditionis facta ad tempus non porrigitur vltra illud. Et ibi ad hoc notant illum text. Bart. & Bald. Ad quam rem vide innumeras remissiones per And. Tiracquel. in opere retractus, fol. 335. nu. 44. cum sequen. Pariformiter è contra dicunt Barto. & Doctor. † quod prohibitum ad certum tempus, ipso iure post illud videtur esse permissum, per l. Imperator, ff. de Postulan. vbi probatur, quod sententia temporalis & ipsius effectus non durat post tempus: & ita summat Bald. ibi, & idè tenet Bald. met per illum text. in c. Ex literis, col. 2. de Consti. Ad idem etiã facit l. Pater filij, §. Fundum, tit. 1. de Lega. 3. allegata per Pau. de Cast. hic: vbi prohibitio alienationis facta per patrem ad certum tempus in testamento designatum inducit permissionem ipso iure post idem tempus, vt res possit alienari. Et ibi notant Barto. Bald. & Alberi. Ad idem confert notabil. decisio Bald. in l. Voluntas, C. de Fideicom. vbi ipse motus dicto. §. Vsuras, tenet: quod si statutum disponat, quod vxores rebelium perpetuò sint bñnitate, tales mulieres statim quod sunt viduæ possunt stare in ciuitate. Quod est valde notabi. propter verbum, perpetuo, quo Bald. vtitur.

Vnde

Decadè re, notanda illatio i materia prohibitionis si sit assidue: præferim in cõfectionibus maioratu, vniuersaliu, item & vinculoz (que vocant) particularium.

Vnde rectè potest inferri sumpta cõsequencia de tempore ad personas: quod si testator prohibuit alienari fundum extra descendentes ipsius, etiam quod dixisset, vt perpetuò esset inalienabilis extra descendentes ipsius: eo qd volebat eundè fundum perpetuò remanere apud eos. Nihilò secius tamen cessantibus descendentes alienatio posset fieri per vltimum possessorem descendentem in quemuis extraneum: quia intelligitur perpetuò, id est extrantibus descendentes quantocunq; tempore supersint. Cæterum eis deficientibus qualitas perpetuitatis eis adhærens, eosq; qualificans euanescit, vt potè subiecto deficiente. Ad quod facit l. A filia, §. Alumno, j. ad Trebel. quod est valde signandum ad declarationem prædicti. §. Fundum, & eius quod Bar. & Docto. ibi & alibi dicunt per illum text. Ratio est aperta: tū ex eo quod s. proximè dixi de qualitate: tū etiã quia causa prohibitionis ampliat, & restringit prohibitionem ad & secundum & vltra terminos eiusdem cause, super qua fuit prohibitio fundata, vt in l. Cum pater, §. Dulcissimis, j. isto titu. & tenet Bart. in eodem. §. Fundum, & sic si ratio prohibitionis concernat solum fauorem descendentium, vt in prædicta illationis exemplo patet, quod perpetuitas prohibitionis restringitur ad eos tantum. Et ad hanc secundam regulam Doctoru, quod prohibitum ad tempus, & c. est etiam glo. no. in. c. In primis, in versic. Sex mensibus. 2. questio. 1. vbi allegans prædictam l. Imperator, dicit: quod priuatus ad certum tempus post illud censetur ipso iure restitutus. Et faciunt etiam alia iura in idem hic adducta per Paul. de Castr. & alias remissiones, vide etiam per Tiracquel. vbi. s. nu. 46. cum sequenti.

vbi ponit alias duas regulas è contrario de permissione post tempus, & prohibitionem post tempus. Aliqua tamen ex his quæ hic traduntur omisit: quantum alia plura remissiuè tangat. Que lex Imperator (vt ad eam redeam) allegatur in practica communi † quod si quis in pœnâ delicti per eum perpetrati ponatur ad confinia (vt dicunt) vel extra confinia. Vulgariter dicitur, El destierro tēporal por tātos dias, meses, o años precisa mēte. post lapsum illius temporis absque alia licentiã vel mandato iudicis, qui eum condemnauit, vel successorum illius, potest redire ad vel intra priora confinia, vel ad ciuitatē à qua fuit expulsus. Ad quod etiam bene facit glo. in. c. 2. in versic. Infra sex menses, de Conce. præben. quasi in sententiã iudicis fuerit sibi data redcundi licentiã: qui ex quo condemnauit eum ad certum tempus, videtur indulgisse, & præstitisse licentiã redeundi post tempus, vt esset ipso iure tutus, vt potè repositus tacite post tempus ab eodem iudice in pristino statu, id est antequam relegaretur. Circa hoc vide quod dicit Pau. de Cast. in d. l. Imperator, vbi referens Bal. tenet contrarium: dicitq; sine aliquo fundamento, quod audiuit à Bal. legente, de facto fuisse decisum contrariu, & fuisse amputatum caput euidam iudicis. Hodie verò per l. Parti. quæ est. l. 10. titu. 3. r. 7. Part. 1. respon. conatus ad tempus per Principem si redeat absque illius licentiã, patitur pœnam duplicationis tēporis ipsius relegationis: & sic in Principe relegate ad certum tempus seruaretur prædicta l. Partitæ. In iudicibus autè inferioribus, qui imposuissent prædicta pœnam, & non fuissent comminati mortem, contra redeuntes quando

K 4 cunq;e

Comprobatur qd Pau. & Ioan. de Imol. post Bald. dicunt contra Bar. qui tamè ex causa vno casu de quo, in sequenti pag.

cunque sine licentia esset tenendum quod prædixi, per dictam l. Imperator, quod liberè potest confirmatus reuertitur: quicquid Bald. & Paul. dicant. Qui (vt dixi) loquuntur contra illam l. Et re vera ipsi non asserunt contrarium: sed referunt vel truculentiam vel imperitiam illius iudicis, qui nõ seruauit l. Imperator, sed fortè in causa fuit id quod prædixi: quia comminatus fuerat mortem, sed perperam & iniquè fuit factum. Quia talis comminatio pœnæ fit, vel fieri debet, si reuertatur. terminum limitatum: non autem potest ultra extendi. Vt si fortè iudex adiecisset, quod talis confirmatus non posset vnquam redire ad ciuitatè sine nouo mandato sub certa pœna, quod præceptum vel comminatio non debet fieri: quia contra mentem eiusdem l. Imperator, nisi relegatio esset perpetua, i. exilium. Deinde solet allegari iste tex. secundum Albe. quod propter negligentiam primi non eligentis deuoluitur electio ad alium. Ad idem l. Cum quidam ita, & l. Petro, §. Fratres. eo. Et ista deuolutio electionis de vno ad alium, quæ ob prædictam negligentiam fit in legatarium in casu huius tex. non fit ex natura legati alternatiui, prout (secundum Bal.) vult glo. in l. Lucio, §. isto ritu. contra quam tenet ipse Bal. hic: dicens, glo. illam non procedere, quando verba executiua fuerunt ad heredem directa, prout hic, vt qd testator heredi dixit, dato: certè imò glo. illa vult idem quod Bald. alio tamen respectu, scilicet electionis importatæ per verbum executiuum, vt per tale verbum ad heredem directam censeatur sibi concessa electio in legato alternatiuo. Et sic glo. illa non accedit ad istud propositum, ad quod allegat eam Bal. quia nullatenus loquitur in deuolutione electionis, quæ fit ad alium: sed

secundum eundem Bal. & sic (redeundo ad §. proximum intentum) ista deuolutio electionis fit ex natura termini per testatorem præfixi: cum appositio talis termini respiciat fauorè eius cui assignatur, vel apponitur: interim (in quod) dum terminus pendet, prout hic respexit fauorè hæredis, vt in l. Ex his, C. Quando dies leg. cc. & in l. Eum qui, §. de Ann. lega. postea verò respicit fauorè alterius ad quem fit deuolutio, prout hic respexit fauorè legatarij. Allegat. no. tex. in l. Quadiu institutus, §. de Acquir. her. Vel potest dici, quod ista deuolutio fiat ex natura conditionis extinctiua, importatæ per istam dictionem, dum: per quam patet, quod hærede non eligente, electio per testatorem sibi data extinguitur: saltem ope exceptionis, per ea quæ Bart. tradit in l. i. nu. r. §. in versic. Aliquando istæ dictiones apponuntur iuncto versu. Aut circa obligationes merè personales, §. de Condi. & demonstr. quantum ista non possit dici personalis obligatio: sed potius quædam facultas. Siue ergo ipso iure extinguitur, siue ope exceptionis: resultat idem effectus deuolutionis faciendæ in legatarium. Sed cauendum, quod cum hic appositum fuerit certum tempus, non videtur quod dictio, dum, capiat temporali, vt ibi loquitur Bart. sed potius videtur capi taxatiue pro, dummodo, vel pro, dum tamen: quæ sunt dictiones conditionis importantes propter taxationem ab eis designatam, vt per Bar. in eadem l. i. & sic elapso tempore conditio inducit verum argumentum à sensu opposito, vt ibi dicit Barro. col. 2. & consequenter censeatur per testatorem dispositum in casu non factæ electionis intra tempus: saltem quod electio extinguitur vel expiret: & ex consequenti transferatur in eum, ad quem fuit voluntas vltima directa, i. in legatarium.

Nam

Nam ad nullum alium, nisi ad eum, potuit electio deuolui: quum testator eius contempatione principali legando disposuit. Et iste est expeditus intellectus ad istum tex. Et in istius notabilis comprobationem plura adducit Albe. hic ad fi. & inter alia adfert l. fi. C. Qui admi. vbi iuncta lectura glo. quæ communiter tenetur, secundum Aret. & Moder. ibi, Probat, quod si proximior in gradu repudiet bonorum possessionem, tempus eiusdem bonorum possessionis petendæ est vestigio siue continetur in capite currere sequenti in gradu, vbi glossa citat optimam l. Si quis hæres ita, §. de Acquir. her. vbi hæres ita scriptus, vt intra certum tempus adeat hereditatè: & si non ita adierit, alius ei substituatur, & prior hæres antequam adiret, decesserit: decedit ibi tex. indubie substitutum non debere vltimum diem additionis, id est præfixum à testatore aditioni, expectare. Et sic probatur in d. l. fin. iuncta d. l. Si quis hæres, quod omisio, vel repudiatio, vel negligentia, vel impotentia ad eundem primi vocati statim deuoluit ius repudiantis, vel omittentis ad alium. Et ex prædictis l. videlicet ex l. vlti. & l. Si quis hæres ita, dicit vtroque, Pau. de Cast. se consuluisset, quod stante statuto quod quis teneat appellare intra tot dies, & intra totidem, vel plures alios sequentes sese coram iudice superiore presentare, prout etiam cauetur l. 3. tit. de las appellaciones lib. 3. Ordi. Si quis condemnatus appellauit statim primo die ex assignatis ad appellandum, continuo vel in continenti post appellationem interpositam currit tempus præfixum sibi ad eam prosequendam. Sed contrarium tenet Alexand. in eadem l. fin. vltimis verb. per text. cum glossa quem Bald. & Ange. dicunt ibi esse singul. in l. Si quis libellos, C. de Appellatio. vbi appel-

Notandum de
siderationes
ad l. Ordin.
tertilium ti-
tu. de las ap-
pellaciones.
lib. 3. Ord.

Intelle. ad
istum tex.

lans potest quandoque intra terminum datum ad appellandum pertinere appellationis interpositæ: & appellare ad alium superiorem: ad quem etiam possit talis causa deuolui. Ergo totum tempus concessum ad appellandum censeatur concessum in fauorem appellantis, qui fuit condemnatus: & sic tempus appellationis prosequendæ non currit sibi: nisi post lapsum totius temporis dati ad appellandum. Et non ilico post appellationis interiectionem, vt aiebat Pau. de Cast. cuius decisionem impugnat etiam Cor. ibi per eandem l. Si quis libellos. Sed Areti. in d. l. Si quis hæres ita, tenet decisionem Pauli, de Cast. per glo. vlti. cum text. in cle. Sicut, de Appella. Sed certè glo. illa in versu. Itè cum decem diebus in quo versu. vult Aret. eam allegare, loquitur de termino dato ad appellandum absolute: sed nõ loquitur post diem interpositæ appellationis: quo casu loquitur Pau. de Cast. Et contra eam inuitabiliter vrget tex. in eadem cle. in prin. & glo. quæ dicit, quod terminus appellationis nõ computatur in anno fatali, intelligitur (vt dixi) ante interpositionem actualem appellationis: etiam si vltima hora interponatur. Nam si post eam interpositam dixisset, loqueretur contra text. super quo est sita: & sic Areti. (salua ipsius pace) non bene allegat glossa prædictam pro decisione Pauli: quia imò, vt dixi, text. in eadem clem. est in contrarium: & glossa nihil probat. Miror quod de hac contrarietate, imò neque de ipsa decisione Pau. de Cast. neque Iaso, neque Decius, neque Curtius verbum vllum faciant in eadem l. fin. Fortè in hoc puncto posset ita concludi: quod si condemnatus appellauit statim, & intra totum tempus per statutum vel legem assignatum

Resolutio
vtra docto
res.

K 5 ad

Contra Bal.
& Pau.

Ad intelle.
glo. in l. Lu-
cio, §. ista, co.

ad appellandum, non mutauit, vel non variat appellacionem: & tunc computabitur sibi dies prosecutionis à tempore appellacionis interpositae. Idem si appellatus recepit appellacionem, vt quia adhaesit eidem, vel sua (id est appellati) interfuerit non renuntiat appellacioni per appellan-tem: quibus etiam casibus appellacioni non poterat per eum renuntiare, vt tenet Imo. & Abb. in c. Ex parte secundo de Rescri. vbi Fel. col. 2. dicit ita teneri per omnes: & his casibus possit procedere decisio Pau. de Cas. sed eis cessantibus, procedit contraria opinio: quia regulariter decisio seu dispositio d. l. Si quis libellos, locum obtinet, scilicet, vt appellans in distincte possit ab appellacione per eum interposita recedere seu ei renuntiare: praeterquam in praedictis casibus specialibus, vbi idem Pau. tenet quod Inno. vbi s. allegans Spec. & Cy. & ibidem amplius dicit: quod etiam ob solam citationem appellati & ipsius comparitionem non possit appellans in eius prauidicium appellacioni renuntiare, & secundum hoc d. l. Si quis libellos, quae tribuit intra tempora appellacionis facultatem mutandi appellacionem, ipsi appellanti, & sic loquitur in fauorem ipsius, loquitur cum effectu, & re ipsa, mutauit appellacionem ab eo interpositam eidem ex potentia renuntians in totum, vel appellando ad alium, secundum vtrunque lecturam glo. ibi, communiter approbata: non autem loquitur quoad solam potentiam vel possibilitatem appellandi: quia si appellauit intra debitum tempus puta hodie per praedictam l. Ordi. intra quinque dies, & non mutauit appellacionem intra eosdem quinque dies, vel residuum ex eis & sic non est usus fauore suo per eand. l. si

bi concessio, tempus quod cucurrit ad implendum quinq; dies post interiectam appellacionem computatur in tempore prosecutionis appellacionem: etiam si non subit aliquis de casibus praenotatis, in quibus aut eorum quolibet appellatio non est mutabilis, sicque opi. Pau. de Castr. quem s. retuli Aret. sequi, est verior, & in eam inclinatur intentio consuetudinis patronorum causarum exercitatorum qui appellant vltima hora illorum quinq; dierum. Et certe allegatio Alex. de l. illa, Si quis libellos, contra Pau. est nimis generalis, & non vrget: quia quod illa lege dicitur, vel praesupponitur, scilicet: illud tempus esse in fauorem appellantis, intelligitur (vt dixi) si ipse illo vratur, & sic non inferitur, quod fauore resolutio per non usum ex eo, resultet effectus, vt dies praefixi ad prosecutionem appellacionem non curant nisi post eorum lapsum: neque id est de intentione illius l. neque alterius. Fauor enim consumptus per non usum nihil operatur, vt dicimus de actu nullo aut inualido, qui non solet regulariter effectum operari. Non putauit, §. Non quous, ff. de Bono. posse. contra tab. l. 4. §. Condemnatum, ff. de Re iudi. cum alijs multis iuribus & decisionibus per Fel. traditis, in c. Ex tenore, col. 2. cum sequen. de Rescriptis, in ornatu regulae: non praestat impedimentum, de Regu. iu. lib. 6. Et re vera est clarum, quod si appellans non mutat actu appellacionem, possibilitas vel potentia illa mutandi eam quae (vt est dictum) per illam l. conceditur: appellanti, est (vt ita dicam) abhorruiua, quasi caduca, vel caduca, & ita tollitur quod ibi Alexan. dicit, scilicet in d. l. si. in vltimis verb. per illam l. quod facta appellacione non potest dici, quod statim sit finita causa dilationis prout Pau.

de

de Cast. praesupponit. Nam esto quod ita sit, quod non est finita causa dilationis, id est fauor potentiae mutandi ipsam appellacionem interpositam: illa tamen causa dilationis, id est, talis fauor, pendit & suspensus fuit toto tempore residuo appellacionis, eo autem elapso, fuit resolutus: quia appellans non fuit illo usus, & sic retro fingitur ipsum qui erat causa dilationis fuisse peremptum à tempore appellacionis dudum interpositae: & ex inde incepisse cursum temporis prosecutionis appellacionis. & ista est solida ponderatio vltra Docto. in fauorem Pau. de Cast. & Areti. contra Alex. & Cor. Et ista sunt notanda: quia in l. l. Ordina. de hoc puncto tangentibus iste articulus non deciditur. Ad rem ergo propositam redeundo, vltra omnia hic per Docto. adducta in comprobationem praedicti notabilis bene facit tex. in l. Si maritus, §. Si negauerit, ff. de Adulter. vbi si maritus dixerit se nolle accusare de adulterio: statim incipit currere tempus sequentibus ad accusandum. Quem tex. commendat Aret. in eadem l. Si quis haeres: & sic facit pro Pau. de Caastro, vbi s. & eundem tex. inter multa alia iura allegat Albe. hic. Concluditur ergo in superiore nota. quod post moram haereditis in eligendo commissam, electio deuoluitur ad legatarium. Idem post moram tertij, vt in l. si. §. Sed & si quis, C. Communia de lega. allegata per Bart. hic. Et propterea non abs re generaliter notat istum tex. Albe. hic. comprehendens haereditatem: item tertium extraneum & caeteros, videlicet quod post moram ab haerede vel alijs in eligendo commissam, electio deuoluitur ad alium, scilicet legatarium vel tertium: licet hic tex. loquatur in solo legatario: sed quoad hoc eadem ratio est

Conclusio.

in tertio, quae in legatario.

Deinde no. quod in vltimis voluntatibus ei qui semel elegit non est licitum variare, vt hic, & in l. Serui electione, in prin. s. titu. r. & in l. Si pluribus, eo. titu. rationem ponit gloss. hic: sed non est perfecta, vt pote non generalis. Ratio tamen generalis & communis, secundum Bald. est: quia vltimae voluntates non debent esse in pendentibus. Et alias plures rationes refert Iaso in d. l. Serui electione, in prin. nu. 15. Et est adnotandum, quod inter alia Iaso ibi num. 18. concludit contra Areti. ibidem, dicens: quod etiam vbi alicui a lege conceditur electio, est locus variationis vsq; ad actualem solutionem ex fundamentis per eum ibi adductis. Quod potest adaptari ad l. 52. in fin. in l. Tau. Et vide l. 25. tit. 9. Part. 6. quae ponit in primo responso eundem casum, cum versu. si. istius l. Et est etiam obseruandum, quod quauis in electione sit differentia inter contractus & vltimas voluntates: tamen in declaratione est secus. Nam is cui competit facultas declarandi, siue ex contractu coepetat, siue ex vltima voluntate: si semel declarauerit, non poterit amplius variare. glo. est singul. & insigniter notanda in l. Quicquid astringenda, in parte, secundum, in versu. Item & quod dicit, cum versu. sequen. ff. de Verb. obligat. quam negat esse alibi Bald. in c. r. col. pe. de Consti. Et eandem glo. vt singul. notat Bald. met in l. Huismodi, §. Si Stichum, s. titu. r. vbi dicit eam procedere tam in contractibus, quam in vltimis voluntatibus. Est tamen notandum, quod haeres (nisi sibi esset concessum per defunctum) non possit etiam semel declarare voluntatem defuncti obscuram. glo. est ordina. in l. Idem Pomponius scribit si frumentum, §. si. cum tex. ff.

Atten. ad ad
aprationes,
facienda, ad
l. 52. in l.
Tau.

de

de Rei vendi. & glo. in l. Inter stipulantem, §. 1. ff. de Verbo. obliga. quas Baldi. commendat in dicta col. penult. eiusdem primi cap.

- 7 Ex quibus probatur, quod facultas daclarandi, tam in contractibus quam in iudicijs, quam in vltimis voluntatibus non transit ad hæredem: nisi sibi esset concessum à defuncto. Facit l. Centesimis, §. fi. eo. tit. de quo videndus est omnino Bar. in l. Si quis à filio, §. Si quis plures, §. titu. r. & alij Doctores ibi post eum. Et hæc sufficient in hoc tex. Cætera verò tradentur in l. Vnū ex familia, in prin. §. eo.

Summarium.

Designatio certi & determinati loci, in quo debeat esse pecunia, vel species deposita, vel sequestrata habet vim consignationis.

Conditionum voluntariarum implementum debet esse specificum & præcisum, nec in speciebus inter se aut singulis eas impleri vel nemine.

Species per quantitatem non autem quæritas per speciem, æstimanda est.

Restrictio ad istam l. secundum ius hodiernum.

Carpuntur 104. de 1mo. & Pau. in relatione verborum Bal. hic.

L. Si pecunia:

In pecunia legata in bonis legantis non sit, soluendo tamē hæreditas sit: hæres pecuniam legatam dare compellitur, siue de suo, siue ex venditione rerum hæreditarum, siue vnde voluerit.

In text. ibi, [legata] adiungunt Doctores, scilicet, vt quantitas: Secus si legaretur vt species: quia eo casu

hæres non cogeretur necessariò ad pecuniam soluendam: si non reperiretur in patrimonio testatoris. per text. not. in l. Si seruus legatus, §. Qui quinque, §. tit. r. vbi si testator leget decem, quæ in tali arca habebat, & sic legauit quantitatem, vt corpus, vel tanquam speciem, & non reperiretur nisi quinque, legatum non valebit, nisi duntaxat in quinque: quia censentur legata, vt species, vt in l. Cum ita, §. species, §. isto titu. cū alijs. Ad idem l. Sed si certos numos, §. tit. r. & l. Si certos numos, ff. de Verbo. obligat. per quam l. Albe. ibi decidit quæstionem notabilem, dicēs: quod si testator reliquit certam pecuniam fratribus minoribus (quam habebat penes talem campforem vel numularium) conuertendam in fabricam ecclesiæ, & si hæres non soluisset illam pecuniam, applicuit hæreditatem in qua eum instituerat cuidam alij monasterio capaci, & hæres in alios vsus consumat illam pecuniam, decidit Albericus quod hæreditas est applicanda illi monasterio, ex eo quia fuit legata vt species, & per eum amplius solui nequeat. Argumento illius l. in versicu. [Nec permutationem.] Ad idem l. Talis scriptura, in versicu. [Sed si legetur.] & in l. Plane. 2. §. Sed si non corpus, §. titu. r. & l. r. §. Si decem quæ in arca, vt lega. no. caue. & Iaso in eadem l. Talis scriptura, refert quãdam decisionem Bart. in terminis similibus, & dicit se tenuisse contrarium ibidem. Sed communiter Docto. ibi tenent cum Bart. quando pecunia esset deposita per consignationem in saculo factam. Secus si esset deposita ad numerum: arguementò l. Lucius, & l. Die sponsaliorum, §. r. ff. Depo. Et quia Iaso ibi nihil vigenz adfert cõtra eõdem præfatam decisionem: quin imò ipsius motiua sunt leuia,

leuia, ideo cõmunis sententia Albe. post Dy. & antiquos in d. l. Si certos numos, & Bart. & aliorum in d. l. Talis scriptura, modificata inquam decisione Bart. vt. §. est dictum ad consignationem, est tenenda: sed cum subdeclaratione sequenti, videlicet, quod quantis prædicta modificatio Doctorum restringat prædictam cõmunem sententiã Bart. ad consignationem: ramen idem sit dicendum, si non fuisset facta alia consignatio præter designationem specialem certi & determinati loci. hoc est, quod pecunia fuisset deposita hoc acto, vt omnino statet in loco certo & designato: & ad eundem locum testator sese in legando postea retulisset, vt per Pau. de Cas. in d. l. Talis scriptura: quæ etiã tenuit Bar. post glo. & Old. ibi in l. r. §. fi. de Dote præle. vbi etiã Alber. Stat itaque huius articuli resolutio in hoc, an pecunia vel genus seu quantitas legetur vt. genus, an verò tãquam species: videlicet cum consignatione: vel item cum designatione & circumscriptione certi & determinati loci, vt dixi, & rursus statim subijciam. Nec non alia cõsideratione vltra eos, videntur tenēdæ prædictæ doctrinæ Bar. & Albe. in terminis in quibus loquuntur: videlicet, quia præceptum testatoris de soluendo sub pena, q. si hæres nõ soluisset pecuniã, daret vineam, vel q. applicabat hæreditatem alteri, &c. est conditionale, & conditiones sunt formaliter & specificè implendæ, prout est ipsarum natura peculiaris ac genuina. l. Meuius, l. Qui hæredi, in prin. ff. de Condi. & demõ. Quibus apparet, q. ad conditionum voluntariarum seu spontanearum per testatorē appositarum implementum, & existentiam, non attendit an aliquid intersit, nec ne: & ita cessat fundamentum Iasonis

quod facere (& quidem infeliciter) reptaui contra cõmunē, vbi. §. Et ad istius materiæ & prædictorum subdeclarationem nõ est omitterendū id quod eleganter ponit etiam Albe. in l. Si certos numos, §. allegata, de Verbo. obliga. videlicet, quod aut ista verba designantia locum, putã quæ in arca sunt, adiungunt verbo dispositiuo, vt promitto vel lego decē, quæ in arca sunt: & tunc censet legata quæritas vt species: & ita procedit l. Illa, & l. Sed si certos, §. titu. r. superius etiã allegata cū alijs similibus, intelligendõ vt. §. fi. eū consignatione, vel cū designatione & circumscriptione certi & determinati loci, in quo debeat pecunia extare: vt puta in tali arca. Aut adiungunt verbo exequutiuo, vt lego centū, quæ volo præstari ex nemis, quos habeo in arca: & tunc illa centū censentur legata vt quæritas: etiã si designaret certus & determinat⁹ locus dicēdo in tali arca, vel in tali loco talis arce, vt in l. Quidã testamēto, §. titu. r. vbi hoc etiã notat Pau. de Cas. post alios Doct. & in l. Paula Calimacho, §. Iulian⁹, §. tit. r. de Lega. 3. & ita sunt subintelligenda ea quæ dixi. Et ista est notanda declaratio ad oĩa illa. Cetera in hoc articulo vidēda sunt in d. l. Si q. seruus, §. 2. §. isto tit. vbi etiã istud & alia in pposito tradidi. Cõcludendū itaq. est in hoc textuali, prout in prin. dixi: q. tex. iste scām cõmunem Docto. apostillã, cuius. §. memini, intelligit de pecunia legata ad numerum: & sic in genere: & cõsequenter nõ nocet legatario, si pecunia in patrimonio testatoris non reperitur: quum genus secundum rerum naturam. In naturatã perire nequeat. l. Incendium, C. Si certum peccat.

His prædeductis ex hac l. notandum est, q. vnū pro alio solui non potest creditor inuito: quãuis debitū descendat

Resolutio istius artic.

Cõis, huius Intellect.

descendat ex causa lucratiua: nam etiam eo casu pro quantitate debita non potest aliud solui. Sed quoad istum tex. res est clara, cuius ratio in promptu sese exhibet: quia cum deberetur quantitas, illa non aestimatur per species: imò per contrarium species debent & solent per quantitates aestimari. Si ita fideiussorem accipero, ubi notant Bar. Pau. de Cast. & Docto. ff. de Fideiussor. Ad idem l. 1. ad fin. ff. de Contrahen. emptio. & text. in. §. Pretium, & in. §. Item pretium, Insti. eod. titu. præsupposita tamen regula illa, quòd vnum pro alio inuito creditore solui non potest, an sint dandi casus in quibus possit, hoc est quando species debentur, an possint solui alia species, vel earum loco solui quantitas vel e contra, videndum est notabiliter Bar. super hoc distinguens in l. 2. §. Mutui datio, ff. Si cert. petat. vbi la. ex dictis Barto. post glo. epilogat viginti casus, in quibus aliud pro alio, inuito creditore solui potest pro fallentibus ad regulam prædictam: & ibi post Iaso. vi. det. Franc. Cur. & Ioan. Fran. cognomento Purpuratum, circa istum articulum nõ nulla punctuantes & addentes ad tradita per alios Docto. ibi.

4 Deinde aduertendum est, quòd ista l. hodie non procederet, si hæres confecisset inuentarium: nam beneficio confectionis inuentarij iuuaretur, vt posset soluere de rebus hæreditarijs: si hæreditas non esset soluendo pecuniam legatam, secundum Bar. hic per tex. in l. fi. §. Et si præfatam, in versic. *[Sinerb.]* C. de Iure delibe. Sed contrarium nõ facta mentione Bart. videtur tenere Bald. post Iaco. de Are. imò quòd hæres non iuuetur in casu istius l. beneficio confectionis inuentarij: quin teneatur soluere legatarijs in pecunia numerata. Sed re-

ctè expendendo verba Bart. & Bald. hic, nõ sunt inuicem contrarij: quia Bart. loquitur propriè in casu istius l. videlicet, quòd in hæreditate non reperiretur pecunia legata: nam inquit ipse Bart. Hæc lex nõ procedit, &c. Postmodum dicit, Si eas non possit vendere. Ergo aperte loquitur, vbi in hæreditate defuisset pecunia. Et videtur vltra confectionem inuentarij requirere duo. Primum, quòd in hæreditate non remansisset pecunia tempore mortis testatoris, sed duntaxat species. Secundum, quòd post mortem testatoris tales res vel species non possent vendi, commode inquam, id est sine ipsius hæredis documento, aut grauamine, vel molestia, vel iactura. Bald. autem loquitur argumentatiuè inducendo hanc l. quasi velit dicere, quòd ex hac l. a contrario probatur: quòd si hæreditas esset soluendo pecuniam legatam, id est, in hæreditate esset relicta pecunia legata, etiam hodie hæres cogereetur eam soluere: esto quòd inuentarium confecisset, & non liberaretur soluendo res hæreditarias in corporibus. Hinc patet Ioan. de Imo. & Paul. & de Castr. non bene referre Bal. hic, in quantum dicunt eum loqui, vbi hæreditas non fuisset soluendo pecuniam legatam. Nam imò hic est casus Bartol. in quo quidem casu Bart. ipsi concludunt & bene: quòd cum hæres grauaretur in querendo & inueniendo pecuniam, & in supponendo se ipsum oneri euictionis propter venditionem rerum hæreditariarum, si eam ipsum facere contigisset, grauaretur item alijs facti vexationibus, non teneretur ad venditionem rerum hæreditariarum, neq; ad querendam & soluendam pecuniam. Et ita est verum, quanuis Bart. loquatur aliquatenus obscure: dum dicit,

dicit, si non potest vendere. Nam de buisset adijcere, vel saltem sine præiudicio, vel incommodo, aut vexatione, aut iactura ipsius hæredis: quia Docto. in casu Bartol. 1. quando in hæreditate non reperiretur pecunia legata, non faciunt vim: sed dicunt simpliciter, quòd ob euitandas prædictas vexationes non cogitur vendere: imò potest soluere de rebus hæreditarijs per prædictum. §. Et si præfatam, post princi. Sed saluando Barto. vt modò tetigi, idem voluit, quòd alij, dicere: scilicet, quòd si non potest vendere absque suo, id est ipsius hæredis præiudicio, &c. vt infra etiam repetã. Et sic attentis talibus vexationibus & molestijs in distictè dicitur non posse vendere res hereditarias, quando in hæreditate non reperitur pecunia legata: quanuis Barto. (vt prædixi) videatur absolute requirere quòd non possint tales res vendi, vltra illud: scilicet, quòd nõ reperiat pecunia in hæreditate, & hæres confecerit inuentariu. In casu autè in quo loquitur Bald. videlicet, vbi quantitas legata reperiret in hæreditate, licet Ioan. de Imo. male referat Bal. cū negatiua, non: tamè vera loquit eodè casu, & tenet contra Bal. in hoc. Imò quòd hæres hodie conficiendo inuentariu, non teneat præcisè soluere quantitatem: sed valeat soluere de corporibus rerum hæreditariarum nisi possit eas absq; suo periculo vendere, prout concludit Bald. in eodè. §. Et si præfatã, vbi tenet idem quòd Bart. hic. Et sequitur etiã Ang. de Perigl. hic non faciens mentionem eius quòd tenet. Bald. Albe. autem hic non aliter declarans, sed simpliciter sequutus Iacobum dicit, quòd hæres hodie inuentarium conficiendo non tenetur soluere pecuniam: non autem aperit, quòd in patrimonio

esset quantitas, vel non Sed debet vti intelligi, quando non reperitur. Resoluendo itaque istum articulum concludo, quòd vbi non est in patrimonio quantitas, res est expedita, si conficiatur inuentarium, & res nõ posset vendi, vel saltem non absque hæredis præiudicio: videlicet, quòd isto casu inuito legatario hæres poterit soluere speciem pro quantitate: & non cogetur soluere solam quantitatem, ex quo non reperitur in patrimonio testatoris, & res hæditaria non possunt vendi, vel saltem nõ sine hæredis incommodo, secundum Barto. quòd vltimum, vt dixi, est quòd dammodo regulare. Nam vt plurimum respectu habito ad vexationes censetur non posse vendere, ex quo quasi semper subest in vendendo incommodum & vexatio ipsius, vt prædixi. Et iste est casus, quem Barto. hic decidit, suppletus vt est prædictum. Sed quando hæreditas est soluendo tam in quantitate quam in corporibus, est casus dubitabilior: an confectio inuentarij tueatur eum a soluendo quantitatem præcisè, & possit soluere speciem. Et certè eo casu hæres inuito legatario non potest aliud pro alio soluere, etiam faciendò inuentarium, prout dixi velle Baldum hic: quia text. in eod. §. Et si præfatam, & quòd per eum ibi dicunt Docto. dum ex eo notant, quòd propter beneficium inuentarij hæres potest aliud pro alio soluere, procedit vbi pecunia nõ reperitur in hæreditate, vt colligitur ex dictis Pau. de Cast. hic referentis id quòd Docto. dicunt in eo. §. Et si præfatam. Si enim in hæreditate pecunia reperiretur, ad quid oporteret, vel expediret conferre hæredi electionem vel soluendi res hæreditarias, vel vendendi illas: quòd reperiretur, pecunia hæreditaria in patri-

Resolutio
not. in hoc
articulo per
quã concilia-
tur varietas
appar. nter
contraria,
inter dicta
Bart. & Bal.
hic.

patrimonio testatoris relictam, esse sufficientem ad legatorum pecunia riorum præstationem seu solutionem. Et si bene aduertantur Bald. & Ioan. de Imo. videntur loqui in casu Bart. Et quanuis Bald. contrariaretur Bar. tamen Doctor. magis communiter inclinant in opinionem Barto. & ita est intelligendum id, quod .s. dixi Albe. dicere. Sed intelligendo Bald. vt .s. tetigi, quando quantitas reperiretur in hæreditate, non contradicit Bart. Et quia istius puncti, vt pote cõfusi, discussio erat valde necessaria & substantialis in istius l. declaratione, & Doctor. variè, trūcatè atque etiam corruptè in eo loquuntur, in fletu ali quantisper circa illum.

Gloss. in hoc prin. ibi, Hodie secus, debet referri ad id quod proximè in prin. dixit, secundum quod glo. ista vult idem quod glo. in l. In ratione, la. r. §. Quod vulgo. j. ad l. Falci. cum alijs concordans. traditis per Bar. Alexan. & Moderniores ibi. Ad quod est l. 10. titu. 6. Partit. 6. Non autem est referenda glo. in prædicto versu. Hodie secus, ad casum istius l. neque loquitur in casu inuentarij, de quo dixi. s. Bart. hic loqui.

In glo. versu. Vel, §. Quod ita: ibi, Secus sit tertius, reprobarur hæc glo. per Docto. communiter per tex. in l. Quibus dieb, §. Quidam Titio. j. de Condi. & demonst. vbi Pau. de Cast. speciatim not. illum respectu text. contra istã glo. v. eundem Paul. de Castr. in l. r. ff. de Dona.

Summarium.

Remittuntur hic in primis ad istius l. intelligenda euidentialia. Idem sibi ipst. respectu unius & eiusdem debiti nullatenus potest esse obligatus.

- 3 Notabilis cautela, ut spurius possit capere.
- 4 In primo responso istius l. ponitur casus in quo actio, que est inutilis penes cedentem; potest esse utilis penes cessionarium, inducendo tex. prout statim inducitur hic.
- 5 Cautela notabilis ad exigendum et recuperandum debitum quod ex defectu probationis emergit alijs non possit exigi.
- 6 Requisita quibus interuenientibus cautela Spec. et sequacium procedit optimè.
- 7 Exaggeratio præfata cautela, cum eiusdem subuersione.
- 8 Examinatur admissum ac resoluitur intellectus huius l. nec non ostenditur, quomodo procedat tam de iure. ff. quam antiquo. C. item et nouissimo authenticorum.

L. Qui duos.

Qui duos reos eiusdem pecuniæ habebat, Titium atque Meuium, ita legauit. Quod mihi Titius debet, Meuius hæres meus dato: quod Meuius, Seio dato. his verbis onerat hæredem. Nam cum actiones suas hæres Meuius præstiterit aduersus Titium: videtur Meuius factus eius liberatus esse, & idcirco Seio hæres tenebitur. Si is, qui vnum reum habebat, quod is sibi deberet, duobus in solidum separatim legasset: oneratur hæres duobus satisfacere: vni actionem cedendo: alteri pecuniam soluendo.

Mlex summatur vt per Doct. Et ad istius l. ingressum præmittenda sunt tria euidentialia. Primum est, quod isti duo, Titius & Meuius de quibus hæc l. loquitur, erant duo rei debendi

debendi in solidum, vt sentit glo. parua hic, quam Pau. de Cast. ponderat, & sequuntur omnes alij Doctor. & probat ista litera ibi, [Eiusdem pecunie.] iuncta l. 2. ff. de Duo. re. deb. vbi Bart. Paul. de Castr. & Docto. Secundum est, quod testator legans id quod sibi alius debet, qui re vera erat debitor, videtur legare actionem: & hæres eam cedendo liberatur, vt in l. Si sic, §. primo, cum sequen. supra titu. 1. quam hic allegat gloss. Tertium est, quod vnus & idem respectu vnus & eiusdem debiti, non potest esse debitor & creditor, vt in l. Hæres à debitore, in prin. & l. Vrannius, §. Sed quum duo, ff. de Fideiussor. & notat Bald. & Docto. per illum text. in l. Debitori, C. de Pactis.

His ita præmissis de intentione Doctorum hic, notat Barto. ex hac l. quod quando hæres de mandato testatoris cedit actionem contra vnum ex correis, liberatur cessionarius: quod alibi clariùs non reperitur, secundum Bald. & est singulariter nota. secundum Barto. in l. Ex duobus. 8. quæstio. nume. 3. r. j. de Duobus re. Ratio est, quia cum teneatur in solidum, nisi ita esset, idem remaneret sibi obligatus: quod esse non potest, vt modo præsupposui. Idem & fortius inquit Bar. quod liberatur ab hærede cedente is, cõtra quem facta est cessio, id est alter correus debendi, qui est Titius in casu istius l. Et ad hoc vltimum satis consonat l. Si sic, §. fin. supra tit. primo, quod procedit etiam si liberatio esset per testatorem facta de vno ex reis debendi, & alius correus debendi esset incapax. Text. est nota in l. Si is qui duos, ad fin. infra de Libera. legata. quem Bartol. allegat in prædicta quæst. 8. nu. 3. r. quam l. Si is qui duos, inducit ibi ad quæstionem no. Bar. post Dy. necnon Sali. in l.

Societatem, la. r. ff. Pro so. & Bald. in l. r. 14. quæst. nu. 16. C. eo. tit. vbi tradunt vnã cautelã, per quã indirectè si lius spurius efficitur capax bonorum paternorum: videlicet, q. talis, filius spurius contrahat societatem omnium bonorum cum filio legitimo vel alio, qui filius vel ille alius socius postea instituitur hæres per patrem talis spurius. Nã talis hæres tenebitur sibi communicare ratione societatis bona, in quibus successit: & sic spurius erit capax illius partis bonorum paternorum, non vi successione, sed societatis. Et illam cautelam per l. prædictam, Si is qui duos, in fine, approbant Docto. præfati non apparente fraudis indicio. Et plures commendationes illius l. Si is qui duos, colliguntur per Andre. Tira. in opere retract. fol. 246. nu. 30. vbi etiam meminit prædictæ decisionis Dy. & Bart. Et id quod prædictum est, q. cessionarius liberatur ab hærede cedente, intelligit Barto. procedere, vbi cessio non fieret ad eundem cedentis: sed cessionarij, vt hic: Quasi velit secus esse dicendum si constitisset testator voluisse eam fieri ad eundem cedentis: nã tunc cessionarius non liberaretur ab hærede: & consequenter imò neq. multo minus, & à fortiori liberaretur alius, per ea que notat idẽ Bar. in d. quæst. 8. & in l. Facta, §. Si heres. r. j. ad Trebe. Et per hunc tex. iuncta l. Qui solidum, §. si j. isto ritu. decidit Bart. hic quæstionem notabilem: quem vi. cuius decisionem sequuntur Bal. & Pau. Re vera tamen ipsi æquiuocant: quia in hoc tex. (vt prædixi) factum hæredis non est culpabile: sed in quæstione Barto. & Docto. sic. Et ex hac l. r. responso colligitur casus in quo actio, quæ est inutilis penes cedentem, est vel potest esse utilis penes cessionarium. Nam ex quo testator legauit Meuius, quod sibi restatori Titius debebat:

debeat: hæres non potest petere à Mevio debitū, & à fortiori neq; à Titio: & sic actio erāt cōtra vtrumq;, Meuium videlicet, & Titium inutilis penēs cedentem, id est hæredem. Sed postquā est per eū cessa ipsi Mevio, est eidem Mevio utilis aduersus Titium, vt ab eo exigere possit prædictum debitū ex causa vel ratione legati. Ad istud idem generale, est textum glo. in l. fin. in princi. in gloss. in parte, Per cessionem, C. de Iure dot. quæ quidem gloss. allegat alium casum, scilicet, l. Cum is, ff. de Fideiusso. quam gloss. dicit Albe. ibi esse singul. & conducere ad multa: & ibi Salice. notat, & declarat illum text. 3. nota. in eodemmet proposito: Ad hoc etiam est text. in l. Si absentis, quem not. Salic. C. Si cert. peta. vbi etiam commendat prædictam gloss. Et illum text. dicit singul. Ange. in l. 2. §. si. ff. Si cert. peta. Et ex his argumentatiue possit imaginari cautela singu. Quod si ad probandum debitum non habeam nisi vnum testem, quod cedam alteri actionem, & ego feram testimonium in causa: & sic probabitur debitum duobus testibus integris: & consequenter resultabit, quod actio quæ est inutilis penēs me cedentem, erit utilis penēs cessionarium: quia cum non feram testimonium ad meum commodū, sed cessionarij, depositio mea erit valida. Argumento prædictorum iurium, & eius quod non. dicit Bal. post Bart. in l. Si cui, l. 1. §. Si Titio, ad fin. §. titu. & in l. si. §. In computatione, ad fi. C. de Iure delibe. in versic. Item quid si hæres de debito non habet, &c. Et eius quod idem Bald. dicit in l. Distantibus, in versic. Quatuor enim modis, nume. 4. C. de Testamen. vbi ponit similem cautelam, vt procurator litis possit esse testis, & re-

deundo ad superius quod testificari possit cedens in causa cessionarij in quaestione rei celsæ: tenet in effectu Bald. contra Guilf. in l. Si tibi decem, in lectura antiqua, ff. de Pactis, & est communis opinio, duobus concurrentibus.

Primum, quod cedēs nō teneatur cessionario de euictione, vt quia cessit gratuit⁹, itē in aduersione (quam rificum vulgus appellat,) ipsius soli⁹ cessionarij. Secundum, q; cessio non fuerit facta in fraudem tertij debitoris, eo duntaxat prætextu, vt cedens valuisset testificari. Secundum Feli. post plures Doct. per eū ibi adductos in ca. Insuper, col. pe. de Testi. Sed inquit tibi idem Feli. quod attento hoc vltimo requisito, cautela ista, quæ fuit Specu. in titu. de Procuratore, §. si. ad fi. sit inutilis, fortē considerans q; nō ob aliam causam possit fieri talis cessio, nisi ob præiudiciū tertij: & vt debitum possit contra eum probari, & ab illo efficaciter exigi per cessionariū: & sic videretur habenda pro expressa, vt per gloss. & Bald. Paul. de Cast. & Modern. in l. Quauis, C. de Fideicom. Et reuera si consideremus rationem, quam Ro. considerat, consilio. 382. tenendo contra cautelam Speculato. de qua. §. quam etiam considerant Doct. in donatore & venditore, etiā si nō teneant de euictione (licet eā Fel. rejiciat) decisio & cautela Spec. nō bñ procedit. Ratio siquē est, affectio vniciq; naturaliter ingenua, vt cōtract⁹ p nos facti fortianē effectu: propter quā Doct. dicit veditore & donatore ctsi de euictione nō teneant, nō esse idoneos testes in causa emptoris, & donatarij, vt tenet Petrus, Cy. & Ioan. Fab. in l. Omnibus, C. de Testi. Anto. Ioan. de Imol. & Panor. in eodē ca. Insuper, Bal. in l. Et si ad te, C. de Fallis. Ratio istius rationis

rationis fundatæ in tali affectione defumitur ex eo quod aliās iura dicunt: neminem præsumi velle facere actum suū francum, imō validum, & pari ratione durabilem quoad validitatē. l. Si miles qui destinauerat, ff. de Mili. testamen. Siue ergo ista ratione, quam tamen (vt dixi) Feli. rejicit, quamquam non sit spernenda, in d. c. Insuper, siue alia quam. §. dixi eū tenere, videtur quod ista cautela maneat dubia. Sed re vera penitus intuēdo, cautela Specul. potest ex sequenti cōsideratione sustineri. Nā quoad primū inconueniens quo innititur Feli. scilicet, q; non potest alia causa præsumi cessionis, nisi præiudiciū tertij, videtur q; Feli. non bene perpēdat istud. Quia si debitū sit verū, & à principio fuit probabile, quauis ex post facto ex aliquo accidēti effectu est improbabile, vt puta vno ex duobus testibus defuncto, & cessio fuit facta ad meram utilitatē cessionarij, & sic gratuito: & per consequens ad cedentē non est peruenturū cōmodum ex suo testificatu: item q; neq; cedens debeat teneri de euictione, non prospicio quæ fraus creditoris cedentis possit contra tertij, qui est verus debitor præsumi: quin potius est prouidentia ipsius creditoris, & exclusio fraudis ipsius debitoris nolentis soluere, qā re vera debet: quæ & licita & commendata est in iure. l. Cū pater, §. Titio, antē si. §. eo. dū elegāter litera dicit, [Nec videtur dolo fecisse, cum fraudem exclusisset.] & in l. 2. C. de Pōdera & Au. illa. lib. 10. Et certē in casu vbi utilitas nō esset regressura ad cedentē, vt. §. exemplificauī, cū alijs requisitis. §. proximē punctuatis, indubie cautela est laudabilis, & nequaquam reprehendenda: imō fortius videretur dicendū, quod etiam si commodū. i. recuperatio veri debiti resulta-

ret in fauorē cedētis: si tamen saltem p semiplenas probationes cōstitisset aliās de debito, vel constitisset q; ille testis qui decefferat erat conscius de illo debito, vel p alias præsumptiones & cōiecturas vrgentes in fauorē creditoris cedentis & cōtra cessionariū de ipso debito præter depositionem suā & alterius testis: non video quin iste cedēs, ex quo est verus creditor possit facere præfatā diligētiā cessionis ad suū cōmodū, vt. h. consequatur id qā sibi est debitū, dū tamē sit psona honesta & legalis, & quātitas debiti nō sit nimis excessiua. Et certē si res attētē practice etia in hoc casu. i. qn cessio fieret ad utilitatē cedētis. i. ad effectu recuperādi suū debitū, possit prædicta cautela procedere. Tamē in. §. proximo saltē casu. i. vbi vertit cōmodū solius cessionarij, nō video qd eā impediat, intelligendo, vt. §. intellexi. si interuenientibus seu concurrentibus præfatis requisitis. §. recensitis. Et ad dignoscendū qn cessionari⁹ possit agere de euictione aduersus cedentem vide Dec. consilio. 102. & vide omnino similem quaestionem, quam ponit Albe. post Spec. vbi. §. in l. Parentes, col. fi. in versic. Item quæro pulchram quaestionem, C. de Testi. licet istę rationes in hac quaestione. §. deductæ non ex toto quadrent ad illam quaestionem Specu. & Alber. Et generaliter in hac materia cessionis actionū vltra ea quę Bar. ple no sermone tradit in l. i. ff. de Actio. & obliga. & in l. i. vbi etiam Bal. col. 5. & etiam Salice. C. eo. vide omnino Pau. de Cast. fundamentaliter (vt dicit) loquentem post Doct. antiquos in d. l. Facta, §. Si hæres. 1. §. ad Rebel. lia. & Bald. in l. Per diuersas, C. Mandati, nume. 11. à quaestione. 7. vsque ad. 20. quæ est finalis: & in prædicta quaestione. 7. decidit dubium elegās.

An prohibet aliis agere possit actionem suam non prohibito agere cedere, vi. cum ibi no. distinguentem aliquot casus: & vi. in alio proposito, simili tamen, eundem Bald. in l. Si quis iniquum, §. Si filius, ff. Quod quisque iuris. & Alex. in l. Filius. §. Diui, col. 4. §. titu. i. Pau. de Cast. in l. Iurigenitium, §. Prator ait, ff. de Pactis, & Bar. in l. Filium, §. Si quis, verfi. Quæro dicit statutum, §. de Legat. præstā. & in l. Nō putauit, §. Non quæuis, ff. de Bono. posse. cōtra tabul. & Bal. in l. Qui stipendia, & ibi quoque Salice. Paul. Alex. & Iaf. C. de Procura. quibus in locis reperientur decisa plurima & memoranda in hac materia cessionis actionum vel iurium: & quæ sint ea quæ sunt cessibilia, & quæ minime vide redundanter Tiraque. in opere retractus, fol. 248. nu. 42. cū pluribus sequen. licet articulus (quod illi prope peculiare est) non resoluat.

8 Et ꝑ ad istius l. (quæ mihi per difficilis videtur) intellectum, necessariò videnda sunt duo. Primum est, quo pacto procedat de iure. ff. & C. antiquo. Item secundum, quomodo procedat de iure. C. nouo & Authentico. Circa primum dicendum est, quòd cū secundum communem conclusionem (vt hic dicit Raphael.) duo rei debendi ex causa onerosa habeant regressum adinuicem vnus contra alium: si vnus eorum soluat, subdistingueno tamen, vt per Barto. in l. Reos, nume. i. vsque ad fin. ff. de Duobus reis, dicendum est, quòd istius l. Decisio in primo responso non procedat in duobus reis ex causa onerosa obligatis: nam cū vnus eorum soluendo totum, posset recuperare ab alio partem: ergo fortius posset obijcere exceptionem dolo facis, &c. ei cui facta esset cessio contra eū. Sicq; si in casu istius text.

in. i. rñso ambo essent duo rei debendi ex causa onerosa, Titius posset obijcere contra Meuium exceptionem dolo facis, &c. & sic non teneret ei soluere nisi medietate illorū centū, quorū spectabat ad ipsum solutio: & vltra illā medietate non valeret legatū: & consequenter in. 2. rñso istius principij hæres nō teneret ad alia centum præstanda Seio legatario: sed ad cendam ei actionem contra Meuium, quæ (vt dixi) esset dūtaxat efficax contra Titium in medietate debiti non vltra, secundū Raphaela. Cu. hic: etsi non ita clarè loquat. Procederet ergo ista l. iure. ff. & C. antiquo, in duobus reis debendi ex causa lucratiua: qui tamē nō essent socij, & promississent ex causa donationis ipsi testatori centū in solidū. vel in duobus reis debendi ex causa onerosa in casibus particularibus, qui colliguntur ex distinctione Bar. in prædicta quæst. 8. in quibus quādo sunt tales rei debendi in simul obligati, non recuperat vnus ab alio.

Circa secundum articulum Bal. hic post Pe. tenet, quòd cū hodie correi debendi ob beneficium diuisionis eis competens ex epistola diuici Hadriani, teneantur in effectu pro parte, vt in l. fin. C. de Consti. pecu. & hodie non possit cedi vni, id est Meuiò, contra alium, id est, Titium: nisi pro parte: ideo in alia parte remanet cessionarius, id est Meuius, obligatus: & sic cessat ratio confusionis: & consequenter cessat istius l. dispositio tam in primo quàm in secundo responso. Et sic illud quod hic præsupponitur secundum communem intellectū, quòd hæres soluat alia integra centū Seio legatario, hodie nō procedit: quia imò non tenetur soluere, sed Meuius cessionarius præstabit aliā dimidiā partē de centū eidē Seio legatario: quin imò

imò hæres cedit actionem Seio contra Meuium in alia parte. i. ad medietatem illorum centum, quæ fuerunt principaliter promissa per vtrunque reum debendi: & illam medietatem recuperabit Seius à Meuiò per illam actionem cessam, vt. §. dictum fuit in primo puncto. Et hanc considerationem Bald. post Pe. dicit esse verissimam Paul. hic, & in eandem inclinat Raphaela. Cuma. & cum ea videtur etiam Ioan. de Imo. transire. Solum ergo (secundum Bald. & sequaces) procederet hodie ista lex, in casibus, in quibus hodie cessaret beneficium diuisionis, vt putā, quando ei esset renuntiatum: item quando essent correi ex vltima voluntate: quia illis non competit beneficium diuisionis, vt in l. Ille aut ille, in principi. tit. i. de Legat. 3. & in l. Si ex toto, §. Si ita primo, supra titu. i. de Lega. primo, & in l. In lege Falcidia hoc esse obseruandum, infra ad l. Falcii. secundum Bald. Item quando ex pluribus reis aliqui essent præsentēs, & aliqui absentes, vel non soluendo. Quibus etiam præsentibus vel existentibus soluendo non competit beneficium diuisionis, lex ista remaneret in correcta, prout tenet Iaso in l. Non quocunque, §. Qui Gaium, supra titu. i. ad fin. Itaque eo solo casu, videlicet quando correi omnes essent præsentēs & soluendo, lex ista hodie esset correcta. Semper tamen intelligo, quòd in casibus prædictis in quibus hodie cessat beneficium diuisionis, & in quibus Doctores dicunt, istam legem non corrigi, debeat subdistingui: an sint duo rei ex causa onerosa, & in eis lista nō procedat per id quod dictū est de iure repetitionis, quā vnus habet cōtra aliū. Sed si sint plures rei debendi ex causa lucratiua vel quasi, vel ex causa o-

nerosa in casibus, in quibus inter eos non est locus repetitioni, de quibus per Barto. in d. l. Reos, col. 2. procedat quod ipsi dicunt, & lex ista habeat locum: quia vnus non repetit ab alio. Et sic, licet cesset diuisionis inter duos reos ex causa onerosa: quia tamen non cessat ius recuperandi inter eos, nihilo minus per id quod dicit hic Raphaela. Cuma. restringitur valde hæc lex, & quod per eam Doctores dicunt in puncto diuisionis. Et ista est intentio ipsius Raphaela. ad fin. qui postquam retulit id, quod Bald. dicit de beneficio diuisionis, concludit in alio puncto de recuperatione, prout dixi. Extrat ergo explicatio istius conclusiui intellectus circa primum punctum in hoc, quòd si Titius repetere potuisset à Meuiò, si soluisset solidum testatori, prout est regulare (vt dixi) quādo sunt correi ex causa onerosa, & hæres cessisset actionem Meuiò contra Titium, ex quo Titius posset habere exceptionem dolo facis, &c. aduersum Meuium, & sic in effectu non teneretur sibi soluere nisi partem: licet de rigore iuris Meuius recipiendo cessionem liberaretur in totum, & haberet actionem in totū contra Titium. Tamen ex quo (vt prædixi) Titius in effectu non esset obligatus soluere nisi pro parte, hæres non teneretur soluere Seio legatario secundo: nisi medietatem debiti, & non totum debitum: & illud quod solueret, id est medietatem debiti repeteret à Meuiò condicendo ab eo liberationem pro parte: quia in effectu non fuit liberatus nisi pro parte, quæ sibi est soluenda à Titio: & pars quam debebat Meuius, est soluenda Seio secundo legatario: & sic hæres debet eam à Meuiò repetere condicendo liberationem (vt dixi)

Resolutio
veri intell.
in. i. articu.

Animaduertendum.

pro parte l. Si quis accepto tulerit, ff. de Condi. ob causam. Nam si hæres cessit actionem Meuiio simpliciter contra Titium, fuit prætextu illius causæ, saltem tacitæ, vt Meuius totum consequeretur à Titio. Causa ergo non sequuta, id est obiecta exceptione per Titium cõtra Meuium, legatũ Sejij nõ debet in solidũ, & sic nõ duplicat, sed debet solui Seio pars Meuij p hæredẽ: & idẽ hæres debet repetere à Meuiio qui re vera debet suam partem. Et ista declaratio in hoc puncto est notanda: quia per neminem scribentium, quem viderim, hęc neque alicubi tangitur: & nisi hoc modo declareretur, non video quo pacto ista lex in primo puncto possit intelligi, retenta punctuatione Raphaë. Et certè ista lex stat posita in magna speculatione & subtilitate, punctuando ea quæ. s. diximus: si velimus ipsius intellectum resolvere & verificare: etiã attento iure nouissimo: & habeo ipsam pro subtiliore l. istius tituli ac minus per Doctores explicatam. Non omitto quòd Ange. de Peri. videtur aliter dicere, frater autoritate Bart. in l. 3. §. 1. ff. de Duobus reis: vbi tenet, qd beneficiũ diuisionis solum habeat locũ, quando duo in solidum obligantur ex contractu ad aliquod diuiduũ præstandũ: quo casu si aliter est præsens & soluendo, potest peti beneficium diuisionis. Nam inquit Bar. ibi, qd quantum ad duorum reorum constitutionem nihil est innouatum p authenticũ, Hoc ita, C. de Duobus reis, & in corpore vnde sumitur: sed solũ quoad executionem. Sicque videtur velle, qd ipso iure à principio per illud authenticũ sunt in solidum obligati, & beneficiũ opponi debet ad executionem: & obligatio non diuiditur, nisi opposita exceptione illa

de beneficio diuisionis. Et ideo dicit ipse Ange. quòd etiam hodie non videtur dicendum, qd pro parte, pro qua posset opponi de beneficio diuisionis priusquam sit oppositum, cessionarius remaneat obligatus. Et hac ratione idem Angel. concludit, hodie esse idem quod olim: & quòd in nullo lex ista corrigatur per iura noua inducẽtia beneficiũ diuisionis. Quę opinio non est spernenda: quia text. in eodem authentico, ad si. refert sese ad coactionem duorum reorum debendi quoad diuisionem debiti: & sic refert se ad executionem: nõ autem vult qd debitũ sit à principio diuisum ipso iure. Ad quòd etiã est bonus text. in l. Si creditores, C. de Pactis: sed loquit de iure. C. antiquo, ante iura authenticorũ. Quia tñ præcedens opinio est cõis, & Ang. nõ tergit aliã difficultatẽ motã p Raph. de repetitione vnus correi ab altero: ideo in decisuis non est ab ea recedendũ, cũ subdeclaratione & restrictione, de qua. s. dixi post Raph. licet Iaso etiã in d. §. Qui Gaium, non referat plenè Raphaë. hic: quia non refert eũ circa prædictũ articulũ repetitionis, de quo prædixi. Quod miror, cũ sit valde substantialis in proposito. Cuius etiã articuli ipsemet Rapha. fuit oblitus (qd magis miror) in eodẽ §. Qui Gaium. Et ad istius l. declarationẽ adnotandũ est, qd Bart. in intellectu rationis textualis hęc posita, quæ est: qd facto Meuij hæres fuit liberatus, videt sentire pperã, in quã tũ vult, qd hęc imputet hæredi liberatio facta, seu quã fecit Meuius. Nã ex quo hæres non fuit in culpa, cũ de mandato testatoris fecerit prædictam cessionem Meuiio, vt in l. Si sic, §. primo, supra titũ. i. Vbi dicitur, quòd legato debito censetur legata actio ad debitum competens, & sic hæres

Intelle. cõis
tenendus.

Pungit con
tra Bart.

hæres cedit ex præcepto testatoris, & ex legis autoritate: & consequenter est factũ necessarium proueniẽs ex testatoris voluntate, vt in l. Quid ergo, §. Hæres, s. titũ. i. ergo non est in aliquo culpandus. Quamobrem Paul. de Castr. istud fatetur esse verũ contra Bart. (et si eum non referat) & dicit istud legatum duplicari ex voluntate defuncti: sed non declarat per verba apta quomodo ista voluntas eliciatur ex hac defuncti dispositione. Ideo clariũ & meliũ videtur altero ex duobus modis dicendum. Primò, quia de voluntate testatoris hæres tenetur vni cedere, & alteri æstimationem præstare. vt in dicto. §. Qui Gaium, secundum Albe. in secunda declaratione istius l. quia prima quam etiã ipse ponit non est bona. Qui text. in §. Qui Gaium, clarè probat, quòd ista cessio facta fuit ex defuncti voluntate: dum ad verbum dicit, [Eam conditionem heredi suo constituit, ut is necesse habeat alteri actiones suas, alteri æstimationem præstare.] Quem text. singu. nuncupat Bal. in l. 3. C. de Noua. Vel aliter, & secundo modo potest euinci testatoris voluntas: quia cũ præsumatur scire iura, vt in l. Leges, C. de Il. & sciat vel scire debeat (quę paria sunt, vt in l. Quod te, ff. Si ceter. peta.) quòd vbi est de intentione testatoris duplicare legatum, siue in specie consistat, vt in §. qui sequitur post dictum §. Qui Gaium, siue consistat in quantitate, vt in l. Cũ centum, j. de Adimen. lega. duplicatur. Nam postquã testator hęc iussit hæredem dare Meuius id quod Titius debebat: & sic in effectu & re ipsa iussit cedi actionem Meuius aduersus Titium: & consequenter Meuium liberari: & vltimò progressus est legando idem debitũ alteri, videtur, voluisse legatum duplicare. Vel potest aliter declarari, vt

per Rapha. hic, quem vide. Et pondera vltra Doctõ. quòd versic. [Si is qui.] istius l. non debet legi vt paragraphus de per se, sed vt versus cõsequentiũ ex præcedentibus, siue cõtinuatiũs: & per eum declaratur text. in principio istius l. in secundo responso, prout dixi eum declarare Paul. de Castr. vt sit sensus, quòd in secundo responso istius legis testator est visus multiplicare legatum de centũ, & valer quoad Seium in alijs centum, prout est etiã in casu sequenti, in versic. [Si is qui.] Et re vera argumẽtatur Iurisconsultus de legato factõ de debito duorũ duobus, scilicet Meuius vno ex correis primo legatario multiplicando illud legatum in vltimo, scilicet, Seio secundo legatario ad legatum factũ duobus de debito quod ab vno debebatur animo multiplicandi in vno ex iisdem duobus legatarijs eandem quantitatem in solidum. Et in vero ante versum [Si is qui.] deberet esse dictio, ac, aut dictio, veluti: quæ sunt dictiones similitudinariæ & continuariæ: & ita conijcitur ex quodam spaciolo seu lacunula, quæ modò apparet in hac l. secũdum impressionem recognitionis Haloan. inter verba finalia principij, & literã Si is qui. Quòd etiam sentit Paul. de Castr. & meliũ cæteris, in quantum legit versum, [Si is qui.] simul cũ principio per modum casus similis, vel in simili ad secundum respõsum principij. Et ita etiam est de intentione Raph. Cu. hęc in versic. Item testator in duobus locis: licet postea faciat paragraphum, & non bene. Quam ex litera Pandectarum Florent. non appareat, istum versiculũ. referri debere ad legis principium, necne. Ex quibus provirili remanet (vt cunquẽ potuimus) lex ista expedita: qua (vt iterum repetam) in toto hoc titulo

non videtur mihi alia lex difficilior, neque obscurior: si quis speculationem ipsius internè velit penetrare. Et profectò in huiusl. intellectu & perfecta resolutione animus nusquã quiescit, & Docto. hinc perperam declarant ipsius intentionem resolutionem, ut possit iure hodierno esse utilis in practica. Reliquum est cū illo mecum in susurrare, in magnis & voluisse fat est.

Summarium.

- 1 **D** eclaratio textualis Bal. quam sequuntur 10. de Imo. & Ange. de perigl.
- 2 **C** ommemoratio prioris scripturæ, uel disjunctio, que fit in sequenti scripturæ repugnante primæ, inducit probationem voluntatis testatoris fuisse renocandi primam, estq; necessaria quando ambæ scripturæ sunt in contineti una post aliã, non autem quando ex intervallo.
- 3 **I** ntellectus huius l. in 2. parte ut loquitur in casu est contrario, cum eadem tñ qualitate primi casus seu responsi.
- 4 **D** uæ scripturæ in contineti una post aliã cõfessæ non censentur plures, sed una & eadem.
- 5 **S** ubintellectus ad uersu. Sin autem, in 2. parte huius legis.
- 6 **Q** uatuor corollaria ex huius l. intellectu manantia & satis conductibilia ad ipsius declarationem.
- 7 **I** ntellectus ad l. Vbi repugnantia, de Regu. iuris. ubi supra ubi etiã istud retuli.
- 8 **P** erverso ordinis unius actus ad se ipsum regulariter utilitat illum.

L. Si idem seruus.

Si idem seruus & legatus & liber esse iussus sit: fauor libertatis præualebit. Sin autem, & in posteriore scriptura legatus est, & euides ademptio libertatis ostenditur: legatum propter defuncti voluntatem præualebit.

Seruo alieno hærede instituto, post mortè domini eius cui acquisita hæreditas esset, & libertatem fideicommissarium dari posse constat.

Hæc lex summat, vt p Bart. & Doctores. In tex. ibi, [Posteriori scripturæ, &c.] Bal. declarat [tex. & sequuntur Ioan. de Imo. & Ange. de Perigl. quòd in postrema scripturæ fuit facta cõmemoratio de libertate data seruo in prima, quæ cõmemoratio inducit clausulam derogatoriam ad primam. Argumento l. Non ad ea, in uersu. [Quòd si purè.] j. de Condi. & demonstra. Et quia Doctores. transeunt cum Bald. & nihil aliud subdeklarant, adde quòd illum tex. dicit ibi esse singu. Pau. de Cast. ad hoc, q; dispositio vltima non tollit primã, quando ambæ sunt cõfessæ in contineti aut continuata scriptura. Nam tunc per vltimã non censetur à prima recessum: secus in diuersis scripturis ex intervallo cõfessis, seu perfectis vel absolutis. In quibus si dispositio secūda repugnet primæ, vel non sit compatibilis cum prima, tollit primam, vt in l. Si quis eum, in prin. vbi Areti. ita declarat. s. de Vulga. & pupi. & ibi allegat not. in d. l. Non ad ea. Ad idem l. Si ita sit scriptum, in prin. j. co. vbi ponuntur duo exempla. At si secūda in contineti facta repugnaret primæ in euitabiliter, neutra valeret, vt in l. Vbi repugnantia, ff. de Regu. iuris. Et in hoc stat differentia inter has dispositiones factas in contineti, & factas ex intervallo: quando inuicem repugnāt indissolubiler vel contradictoriè: quia si in contineti, neutra valet, si ex intervallo, præualet prior posterior. Ratio, quia quando duæ scripturæ sunt in contineti v-

Atten. hanc
differentiam
resolutoria.

na

na post aliam, & sic vno contextu, ambæ censentur vna l. Lecta, in uersu. [Dicebam.] ff. Si cert. per. l. Hæredes palam, §. fin. s. de Testa. l. Si quis eum, §. 1. cum glo. vbi de hoc tradunt Doct. signanter Areti. & Iaso. s. de Vulga. & pupi. Quo casu, id est in vnica dispositione repugnante in se ipsa, loquitur propriè text. in d. l. Vbi repugnantia, vt patet ex verbo [In testamento.] in numero singulari ibi prolato, & tangit Bald. illud declarans in l. r. ad fin. ff. de Acquiren. hære. & j. repe ram. Et ad id quòd est dictum de dispositionibus coniunctis seu in contineti factis, quòd secūda non tollat primam, facit text. optimus in l. Quidam testamento, j. de Pec. lega. vbi in similibus terminis huius l. dicitur, quòd non est vis, an primo legetur peculium seruo: & exinde in contineti in eadem scriptura continuata & consequentia iubeatur esse liber, vel e contra. Quia in scripturis coniunctis seu continuatis non attenditur ordo vt ibi probatur, iuncta gloss. & ita summant illam l. Barto. & Alberic. ibi. Ad quòd est etiam text. in l. Si eertarum, §. Si eodem testamento, supra de Mili. testamento, secundo responsio. De cuius intellectu videndus est Paul. de Cast. in l. Scius, & Augerius, infra, ad l. Fal. & ibi Alexan. in quãtum tenet contra Bart. in l. Paterfa. testamēto, s. de Hære. in sti. Ad idem l. 2. §. Prius, uersu. [Si quis uia.] s. de Vulga. & pupi. & Bart. in l. Quidam consulebāt, nume. 1. r. in uersu. Sed quid si simul, ff. de Re iudic. vbi allegat dictum. §. Si quis ita, l. Talem, in principi. s. de Hære. in sti. in argumentum. Ex quo patet ratio expositionis Bal. ad istum tex. secundo responsio de scriptura posteriore loquentem, quòd cum loquatur de scriptura in conti-

nèti facta, sit necessaria probatio voluntatis testatoris, vltra eam quæ ex posteriore scriptura diuersa à prima, imò & eidem repugnante resultat: & consequenter sit necessaria prioris dispositionis commemoratio, vt declarat hic Bal. [Illa enim cõmemoratio solum requiritur in scriptura vltimæ voluntatis, quæ fit in contineti post primã, vt inquit text. in dicto uersu. [Quòd si purè.] Et in vero iste tex. loquitur in scriptura posteriore, id est in sequente post primã in cõtineti: nõ autè ex intervallo, vt patet ex duabus dictionibus. l. [Sin autè &c.] hic positus, quæ sui natura dicuntur coniungere inferiora superioribus in iure, & eis dè aduersari in facto: quæ æquipollent illis dictionibus, sed & si, de quibus p gl. & Bar. in l. Hoc amplius, §. De his, ff. de Dãno infecto, & in l. Sed & si lege, in prin. ff. de Peti. hæredi. cū alijs. Et sic ponit in hoc uersu. [Sin autè.] casus cõuersus ad primũ, cū eadè tamè qualitate: videlicet, qñ in subsequente & cõsequentiua seu in cõtineti facta scriptura fuit seruus legat⁹, postq̄ fuerat iuss⁹ esse liber, i præcedenti scriptura facta in cõtineti ante: nõ autè ex intervallo vna, ante vel post aliam. Et ista fortè fuit intentio Albe. hic dū addit sup uersu. [Ostenditur.] hæc uerba: Et sic solus ordo scripturæ nõ attenditur. Nõ autè dixit scripturaru: q̄ quã sit in cõtineti (vt. s. dixi in uersu. Ad idè l. Si ita sit scriptu) nõ censentur plures, sed tñ qñ ex intervallo, cū in eadem scriptura dicit factu, nõ solũ qd fit in eadè met, in diuersa inq̄ clausula subsequente: sed etiã qñ fit in alia scriptura in cõtineti. Quæ admodũ gñaliter dicit, qd id qd est factu diuersis tēporibus cõtinuatis: ita quòd nullus actus extraneus intermed⁹ interueniat, vnde factu vnico contextu, glo. est no. in l. Si quis eum, §. 1. in glo. 1. s. allega.

L 5 Quam

Quam ibi Albe. & Arc. & nouissimi cōmendant, & tamen tex. ibi loquitur per verba prima fronte designantia interuallum: videlicet, [Rursus alia hora, etc.] & glo. in vtraque expositio ne ob contrarietatem vitandam exponit, id est ordine successiuo in cōtinenti, hoc est non interueniente aliquo actu extraneo intermedio. Bene facit glo. in l. In operis, vbi notant Docto. & in specie Fulgo. ff. Locati, & glo. in c. Nihil minus. 3. quæstione. 9. Et plura de his quæ in continenti post actum fiunt, tradit And. Tiraque. tam implicite, id est remissiuè, quàm explicitè, id est exemplificando in multis casibus in opere retract. char. 339. gloss. 5. per totam, vbi sunt. 28. numeri, in quibus de nulla alia re tractat per modum torrentis nisi de hoc articulo. Recurratur ad eum, quādo expedierit, vel opus fuerit. Ad prædicta etiam confert, quia posterius non dicitur necessariò id, quod sit ex interuallo post primum, quum etiam dicatur posterius id, post quod nullum est. l. Si ex plagis, §. In cliuo, ff. ad l. Aquil. Item dicitur vltimum, vt in authentico de Nup. §. Super his, colla. 4. non habita consideratione an inter prius & posterius sit interuallum, an verò cōtinentia vel connexitas seu vicinitas actuum. Et istud inuincibiliter elicitur ex eodē. §. Quod si purè, dum text. ibi expressim vocat posterius id, quod in continenti sequitur post factum. Nam inquit litera illa loquendo de scriptura in continenti facta, [Nisi commemoratione superioris legati, posterius scriptum fuerit, §. Et c.] Est ergo sensus istius l. in versu. [Sic autem & in posteriore scriptura.] q. nō tm̄ qñ in eadem scriptura legatū serui ponit post legatū libertatis tale legatū libertatis præualer, put est in casu è contrario posito in principio legis:

scilicet, quando libertas postponitur legato prius facto in cōtinenti de eodem seruo: sed etiam quando in alia scriptura in continenti facta post legatum de seruo factum ponitur legatum libertatis eidem factum: nisi de alia testatoris voluntate in contrarium appareat, vt in exemplo Bald. quod ponit de mentione prioris scripturæ, vel per alias coniecturas, secū dum Rapha. Cu. Ex qua declaratione & intelligentia huius l. resultant 6 corollaria sequētia. † Primum, quòd in secundo casu istius l. commemoratio legati secundariò facti, fuit facta in scriptura in continenti subiecta post primam. Secundum, quòd si secunda dispositio legati esset facta ex interuallo post primā libertatis, non esset opus aliter constare de voluntate testatoris, prout tex. iste constare exigit: quia imò cum esset contraria primæ dispositioni, ipso iure tolleret illam, siue prima esset circa libertatem legatam, & secunda circa legatum factum de seruo: siue è contra. l. Si mihi & tibi, §. In legatis, §. titu. 1. & d. l. Non ad ea, in princ. cū simi. Tertium, quòd si in secundo casu istius tex. non constitisset de voluntate disponentis in contrarium, tūc legatum libertatis primò factū præualeret alteri legato de seruo facto postea in continenti, id est cōtinuata scriptura subsequuta, fauore libertatis relicte in prima p̄ principiu istius legis. Et ex hoc fluit quartum corollarium, quòd cessante fauore libertatis, neque constituto de voluntate alia testantis, neutra dispositio specialis in continenti vel continuata scriptura facta præualeret alij, cum vna esset alteri incompatibilis: & cōsequenter sese inuicem colliderent per tex. apertū, quem §. etiam adduxi in l. Vbi repugnantia, ff. de Regul. iuris,

iuris, vbi ad verbum dicitur. [Vbi repugnantia inter se in testamento reperitur, veniunt ratiōnes] vel secundum literam Pandectarum. Flo. c. Vbi repugnantia inter se in testamento inueniuntur. §. Et eadem est litera. Haloand. Et sic loquitur de repugnantia vnus & eundem scripturæ in se ipsa, id est de repugnantia vnus actus eiusdem scripturæ ad alium actum in eadem scriptura contentum, prout ipsa litera præ se fert: quia tunc, excluditur præcisè, consensus. † Et in etiam illam l. Vbi repugnantia, intelligit Bald. in l. ad fin. supra de Acquisit. hæredi. Ad idem bonus text. in capitulo. Inter dilectos, in versu. [Ceterum.] de Fide instrumen. & probatur in capitulo. Si ea, in fin. 25. quæstion. 2. ibi, [Et omnis scientia & lex in se diuisa destruitur.] Nec non facit quod Bart. notat in simili in l. Prolatam, post initium, C. de Senten. & interlo. omni. iudi. §. de peruerfione † ordinis vnus actus ad se ipsum quòd vitiet ipsum actū. Quod referunt & sequuntur Moder. signanter Aretinus & Iaso in l. 2. §. Prius, supra de Vulga. & pupi. Et in hoc stat substantia & vis intelligentiæ istius text. etiam scribentes hanc vllum quidem verbum de hoc faciunt. Sed quod prædixi, satis suadet ex litera textuali, dum dicit, [Fauor libertatis præuadet.] Nam solummodo Iurecōsultus innititur fauore libertatis: quasi apertè velit, quòd eo cessante, dispositiones ob earum mutua incompatibilitatem vitarentur. Non enim sese in simul compatitur legatum libertatis factum seruo, & legatum factum alij de eodem seruo, vt ex se patet. Suadentur etiam prædicta ex l. Seruum filij, §. Idem seruo, supra titu. primo, vbi in casibus, in quibus legatum li-

bertatis non valet; quorum tres ponuntur sibi, valet legatum factum de eodem seruo ad idem l. Qui testamentum, infra eodē. Quæ iura allegat gloss. hic: & est bonus text. in l. Si seruus legatus, §. Si seruus alienus, supra titu. primo, quem Alberi. hic post Dy. allegat. Attenditur ergo principaliter, fauor libertatis: quo (vt dixi) cessante, etiam ambæ dispositiones possent valere in seipsis, quādo separatim: sicut enim ita tenet ex quo simul copulata: vel coniuncta in uicem repugnant, vitiantur cum propter mutuam repugnantiam non possint effectum sortiri, vt supra est dictum. Et ex his iste text. (vt reor) apparet perfectè expeditis præter omnium Doctorum scripta: neque est credendum Bald. & eum sequentes aliter intellexisse, dum innuntur dicta l. Non ad ea, in versu. [Quod si purè.] Non omitto quòd per text. in eodem §. Quod si purè, iun- Dubitū pbā bile, qd̄ ex facto olim cuenit.

cto notabili Paul. ibidem dicitur dubium quod possit in facto euenire, prout & alias accidit. Si pater in vna clausula testamenti meliorauit filium in tertio honorum designato in re certa cum vinculo maioratus in forma consuetæ appposito, & in alia inferiori eiusdem testamenti clausula meliorauit eundem filium in eodem tertio simpliciter absque aliquo vinculo, & designauit illud tertium in eadem re; iste filius habuit illam rem pro suo tertio vinculatam: eo mortuo, filius ipsius maior, vult habere eandem rem eodem modo vinculatam ac præcipuā, alij filij minores dicūt esse diuisibile: quia ex scriptura testamenti, quæ in quā nūc eis innotescit, vel debet innotescere, per vltimā clausulā, quæ est sine vinculo, vlt̄ fuit testator à prima

à prima, & à vinculo ibi appposito recessisse, per regulam generalē, quod vltima voluntas posterior, & c. Veritas est, quod in prædictis terminis per secundam voluntatem liberam non fuit sublata prima voluntas vincular: quia est text. in dicto. §. Quod si pure, quod est in electione meliorati, & c. & cum hic elegerit scienter igitur, & c. secus si ex intervallo secunda dispositio esset facta post primam, puta in codicillo vel aliis, quum per dictam regulam generalem, tum etiam per text. in l. Auia, in princip. de Condi. & demon. Sed obstat aliquatenus text. in l. Cum seruus, §. de Condi. insti. Cogita si potest dici, quod illa conditio quæ fuit ibi reperita designabat causam finalem: quia non aliter testatrix relictura erat: nisi filius à patre emanciparetur. vid. Old. consi. 28. vbi loquitur in voluntatibus diuersis & diuersæ naturæ, scilicet inter viuos, & in vltima voluntate. Et videtur bonus text. in l. Si tibi certam, §. de Adi. lega. intelligendo, quod ibi vtraque melioratio vel prælegatum fuit facta, in eadem dispositione: si autem filius primò melioratus; item & filius maior ipsius ignorauerunt secundam dispositionem factam sine vinculo, quæ modò nouè apparet, non viderentur elegerisse. l. 4. ff. de Opt. lega. & sic tertium diuideretur inter omnes filios respectiue, prout & alie res per testatorem in bonis suis relictæ.

Ex hoc text. colligi potest iuncta declaratione Bald. §. memorata ad verbum, [ostendit] quam declarationem Rapha. extendit etiam ad quasunque alias coniecturas, quod vbi lex exigit probationem euidentem voluntatis defuncti, sufficit, talem voluntatem probari coniecturaliter, id est per legitimas coniecturas licet ali-

ter euidentia voluntatis non probetur. Ad quod etiam est text. & ibi ad hoc notant Bar. & Doctores in l. i. de Imperator, post princ. tituli: & ibi notat Iaso tertio nota, & postea istud limitat dupliciter colum. 3. vbi est videndum cum aduertentia.

In §. sequenti. Doctores nihil scribunt, & recte: quia esset transcribere materiam l. Cum filio, §. titu. r. quam Barr. & Doctores ibi tradunt pleno sermone. Rursus non expedit insistere circa materiam l. Si quis duobus, quæ proximè sequitur: quia esset extruagari ad alium titulum differentiæ materiarum, scilicet de Verbo. oblig. Nam in l. 2. §. Et harum, eodemque primo, & in l. In executione, §. Pro parte, eiusdem tituli, discutitur plenè per Bar. & Doctores. signanter Vincent. in princ. eiusdè. In executione, articulo principalis, qui in textu isto tangitur, quado solutio fieri possit in diuersis rebus, & præsertim videndus est Lancelo. Galian. in eodè. §. Et harum, 4. col. versu. Quarto nota, vbi tripliciter limitat regulam negatiuam in textu illo positam, & cum illa regula etiam in l. sequenti, Si quis duobus, ponatur, possunt prædictæ limitationes ad eadem l. affabrè adaptari. Glossæ nihil habent.

Summarium.

Axatur Barto. in allegatione quam facit de Auth. Si quando, de Consti. pecunia.

Carpitur allegatio, quam facit Ioan. Fab. alibi de hac l. pro glo. in l. Heredes palam, §. si supra de Testa.

Quoniam modo procedat consequentia de contractibus ad vltimas voluntates, traditur hic sub nube, & remittitur: tamen ex remissione colligitur vera resolutio in hoc articulo.

L. Si

L. Si Titio.

Si Titio aut Seio, vtri heres vellet, legatum relictum est: hæres alteri dando, ab utroque liberatur. Si neutri dederit, vterque perinde petere potest, atque si ipsi soli legatum foret. Nam ut stipulando duo rei constitui possunt: ita & testamento potest idem fieri.

Hac l. (supposita summa Bart.) notandum est, quod plures rei credendi ex vltima voluntate constitui possunt per distinctionem. Idè dicitur (licet aliter & aliter) in reis debendi in l. Si ex toto, §. i. titu. i. vbi istud etiam notat Barto. prout hic. Et in quantum Barto. in presentiarum & in eodem §. i. primo not. allegat authenticam Si quando, C. de Constit. pecu. ad fin. pro concordanti ad eundem. §. primum, scilicet, quoad plures reos debendi constitutos per alternatiuam videtur intelligere istum text. procedere in pluribus reis credendi alternatiue constitutis etiam in contractibus. Ut si promittam tibi aut Titio centum, tu & Titius sitis plures rei credendi, & vnusquisque in solidum habeat me ipsum obligatum, quod est declarandum ut per eundem Barto. in l. i. num. 3. in versicul. Secundò quæro, ff. de Duobus reis, vbi Barto. distinguit hoc casu prout in copulatiua, ideo videndum est tibi per eum: qui in illo membro quod ponit de copulatiua remittit se ad id quod supra dixerat in pluribus reis debendi. Et in effectu vult,

ut patet ex vltimo membro ibi posito, quod in dubio non sint duo rei credendi: nisi ex adiuncto appareat. Et sic attento eo quod prædixerat dum allegauit authent. Si quando, videtur facere differentiam inter vnos reos, scilicet credendi, & alios, scilicet debendi. Sed nunquam probauit mihi prædicta authentica id, ad quod Barto. eam hic & ibi allegat, & in dicta l. Si ex toto, §. primo, videlicet, quod per alternatiuam constituantur plures rei debendi in contractibus: neque in æternum probabit. Et sic (redeundo ad primū no.) signandum est, quod sicut in contractibus, ita etiam in testamentis constitui possunt & plures rei credendi ut hic: & debendi (licet, ut dixi, aliter & alio modo) ut in dicta l. Si ex toto, §. i. secundum Bald. Rursus hunc text. videtur allegare Ioan. Fab. in principi. Instituti. de Lega. in proposito glossæ ordinaria, & pro ipsa in l. Hæres palam, §. vlti. §. de Testamen. de qua etiam feci mentionem, supra in l. Cum fundus, quæ probat, & ad id allegatur communiter; quod contractus fieri potest in testamento: neque ob id vitatur testamentum. Sed (pace ipsius dicam) non videtur bene allegare: quia iste text. loquitur in pluribus reis credendi. Sed inductio, quam ibi sentit Ioan. Fab. de isto text. procedit in pluribus reis debendi, & fortè debuit, aut saltem voluit allegare l. Si ex toto, §. i. §. titu. primo, quæ loquitur in pluribus reis debendi. Præterea & fortius, quauis illa gloss. communiter intelligatur (ut prædixi etiam in eadem l. Cum fundus) quando contractus in testamento factus quomodo liber pertinebat ad testamentum: tamen adhuc text. iste, neque text. in dicta l. Si ex toto, §. i. non probant talem contractum pos-

se fieri in testamento. Nam rex. iste non loquitur de contractu, sed de ipsa vltima voluntate, quæ potest concipi in solidum respectu ipsorum reorum credendi: ideo eis dabitur actio ex testamento: non tamen dabitur actio ex contractu vel quasi. Adhuc tamen videtur, quod si hic text. loqueretur de pluribus reis debendi, prout loquitur dictal. Si ex toto, §. primo, Ioan. Fab. allegasset bene illum pro illa gloss. quia nõ allegat eum simpliciter: sed dicit, quod in vltima voluntate potest fieri contractus cõsequentiarius ad eam: quia cum in ea constitui possint plures rei debendi: ergo & consequenter fideiusio tacita consequentiaria, quæ resultat consequenter ex constitutione duorum reorum, vt in l. Eandem, in prin. ff. de Duo. reis. Sed ad hoc potest responderi, quod cum illa fideiusio reciproca sit contractus tacitus a lege præsumptus seu confidus, & ex consequentia necessaria consequentiarius ad vltimam voluntatem per quam duo rei debendi fuerant constituti, non probet cõclusionem glo. quæ loquitur de contractu expresso incundo per testatorem in testamento. Et de illius glo. declaratione vi. omnino Arretinum ibi secunda & tertia colū. & vi. quædam exempla, quæ ad gloss. illam ex dictis Doctorum ibi recenset Alber. Brun. consilio. 43. incipien. Circa casum mihi præsuppositum, post prin. Sic ergo in isto tex. talis constitutio duorum reorum esset reuocabilis, prout & ipsa vltima voluntas, per quam constituitur. Et videtur quod pro illa glo. melius possit allegari tex. in d. l. Eandem, in prin. ff. de Duo. reis, & in d. §. i. eiusdem l. Si ex toto. Nihilominus tamen potest eis responderi, prout respondet Arret. ad

l. Si auia, C. de Iure delib. quam l. Sal. ibi ponderat pro glo. illa: & Arret. ibi tenet respondendo Salice. in primo no. quod id nõ probet. Et eadem responsio potest adaptari ad illas l. quauis eas non afferat, remitto me ad eum in d. l. Si auia.

3 Quoad notabile ¶ quod ex hac l. colligitur ad fi. videlicet, quod valet argumentum de contractibus ad vltimas voluntates, addendū est, quod ad hanc generalem allegationem ponit Iaso plures instantias in l. Quæ de legato, §. titul. 1. & non resoluit punctum, prout neque Dec. resoluit in l. In testamentis, ff. de Regu. iuris. vbi illum tangit, sed verior & perfectior resolutio, quam viderim in hoc articulo est ea, quam ponit Dy. in l. Seruum filij, §. Eū qui chirographū, §. de Lega. r. ad quem Bart. sefc. remittit ibidem. Et prædictam resolutionem Dy. speciatim & disertè recitat ibi Albe. & ipsemet in l. Pactum inter hæredem, ff. de Pactis: licet ibi sit aliquatenus corruptus & diminut⁹. Et Ioan. Fab. (quauis etiam in vno membro sit imperfectus & mutilus) in prin. Insti. de l. Suffia. cani. tollen. & ad prædictam resolutionem Dy. refert se Bald. in l. Vna, C. co. titu. de l. Suffia. in prin. & ad illam recuratur quum expedierit. Quia (vt dixi) non reperiet alia melior & cõpensisior per aliquē scribentium, quem viderim, posita. Addendus tamen est Alexand. consilio. 61. incipiente, Super eo, col. 3. lib. 1. quem refert Dec. in l. In testamentis, nu. 7. eo demque vlti. ff. de Regu. iuris. Qui Alex. nu. 18. refert Guil. & Ang. in diuersis locis.

Gloss. hic approbatu communiter in solutione cõtrarij legis Cum quidam, C. de Verbo. signific. Et in quantum gloss. dicit de duobus reis debendi, stat corrupta secundum

dum Bald. & debet dicere; credendi, prout ita l. loquitur. Item in quantum hæc gloss. dicit de recurfu per actionem negotiorum gestorum habendo per vnum ex reis credendi in casu istius l. contra alium qui præoccupauit in agendo, reprehenditur per omnes Doctores. secundum Pau.

Summarium.

- 1 **Q**uid inter se differat legatarius mixtus exequitor, & merus.
  - 2 Concordia Bart. ad se ipsam circa id quod tenet in l. Pecunia, de Ali. ex ciba. lega.
  - 3 Attende ad ea, que sequuntur pro intellectu legis Pecunie de Alimen. & ciba. lega. nam hic discutitur ipsius intellectus melius forsam quam alibi.
  - 4 Fidei cõmissa deficientia non redeunt ad exequitorem, etiam non merum seu mixtum, sed eadem redeunt ad legatarium siue expressum, siue tacitum, ad quibus fuerint derelicta, si deficient inquam, postquam constituerunt, seu ualuerunt etiam possibiliter tantum. 1. potuerunt ualere uel consistere, alias si ab ipso initio omnino non constitissent, neque ualissent, redirent ad hæredem uel uersalem, quouis modo deficiant, dum tñ non per testatoris poenitentiam.
  - 5 Reuocatio facta per testatorem de fidei cõmissio relicta ad legatario, inducit etiã reuocationem ipsius legati directi & immediati ipsi legatario relicti: sicq; si fidei cõmissum eo modo deficiat à principio uel ex post facto, non redit ad legatarium sed ad hæredem.
  - 6 Intellectus huius l. ex quo manat declaratio notabilis ad d. l. Pecunia, uersic. Diuersa causa, p. scriptores hic & alibi, quod sciam, intacta.
  - 7 Quauquam merus exequitor nõ habeat actionē contra hæredem, habet tamen officium iudicis.
  - 8 Lapsus Roma. in allegatione istius glo. dum retulit eam alternatiue contra cõmunem allegationem que de illa solet fieri hic & ubiq; ; uidelicet cõmittiue seu copulatiue, nam cõmunitis litera glo. est eum dictione seu.
  - 9 Relictum diuiti pro anima uel ad alimenta non censetur relictum in, uel ad causam piam.
  - 10 Relictum alimentorum factum per patrem filio naturali uel spurio etiam indigent: non est propriè neq; exactè pium.
  - 11 Relictum consanguineo in dubio censetur sibi factum inuitu consanguinitatis solo, & non alio etiã pietatis.
- 12 Legatū factum consanguineo passit pro anima censetur ad piam causam relictum. scilicet si diuiti.
- 13 Legatum ad alimenta uel pro anima per filium matri relictū: si mater est pauper, est relictū piū.
- 14 Executor cum facultate distribuendi bona amore Dei pro ipsius testantis anima potest nominare pro prium filium illegitimum, si est pauper & nõ demeritus: & idem uidetur dicendum in filio spurio ex identitate rationis.
- 15 Mator pietas exercetur erga consanguineos piam peres quam erga extraneos.
- 16 Filius naturalis non habet legitimam in bonis patris naturalis: & a fortiori nō; pater in bonis talis filij, scilicet est in matre.
- 17 Veritas & substantia rerum non mutatur hominum denominatione.
- 18 Filio illegitimo legatario alimentorum incumbit onus probandi esse pauperem, si uelit legatum ualere tanquam pium.
- 19 Executor non habet actionem contra hæredem, & etiam nõ nudus & sic mixtus secundum Bart.
- 20 Executor ultime uoluntatis tenetur reddere rationem administrationis, & si quid penes eum superest tenetur restituere.
- 21 Relicta. C. pro alimentis alicui si nõ habeat necesse expendere nisi quinquaginta: reliqua quinquaginta debent cedere commodo ipsius alim. entarij.
- 22 Executor uel distributor nominatus a testatore fungitur uice heredis interm quod nominatur pia causa ab eo, & sic distribuit inter pauperes: secundum unum intellect. Inno. & secundum alium qui est cõmunitis, est hæres directus nomine.
- 23 Pietas accipitur pro actibus misericordie.
- 24 Executor testamenti nõ potest alium loco sui substituire: etiã si sit dispositū in testamento pro testatore.
- 25 Priuatio non cadit, ubi non cadit habitus.

L. Si quis Titio.

Si quis Titio decem legauerit, & rogauerit, ut ea restituat Meuiō, Meuiusque fuerit mortu⁹: Titio cõmodo cedit, non hæredis: nisi dumtaxat Titium nudum ministrum elegit. Idem est, etsi ponas vsum fructum legatum.

E. Lex in princ. potest diuidi in tres portiones, in quarum prima loquitur de legatario, in secunda de nudo ministro, in tertia extenditur eius decisio ad legatum iuris personalis seu mixti, scilicet, usufructus. Secunda ibi. [Nisi.] Tertia ibi. [Idem est et] ponas. Summatim ut per Barto. & Doctores. Et ad text. & eorum, quæ gloss. tradit intelligentiam præferendum est primo, quod legatarius grauat, item executor merus, nec non executor mixtus differunt inter se, ut hic per Bar. quod colligitur ex dictis eiusdem hic inferius referendis. Ex quibus patebit, quod non omnis legatarius grauat onere fideicommissi, dicitur executor mixtus, & e contra patet, vel patebit, quod aliquando executor mixtus potest dici legatarius, ut quia per testatorem ipsi legatario fuit iniuncta cura exequendi. † Præferendum item est id quod Bar. & Doctores tradunt clare, scilicet, quis dicatur legatarius, item & nudus minister vel nudus executor, & etiam quis dicatur non nudus, seu mixtus. Et in effectu Bart. vult, quod is dicitur legatarius, in quem verba legati dispositiua expressè vel tacitè conferuntur, ut quando quis est habiturus commodum ex eadem re legataria: actu vel potentia siue aptitudine, vel ut dicit notabilius & elegantius Bald. ille qui non est nudus à comodo vel à titulo, & sic sufficit, eum habere solū titulum, ut dicatur legatarius: licet non percipiat aliud commodum præter illum. Sed ille qui aliunde habiturus est commodum quomodolibet extrarem legatam (prout clarè Bar. exemplificat, & clarius Ang. de Perig. illum sequutus) ille est executor mixtus. Nudus autem minister

Legatarius, merus executor, licet mixtus, quod vel quomodo inter se distendant.

seu executor est per contrarium is, in quæ verba dispositiua ipsius legati expressè vel tacitè non conferuntur, neque aliquod emolumentum quomodolibet est habiturus ex testamento vel extra, & etiam est nudus ab omni commo, & titulo testamenti, vel ipsius occasione. Et quauis legatarius habeat actionem contra hæredes, ex quo habet ex testamento titulum, secundum Bald. & Pau. de Castro, tamen merus executor non habet regulariter actionem contra hæredem, prout etiam tenet vel præsupponit gloss. hic. Et idem in mixto tenet Barto. hic, & sequitur Pau. de Castro in dicta l. Si à pluribus: pariformiter per contrarium merus executor non potest conueniri: licet legatarius sic, ut in l. Firmio, §. 1. & ibi gloss. j. Quando di. lega. ce. vbi etiam Bart. Item executor non merus tenetur satisfacere. ut in l. Quidam testamento, §. penulti. supra titu. primo. Sed merus executor minimè, ut in l. Diuus, §. Si cui plusquam per l. Fal. secundum Bart. hic & ibi. Et quatenus Barto. allegat dictum. §. penulti. aduertendum est, quod text. non loquitur de cautione præstanda per exequutorem, tanquam exequutorem, sed de ea quæ præstat ab hærede, tanquam ab hærede, de qua agitur in toto titulo. j. ut in posse. lega. Ideo text. ille non accedit ad propositum, & ita etiam tenet idem Bartol. in prædicta l. Diuus, vbi respondet ad text. in dicto. §. penulti. & concludit sufficere cautionem, & sic tenet ibi contra id quod hic tenet de satisfactione. Quod videtur per l. Pecuniæ, vbi Bart. in. 2. oppos. j. de Aliment. & ciba. lega. Et pro alia conclusione Barto. hic quæ habet, quod ad exequutorem mixtum non redit legatum defectum, est

text.

text. in dict. l. Pecuniæ, secunda parte. & ibi Barto. 1. oppo. quauis in princ. idem Barto. aliud videatur voluisse. Sed fortè ibi in princ. loquitur secundum quandam antiquorum opinionem, quam ibi refert Alber. † Vel melius dicendum est, quod id quod Bart. dicit in princ. non discordat ab eo quod in prima oppositioe dicit: quia in principio dicit similitudinariè, quod ille fuit, id est videtur electus, ut nudus minister. Et quod illud verbum, fuit, quod est veritatis, exponatur prout videt, quod est fictionis, patet ex eo quod Bar. postmodum dicit, quod verè non est nudus, sed mixtus: & quod licet recipiat commodum ex institutione facta de eo pro sua parte: non tamen debet illud sentire ex ipsa executione per eum exercita vel exercenda: quum sit mandatum gratuitum, vbi ibi tenet gloss. † Et quod illa l. Pecuniæ, in secunda parte, loquatur de exequutore mixto, tenet etiam Bart. hic, & in l. 3. oppositione item tertia, eod. tit. de Ali. & ciba. lega. & in l. Diuus, §. Si cui plusquam per l. Fal. li. Et quod dicitur in eadem l. Pecuniæ, 2. parte in ver. [Diuersa causa] in principio, ipsius, quod tenetur ibi hæres cauere cohæredibus se restitutum eis cessantium partes, subdès ratione: quia distributio est res momentanea, & c. debet intelligi respectu portionum suarum, id est cohæredum: nam respectu suæ propriæ portionis tantum quando defecerit legatarius redibit ad eum pro ea portione vel rara ipsius, ex regula, l. Vnicæ, §. in primo, C. de Caduc. tol. len. & tenet Pau. de Castro in dict. l. Si à pluribus, in princ. §. titu. 1. Principium verò illius l. loquitur in cohærede prælegatario, secundum glo. 1. & 2. ibi. Qui quidem cohæres & prælegatarius non tenetur cauere de reddendis partibus cessantium vel deficientium: quia per-

tinent ad eum ut ad prælegatarium, per text. in hac l. Si quis Titio. Et idcirco quod in illius l. sine dicitur de verecundia, debet intelligi, ut sit sensus, quod esset pudor cohæredibus si peterent id, quod est cohæredis eiusdemque prælegatarii, id est legatum defectum propter mortem libertorum alimentariorum. Et ad hoc tendit secunda expositio glo. ibi approbata per Dyn. & Alber. Et quod lex illa in princ. hoc modo sit intelligenda, scilicet in prælegatario eodemque cohærede ultra glo. & Bart. ibi, tenet etiam Bart. in ead. l. Diuus. Sed ponderandum est verbum [Necessitas] in eadem l. positum, quod ingerit difficultatem. Aut enim in cohærede eodemque prælegatario grauato præstare alimenta consideramus tempus ante aditionem suæ portionis hæreditariæ: & tunc clarum est, quod non tenetur præcisè seu necessariò adire: & consequenter nec præstare legatum. Aut post agnitionem eiusdem portionis ante acceptationem prælegati, & idem, quia potest legatum repudiare adita hæreditate pro portione sua, ut in l. Qui filius, §. fin. §. titu. 1. & quauis teneatur alij restituere: non tamen dicitur fraudem committere repudiando, ut in l. Qui autem, in princ. in verb. [Sed et illud] ff. Que in frau. credi. Similiter hæres designatus executor mixtus ante aditionem hæreditatis non tenetur acceptare officium executionis, sed post aditionem sic, ut tenet Barto. in l. 1. col. 2. §. 1. titu. Et sic par ratio necessitatis videtur in legatario eodemque hærede post agnitionem legatum, quæ est in hærede non prælegatario sed exequutore post aditionem hæreditatis, qui (ut dixi) tenetur officium executionis acceptare. Nisi dicamus, quod Iureconsultus considerauit maiorem necessitatem præstationis in cohærede eodemque

M præle-

prælegatario respectu restitutionis fideicommissi: quia tenetur restituere illud fideicommissario per actionem ex testamento: sed exequutor mixtus vel non potest conveniri per fideicommissarium secundum vnam opinionem Bart. hic, vel saltem non conuenitur solus præcisè: quia etiam legatarij possunt, si maluerint, conuenire heredem, vt in dict. l. Si à pluribus, sed fideicommissarius conuenit legatarium tanquam habentem titulum ex testamento. Quæ omnia sunt valde not. ad intellectum illius l. satis obscuræ, & in cuius intellectu quoad rationem diuersitatis, quam ponit ibi Iure consultus inter primum & secundum casum, nunquam quiescit animus.

4 Necnon † ad exequutorem non me-
rum (recedendo ad præmissa) hæc fidei
commissa deficientia nõ redeunt, vt
hic, & in dict. l. Pecuniæ, neq; ad lega-
tarium tacitum secundum Rapha. qui
idem tenet etiam in exequutore per-
cipiente commodum ex eadem re. Et
sic vult q; ista l. dum loquitur de legatario,
nõ pcedat in tacito: sed hoc dubi-
to. Et certè yba sua in hoc dicto sunt
valde diminuta: & statim, s. referens
Bar. sentit contrariu. & re vera contra-
rium est de mente Barto. Sed talia fi-
deicommissa deficientia bene redeunt
ad legatarium expressum vel tacitum,
si deficient: postquam semel possibi-
liter constitentur seu potuerunt con-
sistere: aliàs secus, vt in l. Codicillis, in
principij. cod. titu. Nam tunc redeunt
ad heredem; vt ibi, & hic in glos. vel
etiam si quocunq; alio modo fidei-
commissum deficiat, dum tamen nõ
per testatoris poenitentiam.

5 Sin autem † daretur poenitentia ip-
sius testatoris reuocatoria fideicom-
missi per ipsius reuocationem; reuo-
caretur etiam legatum factum legatario
vel prælegatario grauato tali fidei-

commissio. Et sic non remaneret pe-
nens illum aliquid ex tali legato, vt pro-
batur ex l. Filio, §. Matri, j. de Adi. le-
ga. Quem text. minus bene allegauit
gloss. hic, in princip. secundum
Docto. sed glo. ibi in vna solutione cõ-
muniter approbata per Bar. ibi, & per
eundem, & Doct. hic, intelligit illum
text. vt prædixi, & idem Paul. de Cas-
tro, & Docto. in l. Vna, §. Pro secundo,
C. de Caduc. tollend. Cæteras autem
dissidentias inter vnum exequu-
torem & aliu, facile erit colligere ex
remissionibus per Barto. Alberic. &
Docto. traditis hic, & v. eundem Bar.
in l. Solent, colum. r. j. de Alimen. &
ciba. lega. vbi ponit alios duos casus sa-
tis dationis præstande per exequuto-
rem. Ponit etiam Alber. hic de man-
dato post mortem collato, ad quod vi.
Lap. allega. 91. & Io. de Imo. in l. fin.
ff. de Solut. & l. 10. titu. 10. Parti. 6.

6 Addendum est † quòd iuxta tertiã
differentiam supra positam debet in-
telligi hæc lex de merò exequutore,
qui non est hæres, vel si de cohærede
intelligatur, tamen intelligi debet,
quòd ad eum non redit fideicommissum
deficiens pro aliorum portioni-
b⁹, ex quo tene tur cauere: redit tñ ad
eum tanq; ad heredem pro sua parte vel
portioe, vt clarè colligitur ex ybis Paul.
de Castro, in dict. l. Si à pluribus, in de-
claratiõne ipsius textuali. Et est de in-
tentione tex. in dict. l. Pecuniæ, in ver.
Diuersa causa. s. allegata, vbi tex. non
inficiatur quin possit ad exequutorem
redire: non tanquã ad exequutorem,
sed tanquã ad heredem pro sua por-
tione. Quæ est notabilis declaratio
ad legem illam, & non tangitur à scri-
benibus hic. Et quatenus Pau. de Cas-
tro, apostillat text. hic post princi-
pium dum tex. dicit, [vt eam restituat Me-
mo] & subaudit Paul. de Castro. et-
iam in continenti, pace ipsius dixe-
ro, non

ro, non benedicit, vt patèbit ex his
quæ dicam in l. Si quis quos, in tertio
requisito textualij. eo. His prædedu-
ctis, in quantum glo. concludit, quòd
merus exequutor non habet actionem
7 contra hæredem, approbatur cõmu-
niter per Docto. † Succurritur tamè
ei officio iudicis contra eundem hæ-
redem per legem Quintus Mutius, ad
fi. j. de Ann. lega. secundum Bar. & Do-
cto. cõmuniter hic. qd reputat singu-
lariter not. Ioan. de Imo. hic quia in-
ter actionem & officiu iudicis nõ sunt
paucæ differentia; vt tradit Spec. ple-
nè in titulo de Offi. omnium iudicũ.
& Io. Fab. Ang. & Moder. in princip.
Insti. de Actio. & vera istud dictum
est singu. nota. propter autoritatem
Bar. & Doctorum cum sequentium:
quia dist. l. Quintus, in fin. non bene
probat quod Bart. hic dicit: & tamen
idem tenet Bart. met in l. Lucius, §.
Meuia, j. ad Trebel. & ibidè Paul. de
Cast. idem sequitur & declarat.

In eadem gloss. ibi, seu pro anima.
Hanc glo. commendat Bart. & Doct.
hic ad hoc, quòd legatum relictum pro
anima, dicitur relictum ad pias cau-
sas: quod declarat Bal. pulchrè, vbi om-
nino est videndus in cap. vlti. ad fi.
de Ferijs. Qui locus est recõditus, ne-
que vnquam (quod sim memor) vidi
eum per Doctores relatum alicubi.
Et quia cõmuniter Doctores habue-
8 runt literam glo. (vel pro anima) & sic
alternatiue, † lapsus est Ludo. Roma.
in auth. Similiter, col. r. C. Ad leg. Fal.
in allegatione istius glos. quum eam
allegauerit ad oppositum eius, quod su-
pra reruli Bart. & Docto. ex ipsa elice-
re propter naturam alternatiuæ, quæ
est vt ponat inter diuersa, vt per glos.
in rubri. ff. De iuris & facti igno. cõ-
simil. Cui incõuenienti satisfacit hic
Io. de Imol. & clarius Ange. de Peri. li-
cèt Ludo. Roma. non referant, quia

fortè eum nõ viderunt. Sed secundum
communè literam, quam habemus
cõ distinctione, seu, nihil dubij superest,
neque est opus satisfacere illi alterna-
tiuæ, quam Roma. habuit in gloss. sui
libri: quia, seu, est dictio. coniunctiua
quoad effectum, & appellatur amplia-
tiua vel copulatiua quoad sensum. l.
Si ita quis, j. de Auro & arg. leg. quia
designat relatiuè vtrunq; casum, sci-
licet siue vnum, siue alterum. Vulga-
rizamus si quidem Hispano sermone,
[agora esto, agora lo orro,] quod est idem ac
si diceremus, [esto y lo orro.] Et sic glo. de
signat hic æquiparationem ambo-
rum casuum: & ad hoc glo. istam singu-
lizarat Bald. hic, & pro ea expendit tex.
in c. 1. §. Donare, Quã. olim seu. aliè.
pote. qui nõ bene probat. Sed probat
alius tex. scilicet in §. Si vnum de præ-
dictis, in auth. Vt cum de Appella. co-
gnos. colla. 8. Quem Bald. ad idem pò-
derat in prædicta auth. Similiter: De
quo text. fecit etiam mentionem An-
gè. de Peri. hic. & ad hanc glo. viden-
dus est omnino Dec. in consi. 72. Vlti-
o puncto, nu. 3. vbi notatè dicit, quòd
proprie & strictè loquedo. dispositio
ad pias causas eo tantummodo casu
dicitur, quando pro anima defuncti
relinquitur per hanc glo. Si autem
non concernat fauorem animæ de-
functi testantis, non dicitur proprie
ad pias causas relictum, vt ibi per eum,
quem vi. Limitant tamen Doctor.
hanc conclusionem glo. † nisi relin-
queretur diuiti pro anima, & eodem
modo limitatur sequens conclusio glo.
quatenus vult, quòd pariformiter cau-
sa alimentorum est pia. Nam debet
etiam intelligi, nisi alimenta relinque-
rentur diuiti, & quòd dicatur causa
pia relictum ad alimenta, est tex. in l.
Mella, §. r. in ver. [sed est generaliter.] de
Alimè. & ciba. lega. quem Roma. cõ-
mèdat in eadem auth. Similiter, col.

2. & in l. Si cum dotem, §. Si maritus, §. Solut. Matri. Nam ut ille. tex. loquatur in causa pia proprie sumpta, est (ut prædixi) intelligendus in relicto alimentorum facto pauperi, ut proxime dixi. Et est etiam tex. optimus in cano. Si quis dereliquerit. 30. dist. vbi Dominicus notat. loquitur, cuius dicta ferè ad verbum recitat Præpo. Alexã. ibi prout & sepe aliàs in eodem libro facit. Et idè qd Doct. hic, tenent ipsi met ibi, in limitatione istius glo. scilicet quod alimenta relicta diuiti, etiã pro anima, non dicunt relicta ad pias causas: Et tenent Ange. & Ioann. de Imol. in l. Diuus pius, j. Ad leg. Falc. & est gloss. optima, quam ibi notant Bal. & Pau. in l. Illud, C. de Sacrosan. Eccle. in parte, Alia causa, prope initium. Et tenet hic expressim Bald. in supra proxima questione istius gloss. Hoc tamè quod vult cõmunis schola, scilicet quod relictum persone indigenti vel inopi pro anima est pium, ultra scribentes hic est intelligendũ, ¶ nisi alimenta relinquerentur per patrem filio spurio, vel naturali etiam pauperi: quorum alimentorũ de iure canonico talis filii est capax, ut in cap. Cum haberet, in fi. de eo qui duxit in mat. quam pol. per adul. Tale nanq; relictum non censetur esse factum ad piam causam: quia licet patris erga filium sit pietas: tamen non est pietas proprie & strictè sumpta. Et sic pro anima à qua denominantur piæ causæ, ut supra dixi post Decium. hoc est, dicitur quædam naturalis cõpulsio erga filium: nõ autem religio erga Deũ, prout ppiè sumitur pietas secundum Bald. singulariter in l. 1. in repe. num. 29. C. de Sacrosanct. Eccle. Pro quo etiam facit hæc ratio. Nam cum pater secundum æquitatem canonicã prædicti cap. Cum haberet, necessariò teneretur tali filio

spurio vel naturali alimenta relinqueret, & sic fuerit debitor necessarius, in dubio visus est reliquisse animo cõpensandi, ut in dict. l. Si cum dotem, §. Si pater, ff. Solut. mat. vbi Barto. & Docto. notant. Et sic potius videtur reliquisse animo exonerãdi seipsum ab obligatione legali necessaria præstandorũ alimentorum, qua tenebatur: & consequenter intuitu sanguinis quàm intuitu seu respectu animæ, & sic propter Deum. Et istud fundamentum videtur etiam fuisse de intentione Bald. vbi supra. Sed de hoc vide quod j. subieciã in saluatione ad eandem decisionem Bal. in vers. Si autem velimus. Pro Bald. etiã adduci potest. ¶ Nam relictum consanguineo videtur in dubio relictum intuitu consanguinitatis: nõ autem alia ratione, etiam pietatis: & sic non cõtemplatione animæ testatoris, ut in c. Requisti, de Testa, & in cano. Pontifices. 12. q. 3. in l. Tutor, §. Quæ tutoribus, §. de Admi. tuto. vbi plus probat, quod etiam si legatarius consanguineus legantis præstit loco pio, censetur nihilominus sibi relictu potius cõtemplatione sanguinis, q̃ pietatis vel animæ relinquentis. Sed prædicta decisio Bald. in d. l. r. de Sacrosanct. Eccle. videtur valde dubia ex eo quod tenet idè Bald. post Spe. ibi per eum allegatum in dict. auth. Similiter, C. Ad leg. Falc. numer. 3. in ver. Et not. vbi subdit in terminis, ppe nostris, ¶ quod legatum factum consanguineo pauperi pro anima cõsetur ad piam causam relictu: limitas hoc modo glo. in d. l. illud, in prin. quæ glo. secundum eum & communiter Docto. ibi & hic loquitur in legato facto cõsanguineo diuiti. Et idè quod Bald. in d. auth. & adhuc ppius ad rem nostram tenet Io. And. in addid. ad Spe. in tit. de Instru. di. §. Nũc verò

Agitur ṽ ṽ ritate, vel verificatione prædictæ de cõsanguinitate Bal.

verò aliqua, in sine, super addi. in parte, legatur, vbi referens quandam disputationem Guido. de Suza Doctoris præfati concludit, ¶ quod legatũ ad alimenta vel pro anima per filium marri relictu, si mater est pauper, est relictu pium. Secus si est diues. Item & contra prædictam decisionem Bal. in eadem l. r. C. de Sacrosanct. Eccle. facit optimè quod tenet Paul. de Castro in l. Si is qui ex bonis, §. de Vulga. & pupilla. argu. illius legis dicens, ¶ quod si pater fuit relictu exequutor in testamento alicuius cum facultate sibi concessa per testantem, quod posset bona eius amore Dei pro ipsius testatis anima distribuere, prout sibi visum fuerit, poterit idem exequutor proprium filium illegitimum nominare ad tale relictu, si talis filius est pauper, & meretur, id est nõ demeretur. Et idem quod Pau. tenent ibi Alexã. & Iaso, sicq; volunt hi Doctores, q̃ distributio quæ faciendã est ad piam causam, potest fieri in filium naturale pauperẽ, & si ita fiat, dicitur facta ad causam piam. Et quãvis decisio Pau. de Cast. meli' faceret ad rem nostrã, si loqueretur in filio spurio testatoris: tamen quoad rationis identitatem, quia vtrobiq; censetur relictu filio illegitimo esse pium, in vtroque casu idem videtur dicendum. Præterea cõtra Bald. in eadem l. r. videtur bonus tex. in §. allegato canone. Si quis dereliquerit. 30. dist. vbi probatur, quod obligatio qua pater tenetur alere proprium filium dicitur manare ex causa pietatis, & in eius exercitio & executione consideratur pietas, quam si pater exercere omiserit erga filiu, indicitur ei anathema per illum tex. & sic est causa pietatis strictè ac proprie sumpta, ut iura canonica & forũ conscientie accipiunt pietatem. Tamen quia cum Bald. in dict. l. r. te-

De cadẽ re.

ner Alex. in dict. l. Diuus, & in addi. ad Bar. in eadem l. r. & in l. Alio, col. 2. j. de Ali. & ciba. lega. in addi. etiam ad Bart. & non reperio aliquem scribentium reprehendentem prædictam decisionem Bald. quanuis anxie nimis ac sollicitè in contingentia facti inuestigarem: ideo in hoc assiduo puncto videtur præter scribentes sic posse concludi: videlicet, quod quando legatũ, relinquitur consanguineo pauperi simpliciter, circũscripta vel omiffa commemoratione pietatis, procedat decisio Bald. in dict. l. r. Nec non eã, quæ supra in fauorem ipsius adducta fuere. Sed si in tali relicto exprimeretur causa pietatis, ut pro anima vel ad alimenta: quia eo casu inest ipsi relicto causa pietatem concludens, scilicet cõpulsio, tunc legatum videtur factum ad pias causas. Et hoc ferè in terminis tenet Ludo. Roma. aliud tamè agens in dict. auth. Similiter, col. 2. dicensq; se ita intelligere glo. in c. 2. de Sepul. eo quod per voluntatem testatoris expressam cessat præsumptio, quæ ex consanguinitate aliàs insurgebat. Ad quod facit, quod dici solet, quod per prouisionem hominis cessat legis prouisio. l. fi. C. de Pact. cõuen. Quo casu, id est quãdo speciatim exprimitur causa pietatem referens, non potest bene procedere, quod Bal. vbi supra tenuit: quanuis Rom. eum non memoret. Et licet Alex. (ut dixi) in prædicta l. Diuus sequutus fuerit Bald. tamen fortè, sensit idem quod Roma. dum allegauit Io. And. in loco supra per me adducto. Neq; obstat ratio, quam pro Bal. s. feci de animo cõpensandi, & c. quia responderetur, eam procedere in relicto facto consanguineo pauperi simpliciter. Secus (ut dixi) si exprimeretur specificè vel effectiua causa pietatis, ut quia legasset pro anima vel ad alimenta, vel, ut aliàs so-

Resolutio ultra Doct. i presentia, in hoc anticipati arti. A qua tã postea receditur, ver. Et sic Absolutè videtur concludendum.

let dici, amore Dei, vel intuitu aut cōtēplatione pietatis (quod in idem recidit) personæ coniunctæ pauperi: quia tūc (vt est iam dictum) in est ipsi legato causa pietatis, vel causa pietatem concludens, quæ est ipsa paupertas. Ideo videtur tale legatum ad pias causas relictum, non autem contemplatione sanguinis: & consequenter neq; contemplatione necessitatis indigentis præsumptionē compensationis, vt est iam dictum post Roma. Et hoc idem videtur voluisse Bal. Vnde puro Romanum fuisse considerationem bimembrem supra relatum mutuum in eadem l. i. col. 2. in lect. eod. titu. de Sacrosan. Eccle. per glos. in dict. cap. 2. de Sepul. quæ eo modo intelligit. Sed quantum prædicta respōsio Romani quæ (vt dixi) fuit Bald. videatur satis sustentabilis, & colorata in seipsa, tamen in proposito isto non est solida. Imò potius videtur generaliter dicendum, quod relictum factū pauperi spurio vel illegitimo. relinquens, siue spurius, siue naturalis sit, ascendens, siue descendens, siue transfuersalis ipsius relinquētis, indistinctè censetur esse relictum ad piam causam. Et sic absolutè videtur concludendum cōtra Bald. Et istud videtur fuisse de intentione Ioan. And. in prædicto loco, scilicet, in addi. Spec. in titu. de instr. edi. §. Nunc verò aliqua, in ver. Et scias quòd inter relictā, in addi. incipiente, Ad istum casum. Quā additionem (vt dixi. 3.) Alexā. allegat in ead. l. Diuus, & commendat Iaso in ead. l. i. de Sacrosan. Eccle. in lect. col. vlt. Et eadem sequitur etiam Petr. de Peru. in tracta. cano. Ep. i. quæst. prin. 14. arti. Idemq; in effectu & respōsa tenet Panor. in rubr. de Testamē. † Nā maior pietas exercetur erga consanguineos pauperes, quā erga extraneos, vt in cano. Non satis. 86. distin.

Quem text. varijs in locis commendat Abb. signanter in cap. 1. ad fin. de Cohabita. cleri. & mulie. Vnde pater, quòd Ioan. And. & sequaces loquuntur in terminis adhuc fortioribus: videlicet in matre, cui non solum in bonis filij naturalis debentur alimenta, sed etiam legitima, vt patet ex l. Hac parte, ff. Vnde cognā. & ex l. Humanitatis, & l. fin. C. de Natu. libe. coniuncta glo. ordina. in l. i. in prin. ff. de Bono. pos. cōtra tabu. Quibus habetur, † quòd filius naturalis non habet legitimā in bonis patris naturalis, & a fortiori neq; pater in bonis talis filij. Secus in matre, vt in dict. l. Hac parte. Ad hæc in terminis facit quod tenet Franc. de Aret. in l. A filio hærede, in princ. §. de Legat. i. vbi expressè concludit cum Ange. in dict. l. Nam & si parentibus, & allegat & approbat. de cisionem prædictam Ioan. And. & tenet, quòd legatū factum à filio patri vel matri, tunc dicitur esse pium proprie & absolutè, quando pater & mater sunt pauperes, aliās non dicitur piū, nisi largè, & ita intelligit. l. Si extraneo, in prin. ff. de Vsufr. Et dicit se consuluisse in his terminis. Et istius intentionis videtur fuisse idem Bald. in dict. l. Illud, in prin. num. 1. eo. titu. C. de Sacrosan. Eccle. à vers. Quod intelligo verum, vsq; ad ver. Quid de eo quod relinquitur fraternitatis, &c. exclusiue. Neq; his obstat, si fortè diceretur, quòd Ioan. And. & sequaces loquuntur, quando fuit relictum matri pauperi per filium ad subleuationem vel sustentationem suam, hoc expresso, quòd relinquebat pro anima sua, & sic vt opinio Doctorum subintelligatur prout supra dixi, Ludo. Roma. concordare in prædicta auth. Similiter, quia ad hoc respō. quòd sicut quādo relinquitur filio, vel cōsanguineo diuiti expressim pro anima, legatum

Diluitur obiectū cōtra hæc generalē conclusiōem per quā fuit recessus à prædicta Bald. decisione.

Executur per dicta decisio Bal. vt procedat in casu de quo hic.

non propterea est pium vt attestatur Barto. Bald. Paul. de Castr. & Salice. in eadem l. Illud, in ipsius intellectu, pariat punctuali ratione nō est attendendum, an exprimat pro anima quādo fit filio pauperi. Solum enim considerat Docto. vt legatum dicatur pium, an relinquatur ad alimentā consanguineo pauperi, qui verè est pauper: & sic attendunt solum realem existentiam paupertatis: & tunc cōsatur legatum pium: an nō sit verè pauper, & tūc vt dicatur piū, non consideratur expressio pro anima: quia propter solum talem expressiōem non debet censeri pium. Argumen. text. singu. & eius quod Bar. per eum ibi ad fin. dicit in l. Si fortè, ff. de Castren. pecu. vbi probatur, † quòd veritas & substantia rerum nō mutatur hominum denominatione cum multis nota. concordantijs iurium & autoritatum Docto. traditis per Andr. Tiraque. in ope. retradus char. 273. nume. 34. cum sequent. Et ista est vera & solidā respōsio, & est cōmune præsuppositum Doctorum in dict. l. Illud, in saluatiōe glo. ibi, & Bald. & Docto. hic in eodem proposito. Et tenet etiam Ancha. consi. 191. Et ex his concluditur decisio Bald. de cuius discussione agimus, in dict. l. i. iure non probari, & consequenter non esse tenendam, neq; concordiam Romani esse solidam, vt superius dixi. Si autè velimus saluare prædictam decisioem Bald. in dict. l. i. potest dici, quòd Bald. loquatur in casu, vbi pater legat filio naturali alimentā propter Deum, vel pro anima, & non constat eum esse pauperem, vel fortè cōstat oppositum, id est esse diuitem. Vbi verò per probationes de hoc constitisset, scilicet, eum esse verè pauperē, non differtur Bald. quia veritas præualcat præsumptioni re-

sultanti ex naturali cōpassione sanguinis, in quā ipse fundat decisioem suam: quum præsumptiones veritati cedant, vbi de ea per probationes cōstat. l. Si non conuitij, C. de Iniu. & l. 3. C. de Li. præte. & in cap. Lator, qui filij sint legi, & in l. Siue possidetis, C. de Proba. cum alijs. Incumbit ergo huic filio illegitimo eidemq; legata tio alimentorum, si res in dubium reuocetur, onus probandi se esse pauperem, si velit legatum valere tāquam piū, & habere prerogatiuas pietatis proprie & exactè sumptæ. Et indubie si verba Bald. rectè ponderentur, loquitur proprie in hoc casu, cū sit notissimum, quicquid d. tetigi (postq; retuli decisioem Bald.) q. quādo verè cōstat de paupertate, nō videt pater idemq; testator habuisse animū compensandi cum debito, & sic eadē obligatio iuridica alēdi filium remanet in suo vigore & efficacia: ex qua quidē obligatione posset iste filius naturalis suo iure p officij iudicis agere ad alimentā, si eam viā prosequi maluisset. Nec non si vellet posset actionē ex testamento ad legatū alimentorum intendere, tamē debet esse contentus alterutro remedio, vt in l. Quod in hæ redē, §. Eligerē, ff. de Tribu. actio. Quod enim dicitur q. qñ creditori legat. debitor, videt in dubio legasse animo cōpensandi, vt tenet Bart. & Doct. in l. Huiusmodi, §. Cū pater, §. tit. i. opposi. 2. & in dict. l. Si cum dotē, §. Si pater, & Pau. de Cast. & Salic. Alex. Corneus & Moder. post Bar. Bal. & Doct. antiquos ibidē in l. Si cōpensandi, C. de Here. in ist. intelligitur nisi de voluntate testantis cōtraria constet. saltem per coniecturas. §. q. noluerit compensatiōe fieri secundum Barr. in dicta 2. opposi. in ver. Vel verius, prout in isto proposito constat: quia cū pater legat filio spurio verè pauperi potius

Tollit fundamentū supra factū per decisioem Bal. pealleg. Bal.

videat habere rōnē pietatis & aīe, q̄ sā-
guinis p̄ferre cōsiderationem. Et
ista sunt summē cōmēdāda ac memo-
rabilia: quia fortē, imō sine fortē, ali-
cubi nō ita reperient discussa. Et hæc
scripti dum primō legerē istū titū. Ex
quibus vnā cum alijs articulis confeci
quādam iuris allegationem, quā iuris
informationē vocāt. Et post longā &
acrem controuersia partium colligā-
tium in regia cācellaria diu depugna-
tā lata fuit sentētia in gradu vltimore
uisionis quā [de reuētia] vulgo appellāt,
per decem auditores eiusdem cancel-
larię, per quā fuit comprobata opinio,
quā superius fulsi contra Bal. in fauorē
cuiusdā notarij claustrī istius Salman-
tinę vniuersitatis, cognomento Fran.
Cornejo, pro quo ista & plura alia alle-
gaueram, & fuit reuocata quāsdā sen-
tentia quę aduersus ipsum primō fue-
rat lata in eodem regio auditorio in
priori gradu, quem [de uisita] appellant,
per quatuor auditores antequā meā
iuris allegationem vidissent: quia eam
post primam sententiam confeci Anno
domini. 1539. In ceteris autem ad
hunc articulum pertinentibus remit-
to me ad illam allegationem, quā hīc
inferere potuissē: sed quia videtur
mihi impertinēs speculatiōi, cui prin-
cipaliter in hac lectura ordinaria in-
cumbimus, alienas materias adiunge-
re supersedēdum. hac in re duximus.
Non enim in hisce lecturis ordinarijs
materię trahendę sunt p̄ capillos vsq;
ad immēsam prolixitatem, vt aliās in-
quit Arerinus stomachatus de p̄cep-
tore ipsius Ludou. Roma. in l. Scien-
dum, 11. colum. ff. de Verbo. obliga. &
vtinam prauis hic mos non inualu-
isset inter moderniores Hispanos, qui
hoc p̄textu replent chartas iuris alle-
gationibus impertinentibus. Et quod
magis condolendum est frōre perfri-
cta ceu corniculæ AEsopię alienis

plumis sese plebeculæ inficiæ ostentā
& venditant.

Redeundo ad p̄missa in quantū
19 glo. hic vult, q̄ quod nudus exequutor
nō habet actionem contra hæredem,
eam tenet Bart. extendendo eam etiā
ad non nudum, & sic ad mixtum, & di-
cit Rapha. istud communiter appro-
bati: licet ipse loquatur de exequuto-
re simpliciter, & non aperiat de quo:
sed satis est eū loqui generaliter, cum
comprehendat vtrunq;. Albe. tamen
in mixto videtur tenere quod habeat
actionem: & dicit hoc cōmuniter ap-
probati per Doct. antiquos in l. Nulli,
col. 4. C. de Epi. & cle. sed in quantum
allegat Specu. in titu. de Instru. edi. §.
Nunc verō aliqua, ver. & scias, quod
omnis exequutor qui recipit commo-
dum ex testamento habet actionem,
fallitur: Quia Specu. non ita generali-
ter loquitur, sed ibi primō loquitur de
participe in re legata, qui est legatari-
us, vt hic etiā tenet Bart. Et postea loquit̄
de exequutore, cui pro p̄mio legata
est falcidia, id est, quarta legatorum,
qui etiam est particeps, & cōcurrit cū
omnibus legatarijs in reb⁹ legatis. Ar-
gum. l. Linea margaritarum, j. Ad leg.
Falc. & ita intelligitur l. 4. titu. 10. Par-
tit. 6. in secundo casu, quem excipit, id
est de exequutore collegatario v̄ par-
ticipe in legato eiusdem rei, vel pluriū
rerum cum alijs legatarijs. Non autē
loquitur Speculator de exequutore
mixto, sed (vt dixi) in participē legato-
rum alijs relictorum: vel quādo in ea-
dem vltima voluntate fuit factum si-
bi legatum vnā cum exequutione, vt
in hac l. Si quis Titio, 1. respon. Et ita
etiam exponi debet verbū, [et] post-
20 tum in dict. l. Particē. Putarem tamen,
quod licet illa lex alios casus p̄ter il-
los quatuor ibi nominatos excludat,
quod esset supplenda per p̄dictam
opinionem, quā dicit esse communē
Alber.

Ad l. 4. et d.
10. Part. 6.

Albe. in ead. l. Nulli, scilicet, q̄ actio da-
tur mixto, exequutori: quia illa excep-
tio non excludit casus similes, vt per
glo. in l. Obz, C. de Præd. mino. cum
simil. & tradunt Alex. & Moder. in au-
then. Non licet, in illius extēsiōe, C.
de Lib. p̄re. Si autem opinio Bar. est
cōmunis, vt inquit Rapha. (p̄out eā
credo esse, & tenendam) vt non detur
actio, supplebitur ille casus mixti exe-
quitoris ad illam l. per officii iudicis,
vt hic extendit Bart. glo. istam, vt. s. in
prin. huius vers. Et redeūdo addidi. Et
quā Rapha. dicat, q̄ parum impor-
tat, vel competere actionem, vel offi-
cium iudicis: tamen dicendum est, q̄
imō multum secūdum Ioan. de Imol.
(q̄ etiā tenet opi. Bar. dū supplet de of-
ficio iudicis) p̄pter multas & varias
differentias, quę sunt inter actionē &
officiū iudicis, de quibus per Ange. &
Moder. in prin. Insti. de Actio. vt. s. di-
xi. Addendum est etiam ad p̄missa,
q̄ licet merus exequutor non teneat
hæredi cauere, vt in dict. l. Diuus, j. Si
cui plusquam per leg. Falc. tamē si nō
exequatur, tenetur ad restitucionem
pecunie, quā accepit p̄ exequutione
faciēda, vt in l. Si heres, ff. de Cōdi. ob-
caus. & ibi glo. dicit, q̄ si nudus execu-
tor facit id qd̄ ex pecunia fuit iustus
facere per testatorē, & min⁹ cōsumat,
pecunia residua potest ab eo similiter
condici, per l. Luci, §. Peto à te, ad fi. j.
isto tit. Et per hāc l. Si quis Titio, volē-
tē q̄ apud nudū executorē non debet
residere quicq̄ emolumentū, p̄t glo.
in eod. §. A te peto, intelligit, quā Pau-
de Casibi sequit̄, q̄ quis Bar. aliud velit.
Et ex d. l. Si heres cū glo. not. ibi Bal. &
idē Pau. q̄ executor vltimæ volunta-
tis tenet reddere rationē administra-
tionis: & si quid penes eū superest, te-
net restituere. Et dicit̄ esse casū quo-
tidianū, & est videnda glo. in d. §. A te
peto, aliās Peto à te, allegans in id bo-

Casus frequē
ter euēniens

nas ll. inter quas ponderādus est text.
in l. Quibus diebus, §. vlti. j. de Condi.
& demō. quem vnā cū alijs illa glo. al-
legat. Ex quo not. ibi Soci. vlti. not. q̄
vbicūq; pecunia relinquitur, vt ex ea
aliquid fiat, vel construat, tota est ex-
pēdenda: neq; debet aliquid ex ea ce-
dere lucro legatarij, quod dicit proba-
ri ex illa litera in verb. [Consumeretur] sed
ista ponderatio Socini videtur quodā
modo repugnare omnibus ll. allegatis
in glo. in d. §. Peto à te. Nam si semper
tota pecunia est consumēda, quonā-
modo illa ll. poterunt verificari dicē-
tes, seu quatenus dicunt, q̄ residuum
eius quod nō consumitur cedit lucro
hæredis, & non ministri ad cuius on⁹
fuit iniunctū, vt consumere? Et quia
iste artic. est quotidianus, & non bene
resoluit̄ per Doct. ex dictis scribentiū
collectis ad instar distinctionis p̄ Vin-
cent. de Peru. post Alexā. ibi, in l. 1. §.
De impensa, j. Ad leg. Falc. videntur
in eo tres casus considerandi. Primus
est, quando testator iussit certam pec-
unię quantitatem expendi in re ali-
qua, vel in aliquo opere: & tūc ille, cui
fuit iniunctū onus; expēdendi, debet
totam pecuniam expendere secūdū
Rapha. Cu. Alex. & Vincen. in eod. §.
De impensa, contra glo. ibi, & ita loqui-
tur tex. ponderat⁹ per Soci. in ead. par-
te, [Consumeretur] in dict. §. si legis Qui-
bus diebus, quo casu videt̄ non debe-
re fieri vim. An habēs onus expēdē-
di pecuniā per testatorem taxatā, sit
legatarius p̄out erat in dict. §. vltim.
vt quia verba dispositiua fidei cōmissi
fuerunt in eum collata; secūdū com-
munem doctrinam Bart. & Doct. hic:
An verō sit nudus minister. Secūdus
casus est, quando testator non tax-
auit certam quantitatem pecunię
consumendam, sed tantum designa-
uit opus, in quod expēdi deberet, tali
designatione: quę verisimiliter infer-

Resolutio
memorabi-
lis in hoc ar-
ticulo, asidua
contingit
per distinctio-
nē trium ca-
sum.

ret designationem quantitatis expendenda, ut quia dixit, volo, quod hæres meus præstet Titio pecunias, ad extruendum tale ædificium talis longitudinis, latitudinis, & formæ, tali loco, & situ: & tunc etiam videtur saltem effectum, & re ipsa taxata certa quantitas pecuniæ, id est ea quæ taxabitur, vel declarabitur pro tali ædificio extruendo, & ut in eo cõstruendo expendatur. Et in hoc casu prout in præcedenti tota est expendenda, cū paria sint, vel testatorẽ à principio quantitatẽ exprimere, vel ex post facto eiusdem quantitatis fieri declaratione: & sic nõ potest tractari de residuo pecuniæ nõ cõsumptæ: cū (vt dixi) tota pecunia, quæ fuerit declarata ad talis operis constructionẽ, sit expendenda & consumenda. Nam quemadmodũ in casu præcedente quantitas à principio de se est certa: ita hoc casu debet cõseri certa, habita ratione sumptus, & valoris ædificij ad quãtitatẽ expendendã: licet non taxatã per testatorẽ à principio. Quia (vt dixi. §. proximẽ) vterq; casus habet parem rationẽ, vt probatur ex. l. r. 2. rñ. §. eo. cum l. fi. in ratione sui, C. de Falsa causa adiect. lega. vbi id notat Bald. Sali. & Cor. & facit quod Bart. notat in l. Ait prætor, §. r. per illum tex. vbi multa tradunt Alex. Iaso, & Vincen. ff. de Reiudi. & quod notat Bart. in l. Vna, nu. 4. C. de Senten. quæ pro eo quod in te. profc. Nam & in bono simili, & ad hanc rem satis conducẽte, habemus quod qui promittit interesse, verẽ & propriẽ promittit eã quãtitatẽ, quæ postea probabitur pro interesse, vt tenet singularitẽ Bald. cõsilio. 212. cui initium, Ea quæ veniunt, & c. libr. 5. motus ratione quæ ex dictis iuribus sumitur: scilicet relationis de vna dispositione ad aliã. Sequitur Decius commendans con-

Singul. not. ad promissiones quæ sunt quotidiæ, de inter esse implicitis, & simpli-

silio. 449. col. fi. & cõsilio. 539. col. ii. etiam si. sic in proposito nostro testator iubendo extrui ædificium certæ formæ & structuræ, conditionis, ac qualitatis, videtur à primordio exprimere implicite valorem & sumptũ ex post facto declarandum ad ipsius ædificij necessariam cõstructionem seu cõfectionem. Cũ itaque forma sit in se indiuidua. l. Si is qui, 400. §. Quidam legata. Ad l. Fal. non videretur defuncti voluntatem adimpleri posse: nisi operẽ (secundum formam per eum designatã) consummato, ac examulsum perfectõ: & in antecedens necessarium tota pecunia ad illud extruendum necessaria consummeretur.

Tertius casus est, quando nõ cõstat de taxatione pecuniæ relicte per testatorem ad expendendum, vt quia non fuerit certa per se, vt in primo casu: neque per relationem ad aliud, vt in secundo casu proximo præcedenti, id est per relationem ad ipsum opus vel ædificium certæ formæ designatæ cõstruendum. Vt puta quia testator forte iussit hæredem dare Titio certam pecuniam ad aliquod mediocre ædificium cõstruendum: vel ad aliquod opus faciendum arbitrio ipsiusmet Titij: vel forte legata fuit sibi certa pecunia simpliciter & absolute ad monumenti extruentionem, vel ad capellam, vel sepulturam extruendam. Tunc enim videntur posse verificari omnes leges in gloss. allegatæ in dicto. §. Peto à te, vnã cum casu eiusdem. §. vt fiat distinctio secundum glo. & Paul. ibi, & secundum prædictos Doctores in eodem. §. de impenfã: videlicet, quod si Titius grauatus expendere, sit legatarius: possit retinere superfluum. Sin autem sit nudus minister, minimẽ: sed residuum redit

citer facta de ipso potest liquidatione per probationes.

dit ad hæredem. Argument. etiam istius legis. r. respon. & l. Quæ de tota, in princi. cum si. ff. de Rei vendica. Simile tamen ad primum casum præcedentem quàm ad suprã proximũ, videmus, ¶ q. si alicui relinquatur. c. pro alimentis, & non habeat necesse expendere, nisi quinquaginta: quod reliqua quinquaginta debent cedere commodo ipsiusmet alimentarij, secundum Alberic. in l. Cũ oportet, in princi. C. de Bon. quæ libe. per text. not. in l. Creditor, §. Si inter maritum, ff. Mãdari: quia eo casu est merus legatarius. Quem tex. commendat etiam Ioan. de Ana. in cap. Salubriter, col. 2. de Vsur. & statim ille text. ibi dicit secũs esse: si esset nudus minister, vt ibi Bald. summat. Et sic in casu illo, vbi onus alimentorum fuit ipsius mariti, & vsuræ dotis præstabantur ei per focerum mera contemplatione eiusdem mariti, id quod superest, cedit lucro ipsiusmet mariti: secũs si esset nudus minister & sic cõsonat præmissis. Et idem quod Albe. tenet Bald. post Oldra. in l. Lucius, la primera, §. eod. non allegans dictum. §. Si inter, sed l. Lucius, j. de Alimen. & ciba. lega. Vel potest breuius dici ad prædictam l. Quibus diebus, §. fina. & de plano ad illum sic responderi: quod siue ille qui tenebatur pecuniam consumere sit hæres, siue legatarius, siue nudus minister, aut exequutor: si id in quo est expendenda, non æquẽ bene seu commodẽ potest fieri, secundum quod testator disposuit, nisi tota consumatur: potest adigi & compelli ad eam consumendum, id est totam expendendam. Tamen talis pecuniæ residuum, vbi non esset necessarium totam consumere, non remanebit apud exequutorem nudũ: sed apud hæredem vel legatarium, à quo relictum fuerit fideicommissum

Alta resolutio particularis quoad casum, d. l. Quibus diebus, §. si. solũ nõ relata.

vel onus talis pecuniæ expendendũ. Quæ omnia sunt singularitẽ memoranda: quia non tanguntur per aliquem scribentium hinc: & tamen eueniunt ex facto assidue.

Et quatenus Bart. hic ante finem, in ver. Aduerte, tenet, quod quando testator iussit bona sua dari pauperibus: & ad volũtatis suæ executionem nominauit aliquem exequutorem: talis exequutor obtinet vicem hæredis. Et inter alia adducit Innocent. in cap. Cũ tibi, de Testament. vbi Innocent. istud tenet, in tertia lectura, & remittit Barto. se ad quæstionem, quam ipsemet disputauit, incipientem, Filium aduultum, quæ est tertiadecima in ordine, vbi istud tangit in princip. solutionum. Addendum est, quod Bart. mer tenet idẽ quã hinc per eudẽ tex. & autoritatẽ Innoc. in eo. cap. Cũ tibi, in l. Alio, numer. 6. j. de Alimen. & ciba. lega. vbi etiam ponderat in idem text. à sensu opposito. Et idem Barto. in l. Hæreditas ad Statium, j. de Hæred. instit. & idem effectu videtur tenere Barto. met, in l. Illa institutio, in ver. pe. eod. titu. Et licet videatur loqui in casu diuerso: quia præsupponit institutionem fuisse expressẽ factam de pauperibus: nihilominus tamen ex dictis eiusdem Barto. in prædicta disputa. constat, parum, aut nihil referre inter vnum exemplum, & aliud quoad istum intellectum cap. Cũ tibi, quem Barto. hic retigit. Nam secundum istud exemplum Barto. hic, pauperes censentur virtualitẽ instituti, & exequutores sustinent vicem hæredum. Reuera tamen, quando testator expressim instituisset pauperes, non esset casus dubitabilis. Quamobrẽ Barto. rectẽ intellectus in dict. l. Illa institutio, loquitur de pauperibus nouiter nomi-

Agitur hoc §. de intellectu Decretal. difficil. Cũ tibi, de Testament.

nominandis à commiffario, vel exequutore ab eo deftinato. Et idem quod .ſ. in intellect. prædictæ decretalis vult idem Bar to. in effectu in l. Centurio, nume. 2. l. 3. de Vulga. & pupi. vbi poſt Innocen. in eodem. c. Cum tibi, ad fin. dicit, quòd quando nullus alius eſt hæres, exequutores commiffarij quibus fuit iniunctum, vt bona inter pauperes distribuere, habentur loco hæredis. Quod etiam ante Barto. tenuit Roſre. Beneu. quem Barto. commemorat, in titu. de Actio. ex teſtamen. colū. 2. in verſic. Quid erit, vt ſæpe contingit, vbi iſtud eleganter declarat: quauis non meminerit prædictæ decretalis, Cum tibi, quòd eſt mirandum. Et vltra Bart. addendum eſt, quòd alium intellectum ad tex. in dicto ca. Cū tibi, tenet ibi Inno. qui eſt. Quòd ille videtur ad pias cauſas teſtatur: etiam ſi non diſpoſuit aliquid ſpecialiter, ſed ſolummodo dixit, quòd committere voluntatem ſuam alterius diſpoſitioni: & talis commiffarius, qui hæredis loco habetur, debet reſtituere pijs cauſis. Quem intellectum præſupponit etiam gloſſ. ibi in cauſa poſitione: licet poſtmodum loquuta fuerit multum generaliter. Eandem etiam intelligetiam tenet ac declarat ibi Ioan. And. in Noue. & poſt eum Cardi. Florent. & Ioan. de Imo. & expreſſius declarat Panorm. ibi dicēs, quòd per talem commiſſionē videtur teſtator velle omnia de quibus aliter non diſpoſuit, erogari in pias cauſas: etiam ſi in commiſſione id non expreſſerit: & ita conſonant prædicti omnes Docto. in relatione prædicti intellectus. Et inquit idem Panorm. ibi, quòd Innocen. met poſtea illum intellectum declarauit in quadam additione noua, & quòd eſt communis intellectus. Legiſtarum

& Canoniſtarum. Quem etiam apertiffimè tenet Bald. in l. Exequutore, nume. 7. C. de Exequutio. rei iudi. vbi appoſitè & notabiliter eum declarat, & Ange. & Ro. in l. Captatorias, C. de Teſtamē. mili. vbi Corne. 3. colum. in verſic. 7. lectura afferens eum eſſe communem. Et eundem etiam tenet Ioan. de Imo. in l. Captatorias, colum. 3. 3. de Hære. in ſtitu. & eundem dicunt prædicti Docto. quòd videtur voluiſſe idem Bar. in l. Theopompus. 2. colum. num. 6. j. de Dote. præ. in verſic. Fallunt prædicta, iunctis verſic. præceden. Si tamen ibi bene aduertatur Barto. ſeſe non declarat: quinpotius videtur tenere præcedentem intellectum. Nā ibi Bar. non vult aliud, niſi ſolummodo, quòd in relictis ad pias cauſas valet commiſſio voluntatis ipſius diſponentis in ſecreto voluntatis alienæ: & ſic nihil appetit, imò vult vnum, quòd eſt cōtra mentē omniū tenentium cōmunem intellectū: in quantum dicit, valere captatoriam voluntatem ad pias cauſas, quòd eſt falſum ſecundum Bald. in dicta l. Captatorias, C. de Teſtamen. mi. & in repetitione l. 1. nu. 6. contra. Cy. ibi, C. de Sacroſan. Eccleſijs. Et licet communis opinio ſit cum Bart. ſecundū Alex. in eadem l. Captatorias: tamen Iaſo ibi ad fin. & bene, tenet priorē opinionem, quæ eſt verior proculdubio: quicquid teneat Barto. & ſequaces: ſcilicet, quòd imò non valeat. Imò eſt impoſſibile ſecundum iuris & rationis naturalis regulas valere. Vi. quæ trado. j. hac. l. in verſic. Declaratur ſecundò.

Et vt reſapertius manifeſtetur, diuerſitas ſeu differentia inter hos duos intellectus Innoc. 3. memoratos extat in hoc: q. ſecundū primū intellectū † diſtributor vel exequutor

Declaratio diuerſitatis que eſt inter prædictos duos intellectus de hæ. decreta l. Cū tibi.

tor à teſtatore nominatus fungitur vice hæredis, non tamen eſt hæres, ſed ipſa met pia cauſa: & interim quòd illa nominatur ab eo, & ſit inter pauperes diſtributio, commiffarius (vt modò dixi) ſuſtinet vicem & locum hæredis, prout eſt de intentione Barto. in plerisque locis ex ſuprà allegatis, & declarat Roſre. in loco ſuprà p me citato. Sed ſecundum alium intellectū Innocen. ſuprà relatum, qui eſt communis, vt iam dictum eſt, commiffarius ſeu executor eſt hæres directus nomine: & pauperes ſunt tanquam fidei commiffarij vniuerſales, & ſic velut hæres vriles. & eſt multum ponderandum, quòd ſecundum vtrumque intellectum iſta diſpoſitio nō eſt captatoria voluntas: ſed duntaxat exequutoria, & ſic paria ſunt dicere committo voluntatem meam extremam alterius diſpoſitioni & mandare quòd bona mea diſtribuantur inter pauperes ſecundum Bald. in dict. l. Exequutore, num. 7. Sicque appareret aperte veriorē eſſe opinionem Bald. & Iaſo. quam ſuprà proximè tenui contra Barto. & communem, q. etiam ad pias cauſas captatoria diſpoſitio, vel voluntas (diſpoſitio in quā) nō valet: ſed ſolū exequutoria. Vide quæ dicam infra in verſu, Declaratur ſecundò.

Declaratio prima intellectus Inno.

Declaratur primò prædictus communis intellectus Innocen. & Docto rum, vt procedat, niſi teſtator haberet filios vel alios ſucceſſores, quibus legitima in bonis ſuis deberetur: nā tunc commiffarius debet arbitrari quòd filij ſint hæres, vel capiant bona. Sed eo caſu non poſſet cadere vel adaptari, quòd ille commiffarius ſit hæres etiam nomine tantum, prout eſt quando pauperes ſunt eligendi, ſecundum Cor. in prædicta l. Captatorias, in eadem ſeptima lectu. Et vo-

luit dicere, quòd filius dicto caſu erit hæres vniuerſalis ac pleno iure: & ſic re & nomine, & poteſt tanquam præteritus rumpere prædictam diſpoſitionem vel teſtamentum. Sed vltra eum forte poteſt dici, quòd licet eo caſu filius ſit præteritus, & prædicta commiſſio & inſtitutio virtute ipſius facta rumpatur: ſi tamen in teſtamento, vbi commiſſio fuit facta prædicto exequutori, eſſet clauſula codicillaris appoſita: tunc id quòd ſuperflueret à legitima: videlicet, quantum bonorum, eſſet per talem filium piæ cauſæ reſtituendum: quia ſecundum cōmunem Docto rum ſententiam contra gloſſ. ibi in authentic. Ex cauſa, in ver. Cætera, C. de Libe. præter. clauſula codicillaris inter alia de iure cōmuni antiquo operatur repetitionē à venientibus ab in teſtato: etiā quando teſtamentum rumpetur ex cauſa præteritionis, vt in l. Generaliter, §. Ex teſtamento, de Fideicommiſ. liber. quam in id dicit eſſe ſingul. Ioan. de Imol. in l. Filio præterito. 23. colum. ſuprà de Iniurto rupto irritoque facto teſta. An autē hodie iſtud ceſſet per authentic. Ex cauſa, tangit gloſſ. in eod. §. Ex teſtamento, & poſt eam Bened. à Plum. vid. ibi.

Declaratur ſecundò prædictus cōmunis intellectus, vt reſtringatur ad caſum vbi commiſſio facta eſſet diſpoſitioni, vel arbitrio alterius: & ita procedit prædicta decretalis communiter intellecta. Secūs ſi commiſſio eſſet facta in alterius ſimpli cem voluntatem, ſecundum Barto. in reper. l. prima, nume. 63. cum ſequent. in verſi. Tertiò quæro, C. de Sacroſanct. Eccle. in quo puncto de voluntate patet non bene allegare Abbatem Panormit. Barto. ibi in eodem cap. Cum tibi, dum refert Bartol. ibidem tenere prædictum intel lectū

Declaratio ſecunda intel lectus Inno.

lectum. Innoçen. 2. que in suprà dixi
 sepius esse communiter approbatū,
 & illam declarationem Barto. in di-
 cto versu. Tertio quæro; sequitur
 Alexand. in eadem l. Captatorias,
 num. 8. & ibi. la. nu. 13. ita transit
 dicēns: eam esse singulariter notan-
 dam; & quod eam tenet Rapha. Cu-
 ma. cōsilio. 205. in cipiēte, Magister
 Ioānes. Et reperio ultra eum quod
 idem tenet Lauren. Calca. cōsilio.
 108. in cipiēte; In causa. colū. penū.
 & in. precedente cōsilio. in princi.
 Vul. ergo Barto. quod interpretatio
 iuris canonici, volentis quod illa cō-
 missio intelligatur esse exequutiua
 vel. distributiua ad. pias causas; ha-
 beat locum; quando fit per verbum
 importans arbitrium: non autem
 quando fit per verbum importans
 simplicem & iuram voluntatem.
 Idem tenet Ioan. de Imo. in prædi-
 cta l. Captatorias, suprà de Heredi.
 institū. colū. penulti. & in eo. ca.
 Cum tibi, & Cor. in dicta l. Capta-
 torias, colū. 3. C. de Testamen. mi.
 vbi hoc limitat nisi commissio in vo-
 luntatem alterius simplicem de vo-
 luntate seu voluntatis testatoris ef-
 fer facta descendenti soli successore
 ab intestato. Nam tunc talis commif-
 sarius futurus esset hæres in sua legi-
 tima: & superfluum à legitima; quod
 est. hodie, quintum, deberet resti-
 tuere pijs causis. Idem quod Barto.
 in dicto versu. Tertio quæro (vt ad
 eum redeam) tenet Bald. in eadem
 l. numero 6. in versu. Iuxta hoc quæ-
 ro, an in relictis ad causas pijs. Ex
 quorum Doctorum cum Bar. tenen-
 tium aperta intentione patet esse ve-
 rum, quod suprà dixi: scilicet, capta-
 toriam voluntatem non valere ad
 pijs causas contra communem & er-
 roneam allegationem fieri solitam
 de prædicta decretali Cum tibi, de

Testamen. Et circa prædictum com-
 munitim principalem intellectum
 ad eandem de cretalem vi. not. Soci.
 cōsilio. 49. in cipiēte; Viso in stru-
 mento mandati, voluntatis; vbi illum
 declarat, & extendit. Sed contra præ-
 dictum communem intellectum videtur
 ob stare hodie decisio noua in
 l. Tauri; quæ est l. 3. quatenus dis-
 sponit, quod quando motibundus
 dedit alicui facultatem solummodo
 ad faciendum testamentum, veni-
 entis ab intestato admittantur ad
 vniuersam hereditatem; siue ad suc-
 cessionem vniuersalem: eo duntaxat
 ex cõpto, quod commissarius po-
 test disponere de certa parte bono-
 rum; scilicet, quinta circa exonera-
 tiones defuncti: quas sermone vul-
 gari appellamus [Desargos] & circa
 alia de quibus ibi. *Intelle. l. 3. in l. Tau.*
 Sed potest responderi primo, quod
 esto quod l. illa disponderet contra
 ius canonicum, & sic contra illam
 decretalem, communiter (vt dixi) ac-
 ceptam in materia piarum causarū,
 etiam in foro seculari non esset fer-
 uanda, vt singulariter declarat Bart.
 loquens in indiuiduo in hac mate-
 ria piarum causarum, in repet. dictæ
 l. primæ, colū. 2. C. de Sacrosanct.
 Ecclesi. *Respon. 1.*
 Secundò responderetur, quod in-
 tentio illius l. non fuit, neque cen-
 feri debet fuisse disponere in aliquo
 contra ius canonicum illius decre-
 talis, secundum sepe dictum com-
 munitim intellectum acceptæ: sed
 illius l. propria intentio fuit decide-
 re; quod si disponens committat so-
 lummodo alteri facultatem facien-
 di testamentum proferet dispen-
 te, &c. quod cum talis voluntas sit
 captatoria, quod patet quia commit-
 titur alteri voluntas interior & cre-
 tala ipsius disponētis, quod manife-
 statur

Intelle. l. 3. in l. Tau.

Respon. 1.

Respon. 2.

statum clarè per istam vocem, testamē-
 tum, prolata in commissione confe-
 ctionis dispositionis, quæ significat
 testationem & declarationem men-
 tis disponentis, vt in prin. Inst. de Te-
 sta. q. quauis talis dispositio non va-
 leat in totū, id est eo modo quo testa-
 tor disposuit, & voluit: tamē secundū
 dispositionem aliarum l. regiarū, scili-
 cet Fori remanet valida quoad distri-
 butionem quintæ partis bonorum p
 anima, & pro exonerationibus con-
 scientiæ defuncti, de quib⁹ lex illa præ-
 sumit testatorem fuisse memorem ac
 prouidisse; si per se ipsum testamen-
 tum confecisset explicitè & discretè.
 Et ob id lex illa taxatiuè dixit, [Sino so-
 lamente le dio poder, &c.] quasi dixerit, fuit
 simplex & captatoria volūtas. Tamē
 casus in dicto cap. Cum tibi, secundū
 communem acceptionem, est admo-
 dum distinctus a casu prædictæ l. Tau-
 rine; quia quādo testator confert vo-
 luntatem in alterius dispositionem,
 prout est in casu eiusdem decretalis,
 non est voluntas captatoria, vt prædi-
 xi, cum ius canonicum potius inter-
 pretertur, quod iste sit hæres nomine
 tantum institutus ad distribuendum
 in pijs causas, quàm quod sibi com-
 missum fuerit suæ voluntatis secretū,
 vt inquit Bald. contra Cyn. in dicta
 l. prima, in repet. num. 10. & in dicta
 l. Captatorias, colū. 2. & declarat
 Bald. mot in eadem l. Executorem, in
 loco. 3. citato, dicens: quod in quan-
 tum text. in dicto cap. Cum tibi, di-
 cit [Voluntatem] denotat substantiam vo-
 luntatis, quæ non potest esse nisi for-
 ma substantialis & consensus. Vnde
 quod in eodem cap. sequitur (disposi-
 tionem) debet intelligi, scilicet exequuti-
 uam, vt ibi latius per eum. Et licet
 ista solutio procedat: tū prædicta
 proxima solutio videt potior, quæ fuit,
 quod in foro canonico illa lex non sit

Attē ad hęc disidētiam inter præfata l. 3. Tauri. & dispositiōē, c. Cū tibi, secundū quēm intel.

seruanda, neque in foro ciuili, vt po-
 te contra libertatem Ecclesiasticam
 disponens, quæ quidem libertas versa
 tur in tuitione piæ causæ. Et ita aliās
 allegabam in contingētia factū coram
 iudicibus supremæ curiæ, sed non
 potui obtinere: quia inhererunt di-
 ctæ legi Taurinæ, vt Bononienfes car-
 rotio, nihil aliud speculantes super
 his quæ supradicta sunt, quæ etiā fue-
 runt eis allegata super intellectu præ-
 dictæ decretalis. Quamobrem postea
 insistendo in eiusdem decretalis in-
 tellectu dum tertio loco interpreta-
 rer istum titulum, curavi adhuc eni-
 xius sustinere differentiam, quam su-
 præ feci inter dictam legem Tauri, &
 dictam communem lecturam, quam
 superius sepe retuli ad illam decreta-
 lem. Quia vt declarat Bald. in prædi-
 cta l. Executorem, in effectu illa com-
 missio de qua in prædicta decretali,
 nō est captatoria, sed potius quedam
 dispositio exequutiua: & sic (vt supra
 dixi) idem est hoc modo committe-
 re: scilicet, committo voluntatem meā
 tuæ dispositioni, ac si dixisset, vel mā-
 dasset bona sua distribui, non dicen-
 do in quem: quia talis distributor in-
 telligitur hæres institutus, vt resti-
 tuat piæ causæ. Sed in casu l. Tauri,
 (vt sepe est dictum) non committi-
 tur voluntas dispositioni alterius exe-
 quutiue seu distributiue: sed commit-
 titur secretum voluntatis dispen-
 tis per illa verba, scilicet, vt commif-
 sarius faciat testamentum pro comi-
 mittente, quod quidem testamen-
 tum (vt supra dixi) est mentis testa-
 tio, id est ipsius declaratio, atque ma-
 nifestatio. Præterea, testamentum
 est iusta sententia voluntatis nostræ,
 vt in l. 1. suprà de Testam. & sic dum
 committitur factio testamenti, com-
 mittitur nuda voluntas, & ex conse-
 quenti est captatoria dispositio.

De eadē

Ad

De eadē re.

Ad hæc, Testamenti conditio vel confectio debet esse omnino libera, vt in l. 1. C. de Sacrofan. Ecclē. & in l. Illa institutio, §. de Hæc. instit. ergo libera voluntas est ea, quæ committitur per commissionem factionis testamenti. Præmissis opitulatur prædicta solennis decisio Barto. in dict. l. 1. in repe. col. 12. vbi tenet (prout etiā. §. retuli) in ver. Declaratur. 2. post princip. Quod communis intellectus ad illam decretalē non procedat, quādo commissio esset facta per verba mere volutiua, & sic captatorio modo, & consequenter in casu dictæ l. Tauri, est voluntas captatoria: & ideo non valet nisi in quinto bonorum per l. forti, & alias leges istius regni, disponentes, quod quintum bonorum sit deputatum pro anima, vel quod expensæ pro anima sint ex eo deducendæ. Et in quantum postea in eadem l. Tauri, dicitur, quod si non extant cōsanguinei, omnia distribuuntur in pias causas, intentio illius legis est, quod captatoria voluntas, etiam non expressa pia causa, valet ad pias causas, quando non superfunt venientes ab intestato. Vel melius, ac resolutius loquendo summa intellectus illius legis Tauri est, quod captatoria voluntas non expressa pia causa, non valet: nisi quo ad quintum bonorum extantibus successoribus ab intestato ipsius disponentis. Sed eis non extantibus, valet quo ad omnia bona. Et cōsidera quod ex quo ibi referuatur quintum bonorū, datur intelligi, quod illi successores ab intestato debent esse tales, quod eis debeat legitima, id est descendentes quæ per leges regni hodie sunt quatuor partes bonorum exquinque partibus, quibus tota hereditas constat, secundum prædictarum legum supputationem: aliās ad quid referuaretur venientibus ab intestato, si non essent

De eadē re.

de necessarijs quatuor partes bonorū de quinque, cum eis non debeat legitima. Quocirca Doctores in dict. cap. Cum tibi, post Inno. non faciunt vim in venientibus ab intestato, nisi sint de his quibus legitima debet. Et ideo lex illa dum dicit, [Venientes ab intestato, o parientes], melius & proprius iuxta prædictas Doctores declarationes dixisset, [o descendentes.] Sed ex quo communis litera illarum legum sonat, [Parientes], attento vsu cōmuni loquendi qui precipue est attendendus. l. Librorum, §. Quod tamen cassius, j. tit. 1. & l. Cum de Ianionis, §. A sinam, j. de Fundo instru. intelligitur de transferalibus. Ex tantibus autem filijs de iuris rigore dicendum est, quod cum per talem commissionem absque nominatione eorundem factam censetur præteriti: possent postea rumpe declarationem, quæ per talem commissarium fieret: & de rigore iuris admitteretur non tantum ad legitimā, sed etiam ad quintum bonorum residuū: & sic ad omnia bona. Quia nullitas vltimæ voluntatis nō potest subesse pro parte: cum ipsa dispositio vltima in semetipsa sit prorsus indiuidua. l. Si is qui, & l. Vnum testamentum, §. de Testa. vbi Bald. Pau. de Castr. & Aret. notant. Sed de æquitate fauore animæ putarem, quod etiam hoc casu dict. l. Taurina seruaretur, quoad expendendum quintum bonorū in pias causas. Et ita generaliter practicitur. Quæ practica (vt dixi) potius procedit ex æquitate fauore animæ: quàm de iuris rigore, & ratione stricta, vt aliās latè deduxi in quadam iuris allegatione. §. per me citata, quam feci pro magistro Oliua huius Academiæ Rectore quondam, qui ferè per eadem verba fuit relictus exequutor ad quodam disponente. Cætera in materia istius legis tangente executiones vltimarum

Practica hodierna.

rum voluntatum videnda sunt in locis. §. memoratis. Hic autē satis est ac super attingisse principalia istius l. puncta, quoad eius declarationē: nec non eorum quæ per Bart. & Doct. hic traduntur. Nunc autē quia super hæc glo. sepe facta est mentio piarum causarum, obiter notandū duxi, quod apud iuris tam Pontificij quæ Cæsarei, qui vulgum in hoc sequuntur, peritos pietas accipit, p actibus misericordiae. Quia Deus testat hos actus pietatis sibi placere. Et ex hoc dicitur pius secundū Beatum Thomā. 2. 2. q. 101. arti. 1. vbi loquitur de vulgo, & ita capit glo. hic, in quantum dicit post principium (vt. §. annotaui) idē esse relinquere ad pias causas, & pro anima, vel ad ipsius subleuamē & adiutoriū. Et illud proprie apud nos dicitur relictū piū, vt dixit Bal. in loco sæpius. §. allegato. l. in l. 1. de Sacrofan. Ecclē. & patet ex remissionibus cōferentibus ad istā gl. §. deducis, & declarat Dec. in consil. 72. §. allegato. Et patet etiā ex discursu eorū quæ affatim tradit Roma. in repe. Auth. Similit. C. ad l. Fal. Et ista pietas apud nos est ea, à qua denominat causa pia: quāquæ & in pluribus iuris partibus aliter. i. largo modo, sumat pietas, vt in l. Nam etsi parentibus, in prin. ff. de Inoffic. testa. vbi Angel. & Doct. & in l. 1. C. de His quib. vt indig. vbi idem Angel. & in l. fin. §. Illo proculdubio, C. de Necessarijs ser. hē re. in sti. vbi Bart. Bald. & idem Ange. & alij Doct. Et ita generaliter assumunt Latini: in quantum dicunt, quod pietas diriuatur à verbo Pio, quod est idem quod colo: & sic designat cultum diuinum in genere. Et eam eodem modo describit Beatus Augustinus. Et quāquæ dicatur, quod ista est proprie pietas: tñ apud nos proprius & strictius sumitur (vt dixi). Ica quæ cōcernit salutem animæ tantummodo.

Vnū non omittā ad huius l. materiā, nec non legū Tauri de exequutorib, vel cōmissarijs loquentium hic referre: videlicet, in non valere dispositionē testatoris disponentis, quod exequutor ab eo nominatus possit aliū loco sui substituere, secundū Ioan. And. in c. 1. de Procura. in Noue. Et hoc cōmē. Bald. in Margarita, in versic. Exequutor. 4. Vi. tamen eundē Bald. in eodē c. 1. col. si. præsupponentē contrariū: neque facientē mentionē de Ioā. And. ibi. Sed forrē loquitur primo exequutore existente in habili. Cogita, quia importat ad declarationē & intelligentiā l. 3. 1. Tau. Vltimō in quātum Albe. hic exponendo text. post antiquos in versic. [Idem est.] vult, quod si relinquatur Titio nō mero & nudo ministro vsufructus restituendus per eū Meuius: quod mortuo Meuius, in vita testatoris remaneret vsufructus apud eundē Titium referendo istū versic. ad primū respōsum: secus si referatur ad secundū, vbi Titius esset merus ac nudus minister. Itaq; est hic sing. tex. iūsto: r. rñso, ponens casum, in quo vsufructuario mortuo, vsufructus non redit ad proprietatē: sed remanet apud eū à quo fuit eidē derelictus. Nec mirū, quia vsufructus nunquā incipit aliās lumere esse vel. valorē in persona Meuij: & vsufructus non potest finiri, anteq; incipiat esse, vt est regula naturalis patens ad sensum: & eā etiā ponit Iurecōsultus in l. Titio vsufructus, §. de. Cōdi. & de. Et in l. Titio cū morietur, ff. de Vsufructu. Ex qua l. Titio vsufructus, nō ibi Pau. de Cas. quod vbi non cadit habitus, non cadit priuatio, quæ fuit nota Bal. per eādem l. in Authen. Ex causa, col. 1. C. de Libe. prate. & idem probatur ex l. Si decem cū petiero, ad fi. vbi notat Moder. l. Iaso, ff. de Verb. oblig. Hinc per contrarium est, quod si in casu istius

Notabile materia exequutorum.

Attē. aduertent.

Redit ad declarationē text.

Alas decē.

N l. rñso,

1. r. nro, semel fuisset post mortem testatoris (& sic usufructu iam formato) idem usufructus per Titium Meuius restitutus, etiam si Titius esset legatarius, Meuius postea mortuo, non rediret usufructus ad Titium: sed ad proprietatem. Quia existentia & defectus ipsius usufructus consideratur ex persona fideicommissarii. Argumento l. Si quis usufructum, de Usufru. lega. hic in glo. allega. Et quia iste text. loquitur in fideicommissio defecto à principio, vel si. ex post facto: scilicet, quando fideicommissarius, etiam si post mortem testatoris viueret, tamen non agnouisset fideicommissum, & ita obijisset. Et ista sufficiant in huius l. principij interpretatione.

§. Si hæres.

Si hæres damnatus esset decem vni ex libertis dare, & non constituerit cui daret: omnibus eadem decem præstare cogendus est.

Simatur iste text. vt per Barr. & Doct. qui omnes videtur habuisse literam, quã noshabem. l. [Cõstituerit] vt patet ex glo. quatenus opponit de l. proxima præceden. ad fin. cum qua omnes Doct. sentiunt, intelligentes istum tex. in legato relicto alicui incerto de certis, quem hæres elegisset, & sic est electio, & hæres in eligendo habet liberam facultatem gratificandi cui uoluerit vsque ad litis contestationem, secundum Barr. etiam postquam semel incurrit morã post interpellationem extraiudicialẽ sibi factam per legatarios, secundum eundem & Pau. de Cast. Sed in aliquibus

libris, habetur in hoc tex. litera, [Cõstituerit.] quam literam reperio etiam in lib. recognitionis G. Haloan. Sed ista litera [Cõstituerit.] non potest bene quadrare ad istum tex. quia hic testator non sensit de certo ipsum nominando, sed de incerto de certis: & sic nihil ad rhombum tale verbũ [Cõstituerit.] & Doct. intentio cum glo. hic fuit opponere secundum literam, seu præsupposita litera [Cõstituerit.] vt ex tex. in d. si. de quo glo. & Doct. opponunt apertissime patet, cõiuncta solutione Doct. hic. Et secundum cõmunẽ literã [Cõstituerit.] quæ uerior & cõgruentior est ad huc tex. intelligit etiam istum tex. Io. de Imo. in l. Qui filius, §. r. tit. r. quæ Alex. hic, in quadã sua additiuicula ad Bar. allegat, & sequitur simpliciter, & eodẽ modo etiam intelligit Soci. in l. Quæ hæredi, ante si. de Rebus dubijs. vt iste tex. procedat, prout est dictũ: quã electio est cõmissa hæredi, quo casu eo non eligente vnũ ex pluribus, oēs admittuntur: secus in declaratione faciendã p testatorem: quã inq̃ declaratio non est cõmissa hæredi, sed testator legauit obscurẽ. l. lego vni ex libertis, & c. & ipse nõ declarauit in vita, vel non apparet per cõiecturas de quo certo testator senserit: nam tali declaratione minimè subsequente, nemo eorũ admittit. Ita loquitur d. l. Quem hæredi, scdm eũ. Et quãuis ipse Soci. resideat in hoc puncto anceps: nõ tñ oportet de hoc dubitare: quã scdm diuersitatẽ literarũ, de qua. s. retigi, & scdm solutiones cõtrariorũ p Doct. hic positas, nõ potest aliud dici, q̃ quã. s. dixi, q. litera, [Cõstituerit.] sit uerissima & aptissima huic textui, & cõi intentioni & declarationi glo. & oim scriptionũ sup hoc tex. & alia litera [Cõstituerit.] nõ potest stare: quã repugnaret directò d. l. Quem hæredi, & placuit mihi reperi

re

re prædictam literã [Cõstituerit.] in Pandectis Flo. recentẽ impressis.

In quantum gloss. opponit de l. Si quis seruum, §. Si inter duos, §. co. dic. vt per Bar. hic, & Soci. in d. l. Quæ hæredi, ad si. Item in quantum gl. opponit de. §. fin. legis præcedentis, dic vt per Bar. hic, & subdeclara, vt p Pau. de Cast. in eod. §. fi. Sed obseruãdũ, q̃ in quantum Albe. post Dy. hic soluit, q̃ ista iura cõcordant, potest id quã dicit intelligi aliã procedere quoad præoccupationẽ, quæ si in hoc tex. fieret per vnũ, præferretur alijs, vt ibi. Et tenet etiam Bar. i. l. Si tamẽ. §. co. Sed q̃ ibi omnib⁹ cõcurrentibus ad petendũ, omnes simul admittantur, vt inquit Albe. istud prima inspectio videtur contra casum l. Si fuerit, §. de Rebus dubijs: tñ re vera non est, si bene aduertat: quia ibi ex facto legatariorũ concurrentiũ fuit causatum impedimentũ certitudinis implementi conditionis: & sic conditio fuit habita pro non impleta, & legatum remansit incertum: quia seiplos concursu impediunt. Sed in d. l. Si Titio, §. proxima, legatum remanet incertum ob aliam causam, id est, ob factũ ipsius hæredis, qui debebat restituere vel dare. Quã obrem si omnes concurrunt ad petendum, & nemo eorũ præoccupat, vtrique est dandum pro parte virili, vt tenet Barto. etiam faciendum esse in casu istius tex. in l. Si tamen. §. eo. vt proximè retuli. Præfertim, quod hæres in hoc non grauatur: quia quod erat vni eorum dandum per ipsum in solidum, soluit duobus, vel pluribus pro cuiusque parte virili: & sic non plus soluit pluribus, quàm vni solutus esset.

Summarium.

- 1 **L** obligatione alternatiua utriusque extremorum est in obligatione, est non præcisè & absolutè, sed in euentum electionis.
- 2 Intra dicentia, errantem neque consentire, neque aliquid efficaciter agere, non procedunt in obligatione facta sub alternatione, ut si quis debitor vel creditor, cui electio competat; per errorem alteram alternatiue partem dicat se elegisse.
- 3 Ea que iam facta sunt naturaliter infecta fieri nequeunt, ciuilitè tamen, id est, per fictionem posita sunt pro infectis haberi.
- 4 Error in qualitate actus subsistit eiusdem actus substantia minimè nitiat ipsi.
- 5 Error in causa uel in qualitate cause actum non nitiat.
- 6 Dominij translatio neutrius, id est neque tradentis, neque recipientis consensum exposcit, quando fit ex legis potestate, imò neque scientiam.
- 7 Traditio in exequutio, quæ fit autoritate rei iudicate, tñ ea, quæ fit per legem à pari procedit quo ad dominij translationẽ, ut utraq; illud transferat, etiã si tradens credat se eã tradere uelut recipientis.
- 8 Post exequutionem à lege uel ab homine expeditam nullus relinquatur locus more purgationi, & est communis sententia, & hæc est quarta ratio de eiusua ad hanc l.

L. Si is cui.

Si is cui, legatus sit Stichus aut Pamphilus aut Pamphilus: quum Stichum sibi legatum putaret, vindicauerit: amplius mutandæ uindicationis ius nõ habet. Nam etsi damnatus hæres alterutrum dare, Stichum dederit, cum ignoraret sibi permissum, vel Pamphilum dare, nihil repetere poterit.

Simatur hæc lex, vt per Barr. & Doct. & allegatur per Dy. secundum Bar. Albe. & Pau. de Cast. hic: quod uerbis dominij resolutur in penam illud habentis, nunquam potest habere re locum purgatio moræ. Secus ubi resolutur ius obligationis, iuncto tex.

Notanda
theoria.

N 2 in l.

in l. Apud Aufidium, j. de Optio. lega. & iunctis his quæ s. dicta sunt in l. Statuliberum, §. Stichum, s. eo. Ad quod vide quæ dicam in l. Cum quidam, magna, in versic. His visis, j. isto titu. Ratio decisionis in istius singularis legis vtroque casu, secundum Bald. & Paul. est ea quæ colligitur ex glo. not. quæ hinc sequuntur Doct. cōiter in l. Cum is, §. si. ff. de Condi. inde videlicet, ¶ quia in quolibet extremo reperitur debitum: nam in obligatione alternatiua vnūquodq; extremorū est in obligatione. l. Illud, in princi. cum glo. ff. de Consi. pec. cū si. & ideo vtroq; exacto vel soluto, cessat conditio inde. ex parte hæredis ex acti, vel soluentis sponte. Quum ergo in hac l. in primo responso electio fiat per legatarium, eundemque, creditorem, vel per hæredem debitorem in 2. responso: licet non sit præcisè debitum, sed subalternatione: & in euentum electionis, non vitiatur electio propter errorem. Et sic non obstat leges dicentes ¶ q; errans non videtur cōsentire: imò neq; aliquid facere. l. Si per errorem, ff. de Iurisd. om. iudi. cū alijs quæ notæ sunt, secundū Paul. de Castr. hic dicentē, q; fortè istius. l. casus nō reperitur alibi, & q; si eum non haberemus, posset responderi cōtrariū: cū electio procedat à libera voluntate: & sic posset primo intuitu videri, q; errans non eligat. De cuius difficultatis solutione videbimus, j. post Bar. quæ etiam satis est soluta ex eo quod s. proximè retuli Pau. de Ca. post Bald. dicere.

Secundā, & quidē subtilē rationē ponit Bald. in l. f. 2. oppo. C. de Condi. inde. l. q; cōditio indebiti est actio quæ sui natura nō darit ad electionē cōdicendā: quum talis obligatio ad condicendū re ipsa cōtrahatur, id est ex quasi contractu habeat ortū, vt in

§. Is quoq; , Insti. Qui. mo. re cōtrahit ob. Sed facultas eligendi nō est res in esse deducta: sed quædam potētia, ex qua producit actus, ad quē nō potest obligatio re ipsa cōtrahi: is actus est ipsummet eligere. Vult dicere Bal. q; actus ex eligendi facultate resultans cōsistit in facto momentaneo. i. qd̄ momento expedit electione facta. Ad quē actū iā explicatū nō est dabilis conditio indebiti: ¶ quū ea quæ iam facta sunt: quatenus in q̄ in facto cōsistunt, naturaliter nō possint ad infecta reduci: licet p̄ fictionē possint haberi p̄ infectis, vt in l. In bello, §. Factæ autē causæ, ff. de Capti. Et notat Moder. f. Soci. ac posteriores per illum tex. decedentes quamdam quæstionē ex facto subortam & decisam in l. r. §. Si vir vxori, ff. de Acquiren. posse.

Tertiā rationē decisivā ponit idē Bald. hic: videlicet, quia in hac l. non erat error in causa substantiali ipsius obligationis, sed in quodā extrinseco s. in ipsa electione: quia legatarius putans se nō habere ius eligendi elegit vnā rē tanq̄ præcisè relicta. ¶ Qui error cūm fuerit error qualitatis nō vitiat: quia subsistebat substantia obligationis in re nominata vel electa. Error namq; in accidentalibus dispositionis non vitiat illā. Glo. no. in l. Si quis in fundi vocabulo, in glo. si. versic. si. s. titu. r. quam Doct. ibidem magis communiter & approbant, & commendant, adducentes in idem text. in l. penulti. in versic. [Tamest in artificio erratum esset.] Infrā de Rebus dub. vbi est text. elegans in proposito. Et illam l. suo casu dicit non reperiri alibi Bald. in capit. Quoniam Abbas, de Offic. dele. & commendat idem Bal. & Pau. de Cast. in l. Si in nomine, C. de Testamen. & Barto. in l. Demonstratio, in princi. col. si. j. de Condi. & demonstra.

Opponit

Opponit Bart. post Dy. hoc modo (& ista oppositio cōcernit scdm̄ istū Irmsum) errans nō transfert dñium. l. Cum in corpus, ff. de Acquiren. rerū domi. & l. j. §. Subtilius, ff. de Condi. ob cau. & vtrobiq; hoc probatur, quāquam diuersis respectibus: sed hic p̄batur cōtrariū: igitur, & c. Soluit post Dy. Bart. q; hic est talis error, qui non impedit translationē dominij, vt pote error in causa, qui nō solet eiusmodi translationem impedire, v̄ in toto prædicto ritu. de Condi. indebi. & dicit expressè text. in eadem l. Cum in corp. Et hanc solutionē Dy. refert etiā Albe. clariū q; Bar. videlicet, ¶ q; errauit in causa: quia putauit eā esse puram vel præcisam, cū esset alternatiua. Sed melius dixissent hi Doct. (eorū pace dixerō) quod fuit erratū in qualitate causæ, id est legati, vt hic dicit & subtilius Bald. quem s. retuli in tertia ratione decisiva. Sed tenendo simpliciter responsonem Doct. aduersus eam, instat ipsimet Dy. & Albe. & non respondent. Quod imò nō videtur fuisse error in causa: quin potius in ipso met dominio: quia hæres tradendo ipse legatario erranter vnam ex pluribus rebus alternatiuè legatis, putans eam solam fuisse legatam: & sic solam fuisse sibi debitā, tradit eam veluti propriā eiusdem legatarij, in quem putat immediatè dominium fuisse translatum præcisè. Vnde non videtur dominium in legatarium transferre per tex. in dicto. §. Subtilius. Sed Barto. soluit notabiliter, quod regula illius text. procedit quando agebatur de transferendo dominium ex voluntate tradentis, vt ibi: sed hic transfertur ex legis potestate vel dispositione, eo ipso q; elegit dare istum seruū. Et hanc solutionem sequuntur Paul. de Cast. & Ange. de Peri. hic. Et reputat singul.

Tangit hic & in sequē. intel. leg. 3. §. Subtilius, ff. de Condit. ob causam.

1. Declaratio ad illum 2x.

no. Ioan. de Imol. hic ad intellectum eiusdem §. Subtilius, & in hoc proposito dicit hanc l. esse singul. Bald. in cap. si. col. r. de Ferijs. Ratio diuersitatis est in promptu: quia cū ex voluntate tradentis dominium transferatur: si dominus tradit sub illo prætextu: videlicet, ac si res quæ traditur esset recipientis, cessat voluntas transferendi dominium: quia error eam impedit, vt in l. Si per errorem, §. allegata, & in l. 2. in prin. ff. de Iudi. & in l. Nō idcirco, C. de Iuris & facti ignoran. & in l. Sed hoc ita, ff. de Aqua plu. arden. & tamen est notum, quod dominium à nobis abire non potest absq; voluntate nostra, vt in l. Id quod nostrum, j. de Regu. iur. quam ira exponunt ibi Doct. & in specie Dec. r. expositione. Nā cum tex. dicit, factu, ipse Dec. post Doct. exponit, id est voluntate nostra, ex qua factu subortur. ¶ Sed quādo dominiū ex legis dispositione vel potestate transfertur: non est opus cōsensu tradentis, neq; acquirentis. l. Cōmissa, ff. de Publi. & vesti. l. pe. cū si. C. Ad l. Inl. Maiesta. & in c. Cū secundū, ll. de Hære. lib. 6. Imò neq; scientia, vt in l. Si à furioso, vbi Bald. not. ff. Si cert. peta. Et ex his resultat prima: not. declaratio restrictiua ad prædictum. §. Subtilius. Secūda est, vt ille tex. procedat, nisi ex quo facta fuerit autoritate rei iudi. ¶ Nam tunc idē iuris est qd̄ quando exequutio (vt modò dixi) fit per legē. Vnde si quis condēnetur ad rem propriā restituendā, & eā restituit actualiter tradēdo: etiā non tanq̄ suā, sed velut recipientis: nihilominus tamen propter autoritatē rei iudi. eiusdem rei traditæ dominiū transfertur in recipientem, si tradens erat dominus: aliās sola vsucapiendi conditio. glo. no. in l. Pomponius, §. Si iussu, ff. de Acquiren. posse. quam Bart. ibi ap

Diuersitas ratio inter casus horū textuum.

2. ad illum tex. declaratio.

N 3 probat,

probat, & alij Doctor. communiter, secundum Ioan. de Imo: & tenet Paul. de Cast. in l. Exceptio. j. de Except. rei iudi. Bene facit l. 3. §. Idem quæri potest, in versu. [Idem; erit.] s. de Reb. corti. quam ibi glo. allegat. Ad quod etiam vi. Iaso. in eo. §. Subtilius, cuius §. regula (vt id interim non omitam) producit etiam ad casum: quando trades & recipiens scirent rem quæ traditur esse dantis, & non recipientis: nã etiam eo casu per talem traditionem non transferretur dominium illius rei sic traditæ tanquam recipientis in eundem recipientem: nam & hoc casu videtur abesse voluntas tradentis à translatione dominij, id est videtur eum non habuisse voluntatẽ trãferendi illius rei dominium, ex quo non tradit vt suam, sed vt illius eam recipientis. gloss. est singu. in l. Si aliquam rem, in parte, Quasi meam, ff. de Acquiren. posse. secundum Rapha. Cu. Arc. & Clau. ibi. Et licet Alex. ibi dem non bene firmet illam conclusionem: tamen Aretin. eam firmat, & sustinet contra Bart. aliter tenentem in l. 1. col. antepen. ff. de Offic. procu. cesa. Et ibi Aret. respondet ad l. Jul. 3. de Cur. furio. adductam in eadẽ l. 1. per Bart. in illius l. lectu. & illã conclusionem gloss. dicit esse communem Fran. de Ripa, & eam sequitur nu. 18. eiusdem l. Si aliquã, & ex regula prædicti §. Subtilius, declaratur text. singu. in l. Si pro fundo, C. de Trãfactio. vbi probatur ex versu. fin. [si tamen res.] iuncta gloss. 3. q. dimissio, quam facit actor penes reum ex causa transactionis, nõ præbet reo titulum in re apud eum istiusmodi dimissa. Quod est not. secundum Bart. & Docto. ibi, signanter Alex. qui dicit non esse alibi post Bald. in c. 1. in fi. de Controuer. inter vassal. & alium de bene. lib. Feudo. Nam illius text. ratio sumitur de di-

cto. §. Subtilius: quia is qui re ex causa transactionis retinet, eam retinet vt suam, & ideo neq; acquirit nouum dominium, neq; vsucapendi conditione. Ita declarat Bald. singulariter in l. pen. C. de Vsuca. pro emp. Sed de hoc dubito, quia non sequitur necessario: Is cui dimissio fit ex causa transactionis retinet eã vt suã, aut etiã recipit vt suã: ergo tradens credit esse illius recipientis tempore dimissionis. Voluntas enim tradentis considerat in d. §. Subtilius, vt impediatur trãlatio dominij, nõ autẽ recipientis. Cogita de hac re. Vel aliter (redeũdo ad præmissa vnde sum digressus) respõderi potest ad §. Subtilius, secundum Bal. hic, q. dominium in casu huius l. potius transfertur ex facto testatoris non errantis: q. ex facto hæredis errantis circa electione. Nam electio quæ postea fit per hæredẽ, habetur ac si à prin. facta fuisset p testatorem. Argumento l. Vnũ ex familia, in prin. & §. 1. j. eod. & in l. Tutores non ab hæredẽ, s. de Testamen. tutela.

Vltimò nota, q. post factã etiã errore executionem à iure vel ab homine, error non est reuocabilis ad limitationem. l. Error facti, cum simili. C. de Iuris & facti igno. secundum Ioã. de Imo. vltra quẽ potest. l. ista induci ad glo. in c. Ex liris, de Diuor. in parte, Admonita, in fi. tenentẽ, q. confessio facta ab aliquo, dato sibi prius termino ad deliberandũ, nõ potest postea reuocari ex capite, aut sub prætextu erroris: nã tunc videtur quædã hominis executio facta per confessione ppter deliberatione præcedentẽ: quã cõstitens post terminũ deliberationis sibi iniunctũ, videt fuisse eius intentionis, vt amplius reuocatione petere nõ posset: & eiusdẽ videt etiã fuisse iudex præfiges terminũ ad deliberandũ, vt eã postea non admitteret. Quam

Alia solutio ad §. Subtilius.

Ad illũ text.

Excusatur concludo. glo. in c. Ex liris, de Diuor. vltra Capo.

Quã glo. dicit esse sing. Bal. in l. Si quidem, ad fi. C. de Excep. & in l. Cũ precũ, C. de libe. causa. Sed idẽ Bal. & Anro. tenet contra eandẽ in c. fin. col. 3. de Cõse. & idẽ Bal. in d. l. Error facti, col. vlti. vbi etiã Alex. in addi. & Ro. in repet. §. de Viro. 1. fallen. l. Si verò 3. Solut. mat. Tamẽ Cepo. in caute. 69. transit cũ prædicta gl. allegans alios Doct. Et re vera iste tex. nõ facit pro gl. illa: quã etiã absq; eo q. detur tempus ad deliberandũ fit executio, de qua in ista l. nec iure cauet q. illo casu: i. post deliberatione executio cõseatur fieri à iure vel ab hoie, prout vult Capola saluare illã duobus cõcurrentibus. Sed potest saluari aliter gloss. illa prout idẽ Capola vult eadẽ. 69. caute. in prin. s. q. prius quẽ cõfessus fuisset, & postea daret ei terminus ad de liberandũ: an velit reuocare confessione ex aliqua iusta causa subsistente, & j. illũ nihil allegaret. Nã post talem terminũ non admitteret erroris allegatio, post Ange. Arc. quẽ ibi citat in §. Si minus, Instit. de Actio. 17. col. qui Angel. ad id allegat glo. illã, sed perperam allegat: quia imò inter vnũ casum. l. istũ, & aliũ. l. gloss. maxime distat. Et licet simpliciter allegas illam gloss. & Capolã, & remissiones eiusdem Capolæ transeat Claudius in l. Sed si alio. j. ad Trebel. tamen dicit vt modò dixi. s. q. illa glo. non procedat ita indistincte, prout loquitur: sed duntaxat in casu in quo saluat eã Capola in prædicta cautela, in prin. vt. s. proxime retulit: licet gloss. illa (vt modò etiã dixi) illo casu non loquatur: sed saluatur propter generalitatem dicti ipsius.

Rursus Bart. hic post Dyn. inducit istũ text. ad id: videlicet, q. vbi executio est facta à lege vel ab homine nõ est locus purgationi mora: ad quã etiã adducit l. Qui ob rem, ff. de Cõ-

di indebi. & hoc recitat Rapha. Cu. hic pro ratione principali ad istius l. decisionem: & sic erit. 4. ratio vltra tres rationes decisiuas. 3. assignatas: quæ potuisset. s. cõmodẽ poni pro prima earum in ordine. Considero tamen Bar. velle vnũ, in quo videtur esse contrarius his quæ. s. proxime sunt dicta. Nam hic tenet, q. in prima istius l. parte fuit facta executio à l. per petitionem legatarij, qui statim quod petijt, videtur elegisse, & succedit iuris dispositio translatiua dominij, vt in l. Apud Aufidium, in fi. de Optio. lega. Vnde infert. Rapha. q. si in istius l. principio, Stichus & Pamphilus essent serui alieni: non procederet text. quia per solam petitionem absq; alia traditione dominij non esset translatum: & sic verbum, vendicauerit, ostendit quod iste tex. in prima parte loquitur in seruis proprijs ipsius testatoris. Sed in secũda parte tex. executio fuit facta ab homine: quia hæres elegit vnũ ex seruis testatoris per eũ alternatiuẽ legatis, dum eum soluit legatario: & sic per solutionem fuit translatum in legatarium eiusdem serui electi & soluti dominium. Et in hoc videtur Barto. aduersari ei quod prædixerat in solutione contrarij de §. Subtilius, voluit expressẽ, q. quãdo dominij transferretur ex legis dispositione, non officit translationi dominij, q. trades errat in illo, vel in illius substantia. Secus quando fit ab homine. Tamẽ ad hoc potest dici, quod licet in secunda parte executio fit facta ab homine: quia hæres soluit: & consequenter (vt dixi) per solutione censetur elegisse: tamen in vtroque casu translatio dominij in legatarium fit iuris autoritate. Stat ergo differentia in hoc, q. in primo istius l. casu executio electionis, & sic translatio dnij fit procius facta petitione p legatariũ.

Consideratio vltra Docto. no. in intelle. dictorum Barto. hic.

Excusatur dicta Bart. ne inuicem pugnent: & resolutio textualis.

In secundo autem casu, licet translatio fiat ipso iure ante actualē traditionē legati (vt expressim dicit Bar. in solutione prædicti. §. Subtilius.) nihilo minus tñ cōsiderat, & attendit exequutio ab homine facta vltimatē ac perfectē: quia traditōe facta nihil deest ad perfectam & vltimatam exequutionē. Et sic vbi electio fit p solutionē, est vltimata: & minus principaliter considerat iuris exequutio. Sed alio casu, i. in primo istius l. cōsideratur magis principaliter. In eo autē qd Bar. & Docto. dicunt de moræ purgatione, videndus est idē Bar. & Docto. post eum, in l. Si infulam, nu. 19. ff. de Verb. obli. Vbi Alex. nu. 31. dicit hāc esse cōmunem opi. i. quā in prin. huius versū dixi Dyn. & Barr. hīc tenere per istum text. i. q. vbi exequutio est facta ab homine vel à iure, non est locus purgationi moræ.

Vltimo adnotandū est, q. cōtra hāc l. videt fortis tex. in l. 4. j. de Optio. lega. vbi dicit, q. volēti eligere vel optare est exhibēda familia seruorū: aliās electio est nulla: sed hīc probat contrariū, vbi nō solum legatario nō fuit exhibita familia seruorū vt eligeret, sed etiā si legatarius ignorans electio nē sibi cōpetere, vnū vendicet ignoranter, non potest rēuocare præfatā vendicationē, vel electionē erroneā: neque amplius prætextu erroris licet sibi variare. Sed ad illā l. cōmuniter tenetur solutio Bar. hīc: licet Bart. eam non alleget: sed glo. in l. Serui electione, in prin. s. titu. 1. quæ meminit illi l. 4. videlicet, vt intelligatur, quando relinquuntur optio serui in genere, vel optio plurium rerum: ratione de qua per Bart. hīc. Quem (vt dixi) sequuntur Docto. cōmuniter secundū Ias. in d. l. Serui electione, in prin. nu. 5. cum sequen. Et per hęc fit expedita ista subtilis l. In l. Cū quidam non ex-

pedit in sistere, ex quo Docto. sunt cōtenti remissione ad Bar. in repetitione l. Demonstratio, in prin. j. de Condi. & demonstratio.

Summarium.

- 1 **C**oniuñcti coniuñctione legali non sunt coniuncti ex iudicio & ex dispositione testatoris, sed ex accidenti.
- 2 Per substitutionem his verbis factam Quisquis mihi heres erit, &c. non admittitur heres remotus seu mediatus.
- 3 Seruus communis videtur obtinere vicē utriusq. domini.
- 4 Seruus communis representat personas separatas duorum dominorum.
- 5 Testator contingens duos vel plures legatarios uerbo, presumitur eos uoluisse coniungere re & effectu.
- 6 Seruus plurium dominorum representat personas plurium seruorum.
- 7 Vno ex pluribus heredibus unius legatarij decedentis ante agnitionem legati repudiāte parte sibi cōtingere ex legato, talis pars repudiata non accrescit eius coheredi: sed redit ad heredē principale quæ conclusio illatina fluit eo cōmuni in alle. & aliā itē quinq. illationes non contineat.
- 8 Ratio uulgaris per glo. & Docto. uarijs in locis tradita ad inductionē iuris accrescendi uniuersalis. 1. in hereditate, hoc est, quare fuerit per iura inducitur. s. enitatis inconuenientis, nē testator cedat partim testatus, & partim intestus, nō est solida neq. finalis.
- 9 Quando substantium & adiectiuum stant sub eodē constructu & ambitu uerborū, unum regit & determinat aliud, & determinat reciprocē ab alio.
- 10 Ius accrescendi procedit uno ex duobus fontibus uel causis: uidelicet, uel ex impedita partis acquisitione ipso iure à principio: uel ex eadē resoluta ex post facto: & hæc est maxima in hac materia, aut signa uia, ac primipilaris.
- 11 Id quod seruo cōmuni plurium dominorum relinquitur, si eorum nui per talem seruum acquiri nō potest, acquiritur alteri domino.
- 12 Ex eo ius accrescendi appellatur reale, q. de ipsius natura ingenta sit, portionē uel partē rei de cuius accretione agitur concernere: ac potissimum consistere sine qua ipsum ius accrescendi (ut pote absq. subiecto fundamentali) impossibile est procedere, aut effectum sortiri.
- 13 Vbi pars nō deficit omnino, & ipso iure, sed ope exceptionis duntaxat, ius accrescendi in tali parte uacante locum non obtinet.

Etiam

- 14 Etiam in contractibus stricti iuris, prout est stipulatio, sola legalis cōiunctio inducit ius accrescendi: etiam in proprio. ac impedita acquisitione partem à principio.
- 15 Ex titulo donationis principalis, i. inter uiuos, à principe duobus distinctim facta inter eos iunctis legali sola coniuñctione, i. circumscripta uerbali, uel reali, coniuñctionibus, consequitur ius accrescendi inter eiusmodi donatarios: etiā post ius in re utriusq. acquisitum, parte ipsius rei deficiente. Quæ est cōmuni Doctorū sententia.
- 16 Vbi nulla prorsus est coniuñctio, ius accrescendi non procedit etiam in usufructu. Et ex opposito, ubi subest quæuis coniuñctio, siue uerbali tantum, siue sola reali, siue utraq. iuncta, locus est iuri accrescendi, uel nō decrescendi, etiam in proprietate.
- 17 Sola dispositio legalis circa ea, quæ à lege inducuntur contra uoluntatem testatoris, inducit ius accrescendi, ut est in bonorum possessione cōtra tabul. quæ duobus uel pluribus per legē Prætorij defertur.
- 18 Ius decrescendi procedit secundū uoluntatē testatoris tacitā & à lege cōstitutā: uel saltem præter eā.
- 19 Rupto testamento ex post facto, intentata bonorum possessione contra tabul. siue etiam querela, regula ius nostrum siue sit: cum nō incōueniat testatorem decedere eo casu pro parte testatū: nec non pro parte intestatū.
- 20 Quando plures uocantur ad idem legatum in eadē oratione, ut censetur uerbis tantum cōiuncti, oportet portiones quotas legati esse distinctas, & diuisas per testatorem: aliās censerentur mixtim. i. re simul & uerbis coniuñcti.
- 21 De uerbis legis ad uerba testatoris ideo tenet cōsequētia, quia dispositio ipsius censet lex quedam prinata, ubi in quā talis dispositio iuri non obstat.
- 22 Vna & eadē causa numero non potest duos effectus inuicem contrarios producere.
- 23 Quando ex una persona honorata legatum peruenit ad plures: illi nō censentur habere partes omnino diuisas in ipso legato: quin imō cum unius persone uice fungantur, nō censentur partes diuisæ.
- 24 In fideicommissis unius salibus, etiam conditiōnaliter relicti pluribus, locus est iter eos iuri accrescendi secundum subsequenter modificationem.
- 25 Reijcitur ratio uulgaris, quæ solet signari ad regulam, q. in hereditatibus, etiam inter omnino diuisatos est locus iuri accrescendi: uidelicet, ne decedant ad inuiceniens. Ius nostrum. Subijciturq. non ad eandem rem ac subtilis ratio, s. in diuisibilitatis.
- 26 Querere rationem ubi sensus adest, nihil aliud est, q. intellectus quedam infirmitas. i. illius habetudo crassa & obtusa.
- 27 Scire, & scire debere, parificantur.
- 28 Voluntas testatoris in dubio censerī debet conformis legis uel statuti uoluntati dispositiue.
- 29 Declaratio restrictiua, cū apta, cū noua ad. §. Hæc uerba, l. Qui liberū, supra de Vulg. & pupi. ut p. illa uerba, Quisq. mihi heres erit, & c. comprehendatur heres mediatus uel remotus testatoris subiecti tñ sit de ipsius uoluntate etiā implicita ac coniectura rata id liqueat.
- 30 Ius accrescendi est quædam impropria substitutio: scq. parificatio quæ de illo ad eam fieri est solita, est quoad quid & abstinē, ut aliās dicitur, siue improprie uel i. respectiue: & nō ultra.
- 31 Ut accrescendi ius locū habeat, nō semp. neq. perpetuū. i. generaliter requiritur inter extrema copule in teriectio: quā ad id fortior sit unitas rationis, uel sermonis, q. copula, eaq. ratione tacita coniuñctio per copulam implicitam ad id sufficit.
- 32 Actuum pluralitas prout est personarū minime presumitur: estq. regula penē infallibilis.
- 33 Verbi, uidetur, in lege, pariq. ratione in statuto positum si apte natura designat seu importat regulariter fictionem.
- 34 Non est in mundo uerbum, adeo realis existentie siue substantificum, ueritatiq. expressiuum, prout uerbum, est.
- 35 Ius accrescendi & ius non decrescendi habent uaria & quodammodo inuicem principia productiua repugnantis, quia de re i iure nostro ciuili nō est repugnabile, q. eiusdē legatarij respectu i eadē portione deficiente possint conuerrere: ut hic not. explicatur.
- 36 Tacita partium distributio nō impedit ius nō decrescendi uerū & propriū secundum cōmunem & secundū meā intelligentiā, neq. fietiū & impropriū.
- 37 Resolutio noui intellectus huius l. stat in hoc: q. loquatur saltem permissiue in iure non decedentis, & in iure accrescendi simpliciter loquatur prohibitiue, seu negatiue: quod hic declaratur statim.
- 38 Tenet sequela de legitima patronorum ad legitimam filiorū tanquam de minor ad maius, uel à fortiori, ut pote his magis quam illis debita.
- 39 Inter habentia symbolum, id est similitudinē, siuicilis est. transitus de uno ad aliud, cuius oppositum est in dissimilibus.
- 40 Inter succedētes iure uniuersali hereditario: etiā sola legali coniuñctione coniunctos, est locus iuri accrescendi uniuersali.
- 41 Ius dispensans aliquo casu contra uoluntatem testatoris dicitur ius dispensatiuū: scq. restrictibile, ut pote odiosum & irritū iuris.
- 42 Leges prohibitiue iudicialis uoluntatis censentur inductæ ob fauorem publicū, scq. extensibiles: etiam si sint priuatis odiosæ: quod etiam in statutis locum habet.
- 43 Dispenatio à principe manans in fauore patris,

ut possit inobis filijs legare, nõ impedit ius accrescendi inter eos: si eisdem per patrem fuerit factum legatum, unusq; ipsorum partem suam abiecerit, uel aliter illa deficiat. eò quod uoluntas testatoris est fauorabilis & amplianda.

44 Quando uerba legis uel statuti in sensu directo nihil operantur: tunc necessario sumitur ex eis argumentum a sensu opposito etiam ad iuris communis correctionem, ne uerba sint superuacua.

45 De natura dictionis, quando uis est suspensiuam, ut eueniente casu contracto illi casui per eam qualificato, dispositio per ipsam in tempus futurum suspensiuè collata uel dilata, resoluitur cum cesset ipsius diuatio.

46 In usufructu duobus legatarijs relicto, etiã post acquisitionem partis unius ex ipsis postea deficientis, est locus iuri accrescendi.

47 Quis inducitur facilliter ad repudiandum, q. non potest querere.

48 Bonorum possessio contra tabulas datur tantum præteritis.

49 In coniunctione legali copulatis habet locum ius non decrescendi.

50 Paria sunt portione deficere ab initio, uel ualere & resolui ex post facto ad hoc ut ius accrescendi habeat locum.

51 Ius accrescendi habet locum in portione semel quaesita, & ex post facto iure specialiter deficiente.

52 Legatũ seruo comuni factũ, uidet factũ dominis.

Prælectio L. Et Proculo.

Verba legis

Proculo placebat, & a patre suo sic accepi, Quod seruo comuni legatũ sit, si alter dominorum omitteret, alteri nõ adcrefcere. Non enim coniunctim, sed partes uideri legatas: nam si ambo uendicarent, eam quẽq; legati partem habiturũ, quã in seruo haberẽt.

ROCEDAM in huius l. lectura per modum relectionis scholasticæ quia eã aliã relegi, dum primò interpretaretur istum titulum ordinariẽ

& ideo placuit mihi illam relegere: quia in toto isto titulo non est lex in quo puncto notabilior, & magis deserta per Docto. hic & alibi, quã sit ista. In cuius relectione congerenda satis insudauit, quia materia est angustissima & non dilatabilis, ut pote arida & peregrina, & non patitur digressiones: sed intra cancellos proprios sese continet. Ideo con donandum mihi erit per lectorem candidum, si in ipsius processu potissimũ studuero speculationi, & ad res alias in praxi non sæpe diuertero: cũ sermones (ut inquit Philosophus) debeant esse iuxta materiam subiectã: cuius meminit Bald. in repe. l. In suis, in fi. de Libe. & posthu. Nihilominus tamen subtilitates semper sunt ualde utiles: saltẽm in acumine intellectus, ut inquit Bal. in l. Vna, in prin. C. Si seruus extero. ubi sua det, materias subtiles (etiã si prima inspectione uideantur steriles) non esse spernẽdas: præsertim quia in huius l. prosecutione incident nonnulla minimẽ cõtemnenda, & inutilia.

Lex ista licet per Docto. non diuidatur, potest tamen, attentã eorũ intelligentia diuidi in duas partes. In quarũ prima ponit quoddã dictum, ex quo resultat thema seu quaestio, eiusdem solutio. In secunda ponitur ratio solutionis uel decisionis: secunda ibi, [Non enim.] Figuratur species seu casus literalis (quam uocant) sic.

Cuidam seruo communi fuit res legata, vnus dominorum spreuit partem legati dominicam ad se pertinẽtem. Quærebat apud Celsũ Iure consultum istius l. autorem, an talis pars omisa alteri domino accresceret: Iureconsultus respondet: quod nõ. Subdit rationem responsionis in secunda parte: quia non coniunctim, sed partes uidentur esse legatæ, &c.

Et

Similium.

secundum hanc exempliliteralis figuram lex ista hoc summãtim dicit. In legato proprietatis cõiunctio legalis non inducit ius accrescendi. H. D. secundum Barto. Ioan. de Imol. Pan. de Cast. Albe. & Ange. de Perig. hic. Et ad hoc est singul. secundum Ange. de Peru. in l. Testamẽto, C. de Impube. & alijs substitu. Et hic est cõmunis omniũ intellectus, nemine scribentium (quem uiderim) reluctante. Secundum quem cõmuncem intellectum, uideretur hic casus expressus cõtra nostram primam conclusionem quæ ponitur. j. in ultima pagina vnã cum corollarijs & illationibus ex ea descendentijs. Et quia summa continet hæc l. quod prædixi, & sic principaliter loquitur de coniunctione legali: breuiter lectorem meminisse oportet, quod legalis cõiunctio est ea, quam Barto. declarat, & exemplificat in l. Re coniuncti, §. quaestio. principalis, nu. 59. titu. 1. quem uide. Et quia ratio huius tex. posita in uersic. [Non enim coniunctim.] est obscura, & per eam nõ facillẽ assequimur legis intelligentiam: ideo rationem huius rationis subijcit Bal. hic, quæ est. Quia coniuncti coniunctione legali non sunt coniuncti ex iudicio & dispositione testatoris: sed tantum ex accidenti, ob mediam serui personam: per quã coniunguntur. Et quantuis ipse non alleget: tamen pro hac ratione adduci potest tex. optimus in simili, in l. Qui liberis, §. Hæc uerba, §. de Vulga, & pupi. ita eum inducendo: nam ibi substitutio facta per hæc uerba: Quisquis mihi erit, &c. non verificatur in eo qui est hæres per filium, uel per seruũ: neque in hæredẽ hæredis, ex eo q. immediatẽ ex iudicio testatoris non ueniunt. Modò sic adapto. Sicut mediatu seu remotu hæres

non admittitur ad substitutionem: ita etiam nec mediatu uel remotu, & (ut sic dicam) incidens legatariu, qui est alter ex dominis serui, admitti debet ad ius accrescendi: quod est quasi quædam substitutio, ut in l. Si Titio & Meuiò, §. Iulianus, ubi notat Imol. j. eo. Ad quod etiam est bonus text. in l. Sed et si plures, in principi. co. titu. 3. de Vulga. & pupi. ubi si pater cum filio impubere plures hæredes instituat, & eodẽ per illa uerba, Quisquis mihi hæres erit, pupillariter filio substituatur, quibusdã ex eis defunctis, hæredes eorũ non admittentur ad substitutionem pupillarem per medias personas prædefunctorum, vnã cũ hæredibus superstitibus. Ita à simili (ut modò induxi) neque mediatu, uel remotu legatariu, qui est alter ex dominis serui, admittendus est ad ius accrescendi. Quæ similitudo de hæredẽ ad legatariũ probatur ex l. Id tempus, §. primo, ff. de Vlucapio. Consequentia autem & similitudo de substitutionẽ ad ius accrescendi luculentius apparebit statim.

Ad illud autẽ suppositũ: uidelicet, quod per substitutionem his uerbis factam. Quisquis mihi hæres erit, &c. non admittatur hæres remotu seu mediatu. Ratio subtilis ac solida est, quia hæres hæredis est persona incerta. Text. est mihi singul. & fortẽ vnicus in l. Sciendum, post princip. j. de Verbo. signifi. uerficul. Signi. de qua persona incerta nõ est uerisimile testatorem cogitasse: quum institutiones & legata censeantur relinqui ob affectionem & benemerita, ut in l. Nec adiecit, cũ sequenti. ff. Pro socio. Et hoc modo declaratur text. in dicto §. Hæc uerba, ad fin. dum dicit. [Quia non ex iudicio ueniunt.] Non enim potest considerari iudiciũ, neq; uoluntas, neque affectio

etio disponentis erga personam incognitam vel incertam, omnimoda inquam incertitudine, prout est incertitudo respectu hæredis remoti. Sic in proposito dicendum: cum ius accrescendi, licet proueniat ex iuris dispositione, vt est glo. ordin. in l. Apud Iulianum, §. r. ad Trebe. in glo. fin. ad fin. & probatur ex tex. in l. Si in testamento, in fin. de Vulga. & pupi. vbi notat Alex. Prouenit tamen concurrente defuncti voluntate, vt ibi Alexan. dicit. Quum (vt dixi) per §. Iulianus, prædicta l. Si Titio, censeatur quædam tacita & impropria substitutio. Ergo non videtur testator cogitasse de persona incerta: quâ postea, id est vacante portione altera vellet admitti per ius accrescendi sub legalis coniunctionis prætextu seu colore.

Secundâ rationem seu rationis ratione assignat idem Bal. in l. Vna, nu. 20. C. Quando nõ petet partes. in vers. Sextæ quæstioni: videlicet, quia non solum ius accrescendi de quo est dictum: sed etiam ius cõiunctionis, à quo ius accrescendi in legatis, velut potissimâ causa descendit, habet in ista substitutionis, vt probatur etiã ex eodẽ. §. Iul. sed in vna eademq; persona nõ cadit substitutio, neq; copula seu cõiunctio: quia omnis copula requirit duo extrema, prout requirit substitutio, vt in d. l. Sed si plures, §. fin. & in l. fi. §. Titius, cõ. titu. de Vulgari & pupi. notat Bart. in l. r. col. 3. eiusdem tituli. Et sic non potest vocari coniunctio: nisi iungat plura significata, vt notant Cy. Bal. & Sali. in Authen. Iisdem pecnis. C. de Secund. nupt. per l. 2. C. Per quas perso. nobis acqui. Et in materia iuris accrescendi illa est propria copula, quæ iungit plures personas vni verbo. Et dicitur copula à cõiunctione. Verbalis autem dicitur à verbo principali: igitur hoc casu non

potest habere locum ius accrescendi. Hæc Bald. vbi. s.

Tertiam rationem assignat glo. & ibi Doctor. in l. Qui hæredi, §. Si duorum, j. de Condi. & demonstra. vbi dicunt, rationem istius l. esse, ¶ Quoniam seruus cõmunis censetur obtinere vicem vtriusque domini, vt in l. r. §. Cõmunis seruus, j. de Stipula. seruo. ergo habetur, ac si ambobus dominis separatim per partes legatum fuisset factum. Et hoc est quod inquit ista litera in ratione per eam reddita ibi: [Non enim coniunctim, sed partes videtur legatas.] Vnde isti domini non videntur vllõ modo dici posse coniuncti. Sicque inter eos non potest esse. locus iuri accrescendi, quod cessat, coniunctione cessante. l. Triplici, j. de Verbo. signa. l. Coniunctim, & l. Re coniuncti, j. titu. r. & l. Meuius, in prin. j. hoc eodem ritu. & in d. §. His ita. Et hæc rationem semel & iterum ponit in presentiarum Raph. Cu. primò in textualibus, & iterum in notabilibus, dicens rationem huius decisionis esse: ¶ quia seruus communis representat personas separatas duorum dominorum: & consequenter id quod tali seruo relinquitur, videtur relictum dominis, separatim inquam vnicuique ipsorum, non verò cõiunctim omnibus. Et sic perinde est ac si specialiter & separatim vnicuique dominorum pro sua parte dominica legatum per partes discretas relinqueretur, per dictum. §. Communis seruus, iam allegatum. Quod etiam euincitur ex hac litera ad fi. dum in ea dicitur, quod si vnusquisque dominorum vendicaret, non posset id facere: nisi pro parte sua dominica. Quasi velit dicere secundum expositionem Rapha. quod istud innuit separationem, & non coniunctionem: cum de natura coniunctionis sit, quod vnusquisque coniunctorum æqualiter seu

Ratio ad hunc tex.

Ratio ad istum tex. Io. Fab.

seu viriliter admittatur: non autem quotitatiuè, id est pro portione dominica: quandoquidem portiones dominicæ possent esse inæquales, vt in d. l. Vna, §. Vbi autem, C. de Cadu. tollen. iuncta l. r. cum alijs multis l. ff. de Stipul. seruo. Et quanuis in dicto §. Si duorum, l. Qui hæredi, non dicitur (prout Doctor. referunt) quod seruus communis sustinet, seu representat vicem amborum dominorum: sed tex. dicit simpliciter duorum, nõ loquens de representatiuè: & sic caute dicit ibi glo. duorum: licet Soci. r. nota. referat eam dicere dominorum, sed non dicit, sed duorum tantum. Nihilominus tamen vtrumque dicitur tendit in idem: quia tot personas seruorum talis communis seruus representat, quot sunt domini: & consequenter ita & eodem modo domini censentur per plures, sicut per vnum representati: vt j. etiam dicitur in quinta ratione decisiuâ.

Quartam principalem rationem ad istam secundum hunc intellectum reperio assignatam per fundamentalem Doctorem Ioan. Fab. in §. Si eadem res, Insti. de Lega. vbi dicit, quod ista non est dicenda coniunctio. Nam cum testator sciret seruum legatum esse cõmunem, & sciret vel scire deberet (quæ paria sunt. l. Quod te, ff. Si cert. petat.) quod vnicuique dominorum sua pars esset acquirenda secundum quotitatem portionis dominicæ ad eum expectantis, non præsumitur voluisse eos coniungere, vt in d. l. fi. §. r. s. de Vulga. & pupi. substi. Neque subest aliqua ratio, cur debeat præsumi. ¶ Sed quando duos legatarios vel plures coniungit verbo, præsumitur eos re, & effectu voluisse coniungere: & eorum alterum totum consequi, vbi alter partem suam non consequeretur. Vnde quasi in

vnum corpus eos videtur redegitse, vt inquit alijs text. in dict. l. Vna, §. His ita, versicu. [Si autem ex his.] Ex hac ratione Ioan. Fabri apparet esse verum quod Alber. hic dicit: videlicet, quod si legatum esset factum communi seruo plurium dominorum mentione ipsorum facta copulatiuè, puta lego Stichos seruo Titij & Sempronij, ex quo ipsorum contemplatione immediata videtur factum legatum, vt in l. Cum aliquis, C. de Iure delibe. & ipsi fuerunt vocati copulatiuè nominatim, sat superque patet, de intentione testatoris fuisse, quod eos voluerit coniungere: & inter eos inducere ius accrescendi. Ista ergo l. Et Proculo, loquitur: quando legatum fuisset factum simpliciter communi seruo: vt verba literæ ipsius, s. recitata id enuntiant nuncupatim: & est de communi intentione scribentium.

Quintam rationem ponit Cy. in d. l. r. §. Communis seruus, ff. de Stipul. seruo. quæ est velut quadam declaratio suppletiuâ tertie rationis, s. assignatæ. ¶ Videlicet, quia seruus plurium dominorum representat (vt dixi) personas plurium seruorum per illud tex. post principi. dum dicit, [Communis seruus duorum seruorum personam sustinet.] Quod text. (vt dixi) allegauit gloss. in d. §. Si duorum, & sic representat eos iuris intellectu pro diuiso, vt in l. Seruus cõmunis sic eodem tit. de Stipul. seruorum: ibi, [vt intellectu magis partes habeant quam corpore.] Affert Cy. & Doctor. eum sequentes metaphoram de lapide & arbore, positus in confinio duorum fundorum: quia dicitur communis pro diuiso pro regione cuiusque fundi, habita ratione vel relatione ad dominos prope possidentes prædia, vt in l. Arbor, in principi. ff. Communi diui. & in l. Pro regione, ff. de Acquirend. rerum domi.

No. declaratio Alber. ad hanc l. per modum restrictionis.

Alla ratio Cy. ad hunc tex.

Quam

Quam similitudinem simpliciter referunt, & sequuntur Bald. & Ioan. de Imol. in l. Si duobus, §. isto titu. & idem Imol. hic.

Sed contra hoc facit secundū Ange. de Peru. in l. Seruus communis, §. Inter dum, eo. titu. de Stipu. seruo. incōueniensibi traditū per eum: qđ quidem (et si non stringat) tamen ipse Angel. vice fundamenti illo frater assignat aliam rationem: videlicet, quia oēs il. dicentes habere locū ius accrescēdi inter cōiunctos, loquūtur de vera cōiunctione pluriū, qui vocantur ad legatū ab ipso principio: & nō virtute cōsequenti iuridicæ, & sic necessaria: prout est in hoc casu, quādo de vno deuenit in plures, vt in d. §. Hic ita. In seruo autē qui est vnus nō potest reperiri, neq; darivera cōiunctio: sed imaginaria, & ficta, vel cōsequutiua, seu secundaria ex eo: quia representat personas pluriū: & ideo nō habet locū ius accrescēdi. Sed cōtra hęc. i. has rationes Cy. & Ang. s. relatas, Io. de Imo. ibi dicit, qđ vtraq; ratio & Cy. & Ange. videtur cōfundi e a ratione: quia etiam vbi à principio dispositio nō valeret pro parte scđm prædictas rationes, nō deberet habere locū ius accrescēdi: & tñ cōtrariū est, vt in eo. §. Cōis seruus. Quapropter ipse Imo. respōdendo ad prædictū inconueniens simul & ratiocinādo per modū concordia, dicit: qđ ratio est quæ colligitur ex eodē §. Cōis seruus, iuncta l. Itē si seruus, §. Sed si stipulat, eo. titu. scđm quia seruus cōis habet pro proprio vnus ex dñis, vt quærat illi totū, qñ id de quo acquirendo tractatur, à principio non potest quæri alteri domino: sec⁹ qñ potest à principio queri: licet ex postfacto pars deficiat. Et istius vltimi membri ratio erit illa, quæ ponitur (vt dixi) per text. in d. §. Communis seruus, iuncta declara-

tionē Cy. de qua. §. Et hęc est septima ratio, vel potius declaratio præcedentis rationis. Et ex hac ratione, in nōto dicto. §. Communis seruus, inferitur: quod si in casu istius l. Et proculo, seruus communis à principio non potuisset partem legatū vni dominorū acquirere, vt quia vnus eorum non potuisset ex testamento partem legatū capere propter incapacitatem, totum legatū alteri acquireretur. Quæ est notabilis declaratio ad hęc l. quia eo casu repudiatio suæ partis, quæ esset facta per incapacem, esset repudiatio de facto: ex quo etiam si voluisset, non posset acquirere. Non enim dicitur nolle, qui non potest velle. l. Nolle, supra de Acquiren. hære. l. Ab administratione, C. de Lega. vbi Bald. notat, & alij post eum.

Ex quo intellectu communi (vt ad ipsum redcam) intulit not. Barto. cum sequutus in l. Reconiuncti, nume. 60. infrā. tit. i. supra alleg. † quod cum plures hæredes vnus legatarij dicantur coniuncti inter se legali coniunctione: ideo quia ex persona vnus, id est legatarij principalis ex legis dispositione per transmissionem ipsius legatū peruenit legatū ad plures eiusdem legatarij hæredes, prout ibidem Barto. declarat, quod lex Legatarius (vbi Barto. etiam ad id eam notat, supra titu. primo) disponens, quod vnus ex hæredibus legatarij potest partem suam repudiare, & c. intelligenda sit, quod pars repudiata non accrescat alteri cohæredi acceptanti partem suam legatū ad omnes hæredes ipsius transmissi. Et pro hoc, rectè intuendo, est text. in ea. l. Legatarius, cuius verba sunt, [Legatarius pro parte acquirere, pro parte repudiare legatū non potest: hæredes autem eius possunt, ut alter eorū suam partem acquirat, alter repudiet.] Ex quo em̄ vult text. qđ vn⁹ ex hæredibus

Alia notanda declaratio huius l.

Nolle dicitur nequit, qui velle nō potest.

Redd. ad intellectū. com. munem.

Alia rō Ange. de Peru.

Ratio Ioā. de Imo. 7.

diſtam communem intelligentiam. Hinc & quart⁹ ex diuerso sequitur, quod aliud esset in vsuſu legatō in casu illius tex. si secundum terminos ipsius vsuſuſtus legaretur, per regulam dictā l. i. §. i. ff. de vsuſuſtus. accres. in glo. allega. videlicet, quod haberet locum ius accrescēdi inter collegatarios vsuſuſtus, vno eorum omittente: postquam hæres qui vni incerto de certis iussus dare vsuſuſtus non constituerit, cui daret: & sic vsuſuſtus esset ad omnes deuolutus, vt ibi: quoniam in vsuſuſtus accrescendo non requiritur aliqua cōiunctio, vt in dicto. §. i. Idem & quinto inferri posset ad l. Cum quidam secunda, in versic. [idem ait.] §. isto titu. vbi similiter hæredes non eligente omnes ad fideicommissum admittuntur: videlicet, quod inter eiusmodi legatarios, ad quos fideicommissum ex hæredis negligentia esset deuolutū, non esset in proprietate locus iuri accrescēdi in parte defecta: cū iuri coniuncti legali coniunctione, vt potest per legem vocati in negligentiam hæredis non eligentis. Secus in vsuſuſtus, vt modò dixi. Potest etiā inferri sexto, ad id qđ no. tenet Bald. & ibi Pau. de Cast. in l. Duobus cōiunctim, §. tit. i. vbi dicit, qđ si filia cōtenta dote renūtiavit legitima, facit partem fratribus, vt eis portio repudiata non accrescat. Nā vltra rationem, quam Docto. ponunt ad illā decisionem, ratio est: quia inter oēs fratres est coniunctio legalis in legitima, vt est prædictū. Sed contrariū in hoc articulo, respondens nuncupatim huic legi, tenet idem Bal. in Auth. Nouissima, Bal. in eadē 7. quæst. nu. 9. C. de Inoffic. testa. vbi videndum est, vt pote importans: & vide ibi alios scribentes post eum: signanter Ias. in lectura, & Fabianum Ziocchi in repeti.

Nota ad hęc redēs emphyteotæ.

Ad l. Si qđ Titio, §. fin. declaratio vltra Docto. neque in legans, neq; spernenda.

Ad eundem tex. alia declaratio quo ad vsuſuſtus legatum.

Quinta illa declaratio ad l. Cum quidam secunda, in versic. [idem ait.] §. isto titu. vbi similiter hæredes non eligente omnes ad fideicommissum admittuntur: videlicet, quod inter eiusmodi legatarios, ad quos fideicommissum ex hæredis negligentia esset deuolutū, non esset in proprietate locus iuri accrescēdi in parte defecta: cū iuri coniuncti legali coniunctione, vt potest per legem vocati in negligentiam hæredis non eligentis. Secus in vsuſuſtus, vt modò dixi. Potest etiā inferri sexto, ad id qđ no. tenet Bald. & ibi Pau. de Cast. in l. Duobus cōiunctim, §. tit. i. vbi dicit, qđ si filia cōtenta dote renūtiavit legitima, facit partem fratribus, vt eis portio repudiata non accrescat. Nā vltra rationem, quam Docto. ponunt ad illā decisionem, ratio est: quia inter oēs fratres est coniunctio legalis in legitima, vt est prædictū. Sed contrariū in hoc articulo, respondens nuncupatim huic legi, tenet idem Bal. in Auth. Nouissima, Bal. in eadē 7. quæst. nu. 9. C. de Inoffic. testa. vbi videndum est, vt pote importans: & vide ibi alios scribentes post eum: signanter Ias. in lectura, & Fabianum Ziocchi in repeti.

Sexta, ad decisionē Bal. & Paul. de Cast.

Bal. in eadē 7. quæst. nu. 9. C. de Inoffic. testa. vbi videndum est, vt pote importans: & vide ibi alios scribentes post eum: signanter Ias. in lectura, & Fabianum Ziocchi in repeti.

O blictiōes
contra com-
munem.

Hæ sunt rationes, quas à maioribus nostris in præsidium istius cōmunis intellectus ad hanc l. cōperio varijs in locis dispersas. Cōtra quem tamen communem intellectum, qui habet: quòd inter coniunctos legaliter non est locus iuri accrescendi, est in primis fortissimus tex. in l. r. §. Interdū, ff. de Vsfu. accrescen. vbi dicitur: quòd si communi seruo vsufructus sit relictus, altero dominorum repudicante, vel amittente vsufructū pro ipsius parte, totus vsufructus ad alterum dominum pertinere debet: & sic videtur ibi casus in oppositum, quòd inter dominos eiusdem serui legatarij est locus iuri accrescendi: etiam si inter eos sit sola coniunctio legalis. Nec satisfacit solutio glo. Bar. & Doctōrū hic, & eiusdem Bar. in d. l. Re coniuncti, respōdentū: quòd ibi loquitur in vsufructu, hīc verò in p̄prietate, his freti rationibus: scilicet, quia sicut facilius vsufructus accrescit: ita & facilius ius coniunctionis recipit: quæ coniunctio est causa ob quam accrescit. Item, quia ipsius serui persona inspicitur, vt vbi dicunt patere in tex. Sed hoc non procedit: cum inter vsufructum & proprietatem isto casu nulla possit vrgens ratio differentie assignari. Nā quod tex. in. §. si. eiusdem l. r. dicit, post acquisitionem in vsufructu habere locum ius accrescendi, nihil infert, vt perinde dicendum sit, q̄ inter duos socios eiusdem serui dominos in solo vsufructu, communi seruo legato, ius accrescendi locum habeat, & nō in proprietate, si legata esset: cum in hoc casu, scilicet in legato proprietatis agatur de portione acquirenda: non autem de acquisita: & sic solutio glossarum & Doctōrum non est idonea. Præter ratio illa, quam ipsi dicunt ponere tex. ibi, quòd inspici-

tur persona serui, potius facit, quòd etiam in proprietate inter eiusmodi coniunctos legali coniunctione locum habeat ius accrescendi. Nam ibi ponitur ad illum finem, vt habeat locū ius accrescendi in vsufructu: non autem est specialis quoad ipsum vsufructum. Imò rectè inspecta, est generalis: etiam quoad proprietatē. Et sic illarum rationem gloss. & Doctōrum neutra est efficax: & remanet difficultas insoluta: & consequenter adhuc vrget contra communem.

Secundò principaliter contra eundem communem intellectum facit tex. in l. Si seruus communis ab extero, §. de Acquiren. hære. vbi si seruus communis ab extraneo sit hæres institutus, & vnus ex dominis iussu adierit, cæteris nolentibus iubere, tacito iure partes domino qui iussit accrescunt: sic quæ patet ibi, quòd inter duos socios in seruo eorum communi partes dominicas habentes: & sic sola legali coniunctione copulatos, est locus iuri accrescendi, etiam in proprietate. Neque satisfacit responsio glo. Bar. & Doctō. dicentium vbi que, quòd ibi loquitur in hæreditate, hīc in legato. Rationem adnectunt regulæ vulgaris, ne testator decedat pro parte rerum testatus, pro parte intestatus contra l. Ius nostrum, cum simil. ff. de Regu. iuris. Nam huic cōmuni responsioni potest replicari: q̄ licet aliàs sit differentia, quoad qualitatem iuris accrescendi, inter portionem hæreditatis & portionem legati deficientis: quia prima deficientis accrescit inuito cohæredi: secunda autem minime, sed tantum volenti, vt in d. l. Vna, §. His ita, & not. gloss. & Doctō. in l. Vna, in gl. fi. C. Quādo nō peten. par. & Barr. & Doctō. in l. Neminem, §. isto titu. Tamen quoad ipsam

Reijcitur
cōmunis re-
sponso ad
l. Si seruus
cōmunis ab
extero.

Attend.

sam accrescētiam, id est ipsum accrescendi ius quoad substantiam nulla reperitur differentia inter successione vniuersalem, id est in hæreditate relicta communi seruo duorum: & particularem, id est, in legato proprietatis relicto seruo, etiam communi pluriū minorum: neq; illa lex aut alia eam facit: & consequenter remanet firmū contrarium seu fundamentum, quod ex l. illa. §. deduxi: scilicet, quòd coniunctio legalis est potēs ad inductionem iuris accrescendi, etiam in proprietate, non attenda substantia ipsius dispositiōis, videlicet an sit legatum, an verò hæreditas. † Neque enim prædicta ratio ibi posita per gloss. de l. Ius nostrum, præallegata est sola & finalis, vt patebit ex eo quod inferiūs tangam post. r. 4. medium seu fundamentum contra communem istius legis intellectum.

Hoc quæ comprobatur, quia legatarius in re legata censetur hæres. l. Id tempus, §. 1. ff. de Vsfu. Cuius verba sunt, [In re legata legatarius quasi quodammodo hæres est.] Ad idem l. In coniunctio nibus, aliàs, In conuentionalibus, ff. de Verb. signi. & l. Si rem legatam, ff. de Excep. & in l. Pomponius, §. Sed & legatario, ff. de Acquir. posses. & l. Mu lier, §. si. §. de Cond. insti. Quemadmodū ergo inter coniunctos legali coniunctione in hæreditate ius accrescendi locum habet: sic etiam debeat habere locum in legato proprietatis.

Tertiò contra communem adduco text. in l. Si duobus seruis meis, ad fin. §. isto titu. vbi expressim dicitur, q̄ si meo & alterius seruo, & sic communi, sit factum legatum, & alter dominus repudiet suam partem: totum legatum pertinet ad me alterum dominum: & sic est ibi fortis casus in oppositum, decidens quòd ius accrescendi in legato proprietatis procedit à con-

iunctione legali inter duos dominos subsistente. Neque valet solutio glo. & Doctō. dicentium, quòd ibi fuit relictum legatū duobus seruis vnus vel diuersorum dominorum: hoc nempe ex illa l. colligi nequit: imò expressè vult ibi tex. contrarium. Nam inquit illa litera, [Perinde ac si meo & alterius seruo esset legatum.] ergo ad verbum probatur ibi, quod prædixi. † Quia ex quo substantantium & adiectiuum stant sub vna oratione, vel vno orationis cōstructione, vnum regit & determinat aliud, vt l. Ea tamen adiectio, in fin. §. titu. r. & ita in alio proposito declarat Bald. in dict. l. Vna, in dict. vers. Sextæ quæstioni, C. Quando non peten. partes. Et in alio proposito etiam hæc doctrinam ponit notab. Barto. in l. Prætor, §. Eritq; differentia, post prin. ff. Vi bono. rap. quæ in varijs locis & extraordinarijs solet commendari per scribentes. Et per consequens tex. ille loquitur in vno seruo communi duorum dominorum: voluitq; facere æquiparationem de casu in quo duobus seruis vnus legatum esset relictum, ad casum in quo vni seruo duorū esset relictū. Nam dicere (prout Doctōres dicunt) quòd ille tex. in prædictis illis vltimis verbis, [Perinde ac si meo & alterius seruo esset legatum.] loquatur de legato factō duobus seruis duorum dominorum, est, potius augere difficultatē, & sibi met aduersari circa tertiam & quintam rationes suprā relatas: quas ad hanc legem ipsimet assignant: quàm soluere. Si enim ratio secundū eos est, vel quæ legando seruo cōmuni duorū dñorū, videtur duobus seruis eorundem separatim legari: vel quia similiter videtur ipsdem dominis separatim pro cuiusq; portione dominica relictum: ergo si duobus seruis duorum dominorum relinquatur, eadem ratio separationis præsumptiua resultat. Et in ve-

Eliminatur
solutio glo.
& Do. ad l.
Si duobus
seruis.

ro tex. ille efficaciter stringit pro hac parte cōtra cōem allegationem, quæ fit de hac l. secundū quā (vt dixi) cōiter summat, q̄ in legato pprietatis sola legalis coniunctio non est potens ad inducendū in s accrescendi. Ibi enim ad finem efficaciter pbat̄ oppositū, vt est dictum & inductum. s̄.

Quartō aduersatur cōi intelligentiæ tex. in l. Verū, §. Si seruo cōi, ff. Pro socio. Vbi si vnus ex duobus dñis seruum cōem habentibus eidem seruo sine libertate legatū relinquat, ad solū socium, & non ad hæredes socij relinquentis totū legatū pertinet. Reddit rationem litera, quare non cōicetur: videlicet, quia istud non ppter societatem, sed ppter suā partem acq̄siuit. Modō induco sic. † Ius accrescendi pcedit vel ex impedita acquisitione ipso iure ab initio, vel ex resoluta ipso iure ex post facto. Hanc maximā ponūt in materia iuris accrescendi Bar. Ang. Pau. de Cast. & alij Doct. in l. Qui p̄i, §. de Acquir. hære. & in l. si minor, eod. tit. vbi hoc tenet in specie Pau. de Ca. in declaratione illius tex. Et not. Bar. Pau. de Cast. & Moder. per tex. cū gl. in l. Si duo p̄soni, in prin. ff. de Iure iu. & in l. Huiusmodi, §. Si Titio. i. s̄. tit. i. Bal. i. l. Vna, nu. 20. cū sequē. C. Qñ nō petē. par. Sed in præallegato. §. Si seruo cōi, portio legati respectu legat̄is eiusdē q̄ dñi p parte fuit impedita quoad acquisitionē ab ipso initio: quæ fuit effecta p non scripta, vt in l. Proprias res, C. de Leg. Cū itaq; tex. fateatur, q̄ alter dñs serui ppter suā partē acquisiuit portionē defectā, quæ portio (vt est dictū) à principio ipso iure defecerat: ergo inter ipsos consocios serui, etiā legali coniunctione copulatos, & etiā in pprietate est locus iuri accrescendi: & sic contra cōem intellectū. Et illū tex. in d. §. Si seruo cōi, in hunc sensum videt̄ accipere Paul. de

Cast. in l. i. C. de Hære. inst. ad mediū Vbi per eū dicit, † q̄ id quod relinquitur seruo cōi pluriū dñorū, si vni non potest per talē seruū acquiri pro sua parte, acquiri alteri dño. Ex quo infert, vt ibi per eū ad intellectū l. Si deportati seruo, §. tit. i. Et re vera potest ponderari tex. in eo. §. Si seruo cōi, vt loquat̄ in iure accrescēdi, † in quantum dicit, [Propter partē.] Itē de natura iuris accrescendi sit partem cōcernere: ideo censet̄ & nuncupat̄ ius reale. l. Si rotā, & l. Toties, §. de Acquir. hære. & d. l. Qui patri, vbi Bar. Ang. & Doct. cōiter id not. & est tex. in l. Si ex pluri bus, §. de Suis & legit. hære. & in §. fi. Instit. ad Orfi.

Quintō ad idē contra intellectū cōem facit tex. not. in l. Siue libert̄, §. Ex duobus, §. de Iure patro. vbi si alter patronus ex duobus sit institutus à libertō ex min⁹ legitima portione, & intendet bonorū possessionē contra tab. portio alteri⁹ patroni nō petētis accrescit sibi. Sed notissimū est, q̄ patroni sunt coniuncti legali cōiunctio ne, ex quo ipsis & ipsorū cui libet assignata est à lege sua portio quota, loco legitime, vt in §. Sed nostra, Insti. de Succes. libert. Apertē ergo pbat̄ur ibi, q̄ legalis coniunctio nō impedit in pprietate ius accrescēdi: quin imō illud inducit. Ad idē tex. expressior q̄ sit in iure in l. Ex tribus, §. de Bo. liber. cuius verba sunt, [Ex tribus patronis uno cessante bonorū possessionē petere, duo æquas partes habebunt.] Ad idē tex. optimus in l. Cōi libertō, eo. tit. Neq; huic obstat text. not. in d. l. Si duo patroni, in princ. ff. de Iure iur. vbi si vnus patronorū deferat iuramentū libertō, q̄ iuret, illum nō esse patronū: pars iuris patronatus non acquiri alteri. Nā respondet, vt inquit ibi glo. ordi. sing. ac cōiter approbata, † q̄ pars ibi nō defecerat ipso iure: sed ope exceptionis iurisdictioni

di: quo casu cessat ius accrescēdi. Qd̄ etiam tenet not. Bar. in ead. l. Re coniuncti, nu. 65. & sequunt̄ Doct. cōiter singularizantes glo. illā ibi, & in l. Vna, C. Qñ nō peten. par. vbi Iaf. 3. col. Sed ita est, q̄ in iuribus. s̄. in hoc medio allegatis, portio deficit ipso iure: ideo pcedit ius accrescēdi: & sic obiectio nō obest. Meminisse autē oportebit doctrinā prædictā glo. l. Si duo patroni, in prin. non pcedere in iure non defecendi, vt per M. Soei. consi. 11. vbi videndū est, cum expedierit.

Sextō in cōtrariū facit tex. in §. vlti. Insti. de Stipu. seruo. vbi si cōis seruus duorū vel plurium dñorū stipuletur rem, quæ erat alterius domini: totam illam rem acquiri alteri, vel alijs dñis.

Et sic est ibi text. mirabilis, † q̄ etiam duobus impredientibus: primū, q̄ ibi sit sola coniunctio legalis: secundū, q̄ ibi sit contractus stricti iuris. s̄. stipulatio, ius accrescendi habet locū. Et nulla est alia ratio illius tex. nisi q̄ portio vnus ex dñis à principio fuit pro non scripta ipso iure: ex quo rem suā non potest quis stipulari, vt in l. Nemo rē suam, ff. de Verb. obli. & in l. Scire debemus, §. Si à iure, eo. tit. facit tex. in §. Sicitaq; Insti. de Actio. & in l. Proprias res, C. de Lega. Si eū portione à principio existente p non scripta in contractibus stricti iuris est locus iuri accrescendi, vt ibi contral. Si mihi & Titio, ff. de Verb. obli. à fortiori ergo idē dicendū in vltimis voluntatib⁹ in eodem casu item & in alio, qñ ex post facta acquisitio portionis fuit resoluta, putā per repudiationē alteri⁹ ex dñis, vt in casu hui⁹ l. Qui duo casus in presentia materia iuris accrescendi parificatur ex cōi & irrefragabili Doctorū sententia & doctrina fundamentali: quā. s̄. deduxi in. 4. fundamento contra intelligentiā cōem huius l. ad quā parificationem inter contractus & vl

timas voluntates sunt multa iura notissima: inter quæ est l. In minoris, C. In quib. caus. in integ. resti. non est ne cessia. iuncta l. Quicq; d. alstringēdā, in prin. ff. de Verb. obli. & l. Seruum filij, §. Eum qui chyrographū, §. tit. i. cum plenē traditis per Doct. in l. Quo de legato, eo. tit. vbi ponunt̄ signanter per Iaso. plures conuenientiæ inter contract⁹ & vltimas voluntates: & vt plurimum sunt fauorabiliores contractib⁹. l. In testa. ff. de Reg. iur. c. Cū dilecti, de Dona.

Septimō contra prædictā communē intelligentiā afferro tex. not. in l. Vna, C. Si impe. libe. socius sine hære. de ce. lib. 10. vbi inter socios, quibus Imperator aliqd. communiter donauerat, etiā post dñum veriq; quæsitum vno decedente sine liberis, est locus iuri accrescendi quoad aliū intelligēdo q̄ illi non erāt coniuncti re, neque verbis (vt quia in aduersis privilegijs, vel gratijs, vel in vna diuersis tñ. osonibus eadē res p partes fuit duob⁹ vel pluribus p principē donata seu gratio sē concessa) sed sola coniunctioe legali vocati, hoc est ab Imperatore, q̄ est lex aīata in terris, vt in auth. de Cōsuli. §. fi. colla. 4. & in l. Ex imperfecto, §. tit. i. de Lega. 3. & in l. Digna vox, C. de ll. & in l. Princeps, ff. eo. & in §. fi. Insti. Quib. non est permi. fa. testa. aliās. Quib. mod. testa. infirmē. & sic pbat̄ ibi apertē vnū singularissimū, † q̄ inter coniunctos sola legali cōiunctioe etiā ex titulo donationis & etiā in pprietate: nec non post acquisitū ius vtriq; habet locum ius accrescendi. Et quidē ratio illi⁹ l. nulla alia videt̄ esse, nisi coniunctio legalis: quæ non horret partis acquisitionē, vt ius accrescēdi pcedat, sed cōsiderat solā partis deficiētā. arg. d. l. Si minor, §. de Acquir. hære. Et sic nulla est ibi specialitas ppter Principis munificētā, vt dicitur

Bal. & doct. sed meo videri parū rectè.

Neq; huic cōsiderationi obstat tex. in. c. 1. de fratri. de nouo bene. inuest. li. feudo. in prin. vbi lra loquens in beneficio dicit, q; si duo fratres de nouo bñficio, hoc est non de paterno in simul fuerint inuestiti, vno corū abf. q; herede defuncto ad alterū non pertinet eiusdē bñficioj vñ feudi portio: nisi inuestitura facta fuerit eo pacto, vt ptineat. Nā respōdet, q; ille tex. loquitur in bñficio feudali, in quo non habet locū ius accrescendi: qñ feudum fuit à principio diuisum ipso iure per concedentē, eūdemq; inuestientem duos. Quo casu feudū nō reintegrat, vt ad vnum solū regrediat: quia censent esse plura feuda distincta, non vnū. Arg. l. Rectè dicimus, ff. de Verb. sig. vt tenet Bal. in auth. Quas ruinas, C. de Sacrosan. Eccle. & in sepe alleg. l. Vna, coli. 1. 3. C. Qñ non peten. par. & in. c. 1. §. Dece dent, Qui feud. da. pos. li. feudo. & tradit Alex. in l. Si mihi & Titio. 4. col. ff. de Verb. obl. Faretur tñ Bal. in ea. l. Vna, q; Si bñficio feudale assumpsit formā & originē in vno solo, vt quia à principio fuit concessum vni, & postea deuenit in plures: & vnus ex illis pluribus casu mortalitatis fuit è medio sublat⁹, eo casu accrescit alijs: & non redit ad pprietatē. Quia sic à principio cōcessum est, vt per vnum possideret totū feudum: & feudum magis concernit & sapit stipitē suū, quasi formam suam naturalem & originariam, q̄ respiciat dñm feudi. Vult ergo Bald. apertè, q; in d. c. 1. non fit legalis coniunctio, sed hoīs: quia concessio feudifuit facta duob⁹ simul, q̄ quā effectū & re ipsa fuerit resoluta in diuisionē: quia feudum fuit ipso iure diuisum & censetur multiplex, & nō vnū, vt. s. est dictū. Et ita est verū, vt clarè patet ex concessione dñica, p quam feudatarij verbaliter fuerūt cō-

iuncti, vt in illius literæ principio habetur: & sic non obstat.

Octauo cōtra cōem & pro conelusione nostra affero tex. in l. 1. §. Si nemo, ver. Itaq; j. Ad Tertu. vbi si scēmi na duobus filijs hereditibus abintestato relictis deccat in testata, & alter filiorū adierit, alter repudiauērit hereditatē, portio repudiata accrescit ei, q; partem suā agnouit. Et sic pater, q; inter cōiunctos legali cōiunctione, p̄t sunt venientes abintestato, vt ex toto tit. C. & ff. de Legi. hære. apertè coligit, ius accrescēdi locū habet. Ad idē tex. expressus, qui ex illo desumit, in §. si. Insti. Ad Offici. Neq; huic fundamento refragat, q; illa iura loquuntur in hereditatibus: quia ad id. s. est satisfactū, qñ attigēti intellectu Seruus cōis ab extero, in secunda difficultate s. signata contra communem.

Nono contra l. nostrā: si secundū cōem intellectum acciperetur, vrgeret sequens difficultas. † Vbi nulla p̄sus est coniunctio, nō p̄cedit ius accrescendi: etiā in vsufuctu, vt in d. l. 1. s. de Vsufu. accrescē. & notat glo. Bart. & Doct. in l. Meuiō, in prin. j. eo. & per oppositū, vbi est aliqua coniunctio: siue verbalis tm̄, siue sola realis, siue vtraq; simul, locus est iuri accrescendi, vel iuri non decrescendi: etiā in proprietate l. Cōiūctim, & l. Re cōiūcti, j. titu. 1. l. Vna, §. His ita, de Cadu. toll. ergo necessariò dicendū est, vel l. cōtrariā. l. primā de Vsufu. accrescē. malè dicere, vel legem istā non posse procedere, ex quo in p̄sentiarū p̄supponitur coniunctio: & tñ secundū cōem intelligentiā negat, hīc habere locū ius accrescendi. Ne ergo deueniamus ad hanc absurditatem, communis intell. est respuendus.

Decimo sic. † Sola dispositio legalis inducit ius accrescendi, vt patet in his quæ à lege inducuntur cōtra volū-

Dilatur obiectum.

ratē testatoris. l. Si duobus, in princ. j. de Bono. posses. contra tabu. l. 1. §. Si quis ex nepotibus, j. de Coniungen. cum eman. libe. eius: & dict. l. Siue libertus, §. Ex duobus, j. de Iure patro. ergo per contrarium & à fortiori sola coniunctio legalis potest esse causa productiua iuris accrescendi in actibus prouenientibus ex voluntate testatoris vel p̄ter: † cum ius accrescēdi procedat secundū, vel saltem p̄ter voluntatem testatoris. Antecedēs probatur: quia bonorum possessio contra tabu. quæ à l. Prætoria datur, conceditur contra voluntatem testatoris. l. Vt liber, in princ. C. de Collat. l. 1. in princ. ff. de Legat. p̄stan. consequentia est nota. Neq; ad hoc dici potest, quod illa iura loquantur in hereditatibus. † Quia cum ibi non subsistat timor regulæ l. Ius nostrum, s. sapius allegatæ: quia ex postfacto rupto testamento per remedium bonorum posses. contra tabu. notissimum est, quod potest quis deccedere p̄ parte testatus, & pro parte intestatus, vt in eadem l. Vt liberis, in princ. cum glo. notab. iuncta regula l. Circa, ff. de Inoffi. testam. & sic sola dispositio legalis illud ibi operatur: & consequēter idem debet dici in materia legatorum, in qua sumus.

Vndecimò induco tex. in l. Planè, la primera. in §. Si coniūctim, ibi, [Cōstat partes ab initio fieri.] s. titu. 1. vbi quando duobus legatur coniūctim (expōnunt Bart. & Doct. ibi, scilicet verbis) censentur partes ab initio fieri: & sic censetur res legata, per particulas & portiones diuisa: & tamen omnia iura de mūdo distant verbalem cōiunctionem solam ius accrescēdi inducere, vt in l. Coniūctim, & in l. Re cōiūcti, in ver. [Item verbis] & in ver. [Si uerò uerbis] j. titu. 1. cum alijs. Perperam ergo dicunt Doct. hīc q; ex quo

lex ista dicit, [Non enim coniūctim, sed partes uideri legatū.] q; p̄pterea excludatur ius accrescēdi. Nā imò de natura iuris accrescēdi regulari, ac velut innata, est: q; si partes à principio censent diuisæ ipsum ius accrescēdi locū habet, non aliās, sed potius habeat locū ius nō deccrescēdi, vt in dictis iuribus: & est etiā tex. iuncta gl. in l. Vna, §. Si uerò diuisim, C. de Cadu. toll. & ita cōiter tenent Bar. & Doct. per p̄dicta iura in ead. l. Re cōiūcti, in materia cōiunctionis verbalis dicētes: † q; qñ plures simul vocant ad idē legatū in eadē oratione, vt cēseantur uerbis tantum cōiūcti: oportet q; portiones sine diuisa per testatorē: aliās essent re etiā coniūcti nō solum uerbis, & ibi per Bar. 3. oppo. post glo. in l. Si duobus, §. si. s. tit. 1. & in d. l. 1. ad si. s. de Vsufu. accrescē. Intellectus ergo, quē huic legi Doct. falsò imponūt, nō est uerus: quū litera super qua ipsi faciunt capitale apertissimè in eos contorqueatur, & eos reuincat.

Duodecimò, quod communis intellectus procedere nequeat, probatur sic. Testatorum dispositio habet vim legis priuatæ. §. Disponat, in authent. de Nup. colla. 4. † Hinc tener consequentia de uerbis legis ad uerba testatorum, tex. notab. secundum Bar. & Doct. ibi in l. Si quis legauerit, fin. char. s. titu. 1. Hinc etiam dicit l. 1. ad si. C. de Testam. mi. quod uoluntas testatoris militis in expeditione occupati pro iure seruatur: neq; id speciale est in milite secundum Doct. ibi post glo. per dictum. §. Disponat, quando inq; disposita in testamento iuri nō obuiant, vt est not. text. in l. Si quis eum, j. de Condi. & demōstrat vbi vtrunq; p̄batur. Sed sic est quod si duobus sub conditione dandi deccē heredi fundus legatus fuerit, statim à testamento quo pluribus cōditio ap-

posita est: diuisio quoq; facta in singu-
las personas videri potest, vt inquit for-
maliter litera in l. Cum fundus. 2. re-
sponso. de Condi. & demon. subdēs
ē veltigio. [Et ideo singuli pro sua parte et con-
ditioni parere, et legatum petere possunt.] Si em̄
in cōiunctione hominis reperim⁹ ab
initio ipsius dispositionis diuisionem
censeri factā: ex qua diuisione ius ac-
crescendi inducitur, vt ex iuribus præ-
deductis manifestē ostēdit. Ergo idē
dicendū in diuisione legali represen-
tata: quā Doctores legalē cōiunctio-
nē vocitant. Confirmat, nā id quod
debet esse causa iuris accrescendi, nō
debet esse causa extinctionis seu pe-
reptionis ipsius: † cum vna & eadē cau-
sa numero nō possit duos effectus cō-
trarios operari. l. Qui hominē, §. si. ff.
de Solu. & l. Cū is, §. i. ff. de Condi. in-
debi. & l. Ali⁹, ff. de Tribu. in rem acti.
in ver. [Cū uerō.] & l. Titio vsusfruct⁹,
ff. de Condi. & demō. Perperā igitur
dicunt Doct. legalē cōiunctionē im-
pedire originē & natiuitatē iuris ac-
crescēdi in legato proprietatis: cū ea-
dē cōiunctio legalis per principia iuris
formalia sit, vel esse debeat causa il-
lud inducendi.

Subuertitur. 1. 3. eadem cōis intelli-
gentia ex eodem tex. in eadem l. Cui
fundus, ad fin. vbi si vnilegatus sit fun-
dus sub ea conditione, si decem daret
heredi, & legatarius decedat, omnes
hæredes ipsius fungi debent vice y-
nius personæ: & sic non possunt scin-
dere cōditionem vno dante pro parte
sua, volenteque pro eadem parte
relictum consequi. Dicit enim litera
ibi, [In eo uerō quod uni sub cōditione.] scilicet
claudi, secundum glo. & Docto. [datū
est, conditio fundi ex accidenti non debet: et om-
nis numerus eorum qui in locum eius substituitur,
pro singulari persona habendus est.] Ecce em̄
quod quando ex vna persona perue-
nitur in plures, isti non censentur ra-

liter coniuñti, quod habeant seu di-
cantur habere partes disiunctas in ip-
so legato: † imō cum vnus personæ
vice fungantur, non censentur par-
tes diuisæ. Sic ergo minus rectē vidē-
tur asseuerare Barto. & Docto. dum
dicunt, quod quando ex vnus perso-
na res deuenit in plures, censetur esse
legalis coniunctio ab initio diuisionē
portionum inducens: & consequen-
ter effectum habens diuisionem quo
ad ius accrescendi: quia imō contra-
rium videtur ex prædicto text. dicen-
dum.

Confirmantur. 14. præmissa con-
tra communem, ex text. in l. i. §. Sed
& quoties, ad Trebe. vbi si quis roga-
tus sit restituere duobus hæreditatē,
alteri purē vel in diem, alteri sub con-
ditione: & eam suspectam dixerit: te-
netur interim restituere integrā vel
vniuersam hæreditatem ei, cui roga-
tus erat purē vel in diē restituere. Ad
idem bonus text. in l. Sub conditione,
in fin. de Assignā. liber. quem Albe-
commendat in l. Vna, §. Sin autem a-
liquis, in fi. C. de Cadu. tollē. Ex quo
text. in §. Sed & quoties, fulcitur aper-
tē decisio elegans Bart. in consi. 53. in
cipien. Cicaredus decedens, † vbi te-
net in fideicommissis vniuersalibus esse
locum iuri accrescēdi: etiam si sint
conditionaliter relicta. Adducit tex.
in l. Filiusfamilias, §. Diu⁹. Seuerus, §.
titu. 1. vbi patruus fuit rogatus resti-
tuere hæreditatem filijs fratris sub cō-
ditione, inquit ibi text. quod si alter
ex his ante cessionem diei fideicom-
missi decedat: totum fideicommissū
superstiti vel superstitib⁹ restitui de-
bet. Ad idem bonus text. in l. Vna, §.
pe. C. de cadu. tollē. vbi dicitur, quod
illa quæ sunt dicta in illa constitutio-
ne de iure accrescendi, habent etiam
locum in omni vltima voluntate, &
in omni relicto, etiam in codicillis: et-

go

go etiam in fideicommissis vniuersa-
li. Ex hoc demiror Pau. de Castr. con-
trariū tenuisse in l. Lutius, §. Que ha-
bebat, ad Trebel. Est verum q; text.
in d. §. Sed & quoties, & §. Diuus, lo-
quunt in fideicommissarijs coniunctis
verbaliter: & ppter ea cōtra Paul. ma-
gis vrget autoritas Bar. in prædict. cō-
si. iuncta d. l. Vna, §. pe. Sed est confide-
derandū iuxta præmissa, q; Pau. de Ca-
stro, nō sic in distincte, & absolute lo-
quit. Non em̄ negat in fideicommissis
vniuersalibus esse locū iuri accrescen-
di: supposita in q; quavis cōiunctione
inter cōfideicommissarios. Ceterū vbi
essent omnino disiuncti, vt in d. §. Que
habebat, vbi fuerunt positi in diuersis
orationibus diuisione portionū inter
eos per testatorē facta, difficitur esse
locū iuri accrescēdi: quia secundū eū
cessat ratio glo. in l. Seruus cōis ab ex-
tero, §. de Acquir. heret. Et idē quod
Pau. de Castr. tenet practicus Papien.
in forma libelli, quo agitur ex substi-
tutione in glo. si. & Fran. Cur. eū refe-
rens in l. Vna, col. pe. C. Qñ non perē.
part. vbi respōdet ad consiliū Bart. di-
cens: poti⁹ cōcordare cū Pau. & af-
fert Soci. consi. 94. volu. 4. Item respō-
det ad id, quod Bald. tenet in d. l. Vna,
q; 9. & subdit ita fuisse iudicatū cōtra
Iaso. in ciuitate Bono. per quendā au-
ditorē Rotæ. Nunq; tñ facit mētionē
de dict. §. Sed & quoties. Sed debet (vt
prædixi) intelligi, prout etiā dict. §. Di-
uus, de quo etiam nō meminit. Et ad
prædict. §. pe. dict. l. Vnica, C. de cadu.
tollē. satis respondet Paul. de Castr. in
eod. §. Quæ habebat, dū adducit eū p
ratione dubitationis. Et subdit ratio-
nem differentię inter hæreditatē &
fideicommissum vniuersale. Tenenda
est ergo opinio Pau. de Castr. quæ ha-
bet, q; inter fideicommissarios vniuers-
ales disiunctos non est locus iuri ac-
crescēdi: si sint in quā omnino disun-

Advertētia
in hoc artic.
in defen-
sione Pauli
de Castr.

Cōcludit eū
decisio Pau-
li de Castr. re-
perata, vt su-
pra.

cti, vt. §. proximē dixi: aliās secūs. Hinc
est, q; si in casu isti⁹ l. testator instituit
aliquem hæredem, rogassetq; eum
restituere hæreditatem cuidam seruo
duorum dominorū: & vnus eorum
repudiasse suā partē, vel post restituti-
onē seruo factam, vel antea: portio
fideicommissi repudiata non accresce-
ret alteri domino: sed remaneret pen-
nēs hæredē, tenendo cōmunē intelle-
ctum ad hanc l. Sed tenendo meū in-
tellectum, quē infra assignabo, non re-
maneret apud hæredem vniuersalē:
sed trāsiret ad aliū dominum per mo-
dum infra tradendum.

Ex † quibus etiam euidenter appa-
ret, rationē cōmunē glo. & Doctōrū
in l. Si seruus cōmunis ab extero, §. de
Acquir. hæred. & in alijs pluribus vo-
cis non esse absolute & simpliciter ve-
ram: dum iniquiunt, in hæreditatibus
etiam inter omnino disiunctos ideo
fore locum iuri accrescēdi, ne testa-
tor decedat pro parte testatus, p
partēq; intestatus. Præsertim etiā, quia
illud inconueniens non potest sube-
sse (vt est dictum) in fideicommissarijs v-
niuersalibus: ex eo quia deficiēte por-
tione fideicommissi alterius fideicō-
missarij: etiam si non accresceret alte-
ri pars defecta, rediret ad hæredē per
dictam l. Vnam, §. In primo, C. de ca-
duc. tollen. & sic non subest aliquod
incōueniens, quod testator decedat
pro parte testatus: cū hæres super-
sit post aditam hæreditatem: aliās nō
potuisset restituere: & amplius nō po-
test desinere esse hæres. l. Et si sine, §.
Sed & quod Papi. ff. de Mino. & l. In
substitutione, §. de Vulga. & Pupilla.
Præterea, licet illa ratio sit vera in hæ-
redibus testamēto scriptis: non tamē
est generalis, vt pote cum non proce-
dat in hæredibus vniuersalibus ab in-
testato: neque in successione vni-
uersalibus obliquis, & fideicommissa-

Illatio ad
hanc l. Diuer-
simode ada-
ptabil.

Ratio ultra
Docto

rijs, vt modò dixi. Quamobrè (vt obiter hic dicam) post & vltra varias rationes per Doctores varijs in locis assignatas, obtulit sese mihi vna: videlicet, q̄ ideo inter omnino disiunctos in successione vniuersalibus directis est locus iuri accrescendi: quia ipsa vniuersitas hereditatis est quoddam ius: & consequenter quid incorporeum. Instit. de Reb. cor. & incor. ad fin. l. r. ff. de Rerū di. l. Hæreditas, in princ. ff. de Verbo. signi. Et ea quæ sunt incorporea (vt sensui patet) non ferunt sectio nem: quod negari non potest. ¶ Quia querere rationem, vbi habemus sensum, est infirmitas intellectus secundum Philoso. cuius meminit Bald. in l. Testium, ad fin. C. de Testi. & alibi sæpe. Ergo hæreditas quæ est in corporea, vt prædixi, non est diuisibilis. Imò necessariò, vt maneat solida & integra, quæcumq; portio ipsius deficiens debet alteri portioni accedere. Et ista est plana ratio & generalis, remotis Doctōrū amphracticibus. Quæ ratio inter alias adaptari alijs ad l. r. §. de Acquirend. hæred. prout ibi potest videri in prin. relectionis scholasticæ, quam de l. illa feci. Concludendum ergo est incidenter in hæreditatibus directò relicto: etiam data omnimoda inter hæredes disunctione, esse locum iuri accrescendi. Secus in relicto vniuersaliter per fideicommissum secundum opinionem Paul. de Cast. veriorē ac magis communem: quam suprà retuli, & sui sequutus.

Decimoquintò principaliter (præmissa ac supposita ratione præcedenti) contra communem moueor. Si ratio indiuiduitatis inducit in hæreditatibus ius accrescendi: etiam inter omnino disiunctos, vt modò dixi: ergo idem dicendum in legatarijs

per legalem coniunctionem copulatis, qui cęsentur re ipsa & effectu per istam l. disiuncti. Consequentia similitudinaria probatur per l. Neminē, §. hoc ritu. cuius verba sunt, [Neminem eiusdem rei legatæ sibi partem nolle, & partem nolle, uerius est.] Subiicit lex sequens, [Sed duobus legatis relicto, unum quidem repudiare, alterū uerò amplecti posse, respondetur.] Et sic patet ibi, quòd ir. diuiduitas quæ attenditur in vniuersitate hereditatis siue in hæreditate, attenditur etiam in legato: quia in eo consideratur originaria & primitiua causa: scilicet, voluntas testatoris, vt in l. In cōditionibus primū locum, in princ. j. de condit. & demonstra. Quæ quidem uolūtas est indiuidua, vt de se patet: & est text. in l. Eum qui, §. Pro parte, in fin. j. de His quibus vt indig. & in l. Nam absurdum, j. de Bonis liber. Ideo lex quæ sequitur post dictam legem Neminem, loquitur respectu duorum diuersorum legatorū: in quorum quolibet datur vna & separata voluntas. Argumen. l. Scire debemus, in princ. ff. de Verbo. obli. Ad quam similitudinem videtur etiam bonus text. in l. In conuentionibus, alijs in conuentionalibus, j. de Verbo. signific. vbi appellatio hæredis includit legatarium: & dicta. Id tempus, §. r. cum alijs. §. allega. ff. de Usucapio. Non ergo rectè videntur Doctores facere in ista materia differentiam, inter disiunctos respectu vnius & eiusdem hereditatis: item & vnius & eiusdem legati, vt in casu huius text. quum vtrobiq; datur paritas rationis: & consequenter iuris identitas quoad ius accrescendi propter ipsius rei & voluntatis indiuiduitatem. Et sic ex præmissis infero primò, apertè confundi communem Doctōrū doctrinam post gloss. ibi, in dicta l. Seruus communis ab extero, & in dicta l. Vna, C. Quæ

Contra cōm
munem.

Quæ

Quando non peten. part. vbi tenent, quòd in legatis non procedit ius accrescendi absq; hominis reali, vel verbali, aut mixta coniunctione in simul. Quod (vt prædixi) non potest sustine 27 ricum imò videtur in eis sufficere legatis coniunctio, vt hic: concurrere inq; vnitatem rei, & vnitatem voluntatis, attenda ipsius inq; dispositionis legati origina, secundum quam legati substantia est vna & indiuidua. Quæ causa originaria potissimum solet esse in consideratione. l. Nam & origo, ff. Quod vi aut clam. & l. Qui id quod, in princ. ff. de Dona. cum similibus. Secundò ex hoc inferitur, q̄ coniunctio hominis, realis, vel verbalis, vel vtraq; tunc est considerabilis: cum deficit coniunctio legalis. Quæ existē 29 te, quanq; ad productionem iuris accrescendi in esse nō sit potens: tñ sufficit saltem quoad iuris non decrescendi in nominati (quod nō decessionis ius libet nominare) productionem. Tertiò deducitur, quòd omnes rationes per modernos adductæ in dict. l. Vna, C. Quando non peten. part. ad signandam differentiam inter ius accrescendi in hæreditatibus, & ius accrescendi in legatis, sunt superuacua & inutiles: cum vtrobiq; simplex legalis coniunctio: licet non inducat ius accrescendi: saltem inducit non decrescendi ius innominatum seu nō decessionis: etiam non supposita aliqua hominis coniunctione.

Responiones
ad rationes
huius legis
decisivas.
Ad primā

Non obstat prima ratio decidendi. §. per Bald. assignata: scilicet, quòd isti domini huius serui cōmunis non habebant voluntatē testatoris. Nam hoc minimè procedit. Ex quo enim lex statim ipso iure vocat eos ad emolumentum institutionis vel legati relicti ipsi seruo, vt expressim dicit text. in d. l. r. §. Cōis seruus, ff. de Stripu. ser-

uo. Et istud testator sciat, vel scire debeat, vt pote in iure consistens. l. Leges, C. de Legib. iuncta communi allegatiōe, quæ fieri assolet de l. Quod te mihi, ff. Si cert. peta. ¶ quòd paria sunt scire & scire debere, & cōiuncta etiam l. Si duo sunt hæredes, prope ff. de Acqui. hære. ¶ Cū & voluntas testatorū in dubio videtur conformari cum legis voluntate ac dispositione, vt per Bart. in l. Hæredes mei, §. cum ita, col. 1. ver. Et p hoc dico, j. Ad Trebel. vbi Alexā plura in id adducit nu. 9. Constat ergo apertè testatoris voluntatem saltem implicitam fuisse: quòd ad dominos emolumentum seruo relicto perueniret. Et sic inter eos potest esse locus iuri nō decessionis, vel iuri non decrescendi: saltem in nominato. Et consequenter patet responsio ad l. Qui liberis, §. ¶ Hæc verba, §. de Vulga. & pupil. vbi habetur, & c. vt induxi. §. num. 1. & num. 2. vt intelligatur, nisi voluntas testatoris, saltem coniecturata ea fuerit, quòd hæres mediatas vel remotus vocaretur: quia eo casu bene esset admittendus: etiam si vocatus fuisset ex implicita defuncti voluntate. Quod est notab. & nouum ad legem illam, & consimiles: quia illo casu ratio dictæ l. Sciendum, de Verbo. signific. adductæ cessat.

Notanda, &
noua consi-
deratio in p
posito l. Scie
dum. r. ff. de
Verb. Signi.
& præd. §.
Hæc verba

Ad secundā.

Non obstat secunda ratio assignata per eundem Bald. in dicta l. Vna, dum dicebat, quòd ex quo ius accrescendi assimilatur substitutioni, & in tali iure accrescendi debet cadere copula, & quæ quidem copula non potest aliquatenus cadere in vna persona: ergo per consequens non potest habere locum ius accrescendi, vt §. clarius recitauit. Nā ad hoc respondeatur, quòd ius accrescendi nō parificatur in totum substitutioni: neq; hoc dicit dictus §. Iul. in l. Si Titio & Me-

O 5 uio

uio: neque aliqua lex in iure. Nam. §. In Iulianus, potius probat, quod est sublitutio impropria, dum loquitur per verbum, [Quod] quod de sui natura & significato importat improprietatē, vt in l. Id tempus, §. r. ff. de Vficap. & in l. Si id quod, §. Quod autem, ff. de Acquiren. posses. & in dict. l. Si duo, §. de Acquir. hared. & in l. fina. C. de In offic. testam. & in l. creditor, in fin. ff. Si cert. pera. & tradit Felin. post And. Si. in cap. Gratum, de Offic. delega. ergo apertissime innuitur, quod tex. ibi non parificat substitutionē & ius accrescendi absolutē & quoad omnia: & sic etiam quoad hoc propositum: sed solummodo quoad quid, id est, quo ad onerum repetitionem in parte accrescente: non autē quoad ipsum ius accrescendi in sua substantia. Vel potest secundō responderi, quod id quod Bald. præsupponit: scilicet, ad ius accrescendi esse necessariam copulam extrinsecam, non est perpetuū seu generaliter verum. Et cōtrarium tenet Bart. in dict. l. Re coniuncti, tertia oppositione, quem Docto. cōmuniter sequuntur: nam coniunctio verbalis fit per vnitatem sermonis, vt in dict. §. His ita, in ver. Hæc ita tam variè, & in l. Triplici, ff. de Verbo. signi. & in l. Lucius, §. Quæ habebat, §. ad Trebel. Imò ad ipsum inducendum, fortior est ipsa vnitatis orationis, quam copula, secundum Pau. de Cast. in l. Menio, in princ. §. cod. & sic pariformiter sufficit tacita cōiunctio per copulam implicitam, vt est in hac l. Nam ex quo domini istius serui censentur: saltem implicitē vocati per testatorem, quādo vocauit seruum eorum relinquendo eisdem legatum: ergo censentur etiam tacite in eadem oratione coniuncti: non autem in diuersis orationibus. ¶ Quia actiū pluralitas non præsumit. l. Quinquaginta, ff. de Proba. l. cū cē-

tum, §. de Adimen. lega. & not. Barto. in l. Triticum, ff. de Verbo. obliga. & in dict. l. Re coniuncti, post princip. & probatur ex l. Si quis seruum, §. Si inter duos, §. co. Vbi dicit Pau. se pluries illum allegasse ad id: & adducit etiam l. Qui iurasse, §. Si pater, & l. cum qui, §. In popularibus, ff. de Iureiurand. & Iaco. Bu. & Bal. in l. 2. C. de Erro. aduo.

Vel potest dici, quod secundū meā intelligentiam in hac l. non tractatur de iure accrescendi: sed de iure nō de crescendi innominato, seu non decessionis: licet verba legis & omnes cōmentarij Doctorum videantur refragari: sed legis sensus secretior suffragatur. Non obstat tertia ratio, qua dicebatur, quod ex quo seruus vicem duorum dominorum sustinet: ergo habetur ac si amobus separatim legatum esset relictum. Nam ista consequentia est falsā per ea quæ s. dixi in responsione ad primam rationem, & s. proxime ad fin. præcedentis responsionis est dictū: quum imò haberi debeant, ac si ambo coniunctim & eadē oratione per testatorem vocati essent. Et sic est tacita quædam coniunctio, quasi mixta hominis & legis, sufficiens ad ius quoddam accessionis seu non decessionis extraordinarium inducendum. Et ita etiam responderetur ad quintam, sextam, septimam, rationes. s. in idem adductas propositum: scilicet, pro cōmuni.

Ad quartam rationem Ioan. Fabr. Ad 4. rōnē. dicentis, & c. responderetur, negando eam. Nam imò quum (vt supra est dictum) voluntas testatoris isto casu conformetur voluntati legis, quæ eosdem dominos in relictis seruo eorum communi coniungit, merito isti cēsendi sunt cōiuncti. Quod probat ex text. subtili in l. Filiofamilias, §. de condi. & demonst. Ex quo deducit quod relictum filio vel seruo existēt in testa-

L. Subtilis, ac singu.

testate domini vel patris, censetur eis scilicet domino vel patri relictū: ad eō quod litera illa singulariter decidit, quod pater vel dominus possunt suo nomine legatū petere: & sic tanquā si eis nominatim fuisset immediatē relictum. Et sic est tex. ibi valde sing. quod tantundem refert legare. vni seruo plurium dñorū, ac si ipsis dominis nominatim legaretur. Sed non est dubiū quod si eis legaretur nominatim, censentur coniuncti, vt hic tenet Albe. igitur idem dicendum est in proposito. Et stringit fortius ille tex. ¶ Quia licet in principio loquatur per verbum, videtur, quod designat fictionē. l. r. §. Deiecisse, cū glo. ff. de Vi. & vi arma. & l. Nō videt, ff. de Acquir. poss. Tamē in fine dicit, Proculdubio legatū dñi est, nō seruorum. Et sic loquitur per verbū, est, veritate innuens. ¶ Nā non est in mūdo verbū ad eō realis existētia: & veritatis expressiū, sicut verbū, est, secundū Bald. in cons. Schisma. col. 1. o. Probatur itaq; singulariter in d. l. Filiofamilias, quod ad legatum factū seruo duorum dñorum, tales domini sunt coniunctim vocati ex immediata & vera testatoris vocatione: quāquā sit implicita. Quia de dominis nō fuit mentio facta. Et ad hoc expendo tex. illum p mirabili, & ab alio nō animaduersum: per quē videt confundi ratio Io. Fab.

Ponderatio & aduertentia præter scribentes.

Ad eandē l. filiofami.

Decadē re.

33 loquatur per verbum, videtur, quod designat fictionē. l. r. §. Deiecisse, cū glo. ff. de Vi. & vi arma. & l. Nō videt, ff. de Acquir. poss. Tamē in fine dicit, Proculdubio legatū dñi est, nō seruorum. Et sic loquitur per verbū, est, veritate innuens. ¶ Nā non est in mūdo verbū ad eō realis existētia: & veritatis expressiū, sicut verbū, est, secundū Bald. in cons. Schisma. col. 1. o. Probatur itaq; singulariter in d. l. Filiofamilias, quod ad legatum factū seruo duorum dñorum, tales domini sunt coniunctim vocati ex immediata & vera testatoris vocatione: quāquā sit implicita. Quia de dominis nō fuit mentio facta. Et ad hoc expendo tex. illum p mirabili, & ab alio nō animaduersum: per quē videt confundi ratio Io. Fab. 34 5. 4. loco inter alias rationes decisiuas recitata. Conducit etiam quod per illam loquitur Bald. ibi, scilicet quod relictū monacho per viā institutionis vel legati, cōtemplatione expressa vel tacita monasterij factum, potest agnosci via recta per monasteriū absque facto seu voluntate monachi: Et sic monasteriū censetur immediatē vocatū ad eiusmodi relictū emolumentum. Cōprobat hoc ex tex. not. in l. Fideicomissa, §. Pleuinq; & §. Interdij. tit. 1. vbi ponitur casus in quo vni nomi-

natim legatur: & tamen alius petit fideicommissum: & sic censetur vocatus per testatorem. Verba illius verba sunt, [Multum autem interesset arbitror, cui uoluit prospicere, cuiusq; cōtemplatione testator fecerit, etc.] Ad idem bonus tex. in l. Si seruus legatus, §. pe. s. titu. 1. cuius. [Non autem mirandum si cum alius rogetur, alius fideicommissio obstrigatur.] vsq; in. §. fi. Ad idem l. Seruo legato, §. Si testator, eo. tit. Ex quo colligit Bart. ibi, quod ille agit ex legato cuius interest: licet ad ipsum verba non dirigantur. Ita in proposito, licet verba nō fuerint directa ad dominos, sed ad seruū: tamen domini censentur: & sunt vocati coniunctim verbaliter & realiter: saltem implicite & præsumptiue. Ex quibus inferitur minus rectē Bart. (salua eius pace) considerasse in dict. l. Re coniuncti, in loco supra allegato ad l. Legatarius, §. titu. primo: dum tenet, quod si vnus ex pluribus heredibus legatarij partem legati repudiaret: non accresceret alijs. Cū secūdam eum censentur legali coniunctio: vniti. Nam imò cōtrarium deducitur ex præmissis. Et prædicta l. Legatarius, rectē perpena nō probat illud: & cōsimiliter alię quatuor illationes, quas s. in princip. feci, non procedunt, tenēdo hanc intelligentiam, quam teneo.

Ad idem.

Carpitur.

Palinodia canitur.

Non obstat l. Nostra, quæ videtur prima fronte attendi litera: structura pati solummodo communem intellēctum & non alium, prout verba eius sonant, sed vt alibi dicitur litera occidit, spiritus autem viuificat. Et sic dico, quod ideo alteri dominorū portio repudiata ab altero, nō accrescit: quia eidē non decrescit, vel non decedit. Nusquam enim reperitur in iure, quod ius accrescendi & nō decrescendi vnus & eiusdē collegatarij respectu, in eadē portione designata, vel non designata, possint cōcurrere: neq; esset possi-

possibile tale quid reperire iure cautum: quū ista duo iura habeant distincta & separata: imò & contraria seu repugnantia principia productiva: videlicet ius accrescendi habet cōiunctionē verbalē: ius nō decrescēdi, realē, vt probat vtrūq; ex l. Vna, §. His ita, C. de Cadu. tollen. & ex l. Meuiō, in prin. j. eo. Sed respectu vnius & eiusdē legatī istę cōiunctiones separatim ac distinctē cōcurrere nō possunt: quū vna corū, scilicet verbalis præsupponat diuisionē portionū, vt in d. l. r. ad fi. cū glo. ff. de Vusu. accres. altera autē scilicet realis designet indiuisibilitatē portionū: & sic rē in solidum vniūq; attributā, vt in eodē. §. His ita: ergo impossibilis est earū cōcurfus vnius & eiusdē legatī respectu. Quōd autē in presenti lege ius nō decessio- nis seu ius nō decrescēdi anomalū (vt sic dicā) & innotatū locū habeat, probat ex verbis tex. dum inquit, [Non enim cōiunctim, sed partes uideri legatas.] Si quidem dictio, [Cōiunctim.] exponi debet, id est solis verbis, seu per cōiunctioni- nē verbalē explicatā, prout exponit in l. Cōiunctim, j. tit. i. Et sic est verissimū dicere, prout tex. dicit, q̄ partes fuerunt legatę intellectuāliter & implicite: non autē verbaliter & expressim sine explicitē. Et sic tex. vult, q̄ relictū factū seruo duorū dñorū nō fuit explicitē diuisum per partes: quia nō dixit testator, lego. Stichō talē rē m. portionibus dñicis dñorū ipsius: & sic nō fuit cōiunctio verbalis explicita respectu partiū. **Que** quidē cōiunctio verbalis sola cōiungit personas, & diuidit portiones, vt in d. l. r. in fin. cum glo. ordi. de Vusu. accres. & sic bene dicit tex. quia non cōiunctim legatū fuit relictū. Nam cum seruus esset vnus, impossibilis fuisse cōiunctio: quæ nō potest cadere nisi inter duos, vt. §. est dictum referendo Bald. in se-

Subtilis pō-
deratio.

cūda ratione decidendi. Est ergo hęc cōiunctio quędam verbalis implici- ta: quia nominando seruum commu- nem, virtualiter nominauit vtrūq; dominorū, vt in dict. l. Filiofamilias, de Condi. & demon. str. sic ergo non fuit cōiunctim factum legatum respectu cōiunctionis verbalis explicitę: sed bene respectu implicitę: & sic adest vna cōiunctio. Et dum dicit, partes videri legatas: vult dicere, q̄ p̄ fictionē videtur fuisse partes legatę, ex quo acquisitio erat faciēda duobus dominis pro partibus dominicis. Et sic præsupponit aliud esse secundum veritatem: scilicet, quōd legatū non fuit relictum per partes, sed in solidum, & aliud secundum fictionem legalem, quōd ratione dominij possent postea facere partes per concursum quasi cōiuncti. Et sic intelliguntur hi domini cōiuncti rē & verbis, saltem implicite: & consequēter est inter eos loc⁹ iuri nō decessio- nis seu ius nō decrescēdi anomalū & innominato. Et istud voluit iste tex. rectē expensus. Designatur siquidem legalis cōiunctio, quæ est verbalis implicita, & tacita per legalem & intellectuālem nominationem dominorū virtualiter nominatorum, seruo eorum immediatē & expressim per testatorem nominato, vt sæpe dictum est. Designatur etiam realis cōiunctio, ex eo quōd portiones non fuerunt per testatorem expressim diuisę. Nam diuisio tacita legalis, quæ fit pro portionibus dominicis, fit ad effectum cōcurfus eorundem dominorū: quando ambo velent ad legatum admitti: aliās autem eum testator nihil de portionibus expresserit, eos non vocando explicitē & expressim, & relinquendo soli vni, id est seruo communi legatum, videtur in dubio solidā rē relinquere pluri- bus

bus dominis serui salua diuisione legali p̄ dominicis portionib⁹ postea faciēda inter illos per concursum: quī (vt est dictum) ambo velint ad legatū admitti, prout iura probant præallegata, ergo vtraq; cōiunctio hęc concurret, non quidem separatim, sed cumulatiuē seu cōnexiuē & implicite, ideo nō potest p̄ducere propriū ius accrescēdi, neq; propriū ius non decrescēdi, sed tertium genus, quod vocari potest ius non decessio- nis, seu nō decrescēdi anomalū & innominatū, & exorbitans à iuris accrescēdi & non decrescēdi regulis cōmunicibus & vulgaribus. Quōd autem vtraq; cōiunctio & verbalis & realis, explicita inq̄, non producat ius accrescēdi, sed solum ius non decrescēdi, tenet Bart. in dict. l. Re cōiuncti. j. oppo. ea ratio ne quia faciunt sibi partes per concursum, vt in §. Si eadē res, Insti. de Lega. qui propriē loquitur in iure non decrescēdi, & in l. Cōiunctim, j. tit. i. **Que** est communis sententia.

Nec obstat, si dicatur, q̄ isto casu cōsentur saltem sileter portiones diuisę, vt hęc in litera dum inquit, [partes uideri, etc.] Nam hoc non obest, quia secundum præallegatam cōem sentētiā, j̄ tacita partium distributio nō impedit ius non decrescēdi etiam proprium, vt præsupponit Bar. & scribentes post eum vbi. §. & tenet in expresso (in alijs tamen terminis) Phi. Cor. in dict. §. Sin verò diuisim, si. col. Præfertim quōd ista diuisio portionū, quā hęc litera designat, non solum est tacita sed etiam ficta, hoc est, non solū prouenit ex præsumpta mente defuncti, sed etiam ex fictione legis eam cōprobante. Verbum enim, videtur, vt est prædictum, designat fictionem vt per glo. ordi. in l. r. §. De ecclie, ff. de Vi. & vi armata, & in l. Si duo sunt haeredes, in glo. fin. §. de Acquir. hære. Not.

Bart. in l. Si is qui pro emptore, col. 4. ff. de V. l. cap.

Concluditur j̄ ergo ex præmissis. I. istam loqui in iure nō decessio- nis saltem permissiuē: & in iure accrescēdi simplici phibituē. Ideo hęc negatur habere locum solum ius accrescēdi simplex, vt prædixi, ne detur vtriusq; iuris accrescēdi, scilicet, & non decrescēdi concursus: quod regulariter reperibile nō est respectu vnius & eiusdē collegatarij ac rei legatę per partes designatas vel minimē, vt. §. p̄bau. Et sic erit casus singu. in præsentiarum, in quo ius nō decrescēdi vel non decessio- nis anomalū est potētius & magis considerabile, quā ius accrescēdi: quauis aliās soleat communiter teneri, q̄ cōiunctio verbalis, quæ producit ius accrescēdi, præferatur reali, & sit potētior cōiunctione illa, quæ producit ius non decrescēdi, vel saltē ambę cōiunctiones aliqñ possint cōcurrere, vt in casu l. Meuiō, in prin. j. isto tit. Et in l. nostra, istud ideo p̄cedit, vt ius nō decrescēdi (anomalū inq̄ & innotatum) magis consideretur. Quia hęc concurret vna cōiunctio virtualiter cū alia, vna magis principaliter, & alia minus principaliter: & sic est mixta diuersimodē, realis in quā cōiunctio principaliter, quia p̄ testatorem non fuit facta diuisio portionū expressim. Itē verbalis quoad intellectum, & sic quoad voluntatem defuncti tacitam, concurrente iuris fictione, ipsam cōprobante: & sic minus principaliter, seu consequentiuē, vt superius probaui in rationibus decisiujs ad istam l. assignatis, & in char- ta præcedēte in responsione ad hęc l.

Sed adhuc posset instari, quare in lista in cōiunctione legali magis cōsideratur ius non decessio- nis, seu non accrescēdi, quā aliud ius, scilicet, accrescēdi, cum suprā aperta voce tenue-

De eadē re.

tenuerim cōtra cōes, q. isto casu. s. vbi datur concursus legalis coniunctionis, etiā ius accrescendi possit locū habere. Sed hic etiā attento meo intellectu non habet locū ius accrescēdi: & sic contra præmissā. Sed tamen ad hoc. s. responsū est, istud procedere ea ratione, quia vtrunq. ius respecta vnus & eiusdem portionis designatæ per testatorem, vel minimè, & personæ collegatarij non potest regulariter concurrere. Et si adhuc etiam importunè instetur, quare magis hic cōsideratur, & præcipuè attenditur ius non decessionis, q̄ aliud. Respondet, q. cum ius istud nō decessionis esset pinguius iure accrescēdi simplici, vt ex. j. subiectis apparebit, considera uit l. illud sufficere, quum vtriusque concursus non esset possibilis, vt. s. p. b. au: regulariter in quā: quin imò etiā si tale ius defecisset, cessasset ius accrescēdi per supradictā. Hic enim socius nō repudiavit partem, sed simpliciter id qd̄ ad eū pertinebat: & sic propriè loquendo non potest esse locus iuri accrescēdi, qd̄ requirit partis repudiationem vel deficientiā. Neque etiā propriè loquendo potest habere locum ius non decessēdi: quia res nō fuit legata duobus in solidum, sed per partes iuridicè, & intellectualiter diuisas. Tamen ex quo ipsemet testator nō diuisit eas, sed reliquit rem solidam, videtur voluisse solam & in solidū esse legata cuiilibet dominorum, reseruato inter eos in partibus dominicis concursu. Superest itaq. ius in nominatū & anomalū duntaxat debere esse hic in consideratione, qd̄. s. repetito sermone ius nō decessēdi. v. non decessionis in nominatū & anomalū appello. Et licet non sit ius non decessēdi propriè sumptū: tamen accedit propius ad illud, q̄ ad simplex ius accrescēdi, vt patet ex prædictis.

Instat circa idem & fati facit.

Quo argumēto de vno ad aliud sumpto, liber inferre sequentia.

Ex hoc igitur & ex. s. deductis primò infero, q. collegatarius in casu istius l. volens admitti per ius non decessionis, admittet absq. aliquo onere. Argumento tex. no. in l. Vna, §. Sin verò nō omnes, C. de Caducis tollen. in versū. Hoc ita tam variè, & c. vbi ponitur ratio differentie inter ius accrescēdi & non decessēdi. Ad quod ille text. non est alibi secundum Nico. de Neapo. & Alexand. cum referentem in l. Planè, la. 1. §. Si coniunctim, §. titu. 1. Sed si in hoc casu vnus istorū sociorū, idemq. dominus veniret (qd̄ non potest facere, secundū q. ego intelligo) ad partem consocij vacantem per ius accrescēdi, haberet necessariò venire cū onere partis deficientis, vt in eo. §. & in. §. In primo, eiusdem l. & sic venit iure potiori, & p̄giori, ac sibi magis vtili. i. nō decessionis, qd̄ (vt dixi) a similit̄ iuri nō decessēdi, p̄prio, & sortit̄ ipsi effectus.

Secundò subinfertur, quòd si in casu istius tex. vna pars legati, quæ ad vnum ex dominis debebat pertinere, per concursum esset relicta seruo communi purè, & altera pars esset relicta conditionaliter eidem seruo: dum alterius partis conditio purificaretur, ille dominus haberet partē purè relictam, & etiā partem conditionalē, & sic totum: ita vt si pars defecisset, per ius non decessionis sibi consolidaretur. Secus si per ius accrescēdi deberet venire: quia interim suā tñ partē haberet, & nō vltra, secū dū opinionē glo. cōiter approbatq. in l. 2. ff. Si pars hære. per. iunctis his que per Bar. & Doct. traduntur in d. §. Si cōiunctim, prædictæ l. Planè.

Tertiò infero, q. cū vnus ex dn̄is in casu huius tex. veniat per ius non decessionis, vt. s. conclusi, id quod eo iure

iure capit indubiè imputatur sibi in legitimā, quam esset habiturus, fortè ex bonis consocij, vt quia erat tali cōsanguinitate sibi coniūct̄, q. huic in bonis suis esset debita legitima: & tamen si deueniret ad partē deficientē per ius accrescēdi, esset maximū dubiū, an sibi in eandem legitimā illud imputaretur, vt per Bart. & Doct. in l. Scimus, in princ. C. de Inoffi. testa. & l. In quartam, j. ad leg. Falc.

Quartò deducitur, q. in hoc text. (ex quo hic habet locū ius non decessionis) si vnus horum dominorū non admittetur ad partem, nunq. faceret alteri dn̄o partem, qd̄ non esset, si ius accrescēdi locū haberet. Tūc em̄ qui non admittetur ad partem, bene faceret alteri partē, vt in l. Si duobus, §. titu. 1. & not. per Bart. & Doct. in l. Planæ, prima, §. Si Titio, eod. titu.

Quintò subinfertur, quòd etiam si in hoc tex. vnus istorum dominorū serui legatarij veniret de iure speciali, & contra voluntatem defuncti, posito q. aliās ius accrescēdi nō haberet locū: nihilominus tñ procederet ius nō decessēdi. Nā licet veniens iure speciali contra voluntatem testatoris nō habeat ius accrescēdi, vt est tex. sing. in l. Mulieri & Titio, j. de Cond. & demon. de cuius intellectu latius, j. tange: tñ bene potest venire per ius non decessēdi proprium, vt tenet Bart. quem sequuntur cōiter Doct. in d. l. Reconiuncti, 3. q. principali, tit. 1. Et pariformiter per hoc ius non decessēdi innotatum, quod ei purificatur (vt prædixi) potest exemplificari ista speculatio in casu dict. l. Mulieri & Titio, si fortè Titius & mulier habeant seruū cōmunem: cui seruo ego legem rem aliquā (quod idem est, ac si vtriq. dn̄orum in solidū separatim legassem, per iura. s. adducta circa rationes deciden di) sub cōditione inq.

si mulier non nubserit: Titiusq. repudiet suam portionē dn̄icam, talis mulier nubens sp̄reta conditione nō nubendi, quæ aliās nō consequeret partem alterius, id est Titij, vel à Titio repudiatam per rationem d. l. Mulieri, quia fuit admissa de iure speciali contra voluntatem defuncti: admittetur tamen ad totam rem per prædictum ius non decessionis.

Sextò subinfertur, q. portio vnus ex dominis, de qua hic, deficiens cōsolidat̄ alteri cōsocio inuito & reuerti per prædictū ius non decessēdi, seu nō decessēdi. Nā licet in iure accrescēdi portio in legatis non accrescat inuito, vt tradit glo. fi. & ibi Doct. in l. Vna, C. Qñ non peten. par. Tñ in iure nō decessēdi hoc est indubitātū: siue loquamur in hæreditate, siue in legato: semper deficiens portio consolidat̄ consocio inuito & reuerti. Neq. est opus alia noua agnitione, vt cōcludit Bar. in ead. l. Recōiūcti, 4. q. princ. p. ea que notant̄ in l. Sed cū patrono, j. de Bo. pos. tit. gene. & per eūdem in ead. l. Vna, 4. col. Non tñ diffidēdū est, q. si malet si à toto legato exonerare, posset. Arg. tex. sing. in l. Cū hæreditate, §. de Acquir. herede. vbi istud statuit̄ in portione hæreditaria: qñ de nouo obuenit post aliā partem iā aditā per cohæredem, cui obuenit. A paritate ergo rationis, imò & à fortiori, idem dicēdū in legato. i. in parte legati data æqualitate terminorū, put in hoc casu datur inter portionem hæreditatis & legati. l. vbi portio legati deficiēs accrescit collegatario inuito & reuerti, put est hic, vt dixi. Subsequit̄ septimò, q. portio defecta hoc casu poterit peti eadē actiōe, qua prima portio peti posset, vt est bonus tex. in l. Si Titio, §. 1. §. de Vfr. & in d. l. 1. §. Interdū, ff. de Vfr. accres. & in l. Et an eadē, §. Cū p̄, ff. de Exce. rei iud. Oda-

Octauo ex præmissis inferri conuenit, quod quâquam aliâs magna sit inter Doctores controuersia, an, & quâdo, & quibus casibus possit prohiberi ius accrescendi per testatorem, vt plenè traditur per Barto. vbi etiam Bald. Paul. de Castro, Ioan. de Imol. & Rapha. Cu. in l. Quoties, §. Si duo, supra de Hæredi. insti. per Bald. in dicta l. Vna. 7. col. per Ange. & Pau. de Cast. in l. Si ego, §. de Iniusu rup. per Ludou. Roma. & Moder. in l. r. C. de Testam. mili. Tamen in casu isto testator indistinctè potest phibere ius non decrescendi. Nam illa dubitatio non versatur circa legata & fideicommissa particularia, vt est glo. ordinaria & singularis in l. Dominus, §. r. ff. de Vsufruct. quam Barto. commendat in dict. §. Si duo, & ibi Ioan. de Imo. dicit eam singu. not. à qua glossè opinione nemo vnquam resiliit. Sed est aduertendū, quod ista illatio non concernit differentiam inter ius accrescendi, & non decrescendi: sed inter ius vniuersale hæreditarium, & ius particulare legati. Et sic non sat propriè hic adaptatur licet sit in se vera.

Illud non prætereundum in huius materiæ proposito, quod licet plures filij quoad legitimam censeantur coniuncti legali coniunctione abintestato, vt tenet Bart. in l. Pater filium, numer. 15. ff. de Inoffi. testam. & probatur in auth. Nouissima, eod. titu. C. nihilo minus tamen inter eos est locus iuri accrescendi: & quibusdam repudiantibus partes eorundem accrescunt alijs. Quod probatur. Nam sicut de iure antiquo filijs ex hæredatis, quibus competebar querela, si vnus repudiabat, alter admitterebatur ad totum per ius accrescendi, vt in l. Qui repudiantis, in princip. & in l. Si non mortis, ad fin. & in l. Si proponas, §. vltimo. ff. de Inoffi. testam. Ita dicamus, quod

habeat locum ius accrescendi in iure agendi ad supplementum, quod succedit in locum querelæ in offi. testam. Argu. à surrogatione iuris agendi ad supplementum in locum querelæ ad eandem, vt in l. Si eum, §. Qui iniuriarum, cum alijs. ff. Si quis cautio. Probatur etiâ per casum singularem in d. l. Siue liber, §. Ex duobus, j. de Iure patro. 2. respon. vbi patrono agenti ad supplementum: quia min⁹ legitima portio relictum sibi fuerat à liberto, accrescit portio alterius repudiantis, id est ius rumpendi per contra tabu. † Si ergo in legitima inter patronos est locus iuri accrescendi, vel non decrescendi, multo magis idem dicendum in legitima filiorū, quibus magis debetur, quam patrono, vt in l. Si quis legatū, ad fin. ff. de Falsis, vbi glo. & Bar. id notant, & in l. fin. vbi Bald. & Salic. Paul. & Moder. C. de Inoffi. testam. Probatur etiam. Nam si legitima habet ius accrescendi respectu totius hæreditatis, vt est communis conclusio Bart. & antiquorum, necnon scriptionum post Bar. in prædi. auth. Nouissima, & notant Bar. & Bal. & alij in l. Quoties, C. de Hæred. insti. & Barto. & Ioan. de Imol. in l. Ex facto, la grande, ff. cod. ergo multo magis debet habere beneficiū iuris accrescendi, vel saltem non decrescendi respectu alicuius portio nis ipsiusmet legitime. Quia vna portio legitimæ magis assimilatur alteri portioni legitimæ, quam vniuersitati ipsius hæreditatis. † Et in habentibus symbolum, id est similitudinem, facilis est transitus de vno ad aliud, vt in l. An inutilis, ad fi. ff. de Accepti. & l. In rem, §. Item quecūque, ff. de Rei vendi. Sed cum patrono, j. de Bono. poss. titu. gene. vbi not. Albe. citans Philo sophum. Probatur deinde. Nam si inter coniunctos sola legali coniunctione, etiâ in successione particulari actu

& po-

& potentia, habet locum saltem ius non decrescendi anomalum, vt. §. Iatius ostesum est, in intell. istius tex. quanto magis debet locum habere in legitima: que licet sit successio particularis actu, tamen est vniuersalis potentia: respectu inquam iuris accrescendi, per quod potest ad se trahere vniuersam hæreditatem: ne sub sit inconueniens de quo in sape dicta l. Ius nostrum, vt prædixi. † Constat autem etiam in coniunctis sola legali cōiunctione, in vniuersali successione locum esse iuri accrescendi, vt in præallegata l. Seruus communis ab extero, §. de Acquiren. hæc. cum alijs, &c. ergo à fortiori secundum nostram nouam opinionem erit locus iuri non decrescendi in nominato & anomalo: etiam in legatis particularibus, supposita coniunctione legali, de qua lex ista tractat: & sic est bonū simile in præsidium nostræ nouæ cōsiderationis intellectuæ ad hanc l.

In fauorem tamen communis intellectus (vt ad præmissa post longam intermissionem redeam) adduco text. 41 singular. & difficilem in l. Mulieri & Titio, j. de Condi. & demonstrat, vbi si mulieri & Titio vsufructus legatus sit, si mulier non nupserit: & eadem mulier nubat, & sic pro parte sua conditio habeatur pro reiecta: & consequenter habet partem suam purè: inquit tex. quod etiam si Titius repudiet partem suam, non accrescet mulieri: stringit ille text. in contrarium sic cum inducdo. Nam licet mulier & Titius videantur prima fronte & verbis & re coniuncti: & sic per coniunctionem hominis copulati: vera tamen sunt coniuncti legali coniunctione propter conditionem tacitam, repetitam à lege in personam Titij. Nam ex quo testator eam adiecit soli mulieri non potuit conditio

illa extendi: neque censi adiecta Titio: nisi per vim cuiusdam tacitæ repetitionis legalis, vt probatur notanter & expressè ex l. fi. §. Scio, j. isto titu. Quem tex. in repetitione tacita ad applicationem & propositum prædictæ l. Mulieri & Titio, ita intelligit Pau. de Cas. in l. Que cōditio, in prin. col. 2. eo. titu. de Condi. & demonstrat. Probari ergo videtur ex illa l. nouiter & singulariter, quod ex legali coniunctione nō est locus iuri accrescendi: & sic pro communi intelle. Tamen circa hunc articulum vide omnino quod dicam postea in versic. Præterea illud.

Sed prædicta l. non obstat: quia secundum communem Doctorum intellectum post glo. ibi, loquitur in habente partem vsufructus legati de iure speciali. Item & contra voluntatem testatoris: ideoque ius accrescendi cessat. Ad quod hilla est in iure solitaria secundum Paul. ibi. Cuius intellectus communis ratio assignatur duplex, secundum Bal. in l. r. in prin. C. de Indicta. vidui. tollen. scilicet: † quia est quoddam ius dispensarium contra voluntatem testatoris, & dispensationes sunt odiosæ: & consequenter stricti iuris, vt in cap. 1. & 2. de Filijs presby. in. 6. & in l. Cum propter, vbi glo. & Bar. j. de Lega. præstā. Cum ergo illa l. contra cōditionem expressam per testatorem in fauore mulieris dispenset, vt spreta conditio ne admittatur ad partem legati: merito ius istud dispensarium non est aliquatenus extensibile.

Sed quanuis ratio ista ad l. illam so leat approbari communiter: videtur tamen habere difficultatem hac de causa. Nam conditio de non nubendo adiecta mulieri spernitur à iure: nō quidem principaliter fauore mulieris, sed reipublice. tex. est sing. in l.

Hoc modo, eo. titu. de Condi. & demonstra. ad fi. Dum ibi ad verbum dicitur, [Legem enim utilitem reipublicæ sobolis procreandæ causâ lætam adiuvandam interpretatione.] Ex quibus verbis notat Bar. ibi, quod vbi tractatur de favore publico debet fieri extensio in statutis. Et colligit etiam ibi rationem Paul. de

42 Cast. legum prohibentium viduitatem induci, vt illud sit reipublicæ favore. Sed ita est, quod quantum cunctæ lex sit priuatis odiosa: si tamen illud odium procedat ex favore reipublicæ, est amplianda, vt tenet notab. Barr. in l. 2. §. Exercitum, ff. de His qui notantur infra. & in l. Quemadmodum, ad medium, C. de Agrico. & c. s. lib. 1. r. & Ioan. de Imo. & Ia. in l. Cuiusdam, §. de Libe. & posth. Cum itaque in casu de quo agimus vertatur principaliter reipublicæ favor, debet extendi & interpretatione iuuari. Et ad hanc considerationem in proposito nostro non memini scribentes aduertisse. Cōfirmatur ex eo, quod singulariter tenet idē Bald. in l. Vna, §. Vbi autem, nu. 10. C. de Cadu. tollen. †

43 Quod si dispensatum sit cū patre, q̄ possit duobus filiis spurijis legare: alteratrius eorum portione deficiente inter eos, erit locus iuri accrescendi. Subnectit Bald. rationem: quia voluntas testatoris est fauorabilis & amplianda. Quod est valde accommodatum ad propositum nostrum contra eiusdem Bald. rationem ad prædictam l. Mulieri & Titio.

Assignat præterea idem Bald. secundum rationem in eadē l. r. videlicet, quia in relictis singularibus non habet locus ius accrescendi contra voluntatem testatoris, per text. in l. Quoties, §. Si duo, ibi. [si mobilis, etc.] §. de Hæredi. instit. Sed ista ratio nõ facit: nã in casu d. l. Mulieri & Titio, licet quoad primam admissionem factam de mu-

liere ad partem suam sprete conditione, videatur factum contra voluntatem defuncti: ex quo non fuit adimpleta conditio, quam testator, cū eâ apponit, vel apposuit, videtur voluisse adimpleri, vt est glo. ordinata in l. Si quis locuplex, in prin. ff. de Manu. testa. & bonus text. in l. In conditionibus primum locum, in prin. §. de Conditio. & demon. & in l. Facta, §. Si sub conditione, vbi Bar. not. §. ad Trebel. & in l. Sed si ante, eo. titu. vbi not. Albe. & est etiam text. in solutis in id allegari in l. Pro hærede, §. Papinianus, in versicu. [Ex voluntate]. §. de Acquire. hære. Tamen postquam illa mulier fuit admissa, ius accrescendi postea superueniens, ob partem Titij collegatarij ex post facto deficiente potius censetur esse præter, quam contra testatoris voluntatem, per omnia iura loquentia in iure accrescendi legato rum particularium, de quibus. Ex quibus redditur dubius intellectus cõmunis ad l. illâ: & re vera videt esse contra resposum illiusmet legis, quæ etiã videtur probare contrarium in pluribus sui partibus. Nã primò ille text. vult, q̄, quandiu Titius viuet, & in eodem statu erit, habebit partem in usufructus: ergo ab opposito sensu vult text. ille, q̄ Titio mortuo vel capite minuto, mulier habebit totum vsum fructum: & sic partem Titij per ius accrescendi. Nam alio iure eâ non potest consequi: ergo contra communem intellectum, scdm Pau. de Cast. & Rapha. Cu. ibi. Et stringendo fortius illum text. videtur dicendū, q̄ non solum non patiarur cõmunē intellectum, imò destruat illū. Nã verba illa, [Quandiu & Titius viuet, & in eodem statu erit.] aliã essent frustratoria, & sine effectu aliquid operadi. l. q̄ Titius habeat interim partem vsum fructus sibi legati.

44 Sed ita est, quod vbi verba legis vel statuti

statuti in sensu directo nihil operantur: tunc sumit necessariò ex eis argumentū à contrario sensu: etiã ad iuris cõmunis correctionem: & sic vt potius ius cõmune corrigatur, q̄ verba sine superuacua, vt in l. Nulli, iuncta Authen. Diaconissam, C. de Ep̄is & clericis. Quæ duo iura ponderat in id Roma. & ibi Imol. & Alex. in l. Si cū doctem, in prin. §. Solu. matri. & idem Roma. in Authen. Ex testamēto, in prin. & ibidem etiã las. in prin. C. de Colla. & sic sunt ibi text. pro no. doctrina Bal. in l. Obseruare, §. Proficisci, quæ 3. ad fi. ff. de Offic. procom. & leg. In proposito itaque, cum in d. l. Mulieri & Titio, verba illa, [Quandiu & Titius viuet, & in eodem statu erit.] in sensu directo nihil operentur: ergo necessariò sumendum est argumentū ab opposito sensu: scilicet, quod Titio mortuo, vel statum mutante: & sic capite minuto, mulier habeat totum vsum fructum: & consequenter partem Titij per ius accrescendi. Præsertim quod nulla ex hoc inducitur iuris communis correctio. † Ponderata etiam dictione, [Quandiu.] quæ importat, quod aduententē casu mortis, vel capitis diminutionis, non duret amplius dispositio, vt in l. 1. §. vlti. §. de Ventre in posse. mittere: & tradit Bart. latè in l. 1. r. 2. quæ 1. principali, §. de Condi. & dem. Ad idem facit l. 1. §. fin. §. de Assignan. liber. vbi filius fuit exclusus à successione liberi propter assignationem de eo factam alteri filio. Dicit ibi text. Quandiu viuit ille filius exclusus, & in eodē statu manet, excluditur tertius à iure accrescendi. Sed si capite minuat, tunc producit in esse ius accrescendi: ita etiã dicendū in d. l. Mulieri & Titio. r. r̄. Sed contra istam primā inductionem obstat fortiter: quia si ibi in portione Titij deficiente haberet locus ius accrescendi: certè ita

tim post nuptias, accresceret mulieri: neq; haberet expectari mors Titij, vel status ipsius mutatio: quæ statim q̄ mulier nubit portio deficit, cū Titij sit conditio defectus, vt inquit ibi text. ad fin. ergo videtur, q̄ non probe tur ibi efficaciter à sensu opposito, q̄ eo casu locū habeat ius accrescendi. Ad hoc obstaculū respondere potest, retento nostro proposito, q̄ ideo text. ibi vult mulierē non habere portionē Titij (quanuis quoad ipsum conditione defecerit) p̄ contractū matrimonij ipsius mulieris, quandiu Titius viuit, & in eodē statu manet, eò quia hoc casu, si conditio fuisset impleta p̄ mulierē. i. non nubente, & portio acceptata fuisset per Titium, mulier non posset eâ habere de iure cõmuni, nisi postq̄ Titij esset mortuus vel capite minutus: ergo etiã non debet eam habere de iure speciali, post nuptias ipsius, nisi in his duobus casibus: quãdo in quã conditio rejicitur ex parte mulieris, ea nubente, vt probatur in versic. sequente.

Secundò principaliter contra illius l. cõmunem sensum ponderat ratio illius text. dū dicit, [Tantum enim beneficium legis mulier ex legato consequitur, quantum habere.] conditioni paruisset.] Sed ita est, q̄, si paruisset conditio, haberet p̄ ius accrescendi partē Titij eo repudiante, vel mortuo, vel capite diminuto: ergo etiam isto casu eâ debet habere. Et si fortè quisquã dixerit, si mulier conditioni paruisset, certè Titius habuisset etiã partē suã vsum fructus legati: ergo nihil mulieri accresceret: Respondetur verū esse Titio acceptate, & sic eo viuo p̄sistente, & insuper in eodē statu manente: quibus cõcurrētibz nõ est locus iuri accrescendi. Sed Titio decedente, vel statu mutante, eius portio etiã p̄ ipsum iã post quæ sita, bene accresceret mulieri: quã in usufructu

etiã post quã sitã portionẽ ea postea deficiente, sit locus iuri accrescendi, vt in l. 1. §. Interdum, ff. de Vñfructu. accres. vbi est tex. sing. & nõ alibi scdm Bal. qui tex. ibi ponit elegantẽ rñõ.

De intelle. vltimã partẽ eiusdẽ l.

Superest deinde versus finalis illius 47 est legatũ repudiet, ea res mulieri proderit. Quã litera moti sunt Barto. & Docto. post glo. ad tenendũ. s. dictã cõem intelligentiã: quasi scdm eos voluerit litera dicere, q. mulieri nõ proderit. s. vt ei accrescat. Et ponderat fortius ad idẽ ille versus finalis hoc modo, [Nã si Titius repudiasset legatũ, ex mulier conditioni paruisset, accresceret sibi portio repudiata.] Sed cũ in prædicto versu finali dicatur, q. talis repudiatio nõ proderit mulieri, qñ non paruit cõditioni: ergo vult, q. nõ habeat locũ ius accrescendi. Sed re vera in illo versu finali nõ colligitur ex verbo aliquo q. nõ accrescat. Et verus sensus illius text. videt esse alius: videlicet, q. si Titius repudiet legatũ, ex quo cõditio legati defecerat muliere nubente: & sic nullũ ius in eo habet Titius, qd possit repudiare, vt ibi etiã declarat glo. talis repudiatio nihil valet, vt in reg. l. Is potest, s. de Acqui. hære. & cõsequenter nõ potest p. desse de nouo mulieri: cũ p. defectũ cõditionis solũ vñfructũ cõsecuta iã fuerit iure accrescendi. Et sic ille versus finalis nihil probat de iure accrescendi. s. vt mulier illud non habeat: imò rectẽ inspectus ille versus videt probare oppositũ. s. q. si nõ esset defecta cõditio, vt q. mulier nõ nupsisset & Titius repudiasset, talis repudiatio tunc prodesset mulieri: & cõsequenter eodẽ casu. i. Titio repudiante, etiã si mulier veniat de iure speciali habebit ius accrescendi eo modo quẽ dixi: nõ ppter repudiationẽ Titij, sed q. mulier nubendo fecit deficere portionẽ Titij etiã ante ipsius repudia-

tionẽ inualidã: & sic contra cõem & recepissimũ intellectũ. Et inquit ibi Rapha. Cu. q. ibi Titius fecit illã repudiationem simulatẽ, ex quo admitti nõ poterat cõditio defecta, vt mulier eidemq. cõiuncta cõplacere. [Nã quis inducit facilliter ad repudiãdũ, qd nõ potest querere. Argumento l. fi. in versu. [Non enim.] C. de Legatis. Sed ista punctuatio non stringit, neq. vrget: quia si mulier paruisset conditioni nõ nubendo, nõ iã veniret de iure speciali, sed cõi: & sic iure ordinario & regulari admitteret p. ius accrescendi: & nõ esset opus aliqua repudiatione simulata: sed qñ facit deficere cõditionẽ in parte Titij, repudiatio (vt dixi) absq. simulatione est nulla, & sine ea (vt. s. etiã dixi) mulier consequit partẽ illã iure accrescendi. Sed quantum ista videantur coloratẽ vrgerẽ contra prædictũ cõem intellectũ: nihilo minus tñ in contrariũ potest ille text. cõtorqueri pro eodẽ cõmuni intellectu. Nam quemadmodũ in dicto versu. si. per repudiationẽ Titij nõ accrescit eius portio mulieri, eò q. talis repudiatio dicitur esse nulla, ex quo defecerat cõditio legati, ea nubente: & consequenter ipsum legatũ: ergo eodẽ modo in primo casu illius l. argumento sumpto à contrario, vt supra deduxi, vel desumpti, nõ poterit mulier habere partem Titij, postq. Titius moriatur, vel mutet statum, per capitis diminutionẽ, eò quia pariformiter p. istos modos nõ potest dici deficere portio Titij, ex quo ei nõ debetur: cũ iã defecerit p. defectũ cõditionis, attento maximẽ q. repudiã habet pro mortuo, vt in l. 2. §. Sed si sunt sui, ad Tertu. & sic isti duo casus. s. mortis, & maximẽ capitis diminutionis equiparantur casu repudiationis. Quicquid tñ sit, & esto q. cõis illius l. intellectus sit sustentabilis: non

Recitatio i fauorẽ cõis intellig.

Rede ad hanc.

non tñ refragat cõi intellectu illius 48 l. Et Proculo, neq. nostrã cõclusioni: tñ, quia prædicta l. Mulieri, loquit in vñfructu: sed ista l. in p. prietate: inter quã duo in materia nostra glo. & Docto. ocs cõiter cõstituant longã diffrentiã: quũ, rñõ de qua. s. dixi: tñ etiã quia ista l. loquit de mera legali coniunctione. l. autẽ Mulieri, loquit de cõiunctione hominis. Nã ibi mulier & Titius fuerit expressim re & verbis cõiuncti in eadẽ oratione respectu vnus & eiusdẽ vñfructus, vt in l. Vna, §. His ita, C. de Caducis tollen. & esto q. inductio. s. facta de prædicta l. Mulieri, procedat: dũ dicebam, q. ibi fuit coniunctio legalis rñõ de qua. s. ad huc tñ nõ obitat, q. a (vt dixi) l. ista. Et Proculo, loquit in cõiunctione legali mera vel hominis implicita secundũ varios intellectus: sed illa loquitur in cõiunctione mixta hominis & legis & expressa siue explicita.

Præterea, illud qd ibi pñctauit in inductione illius l. nõ pcedit: quia imò illa cõditio apponit nominarim ad vtrũq. legatariũ: & ideo ad vtrunq. referet: & sic non est ex vi tacitã repetitionis legalis: sed potius ex vi dispositionis expressã testatoris, scdm Bar. 49 & Doct. cõiter ibi cõtra prædictã glo. ibidẽ. Et istud re vera voluit Paul. in d. l. Quã cõditio, & nõ id qd retuli. s. eum dicere. Et cum his expedio me ab inductionibus l. Mulieri & Titio.

Decimosexto probat eadẽ cõclusio ex tex. not. ac difficili in l. Si duobus, §. de Bono. posse. contra tab. 2. rñ. vbi dicit, q. si qs habuerit duos filios, & ex tertio prædefuncto duos nepotes: altero eorũ nõ petẽte bonorũ possessionẽ contra tab. cũ ocs essent præteriti, prædicta bonorũ possessio contra tabulas pro ceterorũ partib. accrescit eiusdẽ. Ad idẽ bonus tex. in l. 1. r. §. Si qs ex nepotibus, §. de Cõiun. cũ emã.

Redit velut cõmẽso longo itinere ad probatio nem nouæ questionis & noui intellecte. huius l. supra signati.

lib. eius. Modò sic est, q. bonorũ possessio cõtra tab. dat tantũ præteritis. l. Non putauit, §. Non quauis, §. de Bono. posse. cõtra tab. & in §. Eadẽ, Inst. de Hære. quã ab in testa. defuerun. Et sic dat contra voluntatẽ defuncti, vt ex iisdẽ iuribus & alijs pluribus pbat: & cõsequenter isti dicuntur legali cõiunctione cõiuncti: & tñ ibidẽ dicitur, q. quibusdã repudiantibus bonorũ posse. alijs accrescit, Et q. ille text. loquat in cõiunctione legali tenet Bar. expressẽ ibidẽ, subiungens & declarãt rationẽ diuersitatis not. inter primum & secundum casum. Et ita habeo propositũ, quanq. ad hoc possit responderi, q. ibi loquitur in iure vniuersali hæreditario, hic in legato: sed ad hoc satisfactum est.

Decimosextimò adducit text. in l. Plautius. 1. rñ. §. ad l. Falci. vbi habet, q. si in rebus relictis p. testatorẽ immineat falcidia seu rõ legis falcidia imponeda, & testator fundũ ipsius propriũ & legatarij, & sic cõem, vel q. p. ista fuit effectus cõis heredis cũ legatario, legauit alteri, totalis fundus est defalcidus: quid, qd cõi seruo legatũ est, totũ ad legatariũ pertinet. Et sic probat ibi, q. inter legali cõiunctione copulatos ius non defecisset di locum habet. Inquit enim litera illa, [Dius Pius rescripsit, seruo cõmuni fideicõmissũ datum, totum ad socium pertinere.]

Non omitto q. Alex. post alios Docto. ibi & Io. de Imo. in l. Seruus cõis, §. Interdũ, ff. de Stipu. seruo. & in l. fi. eo. tit. intelligũt illũ text. pcedere eã rñõ: quia legatũ & fideicõmissũ est pro non scripto in personã vnus ex dnis, vt q. legauit seruo cõi: & sic pars legatis eiusdẽq. testatoris à princ. fuit pro non scripta per text. in §. An seruo, Insti. de Legatis. Secus dicunt vbi à prin. in psonã oim dnorũ tene ret legatũ. Et sic dicit esse intelligen

dā l. nostrā: qđ (ipforū pace dixero) liquido patet esse falsum. Nā in l. nra nō probatur vrgēter, legatū valuisse efficaciter à principio in personis omnium dñorū, cū litera inquit, [Et Procul placet, et à patre suo sic accepi, quod seruo cōmuni est legatum.] Non enim dicit p extraneū: & sic q; partes à principio valuerunt in personis confociorū. Neq; etiā aperit, an legatum fuerit factū p vnū ex cōfocijs testantē, vel per aliū: & sic an à principio pars fuerit p nō scripta, vel non. Et per cōsequens litera fuit loquuta cautē per verba implicita & indefinita, quæ in dispositione legali æquiparantur vniuersalibus. l. Si pluribus, vbi Bar. j. eo. & sic est adaptabilis tam ad vnū casum, q̄ ad aliū. Et ob id innuitur prædictorū Docto. interpretationem seu considerationem aut differentiam verā non esse.

Noua inuestigatio ad l. Plautius, ad l. fal. cōtra Ioan. de Imo. & Alexan.

Præterea subtiliter intueno prædicti Docto. (cū bona venia eorū dixerim) loquūtur cōtra text. in prædicta l. Plautius. Nā ibi dicit, q; si testator legauit fundum seruo alterius, id qđ ex fundo p legē falcidiā erat retinendū, ipso iure efficit hæredis: & sic fundus efficitur hæredis & legatarij: hæredis in quā, pro quota falcidię defalcanda: legatarij verò pro reliquis partibus. Et tamē dicit text. q; totū accrescit legatario, & postea ex totali fundo defalcatio est faciendā. Et sic rectē ponderando illam l. in casu suo, portio quæ accreuit, nō fuit pro non scripta: cū testator in seruo nullum ius haberet: & tamen habuit locum ius accrescendi propter legalem coniunctionē. Et est mihi noua inuestigatio ad illū tex. præter Docto. cōsiderationes. Nemo enim eorū illam attigit, quod sciam.

In fiat cōtra eisdem Docto.

Præterea, principij potissimum in materia iuris accrescēdi est, q; ad hoc 50 vt habeat locū, & paria sunt, portionē

deficere ab initio, vel valere & resoluui ex postfacto, vt est text. singul. per quē ita tenet ibi Bal. & sequuntur Imo. & Pau. de Cast. in l. Si minor, s. de Acquir. hære. & Angel. in l. Mater decedens, si. col. & in l. Eum qui, s. i. ff. de Inoffi. testa. & per consequens ius accrescēdi vel non decrescendi non exigunt necessariō, q; portio ab ipso principio sit defecta seu non quæ sit licet cōmuniter cōtrarium asseratur per errorem (vt puto) & inaduertentiā illi? text. & sic pro conclusione nostra, & huius l. amplificatione.

Ad idem.

Præterea, cōtra prædictos Docto. illa differentia, quā constituunt, est optimus tex. in l. Qui quartā, s. si. de Leg. i. vbi dicit, q; si testator habebat vnā filiā, & aliā posthumā nasciturā: & legauit filiabus certā quantitatem seu summā: ita q; (secundū declarationem in quā Barto.) nominando filias, cū non haberet nisi vnā, voluit cōprehendere posthumā, non nata posthumā, totū debetur superstiti filiæ iam natæ. Nam inquit illa litera, [Si quis vnā filiabus summam legauerit, &c.] Et q; ille tex. loquatur in iure accrescēdi, tenet expressim Barto. & cōiter oēs Doct. ibi. Quo præhabito, est ibi text. expressus, q; etiā in parte ab initio p non scripta, est locus iuri accrescēdi: sicut in parte, quæ ex postfacto deficit. Et sic prædicta Doctorum Imo. & Alex. differentia remanet viribus vacuata.

De eadē re.

Rursus ad horū cōprobationē accedit text. no. in l. Ex contractu, ff. de Re iudi. in versic. [Vt ad cohæredem.] vbi dicitur, q; ex contractu paterno cum pupilla eadē mō: filia fuit adū tutore autore: ex quo iudicio pupilla fuit cōdēnata: deinde tutor eā bonis paternis abstinuit, inquit text. q; cū cessante substituto, bona peruenerint ad cohæredē iure accrescēdi in eundē cohæredē per ius accrescēdi venientem dabitur actio iudicati. Et sic probatur ibi, q; etiā in portione semel quæ sita, & ex postfacto iure speciali deficiente

deficiente locū habet ius accrescēdi. Et ad hoc ille tex. est melior iuris secū dū Bar. Ang. Ioan. de Imo. & Alex. ibi & Pau. de Cast. in l. pen. s. de Acquir. hære. & Angel. in l. Mater decedens, si. col. & in l. Eum qui, s. i. ff. de Inoffi. testa. & per consequens ius accrescēdi vel non decrescendi non exigunt necessariō, q; portio ab ipso principio sit defecta seu non quæ sit licet cōmuniter cōtrarium asseratur per errorem (vt puto) & inaduertentiā illi? text. & sic pro conclusione nostra, & huius l. amplificatione.

Resolutio.

Nunc autē apertius explicando intellectu, quē s. tenui ad hanc l. suppositis principijs coniunctionis verbalis simplicis: item & realis simplicis: nec non vtriusq; coniunctionis mixtim consideratæ, dicendū est, q; in casu istius l. hi domini possunt considerari coniuncti vtraq; coniunctione, verbalis in quā, vt potē intellectualiter & implicite positi in eadem oratione. † Nā legatū huic seruo cōmuni factū, videtur factū dominis, vt probatur ex l. Fideicommissa, s. Interdū, & s. Ple-runq; s. de Lega. 3. & ex l. Seruo legato, s. Si Testator, & ex l. Seruus legat⁹, s. pen. s. de Lega. i. & ex tex. celebri in d. l. Filiofamilij, de Condi. & dem. ex eo quia in casu istius tex. legatum videtur relictū seruo contēplatione dominorū seu dominicæ potestatis, vt deducitur ex verbo, cōmuni, iuncta l. pen. C. de Iure delibe. Item possunt dici cōiuncti reali cōiunctione, vt potē quibus assignata est eadē res solida sine diuisione testatoris. Nā diuisio tacita legalis nō est hoc casu in consideratione: etiā scđm cōmunia. Non ergo potest locū habere ius accrescēdi (quia totū legatum fuit repudiatū quū cēseat fuisse factū de re solida licet cōi, pro indiuiso, quo ad cōcursum, vt ex hoc tex. patet, & s. indu

xi in responsione ad eundē.) ex quo res nō fuit p testatorē diuisa. Itē neq; pōt habere locū propriū ius nō decrescendi: quia nō fuit, vel non censetur fuisse legatū factū eo animo, vt cui libet totū acquirere: nā licet sit cōiunctio realis, non tamen est propriē ius nō decrescēdi: ex quo p testatorē immediatē & expressim non est cuique eorū tota res in solidum attributa, vt quilibet totum haberet: sed implicite solū videt hoc voluisse, relinquendo solidā rem indiuisam, vt s. in responsione ad istū tex. dixi. Habet ergo locū in hac legō quoddā ius anomalū, & innominatū non decessionis: qđ sapit potius naturā iuris nō decrescēdi, q̄ accrescēdi. Et si forte dicat, verbalis cōiunctio exigit verborū expressionē, & c. responsio est præpta. q; illa maxima vel regula procedit in coniunctione hominis, quæ nō potest fieri nisi expressē. Ceterū verbalis cōiunctio tacita eademq; legalis inducitur sicut à lege, prout de stipulatione Bart. tradit ponens plures casus, in quibus p legem stipulatio, & sic verborū obligatio fingit, in l. r. in princ. ff. de Verbo. oblig. Et si forte etiā instetur contra præmissa, q; imō s. est probatū inter fundamenta cōtra cōem, q; ius accrescēdi procedit ex cōiunctione legali, & c. Dicēdū est, q; leges ibi allegatæ id non dicunt, sed loquūtur simpliciter de accessione quadā, quā ego voco ius anomalū non decrescendi seu nō decessionis: & istud innuit litera hic in versicu. [Non accrescit.] & ita resolutiue intelligantur omnia iura præmissa, quatenus sonant habere locum ius accrescēdi inter cōiunctos legali coniunctione, vt in illis casibus non sit propriē ius accrescēdi vel non decrescēdi: sed potius quoddā ius anomalū, seu innominatū non decrescēdi, seu non decessionis,

Instante ad responsione

Obex, & eisdem disolutio.

sonis, vt. s. sepe dictum & declaratum fuit. Et haec tradita in ista arida & peregrina materia suaapte natura non dilatabili abundant: claudanturque riuu. Na qd me magis mouit in laborando super hac inuestigatione fuit, qd comunis intellectus agrè poterat à contrarijs defenari, & nisi repugnant omnia exemplaria, dicerè, qd litera debet esse, [Non decretere.] & nò vt dicit, [Non accrescere.] non tamen autim hoc affirmare. Sed tenendo còem literam secti debet, vt sapius induxi, ad nostrum intellectum. Nec me clà est, non defuturos nonnul'os qui clamitent, qd in re sterili, & non admodum utili, vt ipsi perperam opinatur, tempus absumpserim. Quibus satisficit ex eo, qd Bald. dicit in d. l. Vna; n prin. C. Si fer. extero, &c. què s. retuli necnò illo Philosophico dicto, qd p manus tradit solet, qd speculantes. i. dedetes se speculationi, de facili omnia norunt. Na (vt Philosophus inquit) vbi definit theoreticus, ibi incipit practicus. Non enim omittenda est propria materia, super qua ordinariè occurrit scribendum: quia ex ea non depromuntur res practicae. Detestanda quippe est praua quorundam scriptorum aduocatorum Hispaniensiu còsuetudo, quae hisce temporibus inoleuit: videlicet, diuulgadi scripta principijs, & speculatione iuris vacua, & racemationibus iuris allegationum aliorum laboribus congestarum plena ac redundantia, quae licet aliquatenus à limine, vt dicitur, possint arri dere ob variam cognitionem factorum contingentium suaapte natura plausibilem ac placidam: tamen sunt (vt ingenue loquar) non paruo nocu mento his, qui ante omnia versari deberent circa iuris speculationem. Quibus si res practicae intempestiue propinentur, in causa est, vt à specu-

latione deterreantur, vt pote difficilioris cognitionis, ac non ita delectabili: licet supra modum ad iuris arcana rimanda, nec non ad intellectus acumen vtliore. Virtus etenim (vt & alibi Philosophus inquit) circa difficilia versatur. Neq; enim (vt aliàs in puerbio est) à dolio fingendo siglinam au spicari debemus, hoc est, non incipièdum ab eo in quo finire debeamus. Vnum denique testari licet & libet, qd nemo vnquam ex scriptoribus, quos in hac facultate ciuili ad vsq; diem hodiernum viderim, articulum istum legalis coniunctionis sic attigerit: ne dum in legis nostrae proposito, verum neq; ab extra. Candidos lectores denique precor hanc rem exercèdi ingenij pretextu ita discussam æqui boniq; consulant. Prauorum siquidè sinistra ac nasuta iudicia cum eorundè autoribus hinc procul ablegamus ac prorsus paruipendimus. Dixi.

Ex praefata relectione resultat conclus. vnica, quae talis est.

EX legali, nuda, ac simplici coniunctione, ius quoddam non decessionis consolidatum selectum atque anomalum ex defectu impedimenti suboriri, sententiam fuisse huius l. auctoris mentaliter ac velut in ænigmate considerabilem & euincilem, verbis etiam ipsius prima inspectione obuertantibus, praeter omnium scribentium traditiones astruendum duximus. Illatio prima.

Ex quo inferri convenit, alterum dominorum eo iure ad alterius partem admissum ad eiusdem partis onera non teneri.

Et quod vnam partem seruo pure relictam alter ex dominis acceptando, alteram conditionaliter eidem seruo relictam, interim quod de conditio-

ditionis defectu vel existentia appareat, iure proprio retinebit.

- 3 Et quod id quod vnus ex dominis iure ante dicto nò decessionis capit, imputare sibi debeat in legitimam in bonis alterius consocij fortè sibi debitam.
- 4 Et quod vno dominorum non accedente, non dicitur per ipsum fieri partem alteri.
- 5 Et quod etiam si vnus dominorum duntaxat iure speciali, ac còtra defuncti voluntatem admittendus esset: nihilo minus tamen ad praedictum ius non decessionis in parte defecta inuitaretur.
- 6 Et qd praefata accessio siue nò decessio, ex quo sapit naturam còsolidatiõis, tranfit in inuitum & renuentem dñm, qui altera tantum partem agnouit: quãquã à totali legati exoneratione (si ea inquam vti velle) excludendus non esset.
- 7 Et qd partem defectam eadem actione, qua primam alter ex dominis qui suam admisit, petere potest.
- 8 Et quod testator in casu istius l. hoc ius non decessionis ex postfacto ad vnum ex dominis serui legatarij peruenturum sua praerogatione prohibere potest.
- 9 Et quod in legitima per vnum ex filijs repudiata, etiam ex testamento disiunctis, vel ab intestato succedentibus, ius istud locum sibi vendicat.
- 10 Et qd coniunctio tacita à lege conficta seu praesumpta tacita ciuilem distributionem efficiens, praedicto iuri non decessionis non solum non est impedimento, verum ad eum est adiumento, quod censetur causa illius inductua.
- 11 Et quod licet filius repudians in vita patris legitimam, alijs fratribus partem faciat. Post obitum tamen patris repudians, eisdem partem minimè fa-

cit: quin illi in vniuersum admittendi sint.

Et qd praefatum ius non decessionis anomalum extrarium atq; innominatum tertiam speciem iuri accrescendi ac non decrescendi addere costat.

Et qd simultanea legis & hominis implicita coniunctio, diuersa respiciens obiecta, neq; ius accrescendi, neque non decrescendi, subinferat: quin potius sepe dictam tertiam conficiat speciem.

Missam facio l. Cui quidam: quia est clarissima, & nullam praese fert in iure speculationem theoreticam.

Summarium.

- 1 Solutio vel liberatio praesupponit antecedenter & necessario nexum obligationis, prout & naturaliter primo habitum.
- 2 Solutio intempestiua legati per testatorem in casu istius legis facta, titulus legati non extinguitur: cum nunquam fuerit in esse deductum: & consequenter obligatio & petitio pro illo nasci minime poterint, ut pote subiecto seu materia deficiente, quae necessario & ex antecedenti praesistere debebat, & earum ortum praecedere.
- 3 Talis ergo legati solutio praematura censetur quoddam ipsius legati implementum, hoc est impedimentum ortus obligationis petitionis ipsius legati: sicq; per eam causa legati non fuit extincta: sed potius impleta.
- 4 Donatio facta per patrem filio in potestate pro sua legitima est ualida secundum opi. Ange. & communem: sed contraria in praesentio iuris uidetur, pbabilior.
- 5 Quando testator in solutione exprimit legati causam, & soluit ad ipsius causae implementum, uidetur praesens morte, & uelle qd ex nunc legatarium habeat legatum irrenocabiliter.
- 6 Par ratio est inuariabilitatis in herede solente, & in legatario elligente.
- 7 Dominij translatio in dubio censetur esse perpetua & irrenocabilis.
- 8 Actus continuatiuus, uel factus animo continuandi, uel conferuandi, ut plurimum inducit dispositionem de nouo.
- 9 Dominium ex diuersis causis, diuerso inquam tempore concurrentibus, acquiri non possunt.

- 10 Donatio causa mortis cum clausula irrevocabilitatis que de sui natura est revocabilis et sapit naturam ultimam voluntatis, transit in donationem inter vivos irrevocabilem propter clausulam predictam.
- 11 Voluntas melius datur factio intelligi, quam verbis.
- 12 Donatio vel contractus inter vivos potest fieri in ultima voluntate.
- 13 Sermones sunt accipiendi iuxta materiam subiectam.
- 14 Conventio que fit ad contractum resoluendum non debet operari contrarium effectum. i. productionem actionis.
- 15 Omnis traditio determinatur a causa precedente.
- 16 Legatum solutum in vita simpliciter per testatorem videtur transire in donationem causa mortis.
- 17 Regula, subrogatus sapit naturam eius in cuius locum subrogatur, quomodo intelligatur.
- 18 Donatio ad hoc, ut dicat proprie causa mortis, requiritur quod de morte fiat expressa et aperta mentio: neque sufficit fieri relationem implicitam ad mortem.
- 19 Deciso Bal. in l. filia legatorum, non procedit ullo casu: saluatur tamen Bal. uno casu.
- 20 Pater meliorando hodie filium in testamento vel codicillis in tertia parte bonorum assignando illam in re certa, et eam tradendo ex intervallo soluisse filio in vita, talis melioratio fit irrevocabilis.
- 21 Si legis principium est generale, tota lex est generalis.
- 22 Lex loquens gratia frequentioris usus vel continentia non inducit iuris ministerium.
- 23 Practica hodie sequitur ut plurimum communes opiniones, ut venator leporem.
- 24 Natura oppositorum est, ut se invicem tollant, non autem ut se invicem ponant.
- 25 Medium impertinens impedit extrema coniungi.
- 26 Legans militiam suam censetur legasse expensas, que fieri solent pro introitu ad talem militiam vel si mile officium, quicquid Bal. hinc tenet.
- 27 Alienatio voluntaria de re legata facta extinguit legatum, quomodo procedit.
- 28 Alienatio ex causa necessaria dicitur fieri, etiam quando sit voluntaria: si tamen fiat per titulum onerosum. Sed ex causa voluntaria dicitur fieri, quando fit per titulum hereditarium.
- 29 Iura dicticia quod per alienationem necessariam rei legatæ non extinguitur legatum, non procedunt in alienatione que fieret ex causa necessaria descendente ab obligatione legali.
- 30 Testator in dubio non videtur voluisse legatum duplicare.
- 31 Heres in uno gravatus est in alijs relevandus.
- 32 Presumitur duratio voluntatis in disponente suo per aliquo actu, et sic in dubio non presumitur voluntatis mutatio nisi probetur.

Consensus dicitur causa continuata.
 Voluntas semper presumitur uniformis nisi contrarium probetur.
 Testamentum confectum per testatorem a decennio citra ante mortem ipsius, si testator illud non revocet, valet: et remanet firmum moris tempore, non obstante temporis longinquitate.
 Testis deponens de subita voluntatis mutatione est suspectus: tamen hoc cessat, si deponat de repentina voluntatis mutatione mulieris.
 Testator legando rem cum suis commodis, tunc omnia proficiant legatario: etiam precepta ante mortem testatoris post testamentum tamen confectum: licet legando simpliciter, non proficiant.
 Pater legans filiam ducenta pro ea maritanda: si pater in vita eam maritavit datis sibi solis centum, poterit filia petere alia centum residua.

L. Lutijs.

Lutijs Titius in testamento suo Publio Mevio militiam suam reliquit sine pecunia quacunque redigi ex venditione eius potuerit cum suis commodis. Sed cum superuixisset testamento Lutijs Titius, militiam vendidit: & pretium exigit, & hoc dedit ei, cui militiam illam, vel pretium eius ex testamento dari voluerat. Post mortem Lutijs Titius iterum Publius Mevius vel militiam vel pretium eius ab heredibus Lutijs Titius exigebat. Celsus existimo pretium prestari non oportere: nisi legatarius ostenderit, testatorem & post factam solutionem iterum eum pretium accipere voluisse.

Quod

Quod si non totum pretium militiam, sed partem testator viuis legatario dedit, reliqui superesse exactionem, nisi haeres ab hoc recessisse testatorem ostenderit. Onus enim probandi mutatam esse voluntatem defuncti ad eum pertinet, qui fideicommissum recusat.

Vimatur, & diuiditur hec in l. vt per Bar. & Docto. Et totius legis sententia summa versatur in hoc, quod quando testator post testamentum soluit legatario rem legatam, vel ipsius estimationem ex eadem re legata & distracta redacta, talis legatarius non poterit post mortem testantis iterum legatum petere.

Dubitatione istius decisionis ponit Ange. de Perig. hic, dicens: quia solutio per testatorem facta in vita, quo tempore legatum, vt pote mori ipsius nondum confirmatum, non subsistebat. l. 4. j. de Adimen. lega. & l. Omniu, C. de Testa. cum alijs, non videbatur posse legatum extinguere. Cum solutio, & consequenter liberatio presupponat obligationis nexum, prout & priuatio habitus. l. Decem, cum si. ff. de Verbo. oblig. Nihilominus tamen contrarium hic deciditur, vt in litera patet. Non obstante praefata dubitationis ratione: quia ad eam respondet Bal. in l. filia legatorum, post prin. C. de Lega. que idem Ang. hic refert, (na lilla quibus idem quod ista dicit) videlicet, quod in casibus seu casu istarum l. p. solutionem rei legatæ titulus legati non extinguitur. Na eiusmodi solutio interpetiua non potest dici proprie extinctio petitionis legati, ex quo ipsa obligatio, ex qua petitio suboritur, nondum erat nata: quia legatum nunquam fuit in esse productum: sed potius videtur esse quoddam im-

plementum ipsius legati. Sicut proprius loquendo est, quoddam impedimentum ortus obligationis, petitionisue ipsius legati. Sic ergo (prout Bal. ibidem subiungit) causa legati non est finita. i. extincta, vt pote nunquam in esse deducta: sed est finita. i. impleta: & sic solutio facta per testatorem in vita de ipsa re legata non operatur liberationem ab obligatione: & consequenter neque a petitione, quæ nunquam fuerit in esse deducta, prout neque ipsum legatum: & ideo liberatio est impossibilis. Sed operatur implemmentum legati per testatorem relicti per inextinctionem impedimenti ortus obligationis: nec non petitionis ipsius legati. Na vt eleganter subdit ibidem Bald. immediate nunquam impletio causæ resoluit legatum: sed illud magis corroborat & confirmat, vt in l. Si iam facta, & in l. Conditionum quæ in futurum, j. de Condi. & dem. Et licet de decisione quæ Bal. ibi ponit vt principalis. f. circa dorem legatam, Rapha. Fulgo. & Sali. ibi dubitent, cum quibus Phi. Cor. inclinatur contra Bal. & idem Cor. expressius tenet contra eundem Bal. in l. Filius dorem, col. 2. C. de Colla. & praedicta decisio sit saluanda vt per eundem Angel. hic. Tamen proposito declarationis istius l. & illius, Bald. recte loquitur: & in effectu idem vult Pau. de Cast. hic in ratione decidendi: licet aliam dubitationis causam ad hanc assignet, quæ scem ipsum est. Na videbatur posse legatarium petere iterum legatum post mortem testatoris: quasi testator non videretur in vita soluisse legatario animo implendi legatum. Cum viuis testatore non haberet efficaciam: sed potius videretur soluisse ex noua causa donationis, & animo donandi de nouo ex eo quod alia causa non suberat. Argu. l. Cum de indebito, in prin. ff. de Proba. iuncta l. Si cum Cornelius, vbi Bar. Ioan. de Imo. & Pau. de Cast. ff. de Solu. Sicque legatum per-

Legis istius epitome.

Dubitationis causa, Ange. de Perig. ad istam decisionem.

Satisfactio Bald. ad praefatam rationem dubitandi.

Alia causa dubitationis, Pau. Castre.

Dilutor p-
dicta ratio
dubitandi, &
subijctur ra-
tio deciden-
di, eiusdem
Pau. eadem
effectu cum
ratione su-
pra relata.

permanerit firmū: & cū non fuerit mādarū exequutioni testatore viuo, videretur mandandū eo mortuo. Sed hanc causam dubitationis soluit idē Pau. in ratione decidendi, dicens: q. li cēt legatū non habuerit adhuc efficaciam viuente testatore, nihilo minus tamen ius præsumit, q. testator potius voluerit præuenire heredem in exequendo suā voluntatē: q. q. voluerit eum remanere obligatū a talis legati præstationem: ne videatur eum onerasse præstatione duplici, q. præsumendū non est de testatoris intentione fuisse, vt in l. Titia cū testamento, §. Qui in vita, j. eo. titu. Et sic magis interpretatur l. q. solutio facta fuerit pro exequutione legati, & pro eiusdem implemento, quam ex alia causa, & propterea exequutio semel facta amplius nō potest fieri. Et re vera hoc q. Pau. dicit pro ratione decidendi, tendit in idem cū eo, q. Bald. in d. l. Filia legatorū. s. retuli dicere. Pro quibus Docto. & vltra eos adduco in simili tex. no. in l. Cū quo de peculio, §. vlti. j. ad l. Fal. vbi quando testator legat quibusdā legarijs vltra dodrantem, & postmodū in vita confert heredi ratā quartæ partis falcidiae, quæ debebat deduci, vel totam quartā, prout ibi exp̄licatur, in duobus censetur testator contulisse heredi, vt in quartam imputaret: & sic in dubio censetur dedisse pro implemento & solutione quartæ falcidiae: & non ex causa donationis, prout ibi apostillat Bart. Quo text. fretus dicit no. Bald. in l. Illud, nu. 7. C. de Sacrosan. Eccle. & ante ipsum Bar. in l. r. §. Si patēs. j. Si à paren. quis fue. ma. prout & in dicto. §. vlti. refert etiam Alex. q. pater potest, dum viuuit, præuenire in dando legitima filijs. Ad q. etiam est bonus tex. in l. Si non mortis causa, in prin. ff. de Inoffic. testa. vbi si pa-

ter contulit filio in vita æquivalentiā legitima, & cum postmodum exhæredauit: non potest talis filius post mortem patris agere querelā Inoffic. testa. quia illud donatum in vita cōsetur collatum pro implemento & satisfactione legitima, prout in hac l. Lutus, censetur collatū pro implemento & exequutione legati. Nō est tamen prætermittendum, quōd quatenus Angel. in d. l. Si non mortis, in prin. tenet indistinctē, q. quōd valet donatio facta per patrem filio in potestate exempti pro sua legitima, prout etiam præsupponunt Bar. & Bald. vbi. s. Videndus est Aret. qui contrarium tenet in l. Placet, col. pe. s. de Acquiren. hære. Opinionem tamen Ange. quamuis eum non referat, dicit esse cōmunem Paul. de Cast. in l. In ratione, la. 2. in prin. j. ad l. Fal. vbi Vinc. refert simpliciter Pau. de Cast. col. 4. post prin. qui ambo referēt cōmunem Docto. opinionem tenēt, quōd assignatio pro legitima potest fieri, & valet: siue fiat exp̄sim p. legitima, siue simpliciter: licet diuersimodē, vt ibi per eos. Sed in eo q. tangit donationē, quæ fit pro legitima clarissimē volūt, q. talis donatio valet: & sic etiā ad eam donationem extenditur illa cōmunis opinio per eos relata, vt ex eorū verbis apparet. Sequit̄ itidē eandē opinionē Ang. eū referēs l. scōsil. 147. vol. 2. vbi etiā adducit in idē auctoritatē Bal. in l. Cū oportet, §. Nō autē, C. de Bonis quæ libe. Tamen opinio cōtraria, quam (vt dixi) sequitur Aret. in d. l. Placet, in puncto iuris videtur verior: & eam tenet Aretinus: met cōsilio. 17. quā vltra ipsum fulcit & sustinet optimē Io. Baptista à Sancto Seue. in repe. l. Frater à fratre. 2. y. quæst. ff. de Condi. inde. quē sequitur Dec. allegās in idē plura Doct. cōsilia cōsil. 86. col. pe. lib. 1. Qua ratione decidendi

cidendi istius l. præhabita (vt ad præmissa redeam) videlicet, quōd in hac l. solutio fuit facta pro legati exequutione, & nō pro resolutione obligationis: vt pote non dum ortā in vita testatoris. Occurrit not. ac necessarium dubium ad istius l. intellectum: videlicet, An ista solutio legati p. eūdem testatorem facta, faciat ipsam dispositionem transire in speciem donationis inter viuos. An verō legatū maneat in forma propria legati. Et q. uis Pau. de Cast. hic in textualibus videatur hoc vltimum tenere: & sic q. non transeat in donationem inter viuos: tamen loquitur alio respectu & consideratione. s. quantū ad hoc vt legatum solūmodo post mortem testatoris valeat: & prædicta solutio cedat in eam causam: & non inducat donationē de per se, id est vt de per se debeat, tanquā donatio inter viuos vltra legatum: quia imō nō debet legatū præstari nisi semel, vt. s. fuit declaratum in ratione decidendi. Et inquit text. iste. in versic. [existimo.] Sed prædictum dubium, quōd. s. proximē motum est, procedit, supposito eo q. vult Pau. & Docto. videlicet, quōd legatum non sit soluendum nisi semel. An videlicet eo casu talis solutio faciat legatū transire in vim donationis inter viuos: ita quōd legatarius, quem testator in vita præhonorauit præueniendo solutionem, quæ erat facienda per heredem de ipsa re legata, cōsequatur rem ex causa donationis inter viuos: etiam post mortē testatoris: an verō ex causa legati, effectus est magnus. Quia si transit in donationē inter viuos, non poterit per testatorem reuocari: neq. per consequens post ipsius mortē defalcari poterit per heredē. Sunt etiā alij effectus insurgentes ex differentijs inter donationē inter viuos & legatum, quæ

sunt cōplures: & possunt ellici ex deductis per las. licet ad aliud generalit̄ intentū loquatur, in l. Quæ de legato, §. titu. r. de Lega. r. Si autē tenemus, q. in vita vel post mortē testatoris legatū adhuc remāserit in vim vltimæ voluntatis: esset dicendum oppositum. Et in hoc puncto Docto. hic non aperiūt aliquid: et si satis aperiat Bal. in verbis. s. relatis, quæ posuit in d. l. Filia legatorū, dū dicit, legati causam manere. Sed Bart. in l. Legatū, j. isto titu. limitans dictū Dy. ibi tenet in saluatione glo. ibidem, q. si testator qui legauerat, soluit legatū ipsi legatario in vita simpliciter, id est non declarans ex qua causa solvebat: talis solutio trāseat in donationē inter viuos irreuocabilem: & ita intelligatur, & saluetur glo. ibidem. Sin verō soluendo exp̄sisset, quōd solvebat pro legato vel ex causa legati: tunc remaneret dispositio legati in vim legati: & sic esset reuocabilis per testatorem in vita: & per heredem de falcabilis post testatoris mortem, vt de reuocabilitate est bonus text. loquēs in promissione in l. Cū quis decedens, §. r. j. tu. r. & in l. 3. j. de Libe. lega. quæ loquitur in traditione fista. Et hanc concordiā Bar. inter gloss. & Dy. tenent ibi Bar. & Ioā. de Imo. & in effectu etiam tenet Albe. ibi & Paul. & Angel. de Perigl. hic, & Marthæ. de Affli. i. deci. 275. incipiētē, Testator. Sed certē iura per Bart. allegata non videntur probare efficaciter istud secundum membrum, ad quod allegantur. Nam dicta l. Cū quis decedens, §. r. videt̄ loqui, quādo promissio fuit facta per grauatum, viuente ac volente testatore: qui postea in codicillis reuocauit voluntatem in testamento enuntiam seu exp̄ssam: p. quā reliquerat legatū grauato, super quo velut subiecto funda-

uit adiectionem grauaminis. Cessante ergo præfata reuocatione non negat tex. ille, quin promissio valcat, vel valeret. Sed rectè considerando hoc, euasio de illo tex. non videtur esse probabilis: quia qua ratione testator potuit reuocare legatum, cui fuit adiectum grauamen: eadem potuerat reuocare grauamen. Alia etiã ratione dicit ibidem Ange. de Perig. quòd in d. l. Cùm quis, §. 1. illud nõ probatur, vt ibi per eum. Sed imò rectè expendendo literam illius tex. bene probatur ibidem: dum dicit, [Ex causa fideicommissi.] licet idem Ang. ibi dicat quòd ista distinctio Bart. non probatur iure: imò plus dicit, quòd text. in ista. l. Lutiùs, facit contra Bart. quia hic soluit testator legatum simpliciter: & tamen videtur soluisse ex causa legati: & sic vtrunq; membrum distinctionis Bart. videtur confundi secundum eundem Angel. Sed tamen cautiùs hanc literam expèdendo, tex. hic nõ aperit an solutio illa censeretur facta ex causa legati. Et quanius secundum rationem Bald. in prædicta l. Filia legatorum, videatur in hac l. probari, q; post solutionem maneat causa legati: tamen verè non probatur hic. Et licet idem Ange. de Perig. (vt dixi) teneat hic cū Bar. tñ in eadē l. Legatū, tenet indistinctè opi. Dy. & sic cōtra Bart. in scđo mēbro: imò quòd si testator in vita soluerit legatū: etiã quòd soluerit hoc expresso, quòd pro legato, vel nomine legati soluebat: nihilo minus talis solutio seu implemētū legatū transit in speciem donationis inter viuos, vt pote cū semel fuerit facta exequutio, non sit amodo pœnitentiæ vel reuocationi locus secundum eum. Argumēto l. Si is cui, §. isto titu. & l. Qui ob rem, ff. de Conditio. inde. Sed ad has ll. potest responderi, vt loquantur in exequutione facta

ab obligato. Nam in prima fuit facta ab hærede: in secunda à fideiussore. Secus in secundo membro Barto. vbi per testatorem fuit facta solutio in vita, qui non erat obligatus: & insuper fuit facta sub commemoratione legati. Nihilo minus tamen ista opinio: scilicet, quòd solutio transeat in donationem inter viuos: etiam sub commemoratione, quòd soluebat ex causa legati, vel pro legato, videtur verior contra Barto. pro qua vltra Ange. de Perig. facit. † quia etiã quando testator in solutione exprimit legati causam, & soluit ad ipsius causæ implemētum (vt. §. est dictū & declaratum in rationibus decidēdi) videtur præuenisse mortē: & velle, quòd ex nunc legatarius habeat legatum irreuocabiler, vt in d. l. Cū quo de peculio, §. si. dum litera ibi dicit, [25. alieni dedisset.] quòd verbum, de diste, suãpre natura importat translationem dominij irreuocabile. §. Sic itaq; Insti. de Actio. & idē verbū etiã ponitur in l. Nostra, & in d. l. Filia legatorū: ergo siue sit donatio, siue sit solutio simplex vel ex causa legati: semper transfertur dominium in ipsū legatarium statim: & consequenter non est locus variationi seu reuocationi, vt in l. Apud Aufidium, §. de Optio. lega. Per quam l. patet, † parè esse rationem inuariabilitatis in hærede soluente, & in legatario eligēte: videlicet, translationis dominij. Cū etiam in dubio translatio † dominij censetur esse perpetua & irreuocabilis, vt in l. Qui sic, ff. de Solu. & in l. si. C. de Lega. vbi Doctor. id notat, & in l. 1. ff. Si ager vecti. Ad hoc etiam facit in simili id, quòd aliàs dicitur, q; † actus cōtinuatiuus vel factus animo cōtinuandi vel cōseruadi vt plurimū inducit dispositionem de nouo, vt probatur ex l. 2. C. Communia vtriusq; Iudi

Iudi. & ex l. Posthumus, §. si. de Iniusto rupto. & ex l. Qui ex liberis, §. Ex testamento, §. de Bonorum posse. secundum tabu. Quæ iura in hanc sententiam citat Barto. contra glo. ibi in l. 3. in prin. ff. de Acquirend. posse. Sic in proposito de quo agimus: licet testator soluendo legatum, hoc exprefso, quòd soluebat pro legato, videatur fecisse ad conseruationem & continuationem ac perfectionem legati ab eo relicti ei cui soluit. Nihilo minus tamen, cū ex nunc voluerit legatum habere vltimatam ac perfectam validitatem, quòd quidem non poterat incipere valere nisi post mortem iuribus. §. allegatis, & alijs vulga. Ergo ex nūc videtur transfundisse dispositionem legati in donationem inter viuos: ac si eam de nouo fecisset. Cōprobarur, quia cū etiã facta legati cōmémoratione in soluēdo, seu tempore solutionis, dominium statim transeat in legatarium, vt supra est probatum: quanquam causa legati post solutionem superesset (quæ re vera non superest, neque potest superesse) non operatur quicquam, ex quo † dominium ex diuersis causis: diuerso inquam tempore concurrentibus acquiri non potest, vt in diē l. 3. §. Ex plurib; de Acquirend. posse. Nec non ad idem facit tex. in l. Huiusmodi, §. Si Titio, el. 2. §. titu. primo, in versu. [Donuerit.] què text. Barto. ibi intelligit per istum: & sic vult Barto. ibi apertissimè, quòd iste text. loquatur in donatione: & quòd siue simpliciter, siue ex causa legati donatio fiat, semper censetur donatio. Aut subtiliùs loquendo legatum faciat transfusionem in donationem inter viuos: cū iste tex. indistinctè loquatur, & possit ad vtrunq; casum flecti siue adaptari. Nam Barto. ibi in summario loquitur per

verbum, dare. Ad idem etiam facit l. 3. §. si. cum l. sequenti, ff. de Consi. pecu. vbi dicitur, quòd debitum in diē potest constitui citèiore die: & tamen est iuris notissimū, quòd constitutum est actus irreuocabilis, prout & sunt alij contractus, postquam producuntur ad esse, vt in l. Sicut ab initio, C. de Actio. & obligat. cum alijs. Facit & fortius ad idem l. Dotis fructus, §. si. cum l. sequenti, ff. de Iure dot. vbi soluens ante conditionis euentum liberatur: quia statim transfert dominium in creditorem recipientem solutionem. Quos tex. commendat Pau. de Cast. in l. Sub conditione, ff. de Sol. & tamen obligatio pendente conditione non erat nata, vt in §. Ex conditionali, Insti. de Verb. obligat. Et si ex aduerso fortè dicatur, q; text. in l. Sed nisi hoc actum, quæ sequitur post d. l. Dotis fructus, dicit: quòd dominium quòd per dictam solutionem transfertur, est reuocabile: quia si in casu illo conditio nuptiarum non fuerit impleta, redit pecunia ad soluētem. Ad hoc respondetur dupliciter. Primo, quòd illa conditio existentia nuptiarum exprefsa, vel tacitè subintellecta poterat se habere ad esse & ad non esse: merito ibi consideratur ad confirmationem solutionis. Sed in proposito de quo agimus, non sic: imò tacita conditio: scilicet, si testator moriatur, quæ inest cōfirmationi legati, est omnino extitura. l. Hæres me, in prin. §. de Condi. & dem. ergo testator soluendo facit actū irreuocabilem: cū non possit ex defectu conditionis dissolui, quæ non potest deficere. Non enim consideratur pendetia obligationis, cuius euentus vel existentia nihil debet operari. l. Si pupillus, §. Qui sub conditione, ff. de Noua. l. Aliquando, ff. ad Velleia.

Ad Insti. l. 1.
Sed nisi, ff.
de Iure doti:

Vel secundò potest responderi, q̄ in d.l. Sed nisi, ad hoc vt solutio non sit solida: neque translatio dominij perpetua solùm habetur respectus & consideratio ad conditionis defectũ, non autem ad voluntatem contrariã præsumptam, id est, reuocatoriam ipsius solutis, hoc est eius qui soluit: nam etsi ipse vellet reuocationẽ verẽ & actualiter facere, cõditione nõdum defecta, non posset id facere: q̄a venire contra proprium factum voluntarium, quod non licet fieri, vt in l. Post mortem, ff. de Adoptio. cũ ibi no. per Barr. Bald. & Albe. post Docto. antiquiores, præsertim facta iam translatione dominij temporalis, per eandem l. Sed nisi hoc actum, sic in proposito, &c. Quod autem in hoc casu nihil inconueniat, transfusionẽ fieri de legato: & sic de dispositione vltima, in actum donationis inter viuos, patet ex pluribus, quæ in simili possent adduci. Et in specie ex quibusdam, quæ vt magis vrgentia libet hinc subnectere. Et primò facit text. no. in optimo simili in l. Vbi ita donatur, ff. de Donatio. causa mor. Vbi p̄batur, ¶ quod si q̄s donet mortis causam clausula irreuocabilitatis, id est, quod nõ possit illa donatio reuocari, talis donatio causa mortis, quæ de sua natura est reuocabilis, & vt plurimum æquiparatur vltimæ voluntati, & sapit ipsius naturam. l. fin. C. de Donatio. cau. mor. vbi not. Cy. Bald. & Sali. Alexã. Arc. Ias. Soci. post Bald. ibi in l. 2. ff. de Lega. 1. tran. sit in donationẽ inter viuos irreuocabilem propter clausulam prædictam. Et licet illa lex soleat pro singulari allegari per Imo. in l. Si fecer, §. Lutus, §. Solut. matri. & alibi sape per eũ & alios Doct. tamen satis ei consonat text. cũ glo. penult. in l. Si alienam, §. Marcellus, eo. titu. de Donat. causa mortis. vbi

Barr. notat illam glo. ad declarationẽ d.l. Vbi ita, & sequitur Aret. in l. Hæredes palam, §. si. de Testa. Et quatenus glo. ante pe. ibi in puncto de irreuocabilitate tenet contrarium, eam reprobant Barr. & Albe. ibi, de quo articulo tradit etiam Iaso in l. Quæ dotis, nu. 26. cum sequentibus. §. Solut. matri. Sic in proposito: cum legatum suapte ingentiaque natura sit reuocabile, & per testatorem qui illud potuerit reuocare, fuit solutio confirmatũ irreuocabiler: quia in dubio, (vt dixi) talis solutio est datio irreuocabilis: ergo idem est ipso facto facere cõfirmationem irreuocabilem p̄ donationem, seu dationem effectualiter irreuocabilem: ac si expressẽ testator dixisset etiam ex postfacto, q̄ volebat legatum esse irreuocabile. ¶ Facto enim melius datur voluntas q̄ verbis intelligi. l. Si tamen, §. Et qui, ff. de Aedi. edicto, c. Dilecti. 1. de Appella. cum alijs. Quod autem si tempore testamenti in legando testator dixisset, quod volebat legatum valere irreuocabiler: & sic iure donationis inter viuos eo modo valeret, patet ex glo. ordina. in d.l. Hæredes palam, §. si. Quæ tenet, ¶ quod donatio vel contractus inter viuos potest fieri in vltima voluntate, & eam Docto. eõmuniter ibi tenent: & sequuntur hoc adhibito moderamine: scilicet, dum modo talis actus esset pertiens ad testamentum, secundũ Bald. Ange. Pau. Imo. & Aret. ibi, & seenn. dum Ange. Pau. Alex. & Iaso. in l. Cũ antiquitas, C. de Testa. & Lapum in allega. 91. incipiente; In primis videndum, col. 2. in vericu. Super secundo membro: & not. Ioan. Fab. in principi. Insti. de Lega. & tradidit in l. Si Titio aut Scio, §. eo. quod appositẽ quadrat ad rem nostram. Facit etiam (vt ad præmissa regrediar) in simili text. sing.

in

in l. Infulam, ff. de Præscript. verbis, vbi si vendam tibi infulam absque alia pretij designatione, hoc actio vt aliam reficias infulam, talis venditio est nulla, & erit agendum ciuili actione præscriptis verbis ad interessẽ. Nam propter defectum pretij, quod est de substantia contractus emptionis & venditionis, vt in l. 1. cum alijs, ff. de contrahen. empt. sit digressio de venditione, in contractum innominatum, vt ibi. De cuius l. ratione in decisione ipsius principali videndus est Soci. licet extra rem nostram aliud agens, in l. Si quis ante, ad fin. ff. de Acquir. pos. Nam ego non assero in presentiarum l. illam, nisi ad generalitatem possibilitatis transfusionis vnus actus in alium. Facit in idem text. in l. Si vno, in in princ. ff. Loca. vbi propter materiã subiectam remissio mercedis, ob sterilitatẽ anni sub titulo donationis facta, transit in vim transactionis: & sic nihilominus si vbertas sequenti anno quinon sit postremus locationis, contigerit, petet integra p̄sio, etiam pro anno in quo fuit facta remissio. Quæ & facit pro dicto Phil. cuius meminit, Bal. in l. In suis, in fina. verb. repe. §. de Libe. & posth. ¶ sermones esse accipiendos, aliã exquiredos iuxta materiam subiectam: allegans Aristo. 2. Ethico. Congruit etiam huic rei text. elegans in l. si. ff. de condi. ob caus. vbi si dedi tibi pecuniã, vt mihi dares speciem: cum talis modus dandi pecuniã non loco pretij, quod pretium est de substantia emptionis, & venditionis: nec non translatio dominij ipsius speciei vendite, sit contra naturã venditionis l. Ex empto, in prin. ff. de Actio. emp. & not. Bart. & Doct. signãter Alex. Arc. & Ias. l. Si a substituto, §. Hæres, §. tit. 1. facit illã conuentio

nem transire in contractum innominatum, do vt des. Sic igitur dicendum in re propofita. Conuenit etiam præmissis text. mirabilis in l. 2. §. Si substitutio, ff. de Bono. posses. secundũ tabu. vbi si filius sit institutus sub conditione casuali vel mixta, ea adhuc pendente, potest nihilominus petere bonorum possessionem secundum tabu. Et ea defecta bonorum possessio secundum tabu. sic petita transfundetur in bonorum possessionem contra tabu. Quod est mirabile fecidũ glo. ibi ac si de nigro fieret album: ita in proposito à simili dicendum.

Denique in eandẽ sententiam: scilicet, pro prædicta transfusione in simili potest adduci l. cum manu satã, §. fin. ff. de contrahen. empr. & subtilis l. Fundo legato, §. Ad leg. Falc. Et text. notandissimus in l. Proculus, ff. de V. usufru. cuius l. casum in forma propria dicit alibi non reperiri Bald. ibi inferens vnum pronũtiatum valde sing. quod super astrã collocat Ludo. Ro. in consi. 206. incip. Licet de communi conclusione, col. 2. Quod etiam in ead. l. non referens Bald. tenet Ange. de Peru. frater ipsius pro valde nota. illud in et dictum velut è peculiari & proprio p̄enore depromptum commendans quod & ante eos: & si non ita clarẽ, videtur voluisse Barr. in l. Ex hac scriptura, in 2. col. in ver. Sed contra prædicta, ff. de Dona. & Bal. met in l. Vbi adhuc, col. 1. C. de Iure dot. & Alex. in l. Si constante, in princ. §. Solut. matri. Soci. consi. 131. incip. In præfenti consultatione. 1. volu. Qui omnes tenent quod si testator reliquit vxori vsum fructum certæ partis bonorum: & adiecit prohibitionem, ne venderet vel alienaret illam met partem bonorum: per talem adiectionẽ vltus est etiam legare sibi proprietatẽ illius partis vel rei, cui vsum fructum

Q reli-

reliquerat. Ad quod vide in simili nõnullas concordantias, quas congerit Aret. in l. Senatus, §. fin. de Lega. 1. & Tho. Ferrar. in 2. caute. vltra Cipo. Et limita sing. vt per Soci. in prædict. cõs. 1. 3. 1. & vide eũdem cõs. 64. volum. 2. & iste articulus sic remissiue tactus est valde utilis & memorabilis in praxi. Possit etiam ad prædicta adduci l. Ex factõ, in princ. j. Ad Trebel. iuncta l. Filiusfamil. §. Vt quis heredem, §. tit. 1. & l. Quod debitori, ff. de Dona. cau. mor. & l. Parui, ff. de Condit. fur. & §. Sed quia stipulationes, cum text. præcedente & sequente, Instit. de Fideic. hered. & in §. Fuerat, Instit. de Actio. vbi est text. optimus, iuncta l. Vna, in prin. de Rei vxo. actio. vnde ipse effluxit. Et tex. in simili in ratione sui in. c. In præsentia, de Proba. vbi fideicom. alicui relictum sub conditione negatiua vel priuatiua, si absq. liberis grauatõ decesserit, expirat grauato religionem proficiente: & pertinet hereditas ad monasterium, vbi fuit profusus. Et sic conditio negatiua quodam modo trãsfunditur in affirmatiua: & dispositio vnus formæ & naturæ concepta sub vna conditione transit in aliam dispositionem, alteri formæ & naturæ conditione defecta. Quod etiam probant alia iura, de conditione sine liberis deficiente loquentia, vt per totam dict. l. Ex factõ, cum pluribus alijs: quanquam in his casibus non sit propria transfusio, sed potius subrogatio vnus dispositionis validæ in locum alterius dispositionis inuvalidæ penitus effectæ ob conditionis defectum. Ex quibus luculenter depromitur nõ esse in iure nouum: imò protritum, vnam dispositionem ex causa rationabili in aliam transfundi, vel transgredi, ac transitum facere. Et consequenter verum esse quod supra est conclusum: scilicet, quod si

ue testator soluerit legatum simpliciter, siue facta ipsius legati commemoratiõ: illa solutio sit irreuocabilis: & faciat transfundi vim, virtutem, & effectum legati in actum donationis inter viuos effectualis & irreuocabilis. Quod puto verum, quicquid in prædicto secundo membro, de quo supra dixi, teneat Barto. & eius asseclæ.

Non etiam obstat si ex aduerso in simili dicatur, quod conuentio (vt aliàs dici solet) quæ fit ad contractum resoluendum, non debet operari contrarium effectum, id est productionem actionis, vt in l. Ab emptione, ad fi. ff. de Pact. & in l. Venditi, C. de Actio. empti. Nam ad id respon. quod ista solutio legati, vel promissio de soluendo illud (nam ad hanc tendit difficultas) non est resolutiua vel reuocatoriua legati: quin potius est confirmatoriua ipsius: & ad confirmationem & perfectionem eiusdem inducta, vt. s. est sepe dictum: ideo nimirum si inducat effectum productiuum, id est, si pducatur actum irreuocabilem, & habere vim donationis inter viuos per modum (vt dixi) transfusionis.

Non etiam obstat, quod dicit Alber. post Ray. aut Richar. malum (quia litera Alberic. est dubia, an sonet Richar. vel Ray.) in dict. l. Legatum: vide licet, quod omnis traditio determinatur à causa præcedente. Et sic cum in proposito de quo agimus, testator soluerit ex causa legati, talis solutio vel saltem promissio intelligenda est reuocabilis, prout & legatum per iura ibidem ab eo deducta. Quia ad hoc responderetur, quod tunc dicitur solutio vel promissio pura reuocabilis & regulanda ab ea causa ex qua fit, quando non colligitur aliàs, quod fuerit facta ad alium effectum: quam ad resoluendam seu dissoluendam pristinam obligationem. Sed in proposito colligitur

tur de voluntate testatoris in contrarium, quæ (vt dixi) videtur fuisse factum actum irreuocabilem de nouo. Nã videtur voluisse, quod id quod post mortem erat acquirendum legatario ex causa lucratiua & reuocabili, ex nũc ex eadẽ causa acquirere sibi irreuocabiliter: & sic ipsius tacita & coniecturata voluntas facit dispositionem legati trãfire in aliã speciem actus irreuocabilis. Non obstat etiam quod Bal. tenet in l. 2. nu. 5. C. de Iur. dor. & in l. 1. nu. 8. C. Si quis omis. cau. testa. quatenus dicit, quod etiam quando legatum soluit simpliciter p testatorẽ in vita, talis solutio videtur trãfire in donationem causa mortis: quia illa solutio videtur habere relationem ad legatũ: ad cuius cõsumationem & perfectionem requiritur mors, vt in d. l. 4. j. de Adi. lega. cum similibus. Nam ad hoc responderetur, quod præsuppositum rationis Bald. est falsum: quia saltẽ quã solutio fit simpliciter, non videtur haberi respectus ad causam legati, vt præsupponit Bar. in 2. membro prædictæ distinctionis, in quantũ (vt. s. retuli) vult, quod requiritur expressa relatio ad legatũ. Quod etiam casu seu membro, supra satis est ostensum talem expressam relationem factam ad legatum non obesse: neque esse impedimentõ, quo minus fiat trãsfusio legati in donationem seu actum inter viuos irreuocabilem, per extinctionem inquam legati. Neque hoc casu potest dici subrogationem fieri per donationem inter viuos, vt sapiat naturam eius in cuius locum subrogatur, id est, legati. Nã illa regula tenet eo casu vel casibus, quo vel quibus qualitas vel natura quæ inest, vel inerat primæ quæ dispositioni, potest adaptari ad dispositionem subrogatam: aliàs secus. Ita singulariter, in alio tamen proposito colligitur ex verbis Barto. in l. Liberatorum, num. 15. ff. de

Verbo. signific. quod est verissimum ac summè notandum ad declarationem prædictæ regulæ: & aptatur optimè ad rem nostram. Nam cum donatio inter viuos ex solutione prædicta vel promissione pura inter viuos facta, quæ est dispositio subrogata, sit differentis naturæ & qualitatis à legato: imò contrariæ: quia altera dispositio, id est prima legati est reuocabilis: altera, id est secunda donationis, est irreuocabilis: ergo non potest sapere alterius naturæ propter intollerabilem repugnantiam, quæ inter eas resuleret: cum duæ contrariæ qualitates non possint inuicem compati sub eodem subiecto, quæ est regula naturalis, & probatur ex l. Duobus, & l. Si pariter, ff. de Libera. cau. & in l. Sed et si, §. Item si plures, ff. de Insti. actio. vbi glo. & Docto. & l. Pomponius, §. Sed & is, ff. de Procu. in fi. & l. Hæc verba, ille aut ille, ff. de Verbo. sign. & l. Si inter me, ff. de Exceptio. rei iudi. & l. Si ancillam, ff. Pro suo, & l. Nõ codicillũ, C. de Testa. & l. 1. C. de Fur. & in Auth. de Mada. princ. §. Neque autem, colla. 3. Nõ mittimus vnum esse addendum ad id quod de subrogatione fuit dictum, quod illud procedit etiam si subrogatum discreparet in aliquo ab eo in cuius locum subrogatur: nam nihilominus sequetur, vel hauriet eandem naturam, cum illo: si in quã est adaptabile, aliàs non, vt modò dixi. Ita not. Pau. de Castro, consi. 73. incip. Reperitõ, & consi. 265. incip. Licet ista dominalib. 1. & Dec. consi. 190. incip. Circa primũ dubium, col. 3. vers. 4. hoc idem, & consi. 543. in casu pposito, col. 2. vers. 3. hoc confirmatur. Et certè ista fuit vera & propria intentio Bart. in dict. l. Liberatorũ; licet isti de eo non meminerint: & sic ex verbis ipsius probatur vtraque declaratio ad illam regulam, subrogatus, & c. vna ampliatiua, altera restrictiua

ctiua: & hanc secundam prius retuli, quam primam. Præterea (vt ad id, quod Bald. dicebat, redeam) non videtur illud procedere, quod de causa mortis donatione dicitur. † Quia ad hoc, vt talis donatio dicatur proprie donatio causa mortis, requiritur qd. de morte fiat expressa & aperta mentio: neq. sufficeret fieri relationem implicitam ad mortem, vt in l. Scia, §. ff. de Dona. causa mort. fina. verbis, vbi glo. & Bart. Verba illius tex. sunt, [Cum autem qui absolute donaret non tam mortis causa mortem donaret] Et ad rem nostram satis apposite tex. ille loquitur de infirmo donante, de cuius text. intellectu remitto ad Decium in l. Non omnis numeratio, in prin. ff. Si cert. petat. Et est aduertendum, quod id quod supra per me conclusum est in hoc puncto, procedit in dubio in solutione legati actualiter facta, siue simpliciter, siue per relationem ad legatum: quia solutio est actus inter viuos presentaneus sua natura irrevocabilis: præsertim quando fit à solente scienter, vt in proposito. In eo autem quod præsupponi idem esse in promissione de soluendo legatum, intelligo de pura vel simplici, si legatum fuit purum. Nam si esset in diem vel conditionale, non sufficeret promissionem vel stipulationem esse simpliciter interpositam; nisi expressim pure interponeretur: quia in dubio intelligeretur secundum naturam legati, si per quo esset interposita, vt in l. i. §. Si quis sub conditione, §. vt legato. nota. vbi est tex. in sensu directo. Et licet in sensu contrario videatur contra subdeclarationem, quam s. proxime dixi: si velimus inquam intelligere, qd. tex. ibi præsupponat, quod quando legatum est purum, stipulatio super eo interposita sapiat naturam legati: & sic sit renouabilis: tñ non est sumendum argumentum à sensu contrario: quia esset

contra prædicta iura, & præsertim contra rationem, qua ostendemus. s. subrogationem hoc casu esse impossibilem. Et non abs re, si quis recte expendat, tex. ibi posuit exemplum de actibus conditionalibus: neq. est ad quid debeamus considerare argumentum à sensu contrario: cum non sit de materia illius tituli id quod ex tali argumento desumeretur. Quibus p. veris suppositis, † decio Bal. in d. l. Filia legatorum, nullo casu potest procedere: in quantum tenet, quod si pater in testamento leget filiae dotem, & eam postea tradat nuptui, eamq. doret, non tenetur filia talem dotem conferre, vt pote habitam titulo legati, &c. Nam attetis præmissis contrarium videtur verius: & sic quod indistincte eam dotem debeat conferre: quia dotatio facta per patrem transit in specie donationis inter viuos, quæ quidem ex causa dotis. valet irrevocabiliter inter patrem & filiam, vt in l. Pomponius Phyladelphus, ff. Famil. herci. Et eandem decisionem Bal. licet alio medio seu motiuo, reprehendunt Sali. Rapha. Fulgo. & Cor. ibi, & Ias. in l. Filia dotem, nu. 3. C. de collat. s. per decisionem Bar. in prædicta l. Legatum, et si Ias. supra dicta non tagat: quin potius in allegatiōe, quæ de Bar. ibi facit, non recte sentit: quia imò decisio Bal. secundum ultimam membrum Bart. s. quando causa legati fuit expressa in solutione potest saluari (quantum supra tenuerim contra illud) prout effectum & re ipsa eadem saluat vno casu Decius in d. l. Filia dotem, col. 1.

Ex quibus deduci posset, † quod si pater hodie meliorasset in testamento vel codicillo filium in tertia parte bonorum, quam ei assignasset in aliqua re certa: & eam tradendo ex intervallo soluisse filio in vita, siue simpliciter, siue sub prælegati commemoratione, talis memoratio fieret irrevocabilis:

irrevocabilis: & sic extendatur lex. 17. Tau. loquens in traditione rei, in qua fuit facta melioratio, vel ei assignatio tempore ipsius confessionis ad solutionem, quæ ex postfacto fieret per patrem, non facta prius traditione rei meliorata. Et id quod dixi sub commemoratione legati, qui est casus magis dubius: licet procedat secundum meam opi. contra eam tam in illo casu, quæ in primo, qui est quando solutio fieret simpliciter: habeo hodie pro re cõperta & expedita per d. l. 17. Tau. quæ loquitur in melioratione facta per patrem filio, tam in ultima voluntate, quam in contractu, & sub verbis ipsius legis comprehenditur vterq. casus: videlicet in ver. [Saluo] & quantum in illo versic. non fiat relatio ad casum ultimæ voluntatis, de quo in prin. legis dixerat: tamen debet suppleri per principium, vt in l. Regula, §. si ibi, [Nam initium legis generale est]. ff. de Iuris & facti igno. vbi not. glo. † quod si principium legis est generale, tota l. est generalis: quod declaratur, vt per Ioan. de Ino. in l. Si ita quis, §. Ea lege, ff. de Verbo. obli. & Iasonem post alios in l. Cum hi, in prin. tertio not. ff. de transactio. Sed maxime procedit in nostro proposito, vbi est eadem ratio in vtroq. casu. factus traditionis possessionis prout ex dispositione illius l. melioratio efficitur irrevocabilis. Nihil enim refert, quando traditur possessio rei meliorata, an melioratio fuerit facta in contractu, an verò in ultima voluntate. Item, an fuerit facta simpliciter: an verò (vt dixi) sub commemoratione contractus vel prælegati. Nam (vt supra punctuavi) verba illius versiculi cõplectuntur vtrunq. casum: dñi dicitur ibi, [Saluo si fecha la dicha mejora por cõtracto entre viuos oniere entregado la possession de la cosa o cosas en el dicho tercio cõtinidas, &c.] Quæ verba non vt sonant, sed per principium suppleta, prout suppleri debent, cõcept

nunt vtrunq. casum. Siquidem illa l. quoad irrevocabilitatem non habet respectum, nisi ad traditionem possessionis quouis modo fiat, siue simpliciter, siue sub commemoratione dispositionis iam pridem factæ per actum inter viuos vel ultimam voluntatem. Et si in prædicto versiculo [Saluo] non fuit repetitum de ultima voluntate, fortè fuit gratia frequentioris contingentia. Nam frequentius contingit traditionem rei in contractum deducere fieri, vel tempore contractus, vel postea quæ ex ultima voluntate, vbi rarò contingit traditionem vel solutionem rei legatæ fieri post ipsam dispositionem ultimam confectam in vita testantis, & rarissimè vel nunquam tempore quo conficitur.

Et † lex loquens gratia frequentioris vsus vel contingentia non inducit iuris ministerium, vt ad illos solos casus frequentiores restringatur. gl. in Authen. Cassa & irrita, C. de Sacrosan. Eccl. & in l. 2. §. Sed et si extraneum, ff. de Vulga. vbi Ias. alias adducit. & est bonus tex. in l. Per prouincias, ibi dñi dicit, [Vbi hoc magis desideratur]. C. de ædific. priua. Quæuis in practica fortè restringeretur lex illa per prædictum primum membrum Bart. quando traditio vel solutio fieret simpliciter: & non admitteretur adaptatio in secundo membro, quando fieret sub commemoratione actus præambuli: ultimæ inquam voluntatis, in qua fuisset facta melioratio. Nam si per dispositionem fieret inter viuos, non dubito, quin practiceretur illa lex: modo solutio fieret simpliciter, modo fieret sub commemoratione actus meliorationis præambuli inter viuos confectæ. Nam † practica hodie sequitur vt plurimum cõmunes opi. vt venator leporem, vt aliàs inquit Bald. in l. si. in prin. C. de Nec. ser. hære. in l. si. de voluntate testatoris, quæ eodè modo iudex sequitur, vel seq. debet. Sed

revera ea quæ præ diximus circa illum articulum veriora sunt, ac iuri magis consentanea: & etiam in practica essent sequenda: cum fuerint multis iuribus & vrgentibus rationibus fulcita, & optimè roborata.

Alia & tertia dubitationis causa (vt præmissa reperam) posset ad huc text. adaptarique est: quia cum testator in testamento legasset, & ex interuallo absq; legati reuocatione post solutio nem eiusdè decelisset, legatum (etiã si esset iam solutum) videretur per tacitam voluntatem remanere firmum & validum: saltem per præsumptionè duplicationis vel repetitionis legati, descendente tem ex tacita voluntate defuncti continuata, & vsq; ad mortem perseuerate. Argu. d. l. Qui ex liberis, §. Testamento, §. de Bono. post. secundum tab. Sed hoc non obstante cõtra riu huc deciditur: imò quòd in dubio nunquam præsumitur duplicatio legati, quando per testatorem fuit in vita solutum: quanuis decedat cum eodem testamento & voluntate.

Ratio decisionis vltra Doctores potest esse: quia talis voluntas tacita, quæ resultat ex nõ facta reuocatione, quæ sit actus negatiuus & dubius, vt pote subintellectus, non solet operari nisi dumtaxat confirmationem alias conseruationem vel durationem dispositionis, non autem nouam inducere dispositionem, vt in l. Vel singulis, §. de Vulg. & pup. substi. & in l. Cõficiuntur, in prin. §. de iure codi. Quæ secundum verum intellectum loquitur in voluntate permissiua, vt tradit Bald. in l. Si emancipari, §. oppositione. C. de Collatio. Quod expressim probatur ex text. cũ gl. in l. §. Sciendũ. tit. i. de de Legat. 3. ibi, [Vel dicitur non admittitur.] & ibi gl. allegat in expositione sua text. in d. l. Cõficiuntur, in prin. Et licet verba illius literæ in l. Cõficiuntur, in prin. vi

deantur refragari: dũ inquit, [Sed iteo fl. fideiõmissa dari possunt ab intestato succedentibus quæ creditur paterfamil. sponte sua relinquere legitimam hereditatē.] Tamen ex quo illa est fictio, vt patet ex verbo, creditur, put ibi tenet gl. ordi. nihil obstat illa litera: imò probat, qd est voluntas permissiua & non dispositiua vel inductiua: nimirum, quia videtur habere originè à priuatione. i. à nõ facta reuocatione. quæ voluntas negatiua seu priuatiua modò sit tacita, modò expressa, nõ disponit, vt in l. Ex facto, parua, & l. Si quis ita instituatur si legitimus, §. de Hære. insti. & in l. Cũ tale, §. si. §. de Condi. & demonstra. Quod etiã tenet in effectũ Bal. allegas solã dictam l. Ex facto, in l. 2. in fi. C. de Cõdi. inser. dum dicit, qd ex dispositionib; priuatiuis nõ resultat habitus. Et statim subdit eodem ad rē nostrã, qd ex dispositionib; priuatiuis nõ resultat affirmatio. Et in materia exceptionis priuatiuæ istud idè cũ limitatione tenet Bal. in l. 1. nu. 19. in ver. Sed nunquid priuatiuæ exceptio, C. de Fur. per l. si. ff. de iure iurã. & per id quod not. Bar. in l. Decet, vbi post eũ nonnulla huic rei cõducentia tradũt Alex. Are. & Ias. ff. de Verb. ob. Ad præmissam Bal. maximã facit l. Fuit quæstionis, §. de Acq. hære. Quem text. pulchrè allegat Bal. in l. Licet, §. Si quis ommissa cau. testa. Quod ¶ natura oppositorũ est, vt se inuicè tollant: nõ autè vt se inuicè ponant. Facit etiã l. Legata inutiliter, §. de Adi. leg. & in l. Legata inutiliter, vbi not. Bar. & Docto. §. tit. ru. 1. quas l. allegat Albe. in l. Petrus, in gl. 1. C. de Pactis, qd vnum oppositum non vestitur seu roboratur ab altero. Et ita est in proposito, quòd cum testator fecerit actũ contrariũ cõseruationi seu durationi ipsius legati soluendo illud in vita: si qua inquam voluntas resultabat ex tali reuocatione ad ipsius legati conseruationem, aliàs con-

conseruationem vel durationem censetur abolita, vel proprius loquendo non orta per tale factum solutionis: quoniam voluntas facta, & quidè magis quàm verbis datur intelligi. l. Paulus respondet non tantum verbis, ff. Rem ratam habe. & in cap. Dilecti. 1. de Appella. & not. gl. & Docto. in cap. Cũ super, de Offi. delega. quæ gl. allegat multa iura in verbo, confessus. Et facit in simili pulcher text. in ratione sui in l. Filia iur. §. 17. de Cõd. & de mōstra. & in l. Si donatæ res, §. primo, ff. de Dona. inter virum & vxor. præsertim quia actus solutionis, quæ fuit facta in medio. i. inter primam voluntatem dispositiuã, in qua legatũ fuit relictum & vltimam tacitam negatiuã. f. non reuocationis, fuit actus (vt ita dicam) interruptiuus & impeditiuus potestatis voluntatis: etiam si fuisset (qui tamen per prædicta non fuit) nouæ dispositionis repetitiuæ: nõ fuit quodam modo talis solutio mediũ inabile respectu extremorum. i. primæ voluntatis dispositiuæ, & posterioris tacitæ negatiuæ. f. nõ reuocationis ipsius. Et est in iure notissimũ, quòd ¶ medium impertinens impedit extrema cõiungi. gl. Bart. & Docto. in l. Si indebitum, §. 1. ff. de Condi. indebi. l. Tria prædia, ff. de Serui. rusti. præd. l. Martius, ff. de Acqui. rerũ do. l. Qui Sella, §. vltimo, ff. de Serui.

Quibus decursis not. primò ex hoc text. ibi, Cum commodis, secundum declarationem expositiuam textualè Bald. in quantum exponit. i. introitibus & emolumentis, allegans l. His verbis, in §. pe. §. titu. 1. de Legat. 3. ¶ quòd legans militiam suam non censetur legasse expensas, quæ fieri solent pro introitu ad talem militiam vel simile officii: nisi per testatorem circa hos sumptus aliquid fuerit expressè cautum. Sed ista expositio Bald. & consequen-

ter istud notabile non videtur posse stare. Nam licet tex. in dicta l. His verbis, §. penul. recitet quandam clausulam testamenti, vbi illa verba, Cum introitu, fuerant adiecta legato militiæ, & à sensu opposito videtur probare id quòd Bal. huc in sua expositione præsupponit, vt supra recitauit: tamen text. in §. fina. statim sequente probat clarè in sensu directo oppositum. Imò quòd legata militiæ simpliciter, veniunt expensæ vel sumptus qui solent fieri in introitu ad eandem, vna cum alijs oneribus eiusdem militiæ: & ita est tenendum per text. in eodem. §. fin. iuncto eo quòd gl. ibi & Barr. dicit, & probatur etiam aperta ratione. Quia cum aliquid est alicui relictum, videtur etiam relictum id sine quo ad tale legatum perueniri non potest secundum summam Dy. & Alberi. ibidem post Docto. antiquos quæ loquitur circa id quòd datur alicui pro matricula. Item infert Alberi. post Iacobi. ibi argumen. quòd quado Episcopus consecratur debeat dare consecrati & capellanis proprijs & alijs muneribus consueta dari per tales consecratos, aliàs consecrandos. Idè dicit Barr. in coronatione Papæ & Imperatoris in l. 1. in prin. ff. Si quis testamen. liber esse iuss. sue. & per eosdem text. de cidit. Alberi. in .i. parte statutorum quæstione. 66. quòd valent statuta collegiorum (aliàs capitulorum) Ecclesiarum cathedralium, quibus cauetur, quòd canonicus intrans de nouo ecclesiam teneatur dare vnũ pallium ecclesiæ, vel vnum prædium alijs canonicis: vel quibus cauetur, quòd nullus possit intrare nisi soluat centum pro introitu: Sed reperio, quòd in quatum illa decisio loquitur de statuto ecclesiastico respectu inquam dignitatis ecclesiasticæ vel beneficij, reprehenditur per Feli. post Abb.

in.c. Cum M.col.9.de Constit. & in quantum Abb. ibi super glo. in verbo, perciperent, & post eum Fel. faciunt differentiam inter statutum & consuetudinem. vi. ibidem Deci. nu. 34. tenentem contrarium, quod imò idem sit in utroque: & sic ut neutrum valeat. Et ad eandem rem vi. eodem Abb. in.c. Dilectus. 2. de Sino. & Fel. in. cap. Iacobus, eod. tit. Sed teneat (et si iuridicè) Decius quicquid velit, mos prauus inoleuit & irrefragabiliter seruatur in omnibus ecclesijs cathedralibus, ut prædicta soluantur: & vti nam alia rigidiora sapientia philargitiam non fierent.

27 Secundò not. secundum Docto. q. licet regulariter per alienationem voluntariam factam de re legata extingatur legatù. l. Fideicomissa, §. Si res, §. ti. primo. & in. §. Si rem, Inst. de Leg. tamen illud procedit, quando res legata est simpliciter vel præcisè. Secus si sub alternatione estimationis ut in casu istius tex. & similibus. Eo enim casu probatur hic, quod per alienationem voluntariam legatum non cèsetur reuocatum, cõiuncta gl. in ver. Reliqui, quam Docto. cõmuniter approbant, & commendant pro not. Ratio istius notabilis videtur esse in præoptu: quia ex voluntate testatoris æstimatione videtur subrogata loco rei legatæ. Vnde licet alienatio facta fuerit voluntariè de eadè re legata: nihilominus tñ remanet legatù quoad æstimationem. Argu. tex. sing. in d. l. Filia suæ, §. 1. de Condi. & de inõst. ex qua probatur, q. licet in particularibus prætiù non succedat loco rei, ut per gl. Cy. Bal. & Docto. in l. Mater tua, C. de Rei vendi, & per gl. & Docto. in l. Sirem & pretium, ff. de Peti. hare. tñ ex voluntate defuncti succedit. Et ad hoc notatur ille tex. in d. §. 1. pro not. & sing. per Soci. & Docto. ibi. Est tamen bene signandum id quod Ange. de Peti. hic sub-

ijcit: videlicet, quod ista alternatiua, lego rem, vel æstimationem ipsius, non est tantè virtutis vel efficacitæ, ut tale legatum dici possit propriè alternatiuum ob magnam conformitatè, quã habet res cum ipsiusmet æstimatione, & eõtra, ut in l. Si stipulatus es opus, ff. de Fideiussio. & quia talis æstimatione est interesse intrinsecum, id est intra rem, ut per glo. Non semel, vbi Bar. & Docto. idem notat in l. Vna, C. de Sen. tẽ. quæ pro eo quod interest profic. nã si esset propria alternatiua inter speciem & quantitatem, soluta per testatorem specie, hæres teneretur post mortem testatoris soluere quantitatem legatario. l. Huiusmodi, §. Si Titio, el. 2. tit. primo. Quem tex. Alex. & Arctino ibi dicunt fortè non esse alibi: sed factis concordat tex. in l. Non quocunq. in fina. verb. eo. tit. quem ibi glo. adducit. & ita soluitur cõtrarium, quod de illo text. ad istum posset formari. Vel aliter pòt dici, ut per Bart. & Docto. ibi, q. in isto textu fuit legatum simplex, quod recidit in idem. Nam Bart. & Docto. ibi dicunt, quod testator dedit hærotum quod legauit: ibi partem. Et istud declaratur per id quod supra est dictum. Sed quod de parte dicit Bart. quoad illum text. non placet, imò verior intellectus est, quod ibi testator soluit rem nondum debitã: & ex quo decessit cum eadem voluntate, obligatio quæ aliàs erat futura alternatiua inter ambas res, affecit reliquam rẽ non solutam. Et ista videtur esse propria intentio illius text. Et est considerandum, quod idem Ange. & Docto. hic cõmuniter intelligunt istum tex. cum distiñctiua: & sic, q. testator legauerit militiam vel eius æstimationem: quæ ex venditione ipsius posset redigi. Et si fortasse quis dixisset (pro ut habetur littera communiter) quod legauit rem seu æstimationem: & quod dictio, seu-

est

est coniunctiua vel ampliatiua. l. Si quis ita legauerit, de Auro & argen. lega. nihilominus tamen hoc casu debet necessariò intelligi disiunctiue prout ista littera paulò inferius esse declarat. Et probatur etiam hoc casu tali ratione, quæ supra fuit tacta: videlicet. Nam cum testator legat rem seu æstimationem, non potest censei voluisse ampliare legatum propter maximam cõformitatem (ut dixi) vnus partis alternatiuæ ad aliam: cum (ut prædixi) æstimatione rei sit interesse intrinsecum: & testator non videtur habuisse respectum, nisi ad alterutrum. i. ad rem vel ad ipsius æstimationem: ideoque non videtur testator voluisse duplicare legatum. Imò fortius isto casu videtur duplicatio impossibilis: quia testator retulit se ad æstimationem rei legatæ, quatenus res venderetur, vel posset vendi: & sic noluit legatarium consequi æstimationem militiæ: nisi in defectum non præditi- 28 ð alienatio ex causa necessaria dicatur fieri, etiam quando fit voluntariè: si tamen fiat per titulum onerosum. Sed ex causa voluntaria dicatur fieri, quando fit per titulum lucratiuum, quæ est mirabilis & extranea consideratio: & eam inuenio approbatam per l. Partita, ut in l. 17. titu. 9. Part. 6. iuncta l. 40. eod. titu. Quæ leges non videntur recipere congruam declarationem ab opinione cõmuni glossarum & Doctorum loquentium de iure communi, & volentium quod causa necessaria respiciat necessitatem personæ alienatis vel rei familiaris eiusdem: voluntaria autem minime, cum prædictæ leges. Partitæ habent claram considerationem ad differentiam inter titulum onerosum & lucratiuum, sequendo opinionem particularem prædictæ gl. non verò habent ad aliam causam extrinsecam aliquem respectum. Adhuc

æstimationem. Tunc enim vertitur in disiunctiuam ob maximam extremorum cõformitatem adinuicem. i. speciei & æstimationis ipsius. Quod non recolo alibi vidisse punctuati in proposito d. l. Si quis ita. Quæ quidè cõsideratio habet locum: licet in ista littera non esset inferius posita dictio, vel per quam (ut dixi) apertè declaratur dictionem, siue, in principio positã accipiendam esse alternatiuè. Et sic quando aliàs ponitur dictio, vel, declaratiuè, ut in præsentiarum fuit posita, potest dici, quod etiam limitetur eadem lex: videlicet, nisi declararetur per dictionem alternatiuam, vel infra positam per hunc text. Sed istud minus habet dubij. Et circa id quod in principio istius notabilis dixi de alienatione voluntaria & necessaria, notandum est, quod gloss. quam ibi ponderat, & improbat Bart. in l. Rem legatam, §. de Ad. lega. in fi. tenet, q. ð alienatio ex causa necessaria dicatur fieri, etiam quando fit voluntariè: si tamen fiat per titulum onerosum. Sed ex causa voluntaria dicatur fieri, quando fit per titulum lucratiuum, quæ est mirabilis & extranea consideratio: & eam inuenio approbatam per l. Partita, ut in l. 17. titu. 9. Part. 6. iuncta l. 40. eod. titu. Quæ leges non videntur recipere congruam declarationem ab opinione cõmuni glossarum & Doctorum loquentium de iure communi, & volentium quod causa necessaria respiciat necessitatem personæ alienatis vel rei familiaris eiusdem: voluntaria autem minime, cum prædictæ leges. Partitæ habent claram considerationem ad differentiam inter titulum onerosum & lucratiuum, sequendo opinionem particularem prædictæ gl. non verò habent ad aliam causam extrinsecam aliquem respectum. Adhuc

Q 5 tamen

Ad l. Par. 17 tit. 9. Par. 6.

tamen crederem leges illas (quoad alienationem inquam inter viuos nõ lucratiuã) reducẽdas esse ad terminos iuris cõmunis. san alienatio fuerit facta ex causa volũtaria, vel necessaria. Quia licet verba videãtur aliud sonare, intentio tamen earum fuit dicere idem quod dicit prædicta lex Rẽ legatam: videlicet, q̄ inter alienationem inter viuos non lucratiuam & lucratiuam hoc intersit, quod in prima distinguitur causa necessaria à voluntaria: in secunda autem minimè: quia in hac lucratiua causa non potest verisimiliter cadere causa necessaria mouens donantem eundemq; testatorem qui talem rem legauerat. Donatio. n. à mera liberalitate procedit: & cum ex ea nihil commodi donans sit consecuturus, nõ potest dici, quod fiat ob necessitatẽ rei famiiliaris, pro ut prædicta lex Rem legatam, vult in effectu in illis verbis; [*Quia in necessitati- bus nemo liberalis existit.*] Et ita est verum, & tenendum: & ad prædicta iura. s. legem Rẽ legatã, & leges Paritæ vide Soci. ea limitantem in l. Si in diem. §. Seruo. j. de Condi. & demonstra. non procederẽ in legato libertatis, vt per eũ ibi notabiliter declarantem: vltra quem vi. tex. not. idem probantem in l. Verum est, ff. de Manu. testa. prout declarat eũ Ioã. de Imo. in l. 3. §. r. s. de Hæred. insti. & vltra alias declarationes, quas ad prædictos tex. in d. §. Si rẽ, l. Fideicomissa, & §. Si rem, Insti. de legatis, tradit Bal. Pau. de Cast. & Mod. videlicet Alex. Cor. & Iaf. in l. 3. C. de Legatis. Videndus est singu. Albe. in dicta l. Fida legatorum, eo. tit. vbi post Nico. de Mata. tenet per illum text. cum l. fina. C. de doris promi. quod ¶ iura prædicta & similia dicentia per alienationem necessariam re legatæ non extingui legatum, non procedat in alienatione, quæ fiet ex causa ne-

cessaria, descendente ab obligatione legali, vt in casu dictẽ l. Fida legatorũ. Quod reputat singulariter not. Iaf. ibi. Et ex hoc redditur dubia duo exẽpla posita per Bald. in cod. §. Si rem, in quantum exemplificat causam necessariam in coactione superiorum, vel in timore coactionis eiusdẽ. Quæ exempla non videntur procedere: quia cum eiusmodi coactio sit, vel præsumatur esse, vel speretur futura esse iuridica, vt in l. Cõrinet, §. r. ff. Quod metus cau. quam Bal. allegat in l. Sub prætextu, C. de Hæred. actio. & not. gl. & Doctores signanter Alexan. in l. Cum aliquis, C. de Iure delib. & Barto. in l. Qui in aliena, §. fin. s. de Acquiren. hære. in terminis fortioribus merito censi debet necessitas cuiusdam obligationis legalis, & non metuculosa coactio. Posset tamen quod Bald. inquit verificari in coactione tyranni vel intrusi, iuxta ea quæ traduntur per eundem Bald. Alberi. & Salicet. in l. Decernimus, C. de Sacrosan. Eccle. & Barto. in tracta. de Tyrã. Sed ista non est bona excusatio, quia non loquitur hoc casu. Cogita in hoc, quæ non reperio istud tactum neque punctuatam contra Bal.

Tertiõ nota, ¶ quod in dubio non videtur testator voluisse legatum duplicare: & sic neq; grauare hæredem duplici præstatione, secundum Bald. & Doctores. Ad quod etiam est text. in l. Titia cum testamento, §. Qui in vita, j. eod. titu. quod est verum: etiam si ex parte legatarij daretur vel concurreret cõiunctio sanguinis vnã cũ causa pietatis, putã doris, vel alia, vt ibi probatur, & in l. Huiusmodi, §. Cum pater, vbi notat Iaf. supra titu. r. Ratio est in promptu. Nam cum legatarius prædat merum lucrum, & hæres propter aditionem hæreditatis posset incurrere damnum, vt in l.

in l. Si hæreditatem, ff. Mandati, nimirum si lex habuit considerationẽ ne in dubio faueret legatario contra hæredein: & quia ex iuris regula ¶ hæres in vno grauatus in alijs est releuãdus. l. Eum qui, in prin. cum simi. ff. de Iure iuran. igitur, &c. Nam & videmus, quod etiam si legatum de se sit fauorabile, & consequenter ampliabile: tamẽ restringitur fauore hæredis, vt minus ¶ fieri possit hæres grauetur. l. Idem Iulianus, §. Scio, cum similibus, s. titu. r. Alias ponitur illa lex. p. §. legis Apud Iulianum, quæ illam præcedit.

32. Quartõ not. ¶ quod præsumitur duratio voluntatis in disponente super aliquo actũ: & sic in dubio non præsumitur voluntatis mutatio: nisi per allegantem ipsam mutationẽ illa probaretur. Ad quod post gl. addit Bal. tex. in l. Cum tacitum, quæ est tertia in ordine, ff. de Proba. & l. Quinquaginta, eiusdem tit. per quã dicit Bart. in l. 2. col. 6. n. 16. C. Quæ sit longa cõ-

33. suc. q. ¶ cõsensus dicitur causa continua. Facit l. In confirmãdo, s. de Confirmat. ut. quæ etiam Bal. hic adducit. Ex qua vltra hoc etiã probatur, quod quando subest causa ob quã voluntas verisimiliter debeat præsumi digna reuocatione, tunc non præsumitur cõtinuata, neq; durare: quæ est optima declaratio & limitatio ad prædictã regulam & allegationem cõem de hoc tex. & de alijs iuribus. j. allegandis in huius notab. comprobationem. Quã limitationẽ inferius sublimitabo: & eam tenet etiã Bal. hic allegans l. Si filia, j. tit. primo, in argu. in limitatione cuiusdam decisionis Old. quã Bar. sequitur. Ad quod est etiã bonus tex. in l. Si cũ Cornelius, & in l. Cum quis, in prin. ff. de Solu. vbi secundum Bar. & Doctores probatur, quod è vestigio q; ¶ subest iusta causa reuocandi mandatum, illud censetur reuocatum. Præ-

terea ex dicta l. In confirmãdo, probatur secundũ Bal. ibi, q; facilius præsumitur durare voluntas de proximõ, q̄ de longinquo: quauis etiã de longinquo præsumatur durare: nisi sub sit causa de nouo in contrarium, vt prædixi. quod apertè probatur ex l. Sancimus, C. de Testa. vbi est casus singularis in ipsius decisione: de cuius intellectu. j. tãgetur. Et inferit Bal. ex hoc tex. apparere q; ¶ præsumitur semper voluntas esse vniformis: nisi cõtrariũ p̄betur, hoc est, nisi mutata vel reuocata ostendatur. Ad idem vltra glo. & Bal. videtur tex. not. in l. Nunquam, §. Si vi, in ver. [Seruus], ff. de Vsup. vbi dicit Bart. per eum probari decisionem Theologorũ, de qua etiam tãgetur Pau. de Cast. in l. Si is qui animo, ff. de Acqui. poss. Sed quia non bene probatur ibi ex quo per animum dñi suppletur voluntas, & animus serui in furore cõstituti: deõ vi. tex. in c. Maiores, in verbo, [Dormientes] de Bapti. vbi gl. fuit memor huius tex. Et certè decisio Theologorũ prædicta est rigida, quinimo terribilis. Et vi. tex. in c. Licet, de Procura. in. 6. quem cõmendat Vincẽ. de Hæren. de Peru. in l. r. col. 4. ff. de Ver. obli. ad quem etiam vide Bald. in l. Deberi, C. de Fideico. lib. & ad prædictum not. quod in prin. ex hoc tex. de sumph. vi. tex. cũ gl. in l. Cũ hic status, in prin. ff. de Dona. inter vi. & vxor. in ver. [Ait oratio]. j. vbi Bar. not. quod in eadem voluntate præsumitur quis durare vel esse vsq; ad mortem: nisi appareat eum disposuisse cõtrarium ante mortem. Et vi. remissiones Alex. ibi dem in addi. & vi. l. Lutius, la vltima, §. Lutius, j. isto tit.

Hinc colligitur ratio not. ad prædictam l. Singu. Sancimus, in primo dicto vbi dicitur, quod etiam ¶ si testamentum fuerit cõstitutum per testatorem à decennio citra ante mortem

Decisio
Theologorum

rem ipsius: si testator illud non reuocet: tale testamentum mortis tempore remanet firmum & validum: non obstante temporis longinquitate. Et iuxta id quod in limitatione istius quarti notabilis prædictum est, debet cõsiderari, q̄ illud non procederet quoad præsumptam reuocationem institutionis hæredis elicita ex verbis testamenti: ad quam reuocationem nõ sufficit sola testatoris poenitentia, etiam expressa: nisi sigillatim reuocetur in testamento, & ulterius instituat alii hæres, vel testator declarat se velle ab intestato decedere, vt in §. Ex eo autẽ solo. Insti. Quibus mod. testa. infr. iuncta declaratione Bart. in l. Si iure. in ver. Quæro præcessit. tit. i. d. l. c. 3. vbi allegat illũ text. & facit quod idẽ Bar. notat in l. i. §. i. ad fi. eo. ti. & probatur etiam ex eadem l. Sancimus. 2. dicto. Sed quoad mutationem voluntatis respectu legatorum & aliarum dispositionũ particularium sufficeret superuenire præsumptiue iustam causam reuocationis. l. 3. ad fi. cum l. sequẽ. de Adimen. lega. Item respectu reuocationis tutelæ, vt in prædicta. In cõfirmatione, de Cõfirma. ru. Si verò post reuocationem institutionis vel testamenti simplicem laberetur decennium: solatilis reuocatio sine alia institutione hæredis aut alia declaratione sufficeret, vt in eadem l. Sancimus, in prædicto. 2. ipsius dicto: quod nõ est alibi secundum Docto. ibi. Et illud quod Bar. dicit in d. l. Si iure, in eodem ver. Quæro præcessit, approbat & fulcit Alexã. in l. Si ita sit scriptum, §. Regula. 3. de Libe. & posthu. Et ad supra dicta vide quod nota dicit Bald. hic de amicitia & inimicitia: quod etiã sequitur Paul. de Cast. licet eum non referat. Et vide quod Decius tenet limitans prædicta cõf. i. 63. col. pen. post prin. vbi in effectu vult, quòd licet quis non præ-

sumatur repente voluntatem mutare. l. Non ad ea. de Condi. & de. & in dicto. c. Maiores, & idò suspectus est testis qui deponit de subita voluntatis mutatione: quia in testibus attenditur id quod est verisimile. ca. Quia verisimile, vbi not. Abb. cum si. de Præsumptio. Tamen hoc cessaret, si deponeret de repentina voluntatis mulieris mutatione per text. in cap. Forus, de Verbo. significa. Quod dicit esse not. & forte alibi non esse lectũ And. Tiraquell. in opere ll. connub. char. 104. 2. pagi. ad fi. Et vide quod in simili notat Bar. in l. Gaio, in prin. de Ali. & ciba. lega. cuius decisionis verificatio pendet ex his quæ s. fuerunt deducta.

In glo. Commodis, not. ex hac gl. iuncto tex. secundum Bart. & Docto. quòd etsi aliis fructus & commoditates perceptæ ex rebus legatis viuente testatore, non cedat commodo legatarij. l. Cum pater, §. à filia. eo. Si tamẽ testator expressit, se legare rem cum suis commodis: tunc omnia proficiet legatario, etiam percepta ante mortẽ testatoris: post testamentum tamen confectum, reperio etiam Bal. in simili, quem nemo hic adducit in l. vlti. ad fi. C. de Vsu & fructu lega. dicẽtem, q̄ qñ testator legat rem, & eam soluit, & tradit in vita ipsi legatario: eo casu oēs fructus percepti à die solutionis vel traditionis pertinent ad legatarium per l. Fideicomissa, §. Si habenti, tit. i. de Legat. 3. Et cum Bal. transit Cor. simpliciter ibi post prin. Et videtur esse vera & notanda decisio ad huius l. declarationem primo responso: quãvis rationem eiusdem Bal. supra non tenuerim: in quantũ tagit de donatione causa mortis. Sed tenẽdo qđ supra tenui: videlicet, q̄ talis traditio operetur indistincte transfusione in donationem inter viuos irrevocabilem, multò à fortiori est vera decisio Bal.

Et si

Quomodo
debeat intel
ligi hæc glo.

Et si obijciatur, quòd secundũ prædictam decisionem Bal. non deseruit de aliquo id quod not. Docto. ex tex. & glo. hic: imò faciat in oppositũ. Ad hoc est dicendũ, quòd glo. ista est intelligenda in casu huius tex. scilicet vbi fuit factum legatũ de re vel æstimatione ipsi alternatiue: quo casu oportuit testatorem exprimere de commodis, ad hoc vt in legato venirent fructus & comoda in vita ipsius percepta: quia non erat legatũ præcium: neq; soluta fuit ipsa res legata: sed æstimatio ipsius. Præterea, verba illa, [Cum suis commodis], in hoc tex. posita, sunt narrativa facti: quia sic de facto accidit. Sed quando res aliqua legaretur præcisè, nõ sub alternatione, & soluta fuisset in vita testatoris, vt in primo responso huius l. non esset necesse apponere in legato illa verba, [Cum suis commodis] per dictam decisionem Bal. memorabilem & singu. cuius ceteri Docto. non faciunt ibi mentionem excepto Cor. vt dixi. Et sic videtur cũ eo tacitè trãfrire. Et quãvis istud videatur cõtra intentionem Doct. hic super glo. tamẽ fortẽ ipsi loquuntur magis generaliter: scilicet, etiam in casu vbi res fuisset præcisè legata, & testator nõdum soluisset eam, vt patet ex exemplo posito per Pau. de Cast. Quo etiam casu est verũ dicere, q̄ requiritur testatorem expressè cauere de commodis. Et sic glo. loquitur, vt dixi, in secundo casu istius tex. & Docto. extendunt etiam ad casum proximè relatum: quãdo res præcisè legata nondum fuisset soluta in vita testatoris: & legatarius post ipsius mortem posceret commoda percepta in vita testatoris: quia nõ posset, nisi testator eam sibi legasset cum suis commodis.

In glo. voluisse. Cum hac glo. trãsit Bart. eam declarans vt per ipsum: quæ tamen opinio non placet Ioan.

de Imo. neq; Pau. de Cast. qui loquitur clariũs. Dic vt per eum, cuius opinio & declaratio bene pbatur ex dicto. §. A filia. Quòd etiam vult Bart. per illum text. in l. Fideicommissa, §. Si rem, infra tit. i. & debet subintellegi per id quòd singulariter dicit Rapha. hic.

Quoad glo. sequentem in verb. Reliqui, dic, vt per Bart. & Doct. & tetigi s. in textualibus.

Quoad quæstionem per Bart. post Docto. antiquos motam, & per alios Docto. post Barto. discussam, decisio Bar. est hæc. Quòd si pater filia legauit ducenta pro ea maritanda vel pro sua dote, & in vita sua patermet eam maritauerit, datis sibi solis centum, poterit filia petere alia cõtũ residua per tex. hic secundo responso. Quia secũdũ Old. per eum adductum legatum factũ certa quantitate taxata non minuitur per adiectionem causa, vt in l. Creditor, §. Si inter, ff. Mandati, & in l. Lutius, j. de Alimen. & ciba. lega. ad quam theoriam generalem Oldra. vide alia iura allegata per Bal. hic, qui per dictam l. Lutius, tenet idem, quòd Alberic. tenuit in l. Cum oportet, §. Non autem, C. de Bon. quæ liber. per dictum §. Si inter, vt retuli. s. cod. in l. Si quis Titio, ver. Simile videmus: Sic ergo quando per patrem legantur ducenta ipsi filia pro ea maritanda: & ipsemet tradit eam nuptui cũ solis centum: licet causa legati sit finita: non tamen nocet ipsi legato: postquam fuit factum expressa & taxata certa quantitate, vt est iam dictum. Sini autem (inquit Barto.) legatum est factum apposta illa causa nomine dotis vel pro dote: & tunc secundum eum res nõ est ita dubia: quia filia maritata in dubitatẽ causa legati nõ est finita: cum dos possit etiam constante matrimonio augeti, & c.

ri, & c. & in his verbis (prout cōiectura assequor) non videtur Bart. facere differentiam, an legato certæ quantitatis per patrem filię factō adijciatur causa ad eam maritandam aut pro ea maritanda, vel adijciatur causa p̄ dote, vel nomine dotis. Sed intentio ipsius fuit dicere, q̄ quando per patrē filię legatur certa quantitas ad eā maritandam: & in vita eam maritauit cū minore quantitate: licet sit dubium, an residuū possit petere, eō quia causa videtur finita: quia tamen fuit certa quantitas expressa seu taxata, expressio causæ nō coarctat legatū. Sed quādo legatur. cc. nomine dotis vel pro dote, tunc non vrget tantū dubium. Nam etiam isto casu debet legatū, eō quia non censetur, vel non debet cēseri limitatum per dotationem in vita factam cum minori quantitate: cū adhuc duret causa dotis: scilicet augendæ constante matrimonio. Et ista videtur vera & propria intentio conclusionis Bart. & sic patet a pertisimè, q̄ dum Bart. in primo mēbro dicit, q̄ ea maritata est finita causa, debuerat dicere exclusiuè: licet ea maritata sit finita causa. Nō enim ratio, quam sonat litera Bart. (quæ reuera est de prauata) est fundamentalis, quoad id quod ipse dicit. Imò de directo refragatur, vt patet ex membro statim sequēte. s. citato. Et ita (vt prædixi vel le Bar.) est de intentione Alex. in dict. l. Huiusmodi in eod. s. Cū pater. 3. col. in ver. Si verò minus, iuncto ver. Sed iuxta hoc, post Io. de Imo. ibi col. 1. vbi ponit vtrunq; casum: videlicet, quando causa fuit adiecta legato certæ quantitatis pro filia maritanda: itē causa pro dote. Et in vtroq; tenet idē iuris esse: scilicet, q̄ debeatur ipsius legati residuū: quāuis secundū Alex. ibi Bal. Sa. & Pau. in d. l. Filia legatorū, intellexerint Bar. hīc, q̄ tenuerit cū Dy.

vbi quantitas dotis nomine vel pro dote expressa fuisse. Sed reuera, vt Alex. ibi dicit, Bar. hīc tenet cū Old. etiam isto casu quāuis dicit istum casum esse minus dubium, vt prædixi. Et in hoc stat differentia inter hos duos casus, quod vnus habet minus dubij q̄ alius. Et ita est tenendum, cū ista sit opinio cōmunis: quāuis Pau. de Cast. hīc & perperā referat Bar. ponere differentia inter vnum casum & alium: qui tamen reuera non ponit differentia substantialē, sed duntaxat quoad maius & minus dubiū, vt prædixi. Et ea quæ differunt secundū plus & minus nō differūt ī substantialiter. l. s. ij. de Fundo instru. Et licet idē Pau. teneat indistinctē opinionē Dy. nō est curandum: quia ipsius fundamentis respōderi & satisfieri pōt ex remissionib⁹ traditis per Alex. in d. s. Cū pater, loco s. citato. Et ex prædictis etiā apparet, quantū abs re proposita extraheret. l. in d. s. Cū pater, col. pe. vnā cū vlt. in recitatione dictōrū Barto. hīc: nec nō in resolutione in quantū tenet contra Bar. Consimiliter in allegatione dictōrū, Bar. hīc nō mediocriter hallucinatur: & tōto (vt aiūt) celo errat Corneus (vt ex collatione lecturæ Bar. cū lectura illius patere potest cuius: etiam per transnam (vt aiunt) inspicenti, in d. l. Filia legatorum, referendo prædictā differentia vt Bart. quā tñ ipse nō facit inter causam dotis adiectā legato, & inter causam illā p̄ filia maritanda. Ista tñ differentia, quā Docto. referūt, posset vno casu procedere, de quo tradit & dubitat Cor. ibidē post Pau. de Cast. ab eo relatu, qui quidē Pau. in ma le ctu. hoc nō dicit. Resolutio sit, q̄ opinio Bar. & Old. est habēda p̄ vna & eadē, nec nō tenenda pro cōmuni & vera: quā vt cōem sequunt oēs Doct. ī prædi. locis exceptis Io. de Imo. in d. s. cū pater,

Resolutio

Error Cor.

pater, & Paul. de Cast. hīc. Et eam sequitur Decius consi. 81. incip. In casu proposito, col. fi. quæ vide, casum istū, & alium not. extendentem: & demū restringentem eundem casum.

Restat nunc satisfacere solummodo l. Libertis quos, in prin. j. de Alimē. & ciba. lega. per quam Paul. de Cast. hīc, & Ioan. de Imo. in sæpe allegato. s. cū pater, indistinctē concludunt cum opinione Dy. Nam respōsio per Bar. hīc adhibita: scilicet, quod in secūdo legato contineatur plusquā in primo, non videtur procedere: quia imò ibi in secundo legato continetur minus q̄ in primo: quū attento calculo Ioan. de Imo. hīc, & in prædict. s. cū pater, in primo legato fuerint centū & viginti: in secundo centum & quatuor: intelligendo verbū, dena, ibi positū, prout ipse intelligit pro viginti. Sed re vera, dena, significat singula decem quolibet anno repetito: Hispanè dicitur [de diez en diez], vt in l. Vbi fideiusor, ff. de Fideiuss. & glo. in l. Qui textri. C. de Murilegu. li. 1. r. & not. Nebrif. in obseruationibus breuib⁹ quas ad ius ciuile fecit in ver. Deni, in intel. l. Si quis testamento, s. titu. 1. vbi glos. non rectē sensit. Secundum quam vtiorem computationē & declarationem in secūdo legato (vt est dictum) nonaginta quatuor: quæ, vt dixi, dictio denos in secundo legato posita nō significat decem duplicata, & sic viginti, sed decem simplicia: repetita tamē, & sic secundum vtrunque sensum probatur ibi quod Imo. dicit contra Bar. quod in secundo legato fuit minus quā in primo: & per consequens respōsio ipsius Barto. non placet vllatenus. Et aliter ad illum text. responderet idem Barto. in l. cū centum, j. de Adimen. lega. videlicet, quod ideo statur secundo legato, & censetur recessum à primo: quia secundum lega-

Anso, Nebr.

tum fuit factum ob vnam & eandem causam cum primo: & sic primum cēsetur oblitum & antiquatum, & nō intelligitur facta per testatorē duplicatio. Et iste est bonus intellectus declaratus per rationem Bald. hīc, quæ est: quod secunda voluntas vltima erat diuersa forma disponēdi à prima: & sic erant duæ formæ disponēdi vel duæ dispositiones distinctæ & separatæ. Sed in casu hui⁹ quæstionis Bar. nō erat nisi vnica dispositio. s. legati, ad cuius executionem testator processerat pro parte: & sic non intelligitur reuocata. Et si forrē dicatur, quod etiam in casu istius quæstionis est duplex dispositio: vna legati, alia dotationis in vita factæ: responderi potest, quod in prædicta l. Libertis quos, in princip. licet fuerint duæ diuersæ voluntates: fuerunt tamē vniformes in origine & in genere, vt pote ambæ vltimæ: quarū peculiaris & genuina natura est, vltimam reuocare primam iuribus notissimis. Sed in hac quæstione, secunda dispositio dotationis fuit inter viuos: & sic difformis in origine à priore dispositione legati. Et p̄pterea non pōt cēseri perimere illā: quū fiat ad implementū & executionē talis dispositionis legati: & cōsequēter ad ipsius cōfirmationē: ergo nō pōt operari effectū extinctiuū, vt inquit Bal. in ea. l. Filia legatorū. Nā si nō veniret ad implēdū, sed ad reuocandū: etiā si esset difformis bene posset colligi voluntas reuocatoria, vt d. s. Si re. Et si iterū dicat, p̄ ut & Imo. dicit in eod. s. cū pater, q̄ in d. l. Libertis quos, in prin. implet legatū alimentorū factū in testamēto per secūdū in codicillis factū ex eadē causa, quæ subest, aliās substitit in. 1. & tñ per secūdū fuit recessum à primo: & sic contra Bal. Ad hoc respōdet, quod imò nō est propriè implementū: sed noua dispositio contraria, quæ in vita testa-

testatoris non est sortita effectus: neque in ea fuit processum ad traditionem: imò prædicta secunda dispositio poterat reuocari vsq; ad mortem. Sic ergo nullo modo potest dici, q; veniat ad implendam: sed potius ad tollendam primam. Et hoc est verum, quicquid Ioan. de Imo. dicat. Et postquam ad rem istam sic responderam, reperij Rapha. hic dicere verba, quae refert Corn. in alio proposito, in dict. l. Filia legatorum, ad si. sapius allegata, vbi formaliter inquit, Et est ratio: quia vltima scriptura nō potest videri interuenisse ad implementum primae: quia vtraque voluntas cōfertur in idem tempus: scilicet, post mortē legantis. Qua de re in dubio videtur duplicasse summam, quod non contingit vbi dedit inter viuos. Hæc Rapha. referente cum Corneo: licet in lectura mea Rapha. non vtarur verbis ita claris & longis. Et quanquam loquatur in proposito l. Quinquaginta, ff. de Proba. nihilominus tamen in proposito nostro satis videntur prædicta verba præsupponere quod dixi, cōtra Ioan. de Imol. ad illum effectum, quod secunda voluntas vltima & simplex in casu dict. l. Libertis, in princip. non videatur superuenire ad confirmationem & implementum primae. Quæ omnia sunt mandanda cordi in materia: quia non sic resoluuntur, neque (vt aliās dicitur) ad viuum rescatur per Doct. Moder. in prædictis locis. Et hanc communem conclusionem (vt ad ipsam redeā) limita, vt per Corn. ibi post Ang. nisi pater dotasset filiam in minori quantitate, q̄ sibi p. dotē legasset ppter ipsius patris inopiam. Tunc em̄ volunt isti Doct. q; filia nō potest petere residuum legati. Sed ego non prospicio, si testator decessit, soluendo ipsum legatum integrum, cur non possit filia illud residuum pe-

tere: & illud fortē sensit Ange. de Perigl. hic, in ver. Idem si diminutum cōferet patrimonio, &c. Cogita, quia imò maior ratio versat, quod hoc casu petat residuum: quam quando soluit sine inopia, vel absque diminutione patrimonij, quod tempore cōfectionis testamenti habebat, & post mortem reperitur diminutum.

Limitatio.

Limitatur secūdo hæc communis opinio: nisi appareant indicia mutatae voluntatis, vt quia testator post factum legatum liberos suscepisset: quibus susceptis soluisset partem legati. Eo enim casu filia non posset petere residuum legati, secundum Bald. hic quem idem Ange. de Perigl. sequitur in ver. Sed si certam quantitatē, &c. & etiam Ioan. de Imo. quauis teneat indistinctē contra Bart. in eo quod. s. retuli Bart. dicere: & vide quod in isto proposito Bar. met dicit, quem ibi sequitur Alexā. in dicto. §. Si Titio, el secundo, post princip. in l. Huiusmodi, s. alleg. Et quia Ange. de Perigl. hic in isto artic. ponit longam distinctionē, per quam potest quis faciliter instrui in materia: ideo remitto ad ipsum notab. loquentem: quauis ipse etiam fallatur in recitando opinionem Barto. & in prædictam opinionem Old. hic, cum quo. s. ostendimus Barto. concordare. Inclinat etiam indistinctē Alber. hic.

Vltimatē ad istius legis intelligentiam & declarationē addendum est, quod ideo tex. iste in fine primi responsi iniungit onus probandi legatario: & in secundo responsi iniungit heredi: quia in primo responsi presumptio stat in fauorem hæredis, quæ est illa, quam. s. dixi: videlicet, quod in dubio testator non videtur ipsum heredem grauasse, vel voluisse grauare præstatione duplici. Sed in secundo responsi præsumptio iuris stat in fauorem

Verba formalia Rapha. hic.

Nota summam.

Limitatio conclusionis.

uorē legatarij, quæ est: q; in dubio restator nō videt a prima voluntate recessisse, vel eam mutasse: ea ppter hæres qui legatum vel eius partem eo prætextu recusat soluere, tenetur probare mutationē voluntatis. Et hæc sufficiant in hac l.

¶ Summarium.

- 1 **V**idetur ususfructus eiusdem differre inuicē, ut totū ex pars legalis suo integralis, quod apte hōc demonstratur, & declaratur inferius, num. 4o.
- 2 **R**atio dubitationis Pau. de Ca. Raph. Cuet. Ange. de Perigl. ad primū huius l. responsū p̄babilior ea quam Bar. & Bal. in eorum summis tradunt. Deum de subiectur apte ratio decisua.
- 3 **I**nter diuersas easq; dispares quantitates inter esse affectionale cadere ullo modo nequit: ea propter non est habendum in consideratione.
- 4 **D**eclaratur apprimē, quod supra nu. 1. dictū fuit in casu istius legis, ususfructū partem fundi esse legale suū integrale. Ibiq; non ineleger neq; in seite agit de sensu interno primi responsi istius legis.
- 5 **D**iscutitur hic verus intel. l. Titio ususfructus, in frā de usufr. lega. de quo saepe apud legum commētiarios non absre dubitatur.
- 6 **N**on reperitur iure cautū, imò neq; sensu potest percipi, affectionē probabilis: imò neq; ullā cadere in iure ususfructus, prout neq; in alijs iuribus in corporalibus.
- 7 **E**ligendi facultas heredi competens in legato alternatiuo, transtu. etiam in successorem particularē, puta emptorem vel donatarium. Quæ est cōmunis Doctōrū sententia, & sequenda: licet ex l. per eos al. legata. f. Si quādo, §. Hæres supra titu. 1. minime al. deducant: debet tamen declarari, ut hic: quia imò ista nō est propria electio.
- 8 **D**eclaratio restrictiua ad cōmunem conclusionem glo. & Doctōr. hic quæ habent quod in dubio, quādo lega. est alternatiue relictum, electio est legatarij: ex qua desinitur notabilis cautela pro herede uolente declinare istius l. decisionē: & præripere legatario facultatem eligendi in legato alternatiuo.
- 9 **N**ihil interest quo ad iuris effectum præmaximē in materia ista legatorum et fideicommissorum particularium an. disponentis uerba proferantur in prima uel in tertia persona.
- 10 **I**n concessione præcipis gratioso & alternatiuo, de pluribus officijs uel dignitatibus electio est concessio legatarij.
- 11 **V**ltimo agitur de huius decisionis utilitate & effect.

sectu. Qua in re est aduertendum solerter, ut potest ad huius l. intelligentiam sit superq; importante.

L. Lutio.

Lutio Titio fundū Scianum, vel vsumfructū fundi Seiani lego. Potest legatarius vel fundū vendicare, vel vsumfructum. Quod facere non potest is, cui tm̄ fundus legatus est.

Stra lex habet difficilia contraria: & summatur vt per Bart. & Doctō. hic. In legato alternatiuo electio est legatarij: & licet creditoris. Vel apte & propius ad tex. summari potest aliter. In alternatiua comprehēsa totius, vel partis eiusdem totius cadit electio.

Et præmittendum est ad euidentiā, q; fundus & eiusdem fundi vsusfructus differunt, vt totum & pars. Nam vsusfructus est pars fundi legalis. i. integralis: quia ex usufructu & proprietate cōstituitur vnum totum. s. plenū dominiū, quod est fundus legaliter, seu iuridicē sumptus. glo. est ordinaria in l. Re. & dicimus. glo. 2. ad fin. ff. de Verbo. significa. Quam, vt meliorem iuris Barto. notat in l. Meuius, §. Fundo, col. fin. j. isto titu. Sicut enim domus constituitur ex solo seu fundamento: item ex parietibus, nec nō ex tecto ipsius domus oportorio, tanquam ex partibus suis integralibus, vt in l. Solum, ff. de Re. vendi. in prin. vbi glo. Ita fundus iuridicē seu legaliter sumptus, qui constat ex proprietate nuda & usufructu, dicitur totum: & vsusfructus dicitur pars ipsius iuridica seu legalis, id est integralis: non autē subiectiua vel prædamentalis secundū Bar. in l. Qui vsumfructū, ff.

R. de Verbo.

de Verb. obli. vbi clarius istud tradit Io. de Imo. & Soci. col. 1. Et ita est intelligenda gl. quam ibi approbat Bart. in l. 4. glo. mag. in ff. de Vsfu. Secū dum qua text. hic in primo respon. vult dicere, quod si alicui legetur totū, & rursus ab eodē testante legeretur pars eiusdem totius alternatiuē, vt lego fundum, vel partē ipsius, quod de beat esse legatarij electio, vtrū corū malit eligere: videlicet fundum, an eiusdem fundi partem. Sicq; text. iste decidit propriē, quod in alternatiua comprehensua totius, vel partis eiusdem totius, cadit electio.

2. † Et in hoc videtur principaliter consistere huiusl. dubitatio secundū Rapha. Pau. & Ange. de Peri. Nō autē in eo quod Bar. & Bal. decidunt generaliter in summarijs: dum aiunt, q; in legato alternatiuo electio est legatarij. Sed imō dubium stat secundū istum intellectum Rapha. & Pau. de Cast. & Ange. in eo, qd dixi. Et ratio dubitationis potuit esse: quia vbi in vna parte alternatiuē est minus q; in alia, illud quod est minus solum videtur esse legatum. l. Si ita relictum, §. si j. eo. Sed ibi fuerunt verba ad heredem relata: & sic cū lex fingat heredē fuisse electurū id qd est minus: ideo deciditur ibi, q; id qd est min^o, precisē debetur, secundū Ange. de Peri. hic, & Bar. in eo. §. vlti. post gl. expressam hic. Quia disiunctiua cadit ibi in ter duas quātitates, maiorē videlicet & minorē. Ratio ergo decidēdi est: quia hic quodāmodo erat electio inter species alternatiue legatas: & legatarij posset fortē in teresse, vnam vel alterā eligere, id est totum fundum, vel eius vsumfructū tantum, ob ea quae infra dicentur.

3. † Quod interessē affectionale de presenti nullatenus est considerabile in diuersis quātitatibus, quādo vna esset maior altera: cum in eis affectio

non cadat, vt in l. Numis, ff. de In litē iuran. secundū Ange. & Pau. de Cast. Sed cauendum est, q; in quātum Ange. praesupponit: quate nus inquit expressē Pau. q; in casu istius text. vbi legatur fundus vel eius vsumfruct^o talis vsumfructus sit pars fundi, nō videtur rectē loqui: quia imō eo casu vsumfruct^o nō solū nō est pars fundi, sed est quid oppositū ipsi dominio directo: & ab eo quid distinctū & separaturū, cū sit serui^o de per se, id est ius formale separaturū & distinctū ab ipso dominio directo, secundū Bart. in d.l. Qui vsumfructum, & eūdem Rapha. in l. Planē. r. §. pe. & ibi not. Ias. primo no. supra tit. primo.

4. † Nā quod in prin. istius l. dixim^o, q; vsumfructus est pars fundi integralis vel legatis, debet intelligi de vsumfructu causali, id est cū proprietate cōiuncto & vnito: nō autē de formali, id est à proprietate abstracto & separato. Sed ad hoc est dicendum, q; in hac l. tractatur de toto vel partē ipsius, largē & improprie sumēdo partem, vt tenēt Rapha. & Ias. in eo. §. pe. Quod quidē tolleratur. l. q; appelleretur pars improprie, ex eo quod tempore quo fit legatum, vsumfructus est proprietati coniunctus: quanuis postea speret diffungi; sequuta electione legatarij: & sic improprie potest dici pars considerata futuro euētu. Sed de presenti. i. ab ipso principio est pars proprie. Et ita pot saluari, quod praedicti Doctō. Ange. de Peri. & Pau. de Cast. dicunt. Proprie tamen in hoc casu alternatiua cadit inter duo diuersa & separata: quorum vnum est maius, id est proprietas plena: & aliud min^o. s. vsumfructus secundū veram & iuridicā considerationem, quā faciunt & declarant Barto. & Doctō. in eadem l. Qui vsumfructum. Ad quod facit optimē text. in eod. §. pen. in l. Planē, dum

Aduertētia.

dum ponendo istudmet exemplum dicit quod sunt duo legata. Quod etiam vult Bald. hic dicens, quod vbi pars est alterius formae & naturae ab ipso toto, prout est vsumfructus formalis, qui est alterius & differentis formae ab ipso fundo: tunc cuiuscunque sit electio, suo iure dedit; sine legatarij, vtrunque est in obligatione, vt in l. Si Titio fundus, §. de Vsfu. lega. quasi dicat, quod conferat aliud totum, distinctum, licet minus: & dicit esse suum nouum dictum. Neque est dicendum, prout dicit Ange. de Perig. in dicto. §. penul. post princ. quod ibi & hic sunt duo legata, vnum videlicet nuda proprietatis, quod continetur appellatione fundi, item & vsumfructus formalis: tamen si legatarius nolle eligere legatum vsumfructus, & eligeret legatum fundi, impinguaretur (vt eius verbis grossis & pinguibus vtrius fundi legatum, & haberet vsumfructum causalem vna cum proprietate. Sed tamen, vt dixi, ista consideratio nō placet: quia imō de mente istius text. & Doctō. hic & illic est, quod in legato alternatiuo fundi vel vsumfructus ipsius appellatione fundi venit tot^o fundus pleno iure: & text. in d.l. Si Titio fundus, per eum allegata, nihil prorsus facit pro ipso Ange. quin potius probat id quod praedixi. Nam ibi coniunctiua resoluitur in disiunctam, aliās disiunctiuam: quia ponitur inter incōpassibilia secundū Bar. ibi. & Pau. hic in textualibus. Nam si (vt Ange. hic dicebat) vbi fuit legatus fundus, vel vsumfructus eiusdem, vna pars alternatiuē intelligeretur de proprietate nuda, sequeretur; quod illa lex Si Titio fundus, non resolveret in alternatiuam legatum coniunctionis. i. relictū per copulatiuā. s. fundi & vsumfructus ipsius. Nulla enim incompatibilitas

fuisse, si legaretur nuda proprietatis fundi & vsumfructus eiusdem cū per hoc censeretur totus fundus integraliter legatus. Nam & lex ista procedit à paritate relatiua terminorum: etiā si legatum, de quo hic, relictū fuisse coniunctim, de fundo & ipsius vsumfructu: quia talis coniunctiua resolueretur in disiunctiuam per eandē l. Si Titio fundus. Notandum est igitur ex hoc text. cum glo. cōiter approbata (quae id proprius probat quā text. vt supra dixi) secundū intellectū Barto. & Bal. Quod in legato alternatiuo in dubio legatarij est electio: & sequuntur communiter scribentes:

† Sed in contrarium videtur fortis text. in l. Titio vsumfructus, vbi Barto. ponderat in sumuario, §. de Vsfu. legat. Nam ibi dicitur quod si Titio vsumfructus, aut (si nauis ex Asia venerit) decem legata fuerint: ante defectum vel existentiam conditionis adiectae legato de decem, Titius non potest petere vsumfructum, ne potestas heredi auferatur dandi vtrū eorū malit: & ibi dicit Bar. expressē illā l. videri velle, quod in legato alternatiuo electio sit heredis. Sed intelligit ipse eam l. per doctrinam gl. ordi. hic, quod ibi verba executiua fuerūt directae ad heredem. Et quanuis hanc solutionem vt diuinatoria rejiciat Ange. de Peri. hic, tamen bene probatur ex l. illa, dū dicit, [Ne potestas auferatur heredi, etc.] sic ergo praesupponit ibi litera, quod illa potestas dandi quod eorum velle, fuerit sibi, id est heredi cōcessa per testatorem: & sic quod in casu illius testis idem, ac si testator dixisset; Titio fundum aut decem, quod eorum haeres voluerit dare, lego: Nō enim rectē diceretur ibi, quod auferretur heredi facultas eligendi: nisi per testatorem fuisse sibi concessa: & sic sibi iam competisset cum abla

Commu-
niter
pronun-
tatur
tabile.Aglur hō
de intel-
l. l.
Titio vsum-
fructus.Declaratio
text.Dubitatio-
nis ratio.Decisionis
ratio.

tio sit priuatio: & præsupponat habitum. l. Decem, cū sumi. ff. de Ver. obli. Et ista esset efficax inductio, intelligēdo quod per testatorē facultas eligendi fuisse sibi concessa. Sin autem a iure censeretur sibi concessa, nihil ibi probaretur in fauorē solutionis Bart. imò esset diuinatoria. Et reuera non potest ad illū text. congruenter aliaq̄ prefata solutio assignari. Nam solutio Rapha. hic, quæ est: quod ibi alternatiua fuit posita inter res, quæ nō erant testatoris, vel quæ consistebant in genere vel in quantitate, non placet. Quia dicere, quod non essent testatoris, est diuinatio. Item dicere, quod cōsistebant in genere vel quantitate, nihil ad rem: quia quod ipse præsupponit, quod in legato generis & quantitatis sit heredis electio, nō est indistinctè verūm, vt patet ex legibus per eū allega. videlicet, ex l. Legato generali ter, eo. tit. & l. Si hæres generaliter. In quarum prima dicitur, quod tunc est electio hæredis, quando testator sensit de certo. In altera verò lege dicit, quod est hæredis electio in casu, quādo est cōcessa per testatorem eidē hæredi electio. Præterea in l. Titio vsusfructus, prima pars alternatiuæ. s. vbi vsusfructus fundi ponitur propriè loquendo, non est genus, neq; quantitas. Nec nō intellectus quē ad illā assignat Ange. de Peri. nō placet: in quātū dicit, q̄ loquatur, q̄ in vna parte alternatiuæ est minus q̄ in alia: & sunt res in quibus potest cadere affectio: Nā iste intellectus nullaten⁹ ibi quadrat. Non enim quadrat ad primum membrum, imò diuinat: videlicet, q̄ ibi continetur minus in legato vsusfructus, quam in legato proprietatis: & e contra. Neq; etiam apparet, q̄ ibi sint res in quibus cadat affectio: imò apparet cōtrariū in vtraq; parte alternatiuæ. s. loquente de vsufructu & de

decē: & sic de quāritate. Nam in hac notissimum est, affectionē nō cadere vt in dicta l. Numis, ff. de In lit. iuran.

6 † In primo autem. i. in vsufructu nō memini legem dicentem, q̄ in eo potest cadere affectio: & merito: quia cū in solis speciebus cadat, vt in d. l. Numis, notant gl. & Docto. nō potest cadere in vsufructu, qui æquiparatur generi: quāq̄ nō vsquequaq; propriè, cū sit quoddā ius mixtū, cōprehendēs & cōtinens generaliter facultatē percipiendi oēs fructus, obuēctiones, & utilitates ex ipsa re percipiendas in futurū: sed sufficit esse ius incorporale, vt sit impossibile in eo cadere affectionē: nisi facta relatione ad rē, in qua habetur vsusfructus, vt si sint duæ res pariformes. i. eiūsdē qualitatis, bene potest cadere affectio in vno vsufructu, magis q̄ in alio. Sed tūc potius dicitur affectio erga speciem, q̄ erga vsufructū. Quapropter tenendus est intellectus Bart. qui fuit Dy. quē etiā sequit Albe. ibi, alioquin cōtrarietas remaneret insoluta: & eadem solutio est adhibenda ad l. Si quando, §. Hæres, §. titu. 1. ex quo prima inspectio videtur euinci, quod in legato alternatiuō electio sit hæredis: sed tñ ibidē videtur probari hæc solutio: dum in prin. dicitur, [Aut centum daret.] Et sic præsupponit, quod verbum executiuū, dare, relatiū fuerit ad hæredē. Et hoc procedit intelligēdo, prout glo. ibi intelligit. Sed eā reprobat Bar. Ideo tutius tenēdū est id, quod Bar. ibi tenet in illius tex. intellectu, secundū quod nō est opus alia solutione. Addendū tñ est quod ibi non probatur id, quod Docto. dicunt: videlicet, † quod facultas eligendi in legato alternatiuō hæredi cōperens trāsit etiā ad successorem particularem, putā ad emptorem vel donatarium: quia per alienationem, quam hæres fecit in emptorem,

Conclude: cū intel. Bar. ad. d. l. Si Titio vsufructus.

rem, videtur esse consumpta vel extincta facultas eligendi: ergo non trāsit ad talem successorem: etiam si eo casu, id est quando est consumpta, esset hæres vel successor vniuersalis. Sic ergo emptor ibi nō eligit, sed excipit cōtra hæredē, q̄ non potest eligere rē sibi venditam, vt pote dominio ipsius in eundē translato. Et hanc eādem solutionē præstat Docto. cōiter ad tex. similiter contrariū in l. Cū res, §. Sed et si Stichus, ver. [Toties.] §. titu. 1. Aliter soluit Io. de Imo. ibi, de quo vide Aret. ibidē primo not. qui residet cū prædicta solutione, quæ fuit Dy. Albe. & Pau. de Cast. licet fateatur eā esse diuinatiōem. Sed potest dici, q̄ imò nō est omnino diuinatoria: quia text. loquitur generaliter & impersonaliter respectu electionis: & sic recipit cōgruā declarationē per alia iura specialiter loquentia ac disponētia, q̄ quā verba executiua diriguntur ad hæredē, eo casu hæredis est electio. † Et quod gl. & Docto. hic dicunt: videlicet, q̄ in dubio est legatarij electio, debet intelligi de dubio quoad verba testatoris: sed in d. §. Sed et si Stichus, ver. [Toties.] impersonalitas vel dubietas est in verbis Iurecōsulti referētis verba testatoris. Et propterea Iurecōsultus debet intelligi, q̄n verba fuerunt ad hæredē relata. vi. etiā ibi alias solutiones, quas ponit Ange. de Peri. quarū vltima not. declarat istum text. et si apud me non parum habeat dubitationis. ad illum cū oportuerit.

Obstat insuper huic principali notabili ex hac l. elicto, tex. qui Doctoribus infra citādis videtur fortis, in l. Qui cōubinā, §. 1. §. tit. 1. de Legat. 3. quē hic adducit Alexā. in addi. remitēs ad Io. de Imo. in l. Planē, §. si. §. alle. vbi Io. de Imo. relinquit super solutione cogitādum, ob id q̄ secundū eū in d. §. 1. verbū habeat, nō videtur q̄ in-

iungat legatario electionē: etiā si ad eū referatur: sed solue vt per Alex. ibi, qui punctat illū text. in duobus locis esse cōtrariū, prout etiā voluit Bar. in eo. §. 1. Et cōtra solutionē primi pūcti, quā ibi tenet: las. post Docto. in eo. §. si. dū illi faciūt differētiā an verba executiua proferātur in secūda persona, an verò proferātur in tertia, videt facere tex. in l. Gaius Seius, §. Solut. mar. & in c. Dudū, de Cōuersio. cōiunga. vbi pater nō esse differētiā, † an verba proferātur in prima, an in tertia persona: & not. Bal. in l. si. nu. 2. 3. C. de Hære. insti. quod præsertim procedit in hac materia legatorū: in qua videm⁹ in simili, q̄ nō refert, cū quo testator loquatur: sed in quē testatoris intētio dirigatur, vt in l. Si seruus legatus, §. Nō aut, §. tit. 1. & in l. Fidei cōmissa, §. Interdū, §. tit. 1. & in l. Nō solum, §. 1. §. de Libe. lega. & in l. Aurelius, §. pe. eo. tit. Neq; etiā placet solutio Alexā. ad secundū pūctū, dū allegat Bar. in d. l. Legato generaliter, in. 2. intellectu p eū tacto ad d. §. Planē. Quia tex. ibi nō solum loquitur in legato quantitatis: sed etiam in legato quorū bonorum: & sic corporum & specierū, itē & iurium. Verus ergo intellectus est, vel quod ibi testator ex alijs verbis, quæ ibi nō ponuntur, retulerat verba executiua ad hæredē, vt patet ex eo quod tex. ibi dicit, [Quia cū hæres digne damnatus esset, etc.] Et sic Iurecōsultus ibi clarè præsupponit fuisse sibi propositū per consultantē, quod testator verba direxit ad hæredē. Vel potest esse alius intellectus, quod testator ibi legauit minimā portionē: & sic nō est ibi electio, vt patet ex dictioe [Tantulā.] ibi in text. posita, cui correspondet dictio, [Quātulam.] proxime in eadē litera posita, prout est in recognitione Halesāndri: & tunc oportet intelligere prædictam literā eiusdem text. dum dicit,

[Quia cum heres.] vt loquatur similitudinarie, & sit sensus, q̄ ibi testator vxori legauerit minimā portionē, quā vn⁹ ex hæredib⁹ haberet: & sic vxor præcisè habet minimam: & sic nō est opus electione. Subdit tex. rationē: quia sicut quādo hæres damnatur præstare maius vel minus alternatiuē, videtur præcisè id legatum, quod est minus: quia in dubio præsumit, q̄ eliget minimā: ita in illo casu tenetur præcisè dare minimā absq; electione. Alia subest difficultas, quæ magis videtur vrgere: & desumit ex l. C. ii res, §. Sed si Srichus, §. tit. 1. Per quā dicebat Cy. in l. 2. C. Cōia de lega. q̄ destruebatur cōclu. istius gl. Ad quā post multa respōdet Ange. de Peri. hic & ibi, q̄ ille text. limiter hanc conclusionē gl. & cōem non habere locū: q̄ hæres statim vel let absq; vlla mora soluere legatario: & sic vellet præuenire legatariū in electione. Quod dicit esse valde not. ad declarationem istius l. restrictiuam, & ipsius intellectū: quē tamen nō refert ibi Ias. 1. 2. nō. sed sequitur cōem intellectū diuinatoriū. Cogita: quia, cū ille tex. videatur vrgere pro intellectu Ang. & nō habet cōtradictentē, fortē id quē Ang. dicit, vt potē verū, obtineret in practica, & erit sing. cau. pro herede, vt præueniat in soluēdo priusq̄ legatarij eligat. Et iuxta prædictum notabile (vt ad tex. redeā) q̄ in legato alternatio electio est legatarij, obiter adnotandū est, q̄ sicut in vltimis voluntariis electio in alternatiuo legato est legatarij in dubio, fauore ipsarij vt hic: ita etiā in beneficio principis. Exempli gratia, † Si Princeps faciat alicui gratiā pluriū officiorum alternatiuē, vel etiā fecit gratiā dicēdo, quōd concedebat vnum ex pluribus officijs, inter quæ erat disparitas, & vnū erat maius, vel pinguius, vel honorificentius alio: erit in electione re-

Sing. not.

ipientis beneficium, quod eorū malit acceptare: nō autē Principis vrū eorū malit cōcedere. tex. est sing. in l. 2. C. de Castrē. & mini. lib. 1. 2. de quo solus Bal. hic facit mentionē, allegās illū simpliciter. Quem etiam allegat idem Bal. & ibi Albe. in l. fin. ff. de Cōsti. Prin. vbi Ias. etiā refert. Et illū text. dicit Roma. sing. in l. De pupillo, §. Qui opus, ff. de Noui ope. nuntia. in addi. & in §. Si pluribus. Eadem l. dicit itidem eam esse sing. & nō alibi: & eandem l. 2. commendat valde Ias. in §. Huic proxima, col. 2. In sti. de Actio. statum allegato. Facit etiā tex. in cap. Gratia, de Rescrip. lib. 6. vi. Alexan. de Imo. intelligentem illam l. 2. generaliter cōtra Io. de Imo. ibi eā restringētem in l. Qui duos, §. tit. 1. de Leg. 1. & Feli. in. ca. Inter cæteras, col. 2. de Rescrip. & Fran. Aret. circa id distinguētem in eadem l. Qui duos, & plura de prædictæ legis. 2. ratione tradit nouissimē Io. Igneus in l. prima, §. Si cū oēs, col. 14. cum sequen. 5. de Senatus consul. Sylla. vbi deuiat a cōi & receptissima interpretatione illius l. quæ est ea, quā s. retigi. Cætera circa materiā alternationis vi. per Feli. & Deciū in d. c. Inter cæteras, & Ias. post Ange. de Are. in d. §. Huic proxima, de Actio. † Superest nunc quærere, cuiusnā sit vtilitatis seu effectus alternatiua in isto tex. posita quoad ipsū legatariū: cū præsumptio sit, q̄ semper eliget fundū, & nō vsum fructū. De quo remitto ad Ias. & alios in prædicta l. Planē, §. fi. in prin. vbi Ias. ponit nōnullas vtilitates, vltra quas tū in simili cuiusdam vtilitatis, quam ibi Aret. & post ipsum ponit Ias. dici pōt, q̄ est alia: videlicet, q̄ si fortē fundus legatus, prout in hac l. cum alternatiue vsus fructus formalis de nouo seiungēdi a proprietate eiusdē fundi habebat ad eō magna onera, q̄ quālibet ab ipso

Attē. ad necessitatē huius text. declarationē.

bus vel superabat eorū valorē: quibus casibus vsus fructus et varius nō teneret ad ea, vt no. gl. ordi. in l. Qui concubinā, §. Qui hortos, §. q̄. 1. quā pro non alibi cōmendat Roma. sing. 1. 56. & cōf. 230: sed est similis in l. Si pendetes, §. Si quid cloacarij no mine, ff. de Vsfu. quoniam ad illa teneret proprietarius. Itē q̄ essent magnæ expensæ necessariæ ad ipsam rē sustinendū, vt in l. Hactenus, ff. de Vsfu. His em̄ casibus erit vtile legatario acceptare vsum fructū, & repudiare fundū: & poterit id facere propter naturā alternatiuæ, ob quā in dubio cōsetur data electio legatario, vt in hac l. cū gl. cōitor approbata, vt. s. est dictū. Alia etiā vtilitas pōt resulcare in eligēdo vsum fructū, q̄ est legatus alternatiuē cū fundo in casu istius l. videlicet, q̄ testator legasset fundū vel vsum fructū ipsius, & prohibuisset eius fundi alienationē. Nā tūc fortē posset esse utilius ipsi legatario eligere vsum fructū fundi, q̄ ipsum fundum: quia de fundo nō pōt legatarius propter prohibitionē disponere. Et posset esse sibi vtilius, habere solū vsum fructū relicta proprietate nuda & inalienabili: & sic inutili ipsi proprietario, eidēq; hæredi: maximē si vltra hoc haberet ipsa res alia onera nō magna, vt differat a primo exemplo. §. posito.

Summarium.

- 1 Declaratio personæ legatarij pōt cōmitti per testatorē in merā & absolūtā voluntatē alterius: neq; ob eā rem tale iudicium censetur captatoriū: & subinguntur ratio & illatio notandæ.
- 2 Etiam habens liberum arbitrium id est voluntatē merā declarandi unā personā ex certis, tenetur de dolo si in eo uersetur: non autem de culpa etiam lata: & ibi subnebitur deductio: item & sub deductio adaptabilis ad l. 3. 1. Tauri.
- 3 An in dubio præsumēdū sit, quē elegisse indignū scierat: an uerō ignorauerit: & cōcluditur q̄ ignorauerit: nisi q̄ iuris tā civilis q̄ canonici cōsura pensata. De mū subditur idem etiam inter solos laicos tenendam.
- 4 Verbum, indignum, in hoc tex. positum quoniam-

- modo sumatur? & an loquatur de indignitate iuris, uel facti: & concluditur quod facti.
- 5 Declaratio ad l. 6. tit. de Las mandas lib. 3. for. ll. Ex Bal. in l. id quod pauperibus.
- 6 Limitatio & sublimitatio notanda ad id quod habetur secundū oēs declarationes: q̄ cōmissio facta per uerba uoluntaria, tribuit cōmissario facultatem eligendi inimicum testatoris.
- 7 Intell. ad l. 3. in ff. de Adimen. lega.
- 8 Vxor qui post mortem mariti cōmittit stuprum, an sit priuanda dote: & qualiter.
- 9 Tempus à lege præfixū ad faciēdum aliquid post delatā hereditatem intelligitur præfixum & post ipsam aditā: & quomodo istud hodie procedat: & ite l. Ord. de los testamentos, lib. 5. & traditur hic not. Et postmodum subiicitur ad eandē l. alia declaratio. Et denum subiiciuntur alia notanda circa illam.
- 10 Verba illa, eo ipso, important ipso iure.
- 11 Quomodo morā ex bonitatis uel legis interpellatione incurta iura modicū temporis spatij, nihilominus est eluibilis uel purgabilis: ita pariformiter illa quæ est incurta post lapsum diei incerti. Ad l. præstituti, & postea per iudicē declarati: aliter tū & aliter ut hic notabiliter explicatur.
- 12 Agitur de declaratione l. 4. tit. de las excepciones, lib. 3. Ord. loquente de instrumento quarentigio habente uim sententiæ.
- 13 Intell. & declaratio ad l. 3. 1. Tauri. hic apte applicatur: & firmatur optimis similibus decisionibus huc adductis.
- 14 Paraphrasis expositiua literæ istius l. adeo opportuna & necessaria, ut sine ea uix posset text. iste intel ligi, ob uarias equiuocationes prima inspectione in eo apparentes.
- 15 Quando dominū transfertur, dicitur plena & perfecta in recipientem translatio: scilicet quando obligatio personalis & generaliter actio.
- 16 Antinomia propē indissolubilis inter l. Cū pater, §. Rogo, infra eo. & l. Testamento Centurio, ff. de Manu. test. in cuius solutiōe relinquitur deliberandū.
- 17 Regula canonica disponens eligentē scienter indignū ad officium, uel dignitatē ecclesiasticā, priuari quoad primā sequitur electionem potestate eligendi. Procedit etiā inter laicos quoad officij uel dignitatem secularem.
- 18 Habens facultatem à testatore eligendi: ut bonus uir, & sic inter dignos eligendo dignū, rectē eligit: etiā si potuisset eligere digniorē, quē nō eligit. Idem iuris est in habente talē facultatem à lege. Unde infer tur ad meliorem quā hodie per leges regni pōt facere pater uni ex filijs. De quo puncto uide hic not. In cuius prosecutione agitur de intell. l. Remina, in prin. C. de Secundis nupt.
- 19 Dispositio tex. in. c. Cum tibi, de Testa. utcumque

intellecto, nõ habet locũ in fideicomisso uniuersali relicto ab hæredẽ incertæ personæ de certis per eum eligende pro sua uoluntate: quia tale fideicomissum non est captatoriuũ. Sicq; in eo habet locũ dispositio text. in hac l. Secus si hæres esset rogatus restituere simpliciter incerto de certis, putã qui uellet. Tunc enim dispositio prædicti. c. hoc casu procederet. Nã isti casus æquiparantur, in istiuo quẽ uolueris, & sic incertũ de incertis: & Rogo te herede ut restituas cui uoles: & Da pauperibus hereditatẽ meã: & Facio te executores ad distribuenda bona mea. Qui omnes casus differũt à primo casu in principio istius Epitomes posito.

Solennis L. Cũ quidã, magna, cum L. Si tamen.

Cũ quidã ita fideicomissum reliquisset, Rogo restituas libertis meis, quibus uoles. Marcellus putauit, hæredẽ posse etiã indignũ præferre. At si ita, his quos dignos putaueris, petere posse (ait) eos, qui nõ offenderint. Idẽ ait, si neminẽ eligat, oēs ad petitionẽ fideicomissi admitti uideri: quasi iam præsentĩ die datũ sit: cũ sic relinquatur: neq; ulli offerat. Planẽ si ceteri defuncti sint, superstiti dādũ, vel hæredi eius: si prius quã peteret, decessit. Scãuola aut notat, si oēs petere poterunt, quũ nulli offertur, cur nõ & q; decesserũt, ad hæredẽ trãsmisserunt: utiq; si vno petete iã eligere nõ põt, cui det? Videtur em̃ Marcello, cũ fideicomissũ ita relinquatur, Ex libertis cui uolueris: nisi offerat hæres cui uelit: & statim offerat sine aliquo. s. interuallo statim cõpetere oibus petitionẽ. Cũ omnib⁹

igitur cõpetat, meritò notatus est, cũ superstiti soli putarit dādũ: nisi fortẽ antequam iustum tempus prætereat, quo potuit eligere, cui potius offerat, ceteri decesserint.

Si tamen quibusdã absentib⁹ præsentẽs petant, cũ præsentĩ die relicto fideicomissum, causa cognita statuendum est, explorandũq; , an & alij sint petitori.

Lex Cũ quidã diuidit, & summatũr ut per Barto. & Docto. hic, & secundum eundem Bart. ex ea notandum est primò. Quòd licet substãtia legati in alterius uoluntatem cõmitti nõ possit, prout plenẽ fuit traditũ in l. i. s. isto tit. quia tunc legatũ esset captatoriuũ, & sic inualidũ, ut in l. Captatoria, s. tit. i. cum alijs: ¶ tũ electio uel nominatio personarum bene põt cõmitti uolũtati alterius, ut hic, & in l. Vtrũ, s. Cũ quidã, s. de Reb. dub. hic in gl. alleg. ubi tex. reddit rationẽ, quã est in effectu: q; qñ nominatio personarũ cõmittitur alterius uoluntati, talis cõmissio cõcernit quid accidentale & extrinsecum dispositionis: non autẽ concernit id, quod est substantiale & extrinsecum ipsius: quia habẽs, solam nominationẽ personarũ sibi cõmissam est obligatus ad præstãdũ legatũ: neq; est in uolũtate sua nõ præstare: & sic tenetur necessariò præstare, sed est in uolũtate ipsius, cui uelit præstare. De quo puncto dicendũ, ut plenẽ dixi in d. l. i. s. eo. & traditur per Bart. & Docto. in d. s. Cũ quidã, & vi. bonũ tex. in l. Pater ex prouincia, ff. de Manu. vind. ubi pater põt filio cõmittere quẽ uelit ex seruis suis libertate donare. Quia ut ibi elegãter dicit rex. in fine, sola electio personarum uideatur sibi commissã. Ceterum patre manu-

manu mittente filius manumittit, ut dicit ibi tex. loquens per uerbũ. *Manumitti.* designans seu importans ueritatem: quod est notabile uerbũ in hac materia, per quod uidetur, q; electio uel nominatio personarũ, quam facit hæres factã sibi cõmissione per uerbũ merẽ uoluntariũ, dicitur uerẽ & propriẽ factã per cõmittentem: & sic testator cõmittens, uerẽ eligit eo modo cõmittendo: electione in q; postea subsequuta. Quia testator, qui reliquit fideicomissum per mediũ hæredis, cui iniunxit personarũ nominationẽ uel electionẽ per uerbũ merẽ uoluntarium, erat dñs rei uel rerũ relictarum per fideicomissum. Quo casu, p̃prie facit. i. manumittit, uel nominat, secũdũ qđ intelligit Bal. in l. Singularia, col. 2. ff. Si cer. per. licet nõ adaptet ad hanc l. & qđ Bal. ibi dicit, est ratio declarationis, quã Bar. ponit ad d. l. Pater ex prouincia, in l. Si is qui pro cõptore, nu. 57. ff. de Vsup. Quod uidetur adaptari ad nominationes de maioratibus faciendas per successores eundemq; possessore uel uiciniũ de cõmissione testatoris in uoluntate ipsius: uidelicet, ut nõ solũ qñ ipse testator nominatim substituit successore in maioratu, uerẽ det: sed etiã si possessori eidẽq; successori cõmittat electionẽ, aliã nominationẽ alterius: quem ipse ad maioratum de certis uoluerit eligere uel nominare. Quia is q; fuerit à tali cõmissario nominatus, uerẽ & propriẽ capit de manu primi cõmittentis, non autẽ nominatus: quia primus cõsetur fuisse causa potissima & principalis transferendi dominiũ. Sed cauedum est, quia ista adaptatio nõ fit multũ pertinẽter ad prædictã materiã maioratus. Nam uelimus nominãsiã erat dñs effect⁹ honorũ maioratus, quo casu recurrit ad fictionẽ, ut statim declarauit Bald. in prædicta col. 2. Nã ad hoc ut prim⁹ dicatur uerẽ facere, oportet q; prius nõ

transferat dominiũ in eũ, cuius uoluntati cõmisit nominationẽ, ut in d. l. Pater, in fi. & sic prædicta inductio nõ facit ad illã materiã: nisi solũ quoad declarationẽ differẽtiã, quam feci in teruũ casum & aliu: & sic quoad factũ, nõ autẽ quoad iuris ministrium.

Secundò not. ¶ q; qñ cõmissio electionis uel declarationis personarum per uerbũ uolũtatis fit alicui, talis cõmissarius uirtute eiusmodi cõmissionis põt eligere indignũ prætermisso digno, quẽ potuisset eligere, si uoluisset. Quod intelligit Bart. nõ dũ modò nõ faciat dolosẽ per tex. nõ in l. Creditor, s. Lutus, ff. Mandati. quẽ Bal. cõmẽdat in c. i. s. Si uerò, in tit. qualiter olim seu. alie. pote. in vñ. seu. & istud idẽ uidet̃ induci posse ad cõmissariũ legis: & sic ad habentẽ mãdatum à lege, ut sunt tutores, curatores, & similes personæ, ut in l. Præses, C. de Transact. Per quã lita nõ. gl. in l. Mãdato generali, ff. de Procu. tales em̃ personæ possunt præiudiciũ inferre minorib⁹ circa res eisdẽ minorib⁹ acquirẽdas. Si ue in agendo, ut in l. Polla, C. de His quib. ut indignis. Siue in negligendo ut in l. Quicquid, C. Arbi. turel. ut per gl. in l. Seruus, C. de Pactis, & in c. fi. 16. q. 6. prima loquitur in seruo quoad dñm: lecũda in Prælato quoad Ecclẽsiã: dũtamen nõ uerentur dolosẽ, ut prædixi. Circa qđ uide quã dicã in l. Titia cũ testamẽto, s. Si ea, j. eo. ubi tãgã de regressu per minores & Ecclẽsiã cõtra tutores & curatores & Prælatũ habendo: etiã cessante dolo. Et ad prædictã primã restrictionẽ isti⁹ notabilis positã, ut retuli, per Bar. est etiam bon⁹ tex. in l. In uẽditione, s. i. in. ver. *De tẽpore.* ff. de Bo. auct. iud. poss. ubi probat, q; etiã habẽs liberũ arbitriũ, quod est idẽ quod uolũtas, prout tradidit in l. i. s. eo. tenetur à dolo, si in eo uersec̃, ut ibi nõ. Bar. & tradit Ias. in. s. In bonæ fidei, col. 2. Inst. de Actio. Probatur

lius in §. declarat Bar. in l. i. ad fin. j. de His quib. vt indig. dicēs per illum rex. q. offensa dici potest, siue offensus mereatur pena propter illam: siue non mereatur. De quo vi. Ioan. de Imo. post Bar. & Bal. in l. Quidā cum filium, col. 3. vers. Vnde potes concludere, §. de Hære. insti. vbi latē se extendit super hoc puncto declarationis offensus. Sic ergo secundum Bal. & Pau. hīc, text. iste intelligitur de indigno, qui testatorem offendit, vel fuit ab eo offensus, & fuit propterea effectus testatoris inimicus: & consequenter hīc text. loquitur de indignitate facti, non iuris. Vnde Bal. & Pau. inferunt, quod talis hæres grauatus de restituēdo quibus volet, non possit eligere incapacem iuris indignitate, seu incapacitate, per l. Lutus. In testa. cum ibi not. per gl. & Doct. §. tit. i. vbi est gloss. fingit. secundū Io. de Imo. & ibi eā sequuntur Doct. cōiter post Bart. Et in specie exemplificat Pau. de Cast. in filio spurio testatoris, qui hoc casu nō possit eligi per hæredem eiusmodi. i. cui velis ex familia restituas, rogatū. Allegat notata per Barro. in l. si. col. 2. j. de His quib. vt indig. & Bal. in l. Id quod pauperibus, nu. 34. vers. Quartū etiā, C. de Episc. & cleri. † Quod conducit ad declarationem L. Sextæ. tit. de las mandas, lib. 3. for. legū. Et quoad terminos illius istud est expeditissimū, quæ cū faciat mentionē filiorū, intelligitur de legitimis. l. Filiū diffinim⁹, ff. de His qui sunt sui vel alie. iuris.

6 Et † quod hīc dicitur inimicum testatoris posse eligi per cōmissariū habentem facultatē eligendi per verba volutua, intelligit eleganter Bal. hīc, quē sequitur Pau. de Cast. qñ inter testatorē & eiusmodi electū inimicitia fuerat orta ante testamentū: quia testator imputet sibi, cur cōmiserit electionē per verba tā generalia. Secūs

si post testamentū fuerit effectus inimicus: quia tunc nō est quid sibi imputetur, si per talia verba liberam voluntatē importancia electionē cōmiserit, quū nō potest videri de eo cogitasse: & sic non poterit eligi per hæredem, ille qui post testamentū effectus fuerit inimicus testatoris. Et prædictū primum casum adhuc sublimitat hīc Rapha. Cu. quē Ang. sequitur: nisi inimicitia esset cōtracta ex causa capitali. Et pro hoc dicit facere d. l. Testamento Centurio, ad fi. Sed melius facit l. 3. ad fin. j. de Adimen. legam Bal. allegat. vbi bene probatur quod ipse & Pau. dicunt. Nec nō probatur quod dicūt Ange. de Perig. & Rapha. Procedit ergo hæc distinctio. scilicet an inimicitia contracta fuerit ante testamentū, an verò post, in offensis nō inducentibus simultatē capitalē, in quibus per rationem supradictam distinguendū est, an præcesserint testamentū: an verò subsequātur illud. Si autem offensa fuerint tales, ex quibus inimicitia grauissima & capitales suboriantur: tunc indistinctē impediēt fieri electionē vel nominationem, modò præcedant testamentū: quia nō est eo casu verisimile, testatorē sub inuolucro verborū voluisse cōmittere facultatem eligēdi personā, quā ipsemet testator, si memor illius fuisset, nō nominasset. Argu. tex. in c. Accedēs. 2. vt lite non con. modò sequātur testamentū, qui est casus expeditior. Nā si eo casu reuocatio legati inducitur per eandē l. 3. §. vlt. à fortiori cōsequitur nominatio per eandē l. imposita, ne fiat. Arg. regulē quæ vulgo desumit ex l. Patre furioso, ff. de His qui sunt sui vel alie. iu. & istud est quod prædixi Rapha. tenere, & eū seq Ang. d Peri. Et idē credēdū est Bal. voluisse inquantū allegauit eandē l. 3. ad fin. j. de Adi. lega. Ad idē ultra eos est text. optimus

optimus in l. Inimicitia capitales, in 7 prin. j. de His quib. vt indig. † Et p hoc declaratur prædicta l. 3. ad fi. vt eadē distinctio quæ ibi ponitur, adhiberi debeat in inimicitijs ortis ante testamentū, testatore ignoratē: videlicet, q si sint capitales, legatū nō valeat: neq; testator videatur de eis cogitasse. Secūs si essent leues, vel nō capitales. Et ex prædictis declarat, & intelligitur quod tenet Bal. in d. l. Id quod pauperibus. 23. q. vbi præsupponit, q executor datus per testatorē, vt distribuatur inter pauperes, nō pōt nominare inimicū testatoris pauperē, vt intelligat de inimicitijs capitalib⁹ & grauibus: aliās secūs. Et in primo casu istud subintelligitur, vt ibi per eū: nisi testator decesserit cōfessus & cōtritus: quia tūc cōsetur remissio odiū. Et dicit de hoc debere fieri articulū. §. decesserit in tali statu: & sic sub istis verbis præsupponit id, quod prædixi in principio istius additionis: & debet intelligi & tēperari, vt §. dixi, per ea quæ hīc traduntur, vel supra fuerunt tradita. Imò fortius dixit gl. not. in l. Sororē, C. de His q. b. vt indig. quā Bar. sequitur, & comendat in l. i. ff. eo. & citat Bal. in d. nu. 34 q. si hæres vniuersalis post mortē testatoris cōmixcuit se vxori ipsius: ob quod flagitiū, si testator viueret, induceret inter eos inimicitia capitalis, vt in c. i. §. Itē si si delis. Quib. mo. seu. amit. lib. Feu. vbi notat Doct. eo ipso talis hæres efficitur totius hereditaris indignus. Quā gl. sequitur cōiter Doct. ibi, vnā cū glo. in l. Fideicōmissum, C. de Fideicō. quæ in casu simili loquit de legatario cōcubente cū vxore testatoris prædesuncti. Et vi. quod per illas gl. ad aliū casum eas producēs dicit dūt Pe. de Ancha & Abb. in c. fin. de Dona. vterq. eorū in col. fi. & per cas. dē gl. in cis dē l. Sororē, & Fideicōmissum, tenet not. Pau. de Cast. † quod si

vxor post mortē mariti cōmississet stuprū, perderet dotē: ac si in vita ipsi⁹ adulterata fuisset. Quod etiā tenet idē Pau. in consi. 147. quod incipit. Reuocatur in dubium. 2. parte. Sed Alexā. & Ias. tenēt contrarium in d. l. Sororem, per tex. quem notat ibi Bal. in c. 2. de feu. sine culpa nō amit. vbi si vassallus post mortē dñi cū ipsius vxore cōcubuerit, nō amittit feudum. Sed idem quod Pau. cōcludit Hippo. consi. 13. per totū. 1. parte, ad quem me refero: quia respōdet fundamentis Alex. Est tñ aduertendum in reuocacione Hippo. in prædicto confesse eandem, quam expressit Pau. per discursum prædictæ cōsultationis, & in casu cōsiliij formatione. Copi. Pau. procedere, q mulier etiā propter eiusmodi stuprum post obitū viri cōmissum, perdat dotē nō dum exactā per eandem vxorē ab hæredibus mariti. Nam eo casu amittit actionē ad eā repetendā, sentiens ac præsupponēs cōtrariū, si dotē iā reuocasset, vt patet ex his quæ dicit in ver. Ex his, ergo, immediatē præcedēte resolutionē quā ipse ibi ponit. Et ita tēperatur prædicta decisio Pau. de Cast. quæ multis videtur nimis rigida: & reuera isti sunt termini, in quibus Pau. de Cast. cōsultuit, vt prædixi modò, & conclusionē Pau. simpliciter vltra Hippo. reperio tenere Ias. sibi ipsi & Alex. contrariū in l. 2. in prin. col. 2. §. Sol. mat. & Fel. in c. Pastoralis, col. pe. de Iudi. & eundē Hippo. sing. 234. incipiente, Paria delicta, & tenet etiā Pet. Gerat. in sig. 48. incipiente. Scias q si mulier, & Ioan. de Neuiza. in Sylua. nup. folio. 7. 1. pag. in prin. & Frā. à Ripa in d. l. 2. in prin. col. 2. ante fi. Solut. ma. pro. qua dicit videri sibi casum in Authent. de Restit. & ea quæ parit, iuncta l. i. C. de Secund. nuptijs. Fortē tamē voluit allegare gl. ibi quæ hoc sentit, in parte, malignē: sed illa glo.

glof. tendit ad aliud, vt patet ex relatione Cor. in d. l. Fideicommissum, C. de Fideico. prout alia etiã gl. in Auth. Iisdem pœnis, C. de Secundis nupt. quæ gl. re. vera non loquuntur in his terminis, vt cunq; res habeat. Cõmunis Docto. opinio est cū Pau. de Cast. & licet loquatur simpliciter: tamen credendum est, quod ex quo omnes se referunt ad eum, quod loquatur in terminis in quibus ipse Pau. loquitur. si quoad perdendam per vxorem propter stuprum post obitum mariti cõmissum actionem de dote sibi competentem contra hæredes mariti: nõ autem quoad perdendam ipsam dotem iam exactam, vt supra dixi, referendo Hyppo. in prædicto consil. Et ita est tenendum resolutiue pro vero & firmo: & iuxta hæc vide l. vltimam, ad fin. tit. 4. lib. 5. Ordi. quæ loquitur generalius circa amissionem lucrorũ inter coniuges communium. Et redeundo ad præmissa, illa procedunt secundũ Docto. nisi apparet de pœnitentia per mutationem voluntatis testatoris: & sic de reconciliatione inter testatorem, & eũ qui postea fuit electus per hæredem vel executorẽ, cui fuit à testatore iniuncta electio vel nominatio incerti de certis per verbum volituum, vt in casu istius text. per l. 4. j. de Adi. lega. & l. Lutijs, la. vlt. §. Lutijs Titius damã j. isto titu. quibus textibus (si recte inquam expendantur) probatur, quod talis mutatio voluntatis testatoris debeat aliter probari, quam per durationem voluntatis testa. hoc est per tacitam voluntatem desumptam ex eo quod reconciliauerit sibi legatariam eo prætextu quod potuerat reuocare testamentũ, & non reuocauit. Nam ista præsumptio non cadit hæc: cū personæ incertæ sint eligendæ. Ideo aliter probanda est pœnitentia, si mutatione voluntatis

Attẽ. id uer
tentet.

ipsum testatoris: quia (vt prædixi) ex dictis legibus deducitur. Et in hoc est bene & solerter aduertendum.

Tertiõ not. quod habens electionẽ personæ incertæ de certis, tenetur quam primum cõmodè potest, eligere: aliã constituitur in mora eligendi. Et omnes illi certi admittuntur tanq; electi: quanuis secus sit in electione rerum, vt in l. si. Sed & si quis, C. Communia de leg. De quo tex. iteratõ opponit Bar. contra versũ. ita l. ad alium tamen scopũ, vna cū §. Optio nis, Inst. de Lega. quem corruptè allegat sub. §. Si cui, eo. tit. prout hic declarant Io. de Imo. & Pau. de Cast. & Ange. post Bar. reddentes rationẽ diuersitatis inter vnam & aliam electionẽ. Quam rationem ipsi sequuntur. Et de huius intellectu in hoc puncto vide Ange. de Perig. post Bal. in l. i. col. 4. §. eo. vbi omnino. Nam ibi dicit hanc esse regulam quam. s. notauit: & eam quincupliciter limitat post Bald. & quidem tale tempus debet esse moderatum: & est arbitrarium. i. iudicis arbitrio declarandum. Argu. gl. hic loquentis de moræ purgatione, quam tenent Docto. cõmuniter licet Bal. in l. i. §. eo. dixerit esse tempus duorum mensium. Cui satisfacit Ange. de Perig. hic subdens etiam istud modicum tempus currere à die aditæ hæreditatis: quia ab ea testamentum sumit robur vltimatum cum cæteris dispositionibus in eo cõtrentis. Et idem tenet Pau. de Cast. per regulam vulgarem legum dicentium, quod post aditionem hæreditatis omnia in testamento contenta sumunt robur & efficaciam: nõ verò antea. Eã quam cū simi. C. de Fideico. Pro hoc facit gl. cõiter approbata in l. si. §. i. in ver. [Prælatum]. C. de Iure delib. post prin. volens, quod tempus à lege præfixum, etiam hoc expresso. l. post hæreditatẽ delatã seu

seu à die hæreditatis dilata, intelligit & adire. Quã glo. sequuntur ibi Pau. de Cast. & Docto. dicentes eam magis cõiter approbati: & sequitur Bar. in l. Si in diẽ, in prin. j. de Condi. & de. vbi Bal. & Ioã. de Imo. opportunè ad hærem illius text. argu. probantis secundũ Bal. ¶ quod tempus à testatore præfixũ incipit currere ab adita hæreditate: tenent q; tempus præfixũ executori testamenti simpliciter, currit sibi à die hæreditatis aditæ: quia secundũ Ioã. de Imo. potestas executorũ videtur ex tunc sumere initium, prout & potestas tutorum: & ibi nõ. subiungit, qualiter generalitas, quæ ex litera illa secundũ Bald. desumitur, quam supra reuolui, intelligatur. Hodie verò stant l. Ordi. in tit. de los testamentos, lib. 5. Ordinal. prima pars sic dicendum. l. q; licet ibi disponatur, quod ad confirmationem relictorum in testamento nõ requiratur aditio hæreditatis: tamen quoad ea quæ hæres in testamento institutus debet facere tanquam hæres à morte testatoris vel post mortem eiusdem, prout est facere hæc declarationẽ, & alia cõsimilia, oportet eũ ostendere se esse hæredẽ. Pro quo etiã facit quod idem Io. de Imo. dicit in ea. l. Si in diẽ, in prin. eliminã dictum Bal. ibi in sumario: videlicet, quod quando est tale quid, quod est ad implendum post mortem testatoris in persona hæredis: tunc dies per testatorem præfixa incipit à die hæreditatis aditæ. Ad idem facit in ratione sui bonus text. in l. 3. §. Si quis ita, ff. de Hære. institu. vbi secundũ Barto. & Ioan. de Imo. probatur, quod illa verba, Si hæres erit, vel vbi fuit mentio de hærede, intelliguntur. i. si hæreditatem adierit: non autem verificantur eo quod solummodo quis hæres scriptus fuerit. Quem tex. in id allegat etiam Alexã.

Ad l. Or
di. de los te
stamentos.

consil. omnium primo, col. 3. vi. gl. in l. 3. & in l. Qui plures. l. 3. de Vulgar. & pup. & Deci. consil. 635. nu. 13. & in l. Hæredem, vers. postremo, ff. de Re. iur. Comprobatur ex eo quod vulgo per manus traditur, quod verba cum effectu sunt accipiẽda, vt in l. 1. §. Hęc verba, ff. Quod quisq; iuris, cum alijs, prout est in proposito nostro. Sin autem esset expediendum per executorẽ rem in alterius personam: tunc quia executio testamenti, prout & tutela, vt pote disponens particulares testamenti, & reliqua alia in eo contenta, hodie non exigunt aditionem hæreditatis, vt in eadem l. r. dicitur, nõ esset opus hæredis aditione vt executor deputatus ad eligendas personas incertas de certis non eligendo q; primum posset, incurreret morã: & consequenter non haberet locum quod prædixi Io. de Imo. & Docto. dicere de tutore & executore. Cũ hodie per dictam l. Statim à morte testatoris competat cõmissario executori in testamento sibi deputata vel iniuncta. Quod est not. ad prædictam l. Or di. & sic quãuis, vt dixi, in casu l. Reg. non sit necessaria aditio quoad validitatem dispositionum particulariũ contentarum in testamento: tamen ad hoc vt hæres tanquam hæres circa personas per eum eligendas possit declarare: & quod nisi declaret, omnes ex mora ipsius admittantur, oportet eum hæredem esse efficaciter per aditionem. Sed deliberandum est, an stante prædicta l. Ordinamẽti, si hæres differat fraudulenter adire, admittatur oēs personæ, quarum vna erat eligenda. Et credere q; sic per id quod dicit Barto. super prædicta glo. dicta l. fin. in prin. in parte, Delaram. C. de Iure deliberan. in ipsius limitatione: & quod hic habetur in textu. in vers. [Idem ait.] Et pari ratione videtur

Ad eandem
l. Ordi.

Ad eandem.

Ad eadem.

videtur ac eadem omnes admitti debere in casu prædictæ l. ordinamenti, hæredem repudiante. Et circa conclusionem quam supra tenui ad prædictæ l. ordinamenti, considerandum est quod Pau. de Cas. hic ad si. videtur tenere contrarium, dū inquit: quod eū de iure cōi in relictis ad pias causas non requiratur aditio: si fortè hæres sit grauatus dare alimenta quibusdā ex famulis egenis testatoris, quos idē hæres elegisset, poterit eligere ante aditionē. Sed in vero casu Pau. de Cas. est diuersus ab illo, quē supra memorauimus. Cū enim tale legatū cōsecratur esse relictū pro anima: & sic in fauorem & subuentionē animæ: statim mortuo testatore currit sibi terminus: & oēs famuli egeni admittunt infra tēpus moderatū ipso nō eligente. In alijs verò causis nō pijs, vel non fauorabilibus, per hæredē in quā exequēdis, vel in alijs in ipsum tanq̄ hæredē exequēdis per aliū, debet prius esse & probari hæres, q̄ incipiat currite talis terminus ad exequendū. Vel etiam potest dici, q̄ id quod Pau. hic tenet non obest alia consideratione: quia aliud est dicere hæredē in legatis nō requirentibus aditionē ad ipso rū confirmationē, posse ante aditionem eligere, vt inquit Pau. de Cas. quia istud nō est sibi præiudiciale, sed legatarijs fauorabile: aliud est dicere, q̄ si non eligat infra tēpus congruū, incurrat moram, & sic pœnam, quod non est dicendum: ex quo nondum adijt hæreditatē, vel nō agnouit officium executionis. Vel fortè nō vult Pau. quod ante aditionem hæreditatis hæres teneatur exequi legata ad pias causas: sed quod possit, si velit, eligere vel nominare absq; aditione: & mandentur executioni per iudicem, vt in l. Hæreditas, in si. ff. de Peti. hæredi. Et præterquam quod tenendo id

quod Pau. tenet ista possint esse bonæ responsiones: nihilominus tñ contrariū eius quod supra retuli Pau. de Cas. hic tenere, tenet Ange. d. Perig. hic col. 3. & fortè melius. Et tenendo eius opinionē cōtra decisionē Pauli, nō erit opus prædictis responsionibus. Deinde dubitat hic solus Io. de Imo. an in casu istius l. in hac decisione requiratur interpellatio? & dicit q̄ nō: argu. l. primæ. §. Item sita. j. Ad l. Fal. quia in casu istius l. legatū in effectu est conditionale. Et vltra eum etiam si esset purum, mora indubie contraheretur ipso iure per regulā l. In minorū, C. In quibus causis in inte. rest: non est nece. Ad id cōfert quod dicit Bar. in l. Ita stipularus, q. 6. ff. de Verb. obl. quē Alex. adducit in d. §. Item sita. 4. not. Alios etiam casus in quibus ad morā incurtionem nō requiritur interpellatio, vi. p. Alex. in l. Quod te, col. 3. ff. Si cert. pet. vbi tamen non eō memorat istū casum. Et alios plures casus ponit Sali. in tract. de Mora, quē fecit inornatu l. Mora. ff. de Vsur. Et id quod modò dixi tenere Io. de Imo. in istius l. intellectu, videtur tenendū, hac ratione addita: videlicet, quia nihilominus hic subest quoddā tēpus legale, neq; magnū, neq; modicū, sed cū quoddā moderamine, seu temperamento iudicis arbitrio declarādo, vt supra dixi: & sic probatur hic, q̄ mora contrahitur absq; interpellatione: non solum post temporis lapsum ab homine præfixi, vt in l. Magnā, C. de Cōtrahē. & com. stip. Sed etiā post lapsum termini legalis incerti p iudicē declarādi, seu certificandi. Et reuera quā Io. de Imo. hic dicit, est de mente Doct. hic & præsertim Pau. de Cas. in textualib⁹, dū exponēs literā dicit, q̄ est eo ipso q̄ cōmodē, & c. & sic quū dicit (eo ipso) vult aperte, q̄ post prædictū modicū tēpus hæres ipso iure moram

rā incurrat. Ea enim est natura illarū conditionū vt ipso iure importēt. gl. in cap. Quam sit, in versū. [Eo ipso.] & in versū. euacuetur vbi Domi. §. si. col. fi. & Phi. Franc. post medium de electio. lib. 6. & glo. in cap. Cupientes, §. Caterum, in parte, suspensos, in prin. co. titu. cum pluribus concordantibus & autoritatibus redundāter traditis per And. Tiraquei. in repeti. l. Si vnquam, in glo. super versū. Reuertatur, nu. 118. C. de Reuo. donatio. & ante Pau. idem tenuit glo. hic in versū. elegerit.

Sic ergo vltra Doct. ex hac literā euincitur aliud notabile pronuntiatum, q̄ quod etiam vbi mora est incurra post lapsum temporis legalis incerti per iudicem declarati, nihilo min⁹ post talem declarationē & morā incurtionem est adhuc locus purgationi moræ post breuissimum inquam tempus, ac si esset ipso iure morā incurra post lapsum diei certi ab homine apposti, prout est glo. ordinar. in communi reputata singularis in l. Æmilius, in parte, restitui, ff. de Mino. & secundum allegationem, quam de illa glo. facit Bal. in cap. vno. in principi. in tit. de Noua for. fideli. lib. Feu. quē commemorat Alexā. in eo. §. Item sita, col. 2. adducens alias concordantes. Bene facit tex. iste ad vnum membrum illius allegationis. Notat siquidem Bal. ibidem per illam glo. q̄ omnis interpellatio legis vel hominis spatium quoddā temporis debet cōtinere saltem tacitum intra quod debeat mora purgari. Sed differt ab hoc tex. quia inductio commissionis moræ quæ fit per istam l. non fuit fundata super aliquo tempore certo, sed super incerto: videlicet statim absq; interuallo: & sic super tempore iudicis arbitrio declarando.

Item differt, quia moræ purgatio

in hac lege habet tempus limitatū, quod potest esse longū, scilicet, quousque lis fuerit contestata per hæredem cum legatario secundum gloss. Bar. & Doct. hic. Sed quāquam hoc sit de communi Doctorum intentione, tamen iste tex. qui hoc dicit, non restringit se ad moræ purgationem duntaxat isto modo: scilicet, per contestationem faciendam, sed text. postea ante finem ibi, [Sine aliquo interuallo.] videtur velle, quod purgatio moræ etiam perdat, vel impediatur per lapsum temporis congrui, postquam fuit contracta: & sic videtur bonus tex. hic pro illa gloss. Sed re vera non facit: quia tex. in illis verbis, [Sine aliquo interuallo.] loquitur de prima oblatione ad non incurrendum moram: nō de oblatione ad eam purgandam, vt. j. subdam in apostillatione textuali: & sic nihil facit ad glo. illam. Est tamen singulariter not. quod licet hæres in casu istius l. possit moram purgare: tamen illam potentiam, vel facultatē purgandi moram non trāsmittet ad hæredem ipsius secundum solum Ange. de Perigl. hic per l. penul. C. de Fideicom. liber. quam hic pro not. ipsemet commendat: & ante eum Bald. in ca. l. 2. not. Fortè potest ratio assignari: quare per mortē debentis eligere, eiusdemq; morosi mora incurra efficitur impurgabilis: videlicet, quia ius plenum eo casu transfertur in legatarium, vt est text. cum glo. in l. Vnum ex familia, §. Sed etli vno. j. eo. vt ibi ponderat Bald. saluādo Bart. hic, vt inferius subdam circa oppositionem de l. Si is cui, §. eodem.

Nec non est aduertendum not. in hac materia, quod postquam mora est incurra per interpellationem, vel per lapsum temporis expressi, vel aliter vt in hoc text. tamen etiam ante lapsum temporis taciti congrui non potest

Enafo iur. ius tex.

potest purgari, vbi promissio, facta etiam in instrumento publico habet executionem paratam, secundum Ioan. de Imo. post Angel. in l. Si insulam, col. 1. §. no. ff. de Verbo. oblig. vti hoc tenet, & sequitur in casu in quo instrumentum haberet vim sententiæ, prout est in terminis † l. 4. titu. de las excepciones, lib. 3. Ordina. Quod etiam sequitur Cor. consilio. 159. inchoante, Viso themate, col. 6. versic. Instrumentū habens, volu. 4. & And. Sy. Barb. consilio. 86. col. penult. lib. 3. Decius in consilio. 452. col. 3. vbi adducit prædicta duo consilia. Sed Alexan. ibi tenet contra Angel. & Imol. etiam in hoc casu, id est vbi instrumentum habet vim sententiæ: & sic indistinctè. Cui respondet ibi Ripa tenes in puncto iuris opinionem Angel. & Imo. & conclusiue in hoc puncto videtur tenenda opinio Socii. quam ibi prius vt æquam Ripa retulit, consilio 159. 2. volu. quæ concordat vtrunque opinionem col. 3. versic. Tertio & vltimo, clarissimè allegans Bart. in l. Si stipulatus sit decem in melle, ad fin. ff. de Solu.

Quarto & vltimo no. q. licet commissio electionis facta sit hæredi per testatorē inter plures personas, vel de pluribus personis in numero plurali: nihilo minus tamē potest eligere vnū. Ad quæ facit etiā bonus tex. in d. l. Vnū ex familia, §. Si duos. ca. qui loquit in casu è cōtrario: videlicet, quā hæres poterat vnū ex pluribus eligere: nā poterit etiā eligere duos, vel plures ex his, quos testator vocauit sub generalitate: & ibi Barto. & in §. Sed etsi fundū, in prin. eadē l. quæ hic refert Pau. de Cast. ad nostrū propositū illis textualibus fretus, tenet q. exequutor, cui est commissum eligere inter pauperes, potest vnū eligere: & dare sibi oīa. Cuius oppositū tenet idē

Bart. in l. 1. §. de Optio. lega. Sed Paul. de Cast. hic cōcordat vtranq. opinio nē ex qualitate meritorū ipsius electi. Quod etiam voluit Bart. in d. §. Si duos: & sic Pau. hic post Bart. ibi relinquit hoc dirimendū iudicis arbitrio ex circumstantijs & qualitatibus probandis. Sed his cessantibus nō declarat Paul. quid iuris sit in dubio. Nihilominus tamē in tali casu adhuc putarem opinionem Bart. in d. §. Sed & si fundum, vtiore est per istū text. & sic q. exequutores possint eligere vnū: & ita tenet Alex. in l. Qui quartā, §. si. de Lega. 1. §. titu. proximo, vbi respondet ad prædictam l. 1. de Optio. lega. Item & ad aliud argumentū quod Bart. facit in contrariū in d. §. Sed etsi fundum, & dimittit insolutum: & ita etiam tenet Ange. de Perig. post Bal. ibi, in l. 1. col. 4. §. eo. quanuis etiā fateatur, hanc rē non transire sine scrupulo. Et prædictam opinionē tenet etiā Alex. in d. l. Gallus, §. Quid si is, §. de Libe. & posthu. cū quo ibi transit Iaso remittens ad eū simpliciter. Et hanc dicit esse cōmunem sententiā vno verbo Claudius in d. l. Qui quartam, §. vlti. vbi adducit hanc l. quam etiam (vt §. dixi) adduxit Barto. in d. §. Sed etsi fundum, † Et hæc sententia deferuit ad l. 3. r. in l. Tau. in hisce terminis: q. si hodie pater cōmittat specialiter alicui executori testamētū, q. melioret, vel possit meliorare ex filijs testatoris quos voluerit, vel ipsi commissario videbitur: q. poterit vnū solum ex filijs meliorare: & de hoc reliqui filij non poterunt conueniri. Vel ecōtra, si commissio fuisset facta de meliorando vnū ex filijs cōmittentis, quem elegisset commissarius, q. possit eligere duos vel plures: quod est memorabile. Et huic notabili addendū est id, quod Dec. cōsuluit, cōsil. 50. exordite, Quia verba testamētū, vbi hoc punctum

punctum tractās in simili per totam seriem illius consilij concludit, quod si testator det tutorem filijs suis, & tempore mortis non reliquit nisi vnū filium: nihilo minus tutor per testatorem (vt est dictum) respectu plurium nominatus habebit tutelam illius filij. Et ad id probandum congerit plura bona similia: & tamen non adfert istum tex. qui etiam conducit in simili ad illud propositum. Et in hoc articulo reperio multa agglomerata per And. Tiraquel. scriptorem non impigram necnon redundantē, in repe. l. Si vnquam, in gloss. suscepti liberis, à nume. 185. vsque ad numerum. 217. inclusiue, C. de Reuocan. dona. ad cuius copiam cū expeditur recurrendum est: & ad ea quæ tradidi in dicto §. Sed etsi fundum, secūdo not. vbi suppleuntur quæ in præsentiarum in hoc puncto omituntur. vi. ibi.

His notabilibus elicitis ex litera, antequam perueniam ad examinandas oppositiones & dicta Barto. quia litera istius l. est valde intricata, & implicita, necnon scrupulosa, & non expeditur per Docto. distinctim, neque explicitè: operæpretium duxi, eā pro virili declarare: & ex eorum intentione sequendo communia expositi uē eam explicare.

† In versicu. [idem sit.] ibi, [Omnes.] scilicet, qui sunt de his qui potuerūt eligi, id est digni, secundum Ioan. de Imo. Sed ista expositio non bene adaptatur ad hanc literam, quæ in hoc versicu. loquitur in casu vbi commissio esset facta hæredi per verbum volituum: scilicet, volēs. Tamen est vera per id quod gloss. & Docto. dicunt hic in casu versiculi præcedentis vbi fuit facta commissio per verbum imperans arbitrium, vt sic suppleatur ista litera per illam. Melius tamen

exposuisset Imo. scilicet, quia omnes sunt tales, qui potuerant eligi.

Ibi, [Quibus volēs.] supple vel quos putaueris, vel arbitratus fueris, vt cōplectatur litera per extensionem, casum præcedentem: licet diuersimode & respectiue, vt gloss. vult hic in versicu. Offenderint, in secundo dicto, & in verbo. Sic, in primo dicto secundum communia. Ibi, [Neque ulli offerat.] scilicet, moram purgando, iecūdem Dy. & Albe. post gloss. Ibi, [Desunt et sine.] scilicet, postquā hæres fuit in mora eligendi, secundum Docto. post glo. & pbatur ex vltimo dicto istius l. Ibi, [Si omnes potere poterint.] subaudi, prout re vera potuerunt, cū mora esset iam ab hærede commissā. Poterat tamen eam purgare, secundum gloss. & Docto. Ibi, [Cū nulli offeratur.]

scilicet, purgando moram: & sic erat intra tempus purgandi moram, seu offerendi: veruntamen excluditur à facultate purgandi moram per contestationem, vt statim sequitur. Ibi, [Vtique.] supple, verum est, quod legatarius transmittit, & hæres non potest post petitionem legatarij & contestationem hæredis moram purgare, secundum Bald. & Alber. post gloss. Ibi, [Si uno.] si, pro etiam vel pro quia: sed prima expositio melior. Et dic vno petente: scilicet, in iudicio per litem contestationem, secundum Dy. Albe. & Docto. post gloss. quibus cum text. supplendum est, vel etiam lapsō congruo tempore ad moram purgandam etiam ante petitionem & contestationem: quo casu, id est lapsō congruo tempore ad moram purgationem non admittitur ad eā purgandam, vt proximè statim sequitur. Non enim vult iste tex. dicere, quod hoc casu mora sit impurgabilis per solam petitionē & contestationem, & non aliter: sed vult dicere, q. etiam

Emendatū
exposito
Io. de Imo.

si non sit elapsus tempus arbitrariū, non est necessaria contestatio ad prædictum effectum. Et ita intelligo Bar. hic in duobus locis, & Bal. & Rapha. in quantum notant, quod licet post moram omnes vocentur ad legatum: hæres tamen potest moram purgare, & vnum eligere vsque ad litem cum eo contestandam per d. l. Si insulam, ff. de Verbo. obliga. Sed debet intelligi quando tempus arbitrarium nondum esset elapsus ad moram purgandam. Sed quia glo. hic in versic. utiq; sentit contrarium: & Docto. omnes, secundum Raphaë. Ideo in practica obtineret, quod ipsi notant: scilicet, quod in casu istius tex. purgatio moræ daret vsque ad contestationem. Ibi, (Nisi offerat.) istud verbum cū sequenti & sequenti non debet intelligi de oblatione quæ fieri debet ad moræ purgationem: sed de prima oblatione, id est quasi solutione, quæ fieri debet ad moram impediendam, id est non incurrendam. Nam secundum gloss. & Docto. statim post moram incursum competit ius omnib: etiam si hæres constitutus sit intra tempus ad eam purgandam. Et eodem modo exponendum est verbum, (Offerat.) in fin. huius l. positum. Et sic verbum offerre primo loco in hac l. bis positum: primum, in versicu. [Idem ait.] & iterum in versu. [Scenola.] intelliguntur de oblatione quæ fit ad moram purgandam. Sed postea in alijs tribus locis, vbi fit de oblatione mentio, intelligitur de ea, quæ fit ad euitandam moræ incursum: & sic ab ipso initio. Et oblatio non capitur hic pro oblatione reali, prout in l. Iulianus, §. Offerri, ff. de Act. emp. & in l. Acceptam, C. de Vfuris, sed pro electione oblatiua, id est faciendâ per hæredem sua sponte & proprio motu. Quam utroque

casu, id est tam ad euitandam moræ incursum, quam ad purgandam moram incursum, hæres facere tenetur sine aliqua requisitione, vel instâtia, siue interpellatione legatariorum id est, personarum inter quas tenebatur eligere. Et addendum est ad versic. [Planè.] quod non corrigitur, nisi in vno: videlicet, in quantum vult, quod si post moram ab hærede incursum aliqui ex legatarijs, qui per eum eligendi erant, decesserint, nō transmittunt. Sed in alio dicto: videlicet, quod si vnus solus superfit, transmittat ad eius hæredem, litera non contradicit sibi: neque illud reprehenditur per autorem huius l. Nam vno solo remanente, purificata est in co conditio: quia infallibiliter erat eligendus. Et sic etiam ante moram hæredis decedens transmittit, secundum Ioan. de Imol. hic post principium. Quod & ipsum vult Paul. licet non ita expedite in principio. Et tenuit ante ipsos Bald. post Dy. prope si. alle gans bonam & subtilem legem. Si optio, §. de Optio. lega. & idem est de intentione Raphaë. Cu. in textualibus. Et istæ apostilla textuales iuuant apprimè ad intellectum text. præsertim vltima. Et debuissent præcedere ordinatijs notabilia primò elicita ex text. & vltima apostilla est adeò necessaria, quod absque illa vnusquisq; etiam eruditus posset equiuocare & cæcutire in huius l. intellectu.

His decursis contra istum text. opponit Barto. fortiter de l. Si is cui, §. isto titu. vbi est tex. & ibi diximus, quod quando lex facit executionem, nō relinquitur locus purgationi moræ, secundum Barto. & communiter Docto. ibi. Sed hic post moram hæredis in eligendo cōmissam, videtur facta executio p hæc l. quæ statim admittit oēs inter quos nominatio erat faciendâ:

Responso
Bart.

da: & tamen non ideo minus est loc^o moræ purgationi, vt hic est tex. secundum intellectū gloss. & cōmunè, &c. Huic obiectioni respōdet Bar. q. ista l. non facit taliter executionem, q. dominium rei legatæ transeat in hos eligendos: sed per illam transit sola actio personalis ex testamento ad rem legatam petendam. Et ita simpliciter transit Bald. hic. Et hoc idē ante Bar. fortè voluit Dy. in d. l. Si is cui, quem ibi cōmemorat Albe. dum ex ea colligit, q. vbi ius dominij deuoluitur in pœnam, non potest habere locū purgatio moræ: scē vbi ius obligationis. Et licet non alleget hanc l. voluit tamen effectū in casu isto illud membrum exemplificare. Sed Bald. in d. l. Vnū ex familia, §. Sed si vno, §. eo. ponderat illum tex. contra Bart. hic. & ibi respondet diuersificando casum mortis illius cōmissarij, vel legatarij, vel hæredis, qui eligere debebat, post cuius mortē dominij transfertur in eos qui erant eligendi: & casum moræ ipsiusmet debentis eligere. Quo casu dñum in legatariū nō transit: sed ius agendi cōtra hæredē actione psonali. Ita probat tex. hic, in versic. Idem ait dū dicit, Ad petitionem. & in versic. Planè dum dicit, Dandum. ex quo verbo declaratur primū, qd designata actione realē, vt in l. Actio in personā, ff. de Actio. & obliga. Nā ex quo dicit, Dandum. & sic de futuro, dñum transferē dum, vt in §. Sic itaq; discretis, Instit. de Actio. patet q. dñum non erat statim post moram trāslatū: sed solū actio personalis ex testamento. Et qd hic dicit, Datum. dicitur cum dictione, Quasi. improprietas designatiua, ppter ea quod legatum est purificatū statim post moram hæredis, & tamē de nouo erat dandum: & sic restabat dominij translatio.

Ratio est prompta vltra Docto. hic,

quia quando dominium est translatum in legatarium, executio est facta plenè & perfectè. Quando autē sola obligatio personalis est translata, ius non est plenè neq; perfectè acquisitum: quia deest translatio dominij faciendâ, vt in l. Si is cui, §. Differentia, ff. de Acquir. posse. vbi gl. Bart. & Docto. cōmuniter tradunt de vi & potestate dominij, dicentes esse ius plenum perfectū atq; perpetuum. Sed adhuc potest subtiliter inuestigari quid in causa fuerit, q. in l. Si is cui, transfertur in legatariū dñum: sed hic sola actio personalis. Et ad hoc potest dici, q. ibi nō transfertur in pœnā negligētiæ hæredis: sed ex eo q. per eius solutionem voluntariā electio ad eū ptinens fuit consummata in vno casu: vel quia per petitionē legatarij in alio casu electio ptinens ad ipsum legatariū cōsimiliter fuit consummata: per cuius consumptionē & perfectionē totale ius, id est ipsum plenum dñum transfertur ipso iure in legatarium. I. Apud Aufidiū, §. de Optio. lega. Sed in l. ista, electio non fuit cōsummata: sed potius fuit consumpta & perempta ob hæredis negligētiā vel noluntatem: eapropter admissi fuerunt omnes qui eligendi erant per hæredem, qui electionem perdidit. Ideo satis habuit lex eos admitti ad petitionem legatarij, electione propter desidia vel noluntatem hæredis cessante. Nec mirum, si ex quo releuatur in vno, quia omnes in simul admittuntur, in alio aliquatenus onerentur seu grauentur: scilicet, quod in eos dominium non transferatur, quo usq; petierint, ex quo superest hæredi vel executori facultas purgandi moram. Et ex hoc posset vltra Docto. illatiuè dici, quod postquam in hac l. fuisset cōsumpta facultas purgandi moram, ipso iure dominium transfertur. Co-

Illatio ten-
tatiua.

gita. Et sic per prædicta videtur tenē-
dum cum solutione Barto. licet Ange.
de Perig. aliud teneat, concludens
quod iste tex. loquatur de fideicom-
misso vniuersali. Quæ consideratio,
etsi non applaudeat huic titulo, in
quo potissimum tractatur de fidei-
commisso & legato particulari: ta-
men quia hic text. loquitur de trans-
missione, quæ quidem transmissio fit
etiam per fideicommissarium vniuer-
salem. I. Cogi. §. Idem Metianus. J. ad
Trebel. talis intellectus bene procedit:
secundum quem intellectum probat
hic text. quod fideicommissarius
vniuersalis, qui est incertus de certis
cui est restituito facienda sub condi-
tione, si hæres voluerit, vel arbitratus
fuerit, transmittit tale fideicommissum
statim post moram hæredis, qui
poterat eligere, & neglexit illud fa-
cere: quæ mora videtur habere vim
purificationis conditionis volitiuæ.
Quod est singulariter not. ad inter-
pretationem extensiuam eiusdem.
§. Idem Metianus. Nam vt inquit
Pau. hic per istum text. in vers. [Pre-
fenti die.] mora hæredis de conditio-
nali legato reddit purum.

Deinde opponit Barto. ad. fi. de.
§. Optionis, Institu. de Legatis, iun-
cta l. fin. in princ. & in §. Sed & si quis,
C. communia de Legatis, vbi tale le-
gatum optionis videtur non esse cō-
ditionale intra tempus, intra quod
eligere debens potest facere electio-
nem. Quod patet, quia electiona-
rio mortuo antequam eligatur, ele-
ctio deuoluitur ad legatarium: & Bar-
to. soluit eodem modo, vt supra & se-
quuntur communiter Doct. scilicet
q̄ hic loquat, quando electio esset
facta inter personas: ibi, quando inter
res. Rationem diuersitatis facile est
colligere ex dictis Barto. & Doctorū
in contrario.

† Rursus contra contra versicu-
lum, [idem sit sita.] opponit Paul. de
Castr. De. §. Rogo, l. Cum pater, j. eo.
de quo text. licet Barto. hic non me-
minerit, tamen idem Barto. ibi opponit
de isto ad illum, & soluit: & eodē
modo Pau. hic, quod ibi non sufficit
eligere eos, qui non offenderint: sed
requiritur, quod specialiter merue-
rint ob aliquod seruitium hæredi im-
pensum seu exhibitum, de quo ibi
text. loquitur: quia testator habuit re-
spectū & considerationem ad merita
legatarij propter exhibitionem ta-
lis seruitij hæredi faciendam. Nam
in illo casu dixit, [Prout quisque de te merue-
rit.] sed in hac l. non respexit testator
ad certitudinem, vel gradum, vel spe-
ciem meritorum: quia dixit simpli-
citer hæredi vel commissario, [Quos
dignos putaueris.] & digni in genere di-
cuntur, qui non offenderunt testa-
torē. Sed cōtra hanc solutionē, quod
attinet ad dictum. §. Rogo, videtur
text. in l. Testamento centurio, ff. de
Manu. testamen. vbi per testatorem
fuit hæredi iniunctum, vt manumit-
teret seruos, prout quisq̄ eorum me-
ruisset: & tamen dicit text. quod re-
ctē videtur data libertas his, qui non
offenderunt: & sic his qui neque me-
ruerint, neque demeruerint. Delibe-
randum erit super solutione huius
obicitis.

In gloss. 3. in princ. † Hæc gloss.
cum text. probat, secundum Barto.
& Doctor. quod etiam laicus eligens
scienter indignum priuatur eligen-
di potestate. Et ista est communis o-
pi. Doct. hic. Quauis Ioan. de Imo.
hic dubitet propter gloss. in ca. Cum
vos, de Offi. ordi. glo. 2. in princ. quam
etiā adducit Pau. de Cast. hic. Sed cō-
tra illam gloss. tener Panorm. ibi post
alios Doctor. per eum citatos, qui est
videndus. Est tamen aduertendum q̄
Bart.

Relinquitur
deliberandū
super prædi-
cti obitacu-
li solutione.

Bart. non ita generaliter accipit hoc,
prout censura canonica sumit, quæ
disponit, q̄ eligens scienter indignū
ad officium ecclesiasticum priuatur
potestate eligendi pro illa vice, vt in
cap. Cum in cunctis, §. fin. de Electio.
& in c. Quamq̄ eo tit. in. 6. & in l. 2. 6.
tit. 5. Parti. 1. vt intelligamus Bar. vel-
le, q̄ hoc idē locū habeat in eligente
scienter indignū ad officium seculari-
re. Imò non vult extendere hanc glo-
cum text. ad hoc: sed potius dubitat.
Tamen Paul. de Castr. firmat hic idē
in eligente indignum scienter ad of-
ficium seculari remittens ad Bart. in
l. 2. j. de Optio. lega. & idem tenet A-
retin. non referens hic Paul. sed Barto.
in d. l. 2. & in l. 2. ff. de Vaca. munc. in
l. Serui electione, in prin. col. 2. §. titu.
1. & vide. Feli. in cap. Cum olim, post
prin. de Maiori. & obediens. loquen-
tem in proposito materia: canonice
circa istum articulum, & ponderan-
tem illum tex. vltra Doct. vt ipse in-
quit. Tamen contra id quod prædi-
ctum est de officio seculari, videtur
tex. in l. Sextumdecimum, quæ est ea-
dem l. 2. de Vacatione munc. in vers.
[Quem ita.] vbi videtur cōtrarium pro-
bari. Sed tenendo quod. §. proxime
tenui, potest ad illum tex. multiplici-
ter responderi. Et primò, quod ex illo
tex. non satis liquet, quod elector ibi
elegerit indignum. Sed intentio tex.
videtur esse, quod si in perquirendo
aliquem ad officium assumendum
reperit aliquis non habilis, index
dimittit eum, & assumit, vel eligit ha-
bilem: quia nondum alium elegerat:
licet tractauerit de eligendo per viā
inquisitionis personalis, id est inqu-
rendo de habilitate personæ ipsius.

Vel secundò dici potest, quod ibi
præfidi qui elegit, non constabat de
habilitate electi: & sic elegit ignoran-
ter indignum, vt patet ex illa litera.

Vel tertio, q̄ ille electus non erat
indignus vel inhabilis ad officium in-
dignitate vel inhabilitate iuris neq̄
facti, propter eius turpitudinem &
demerita, prout loquitur iura & Do-
ctor. Sed erat inhabilis alia inhabilita-
te facti, propter aliquam iustam cau-
sam impedimēti: quo stante nō pote-
rat vacare officio, ad quē fuerat electus.

Vel quartò, responderi potest (vt
in alio proposito respondet Aretinus
in dicta l. Serui electione, defensans
Barto. alibi) quod ibi præfes ex of-
ficio suo non per viā cognitionis ordi-
nariā remouit electū indignū: & si-
cut ex officio remouit, ira ex officio
potuit idoneū sufficere seu subrōga-
re ob euitandum circuitum, &c. Et
istud est quod ibi voluit Barto. licet
ad aliud propositum in quantum in
hoc nostro proposito in oppositum
ponderat illum tex. & bene, præsup-
ponens electionem factam fuisse per
decuriones, ad quos electio pertine-
bat. Et prædicta responsio Aretini di-
uersimodè adaptata deseruit (vt aliās
dicitur) vtrique scenæ, quæ est ea-
dem l. 2. de Vacatione officij se-
cularis facta de indigno vel inhabili,
vt videlicet in eo distinguatur, an si-
at scienter vel ignoranter, prout in e-
lectione officij ecclesiastici tenet Al-
be. post multa in l. Eum qui certarū,
§. vlti. ff. de Verbor. obligat. quem vi-
plene attingentem istum articulum:
& supple ea quæ. §. proxime dict. sunt
ex his quæ. §. tradidi in. 2. not. istius l.
vbi discussi illud punctum: an in du-
bio præsumatur quis indignum scienter
elegisse, vel minimè: allegando Do-
cto. in l. Si patronus, §. de Cōfir. tuto.

In eadem gloss. ibi, Non est vis. Ex
hac particula. glo. nota, † quod habes
facultatem eligendi vt bonus vir, &
sic inter dignos, si eligat dignum, re-
ctē eligit: etiam si potuisset eligere di-
gniore,

gniolem, & non elegit: quod sequuntur Docto. communiter. Hanc tamē conclusionem intellexit Pet. de Bellaper. procedere in casu istius tex. videlicet, ubi electio fuit data per testatorem: nam aliud esset secundū eum, si electio esset data per legem. Tamē Bald. tenet, q. etiā hoc casu quavis debeat eligere mel iorē. nō propterea vitatur electio: si tātūm de digno fiat. Pau. de Cast. tenet, quōd inspicit an quis sit electus à maiore & saniore parte diligentium, & p̄ualet electio si dignus est: quavis alij sint digniores, vt in c. Quia propter, de electioe. Et idem effectu tenet Ioan. de Imol. hic pereandem decretalem: & saluat Petrum post Bal. quando duo essent electi discorditer à duobus commissarijs: quia vnus eorum esset p̄ferendus: si esset idonior. Et licet hi Docto. loquantur extra terminos istius l. tamen idem p̄supponunt esse in casu isto, ubi vnus tantūm arbitrio electio esset per legem commissā. Quia minus habet dubitationis, ex quo ipso eligente consumatur tota electio. Neq. potest eo casu recurri ad maiorem & saniolem partem: sed ipse solus, vt dixi, complet & perficit electionem. Albe. tamen hic tenet, q. ubi competit alicui electio ex legis dispositione, tenetur eligere digniolem: & non valet electio per eū facta de digno, si alius reperitur magis dignus: secus si teneatur eligere ex dispositione testatoris, vt si quis leget centum aureos pauperibus, quos talis elegisset, non teneatur ille pauperiores eligere: quia (vt ipse ait) electio erat per testatorem ad eum deuoluta: aliter autem esset (vt dixi) si per legem electio concessa esset, vt in l. Si quis ad declinandam, C. de Episcopis & cleri. quam ipse intelligit hic in electione delata à lege. Sed

cetē potius est ibi dispositio hominis principaliter, id est testatoris. Et in quantum tex. ibi loquitur in versu. [Sin autem ampliores.] in pauperiore hospitali eligendo, non est illa dispositio legis principaliter: sed est quadam declaratio transiens ad vltiora circa interpretationem dispositionis testatoris. Et sic Alber. tenet in effectu idem quod Petrus de Bellaper. contra quem tenent Docto. s. relati, videlicet Bald. Paul. & Ioan. de Imol. & ita, vt dixi, est tenendum cum modificatione seu saluatione Ioā. de Imol. quam s. retuli.

Hinc possit inferri, quōd pater hodie habens facultatem meliorandi vnū ex filijs in tertia bonorum parte per leges istius regni, poterit eligere filium, quem maluerit, & eum meliorare in p̄dicta tertia parte, si non sit demeritus: licet non sit meritus, vel magis meritus quā alij filij non meliorati. Nec me latet, quosdam huius regni scriptores alibi tenere oppositum per l. Fœminæ, in princ. C. de Secun. nupt. quæ lex re vera nō accedit ad propositum, ex eo quia videtur transire vltiora exigendo merita in electo. Porro si quando quis debet eligere inter dignos, quilibet p̄sumitur dignus & meritus, vt hic in glo. & per Bald. & sequaces extendentes, vt dixi, istum text. qui loquitur in commissione eligendi facta ab homine, ad commissionem factam per legem: à fortiori ergo idē dicendum in electione, quæ deferretur per legem simpliciter, vt est in casu l. fori, quæ est nona, titu. de las mandas libro. 3. foro. II. per quam perimitur ipsi patri, facere p̄dictam meliorationem vni ex filijs simpliciter & absolute, & eum nominare, vel meliorare, vt in hoc casu probatio meritorum extrinsecorum à filio

Ad materiam meliorationis.

Ioan. de Pala. rub. in re petitione. c. p. vestras.

Lex fori

lio meliorato non sit exigenda: quin potius talis qualitas p̄sumatur in esse tali filio meliorato. Insuper conceditur patri per dictam l. fori facultas meliorandi vnū ex filijs, si voluerit: & sic substantia electionis videtur in voluntatem ipsius collata: ergo à fortiori censebitur in ipsius voluntatem commissā ipsius electionis qualitas, vt quem voluerit, aliās maluerit ex eis eligat: ac si p̄dicta lex fori dixisset, quōd pater possit eligere vel meliorare vnū ex filijs, quemcumque voluerit, vt in primo casu seu responso istius l. & secundum hoc, id est attenda commissione facta per p̄dictam l. fori in liberam patris voluntatem, quæ videtur facta, vt dixi, per verba volitua, possit pater filium etiam demeritum eligere & meliorare: dum tamen demerita concernerent solummodo personam patris: & ipse sciens & prudens eum melioraret. Nam per hoc videretur remississe filio iniuriā vel offensam ab eo sibi illatam, argumento l. Filio quem pater, supra de Libe. & posthu. cum ibi not. per Docto. & sic pater, p̄dictam l. Fœminæ, ad hanc rem perperam allegari per illos.

Istud suadetur apertē ex eo, quōd illa merita, quorum habetur mentio in dicta l. Fœminæ, non intelligantur debere necessariō esse specialia & vera seu realia erga eligentem: sed sufficit ea esse p̄sumpta in genere: si ex aduerso non probetur indignitas in electo: & ita expressim exponit Bald. ibi illum text. Nam dum ibi tex. dicit. [In quem contemplatione meritorū liberalitatis suū iudicium. etc.] inquit Bald. intellige contemplatione meritorum: scilicet, obsequialium: aliās non esset iudicium liberalitatis, sed satisfactionis & compensationis vel

Exposito Bal. ad l. Fœmine.

permutationis. l. Sed et si lege, §. Confuluit, ff. de Peri. heredi. Nam omnis ille in hac materia dicitur benemeritus, qui non fuit demeritus. l. Cūm pater, §. Rogo, ff. de Lega. 2. Hæc Bald. ibi, & in Authē. Lucrum, eo. titu. quem ad verbum recitat Ioan. Fran. à Ripa in eadem l. Fœminæ, in textualibus. 26. quæstione, dicens ita debere intelligi l. Neque adiecit, ff. Pro socio, in quantum dicit, quōd institutiones & legata dantur ob benemerita: scilicet, p̄sumpta, id est quæ p̄sumuntur, non probata ex opposito aliqua indignitate vel aliquo demerito: & consequenter adhuc clarius resultat, illos modernos Hispanienses: scilicet, Ioan. à Pala. Rub. non perpendisse illum textum postquam ordinariam apostillam Bald. non aduerterunt. Præterea ad id quod in superioribus est dictum, quōd is dicitur meritus, qui non demeretur, est tex. in l. Fideicommissa, §. Quamquam, tit. primo, quam Albericus hic allegat, & bonus text. quem gloss. hic citat in p̄dicta l. Seruos, & in huius gloss. proposito vi. quæ dicam in l. Vnum ex familia, §. i. infra eo. super gloss. in versicu. Necessariæ electionis, & hoc est quod per alia verba glo. ista in fine colligit: scilicet, quōd quisq. cēsetur, vel p̄sumitur dignus & bonus & meritus, vt possit eligi per heredem grauatū eligere, tam in casu huius legis quā extra hūc casum quoad aliū effectum: nisi probetur indignus vel malē meritus, seu demeritus: quod multipliciter limita, vt per Fel. in ca. Cū in iure, col. 1. de Offic. delega. cuius quartæ limitationi adde text. no. illam sublimitatem in Authen. de Monachis, §. Si verō intra triennium, versicu. [Attamen sufficit.] colla. 1. quæ cōmēdat Roma. cōsil. 2. 36. & Inf.

S s in

in l. Si prius, col. 14. nu. 43. ff. de Noui ope. nuntia. & ante eos Sali. in l. Si mi norem, col. 2. in versu. Nunquid quod olim fuit, C. de In integ. resti. facit etiam bene tex. de quo in eam rem Doctores non meminerunt in cano. Si Seruus sciens, § 4. distinet.

In glo. vlti. Ex hac glo. elicit Albe. hic vnum satis not. videlicet, quod illud quod pendet ex electione, vel cõfirmatione alicuius est cõditionale, vsque ad electionem vel cõfirmationem, ad quod no. generaliter sic acceptum glo. ista est no. & celebris extra terminos istius text. Ceterum in isto tex. alia etiam ratione impeditur trãmissio legati. quia hæres fuit rogat^o sub relatiuo, quos volueris. Itẽ quos putaueris, quod quidẽ relatiuũ, licet inducat conditionem tacitã, vt per glo. no. in l. Stichum qui meus, §. ti. 1. tamen impedit transmissionẽ, cum talis conditio insurgat ex testamẽto l. Conditiones extrinsecus, §. de Condi. & demon. vbi tradit Bart. Ioan. de Imo. & alij Doctores. & ita notat hunc tex. Ioan. de Imo. hic in pe. no. erit ergo, vt dixi, notabile Albe. menti tenẽdum cum glo. no. huius l. & cũ glo. 1. legis. Si tamen, statim sequenti, extra terminos huius tex. videlicet, vbi hæres rogaret^r declarare vel eligere simpliciter absque conditione explicita, si, vel implicita per relatiuum. Et in quæstione quã Bart. hic ponit, dic vt per Paul. de Cast. vel vt per Imo. quẽ sequitur Ang. de Perig. & eorum intentio videretur esse, quod decisio Bart. in dubio & simpliciter non procedat: sed eo solũmodo casu quo ipse loquitur, id est in proprijs terminis, in quibus format quæstionem: videlicet, quando verba constitutionis nõ possent propriẽ verificari (prout est regulariter & in dubio) nisi in exequutore proprio & vero. Alias autem

prafata decisio Bart. de iure communi, ita simpliciter & absolutẽ sumpta non procedit.

Vnum duntaxat dubium ad istius l. condimentum non est omittendũ: videlicet, an huius l. dispositio habeat etiam locũ in fideicommissu vniuersali hæredi per testatorẽ iniuncto, vt restituat hereditarẽ vel partẽ hereditatis cui velit. Et hæc dubitatio differt ab eo quod hic dicit Ange. de Perigl. quem supra proximẽ retuli: quia ipse loquitur in casu istius l. vbi hæres fuit rogatus restituere vni incerto de certis: sed dubitatio hæc versatur, vbi rogatus fuit restituere simpliciter cui vellet: & in hac quæstione Barto. in d. l. Lutus, §. In testamento, supra tit. 1. præsupponit, quod eiusmodi relictum valet: tamen quod hæres grauat^{us} non potest restituere in capaci re spectu testatoris. De quo miratur ibi Ange. de Peri. tenens contrariũ: imò quod tale relictum sit captatoriũ: & concludit, quod etiam hoc casu videatur rogatus restituere piã causã, allegans l. qã. And. alibi, & Bald. in d. l. Executorem eo loco, quem. §. citati & retuli, eum tradere de intellectu ¶ capi. Cũ tibi, de Testamen. de quo dixi in l. Si quis Titio, §. isto titu. & quod ibi fuit dictum & conclusum in proposito illius decretalis in institutione, idem dicit Ange. de Perigl. in fideicommissu vniuersali esse tenendum in proposito istius dubij. Sic itaque isti casus patificatur, Institu quẽm volueris, & sic incertum de incertis: & Restituas cui volēs: & da pauperibus: & Facio te exequutorem, absque institutione, id est non instituendo eum. Nam in his omnibus & similibus casibus habet locum text. in dicto cap. Cũ tibi. Secũs si dixisset, Restituas, quib^o volēs ex cõsanguineis, vel ex libertis: quia

Ad. c. cõtribi
exemplifica
tionẽ.

quia nõ est captatorium: & habet locum iste tex. secundum intellectum Angel. de Perigl. Est ergo differentia inter institutionem & fideicommissũ vniuersale: quia institutio facta de aliquo incerto de certis, vt instituo vnũ de meis libertis, aut cõsanguineis, quẽ Titius volet, vel eliget, est captatoria, vt in l. Illa institutio, §. de Hære. institu. & tradidi abundẽ in l. 1. §. eo. & inter fideicommissũ vniuersale relictum incerto de certis vt hic: quia non est captatoriũ. Imò bene valet secundum Ange. de Perig. Et ratio est in prõptu: quia primo casu substãtia dispositionis confertur in voluntatẽ alterius: quam ita cõmittere non licet. Secũdo autẽ casu sola electio vel declaratio videtur cõmissa, quod quidẽ iuribus apertis facere licet, vt in l. Vtrũ, §. Cũ quidã, j. de Rebus dub. & tradit Bald. hic. i. no. & quẽ ipse dicit, potest etiam adaptari ad fideicommissũ vniuersale, secundũ eiusdẽ Ang. intellectũ. Et hæc satis in hac not. lege, quam in lectione matutina sedis meæ primaria ter sum interpretatus, & in ea discutienda (vt par erat) insudauit, quo apertim intelligentias textuales. Et re vera absque his quã. §. tradidi, non potest adamusim lex ista percipi: etsi omnium scriptorum qui me præcesserũt (absit verbo inuidia) commentarij dispiciantur, seu discutiantur, versentur, & examinentur.

Summarium.

Communis sententia, quod licet testator possit rem heredis ut propriam legare, non tamen transte in legatarium illius rei dominium ipso iure, sicut transte dominium rei ipsius testatoris ab eodem legato: tamen si res legata esset communis testatoris & heredis, bene transte: ad quod tex. iste subtiliter inducitur. Quid autem sit talis res legata esset communis testatoris & extranei tangitur hic succintẽ, & in discursu uerborum absq; resolutione: ideoq; delibandum erit super hoc puncto.

² Dominium rei heredis licet non transferatur. statim post mortem testatoris eam legantis in ipsam legatarium, prout oranes Doct. concludunt, tamen illud intelligitur, nisi res legata esset communis testatoris & heredis.

L. Is cuius.

IS cuius in seruo proprietatis erat, fructuario hære de instituto, alicui cum seruum legauit, non potest hæres dolimale exceptione vtj, si legatarius vendicare seruum velit, nõ relicto hæredi usufructu.

Ista lex Is cuius summatur vt per Barto. & Docto. hic. Ex eaque notandum est secundũ Ange. de Perig. & est de aliorum scriptionum, maximẽ Pan. de Cast. intentione & præsupposito, quod licet testator legãdo rem videatur dũtaxat legare ius, quod habet in re, non autem ius alteri competentis in eadem re. l. Serui electione, §. vlti. §. titu. 1. etiam si tale ius quod testator habet, esset morte perituum, vt est usufructus, vt in l. Si domus, §. fi. eo. titu. vbi Barto. & alij Docto. notant, & quod per illum tex. dicit Bal. singu. in l. Cũ virum, C. de Fideicõ. ad fi. & ad idem solet allegari l. Quid in rerum, §. 1. eo. titu. de Lega. 1. quãuis non bene probat: quia loquitur in casu claro, id est, quãdo solus usufructus fuit legatus per usufructuarium. De cuius tamen text. intell. videndus est Alexand. consilio. 9. volu. 2. & Aretinus consilio. 260. Ad idem clarior tex. in l. Vxor patruj, C. de Lega. quarũ legũ regula. pcedit etiã in contracti

contractibus, vt tenet Aretinus per illum text. in l. Si seruum, §. Item si homo, ff. de Verbor. obligatio. & tradit Decius consilio. 187. colum. 2. quanuis non meminerit Areti. vbi supra. Idem ante istos tenet notabiliter Bald. de quo fecit mentionem Aret. in dicto. §. Item si homo, in rubrica, C. de Contrahen. emptio. 6. quæstione: cuius etiam non meminit Decius in illo consilio: allegat tamen Bald. in alijs locis cum alijs remissionibus: & inter alia allegat eundem Bald. in l. Cum alienam, post prin. C. de Lega. vbi notabiliter distinguit inter contractus lucratiuos & onerosos: & vide in hoc proposito notabilem decisionem Bald. in l. 1. C. Si pignus pig. dat. sue. & in l. Rem quam, C. de Iure dot. & Angel. in l. V usufructu, §. Solut. matrimo. Soci. consilio. 66. incipiente, Visa donatione, col. 3. versic. Et in specie, volumi. 3. Tamen fallit (vt ad concludendum notabile redeam) nisi illud ius, quod testatori deerat, esset hæredis: quia in dubio testator intelligeretur legare illud ius etiam cum iure proprio: & etiam si morte esset finibile, vt probatur hic, & in l. Cum filius, §. Dominus, j. eo. cuius ratio de sumitur ex l. Vnum ex familia, §. Si rem, in ratione sui, j. isto titu. & intelligunt Doctores communiter in prædictis locis, & hic post gloss. istam l. procedere in seruitute personali vsu fructus, vel vsus, vel si. Secus in realibus, secundum Paul. de Castr. & Docto. in d. §. Dominus. Ratio differentie elicitur ex dicto. §. Dominus: scilicet, quia vsu fructus est portio ipsius rei, vt declarauit in l. Lutio, supra eo. non autem aliarum seruitutes reales: & ideo testator legando proprium fundum seruitutem fundo hæredis, non videtur legare seruitutem realem actiue hæredi in fundo competetem.

Quam rationem sentit hic declarare Paul. de Castr. sed quia non declarat perfecte: ideo dic, quod seruitutes reales actiue consideratæ non sunt partes prædiorum: cum sint eorum qualitates vel accidentia, vt in l. Quid aliud, ff. de Verbo. significatio. & in l. Seruitutes, mag. in prin. ff. de Seruitu. titu. gene. & sic in effectu videtur testator legasse prædium proprium seruiens prædio hæredis cum eadem qualitate seruitutis passiuæ prædio legato inherenti respectu legatarij, & seruasse hæredi ius seruitutis reale actiuum prædio suo debitum. Quia cum (vt prædixi) illa seruitus actiua prædio hæredis actiue inherens non fuerit pars prædij legati seruiens, impossibile est, quod veniat appellatione fundi legati: & ita clarificatur ratio huius subtilis legis.

Deinde ex hoc tex. ultra Doctorem potest notari, quod licet dominium rei hæredis non transferatur statim post mortem testatoris eam legantis in ipsum legatarium, prout omnes Doctores concludunt contra gloss. ibi in l. 2. in parte, In rem actiones, C. communia de lega. vt ibi tradunt Corneus & Iaso referentes autoritates glossarum & Docto. in contrarium: & Barto. & Doctore. post gloss. vbi allegantur aliarum gloss. eidem gloss. similes: itidemque aliarum contrariarum ad gloss. in dicta l. 2. tamen illud intelligitur, nisi res legata esset communis testatoris & hæredis. Quod probatur ex hac l. hoc modo inducendo ipsam. Nam hic non ex eo solo quod vsu fructus fuerat confusus per aditionem hæredis, idem hæres volebat restitui vsu fructum per modum exceptionis. Non enim hic confunditur: quia antequam hæres fiat dominus per aditionem, translatus, est ipso iure in legatarij dominium totius fundi à morte testatoris

Inductio l. istius l. pro comuni.

statoris vt sequitur: sed ex eo quod in legatarium fuerat translatus totus fundus pleno iure, videlicet quoad dominium directum & vile, hæres nolebat tradere fundum legatario: nisi prius sibi denuo constitueretur vsu fructus, quem antea habebat. Et istum intellectum sentit Bart. in eodem. §. Dominus. 3. opposit. in fin. ver. & ibidem Ioan. de Imo. clarius in secundo textuali, coniuncto ultimo not. & ibi Pau. de Cast. in versu. Perinde, &c. quanuis in præsentiarum sese in hoc puncto non declararet, quod est not. Nam Bar. & Doct. in d. §. Si rem, fatentur: quod si testator legat rem hæredis, res debeatur legatario: dominium verò ipsius, non transferatur in eum, non tamen declarant, an transferatur dominium in legatarium hoc casu: scilicet, vbi legatur res communis testatoris & hæredis: & tamen per istum tex. vt. §. inductum, dicendum est quod sic, prout & tenet Barto. in prædicta. 3. oppositione. Sed si fundus esset communis cum extraneo, videtur dicendum, prout dicitur in prædicta l. Serui electione, §. fin. §. titu. 1. vt distinguatur, an dixit meum, vel non dixit. Sed ista distinctio tendit ad aliud, non autem quoad translationem dominij, quæ illo casu non est possibilis. Intellego tamen istum tex. quod dominium illius iuris personalis transit in legatarium. Sed proprius loquendo, dominium vile ipsius rei quod erat hæredis transit cum proprietate quæ erat testatoris, post cuius mortem è vestigio ex vsu fructu formali transit in causalem: & fit quedam consolidatio adinuicem, reuocabilis tamen: quia si hæres postea repudiet, fingitur retrò vsu fructus non consolidatus, neque translatus in legatarium: & restituitur hæredi: & remanebit prout antea erat formaliter.

duntaxat cum ipso hærede, prout in simili dicitur, quod quando legatarius repudiat, fingitur res legata fuisse hæredis à principio, vt in l. Si tibi homo, §. Cum seruus, §. titu. 1. Et in hoc videtur stare istius l. difficultas, quæ quidem remanet nisi fallor ex prædictis resoluta. Cætera suppleda sunt ex his quæ traduntur in dicto. §. Dominus.

Summarium.

In legato alternatio duarum specierum non potest fieri per legatarij transfusio dominij in hæredem ipsius decedentis ante talis legati agnitionem. Ratio duplex hic subnectitur, secunda prima declaratoria.

Vbi legatum non est proprie & striete alternatiu, prout in secundo casu istius l. est effectus unius legatum non autem censetur plura legata. Communis per istum tex. contra glo. in l. Lutio supra eodem.

L. Si illud.

Si illud aut illud legatum sit, vnus legatum est. Si sub contrarijs conditionibus aliud atque aliud legatum est, vnum legatum esse arbitramur. Neque refert hæredum, & eorum quibus legatum est, diuersas personas esse, veluti si ita legatum est. Si Nerua Consul factus erit, Titius hæres Attio det fundum. Si non erit Nerua Consul factus, Seius hæres Meuius centum dato.

Hac l. solummodo occurrit notandum id, quod per eam tradit Angel. de Perig. hic post Bald. dicēs, quod ex eo quod

quod hinc dicitur, quod legatum alternatiuum plurium rerum etiam a pluribus grauatis, ite & pluribus honoratis relictum, est vnicum & non plura. Colligitur ratio, quare in legato alternatiuo non fit transmissio alternatiua dominij ad hæredes honorati ante electionem, quæ est: quia plurium rerum legatarum dominium non potest transmitti, cum vna sola res sit legata, & illa est incerta. Ratio rationis, quia translatio, dominij secundum Bald. est quædam executio, quæ non debet fieri in vtraque re, sed in altera dumtaxat, vt hic per eum: & consequentia desumpta de rebus ad personas, videtur idem dici posse in casu l. Cum quidam. 2. versic. [idem ait] 6. §. eo. ad comprobationem opi. Barto. ibi scilicet, quod non fit ibi transmissio dominij in personas quæ erant eligendæ per hæredem: si hæres fuit in mora: sed fit dumtaxat transmissio iuris vel obligationis personalis. Cetera quoad hoc punctum dic vt per Docto. in l. Si quis seruum, §. 1. & in l. Lutio, §. eo. vbi reprehendunt gloss. per hunc tex. Nam gloss. ibi videtur voluisse, quod vbi legatum non est propriè & strictè alternatiuum prout est istud in secundo huius l. casu (quod potius est subrogatiuum prout Bald. inquit post Petrum ibi, vt pote factum sub diuersis verborum conceptionibus) quod censentur esse plura legata. Sed gloss. illa in prædicta l. Lutio, reprehenditur per Docto. communiter, vt dixi, per hunc tex. cum gloss. Quia imò in effectu tale legatum censetur esse alternatiuum & vnum: quia non potest in idem tempus concurrere, quum sit relictum sub duabus conditionibus ab inuicem contrarijs & repugnantibus, vt ibi Bald. inquit. Vi l. Si seruus legatus, §. primo. & l. Si quando, §. fin. 3. titu.

primo. Non occurrunt alia dicenda in hac l.

Summarium.

- 1 **M**utatione personæ, mutatur qualitas priuilegiata ac denominatio legitimæ: vide infra nu. 6.
- 2 **I**ntelligentia & declaratio ad tex. in §. Sec. nostra, versic. Ita sine onere, de success. liber. in Insti.
- 3 **G**rauenen legati vel fideicommissi simpliciter & impersonali per testatorem relictum in dubio censeri debet: hæredi vel hæredibus iniunctum, ab his pro quota cuiusque parte implendum.
- 4 **A**ccidentia (quæ est etiam Philosophi maxima) è subiecto in subiectum migrare nequeunt. Non entis nullæ sunt qualitates: quod est etiam Philosophicum theoremata.
- 5 **C**essante rei effectu, ex consequenti ipsius rei non men. consistere debet. vide supra nu. 1.
- 6 **Q**uod de legitima patrono debita in hac l. tradit, ad legitimam filij non abs re per Docto. in presentiarum produciuntur.
- 7 **C**omprobatio grauaminis legitime apposti per eum cui debetur, quomodo libet post mortem illud apponentis facta astringit eum ad ipsius implementum: subijciunturque decisio quæ estionis asidua.
- 8 **E**xclusus ab universo à particulari etiam sub eodem inclusio propellitur.
- 9 **P**er simplex silentium filij grauati in legitima non inducitur approbatio talis grauaminis.
- 10 **F**ilius consentiens exheredationi de eo per patrem sine causa legitima facienda vel factæ, etiam eodem patre uiuo, præcludit sibi ipsi uitam agendi contra eiusmodi testamentum: attestante communi glo. & Docto. in calculo.
- 11 **Q**uod omnino nullum est per approbationem expressam ualidari potest, ut ex nunc sumat existentiæ: non autem ut ex tunc. i. retrò ad exordio hoc est ab ipsius actus nullius confessione.
- 12 **I**n intellectu ad l. Quoniam in prioribus, C. de Inoff. testa. ut procedat in reuocatione grauaminis ipso iure respectiue & personaliter quoad eum solum cui legitima, quæ fuit grauata, debetur acceptantem: non autem quoad alium, vel quo. d. eundem repudiantem ipsam legitimam. Sicque talis grauaminis appositio non est simpliciter & absolute nulla: sed dumtaxat quoad quid vel respectiue.
- 13 **Q**uod habetur pro tali secundum quid & non simpliciter, non est propriè & uerè tale.
- 14 **Q**uasi, dictio est nota improprietatis prout & dictio, quodammodo.

Haud

- 61 **H**aud inconuenit unum eundemque actum respectu unius personæ censeri ualidum, & alterius respectu inualidum præsupposita talis actus ualiditate, ut est in proposito appositio grauaminis in legitima. Subditurque deinde legis cuiusdam Partitæ prædicatione.
- 17 **A** patroni legitima ad legitimam filio debitam tenet sequela affirmatiue: & quidem à fortiori. Nec mirum, quia arguitur de minori ad maius.
- 18 **A** legitima filij ad legitimam patroni affirmatiue, ut pote de maiori ad minus consequentia non ualet.
- 19 **A** legitima patroni ad legitimam filij negatiue consequentia non tenet, ut pote de minori ad maius negatiue.
- 20 **A** legitima filij ad patroni legitimam ualet negatiue, ut pote de maiori ad minus negatiue. His quatuor pronuntiatis quæ innotuntur maximis Dialecticis Topicorum, resoluitur examusum iste inuoluitus argumentationis unius legitimæ ad aliam in quo iuris prudentum commentarij locorum Dialecticorum expertes paralogizant, falluntque, et falluntur.
- 21 **I**n legitima potest dari per patrem filio uulgaris substitutus: sicque talis datio non reparatur grauenen quoad filium. Sed potius promisso quædam quoad patrem, ut filio omittente hæredem habeat.
- 22 **D**eclaratur hic cum appositæ, tum uerè contra crebras Docto. allegationes. §. Quod uulgo, l. Si posthumus, ff. de Libe. & post.
- 23 **I**ntellectus & explanatio ad l. Sextilianam, ff. de Lega. 3. ultra scribentium traditiones.
- 24 **T**ollitur obex non quidem mediocri, qui possit subesse aduersus prædictam communem sententiam & in legitima apponi potest uulgaris substitutio.
- 25 **T**ransmissio ex potentia sui tatis est generalior cum ratione temporis, tum ratione personarum alij specibus transmissionum, ut pote fauorabilior est eadem.
- 26 **I**nterese longioris uitæ actionis non est in consideratione.
- 27 **N**on dicitur quis alium grauare utendo iure suo permissio seu potestatio.
- 28 **L**egitima sola non transmittitur ex potentia sui tatis per filium ad ipsius hæredes: sed ex quadam propria & ingenta natura transmissionis ipsius legitimæ: tamen, si iuncta fuerit alij bonis hereditarijs, bene transmittitur ex eodem sui tatis capite.
- 29 **I**ntellectus l. 9. titu. de lras mandas, lib. 3. fo. ll. una cum restitutione l. 18. in ll. Tauri, ut loquatur solummodo in substitutione fideicommissaria: item & in conditione affirmatiua inijciente grauame, non autem in negatiua consistente in sola uoluntate potestatis filij cuius legitimæ adijcitur.
- 30 **D**istinctum inter grauenen adiectum legitimæ in

quæ est datus substitutus uulgaris, & adiectum legitimæ filij non habentis substitutum sed coheredem: nam primum non transit ad substitutum a iura per filium legitima: secundum autem transit ad coheredem in eodem casu, id est præsupposita præfata aditione legitimæ.

31 **V**bi per legem aliquid inducitur in fauorem altius intelligi debet illo peiore: nisi inducatur uel ad eum deuoluatur, eò quia actus per quem deuoluitur sit nullus mero iure ex defectu forme: quia tunc etiã ante declarationem uoluntatis eius in cuius fauore illud inducitur actus erit funditus & ipso iure nullus, ut est ius dicendi testamentum nullum ob præteritionem filij in potestate eidem delatum uel deuolutum.

32 **V**bi priuilegium conceditur rebus propter personam, mutatione personæ extinguitur.

33 **E**x mutatione personæ fit mutatio qualitatis patrimonij.

34 **S**i laicus transferat ius patronatus in ecclesiam, uel monasterium, uel aliam personam ecclesiasticam, cessat natus in quem fit eiusmodi translatio habet tempus semestre ad presentandum iure proprio, ut habet patronus ecclesiasticus.

35 **R**es perueniens ad manum exempti potitur priuilegio exemptionis.

36 **R**es quæ fuit maiorum uel diti retrahibilis per propinquiores consanguineos ex iure prothomixeos legitime regiarum autoritate si semel uel diti extraneo & lapsu nouendio per eundem uel diti alteri, cessat retrahitio.

37 **C**essat etiã idem ius retrahendi, quod alijs proximiori consanguineo cõpeteret, si alter consanguineus dñs rei patrimonialis ingressus fuerit religionem, & monasterium eandem rem extraneo uendiderit.

38 **Q**uod in hac l. deciditur de transtu grauaminis iniuncti legitimæ patroni, quod per Docto. extenditur ad legitimam filij naturalis & legitimi, procedit etiã in legitimam filij arrogati eiusdemque in illa grauati.

39 **L**egitima regulariter est pars quota bonorum uel successione: non autem hereditatis neque: hac l. cõtrariu probatur: quicquid dixerint nonnulli relegendes nouissimi in presentiarum. Quis occasione discutitur hic optime quod attinet ad ipsum prædictum huius l. intellectum.

40 **A**n hæres patroni in casu istius l. uel hæres filij alijs instituti & grauati in eorum legitimam tenentur subire tale grauenen discutitur hic affirmatiue & concluditur, quod sic cõtra Pau. de Cast. & Repha. Cu. & mebratim articulus subdividitur in casus.

41 **R**etractatur quædam inductio facta per quosdam nouissimos de prædicta decisione Pau. de Cast.

42 **V**bi legatarius uel fideicommissarius aliqua ratione grauari non potest per testatorem, à fortiori ne que poterit grauari illius hæres.

L. Cum patronus.

Cum

CM patronus ex debita parte institutus fideicommissum ab eo relictum præstare non cogatur, si omiserit institutionem, vtrum qui eam partem vindicat, eodem modo retinere, an verò præstare debeat fideicommissum? & magis est deberi fideicommissum: quoniam quod illius personæ præstatur, hoc nequaquam ad alium pertinere debet.

Summa duplex Bald.

Summatur per Bald. in hæc sententiam duplici summa. Grauamen quod in legitima alicui iniungitur, et si quoad eum cæsendum sit nullum, est tamen validum quoad ipsum, cui accrescit. Sicque qualitas personalis priuilegiata personam eius non egreditur: cuius contemplatione priuilegium sibi à lege conceditur.

Notat idem Bald. ex hac l. onus quod legitimæ imponitur, esse tanquam pro non scripto: & sic quoad quid, id est quoad eum solum cui debetur legitima. Ideoque si talis legitima ab eo repudietur, transit ad cohæredem vel substitutum cum eodem onere implendo ab eoad quem eorum talis legitima deuoluitur. Nam ob mutationem personæ, mutatur seu variatur in talibus bonis qualitas & denominatio legitimæ. Ex quo enim patronus debet habere legitimam à lege sibi designatam, omni onere, omni que grauamine exutam & liberam, quo defuncti grauamen appointis voluntas non maneat illusa: sed potius vt melius possit effectui mandari cohæres vel substitutus, ad

quem iure accrescendi vel substitutionis defertur: debet subire atque agnoscere grauamen iniunctum patrono vocato ad talem legitimam sibi debitam, quod ille subiturus fuisset si in legitima posset grauari, vel grauamen ei perpetam impositum per eundem agnosceretur. Et, quod est fortius, idem dicendum erit, si patronus legitimam sibi debitam, in qua fuisset institutus à liberto, agnosceret. Nam & hoc casu eiusmodi onus tali legitimæ appositum esset implendum ab alio vel alijs cohæredibus, quibus legitima non debetur: sed acceptauerunt suas partes institutionum, vt probatur singulariter ex. §. Sed nostra, ppe fin. in illis verbis, *ita sine onere ut neq. liberis liberti libertani ex ea parte legata vel fideicommissa præstetur: sed ad cohæredes eorum hæc onus redundat.* Insti. de Successi. liber.

2 Qui tex. licet loquatur in patrono præterito, cui erat onus iniunctum: idem tamè est si fuisset institutus, & agnouisset legitimam in qua institutus fuisset: cum per bonorum possessionem contra tabulas, quæ in id tali patrono præterito datur, legitima ipsi ipsam euincitur, & eam ab omni onere immunem etiam agnoscit: sicque ad paria iudicantur, patronum à principio fuisse institutum in legitima, & eam agnouisse, vel eundem à primordio præteritum fuisse, & post testamenti contratubulationem & euictionem legitimam eam etiam agnouisse: quando vtroque casu grauatus esset. Quæ est illius eiusdem tex. in §. Sed nostra, propria & aperta intentio, dum ante verba. s. recitata inquit, idè esse vbi minus legitima à liberto fuisset patrono relictum: & sibi supplere tur. Nam vtroque casu id est quando patronus esset præteritus, & grauatus: item & quando esset institutus in minore portione, quam esset ipsa legiti-

Qualitur in teligat. ex. in. §. Sed nostra. Insti. de Successi. liber.

ma quæ est sibi supplenda, consimiliter patronus grauaretur: sicque pariformiter tertio casu prænotato: scilicet, quando esset institutus in solida legitima, & eam agnouisset: itemque esset aliquo onere grauatus. Nam omnibus his tribus casibus, in quibus agitur de acceptatione patroni, grauamen eidem patrono iniunctum rediret ad cohæredes per eosdè implendum, siue exequendum. Qui casus (vt dixi) sunt in terminis fortioribus, quæ sit decisio istius. vbi patronus in parte sibi debita, id est, legitima institutus datus ei alijs vel alio cohæredibus omisit: qui non est casus ita dubitabilis, prout sunt alij tres casus prænotati, vt ibi dixi. Sed hic summopere aduertit oportet, quòd in prædictis casibus vbi patronus institutionem legitimam onerata agnosceret simpliciter, i. absque onere, vel onere speciatim ab eo repudiato: ita demum tale onus transiret ad cohæredes vel cohæredes: si tale grauamen esset realiter appositum. Veluti si testator liberus dixisset, volo de legitima seu de parte debita patrono dari Titio cætum, si aut dixisset simpliciter & impersonaliter detracta partis debita, in qua fuisset patronus institutus mentione volo dari aut solum Titio centum: quo casu censetur, omnes hæredes, inter quos ipsum patronum grauare. l. Si seruus legatus, §. Qui Marгарitam, versic. [Non autem.] s. tit. 1. Tunc enim. i. his casibus & similibus procederent. s. dicta. s. q. onus sic iniunctum incumberet soluendum hæredi, vel cohæredibus patroni: diuersimodè & respectiue tamen. Nam in primo exemplo ex duobus prænotatis onus adiectum legitimæ patroni transiret de per se ad cohæredes: in secundo autem transiret vnà cum onere ad eos spectate proportionaliter, id est pro eorum portionibus, pro quibus seu

pro quorum rata censentur grauati per talem grauaminis iniectionem simplicem & impersonalem. Sed idè iuris vtroque casu: quia tales cohæredes vno vel alio modo tenentur ad grauamen, quod concernebat patronum. Non est itaque vlla inter hos casus dissonantia quoad iuris ministerium. Secus tamen (vt præmissa prosequar) si ipsi patrono grauamen eius modi esset personaliter iniunctum, cum necessariò referatur ad ipsam legitimam, ex quo nihil aliud fuit sibi per testatorem relictum. Nam hoc casu si postea patronus agnouisset reiecto expressim vel silèter grauamine, tale grauamen sic ei iniunctum non esset implendum per cohæredes, quod est summè notandum ad prædictum. §. Sed nostra, in verbis. s. recitatis: cum re vera ille text. non possit verificari in grauamine personaliter seu nominatim iniuncto ipsi patrono, cui erat pars debita, id est legitima relictæ. Nulla enim rone, ex quo legitima est agnita, tale grauamen, quum sit accidens vel qualitas, vel ipsius hæredis in legitima, instituti, vel ipsius legitimæ, potest in alios cohæredes non grauatos migrare, vel facere transitum.

4 Accidens siquidem neque ratione naturali, neque ciuili possunt migrare vel decurrere de subiecto in subiectum. l. Vna, §. Ne autem, C. de Cadu. tollen. vbi Bald. de ea re (prout & aliàs de similibus naturalia tangentibus) eleganter differit post Philosophos, signanter Aucroim: & notant Inno. & Docto. loquentes de hoc iuridicè per illum tex. in cap. si ad si. de Offic. de leg. Siue ergo grauamen fuerit adiectum personæ patroni, siue ipsi legitimæ, secundo diuersa exemplis, si prærelata, patrono in legitima instituto adeunte non potest transire in alias personas cohæredum: si-

ue etiam esset adlectum, ipsi legitima, quæ remaneret apud patronum per acceptationem, quam fecit, & cõsimiliter non posset migrare ipsum solum grauamen de subiecto, id est, de legitima in alios cohæredes ad quos legitima non peruenit: neque in eis fuit repetitum per testatorem. Et prædictam restrictionem, quantum ad non adapter ad dictum. §. Sed nostra, videtur tenere Raph. Cu. hic in istius l. proposito. Et licet postea dicat, videri eam esse diuinationem: re vera tamen non est: cum satis probetur, argumento l. Celsus, §. Quod alciuius. j. isto titu. & eius quæ tenet Bar. in l. Licet Imperator. 2. oppositione. s. titu. 1. & ibi latiùs & clariùs de hac re tradit Iaso, nu. 31. cum sequentibus post alios Doctores. ab eo ibidem relatos, præmaximè quia in casu prædicto, id est vbi hæres quasi creditor legitima, qui fuit grauatus, agnoscit legitimam absq; onere vel grauamine, tale grauamen quoad ipsum, vel ipsi soli in intuitu, vt prædicti, ab ipso initio est ipso iure nullum. Si nullum, ergo non potest migrare in alium, ¶ quia non entis (quod est ipsum grauamen nullum) qualitates non sunt considerabiles, vt est maxima Philosophica, qua plures II. innuntur, vt est l. 2. vbi hoc notant Bar. Bald. & Albe. ff. de Vusufruct. & l. Eius qui in prouincia, versic. antepen. ibi, [Quoniam non possunt uideri bonorum possessorum esse qui animum possident non habuerunt.] ff. Si cert. petat. vbi cõmuniter in id notant eum tex. Doct. & speciatim Decius post eos, vbi alia ad eandem rem allegat. Redeundo præterea ad id, quod cõp. dicere in huius notabilis princi. Probatur ex hac l. secundum Bald. ¶ quod legitima semel repudiata ab eo cui erat debita perdit officium: aliàs effectum legitima: & con-

sequenter nomen ipsius. Argumento l. A nullo, C. de Forijs, & assumit nomẽ hereditatis, id est partis quot. ipsius. 7 ¶ Et subdit hic idem Bald. idem esse in legitima filij, & sequuntur alij scribentes hic: scilicet, Pau. de Castr. Floria. & Ang. de Perig. hic. Et expendendum est, q. Bald. loquitur cautè, dum dicit, q. tale onus est pro non scripto respectu eius cui adijcitur: & sic respectiue vel secundum quid, non absolute & simpliciter. Et probatur ex illis verbis istius l. [Non cogatur.] quasi dicat, ¶ q. grauamen bene potest imponi mero iure, & valet ipsius impositio à primordio respectu patroni vel filij instituti in legitima, cuius personæ apponitur: quantum ob privilegiũ vel intuitũ specialem personæ illius tale onus non cogatur subire. Et sic ex text. isto à contrario deducitur, q. patrono vel filio siue expressim, siue silenter comprobante appositionem talis grauaminis, puta vel perfoluendo illud, vel incipiendo illud soluere: etiam si acceptasset legitimam: & sic legitima non transisset ad cohæredem, sed maneret apud eum, idem filius vel patronus sic grauatus tenere tale onus vel grauamen adimplere, vt est prædictum: quanto magis si illam repudiasset, vt in casu directo istius l. Ad quod etiam facit in simili tex. cum gl. in l. Non dubium, §. 1. C. de Testa. & in l. 2. C. de Fideicom. cū his quæ illic tradunt Doctores. Ex quib⁹ inferri potest ad vnum notabile ac quotidianũ (quæ fuit quæstio iandiu ventilata) videlicet, si pater iniunxit grauamen filio suo in legitima, vt puta q. eã restitueret filio ipsius primogenito post mortẽ: item & grauauit illũ eundem nepotẽ & filij primogenitũ cõsimiliter eandem legitimã filio etiã suo primogenito post mortẽ restituere: & sic gradatim oneravit descen-

Nota

Quæstio notanda, & quotidiana.

Resolutio.

descendentes in infinitum, vt sæpe asolet fieri per ascendentes testatores: cui quidem grauamini filius primi testatoris expressim consensisset: an stante eiusmodi cõsensu, tale grauamen valeret in ipso filij præiudicium, necne? In qua dubitatione resolutiue videtur dicendum, q. si filius primo loco in legitima parte sibi debita grauatus agnouit eiusmodi grauamen expressim vel tacitè seu re ipsa post mortem patris: tunc sibi præiudicet: non autem cæteris descendentes subsequentibus per primum disponentem eodem modo grauatis. Cui resolutioni suffragatur text. in l. Filio præterito cum gl. ff. De iniurto rupto. vbi per approbationem tacitã testamenti, in quo filius in potestate fuit præteritus factam post patris obitum eo abstinente hereditate paterna, excluditur à iure dicendi tale testamentum nullum. Ad quod l. illa est singul. & non alibi, secundum Imol. ibi, col. 3. quatenus loquitur in approbatione tacita. Idem & à fortiori dicit esse tenendum in expressa eiusmodi testamenti approbatione Paul. de Cast. ibi. ¶ Si enim filius in casu illo per alterutram ex prædictis approbationibus vel expressam vel tacitam excluditur ab vniuerso iure, id est à tota hereditate: multo à fortiori excluditur in casu de quo agimus à parte: quin potius à parte partis ipsius, quæ sibi adimitur de ea legitima per impositionem grauaminis in legitima, & agnitionem vel approbationem illius ab eo factam. Argumento l. Que de tota, in prin. ff. de Rei vendi. & l. Si quis cum totũ, ff. de Excep. rei iudi. facit l. Iurigenitiũ, §. A deo, vers. [Si igitur.] in prin. ff. de Pactis, & in ratione quã postea Iuriscõsultus his verbis ponit. Nã si res potest in totũ tolli, cur non & reformari? Ad idem l. Videamus, §.

pen. vers. [An igitur.] ff. de In lit. iuran. vbi idem probatur, quod qui potest totam rem tollere, potest etiã ipsam minuere & limitare. Cui agnitioni vel approbationi grauaminis post mortem patris, qui illud suo testamẽto reliquit concinunt prædictæ duæ ll. 3. in præceden. adductæ: videlicet l. Nõ dubium, §. 1. C. de Testa. & l. 2. C. de Fideicom. & vtrouque de hac re tradunt glo. & Doctores. Ad idem etiam l. pe. ad fi. cum l. fi. & l. Papi. §. Si conditioni, ff. de Inoff. testa. & prædicta l. Si quando, §. Et generaliter. Quæ omnia iura conferunt huic membro: videlicet, quãdo apposito grauaminis fuit facta per patronũ in casu huius tex. vel per filium aliàs post mortem liberi, vel patris testantis, & apponentis cõsimile grauamen. Quãuis prædicta iura mixtim & promiscuè fuerint allegata: & quidem perperam, à modernis Hispanien. in repeti. c. Per vestras, ad approbationem grauaminis in vita liberi vel patris factam, quod nullo modo est dicendum. Quia si talis approbatio fieret in vita eius, qui apposuit grauamen, non esset alicuius efficaciz quoad re de qua agimus, vt tradit Soci. consil. 230. incipien. Viso instrumento, aliàs testamento, col. 1. cum sequen. volu. 2. Ex cuius dictis in casu diuerso: satis tamen simili quoad rationes fundamentorum, quæ ibi traduntur ad decisionem illius thematis istud colligitur: videlicet, ¶ q. per cõsensum à filio præstitũ matri vel patri testati, id est tẽpore consecutionis testamẽti, vel postea in vita ipsius testantis super appositione grauaminis in legitima, non fit eidẽ filio eiusmodi consentiẽti præiudicium, rationibus quibus ibi illius thematis decisionem fulcit.

Sed ex opposito videtur stare glo. Oppositio ordi. in l. Si quando, §. Et generaliter, T 2 glo.

11 glos. mag. ante fin. qua tenet concludenter $\dagger$ consensum per filium preſtatum patri in vita ipsius circa testamētum, in quo ipsum sine causa exhereditat, nocet ipsi filio, vt maneat effectus & re ipsa exhereditatus vel prateritus: & consequenter exclusus à paterna hereditate: ac si iusta & legitima causa subsistente fuisset exclusus. Quam glos. tenent ibi Docto. magis communiter: & sequitur Imo. in l. Filio praterito. 1. 5. colum. ff. de In iusto rupto. ad ducens pro ea l. Non putauit, §. Si qs sua manu, ff. de Bono. posse. contra tabul. Sequitur etiam Alex. in authen. Non licet, colū. 1. C. de Liber. prater. & ibidem Ias. colum. 2. vers. 2. limita. Et idem Iaso in l. 2. colū. item. 2. C. de Bono. posse. contra tabul. vbi ponit, quid iuris sit in prateritione. Sequitur etiam Deci. in l. Nemo fraudare, post princ. ff. de Regu. iuris.

12 Sed responsio ad hanc objectionem colligitur ex eo, quod tradit Soci. in prenotato loco. 5. ratione earū, quas ibi tradit: non inter casum de quo agimus, $\dagger$ scilicet de approbatione grauaminis illegitima appositi post mortem illud apponentis: & casum illius glos. quando in vita sit approbatio testamenti continentis exhereditationem simplicem & absq. causa: quo casu loquitur glo. Nam si post mortem fieret, res esset indubia per dictā l. Filio praterito. Est apperta ratio differentia: scilicet, quia filius quia contraueniendo consensui per se preſtito in vita patris eum sine causa exhereditatis, venit ad testamenti rescissionem. Cum itaq. agat contra testamētum, non potest consensui preſtato per eū preſtito contrauenire: sed contraueniendo consensui per eum preſtito in vita in diminutionem legitimam, non videtur venire contra testamentum: sed potius dicitur venire ad illud

conseruandum. Ideoq. potest contrauenire consensui per eum adhibito in appositione grauaminis facta per ipsum in sua legitima, vt per eum ibi referentem Bald. & Sal. sicq. illius glos. conclusio non obest. Redeūdo ergo ad superiora ex prædictis deducitur per istum tex. q. mero iure valet appositio grauaminis in legitima: licet quoad eum, cuius respectu apponitur, sit absq. effectus vel efficacia. Et hæc est propria intentio istius tex. in ver. [Non cogitur] vt supra induxi. Et est etiam intentio Bald. in secunda summa & in notabili supra relatis. Et tenet aperte Pau. de Cal. hic, & Rapha. Cuma. in primo nota. & iterū in responsione ad l. Quidam referunt. de Iure codic. quam hic ponit ad finem.

13 $\dagger$ Et ita etiam videtur intelligenda l. Quoniam in prioribus, C. de Inoffic. testa. quæ est noua decisio per quam solet vulgo dici: & ad id consuevit allegari, q. grauamen ipso iure remouetur à legitima. Nam debet intelligi, nisi filius post mortem patris sciens grauamen esse appositum legitimæ, illud approbasset, vel ratificasset expressè verbis, vel etiam tacitè per aliquem actum facti. Idem de filio filij & de reliquis descendentes gradatim. Nam vnusquisq. debet per se approbare post mortem prædecessoris immediati quoad præiudicium cuiusque singulariter. Nam aliàs per simplex silentium non censeretur facta agnitio vel approbatio grauaminis, vt ibi Docto. concludunt. Itaq. grauamen ipso iure tollitur, vt Bal. inquit, quoad ipsum patronum vel filium: & sic quoad quid: non autem simpliciter & absolutè quoad oēs, vel omnium respectu: aliàs lex ista nõ posset vllō modo procedere, neq. verificari: quia grauamē nõ posset aliter in aliū transire: si ab initio ob eius nullitatē esset

Ad l. Quoniam in prioribus.

14 esset pro non scripto: & sic esset nullum stirpitus. Quia (vt est prædictū) non entis nullæ sunt qualitates. Item & subiecto deficiente, & eius qualitates euanescere, consequens est. Nec non ad ipsius grauaminis approbationem oportet præsupponi aliquam suspensionem ipsius. Nam si esset funditus & omnino nullum, non esset approbabile vel ratificabile, ad hoc inq. vt valeret ex tunc retrò. Nam esto q. fieret per approbationem validum, valeret solummodo, vt ex tunc secundū Barto. in l. Paulus, ff. de Stat. homi. post Bar. ibi & Bald. in l. Obseruare, §. Potest, colū. 3. ff. de Offic. procō. & legat. & nota. Alex. consil. 78. incipien. Viso & diligenter ponderato, colū. 6. vers. Quarto respondeo. lib. 5. Franc. Arct. consil. 127. Eximie domine, colū. 2. Intelligitur ergo lilla Quoniam in prioribus, ad fin. quod grauamen ipso iure tollatur de legitima respectiue quoad solum filium, ac si quoad illum fuisset pro non scripto. Et ita intelliguntur verba illa, Tollantur: & ibi, quasi nihil eorum testamento additum esset: scilicet respectiue ad ipsū solum filium, cui grauamē fuisset adiectum contra vel præter vel secundū ipsius filij voluntatem. Sed quantum ad alium vel respectu alterius, ad quæ legitima pergeret, vel migraret: itè respectu eiusdem filij approbantis post mortem patris appositione grauaminis, non censeretur nullum: saltè effectualiter & ex nunc. Si igitur reuera seu re ipsa, grauaminis appositio non est omnino nulla, seu pro nõ scripta absolutè & simpliciter, sed est valida quoad quid, & sic respectiue: licet censeatur non habere efficaciam respectu illius personæ, cui erat debita legitima. $\dagger$ Nam sicut illud, quod habetur pro tali secundum quid, nõ sit propriè & verè tale, vt probatur ex

15 l. 1. §. Per seruū corporaliter, ff. de Acquiren. poss. secundum inductionem Arer. quod etiam ibi tenet Soci. 1. no tab. licet aliquatenus circa hoc punget in illius tex. inductione, quam facit Arerinus. Et idem etiam tenet Arer. met in l. Patris & filij, supra de Vulg. & pupil. Ita etiam in proposito reiectio seu nullitas grauaminis certo respectu limitata, & quoad quid, 1. quoad ipsum filium non est propriè & absolutè vera nullitas, seu reiectio grauaminis simpliciter sumpta: neq. talis reiectio per l. sit absolutè ipso iure vt dixi. $\dagger$ Quæ consideratio bene applaudit dictioni [Quasi] in l. postea, q. est nota improprietas, put dictio, quodammodo, vt per glos. in l. Si me in vacuā, in glos. fin. ff. de Acquir. poss. vbi Alex. & Docto. alia iura in id allegant. Et consequenter concluditur, prout supra est dictum, & elicium ex hoc tex. $\dagger$ Neque inconuenient vnā & eandem dispositionem censeretur validam respectu vnus personæ, & respectu alterius esse inualidā: cum validitas ipsius in sua substantia præsupponatur, vt est in præsentiarum appositio grauaminis. Argum. l. Miles, §. Pro parte, ff. de Lega. 2. cum multis in eam rem traditis per Andr. Tiraquel. in opere retractus, fol. 142. nume. 2. 3. vbi videndū cum expedierit, vnā cum nume. præcedente.

Et per prædicta patet, non videri perfectè fuisse loquutum Paul. de Castr. hic ad fin. quatenus dixit, q. filio legitimam acceptante, grauamen ei appositum non valet: sed eo repudiante fingit semper valuisse. Nam imò eo casu nihil fingitur: eū à principio, saltè per modum suspensiuum talis appositio grauaminis valeat mero iure, vt est dictum, licet non quoad effectum, ob impedimētum, vel obstaculum priuilegij personæ cui debet, id

Capitur Paul. de Ca.

est filij cuius prerogativa & priuilegio bona ad ipsum pertinentia assumunt nomen & effectum legitimæ ipso acceptante. Cæterum eo repudiante legitimam, grauenam quod à principio fuerat appositum, & pendebat quoad effectum, remanet vsque à principio efficax, ac sine obstaculo adimplendum per eum ad quem legitimam ex dispositione testatoris, prout est substitutus, vel præter, prout est coheres, pergit seu deuoluitur in defectum filij repudiatis: & sic (vt dixi) in casu quo filius vel patronus repudiat legitimam, non est opus aliqua fictione retrotractiua: quia vbi est locus veritati, superuacuo, imò nulliter tractatur de fictione, l. Si filius familiæ contra senatus consultum, vbi Bald. & Alber. de hoc notant, ff. Si certum petat. Et ista sunt de intentione, l. r. titu. 4. Part. 6. dum in princ. dicit,

l. Part. 6.

[Libremente y sin ningun agrauamiento, y sin ninguna condicion deue auer el hijo su parte legitima.] Et sic dum illa lex refert se ad effectiuam legitimæ acquisitionem, cū dicit, [Auer.] vt in l. Stipulatio ista, §. Hæc quoque, vers. Habere, ff. de Verborū obligat. innuit, q̄ grauenam appositū legitimæ, solūmodo tollitur, & rejicitur ab ea respectiue, & sola contemplatione filij ipsam acceptare volētis. Prædicta etenim verba respiciunt solum filium actualiter consequutum legitimam ad eum pertinentem: & sic per contrarium vult illa litera, q̄ si filius repudiet legitimam, grauenam quoad alium, ad quem deuoluit (vt est iam dictum) remanet validū, prout erat à principio: sub quadā inquam tacita cōditione, si filius postea repudiaret. Prædictis cōsonat optimè text. hic, etiā si per transenam (vt aliās dicitur) vel transeunter expendatur, in fin. ibi, [Quia quod eius persona, &c.] Inualiditas ergo grauaminis (vt est sæpe di-

ctum) est personalis & respectiua: nõ autem realis & absoluta. Ex quib⁹ patet, quòd omnia adducta per auctōrē practicum Hispanensem doctū alioqui et expertum virum in cōmento eiusdem l. Quoniam in prioribus. r. o. ampliacione sunt temperanda in casu, in quo ipse loquitur: videlicet filio acceptante legitimam, quo casu non requiritur, q̄ reprobet vel expressim renuat grauenam legitimæ impositū: quia in fauorem ipsius lex illa habet illud pro reiecto dummodo non faciat aliquam tacitam facti approbationem iuridicam, vel aliquam expressam de ipso grauamine: ergo tale grauenam potius dicitur ab initio pēdere ex futura acceptatione vel repudiatione legitimæ, q̄ q̄ à principio dici queat funditū nullum, per istum tex. expressissimum iuncta extensio ne, quā dixi de eo facere Doct. ad legitimam filij grauatam. Et sic temperantur verba dic. l. Quoniam in prioribus, quæ per istam l. est declaranda, iuxta glo. in l. Sciendum, in princ. ff. Qui latifida. cogan. & in Authen. Of feratur, C. de Litis contesta. & in l. Si quis seruo, C. de Furtis, & in l. Vt tantum, in princ. ff. de Ser. concept. facit lex, Sed & posteriores, ff. de ll. Ex quibus idem patet, minus rectè dixisse hīc Rapha. Cuma. in princ. dum ex hoc text. notat tale grauenam esse nullum ipso iure: cū imò non sit (vt prædixi) sed pendeat quousque ipse filius in legitima grauatus acceptet, vel repudiet eam. Nam si acceptet legitimam, resoluitur grauenam eidē adiectum: si verò eam repudiet, transibit in substitutum vel cohæredem, vt est suprà dictū: quod fieri nequaquam posset, nisi data ipsius grauaminis conualescentia & validitate. Et quæ superius per me sunt tradita procedunt planè in grauamine iuncto

iuncto patrono vel filio ad commodū alicuius tertij: & sic in ipso iuncto tertij fauorem, vt in hac l. Et in quātum prædictus autor dicit in eadem. r. o. ampliatio. dic. l. Quoniam in prioribus, quòd silentium filij non esset potens ad approbationem prædicti grauaminis: nisi (secundum eum) vltra tale silentium interuenisset ali- quod factum inferens approbationem grauaminis tacitam, prout in hac l. interuenit repudiatio, per quā censetur approbatum grauenam, vt in similitiam habetur in dict. l. Filio præterito, secundo responsō, de Iniurto rupto. vt suprà in duxi. Idem & à fortiori dicendum est, si expressè approbaret, vt in di. §. & generaliter, cū iuribus suprà allegatis, prout inquit Paul. de Castr. in proposito illius tex. in eadem l. Filio præterito, in eiusdē tex. extensione. Et id quod argumē. istius text. tenent hīc Bald. Raphael Cuma. Floria. & clari⁹ Paul. de Ca. prout suprà etiam præsupposui, quòd si legitima filij repudieret per eum: & sic transeat ad cohæredem vel ad substitutum vulgarem (quo vtroque casu ista lex loquitur in legitima patroni) grauenam in tali legitima appositum, transibit ad talem substitutum, vel coniunctum, seu cohæredem filij, vnā cum ipsa legitima cui erat grauenam appositum, est verum. Nam (vt ibi Bald. inquit, & sequuntur Paul. & alij Doct.) de legitima patroni ad legitimam filij valet consequentia, vt in l. fina. vbi Bald. & Doctores notant, C. de Inoffic. testamē. & quidem à fortiori, cū legitima patroni sit minus debita ipsi patrono, q̄ sit debita legitima patris ipsi filio. gloss. communiter approbata in l. Si quis legatum, ad finem, in glo. antepenult. ff. Ad legē Corn. de falsis. Ex qua decisione Doctorum col-

Colliguntur tria memora- bilia.

liguntur tria memorabilia. Primum, 18 † quòd valet argumentum de legitima patroni ad legitimam filij: quòd (vt dixi) probatur ex dict. l. fin. in versicu. penul. vbi Bald. & Salic. notant, C. de Inoffic. testamē. Et qui ibi illi dicunt, quòd regula ista sæpe fallit, est aduertendum, quòd (vt dixi) 19 Paulum de Castr. hic velle † de legitima patroni ad legitimam filij arguitur de minori ad maius affirmatiue, hoc est, si istud statutū legitimæ patroni: ergo à fortiori idem dicendum in legitima filij, prout arguit legistator in eadem l. fina. & gloss. in dicta l. Si quis legatum, & Paulus de Castr. hic: contrario consequentia affirmatiue sumpta non valet: vide licet, † Si hoc est in legitima filij: ergo idem in legitima patroni: quia est set arguere de maiori ad minus affirmatiue, quòd non licet secundum maximas Dialecticorum in topicis. Similiter per contrarium valet cōsequentia de maiori ad minus negatiue: scilicet, si hoc non conceditur legitimæ filij: ergo neque legitimæ patroni: non tñ contra: videlicet, si hoc non conceditur legitimæ patroni: ergo neque legitimæ filij. Et per hæc datur breuis resolutio circa modum arguendi in hac materia, & colligitur ratio differentie inter omnes casus, seu in omnibus casibus similitudinis & dissimilitudinis. inter has legitimas inuicem, quos ponit hīc inter eas nouissimi repentes Hispani. Secundum notabile ex dictis Paul. colligitur, † quòd in legitima potest dari filio per patrem substitutus vulgaris. Ex quo fit, quòd talis substitutio vulgaris respectu legitimæ non est grauenam. Et licet datio talis substituti vulgaris non sit pronisio quoad ipsum filium, cui substitutio fit: est tamen pronisio quoad

T 4 testan-

testantem, cum per eam eidē succedant, vt in prin. Instit. de pupi. subst. & ob id dicitur esse fauorabilis ipsi patri testanti, prout & pupillaris est fauorabilis ipsi pupillo, vt inquit Bar. in l. iam hoc iure, in prin. supra de Vulg. & pupil. & ista est cōs opinio Doctorum per illum tex. in l. Si posthumus.

22 † §. Quod vulgo, supra de Lib. & post hu. vbi illum tex. Paul. de Cast. Alex. Arēt. & Iaf. in id notant. Qui tamēn tex. id non bene probat. s. vulgare substitutio si eam factam filio, non esse grauiamē. Nam licet ibi probetur, q. filio nō inferatur grauiamē, neq. preiudicium, si nō exhæredet à secundo gradu, sed sit ab eo preteritus, ex quo fuerat in primo institutus: tamē non probatur de substitutione facta filio, vt nō cōsēatur esse grauiamē quoad eum: quia ibi substitutus vulgaris nō fuit datus filio instituto: sed Titio cohæredi ipsius fuit datus substitutus vulgaris Menius secundū verā literā [Titio.] Nam alia litera non pōt stare: scilicet, [Titius & Menius.] vt ibi apparet clare. Nam si Titius & Menius essent substituti filio, filius debuisset ibi repudiare, vt fieret locus substitutioni vulgari: sed ibi dicit, q. Titius repudiauit, & Menius fuit admittus ex vulgari in parte suę institutionis: ergo nō tractatur ibi de substitutione facta filio: & cōsequenter nō pōt ex illo tex. deduci, an respectu filij talis substitutio vulgaris sit grauiamē, nec ne: cum (vt dixi) nō fuerit sibi facta, sed cohæredi. Sed cōsideratio illius text. solū versat circa hoc: videlicet, q. nō sit iniuria filio instituto, si à secundo gradu prætercatur: & sic gradus erit validus, tali præteritione nō obstante. Non autē versatur (vt dixi) circa illud, an sit grauiamē, vel nō sit grauiamē respectu filij: cū ei nō fuerit facta substitutio vulgaris, vt iam dictum est. Quāuis Bal.

ibi fortē habuit aliam literā, dum notat illum tex. q. filius primo gradu institutus sequens gradus tanquam preteritus non potest rumpere: siue substitutio sit facta sibi, siue sibi & cohæredi, siue cohæredi tantum. Quæ additio licet sit bona quantum ad illum textum, in sua decisione, tamēn est ex proprio capite Bal. & non probatur vilo modo ex illo tex. secundum veram literam, vt supra induxi. Et forsā ex prædicta additione sumptum an fām Paul. Arēt. & alij moderni ibi ad inferendum, q. ibi probetur id, quod dicitur de substitutione vulgari in legitima filij. s. q. nō sit grauiamē quoad filium: cum tamen re vera non probetur secundū veram literam vt prædixi, quā quidem literam, [Titio Menius substitutus sibi.] reperio nunc in libro Pandect. Floren. nouiter impresso. Et eandem conclusionem, vt ad eam redeamus, tenet Bal. in l. Si arrogator, co. 2. ff. de Adoptio. & ibi Iaf. col. 1. n. 3. & idem Paul. pōderans illū tex. ad hoc in l. si supra de Cōdi. instit. & in d. l. Quoniam in prioribus, & tenet etiā Iaf. in l. Si pater filium, col. pen. in ver. Tertio not. limita, C. de Instit. & substi. sub condi. fact. Et ultra iura per eosdem his locis adducta facit tex. in l. Sextilia, ff. de i. vbi videtur istud probari. Nā ibi testator instituit solam filiā hæredē in quadrāte, id est in quarta parte totius hereditatis: & sic in sola legitima ei debita (nā iure isto ff. legitima filij testamento per patrem condito erat quarta pars eius, quod esset filius habiturus ab intestato. l. Papin. §. Quarta, cū sequenti. ff. de Inoff. testa. iuncta l. Parentibus, post prin. C. eo. cū alijs.) et dedit eidem filiæ sic institutæ substitutū quendam Marium, nepotē ex sorore testatoris: & sic licet lex illa non veniat ad illud dubiū decidendū, sed aliud. s. q. prælegata

gata nō veniunt in substitutione vulgari: tamē præsupponit valuisse substitutionem in sola legitima. Sed licet ista ponderatio aliquādo à me fuerit facta de illo tex. in dicitur sibi lectio: tamēn facilliter potest dilui, nisi essent alia iura, de quibus supra probantia præfaram communem sententiam, quod in legitima potest fieri vulgari substitutio, vt pote eidem non inferens grauiamē, quin potius patri testanti fauorē inducens. Nam in d. l. Sextilia, fuit facta duplex substitutio vulgaris. s. reciproca inter filiam institutā & Mariū alterū cohæredē vnā cū ipsa institutū, quæ substitutio duplex seu reciproca: etiā q. fuisse fideicommissaria, pōt fieri etiā intra legitimā: quia per eam nullum inferatur grauiamē legitime, vt in l. Si pater puellæ, C. de Inoff. testa. & in l. De fideicommissaria, C. de Transa. Sed ad huc posset replicari, q. ex quo in d. l. Sextilia, substitutio vulgaris non fuerit facta reciproca inter duos, quibus debebat legitima: nā fuit facta filiæ in legitima de Mario nepote testatoris ex sorore eodemq. cohæredē, & de eodem Mario ipsi filiæ: merito prædicta lex videtur quod prædixi, probare. Quia illa substitutio quoad filiā & respectu legitime ad eam spectantis est vulgaris simplex, cū nō possit repeti, neq. recipiari quoad Mariū respectu legitime portiois, quæ legitima ipsi Mario nō debebatur in bonis testatoris, vt pote nepoti ipsius ex sorore, vt inquit ibi tex. & supra est dictum. Quicquid tamē sit de illo text. aduertendum est, q. ista cōmunis Doctorum sententia videtur dubia, si illa opinio, quam Bald. tenet in prædicta l. Quoniam in prioribus, est vera, quam etiam ibi tenet Paul. de Cast. & Salic. & idem Paul. in l. Suus quodq. 2. col. 3. de Hæred. instit. & Ioan. de F.

mo. in l. fin. col. 1. r. 3. de Condit. in situ. Quæ quidem opinio astruit, quod illa conditio, si velit, apposta filio, tollitur de legitima ex quo continet grauiamē, quod apparet secundum eos: quia per eam filius definit esse necessarius, vt l. Cornelius, supra de Hæred. instit. & sic cessat per eiusdem conditionis appositionem in legitima transmissio iure suitatis, ex quo definit esse suus, vt in l. Apud hostes, ab speciali sumpta inductione, C. de Suis & legit. liber. Sed contrariū, imō quod talis conditio non impedit transmissionem, tenet Bald. & Ang. per gloss. ibi in l. iam dubitari, supra, de Hæred. instit. Quæquam etiā secundum istam opinionem adhuc prædicta communis sententia videtur dubia, ea ratione: quia satis dicitur filius grauari, dum poneretur in conflictu opinionū, an transmitteret, nec ne: & consequenter esset sibi dānosum habere substitutū vulgare: quia si decederet deliberans, subesset dubium, an transmitteret ex potentia suitatis, præsertim quia opinio præcedens negatiua, quod non transmitteret, præualeret, vt pote magis communis. Sed prædicta principali difficultati potest responderi, quod ex quo filius ante immixtionem decedens transmittit etiam ex beneficijs l. Cum antiquioribus, C. de Iure deliber. & l. Vnicę, C. de His qui ante apertas tabul. si habeat inquam descendentes, vt tenet Baldus in l. tertia, columna. 2. de Hæred. instit. † Licet non sint ita generales transmissiones per transmissionem ex potentia suitatis, quæ est perpetua, id est vsque ad triginta annos respectu repositis: & perpetua, id est generalis quoad personas transmissarias: quia fit ad quoscunq. Sed transmissio ex beneficio l. Cum anti-

Nota. ad l. Sextiliam.

24

Aduertatur hæc difficultas

1. Responso ad eandē.

quioribus, est annalis in se ipsa. Item restringitur ad scientiam transmittentis: quantum in quoscunque hæredes transmissarios (capaces tamen) possit fieri. Alia verò transmissio, que fit vigore sanguinis ex beneficio l. Vnica; C. de his qui ante apertas tabulas licet sit perpetua respectu temporis: non tamen est perpetua alio respectu: scilicet, personarum in quas debet fieri: quia non fit nisi in descendentes. Sic ergo (vt supra dixi) prima transmissio ex potentia sinitatis est generalior alijs: tamen (vt ad præmissa redeam) licet aliæ non sint ita generales transmissiones, vt illa, non videtur id debere esse in consideratione, prout in simili aliàs solet dici de interesse longioris vitæ actionis quod non habetur in consideratione, per tex. valde nota. in l. Pater qui castrense, in fin. ff. de Castren. pecu. quem ad id Barto. commendat post Pe. in l. Qui bis idem, ff. de Verborum obligat. vbi etiam Alex. Aret. & Iaso id notant. Et in l. Si creditor, ff. de Legat. 1. & Bald. vbi omnino est videndus, in l. Diuortio, in fine, ff. de Negot. gest. & Paul. de Cast. post Pet. in l. prima, C. de Restitu. mi. Satis est enim, quod ex alijs duobus capitibus: scilicet, deliberationis & sanguinis filius transmittat. Quæto magis quod Bald. ibi quem Docto. sequuntur cõmuniter ponit vnum casum notabilem, in quo filius transmittit iure sinitatis, etiã dato ei vulgari substituto: videlicet, quando talis substitutio fuisset facta sub conditione, si filius institutus hæres esse non potuerit: nihilominus tamen hoc cessante, id est q. per talis substitutio dationem impeditur transmissio legitimæ ex potentia sinitatis ad huc videtur generaliter dicendum & firmandum, q. vulgaris substitutio possit fieri in legitima. Itẽ & ad illud

principale inconueniens, q. transmissio, quam filius potest facere, vigore sinitatis, impeditur, vbi fuit expressus casus voluntatis in specie, quem supra retuli: videlicet, quãdo fuit facta in illum solum casum. l. si noluerit esse hæres. Item & quando fuit facta in vtrũq. casum simul, vel etiam simpliciter, aut indefinitè, vt ibi Bald. inquit. Responderi etiam potest, q. talis substitutio vulgaris à principio, valebit: & si filius acceptauerit legitimã, substitutio euanesceat. Si autem repudiauerit, ex quo excluderetur factio suo id est repudiatione, non poterit, nisi de se, conueniri: quia se ipsum excludit, quo casu non est tractandũ de transmissioe, vt in dicta l. Vna, post principium, C. de His qui ante apertas tabulas. vbi Bald. not. q. repudians non transmittit. Si autem eueniret casus mortis durante deliberatione, conditio haberetur pro reiecta. Neq. enim inconuenit, vt supra etiã fuit dictũ, eandem dispositione ob varios respectus & consideraciones, vel varijs rationib. diuerso iure cõferri, vt voluit (licet sub obscuro) Bal. l. 1. col. 3. C. de Ser. fugi. & dicit notandũ Ias. in l. 1. col. 3. vers. secundò not. ff. de Rerũ pmut. & Mart. Afflic. in cõstit. vtriusq. Siciliæ, cõstitutione incipiente, Si quãdo contingat. 1. not. in fi. & Rochus de Curt. in repet. c. fi. 2. 4. col. de Cõsue. & Abb. in c. Cũ in tua, in fi. de Deci. in duob. locis. & tradit Andr. Tiraq. remissiuè in tracta. nobili. c. 28. nu. 12. & in opere retractus fol. 141. nu. 21. p. multa iura q. illic in id adducit. Vel melius potest referri, vt p. Bal. in d. l. Si arrogator. 1. lectu. col. 2. q. cũ sinitas sit introducta magis principaliter fauore patris q. filij, ergo si pater vult eã locũ nõ habere nõ censet grauari filiũ, q. nimo satisfacere suo, id est ipsiusmet patris fauori faciendo substitutione vulgarẽ. Nam

Alia respon
sio ad princ
palẽ difficul
tatem.

Alia rãso.

27 † Nam aliquem vt iure suo potestatiuo seu permissiuo, non est grauari alium, vt in l. Si iudex circumuenio, ff. de Mino. ita ad verbum inquit Bal. in d. l. Si arrogator, nõ minus doctè (vt aliàs sæpe) quã verè. Potest etiam difficultas solui, aduertendo ad vnum, ad quod Doct. etiam moderni loquentes in hac materia non aduertunt: videlicet, quod Bald. ibi col. 1. eiusdem l. Si arrogator, tenet singulariter, q. quod sola legitima nõ transmittitur ad hæredes filij ex capite sinitatis: sed ex propria & peculiari natura transmissionis ipsius legitimæ, de qua in l. Si quis filium, C. de Inoff. testa. Quod si ita est, cessant omnes difficultates supra signatæ contra prædictam communem conclusionem, quæ concernunt illud grauiamen non possendi transmitti iure sinitatis, vt supra est dictum, & manet prædicta conclusio valida & firma etiam quoad legitimam. Quam decisionem Bal. sequitur Bartho. Soci. consi. 1. 50. incipiente, Et nos introducere dignet, col. 12. ver. 7. confirmatur: & vide Aret. in proposito satis proximo, in l. 1. 3. col. ver. & licet quando filius, supra de Vulg. & pupi. & ibidem Soci. 50. col. in prin. idem tenet. Et idem videtur tenere Bald. in l. Quoties, ver. Vterius, C. de Here. inst. cũ quo Phi. Cor. transit in eo quod Bal. præsupponit: licet in allegatione, quam facit Bal. de dicta l. Si quis filiũ, videatur pungere contra eum. Præsupponit autem, vt supra eum retuli, quod portio legitima non transmittitur ex capite sinitatis: sed discordat Cor. à Bal. in hoc, quia Bal. dicit quod transmittitur per l. Si quis filium. Sed Cor. dicit, quod imò per l. Vnam, C. de His qui ante apertas tab. & sic quoad non transmissionem legitimæ iure sinitatis Corneus non tenet, neq. sentit, neq. præsupponit contra Bal. sed po-

rius pro illo. Sed est cauendum, quod isti Doctores loquuntur quãdo filius esset institutus in sola legitima: quo casu proculdubio cessaret obiectio vel difficultas prædicta: quia cùm sola legitima non transmittitur iure sinitatis: ergo filius in ea institutus dato sibi vulgari substituto non posset dici per eã vilo modo grauari. Sed quæ prædicta difficultas quam tergi, in versic. Sed est aduertendum generaliter contra istam communem sententiam: scilicet, quod per substitutum vulgarem non iniungitur filio grauiamen in legitima: & sic etiam quando est iuncta alijs bonis paternis, vt quia fuit institutus vniuersaliter in omni hæreditate, vel in quota ipsius transcendente legitimam: quo casu, cùm sit quota hæreditatis iunctim cum alijs bonis transmittitur cum eisdem ex potentia sinitatis. Et sic præcedens solutio supra proxima non est sufficiens, vt pote non generalis. Et primæ duæ solutiones sunt tenendæ, per quas datur solutio in hoc articulo. Et prædicta communis opinio, quæ habet quod in legitima potest dari filio instituto substituto vulgaris, confert ad intellectum l. 9. titulo, de las mandas, libro tertio fol. legũ. vbi probatur, quod tertia pars bonorum pro melioratione vel ipsi vice non potest relinqui: nisi ei, cui legitima debetur. Nam si extraneus, vel alius cui non debetur legitima, substituat vulgari ipsi melioratio in eadem tertia parte bonorum: si talis melioratus repudiet meliorationem admittitur substitutus vulgaris: quemadmodum dictum est in legitima. Nam quoad extraneos tertia bonorum censetur hodie legitima. Et ita est restringenda lex. 18. in legibus Tauri, vt loquatur in substitutione fideicommissaria,

Ad l. for.

Ad l. 18. Taur.

quæ

quæ est grauamen, vt patet ex serie verborum ipsius l.

29 ¶ Et in quantum in eadem l. post medium dicitur, q̄ in melioratione tertia partis non potest apponi cōditio, intelligi debet de conditione in iudicente grauamē meliorationi ipsius tertij: non autem de cōditione merē negatiua: cuius existentia stat in sola voluntate seu noluntate meliorati, p̄ ut est natura substitutionis vulgaris, vt patet per suprā dicta.

30 Tertium notab. (vt ad præmissa redeam) ¶ quod ex tex. cum dictis Doctorū dixi h̄c colligi, est: q̄ grauamē legitimæ iniunctū, licet in effectu nō valeat: tamen eo cui legitima debebatur eam repudiāte, transit cum legitima ad eum, ad quem illa transit: & ex inde assumit vires, siue sit substitutus vulgaris, siue cohæres. Si autem acceptasset legitimam tantū & repudiasset grauamen: tale grauamen transiret etiam ad cohæredem, quum habeat portionem hæreditariam, in quam facit grauamen, reale in q̄, transitum, vt suprā explicauimus in textu. Et sic ad substitutum hoc non posset adaptari, cum grauamen per agnitionem legitimæ, cui per accidens cohærebat, expirauerit: & sic non possit ad substitutum transire, qui non succedit in legitimam, neque in aliqua portione hæreditaria. Ad hoc bonus text. in §. Sed nostra, ad fin. Instit. de Suc. ces. liber. De quo Docto. non perpendunt, licet glos. simpliciter h̄c illum alleget. Nam dicit ibi tex. [Ita sine onere ut neq; liberis liberi libertatē ex ea parte legata vel fideicommissa præstent: sed ad cohæredes eorum hoc onus redūdet.] de quo in princ. istius l. tetigi, & ibi subintellexi, & restrinxi istud, vide ibi omnino in primo. not. vers. Sed considerandum est q̄ in casu, &c. Et obseruandum est, illum tex. in dic. §. Sed nostra, in iisdem verbis

De eo, §. sed nostra.

minus perfectè fuisse allegatum per Bart. in l. Plautius. i. opposit. de Condit. & demonst. de quo nemo scribentium h̄c, neque alibi (quod viderim), meminit, vt ex allegatione Bart. patere potest: nisi saluetur, vt ibi ad eū apostillauimus ex propria intentione, vt voluerit Barto. dicere, q̄ hodie cohæres nō teneatur quoad partem patroni: sicut neque ipse patronus: sed bene teneatur pro sua parte. Super quo relinquo cogitandum: quia importat ad id quod suprā dixi, in primo nota. aliās Barto. loqueretur contra illud textum, quod non est dicendum. Absit procul, vt præceptorem cōmunem ac valde illustrem sic acriter taxemus, prout nōnulli recentiores præsertim Galli aliās sepe fronte perfricta nō verentur pudore posthabito id facere, regentes audaciam siue insipientiam quibusdam dictiunculis latinis. Redeundo ergo ad notabile suprā proxime ex text. iunctis dictis Doctorū elicitum, ista lex (prout suprā etiam fuit tactum) limitat dictam l. Quoniā in prioribus, vbi habet q̄ grauamen iniunctum legitimæ reijcitur, vt intelligatur ita demum, si filius velit agnoscere legitimam: aliās secus, secundū Rapha. inducentem, quod notat Cy. in l. Ex tribus, C. de Inoffic. testamen. & Bar. alibi in l. i. §. de Vulga. & pupilla. Et idem vult Paul. de Cast. h̄c. Nam & aliās videmus, q̄ quando lex inducit aliquid in fauorem alicuius ipso iure, intelligitur si ab illo petatur, vt in l. Scimus, in princ. cum glo. 2. C. de Inoffic. testamen. vbi glos. adducit exempla de contra tabu. & de cōpensatione. Nam licet cōpensatio de debito quantitatio liquido ad liquidum ipso iure fiat, vt in l. finali, C. de Compensat. & in §. In bonæ fidei, Insti. de Actio. tñ debent opponi per partē, vt notat glo. in l. Si cōstat, C. de Compensat.

Saluatio allegationis Bart. de d. §. Sed nostra.

Ad l. Quoniā in prioribus.

cōpensat. glos. 1. post princ. & in l. Rei iudicatę, in ver. Hæredi. in parte, Obligatus, §. Solut. matri. & glo. in dict. §. In bonæ fidei, in parte, Ipso iure, quæ ibi 32 ad eōm cōmunitur approbatur per Docto. & tradit Iaso in l. Vniuersa, C. de Preci. Impera. offeren. 3. colum. licet glo. in dict. l. Scimus, in princ. in vno exemplo reprobetur cōmunitur per Docto. vñ cum glo. in l. Filio præterito, §. de In iusto rupto. Sed illud est ob nullitatem in illo casu prouenientem ex defectu formæ requisitę in testamento per patrem cōdito, in quo filium in potestate præterijt.

Ratio istius notabilis secundū Baldū & Paul. potest esse, quia mutatione personæ contingit mutatio qualitatis ipsius rei, vt suprā est dictū primo notabili. Ad id lex Paulus respondet, aliās incipit, Per procuratorē, in ver. fina. §. de Acquiren. hæred. quam Bald. h̄c adducit, qui tex. suo casu est nota. Quod licet castrēsia per filium acquisita non acquirantur patri, q̄d in sunt penes filium: si tamē ad aliū fecerint transitum, qui posset eidem patri acquirere, vt ad nepotem, vel ad alium filium, eundemq; fratrem filij prædefuncti, qui talia bona castrēsia habebat, acquirantur ipsi auo vel patri secundū diuersitatem terminorum: quia personæ mutatione (vt litera ibi inquit) castrēsia deseruit esse. Per quem tex. fulsit ibi Paul. de Castro quandam decisionem Oldra. & eam valde cōmendat, quam etiam sustinet ibi Aret. Et, vt obiter h̄c dicā, non recolo me vidisse locum Oldra. vbi istud quod referūt Paul. & Aret. decidat. Sed id decidit Bald. cōsil. 48. 2. volum. Quod cōsiliū, sed sub alio numero, citat Soci. cōsil. 74. prima colum. 3. volu. Ad quam rem videndus est Decius in l. Quoties duplici numero, penul. & ff. de Regul.

Jur. Et redeundo ad rationem præfatam istius notabilis, ex textu illo notat idem Aret. ibi, colū. prima, secundum intentionem Dyn. & Barto. ¶ q̄ vbi priuilegium conceditur rebus p̄pter personam, extinguitur mutatione personæ. Ad idem l. Sed et si restituatur, §. primo, ff. de Iudic. vbi si legatus durante tempore legationis adierit hæreditatem de qua restituenda rogatus fuerat alicui non habenti simile priuilegium: & eidē illam restituerit, statim potest talis fideicommissarius, cui facta est restitutio, conueniri per creditores hæreditarios, itē & legatarios: licet hæres restituens idēque legatus medio legationis tempore ante restitutionem conueniri minime potuisset. Ad idem l. r. ad finē. C. de imponen. lucrati. descript. libr. 10. & l. Licitatio, §. fina. ff. de Publica. vbi Barto. not. & inducit. Nam ibi dicitur, q̄ et si fisco vendēdo nō teneatur soluere vectigal, vel gabellam: tamen emens à fisco tenetur soluere, si vendat alteri.

Quod facit ad legē. 2. & 5. in quarto gabellarum huius regni, disponentes: q̄ emēs aliquid à fisco soluat medietatem gabellæ, vt si postq̄ illud à fisco vendat alteri, teneatur totam soluere: nam ratio huius secundi dicti manat ex prædeductis. Et prædicta iura adducit etiam Baldus in l. secunda, quæstio. 7. C. de Serui. & aqua, ad quandam decisionem Innocētij ibi per eum adductam. Et de Bald. meminit Andr. Sicu. in tracta. de præstan. cardin. 2. quæstione Basilica, prima partis post princ. & Soci. cōsilio. 93. circa primum, colum. 6. ver. Ad secundam rationem: & ibi etiam Barb. adducit Barto. in l. Si publicanus, §. vltimo, ff. de Publica. Ad idem l. vltim. in fine, C. de Inoffic. testamē. Quam ferē in simili proposito Bar. allegat in l. penul.

Ad II. Quæterni gabellarum.

l. penulti. colum. penult. ff. Si certum petatur, & in rubrica, s. de Acquiren. hæred. & tradit Decius in l. In omnibus causis, ff. de Regu. iuris, & in consilio. 48. Priuilegium immunitatis, & Alex. post Doct. antiquos & solennes Canonistas in consilio. 35. incipiente, Viso processu inter communitatem. 4. col. in versu. Quantum verò ad illud, volu. 4. Prædictis etiam confert tex. no. in ratione sui in l. Qui Titij testamentum, ff. de His quib. vt indig. que valde commendat Pau. de Cast. in l. Si is qui ex bonis, s. de Vulg. & pupi. & in l. Sed et si plures, s. Ad substitutos, co. titu. & in prædicta l. Paulus respondet, vbi etiam Are. Et facit etiam quod per eandem l. Qui Titij testamentum, decidit Albe. (in alio tamē proposito, licet per eandem rationē) in l. vlti. C. de Natu. liberis, vbi est videndum, vt pote notabile. Præmissis etiam confert tex. in l. Filius a. j. ad l. Fal. vbi no. per Bart. Imo. Pau. & Alexan. & Vincent. quòd id quod nō est hæreditas, interdum efficitur hæreditas: tam per institutionem de altero factam: quam per restitutionē alij factam. † Sic que mutatione personæ mutatur qualitas patrimonij. Nam qualitas patris non ferebat ibi, quòd esset hæreditas, sed peculium: sed qualitas fideicommissarij sic. Ad prædicta facit etiam tex. in l. Fiscus. r. in primis verbis, ff. de Iure fil. Ad idem l. r. §. Si is qui bona, versu. Cum autem, cōiuncta glo. ff. de Colla. bonorum, que affert l. Si pupillus, aliās inchoat, Iulianus in fi. ff. de Acquiren. hæredi. Ad idem facit optima l. 2. §. Illud, primo respon. ff. de Hæredi. vel actio. vendi. quem Bald. allegat in idem in prædicto consilio. 84. volumi. 2. & Luc. de Pen. inter alia iura in l. r. numer. 19. C. de Impo. lucrati. descriptio. ne, libro. 10. Quibus supra adductis

in huius notabilis comprobationem concinunt duo notabilia dicta, quæ ponit Abba. Panormita. in capit. De monachis, & in capit. Dilectus, tertio de Præben. vbi inter alia adducit tex. illum nota. in capit. Vno, de iure patro. libro. 6. quò deciditur, † quòd si laicus habens ius patronatus ecclesiasticum, illud cædat ecclesie vel monasterio: talis cessionarius: scilicet, ecclesia vel monasterium habebit tempus semestre ad præsentandum iure proprio, prout etiam habet patronus ecclesiasticus. Nam illum text. in dicto capit. De monachis, extendit Panormit. etiam quando cefio fieret in personam ecclesiasticam particularem, non solùm quādo monasterio vel ecclesie, vt inquit text. in dicto capit. r. & in dicto capit. Dilectus tertio not. versu. facit etiam; dicit per idem capit. Vnum, de Iure patro. libro. 6. † quòd res perueniens ad manus exempti vitur priuilegio exemptionis. Quo etiam text. freti Pau. de Cast. & Benedictus de Plum. relatus ibi per Cor. quem ipse sequitur, & etiam Alexan. in l. Polla, C. de His quibus vt indig. carpunt glo. ibi volentem quòd Abbas cui patronus laicus ecclesiam contulerat, non potest habere tale ius & priuilegium in prædicta ecclesia, quale habebat in alijs ecclesijs à se constructis. Quæuis Bald. Ange. & Albe. inaduertenter teneant prædictam opinionem gloss. quæ proculdubio est contra text. in eo capitu. Vno, declarato & extenso vt per Abba. vbi supra. Et ista conferunt ad declarationem l. 13. titulo. 10. libro tertio, for. II. videlicet, † quòd si res, quam quis habebat à patre vel ab auo, fuerit alienata per eundem filium vel nepotem in personam extraneam à familia: deinde per eundem emptorē fuerit iterum

iterum alienata in extraneum post tempus inquam retractui præfixum: scilicet nouendium computandum à die venditionis primæ, illi de familia primi venditoris non admittent ad retrahendū intra nouendium à die secundæ venditionis computandū. Et ita concludit glo. Montalui Hispaniensis in ca. l. 13. tum quia ex quo talis res semel facta fuit alienabilis extra talem agnationem vel cognationem, deinceps nō censetur esse de illo patrimonio vel domo vel familia. Argumento text. in l. Pater filium, §. Quindecim, j. tit. r. de Lega. 3. tū etiā propter rationē d. l. Paulus rñdet, ad fin. l. quia mutatione personæ, in quā fuit primò res alienata, mutata fuit qualitas rei: licet prædicta glo. Montalui corruptè alleget l. Gerit, quæ eandem l. Paulus rñdet, præcedit: & ultra illā possent allegari omnia prædicta iura quæ in istius notabilis comprobationem fuerunt s. adducta. Et ex prædicta ratione potest etiā dici, † quòd si quis habens rem patrimoniale ingrediatur religionem, in quam bona ipsius transferunt per legalem & canonicam acquisitionem, de quibus in Authent. Ingressi, C. de Sacrosanct. ecclesi. & in capit. In præsentia, de Probatio. inter quæ bona erat res illa ex suo patrimonio sibi acquisita & habita: & monasterium vendat postea rem illam, quæ fuerat illius ingressi, eo casu proximior agnatus vel cognatus de illa met familia vel cognatione non admittitur ad retractū eiusdem rei: quia ex quo res illa fuit acquisita semel monasterio, non potest dici amplius patrimonialis quoad prædictum effectum retractus. Et ita aliās fuit per me & alios consultum, & super consilio pronuntiantium per tres sententias consonas. Et in id ultra ibi tradita fa-

cit bene quod tenet Bald. in rubrica de Vfuris. 4. quæstione dum è contrario inquit, quòd si res ecclesie perueniat ad priuatum, cessat priuilegium: sic è cōtrario in illius quæstionis proposito dicendum est, vt dixi: & ante eum idem effectu tenuit Bart. in d. l. Paulus, s. per me in princ. istius notabilis relatus, quem sequitur Ioan. de Ana. in cap. Salubriter, penul. col. versu. Quaritur etiam iuxta prædicta, de Vfuris. Ad quæ etiam ultra alia prædicta afferebam & legendo, & consulendo tex. no. in l. Si à me, j. ad l. Fal. vbi eleganter probatur, quòd quādo aliquid relinquitur ab hærede alicui fideicommissario præstādum, pendens quem (vt communiter fieri solet) aliquo tempore illud relictum debet remanere, aliās permānere: tali saltem tempore, infra quō fideicommissarius potuisset ex eo aliquid utilitatis haurire seu percipere (prout ibi apostillat Barr.) quantum ex dispositione relinquentis, id est testatoris fideicommissum sit postea reuersurum ad hæredem: non tamen dicitur capi per eundem hæredem iure hæreditario: sed potius iure fideicommissi. Quæ text. ultra Doct. ibi valde commendat Pau. de Mon. Pico. in repet. l. In quartam, col. 13. eiusdem tit. ad l. Fal. Ad idem tex. optimus in l. Si auia, C. de Dona. quem arbitror esse meliorem iuris ad prædictas quæstiones decidendas, vbi pbatur, qd si primonialis, id est quæ fuerat habita donationis titulo ab auo per illius vxorem, id est, ipsam auiam donatariam, quæ non erat de stipite & radice illius agnationis seu familia, transfertur etiam donationis titulo in alium: non potest peti, seu fieri retractus per consanguineū illius agnationis: scilicet, patris vel auis, ex eo quia iam transferat in aliam parentelam, id est in auiam. Et licet possit

37
Decisio nota.

Ad l. Forl.

Consiliū & per eum obtentum per tres sententias.

Tex. cefebis.

posset dici ad euasione illius text. q̄ retractus, secundum l. reg. non potest habere hodie locum in donatione: nihilominus tamen in ratione sui p̄bat aperte id, quod dixi. Quia imò de iure communi præsupponitur ibi, quod imò sic. Et consequenter dicendum est idem, eodem iure communi in donatione, quod in venditione dicitur de iure huius regni. s. allegato. Nam quum ille res transierant per auum, eundemque virum in dominium auia, quæ erat alterius parentela respectu au, à quibus res processerunt, & ipsamet alienauit illas: & sic cum iam exierant de familia patris vel au, non fuit locus retractui: sicque eadem ratio mentalis viget ibi in donatione de iure communi, quæ viget hodie in l. fori in venditione. Et summa Bald. ibi, licet breuis, comprehendit virtualiter totam hanc inductionem: dum inquit, rem fuisse progenitorum nihil operatur, ex quo ad alia dominia tranliuit. Et optime colligitur ex eadem l. in prin. ibi, [Propria res.] iuncto si. ibi, [Quod ex origine patris vel au uestri descendunt.] Ad præmissa etiam facit l. Si fundum per fideicommissum, aliàs l. Si Titio pecunia, §. fi. de Lega. 1. quæ Soci. affert in prædicto consilio. 93. Et hoc idem in hoc proposito tangit Tiraque. referendo alios, subobscure tamen, in opere retractus, fo. 270. nu. 7. vbi ferè idem præsupponit, quod dixi: etsi nò in hac quæstione: quia eam non tangit, formaliter. Nec nò in alia quæstione ab hac diuersa, videtur idem præsupponere ipsemet in co. tracta. char. 230. maxime in vlt. nu. Sed miror quòd idem Tiraque. referens alios tenet oppositum in eodem opere, fo. 215. nu. 2. nisi intelligatur, vt ibi addidi ad ipsum, p̄pria manu. Et fortius in iisdem terminis quæ-

do res tranliuit in monasterium, & demum per monasterium fuit alienata, quòd sit locus simili retractui, videtur tenere Soci. consilio. 45. volu. 3. incipien. Supponitur in facto, per totum, & simpliciter cum eo tranliit idem Tiraque. in co. opere, char. 117. nu. 10. Sed rectè inspiciendo thema illius consilij est casus admodum diuersus, quia loquitur in statuto prohibitiuo reali: sed lex fori nostri, quæ est. l. 3. tit. 10. lib. 3. loquitur in hac materia retractus permissiue & persona liter: & sic decisio Socin. præmissis. s. per me traditis in prædicto articulo quæstionis. s. decisæ de realienata p̄ monasterium.

Sed redeundo ad idem nota. s. elicitum, ¶ idè dicit procedere Iaso in legitima filij arrogari, istud valde commendans (verbis fortasse prolixioribus quàm expedit) in d. l. Si arrogator, num. 32. in vers. Secundo principaliter limita, &c. ff. d. Adoptio. De ceteris autem atinentibus ad materiam legitimæ, cum iste non sit locus congruens, ex quo hic non agitur principaliter de legitima grauanda, vel non grauanda, videndi sunt scribentes in d. l. Quoniam in prioribus, & Barto. Bal. Ioã. de Imo. Pau. de Castr. Angel. & Rapha. in prædicta l. Suus quoq; in prin. s. de Hære. insti.

Deinde nouissimi Hispanienses iisdemq; Hispanienses qui relectionem quandam scholasticam ediderunt in hac l. dicunt istum tex. probare secundum eos, ¶ legitimam filio debitam, esse quotam hæreditatis, non autem bonorum: ponderantes illas dictiones, [Institutum & institutionem.] in litera existentes. Nihilominus tamen retinent eòdem cõclusionè, quæ habet cõtrariu. Et ad verba prædicta huius reri. respondet, q; in ista l. quænis istud fuisse fideicommissum vniuersale iniunctu filio

filio in ea instituto de eadem legitima restituenda: non tamen cogitur filius adire, & restituere: quia cum grauamen fuerit inualidum quoad filiu, pari ratione coactio debet censei inualida: & sic secundum eos, cum in isto text. non probetur istum posse cogi adire, imò contra, vt pote non successorem vniuersalem: & sic non institutum in quota hæreditatis: ergo cõsensus est institutus in quota bonorum parte. Sed ista euasio, quæ hi faciunt nò placet: tum, quia nò euacuat difficultatem: tum etiam, quia intellectus quem ad hanc l. ponit, est extraneus, & præter vel contra naturam istius tituli, qui loquitur de fideicommissum vniuersale: quia esset contra tex. in l. Ita tamè, §. Si patronus, j. Ad Trebel. vbi patronus institutus à liberto hæres, & grauatus restituere hæreditatem filij liberti etiam repudians legitimam, nihilominus cogitur adire: quin potius haberetur in hac l. respectus & consideratio ad personam patroni priuilegiatam in legitima, in qua non cadit grauamè in ipsius præiudicium: siue grauamè sit vniuersale: siue particulare, vt ex ratione in si. huius l. posita satis colligitur. Et sic subest adhuc difficultas supra elicitæ per modum notabilis à prædictis modernis (vt modò retuli) collecti: videlicet, quòd hic probetur secundum eos institutum in legitima videri hæredem vniuersalem: & consequenter censei institutum in quota hæreditatis contra cõmune Doctorum assertionè varijs in locis.

Ideo vltra hos modernos videtur aliter ad istum text. dicendum. Præmittendo in primis quòd secundum

vnam opinionem, legitima ita demum dicitur esse quota bonorum solo habito respectu gr̄is alieni deducendi: quoniam ex ea nò deducitur: quin potius, ex aceruo hæreditatis ipsius alienum ante omnia decerpitur, vt in l. Papi. §. Quoniam autem quarta; ff. de Inof. test. Ceteru quoad alios effectus reputatur quota hæreditatis: & sic secundum quid & non absolute cõsensus quota bonorum: regulariter autem est quota portio hæreditaria siue hæreditatis, vnde pro illa habet locum vitale iudicium fami. Herciscu de reu pro hæreditate, vt in l. 2. §. Si quarta, ff. Fami. Hercif. Vnde dicit Bal. in l. Non est, C. eo. & in l. Si quis in suo, C. de Inof. testa. quòd pro legitima cõpetit peti hæreditatis, quod etiam tenet ipse in l. Pater filium, pe. char. ff. de Inof. testa. & hoc saltè est verum, quando in testamento relinquitur legitima iure institutionis, prout hodie debet relinqui. Et prædictum præsuppositum quod supra proximè præmissi conclusiue ponit Alex. in l. Quia poterat, col. 4. j. ad Trebel. & ante eum (licet ipse non meminerit) tenet Pau. in dicto. §. Si patronus, contra Angel. ibi. vbi Pau. allegat etiam Bal. idè sentienter in l. Quoties, ante finem, C. de Hære. institu. vbi Bal. contra Iaco. But. dicit, quòd differentia inter quotam bonorum & hæreditatis, quæ in legitima signatur, est casualis, & sic quoad quid: & non generalis, seu simplex, vel simpliciter: & sic solo respectu deductionis gr̄is alieni: & nò alio vltèrius considerato. Et idem tenet etiam Soci. in repe. l. 1. col. 50. s. de Vulga. & pupi. Tamen idem Alex. sibi cõtrarius in eodem. §. Si patronus, recitat hanc opinionem Pau. de Cast. Et nihilominus in contrarium dicit esse communem siue magis cõm, quam ipse ibi sequitur: imò quòd legitima

regulariter censetur quota bonorū, etiam quoad effectū, de quo idē Alex. prædixerat, seu locutus fuerat: nō solum quoad deductionem æris alieni. Quibus verbis vltimis vult Alex. q. regulariter quoad omnes effectus legitima sit censenda quota bonorū. Cū quib⁹ dictis trāsit ibi Clau. simpliciter remittens se ad Alex. cessante tñ alio hærede vniuersali: & sic q. non essent (hodie in q̄) nisi filij heredes instituti in sua legitima, hoc est in quatuor partibus bonorū ex quinq., nō dubiū est quin essent à creditoribus cōueniendi. Et isto casu attenda dispositione legum istius regni legitima indubiè efficit quota hæreditatis, cū nō posset haberi cōsideratio alicui⁹ personę extraneę quoad institutionē: quia solum residuum quinti, quod est reliquū particulare, superest extrancis relinquendum. Redeundo igitur ad rem, si velimus tenere opinionem suprā relatā, q. legitima sit pars quota bonorū vno tantum respectu. i. æris alieni deducēdi: tunc esset res plana. & respectio ad istum tex. expedita: cūm text. iste faceret pro illa opinione, quatenus videtur probare, quod sit quota hæditatis: dum nominat dispositionem factam de sola legitima in eum cui est debita, institutionem: & non loquitur respectu prædicto, sed alio: videlicet, oneris ex legitima reiiciendi, vel in aliū transferēdi. Si verò teneamus aliam opi. quā Alex. vt magis cōm se quitur in d. §. Si patronus, pōt ad istū tex. responderi, q. licet hic fiat mētio de institutione legitima, vel de legitima faciēda, nō ob id probat, neq. ex eo sequit⁹, q. sit quota hæreditatis: tū, quia ista sunt verba iure cōsulti, nō testatoris: tūm etiā, quia talis pōderatio videtur inanis ratione vrgente. Nam etsi verbum, instituo, esset prolatum à testatore, vt quia dixisset, instituo

filiū, vel patronū in legitima, nō ex eo q. vteretur verbo, instituo, illud dirigēdo ad personā circa quā disponit, eā instituēdo, videtur talis persona esse hæres vniuersalis: si talis dispositio facta nō versaretur circa quotā vniuersalē hæreditatis. Quod probatur. Nā etiā si testator diceret, instituo Titū in aliqua re certa: & daret sibi cohære dē vniuersalē: talis institutus ex re certa non esset hæres vniuersalis: & tñ d. l. Quoties, & lex. Ex facto, mag. ff. eo. vocant eum hæredē ex re certa, & tale dispositio nō vocat institutionem. Nā & per contrariū: licet nō apponat verbū, instituo, sed aliud verbū equipollēs, putā relinquo: dū tamen referretur ad vniuersitatē, induceretur institutio: aliās induceretur fidei cōmissum, si alius esset hæres vniuersaliter institutus, vt per gl. ordi. cōiter approbatam in l. His verbis, gl. 1. §. de Hære. insti. & no. Bar. in l. Centurio, nu. 30. §. de Vul. & pup. Idē si vteretur verbo, assigno, glo. no. in l. Quoties, C. Fami. Hercif. quā nūcupat ling. Io. de Imo. in l. 1. §. Si ex fundo, col. fin. in. 1. repe. de Hære. insti. & eā reprehēdit in eo, quod glo. dicit, idē esse si rei certę prædicta verba, assigno & relinquo, adijcerentur. Quod nō mediocriter iuuat intentum nostrū. Nam & quando filio relinquitur legitima simpliciter, videtur in ea institutus secundū Bal. in prædicta l. Quoties. Idem de cōtra in verbo, lego: quia si hæreditatis partē legasset, censetur institutio, vt videtur probari in l. Verbis legis, ff. de Verbo. sign. secundū opinionē, quā tradit Alex. in l. 1. §. tit. 1. Si verò legasset partem bonorū, esset legatum particulare. l. Cum aut pars bonorū, §. isto titu. cū simi. Deducitur ergo ex præmissis, & alijs multis quæ in hęc rem adduci possent, quod non ex eo q. reperitur dispositio facta per verbum, instituo, è vestigio

è vestigio sequitur: ergo est dispositio vniuersalis. Neq. per contrarium sequitur, q. per verbum, lego, dispositio concepta censetur particularis repugnante subiecto ipsius. Solum enim attenditur an subiectum super quo disponit sit vniuersitas, vel quota ipsius, an verò minimè, putā res certa vel quota bonorum: & sic res particularis. Cūm ita q. (vt est dictum) inter Doctores magis communiter concludatur, q. legitima de se sit bonorū quota pars: ergo etiam si sit relicta per verbum, instituo, vel simile: non tamen propterea talis dispositio est vniuersalis, vt talis quota dici possit hæreditaria: & sic nō probatur vllatenus ex hoc text. quod illi moderni in primo notabili eliciunt. Et præsertim id qd prædixi procedit: quia iure isto legitima non erat necessariò relinquenda iure institutionis, vt no. per gl. & Doct. in Auth. nouissima, C. de Inoff. testa. quo etiam attento iūctis præcedētib⁹ plus liquidò apparet, istū tex. nihil facere ad prædictā inductionem, quā de eo prædicti nouissimi faciunt: neq. eam vllatenus ferre. Circa præmissa tñ non est omittendum, q. Pau. de Cast. in eadē l. Si quis seruum, §. vl. dicit, q. ista differētia quotę hæditatis & bonorū, nō est magni effectus, nisi quoad vnā cōsiderationē, vt ipse ibi declarat. Sed ista inuestigatio Pau. de Cast. displicet Decio cōsi. 387. ad fi. quē etiā vi. istud limitantē & declarāre col. vlti. De hoc tñ puncto remitto me ad ea quę dixi in d. §. fi. & ad id, qd §. est tactū, an legitima sit quota pars hæreditatis vel bonorum, adde quæ suprā dixi ad fin. 2. notabilis.

Vltius adijciendum est ei, quod in hac l. suprā est traditum probari, q. quod licet grauamen legitimaē inductum transeat in substitutum vel coniunctum filij in ea instituti illam

repudiantis: non tamen transit in hæredem vniuersalem ipsius filij, etiam si alterius sit qualitates, id est siue sit nepos, siue extraneus: quia sicut non tenetur ipse filius, ita hæres illius pariformiter non tenetur illud grauamē acceptare vel agnoscere: quia hæres iuris censura nō reputatur alius à defuncto: imò idem cū illo, iuribus notissimis. Et omnia quæ defuncti cōtēplatione sunt inducta, gratia hæredis censentur inducta secundū Pau. de Cast. ita intelligentem istum text. in fi. in l. Cum ita, §. primo, incipiente, Quod à legatario, §. eo. & idem etiam vult Rapha. Cu. hic. Quod intelligo, vt sit dubitabile, quādo patronus vel filius non agnouisset legitimam: sed moriēs ante aditionē vel immixtionē transmississet eam ad ipsius hæredem, vel ex potētia sinitatis in quencunq., vel vigore l. Vnicę, C. de His qui ante aper. tab. in descendente, vel ex iure deliberādi: & his oibus casibus verificatur transmissio, quæ fieret per filiū extra casum hui⁹ l. Sed in hoc casu loquēte in patrono, transmissio fieret solum ex capite iuris deliberandi. Et quod dixi de transmissione ex potentia sinitatis, si filius habuit substitutū vulgare m. prout ista l. includit etiam istum casum loquendo in patrono: tunc verificatur transmissio in vno casu singulari per Bald. in l. Cūm proponas, col. 2. vers. In. 3. casu, C. de Hæredi. institu. Quod ibi admodum cōmendant Areti. & Ias. Item Ioan. de Imo. in l. Si pater fami. & l. Iam dubitari, ff. eo. & Alexan. in l. Si filius hæres, col. 7. ff. de Libe. & posth. Nam si habet solum cohæredem, ad quem etiam casum lex ista extenditur, Bal. ibi habet pro indubitato, quod habet locum prædicta transmissio ex potentia sinitatis. Nam si eam legitimam (vt præmissa prosequar) patronus vel

filii agnouisset, cum per talē immixtionem filij vel additionē patroni talis legitima effecta fuisset patrimonium ipsius patroni vel filij proprium, vt in l. Sed & si plures, §. Filio impuberi, §. de Vulga. & pup. & no. gl. & Doct. cum concordantijs per eos ibi traditis in l. 1. §. Veteres, ff. de Acqui. poss. non esset dubitabile, vel alicuius effectus, quod Pau. de Cast. & Rapha. dicunt, ex quo per legem ipso iure grauamē esset reiectum & spositum, eorū quolibet acceptante. Attamen etiam stāte declaratione supra posita, prædicta decisio Rapha. & Pau. videtur contra istum tex. ad finem in ratione quam reddit, & supra retuli: dum ad verbum dicit, *Quia quod illius persona præstaretur, hoc nequaquam ad alium pertinere deberet.* Et sic videtur, quod iste tex. loquatur de priuilegio merè personali, id est cohærentē inseparabiliter personæ ipsius patroni, vel filij cui legitima debebatur. Vnde non videtur ad hæredes transmissibile, vt in regula iuris & in l. Vna, §. Ne autem, C. de Cadu. tollen. & in §. Sed & quod principi, in ver. Planè, Institu. de iure naturali gent. & sic quod grauamen sit personalissimum: & nō transeat ad eum, in quem patronus vel filius transmiserint legitimam, diuersis inquam respectibus, vt prædixi. Et hoc est quod eliciunt Docti. ex hoc text. simpliciter illum ad hoc notantes, quod introducta in fauorem alicuius personæ, illam non transgrediuntur, vt idem Pau. hic not. sin. verbis, & Bar. Bald. Albe. & Ioā. de Imo. in Summarijs. Et hunc articulum nō inuenio hic, neq; in d. l. Cum ita, §. primo, nedum discussum: verum neq; tractum per alium quam per Raph. hic, & per Pau. in d. §. 1. vt dixi, quanuis sit pulcher & importans in istius intellectū. Et pro opinione eorū videtur bonus tex. in d. §. primo, incipien. Quod

Articulus
importans ad
istius intellectum.

à legatario, quē ibi ipse Pau. expendit per contrarium ad hoc vbi onus iniunctū legatario, etiā nominatim transit passiuē in hæredē legatarij. Ita per contrariū videbatur dicendū in casu istius l. q. sicut ibi. i. in d. §. grauamen legatario iniunctū personaliter, trāsit etiā ad hæredem eiusdem legatarij, qui legatum agnouit: ita per contrariū in casu negatiuo. Sin casu istius l. vbi grauamen appositum patrono habuit subiectum præexistens, vt in text. ibi, si omiserit in institutionē, videri debet per contrariū esse dicendū. Sed re vera ille tex. non facit ad rē: quia loquitur post agnitionem legati factā per legatarium decedentem prius quā onus impleteret, vt ibi vult gl. Sed declaratio Pau. vt dixi, est intelligenda ad hoc, vt importet aliquid: quando filius vel patronus, qui fuerunt instituti in legitima: & grauati de præstando onus iniunctum legitimæ, decesserunt ante acceptionem ipsius legitimæ: & sic extra illos terminos prædicti. §. Quod à legatario, loquentis de additione, & huius l. loquentis de repudiatione: aliās (vt dixi) nullum dubium declaratio Pau. & Raph. præ se ferret. Pro Pau. de Cast. & Rapha. videtur etiā facere quod notabiliter ac per verba ponderosa dicit Bal. in eadē l. Cū proponas. 2. col. videlicet, quod transmissio est quedā successionis prorogatio, eiusdē formæ & naturæ: & sic videtur fieri cum ipsdē qualitatibus primæ dispositionis. Argu. l. Sed si manēte, ff. de Preca. vbi tex. no. hoc est, vt quemadmodum filius vel patronus grauamē legitimæ iniunctum non tenebatur agnosceret: ita neq; eius hæres in quē per prædictam successionem transmissiua fuit facta prorogatio quoad succedendum primo testatori. Et quanquā hinc inde cōplura possent adduci ex his quæ notantur per Docti. in l. Hæredē, ff.

de

de. Verb. ob. vbi Alex. Arc. Soci. & Iaf. & Galiau. de rebus consimilibus dixerunt, ex quibus iste articulus posset fieri dilatabilis. Tamē resolutiue loquendo, contrarium eius quod tenent Rapha. Cu. & Pau. videtur tenendū per tex. in d. l. Pau. respondet, ver. fi. 3. de Acqui. hæredi. quem (vt supra retuli) adducit idem Pau. de Cast. hic: aliud tamen agens, hoc est quoad rationē huius l. in. 2. respon. Nam filius fa. qui ibi potiebatur priuilegio, ne castrensia per eum quæ sita patri acquirerentur, non transmittit illud ad filium eiusdem filij institutum per eum in prædictis bonis castrensibus: quin potius statim quod illa bona castrensia transferūt ad filium in potestate institutum, eundemque nepotē respectu aui, amiserūt priuilegiū mutatiōe personæ, prout litera ibi dē formaliter inq̄t, *Quia castrensia esse mutatione personæ deserunt.* Ex quo text. no. ibi Aret. de intentione Docto. quod vbi priuilegium datur rebus propter personas, mutatione personæ tale priuilegium extinguitur: de quo etiam feci supra mentionē. Et istud notabile militat per pūctum in proposito nostro: quia priuilegium oneris non imponēdi in legitima conceditur bonis seu legitime propter priuilegiū personalis. i. patroni vel filij prærogatiua, quā patronus habet in legitima bonorum liberti, & filius in legitima bonorum tertiorū: ob quā prærogatiuam personalē bona quoad illam partem debitam siue legitimā sortiuntur nomē & effectū legitimæ: & mutatione personæ ipsius patroni vel filij postquā eam repudiavit: & sic fecit transitū in alium, mutatur ipsius legitimæ priuilegium: sicque legitima amittit nomē legitimæ, & assumit generale nomen reliquæ hæreditatis, vt eleganter & verè Bald. hic dicit ad fi. & vt retuli supra, & est notissimum, quod sicut bona exeunt po-

Concludit
contra Rapha.
& Pau.

testatē patroni vel filij per repudiationem, vt hic: ita etiā per mortē cuiusque eorū contingentē adita vel nō agnita parte legitima. Et pari ratione priuilegiū non implendi oneris positi in legitima ad hæredem non est migrabile. Præterea cōtra Pau. vrget efficaciter doctrina Dy. in Regula, Priuilegiū personale, de Reg. iu. lib. 6. ante fi. dum in primo mēbro distinctionis resolutiue illius materiæ tenet, quod quā persona est causa proxima cōcedendū priuilegiū, tale priuilegiū extinguitur cum persona illius, cui fuit cōcessum, per iura de quibus ibi per eū, quæ sequitur Soci. cōf. 116. incipien. Non potest negari, circa mediū septimę col. 1. vol. Sed ita est in casu istius l. quod proxima causa prærogatiuæ patrono vel filio cōcessæ, ne teneatur ad subeundum onus legitimæ appositū fuit persona ipsius filij, vt dicit expressè iste tex. ibi, *Personæ ipsius filij præstaretur.* ergo tale priuilegium extinguitur cum persona ipsius filij decedētis, eo ipso quod ad alium vel in alium hæredem ipsius legitima transit: & pōderandū est pronomē illud, ipsius, quod est præcisæ significationis, & personā nō egreditur, & signat personalissimā quandā demonstrationē. gl. notanda in §. Fuerat, super ver. Cū ipsa, in prin. Inst. de Actio. & tradit Bal. cōf. 304. Licet duo iura, quæ citat, nō loquātur de dictione, ipse: & sic nō potest habere locū transmissio in prædicto, ad quæ ratio personalitatis extenditur. Facit l. Metū, §. Licet, ff. Quod met. cau. & §. Planè, Institu. de iure natu. in summario post Dy. dū hoc modo sumunt hanc l. Patronus nō potest grauari in eo quod sibi debetur ex bonis liberti: sequitur & facit in terminis ad rē nostram. Et tunc priuilegium non extenditur ad personā patroni. Item exponenda sunt illa verba, *Nequaquam ad heredem pertinere debere.* Nam dicitio, nequaquam

Cōtra Pau.

est vniuersalis negatiua, & equipollet dictioni nullatenus, vel nullo modo, & istud est, quod voluit Albe. hic, & idem Albe. post Dy. in apostilla textuali: quod dicitur dicitur, Illius personæ, exponit. s. patroni, ex privilegio personali eo attento immediate, & c. solum favore patroni, vt not. per Dy. in reg. Privilegiū, & sic Albe. (quāuis non ita punctuatum, vt prædixi) videtur inducere prædictā decisionē Dy. ad hoc propositum: & in effectu & re ipsa vult idem, quod. s. dixi: quia in nullo alio membro loquitur ibi Dy. ad propositum prædictū, nisi vbi supra eam ponderaui: & sic Dy. & Albe. hic etiam oscitanter in spectu decidit quod supra tenui: videlicet, quod in casu istius text. privilegium concessum patrono: & pari ratione extra casum istius text. filio in legitima vnicuique, eorum competentem non subeundi oneris legitimæ impositi, non transit ad alterutrum eorum hæredes: etiā (quod est fortius) si filius patroni, vel filij esset hæres, vt probatur ex d. l. Paulus, in fin. in ratione sui: licet ille casus sit in seipso diuersus ab hoc: sed ratio est eadem. Non ob. prædicta l. Cū ita, §. Quod à legatario, cuius argu. fuit motus Pau. de Cas. (vt supra dixi) in contrariū: quia secundum gl. ibi quā nemo improbat, & supra etiā retuli, legatarius in casu illo iā agnoverat legatū: sic quod. ille loquitur in casu profus diuerso, vt ex eo aperte liquet. Resoluendo igitur istum articulum (pace salua ipsius Pau. de Cas. nec non Rapha. quicquid illi dicant) videtur dicendum, quod aut eorum consideratio est superuacua, aut nullatenus procedit. quod sic ostenditur. Nam si patronus hic & pari ratione filius agnouit legitimam: tunc grauamen habetur pro non scripto, & est extinctum, vt hic præsupponit Bald. & idem Pau. hic, & in dicta l. Quoniam in prioribus, vbi in col. fin. dicit, quod si filius acceptet legitimam,

Resolutio.

grauamen eidem impositum est ipso iure nullum, vel euanciscit. Et probatur ex hac l. in illis verbis, [Præstare non cogitur.] & est de eodem Doctorum omnium intentione, vt supra satis ac super filium traditum. Cū itaque sit nullum: ergo liberè & absque onere vel grauamine patrimonium legitimæ transeat ad hæredes ipsius filij. Et isto casu consideratio Pau. de Cas. & Rapha. non descendit de aliquo dubio, & est superuacua: neque attendenda est ratio ipsius Pau. videlicet, quia eius hæres non censetur esse alius à defuncto: cū nihil ad hanc rem conducatur: quia tunc demum hæres succedit in ius defuncti, vt representat eum respectiue. i. vel in vniuersum, vel pro parte quota hæreditaria, in qua succedit: quā vel quatenus iura competentia defuncto sunt sui natura ad hæredem transmissibilia. Nam si sunt talia quæ cū persona ipsius defuncti extinguantur, vt sunt iura personalissima, quale est ius vsus, vel vsus fructus vel similia, putat ea, quæ competent ob privilegium personale competentem personæ concessum à iure, vt in casu istius l. & simi. non potest dici in his succedere hæres: neque, quoad ea representare personam defuncti. Nam in his quæ in rerum natura non sunt, neque potest cadere successio, neque representatio, vt ad sensum manifestè liquet. glo. est ordi. quam ibi ponderat & commendat Arc. in l. Cū heredes, in prin. in parte, lura. ff. de Acqui. pos. Ad idem gl. cum qua Docto. ibi transeunt, in l. Hæres in omne ius, in gl. vna, ff. de Acqui. hære. iuncta l. Cū à matre, C. de Rei vendi. & l. 2. §. fin. ff. de Præto. stip. quatenus probatur ibidem, quod pro ea parte, pro qua quis succedit, vel est hæres defuncto, pro ea tantum representat eum quoad subeunda comoda & incommoda. In alijs autem, in quibus non est hæres, vel non succedit

dit

dit defuncto, non representat eum: sed habetur tanquam extraneus: ita in proposito nostro dicendum est, vt prædixi, sic quod ratio Pau. est nulla quoad. Imò (vt supra dixi) vera ratio in contrariū est: quia bona transferantur ad hæredem libera & exuta, onere grauaminis recipiendi, ex quo per filium fuerant agnita, & fuerant effecta ipsius proprium patrimonium, vt prædixi. Nec dici potest, quod grauamen postea reconualescat, cū per aditionem ab eo factam fuerit semel extinctum, vt est bonus tex. in simili in l. Qui res, §. Aream, ff. de Solu. Aut filius grauatus in legitima decessit non agnita hæreditate, (vt prosequar secundum casum) & sic transiit: & eo casu cū grauamen remanserit validum, saltem apertum diuine vel potentia, per ea quæ sunt prædicta: hæres ipsius, siue suus, siue extraneus, nullo modo potest vt prædicto privilegio non agnoscendi onus, cū mutatione personæ, & c. Vltra quæ omnia facio rationem (ni fallor) inuincibilem: quia is in quem sit transmissio, non succedit principaliter ipsi transmittenti: sed primo defuncto ac prædecessori remoto, à quo hæreditas effluxit, & descendit: licet succedat per medium ipsius transmittentis, vel ut per quoddam instrumentum organicum, vt probatur ex l. Si quis filium, §. 1. supra de Acqui. hære. & patet ex eo quod eleganter dicit Bal. in prædicta l. Cū proponas, col. 2. quæ supra hac legitaui, in vers. Vterius addendum est. Nam quoad prædictum patronum vel filium defunctum, eundemque prædecessorem immediatum primi defuncti, in cuius bonis eidem patrono vel filio erat debita legitima, talis legitima non censetur legitima: quia eam non agnouit, quā decesserit deliberas: ergo illius successor, ad quæ bona illa migrant, tenetur agnoscere grauamen

Ratio inuincibilis.

De eadem re.

eis impositum per primum defunctum: siue sit libertus respectu patroni: siue pater respectu filij. Et hoc etiam casu (vt dixi) decisio Pau. iure non procedit. Quia tamen reperio Soci. in alio proposito tenentem contrariū eius, quod prædixi: in quo is, in quem sit transmissio, succedat principaliter immediato ac proximo transmittenti: de quo minor in cons. 153. col. 6. ideo opus est cogitare super hac ratione: quia res est dubia & subtilis. Nihilominus tamē per alia supra deducta, id quod dixi procedit de iure contra Pau. & Rapha. quāuis ista ratio maneat dubia: Sufficit enim ex pluribus rationibus finalibus vnam superesse: licet alia vel alia cessent aut euanciscant. §. A finitatis, Insti tu. de Nupt. & l. Si non lex alienantia, in prin. vbi notat Bal. & Ioan. de Imo. §. de Hære. insti. Superest corollæ vice attingere tertium casum ad supplementationem casus huius l. videlicet, quando patronus, vel filius institutus in legitima cum impositione grauaminis repudiavit legitimam: & eo viuente vel mortuo, sequens in gradu agnouit eam ex edicto successorio, vt in l. C. & ff. de Successo. edi. an iste teneatur tale grauamen implere: Breuiter in isto casu indubie est dicendum idem, quod in proximo præcedenti eadem ratione, quæ fuit superius inculcata: videlicet, mutatione personæ: Quæ ratio pariformiter militat, quando portio transit ad alium per successorium edictum, vt in casu prædicto, & per transmissionem, vt in isto casu. Quæ admodum quod per repudiationem patroni vel filij legitima transferatur ad substitutum vel cohæredem patroni vel filij repudiatis in casu istius l. Sed si patronus vel filius non haberet substitutum vel cohæredem, & repudiaret legitimam, qui est vltimus casus: tunc non esset tractandum de transiitu grauaminis: ex quo

V 4 prin-

principale id est ipsa legitima nõ potest ad hæredem eius qui repudiavit transire: licet ad alium sequentem in gradu per successorium edictum sic: si primus id est libertus vel pater, à quo legitima pcessit, decessisset intestatus. Quo etiã casu, vt est proximè dictũ, decisio Pau. & Rapha. nullo modo habet locum. † Et inuenio modo prædictos recentiores Hispanienses qui (vt s. retuli) per modum scholasticæ relectionis hanc legem prælegunt: nõ hinc, sed in alia relectione per eos edita: & iã diu diuulgata, in l. Vnũ ex familia, §. Sed & si fundũ, char. 13. col. 3. & char. 19. col. etiam. 3. s. eod. in impressione parua, allegare simpliciter hanc declarationem Pau. nõ tangentes aliquid ex prædictis: imò concludentes seu inferentes per dictam decisionem Pau. de Cast. de qua. s. q. si testator grauet hæredem filij in sola legitima instituti, hæres non tenetur subire grauamen: quod est prorsus diuersum à re, de qua supra proximè tractauimus: & nullatenus deducitur ex dictis Pau. de Cast. hic: cum loquatur in grauamine ipsi filio instituto in legitima: nõ aut ipsius hæredi. Imò fortis quã iniungitur hæredi filij seruatis seruandis: videlicet, quod si filius sit pupillus: item q. grauetur proximior eius ab intestato, vt in l. Si fundum per fideicommissum, §. si. cum l. sequen. s. tit. 1. est longè diuersa ratio: q. si ipse filius grauetur. Ideo prædicti recentiores, saltè illo casu, nõ possunt bene loqui cum imò eo casu talis proximior ab intestato ipsi pupillo potest grauari in legitima, vt patet in ipsidem iuribus, & ipsi postea fatentur col. sequen. ver. 4. limitatio. Præterea illud, quod ibi ponit ille Doctor Hispan. non potest ad propositum legitime adaptari: quia loquitur de venientibus ab intestato ipsius puberis: quo casu nõ valet ipso

iure grauamen in legitima, vt in prædictis ll. Et ita est intelligenda l. Si fuerit, §. primo, eodẽq. si. j. titu. primo, in quantum dicit: q. heres legatarij potest grauari per testatorem onere legati, vel fideicommissi eadem ratione, quia ipse legatarius grauari potuisset. † Nam si legatarius ipse aliqua ratione forte non potuisset grauari: neque heres ipsius, vt in casu isto dicitur in patrono vel filio hæredè instituto in legitima. Idem in legatario honorato commodo nõ pecuniario. Quia quemadmodum ipse non potest grauari: ita neq. hæres ipsius. l. Planè. 2. ad fi. s. tit. 1. Nam si hæres remorus id est hæredis hæres potest grauari à testatore ex eo, quia instituit hæredè proximũ vel legatariũ: ergo si ipse primus hæres vel legatarius aliqua ratione non potest grauari: neque hæres ipsius poterit. Et ista sufficiant in hac l. Cum patronus.

§ Summarium.

- 1 Alei legatum relictum per testatorem ipsius propriis concubina.
- 2 Concubina potest hæres institui per concubinũ ipsius.
- 3 Nec non potest per eundem eidem fieri donatio inter viuos.
- 4 Nisi concubinus fuerit miles.
- 5 Miles neq. potest concubina donare, neq. eidẽ legare.
- 6 Sacerdos nõ potest donare concubina, neq. ei legare.
- 7 Doctor & advocatus non potest etiam donare, neq. legare concubina.
- 8 Exploditur ratio Fran. de Arret. ad. §. Mulier, l. Miles ita.
- 9 Donatio fieri nequit per anasium amice cũ quã committitur stuprum, adulterium, uel incestum.
- 10 Vt talis donatio ualeat, oportet amicam esse talẽ, cum qua anasius matrimonium contrahere donationis tempore potuerit.
- 11 Meretrix uel concubina an possit donare proso uel concubino: quod non.
- 12 Legata caduca uel quasi redeunt ad hæredẽ cum onere eis imposito, legata autem, quæ pro non scriptis habentur, absq. onere, quod statim subdeklaratur.
- 13 Substitutio facta in legato non extinguitur, licet legatarius, cui est facta uino testatore, succatur sine potest.

post testamentum moriatur: quod inducitur protinus ad materiam meliorationis, & ad l. ut hereditas, in §. si hoc titu. de Legat. 2. Quid autem in pupillari substitutione, traditur hic remissiuè.

14 Intellectus istius l. & apte & commodè explicatur ex dictis Albe. post Dy. que hodie cessant statu l. Orãna. 1. de los Testamentos.

L. Celsus.

Celsus pater me refererebat, cum esset in consilio Ducennij veri consulis, itum in sententiam suam, vt cũ Otacilius Catulus filia ex asse hæredè instituta, liberto ducentã legasset, petissetq. ab eo, vt ea concubina ipsius daret: & libertus, uiuo testatore decessisset, & quod ei relicta erat apud filiam remansisset: cogeretur filia id fideicommissum concubinae reddere.

Stal. summarum in prin. vt hic per Docto. ¶ In tex. ibi, Concubina. I. exponit Albe. f. testatoris, vel ipsius liberti, non est vis. Probatur ergo hic secundum primam expositionẽ, q. legatũ relictum à testatore concubinae ipsius valet, & tenet. ¶ Quinimo potest etiã per concubinam ipsã concubina heres institui. l. Qui concubinam, in prin. j. titu. 1. Sed quia lex illa (licet ad hoc soleat allegari) istud nullo modo probat: ideo vt Ias. consi. statim allegat per totum. ¶ Idem in donatione inter viuos: quia potest etiam fieri per concubinũ concubinae vt in l. Affectionis, ff. de Dona. & in l. Donationes in concubinam, in prin. eod. titu. Vbi Pau. de Cast. id notat. Quod est verũ, ¶ nisi fuisset miles, qui neq. potuisset legare, vt in l. Miles ita, §. Mulier, vbi Bar. s. d. Milita. test. ¶ Neq. donare. l. 2.

6 C. de Dona. intervi. & vx. † Idẽ in sacerdotẽ, vt per Barro. in eo. §. Mulier, post Richar. & idẽ Bar. post gl. ibi in l. Miles, ff. de Re iudi. † Idẽ in Docto. & aduocato, vt tenet Præpo. Alexan. in rub. de Spon. ad fi. Sed non omitto q. ad prædictũ. §. Mulier, Fran. de Arcti. in l. Ex ea parte, §. Mulier, ff. de Verb. ob. reddit quandã ratione: quã nusq. potui percipere. † Imò (salua ipsius patre) videtur impertinens: quia videtur eadem militare in pagano, qui tũ potest donare concubinae, & legare. Sed restringit hoc solum procedere, quã concubina esset simpliciter meretrix, vel aliã impudica. † Aliã secus. si cũ ea committeretur stuprũ uel adulterium: Quod etiã tenet Benedi. Capra. cõsi. 127. qui ultra id vult, q. debeat esse talis, cũ qua donator potuisset matrimonium contrahere. Bal. cõsi. 457. li. 5. & Raph. in prædicto. §. Mulier: quẽ etiã vi. in prædictis ll. Affectionis, & Donationes in concubinã. vi. Pet. de Anch. cõsi. 247. Quæstio talis est, vbi vidẽdũ erit. Et Bal. & Ancha. in d. cõsilijs meminuit Ias. sequens istorũ dicta cõsi. 37. vol. 3. & ante eũ de cõsi. Ancha. meminuit Pau. de Cast. in d. l. Donationes in concubinã, vbi omnino eum vide, vt tollatur scrupulus, cur iura permittant concubino donare concubinae, & nõ marito vxori legitime, in prin. ¶ Quid autẽ ecõtra, verũ meretrix vel concubina possit donare proco vel concubino, vt. tex. cũ gl. q. nõ, in l. si. ff. de Act. & obli. vbi Alex. ponit rationẽ diuersitatis in addi. & tenet, qd Bar. tenuit in d. l. Affectionis, licet aliter loquat ibi. Rapha. & licet gl. in d. §. si loquatur in meretrice, q. nõ potest donare proco, idẽ tũ dicẽdũ, pculdubio arbitror i concubina: licet nõ sit meretrix, q. nõ potest donare concubino p rationẽ quam Alex. ibi tradit in addi. s. alle. circa meretricẽ, quã pũctuatim militat in con-

cubina. Et quia text. ibi loquitur generaliter in quacūq; fœmina, in qua pōt cadere suspicio turpis : & licet gl. exēplificauerit in meretrice: tñ exēmp̄la non arētant legis generalitatem.

Secundò principaliter ex hoc prin.

12 cum gl. notandum est, ꝛ quòd legata caduca vel quasi caduca redeunt ad haredē cū onere eis imposito: legata aut, quæ pro non scriptis habētur redeūt absq; onere. Et hic est cōis intel lectus ad hunc tex. quod subintelligendum est nisi in talibus legatis, siue sint pro non scriptis, siue caduca vel quasi, esset datus substitutus vulgariter, vel cōiunctus, vt in l. Vna, §. In primo, & sequen. C. de Cadu. tollen. & hic in gl. Ex quo tex. cum gl. hic patet

13 secundum Albe. ꝛ q. substitutio facta in legato non extinguitur: licet is cui est facta moriatur viuo testatore: siue ante testamentū: siue post. Sic ergo, si pater meliorer aliquid ex filijs in. 3. vel extraneo relinquat quintā bonorum partē: & in ipsius locū vel defectū substituat aliū vulgariter, vel cōiunctim alius detur collegatarius in melioratione, & alter melioratus viuo testatore decedat: talis substitutio vel cōiunctio nō efficietur pro non scripta, caduca, vel quasi caduca: sed substitutus admittetur, vel cōiunctus ad partem meliorationis deficiētis. Qd est nota. ad l. Vt haredibus, j. eo. Quid autem in substitutione pupillari, an per mortem impuberis, cui sit, cōtingentē viuo testatore, talis substitutio pupillaris fiat irrita, vel minimè non traditur hic decisū: sed traditur per Barto. & Doct. in l. r. ante. & in l. In pupillari, & in l. lex Cornelia, §. de Vul. & pup. Quibus locis agitur vel traditur de intellectu l. Quod si filius, ff. de Capt. Quā l. vltra alios apte declarat Zas. in suis intellectib. vbi etiā ponit quandā gl. ordinariā ad l. illā: quæ tñ in aliquibus

Communis Intel. cū sub intelligētia.

Ad materiā meliorationis

indiget aliqua discussione, prout eū punctuauit. ꝛ Et redeundo ad rē n̄fam principiū huius l. intelligit Albe. post Dy. procedere in terminis in quibus loquitur in onere iniuncto legatario, qui viuo testatore obiit, tñ post testamentū. Tūc enim legatū redit ad haredē cū onere, vt est iā dictū: cū sit caducū vel quasi: non aut pro non scripto. Sed si testator vnicum haredē instituisse, & eū rogasset de restituēda hareditate alteri per fideicommissum, vel de legato alteri præstando, qui heres mortu⁹ esset viuentē testatore, ante vel post testamentū: non posset legatarius vel fideicommissarius aliquid petere. Quia eo casu institutio fieret pro non scripta, caduca, vel quasi: & consequēter omnino inualida. Si autem hares institutus & grauatus institutionem restituere posset adire, vt in l. A pud Iulia, §. Antistia, j. ad Treb. aliud esset. Vult Albe. dicere, q. si prædictus hares institutus, & talitèr grauatus superuixisset testatori, posset cogi adire hareditatē: si fideicommissum ab eo relictum fuisset vniuersale. Si tamē obiisset priusq; actuali seu effectu cogere tur adire: & saltē nondū emanasset cōtra talē haredē, ante q; morte: præceptū iudicis coactiuū (quanq; Dy. & Albe. non dicāt) nihil p̄desset legatario vel fideicommissario, haredē superuixisset testatori: ex quo deinde obiit ante coactionē iudicialē & effectualē vel præceptū saltē. tex. est optimus, quæ ibi cōmendant Bar. & Doct. in l. Ille à quo, §. r. incipien. Si de testamento, j. ad Treb. ante. si, qui tōx. loquitur, qñ hares moreretur post mortem testatoris, ante q; cogeret adire: dū ait formaliter, [Ne prius hares decedens fideicommissarium decipiat]. iuncta l. Nō iustā, C. eo. Ad idē l. Eā quā, C. de Fideico. Sed ista hodie nō p̄cederēt per l. r. tit. de los Testamentos, lib. 5. Ordī. secundū quam

quam, legata & fideicommissa etiam vniuersalia & reliquæ dispositiones in testamento contenta sustinentur hareditate non adita per haredem: imò non instituto aliquo haredē. Cetera sup gl. dic. vt per Doct. hic.

¶ Summarium.

- 1 **B**aria sunt, haredem grauari per testatorem sub nomine singulari & appellatiuo haredis, vel sub simplici & plurali haredum, vel sub vniuersalitate omnium haredum etiam nominibus proprijs expressis, ut his omnibus casibus portio vnius eorum grauata, ad alium si sunt duo, vel ad alios, si sint plures, iure accrescendi deuoluta transeat cum onere eadem iniuncto: quod minime fieret, si grauamen vnicorum nominatum fuisset iniunctum.
- 2 Grauamen iniunctum haredi sub nomine appellatiuo, quod non potest nisi in solo vno verificari, cōferatur nominatiui appositum: sicq; portio cui fuit appositum, defecta, & ad coheredem iure accrescendi transeat, eiusmodi grauamen resoluitur: & nō potest cum illa facere transitum. Cuius rei prætextu traditur hic incidenter de intellectu l. Cum patronus supra proxi. iniuncto isto text. Item iniuncto huius l. principio.
- 3 Si testator grauauit haredē Titium vel Titium haredē, cū cōstet de specifica nominatione ipsius grauati, nō est adhibenda distinctio l. Si seruus communis ita stipuletur, ff. de Stipul. ser. sicq; indistinctē censetur nominatiui seu specialim grauatus: & ex consequenti tale grauamen nō transit ad coheredem, ad quē portio grauati per ius accrescendi, ea defecta.
- 4 Agitur hic plenè & commodè de intellectu. §. Titia. l. Si Titio & Mevio, infra isto tit. Et exinde inferitur ad decisionem cuiusdam dubij in materia meliorationis hodiernæ.
- 5 Sicuti per aditionem haredis quasi contrahitur cum legatario, & hares sibi censetur ei obligari ad legati præstationem: ita etiam per agnitionem legati prius legatarius grauatus de restituendo ipsi legatario vel ipsius partem, vel quantitatem alteri secundo legatario dicitur quasi contrahere cum illo: sicq; secundus legatarius agit contra primum, & non contra haredem.

§. Quod alicuius.

Quod alicuius haredis fidei nominatiui quis committit, pōt videri ita demum dari voluisse: si ille extitisset hares. Vnde si filio haredi pars eius à quo nominatiui legatū est, ad crescit, non præstabit legatum, qđ iure antiquo capit: aliās, iure cadit, secundū literā Haloā.

Ste. §. Summatur vt per Bar. Cōis intellectus post gl. in 2. solutione est, q. legatum nominatiui relictu ab vno exploribus haredibus, nō cōferatur ab alio haredē, ad quē portio illius iure accrescendi fecit transitū repetitum. Et istū intellectū tenuit Bar. hic, & in alijs locis, ad quæ in presentiarū, se se remittit. Et dicit videri cōm Pau. de Cast. hic: & idem attestatur ipsi met Pau. in l. Cū ita, §. Quod à legatario, j. eod. ꝛ Secus aut si nomine appellatiuo legatum esset ab haredē impersonaliter in singulari vel particulari ab haredibus relictu, vt in l. Licet Imperator, §. tit. i. vbi Bar. 2. op. & Bal. hic. Et idē si esset iniunctū vniuersaliter oibus haredibus: etiā eorū omnium, etiā p̄prijs noibus expressis. l. Ciuitatibus, §. Luitius, eo. tit. & l. Si duobus, §. r. & ibi glo. Bar. & Doct. eo. di. & l. Si Titio & Mevio, §. Iul. j. eo. secundū intellectū Bar. ibi. Putatē tñ dicē

Nona cōmendatio.

dū vltra Doct. q. hoc in presentiarū nō tãgūt, ꝛ q. etiā si grauamē sit impositū p̄ nomē appellatiuū indubitabile ipsi haredis: & sic p̄ tale nomē appellatiuū, qđ nō possit referri nisi ad vnū indiuiduū duntaxat: si testator instituit plures haredes, puta tres, & grauauit primū haredē vel secundū vel vltimū haredē eorū: vel etiam in casu istius

tex. ubi fuerunt duo instituti, extraneus. scilicet filio testatoris, & testator grauauit simpliciter heredem extraneum (quod non potest verificari, nisi in vno solo herede) quod his casibus grauaumen reputari debeat nominatim impositum: quia non potest, nisi ad vnum solum referri, vt in l. 2. §. de Libe. & posth. & in l. Fundus qui locatus, cum sequenti. §. de Fundo instru. & & notat gl. in l. Pediculis, §. Item cum quaeretur, §. de Auro & argen. lega. & probatur etiam ex l. Nominatim, §. ti. primo, quam hic allegat Alberi. forte sentiens id, quod modo pūctauit: licet nihil explicet, Ad idē bonus text. in l. Ab exheredati, §. vlti. §. titu. primo, ad fi. tit. & ita est intelligenda & restringenda cōis opinio quæ loquitur dē grauaamine in iuncto nomine appellatiuo. Et tenet q̄ est implendū per cohæredem pro parte alterius cohæredis deficientis, vt intelligatur. l. q̄ est impositū per nomē appellatiuū imperfonale: & non facta relatione ad vnum, q̄ virtualiter censeretur nominatus, vt quia testator grauauit heredes ipsius, vel dixit, q̄ quisq̄ sibi hæres esset, &c. prout gl. hic exēplificat: quia tunc legatū censeretur iniunctū cōiter omnibus hæredibus, vt in l. Si plures, §. tit. r. Secūs autē, q̄ nomen appellatiuū (vt prædixi) fuit taliter expressum, q̄ non potuisset ad aliū referri, nisi ad illū solum, ad quem fuit relatū, vt supra exēplificauit. Nec est credendum, Doctores aliud sensisse: imō q̄ si de hoc casu respondisse, iuxta gl. vulg. in l. Tale patet, §. si. ff. de Pactis. Et sic quatenus volunt, quod iste text. non procedat in casu ubi esset expressum appellatiuū, debet intelligi, vt supra dixi, referēdo grauaamen ad omnes heredes, vel ad quæcumq̄ eorum, vel ad heredem simpliciter & indefinitē: & istam procul-

dubio puto fuisse glossæ & Doctorū intētionem: & istud est necessarium & substantiale ad declarationem extensiuam glossæ & opinionis communis. i. communis intelligenxiæ ad istū tex. Tamen secundum hanc considerationē videtur nimis refragari huic textui attento secundo, eodemq̄, cōmuni ipsius intellectui hic posito, vt dixi p̄ glossam & Doctō, approbato, lex Cū patronus, §. proxima, ubi onus iniunctum patrono, & sic vni soli: & cōsequenter in effectu eidem iniunctū nominatim eo repudiante censeretur repetitum ab ipsius cohærede vel substituto. Et licet Rapha. Cu. ibi & hic si gnet istud contrarium: non tamē inducit istam l. hoc modo. Et eadem in ducto fieri potest d̄ principio istius l. quia cum vnus solus esset legatarius, & fuisset grauaus onere fideicommissi de restituēdo alteri legatum sibi relictuū, deberet ceneri nominatim grauaus, etiam q̄ grauaus esset nomine appellatiuo. Et sic etiam obstat fortiter huic textui, & pariformiter repugnat tex. in l. Si Titio & Meuiō, §. Iulianus, §. isto titu. ubi fuerunt soli duo heredes ab intestato, quorū vnus tantum fuit grauaus: & sic cum fuerit vnus solus, cēseri debet noīatim grauaus, p̄ id qd̄ supra est dictū. Fortē pōt dici ad l. Cū patronus, q̄ illud grauaamē nō cēsetur propriē & absolute iniunctū nominatim patrono: sed duntaxat eo respectu, vt illud solueret de legitima: & sic cōtemplatione legitime, & habito respectu ad illā: & cōsequenter fuit grauaamē mixtū. Nā fuit principaliter intrinsecū, vt pote præstādum de eadem legitima. Quod apparet: quia ibi tractatur de legitima nō grauaada, & de onere eidē legitime imposito ad aliū transferendo, ipso patrono repudiante legitimam. Item fuit secundariō personale, vt pote appositū perso-

Ad l. Cū patronus, supra proxima.

Ad principiu istius l.

Notab. ad l. Si seruus cōmunis.

Ad l. Cū patronus resq̄.

persona patroni, q̄ grauaus fuit: aliās non video bonam solutionem tenendo secundum intellectum glossæ. Et sic potius videtur grauaumen quodammodo reale respectu legitime, & ei iniunctum: sicq̄, intrinsecū, q̄ grauaamē personale vel appositum (principaliter in quā) persona patroni. Nā secundariō nō potest negari, quin fuerit personale: cum fuerit appositū ipsi patrono præstare illud de legitima grauaus, vt modo dixi. Et hoc etiam modo potest responderi ad principiu istius l. q̄ ibi grauaumen concernebat principaliter ipsam legatum: quia tota quantitas legata erat præstāda ratione fideicommissi: & sic tota erat in fideicommissi, & consequenter erat proprie & verē grauaumen intrinsecū & reale: cum esset de tota re, vel de tota quantitate legata restituēda. Et ex prædictis videtur inferēdū, q̄ si testator grauet heredem expresso ipsius proprio nomine: itē appellatiuo, non est distinguendū isto casu vtrū ipsorū minimum præcedat, an propriū, an verō appellatiuū, prout aliās distinguit in l. Si seruus cōis ita stipulet, ff. de Stipuler. Nā semper quoad effectū prædictū cēsebitur grauaamē iniunctū nominatim: ex quo constat de nominatio ne seu expressione ipsius grauari in diuiduo. Quod est bene signandum: quia nō reperio declaratū per Doctō. hic in proposito isto, de quo agimus: licet Pau. de Cast. in d. l. Licet Imperator, & in d. §. Iulianus, idē videatur tenere, aliud tñ agēs. Sed si vellemus tenere solutionem Raph. quā ponit in d. l. Cū patronus, & in d. l. Licet Imperator, & in d. §. Iulianus, ad soluēdum contrariū huius §. in quātū vult, q̄ in d. l. Cū patronus, fuit iniunctū grauaamē nomine appellatiuo: & sic q̄ testator dixit se grauare heredē vel quoscunq̄ heredes, &c. & q̄ illud verbum,

Ab eo. ibi positū sit verbū legis. Idē pōt adaptari ad §. Iulianus: sed nō ad principiu istius l. Et prædicta procedūt tenendo cōem intellectū huius l. Sed in puncto iuris sustentabilior videtur intellectus gl. Accursianæ hic, quē vbiq̄ gl. tenuerunt: & sequitur illū declarās Pau. de Cast. hic, & in d. §. Iulianus, & in d. l. Licet Imperator, ubi etiā Raph. Cu. tenet illū post Christo. de Castil. & eundē sequitur Ang. de Peri. hic. videlicet q̄ esto, q̄ iste tex. intelligat in herede, cui fuit iniunctū grauaamē nominatim, corrigatur tamē per d. §. Iul. Et sic q̄ hodie grauaumen etiā nominatim ab herede iniunctū, est implendū per cohæredē, cui portio grauaui defecta accrescit. & ita procedit planē d. l. Cū patronus, & istius l. principiu, & etiam tex. in eodē §. Iul. Et in quantū Bart. exponit eundē §. Iulianus, in ver. Ab eo. eius expositio vitiat illā literā, vt ibi Pau. inquit. Et in super expositio sua nō est tollerabilis: quia illud relatiuum *Ab eo.* (salua ratione reſti sermonis) non potest referri nisi ad vnum solū: & sic necessariō debet ibi intelligi grauaumen iniunctū nominatim, per ea quæ supra dicta sunt. Nā ibi dicit litera, *Alter ex heredibus.* postmodū dicit, *Ab eo,* deinde subdit, *Cohæredem,* rursus subijcit, *Portionem ad cohæredem.* Sic ergo apparet, duos tantū fuisse heredes ibidem ab intestato: & eorū vnū grauaatum in codicillis: & postea loquitur de cohærede superſtite in numero singulari. Item dicit, *Et hic quasi substitutus videtur.* Et istā opinionē tenet etiā Raph. Fulgo. in d. §. Pro secundo, super gl. ibi, & ibidem Corneus transit cum eo, tenens q̄ dictū Celsi hic censeatur correctū per d. §. Iulianus: & consequēter q̄ iste §. in vltimo dicto sit correctus. Et dicunt ibi Raph. Fulgo. & Corneus quod opinio Rogerij hic, in quātum dicit quod iste text. loquatur in pro-

Intel. gl. Accurs. hic.

Ad eandem l. Cū patronus. Ad §. Iul. a quo supra.

Atten.

non

non scriptis, tenetur communiter: & hoc etiam apparet ex allegationibus ab eodem Corneo adductis in l. Non iustus, col. 2. ad fin. C. Ad Trebel. Sed est cauendum, quod in hac allegatione non mediocriter erratur: quia illa opinio est tertia ex relatis in glo. & reprehenditur communiter: sed ea quæ dicitur esse ipsius Rogerij est prima opi. in glo. relata. Et licet Corne. ibidē nō refideat cum opi. Roge. in hoc pūcto recitans in contrarium Rapha. tamen ibi refidet cum prædicta opi. videlicet, q. iste. §. Quod alicuius, corrigatur per d. §. Iulianus, vt ibi etiā refert tenere Rapha. Et ista opi. ex quo est cōis gl. opinio, & approbata p. Docto. insignes. Pau. de Cast. & vtrunq; Rapha. & Ange. de Perig. posset teneri: nisi ei obstisset id, quod tenentes eā præsupponunt, q. rescriptū Imperatoris Seueri, de quo in prædicto. §. Iul. fit mētio, disposuerit, quod relicta ab instituto censēatur repetita à substituto vulgari: etiā si fuerint relicta nominatim: quod tamen non dicitur in d. l. Licet Imperator, vbi de illo rescripto fit mentio: sed loquitur de relictis simpliciter. Et Bar. ibi. r. & 2. oppositio. limitat rescriptum nō procedere in relictis nominatim, exemplificando illum text. in. 2. respon. Et opinionem Bar. sequuntur cōmuniter Doct. Quia opinione retenta, non video quomodo procedere possit opi. Pau. & Raph. & sequacium in intellectu prædicti. §. Iul. Tamen tenendo cōem, quæ est tenenda, illa potest induci ad hoc, q. si pater hodie instituisset duos filios hæredes: & eorum vnū nominatim grauasset restituere medietatem quinti bonorum cuiusdam extero: vel medietatem tertij bonorū alicui nepoti ex altero filio (vt exemplificat secundū terminos l. Taurinarū) & iste grauatur nominatim expresso proprio nomine

Adaptato
ad materiam
melioratio-
nis.

vel æquipollēter repudiasset partē institutionis cū melioratione, vel aliter eadē pars cū melioratione defecisset, tūc talis portio trāsiret ad alium filium, eū dēq; cohæredē sine eodē onere præstādi talē meliorationē. Sed si teneremus opinionem Pau. & Rapha. esset dicendū cōtrariū: imō q. trāsiret. Et istum tex. secundū prædictum suū intellectum subintelligit idē Pau. in eo. §. Quod à legatario, l. Cū itaq;. eo. procedere etiam in hærede hæredis, vt si cohæres nominatim grauatus agnouit suam portionem, & decessit, hæres ipse itidē tenebitur ad idē onus: etiā nominatim iniunctum prædecessori ipsius, eidemq; cohæredī nominatim grauato per eundem. §. Quod à legatario. Sed istud est impertinēs ad istū text. in quo agim⁹ de repetitione oneris nominatim iniuncti defecta portione illius, cui tale onus fuerat iniunctū seu appositū. Sed in casu Pau. de Cast. portio nō deficit. Item hic loquitur de cohærede, sed Pau. de herede heredis, ad quem transit obligatio præstādi oneris nominatim prædecessori iniuncti: & per eum expressē agniti vel tacite per agnitionem portionis ei relicte. Ideoq; secundum punctuationem Paul. onus transit ad hæredem ipsius aduentis suā portionem ex alio capite. s. cuiusdam quasi contractus quodammodo gesti per aditionē factam per heredē, qui agnouit suam partem, & postea decessit priusquā on⁹ impleret inter ipsum & legatariū, in cuius fauorē onus fuit appositum, vt in l. Apud Iul. ad fin. ff. Quib. ex cau. in post. eat. & in. §. Hæres, Insti. de obliga. qua ex quasi con. nal. & sic tale onus non transit ad hæredem heredis vel legatarij grauati ex capite repetitionis, de qua loquitur iste text. sed ex obligatione præfata, vt prædixi. Circa præmissa tamē aduertē-

Taxatur cō
sideratio
Pau. de Ca.

aduertendū est, q. tenendo secundū intellectum gl. qui est cōis, possemus dicere ad. §. Iulianus, vt etiā loquat in onere intrinseco nominatim iniuncto vni ex hæredibus: videlicet, vt illud solueret ex re aliqua ipsius portionis hæreditariæ, vt supra respōdi ad l. Cū patronus, & ad principium istius l. Vltimō non omitto, quod licet gl. & Docto. hic laborent in exponēdo istum tex. in illis verbis si. dum dicit, *[iure anti quo capiti.]* tamen secundum nouam recognitionem Gregorij Haloandri litera habetur aliter, & clari⁹, & recti⁹: videlicet, *[iure cadit.]* Qualiter stante, cessant ambages glossarū & Doctorū. Nā ex quo iste rex. vult, q. relictu ab instituto nominatim nō censetur repetitum à cohærede, cui portio accrescit, clarum est, q. prædicta portio repudiata, legatū cadit iure. i. corruit secundum ius, hoc est ex dispositione istius tex. secundū cōem intellectū: quæ litera iuuat illū. Sed in pandectis Floren. nō mutatur cōmunis litera. s. iure antiquo capit: & sic est tenenda communis. Et per hæc remanet gl. expedita. Et quannīs primū intellectū teneant Dy. Albe. & Ioan. de Imo. tamen poti⁹ videtur tenendus alteruter ex duobus intellectibus, vt dixi. s. vel secundus tāquam cōmunis vel vltimus vt probabilior, declaratus vt per Pau. de Cast.

§ Summarium.

Verus istius intellectus, ut prima pars loquatur de iure communi: secunda autem de iure speciali dispensatio ac fauorabili.

Si legatur in adficium Ecclesie etiam nō expressa certa quantitate, neq; per testatorem facta remissione ad arbitrium: an hæres teneatur Ecclesiam struere? distinguitur hic, ut per Bal. & Rapha.

Incertū non utitur animæ fauore, sicq; sega-

tum incertum simpliciter relictum pro anima, non expressa certa quantitate, aut nulla facta in adficium arbitrium remissione, non est inuaditum: quinimo uenit moderandum boni utri arbitrio. Idem in legato facto pro illicito extortis. i. si legatur simpliciter in hæres soluat, vel restituat illa. Idem si relinqueretur pro seruitutis maritandis.

Relictum absq; aliqua certitudine factum in causam priuam, id est, non fauorabilem requirit ad ipsius naturæ, quod remittatur quoad ipsius declarationem in arbitrium tertij: ibi subijcitur obex, & respondetur ad eundem.

Conciliantur inimicæ opiniones Doctorum antiquorum Petri & Cy. & opinio Barto. & ibidem subnectitur limitatio ad id quod est dictum in præcedenti numero licet Bald. & Imo. teneant oppositum, & minus recte.

Valet relictum in refectionem, reparationem aut constractionem uel publicæ, quantum incertum: dum tamen locus certus designetur: & eius resectio uel constructio uergat in publicam utilitatem, ut est regulare, quod semper uel ut plurimum utitur.

Relictum pro exarceratione alicuius hominis detenti pro maleficio, an ualeat, ut pote priu⁹, prout uidetur probare gloss. in cap. Sacro: uu. 1. 2. q. 2.

L. Quidam in testamento.

Quidam in testamento ita scriptis, Reipublicæ Gallicanorū lego in tutelā viæ, quæ est in Colonia, vsque ad viam Aureliam. Quæsitum est, an hoc legatum ualeat? Iuuentius Celsus respondit, prope modum quidem imperfecta est hæc scriptura: in tutelā Aureliæ viæ: quia summa adscripta nō est: potest tū videri tāta summa legata, quāta ei rei sufficiat: si modò nō appareat aliā fuisse defuncti uolūtatē, aut ex magnitudine eius pecuniæ, aut

aut ex mediocritate facultatū,
quam testator reliquit. Tunc
enim officio iudicis secundum
æstimationem patrimonij &
legati quantitas definitur potest.

Vimatur hæc lex per Bar.
hoc modo. Legatum incer-
tum valet ad refectionem
via. H. D. secundum eum.

Et sic ponitur hic vnus casus, in quo
legatum non vitiatur propter incer-
titudinem. Alij casus possunt videri
per Alex. in l. Ita stipulatus, nu. 28. ff.
de Verbo. obliga. Et quicquid teneat
Bal. & Io. de Imo. hic, verus intellectus
istius l. secundum Rapha. est, ¶ Quod
principiū ipsius vsq; ad vers. [*si modo.*]
exclusiue, loquatur de iure cōmuni,
& ab inde vsq; in finem loquatur de
iure speciali favore publico refectioni-
nis viæ introducō. Nam in prima par-
te ex cōsideratione expressionis cau-
sæ adiectæ ipsi legato resultat eiusdē
legati certitudo: & sic non potest re-
manere incertum: ac consequenter
legatum eiusmodi est validū. Et idē
generaliter dicendum est etiam ex-
tra casum istius l. in primo responso,
vbi cūque hac ratione. s. adiectionis
certæ causæ legatū determinatur se-
cundum talem causam, & efficitur
certum. Et ita procedit decisio Cy. in
l. r. C. de Dotis promi. Quāquā cam
indistinctè confuret Bar. in d. l. Ita sti-
pulatus. 4. col. Sed nō mouetur bona
ratione, vt perpendit Rapha. hic, &
Franci. de Ripa ibi post alios, col. 7. in
ver. Tertio fallit. Et secundum respō-
sum istius l. loquatur secundū ius spe-
ciale & fauorabile. Quia quando le-
gatum est omnino incertum ex eo
quod non potest certificari ex adie-
ctione causæ, sustinetur ob fauorem
publicum. Nam cū in isto secundo
casu istius versiculi [*si modo.*] non possit

Verus istius
l. Intel. secu-
dum Rapha.
seposito Bal.
& Ioan. de
Imo. intelle-
ctū.

fieri certificatio ipsius legati ratione
adiucti, quia via indigebat magna re-
fectione, & facultates defuncti non
suppetebant, ius speciale & fauorabi-
le sustinet legatum, & illud reddit cer-
tum (vt dixi) ob publicam vtilitatem.
Et in hoc vltimo dicto stat huius l. spe-
cialitas. Ex quo versu finali notandum
est cum glo. 2. quod legatum incertū
valet fauore publico, & venit certifi-
candum secundum arbitrium iudi-
cis, attentā quāritate & qualitate rei:
& ex quantitate patrimonij taxatio-
ne facta, etiam si non sit remissum
in arbitrium alterius: quia iudicis ar-
bitrium supplet in faciendā taxatio-
ne quantitatis necessariæ ad actum
expediendum, ad quem legatum factū
fuit, & sic est speciale hic, prout est
in dote, & in alimentis ac ceteris id
genus causis fauorabilibus. Et istū in-
tellectum, qui fuit glo. tenet hic Barr.
& in l. r. col. 1. s. Solut. matri. & Bald. in
Repe. l. r. (si est repetitio ipsius) s. isto-
rit. col. 5. & Io. de Imo. & Ange. de Pe-
rig. hic. Et sic patet secundum Bald.
¶ Quod si legeret in ædificationē Ec-
clesiæ, etiam non expressa quantita-
te certa, nec facta per testatorem re-
missione in alterius arbitrium, nihilo-
minus hæres tenetur struere Eccle-
siam in solidum, si facultates suppetat
ad sumptus structure vt in prima istius
l. parte. Si tamen sumptus ædificij ex-
cedant facultates restantis hæres te-
netur pro viribus duntaxat facultatū
& non vltra, vt in hac. 2. parte istius l.
Et idem in effectu tenet hic Rapha.
ad fin. Ad quod bene facit, ¶ quod in
certitudo fauore animæ non vitiatur, vt
si quis legat simpliciter pro anima nō
expressa certa quantitate, neq; facta
remissione declaratoria in arbitrium
alterius: nam tale legatum venit ta-
xandum seu modificandum boni viti
arbitrio secundum Card. Florē. post
Mat-

Matth. in clem. vna. 28. q. de Testa. &
Ioan. de Imo. in. c. Indicante, eo. tit. in
vol. post Anto. & sequitur Feli. in. ca.
Cū iuramen. 2. col. eademq; vlti. an-
te mediū, de Homi. & Ro. in Auth. Si
militar. 27. specialitate pię causę inter
vlti. volūtates. C. Ad l. Fal. & Deci. in
conf. 182. col. 3. Idem est etiam, qñ te-
stator mandat restitui extorta illicitè
per eū. Nā talis incertitudo verificabi-
tur iurimariè per inuestigationē epi,
qui etiam procedet ad iuramētū par-
tiū petitiū eis fieri restitutionē, si hoc
fuerit sibi visum secundū Bald. in l. r.
ad fi. C. de Testa. post Io. An. alibi, &
refert Feli. in. c. Cū sit, col. 2. de Jude.
qui videndus est, quia not. loquitur su-
per restitutione. i. super modo resti-
tuēdis: sed non reperio in mea lectura
Bal. in prædicto loco per eū adducto:
Tñ ad hoc facit id, quod dicitur solet, q
hæres tenet exonerare cōscientiā de-
functi, vt in. c. Parrochiano, quod est
vltimū, de Sepul. & not. Panor. in. c.
Nihil, col. 2. de Prescri. & Bal. in Auth.
Ad hæc, col. 5. in ver. Sed quid dicem?
C. de Vsu. & Ro. in conf. 20. incip. Pro
decisione, ad fi. & Feli. in. c. Si diligētij,
col. 5. de Prescri. Et facit etiā qd per
hūc rex. dicit Ang. in l. Hæreditas, ad
fi. ff. de Peti. hære. videlicet, q nō vitia-
tur dispositio, qua testator disponit sic
ri sibi monumentū, non statuto neq;
determinato certo modo. Allegat. l.
Et si quis, §. Quid ergo, ff. de Religio. &
sumpt. fune. Idem si esset relictū quid
incertum pro mulieribus maritadis,
duntamen sint pauperes, vt tradit Ias.
post alios in l. Cū is, §. Si mulier, s. de
Cōd. inde. & dixi in l. r. s. eo. Arg. l. Si
filiz pater, §. tit. 1. & arg. prædicti §. Ge-
ner. l. Cū post, ff. de Iure dot. Tamen
(vt præmissa reperam) si quis legaf-
set ad refectionē domus alicuius pri-
uati, vel in fabricā ipsius, nulla expref-
sa quantitate, nihil veniret in legato.

Quia secundum eundem Ange. iusta
causa est, quod id, quod deest in testa-
mento, suppleatur per iudicem ad pu-
blicas & pias causas. Argu. d. l. Hæredi-
tas, ad fi. ¶ Non autem quando relin-
quitur ad causam priuatam: quia ad
ipsius relictū valorem oporteret, relin-
quentem remittere expressè in arbi-
triū boni viri, iuxta legem primam. 2.
respō. 3. eo. & gl. hic. Sed quāq; istud
communiter teneatur: tamē videtur
q; cū tale relictū possit vt plurimū ra-
tione adiuncti certificari, satis cenfea-
tur certum, prout tenet Petrus & Cy.
Doct. antiqui. Post quos idē etiā tenet
Albeibi in l. r. C. de Dotis promissio:
Verantamē quia prætextu huius opi-
nionis ita simpliciter acceptę, semper
inueniretur via ad referendum seu
ducedū quęcunq; actū incertum ad
certitū dinem, vel ex causa præambula-
seu præcedente, vel aliter. Ideo que-
ne iuris regulæ confundantur seu mi-
sceantur, non est recedendum ab opi-
gl. Bar. & cōmuni, præsertim propter
rationem Bal. in d. l. r. col. 5. supra isto-
rit. Quæ fuit ratio Bar. in d. l. Ita sti-
pularus, col. 3. in fi. verb. per quā reprehē-
dit ibi Petrus & Cy. Sed quia prædicta
ratio Bar. vt s. tetigi, non est omnino
tuta neq; solida secundū Raph. Cu. hic,
& Ripā in d. l. Ita stipularus, col. 7. in
versic. Tertio fallit, quos supra retuli
post principium. ¶ Ideo cōmunis opi-
nio Bar. & Doctorū contra antiquos
debet intelligi procedere, quādo cau-
sa esset subintellecta. s. quia nō debet
subintelligi, prout illi, & non bene af-
ferunt. Secus si esset expressa & imme-
diata: quia tunc procedit, & est verū
quod Doct. antiqui. s. Pe. & Cy. s. re-
lati dicunt secundū Rapha. hic, & Ri-
pam vbi. s. & tetigi paulo supra in in-
tellect. principij istius l. & consequēter
si in casu de quo est supra traditum:
videlicet, vbi legatum fuit factum ad

Declaratio
a l. commu-
nem Bar. &
Doct. opt.

operis priuati refectionem, facultares testatoris sufficeret, ex quo legatum esset certum, vel de facili certificandum habita ratione ipsius ad causam refectionis expressam, valeret etiam nulla quantitate taxata, seu specificata per testatorem, prout etiam in primo casu istius. que supra diximus procedere iure cõti, & nihil specialitatis continere. Et hoc idem in legato relicto ad opus priuatum faciendum de nouo, non solũ ad reficiendũ tenet Ripa vbi supra nu. 19. & est de intencione Rapha. hic, & est verum ratione prædicta: licet Bal. & Io. de Imo. hic & minus bene teneant cõtrarium. † Et est aduertendũ q̄ quemadmodũ relictu in refectionem vel reparationem viæ publicæ est, vel censetur esse relictum pium & favorabile, vt hic: sic etiã relictu ad constructionem vel refectionem pontiũ publicorũ, per quos sũt aquarũ transuersiones vel transitus, quantumcunq; sit incertum, valet: designato tñ certo loco. gl. est in l. 1. §. Ad municipiũ. Ad l. Falci. & in Auth. Similiter, C. co. vbi Bal. idem tenet allegans Specu. in tit. de Instru. c. di. §. Nunc vero aliqua, in ver. Et scias, prope fi. Qũ etiã tenet Odofre. & Albe. in l. Ad instructionem, C. de Sacrosan. eccle. vbi idẽ Odofre. allegat tex. in Auth. de Eccl. tit. §. Ad hæc, colla. 9. & Albe. ibidẽ allegat istam l. quæ bene probat in. 2. parte. Quod tñ est verum qñ refectione vel constructio pontis principaliter pertineret ad publicã vtilitatẽ, vt plurimũ cõtingit & quasi regulariter. Ad hoc est bonus tex. quẽ in id notat ibidẽ Panor. in. c. Quod autẽ, de Pœnit. & remiss. & quatenus ibi dicit Panor. q̄ talis cõstructio pontiũ tunc dicitur actus pius, qñ pons construeretur, vel reficeret in loco periculoso, vbi pauperes & peregrini sæpenuero incurrebãt periculũ mortis, intelligo illud

quoad hoc, vt dicatur relictu ad piam causam propriẽ & strictẽ sumptã. s. p. anima testatoris: aliã largẽ sumendo piam causam satis esset, q̄ ex eiusmodi pontis cõstructione sequeretur publica vtilitas. Nam & tunc valeret legatu incertũ, & haberet locũ ista lex. 2. resp. prout in ea apertẽ probatur: & quidem à fortiori. Necnon presuppõnit apertẽ Albe. in cadẽ l. 1. C. de Dotis promissione, dum allegans istam l. vt. s. retuli, dicit, q̄ debeat extendi ad constructionẽ pontis. Et ex prædictis etiã posset deduci, † q̄ si quis in suo testamento non designata per cum certa quantitate legasset pro excarceratione alicuius hominis detenti pro maleficio, tale legatum valeret, vt pote in vsum pium relictum. gl. est ordi. in. c. Sacrorum, 12. q. 2. quam Bal. in id cõmendat in l. Illud, C. de Sacrosan. eccle. dicens eã non esse alibi. Et notat. eadẽ Bald. vbi etiã Io. de Imo. & Ludo. Ro. in l. Quanuis, §. Sol. mar. & Io. de Ana. in. c. Significasti, col. 4. de Iud. & Sar. Sed certẽ gl. illa nõ loquitur multum assertiue: quia post modũ subiũgit argumen. contra, & non soluit. Re vera tñ tex. ille quem in argu. in contrariũ adducit, nihil facit. Adhuc tñ gl. illa videtur habere nõnihil difficultatis ex l. 1. C. de his quib. vt indig. dũ ibi probatur, & notat ibidem Ange. de Peru. quod debitũ pietatis officium est accusare interfectores defuncti: & cõsequenter non est pietas excarcerare illos. Item & ex eo quod dicit Bal. nota. in Auth. Contra rogatus. 2. col. in ver. Sin autẽ quis, & in ver. Vltimò querit gl. C. ad Treb. vbi dicit, q̄ priuilegiũ illius Auth. concessum captiuo nõ vendicat sibi locum in eo qui captus esset pro maleficio: quia secũdũ eũ tales delinquentes nõ sunt digni mĩa seu priuilegio: sed soli infantes, quod etiam sequitur Io. de Ana. in ca. Super eo. 3. notab.

Ad gl. in. c. Sacrorum. 12. q. 2.

1. saluat. ad illam gl.

notab. de Vfuris. Sed nihilominus gl. illam in dicto cano. Sacrorum, approbat in terminis, in quibus loquitur Alexan. in dict. l. Quanuis, col. 2. videlicet, vbi non agitur de auferendo ius suũ alicui tertio, eo inuito, vt quia accusator iam pepercisset delinquenti. Sed si auferretur, vt quia penderet accusatio ab eo intenta, tũc procederet quod tenet Bal. vbi. §. Quod etiam tenet Feli. non referens Alexã. in. cap. Quæ in ecclesiariũ, de Const. col. 20. ad fi. Sed Deci. ibi facit mentionem de Alex. col. vlti. & transit cum illo. Vel fortẽ posset etiã gl. illa saluari, quãdo reus esset in casu absolutionis, de quo loquitur sing. tex. in l. 2. ad finẽ, C. de Exhiben. reis, quem Bal. dicit esse meliorem iuris in l. Sed et si, ff. de In ius vocan. & cõmendat idem Bal. in l. Error facti, col. 3. 4. C. de Iur. & facti ign. & reputat vnicũ Rom. sing. 490. & facit, quod notat gl. in. c. Significauerunt, in versic. Liquere, de Testi. & est lex optima huius regni. xvj. tit. 2. lib. 3. Ordina. ante finẽ. Vel potest gl. illa aliter saluari, quando carceratus esset cõdemnatus pœna pecuniaria, ob cuius satisfactionem detinebatur in carcere. Sed in contrarium aliqua tenus facit lex. 7. in versic. [La tercera.] tit. 23. Parti. 1. Vel quartò potest intelligi & verificari prædicta gl. per eandem l. Parti. in versic. sequente, qui incipit, [La quarta.] scilicet, quando captus pro maleficio esset condemnatus iniuste in pœna pecuniaria: & nisi soluisset in fra mensẽ, fuisset condemnatus ad mortem, vel ad pœnam corporalem: quia si pro liberatione ipsius relinquatur per aliquem testatẽ certa pecuniã quantitas, tale relictum censetur pium, intelligendò quando esset (vt dixi) condemnatus ad mortẽ, vel pœnã corporis afflictiuam in defectũ nõ solutionis quantitatis. Idem esset di-

1. saluat. gl.

3. saluat. gl.

4. saluat. gl.

endum si à principio esset eodẽ modo, id est ad mortem vel ad pœnã corporis afflictiuam damnatus (iniuste inquam) & ad liberationem ipsius quomodocunq; etiam illicite daretur iudici pecunia, respectu inq̄ ipsius iudicis illã recipientis: quia illud censere daturũ seu consumptũ in causam piam. Deniq; ad prædictã glo. vi. Tiraq. post l. cõnubia. ad fi. gl. 6. vbi postq̄ remissuẽ nonnulla pro & contra illam gl. adduxerat: tandem reducit se ad cõcordiam Alexã. & aliorũ in d. l. Quanuis, quam. s. primo loco recitauit: licet aliter eã exemplificet, q̄ ego. s. feci. Sed vtrũq; exemplũ potest procedere: nec nõ aliã saluationes. s. positę vltra ipsũ, sunt probabiles. Et quod est prædictũ (vt præmissa repetam) videlicet, q̄ relictu pro via publica reficienda est pium & favorabile, vt in hac l. 2. resp. dixi p. bari. Facit pro eo, quod Bal. tenet in d. l. Ad instructionem, vbi inquit clericos teneri ad soluendas impositiones, quæ solent fieri pro reficiendis itineribus & vijs publicis. De quo puncto quia apud aliquos de illo dubitatur, vi. Deci. in. c. Ecclesia sanctę Marię, ad fi. de Consti. Non sunt alia in hac l.

Summarium.

Qui non potest per seipsum manumittere, non potest alteri cõmittere, ne manumittat, prout et aliã dicitur generaliter, et per modum regulæ solet tradi. Qui per se non potest actum facere, neq; potest alteri committere ut faciat.

1 Rogari quem manumittere seruũ statim, vel simpliciter idem pollent.

2 Nudus minister quis non dicitur quoad titulum, et in quem uerba legati conferuntur: nisi dicatur nudus respectu commodi, ut quia nullum ex legato percipere debet.

3 Onere vel modo de prestando fideicommissum executori, quoad commodũ, mero apposto cessante, executio cessat.

4 Cõmodũ ex iure patronatus honorifico, quã uulgo nũcipatur, non est in cõsideratione, ut eo pretextu honoratus eiusmodi iure patronatus possit p. testatorẽ.

- gruari, cum non consistat in emolumento numario id est estimabili.
- 6 Testator non potest gravare eum quem honorat honoris insequimino ex secundario, et in potentia, præsertim venoni, consistente.
  - 7 Frustra est potentia ad actum non reducibills.
  - 8 Interesse extrinsecum et remotum valde, non est in consideratione.
  - 9 Triâ requisita ad verificationem intellectus istius text. Quartum requisitum secundi sub hoc numero 9. postea declaratoriu subijcitur infra in lectura post numerum. 12.
  - 10 Gravamen intrinsecum est illud, quod ex eadè re legata solvendum est, et per contrarium extrinsecu quod ex alia.
  - 11 Modus ex postfacto deficiens minus nitiat, quam conditio mixta similiter ex postfacto deficiens.
  - 12 Modus impossibilis non nitiat ultimam voluntatem, prout neq; impossibilis conditio.
  - 13 Nonâ intelligentia ad hanc l. cum l. Si quis eum quem, infra de Condi. et demonstr.
  - 14 Verba præceptiva ad gravatum relata non inducunt fideicommissum, sed legatum.

L. Si quis quos.

Siquis, quos non poterat manumittere, legavit, ut manumitteretur, neq; legatum, neq; libertas valet.

Ex ista nõ diuidit, quia sub una verborum structura tota clauditur: & non potest congruè summari: nisi prius resoluta difficultate in gloss. signata. Vel secundum Bald. summaratur hoc modo. Non valet legatum, si non valet onus ex eodem legato statim implendum. Et est addendum, ut patet ex verbis Paul. de Cast. cum alijs supplementationibus, de quibus infra, dum Bald. dicit, si non valet onus, &c. si ab ipso initio. Et istud onus ideo ab initio fuit nullum, vel q; isti serui erant adeo tetra ac detestanda conditionis, quod non poterant ad libertatem

peruenire, ut inquit gl. Vel si poterat, tamen testator (ut inquit Rapha. Cu.) erat minor viginti annis, qui non poterat eos manumittere, ut in l. Si minor, s. tit. i. c. cum similibus. Et utroq; casu quoadmodu testator per seipsum non poterat manumittere, eodè modo neq; potuit committere legatario ipsoru manumissionè. ¶ Quod enim quis per seipsum facere nõ pot, multo minus pot alteri comittere, vt faciat. Tex. est, vbi gl. adducit concordantes, & ibi notat Bal. in l. Filiu habeo, in ff. ad Macedo. vi. Bal. in l. Humanitatis, 2. col. in ver. Quartò opp. C. de Im pube. & alijs, vbi circa hoc ponit breuem & succinctâ distinctionè. Ex hac l. potest colligi id, quod Bal. ad fi. ponit loco summarij, q; modus impossibilis vitiat legatū. Sed contrarium ad verbu notat Bal. met ex illo tex. in l. Si quis eum què j. de Codi. & de. Cuius cõtradictionis resolutio pender ex verificatione intellectus huius l. Et in primis aduertendū, q; gl. hic intelligit istã l. q; iste fuerit nudus minister, & subintelligit Bal. & Pau. respectu cõmodi, quali nullu cõmodum sensurus esset ex legato, vtpote ¶ rogatus statim manumittere, vel simpliciter manumittere, quo etiã casu in dubio censet rogatus manumittere statim, vt in prin. legis sequentis. Et hoc casu loquitur proprie hæc lex. ¶ Nõ aut fuit nudus minister respectu tituli, cū in eū verba legati fuerint collata, vt dicit text. hic, [Legavit.] & ob id nõ obstat motium Bar. cõtra gl. Sed in l. contraria legatarius fuit gravatus manumittere post tēpus: & sic debeat sentire cõmodum ex legato. s. ex vsu & fruitione tēporis intermedij, quo seruus apud eū esset māsurus. Et istu intellectu ponit aperte Bar. in l. Codicillis, in prin. 3. oppo. j. isto tit. Et in effectu idè Bar. tenet eundè in l. cõtraria, Si quis eum què licet loqua-

2. summa Bal. Cõtradictio Bald. ad seipsum.

Magis cõis loquatur improprie more suo. Et iste videtur magis cõis Dõcto. intellectus hic. Què etiã videtur tenero. Bal. in l. Si fundu per fideicommissum, §. Si Titio, aliàs incipit, Si Titio pecunia, §. si aliàs ver. Nã et si. s. titu. i. vbi dicit, ¶ q; quõ onus appositu de fideicommissio p̄stando adijcitur mero executori, cessante onere vel modo, cessat executio per hæc l. Quò dicit esse bene not. In eo tamen quod de mero executore dicit, videtur loqui contra id, quod Dõct. hic dicunt: nisi intelligatur (vt prædixi) de mero respectu solius comodi: nõ aut respectu tituli. & ita credendū est, eū intellexisse. Et iste intellectus, què dixi esse magis cõem, suadet ex l. contraria, dum ad verbum ibi dicitur, [Et tamen a legato non esse repellendum: quia magis legatarium testator in hoc seruo quam heredem, cõmodum aliquod habere voluisset.] Nam vt ibi tex. dicit & not. Bal. testator prætulit in re legata legatariu heredi, & per hoc eum prædilexit heredi, ex quo voluit, ipsum habere cõmodu. Et licet illu in tex. conetur hic eua dere Io. de Imo. tñ ipsius euasio minime placet: dum inquit, illu text. loqui de cõmodo iuris patronatus. ¶ Nam quemadmodu eiusmodi cõmodu nõ est in consideratione, vt quis cõsecatur honoratus quoad hoc, vt eo p̄textu possit in pecuniario emolumento grauari. l. Planè, la. 2. in fi. s. titu. i. allegata per Bar. in prædicta l. Codicillis, in eadem. 3. oppo. quam etiam allegat ipse met Io. de Imo. ita pariformiter secudu Ang. de Peri. hic nõ debet esse in cõsideratione quoad conijciendã defuncti voluntatem, quã in illa l. non conijcitur ex alio, præterq; ex datione emolumentu, vt ibi patet. Et sic diuersitas, quã inter hos duos casus Ioan. de Imo. signat, nõ est probabilis. Et hæc ratione etiam nõ obstat huic intellectu difficultas tacta per Bar. hic: vide-

Capit. tur lo. de Imo.

licet, q; etiã vbi in cõtinèti legatarius esse manumissurus seruū, salteõ deberet p̄hens eū remanere ius patronat. Quia ad hoc respõdetur primo, vt modo prædixi. s. q; cū ius patronatus non abierat cõmodum pecuniariu, non debet esse in consideratione quoad huic effectu, vt in d. l. Planè. 2. in fi. s. tit. i. & in l. Nemo p̄redo, §. Locupletior, ff. de Reg. iu. secundu primã lecturã gl. ibi. Per quas ll. ita formaliter respondet Bar. in d. 3. op. Vel secundò respõde, q; esto q; id cessaret, quod in id locum haberet, ¶ tñ ex quo illud ius patronatus afferebat cõmodu incidens ac cõsequuti uū, & stabat in finibus potentia, & verisimiliter non sperabatur peruenire neq; transire ad actū seu effectu: ideo in eo non cõsecatur legatarius fuisse honorat quoad hoc, vt possit defumi p̄sumptio, voluntatem testatoris fuisse præferendi eudè legatariu heredi, deficiente onere manumissionis, put à principio hoc casu defecit. ¶ Est ergo ista cõsideratio iuris patronatõ aptitudinaria siue in habitu: quonimo & in potentia valde remota posita, & cõsequenter inanis & superuacua: cū frustratoria sit potentia ad actū nõ reducibilis, vt inquit Philoso. licet sub alijs verbis, in primo lib. de celo & mundo. Bene facit tex. in ratione sui in l. Aliquando, prope fi. ff. Ad Velleia. vbi nõ expectatur euentus conditionis qui nihil debet operari, cū alijs cõcordan. per glo. ibi traditis. ¶ Ita in simili iuris prudentes dicunt de interesse extrinsecõ & valde remoto, q; nõ est in cõsideratione. l. Si sterilis, §. Cū per venditorè, ff. de Actio. em. Ad hoc ergo, vt isti text. casus verificetur, & locu habeat, in q; t Paul. de Cast. tria debere concurrere. ¶ Primu, ¶ q; onus adiectu sit intrinsecu. i. ad implendū super ipsa vel de ipsa re legata: ¶ secus si esset extrinsecum vt in l. Ab administratione, C. de Leg.

quã Bar. extendit etiã ad fratres minõ res in l. r. col. 2. 3. co. & istud primũ req. sitũ posuit prius Bar. in d. l. Codicillis, in prin. in dist. in ver. Si verõ on? j. co. & Bal. hic. ¶ Secũdũ in est, q. onus ab ipso principio fuerit in validum: secũs si ex postfacto: & sic ex accidenti fieret in validũ: quia tũc remaneret apud legatariũ sine onere, vt in l. Si quis Titio, in prin. 3. co. & in l. Pater filii, §. Tu scilanus, j. tit. 1. quã ad id gl. allegat in l. Vna, §. Pro secũdo, gl. mag. in fi. C. de Cadu. tollen. & tenet Bar. in eadẽ distinctione in d. l. Codicillis, ante fin. in ver. Secũdo casu, cui adde l. Pecunia, j. de Ali. & cib. lega. ¶ Tertiuũ est, quod onus sit in cõnecũti implendũ. vt prædixi. tex. istũ esse intelligendũ. Et hoc (vt etiã dixi) tenet Bar. in prædicta l. Codicillis. 3. oppo. Et ex hoc etiã declaratur d. l. Si quis Titio, in prin. proxime allegata. Nã quantũ in illo casu cõcurrant duo: videlicet, q. ille Titius fuit grauatus grauamine intrinseco nominatim dare Mevio: tũ quia alia deficiunt. s. q. onus à principio, non fuit in validũ: itẽ neq. grauamen erat implendũ statim, ideo fideicomisso defecto, legatũ valet: & cõsequẽter residet penes legatariũ. Et his tribus cõcurrẽtibz, quã colligũtur ex distinctione Bar. in d. l. Codicillis, in prin. & ponit (vt dixi) Pau. de Cast. hic, verificatur cõis. intellectus ad istũ tex. s. q. si on? legatario iniunctũ sit nullũ, legatũ redit ad heredẽ, & nõ remanet apud legatariũ. Ex hoc infert ipse Pau. de Cast. q. notabile Bal. vel ex summa Bal. desũptũ, q. s. posui. de modo impossibili, vt vitiet legatũ, intelligat his tribz in idẽ cõcurrẽtibz: quoruũ vno deficiente, regulariter est sec? dicẽdũ: quia nõ vitiat, vt in d. l. cõtraria, Si q. s. eũ, & in d. l. Si fundũ per fideicomissum, §. si aliã inchoat, vt dixi, Si Titio pecunia, §. ti. 1. 1. Vbi probat q. modus ex postfacto

Ad l. Si quis Titio, in p. ci. supra co.

deficiens minus vitiat, q. conditio mixta deficiens ex postfacto, iuncta l. Legatũ, C. de Condi. infer. & text. in d. l. Si Titio pecunia, restẽ in p. i. r. respon. probat de modo impossibili à principio, & in ver. Nã & si, in 2. resp. probat de modo impossibili ex postfacto. Ergo cũ impossibilis cõditio non vitiet: cõsequẽter & à fortiori neq. modus impossibilis debet vitare. Potuerat etiã Pau. de Cast. allegare Bar. in d. l. Codicillis, in prin. 5. oppo. Et tãgit etiã Bar. de hoc remissiuẽ in l. Quibus diebus, §. vti. ad h. j. de Cõdi. & de. Et q. modus impossibilis nõ vitiet vltimã voluntatẽ, quemadmodũ neq. impossibilis cõditio, tenet etiã Are. in l. Impossibilis, in prin. ff. de Verb. obli. vbi allegat d. l. Codicillis, in prin. & ibi Bar. per quã ponit quartũ requisitũ declaratoriuũ secundũ requisitũ positi. s. vt hæc lex pcedat, q. onus erat à principio omnino nullũ tã de rigore, q. de æquitate: secũs autẽ si esset nullũ de rigore tũ, sed de æquitate valeret: quia tunc legatum nõ est simpliciter nullũ, sed cũ distinctione. Nam valet quoad retentionẽ si legatarius possideat legatũ: sed vbi nõ est in possessio ne, nõ valet quoad agendum, vt est casus in d. l. Codicillis, in prin. & ibi Bar. in oppo. quam facit de hæc l. & tradit Pau. de Cast. hic. Et prædicta cõcordia & intelligentia ad istã l. & l. cõtraria, vt iã dixi, est cõis secundũ Rapha. Cu. & Ange. de Perig. hic, & cũ ea transit etiã Albe. hic, ad fin. post Per. licet in prin. recitauerit aliũ intellectũ Rayn. quem suppresso authore ponit Io. de Imo. & fuit glos. in eadem l. Codicillis in prin. quam Bar. reprehendit, & meritõ non est tenendus: quia reducit casum istius l. ad casum eiusdem l. & sic nõ deseruiret de dubio, neq. im portaret quicq. Quẽ intellectũ reprobat etiã idẽ Ange. hic ad fi. assertes nõ esse

Quartũ requisitũ. s. d. p. p. positi de claratoriu.

Intel. ad §. Semel. Qui bus ex cau. sis manu. nõ licet.

Cõis. intell. ad hæc l. & ad l. Si quis cum quem.

esse recedendũ à prædicto cõi intellectu. Sed alia forte via posset nouiter at 13 tentari, t. q. hæc lex concordet cum illa: nã in quantum hæc litera dicit, [Nõ ualeat legatum.] intelligatur de legato. i. de fideicomisso ipsiusmet libertatis, vt sit sensus: q. si quis seruos quos aliqua ratione esset prohibitus manumittere, legauit alicui, vt manumitterentur, licet legatũ seruorum valeat quoad legatarium: tũ legatum in vim modi dispositiui in fauorẽ seruoruũ appositum vel iniunctũ est nullum. Et in quantum statim subdit, [Neq. libertas] hoc dixit Iureconsultus, ne quis arbitraretur, q. si cut aliã libertas semel præstita, siue bene siue perperam, nunq. reuocatur, vt in §. Semel, Quib. ex causis manu. non li. ita libertas hic præstita per legatariũ huic seruo nõ reuocaretur, q. remouet hic text. hæc forte de causa, quia impossibilitas præstationis libertatis erat quodãmodo realis, & sequebatur seruum, cũ ei inhereret, vt sentit gl. 1. ideoq. libertatis præstatio in se ipsa erat impossibilis. Et licet defecto perperã posset præstari: tũ deficiente capacitate in eis vel inhabilitate in dño ipsoruũ, nihil agitur in manumittendo illos. Nam illud quod in d. §. Semel, dicit, siue bene siue malẽ, demonstrat duntaxat modum vel qualitatem in manumittendo præsupposita substantia habilitatis actiue in manumittente, vel iubente manumittere, & capacitate passiuã in recipiente, id est seruo, qui erat manumittendus. Et quod istud verbũ [Legatum] in hoc tex. positũ possit verificari in fideicomisso libertatis, facit text. optimus in d. l. Dãnas esto, in prin. j. de Vsfu. lega. vbi probat, t. q. verba præceptiua ad grauatu relata, nõ inducũt fideicomissum: sed legatũ, quem tex. in id cõmẽdat Soci. in rub. tit. 1. Hic enim modus adiectus, vt manumittat, æquiualeat dispo-

14

sitioni præceptiue ad legatariũ seruoruũ directe: quia nõ aliã traderentur si bi serui legati, si potuissent manumitti: nisi præstitisset satisfationẽ de modo implendo: & sic de manumittẽdo: cũ modus aliã operatur dispositionẽ in ipsius fauorem, cuius contemplatione fuit appositum, vt in prædicto. §. Termilius. & si non impleatur per legatarium, restituet legatum, cum accessionibus, vt in l. 1. C. de His quã sub mo. relin. licet hic modus in fauorẽ seruorum dispositionẽ non potuit operari propter inhabilitatẽ dñi, vel eorum incapacitatem. Sicq. legatarius cui serui fuerunt relicti non est adigendus ad præstationẽ satisfationis de modo impossibili adimplẽdo. Aliũ intellectũ in concordia harũ legũ ponit Soci. ad hæc iura in l. contra-

Alius Intel. semisistue.

Summarium.

Aerediti instituti aditione, inducitur testamenti ultima et finalis confirmatio. inde est, quod per talem aditionem voluntariam roborantur ac fortificantur quæcumq. in testamento contenta.

- 2 Aditio compulsua ex iudicis coactione ad confirmationem et fortificationem testamenti et contentorũ in eo, idem operatur, quod aditio uoluntaria.
- 3 Nihil potest exequi uel exercere per modum executionũ ultima uoluntatis executor ante aditũ per hæredẽ hereditatẽ nisi duntaxat pias causas cõuenientia.
- 4 Ratio fundamentalis introductionis quasi contractus per aditionem inter heredem et creditores ac legatarios, ultra omnes seruibentes hie.
- 5 Fictio non potest fundari super non ente uel chimerã, quam Dialectici uocant: quia esset contra regulas naturales et ciuiles.
- 6 Cum defuncto non potest geri aliquis actus.
- 7 Vbi non cadit ueritas, non potest fictio cadere, neque locum obtinere, quum imuletur naturam.

- 8 Privatio quemadmodū naturaliter præsupponit habitum, ita dissolutio obligationis civiliter præsupponit ei usdem existentiam.
- 9 Ponderatio tex. in §. Heres, Insti. de Obliga. quæ ex quasi contra. nascuntur.
- 10 Duarum fictionum concursus tolleratur, quando illarum una venit in consequentiam alterius.
- 11 Ratio quare legatarius ante legati agnitionem de ceteris trāsmittat legatū est, quia est dñs rei legatæ sicut.
- 12 Ideo mortis heredis legatum conditionaliter vel sub incerta die relictum in morte expirat: quia per aditionem ipse sicut celebratus quasi contrahens cum legatario conditionali: quemadmodum quasi contraheret cum legatario, cui esset pure relictum: licet obligatio actio non oriatur. et ibi. num. 29. subijciatur ratio differentiæ inter contrahens et ultimas voluntates conditionales.
- 13 Pendente die legati certo, si heres adeat, quasi contractus celebratur, et oritur personalis obligatio et actio: licet etiam exercitium interim impediatur, prout et trāstatio dominij ipsius rei legatæ sub die certo.
- 14 Actio in rem neq; hypotheca, non oriatur ex quasi contractu aditionis heredis, pendente die legati relicti sub certo die.
- 15 Quod supra de relicto in testamento dictum est, ut ad eorum usum requiratur aditio, et ex ea sub sequatur quæ dicta sunt procedit etiam in relicto in codicillis, et in alia quacumq; ultima voluntate.
- 16 Potest data executoribus, etiam ab intestato, non fortitur effectum nisi adita hereditate, prout etiam in relicto ad pias causas. De qua re hic tractatur.
- 17 Hodie stante lege Ordinamenti prima, de los testamento s. lib. 5. Ordina. si heres repudiet, non requiritur aditio, etiam ab intestato, ut hic amplius comprobatur: ubi etiam subnectuntur alia declarationes non commemorandæ ad illam l.
- 18 Verba illa si heres erit, vel si succedat, intelliguntur. i. si hereditatem adierit, quando proferuntur, ut dixi, conditionaliter, et sic pro forma: scilicet si proferrentur demonstratiue.
- 19 Verba l. statuti, vel testatoris debent intelligi cum effectu.
- 20 Testator iure communi attentio, non potest inherere, quod legata debeantur non adita hereditate, ubi subditur quod sit hodie dictum in casu et contrario attempta sepe citata lege Ord. videlicet, An testator hodie possit inherere, quod legata non debeantur nisi adita hereditate, et concluditur idem, quod non possit illud disponere.
- 21 Non solum in confirmatione testamenti quando agitur de uniuersali institutione suscipienda, ueritatur fauor publicus: sed etiam quando agitur de conferuatione legatorum in eo contentorum, contra l. s. alibi.

L. Omnia.

Mnia quæ in testamētis sine die vel conditione ascribuntur, ex die aditæ hereditatis præstant.

Sta lex in prin. summat vt p Bart. Ex hoc principio notat Pau. de Cast. & præsupponit alij Doct. q. legata & fideicōmissa nō debētur nisi adita hereditate, & ante ipsi aditionē nō est orta pro eis exigēdis aliqua actio: imō neq; obligatio. Et secūdu eū ratio est, quia nō dū est certū ea in futurū deberi. Vult Paul. dicere, q. cū hæres possit velle nō adire, itē possit repudiare, & ipsius aditione inducitur testamētī cōfirmatio vltimata, vt in l. Om. ante fi. cū gl. ord. C. de Test. & in l. Eā quā, cū similibus, C. de Fideico. cessante tali cōfirmatione corrumpuntur contenta in testamento. Quæ ratio concernit dictū negatiuū: ex quo ab opposito sensu sublequitur dictū affirmatiuum. I. q. adita hereditate, obligatio & actio statim post aditionē capiunt exordiū. Ratio est, quia ex tali aditione insurgit quidā quasi cōtractus inter hæredē aduentē & creditores ac legatarios. l. Apud Iul. §. vlt. ff. Qui. ex cau. in poss. ea. & in §. Heres, Insti. de Oblig. quæ ex quasi cōtra. nascuntur. Inde est secundū eundē Pau. de Cast. q. aditio hereditatis roborat & fortificat contenta in testamento. l. Si is qui tres, §. Idē euenire, s. de Execu. tuto. & in l. Si patroni, §. Qui fideicōmissariā, j. Ad Trebe. i. cū d. l. Omniū, C. de Testa. quæ iura in id allegat idē Paul. de Cast. in l. Cū quidā. 2. ad fi. s. eo. Ad idē l. Si nemo. i. s. de Test. tu. & l. Si nemo. ff. de Reg. iu. & l. Ille à quo, §. Si de testamētō. j. Ad Treb. & l. Nō iustam, C. eo. & l. Sed et si plures, §. Si ex alle, s. de Vul. & pu. in ver. Nec em̄. j. Et id obtinere

Clesi fin- gularis.

net etiā si esset datio coacta, nā quoad istū effectū cōfirmatiuū seu roboratiuū corū que in testamētō cōtinentur, idē illa operat, qd aditio voluntaria. Apud Iulianū, §. i. j. Ad Treb. vbi id notat Alex. 2. not. & ibi etiā allegat text. in l. Nō qd, §. Si quis cōpulsus, eo. ti. Cōfert etiā ad pmissā tex. in l. Filiū, §. Sed cū exheredatio, j. de Bono. posse. cōtra tabul. & in l. Si seruus cōis Meuij & ca strensis peculij, ff. de Stip. seruo. Et pōderat glo. cui nescio similitē in eadē l. Omniū, in quantū dicit, q. per confectio nē testamētī, datur plena dominij acquisitio: p mortē testatoris, plenior: p aditionē, plenissima. Sed mirandū est de illa gl. in primis duobus casibus per eā positū, in quibus respectu heredū extraneorū est plusq. manifestū, non posse eā iure sustineri. Nā in primo. i. per solā testamenti confectio nē, nulla producitur acquisitio dominij, neque plena neq; semiplena, neq; vera neq; ficta, neq; propria aut impropria, neq; vllatenus aliqua alia acquisitio est cōsiderabilis: cū voluntas testantis vsq; ad vltimum ipsius vitæ exitū sit variabilis, & ob id suspēsa & inefficax, quū viuentis nulla sit hereditas. l. Qui superstitis, ff. de Acqui. hère. cū simili. Item in secūdo casu. i. post mortē testantis ante heredis aditionem, nulla potest subesse dominij acquisitio vera, neq; ficta. l. Cū hæres, in prin. in illis ablatiuis absolutis [Adita hereditate.] ff. de Acqui. poss. Quinimo propter ipsum ius adēndū nō dicimur locupletiores fieri: vulgatis est ad id, licet solitaria, lex Pretia rerū. j. Ad l. Fal. post. mediū, quē tex. negat reperiri alibi Bal. in l. 3. C. de Iuris & fact. ign. Et nisi gl. illa in d. l. Om̄, in prædictis duobus casibus intelligat quoad aptitudinē vel potētiā, nō proprio quo pacto possit procedere: tāta est verborū ipsi absurditas, in suis etiā hæredibus quoad primū casum nō po-

test esse vera per eadē rationē: in alijs autē duobus pōt verificari: sed aliter & aliter: neq; ad id tendit mens illius gl. quæ profectō est cōtra omnia iura in materia heredū extraneorū loquētia. Vnde insert ipse Pau. de Cast. (vt ad eius dicta regrediat) q. executores vltimarū voluntarū ante acceptationem hereditatis per hæredē faciendā nō possunt dici habere aliquod officiū, hoc est exercitiū executionis, nisi ad pias causas dūtaxat. Qd etiā tenet idē Pau. de Cast. in d. l. Cū quidā, in fina. ver. vbi de hoc vltimo puncto dixi. j. Ratio autē quare inducitur prædictus quasi cōtractus per aditionē (vt ad pmissā redeā) nō de clarat hic per Doct. quāq; sit huius l. basis & fundamentū: sed colligit ex tex. quē ibi ad id pōderat, & cōmendat Sali. in l. Si spōsus, §. vlt. ff. de Dona. inter vi. & vx. vbi ex tribus vel quatuor locis illius literę admodū expressē deducit, q. hæres adēndō, & sic agnoscedo voluntatē defuncti expressam, si testatus fuit: vel tacitam, si in testatus: videtur astringere fidem suam defuncto de voluntate & dispositione ipsius in dispositis per eū adimplēda. Ex quo Sali. dicit ibi inferri, q. hæres obligatur naturaliter ad solutionē legatorū integrā. Sed vltra ipsum & Doct. qui de hoc nihil attingūt, cōsidero mirū videri, q. illa fictio fundet super nō ente: & sic super extremo ad qd, inhabilitat nā fidē defuncto, qd est cōtra oēs regulas rā naturales q. civiles. Naturales in q. j. quia cū defuncto vel nō existente in rerū natura nullus actus geri pōt, vt sen sui innotescit, & est tex. in l. pe. ff. Quæ sen ten. sine appe. ref. & in l. In summa, §. fina. ff. de Re iudica. & in l. 4. titu. 22. Partita. 3. Contra regulas (fictio- num inquam) quarum vna inter alias est q. quod vbi non cadit veritas, non cadit fictio, l. Filio quem pater, ff. de Li- X 5 ber. &

No. ad l. 4. tit. 22. par. 3.

ber. & posthu. & l. Si filius fa. contra fe
natus cōsultū, ff. Si cert. pera. Sicq; no-
tabile quod ex illo tex. Salic. elicit, de-
bet sanè intelligi. f. q. per consensum,
quem in aditione explicat hæres, re-
tro fingitur à lege, q. idem hæres præ-
stitit seu astrinxerit fidem suam de
functo, olim id est in vita ipsius: vide-
licet de voluntate & dispositione eius-
dem adimplenda seu exequenda cir-
ca præstationē legatorū & fideicomis-
sorum ab eo relictorū. Et ita verisimi-
le est Salic. intellexisse, & non aliter.
Quod deducitur ex verbis illius tex.
ibi, [Præstante fidei functum.] Nam ly [Præ-
stante.] idem importat quod imple-
ndæ vel exequendæ fidei iam præsti-
tæ: & sic loquitur de fide ex iuris fi-
ctione testatori præstita. Deducitur
etiam clarius ex litera illa ibi, [Magis fi-
dem exoluit.] Nam si exoluit eā, ergo er-
rat, vel fingitur fuisse præstita. Cum
8 solutio, † quæ est priuatio naturaliter
& iuridicè præsupponat habitum &
sic obligationem. l. Decem, ff. de Ver-
bo. oblig. & in eadem litera ibi, [Volun-
tatem defuncti secuti.] & iterum adhuc cla-
rius: dum inquit, [Hic enim uerè fidem exol-
uit, uoluntate testatoris obsequutus.] Et ex hoc
consensu præstationis fidei ficto re-
sultat quidam quasi contractus cum
creditoribus & legatarijs, ac si illis p-
misset soluere debita & legata, vt. j.
dicā. Et secundū hoc, cautè dicit tex.
in præallegato, §. Hæres Insti. de obli-
ga. q. ex quasi contra. nas. [Neq; enim cum
hæredē, neq; cum defuncto legatarius ullum negotiū
9 gessisse proprie dici potest.] quasi dixerit, † q.
gessit improprie & per fictionē. Et sic
talis quasi contractus haurit originē
& naturā à fictione fidei præstitæ ab
hærede testatori. Et exinde subsultat
in creditores & legatarios prædictus
quasi contractus, ac si cū eis hæres cō-
10 traxisset in ipsa aditione. † Nec est in-
conueniens, vnam fictionē in idē cō-

currere cū alia: quando venit in con-
sequentiā illius, vt singulariter proba-
tur ex l. Singularia, in ff. Si certū
petā. secundū veram declarationem
Bald. in l. i. in fi. C. quando li. ab emp-
disce. Cū itaq; in casu, de quo agi-
mus, hæres ad eundem retro fingatur p-
legem præstitisse fidem defuncto de
adimplendo ipsius voluntatem seu di-
spositionem: & sic fingatur cum de-
functo contraxisse, cōsequitur ex hac
fictione alia, videlicet, q. fingitur con-
traxisse cū creditoribus & legatarijs
ipsius defuncti, hoc est, quia ex quo
fingitur promississe defuncto se solu-
turum debita ipsius, item legata & fi-
deicommissa quæ relinquebant ab eo
dem, in consequentiā necessariam re-
sultat illa fictio tacita, q. videatur pro-
mississe creditoribus & legatarijs satis-
facturum se illis, & soluturū eiusmodi
debita legata & fideicommissa. Quod
reputo diligenter adnotandū, quia
nullibi (quod scia) reperietur ista de-
claratio posita ad istius puncti intelli-
gentiā. Et circa illud punctū de obli-
gatione hæredis passiuæ, quæ ex tali
cōtractu vulgo insurgere dicit respec-
tu creditorū, remitto ad quandā sin-
gularem declarationē, quā ponit Ra-
phael Cu. qui omnino videndus est,
in d. l. Apud Iul. in fi. de qua feci aliās
mentionē in rubr. s. de Acquir. hære.
Et est adeo necessaria, q. absq; illa nō
pōt clarè percipi obligatio passiuæ hæ-
redis respectu creditorū. i. quia hæres
tenet creditoribus: quia cōiter Doct.
de hac materia loquētes videntur hoc
pūcto hallucinari. Et circa præcedētia
vidē etiā q. tradidi in relectione, quā
aliās feci de l. Si debitor. Ad l. Fal. in
arti. cōfusionis actionū, & l. Hæredē,
in paraphrasi tex. s. eo. Neq; puto (vt
iteratō repetam) aliter q. supra dixi
Salice. intellexisse. Et (vt ad præmissa
redeam) vult ista lex q. ad obligationis
perso

personalis (addit Bald. à fortiori & hypo-
tecarię) originē requiritur aditio hæ-
reditatis: & consequenter & à fortio-
ri quoad præstationem legati: quia an-
te aditam hæreditatem non debetur
legatum, sed quoad dicitur cessionem: &
sic quoad transmissionē legati aditio
non exigitur. l. Vna, §. Cū igitur, cū
gl. & §. An nouissima, C. de Cadu. tol-
nec nō quoad fidam dominij transla-
tionē, vulgaris lex à Titio, ff. de Fur.
cū alijs. Et istud est causa vel ratio præ-
cedentis id est transmissionis. † Ideo
enim legatarius ante legati agnitio-
nem transmittit: quia est fidei dñs vel
rei legatæ, vel alicuius iuris incorpora-
lis expressim legati. Secus aut, quoad
11 verā dominij translationem. Ea enim
nō fit in legatariū, nisi prius adita per
hæredē hæreditate, vt in l. Si tibi ho-
mo, §. Cū seruus, s. tit. i. Et vltra scri-
bentes hic tex. iste videtur quodā mo-
do cōtra rationē Ioā. de Imo. post Per.
quā ad illū tex. assignant in l. Legato
sub conditione, §. de Cōdi. & demōst-
dū dicūt, q. ratio illius l. decidentis q.
legatum conditionale alicui per testa-
torē relictu nō deficit per mortē here-
dis, est illa: videlicet, quia hæres ad eun-
do hæreditatē obligatur ex quasi con-
tractu legatarijs etiā cōditionalibus.
12 † Sed licet hic tex. videatur prima in-
spectione aliud probare, & in condi-
tione, & in die: nihilominus tñ tenen-
dū est id quod Pet. de Bellap. & Ioā.
de Imo. dicūt, & rectè: quia illa lex Le-
gato sub conditione, decidit (vt modò
dixi) q. morte heredis grauari nō extin-
guitur legatū cōditionale. Ergo præ-
supponitur ibi iā fuisse quasi contra-
ctū cū legatario per aditionē: aliās nō
posset tractari, an extinctio habuerit
locū, necne: cū obligatione non præ-
existente, extinctio ipsius quæ est pri-
uatio minimè sit cōsiderabilis, vt s. di-
xi allegando l. Decē, ff. de Ver. ob. Sed

ista lex dum taxat decidit, q. legatū cō-
ditionale nō debetur legatario ante
aditā hæreditatem, vt in d. l. Vna, §. Sin-
autem sub cōditione: non tñ sequitur,
q. propterea impediatur quasi contra-
ctus conditionalis de futuro in euctū
conditionis per fictionē cōfici vel ce-
lebrari ex aditione hæredis, vt in eadē
l. Legato. Quāq; ortus præsentaneæ
obligationis ex tali quasi cōtractu cō-
ditionali indubie impediatur: & sic ab
opposito sensu sum pro, text. iste pbat
rationē Petri & Ioā. de Imo. in d. l. Lega-
ro, si quis velit eū etiā pertranscū (vt
aliās dicitur) inspicere. Idēq; dicendū
est de die. si est incertū, nā si certū res ca-
13 ret difficultate. † Quia prædicte die cer-
to, quasi cōtractū celebrat, & oritur obli-
gatio & actio (personalis in q.) quāuis
interim impediatur eiusdem mōtionis
exercitiū gl. h. i. r. s. q. dies vsu fructū
legati ced. & in l. Sépronius Attalus, §.
de Vusu fruct. leg. vbi gl. hoc tenet quoad
obligationē & actionē, tñ quoad trans-
lationē dominij tex. in eadē l. Sempro-
nius, diuersum dicit. f. q. interim. i. die
pendēte, talis translatio nō fit. Quem
tex. allegat Bar. in l. Si ita si scriptū, §. p.
Isto tit. & nuncupat singul. Io. de Imo.
in l. i. col. pe. s. tit. i. & ibidē Alexan. in
addi. ad Bar. vi. etiā tex. in l. Arbōribus,
§. ff. de Vusu fruct. Et cōsequēter probat
14 ex eadē l. Sépronius, † q. actio in rē ne-
que etiā hypothecaria, non oritur die
certa pendente secundū Bal. quē vide
in l. Vna, col. 2. C. Vt actio ab hære. &
cōtra hære. Conclusiōe dicendū est in
xta præmissa. Primū, q. pro legato cō-
ditionali, vel in diē incertum relicto,
etiā post aditionē hæredis, quāq; cō-
ditionaliter quasi cōtrahatur, tamen
non oritur obligatio, neq; actio cōtra
hæredē, tex. est hic, vt s. dixi à sensu op-
posito, prout videmus etiā esse in con-
tractib⁹ cōditionalib⁹, ex quibus resul-
tat sola spes debitū iri: & sic in futurū
debe-

Resolutio
per quatuor
conclusio.

deberi. §. Ex conditionalis, Insti. de Verbo. obli. Sed stat differentia, quia talis spes ex contractu resultans est ad hæredes, & contra hæredes transmissibilis: secus in ultimis voluntatibus, ut ibi annotat gl. reddens rationem, vbi videntur ordinarij scriptores Io. Fa. Io. Plat. Ange. & Christo. Por. & idem etiam not. gl. in l. Si uxorem, C. de Cōditio. infer. vbi etiam vide Bal. Pau. de Cast. Sali. Rapha. Fulgo. & Phi. Cor. Sed de hoc non tractatur hic. Secundò concluditur, q. pro legato in diē certū relicto adita hereditate oritur obligatio personalis: & cōsequēter actio, prout oritur etiā pro legato puro, gl. in d. l. r. Quādo di. vsusfructus leg. ce. ad fi. in gl. pc. & fi. & gl. in d. l. Sempronius, in parte, Cū post. Quā op. dicit Io. de Imo. cōm in d. l. Si ita sit scriptū, §. Si sub conditione, §. eo. licet tali die pendente obstet exceptio legatario volēti agere, prout etiā obstat interim in cōtractibus creditori cōsimiliter volēti agere, ut inquit gl. vlt. in d. l. Vna, C. Ut actio ab hære. & cōtra hære. & c. Tertio cōcluditur, q. etiam in legato speciei purē relicto requiritur aditio quoad veri dominij translationem, ut in d. l. Si tibi homo, §. Cū seruus, §. tit. r. quemadmodum quoad or-
 16 tum obligationis & actionis personalis & realis. Secus quoad dominij ficti translationē, ut in d. l. à Titio. Quarto concluditur, q. dominium rei legate, etiā adita hereditate, nō transit in legatarium, qñ relinquitur sub die certa, ut in d. l. Sēpronius: per quā (ut supra dixi) Bal. in d. l. Vna, C. Ut actio ab hære. & contra hære. & c. tenet, q. pendente die non oritur actio in rē, neq. hypothecaria. De actione in rem, id est de rei vindicatione res est expedita, quum producat a dominio, qd isto casu non transfertur. De hypothecaria potuisset aliquatenus dubitari, ex eo

quia iā suberat obligatio personalis, cui accedit. Et videtur dicendū, q. si-
 cut illa pēdēte die certo nascitur, ita hæc licet inefficaciter, prout & illa: sed ut dixi Bal. tenet contrariū in d. l. Vna, & idē Bal. in l. r. C. Cōia de legā. & idē in l. Papinianus, ff. de Serui. tit. gene. vbi addit ipse rationē. Sed quia hæc inuestigatio nō est magni momēti, ideo eā cōsultō omittimus. Et idē quod in hac l. & similibus dicitur de relictis in testamento, q. non incipiat deberi, nisi ab adita hereditate, & nō antea, dicendū est etiā in relictis in codicillis & in omni alia vltima particulari voluntate, ut ex ea illa nō debeantur: nisi hereditas sit adita per venientes ab intestato. gl. est ordinaria in l. Qui filio, §. r. §. de Hære. insti. cui hic meminerunt Pau. de Cast. & Ang. de Peri. & eam dicit Bal. ibidē meliorem q. sit in iure. Pro qua allegat casum nota. secundum Odo. quem Bald. ibi fatetur se didicisse à Bart. in l. 2. ff. de Fideicom. liber. vbi istud probatur, & ibidem Benedi. de Plum. not. in id. illum rex. allegans eandē gl. & illū tex. vna cum illa glo. in idem allegat etiā Bart. simul cum alijs iuribus in l. Alio hærede, col. 3. in princij. de Alimen. & ciba. lega. vbi ex his decidit, q. quod potestas data executoribus, etiam ab intestato, non habet effectum, nisi adita hereditate per successores ab intestato. Sed inquit Bal. in d. l. Qui filio, §. r. istud fallere in relictis ad pias causas, ad quorum confirmationem non requiritur aditio: quia cum pro eis competat officium iudicis, quod non presupponit obligationem: & sic nō requirit aditionem. l. Hæreditas, ad finem, ff. de Peri. hæredi. vbi idem notat ipse Bald. Ex quo ex dicta glo. in dicto. §. r. cum d. l. 2. de Fideicom. liber. videtur dicendum, q. licet aliās de libertate ad piā causam cōsequen-
 tia

tia sit iuridicē valida, ut tenet Bar. in l. Proximè. §. de His quæ in testa. delentur, & in l. Si vnus, C. de Testa. Quod dictum cōmendat Ro. in repe. authē. Similiter, col. 1. 2. C. Ad l. Fal. & in cōsi. 2. 2. §. & tenet Io. de Imo. in ea. l. Proximè, & in l. Titio vsusfructus, §. r. §. de Condi. & demō. & Aretinus in l. Captatorias, C. de Testa. mi. & Feli. in ca. Significauerūt, col. 2. de Iudi. De quo articulo plenè differit Nico. Euerat. in opere locorū legalium in loco de libertate ad piā causam. Tamen attenda hac opinione Bal. non videtur valere consequentia è contrario sumpta de pia causa ad libertatem, utpote prima causa. i. pia existēte fauorabiliore ipsa
 17 secunda causa. i. libertate. Sed de hoc dubito per l. r. ante fi. C. de Cōseruomanum. vbi vocatur pijissima: præferim, quia opi. Bald. est dubia, quū imò cōis sententia Doct. sit, q. etiā ad cōfirmationē relictorum ad causas pias requiratur aditio secundū Ias. in l. Eam quā, nu. 19. C. de Fideico. Sed quicquid sit de hoc, nihilominus tñ prædicta ratio Bal. facit in argu. ad vnum: videlicet, q. quod stante l. Ord. quæ est vulgatissima l. r. tit. de los testamentos, lib. 5
 17 Ord. Ex cuius dispositione decisiuadesumitur, q. ad valorem quorumcūque relictorum in testamento, nō requiritur hereditatis aditio, cū ad ipsorum exactiōnem oritur cōditio ex l. Illa, ut in his ferè terminis illi. l. Reg. quo ad ortum cōditionis ex l. Illa, tenet Ias. in l. r. quinta limitatione, C. Cōia de leg. & §. subijciā. Desumitur inq. ex decisione Bal. cum ratione sua in d. l. Qui filio, §. r. q. si repudiata fuerit per hæredē ex testamento hereditas, non exigatur alia aditio ab intestato. Et in hoc articulo, utpote in practica assiduo & quotidie occurrente aliquāto latius insistenti, videbatur cōtradictō: imò q. stāte prædicta l. Ord. requi-

reretur aditio ab intestato. Primò, per prædictā gl. in d. l. Qui filio, §. primo. Deinde, quia d. l. Ordinamenti dicit, q. veniens ab intestato succedat. Nā dicit, [Y herede aquel que segun derecho, &c.] Et vibebatur debere intelligi per aditionem per l. 3. §. Si quis ita, §. de Hære. in sti. vbi Bar. & Io. de Imo. notant, q. illa verba, Si hæres erit, & pariformiter si succedat, intelliguntur, id est si hereditatem adierit. Quem text. allegat etiam Alex. in cōsi. r. col. 3. r. vol. & est bona gl. in l. 3. & in l. Qui plures, la. r. §. de Vulg. & pu. & tradit Deci. cōsi. 63. §. nu. 1. 2. & in l. Hæredē, in vers. postremo, ff. de Regu. iur. Sic in proposito videbatur dicendū, q. ex quo ibi dicitur, q. repudiata hereditate per hæredē in testamento scriptū, venientes ab intestato, succedant, deberet intelligi cū effectu. i. q. adierint hereditatē, iūda cōi regula quæ habet, verba legis debere intelligi cū effectu, ut in l. 3. §. Hæc verba, ff. Quod quisq. iur. cū ibi plenè traditis per Doct. signanter per Alex. Socin. & Ias. Sed ex opposito (ut prædixi) stat veritas, imò q. in neutro il-
 19 lorū duorū casu positorū in d. l. r. Ord. videlicet, vel nullo existente hærede scripto, seu instituto, vel aliquo instituto: sed repudiāte requiratur aditio ab intestato, quia in casibus prædictis, p. legatis petēdis datur officium iudicis, vel cōditio ex l. & nō cōperit actio natiua. i. ius actiū ad profequēda prædicta legata nō est natiua: sed datiuū, secundū Bal. in l. r. col. fi. C. Si quis omiffa cau. testa. & in l. fi. col. 3. C. de Codi. vbi Bal. in diuiduo dicit, q. si statutū disponit idē, qd hodie disponit prædicta l. Ordina. non requiritur aditio ex testamento, neq. ab intestato. Et hoc est etiā qd vult Ias. in l. r. char. fi. col. r. §. titu. r. de Lega. r. & in dict. l. r. C. Cōmunia de legat. loco. §. citato, & in d. l. Eam quam, col. ū. antep. vbi dicit in simili

Conclusio
 declarato-
 ria ad prædic-
 tā l. Ord.

simili casu cõpetere vel actionẽ in factum, vel conditionem ex lege, vel iudicis officium: & sic remedia dativa. De quo puncto latius disserui in l. Apud Iul. §. V. trũj. Ad Trebelin Repe. quam de illo feci, dum ultimo loco legi illum titulum in sede matutina ordinata. Non obstat d. l. Ordina. in quantum dicit, *[Hæredes aquel que segun de verbo, etc.]* quia lex illa nõ requirit conditionaliter & dispositiue, & sic formaliter q̄ ad hoc vt valeat testamentum, veniens ab intestato sit hæres, vel succedat: sed duntaxat demonstrat, quod hæreditas non adita per hæredẽ scriptũ debet ire ad venientes ab intestato: & ita respondetur ad l. 3. §. 1. de Hære. insti. f. quod illud ibi requiritur dispositiue & conditionaliter. s. si sit hæres, & sic non bene adaptatur ad prædictam l. Ordinatẽ in prædictis verbis, *[Hæredes aquel, etc.]* cum nõ sint dispositiua conditionaliter, neq; æquipolent eis: sed (vt dixi) sint demonstratiua duntaxat. Non etiam obstat d. glo. in l. Qui filio, §. 1. quia loquitur secundum illud ius. ff. & etiã ius. C. Quibus iuribus legata & fideicommissa relicta in testamento vel ab intestato requirebant necessariõ aditionẽ, & absq; illa nõ sortiebãtur effectũ. Et sic in quãtũ hæc l. Omnia, iũcto notabili Doct. dicit, q̄ legata pura debentur ab adita hæreditate, debet intelligi p̄ actionem ex testamento hæredẽ aduente. Et hoc procedit etiam stantel. Ord. si hodie hæres scriptus adijisset, vt tenet Bart. in l. Si duo patroni, §. Si quis iurauerit, ff. de Iureiu. quia iste est casus omissus in illa l. Sed hæredẽ non aduente, qui est vnus ex casibus in l. il la decisus, & idẽ in alio. i. hæredẽ non subsistente nõ oritur actio ex testamento, neq; ab intestato, etiã ex codicillis: sed possunt talia legata peti vel actione extraordinaria dativa, prout sunt

Ad eandem l. Ord.

condi. ex lege, & actio in factũ, vel remedio subsidiario, vt est officiu iudicis. Quæ remedia nõ ducunt originẽ nativã ab obligatione personali, sed à dispositione legis, & ab ipsius prouisione. Nã officiu iudicis datur per d. l. Hæreditas, §. si. vbi Bal. ad hoc notat. ff. de Peti. hære. cõdictio ex lege cõpetit p̄ eandẽ l. Ord. iuncta l. Vna, ff. de Cõdi. ex lege. Et actio in factũ ex l. 1. & 2. ff. de Præscriptis ver. quæ omnia remedia sunt dativa. Et sic potest teneri, q̄ ista lex & similes nõ corrigãtur per d. l. Ordinatẽ: quia in quantum ista lex dicit, q̄ legata nõ debentur nõ adita hæreditate, vel ante aditã hæreditate, debet intelligi de debito propriẽ sumpto descendente ex obligatione personali nativa. i. quæ oriẽt ex testamento adita ex ipso hæreditate per hæredẽ scriptũ vel ab intestato, præsupposita etiã aditione successorũ ab intestato. Sed lex Ordinatẽ loquitur de actione extraordinaria dativa vel de officio iudicis in subsidiũ cõpetete: & sic ista lex cũ similibus potius supplẽtur p̄ illam l. Ordinatẽ in illo casu omissõ nõ aditionis, q̄ ab ea in eodẽmet casu corrigãtur. Nã quemadmodũ isto iure legata nõ debentur ante aditã hæreditate: sic etiã attẽta prædicta l. reg. non debentur. s. per verã & propriam obligationẽ & actionẽ nativã, sed possunt peti remedio actionis dativæ, vel alio extraordinario seu subsidiario, vt est dictũ. Sicq; lex illa non est dicenda (prout solet vulgo dici) correctoria iuris cõis: sed potius declaratoria & suppletiva ipsius. Quæ autũ utilitas resultat ex diuersitate horũ remediorũ. i. an cõpetant illa remedia dativa, vel actio ex testamento, quæ est nativa, vide Ias. in d. l. 1. §. de Lega. 1. nu. 104. vbi istud declarat. Et pari ratione per eandẽ l. Ordinatẽ hodie videtur idẽ dicẽdum in tutela, vt. s. ad ipsius tutelæ in testa-

Ad hanc l. notanda & subtilis consideratio.

Ad eandem l. Ord.

De eadem.

in testamento relicta confirmationẽ non requiratur aditio. Nã & in executione testamenti, quam cõmissariam vulgus vocat, in casu statuti similis prædictæ legi Ordinatẽ (licet de iure communi aliud esset) Idem tenet Bar. in d. l. Alio hæredẽ, col. 3. j. de Alimen. & ciba. lega. Et de vna ad aliam, id est de testamẽti executione ad tutelam consequentia est valida. glo. est ordi. in l. Tutela, §. de Tute. cui est cõsimilis in l. Vxor, in prin. ff. de Falsis. Et nõ est dubiu in practica, q̄ anteq̄ hæres adeat, legatarius non possit intentare actionẽ pro legato, quia non est contra quẽ possit intentari, moniti autẽ prius per iudicẽ hæredẽ ad instantiam legatarij, & assignato sibi termino ad aduendũ. Quo elapso & habito hæredẽ pro repudiante, vel eo declarante se nolle adire, vel eo etiã verbo vel facto repudiante. Tũc in alterutro istorũ casuũ possit dari curator hæreditati iacenti, contra quẽ legatarius ageret pro legato. Idemq; putarẽ dicẽdũ post repudiatã hæreditatem per veniẽtes ab intestato, vel interim medio tempore q̄ repudiant, vel ipsi vel hæredes ex testamento: nisi esset aliquis executor testamẽti mixtus ab ipso testatore designatus. Quia tunc possent legatarij eũ cõuenire pro executione & solutione legatorum. l. Si à pluribus, in prin. §. tit. 1. vbi notat Pau. de Cast. & tetigi in l. 1. & latius in l. Si quis Titio, in euidentibus, §. eo. Reduẽdo ergo ad ius cõc. san eo iure attẽto, testator possit disponere, q̄ legata debeãtur, hæreditate nõ adita, vide Alex. in l. Nemo pot. col. 3. ver. Et ista faciũt ad. q. §. ti. 1. & ibi distinguit. Sed quia in effectu secundũ ipsius distinctiõnẽ excluditur aditio saltẽ ab intestato, ideo melius est tenere simpliciter, q̄ testator attento iure cõi, non possit disponere, q̄ legata debeantur

non adita hæreditate. Et ita tenet Ias. & bene, non faciens de Alex. mentionẽ, sed de Bald. in l. 1. C. Si quis ommissa cau. testa. in l. 1. nu. 10. §. tit. 1. de Leg. 1. Quid autem è contra vel è contrario hodie dicen dũ sit stantel. Ordinatẽ supra dictã disponẽte, q̄ omnia in testamento cõtenta valeãt, siue nõ sit hæres, siue superstitẽt: repudiet hæreditatẽ, an testator possit disponere, q̄ legata & fideicommissa nõ valeant absq; aditione hæredis: Et certẽ eadẽ ratione videtur dicẽdũ, q̄ nõ argu. dictẽ l. Nemo pot. Ad idẽ l. Cerdonẽ, ff. De operis liber. ex qua probatur, q̄ licet testator sit dñs pleno iure: tũ non pot. contra legũ autoritatẽ dispensare. Et ad id inter alia iura allegat eã Bald. incõsi. Schisma, col. 2. & in l. Precib, col. 1. §. C. de Impu. & alijs. & per eandẽ l. dicit Bal. met in l. Ea lege, col. 1. C. de Condi. ob causam, q̄ testamẽtum est seruandum, quatenus lex & sua natura patitur, & non aliter. Est enim illud generale, q̄ testator non potest ali quid cõtra legem disponere, vt in l. Si quis eum quem, in ver. Quia toties, j. de Condi. & demonstra. & in dictã l. Nemo potest, etiam si sit miles, vt in l. 1. C. de Testamen. mi. Ratio, quia iuri publico per priuatam personam derogari non potest. l. Ius publicum, ff. de Pactis, vbi glos. adducit plures cõcor. etiam in hac materia testamentaria, in qua non solum versatur fauor publicus in sustinendo testamentum quo ad institutionem, vt in l. Vel negare, ff. Quemadmodum testa. ap. Sed etiã quãdo agitur de cõseruatione legatorũ in eo cõtõtorũ vt expresse probat ex l. Quod debõnis, §. 1. j. Ad l. Fal. iuncto prin. Inst. eo. & deducitur ex dictã l. Vel negare, in sua generalitate: ibi, *[Suprema hominum iudicia]* vt plene deduco in rep. §. à filia, l. Cum pater, infra eo. in. 2. difficultate contra Ias.

Ad eandem l. Ord.

Iaso in l. Quod Seruius, col. 2. ff. de Condict. ob causam. & in l. Venia, 2. colum. C. de In ius vocan. Ad ibidem per me dicta me ipsū refero. Sed quicquid sit de hoc puncto, satis est ad rē de qua agimus, quod prædicta lex ordinatur testamentum quoad sola legata & alia in eo contenta, circūscripta aditione ex testamento, & quod contra eam testator non potest disponere, quod non habeat locum in sua dispositione per prædicta iura: & quia esset inducere, vel denuō velle reuiviscere solemnitate aditionis iam abolitā quoad conseruationem contentorū in testamento: quod non potest ipse facere. Nam licet ipse posset vel non testari, vel non legare, vel reuocare testamentum & legata: tamen non potest ad eorum subsistentiam. & robur requirere solemnitate à lege abolitam: scilicet aditionis, vt dixi. Potest enim nō testari, sed ex quo testatur, debet id facere secundum leges circū id disponentes, quibus se obligat testando. Argumen. l. Si duo, vbi Bald. Paul. Imo. Aret. notāt de Acquir. ren. hæredit.

In gloss. 2. dic. quod si gloss. istam referamus ad verbum, [Præstabuntur.] in text. positum, quod significat executionem facti: tunc bene cadit ipsius consideratio de temperamento temporis. Cæterum si dictum glo. referatur ad obligationem seu actionē pro legato competituram, nō est ad aptabilis eadem consideratio glossæ: quia cum per aditionem hæreditatis quasi contractus ipso iure insurgat, ex quo manat obligatio & actio, non potest considerari, neque imaginari tempus medium inter aditionem, & obligationis natiuitatem. Argumen. gloss. Ord. in l. Cum hæreditas, C. De positi. & ita est credendum gloss. istā voluisse, & non aliter.

Summarium.

Legatarius conditionalis an pendente conditione occupans absq; uolentia & clandestine rem legatam, incidat in poenam priuationis ipsius rei legatæ: Tandem concluditur quod non, contra Bal. Pat. de Cast. & Ange. de Perig. Et agitur incidenter de extensione uel restrictione l. Non est dubium, C. de Legat.

- 1 Legatarius conditionalis pendente conditione nullum ius habet in re sibi conditionaliter legata.
- 2 Non potest quid prius desinere esse, quam incipiat esse.
- 3 In confiscatione uel priuatione bonorū, propter delictū, nō veniunt iura conditionalia ipsius delinquentis: neq; bona que eidem de futuro in aliquo euentum sperantur acquiri.
- 4 Capacitas & incapacitas legatarij quoad ipsam rem legatam attenditur tempore conditionis existentis & non antea.
- 5 Lex non est dubium, C. de Legat. secundum communem intellectum procedit in ingressu uel occupatione rei legatæ clandestino modo, non per uolentiam.
- 6 In legatis conditionalibus non fit retrotractio conditionum ad tempus præteritum post earum existentiam.
- 7 Præfata conclusio procedit etiam in uocato secundo loco ad maioratum uel uinculum, post primum præcedentem & possidentem: quando talis uocatus secundario clandestinè occuparet possessionem rerū talis uinculi uel maioratus in præiudicium talis possessoris præcedentis in gradu.

§. Fundum.

Indum ante conditionem completā ab hærede nō traditum sed à legatario detentum hæres vindicare cum fructibus poterit.

Ræsupposita summa Bárt. & communi, ex hoc textu notāt Doctores quod si pendente conditione legatarius occupet rem sibi legatam tenetur eam restituere hæredi cum fructibus.

- 1 fructibus. † Sed an hoc casu priuabitur legato, Paul. de Cast. uult in præsentiarum (& est de intentione Bald. & Angel. de Perig.) quod priuatur, per l. Non est dubium, C. de legat. secundum tertiam lecturam glo. communiter approb. Eo in q̄ casu, quando legatarius occupat post aditam per hæredem ipsam hæreditatem, & ab eodem ipsius apprehensam possessionem. Et insuper præsupponit Paul. de Cast. hic, quod multo minus potest legatarius conditionalis occupare, quam posset legatarius, cui esset purè relicta, cum ille non habeat ius de præsentibus uerò sic. Sed istud dictum non procedit sine scrupulo.
- 2 † Primò, quia cum tempore eiusmodi occupationis tali legatario conditionalis nullum ius competat in legato, ut proximè retuli ipsūmet Paulum dicere: & est tex. in l. Vna, §. Sin autem sub conditione, C. de Caduc. tollen. non potest dici legatarius priuatus iure suo, cū in re legata nullū haberet ius, vt dixi, prout lex illa, Nō est dubium, videtur requirere & disponere: argum. d. l. Sépronius Attal⁹, §. de Usufruct. Legat. & l. Titio usufructus, §. de Condi. & demonst. Quibus probatur, & consonat regulæ naturali, † quod non potest quid prius de sinere esse, q̄ incipiat esse.
- 3 Secundò, quia illa lex Non est dubium, est exhorbitans à regulis iuris cōmunis. Item est pœnalis, vt ibi declarat Paul. de Castr. ad finem, aliud tamen agens. Ergo non est extendenda l. Si uerò, §. De viro, §. Solut. matri. & in l. Cum quidam, §. de Libe. & posthūm. vbi de hac re tradit Iaso.
- 4 post alios, cū similibus. † Præterea & tertio, in confiscatione uel priuatione bonorum non veniunt iura conditionalia, neque bona de futuro acquirenda. glo. est ordinaria in l. Nō ad

ca. §. de Condit. & demonst. quā Bald. dicit non esse alibi in l. Etiam, C. ad l. Falci. & probatur in l. Eius qui, post princ. §. de Testamen. vbi id notat ex illo tex. Paul. de Cast. Quem tex. allegat etiam Ioan. de Imo. super eadem glo. Ad idem est bonus tex. in l. Inter euidit, eod. titu. de Condit. & demonst. & in l. Si tibi mandauero, §. Is cuius bona, ff. Mandati, & in l. Si de portati seruo, §. titu. 1. de Legat. 3. & in ca. Felicitis, §. Verum, de pœnis in. 6. Et facit quod notat Bárt. in l. Quoties, ad ff. de Noua. & Bald. in l. 1. C. de Bonis liber. 2. col. in princ. vers. Sed quæro. Vbi etiam tægit Alex. remissiue in addit. ipsius. Adquam conclusionem cōferunt plures remissiones tradite per Francisc. Curt. seniore, cons. 60. col. 10. cum sequenti. & per Nellū in tracta. de Banni. in. 1. parte. 2. temporis, quæstione. 30. Cuius meminit Deci⁹, cons. 444. Qui tamen Nellus, nō fuit memor illius gloss. sed decidit vnum notab. quod per eam potest fundari, vt per eum videri potest. Sic in proposito nostro: cum iste legatarius conditionalis nullum ius de præsentibus tempore occupationis eiusmodi rei legatæ in eadem haberet, non potest videri ex nūc amisisse id, quod postea habiturus erat adueniente conditione. Rursus eadem glo. in dicta l. Non ad ea, conducit aliter huic proposito in quantum probat, † quod capacitas & incapacitas legatarij quoad ipsam rem legatam attenditur tempore conditionis existentis. Non ergo censendus est talis legatarius dignus priuatione ob eiusmodi occupationem factam pendente conditione illius iuris, quod sperabatur sibi competere, prædicta conditione adueniente. Remouetur Primasobex

Y
nicus,

6 nie. Quia ad hoc est dicendum, q̄ cū sit clandestinus, & non violentus (nā eo casu clandestinitatis & substractio nis loquitur dictal. Non est dubium, prout ibi declarat Paul. de Castr. satis est, quod punitur per repetitionē possessionis ab eo faciendam per heredem cum fructibus, prout in hac l. ea uetur. Et si iudici videbitur, poterit sibi obicius audaciam & temeritatem imponere pœnam pecuniariam extra ordinem, aut aliam arbitrio suo.

7 Neque etiam obstat, si dicatur, quod talis conditio legato adiecta solet retrorahi, &c. Nam id non est verum in legatis, ut in l. i. §. Serui appellatio ne, §. de Senatuf. consul. Sylla. ubi Bar. norat, & in l. Si is qui pro emptore, numer. 47. vers. Item est hoc verum, ff. de Viucap. & ibidē Docto. signanter Iaso. nume. 344. & est communis conclusio. Præsertim, quia illud: scilicet, q̄ conditio in legatis retrorahitur, procederet, etiam si verū esset (quod tamen non est) post aduentum conditionis. Sed in casu, de quo agimus, conditio pendet: tamen (ut dixi) etiā si conditio adueniret, nihil quoad hunc effectum importaret. Et est vltterius considerandum circa hoc, quod supra proximè est attentatum contra Doctores hęc: scilicet, quod legatari⁹ conditionalis non perdit ius, q̄ spe habet in re sibi legata conditionaliter, ratione occupationis factæ de re ipsa propria ipsius autoritate absque violentia: nam id videtur etiam probari ex eadem l. Non est dubium, dū textus ibi dicit, [Pro portione competente.] Et sic vult, quod non priuatur pro cōpetitura. Nam verba presentis temporis prout neque, præteriti nō sunt adaptabilia ad tempus futurum. l. Si ita legatum, ff. de Auro & argento legat. ubi gloss. cum similibus allegatis per gloss. in l. Si ita quis, §. isto ti-

Tollitur
cundus.

cul. Præterea aduertendum est, quod id, quod supra est per me attemptatum & conclusum, non tendit principaliter ad euitandam impunitatem ipsius occupantis: quoniam (ut dixi) talis legatarius conditionalis conditione pendente rem legatam occupans non remaneat omnino impunitus: sed illud prouenit ex natura actus seu dispositionis conditionalis, in qua quidem dispositione non cadit priuatio seu confiscatio; ut dixi, quam fieri contingeret, si pœna amissionis legari hoc casu talis legatarius occupans esset puniendus. Et idem quoad istum effectum dicendum esset in possessore rerum maioratus seu aliās vincularum quas vocant quoad meliorationem tertij vel quinti, qui eiusmodi prima propria autoritate eas res occupauisset, & quando fortè vocatus esset secundo loco, & sic in defectum primogeniti, vel præcedentis in gradu ad talem maioratum, seu tale vinculum vocati. Ille enim propter talem occupationem, non aliter neque in plusq̄ talis legatarius conditionalis puniretur, ut est supra dictum, scilicet in rerum restitutione cum fructibus & aliqua pœna extraordinaria. Circa §. fina. dic, ut per Bald. & Paul. quibus nihil est addendum.

Summarium.

DOLUS & iniuria non inferuntur scienti, & volenti vel patienti. Voluntas testatoris est regina ius ad tima uoluntate, & ab ea oia in ea contenta hauriunt uim & efficaciam, & idcirco dicitur primum locum in postremis iudicis obtemere, & facere totum.

Dolus adhibitus in contractu, per profenetā, mediato rem, uel tertium, non nitit contractum.

Differencia inter actus, inter uiuos, & actus ut timarum uoluntatum.

Ad

- 5 Adaptatio declarationis Barto. & Doctorem ad hunc text. ad l. Fori istius regni.
- 6 Remedia procurata, non prosunt illa procurantibus.
- 7 Dolus probatur ex perspicuis, seu indubitatis indicijs.

L. Cum ita legatur.

CUM ita legatur, quicquid in horreo meo erit, & is cui legatum est, ex rebus nō legatis, & ignorante eo, ampliandi legati sui gratia in horreum intulerit, quod illatum est, non videtur esse legatum.

Pincipium istius l. sumatur per Barto. sic. Nō videtur esse in loco illud quod dolo legatarij illic est illatum. Et ob id notant Docto res, quod dolo seu industria dolosa legatarij non auget legatum. Nam quod ad eius commodum attinet, res dolo ipsius illatæ non censentur esse in loco ubi, vel in quo fuerunt illatæ. Ad idem facit secundum Bald. l. Nomen debitorum, §. primo, j. titul. primo. facit etiam l. Cum dominus, in princip. j. de Pecul. leg. Et est in hoc textu. ponderandum, quod ad hoc ut res illatæ facto alterius non augeant legatum, requiruntur duo copulatiue concurrere. Primum, quod fuerint illatæ ignorante testatore. Deinde, quod illatæ fuerint causa legati ampliandi: & sic dolo & industria inferentis eiusdemque legatarij. Ex quo inferitur primum, quod si testator sciret, &

cognosceret inferri in tali loco prædictas res per legatarium vel alium vice & voluntate illius, gratia in quâ legati ampliandi: etiam si inferens esset in dolo: nihilominus tales res legatæ cederent legato. Nam iniuria & dolo nō inferitur scienti & volenti. l. prima. §. Vsq̄que adeo, cum similibus, ff. de Iniurijs. Secundum etiam inferitur, quod si testator ignoraret res esse illatas, & inferens intulisset eas etiam ignoratè, valeret legatum: etiā quoad eiusmodi res illatas: quia tūc cessat dolo inferentis, in quo principaliter fundatur Iureconsultus hęc, dū dicit, [Ampliandi legati gratia.] Requiritur ergo vtrumque interuenire: videlicet, & quod subsit ignorantia testatoris, & quod illatio rerum no uiter introcluserum per legatariū fiat per eum scienter: & sic dolose, gratia legati ampliandi: qui dolo præsumitur eo ipso quod scienter eas res intulit. Idem si fieret illatio per tertium industria ipsius legatarij adhibiturum, ut supra tetigi, vel ipsemet tertius (quod fortius est) dolose introcluderet prædictas res ad utilitatem legatarij, eo etiā infcio, ut probatur ex l. penu. §. fin. j. de Auro & argen. lega. citata per gloss. hęc, & ad hoc etiam allegauit illum text. vltra gloss. Bald. Alber. & Paul. de Castr. qui istud solūmodo probat ab opposito sensu: dum dicit, [Iussus à testatore,] secundum Ange. & Paul. de Castr. Sed certè potius probatur hoc ex eodem text. in sensu directo ex generalitate sua: dum in fin. verbis dicit, [Si iniussu testatoris, &c.] Nam sub illis verbis continetur, quod siue à legatario, siue ab alio ad ipsius profectum, inclusio fuisset facta, &c. Quæ est vera conclusio: nam

Y 2 dolo

dolo interveniente ex parte inferentis, & ignorantia ex parte testantis, semper fit contra, vel saltem præter voluntatem eiusdem testantis: sic-
 2 que tales res non veniunt in legato, † cum voluntas testatoris regat omnia in testamento contenta, & ab ea hauriant vim, potestatem, & efficaciam, ideoq; dicitur primum locum obrinere l. In conditionib⁹ in princip. j. De condit. & demonstra. & alibi dicitur, quod facit totum in l. Ex facto, magna, colum. 2. ad medium, supra de Hæredi. in lit. His non obstat secundum Bald. glo. ordina. & nota. in l. Et eleganter, in princip. ff. De dolo, in gloss. magna ante medium dum tenet, † quod dolo profeneræ, vel mediatoris, vel tertij nõ vitiat contractum, pro qua gloss. est bonus text. quem ibi in id notat Alber. in l. 2. ad fin. ff. de Profene. & idem Alber. illum etiam notat in l. Alterius circumventio, ff. de Regul. iur. & tenet etiam Bald. in l. Multum interest, C. Si quis alteri, vel sibi. Quia respondent Baldus & Doctor. post Petr. † quod ibi loquitur in contractibus, & sic in actibus precedentibus ex voluntate, partium communi, & consentanea: sed hic loquitur in vltimis voluntatibus, in quibus sola voluntas testatoris attenditur, quæ in casu istius text. cessat, [Quia eo ignorante, &c.] vt inquit litera.

Et ex his inferunt Barto. & Alber. post Dyn. & sequuntur alij Doctores communiter, quod si testator legat cuiquam cameram suam, vel quæ in camera sua habet, vel erunt tempore mortis suæ, & legatarius congestis aliqua in eadem camera ex alijs rebus vel supellectilibus eiusdem testatoris eo infcio, vel igno-

rante, gratia ampliandi legati, talia sic congesta, non veniunt in tali legato.

Hinc est, † quod si hodie vxor quæ viro præmortuo debet lucrari lectum quotidianum in quo ambo iacebāt, vt in l. 6. titul. de las herencias, libr. 3. fori. ll. Regiarum, viro ignorante ornauit lectum, pannis pretiosioribus quam solitis ibi stare, videns eum ad mortem properatē, & sic non cognoscēte ea quæ per vxorem fiebant, circa ornatum de pretiosioribus pannis, vel aulæis, laneis, vel sericis: non ob id, id est, propter suam technam vxor consequtur, nisi lectum quotidianum: neque sibi aliquid proderit illa diligentia, vel sagacitas dolosa, & ita aliàs respondi, ex facto de ea re interrogatus: tum, quia prædicta l. fori loquitur de lecto quotidiano:

† tum etiam, per omnia iura & decisiones Doctorum, quæ loquuntur de remedijs procuratoris, vt nõ profint ea procurantibus. De quibus traditur per Iaso. in l. Si seruus plurium, §. Si quis ante, supra titu. primo, & Felin. in capit. fina. colum. item fina. De testibus, & licet Bald. & Doctores hic ponant aliqua in hoc proposito notanda: non tamen declarant vtrūm eo ipso quod legatarius alias res congestis in camera, præter eas quæ ibidem prius erant in casu hui⁹ tex. præsumatur in dubio versatus in dolo nec ne.

Sed ego (nisi fallor) putarem, quod satis probetur dolo contra ipsum legatarium prædictas res inferentem, si probetur ab hærede talem legatarium sciuisse testatoris dispositionem: & nihilominus eum fuisse progressum ad talem actum intromis-

Lex fori.

tromissionis illarū rerū testatore infcio. † Dolus nāque experspicuis probatur indicijs. l. Dolum, cum similibus, C. de Dolo.

Neque obstat. §. Species. j. ista l. vbi dicitur, dolum esse probandum cum iuribus ibi in gloss. allega. quia respondetur, quod hoc casu hæres probabit scientiam & intromissionem legatarij, ex quo resultabit præsumptio voluntatis augendi legatum, & consequenter probatio doli, contra ipsum legatarium: & hoc videtur deduci ex hac litera, & ex l. Non men, §. primo. §. allegato.

Vltimò aduertendum ad prænotatam l. Fori dum dicit, & exprimit de lecto quotidiano: secus si simpliciter loqueretur de lecto rāctum, quia tunc adaptio quam ad eam supra feci de illo casu qui accidit, & in quo respondi, argumento huius text. non procederet, sed tunc oporteret, quod hæres probaret dolum legatarij commissum in illatione vel intromissione talium rerum gratia & prætextu legati eidem de alijs rebus facti, ampliandi, vt colligitur ex eo quod notat Albericus per illum text. in l. fina. §. Vxori. j. de Auro & argen. lega. Non sunt hic alia pronunc dicenda.

Summarium.

1 ER agnitionem legati factam per primum legatarium, fit quasi contractus cum fideicommissario cui fuerit grauatus legatum restituere, unde oritur contra talem legatarium obligatio personalis passiva contra hæredes ipsius transitoria pure, si legatum secundum, id est, fideicommissum fuit purum, aliàs sola spes, si fuit conditionale.

2 Officium executoris testamento designati, etiam ab eo acceptam, non transte ad eius hæredem, prout

neq; tutoris, neq; curatoris officium.

Nullum officium cum administratione transte ad hæredem talis officialis: nisi quantum ad negotium particulare ab eo imbutum, quod solum tenet hæres persicere: ex quo ad aliud, quod infra statim subiungitur, ubi per modum distinctionis uerificatur opiniones inuicem aduersantes.

In ambiguis opinioni concordandi est adhibendum.

Curator adulti uel bonorū defertorū, uel uacatū uel alicuius absentis, etiam hodie nõ transteit ad hæredem curatoris officium: nisi duntaxat quoad negotia particularia iam cepta.

§. Quod à legatario.

QUOD à legatario petutum eratur, vt alij restitueret, si legatarius decedat hæres quoque eius id quod legatum est præstare debet.

SVMMATUR per Barto. hoc modo. Morte legatarij grauati, non extinguitur fideicommissum ab eo alteri relictum. Et intelligit gloss. istum text. quando legatarius onere fidei commissi grauatus agnouit legatum sibi relictum, cuius contemplatione fuerat grauatus: quo casu hæres ipsius, tenetur ad soluendum tale fideicommissum, prout ipse legatarius prædecessor eiusdem teneretur, si uiceret, etiam (quod est fortius) si grauatus esset ab ipso legatario per testatorem nominatim iniunctum, secundum Paul. de Castr. quia nihilominus obligatio passiva, qua legatarius tenebatur fideicommissario transte in hæredem ipsius.

Ratio huius tex. potest esse, † quia per acceptationem legatarij grauati

ti videtur per eum fieri vel celebrari quidam quasi contractus cum fideicommissario, ex quo quasi contractu, videtur fuisse orta obligatio passiva, quæ contra ipsius hæredem transit purè, si fideicommissum est purum: si autem sit conditionale, transit sola spes obligationis passivæ. l. Legato sub conditione, infra de Conditioni. & demonstrat. quum obligatio passiva ex tali quasi contractu agnitionis legati ante euentum conditionis ipsius fideicommissi non fuit orta contra eundem legatarium tali fideicommissio conditionaliter gravatum sed sola spes. §. Ex conditionali, Instit. de verborum obligat. sicque probatur in isto textu, quod sicut hæres adeundo hæreditatem defuncti videtur contrahere, id est quasi contrahit cum legatarijs: ita etiam prius legatarius gravatus dare secundo, agnoscendo legatum, quasi contrahit cum secundo legatario, eodemque fideicommissario, cui legatum vel fideicommissum fuit per testatorem ab eodem primo legatario relicto, restituendumque eidem secundo legatario, seu fideicommissario. Ad quod facit optimè in ratione sui text. in l. Si duo, ad finem supra de Acquirend. hæredita. qui text. et si loquatur in hærede respectu legatarij, tamen eadem vel par ratio videtur esse in primo legatario respectu secundi legatarij, eiusdemque fideicommissarij. Et idem quod superius prædixi glossam dicere post epithomen huius textus immediate, putarem procedere, etiam si legatarius non agnovisset, neque repudiasset legatum, & illud transmisisset ad hæredem ipsius. Nam si talis hæres eiusdem legata-

rij agnovisset legatum, teneretur ad onus legatario eidemque ipsius prædecessori iniunctum: per id quod Albericus hic dicit, expendens ad id text. istum, & in quibus, quod hic erat legatarius, qui habebat ius in re, & illud transmittit ad hæredes cum eodem onere præstandi fideicommissi secundo legatario vel fideicommissario: & sic glos. ista est defectiva, quatenus intelligit istum text. quando legatarius agnovisset legatum: quum imò idem sit dicendum quando decessisset deliberans, id est, non agnito, neque repudiato legato, & sic illud transmisisset ad hæredem ipsius, quia propè id est, ac si illud acceptasset, quando eius hæres simpliciter vel etiam cum onere illud agnovisset, vt dixi. Et circa id quod Paul. de Cast. hic post Raphael. infert in proposito l. Cum patronus, supra eodem, remitto lectorem ad id quod ibi dixi, vbi tenui contra eos. Et inducit Albericus hic istum textum, post Dynum ad id quod officium executoris in testamento designati saltem agniti, transmittitur ad hæredem executoris. Ad hoc etiam facit l. Cum vnus, in princip. & l. à filio hærede, versicu. Idem quæsit, infra de Aliment. & cibarij. lega. & l. Alimenta, in princip. eodem titulo. Quibus legibus istud videtur prima inspectione probari. Sed tamen contrarium tenet idem Albericus, post Dyn. in præsentiarum, ¶ quod imò tale officium non est ad hæredes talis executoris transmissibile, per l. Cuius bonis, versicu. Multo magis, ff. de Curator. furio. vbi officium curatoris alicui iniunctum, non transit ad hæredem ipsius: etiam si sit acceptatum, imò fortius

fortius ceptum exequi (nisi vt statim subijciam) quem textum not. Bald. ibi ad idem, & in l. Quisquis censibus, C. de Episcopis & cler. ex quo textu speciatim infert idem Baldus ibi, in nostris terminis, quod commissaria in testamento non transit ad hæredem commissarij: allegat l. antepenul. cum glossa supra, De tutela. vbi idem Bald. istud notat, inferens generaliter ex eadem glossa, & ex dicta l. Cuius bonis, ¶ quod nullum officium cum administratione transit ad hæredes talis officialis. Quod videtur intelligendum præterquam in negotio particulari, vel de re particulari talis administrationis quod fuisset ceptum vel inchoatum per talem officialem: illud enim solum negotium potest, & debet hæres perficere, vt inquit glossa in l. prima, C. de Hæred. tutorum, per illum textum. Facit etiam text. in l. r. C. Si quis igno. r. mino. Non obstat iste textus cum alijs supra allegatis pro parte contraria: quia vt supra retuli Albericum dicere, vel respondere, commissarius erat idem legatarius. Sed ista responsio non bene adaptatur, ad dictam l. à filio, versicu. Idem quæsit, supra adducto, prout ibi etiam dicit Bartol. quia in illo text. ille potius fuit executor quamvis mixtus, non tamen fuit legatarius: & concludit Bartol. ibi post glossam, in capit. Religiosus, de Testamentis, libro. 6. quod tale officium executoris non transmittitur ad ipsius hæredem, nisi haberet onus burfale (vt illi dicunt, & quidem crasse) illi cohærens: quo casu transit ad hæredem. Et ita intelligit opinionem Dyni, quatenus dixit, quod ex vi obligationis,

&c. transmittatur. Secus si onus vel officium esset merè personale: & ita intelligitur opinio Dyn. generaliter loquentis post glossam, in prædicto capitulo Religiosus, & glossa in dicta l. antepenul. de Tutela.

Et ita etiam intelliguntur alia iura conclusionem glossæ probantia. Vult itaque Bartol. quod si is qui relictus fuit executor in testamento decedat, hæres tenetur adimplere officium executionis in omnibus ab eo per testatorem relictis, & per eum præstandis seu solvendis ex re vel propter rem sibi legatam: vel ex alijs bonis testatoris, nõ autem teneatur alia facere vel exequi, quæ concernant duntaxat officium personale, & sic industriale.

Et ita intelligo opinionem Bartol. quæ probatur optimè ex dicta l. à filio, iunctis alijs pro altera parte adductis. Non ergo ea ratione, quia executor habet commodum ex testamento, transmittit officium executionis: sed ita demum, si ei incumbat onus solvendi, vel expendendi de bonis testatoris, itaque executio duntaxat referatur in onere burfali (vt illi vocant) explicando: vel expendendo: non autem in solo exercitio personali.

Si autem esset merus executor, glossæ de plano procederent, & non haberent locum per Bartolum tradita: quia eo casu non consideratur obligatio respectu oneris, cum principaliter reputetur personale: & sic industriale, ex quo nihil sibi est relictum, cuius contemplatione censetur induci obligatio respectiva.

Consideratur itaque commodum relictum per testatorem quod ad obligationem passivam in eo indu-

cendam : & onus burfale attenditur, vt talis obligatio astringens executorum ad voluntatem testatoris adimplendam fiat ad hæredes executoris transmissibilis : & hæc est vera, & interna mens Bart.

Albericus tamen in l. Nulli, columna secunda, C. de Episcopis & cler. affuevit, quod iure canonico per dictum capit. Religiosus, cum glos. quod tale officium non transmittatur : quasi velit ipse dicere, quod ex quo est clarè decifum iure canonico, illud fit hodie in vtroque foro seruandum : quum de iure ciuili res sit dubia.

Sed quicquid dicatur, cum præfata declaratione Barto. tenet Petr. de Anchar. simpliciter nullo addito neque declarato, in eodem capitulo. Religiosus, septima quæstione. Sicque in effectum & re ipsa vult, quod decifio eiusdem capitulo. subintelligenda ac subdeklaranda sit ex eo quod Barto. tenuit vbi supra.

Et proculdubio præfata Barto. opinio est tenenda : quia per eam omnia rediguntur ad concordiam : cum sit documentum Iurisprudentiæ peritum, † in rebus ambiguis, opinioniones concordantes esse sequendas amplectendasque. l. Item videndum, in princip. vers. Mihi autem, ff. de Peritio. hæreditatis, secundum Bald. post Cyn. ad idem l. Cum hic status, §. Si ambo, ff. de Donatio. inter virum & vxor. & in l. Quæsitum, ff. de Acquirend. hæred. & in §. Cui ex aliena mate. vbi etiam glos. Institu. de rerum diuisio. Facit text. in §. fina. Instit. qui & ex quibus causis manu. nō possint aliās, Quibus ex causis manuum, non liceat.

Et per eandem Bart. sententiam declaratur (licet subobscurè, notan-

ter tamen) dict. l. à filio hærede, in principio. Vbi fuit grauamen iniunctum, quod erat burfale : videlicet præstationis alimentorum : item & personale, de suscipiendo & tuendo alumnum. Et tamen legatario eodemque executore exequi prædictum onus personale sibi iunctum cautè dicit ibi litera, quod cogitur ad onus burfale exequendum, & vult Barto. quod non cogatur ad aliud onus personale expediendum siue exequendum : & sic solum onus burfale transit ad hæredes, vt pote reale, & industriam personalem nō exigēs. Ex quibus apparet. i. Ange. de Perus. in l. pen. ad fin. ff. de Nau. foen. perperā allegasse Bar. in d. l. à filio, vt ex collatione dictorum Bart. cū dicto & allegatione Ang. cuiuslibet, etiā mediocriter intueti, patere potest, quia Barto. ibi non loquitur simpliciter de quouis cōmodo adnexo : sed potius loquitur de onere burfali adnexo & cohærente, id est de onere exfoluendo, siue adimplendo, & exequendo de bonis proprijs ipsius executoris grauati, eiusdemque honorati seu legatarij : vel etiā de bonis ipsius testatoris, in cuius oneris expeditio ne seu explicatione (vt prædixi) nō requiritur industria personalis illius executoris.

Secundò etiam ex præmissis deducitur, † quod curator adulti, vel bonorum desertorum, vel vacantium, vel alius absentis, etiam hodie nō trāsmittat ad hæredem curationis officium, vt in præallegata l. antepenult. supra de Tutel. nisi duntaxat quod negotia particularia iā cœpta, vt supra est dictum, per dic. l. primā, C. de Hære. tuto. Ratio est in promptu, quia onus illud sibi à iure, per medium iudicis iniunctum est merè per-

Cōtra Ang.
de Peru.

De eadē re.

rè personale, scilicet, habenda curæ patrimonij ipsius adulti, aut bonorum desertorum aut vacantium vel absentis, & minus principaliter personæ illius, si est adultus. l. In copulandis, C. de Nupt. Nam si est curator furiosus, vel mentecapti, videtur esse idem quod in pupillo, cuius tutoris officium principaliter concernit personam pupilli : secundariò autem bona ipsius, vt in eadē l. In copulandis. In alijs tamen curatoribus solorum bonorum : de quibus supra terigi hæc consideratio non cadit, quum solis bonis dentur, tamen quo ad rem, de qua agimus, omnes hi pari passu incedunt : cū omnia sint merè personalia & industrialia ex parte ipsorum, qui debent administrationem talium bonorum exercere : quæ quidem administratio solummodo concernit personam, id est, ipsius industriam personalem. Et ista sunt diligenter memoranda in hoc articulo, quia non reperiuntur (vt reor) alibi in iure, ita discussa prout supra tradidi. Cui rei vt semel finem imponam, non putavi omittendum, quod Alexā. consilio. 206. volumin. 6. allegans prædictas glosas, & Barto. in dicta l. à filio, cum alijs pluribus Doctorum auctoritatibus, habet absolutè pro cōmuni & indubitata conclusionem illorum, scilicet quod tale officium executionis testamentariæ non trāsmittitur ad hæredem : & nullam facit mentionem de prædicta decifione Bartol. (de quo miror) tamen per eam, vt supra tradidi, istud est temperandum, quod pro regula, & opinione communi Alexander ponit. Nam (vt prædixi) decifio Barto. concordat omnia. Postremò memorandum est, quod

licet Bald. in l. Id quod pauperibus, columna tertia, C. de Episcopis & cleri. non referens Dyn. intelligat (prout retuli, supra cum intelligere, Alberico referente) videlicet simpliciter & indistinctè, & Angel. itidem in l. Cū quis sibi, ff. de Verborum obligat. Nihilominus tamē iste articulus est distinguendus & subintelligendus, prout Bartolus supra sæpe citatus distinguit, & subintelligit : cuius distinctio est vera & iuri consona, vt supra, non semel est dictum.

Summarium.

MAERES vel alius, conuentus pro rebus hæreditarijs à legatario cui fuerint relicte dicens se illas non reperisse in hereditate, neque eas habere apud se, habet pro se fundamentum iuris communis quoad exceptionem à se oppositam, quam aliter probare non tenetur, ut agens eum excludat.

Expressum quid non præsumitur, nisi probetur.

Testator legando speciem tanquam ipsius propriam, que tamen non reperitur in bonis ipsius testatoris, non ualet legatum : secus est quando legatur res quantitatem.

Voluntas cuius facta, quam uerbis ostenditur, quando quis ratione officij publici uel priuati, sibi iniuncti tenetur ad custodiam alicuius rei, non sufficit ei probare eiusdem rei interitum.

Pastores ouium, uel caprarum portantes demortuarum pelles non excusantur : nisi etiam probent eas demortuas absque eorum culpa uel negligentia.

§. Species.

SPecies nominatim legatæ si non reperitur, neque dolo malo hære-

Y s dis

dis de esse probentur, peti ex eodem testamento nõ possunt.

Stius summa declaratio patet ex notabilitextuali, quod ex hac litera in eius declaratione elicit Paul. de Castr. dicens, vel notans quod hæres vel alius, conuentus pro rebus hæreditarijs à legatario, cui fuerant relictae dicens se illas non reperisse in hæreditate, neque eas habere apud se, neque ad ipsius manum unquam peruenisse, habet pro se fundamentum iuris communis quo ad exceptionem à se oppositã, quã probare non tenetur, vt agẽtem de luda, vel excludat, nisi legatarius ex aduerso probet eiusmodi res ad ipsum conuentum peruenisse. Sed certè ista allegatio hæredis ad ipsius exonerationem nõ videtur esse hodie sufficiens: quia cum teneatur facere inuentariũ (si non vult teneri omnibus in solidum) de omnibus rebus testatoris, etiam alijs relictis vel legatis per tale inuentarium potest apparere, & prædicta negatio hæredis non est in consideratione: sicq; cum legatarius possit allegare eum non confecisse inuentariũ, hac via consequi possit, vt ostenderetur fecisse inuentariũ vel ipsius copia. Et si in eo non reperiretur talis res legata, haberet hodie locum iste text. non aliã. Si autem non confecisset inuentarium, vel negasset se illud fecisse, ita vt non apparet, tunc cum præsumptio sit contra eum ipsum surripuisse res hæreditarias, vt in §. Si verò non fecerit, in Authen. de Hæred. & falc. collatione prima; legatarius haberet intentionem suam fundatam, & hæres tenetur probare suam ex-

ceptionem vel negationem. Et ita intelligi debet hic textus, quem dicunt Paulus de Castr. & Angel. de Perigl. facere pro glossa, in l. finali, §. Licentia, el segundo, C. de Iure delib. quo ad modum probandi ex parte hæredis quantitatem patrimonij defuncti, quæ glossa licet non meminerit istius textus, tamen citat text. optimũ cum glossa, sæpe allegabili in l. Cum de lege, ff. de Probatio.

Est tamen notandum in casu istius textus, (vt ad eum redeam) quod si per probationes legatarij apparuisset rem legatam semel peruenisse ad hæredem, etiam hodie id est tempore quo conuenitur à legatario esse apud eum: nisi ex opposito per ipsum hæredem probaretur rei interitus, vel amissio. glossa est ordinaria, quam hic sequuntur ipsidem Paulus de Castro, & Angelus de Perigl. in l. Creditor, §. Si inter maritum, gloss. in verbo Negetur, ad finem, ff. Mandati, quæ allegat l. Si pro te, C. de Doris promi. Et istud suadet ex illa præsumptione, qua præsumitur à præterito in presens, de qua ponit plura exempla Nico. Euc. in opere locorum legalium, in loco. 42. de tempore ad tempus, à principio ipsius per plures pagi.

Et inter alia iura quæ in hanc rem afferuntur, sunt boni textus ad istud propositum adaptabiles, in l. Iuris gentium. §. Ad eò, ff. de Pactis, & in l. tertia, §. Conditio, ff. de Admendis lega. & in l. Quinquaginta, ff. de Probatio. & in l. prima. C. eod. nunquam tamen in discursu illius loci, etsi prolixè loquitur, facit mentionem de illa gl. Ad quã etiã facit l. Videamus, ff. Quod met. caus. & cum

& cum illa glossa transcunt ibi Doctores, non facientes de ea mentionem: & sic vident eam approbare, vt probatur ex l. Item quod Sabinus, fin. verbis, ff. de Hæredib. instituend. Tantum dicit Bald. post Rizaribi. nota: quod non præsumitur expressum, nisi probetur quod est idem cum eo quod glossa notat. Vnum circa hoc inquit Raphael Cuma. hic videlicet, quod si appareat res fuisse defuncti vsque ad mortem; id est, quod mortis tempore eas tenebat vt proprias, & hæres sit filius testatoris, vel alia persona coniuncta domestica, aut familiaris ipsius, ita quod verisimiliter possit præsumi, quod talis res ad illum hæredem peruenit propter coniunctionem & familiaritatem quod ultra eum præsumitur, per l. Præsenti, §. Sicubi, C. De his qui ad ecclesiam confug. quem text. citat glossa, quæ rectè intellecta huic proposito congruit, iuncto text. in l. secunda ad finem principij in parte, iurata, C. Quando & quib. quarta pars debe. libr. ro. Eo casu onus probandi rem legatam apud eiusmodi hæredem non esse, incumbit eidem hæredi: etiam si non constet eam rem ad ipsum unquam peruenisse: quod est singulariter not. vt pote quotidianum, & sequitur Ang. de Perig. hic.

Deinde nota ex hoc textu. quod si per testatorem legetur species tanquam ipsius propria, quæ tamen non reperitur in bonis illius tempore mortis eiusdem testatoris, tale legatum non valet: quia testator ad illam speciem vt propriam legandã videtur se astrinxisse: secus secundum gloss. hic si in quantitate legatum consisteret. l.

Si pecunia, supra isto titulo, quia est legatum generis quod petere non potest. l. Incendium, C. Si certum petat. nisi etiam legata esset quantitas vt species, vt in l. Si seruum legatus, §. Qui quinque, supra titulo, primo. de qua re plenè tradidit in dicta l. Si pecunia, & in l. Si quis seruum, §. primo, supra isto titulo, ad ibi dicta me refero.

Et istum text. intellige præcedere, nisi ex præsumpta mente defuncti colligeretur eum voluisse subrogare aliam speciem loco speciei legatæ, & per eum alienatæ; vel alius speciei legatæ, quæ in rerum natura aut in bonis ipsius non reperitur, per id quod Bartol. tenet in dicto. §. Qui quinque; vbi scribentes ordinarij idem tenent cum Barto. ad quod in simili, est text. notabilis in l. Filia suæ, §. Titia, infra de Conditio. & demonstrat. quem ibi pro singul. notat Socinus secundo nota. ad quandam præsumptionem subrogationis insurgentem ex impositione eiusdem nominis facta per testatorem rei de nouo quæ sita, quod habebat antea res quæ ab eo fuerat alienata. Qui textus fuit allegat. aliã in facti contingetia iuncta l. Si donatæ res, §. primo, ff. de Donationi. inter virum & vxor. quem Barto. penè in idem allegat, in l. Qui liberis, §. Hæc verba, supra de Vulga. & pupil. & ad hanc rem id est præsumptionem insurgentem ex eiusmodi subrogatione nominis, commendat etiam illum textum Ludouic. Roma. in repetitio. Authen. Similiter, colum. C. ad l. Falcid. species autem prædictæ contingentur facti fuit hæc. Nam cum testator, idemq; pater meliorasset filium in 3. parte bonorũ suorum

Species eon
tingentia fa
cti.

rum, & eam sibi designasset in quadam domo, quam post testamentum alienauerat, & aliam emerat, & huic domui nouiter empræ apposuisset eadem vel similia insignia affixa domui vendite, eisdemq; ante assignata p. melioratione: fuit responsum, quod ex eiusmodi actu: scilicet appositionis insignium resultaerat, voluntatem defuncti fuisse vel se subrogare ad meliorationem rem nouiter empram loco & vice rei primam vendite, & sic quod melioratio permanserit valida, ex quo per prædictam appositionem insignium videtur fuisse recessum à prima voluntate, præsumpta reuocatoria, quæ insurrexerat ex prædicta voluntaria alienatione eiusdem rei. Nam si in casu singulari illius. §. Titia, impositio eiusdem nominis, facta alteri rei, quod erat impositum primæ rei quæ fuerat vendita, facit præsumi subrogationem istius rei loco illius, quæ eodem nomine denominabatur: multo magis idem operabitur appositio quare ipsa sit de insignibus generis vel familie testatoris ad inducendam præsumptionem eandem voluntatis defuncti, circa subrogationem vnus rei loco alterius: † cum voluntas enixius facta, quam verbis ostendatur, siue decur intelligi, vt in l. Si tamé, §. Ei qui, ff. de adilitio edict. & in l. Paulus respondet non tantum verbis, ff. Rem ratam habe. & in cap. Dilecti filij, de Appellatio. & ita alias inducebam illum textum in facti contingentia.

Non omitto, quod Abb. Panor. mit. in ea. Quoniã Abbas, de Offic. delegat. 2. col. facit vim in illo textu, in illis verbis, [Cum morietur.]

Quæ ponderatio an sit congru-

ens, nec ne, dixi in relectione. l. Si is qui ex bonis supra, de. Vulga. & papilla. sed quicquid sit de prædicta punctuatione Abb. Doct. in dicto. §. Titia transeunt cum prædicto intellectu: & est verus & approbatus. Vide in simili conclusio nem nota: quam tradit Decius in eodem cap. Quoniam Abbas, col. penultima, post Bald. & Alexand. alibi, quos ipse allegat: non tamen facit in illa questione de illo text. mentionem, neque de prædicta punctuatione Abbatis. ibi ad eundem textum, de quo vehementer miror. Et ad notabile. §. elicitum ex hoc text. vide quæ dixi in l. Si pecunia, & in l. Si quis seruum, §. primo. §. eodem.

IN gloss. Neque dolo ibi, Quia eius officium, &c. Ex hac glossa, notat Bald. ad finem, & alij post eum, † quod quando quis ratione officij publici, vel etiam priuati sibi iniuncti, tenetur ad alicuius rei custodiam, non sufficit ei probare eiusdem rei interitum, prout alias sufficit debitori illum probare per gloss. ordinariam, in. §. fina. Institui. Quibus modis re contraha. oblig. & gloss. in l. Si creditor, C. de Pignor. action. quarum gloss. conclusio approbatur per Doctores vtroque, et est communis: pro qua est textus. in l. 20. titulo. 13. Partita. §. Non sufficit inquam tali custodi probare casum, nisi eum probet absolute fortuitum, id est talis custodis neque dolum, neque culpam illum casum vel interitum præcessisse.

Ex hoc infert Bald. hic ad finem, Ad † pastores ouium vel captarum portantes illarum demortuarum pelles dominis qui earum viu-

rum custodiam sibi concesserant, vt non eo prætextu excusentur, nisi etiam probent eas demortuas absolute eorum culpa, vel negligentia. Quod verbum pro notab. sequuntur Paulus de Castr. & Doct. hic.

Limitatio
superius di-
ctum.

Limitari veruntamen debet hoc procedere, in pastore recepto, vel conducto ad solam custodiam pro mercede numaria: secus in pastore partiaro, cui satis est probare, simplicem casum fortuitum, id est interitum pecorum vel pecudum, secundum Ioan. de Imo. hic singulariter, quem Angel. de Perigl. sequitur. Et cum hac glo. in primo ipsius dicto, vt proxime ponderato, & signato, consonat alia gloss. in. §. Prohibet, hic in gl. allegato, in vna opin. licet eadem gloss. post modum aliud concludat, cuius conclusionem impugnat Doct. & licet gloss. in. §. Imperator, hic allegato vacillet in hoc puncto alijs respectibus: tamen Salice. ibi idem quod ex hac litera, superius est deductum: quauis huius gloss. non meminerit. Hanc tamen gloss. conclusionem limita, & declara, vt per Bartolum nota. in l. Quod ad præsens, C. de Murilegu. libro. 11. Et offendi Bald. cuius Doctores hic non meminerunt, confi. 148. volum. 2. signanter dicentem, quod in quantum glossa ista dicit, Non suo dolo, debuisset dicere nõ sua culpa: quia hoc probato, quod nõ sua culpa res interijt, antecedenter & præsuppositiue probatur dolum ab ipso interitu: sed probato quod dolum abfuerit, non idcirco sequitur culpam ab eo abfuisse: quæ tamen in custode, vel officiali præsumitur, vt prædixi. Et hæc est propria intentio Bald. in prædicto consilio, vt ex verbis ipsius satis

Limitatio
huius gloss.

colligitur, & est etiam intentio eiusdem Bald. & Doctorum hic quãuis Paulus de Castr. confusè ac simpliciter loquatur de dolo, & culpa permixtim.

Et ad id quod in hac gloss. sequitur de custode carceris vide Ange. Aretin. eam pro singul. notantem, in. §. Præterea, el. primo. 10. col. u. Institui. de actio. Sed est glo. simi. in l. fina. §. fina. ff. de Custod. reorum. quem gloss. hic allegat. Ad quod videnda est l. 12. titulo. 29. 7. Part.

Quid in cu-
stode carce-
ris.

Cætera ad hanc rem pertinentia, vide per Bald. in consilio præfato, vbi notã. loquitur in alio articulo: scilicet incendij sepe numero contingentis. In quo etiam proposito, vide notab. decisionem Neapolitan. 57. vbi tangitur & quidem vtiliter materia incendij: vide etiam Alexand. post Barto. in l. Si alius, §. Est & alia, ff. Quod vi aut clam, vbi etiam inter cætera, allegat Angelum consi. 193. vbi eleganter loquitur super quadam notab. contingentia.

L. 12. tit. 29.
part. 7.

No. adma-
teriam in cõ-
dij.

Et hæc sufficiant in hoc. §. sequitur famigerabilis paragraphus in fidei commisso.

Summarium.

Ad relicum factum familie, primo vocantur nominati, ac post eos hi qui sunt in gradu proximiores.

Corrigere se se quis non videtur noluisse in continenti.

Magis attenditur, id quod fit, uel dicitur specialiter et sigillatim quam id quod generaliter.

Disunctio facta inter quos non cadit effectio ordinata non resoluitur in coniunctam.

Primus nominatus in eodem instrumento est præferendus alteris, ubi ex pluribus electis non potest

- test possidere nisi unus.
- 6 Recipiens emphyteosim pro se, & pro alijs de domo uel familia sua, ipse admittitur primo, deinde admittuntur alij de domo uel familia, ser uato ordine successiuo.
- 7 Copula, & ponitur augmentatiue in hoc tex. secundum Barto.
- 8 Vocati plures per nomen familia, uidentur uocati ordine successiuo, idem quando uocantur quocunque alio nomine collectiuo, puta liberorū, uel generis, uel simili.
- 9 Liberi propriè dicantur usque ad pronepo tes exclusiue.
- 10 Verbum domus, & uerbum stirpes, iuridicè sumptum quid significent.
- 11 Sobolis appellatio, non comprehendit nisi descendentes primos & proximiores.
- 12 Prolis appellatio comprehendit solos descen dentes.
- 13 Agnati uel cognationi, idem est legare in abstracto, nel legare collectiue nel in concreto agnatis uel propinquis.
- 14 Accrescendi ius, uel ius non decrescendi in proprietate non habet locum post agnitam port ionem per unum ex consocijs.
- 15 Nominatis deficientibus, non admittuntur om nes de familia, sed solum proximiores ipsi de functo dum uiuunt, & eis peremptis, admittuntur omnes alij sequentes ex eadem familia gra datim.
- 16 Dispositio quando fit nomine plurium. i. sub nomine collectiuo, uel complexiuo plurium, inter quos cadit ordo affectionis, talis dispositio respicit ordinem successiuum.
- 17 Agnati ubi expressè uocantur, uel censentur uocati ex natura uocabuli, nel ex communi usu loquendi, nisi testator sese restringit ad agna tos mares, ueniunt etiam agnate femine. Tamè in prima femina agnata, aut primis feminis agnatis, agnatio expirat: & sic ultra non progreditur.
- 18 Neptis ex filio dicitur de descendenti bus per uirilem sexum, non tamen nepos ex filia.
- 19 Heredis appellatio continetur is qui est propriè heres, nel successor, id est, uniuersalis & non singularis.
- 20 Fideicommissarius uniuersalis, siue detraha tur sibi quarta, siue non, semper tenetur ad one ra, siue in uniuersum, siue respectiue pro partibus penes eum stantibus post restitutionem sibi ab hæ rede factam.
- 21 Representatio filij ad patrem, in succedendo

patruo ipsius, uel auo, non datur etiã in fideicom missis uniuersalibus.

Affectio maior testatoris præsumitur erga filium quàm nepotem, & erga fratrem, quàm filium fratris.

Nominati admittuntur ante omnes, & post eos admittuntur qui ex nomine & familia defuncti re perientur, & ex his qui primo gradu procrea ti sint.

Defuncti uoluntas colecturata ex uerisimili bus colecturis desumpta, eiusdem effectus est, cuius est uoluntas uera & expressa, ac manifesta.

§. In fideicommissio.

N in fideicommissio quod familia relinquitur, hi ad petitionem eius admit ti possunt, qui nominati sunt: aut post eos omnes extinctos qui eo nomine fuerint eo tem pore, quo testator moreretur: & qui ex his primo gradu p creati sūt. Nisi specialiter defū ctus ad uteriores uolūtatem suam extenderit.

EX T. iste habet mate riam celebrem, ac val de quotidianam, ut ex infra tradendis appare bit. In cuius expeditione insi stam circa utiliora, & magis expedientia. Quibus (ut par erit) discussis, cætera patebunt. Summa Barto. est, † ad relictum factum familiae, primò uocantur nomina ti, ac post eos hi qui sunt in gradu proximiores. Huic summæ addit Paulus de Castro, & sufficit, quòd tēpore mortis testatoris fuerint de familia: quous postea, quouis tpe sint capite

Saluat quod Bart. reprobat.

capite minuti: & hæc est Epitho me huius l. perfecta. Expediam primò intellectū istius text. per recitationem lectionum ipsius, circa primum responsum.

Primà lecturā, ad idem primum re sponsum, usque ad exceptionem in uerfic. [Nisi est.] q. testator reliquit fa milia fundum, id est Petro & Ioan. de familia, & istud fuit exemplum Azon. prout hic glossa refert post principium. Sed Bartol. illud imprò bar: & licet possit saluari, ut clarè procedat, prout saluat Ioan. de Imò, nihilominus tamen simpliciter illud sequitur Alber. hic post Dy. Et certè ut Bartolo fiat satis, qui illud (ut dixi) reprobat, saluando illud, ut per Ioan. de Imol. hæc lecturā bene pro cedit, & reuincit in eandem lectu. quam Barto. postea ad istum text. assignat. Sed adhuc expedit aduer ti ad id quod idem Imo. dicit: uidelicet, quòd in hoc textu, expressio cer tarum personarū, quæ erāt de familia vnà cum familia expositiue inquam per dictionem, scilicet, non restringit nominationem generalem fami lia: quia tales species uidentur potiùs expresse animo declarandi per sonas de familia, quæ primo loco ef sent admittendæ ad fideicommiss. quum genus, id est familia non in uicabat omnes simul, sed gradatim, quàm talis expressio uideatur facta animo limitandi uel restringendi le gatum generis, id est familiae. Nam ista limitatio Ioan. de Imol. uidetur sublimitari, aut subdeklarari, quan do personæ specificatæ, essent alijs de eadem familia, non nominatis remotiores: & sic non aliter admit terentur ad tale fideicommissum: nisi eorum facta esset specificatio. Sin uerò essent proximiores ipsi testatori nominanti, ita quòd etiam si

expressi uel nominati non essent: tunc enim, quia talis expressio esset absque effectu, cessaret ratio Ioan. de Imol. & procederet reprehensio Barto. ad hanc lecturam, ex quò illi nominati soli censerentur inui tati, & non alij. Quod nota, quia vlti ma Docto.

Secunda lecturā, ponitur statim in gloss. quòd testator legauit fami lia, ita quòd prius uocaretur Petri & Ioan. Sed de hæc lecturā non curat Barto. neque eam testat, id est for tè, quia non præferebat dubium, sed dum Ioan. de Imola, Angel. etiam de Perigl. dicit, quòd satis est quòd rex. ponit & decidit postea alia du bia. Sed istud nihil ad rem, quo ad exemplum principale literæ de quo agimus. Videtur tamen dicendum aliter, quòd ista lecturā possit excu sari ab imperfectione hoc modo: uide licet, q. testator legauit familia, & Petro & Ioanni, qui erant extranei, & secundum istam positionem exēpli dubium insurgebat, † quia non uidebatur eum sese incontinenti uoluisse corrigere: iuxta legem. Non ad ea, uerficu. [Quod si uer.] infra de Conditio. & demonstrat. Sed illa est præsumptio, quæ cessat, quando constat de uoluntate testatoris, quòd uoluerit se incontinenti corrigere, prout in præfato exemplo, constitit, quòd uoluit facere prælationem de extraneis: & consequenter correc tionem. Ideo uoluntas ipsius debet præualere & prædominari, argumē to. l. In conditionibus primum lo cum, in princip. eodem titul. Nam cum legatum familiae factum in uniuersum reuocare potuisset, ergo multo magis potuit illud. modificare, quo ad illas personas extraneas ex pressim nominatas ad fideicommissū, & prælatas alijs de famil. & i. l. iuris gē tium.

tium, §. A deo, ff. de Pact. Sed si isti Petrus, & Ioan. essent de familia, videtur ista lectura reincidente cum lect. Barto. nisi quod ista esset clarior & non afferret dubium: quia testator expressim voluit q. Petrus & Ioan. prius vocarentur quam alij de familia, ideo que de illa non est curandum: licet Bald. eam simpliciter sequatur.

1. Lect. Bar. Tertiam lect. seu exemplū ponit Bart. hic: videlicet, q. legatum fuit factum familiae, & Petri & Ioan. qui erant de familia, & licet Bald. recedat a hoc in intellectu, tamen Ioan. de Imo. propugnat eum, & rationem istius intellectus ponit Barto. & eam sub breuiloquio sentit Paul. de Cast. Quae est, quae nominati censentur esse magis dilecti per testatorem ex eo quod eos specialim nominauit, nam (vt est notū) ad nominatum censetur testator habere maiorem affectionem, quam ad innominatum, vel ad generaliter nominatum. Sciendum, post principium, ff. de Verb. sig. est etiam alia regula passim omnibus in quacunq. iuris materia obuia; q. magis attenditur, id quod fit, vel dicitur specialiter & sigillatim q. id quod generaliter. Item apud Labeonem, §. Hoc edictū, ff. de Iniu. l. Alimenta, §. Basilice, j. de Alimē. & ciba. legal. cohæredi, §. Qui patrē, ff. de Vulg. & pupil. cum multis compliciibus. Sed contra hanc lect. videt face- re tex. in l. Quoties, ff. de Vusu. quam Paul. de Cast. hic affert vbi secundum Bald. in Epithome probatur, quod ordo scripturæ designat seu demonstrat ordinem voluntatis. Ad idem l. Cū pater, §. A te peto, j. isto rit. vbi est tex. nota secundū Bar. & singul. secundū Paul. de Cast. q. distinctio posita inter quos non cadit affectio ordinata non resoluitur in coniunctam: sed ex ordine scripturæ ostendit esse factam substitutionem inter eos. Ad idem l.

Qui soluendo la secunda, de Hæred. instit. vbi ad finem dicitur, vti quisq. primò scriptus est: ita hæres sit. Quem tex. in sui generalitate, notat Bal. in l. 1. C. de Edi. Di. Ad. tol. q. quod vbi ex pluribus electis non potest possidere nisi vnus, primò nominatus etiam in eodem instrumēto, est præferendus alteri. Ad hoc etiam facit tex. in l. Hæredes mei, §. vltij. ad Trebel. in verbo [prescripto.]. j. ad Trebel. & quod tradit Bart. de eadem re, in l. 2. §. Prius, j. de Vulg. & pup. Ad idem tex. in c. pe. de elect. li. 6. ad fin. princ. vbi glo. tangit citans concordantes, inter quas meminit dictū l. Cū pater, §. pe. s. alleg. & tex. opt. in c. Mandato, De præb. co. lib. vbi glo. etiam adfert concord. Sic videbatur in exemplo Bar. q. cum familia fuerit nominata, simpliciter, & primo loco, omnes admitterentur, & non soli Petrus, & Io. specialiter nominati loco secundo, etsi ita est istud exemplum, siue intellexit Bar. non tantū non cōuenit literæ, sed et refragatur eidem. Sed retinendo intell. Barto. vt verum, & crebriorem inter Docto. respon. quod omnia illa iura bene probant, ordinē scripturæ ostendere ordinem voluntatis ipsius scriben- tis, siue disponentis. Tamē iste non est punctus principalis in hoc proposito: quia licet ex ordine literæ secundum exemplū & lectū. Bartol. cō. ap proba. colligatur, quod primò fuit nominata familia, deinde ac subsequenter alij fuerunt specialim nominati de familia, & tamen non cōsideratur ordo, eo q. in presenti agitur de maiore dilectione præsumpta erga nominatos singulariter, id est in diuiduo, q. erga nominatos generaliter, vel sub nomine collectiuo familia, vel simili. & huic intellectui Bar. confert l. vlti. ibi, nisi speciali, C. de Verb. sign. & cū dem intellectu in effectu tenet Bart.

in

in l. Si cognatis, col. fin. in ver. Quæro quo ordine, j. de Rebus dub. Et argu. istius intel. & lecturæ tenet Io. de Imo. hic contra Bal. q. si quis recepit Emphiteo sim pro fe & alijs de domo vel familia sua, ipse admittitur primò, deinde admittuntur: alij de domo vel familia, seruiato ordine successiuo. Allegat etiam ea quæ notat gl. & Bar. arq. Doct. post illam in l. Gallus, §. Quidā rectē, §. de Lib. & posth. & ex ratione Bar. illatius patet, & quidem aperte, q. idem esset & a fortiori, si testator è contra dixisset, lego Petro & Ioanni & familiae meæ, de qua familia erant illi Petrus & Io. Nihil enim refert secundum præfatum intell. Bar. an nomen familiae præponatur nominibus proprijs eorū qui sunt de familia, an verò postponatur iisdē. Nā si in exemplo & lectura Bar. ob specificationē quorundā de familia posteriori loco factam, illi censentur magis dilecti, & præferuntur cæteris de familia: multo fortius idē est dicendū, vbi nominatio specialis quorundā de familia præcederet nominationem generalem de eadem familia factam: & sic denominatio specialis esset in ordinē prior ipsa generali denominatione familie. Neq. obest huic exemplo siue in intellectu Bar. doctrina etiā idē Bar. in l. Sed & si quis, §. Quæsitum, ff. Si quis cau. cōmuniter approbata, post gl. ordi. in l. Si quis mihi bona, §. Iustum, ff. de Acquiren. hæredi. quæ citat l. Si duo, §. de Admi. tutio. quæ etiam adducit Bar. in eo. §. Iustum, & in idem etiam est bonus text. in l. Si chorus, in princ. j. titu. primo. quæ verā est doctrina, secundum Soci. in l. r. col. 1. o. ff. de Vulg. & pupi. quavis glo. aliter sentiat in l. Iuris gentiū. §. Sed si fraudandi, ff. de Pactis. Doctrina siquidem Barto. in præfaro. §. Quæsitum, magistra (quam appellant) est: tantum operati, generaliter quid ex-

primi, quantum si specialiter exprimat: nisi in casibus in iure singulariter enumeratis. Et si ita est, ergo (redeundo ad superiora) retinendo in intellectu Barto. vel dispositio testatoris in casu istius text. secundum Barto. exemplum loquens generaliter, item & specialiter, est in se ipsa, id est, secundum pugnas, vel saltē quoad specialem nominationē quorundam ex eadē familia est superuacua ea, seu frustratoria: siquæ videtur admissionem fieri debuisse de omnibus ex familia ad fideicommissum, tanquam si necessariò ex eadem familia in genere expressa specialim fuisset nominatus, vel expressus, &c. Sed ad hunc obiectū dicit potest, illam regulam, eandem q. doctrinā Barto. magistrā, verā, (vt dixi) & communiter approbatā procedere, vbi etiam facta sola expressio generalis: tunc enim respectu particulariū sub illa comprehensorum tantū dem operatur regulariter expressio generalis quoad ea contenta, quantum si verbis specialibus de eis mēto separatim facta fuisset: quāquā, vt s. retigi, hæc regula, quoad istud membrum reperitur fallere. Sed quā generalis expressio (quod est secundū membrum, & casus de quo agimus) concurrat cum speciali, quia supra natura specialis expressio semper operatur plusquā generalis, vt est in prædictis duobus casibus vel exemplis ad istum tex. adaptatis. In exemplo & lectura Barto. item & in casu & exemplo quod supra posui, vice versa siue contrario, in quorum quolibet patet aperta ratio differentie: videlicet quia maior colligitur affectio testatoris erga nominatum ab eo per specialem, quam per generalem nominationē, vt ex supra dictis satis liquet. Et sic prædicta doctrina & regula vulgaris, non est ita alleganda, prout vulgo solet, & perperam, allegari.

Z sed

Doctri. Bar. magistra & cōm. approbata.

sed aliter vt prædixi, videlicet quod tãtũ operatur dispositio generalis, quoad eos qui sunt de genere, siue continentur & comprehenduntur sub eo, hoc est vt. pariformiter censeantur expressa ea quæ continentur sub tali genere, quantum operatur dispositio specialis, respectu speciei illius generis nominatæ in dispositione speciali separatim seu discretim facta. Cum itaq; ratio huius text. secundũ exemplum & lectu. Bart. stet, & figat pedes in maiori testatoris dilectione, præsumpta erga legatarium ob specialem de eo factã nominationem: ergo sequitur, quod etiã si isti nominati existerent in gradibus vltioribus quã aliqui de ea familia, quæ fuit generatim expressa, esset idem dicendum: cum (vt prædixi) censeantur magis dilecti ob eorũ specialem mentionem à testatore factã, quã etiã tenet expressè Pau. hic in apost. textuali, tenet ante ipsum Bald. in textualibus etiã. ¶ Et quod Bart. hic dicit de copula, & q; ponatur augmentatiuè, dũ in exemplo ipse dicitur, lego familiæ & Petro, &c, dicit Raph. se credere, non inueniri alibi, sed tamen dubitat de eo: quia quando copula & cadit inter res, bene extat augmentatiuè, vt in l. Ea tamen adiectio, j. tit. 1. de Lega. 3. Secũs secundũ ipsum videtur, quando ponitur inter personas: quia tunc videtur potius stare partitiuè seu diuisiue, per l. Interdũ, s. de Hære. insti. & l. Reos, s. Cum in tabulis, ff. De duo. re. & in l. 1. C. Si plures vna sen. &c. cum alijs. Quapropter secundũ eundem Raph. videretur, q; iste Petrus & Ioan. nominati speciatim post familiam generaliter, vel indefinite designatam, ex proprijs eorũ personis admittendi sint ad dimidiam solam fideicommissi: & sic vnusquisque pro sua quarta parte duntaxat, & non vltra: sed quia etiam isti Petrus & Ioan.

Opi. Raph.

nominati videtur etiam comprehensũ sub generali appellatione familiæ, debeant venire cum alijs proximioribus de familia in alia dimidia alterius dimidiæ, id est in parte quarta totius fideicommissi per concursum per l. 4. j. de Stipula. seruo. cum ibi not. per Barto. & Docto. & vltra Rapha. facit l. Si alij, j. de Vusufruct. leg. Sed ipse respondet, (licet sub dubio) ad difficultatem supra motam de prædicta l. 4. & sic quoad id quod fuit s. proxime dictum de dimidia dimidiæ: i. quarta totius fideicommissi, dissimulat tamẽ aliam difficultatem circa id quod est dictũ de dimidia principali totius, quæ per alias ll. supra in oppositum adductas videntur duntaxat competere istis nominatis, Petro. & Ioan. de Familia: & sic sub obscurè videtur recedere ab intellectu Barto. & signat alium, qui potest videri per ipsum, quem non refero eo quod ei accedere, non est nostri propositi. Sed Ioan. de Imo. qui expeditius loquitur, respondet ad d. l. 4. eo modo, vt s. ipse dixi ad saluationem primæ lect. huius gloss. prout ibi eum implicitè retuli: & ad aliud quod Bald. hic etiam obiecit ante Rapha. quem ipse non refert, non quidem motus per iura vulgaria, quæ retuli Rapha. adducere, sed per l. Simulieri, & l. Si quis Titio, ff. de Vusufruct. ac cum sequen. Respondet idem Imo. & rectè, quod in illis ll. non concurrebat aliqua dispositio generalis, sub qua cõprehendi posset dispositio particularis quæ fuit expressa: & ideo copula, & diuidit æqualiter vtpote, inter duas particulares, & æquales vel adæquatas dispositiones. Sed in hoc text. secundũ intellectum Barto. generalis nõ solũm concurrebat cum speciali: sed etiam erat aliàs potens includere eandem dispositionem specialiter expressam: licet hoc casu non inclusit cum speci-

Resp. Ioan. de Imo. ad d. l. quartã.

speciali: sed etiam erat aliàs potens includere eandem dispositionem specialiter expressam: licet hoc casu non inclusit; cum species fuerint exceptæ de genere: & per genus copula & posita inter generalem dispositionem de familia factam, & species designatas de eadem familia, non potest operari diuisionem, vtpote inter dispares: & non æquas dispositiones facta. Et sic est casus iste: ab illis diuersus: & diuersitatis rationem apertam præferens, scilicet disparitatẽ extremorum, vt modò dixi; quæ responsio commode aptatur ad restringendam allegationem communem illorum iurium, scilicet dictæ l. Interdum; s. de Hære. insti. & dicti s. Cum in tabulis, l. Reos, ff. De duo. re. vt nõ procedat, quando dispositiones copulatae per dictionem, & vel punctũ quod solet fungi vice copulæ, gloss. in l. Pretia rerum, ff. Ad l. Falci. & l. Sæpe, ff. de Verborum signific. essent dispares & non æquæ.

Sed non est omittendum, circa id quod supra retuli Barto. dicere, & Rapha. in oppositum pungere, quod dictio, & inter dispositionem generalem & particularem in hoc text. posita stat augmentatiuè. Nam sensus verborum Barto. licet corrupta sit vna dictio, est, quod licet isti Petrus & Ioannes non fuissent nominati, admitteretur cũ alijs familiæ: graduum tamen prærogatiua seruata, tamen propter eorum specialem expressionem augetur dispositio generalis, id est nomẽclatura simpliciter de familia facta, quod vt non restringatur ad solos nominatos sed post eos admittendos (qui primo locò sunt admittendi vtpote prædicti alijs inclusis sub familia etiam proximioribus defuncto) extinctos, omnes alijs de familia seruato graduum ordine, manent vocati

ex implicita nominatione, comprehensa sub expressa & generali familiæ vocatione, ad fideicommissum per testatorem facta. Itaque Barto. vocari non restringere, augere, vt generalis familiæ appellatio augetur, & non restringatur, id est non euertatur, vel subuertatur, aut euaneſcat per singularem nominationem factam de particularibus, qui aliàs detracta eorum nominatione specifica includerentur vnã cum alijs sub eadem familia. Et ista fuit propria Barto. intentio secundũ quã cessat punctuatio Rapha. quam supra retuli, & intellectus Bar. manet verus & planus. Et circa istius literæ extensionem adnotandum est, quod iste text. cum exemplo Barto. quatenus loquitur de familia, potest hodie sub exemplificari vtiliter, in alijs denominationibus collectiuis, quæ sint vltiores quã apud nos sermone Hispaniensi vulgari sit, [familia] videlicet liberis. Puta, relinquo liberis & Petro & Ioanni, qui sunt de liberis. Nam verbum illud, liberis, est collectiuum prout sunt illæ dictiones, genus, familia, agnatio, cognatio secundũ Ange. consi. 38. incipi. Quidam Ioan. versicu. Cum institutio. Quod Aret. commendat in l. Gallus, s. Quidam rectè, ad finem. Ad idem, ¶ quod sicut quando plures vocantur per nomen familia videntur vocati ordine successiuo: tã quando vocantur quocunque alio nomine collectiuo, puta liberorum, vel generis, vel simili.

¶ Et est aduertendum, quod liberi proprie dicuntur, vsque ad pronepotes exclusiue. l. Iurisconsultus, s. Parentes, ff. de Gradi. & tradit Bart. in l. Liberos, nu. 6. ff. de Verbo. signific. & Alexan. in rubri. de Liberis & post. & latius ac perfectius in l. Gallus, supra allegata eiusdem titu. s. Viden-

Anto. Nebrissen.

dum, nu. 6. & hic terminus non potest explicari sermone vulgari, prout Barto. inquit in eadem l. Liberorum, colum. fina. licet Nebrissenensis, alioquit Grammaticorum recentiorum haud postremi nominis, veritat in vulgari Hispaniense, [Hijos o nietos] & minus rectè (quoad iuridicam inquam acceptionem) nam debuisset addere, [Vnietos.] qui sunt secundi nepotes. Nam trinepotes, qui sunt tertij nepotes, & vulgo nominantur, [Reusnietos.] excluduntur ab appellatione liberorum, vt prædixi, per prædictum. §. Parentes, & sic bene dicit Barto. quod nomen liberi non potest vulgarizari vnico & simplici vocabulo, sed solum per amphradum & circumflexum verborum, scilicet, [Hijos nietos nisi nietos.] Et id quod prædixi Ange. in dicto consi. tenere, vult etiam Barto. de verbo, domus, quod est hodie vsitatissimū in clausulis maioratum, qui hisce temporibus instituuntur, siue inter viuos, siue in voluntatibus postremis, in l. Si cognatis, in loco supra citato, ver. Quæro quo ordine, de quo Aret. vbi supra non meminit, sed tamen recordatus fuit Pet. de Ancha. in cap. Indicantem, de Testamen. & Alexan. consi. 23. volu. 4. & tenet etiam Rapha. in eodem. §. Quidam rectè, & refert Cor. vbi Bald. idem sentit in l. fina. C. de Verbo. significat. & consi. 55. colum. penul. lib. 1. vbi nota. loquitur. Benefa. quod tradit Decius consi. 962. incipiente, Delegatarijs, & idem atq; indubie in illo verbo, descendentes, tenet Soci. consi. 51. visa facti narratione, colum. 2. volu. 4. & idem generaliter dicendum in cæteris consimilibus verbis appellatiuis, tenent Bald. & Paulus de Cast. in l. Peto, §. Fratres, eo. vbi Bald. etiam loquitur de t. domo iuridicè sumpta, & de stirpe, prout & Barto. vbi. s. de quo verbo stirps,

quod capitur pro descendētibus est text. in l. Si quis in suo, in princi. vbi notant Bald. & Pau. de Cast. C. de Inoffi. testamen. & de domo, & gente, & genere, est ad literam text. in dict. §. Familiz, vers. Communiuere. l. Pronuntiatio, ff. de Verbo. significat. & de quampulibus verbis appellatiuis similibus vi. remissiones vberimas per Albert. Bru. Asten. in tracta. de stat. formi. & cognat. lineat. succed. exclud. 12. articu. principa. quæstio. 19. Idem in vocab. posteritas. l. Quod his verbis. §. fina. titu. primo. & l. i. ff. de Iure immu. idem in ver. Progenies l. fina. C. de Emancipa. libe. & in verbo profapia. l. Si quis ex corpore, C. de Murilegu. lib. 1. r. secundum Pau. de Cast. vbi. s. vide qd de his & alijs consimilibus verbis, speciatim, per modū Epithomes. §. in secundo nota. subijciat. Et quanquam prædictæ appellationes sunt, vt plurimum generales, tamen appellatio sobolis non comprehendit nisi descendentes primos, & proximiores, id est filios disponentis in sobolis fauorem. hoc tenet not. & singulariter in loco peregrino, ac valde remoto in l. i. per illum text. C. Ne rei do. vel templo. vbi in idem adducit etiam capi. Raynuntius, post prin. de Testam. & in hunc sensum videtur vertere hoc nomen soboles Nebrissen. scilicet, *Por la generacion de hijo o de hija* & nomen proles *Por la generacion* absolute & simpliciter. Sed fortè dum dixit in expositione sobolis, *De hijo o de hija*. voluit intelligere de descendētibus per lineam rectā ex filio vel filia procreatis. Quasi voluerit ipse Nebrissen. vertere, *Por la generacion descendētia o que descende de hijo o de hija*. & ita intelligendo prout patebit inferius debere intelligi, talis expositio Nebrissen. potius, imò in totum facit contra Albe. pro quo tamen facit l. fi. C. communia de Manu.

Dictio, ex
suapte natu
ra denotat
& significat
causam pro
ximam, seu
immediatā.

Manu. intelligendo ibi de filijs: dum loquitur de liberis cum dictione, ex, præcedente: quæ dicitio, ex, sua natura significat causam proximam, seu immediatam. l. i. §. ex incendio, ff. de Incendio, rui. & naufrag. l. Ex eotempore, in fin. ff. de Pecu. Sed istud non concludit, quod per appositionem talis dictionis appellatio liberorum referatur ad solos filios. Nam licet illa dicitio designet proximitatem immediatam ad terminum cui apponitur: tamen non restringit, neque alterat naturā illius termini: maximè, quia ibi loquitur secundum materiam subiectam: quia l. illa, cum loqueretur de liberis natis ex illa ancilla, non potest intelligi nisi de filijs: & sic de liberis in primo gradu: quia hæc dicitio, ex, relata ad ancillam, vt dispositio sit referenda ad procreatos proximè & immediatè ex ea, stante (vt dixi) prædicta materia subiecta. Et ad id videnda est l. Marer, C. de Agri. & consi. lib. 11. Bald. tamen consi. 321. prima parte tenet, t. quod imò prolis appellatio, quæ (nisi fallor) nō differt à sobole, cōprehendat solos descendentes, per Authen. Licet, C. de Naru. lib. Quod etiam tenet ipsemet Bald. in l. fina. C. De bo. proseri. seu damna. vbi speciatim loquitur de sobole, & idem Bald. in capitu. 1. colum. 2. de Succed. feud. & gradib. succeden. in feud. ait, quod proles dicitur omnis descendens in infinitum. Et id refert Decius simpliciter pertransiens consi. 495. incipiente, Viso eleganti, colum. 1. & in effectu Pau. de Cast. tenet contra Alberi. vbi supra in l. Si quis in suo. supra allegata. C. de Inoffi. testamen. per illum text. in dicta Auth. Licet, etsi Albe. non fuerit memor. Et Bald. in dicta l. fina. sequit simpliciter absq; alia allegatione: ex prædictis sequitur Laurentius à Palatijs de sano, in repe. §.

Cæteris, Instituti. de legi. agna. succed. 32. col. inserta per modum tractatus post prædictum tracta. Alber. Bru. de statutis. Vbi etiam adducit l. 1. & 3. C. de Naru. libe. vbi dicit probari, quod sub appellatione sobolis veniunt etiam descendentes legitimi per oblationem curiæ: & fortius veniunt qui ingrederentur, & profiterentur religionem. Quid autem de illegitimis, an venirent sub prædicta appellatione vide Ripam, in l. prima, col. 5. num. 17. ff. Solut. matrimo. & re vera contra Albe. non tantum est communis opinio: sed vera. Quam etiam tenet Stepha. Bertrā. consi. 54. 1. parte. & consi. 245. 3. parte allegat l. Diutius, C. de Agrico. & consi. lib. 11. & l. Officiales, C. de Episcopis & cler. vbi litera loquitur de prole: & l. Diui Constantini, C. de Naru. libe. quæ tamen id non probat in sensu directo, seu expresso. Nam imò ibi ob subiectam materiam prolis appellatio refertur solum ad filios: & sic non probat nisi ab speciali. Non tamen inficias eo, quin si daretur materia subiecta, vt proximè dixi, vel voluntas defuncti, aut disponentis refragaretur, posset procedere dictum Albe. vbi supra, scilicet in dicta l. 1. C. Ne rei domi. vel templo. Sed sunt casus speciales: ipse autem loquitur generaliter: & sic non rectè. Et ad supra tradita, videntur sunt Socin. consi. 51. 3. adducto, nec non in prædicta l. Si cognatis: & recentiores post Areti. in d. §. Quidam rectè, signanter Lanze. Galiau. & Ioan. Anto. Rube. Alexan. Redeundo itaque ad intellectum Barto. & exemplum ipsius ad istum textum dubitari probabiliter potest, an in eodem exemplo ad meliorationem adaptato, vide licet quando testator dixisset, Melior agnationem meam masculinam in tertia bonorum meorum parte,

Redit ad in
tellectum
Barto.

& Petrum & M. fratres (qui erant de eadem agnatione) vel etiam si simpliciter meliorasset in concreto agnatos ipsius masculos, & ex eis Ioan. & Petrum fratres. An his & consimilibus casibus post extinctionem nominatorum singulariter, vel speciatim admittatur filij fratrum præmortuorum vnà cum patribus id est fratribus ipsius testatoris vel disponentis, qui fecit eiusmodi meliorationem? dicitur ampliter. j. post glo. in parte, Proximo.

Nec est in præfato proposito omit-
 13 tendum, ¶ idem esse legare agnationi vel cognationi, in abstracto, & legare collectiue, vel in concreto agnatis vel propiis: & sim. vt est text. in dicta l. Si cognatis, ad finem, quod etiam tenet Alberi. hic in apostillatione glof. primæ.

His ita prælibatis, notandum est primò ex hoc text. secundum Pau. de Cast. in illis verbis, [Post omnes extinctos] quòd quando relinquitor familiæ & quibusdam de ea specialiter nominatis, vt hic secundum exemplum Bart. vno ex talibus nominatis defuncto, fideicommissioque per eum agnita, tale fideicommissum pertinet pro parte istius defuncti ad alium vel alios cõnominatos, & ad illud insimul cõ defuncto vocatos, & alij qui non fuerunt specialiter nominati, sed solum sub generali denominatione familiæ vocati, & in ea comprehensi, non concurrent in illa parte fideicommissi defecta cum expressim nominatis: sed ita demum admittentur ad fideicommissum, si omnes illi nominati fuerint extincti. Et quanquam prima inspectione huic textui videatur refragari. l. Is qui complures. j. titu. 1. de legat. 3. tamen ad illum respondet Paulus de Cast. hic, & fuit responsio Barto. ibi, legem illam loqui in casu

diuerso admodum: videlicet, quando plures de familia fuerunt specialiter nominati, & in effectu atq; re ipsa fuit eis familia substituta: ergo cõditiõne substitutionis eueniente, id est, quòd portio vnus ex nominatis deficiat p mortem sibi contingentem absque ipsius nominatione, fideicommissum æquabiliter deuoluitur tã ad nominatos specialiter, quàm ad nominatos generatim sub generali familiæ nomenclatura. Sed in hoc text. nihil fuit petitum per testatorem ab his nominatis speciatim: sicq; non fuerunt grauati dare familiæ: ideo inter eos solos subest tacita substitutio, scilicet, quòd fideicommissum deueniat de vno in alium, & eis vel ipsorum aliquo, superstitibus, vel superstitite, ceteri de familia maneat exclusi. Ex quo videtur inferendum, quòd si testator in casu istius text. secundum verum exemplũ Barto. nomet familiam, & Petrum & Ioan. de familia, & ab eis petierit, q; res fideicommissa seu per fideicommissum eis ab ipso relicta, deueniret in familiam, vel non exiret de familia, vel rediret ad familiam, non exprimẽdo post mortem eorum: vt cessent difficultates, & vnus horum nominatorũ decessisset, tale fideicommissum pertineret tam ad nominatarum superstitem, quàm ad alium vel alios de familia proximiorẽ, vel proximiores ipsi testatori. Quod est singu. not. ad hũc text. & non tangitur per aliquem scribentium quos viderim in præsentiarum. De qua re, vt pote valde importanti & ponderosa deliberandum erit: nam secundum hoc videretur, q; in hoc corollario stet tota vis, in secũda generali nominatione familiæ, quæ fuit distinctim expressa, & omni no separata à prima denominatione de eadem familia, quæ fuit facta in legato primo loco familiæ, & Petro, & Ioan.

Ioan. relicto: alia autem appellatio familiæ secundaria, operetur quod dixi. Et redeundo ad notabile supra elicitum à Pau. de Cast. vltra eum confiderandum est, quòd istud fideicommissum quod pro parte deficit, morte vnus ex fideicommissarijs speciatim nominatis, præmorientis, qui agnouerat partem suam, non peruenit, neq; deuoluitur per ius accrescendi, vel nõ decrescendi, ad aliũ cõfideicommissariũ vel cõfideicommissarios inter seipos, coniunctim atq; insimul nominatos:
 14 ¶ quia ius accrescendi vel non decrescendi in proprietate non habet locum post agnitam portionem per vnũ ex confocijs. l. 1. §. Interdum, ff. de Vusufruct. accresc. prout vult glof. in dicta l. Is qui complures, ad finem. j. titu. 1. Sed talis portio fideicommissi in casu istius text. deficiens deuoluitur ad alium vel alios, ex voluntate testatoris coniecturata inducente inter eos fideicommissum tacitum reciprocum, quæ voluntas desumitur ex eo quòd testator nominando quosdam ex familia duntaxat, videtur eos alijs de familia prædilexisse: & sic vnũ post alium, siue in locum alterius quoad portionem alterius post mortẽ ipsius per fideicommissum reciprocẽ substituisse, vel vocasse ad talem fideicommissi portionem deficientem: quæ voluntas deducitur per Iurisconsultum, vt ex verbis istius apparet: ibi, [Post omnes extinctos.] Et quemadmodum ista voluntas inducit (vt dixi) tacitum fideicommissum & reciprocum inter nominatos speciatim cum familia: ita pariformiter inducit fideicommissum consimile inter comprehensos sub familia generaliter nominata seu expressa simpliciter. Quoniam nominatis extinctis subsequenter censentur vocati ceteri de familia gradatim vnus post alium: & sic inuicem ordi-

ne graduum seruato grauati per hũc textum quem in præmissis verbis Pauli de Castro hic expendit post principium. Et circa istam particulam text. loquentis de nominatis non est ^{Nota. vnum memorabile.} omittendum vnũ fati memorabile, videlicet quòd id quod hic dicitur de nominatis speciatim nominibus proprijs cum nominatis generaliter quòd sint illis præferendi, procedit etiam in nominatis nomine æquipollenti proprio nomini cum alijs remotioribus in gradu generaliter inuitatis, vt si testator relinquat aliquid vel immediatẽ, vel mediatẽ per viam substitutionis filijs & descendenti- bus vel liberis, an eo casu nepotes admittantur cum filijs: & dicendum est q; non, sed q; filij prius admittuntur, quia censentur vocati specialiter, & nepotes generaliter, vt pote sub generali appellatione descendentiũ, quemadmodum hic: alij sub nomine familiæ, secundum Ange. consil. 305, cuius non meminit Alexander qui tamen idem etiam tenet consil. 123. colum. 1. volumi. 1. sed meminit Socin. in l. Gallus, §. Eriam si parente, colum. fina. vers. 3. conclu. num. 10. & probatur ex l. Hæredes mei, §. vltimo, ff. ad Trebellia. & refert Francis. Curti. Iunior, in l. 2. eademque fi. C. de Success. ed. nu. 13. Sed licet ipse dicat, tamen nõ probatur ibi hoc, quia loquitur in alternatiua: sed quod Docto. supra relati dicunt, procedit in locutione copulatiua, vbi res erat dubia, quæ tamẽ non est in alternatiua. Præterea text. in eodem. §. fin. loquitur de filijs item nepotib. quæ appellationes sunt pariter speciales. Sed Docto. vbi. 3. & j. loquuntur de appellatione speciali & generali, id est de filijs & descendenti- bus, aut posteris, aut liberis, cum filijs copulatiue ad fideicommissum inuitatis. Sic ergo Cur. perperam ac pessi-

mè citat in proposito illū text. In qua etiam copulatiua Socin. loquitur. In substitutione quæ fuerit de filijs & heredibus: quia eo casu secundū eū, prout & in alio casu proximè prænotato, magis in specie sunt nominati filij quæ heredes: ergo cū simul vocentur heredes in genere, & filij in specie, filij censentur prædilecti: & consequenter eius modi substitutio censetur facta ordine successiuo. Et dicit istud pbari ex hoc nostro. §. In fideicommissio: & est verū, quia iste text. figit pedes in nominatione particulari aliquorū ex familia generaliter seu simpliciter nominata, & eos tanquam prædilectos præfert ceteris implicite nominatis. I. comprehensis sub simplici & generica familiarum nominatione. Et ibi adducit (vt prædixi) Ange. in. s. citato cons. 305. Et de hoc articulo, quando per testatorem vocantur filij & nepotes vel descendentes, vel liberi, vel fratres cū iisdem filijs, copulatiuè inquā, qua de re hic agimus, an videatur vocati ordine successiuo, vel simul, tradit eleganter Bartho. Soci. discutiens quæstiones Bartho. ibi in hoc proposito adamussim, licet alij etiam multa tractent: sed ille planius & curiosius, idcirco ad eum principaliter remitto lectorem, in d.l. Galus. §. Quidā re dē, à prima colu. versu. Sed pro discussione, vsq; in fin. Non omitto, quòd inter alia quæ ibi tradit super. 2. quæstione Bartho. in. 3. colu. versu. Sed vltimò contra Bar. tenet ipse Soci. post Aret. ibi ab eodem relatum, quòd in casu istius text. etiam si hi duo speciatim & proprijs nominibus nominati essent in dispari gradu inter se: tamen ex quo fuerunt simul inuitati, non debet inter eos considerari ordo affectionis & successio: & sic admittuntur simul (adde, & viriliter propter copulam. I. Si heredes nominati in vtri. char. tit. 1. & in l. Reos,

§. Cū in tabulis, ff. de Duo. reis, & in l. 1. C. Si plures vna sententia. &c.) non autem ordine successiuo, neque alia sed potius eadē ipsa fuit intentio Bartho. & omnium scribentium hinc post glo. & probatur ex ista litera ibi, Hi ad petitionem fideicommissi admittuntur quæ nominati sunt: & sic ambo fuerunt inuitati simul & semel sub eadē orationis cōpagine, & eadem copula: & sic inter eos est paritas simultanea, & ambo admittuntur pro æquis portionibus, vt l. Vna. §. Ijs qui. de Cadu. col. C. Deinde colligitur ex hoc text. secundum Pau. de Cast. primo textuali, quæ nominatis deficientibus non admittuntur omnes de familia, vt est prædictum, sed soli proximiores ipsi defuncto quoad viuunt: & eis preceptis, admittuntur omnes alij sequentes ex eadē familia gradatim, & sic ordine successiuo, vt in litera ibi, [Primo gradu.] Sic ergo secundum eum videntur successiuè grauati, & per fideicommissum substituti: etiam si per testatorem nõ dicatur, quòd fideicommissum trāseat, vel deueniat de vno in alium gradatim & ordine successiuo, hoc est de vna persona gradus præcedentis in aliam gradus subsequens, videlicet secundum gradus cuiusq; eorum prærogatiuam & præcedentiam, & istud importat verbum familia, simpliciter & absolute prolatum in relicto fideicommissi facti familiarum, vt semper dum aliquis de familia superstiti fideicommissum descendit (vt ita dixerit) deueniat de vno in alium, hoc est gradatim & successiuè, (salua semper (vt dixi) gradus prærogatiua, & antecedentia. Idē que esset, si fideicommissum relinqueretur descendentibus, vt est prædictum: nam proximiores in gradu, vel gradibus admitterentur, & viderentur successiuè grauati, vt fideicommissum restitueret præcedens in gradu subsequens.

subsequenti in gradu, prout tradit Iaso recitans in id multa in eodem. §. Quidā re dē, col. 3. cum sequenti. Sed aliò tendit. s. ad verificationē quæst. Bartho. quæ etiam proficitur post Bartho. Soci. ibi, quæ supra retuli. Idē est dicendum (prout in superioribus teci- gi, sed hic latius reperam) in quocunque alio relicto facto pluribus personis contentis sub aliquo quocunque nomine collectiuo, quàm familiarum. Et vt semel hanc rem finiam, breui sermone complectar omnia collectiua verba quæ in hanc rem ad præsens posita sunt inueniri, vtputà si relinqueretur parentibus, liberis, descendenti- bus, successoribus, propinquis, proximis, coniunctis, consanguineis, agnatis, cognatis, agnationi, cognationi, consanguinitati, affinitati, proximitati, propinquitati, parentelæ, domui, genealogiæ, genti, prosapia, nomini, cipo, trūco, stipiti, generationi, generi, progeniei, stirpi, posteritati, proli, soboli, secundum communem contra Alberi. vt supra tradidi: & si qua possint verba similia reperiri collectionem plurium personarum consanguinearum, vel affinium designantia. Nam vnūquodque istorum verborum collectiuorum positum in dispositione fideicommissaria comprehendit plures personas vnus gradus post aliū: & sic de vna in aliam descendit tale fideicommissum censetur successiuo ordine post primam vel primas siue præcedentes vnus, id est præcedentis gradus, in personam sequentem vel sequentes gradus subsequentis deuolui: quia omnes eiusmodi personæ censentur (vt dixi) inuitatæ. Et hoc aperte colligitur ex hac litera: ibi, [Primo gradu.] Et in id allegat illam Bal. vbi etiā Corne. in l. si. C. de Verbo. sign. f. quòd quæ dispositio fit nomine plurium, id est sub-

nomine collectiuo, vel cōplexiuo plurium, inter quos cadit ordo affectionis, talis dispositio respicit ordinē successiuum. Et ex hoc eodem text. in iisdem verbis prænotatis, iuncta eadem l. fina. in verbo [Gradatim] infert notā. Pau. de Cast. ibi post Ange. quòd si habens vtrinque coniunctos, item fratres consanguineos. i. ex latere patris tantum, vel vterinos, id est ex latere matris solummodo, leget fundū fratribus suis, vel eos. i. fratres in legato vel fideicommissio relicto filio substituat, in eum casum quo sine liberis decesserit idem filius: & ita decessit, id est sine liberis, prius admittentur ad tale legatū vel fideicommissum filij vtrinque coniuncti, si tempore mortis testatoris superint: eis verò non extantibus admittentur omnes alij coniuncti ex alterutro latere: quia in successione intestati, cessantibus descendentes & ascendentes, prima potiorque causa est fratrum vtrinque coniunctorum, quàm fratrum ex altero tantum latere coniunctorum, vt in Authentici. Cessante, cū sequen. C. de Legi. hære. Deinde infert idē Pau. quæ si leget cipo domus suæ hoc est stipiti (est em̄ secundū eū vocabulū rusticanū) primo vocentur agnati, quia in eis consistit truncus, & stipes paratele, qui agnati vocantur scdm ordinē graduum. Sed ista decif. videtur quodāmodo repugnare his quæ Doct. dicunt, & ipsemet Pau. de Cast. post illos, in ead. l. si. in prin. C. de Ver. sig. Nec non super text. ibi, in ver. [Non solum propinquis,] vbi solum fit differentia, inter proximitatē & remotionē graduum quoad testatorem, nõ verò inter agnationē & cognationē. Nā text. ibi declarat verbum familia, vt extē datur ad propinquos generaliter, & sic tā ad agnatos, quæ ad cognatos, put ibi tenet Doct. cōiter. Sed huic rei potest satisfieri hoc modo: videlicet, quòd si

Verba collectiua quæ in hanc resposita sunt inueniunt ad sensum.

nomina appellatiua suapte natura sunt apta vel habilia cōprehendere simul & semel agnationem & cognationem, prout sunt illa nomina collectiua & appellatiua, propinqui, successores, descendentes, & huius generis verba: tunc procedat ista declaratio Doctorum per illum text. ibidem. l. q. sint præferēdi proximiores in gradu, explorata differentia agnationis & cognationis. Sin verò verborum natura primitiua inquam & primordialis & sic præcipua fuerit designatiua agnationis, vt est in exemplo Ange. & Pau. de Cast. de domo, aut de cipo, vel stipite domus suæ: & tunc procedat prædicta decisio Ange. & Pau. de Cast. in d. l. si. eo quod in agnatis masculis, præcipue cōseruatur cibus, stipes, & domus: quare multum attendenda sunt horum verborum collectiuorū significata primordialia & præcipua, & ad eorum communem interpretationē secundum crebrum, & vsitatū loquēdi modum recurrentum, vt tenet hic Bar. & est de aperta intentione Ange. in d. l. si. in prin. Et suadet hoc euidēter, quia etiā hodie, de voluntate testatoris remanet differentia agnationis & cognationis secundū Bar. hic, vt. j. etiā dicam, & ita videtur intelligēda præfata decisio illorum Doct. quanquā non ita aperte loquatur. Cauendū tñ viderur, quia contra istam concordiā responsiūm primā inspectionē facit iste text. iuncta gl. & expositione Doct. extendentī nomē familiæ ad cognatos per eandē l. si. & tamen verbum idē familia de ipsius primitiuo & primordiali significatio non cōprehēdit nisi solam agnationem, vt in d. l. Pronuntiatio, §. Familæ, necnō prædicta respōsio, minime videt quadrare ad d. l. si. vbi non fit mentio per testatōrē de propinquis: sed tantū fit per l. illā, interpretantem nomē illud familia,

& ad illum sensum illud trahentem. Quare ad eandē l. si. aliter videtur dicendū, & est declaratio & saluatio supra proximæ respōsionis, q. loquas in interpretatione nominis familia, quod est æquiouocum: quæ quidē interpretatio nō reperitur facta in alijs nominibus collectiuis: cibus, domus, stipes, & simi. vtpote non necessaria: quia talia nomina secundū iuris rationē nō possunt referri nisi ad agnationem vel agnatos qui faciūt stipitē vel truncū, vt in eadē l. Pronuntiatio, in fina. verbis. & j. proximē adhuc magis declarabitur. Et ista respōsio in declaratione præcedentis, & vtraq. cōiuncta videtur congruens: quia nomen domus & stipitis, quæ sunt iuridicē appellatiōnis, & secundū iuris significatiōnē referuntur ad solos agnatos, vt s. est dictū, parificātur prædictis vocabulis rusticanis à vulgi fæce inuentis, cibus & truncus, & sim. nā fuerunt inuenta ad illorū instar: & sic sapiūt eorum naturā. Ergo idē est in his omnibus, q. significēt solam agnationem absq. aliqua æquiouocatione, quod nō est in nomine familia quod sua natura est ambiguū & æquiouocū, & ad varias & difformes ac differētes significatiōnes flexibile, vt patet ex discursu d. l. Pronuntiatio: & ob id declaratur illo casu ab Imperatore signato, alios casus cōprehendente quē decidit Iustit. in d. l. si. vtpote dubio & ancipiti, & qui magnū olim negotiū fecit aduocatis Illiricianis, vt ibi tex. inquit, quæ est vna de quin quaginta decis. Iustitaneis. Declarādo ergo vtrāq. solutiōnē simul iunctā, dicendū est, q. nomina significatiua agnationem & cognatiōnē, & sic ad vtrunq. significatū flexibilia, id est ad agnatos & cognatos, vt est terminus, propinqui, itē & illi, proximus item cōsanguineus, & qui sunt eis cōsimiles, trahuntur ad proximio-

ximio-rem ex agnatione vel cognatione. Sed nomina quæ suapte natura vel ex communi vsu loquendi referuntur ad solam agnationem, vt domus, stipes, cibus, truncus, & similia trahuntur ad proximio-rem de sola agnatione. Idem esset in præcedenti casu, si de testatoris voluntate constaret eum voluisse fideicommissum remanere perpetuū vindicatum (vt dicunt) inter cōsanguineos vel propinquos. Nam licet talia nomina (vt dixi) pariformiter trahantur ad oēs tā agnatos, q. cognatos, tñ in hoc casu, prout & in s. proximo referuntur ad agnatū vel etiam agnatos proximiores, si testator non restrinxit se ad vnum solū: tunc enim ad vnum solum proximio-rem esset faciēda relatio. Sed cūm (vt iam prædixi) familia sit nomen æquiouocum declaratur in dicta l. si. & ex hoc iste articulus manet resolutus. Et ad præmissa, de verbis significantibus solam agnationem, addēda est l. r. titu. 6. Partita. 4. & l. r. 3. titu. de la vendidas y compras, lib. 3. for. ll. cōiuncta l. 73. Sarabri condita.

Et iuxta hæc considerandum est, 17 † quod vbi agnati expressē vocantur, vel censentur vocari ex natura vocabuli, vel ex communi vsu loquendi: nisi testator sese restringat ad agnatos mares, veniunt etiam agnatæ femina: tamen in prima femina agnata, aut primis feminis agnatis, agnatio expirat: & sic vltra non progreditur. Nam vt inquit pulcher tex. in d. l. Pronuntiatio, finali. verbis, Femina principium est & finis suæ familiæ: ideoq. nō potest constituere stipem, truncum, vel domum, vel caput parentelæ: sed vt est sæpe iam dictū ea vox, familia, ob varia & multiplicia significata quæ habebat, ne semper maneret in ambiguo, declaratur hodie porrigi ad agnationem & cognationem,

per dictam l. si. iunctis glo. & Doctorum declarationibus in præsentariū. Ad hæc vide Bald. multa notanda in præfato puncto tradentem in l. In filiis, C. de Decu. li. 10. à vers. Hinc not. argumen. vsq. in fi. & Pau. de Cast. in l. Si quis in suo, in primo textuali, C. de Inoffi. testamen. & Cor. consi. 55. volu. primo. Præmissis etiam, & quidem pertinenter, adiungere libet vnum quod eleganter tenet Alexan. Imo. consi. 135. col. 2. volu. 7. dicens, q. quando testator simpliciter nominat eos, qui sunt de certo genere denominationis: vt si dixisset, res deueniant p fideicommissum ad illos de columna vel de vrsinis, vel de petra mala: & si qui sunt de illustribus cognomentis, etiam si non faciat mentionem de domo vel familia, venient ad tale fideicommissum soli agnati gradatim & ordine successiuo, etiam femina. Quod verbum est memorabile in eo quod dicit de femina: sed sano modo est intelligendum per id quod prædixi, quod agnatio finiatur in femina, & eam non transgrediatur: & sic descendens ex ea ad tale fideicommissum non possit admitti. Cui rei cōfert glo. ordi. in l. Gallus, §. Nunc de l. Velicia in parte, Nam et si, quæ est glo. vlti. in fine. Ex qua ibi notant Bal. Alex. & ceteri recētiōres, † quod neptis ex filio dicitur de descendētibz per virilem sexum: nō tñ nepos ex filia. Pro qua gl. est bonus text. in l. Lege duodecim tabularū, in ver. huiusmodi, C. de Legi. hæc. quo tex. cōiuncta l. r. in prin. j. de Success. ed. probatur æquiparatio inter hæc verba de descendētibz ex virili sexu, & illa verba de descendētibz per virilem sexum. Item & illæ duæ verborum conceptiones parificantur: videlicet, de descendētibz ex linea masculina, & per lineā masculinam: & isti quatuor casus ten-

Bald. tradit
plura notā.
in hoc arti.

dunt

dant in eundem scopum, quia in quo libet eorum femina admittitur descendens ex masculo, & post alios scribentes super glossam prædictam eius opinio pleno ore dicit esse communem Marius Salomo. ibi subiiciens deinde & in iudicijs, & in scholis eam esse receptam: licet in alio modo loquedi, de quo tradunt ibi Doctores extra glossam videlicet, de descendentibus virilis sexus, teneat contra eos, quod non sit idem eo casu quod in alijs quatuor casibus supra proxime relatis. Quod meo iudicio est verissimum: & sic quod femina ex masculo descendens, non dicitur virilis sexus. Et certe alij Doctores contrarium tenentes, inaduerter & parum consideratè loquuntur in hoc puncto. Præterea, in eo quod ibi tenet idem Salomo. contra Paul. de Cast. ibi & in l. Maritus, C. de Procu. rectè loquitur, si litera Pau. stet prout Salomo. refert. Sed secundum literam Pau. in mea impressione, non quadrat reprehensio, quam de Pau. ille facit. Nam Salomo. refert illam literam dicere, ex linea seu de linea masculina: & tenet contra Pau. in eo quod dicit appellationem descendenti ex linea, vel de linea masculina, nullas feminas contineri: cuius oppositum astruit Salomo. dicens, quod imò continentur prout sub illis verbis per lineam masculinam, de quibus loquitur prædicta glossa. & inquirit Pau. super dictam glossam vult, quod verba illa, virilis sexus, referantur etiam ad neptes ex filio, non potest esse verum secundum Salomo. licet alij Doctores contradicunt: videlicet Alex. Are. Iaf. & Soci. ibi, quia femina nullo modo potest dici esse virilis sexus, vel de sexu, aut ex sexu virili: & ita est verum. Sed in meo libro litera Pau. de Cast. in d.l. Maritus, est per lineam masculinam, prout sunt termini præfatæ glossæ. Sed tamen in quantum in his

terminis in effectu tenet contra glossam quod tunc non contineatur femina ex masculo descendens, non rectè loquitur: cum (vt dixi) glossa communiter approbetur, & in specie eum reprehendit Iaf. in l. 2. nu. 206. C. de iure emphi. vbi etiam refert Pau. cum alia litera: & itidem reprobat illum. Sicque vbi fit mentio de descendente à linea, nulla est discretio, an vocetur descendens ex linea, vel de linea, vel per lineam masculinam: semper enim admittit femina descendens ex masculo, & habet locum communis conclusio. in d. §. Nunc de lege, ad quam rediens, addo Alex. idem tenentem conf. 52. col. 2. vol. 6. & in prædicto conf. 125. col. 2. vol. 7. ad aliam rem citato. Et est insuper aduertendum, quod id quod ibi Alex. subdit de nupta est adhuc magis notandum: nam quod §. in loco prænotato retuli eum dicere ibidem, de sola cognominis in signis denominatione, (ne id omittam) ante eum tenuit Bart. in sepe allega. l. Pronuntiatio, ad si. Et in quantum idem Alex. in eodem conf. dicit, quod dictio, nomen, capitur pro familia agnatorum per glossam in d. l. Is qui coplures, §. tit. 1. obliuiscitur glossa hic, idè dicitur glossa. mag. vers. vel planius in expositione quam facit. Sed hæc glossa secundum generale significatum nominis, familia, de quo text. iste loquitur, quia ad eum (prout alias fieri debet, & assolet) super quo est fita, referenda est: & sic familia est vox generalior, & magis comprehensiva, quam vox illa, nomen, quæ sui natura est specialis & stricta: quia pertinet ad solos agnatos, per quos conseruatur cognomentum defuncti: & sic memoria ipsius: non autem per cognatos, quos etiam prout & agnatos verbum familia comprehendit, vt hic tradunt glossa & Doctores. & est text. in l. fin. C. de Verbo. significat. & hæc quoad text. sufficiant.

In

In glossa mag. hæc glossa in principi. ponit duas lecturas ad text. quarum alteram & primam impugnat Barto. & alij Doctores. sed potest defendi, vt per Ioan. de Imo. hic, prout retuli supra post principi. Secunda lectura est vera in se, non tamen est dubitabilis: sed nihilominus eam roborat, & sustinet Ange. do Perig. hic, quem vi. Tertiã lecturam supra recitauit, ad ibi dicta refero me: vbi concludi eum lectura & exemplo Barto. dicit vt ibi tradidi in examinatione lectionum. In eadem glossa ibi, Qui eodem gradu, hanc glossam impugnant Barto. & alij Doctores. communiter: & tenent sequentem lecturam positam in versu. Planius autem: ex qua iunctis his quæ per eos post illam traduntur eliciuntur sequentes conclusiones.

Prima conclusio.

Prima conclusio, quod ad relictum factum familiae sub nomine collectiuo, familiae, admittuntur etiam cognati testatoris, id est adhaerentes ipsi per lineam femininam vel per eam ab ipso descendentes. Sed quoad istum text. istius glossæ conclusio non procedit: quia hoc iure. scilicet familiae appellatio non comprehendat cognatos, vt in saepe allega. l. Pronuntiatio, §. Familia, vers. item familia, §. de Verbo. significa. & tenent Bald. Pau. de Cast. & Ioan. de Imo. per glossam ibi, in l. Peto, §. Fratre, in prima opinio. Sed forte glossa ista id dixit in casu istius text. quia habuit pro supposito, quod testator primo loco nominauit cognatos: & ita eam intelligunt Ioan. de Imo. & Ang. de Perig. quæ Doctorum saluatio est notanda ad multa. Sed hodie iure nouo per dictam l. fin. C. de Verbo. significa. expeditum est appellatione familiae contineri etiam cognatos, secundum Pet. de Bellaperti. quem hic sequitur Barto. & tenent ibi Doctores. expendentes illud verbum, propinqui, ibi posi-

tum: & Rapha. hic, in fin. 2. col. & sic (vt superius est tactum) quando hodie nomen familia profertur à testatore vocante ad institutionem; vel substitutionem, siue directam, siue fideicommissariam familiam suam inter agnatos & cognatos illius non datur alia prælatio, nisi duntaxat respectu proximitatis graduum quoad testatorem. In alijs autem terminis collectiuus, quos multos supra retuli præter terminum familia, dicendum est vt in superioribus dixi, in designatione dictorum Ange. & Pau. de Cast. in eadem l. vltima. videlicet, attendi debere, an sint termini siapte natura designantes solam agnationem: an verò sint termini ambigui, hoc est communes ad agnationem in simul & cognationem, vt primo casu soli agnati, secundo autem vtrique, i. agnati & cognati admitti debeant.

Secunda conclusio, nominatis extinctis, non admittuntur sequentes in gradu post illos, si ipsos prænominate præcedebant aliqui de familia proximiores ipsi testatori: imò tales proximiores sunt admittendi ad fideicommissum ante alios remotiores de familia, ac si nullus esset speciatim nominatus. Et ita communiter tenent Doctores. quæ conclusio rectè fuit ex dict. versu. Planius.

Tertia, quod hodie per iura antiqua. si. non innouatur istius text. dispositio, quoad admissionem cognatorum, sed solum per dictam l. fin. C. de Verbo. signi. declarata per Doctores. in verbo illo generali, vel indefinito, propinqui, vt prædixi: licet glossa hic in d. versu. Planius, illud innuat: sed Barto. tenet quod prædixi: & verius & idem ac clarius tenet Rapha. Cu. 1. col. ad si. Et ex hoc iunctis dictis per Bar. resultat

Quarta conclusio, quod per iura authenticorum, inter agnatos & cognatos

Secunda conclusio.

Tertia conclusio.

Quarta conclusio.

gnatos perm anet diffidium, quoad expressè & vniuersaliter disposita per testatorem in testamento circa agnatorum prelationem: et si respectu successiois ab intestato eodem iure Authenti. differentia sit sublata, vt in l. Nullam, in glo. allega. & sic in effectu & re ipsa vult Bart. idem cum glo. eandem conclusionem tenentibus & magis cõmuniter approbatis: videlicet in l. si. in parte, agnationis, C. de Codi. & in l. Fratres, in parte, arceantur, C. de Inoff. testa. & in l. Si emancipati, glo. si. post med. C. de Colla. & in Authen. Ex causa, gl. 2. ante med. C. de Libe. prat. & in l. Gallus, §. Et quid sit tantum, in parte, emancipatus, s. de Lib. & posth. Imò potius vult Bar. hinc quod etiam illi glof. procedant in dispositionibus particularibus, vt in codicillis: & sic non solum si testator disposuisset vniuersaliter in testamento, sed etiam si particulariter, relinqueret legata & fideicommissa particularia. Et adhuc in hoc proposito amplius vult Barto. coniuncto isto tex. & gl. q. ex voluntate testatoris non tantum (vt prædixi) expressa, sed etiam tacita, præsumpta, & coniecturata, agnati præferuntur hodie cognatis in quouis genere successiois, siue vniuersalis, siue particularis. Quæ quidem omnia Bart. præsupponit, q. hodie cessat differentia agnationis & cognationis ab intestato: non autem dicit aliud esse ex testamento, sed generalius sentit ac præsupponit, diuersum, vel secus esse ex quouis defuncti dispositione, particulari dispositiua: licet non testamentaria etiam si sit præsumpta, aut coniecturata. In qua specie hisce temporibus? quotidie manant varia, & penè innumera Doctorum responsa, quæ vulgo appellat consilia de his differentia, & cõferunt ad meliorationes. 3. & 5. patris bonorum, quæ per modum vinculi (quod vo-

câr) hodie relinquitur. De qua re per huius titu. discursum tanguntur subinde aliqua, præsertim in hoc. §. Et in l. Vnum ex familia, vsq. ad §. Sirem, exclusiue: & in d. l. Gallus, §. Quidam re-ctè, & §. Etiam si parente, & §. Nunc de lege, & tradidi plenè, in relectione. §. Qui fideicommissariam. l. 3. de Hære. insti. & in relectione l. Si quis in principio testamenti, de Lega. 3. Sic itaq. propria intentio Bart. & Docto. in eo quod prædixi, est velle, q. quando voluntas defuncti expressa vel tacita sub esset non admittendi cognatos cum agnatis: & sic præferendi agnatos cognatis illa est seruanda, siue sit testamentaria, siue codicillaris: siue directæ siue inflexæ, aut per fideicommissum: siue sit vniuersalis, siue particularis. Sed prædicta l. si. toties allegata, in casu suo, non innititur hoc fundameto voluntatis defuncti, neq. mouetur ex ea: sed sola æquitate fundatur: dicitur, [Humanum. etc.] qua humanitate, vel æquitate fortè motus Rapha. Cu. intellexit Bar. hinc aliter voluisse: vide licet, q. etiã stante d. l. si. hodie non admittantur cognati, prout etiã tenuit Io. Fab. in eadem l. si. eadè ratione humanitatis. Sed quod s. dixi Bart. tenere est verior sensus: aliàs deuiaret à cõi Docto. sententia: & concinit bene ad eiusdem l. limitationem, vt non procedat, vbi constitisset de voluntate defuncti expressè vel tacitè volentis præferre agnatos cognatis.

Quinta & vltima conclusio, appellatio familiæ complectitur solâ agnationem, etiã stante d. l. vltima. C. de Verbo. signi. si tamen vsus communis loquendi probetur ita se habere: ille em in dubio præferendus est. l. Librorum, §. Quod tamen cassius, j. tit. 1. & not. Barto. post glo. in l. Labeo, §. Idem Tubero, j. de Supellecti. legat. & tenet expressim Ioã. de Imo. hic. Circa præ-

Quinta conclusio.

missa, aduertendum est ad l. sextâ tit. 3. Part. 7. vbi vulgarizatur Hispanè, text. in l. Pronuntiatio, §. Fami. r. s. sepius citata, & omittitur prædicta l. si. quæ non vulgarizatur ibi, neque in toto illo libro Parti. (si bene memineris) de quo admodum miror. Nã hoc præhabito d. l. Parti. est contraria iuri cõmuni, aut saltem est multum defectiua & mutila, in hoc articulo. Nã (vt dixi) solum vulgarizat eundem. §. Familiæ. r. vbi text. loquitur de significato termini familia, iure proprio. i. patris. habentis familiam sub se: nõ autem vertit Hispanè versus illius l. [Communi iure, etc.] Ex qua lege Partitæ, & ipsius mente patet, q. re dubia stante, appellatio familiæ non capitur legaliter prout etiam tenet Rapha. Cu. hic, sed capitur materialiter pro personis quæ continentur intra eandem domum sub manu seu potestate, aut gubernatione patris. quæ familiæ principem vocat d. l. Familiæ, ff. de Verbo. signi. nisi ex adiuncto, aut communi vsu loquendi, vel ex materia subiecta aliud colligatur. Quod est memorabile, quia nullus scribentium quem viderim hic, neq. in d. §. Fami. neque in d. l. vlti. præter Rapha. hinc istud declarat, quod meminerim: neq. de hac re hac re sui bene certus priusquam illud viderem, cui concinit prædicta l. Partitæ. & ita oportet intelligere prædicta l. si. videlicet legaliter, id est in casibus in quibus familia capitur pro parentela, vel ratione communis vsus loquendi, vel subiectæ materiæ, vel ex adiuncto ad ipsam dispositionem, vt modò dixi, & non aliter, neque alio modo.

Gl. in parte, proximo, est not. relata ad tex. prout est referenda, aliàs nullus esset effectus neque momenti, & allegatur per Bald. & Docto. hic, & in alijs pluribus locis, si b. i. c. i. d. i. s. q. in

casu istius text. & sic vbi familia vocatur ad fideicommissum post aliquot alios nominatim expressos, quibus extinctis admittendi sunt alij de familia proximiores testatori, & qui ex his primo gradu sint procreati vel etiam sola familia est vocata filius fratris testatoris: ante eundem testatorem præmortui, admittitur pariter cum fratribus testatoris postea defuncti: & sic cum patris. Et priusquam de huius glof. discussione agamus, præferendum est ante omnia, quod ista conclusio glof. si inquam illam tenemus, procedit in bonis liberis, & sic diuisibilibus secundum Soci. conf. 252. incipiente, Visis, volu. 2. prout & j. repetam: nã in bonis maioratus vel vinculis, quæ vocant, & quæ non possunt deuenire nisi in vnusolum, conclusio istius glof. non posset procedere: quia tunc solus frater vt pote proximior testatori secundum metas iuris communis: esset præferendus filijs fratris, & sic nepotibus ipsius fratris proximioris: nam illi etiam respectu ei? dicuntur (licet improprie) nepotes, quoad eum, & quoad testatorem & nominantur [Sobrinos] Hispanè: nõ enim loquimur hoc casu de nepotibus proprie natis, videlicet ex filio primogenito testatoris vltimi possessoris maioratus vel vinculi: tunc em res est hodie expedita per l. 40. Tau. quæ etiã decidit præcedentem casum hodie per cõtrariu, quia si testator qui erat vltimus possessor maioratus vel vinculi, decessisset absq. filijs, relicto vno fratre, & ex altero fratre maiori prædefuncto, relicto nepotibus improprie sumptis, quos vt dixi Hispanè vocant, isti, etiã si remotiores sunt quoad defunctu altero eius fratre eodèq. ipsorum partu superstite, q. erat defuncto tempore mortis proximior, admittunt cõtra ipsu patruu p. representatione patris

L. 40. Tau.

Not. memorabile.

patris eorum defuncti in vita possessio-
ris vltimi, quam illam lex Tau. in-
ducit in successoribus horum maiora-
tum. Quo supposito, mouetur gl. ad
id tenendum ex allegatione quam fa-
cit Authē. Cessante, C. de Legi. hare.
& in effectu & re ipsa, eius intentio
est dicere, quod quemadmodum ad
successionem ab intestato admittun-
tur filij fratris prædefuncti, vnā cum
patruo superstitē in successione alte-
rius patruī, vt in eadem Authen. Ces-
sante, in glos. allegata, & §. Cū filius,
Insti. de Hære. quæ ab intestato dese-
sic etiam admittuntur ad fideicom-
missum, & hoc etiā text. Iurecōsultus
videtur idem innuere, de eius mente
videtur id etiā fuisse, dū expendit pro-
ximitatem graduū, quæ periura præ-
dicta per representationem, est eadē
in filiis fratrum quæ in fratribus. Præ-
terea, pro istius glo. conclusione facit,
quia in terminis ipsius videtur testa-
tor sese conformare dispositioni iuris
communis, vt in simili Bart. inquit in
l. Vt in iurandi. §. Si liberi, j. de Ope-
liber. nu. 5. in puncto illo de femina
exclusa per statutum municipale stā-
tibus masculis: quem Ioan. de Imo. se-
quitur in cap. 1. ad fin. de Loca. & con-
duct. quod etiam in simili tenet Bart.
in l. Hæredes mei, §. Cū ita, col. pri-
ma. vers. Et per hoc dico, j. ad Trebel.
vbi tradit Alex. aliud tamen agens, 7.
col. nu. 11. Hanc istius gl. conclusionē
tenent Ioan. de Imo. & Ange. de Peri.
hic, & Alex. consil. 137. vol. 1. vbi loqui-
tur in casu not. cuiusdam statuti: & di-
cit opini. istius glos. communiter ap-
probati, & Corne. in l. fin. §. sapius alle-
gata, C. de Verbo. signi. dicens, quod
seruaretur in practica, & sequitur etiā
idem Cor. consil. 131. vol. 2. & Soci. af-
ferens esse communem in d. l. Si co-
gnatis, col. fin. j. de Reb. dub. & consil.
374. col. 4. vol. 4. & idem effectu, & re

ipsa tenet ipse, prædicto consil. 252. in-
cipiente, Visis. 2. col. 5. adducto: dum
eam (vt dixi) intelligit in bonis diuisi-
bilibus, quæ sua natura possunt, & de-
bēt ad plures peruenire, qui sunt pro-
prij huius glo. cum tex. vt in eius prin-
cipio præmissi, dum allegauit Socin. in
eodem consil. Hanc eandem conclu-
sionem istius glos. tenet Ias. consil. 215.
col. 4. vers. Tertium dubium, vsq; in
finem consilij, vol. 2. vbi curiosē admo-
dum eam defenſat. Sed certē, si quis
attentē legerit, & cautē inspiciat alle-
gationes in hoc proposito, j. tradēdas,
perspicuē cognosceret, illud consilium
Ias. esse periculosum, & ea quæ in eodē
traduntur sinistro & deuio tramite in-
cedere. Quanquam nō eo inficias, pri-
ma inspectione ea quæ ibi in huius cō-
clusionis præsidium ab eo afferuntur
rem istam reddere ancipitem, & satis
confusam. Tamen contra huius glos.
conclusionem tenet Bald. hic, & Ra-
pha. Cu. licet istum perperam referat
Ange. de Perig. nam etiā litera Raph.
in seipsa sit inuerſa & corrupta: tamen
facile emendatur ex relatione quam
facit d. Bar. & ex relatione quā de ipſo
Rapha. Cu. facit Alex. in consil. 129. vo-
lu. 5. post prin. & licet Ioan. de Imo. co-
netur respondere rationibus Bald. ta-
men non satisfacit plenē, vt cuiq; re-
ctē intelligenti patere potest. Ratio,
qua Rapha. hic mouetur contra glos.
vt refert Alex. in eodem consil. (vltra
text. quem contra eam esse adducit,
in l. Si libertus præterito, §. 1. j. de Bo-
liber.) est hæc: quia filius fratris regula-
riter non ingreditur locum patris, nisi
quādo agitur vel tractatur de vniuer-
ſali ſucceſſione id est hæreditaria aui
vel patruī: tunc enim est locus repre-
sentationi de persona nepotis ad auū
vel patruum. Sed quādo tractatur de
alia ſucceſſione particulari, ratione in-
quam alicuius dispositionis vel con-
cessionis

Ias. consil.
periculosi.

cessionis particularis: & sic non con-
cernentis causam hæreditariam, aut
non coherentis causæ hæreditariæ,
vel vbi tractatur de ſucceſſione etiā
vniuerſali alterius quā patruī vel a-
ui. Nam his casibus non reperitur qd
filius ſubintret locum patris præde-
functi. i. mortui ante obitum eius,
de cuius ſucceſſione tractatur. Sic ita
que duo requiruntur, vt filius fratris,
prædefuncti admittatur ad ſucceſ-
dēdū patruo mortuo cum alio patruo
eodemq; fratre prædefuncti viuo.
Primum est, quod tractetur de ſucceſ-
ſione vniuerſali, vel de alia eidem co-
hærente, vel eandem concernente.
Secundum, quod agatur de ſucceſ-
dēdo aſcendenti. i. auo vel ſupra, aut pa-
truo defuncto, eodemq; fratre præde-
functi istius, eiusdemq; patris volen-
tis admitti ad ſucceſſionem, id est ne-
potis proprii quo ad auum, si auo in-
quā ſucceſſi debet, vel improprii quo
ad patruum, si patruo inquam ſucce-
dendum est. Nam vt §. dixi nepos vo-
catur propriē respectu aui, id est filius
filij ipsius. Sed quo ad patruum im-
propriē, vt tradunt Docto. præſertim
Iaso & recentiores in l. Si auiæ, C. de
ſucceſſ. edict. allegat pro hac ratione
differentiæ inter ſucceſſionem vni-
uerſalem & particularem Rapha. Cu-
ma. tex. in l. Quādam, §. Nihil inter
est, ff. de Eden. in vers. Is autem, in
ratione ſui. Vbi Bald. Alexan. & Iaso.
eum tex. notant, qd appellacione hæ-
redis vel ſucceſſoris cōtinetur is qui
est propriē hæres, vel ſucceſſor, id est
vniuerſalis, & nō ſingularis. Nam pri-
mus repræſentat perſonam defuncti;
ſecundus autem minimē. Ex quo tex.
dicit Alex. in præſato conſilio patere
opinionē Bald. hic contra glos. esse
magis ſuſtentabilem: licet ſecundum
eundem Alexan. Ioan. de Imo. hic p-
ut. §. eum retuli ſequitur hæc gl. quæ

(vt ipse ait) violat istum text. iuncta
l. Proximus, j. de Verbo. sign. & eandē
opinio. Bald. contra glo. istam, ſequi-
tur idem Rapha. Cuma. consil. 106. co-
lum. ſina. ad medium, quod incipit,
mulier inſtituit maritum: vbi loqui-
tur in terminis fortioribus, id est in fi-
deicommiſſo vniuerſali, & ad præſa-
tum fundamentum adducit Bart. in
Authen. Post fratres, C. de legi. hare.
& dicit hanc glo. non esse referendā,
ad istum tex. sed loqui duntaxat, in
terminis Authen. Cessante, quam ci-
tat. Et certē id satis ac ſuper innuit gl.
in illo verbo primo, Quādoq; ex quo
patet velle loqui aliās extraterminos
istius tex. & profectō etiam inſpecta
per tranſenam, vt ſolet dici, intentio
glo. non est ea ad quam perperam (ne-
dicam falſō) cōſuevit allegari: de cui-
us diſcuſſione tractamus. Et ita et-
iam prout Rapha. tenet & Angel. de
Are. in §. Cū filius. Insti. de Hære.
quæ ab inteſt. deſe. §. allegato. & Flo.
de ſancto Petro hic, ad fin. & Alex. in
alijs duobus conſilijs allegatis p. Dec.
cū nonnullis ex præſatis remiſſ. cōſil.
79. in cip. Et pro tenui, colū. penul. &
poſtea in vltima refert alia duo conſi-
lia Alexan. ſibi ipſi contrarij. Et idem
Decius notanter loquens dicit con-
tra glo. iſtam intellectam & declara-
tam, vt per Ioan. de Imo. hic, (qui est
intellect. Doctorum ſequentiū eam)
eſſe magis cōmunem opin. ſiue con-
cluſio. Docto. in conſil. primo omniū
conſiliorum, colū. 2. 3. vbi tenet quod
§. dixi, qd glo. iſta non probat id quod
alleg. Et contra hanc glo. tenet Caf-
ſaneus conſil. 53. colū. 7. allegans præ-
dictum conſilium Raph. Cuma. ſub
eodem initio: licet ſub alio numero.
Tamen inter alios Docto. quos citat
infideliter allegat Aretin. & Ias. in p-
posito iſtius glo. & contra hanc glo.
dicit fuiſſe pronuntiatū Rotę Deci*

in prædicto cõsili. 1. & in l. Si uia, C. de Success. edicto. ubi tamen Fran. Cur. perperam refert Deci. ibi & in d. consil. in resolutione istius artic. & idem & pelsimè refert ipsèmet Curt. cõsil. 52. & sequen. prima parte. Necnõ ca uendum est à mala resolutione, quã ponit idem Curt. in hoc eodem arti. in præfatis locis. Sed non est ei nouũ excutire in resolutionibus difficultatum, &c. Rursus idem agnouit bonã fidẽ, quia varianit ab eo quod in prædictis locis tenuerat, & tenet contra istam gl. cõsili. 22. num. 29. prima parte. His ita recitatis, priusq̃ istũ iuoluũ (nam ita liber eum nominare) resoluam, operæpretium erit, saltem solatiij gratia, hinc ostendere Docto. incõstantiam in hoc articulo. Nam idem Ias. in l. Qui liberis, §. Hæc uerba, §. de Vulga. citans hanc gl. allegat nõnnulla pro & contra, & nihil firmans, sed simpliciter musitans pertransit. Sed idem Ias. in prædicto cõsili. 215. plenissimè, & assuetanter defendit eã. Sed & idem Iaso secum pugnans in præallegata l. Si uia, col. 3. C. de Success. edicto tenet contra eam, referens & quidem inconsultè Ioan. Fa. in di. §. Cum filius, & mouetur eo q̃ nepos nõnq̃ representat personam patris, ut ipsius locum subintret, nisi in duobus casibus (quorum nullus est iste) de quibus dicit tradere Bart. in prædicta Authen. Post fratres, quem in superioribus dixi allegare Rapha. hic & in cõsili. citato. 106. & Alexan. dic. cõsili. 137. volu. 5. Deinde Corneus sibi met contrarius in eo quod posuerat in l. fina. C. de Verbo. signi. approbando eam, reprehendit eam, cõsili. 233. colum. penul. lib. 4. incipiente. In hac consultatione, & cõsili. 207. volum. 2. Cõcludendo itaq; in hoc tenebroso & ancipiti articulo, tandem tandẽ videtur mihi tenendam esse opin. Bal.

Doctorum
inconstan-
tia in hoc
articulo.

Cõclusio in
hoc articulo.

& sequacium: licet fundamentum Bald. contra istã opin. glo. non sit ita solidum, prout est motiuũ Rapha. quod. §. retuli post Bart. in d. Authen. Post fratres. Et contra hanc opin. glo. tenet iterum idem Ias. secũ pugnas cõsili. 27. cõsili. fina. inter cõsili. Ioan. And. Rub. & inter eadem cõsili. Caro. Rui. cõsili. 40. ex quorum Docto. dictis deliguntur nõnullæ declarationes ad sæpe allegatũ. §. Cum filius, & ad ea quæ per Docto. hic traduntur, & ibi dem ante & post dicta consilia relata & inserta inter cõsilia Rubei, sunt alia multa consilia plurimorum Doctorum contra hanc glo. in prædictũ opin. Bald. et sequaciuũ in varijs locis sparsa. Iteratõ admoneo candidũ & doctum lectorem caueat à mala resolutione Franci. Cur. in di. l. Si uia, & dic. consilio. 72. 1. parte. Sed esto q̃ glo. ista decideret quod Docto. pluri mi dicunt eam decidere, & quod eã uellemus sequi: tamen non procederet, ubi testator uocasset ad legatum, uel fideicommissum propinquos uel parentelam: & sic siue in abstracto, siue in concreto, & adiectisset clausulã illam, salua gradus prærogatiua: eonãque casu indubiè non subrogatur vna persona ulteriois gradus in locũ alterius personę gradus proximioris: & sic filius fratris non subrogatur in patris locum in successione quacunque ad succedendum patruo uel auo secundum Paul. de Cast. in Authen. Defuncto, C. ad Tertul. quem sequitur Deci. cõsili. 408. in præsentia consultatione, & Fran. Cur. in dicta l. Si uia, fin. colum. quod est uerum. ad idẽm q̃ est hic tex. optimus in uerbo, proximo, & facit contra glo. hic, nisi suppleatur, ut prædixi, per Authen. Cessante, allegatã in glo. si adaptetur ad istum text. quod non puto adaptari posse, ut supra etiam dixi, per uerbum,

bum, quandoq; positum in glo. & q̃ a casu Authen. Cessante, est longè diuersus ab isto, quia ille loquitur in successione uniuersali representatiua, hic in particulari, quæ est impropriissima successio. Id tempus, §. 1. eodẽque ultim. ff. de Vscapio. in qua ob eam rem, non potest cadere representatio. Nam quid rogo aliud est dicere proximo gradu, in hoc text. quã ut Paul. inquit salua gradus prærogatiua: & tamen inquit ipse hoc casu glo. non habere locum: ergo ex cõsequenti in huius tex. casu etiã nõ procedit: quia neque est ad eum adaptabilis, quæ admodum neque ad dispositionem, uel uocationem factam de familia, aut de propinquis uel de parentela, factam cum prædicta adiectione, salua gradus prærogatiua: & sic Paul. & sequaces in limitando hanc gloss. præsupponunt quiddam per quod incidunt (ut alijs dici solet) in pistillum, nam si glo. limitatur prout ipsi restringunt, in casu illo quem ponunt. s. ubi fuit dictum salua gradus prærogatiua, qui in effectu & re ipsa re incidit in idẽm cum hoc tex. ibi proximo: ergo glo. nõ potest ad tex. referri, & sic præsuppositum eorum nihil est, quia itãte prædicta consideratione, & parificatione de hoc textu ad casum Paul. gloss. nihil probat de hac re: & est uerum (ut supra sæpe dixi) quod non solum non dicit id ad quod allegatur, imò uult contrariũ separando: prout uidetur separare per dictionem, quãdoq; casum Authen. Cessante, à casu istius tex. quæ fuit propria glo. intentio, quasi dixisset, hic dicitur, q̃ primis extinctis admittuntur proximiores defuncto, quandoque tamen id est quando agitur de successione hæreditaria in casu dictæ Authen. remotior admittit cum primo, id est filius qui erat remotus representat perso-

nam patris, ad succedendum cum patruo q̃ est proximior alteri patruo, & auo, quibus & quorum cuilibet per concursum ambo succedunt. Sed in quantum Ias. in di. cõsili. 215. col. 6. allegat Bald. cõsili. 488. 3. parte in cõtrarium eius quod. §. dixi tenere Paulum de Cast. in dicta Authen. Defuncto: tamen si rectè inspicitur Bal. loquitur in casu satis diuerso, & Iaso ibi non bene eum citat, prout & pleraque alia in cõsili. prædicto satis (ut prædixi) suspecto, & periculoso. Saluari tamen posset prædicta conclus. quam Docto. dicunt glo. tenere, in materia concernente causam hæreditariam, ut in fideicommissio vbi, puta si testator cauisset, quod institutus hæredibus mortuis sine liberis, hæreditas in qua fuerant instituti, uel tota uel pro parte deueniret ad propinquo uel ad parentelam eiusdem testatoris: nã eõ casu uideretur nepotem ex fratre admittendum esse ad tale fideicommissum vnã cum fratre patris, id est patruo: quia per substitutionem fideicommissariam succeditur testatori. l. Cohæredi, §. Cum filia, §. de Vulga. & pupilla. & in l. Creden dum, §. Si uerò maritus, §. Qui per. tuto. † Nam & fideicommissarius uniuersalis, siue detrahatur sibi quarta siue non, semper tenetur ad onera, siue in uniuersum, siue respectiuè pro partibus penes eũ stantibus post restitutionem sibi ab hærede factam. l. 1. in princip. & §. In de Neracius, uerficu. [Sed ff. 400.] & §. Si is qui. 400. supra eadem l. 1. & in alijs plerisque ll. illustit. & C. eodem. & in §. Sed quia hæredes, & §. Sed quæ stipulationes, Instit. de fideicommissario. hare. quo fit, ut necessariõ dicendũ sit representationem dari in fideicommissario uniuersali quõ ad testatorẽ aum, aut patruũ uel in totum, quãdo ab eo non detrahatur quarta, uel

respectuè pro tribus partibus sibi restituitis, & penes eundem remanentibus. Si enim datur representatio, ergo filius fratris representat personam patris, quoad succedendum testatori eiusdemque auo vel patruo, eo modo quem prædixi disponenti circa propinquos vel parentelam per viam fideicommissi vniuersalis per ea quæ sunt tradita, vt non desinam mirari Raph. Cuna. in prædicto consil. 106. colum. fina. aliud voluisse, quem in transcurso reuli etiam in hoc puncto: dum dixi eum tenere contra hanc gl. hic & in eodem consil. Mirandum est etiam, quod idem cum Rapha. in fideicom. vniuersalibus concludant Iaso. Ioan. Anto. Rubc. Alexand. Carol. Rui. Ioan. Crot. de Monteferra. vt patet ex consil. 46. vsque ad 41. inter consilia prædicti Rub. nam licet in illa consultatione, de qua omnes tradunt, sit casus in quo decidendo mouetur ex alijs fundamentis, tamen omnes præsuppositiones tangunt: imò expressè volunt,

21 ¶ q. etiam in fideicom. vniuers. non datur representatio filij ad patrem in succedendo patruo ipsius, vel auo: & licet Rubc. in illo consil. & alij in alijs citent prædictum §. Cui filij, & illi respondeat in num. 8. dupliciter tamē non euacuat difficultatem quæ resultat ex illo tex. quo ad representationem, maxime iunctis ill. s. adductis loquentibus de fideicommissario vniuersali, in materia, vbi Trebelliani. Cui difficultati non potest bene responderi: nam quod ipse dicit post Socin. in l. Si cognatis, col. vltim. illum tex. in §. Cui filij, non procedere, quando plures essent vocati ad fideicommissum per nomen collectiuum, ordine successiuo: quia tunc non attenditur quo ad succedendum in tali fideicommissio proximitas gradus in successore, respectu testatoris, sed re-

spectu admisi vltimo loco, eiusdemque grauati: & sic non attenditur, q. fideicommissum etiam vniuersale prouenerit à testatore: sed tantum (vt dixi) attenditur qualitas successuri in illo respectu decedentis vltimo loco. Sed ad hoc respondeo, quod illa conclusio Socin. reprehenditur magis communiter per Docto. vt j. isto. §. plenè tradam: vbi vltra colum. (quod aiunt) discutiam, & resoluam istum articulum. 2. respon. q. etiam si illa opin. Socin. procederet, non tangit propositum nostrum: nam illud aliò tendit. scilicet ad cognoscendum quæ proximitas attenditur in eo qui vult admitti ad fideicommissum. i. an grauati admisi vltimo loco, vel testatoris. Sed opin. gloss. si inquam possit referri ad fideicommissum vniuersale tendit ad representationem primi testantis: sicq. ad effectum an filius fratris admittat cū patruo ad succedendum in fideicommissio vniuersali, alteri patruo testanti, aut auo etiam testanti, ob representationem, quæ sit de tali testatore ratione iuris vniuersalis, vel vniuersalitate fideicommissi, prout in hereditate quæ directò esset relicta, & sic prædictus Anto. Rubc. in hoc equiuocat. Minus etiã facit in contrarium id quod ibi. 2. loco respondet, & etiam alij tangunt in alijs consilijs. s. relatis de hac re tractatibus: videlicet, q. in fideicommissis attenditur voluntas, & affectus testantis, q. præsumitur potius erga proximiorē in gradu, quam erga remotum per hunc tex. & l. Qui filiabus, in princ. s. titu. 1. ¶ Cui ergo maior affectio testatoris præsumatur erga filium, quam nepotem, & erga fratrem, quam filium fratris: ergo etiam in fideicommissio vniuersali conclus. gl. non procedit. Sed ad hoc respon. quod illa affectio præsumitur, quando testator nominat gradatim, vel per substitutionem

A equiuocatio. Anto. & Rubc.

Contingentia facti.

nem directam, vel fideicommissariam, vnum vel plures post alios vel alium: nam videtur prædilexisse primū nominatum secundo, vt in isto text. qui proprie loquitur in his terminis, & facit l. Publius, §. Titia, primo eodēque vltimo illius l. vbi in vers. [Etenim videri contra uoluntatem, etc.] de Condit. & de monstrat. vbi probatur hoc idem: videlicet, q. plus videtur testator dilexisse primum hæredem q. secundum: & ad id eum tex. notat Bar. in l. Si cui legeretur, §. Hoc autem legat. s. titu. 1. & tradit idem Bar. in l. Gallus, §. Etiam si parente. s. de Liber. & posthum. Sed quando plures in simul & collectiuè nominantur, cessat hoc: nam iste tex. interpretetur, quod censeatur nominati ordine graduum successiuo: tamen illa affectio nō est proptia testatoris, sed præsumpta à lege: & nō est tantæ potentie, vt tollat effectum representationis fideicommissarii vniuersalis ad hæredem: & sic non bene resoluunt illi consulentes istum articulum de fideicommissi vniuersali: neq. respondent ad motiuum representationis. Quapropter ego in dubio, & de rigore iuris tenerem quod prædixi in saluatione glo. vt supposito q. dicat (quod non puto) id quod Doctores ei imponunt dicere, procedere in fideicommissio in quo per. s. dicta ratio representationis est eadē in fideicommissio vniuersali q. in successioe hereditatis directa, de qua loquitur prædicta Authen. Cessante, in gl. allegata. Deliberandum erit de hac re, vt potè admodū importante & quotidiana: quæ nō inficior durum esse in practica id obtinere contra tot, tantorumq. Docto. assertiones. Et iã diu habui rē de facto in his terminis: videlicet, testator habens tres fratres, quorum vnus in vita ipsius prædecesserat, relicto filio instituit hæredes alios duos fratres superstites, vo-

luitq. vt eorum vno defuncto absque liberis hereditas deuolueretur iure fideicommissi ad suos consanguineos vniuersales [Parientes] nominantur: & ille vnus fratrum eo modo grauatus decessit absq. liberis, post mortem testatoris eiusdemque fratris prædefuncti: sicq. fideicommissi vniuersalis conditio extitit: quæstio vertebatur inter fratrem testatoris, & filium fratris præmortui: an verò solus frater. Et vltra prædicta quod ambo essent admittendi, adducebatur l. secunda. ff. ad Trebellianum in illis verbis. [Vt te suo loco constituat.] Tandem res fuit inter eos composita per transactionem. Et præter allegatum perius reperio Ias. in alio consil. 159. colum. penul. lib. 4. approbantem, vt communem huius glo. opin. & exemplificantem eam in prædicta specie, q. s. retuli, scilicet in fideicommissio vniuersali hereditatis patri, & ab eo relicto vt. s. non tamen facit differentiã inter fideicommissum vniuersale & particulare, in quo utroque (prædixi) oēs Docto. impugnantes gl. loquuntur. Et hæc hæctenus de hoc articulo.

Articulus . per celeberrimis vltra gl. & Docto. sior. hic.

Extra glo. & dicta Bart. & Docto. hic restat discutere articulum illum per celeberrimum, & admodum quotidianum, cuius cognitio & resolutio est summè necessaria in practica ad dispositiones maioratum & vinculorum quæ fiunt assidue, in hoc regno tam in voluntatibus, q. etiam inter viuos. Qui quidē articulus concinè quadrat materię huius §. Punctus est, an si per fideicommissum vel dispositionē fideicommissariam vocentur plures noīe collectiuo, vel indefinito, vel ad tale fideicommissum noīatur per testatorē genericè vel indefinitè absq. alia denotatione, vel nomenclatura, vt videlicet fideicommissio post mortem ad vnum de familia, agnatione vel descendentiã proximiorē vel simpliciter non expri-

mendo proximiorē: quia per istū tex. id subintelligit. An igitur eo casu, attendēda sit in tali successore eiusmodi vocato, proximitas respectu vltimi admissi, eiusdēq; morientis, an verò respectu testatoris: hanc speciem libet multifariā p̄ exēpla variare, quo melius ea quæ in isto artic. nodoso ac p̄ndē perplexo sunt tradenda percipi queant. Primò, si testator meliorauit in .5. parte bonorū, vel aliq̄ ex filijs, vel quēpiam extraneum, & disposuit simpliciter, talem meliorationē debere deuenire ad consanguineos proximos, de genere, vulgari sermone vocatos, [Los parientes mas cercanos del linaje,] non designans de quo genere debent esse tales vocati, vel eos vocauit simpliciter & absolute, puta deueniat in proximos vel proximiores consanguineos, vel propinquos, non addens de genere, neque exprimendo cui esse deberet consanguinei, vel sibi, vel vltimo grauato, eidemq; vltimo loco admissio decedēti: an verò primo grauato de quo etiam nonnulli, vnā cum alijs dubitant. Vel etiā potest aptari istius dubitationis exemplū. Si testator substituit per fideicō. proximiorē de suo genere, vulgariter, [Almas cercano pariente de mi linaje.] quod in idē recidit cum alijs exemplis. s̄. positis, quando etiā ipsemet honoratus, vel melioratus idemq; grauatus esset ex genere testatoris, & hoc est exemplū Fran. de Ripa, loco j̄. proximē citando: & istud est frequentius. Procedo vltius, cui meliorato decedenti, vel substituto ipsius vltimo loco admissio decedenti sup̄t fuerunt cōsanguinei proximi, qui erant etiam testatoris consanguinei, & quidam ex eis erant in .3. gradu, respectu vltimi possessoris decedētis, & quo ad testatorem in secundo: vel e contra: dubium versatur modò, qui horum cōsanguineorum admit-

tantur ad fideicōmissum, & quorum proximitas in gradu, & respectu cui attendatur. Quod quidē thema potest etiam in alijs terminis proponi: videlicet, si præsūpositis præfatis speciebus, talis melioratus decessit relictis proprijs consanguineis, & tamen quo ad testatorem extraneis: vel e contra, si superfuissent consanguinei testatoris, qui quo ad ipsū melioratū eundēq; grauatum essent extranei, dubitatur, vt sup̄, & vtraque dubitatio effectu ac re ipsa tendit in vnum eundēq; scopum. In qua quidem hæsitacione, Soci. (vt à recentioribus incipiam) in l. Si cognatis, col. penult. versū. Sexta & vltim. quæstio, j̄. de Rebus dub. & in l. Hæredes mei, §. Cū ita, colū. 7. j̄. ad Treb. concludit, q; proximiores i gradu ipsi vltimo decedēti admittēdi s̄nt ad tale fideicō. nō aut proximiores ipsi testatori, neq; primo meliorato, eidēq; primū, siue primo loco grauato. Ad quod asserēdum inter alia adducit istum tex. eūq; inducit hoc modo. Nam secundum eum hic tex. loquitur in fideicōmissio facto familiæ, ad quod admittuntur noīati inuitati primo loco, nō attenda aliorum de familia nō nominatorū prioritate gradus: dehinc qui ex his. s̄. nominatis, primo gradu procreati sunt, sicq; patet secundū eum, q; proximioras gradus in successione eiusmodi fideicōmissi attēditur respectu grauati fideicom. præfato eiusdēq; vltimi possessoris decedētis, & non respectu testatoris disponētis, neque primi meliorati, eiusdēque primo loco grauati: ad idēq; expendit glos. magnam hic, in secunda expositione, & glo. in parte, proximo, cum qua relata ad tex. ipse Soci. transit post Ioā. de Imol. contra Bald. vt sup̄a etiam superius retuli, dum agerem de illius glos. verificatione. Item ponderat

Soci.

Soci. ibidem Bal. hic, idem velle. 2. no tab. & Paul. de Cast. & eundem Paul. in dic. §. Cū ita, vt ibi per eum afferentem quā plurima Docto. responsa, eandem opinionem comprobantia. Sed profectò neque haud vehementer admirari de viro tam impensè docto & subtili, eum expendere istum tex. pro sua opin. cū imò hic tex. iuncta vltima declaratione glomagne, in vers. Planius, cōmuniter à Docto. approbata, efficaciter probet oppositum: præsertim iuncta intentione omnium scribentium, & signāter attenda apostilla textuali Alberi. de Ro. hic post Oldr. & antiquos Docto. Inquit itaq; iste tex. † q; nominati admittunt ante omnes, & post eos admittentur qui ex nomine & familia defuncti reperientur, & ex his qui proximo gradu procreati sunt: & sic relatio quæ fit p̄ illas duas dictiones ex his fit ad propinquos testatoris, p̄ut Albe. inducit post Oldr. ad fin. & glo. hic in prædicto ver. Planius, dicit idem, vt prædixi, nam in prima expositione, in qua Soci. voluit eam allegare reprehenditur cōmuniter per Docto. hic. Præterq; eos aduertendum, quòd glo. in prædicta prima expositione nihil omnino facit pro Socin. quia glo. nō dicit, quòd post nominatos debeant admitti proximiores eiusdē nominatis: sed dicit, quòd si nominati sunt de capite agnatorum testatoris, post eosdem nominatos debent ad fideicōmissum admitti hi qui sunt ex eodem capite, & ordine agnatorum, & qui sunt de eodem gradu. Et ita recitat & declarat glos. istam Barto. & idem, si nominati essent de ordine seu capite cognatorū: nam semper secundum prædictam opinio. glos. esset faciēda admissio secundum qualitatem & tenorē eorum qui fuerūt primo noīati, seruata

gradus prærogatiua & prælatione respectu aliorū de familia remotiorū: nisi modò essent eiusdem alterius qualitatis, vel ordinis: & secundum hoc gl. potius respexit ad agnationem testatoris, quā primo grauati, vel etiam alterius sequentis post illum grauati & vltimo loco admissi, defunctiq;: & sic quo ad hoc propositum potius facit glo. contra Socin. quā pro co. Et est cauēdum, quòd illud verbum, quòd Bald. hic addit, dum inquit, Et qui ex eis descendunt, est suum nouum verbum, & contra istius textus & scribentium intentionem: quia imò in casu huius tex. prærogatiua prælationis, quam nominati habent, nō est transmissibilis ad ipsorum hæredes, qui inquam fuerunt nominati, & decesserunt viuo testatore: aliās decisio istius text. in secundo responso esset frustranea, & sepe numero redderetur inutilis: quia rarissimè, fideicōmissū rediret ad alios genericè contentos sub nomine familiæ, id est per testatorem specialiter non nominatos, prout in fortioribus terminis in iisdem de familia non nominatis, j̄. prope finem, in versic. vltimo circa istum tex. teneo. Et hic possent adiungi, quæ adduxi contra Pau. de Castr. in l. Cū patronus, versic. vlt. rursus addendum est, sup̄a isto titulo. Circa intellectu. §. Quod à legatario. s̄. hac ead. l. Præsertim, quia (vt puto) verba Bald. habentur corrupta, nam vbi dicit nominati, debuisset dicere innominati, vt patet ex quibusdam verbis eiusdem Bald. quæ post illa euestigio sequuntur. Quinetiam si Bald. dixisset de descendētibus ex innominatis, siue non nominatis, nō bene diceret prout ad finem lectu. huius §. concludo: cū in casu istius text. fideicōmissum (vt dixi) non sit transmissibile, neque in descen-

Aa 4 dentes

dentis nominatorum, si nominati prædecessissent, in vita testatoris: neque in descendentes eorum de familia, qui non fuerunt specialiter nominati cõsimiliter decedentium in vita eiusdem testatoris. Quia ius prælationis ex nominatione testantis, nominatis ab eo, competens cõtra non nominatos est personalissimum, sicq; intransmissibile. Item non nominatis speciatim, seu prætermisissis per testatorem competit ius prælationis ratione proximitatis gradus, quod eadem ratione est personalissimum, & intransmissibile per proximiores in præiudicium remotiorum, vt in l. ius agnatiõis, ff. de Pactis, & l. iura sanguinis, ff. de Regul. iur. vbi de ea re plenè tradit Deci. & nor. Bart. quem ipse adducit, in l. Is potest, col. 5. ad fi. cum prin. sequentis. §. de Acquiren. heret. ac post eum alij Doct. signanter Are. Alex. & Iaf. Et redeundo ad Soci. quatenus ille adfert p. opi. sua Paul. de Cal. hic fallitur, quia imò lect. Parauina ipsius, que communiter circumfertur, aperte loquitur in casu vbi testator expressim vocat propinquos ipsius grauati, vel quando cõcedens alteri emphitheosim dicit se illi eam cõcedere pro se & domo sua. si ipsius recipientis concessionem: sicque loquitur in casu claro, vbi constat de volũtate disponentis: ideo non accedit ad rem de qua agimus: scilicet, vbi est dubium, de quibus proximioribus testator senserit. Et quia decisio istius questionis præfert magnam difficultatem, propter opinionum hinc inde concertantium conflictum, ad ipsius resolutionem considero casus sequentes.

1. Casus.

Primus est, quando testator substituit expressè vel tacitè, per fideicommissum propinquos, & patet ex vera vel coniecturata ipsius dispositio-

ne voluisse eum vocare suos, vel primi grauati, vel vltimi possessoris decedentis, & illi admittentur: & iste casus plurium, id est, trium casuum comprehensiuus procedit absq; dubio, vt pote clarus & expeditus: & ita (vt dixi) loquitur Paul. hic: nam & illud est iuris indubitati, ¶ eiusdem effectus esse, voluntatem defuncti coniecturam ex verisimilibus coniecturis desumptam, cuius est voluntas vera & expressa, ac manifesta. Licet Imperator, post princip. vbi Bartol. & Doctores notant in textualibus, suprã titulo primo, de legatis primo, & l. Si quis locuplex, ad finem. ff. de Manumiss. testamento, cum alijs complicibus.

2. Casus.

Secundus casus, de quo in præsentiarum tractatur est, (vt prædixi) quãdo verba testatoris vocantis propinquos ad fideicommissum post mortem primi grauati, vel alterius ex propinquis vocati, & vltimo decedentis, referri possunt vel ad propinquos testatoris, vel primo grauati, vel vltimi admisi, eiusdemq; possessoris decedentis. Nam dubium verti potest, vt est iam dictum, respectu cuiuslibet istorum, id est vel testatoris, vel primi grauati, vel vltimo loco admisi, eiusdemque remotioris grauati, prout Francisc. à Ripa considerat in l. Ex facto, in princip. colum. 2. infra ad Trebellia. Sed vt obiter id non præmittam non prospicio quomodo ista questio adapteretur ad consanguineum vel consanguineos primi grauati, si non fuit primus, idemq; vltimus possessor mortuus. Dubitatio quippe stat proprie inter consanguineos testatoris & vltimi admisi possessoris decedentis: licet (vt proximè dixi) de hoc casu faciat etiam mentionem, & in eo formet dubium Ripa vbi suprã: sed frustra. Nam aut primus solus

lus fuit grauatus post mortem restituere fideicommissum, & ille met est vltimus decedens, & vltimo admisus: aut alij post eum fuerunt grauati, post eorum mortem ordine successiuo: & tunc non est habenda cõsideratio nisi ad vltimum admissum, eundemque possessorem vltimo decedentem, & inter consanguineos ipsius, & testatoris questio vertitur proprie. Nam quid rogo attinet considerare propinquos intermediorum? certè nihil: sed duntaxat attenditur vltimo admisus, idemq; vltimus possessor moriens, & inter ipsius & testatoris existente omnino dubia, ventilanda est questio proposita.

Iudicium auctoritatis.

In qua vt meum iudicium (si quod est aut valet) interponam omnibus hinc inde peniculis, tandem tandem videtur tenendum, prout suprã tenui aduersus opinio. Socin. quod hoc casu, id est, omnimodo dubio subsistente, admittatur ad fideicommissum is qui fuerit ipsi testatori proximior tempore mortis possessoris: quanquam huic super sit alius proximior. Quam conclusionem, tenuit Barto. in dict. l. Si cognatis, colum. fina. versicu. Quæro hic dicitur, quod legauit cognatis, &c. Et ad hoc etiã facit, quod idem Barto. tenet in l. Peto, §. Fratre, prima questione, infra isto titul. & eandem opinio. contra Socin. tenet Iaso consilio. 159. colũ. prima, in princip. volumine. 4. & consilio. 215. post princip. volumine. 2. & consilio. 24. incipiente. Factum tale est, & consilio. 67. per spectis libro primo. Et Ripa in dicta l. Ex facto, in princip. colum. secunda. & ita (vt dixi) videtur in dubio tenendum: quãuis idem Socin. consilio. 249. charta antepenul. volumine. secundo, & consilio. 73. colum. quarta, volumine. 4. post longam & morosam (ne dicam

anxiam) discussionem videatur concludere idem, quod in locis prædictis tenuit: videbitur, quod in substitutione fideicommissaria, quando plures grauantur ordine successiuo vnus post alium, itaque vnus est grauatus alteri, id est sequenti restituere, & vltimo loco vocatur, vel vocantur, aliquis vel aliqui de collectione agnationis, cognationis vel familiaris, id est, sunt plures vocati nomine collectiuo vnus ex prædictis nuncupationibus, & constat quod sunt vocati ad alterius exclusionem, sed non constat quo ordine: eo casu præfertur vel præferuntur proximior vel proximiores eidem vltimo admisso, possessori que postremo decedenti: non autem ipsi testatori, seu disponenti, vbi etiam responderet ad suprã allegatum §. Cum filia, l. Cohæredi. Sed non obstantibus his quæ Socinus in præfatis consilijs tradit, adhuc alia opinio videtur solidior, & et potius esse in hærendum: quia (vt suprã prædixi) pro ea videtur hic textus: in cuiuslibet eundem communem glossã, & Doctõrum intellectũ. Nam (vt etiam superius retuli) idem tenet Albericus hic ad finem post Doctõrem solennem Oldra. de Ponte de Laud. Et præter omnia superius deducta, istam eandem opinionem tenet Philippus Corn. consilio. 37. primo libro, & consilio. 220. charta secunda, libro secundo. & Ioannes Crot. de Monte fermato, in repetitione. §. Dicitur, l. Filius familias, colum. tertia; ad finem versicul. Tertio quarto, fol. 16. vbi inquit, prædictam opinionem contra Socinum & eam sequitur, licet nimis truncatè, & citatè, & citatè se se habeat in allegando circa istum articulum, & non faciat mentionem de Socino in prædi-

do consil. 249. vbi vltra omnes quos in hac materia viderim producit simbras, sed parum feliciter, quauis anxie & nimium importune hanc conuersionem (vt prædixi) tractet. Reduendo itaque ad præmissa, considerato quod si proxim^o ipsi vocato vltimo loco & admissio, possessoriq; postremo decedenti non esset de familia testatoris qui fideicommissum reliquit, præfata opinio Socin. indubie non procederet, neque obtineret: & disputatio ista esset parum dubitabilis & inefficax: quum imò alius qui esset de functo proximior indistinctè esset præferendus. Nam opin. Barro. in dict. §. Fratre, in proposito. l. Cum pater. §. Cum interj. hoc titul. quam pro se Socin. assertit, non est vera, & reprehenditur communiter per Doct. quos ad ipsum addidi. Tota ergo vis huius dubitationis consistit in terminis §. in princ. istius questionis signatis: videlicet, quando superesset vn^o proxim^o ipsi admissio eidemque vltimo grauato possessoriq; decedenti, & alter, proximus ipsimet testatori, & vterq; eorum esset de familia eiusdem testatoris. Et certe si iste tex. intelligeretur in cortice prout iacet, esset casus pro opi. Socin. sed quia (vt dixi,) imò debet intelligi, vt per glo. hic, conuincitur à Docto. approbatam in veris consobrinis, secunda expositione, & OIdra. & Alber. hic etiam in sua eam declaratum cū text. quos. §. nō semel retuli, est casus hic cōtra Soci. contra quem in fideicommissis inquam in diuisibilibus quæ vincularia appellat, id est, quæ non possunt venire nisi in vnâ solâ personâ quæ sit masculus, vel per lineam masculinam de cōdē ordine successiuo, tramite recto & legitimo, faciora rationem mihi (vt nā sic alijs) inuincibilem & irrefragabilem, nisi fallor, quæ est, nam eius

modi fideicommissa, siue vniuersalia, siue particularia vincularia, siue subiecta restitutioni, vt deueniant (vt dixi) in vnâ personam, fiunt, & stabiliuntur, nō ad alium finem, quàm ad conseruationem domus & nominis testatoris stabilientis illa: & hæc ratio fundamentalis, nec non finalis & vltima consimiliū dispositionum, quæ quotidie fiunt de maioratib⁹, & vinculis tam vniuersalibus, quàm particularibus, vt tradit plenissimè Alber. Bruin tracta. de sta. femi. propter masculu. exclu. prima parte, post princ. quem solum loco plurimum allego: quia omnia ad rem principaliter cōducentia congerit. Cum igitur neque familia, neque domus, neque nomen testatoris cōseruentur per agnatos illius admissi vltimo loco, sed potius cōseruetur per consanguineos proximiores ipsi⁹ testatoris vel stabilientis maioratum vel vinculu: ergo ad eos solos referenda est generalis vel indefinita inuitatio de eis facta per disponentem ad successionē in fideicommissio. Et hæc ratio quo ad bona vincularia cōiuncta, & viget in duobus potissimū casib⁹. Prim^o quā tēpore mortis grauati, eiusdemq; vltimi possessoris repetirētur superesse consanguinei testatoris, & de ipsius familia vel domo, nec non alij de familia eiusdem grauati vltimi decedentis, qui tamen vel nō attinerent testatori, vel saltem nō per lineam masculinam: aut si sic, tamen non in tam proximo gradu, prout alij, qui sunt soli testatori consanguinei. Secundus casus, vbi vterque consanguineus superstes tam grauati vltimo admissi eiusdemque decedentis, quā testatoris essent in eodem gradu, & eadem qualitate & stipite respectu vtriusque, semper esset præferendus in tali successione fideicommissi consanguineus testatoris. Saluari

uari itaq; potest opin. quam Soci. tenet in casu, vbi consanguinei prædicti grauati vltimo loco admissi decedentis, essent etiam de eodem stipite testatoris cū ipsius. consanguineis: sed tamē essent proximiores eidē quàm alij consanguinei testatoris. Nō omit tam hic referre, quod cum ista quæstio inter quosdam nobiles ciuitatis splendide nec nō antiquissimæ Segobiæ. vnde mihi origo est, diu fuisset vtilata in curia pinciana; tādē tādē post duas sententias latas ibi, in supremo consilio regio fuit pronuntiatum in fauorem opinionis Soci. Nam fideicommissum de quo fuerat plusquam ciuili, ne dicam cruda, & longissima contentio, fuit additum proximiori consanguineo admissi vltimo loco, & nō testatori. Sed puto, quod ita fuerit factum propter magnam negotij dubietatē iuncta diuturna possessione, quā habebat reus conuentus, qui fuit simpliciter absolutus, quæ iudices habuerint opinio, quam Soci. firmat in præfatis locis. Neq; puto ad eam habuisse principaliter respectum: nam ex alijs capitibus prout perpendi ex iuris allegationibus ad me transmissis, possessor ille qui fuit absolut⁹ fonebat iustam causam: licet aduocati eiusdem victoris, id est rei conuenti, id postea iactauerint & in vulgus propalauerint. Quos etiā inter alia vidi allegare pro opin. Soc. l. 2. ad fin. tit. 1. §. Par. 2. lib. 2. Quæ lex loquens in linea transuersali, in hæc verba inquit, [Pero si todos estos fallerieren, deue heredar el reyno el mas propinquo que uiuiese.] iuncta l. nona. tit. 1. eadem. Par. 1. ibi, [E algunos de los otros, que son mas propinquos parientes a los Reyes al tiempo de su fallecimiento o finamiento.] Sed certe ille nō stringunt in proposito, de quo agim⁹ ex eo, quod ea successio de qua illæ tradunt, quo ad primogeniturā, vel maioratum est successio vniuersalis

representatiua: sed quæstio illa erat de vinculo seu maioratu bonorū particulariū per fideicommissum relictorum. i. certæ partis bonorū, vbi datur vel subest successio particularis, in qua non potest dari representatio, vt §. traditum fuit. Sed ista responsio non est firmata: tū ex eo quod restringit nimis hanc materiam: tum etiā, quia rationes quæ pro opin. Soci. & contra eam afferuntur limitant sequi lance parique modo in vtroque fideic. & vniuersali & particulari. Nam re vera licet in alijs sit differentia inter illa fideicommissa, tamen quo ad istū artic. in quo sumus, non videtur quicquid interesse inter successionē vniuersalē, & sic representatiuam, & particularē, & sic non representatiuam, vt apparet ex intentione eorum quæ tradit Soc. in d. §. Cum ita, colū. 7. l. Hæredes mei, §. ad Treb. & l. fin. con. §. citatis, & in ferius allegandis. Sed planior responsio ad illas Parti. est, quia linea Regi qui primo loco successit primo Regi in regno est: electa per eandem l. & illa continuatur quousque, finiatur: & sic quādiu super fuerit aliquis attinens ei qui vltimo loco fuit admissus & postremus successor mortis, ille admittetur. Præterea, illæ l. procedunt, & loquuntur in casu claro & aperto, & per eas expedito, ac deciso. Nos vero loquimur in casu dubio, vbi nō cōstitisset de voluntate disponentis, neque legis id declaratis: ob quā rē Doctorum opiniones in uicem cōstantur. Ad hæc, in successione Regū Hispaniæ in qua est tā longissima & antiquissima Regum series, prout in alijs maioratibus antiquissimis, quorum institutiones excessissent hominum memoriam, quæstio nostra non posset tractari, cum præsertim in maioratu Regio Hispaniæ vel alijs in quibus nō posset cōstare de gradibus

diſbus & lineis diſponentis, primiſq; in ſtituētis ipſum maioratum, fruſtra cōſideraretur proximior primi ſtabilitatis, per tōt ſecula retrō defuncti: & ſic leges part nō potuerunt habere cōſiderationem niſi ad vltimum regni poſſeſſorem decedentem. Nihil ergo ad rhombum leges illa faciunt.

Reſolutio.

Reſolucendo ergo apertius iſtum articulū, in caſu inquam dubio vbi non apparet de voluntate diſponentis ſeu relinquentis fideicommiſſum, vltimatē videtur in eo concludendum, qd ſi vltimus admiſſus idēq; grauatus decedens grauatus inquam reſtitue re vni conſanguineo, vel vni de genere, aut de familia, aut conſanguineis ſimpliciter, vel alijs ſub nomine colleſtiuo, non ſit de genere aut familia teſtatoris diſponentis cuiusdēq; grauantis: tunc proculdubio procedat conſuſio. ſ. firmata contra Soci. vide licet, qd conſanguineus qui ſuperſteſt ipſius vltimi decedentis proximior non admittatur, ſed teſtatoris, & eſt de intentione Bart. hic dū allegat, l. Cum acutiſſimi. Hoc idem repetio tenere Salic. in l. Quoties ab omnib⁹, C. de Fideicommiſ. quem nemo ſcribētium hic, neq; ibi, neque alibi (quod ſciam) in hoc propoſito expendit, neque refert. Et quanq̄ litera ipſius Salic. ſit vitiōſa vel vitiata, tamen revera dicit id quod modō eum reſuli dicere. Ad idem etiam facit quod Bart. tenet in l. Si cognatis. ſ. allegat. in verbis ſin. dū inquit, qd ſi grauatus fuit extraneus, & eius familia poſt mortē ipſius ſit vocata, nō vocantur qui ſunt de illa familia ſecundū ordinem proximitatis, ſed omnes de illa familia ſimul admittantur: ſicq; vult Barto. qd ordo proximitatis inter eos non attendatur, imō neque hi qui ſunt de illa familia extranei grauati admittantur ad fideicommiſſum, niſi vocentur per

teſtatore, quādo familia eſt extranea quo ad eum, putā grauando extraneum cui erat fideicommiſſum relictum, & eius familiam vocando. Sin autem & ſic ſecundo caſu, videlicet, quando vltimo admiſſus idēque decedens eſt de familia teſtatoris, ſuperſteſt vnus de familia teſtatoris, & alius de familia eiſdem admiſſi loco vltimo, qui eſt etiam de familia, ſeu agnatione teſtatoris: & tunc ſi iſte conſanguineus, vel agnatus vltimo admiſſi, idem & teſtatoris eſt proximior admiſſo, iſ eſeſebitur vocatus ad fideicommiſ. Eademq; ratione, & quidem a fortiori, ſi talis conſanguineus cōmuniſ vtriq; teſtatori in qua & admiſſo vltimo loco, ſit proximior eidem teſtatori, cenſeſbitur etiam ad idē fideicommiſ. vocatus: quia in tali proximiori ſiue ipſi teſtatori ſiue ipſi grauato eidēq; admiſſo vltimo loco, & morietū, quando in q̄ eſt proximior vni eorum magis q̄ alteri, concurrat duplex vinculū vel ratio admiſſionis contra alium, qui eſſet etiā de vtraque familia: ſed remotior, videlicet vinculum vel ratio familiae cōis, item proximitatis gradus: & ſic praevalere debet. Sin autē & ſic tertio caſu, ſint duo conſanguinei ſuperſteſtes, qui ambo ſint de familia teſta. itē & admiſſi poſtremo decedētis, & attinēt gradu equaliter vtriq; eorū. i. teſtatori & admiſſo. Et hoc caſu ſi bōa ſint diuiſibilia, & ſic libera, de quib⁹. loquit iſte tex. vtręq; eorū admitteſ p̄ equis portionib⁹, vt in l. Labeo, §. ſi. ff. de ſta. lib. & l. Vnum ex familia, §. Rogo. j. eo. ſed i bonis vincuſculatis vel maioratus q̄ nō poſſūt peruenire niſi in vnū ſolū ſucceſſorē, admittet conſanguineus maior natus, ex doctrina q̄ tradit Aret. referēs Io. An. & Ang. alibi i cōſ. 162. & tradit ſingulariter Guido. pp. & adhuc in terminis fortioribus, deci. 667. Et ille dicit maior

maior natu qui eſt maior etate. l. Si patre, §. ſi. ff. de adopt. l. 3. in prin. ff. de Interd. & relegatis, & l. Semper, in p̄ci. ff. de iure immu. qd notius eſt, qd vt probari expediat. Sed ſi eſſet inter eos omnimoda paritas quo ad etatē, tunc recurrēndū eſſet ad quæſtionē de gemellis, de qua tradūt Bal. & alij ſignanter Aret. Alexan. & Iaſin. l. Ex duobus, in prin. ſ. de Vulga. & pupill. Sed ſi vnus attinet alteri. i. teſtatori, & alius conſanguineus alteri, id eſt admiſſo equaliter, id eſt pari gradu, & iſte eſt quartus caſus i quo etiā nō po teſt. procedere opin. Soci. & complicitiū: quia ſuppoſito dubio, & data paritate graduum, & ſuppoſita coniunctione, ſiue identitate familiae cōis, inter teſtatore & admiſſum: item & inter eos duos conſanguineos equaliter attinētēs vtriq; ſeparatim. i. vn⁹ vni & alter alteri eorum. ſ. teſtatore & grauato, vltimo loco admiſſo eodē que poſſeſſore decedente, cuius in locum vnusquifq; prædictorum conſanguineorum præterit admitti, relatio verborum fideicommiſi poti⁹ eſt faciēda ad proximiores teſtatoris, q̄ ad proximios talis vltimo admiſſi. Circa hoc libet parum inſiſtere. Nā iſtud quod contra Deci. tenui, videre tur prima inſpectione temperādum, niſi talis coniunctus teſtatori proximior, qui eo prætextu. ſ. proximitatis in qua eſt quoad eum, veller admitti, & aduerſus alium conſanguineum fuiſſet conceptus & natus poſt mortem teſtatoris: quia iſte talis non pōt dici agnatus neque conſanguineus ipſius. l. Titius, vbi Bart. not. ff. de Suis & legit. here. & l. 1. §. Si quis proximior, j. Vnde cog. & l. Si cognatis, §. ſepius alleg. & no. Bal. in caſu ſimili cōſ. 488. vol. 3. ex ordiēte, caſus talis eſt. Quidā noīe Titius deceſſit, &c. & Alex. cōſ. 25. col. 2. icipi. Videreſ fortaiſſe, &c. ad

ſi. lib. 3. vbi tamē aliter loquitur vt. j. dicam. Ad idem l. Item prætor, §. 1. vbi etiam Bar. prædicto titu. de ſuis & legit. here. & qd tales conſanguinei concepti & nati poſt mortem teſtatoris, non admittantur ad tale fideicommiſ. relictum conſanguineis, vel familiae, vel agnationi, vſ domui, nomine collecti uo immediatē vel poſt noīatos vocatis, ſolet allegari Alexā. conſil. 173. in choante, Viſo themate, lib. 2. non tamē inuenio eum in meo lib. Sed antea idem tenuit Bar. conſil. in capien. Bonauentura, & Ang. conſil. 38. Quidam Ioan. deceſſit. Decius conſil. 95. verſi. 3. principaliter, dicens ita fuiſſe conſultum Florentiæ, per Doct. illuſtres, Saluſtium de Peruſ. Maria. Soci. Andr. Sicu. & Aret. & tradit Iaſo. conſil. 159. colū. ſi. volu. 4. ſecundū quam concluſionē videreſ moderanda & reſtringenda opin. quā. ſ. tenui contra Soci. qd ex vocatis ad fideicommiſſum per nomen collectiuiū, in dubio ad tale fideicommiſſum admittendus eſt proximior teſtatoris, non autē admiſſi vltimo loco qui poſtremo deceſſit, eratq; vltimus poſſeſſor talis fideicommiſſi, ſi ſit natus, vel ſaltem conceptus tēpore mortis teſtatoris: aliās ſecus. Sed veritas ſeſe aliter habet, vt tradit Iaſ. in prædicto conſil. 159. vbi tenet, qd in ſubſtitutione fideicommiſſaria, de aliquo vel aliquib⁹ facta poſt primum vocatum, facta in qua in aliquē euētū, vſ in tēpus certi euētus futuri, putā poſt mortē p̄rio loco vocati vel vocatorum ſufficit, qd tales vocati per fideicommiſſum ſint in rerum natura quo tempore euenerit caſus ſubſtitutionis vel conditionis: quod etiam tenet Alexā. præallegato cōſil. 25. prope ſi. ver. Non obſt. vbi in id citat Ioā. And. in addit. ad Spec. in rub. de teſta. ad ſi. & l. Cū pater, §. He reditatē, el primero, ad ſi. iſto titu. Et ad præ-

ad prædicta iura. s. in contrariū adducta, & auctoritates Docto. respondet Iaf. ubi supra, q. loquuntur, & procedunt in successione ab intestato, vel in dispositione legati simpliciter relicti cōsanguineis, vt l. Si cognatis, quo casu legatarius, vel cōsanguineus uolens admitti debet esse conceptus in uita eius qui legatū reliquit, vel cōsanguinei intestati. de cuius successione agitur, vt tractatur. Post hæc tradita in lectionibus ordinarijs, dum 3. loco istum tex. interpretaret, offendi Andr. Tiraquel. tangentem istum articulum in opere retractus, chart. 64. num. 80. cum multis sequē. ubi licet uideatur manere dubius uel suspensus in huius articuli resolutione (quod non rarò ei accidit in articulis difficultibus) ætiam ad fideicommissa bonorum liberorum & diuisibilia: tamē quo ad fideicommissa bonorum maioratus, uel vinculatoriū, quæ non possunt deuenire nisi in vnū solum successorem satis apparet resolutio ex traditis ibidem per eum prædicto numero. 80. cum sequent. Sed debet suppleri in aliquibus per ea quæ s. tradidi iam illud dubitari non oportet (vt hoc adijciam in calce istius articuli) quæstionem. s. discussam, nõ posse verificari in casu ubi testator, bonâ fideicommissi alicui per eum relicti, prohibuisset alienari, & in casum contrauentionis, uocasset familiam, uel cōsanguineos, uel alios de genere, uel agnatione, non designado, de quo genere, familia, uel agnatione deberet esse talis uocatus uel uocati: an de sua uel de admissi ultimo loco familia, uel agnatione. Nam hoc casu indistinctè testator censetur intellexisse de coniunctis ipsius testatoris, & nõ de cōsanguineis admissi ultimo loco, cuiusdèq; possessoris decedentis. Et isto casu propriè loquitur Bar. in die. §. Fra-

tre, & Petr. Cyn. & Salicet. in dicta. l. Quoties ab omnibus, C. de fideicō. Ratio est euidens, quia hoc casu, non est uersimile testatorem seu primū disponentem sensisse de coniunctis ipsius grauati qui præcepto suo contrauenisset, imò potius sensisse de proximioribus ipsius testatoris uel disponentis: nam ad eos potissimū pertinet & spectat reuocare talem alienationem prohibitam, vt in dict. §. Fratres, & l. Cum pater, §. Libertis. j. eodē. Nam ratio potissima, qua Soci. & alij complices nituntur ad concludendū in fauorem cōsanguineorum ipsius grauati ultimo loco admissi cuiusdèq; possessoris postremo decedentis, est ea (vt. s. est relatum) quia in fideicommissi. succeditur ad instar successio nis ab intestato, quæ ratio euidenter cessat in casu contrauentionis: & sic in isto casu, non est quod possit tractari de prædicta quæstione. s. discussa, in qua pauto calamū, & claudio riuos: nam sat prata puto bibisse.

Ultimò liber cōmemorare istū text. posse expendi ibi, [cum moretur.] iuncta declaratione cōmuni, quæ ex responsione Docto. contra gl. hic colligitur ad d. l. Si cognatis, ad id uidelicet, q. vt admittant illi de familia uocati à nomine, id est sub generali denominatione familia, debent esse de proximiorib; uel in pximo gradu testatori tēpore mortis illi, uel saltē testamenti tēpore: secus si utroq; illorū tēporū tales uocati iam obijissent, decedentes ex eis nõ admitterent. cū alio de familia, uel cū descendēte ab eo q. eo tēpore uel mortis uel testamēti ipsi defuncto superstes fuisset. Et istud etiā desumit ex traditis per Deci. cōf. 1. omniū, ad ff. & Cur. Iunio. cōf. 1. 78. 2. dubio, & ante eos id tradit Bal. cōf. 488. ad ff. s. citato. Et hæc quo ad interpretationē huius text. tradita sufficiat.

Summa-

Summarium.

- 1 **L**egatario non competit actio pro legato contra hæredes testatoris legantis, nisi pro hæreditarijs portionibus, nunquamq; eorum tangentibus.
- 2 Vno hæredum existente non soluendo ceteri hæredes non tenentur pro parte eum tangente.
- 3 Consuetudo, quod si unus rusticus non sit soluendo collectam, talis collecta solida exigatur ab alijs rusticis eiusdem plebis uel oppidi an ualeat uel nõ.
- 4 Statutum quod punit patrem pro filio est contra omnem rationem ex naturalem æquitatem, et tamen ualeat.

L. Legatorum petitio.

Legatorum petitio aduersus hæredes pro partibus hæreditarijs competit: nec per his qui soluendo non sunt one rari cohæredes oportet.

Summa Bart. est: Non tenetur quis ad legatū ex persona cohæredis, qui nõ est soluendo: scđm quā ex hoc tex. colliguntur duo notāda. Primū, ¶ q. legatario non competit actio pro legato contra hæredes testatoris legantis, nisi pro hæreditarijs portionibus vnūquēq; eorum tangentibus. quod est intelligendū, quādo essent grauati impersonaliter, ut puta legatario relicto per testatorē simpliciter, uel indefinitè, ut grauo hæredes: uel collectiuè, grauo oēs hæredes, uel uniuersaliter, ut grauo uniuersos hæredes: secus si noiatim oēs, uel quosdā ex his grauasset: quia tales nominati tenerentur uiriliter ad præstationē legati, secundum Bar. ita declarantē istū text. in l. Si pluribus, §. fin. j. eo. post prin. in dist. secundæ oppositionis. Quod etiam uoluit glo. i. hic, & ad id est ca-

sus in terminis, in l. Si hæredes, nominatim, vlti. char. s. titu. i. qui reddit rationem: uidelicet, ob enumerationē personarū, quam Bald. ibi dicit ponē apertius in illo tex. quam alibi. Quando autem hæredes grauarentur proprijs & appellatijs nominibus iustitiam, siue uniuersaliter, siue collectiuè, uel indefinitè, ut grauo uniuersos hæredes meos, aut omnes hæredes, aut hæredes meos, Titium Gaium & Sempronium: quia præcessit nomen appellatiuum, censeretur grauati impersonaliter: & sic tenerentur pro portionibus hæreditarijs. Secus si præcederet nomen propriū, uel noīa propria & sequeretur appellatiuū, uel appellatiua: eo nāq; casu, censerent uocati uiriliter, iuxta distinct. quā ponit Iurecōsultus in l. Si seruus cōs, ff. de stipul. seruo. ubi est casus singu. secundū Docto. ibi, & Alex. in l. Quoties, j. ad Trebel. & eundē, in l. 3. §. Filius, de Libe. & posth. & in l. i. ad ff. C. de Libe. præter. ubi idē Alex. singul. eam l. limitat ex mente Bal. & Sal. ibi, & Bar. & aliorū alibi. Et rōnem ad dic. l. Si seruus, ponit Bal. in l. Quoties, s. de Vfur. q. fuit Iurecōsulti, in eadēmet lege Si seruus, ad ff. Secundū nota. seu pronuntiatū colligitur ex hoc eodē prin. huius. l. uide licet, ¶ q. vno hæredū existēte nõ soluendo, ceteri cohæredes nõ tenentur pro parte eum tangente. Quod Bar. Bal. & alij doct. post Dy. ampliant hoc modo, ut quæadmodum isti cohæredes non tenentur pro alio cohærede, nõ soluente, actione psonalita etiā neq; actione hypothecaria. Quia talis actio nõ competit pro bonis defuncti legatario, nisi eatenus, quatenus competit personalis. l. i. §. vltim. C. communia de leg. i. respō. Qui casus nõ est alibi, secundum Salicetum ibidem. Ad quod etiam facit iste tex. in uerbo, [petitio.] iuncta l. Actio in personam, petitio

petitio in fem, &c. ff. de Act. & oblig. & ita proculdubio tenendum est per hos tex. licet Bald. hic punctet facere in oppositū glo. in l. 3. C. de Procu. quatenus voluit, quod legatarius contra hærede latitantem, & indefensum potest petere se mitti in possessionem omnium bonorum, quæ talis hæres habuit à testatore, quæ omnia bona legatarius habet tacite obligata pro legato, vt in dicta l. 1. cõmunia de legat. & in §. Nostra, Instit. de leg. & quia Bald. non respondet ad illam glof. respondeo, eam reprobari communiter per Docto. ibi, quia imò illo casu missio in possessionem non potest fieri nisi pro rata summæ quantitatis petita, prout aliàs missio, quæ solet fieri in actione personali, non fit nisi pro mensura debiti declarati, vt. C. & ff. de Bon. auto. iudi. post. per totum. Neq; quo ad istud propositū videretur differre actio personalis ab hypothecaria, quū (vt dixi) eo casu, id est pro legato, actio hypothecaria, non competit nisi limitatè & respectiue ad id quod competit actio personalis: & sic illa l. 1. non bene allegatur per glo. prædictam. Et hoc etiam tenet Bart. in l. Si constante, in princip. 3. quæst. 4. quæstionis principalis. §. Solu. mat. & Cyn. & alij Docto. ordin. in l. Cum proponas, C. de Bon. auto. iudi. post. & huius. 2. nota. (vt ad illud redeam) ratio in hoc versatur: quia à principio omnes hæredes solūmodo tenebantur pro hæreditarijs portionibus ipso iure, id est autoritate & censura, l. 1. 2. tabul. ergo inopia superueniens alteri eorum non obligat alios ultra portiones suas, neq; eos debet onerare. Aliud tamen dicendum esset, quādo à principio omnes tenerentur in solidum, puta ex defuncti volūte: quā inquam disposuisset eos debere esse obligatos in solidum, nam licet eo ca

Ratio huius
notab.

su, habeant beneficiū diuisionis, quādo omnes sunt soluendo, tamē vnus tenetur pro alio existente non soluendo, vt in l. Inter eos, §. 1. ff. de Fideiuss. prout etiam in duobus reis debendi, ex contractu disponitur in authen. Hoc ita, C. de duob. reis, & in corpore vnde sumitur: tunc enim non fit diuisio inter eos, secundum Paul. de Castr. Si tamē (vt hoc illi addas) inter eos esset facta iam diuisio, & vnus eorum incidere in paupertatem, etiam si testator disposuisset eos teneri in solidum, alij non tenerentur pro eo, ac si à principio omnes essent obligati pro portionibus hæreditarijs, argumēto prædictorum iurium. Hinc est, quod in casu l. 3. ad fin. vlti. responso, ff. de Alimen. & ciba. leg. siue hæredes sint grauati nominatim, seu viriliter, ad præstanda legatarijs alimentis eis relicta, siue sint grauati simpliciter, vel etiam expressis nominibus appellati uis hæredum, nullo istorum casuum vnus tenebitur pro alio: quum in his casibus obligatio passiuæ sit diuisa inter eos, tam per legem quam per testatorem, quæ est ratio illius l. vltimo responso. In primo autem responso illius tex. si daremus vnumquemque hæredum teneri in solidum, vt putā quā inter eos grauatos ponere tur alternatiua, vt est in casu l. Si ex toto, §. 1. §. 3. titul. 1. cessaret dispositio rigida illius tex. quatenus vult, esse in libito iudicis vnum aut quosdam ex hæredibus grauare, & reliquos releuare: quia vbi essent obligati in solidum, non esset habendus ad iudicē recursus, ex quo legatarius eo casu habet electionem à quo illorum petat legatū. Ex his etiā patet ratio ad l. Ex parte, ff. de Sol. que per hanc l. in princ. declaratur: quatenus decidit, quod hæres soluens ultra partem suā, condicit, vt intelligatur, quādo teneretur duntaxat pro sua parte: nam

nam si in solidum non posset condicere. Et ex ratione consimili lex ista restringitur ad legata diuidua: nam ad legatū indiuiduum vnusquisq; hæres teneretur in solidum. l. Fidei commissa. §. pe. §. ti. 1. de Leg. 3. l. Si is qui quadringenta, §. si §. ad l. Fal. l. In executione, §. Pro parte, §. de Ver. obliga. secundum Albe. post Dy. hic qui dicunt, quod istud declarat istum text. Et in super opponunt contra secundū responsū istius l. de l. Aufertur, §. vlti. §. de Iure fis. vbi est fortis text. decidens, quod licet à principio plures teneantur pro partibus virilibus, tamē ob vnus inopiam alter oneratur ad soluendum partem illius. Sed prædicti Docto. & alij solunt, quod in illo casu est vnum pro eis, scilicet vt pro parte quisq; eorum teneatur, nō quia debetur fisco, vt ibi glo. dicit, & non bene, sed quia prædicti delinquentes habebant officium secundum Bar. ibi contra illam gl. Et propterea aliud inducitur contra eos, vt vnus pro alio existente non soluendo teneatur. Fortè eorum intentio est dicere, quod ibi propter delictum tenentur in solidum ipso iure, prout & alij fures tenentur, vt ibi per glof. Sed l. illa ex gratia & æquitate dispensat, vt non teneantur nisi viriliter propter officium: sic ergo lex illa diuidit inter eos debitum ex delicto descendens, quodam modo dispensatiue: & cum talis diuisio soleat aliàs induci, vt est supra dictum, ita demum si alij sint soluendo, non autem quando non sunt soluendo: igitur oneratur valens soluere ad soluendum partem alterius existentis non soluendo. Et sic ex hoc secundo responso infert Barto. 3. noran. ¶ non valere consuetudinem, vt pote contra ius & rationem, quod si vnus rusticus non sit soluendo collectam, talis collecta solida exigatur ab alijs rusticis eiusdem plebis vel

oppidi: & sic teneantur ad partem quam alius, vel alij rustici, non possunt soluere. Allegat Barto. ad id legem vnā, C. Vt nullus ex vica. pro alie. debi. exigat. lib. 1. r. Quod intelligit Pau. de Cast. hic per ea quæ idem Bart. tradit, in l. Semel, C. de apo. pub. libro. 10. sed vltra Doctores hic addendum est, quod Barto. met in l. Munerum, §. vlt. ff. de Mune. & hono. Ali ter in hoc puncto loquitur dicens, quod imò talis consuetudo, & pariratione statutū idem disponens valet, & istud magis placet Areti. in l. Cohæredis, §. Cohæres, §. de Vulga. & pupi. & fortè intentio Bart. hic non fuit decidere, quod talis consuetudo, vel statutum non valeat, prout expedit Aret. ibi, sed voluit (vt eum. 3. recitauit) quod sit contra istum: non tamē propterea sequitur, quod ea ratione non valeat, quam restringi debeat, vt pote contra istud ius commune, vt notat Bald. in l. Cum lege, C. de Episcopis & cle. Sed Alex. in addi. Bar. in eodem §. si. pōderat in contrariū eandem l. Vnam: ibi, [Naturali æquitate.] vult Alexā. quod tale statutum vel consuetudo sit contra naturalem æquitatem: tamen quod nō id censetur in ualidum, vt tradit Bal. in simili in l. Si quis in tantam, colū. 2. C. Vnde vi. vbi dicit, ¶ quod statutum quod punit patrem pro filio est contra omnem rationem, & æquitatem naturalem, & tamē valet: de quo tradit glof. ordi. in rub. C. de decr. decu. libro. 10. & idem Bald. in l. 1. r. C. Ne filius pro pa. Ad hoc videndus est Ias. in simili, in l. De quibus, nu. 47. ff. de l. adducens plura similia, ex quibus potest decidi, an valeat pactum consuetudo, vel statutum, quod vnus coniugum respectu lucrorum cõmunium teneatur pro delicto alterius: & ibidem num. 50. dicit ita intelligi debere decisionem Barto. hic, in quantum

B b (prout

(prout idem Ias. pōderat) sentit, quod non valet consuetudo, quod vn us teneatur pro alio. Sed certè prout supra dixi post Areti. Barto. hic non dicit hoc: imò neque sentit. Tandem Ias. sibi concludit, tale statutum vel cōsuetudinem valere subsistēte aliqua causa, aliās secūs: prout & ibi intelligit alias decisiones ibi adductas in terminis consimilibus. Sed vltra scribens res libet rimari, quoniam modo Docto. volunt tale statutum valere, quū superindictum quod prope est idem, super quo tale statutum disponit, nō valet, nisi ex principis autoritate, & præmissa causæ cognitione. l. Vna, C. de Superindicto, libro. i. vbi notant Bar. Luc. de Pen. Ange. & Ioā. de Pla. ad idem tex. in §. Non aliter, in Auth. De collat. 9. colla. videtur ergo necesse saria principis autoritas, vel saltē confirmatio præmissa causæ cognitione, quam informationem vulgo dicunt in præfato statuto conficiendo. Ad idem l. Placet, C. De excusat. mune. lib. i. o. & quod ibi notant Bar. Bal. Io. de Pla. & alij. Et hoc facit cōtra deuolutiones, quæ sūt intra territorij huius ciuitatis Salmanticæ. inter oppida ipsius adiuuicem, quæ vulgo sermone Hispano nuncupantur [Bucelus.] quas semper putari nō posse fieri, nisi ostenderentur confirmata, vel factæ autoritate principali, præmissa causæ cognitione: nisi probe immemorialis consuetudo de his. Nam talis ac tanta temporis longinquitas habet vim concessionis & priuilegij, & supplet omnia alia requisita. l. Hoc iure. §. Ductus aquæ, ff. de aqua quotidiana. & st. c. Super quibusdam, §. Præterea, de Verbo. signifi. Et per hæc sit expectatum istud principi. in quo gl. nihil habent examinandum.

Summarium.

- 1 **C**lausula generalis restringitur ad specificata tantum, si plura fuerint.
- 2 Iure consultus multoties loquitur de se ipso in tertia persona.
- 3 Dicitur, quæ, ex sui natura distinguit per plures species legatorum.
- 4 Talia sunt subiecta, qualia prædicata demonstrant seu præmittunt.
- 5 Ex separatè non fit illatio.
- 6 Grauiamen soluendi legata in codicillis relicta, ad omnes hæredes relatum, quādo aliqui eorum fuerint specificati in testa. grauiamen simpliciter ex indefinitè ad soluenda legata, restringitur ad omnes hæredes solummodo nominatos: non autem sumitur vel intelligitur uniuersaliter de omnibus dempto nullo.
- 7 Dictiones, Omnis, quicumq; , unusquisq; , quilibet, sui natura importat uniuersalitatē: tamen restringuntur de habilitate.
- 8 Clausula generalis non refertur ad specificata.
- 9 Testator non præsumitur in dubio voluisse heredem grauari duplici præstatione.

§. Qui plures.

Vi plures hæredes instituit testamento, à quibusdam nominatim reliquit legata, postea codicillos ad oēs hæredes scripsit. Quæro, quæ legata debeantur. Modestus respondit, cū manifestè testator testamento expresserit, à quibus heredibus legata præstari vellet, licet codicillos ad oēs scripserit: apparet tamen ea, quæ codicillis dedit, ab his præstanda esse, quos munere fungi debere testamento suo ostendit testator.

Interpretatio summæ communis intellexit. Bar. & Doct. est hæc. Generalis, seu indefinita dispositio sequens ad hæredes relata post dispositionē specialem præambulam quosdam ex eis ad

ad legatorum præstationem noīatim astringētē, restringitur & coarctat ad illā, vt nihil vltra in alijs hæredibus operetur, sed solum primò nominatos ad legata alitrius designet, vel demonstret: quoniam hoc casu ratio recti sermōnis id fert. Vnde fit, diuersum dicendum esse, si dispositio sequens ad oēs hæredes referatur, cū salua ratione recti sermōnis, talis restrictio fieri nequeat secundum Pau. de Cast. & iste est (vt dixi) communis Doctorum intellectus. ad hunc text. quem verbis breuioribus in arctū cogit Bar. in epithome textuali: hoc mō. ¶ Clausula generalis restringit ad specificata tantū, si plura fuerint: & idē per alia verba prius dixit Dy. hic referente Albe. videlicet, præceptum speciale præcedens, restringit & limitat præceptum generale, & indistinctum sequēs. quod pronuntiatum est clarius & aptius, quoad istius l. summam.

Et quia tex. iste, quauis primo intuitu videatur facilis in intellectu sui, est tamen intrinsecè speculationis, incuius declaratione Doctores nimis lere, ac ieiunè versantur: ideoq; superfluis rescatis, pretium erit operæ insistere, vt ad veritate eruendam perueniri valeā. Attendendum itaq; erit aduertenter, quia in istius tex. intell. animus nunquā quiescit, nisi quis eū oscitanter inspiciat: quem curiosè, ne dicam anxie examinandum duxi ob causam infra subiiciendam.

Diuiditur in tres particulas: in prima ponitur thema, in secunda quæstio, in tertia ipsius quæstionis decisio, ratione ad illam præmissa, secūda ibi, Quæro. Tertia ibi, Modestus respondit. Species in hoc text. ita fingi pōt. Quidā testamento, quatuor instituit hæredes, P. videlicet & M. cū alijs duobus, quō testamento nonnulla reliquit legata, deinde iussit prædictos

Pet. & M. hæredes legata præstare. Tandem fecit codicillos, eosq; direxit ad oēs hæredes quos in præfato suo ascripserat testamento. Quærebatur quæ legata debeant. sicut hæredes in testamento adscripti: & ista est litera Pandect. Floren. licet cōiter circumferatur litera, debeantur, tã in libris impressis, q̄ manuscriptis: quæ tñ in idem tendit, nam paria sunt dicere, quæ legata debeant, oēs hæredes adscripti, & dicere quæ legata debeantur, sicut omnib; prædictis heredibus scriptis. Modestus in Iurecōsul. istius author, de se ipso, in. 3. persona loquēs, inquit, Modestus respondit. ¶ Neq; em̄ est nouū, Iurecōsul. de seipso, 3. persona loq. vt Paulus Iureconsulto nō semel accidit. l. 4. §. Cato, ff. de Ver. ob. l. Paulus respondit, non tñ verbis, ff. Rē rat. habe. l. Paulus respon. vlt. char. ff. de acq. herē. & alibi sæpe de alijs Iurecōsul. Modestus (vt repetā) respondit q. ex quo testator in testamento manifestè expressit, à quibus hæredibus legata præstare vellet, licet codicillos ad oēs hæredes scripserit, apparet tñ ea quæ codicillis dedit, aliās dedit ab his hæredibus præstanda esse quos testator ostendit ea præstare debere. Et vt intellectus huius tex. dilucidus pateat, ante omnia videndū est, atq; in dubiū vocadū: primò, circa quod in casu istius tex. testatoris dispositio fuerit versata, dū in testamento reliquit nominatim à quibusdā hæredibus legata præstanda. Deinde, quid, aut quomodo in codicillis disposuerit dirigendo eos ad oēs hæredes, hoc est an talis directio fuerit iniunctio grauiaminis noua, siue de nouo inducta, an verò refirmitio, seu cōfirmatio grauiaminis hæredibus in testamento scriptis primū iniuncti. Tandē qui ex istis hæredibus, siue in testamento pridem nominati, siue postea in codicillis generaliter designatis te-

Tex. iste est intrinsecè speculationis.

Species huius tex.

Not. ad eul. dentiam huius text.

neantur ad legata in eisde relicta. His tribus punctis absolutis, intelligentia textualis hucusq; nebulis & caligine obreuebrata in lucem erumpet.

Circa primum dicendum est, q; in quantum text. iste dicit à quibusdā noīatim reliquit legata, sensus ipsius est, q; testator iusserit, hæredes nominatos præstare legata, quasi dixisset, præcipio Pet. & Martino hæredibus meis, vt soluant legata: & sic ipsi soli nominati nō autē alij qui non fuerūt nominati sint cogendi ad legatorum præstationē: nā dicendo de quibusdā ex hæredibus. i. ipsos nominando, videtur negare de alijs non nominatis. l. Cū prætor, ff. de Iudi. l. Ex eo, ff. de Testi. in c. 1. Qualis. 2. 5. dist. in c. Nōne, de præsump. sic q; ex omnibus hæredibus. ab eo institutis voluit aliquos ex eis nominatos duntaxat subire legatorum præstationē: & quanq; litera non aperiat, an testator fecerit legata in testamēto, prout postea aperit illūca in codicillis fecisse: attamen pro certo & explorato id præsupponunt Dy. & Albe. in expositione textuali, cæteri q; Doct. idē nō obscure sentiūt, & colligitur ex illis verbis tex. in inferioribus, [Quero quæ legata debeant.] secundum literā pande. vbi necessario suppleri debet. s. oēs hæredes ex illa inquam dictione substantiua, quæ, apparet testatorem fecisse legata vtrobq; i. in testamento, & in codicillis. Nā si in codicillis duntaxat ea fecisset, nō quæretur in litera quæ legata debeant hæredes præstare. ¶ Cū illa dictio [Quæ] ex sui natura disungat per plures species legatorū: & ita in præsentiarū disiungit. i. disunctim seu separatim designat seu significat duas species legatorum: legata videlicet in testamento ascripta, itē & ascripta in codicillis: dū hic quaeritur quæ legata hæredes debeant, an. s. relicta in testamēto, an.

verō in codicillis ascripta. Quanq; clara rior esset litera, si diceret, Qui. s. hæredes legata debeant. s. in codicillis relicta. i. an primō nominati tm̄, an oēs, ex posteriore clausula in qua ascripti codicillos ad oēs heredes. Nā prædicta litera, [Quæ legata debeantur]. s. ab hæredibus est obscura, & obtenebrata in tellectū textualē: nā videtur figere dubiū in quaerendo, an debeantur ab heredibus vna legata, vel alia, id est an relicta in testamēto, an verō in codicillis, vel etiā vtraq;. Si em̄ penitus rem ipsam (i. dubitationē textualem) intueamur, præsupposito inquam themate præfatio. s. q; testator grauauerat quodā ex hæredibus nominatim præstare legata, nō cadit hic dubitatio, quā sonat litera pande. videlicet, quæ legata hæredes debeant soluerē, vel scētū dū cōm literam, quæ in idē residit. s. quæ legata ab hæredibus debeantur, cū pro cōstati. tex. præsupponat, q; oīa legata tā in testamēto, q; in codicillis relicta debeantur. Sed dubiū, quod inter hæredes vertebatur, erat, qui eorū tenerentur præstare legata omnia, heredibus qui nō fuerant in testamēto nominati affirmantibus præstata esse per alios heredes in testamēto ad eorū præstationē grauatis dicentibus, q; cū in codicillis oēs heredes repetita vice fuerint grauati, q; ipsi deberēt solvere oīa legata in codicillis relicta, vel saltē cōtribuere eū eis in solutione legatorū relictorū in codicillis, & ista est procul dubio dilucida, & admodū germana dubitationis causa, cui correspondet Modestini respōsum, q; solutione legatorū in codicillis relictorū per quosdā ex hæredibus primō in testamēto nominatim grauatos cū respōsum, referēdū sit ad rogatū. i. ad interrogatiōnē à quo fonte manat. l. Si defensor. §. Qui interrogatus, ff. de Interrog. act.

& in

& in §. Præterea, Instituti. de Inuti. stip. & in l. Quero, §. si. ff. de Aedi. edicto, & nor. Bar. & Doct. post eū in l. 1. §. Si q; simpliciter, ff. de Verb. ob. & in l. Si q; intentione ambigua, ff. de Iudi. & in d. §. Præterea, est tex. clarior cæteris secundū traditiōnē ē Græco Theop. 4 in Latinū. ¶ Talia nempe sunt subiecta, qualia prædicata demōstrant seu permittunt, scdm Bal. cōf. 12. 1. in prin. vol. 3. vbi in id allegat d. §. Qui interrogatus, & eundē ad idē allegat Abb. Panor. cōf. 3. col. 3. vol. 2. ad quod etiā facit qd vulgo dici consuevit. s. à primordio tit. posterior formatur euentus. l. 1. in fi. C. Qñ & quibus. 4. pars de be. lib. 10. Cū itaq; in hoc tex. respōsio versetur circa personas hæredum principaliter: dū inquit, [Ab his præstata esse quos, etc.] ergo quaestio fuit de ipsis hæredibus. i. qui eorū ad legata tenerent: nō autē de ipsismet legatis, quod apparet: nā de legatis in testamēto relictis nullū poterat dubium subesse, quin eorū præstatio ad onus hæredū primo loco nominatorū pertineret: & ita (vt dixi) pro cōstanti posuit text. hic: sed solūmodo potuit esse dubiū q; legatis quæ postea in codicillis fuerūt facta, nō ergo potuit dubitari quæ legata ab hæredibus deberēt, cū essent duntaxat soluenda vna legata. i. vna species legatorū in codicillis relictorū. Nā (vt prædixi) de cōtentis in testamēto iā erat dispositū per grauamen noīatim eorū quibusdā præstationis iniunctū: nā (vt dixi) illa dicitio relatiua [Quæ] disungit per plures species legatorū, hoc est, non pōt facere relationem, neq; significare vna legata. i. vna specie legatorū: nā disunctio vel alternatio pluralitatē casuū exigit: nō autē potest in solo vno verificari, vt patet ad sensum, & probatur ex l. si. ff. ad Treb. vbi Bar. Ioan. de Imo. & Pau. de Cast. Sed pōt dici concordādo literā

Pandectarū, quæ est [Debeantur.] cū litera [Qui legata debeant.] Nā de litera actiua significationis quæ passim tradit, sed per errorē, in libris impressis. s. debeant, nō est curandū, q; facta cōuertibilitate propositionis scdm Dialēcti cā, illa propositio, quæ legata debeantur. s. ab hæredibus, cōuertitur in hāc i. qui hæredes legata debeant: & tunc illud verbū, legata, cōprehendit sola legata in codicillis contenta: & vtraque litera in idem concinit, q; dubitatio tm̄ versetur circa legata in codicillis relicta, vt dixi, & est verissimū. Et hæc de primo arti. textuali. Circa secundū articu. eiusdem tex. videlicet, quid & quomodo testator in codicillis postea cōfectis disposuerit, dirigēdo eos (prout tex. inquit) ad oēs hæredes Bar. post Dy. vult literā esse intelligendā prout iacet. s. q; nullū præceptum testator fecerit in codicillis de soluēdis legatis per oēs heredes. Sed tm̄ apparet, q; scripsit codicillos, & eos direxit ad hæredes, quod etiā referēs Dy. dicit Albe. hic, & etiā Io. de Imo. neminē referēs, ac sic propria testa id cōmentus fuisset. Et istud idē tenet Pau. de Cast. exēplificans, q; in præfatione codicillorū fuit facta eorū relatio, & directio ad omnes hæredes: sed trāsit vterius (nā prima declaratio ab eo posita, vt pote cōtra tex. nihil est) q; vltra illā directiōnē, quā in præfatione testator fecit ad hæredes, grauauit eos in definitē, q; soluerent legata relicta in testamento: nā per tale grauamē vel gnāle hæredū cōfēt (scdm eū) testator sensisse de grauatis noīatim in testamento, & ad eos solos referi: & sic nihil aliud de se operat. Et hoc est quod voluit Bar. in sumuario huius §. Et ita etiā declarat Ang. de Peri. Bar. & Dy. sic q; vt vides Dy. Bar. & Albe. loquūtur implicite & confuse, nisi ex eorū summis declarantur, quæ re

Bb 3 ipsa

ipſa in eundē scopū tendūt cū declaratione Pau. de Caſt. & Ange. de Peri. Nā quod Io. de Imo. hīc dicit, nullius eſt pretij: quia prāterq̄ q̄ eſt contra mētem gl. hīc, offuſcat, & obtenebrat intellectū hui⁹ tex. Et q̄d deterius eſt, deciſionē tex. reddidit indubiam & cōſequēter inanē. Rapha. autē Cu. aliter (etſi penē in eundē ſenſum) declarat intentionē Dy. videlicet, q̄ teſtator nō grauauit in codicillis oēs hēredes, ſed codicillos ad eos direxit: & verba grauaminis quod fecit, fuerūt imperſonalia, nō tñ ad eos relata, ſed tñ dixit, q̄ oīa quæ facta erant in teſtamēto volebat executioni mādari, ſeu debere exequi. Vult ergo Raph. q̄ in codicillis ſolū cōtinebatur illud imperſonale, volo præſtari relicta in teſtamēto, & nihil diſpoſuit de alijs legatis, ne que vlla alia legata reliquit, vltra ea quæ teſtamēto. reliquerat: aliās ſc̄dm eūdem Raph. text. iſte non procederet, ¶ quia ex ſeparatis non fit illatio, hoc eſt, nō ſequitur q̄ grauauerit hēredes noīatos in teſtamēto ſoluere relicta in codicillis, ex eo q̄ etiā eos grauauerat in teſtamēto alijs legatis. Sic ergo vult ipſe Raph. q̄ ſi in codicillis eſſent facta alia legata, præter legata facta in teſtamēto, & teſtator præciperet executioni mādari cōtēta in teſtamēto, tales hēredes noīatum in teſtamēto grauati, nō tenerētur ſoluere legata, quæ in codicillis fuiſſent relicta, ſed ſoli alij hēredes, qui primū. i. in teſtamēto nō fuiſſent, vel nō fuerāt nominatim grauati. Et hoc eſt verū & expeditum, retento hoc modo declarādi: tñ aliud hīc agit. Et profectō iſtæ declaratione Rapha. necnō aliorum Doc. ſunt quadā ambages & amphraſtus, ac ſalebra. Nā licet iſti Doct. videātur in eandē metā tēdere: tñ vn⁹ alteri & alter alteri addit, & detrahic aliquid q̄ nō mediocriter impedit,

ne intellect⁹ textualis lux pateſcat. Et profectō quod ipſe Rapha. negat. ſ. in codicillis non fuiſſe facta vlla legata præter legata in teſt. relicta, adeo refragatur huic tex. vt nihil magis: dum apertiffimē tex. inquit, [*Apparet tñ ea que codicillis dedit, ab his præſtanda, etc.*] Sicq̄ ex litera iſta luculentiffimē patet teſtatorē eundem in codicillis reliquiſſe alia legata præter relicta ab eo in teſtamēto. Et q̄d vehemēter admiror ad rē adeo apertā Raph. alioqui ſubtilē & perſpicacē, nō aduertiffē. Patet etiā ex hac eadē litera dubiū hui⁹ tex. verſari poſſimū circa præſtationē legatorū in codicillis relictorū, vt. ſ. dixi in ſi. præcedētis arti. id eſt, qui ex hēredibus, vel an oēs, tenerētur ſoluere legata in codicillis relicta. Nam (vt. ſ. etiā dixi) de legatis teſtamēto relictis nō poterat vllū ſubefſe dubium, quin ſoluenda eſſent per hēredes noīatum grauatos in eodē teſtamēto. Præterea id q̄d glo. hīc dicit, cui oēs aſſentiuntur dempto Albe. de Roſa. q̄ in hoc text. præceptū teſtatoris, quo iuſſit in codicillis ſoluere legata, fuerit indiſtinctū ſiue in definitū ſeu gnāle, vt quia grauauit hēredes abſolutē & ſimpliciter: etſi extra terminos huius tex. poſſit pcedere, tñ at tētis iſtius text. terminis, nō procedit: eū ſpeciatiim poſtea tex. iſte dicat, [*Codicillos ad oēs hēredes ſcripſerit.*] & ſic adiecit dictionem, oēs, & iuxta hoc eſt ſummē aduertendū, q̄ idē eſt dicere, codicillos ad oēs hēredes ſcripſit, ac ſi dixiſſet, grauauit oēs hēredes præſtare legata in codicillis relicta. Tex. eſt in l. Qui graui vtero, iuncta l. Illud, quæ illā mediatē. i. poſt aliā intermediā ſequitur, in prin. ff. de Iure codi. Ad idē tex. optimus in l. pe. in prin. eo. ti. in illis verbis, [*Cū codicillos ad eū ſcripſiſſet.*] iuncta litera ſequenti ibi, [*et quæ relicta ſunt pro parte dimidia filius, ad quæ factus eſt codicillis ſuere compelliſſet.*] & cōiuncta

Taxatur
pha. Cu.

Taxat gl.
hic.

Atten. vltra
omnes Do.
cto. hic qui
horum tex.
ad iſtus de
clarationē
fuerunt in
memores.

iuncta litera inferiore: ibi, [*Perinde debere filium ad quæ ſcripti ſunt codicilli, ac ſi ſolus hēres exiſſet patri.*] Sicq̄ ex his ll. euidenter præbatur idē eſſe dicere, teſtator adſcripſit codicillos ad filiū, vel ad hēredē, vel ad oēs hēredes, & dicere, grauauit filiū, vel hēredes, vel oēs hēredes. Sic que in hoc text. illud quod hīc dicit, [*Aſcripſit codicillos ad omnes hēredes.*] ſignificat idē ac ſi dixiſſet grauauit oēs hēredes præſtare, vel ſoluere legata in codicillis peū relicta. Et in nō intelligēdo iſtū modū loquēdi, quia nō fuerūt memores illarū ll. defecerūt Dy. Bar. & reliqui oēs ſcribētes hīc putantes, q̄ hæc ſola verba non eſſent ſufficiētia ad grauandum hēredes onere legatorū perſoluendorum, & in eodem errore fuit Albe. dum præter relationē quā de Dy. fecit circa textualē appoſitillā eiufdē Dy. tentauit gl. i. taxare, vt. ſ. terigi, ſicq̄ oēs ſcriptores (eorū pace in columi) tōcē lapsi ſunt, in horum verborū interpretatione. Tex. igitur iſte vult, q̄ teſtator in codicillis grauauit oēs hēredes onere perſoluēdorum legatorum, quæ in eiſdē relicquerat. Et licet grauamen apponi videretur ad oēs hēredes, & ob id videretur (vt inquit Pau. de Caſt.) cōprehendere tā hēredes primo loco nominatim grauatos in teſtamēto, q̄ alios nō nominatos, vt tñ recta ratio ſermonis ſeruaretur, que ſc̄dm eum non poſſet ſeruari, ſi reſtringeretur ad ſolos hēredes nominatos, cū ſit oratio vniuerſalis: ideo iſta verba directiua ad oēs hēredes exponūtur aliter vt per eū poſt Bar. ſed quicquid ipſe dicat, nihilominus talis relatio fieri poteſt ſalua ratione recti ſermonis, prout tenet hīc Bal. & in verborū diſcurſu, eum non referens idē dicit Rapha. Cu. & eundem Bal. recitat ab eo nō diſſidens Ang. de Perig. licet loquatur reſpectu alterius intellectus, quē ipſi tenēt. ſ. q̄ hīc age-

Notat Do.
cto. hic ſcri
benſiam in
curia.

retur de reſtrictione illius ſermonis vniuerſalis, oēs hēredes, ad ſolos hēredes nominatos, quoad ſolidā præſtationē legatorum in teſtamēto. relictorum. Meus autē intellectus loquitur etiā quoad legata in codicillis relicta: & ſic ad reſtrictionē vniuerſalitatis, aliās gnālitatis: licet diuerſimodē tra hi poſſunt ad rem noſtrā ea quæ pro Bal. faciunt: de quibus ſ. proxime dicā. Sūma itaq̄ reſolutoria huius mei intel. ſtat in hoc: q̄ qñ teſtator fecit legata in teſtamēto, & ibidem nominatim grauauit quōſdā ex pluribus, quos hēredes inſtituerat præſtare legata, facta inquam mentione legatorum indefinita, dicendo legata: & ſic non reſtringēdo ſe ad legata in teſtamēto relicta, poſtea fecit codicillos, & eos ſcripſit ad oēs hēredes. i. grauauit in eis hēredes oēs ſoluere legata in iſdem relicta, q̄ ſub tali grauamine gnāli hēredū nō cōprehenduntur oēs hēredes, ſed illi dūtaxat q̄ fuerūt pridē in teſtamēto noīatum grauati: & illi ſoli tenebūtur etiā ad legata in codicillis relicta, quæ admodū tenent ad legata in teſtamēto cōtēta, ad quæ ſoluenda (vt modō dixi) fuerunt ibidem nominatim grauati. Nam verba illa grauaminis. ſ. ad omnes hēredes, ſcripta in codicillis, reſtringūtur ad ſolos illos hēredes, qui primum fuerunt in teſtamēto nominatim grauati, præſtare legata ſimpliciter & indefinitē, id eſt non deſignādo quæ legata præſtare deberēt: quia licet propter dictionē, oēs, illud videat grauamen vniuerſale, tamen qñ referunt ad plures, hoc eſt, non minus q̄ ad duos, nō violatur ratio recti ſermonis: quia potius eſt oratio colleſiua. Neq̄ eſt impedimento, talis dictio huic reſtrictioni, quin tale grauamen ad omnes hēredes relatum reſtringatur ad oēs nominatos tñ, & non comprehendat

Reſolutio
circa nouū
intellectū.

alios heredes nõ noñatos. Et scđm istũ
 6 intelle. pbae hic, ¶ q̄ grauamẽ soluẽdi
 legata in codicillis relicta, ad oēs hæ-
 redes relatũ, qñ aliqui eorũ fuerat spe-
 ciatim in testa. grauati simpliciter &
 in definitẽ ad soluẽda legata, restrin-
 gitur ad oēs heredes solũmodo nomi-
 natos, nõ aut sumitur vel intelligitur
 vniuersaliter de omnib⁹, dempto nãl
 lo: quia certẽ in hoc tex. dictio, [Oēs] re-
 lata ad heredes pluratiuẽ, & adiecti-
 uẽ, nõ sumitur vniuersaliter, vt signi-
 ficet quẽlibet vel vnumquemq̄, hære-
 dũ: sed potius capitur hic collectiuẽ:
 & sic aptius & facili⁹ p̄t restringi ad
 solos grauatos noñatos in testamẽ. q̄
 si caperet vniuersaliter: quia in casu
 istius tex. redẽ p̄t dici, q̄ grauamen
 codicillis iniunctũ omnib⁹ heredib⁹ de
 soluẽdo legata in codicillis relicta, re-
 stringitur ad oēs heredes pri⁹ nomi-
 natim grauatos: & sic nõ sint oēs here-
 redes absolutẽ. i. cũcti heredes. tñ pos-
 sunt collectiuẽ dici oēs heredes quo-
 ad quid, id est quoad grauamẽ, eis no-
 minatim testamẽto iniunctũ. Sicq̄ sit
 sensus clausula postrema: vt oēs hæ-
 redes præsent legata: videlicet, quos
 testamento noñatos grauati, non aut
 quilibet vel vnusquisq̄, eorũ omnĩũ.
 Et profectò si dictio [Oēs] in hoc text.
 caperetur vniuersaliter, bene diceret
 Pau. de Cast. dũ tenet, q̄ nõ possit fal-
 ua ratione redũ sermonis referri ad so-
 los heredes noñatos in testa. priori lo-
 co grauatos: quia dictio vniuersalis di-
 stributiua, si apte natura requirit con-
 cursum omnĩũ, nullo dempto eorum
 quæ sub ea includũtur: aliàs esset fal-
 sa omnino, vel in totũ, vt in l. Non di-
 stinguemus, §. Cũ plures, ff. de arbi. &
 l. Si creditoris, C. de Padis. Quibus in-
 nixus legibus ita tenet Bar. in l. Hoc
 articulo, nu. 14. ff. de Hære. insti. & ibi
 dẽ nu. præcedẽte ponit qđ prædixi d̄
 dictione, oēs, pluratiua, q̄ capitur col-

lectiuẽ, & idẽ Bar. post gl. ibi, in l. Mo-
 schis, ff. de Iure sit. Vt sic mirari nõ de-
 sinã Bal. hic nõ redẽ aduertisse, dũ in
 transitu dixit, q̄ dictio oēs possit hic
 vniuersaliter. Nam etsi aliàs ¶ dictio-
 nes illæ, omnis, quicumq̄, vnusquisq̄,
 quilibet, quæ sua natura genuina im-
 portat vniuersalitatẽ, restringantur de
 habilitate. l. i. cũ gl. C. de Sacros. eccl.
 vbi Bart. & reliqui notant ad idẽ gl. in
 l. Promittẽdo, in prin. in parte, cogni-
 tionis, ad fi. ff. de Iure dot. & gl. in l.
 Emancipati, vbi etiã Bar. ff. de Adop.
 & gl. in l. 2. C. Vbi de cri. agi opor. &
 gl. in l. 1. C. de fide inst. vbi Doct. no-
 tant, cum alijs cõcordan. opportunis
 traditis per Alexã. Soci. & las. in l. 2. §.
 Prætor ait, ff. Qui satisda. cogantur. &
 per And. Si. cons. 1. vol. 2. col. 5. ver. Et
 licet statutũ, & cõf. 57. col. 4. verũ. Cũ
 ergo Papa, eodẽ lib. & Soci. con. 260.
 incip. In causa Nanutẽsis, col. 10. ver.
 Sed ad ista. li. 2. Tñ illud est admodũ
 diuersum a proposito de quo agi-
 mus: quĩ casus inhabilitatis ex sui na-
 tura nõ includitur sub vniuersalitate:
 & sic vniuersale nõ potest prædicari
 nisi de habilibus tñ. Sed in proposito
 nostro casus de quo dubitatur an cõ-
 prehendat solos heredes nominatos,
 vel oēs, non respicit aliquam eorũ in-
 habilitatẽ passiuã. Nã oēs possunt gra-
 uari, sed solummodo subest dubium,
 vtrũ referatur ad omnes heredes. i.
 tã ad heredes scriptos in testamento,
 q̄ in codicillis, vel duntaxat ad nomi-
 natos in testamento. Nũc autem, vt
 istius nostræ intelligentiæ veritas
 appareat, diluenda sunt non nulla, ei-
 dem prima inspectiõne aduertantia,
 ex quorum enodatione tota res pen-
 det. Et quidem primò non obstat id
 quod in præsentiarum supponit Ra-
 pha. Cuma. dicens, quod grauamẽ no-
 minatum iniunctum in testamento
 quibusdam ex heredibus de soluẽ-
 do

Obiectio
Rapha.

Responso
ad eandem.

do legata, non porrigitur ad legata in
 codicillis postmodum relicta: cum se-
 cundũ ipsum sint diuersæ dispositio-
 nes. l. Si idem, C. de codicillis: & ex di-
 uersis non fit illatio. l. Papi. exuli, ff. de
 Mino. l. Si maritus. 1. C. de dona. inter
 vi. & vxo. Nam ad hoc respondetur,
 q̄ hæc cõtrarietas procederet, si testa-
 tor dixisset se iniungere noñatos cer-
 tis hæredibus, vt legata solueret in te-
 stamẽto relicta: quia p̄ talẽ restrictio-
 nẽ. in testa. impediretur extẽsio illa,
 vt teneretur ad legata relinquenda
 postmodũ in codicillis: tñc etiã grauamẽ
 qđ iniiceretur postea in codicillis
 relatũ ad oēs heredes, non referretur
 ad primos nominatos, neq̄ separatim
 de p̄ se, neq̄ cõiunctim cũ alijs: sed re-
 ferretur duntaxat ad heredes, q̄ primi-
 tus nõ fuerũt noñari: & sic primo no-
 minati tenerentur ad solutionẽ legato-
 rũ relictorũ in testa. alij aut ad solutio-
 nẽ relictorũ in codicillis. Quia hoc
 casu clausula illa posterior gñalis col-
 lectiuẽ in codicillis posita: videlicet,
 volo oēs heredes meos soluere lega-
 ta, restringitur ad eos qui nõ fuerunt
 in testamẽto nominati, vt censẽatur
 grauati duntaxat præstare legata in co-
 dicillis contenta: & nõ potest referri
 ad grauatos noñatos seu speciatim ad
 solutionẽ legatorũ contentorũ in te-
 stamẽ. Quia illud ferẽ perpetuũ est,
 ¶ vt gñalis clausula nõ referat ad spe-
 cificata. l. Doli cõsa, cũ concordan. ibi
 per gl. traditis, ff. de Ver. ob. At in pro-
 posito de quo agimus. ff. de verificatio-
 ne huius nostri in telle. heredes in te-
 stamẽto p̄ prius noñatos grauati, fue-
 runt grauati soluere legata simplici-
 ter & indefinitẽ, nõ facta restrictione
 ad legata in testamẽto relicta: sicq̄ in-
 cludẽt etiã legata postmodũ in codi-
 cillis relinquẽda. Qđ aut id sit verũ, p̄-
 batur ex l. Talis scriptura, iuncto prin-
 cipio cũ sine, & l. sequẽ. s. cit. 1. Nã in

illo principio dicitur, q̄ illud legatũ,
 Quas pecunias legauit, &c. cõprehendit
 non tñ præcedentia, sed etiam om-
 nia legata postea in testamento re-
 licta. Deinde in l. sequẽ. est casus rei
 nostræ satis concinens: videlicet, q̄ e-
 iusmodi legatum factũ per illud com-
 plexũ & indefinitũ, Quas pecunias,
 &c. extẽditur ad legata in codicillis
 facta: & sic dispositio indefinita cõce-
 pra in testamẽto extẽditur ad disposi-
 tionẽ postea faciẽdã in codicillis. Ra-
 tio scđm Doct. ibi, Iasonẽ referẽte in
 vltimo nota. est, quia dispositio codi-
 cillaris trahitur ad testamentariã, nã
 codicilli cõfirmantur per testamentũ:
 sicq̄, trahuntur ad illud. l. Quidã refe-
 rũt, ff. de Iure co. & cõsequẽter legata
 in eis relicta, videntẽ relicta in testa-
 licet ex interuallo facti fuerint, nimirũ,
 cũ sint pars testamẽti. l. Sicut, ff. Quẽ-
 admodũ testamen. ape. Et ista est re-
 gula, quẽ non reperitur fallere, nisi in
 duobus duntaxat casibus, quos ponit
 lex notab. Quædam non referuntur
 eodem tit. de Iure codi. p̄out ibi de-
 clarat Bal. eleganter in illius l. epitho-
 me, & ibidem etiam Albe. in summa,
 licet non sic expedite. Nõ etiã obest
 huic nræ intelligentiæ illud qđ passim
 per oēs dici solet, ¶ testatorẽ nõ præsu-
 mi indubio voluisse hæredẽ grauare
 duplici præstatione. Quẽ regula elicit
 ex l. Titia cũ testamento, §. Qui inui-
 ta, ad fi. j. proxime sequẽ. Ad idẽ l. pen.
 ad fi. j. De dote præle. cũ cõcordã. glo.
 ibidẽ. Sed ad hoc respõdet, q̄ illa iura
 loquũtur præsumptiuẽ, & in casu du-
 bio: sed hæc nræ intelligentiã i casu cer-
 to. i. vbi verbũ indefinitũ ex sui natu-
 ra peculiari, & genuina comprehendit
 dispositionẽ præsentem testamenti,
 & futuram codicillorũ vel in codicil-
 lis faciendam, vt quia testator iussit
 absolutẽ & indefinitẽ soluere legata
 a quibusdam heredibus nominatim,

Regu. cũ so-
lis duabus
fallent.

Alia obie-
ctio.

& sic grauaui eos ad persoluenda legata, tam in testamēto relicta, quam in codicillis relinquēda: vel etiam, & à fortiori & in casu minus dubio ad legata quę tempore grauaminis præfati iam erant in codicillis relicta, & sic regula illa nihil obstat nōo intelle.

Alius obex.

Non etiã obstat eidem tex. not. in l. Cohæredi, §. Qui patrem, ff. de Vulg. & pupi. vbi generalis prouisio sequens nō includit illos vel illa in quib⁹ est prouisum specialiter: ibi etiã pater & filius vnã cum alijs fuerunt hæredes scripti, & inter solos eosdem patrem & filium facta fuit per testatorē substitutio reciproca: deinde subiecit idem testator aliam reciproca substitutionem inter omnes hæredes ab eo scriptos. Dubium erat ibi, an talis reciproca secundario facta generaliter inter omnes hæredes referretur ad patrem & filium, & decidit ibi tex. quod nō: quia erat specialiter eis prouisum per substitutionem reciproca specialiter inter eos solos factam: sed refertur duntaxat ad alios hæredes quos præter eosdem patrem & filium testator scripserat in eodem testamēto. Ad idem in oppositum facit. §. alleg. l. Doli clausula, de Verbo. oblig. cum multis concordantibus per glo. ibi adglomeratis. Ita videbatur in proposito nostro dicendū, q̄ per verba testatoris posita in codicillis, quibus cauit, q̄ volebat oēs hæredes scriptos in testamento soluere legata, non videretur testator cōprehendere hæredes nominatim testamēto grauatos: imò videretur, quod tales primi nominati in prædicto testamento, propter grauamen eis nominatim ac simpliciter iniunctum: simpliciter in q̄ non fuerunt grauati soluere legata in testamento relicta, sed legata simpliciter, vt ex verbis huius tex. apparet, nō tenerentur ad legata relicta in codi-

Adaptatio
contrarietatis.

cillis, sed duntaxat cæteri hæredes tenerentur ad legata relicta in codicillis: & tñ secundū meū intellect. primi nominati tenentur ad omnia legata persoluenda, alij aut nō specialiter nominati, sed in codicillis videntur fuisse cum alijs collectiuē & generaliter expressi ad nulla: & sic q̄ illa expressio siue relatio generalis fiat ad solos primos hæredes. Et licet ista obiectio videatur difficilis, potest tñ eidem ita satisfieri. Quod in prædicto. §. Qui patre, illa prima dispositio particularis, eademq̄ substitutio reciproca specialiter facta p̄ testatorē inter illos duos primos hæredes institutos. l. patrē & filiū, fuit specialis quoad personas, vt pote inter eosdem patrem & filiū specialiter facta: itē fuit specialis quoad rem ipsam. i. quod portiones hereditarias, in quibus solis & certis fuerunt reciproca substituti altero eorum deficiente: vnde nimirū si substitutio reciproca per testatorē, inter illos oēs hæredes scriptos gñaliter facta, quoad omnia. i. omnes personas, item & in tota hereditate non includat seu cōprehendat primos hæredes inuicem substitutos, sed duntaxat verificetur in alijs cohæredibus, & eos duntaxat includat, cōprehendatq̄, cū sit vt dixi, absolutē generalis. i. tā quoad personas, q̄ respectu rerū, & eidē vt pote generali sit derogatum per dispositionem specialem præcedentem. i. substitutionē reciproca inter duos primos hæredes, videlicet patrē & filiū specialiter factam. Sed in proposito de quo agimus. i. circa istius text. intelligentiã prima dispositio in testamēto facta p̄ quam testator iussit, q̄ duo ex hæredibus ab eo institutis præstarent legata, non fuit in totū & absolutē specialis: quia non quoad omnia. i. non quoad personas & res: sed fuit specialis quoad quid, id est tantum quoad perso-

Satisfactio
ad eandem.

nas

nas illorum hæredū nominatim in testamēto grauatorū, sed quoad ipsum grauamen id est quoad ipsa legata soluenda fuit generalis, vt pote indefinita, vel collectiua, vt dixi. Quam ob rem non est mirum, si secūda dispositio in codicillis facta, per quā testator iussit hæredes indefinitē, vel omnes hæredes collectiuē præstare legata, nō includat, neq̄ comprehendat alios hæredes præter primos duos nominatim grauatos: & ulterius nō operetur effectum inducendū grauamen legatorū soluendorū in codicillis relictorum, cū fuerit dispositio omnino generalis. Et ex eodē text. i. §. Qui patrē, colligitur ratio ad hanc solutionē, & ad istā nostrā intelligentiã. Nā etiam qñ species vel clausula specialis præcedit, & sequitur gen⁹ vel clausula generalis per speciē derogatur generi, prout illū tex. notat Bal. ibi, & post eū Areti. i. nota. vbi inferunt ad questiones ex hac theoria resultantibus. Sicut ergo ibi clausula præcedens absolutē, id est in totū vel in vniuersum specialis, vt fuit illa substitutio reciproca facta inter certas personas. i. patrem & filium, & de certis rebus. i. portionib⁹ hereditatis datis patri & filio institutis ab eodē testante, derogat generali tati sequenti: ita in proposito nostri intellig. dicendū: & ideo ille text. non obstat, nā rectē, & internē inspectus in ratione mentali ipsius concordat: licet in casu exteriori (prout. §. illū induxi) dissideat, & prima inspectione videatur apparenter refragari. Hęc tā anxie & verbis exuberantibus profecutus sum: quia super intellectu istius tex. aliās, tam legendō, q̄ consulendō fuit magna concertatio. Et q̄ attinet ad viam disputatiuā intelligentiã. assignata est admodum probabilis, & in puncto, & iuris rigore satis sustentabilis. Sed quia videtur rigida &

valde onerosa, fortē in practica seruetur, q̄ quando omnes hæredes in codicillis fuisse grauati præstare legata in ipsdem facta, omnes hæredes tā primo nominati quā alij viriliter tenerentur ad eorum solutionē. Est istud puto fuisse de intēctione Pau. de Cast. dum dixit, q̄ in his terminis, id est vbi grauamen in codicillis appositum esset per illa verba, omnes hæredes, ratio recti sermonis non patitur relationem fieri ad primos hæredes nominatim grauatos. Illo autem verbo, oēs, detracto seruaretur cōmuni intellectu, licet repletus salebris ex varijs & confusis modis declarandi Doct. hic. Ideo anxie inserti, ne dicam morosē prolixē & importunē in hui⁹ text. interpretatione aperienda, quia bis ante hac cum interpretatus fueram auditoribus in sede mea ordinaria: & nō quiescebat animus in intel. ipsius quousq̄. 3. loco eū fui interpretat⁹: præsertim quia nullo adiuuamēto mihi erāt in interpretationes Doct. vt pote trūcæ & inuicem dissidentes. Lectōr candidus & eruditus (nanq̄ tenebriones hinc ablegamus) omnia boni consulat, ac pro suo elimatissimo arbitrio ea pendere ac librare condignetur.

Summarium.

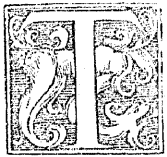
- 1 **P** Onitur hic summa Bart. Bal. & Pau. de Cast.
- 2 Verba enuntiativa propter aliud emissā, ad hoc ut disponant, debent concurrere quatuor, de quibus hic.
- 3 Verba enuntiativa etiam ob aliud emissā, in alijs casibus in distinctō nō disponunt, de quibus hic traditur.
- 4 Pia causa, & causa libertatis parificatur in iure.
- 5 Onus fideicommissi legato in iuratum, licet sit certum in se ipso, tamen ob incertitudinē & inualiditate legatū tale onus inualidatur, siue reddat inualidū.
- 6 Relictū casualiter vel cōditionaliter idē importat.
- 7 Causa finali fideicommissi deficiente deficit etiam fideicommissum ab ea dependens, & ei cohærens.
- 8 Non enis nullæ sunt qualitates.

Grana-

9 *Gratiam alicui in iudicium regulariter non tenet, si emolumentum cuius contemplatione fuit in iudicium non habuit effectum.*

L. Titia cum testamento.

Verba Iure
consulti.

Litia cū testamen-
to factō decede-
ret, hæredibus in-
stitutis Meuia &
Sempronio filijs
suis ex æquis partibus, petijt à
Meuia vt Stichū seruū suū ma-
numitteret in hæc verba. A te
autē Meuia filia charissima peto
vt Stichū seruū tuū manumit-
tas, cū in ministeriū tuū tot ca-
pita seruorū tibi legauero his
codicillis, nec legauit: quæro qđ
his verbis relictū videatur, cū
(vt suprā cōprehensum est) duo-
bus hæredibus institutis defun-
ctæ testatricæ, & mācipia hære-
ditaria duarū personarū fuisse,
& codicillis nihil relictū (aliās
dictū) sit de prætidis mācipijs,
neq; possit vtile putari fideicō-
missum quod datū nō sit, cū &
legasse se dixerit, neq; adiecerit
speciē legati, neq; ab hærede,
vti præstarentur mancipia, pe-
tieret. Modestinus respōdit, ex
verbis cōsultationi insertis, Me-
uiā, neq; legati, neq; fideicōmis-
si petitionē habere, neq; liberta-
tem seruo suo dare compelli.

Verba testa-
toris.

Verba Iure
consulti.

Sūma Bart.

Sūma Bart. Vius l. principiū nō diuidi-
tur: quia partes in quas ef-
feret diuidendū, sese vltro ex-
hibent. Sūmatur tamen vt
per Bar. & Doctō. hic. † Verba enūtia-
tiua emissā propter aliud, vel de præte-

rito, absq; expressione rei dispositio-
nem non inducunt. Vel scđm Bal. sic.
Onus iniūctū prætextu alicuius emol-
umētī, nō debetur, si illud emolumē-
tū non debetur. Vel aliter, scđm eun-
dē Bal. Vbi legatū est incertū, & sic in
ualidum, onus fideicōmissi legato in-
iunctum, licet sit certū, est inualidū.
Pau. de Cast. iungit summā Bart. cum
prima summa Bal. Sed oēs summa, si-
ue cōiunctim, siue separatim acceptæ,
sunt veræ, & deducuntur ex hoc tex.
Ex quo nota primō, quod verba enū-
tiatiua ob aliud principaliter emissā
(prout in hoc casu fuerunt emissā, vt-
pote, propter prælegatū heredi factū,
vel faciendū, quod nō fuit factū) non
inducunt dispositionē re vel quanti-
tate non expressā, siue enūtiētur de
præterito, vt in verbo legasse, siue de
futuro, vt in verbo legauero, quod ali-
ud de præterito præcedit: & ita intel-
ligit glo. hic, in ver. legasse, & Bart. in
prima oppositione, dicens Iureconsultum
hic argumentari à simili. i. de fu-
turo ad præteritum. Et non tm̄, verba
enūtiatiua ob aliud principaliter em-
missā, vt prenotauimus non disponūt hoc
casu. i. re vel quantitate non expressā,
verum etiā si exprimat secundū Io.
de Imo. contra gl. quod ante eum te-
nuit etiā Albe. hic in. 2. solutione con-
trarij de l. Ex hac scriptura, ff. de Do-
na. signati in prin. glo. fi. Sed idē Imo.
saluat gl. istam, quando res certa, vel
quātitas certa exprimeretur per mo-
dū causæ capiendū dictionē hic posi-
tam pro quia, quod etiam tenet Bart.
in d. l. Ex hac. 2. col. ad fi. Ad hoc ergo
vt † verba enūtiatiua propter aliud
emissā disponant, concurrere debent
quatuor. Primū, quod sint de præte-
rito, & non de futuro: nam si de futu-
ro essent conditionalia, quorum pro-
prietas. natia est, nihil noui dispo-
nere. l. Si quis sub conditione. s. Si
quis

quis omi. causa testa. Scđm q; per talia
verba designetur res, vel quantitas
certa: secūs si incerta, vt hic est text.
secundum Doct. Tertium (quod effe-
ctu includit primū) q; talia verba pro-
feratur per modū causæ, vtputā grauo-
te, quia legauit tibi Pamphilum. l. Qui
volebat. s. de hère. insti. & tenet Ioan.
de Imo. s. i. gl. & Bar. vbi. s. Quartum,
q; fuerint emissā super eo; de quo vel
super quo proferens illa potuisset tūc
temporis disponere, secundum Barr.
in dicta l. Ex hac scriptura, in prin. 3.
col. & potest poni exemplū retorquē-
do ad hanc rem. l. Verba, C. de Testa-
quam Bar. ad medium illius col. citat:
videlicet, qđ testator dixit, grauo hæ-
redem meum præstare ceterum Titio,
cū sibi donauerim talem domum,
quam alij iam dona uerat: quia ex his
verbis non inducitur donatio in hæ-
redem, ex quo testator dispositiue nō
potuisset facere donationē de illa
re vtputē alteri donata, & acquisita. l.
Perfecta, C. de dona. quæ sub mō. l. Di-
ctam, C. de Condi. ob causam. Itē po-
test poni exemplum in casu. l. i. C. Ar-
bitraturæ. & l. Cū pater, §. Pater qui fi-
lio. j. eo. quas l. allegat Barro. in d. l. Ex
hac, col. 4. Sed est aduertendum vltra
Doctō. ad huius tex. opportunitatē, ac
necessariā declarationē, q; licet ista
dictio, cum, relata ad tēpus futurum
ponatur cōditionaliter, nam ponitur
pro quando, vel si. l. Quodeunq;. §. fi.
ff. de Verb. obli. tamen relata ad præte-
ritum, ponitur pro quia, & sic causaliter
relata intelligitur quod Albe. hic ad
fin. dicit & Ioan. de Imo. qui tamē eū
non refert, sed (vt dixi) aliter. i. condi-
tionaliter sumitur dicitio, cum, referē
ad tempus futurum, prout declarat
Bar. in l. i. col. 2. ad fi. cum prin. sequē.
ff. de condi. & demon. & l. Demon-
strato, §. Quod autem. 2. col. ad fi. eo.
rit. & sic in dubio verba enūtiatiua

de præterito in text. isto censentur ad
iecta per modum causæ, & de futuro
in vim conditionis. Vbi autem conflit-
tisset apertè, quod verba de præterito
vel de futuro enūtiatiua essent cōdi-
tionalia, vt quia testator dixisset, gra-
uo heredē manumittere seruū suū Sti-
chū, si ei legauit, vel si ei legauero, &c.
& tunc procedat quod dicūt glof. &
Doct. Quod si sint emissā propter ali-
ud de præterito, etiam re vel quantita-
te expressā nihil disponerent. Consi-
derandi ergo sunt tres casus. Primus,
qđ eiusmodi verba emitterentur, de
præterito, item, & de futuro conditio-
naliter, quod est, quando per dictionē,
nem, si, fuit expressā conditio. Secun-
dus, quando de præterito vel de futu-
ro per modum causæ, s. per, quia. Ter-
tius, quando per dictionē, cum, quæ si
est relata ad tempus futurum, indu-
bio sumitur conditionaliter, pro qđ,
vel si: sed relata ad præteritū intelli-
gitur in dubio per modum causæ. s. pro-
quia, in quorum quolibet istorum ca-
sum. visum est quid sit dicendū. Et
vt clarit̄ res ipsa dignoscatur, capien-
da est declaratio resolutoria Paul. de
Cast. vt sciamus quid differat isti duo
casus textuales. s. de futuro, & de præ-
terito abinūicem. Verba ergo enūtia-
tiua propter aliud emissā de futuro in
hoc text. quadruplici cōsideratione
nō inducūt dispositionē: videlicet, quia
non propter se, sed ob aliud emissā: &
quia de futuro: & quia rem neq; quā-
titatē certā non enuntiant: & quia
quantum ad effectū sunt prolata con-
ditionaliter quod est declaratio pri-
mæ causæ vel rationis. Verba autē enū-
tiatiua de præterito in hoc tex. vna dū-
taxat ratione non disponūt, quæ est,
quia non continent certam speciem
vel quātitatē. Nā etiam si essent di-
positiua, nō inducerēt dispositionē.
Sed certè & ob aliam causam. s. quia
fuerunt

Confideta-
trium ca-
sum.

fuerunt emissa propter aliud, nam & hæc sola sufficeret. l. Ex his verbis, ab speciali. C. De testa. mi. & istę duę causę bene quadrant, & congruunt huic casui: quia ex qualibet earum impeditur inductio dispositionis, vbi verba enuntiativa fuerunt de præterito vel de presenti. Nā alio casu. l. qñ de futuro subsunt plura obstātia siue impedimēta, ne dispositio inducatur, vt. s. est dictū. †. Reperitur tñ nonnulli casus in quibus verba enuntiativa etiā ob aliud emissa, in distincte non disponunt. Vnus casus est in dote, ipsius fauore. l. 2. cōiuncta gl. ordi. in. 2. lect. cōiter ap probata per Doct. ibi, vbi Bal. signāter in lect. antiq. C. de doris promi. dicit non esse alibi, & cōmendat etiam Alex. in. l. 1. col. 10. ff. Sol. ma. & Deci. conf. 53. & Bartho. Cassa. conf. 50. Et hoc declarat Bar. eleganter conf. 123, incip. Factū sic se habet, Titus & Scius, vbi dicit, q. si esset facta mentio dotis in contractu inter alios confecto aliter q. fuit facta in predicta l. 2. nō probaretur concessio dotis plenē, sed solum semiplenē, quoad hoc, vt tali mulieri deferret iuramentū si peteret, & sic de alio quocunq. extraneo dorante, non solum de socero. Et istud cōmendat Roma. sig. 34. Idē reperitur in causa pia, q. fauore illius verba enuntiativa, etiā ob aliud prolata inducunt dispositionē secundū Bar. in. l. 1. colū. pe. C. de Sacros. eccle. Quod est expeditū, nam cū d. lex Ex his, loquatur in libertate in qua ipsius fauore, idē est ibi dispositū: ergo idē dicendū in causa pia, † Cū ambę causę à iure parificent. l. Vna. §. fi. C. De com. ser. manu. ibi, [Ad hanc rationem libertatis perueniat.] & in. §. fi. Insti. de Dona. ibi, [Pro remedio.] Qua cōsequētia. 1. de libertate ad piā causam & ecōtra vt. Bart. in. l. Si vnus, C. De testa. & in. l. Proximē, ff. de his que in testamento delent. & ad prædi-

ctam cōclusionē. est tex. in. c. fi. de Succ. ab intestato. de cuius intel. tradit Bal. in repe. dicta. l. 1. col. pen. C. de Sacrosanctis eccle. & circa præmissa videndi sunt Roma. Alex. Cor. & Ias. in d. l. Ex his. Præterea, iuxta id quod in superioribus dictū est, q. fauore dotis verba enuntiativa ob aliud emissa, disponāt per d. l. 2. intelligi debet qñ speciatim nominarentur res dotales, vel quantitas dotalis, ob quas vel quā in casu d. l. 2. promittebantur vsurę vel interesse: aliās si dotis mentio facta esset simpliciter, & sic esset incerta enuntiatio, vel verba essent ob aliud emissa super incertitudine dotis, præfata decisio Bart. & Doctorū nō videretur posse procedere, per l. 1. proximē præcedentem in eodem tit. De doris promiss. quia concurrerent in idem duę specialitates contra ius cōe, videlicet incertitudo, itē enuntiatio propter aliud vel super alio facta vel emissa. Et istud est de manifesta intentione glo. in eadem l. 2. quatenus glo. ibi exemplificans illā l. 1. agit pedes super mentione, quam facit de certa quantitate: nec est credendum Bar. & Doctor. aliter hoc intellexisse, sed potius id præsupposuisse, & pro expedito omisisse. Et ita proculdubio tenendum est. Secundo not. † quod licet onus fideicommissi legato iniunctum sit certum in seipso: tamen ob incertitudinem & inualiditatem legati, & sic subiecti cui adijcitur, tale onus inualidatur, siue redditur inualidum secundum Io. de Imo. Ratio constat ex hac litera: dum dicit, [Neq. possit utile fideicommissum putari quod datum non sit.] quasi dixisset, quod honore, vel commodo deficientem, quod est subiectum, vel fundamentum oneris vel grauaminis iniuncti, nō potest non deficere ipsum grauamē vel onus ei coherens. Quod etiam ac clarius vult iste text. statim ibi,

Memiam.

[Memiam, neque legati, neque fideicommissi habere petitionem, neque libertatem seruo dare compelli.]

Vnum est enim alterius consequens, & aliud alterius antecedens. Siquidē grauamen consequitur ipsam cōmodum vel legatum, quod est antecedēs ad illud, & fundamentū (vt ita dicam) angulare ipsius grauaminis vel oneris: quod quidē fundamentum, idēq. principium est potissima cuiusq. rei pars. l. Nam origo, ff. Quod vi aut clā. l. Qui res, §. Arcam, ff. de Solut. ibi, [Pars enim insule arca est, & quidem maxima, cui superstities accedit.] & in Cano. Cū Pau. 1. q. 1. est quippe (vt inquit hic Io. de Imo. 3. notab.) causa finalis ipsius oneris com modum seu emolumentū legati filie relictæ: quo cessante, præsumitur, vel saltem præsumi debet, testatorem noluisse grauare ipsam filiam: sicq. credēdū est voluisse dispositionem suā conformare cum dispositione iuris cōmunis, de qua in l. Ab eo, C. de Fideico. vt pro regula tradit Barto. in l. Hæredes mei, §. Cū ita, col. 2. versū. Et per hoc dico. §. ad Treb. vbi in id multa cōgerit Alex. col. 6. & sequen. Deficiente ergo causa oneris finali & vltimata, necesse est, & ipsum cessare onus. l. Adigere, §. Quauis, §. de Iure patro. & tradit etiam Ioan. de Imo. hic in fi. eiusdem tertij notab. Sed mirum est, quod in hoc text. consideretur per eundem Imo. esse causam grauaminis ipsum legatum seruorum incertum per verba enuntiativa filie relictæ: quum ipsa filia fuerit etiam vltra præfatū legatum incertum honorata, in eo in quo portio hæreditaria in qua fuit instituta excedebat legitimam ipsius: & sic talis institutio, cum affert eiusmodi emolumentum, est alia causa finalis, præter emolumentum legati seruorum incerti relictæ per verba prædicta enuntiativa, & cessante vna ex causis finalibus dispo-

sitionis, ob aliam vel alias causas superstitites dispositio sustinetur. l. Si nō lex elicescentia, in princ. ff. De hæred. insti. vbi notat Bald. & Ioan. de Imo. ad idem text. in. §. Affinitatis, Instituti. de nup. Et ex hoc videretur in hoc text. dicendum, quod causa finalis illius grauaminis de manumittendo proprium seruorum filie iniuncti, non consideretur esse ipsum legatum incertum seruorum per verba enuntiativa filie relictæ: & quod propterea defectus grauaminis apposti non sequatur defectum causæ, id est, relictæ in certi: cum possit ex alio capite subleuari vel sustineri. Neq. oberit huic rationi dubitandi, si quisquam dixerit, quod imō ista filia fuit vel præsumitur fuisse instituta in sola legitima, quapropter videbatur, quod legatum incertum seruorum per verba enuntiativa filie relictæ non potuit nō esse causa finalis oneris, quod quidem in legitima iuribus notissimis iniungi non potest. Nam ad hoc potest responderi, quod cum ex facto, in hoc text. relato, supponatur matrem decessisse testamēto cōdito inter filiū & filiam, res est expedita, quod pars dimidia hæreditatis maternæ superabit legitimam, vt in l. Parentibus cum alijs, C. De inoffi. testamen. Sed sustinendo aliter declarationem Ioan. de Imo. quæ ante eum fuit Pet. & Cyni dicendum est, quod legatum seruorum in hoc text. per verba enuntiativa factum, ob aliud inquam emissa, ea ratione censetur esse finalis causa grauaminis iniuncti per fideicommissum de manumittendo seruo ab ista hærede: quia cohererebat ipsi grauamini, & grauamē itidem vice versa coherere eidem causæ. Nam si causa vera fuisset, q. testatrix reliquisset tot capita seruorum, quor verba enuntiativa sonuerunt, & fuerunt per disponē

tem

tem prolata, & filia agnouisset tale legatū, proculdubio obligaretur ad implementum eiusmodi grauaminis de manumittendo seruū propriū per testatricem sibi iniuncti. Argu. sumpto ex l. r. C. de Falsa causa adie. legat. sic eam inducendo: nam quemadmodū in ipso testatore consideratur coherētia legatī ad causam, respectu habito ad obligationē, vt ibi habetur: sic etiā consideratur in ipso grauato, quia cēsetur grauatus nomine ac contemplatione commodi, sibi relictū, vnā cum onere in eadē oratione appositū. Sed emolumentum institutionis vltra vel extra legitimam vnā cum ipsa legitima relictū, non patitur hanc interpretationem, † vt pote non relictū causaliter vel cōditionaliter, quod in idem recidit, vt tradit Bar. in l. 2. §. fin. col. 1. ff. de Dona. vbi ait, cōditionem esse causam finalem dispositionis: maxime quum in hoc casu, neq; in eadē oratione grauamen fuit cum eiusmodi emolumentū distinctim relictū, vt ex hac litera constat. Si tamen testatrix eademq; mater voluisset fundare onus. i. fideicommissum de manumittendo in institutione extra legitimā, punctuatio supra signata pro ratione dubitandi procederet, vt si dixisset, grauō hāredem, eadēq; filiam meā manumittere seruū propriū: quia eam vltra legitimam institui, & sic distinctim: nam idem esset ac si dixisset, verba enūtiatiua cōtenta in hoc text. referente verba testatricis, videlicet, quū legauero, vel quia legauī sibi tot capita seruorū, numerando certitudinem seu numerum putā. 10. vel. 20. Nā si verum id esset, q; legasset certa & numerata capita seruorū, vel q; instituisset eam vltra legitimam, & legatum, & grauamen ei appositum valeret, prout & onus bonis extra legitimam adiectū cōsimiliter esset validū.

7 Tertiō colligitur ex litera, † q; deficiente causa finali fideicommissi, deficiente etiā fideicommissum ab ea dependens & ei coherēns, quodq; super eadē causa fundatur, ita probatur hic: ibi, [*Neq; utile putari quod datum non sit.*] & in idē recidit istud notabile cū præcedenti: etsi per alia verba: & sic probat hīc (& est ratio huius & illius) q; subiecto deficiente, cōsequēter & qualitates eidem inhārentes, & quæ ei accedunt, nō possunt subsistere. Ad quod l. 2. ff. de Vsf. fru. vbi Bar. Bal. & Albe. notat. Ad idē, & est axioma inter Dialecticos & Philosophos protritū. Ad idē l. 1. cōiuncta gl. fi. C. de Cōdi. ob causam, & l. Eius q; in prouincia, ad mediū, in vers. [*Quomā non possunt uideri, etc.*] ff. Si cert. petatur. quē in id Bal. allegat in l. 2. ante med. primæ col. C. De bono. poss. secundū tab. cuius meminit Ias. in rub. Insti. de actio. quē etiam tex. citant Docto. aliter, tū ad eundem finem, in pleriq; locis: videlicet, † q; non entis nullę sunt qualitates, signanter Ias. in repetiti. l. Si cōstante, in prin. col. 1. 3. ff. Sol. mat. & in §. Fuerat. 8. col. Inst. de actio. pro ut etiā retuli in l. 5. proximē. Ad idē. l. Si seruū, §. 1. ff. de actio. empt. ibi, [*Non potest estimari bonitas loci, q; nō stat.*] & tex. in l. fi. §. vlt. vbi not. Albe. ff. de Ver. ob. & in l. Quod cōtra Senatusconsult. ff. De fideiuss. & in l. Pōponius, in §. fin. vbi etiā not. Albe. & Io. de Imo. post eū, ff. de acq. pos. Et per illū tex. & dict. ver. Quū nō possunt in l. Eius qui in prouincia, & §. alleg. l. 1. decidit vnū nota. Paris d̄ Pu. in opere syndicus, fo. 1. r. col. 1. ad fi. & ibidē vi. Deci. 4. nota. elicto ex vers. Quod si stipulat^o in eadē l. adducētē alia in idē ppositū, vltra quē vide quod not. Panor. in c. Olim. 2. in vlti. nota. de Resti. spolia. & Lapum de Castillione, in allegatione. 72. Pau. de Cast. consi. 50. & Domi. consi. 156. incip. dñs Burgē. col. 1. & vi. l. 2.

l. 2. §. Doli mali, ff. de Doli excep. imò vide bo. Rap. vbi Barto. & quæ in hoc proposito congesti, vbi multa tradidi ex prædictis, & alia vltius ī relectio ne. §. Vtrum. lapud Iulia. ad Trebel. Quartō nota secundum Paul. de Castr. † quòd grauamen alicui iniunctum regulariter non tenet, si emolumentum, cuius contemplatione fuit iniunctum, non habuit effectum, dic vt per eū. Est istud nō reincident in idē cum. 2. notabili. s̄. elicto, nisi quòd istud est generalius, & quatenus ipse Pau. allegat l. Filio. §. Marri. de adim. legat. & l. Alumna. §. Seia, eod. titul. vbi probatur, secūdu cōm lectu. gl. ibi (quanuis glos. in l. Si quis Titio. §. cod. perperam intellexerit, vt ibi dixi) si fideicommissum est ademptum ex testatoris dispositione expressa, legatum etiam censeatur ademptum: quia eiusmodi legatī ad onus fideicommissi eidem iniunctum, est quadam veluti necessaria consequentia, aliās cōcomitantia, & relatio l. Gaio, infrā de aliment. & ciba. legat. Qui tex. hoc die possunt aptari ad hanc rem: videlicet, si pater melioret vnum ex filijs in. 3. bonorum suorum parte, quam post aliquid tempus certum, relinquat per fideicommissum alteri filio, vel descendenti, vel extraneo, in eorum defectum, secundum ordinem in l. 27. Tau. positum, ac post modum reuocet fideicommissum in persona substituti, censeatur etiam ipsa melioratio principalis reuocata, in persona primitus meliorati, post tale tempus lapsū. Sed si post mortem eiusdem primo loco meliorati fideicommissum, de ipsa melioratione præstandum, esset alteri relictum, talis melioratio censeatur reuocata post mortem filij primo loco meliorati. Ista duo probant ex præallegatis. §. Seia & Marri, iuncta gloss. valde not. in

eodem. §. Marri, & sunt cordi mandāda in materia meliorationis.

In glo. 2. ibi respon. idem sequitur Docto. cōmuniter hīc.

In glos. legasse ibi, vel facit. Hanc tenet Barto. prima opposit. & Docto. cōmuniter, vel potest dici aliter, vt in textualibus huius principij istius l. dixi.

In glo. Speciem ibi, non idē. Hanc glo. in effectu, & re ipsa improbat Barto. in responsione ad contrarium de l. Pamphilo, in princip. infrā titulo. 1. & communiter alij Doctores impugnant etiam hanc eandem glos. potest tamen saluari, vt per Ioā. de Imo. hīc. Sed est cauendum, quòd Paul. de Castr. hīc. 3. ratione quam ad hūc tex. assignat, circa verba enuntiativa ob aliud de futuro emissa non bene allegat istam glos. quanuis ipse teneat idem quod contra eam ipsi tenent: fortē habuit glo. viciatam. Item litera ipsius Pauli est corrupta: quia in ea abundat dictio, non n.

In glo. fina. in princip. ibi, l. Ex hac reiectis solutionibus glo. solue, vt p̄ Alberic. post Petr. hīc: quod etiam tenet Bald.

In eadem ibi, l. Demonstratio, solue istud contrarium, vt per Ioannē de Imola, quæ fuit solutio Pet. quem Bal. & Albericus sequuntur: quia gl. non bene soluit.

In eadem ibi, l. Cū pater, §. fina. solutio glossæ non tenetur communiter, quo ad illum. §. fina. ideo dic vt per Docto. qui oēs concorditer tenent aliam solutionem.

Summarium.

Onuntur hic aliquę translationes ad literam huius text. Testator potest dare licētiam vel facultatem legatario, capiendū rem Cc legat-

Cōtra gl. in l. Si quis Titio sup. eo.

Ad l. 27. Tau.

- legatam propria auctoritate: & consequenter si capiat, non tenetur poena l. Non est dubiū, neq; etiam interdictio quorum legatorum.
- 3 Testator potest concedere prædictam licentiam nõ tãũ ex præse, sed etiam omnino tacite i. ex uoluntate ipsius præsumpta uel coniecturata.
  - 4 In relictis singularibus nihil refert, an fiant per uerba directa an uerò per obliqua.
  - 5 Melioratio traditione facta, constituit scilicet, uel concessionis scripturæ uel relictionis ususfructus rerum de quibus fuit facta melioratio efficitur irruocabilis, secundum dispositionem l. 17. Tau.
  - 6 Concedens alicui licentiam ingredi possessionem propria auctoritate uidetur eam transferre.
  - 7 Heres institutus in re certa dato coheredi uniuersali, potest sua auctoritate. i. citra licentiam testatoris eam occupare.
  - 8 Portio legitima non potest appellari quota pars hereditatis, secundum magis cõmunem Doct. cõcln.
  - 9 Socius solus utendo simpliciter re communi intantum, in qua solum habebat partem, nunquam in dubio censetur facere delinquendi.
  - 10 Dispositio testatoris, ad hoc ut sustineatur, & legatum non reddatur inutile, uerba testamenti intelliguntur extra propriam, iuridicam, atq; regularem significationem.
  - 11 Libellus ad hoc ut procedat, & nõ sit ineptus uerba ipsius impropiantur.
  - 12 Appellatio rei simplex comprehendit & includit totam rem.
  - 13 Appellatio relictæ comprehendit totum: & etiã partis appellatio quando profertur cum adiectione residui, & nõ reperitur alia pars in qua residui appellatio possit uerificari.
  - 14 Domus pro parte legata, ratione incertitudinis debetur tota.
  - 15 Pluribus heredibus institutis potest cui libet à se ipso legari, & ualeat legatum pro parte coheredis: quia partem uidetur accipere à coherede iure legato: licet pro sua parte hereditaria non ualeat.
  - 16 Questio an in unico filio per patrem uniuersaliter instituto possit cadere melioratio tertie partis bonorum: Et an in unico herede extraneo. i. qui nõ sit filius, uel, immediatus descendens ipsius testatoris possit dari uel cadere melioratio quare partis bonorum testantis.
  - 17 Diffinitas patrimonij recipit diuersas considerationes, respectu separationis faciende de eodem patrimonio in se ipso.
  - 18 Legata particularia extraneis facta non confirmantur iustate, maxime si est elisa per abstentionem ipsius filij: secus quando prælegatum sit filio suo.
  - 19 Testamentum in quo filius instituitur, censetur

continere tacite clausulam codicillarem.

Vbi confirmatio testamenti refultat aliunde, quã ex heredis uicij additione sive per clausulam codicillarem, sive per repetitionem factam à testatore à uenientibus ab intestato, etiam de iure cõmuni non refultat aliqua impugnatio uoluntatis defuncti ex heredis repudiatione.

Petitio generalis ualeat, puta peto uillam, uel oppidum: nõ autem ualeat, si petatur id quod est in tali uilla uel oppido: quonia talis petitio nõ solum est generalis, sed etiam incerta.

§. Lutius .i.

Vius tex. diuisio pater ex seipso. Et summat per Bar. & Docto. uerba testatoris intelliguntur extra propriam illorum significationem, ne legatum reddatur inutile. Vel secundũ Albe. uoluntatem testatoris ita interpretari debemus, ut potius ualeat, quã pereat. Cum hac summa concordat l. Quoties, ff. de verb. oblig. & l. Quoties, ff. de Reb. dub. & quia Docto. ponunt dubitationis robur in hoc text. in illis uerbis, [à seipso.] libet hic in se rete duplicem translationem uerborum, quæ defunt libris antiquis impressis qui uulgo circumferuntur, & reperiuntur nunc in noua editione Haloan. & præterquod quod uerba latina librorum impressorũ sunt imperfecta & mutila, ut dixi, quod deterius est, sunt in uersa in substantialibus, ut infra apparebit. Prima, igitur testamenti clausula secundum unam translationem hoc sonat.

Lutius Titius testamento suo ita cavit, Octauianæ Stratonicæ dulcissimæ filie meæ. S. Volo ipsam sibi ipsi capere prædium, gazam cũ insitis oibus.

Secunda autem clausula hoc sonat. Octauiano Alex. charissimo filio meo extra sortem, uolo ipsum sibi ipsi capere possessionem

Prima translatio.

nem Comianam, cum insitis omnibus.

Sed secundum translationem Grego. Haloan. i. clausula sic habet.

Octauianæ Strat. dulcissimæ filie meæ. S. uolo ut ipsa à se metipso, prædium, gazam cũ oibus eius dotibus accipiat.

Altera autem clausula per eundem ita uertitur.

Octauiano Alex. dulcissimo filio meo. S. uolo, ut ipse à semet ipso, possessionem Comianam agniferam, cum uniuersis dotibus quæ in ea sunt percipiat, inque eximium habeat.

Vel aliter, ultra eum, prima clausula potest ita uerti.

Octauianæ Stra. dulcissimæ filie meæ. S. uolo ipsam à se ipsa accipiat prædiũ, gazã, cum impositis oibus ipsius, id est, cũ omni suppellectili & instrumētis rusticis.

Secunda uerò clausula, sic uerti potest.

Octauiano Alex. dulcissimo meo filio, extra sortem uolo ipsum à se ipso capere compositionem, quæ gregibus suppeditat pabula, Comianã noie, cũ impositis oibus ipsius, aliàs insitis omnibus.

Sermone Hispano. [La arboleda aldere dor puesta.] Ex his translationibus, plausibilior ac magis consentanea uidentur prima translatio Haloan. cui ista ultimo loco recensita consonat, & in effectu eadem hodie habetur in libris. ff. nouè impressis in Lugdunensi prælo: & ita est tenendum, quia causa principalis & fundamentalis, dubi

ranti non est in hoc tex. neq; potest esse alia (prout ex uerbis eiusdem patet) nisi ea quæ suboritur ex illis uerbis, [à seipso, uel à semetipso.] & differt aliquantulum ab alia translatione, in quantum illa uertit, sibi ipsi, quæ uerba, uidentur quodãmodo distare ab illis uerbis, semetipso. Sed de hoc uide quod d. dicam, in ver. Posset fortè procedere, ubi patet inter hos loquendi modos, quo ad rem de qua agimus, nullã aut minimam esse differentiam. Et secundum præfatam Gregorij Haloan. translationem, & aliam. s. proximam, quã prædixi eidem esse consonã, cessant multa ex traditis hic per Docto. post glo. & insuper redditur notabilior lectura glo. cõmuniter approbatã hinc ad fin. glo. mag. quam glo. aggredior ordine postergato, seu postposito, prius quã ponã notabilia textualia, ob id quod ipsius explanatio concernit declarationem literarum, in qua stat uis intelligentiæ textualis, & diuersitas lectionum, quas. s. recitauimus. Quæ quidẽ glo. (ut eam aggrediar) querit, quoniam modo uerba illa, [à se ipso.] præsupposita in quibus litera textuali, quæ uulgo circũfertur, debent intelligi: & respondet ut in ea habetur, & in omnibus prædictis cõmuniter approbat per Docto. & quanquã prima ex tribus lectionibus posterioribus non congruat literæ, & cã dicat esse extraneam Rapha. Cuma. hic: nihilominus tamen uidentur est, quod per tex. in. §. Libris, in ea allegato, not. Sali. in auth. Minoris, col. 1. in fin. C. Qui tuto. da. po. Item uidentur est ad quid allegat illud text. Soci. in l. Cũ Auus, col. 1. j. de Condi. & demõstra. Secundã expositionem glof. not. Bar. hic, quæ Docto. referunt in vno postposito, ad quod ipse inducit glof. Sed certè glo. licet in se sit uera, tamen nihil confert ad istum text. nam etiã si testator dixisset, uel dicat, capias à re

Aggreditor glo. ordinae postposito.

ipso, essent verba directa in casu istius. Tamen non esset alicuius effectus, nec quicquam importaret, an essent verba directa: an verò fideicom. cum in isto casu solimodo tractetur de relicto particulari, vt in l. 2. C. cōmunia de lega. quam liuncto principio, Instit. de singulis rebus per fideicomis. relic. in id cōmen. Bar. in l. Centurio. nume. 1. 3. de Vulga. & pupil. q. in relictis particularibus, nulla est differētia an fiat verbis directis, an obliquis: & hoc statim repetam. vltima ergo expositio istius glo. est vera, & approbatur per Bart. & Docto. communiter. Ex qua ipse notat primò, atq; alij Docto. post eum, quod testator potest dare licentiam vel facultatem legatario capiendi rem legatam, propria autoritate: & consequēter si capiat nō tenetur pœna l. Non est dubium, secundum cōmunem intellect. vltimę lecturę glo. ibi, C. de Lega. Neq; etiā interdictio quorum lega. De quo etiā vide eundem Bart. in l. 3. colum. 2. C. de Pigno. hinc alleg. & in l. Legitimos, in princip. de legi. tuto. vbi per eam dicit, q. sicut testator potest concedere licentiam legatario ingrediēdi, propria autoritate possessionem rei legatę: ita etiā potest decernere administrationem tutori, vt incipiat administrare sua autoritate, absque iudicis decreto. Cuius decisionis Ias. meminit in d. l. Non est dubium. Aliud & secundum notab. & magis signandū probatur ex hac eadem parte glossę, quod per ista verba directa per testatorem ad legatariā, videlicet, accipias talem rem a te ipsā, videtur testator saltem in genere expressisse, se concedere legatario licentiam capiendi rem legatam propria autoritate. Et ad hoc dicit Alberi. hinc se non recordari vidisse gloss. similem alibi, & idem Alberic. in l. prima, §. Rediguntur, ff.

Quorum lega. & inquit Ioa. de Imol. istum tex. cum hac parte gloss. istud melius probare, quā alium: & notat etiam Angel. de Perig. hinc iuxta quod est aduertendum, & corde figēdum, quod testator non tantum expressim atque specialiter, item & generaliter, seu sub verborum generalitate comprehensua, vt est dictum, potest concedere legatario eiusmodi licentiam: sed etiam omnino tacitē, id est ex voluntate ipsius presumptra, vel coniecturata colligi potest talis concessio licentię, vt puta exempli gratia, si legatarius fuit per testatorem designatus executor testamenti, in quo fuit factum sibi legatum. Nam per hoc videtur sibi concedere talem licentiā de capiendi rem legatam sua autoritate, secundum Bal. Alex. & moder. in d. l. Non est dubium, C. de legat. per tex. no. in l. Fistulas, §. Fundum, ff. de Contrahē. emptio. Potest etiā dari aliud exemplum, de decisione not. Ang. de Peru. in l. Hęc si res, ff. de Rei vendi. quam sequitur & commendat Iaso in l. Nemo potest, 2. lect. colum. 6. §. tit. 1. & ita in specie extendēs notab. istius glo. tenet Deci. consilio 418. incipiente, Visa & iterum lecta, colū. 2. & consil. 476. & Iaso in prædicta l. Nō est dubium, & in l. Quoties, colum. fin. C. de Hæred. instit. & in d. l. Nemo potest, eadem colū. 6. Potest & tertio exemplificari, vt per Bald. in casu per eum ibi posito, in capit. 1. colum. penul. de confirma. vti. vel in util. de quo Iaso meminit illud commendans in locis prædictis. Quod adaptari potest ad materiam meliorationis. 3. vel. 5. partis bonorum seu vtriusq;. Item etiam (redeūdo ad præmissa) videtur dari per testatorem talis licentia, his verbis videlicet, quod relinquit uxorem suam massariam (sic illi loquuntur) & usufructuariana

Adaptat
ad meliorationē tertie
vel quinte
partis bono

riam, secundum Ange. de Perig. hic. Et pari ratione videretur idem dicendum esse generalius in casu, vbi verba dirigerēt ad ipsum legatarium personam abique adiectione verbi accipiat, vt puta, lego tibi a te ipso, lego illi a seipso. Sed in hoc est cogitandum, propter id quod Barto. dicit in prædicta l. Centurio, col. 4. ad fin. cū princip. sequētis, §. de Vulga. vbi post alios scriptores ordin. videndus est Lance. Galia. 77. colum. licet non pūdet istud in his terminis. Barto. siquidem ibi in principi. 5. colū. tenet quod si reuli: videlicet, quod i relictis singularibus, nihil refert, an fiant per verba directa, an verò per obliqua. Quod etiam, & clarius tenet idem Barto. in l. 2. C. cōmunia de legat. & inquit idē Barto. in eadem col. 5. quod verbum lego est directum nō simpliciter, sed secundū quid respectu ipsius legatarij. Et inquit fortius Bald. in l. 1. versic. si enim, C. cōmunia de legat. quod etiam si testator dixerit, volo q. percipiat omnimodo (loquens de legatario) per talia verba, non videretur eidē dedisse licentiam capiendi rem legatam propria autoritate: & ibi etiam Corne. Peru. Sed forte posset procedere id quod §. proxime dicere tentaui, in vers. Et pari ratione, quando adijceretur expressē, q. legatarius acciperet per se, vel sibi ipsi, vel pro se ipso, aut per verba consimilia testator fuisset loquutus, per ea quę Bartol. ponit in d. colū. 4. ad fin. & in penul. colū. eiusdem l. Centurio, sic ergo (vt ad tex. & glo. redeā) verba illa, accipiat sibi ipsi, vel pro se, aut per se, important tacitam & coniecturata licentiā apprehendendi rem legatam propria autoritate, vt aperte probatur ex hoc tex. iuncta glo. quam supra notauimus, in vltima parte ipsius. Sed non est omnimodo tacita, neque propriē præsum

pta, sed quodāmodo: quia est tacita in specie, sed expressa in genere, vt alias dicitur de substitutione reciproca, vt dixi. §. Primā tamen conclus. huius glo. (vt ad eam regrediar) quam §. ex ea eliciui, loco primi notab. limitat Guido Papę decisione. 609. procedere eo casu, quo testator testamēti tempore possideret res legatas: tunc enim proculdubio testator potest concedere legatario eiusmodi licentiam ingrediendi, vel accipiendi illas res propria autoritate: secus autem, si tunc temporis eadem res ab alio possiderentur, argum. l. Quāuis, §. i. ff. de Acquiren. possess. vbi est glo. singular. probans, q. ita demum per actum fictum constituti putā vel similem possessio transfertur in alium, quando faciens eiusmodi actum seu cōstituens se possidere alterius nomine, tunc temporis possideret eam rem in qua constituit se, quod reputat valde singulariter notandum Ang. Alex. & Francisc. Aret. ibi, & illam glo. ad hoc cōmendat, & dicit cōmuniter approbati Lāfranc. in repeti. rubri. de causa possess. & propriē col. 9. ad cuius cōclusionem intelligentiam videndus est Soci. consil. 187. col. 5. volum. 2. & consil. 106. volum. 1. allegat præterea idem Guido ibi ad idem Barto. in l. Quod meo, in princ. vers. Sed iuxta prædicta quęto eodem titu. de Acquir. poss. Ex qua decisione Guido potest inferri ad meliorationes quę assidue fiunt: videlicet, q. ita demum melioratio traditione facta, constituti scilicet, vel concessionis scripturę vel retentionis usufructus rerum de quib⁹ fuit facta melioratio, vallata per eiusmodi actus efficitur irrevocabilis, secundū dispositionem l. Fau. 17. si vel quando tempore talis traditionis factę faciens meliorationem possidebat res in quibus facta fuit illa melioratio, alias bene possit

Limitatio
conclus. gl.

Inferitur hinc
ad meliorationes quę assidue fiunt.

set per eum reuocari: quis ex post facto, possessio rerum in quibus melioratio facta fuit designata ad eundem meliorantem superuenisset. Sic ergo (re deundo ad Guid.) vult ipse, q. licetia apprehendendi rem legatam per testatorem legatario concessam, non operatur: nisi ab eo, qui verè possidet, cõferatur. Sic q. præsupponit in gñalitate verborum suorum, q. si testator mortis tẽpore possedisset, etiã si hæres vñali postea apprehendisset possessionem eiusmodi rei legatę prætextu eiusmodi licentię, legatarius sic licentiatus posset eã propria autoritate apprehendere. Sed istud est omnino intelligendũ, vt per Bar. in l. Creditores. q. 6. vers. Quid ergo dicemus, C. de Pig. 3. cita. vbi tractat etiam de successore singulari, an contra eũ transeat ius ingrediendi propria autoritate ex conuentione. Ad quod etiã videnda 6 est. l. 4. in legibus stili. † Facit ad idem quod aliã dicitur q. concedens alicui licentiam ingredi posses. propria autoritate, videt eam trãferre, prout tenet Matth. Afflic. in constit. hac edictali, §. fina. 4. nota. lib. 4. constit. vtriusq. Scicilia, per dic. l. Fistulas, §. Fudum, ff. de Contrah. empt. 3. alleg. & ibi Bal. tamẽ ille tex. id nõ probat, ne que Bal. illud dicit: imò neq. iure aliquo id probari posset, q. talis licentia operetur translatiõem possessionis verè, neq. fide. Ideo q. id quod Mattheus dicit intelligi debet, per id quod Bal. dicit in d. c. 1. de confir. vti. vel inutil. de quo statim subiiciam.

Rursum idem primũ not. ex glo. 3. e. licitũ in eo quod præsupponit conuentione, q. legatarius citra licentiã testatoris non possit rem sibi legatam propria autoritate apprehendere, declaratur. pcedere in vero & proprio legatario. † Secus in legatario anomalo, put est hæres in re certa institut. dato co

L. 4. ill. stili.

Cõtra Mar. the. d. Afflic.

hærede vniuersali. Nam is põt sua autoritate. i. citra licentiã testatoris eã rem occupare secundũ Bar. in l. Ex facto, la mag. col. 2. post med. 3. de Hære. in str. & sequit Ang. de Peri. hic: licet alter Ang. antiquor. l. Perusina tenet cõtrariũ, nõ memor Bar. vbi. 3. il. 1. §. Si q. ex mortis, j. Quorũ lega. sed non mouet bono fudamẽto, vt ibi poterit videri. Tñ vltra eũ aduers. Bar. d. c. 1. nõ fortius videt vrgere, qd idẽ Bar. tenet in l. Quoties, ad fi. C. eo. dicens, q. hæres in re certa institutus habet loco legatarij in his quę ipsammet rem concernunt. Sed Iaso. ibi, col. 4. fin. respondet, q. satis dicitur de testatoris volũtate fuisse, q. capiat propria autoritate, ex eo q. ei legauit titu. institutionis: quia institutio directa hoc significat seu importat, q. à se ipso. i. propria sua autoritate: & sic per se ipsum capiat. Tamẽ ista respõsio nõ est tuta, neq. eneruat difficultatẽ: q. imò nõ operat hoc volũtas testatoris sed legis potestas, q. illud significatũ attribuit verbis directis, vt tradit Bar. & oes scribentes ibi, post eũ in l. Centurio, col. 1. & vlti. 3. de Vulg. & pupil. & glo. Bal. Io. de Imo. & moder. in l. 1. in prin. cũ tex. illo, quẽ ipsi ibidẽ ad id notãt. Quo circa põt aliter dici, q. Bar. i. d. l. Quoties, col. vlti. loquit, quo ad res ipsas. i. quo ad defalcationẽ ex ipsis rebus faciendã per falcidiã vñ ad similes effectus, put ibi subinfert Bar. illud exemplificans hoc casu: nõ aut est verisimile Bar. habuisse considerationẽ, dũ dicit, quo ad ipsas res, ad facultatẽ apprehedẽdi eas propria autoritate. Nã illa præsupponebat eo casu, ppter tit. vniuersalẽ institutionis, absq. coniecturata mētis seu voluntatis ipsius testatoris, vt not. Bar. in eadẽ l. Ex facto, col. 2. ad mediũ. Et sic nõ est curandũ de cõiectura Ias. inquantũ coniectat de mēte testatoris illud fuisse: quæ

quæ (vt dixi) non est neq. debet esse hoc casu in cõsideratione, vel aduertentia. Ex qua decisione Bar. i. d. l. Ex facto, quę cõiter approbatur, apparet, q. etiã si quintum bonorũ prælegatũ sit legatũ particulare, l. Cũ aut pars bonorũ, iuncto sine legis præcedentis, & l. Non amplius, §. Cũ bonorũ. 3. ti. 1. Tamẽ si quis hodie esset in eo institutus p testatorẽ, posset illud absq. ipsius licentię, & sic propria autoritate, si in rebus certis esset destinatũ, aliã designatum: aut si minimẽ, sed in concreto vel in genere fuit relictũ tale quintum bonorũ iure institutionis, talis melioratus posset propria autoritate, præmissa in q. præstatione, q. ea bona ingreditur respectiue, seu proportionabiliter p sua. 5. parte, ingredi possessionẽ rerum defuncti, p ut statim subiiciam in simili pposito vbi istud declaratur. Sic q. filius in legitima per patrem institutus, & in re certa, maximẽ per modũ institutionis melioratus dato fratre cohærede in sua legitima etiã instituto talem vel tales res pro melioratione designatas posset sua priuata autoritate apprehendere: licet iste tex. ab speciali vel à rone cessante videt aliud pbare: sed quod 3. pximẽ dixi est verũ, coniuncta vera resolutione posita p Ang. de Peri. in d. l. 1. prædicto. §. Si quis ex mortis causa, ff. Quorũ leg. videlicet, q. fili. meliorat. p modũ institutionis, & pterea in sua legitima portioẽ instituit, & altero fratre in portione sua legitima instituto, vñ nõ existẽte filio testatoris, vnus hæres extraneus fuit simpliciter vel vñr institutus in dimidiã, & alius fuit institut. in. 5. bonorũ parte, & in altera dimidia institut. & sic melioratus in qntã, vterq. horũ melioratũ, his casibus, siue filius, siue extraneus posset ingredi propria autoritate meliorationẽ p ea parte, quã à se capit. i.

quã habet respectiue iure proprio, ad ipsam rẽ, hoc est respectu quotitatis ad ipsã portionẽ hæreditariã: & sic p dimidia: aliã verò partẽ melioratiõis, quã habet à cohærede, vt plegatari. i. dimidia ipsius meliorationis nõ põt capere propria autoritate. Et licet prima inspectiõne posset dubitari, an ista cõsideratio sit adaptabilis ad illũ casũ qñ filio instituto i sua legitima fuit facta melioratio, altero fratre etiã instituto in sua sola legitima. † Cũ portio legitima non possit appellari quora pars hæditatis, scdm magis cõm Docto. cõclusionẽ, de qua tradit Alex. in l. Ita tñ, §. Si patron. j. ad Treb. & in l. Quia poterat, vbi post eũ Clau. d. Seyfello, eo. tit. ad quã allegat tex. antesignat. in l. Papi. §. Quarta, ff. de inoff. testa. Quod tñ est intelligendũ, vt p Alex. vbi. 3. & Soc. cõf. 1. 50. col. 1. 4. ver. 7. cõfirmat. Sed ad hoc dẽ, q. satis est, q. quãtũ ad ipsũ filiũ melioratũ, ipsa melioratio põt dici plegatũ, quatenus, siue inquãtũ capit à cohærede, vt portio quã à seipso capit cõferat esse eiusdem qualitatis cũ illa parte, quã habet p sua legitima iure proprio. i. legitima: & alia portio plegati, quã capit à fratre cohærede eodẽq. instituto i sua parte legitime habet, ppria & peculiarẽ naturã legati. Intẽtio siquidẽ iuriũ loquẽtiũ de hac re. l. in fidei cõmissa, §. vlti. j. ad Treb. & l. Qui filias, §. si. 3. ti. 1. & similitũ est, facere vim in hoc: videlicet, vt pars plegati capiat p institutũ iure proprio. i. eodẽ iure quo habet institutionẽ p patre quora respectiua ad suã institutionẽ: & altera pars plegati capiat iure legati respectu quotã institutionis alteri cohædis. Et q. ipsi nominet legitimã, hæditariã partem, nõ est ob aliud: nisi quã portioẽ proprie institutionis noiant hæditariã: nertus tñ aut vis cõstitit i eo qd p dixi: videlicet i cõsiderãdo legatũ, p parte quã iure

A duertētia
notanda.

proprie institutionis capiat. & sic à seipso, & p parte quā iure alieno. i. à coherede capiat. Quæ aduertētia est ad modū notāda, & à nemine quem viderim tacta in declaratione cōsidera- tionis Angeli, l. d. §. Si quis ex mortis. Ingrediat ergo talis meliorat^o (vt præ dixi) rē designatā p melioratione, vel nō designatā, quādo inquā melioratio fuit simpliciter facta in. 3. vel in. 5. bonorū meliorātis, hac p̄tatione p̄tūa vel p̄milla, q̄ ingredit̄ possessionē talis rei vel talū rerū pro parte portionis, in qua fuit institut^o, quā habet iure p̄prio, & à se ipso in tali re, vel talibus rebus melioratiois: & nō amplius, neq; alio modo. Et cōtra hoc nō est locus caullationi: quia est casus formalis & expressus in d. §. Si q̄s ex mortis, declarato & inducto vt per Ange. de Peru. ibi superius citatum; qui tamē Ang. (vt id non omititā) nō bene loquit, quatenus tenet, aliud esse in filio instituto in legitima, sed minus recte: quia ex his q̄ prædixi, enervatur ipsius fundamentū. Quinimō & fortius, posset probabiliter attendi circa id quod. §. est dictū de protestatione, q̄ si in iisdem casibus, videlicet quādo filius fuit melioratus dato fratre coherede, vel etiam extraneus fuit meliorat^o, dato alio coherede extraneo vltra institutionē nō existente filio testatoris, q̄ si alteruter ex prædictis melioratis ingressus fuisset. simpliciter, absq; aliqua protestatione rē vel res, in qua vel in quibus facta fuit melioratio, vel specialiter, vel generaliter, sub gnali tertij v̄l quinti, bonorum appellatione (vt. §. etiā tetigi) in dubio non esset ob talē ingressū priuandus parte quā à coherede habet iure p̄legati, prout neq; priuat̄ alia parte, quā habet in melioratione iure institutionis quotitatio, seu respectiuo ad ipsā partē quotā institutionis

per l. not. (quā omnes sciunt & allegāt in alijs materijs, & varijs locis.) Merito, ff. pro socio, quæ secundū glos. ibi ponit notabile p̄sumptionē: videlicet, q̄ quod socius solus adducitur simpliciter re communi in totum, in qua solum habebat partem, nunquā in dubio censetur facere animo delinquendi. Sed recte intuendo, lex illa non bene adducitur ad hanc rem, vbi respectu partis quam habet à coherede, nullā cum ipso societate, neq; cōmunionem habet, cū tota res p̄legata, siue in qua fuit facta prædicta melioratio, sit propria ipsius hæredis pro parte instituti apprehendentis illam: sed solummodo tenet exigere à coherede consensum ad eam apprehendendā. Ideoq; melius & tutius sibi erit protestari, vt prædixi, q̄ ingredit̄ eam rem pro ca sola parte, q̄ ipsum tangit. Et in materia prædictæ l. nō est dubium, videat̄ Marianus Socin. cōsil. 1. col. 1. & Phi. Corn. consi. 140. nu. 2. 3. volu. 3. & cōsil. 119. nu. 20. volu. 2. vbi ponit, quādo p. cuiusmodi apprehensionē de re legata p̄pria auctoritate factā, legatarius nō priuetur illa. Vtrū autē legatari^o conditionalis apprehēdens possessionē rei conditionaliter sibi legata p̄pria auctoritate, priuet̄ tali legato cōditionali, Angel. Peri. & Paul. de Ca. in l. oia, §. 1. s. eo. tenet q̄ sic, cū distinctione, an apprehēderit post aditionē hæredis. & apprehensionē possessionis rerū hereditariarū p̄ eūdē heredē factam, an minime: vt primo casu priuet̄ legato. secūdo aut̄ minime, prout distingūt̄ glos. & Docto. in legato pure relicto, in d. l. nō est dubiū, C. de legatis. Sed vt ibi dixi, subsisto in hoc p̄icto, eo q̄ tali legatario cōditionali tūc tēporis. quo apprehēdit, nondū cōpetebat ius ali- quod considerabile in re legata: imō neq; ad illā, cū nondū fuerit orta obligatio

gatio vel actio. l. vna, §. Sinaut̄ aliquid sub conditione, C. de Caducis tollē. & in l. Si ita sit scriptum, §. 1. iusto titulo. Insuper dispositio prædictæ l. non est dubium, est p̄nalis & exorbitās, vt tenet Paul. de Cast. ibi ad finē, quā ob rem, non videtur trahenda ad istū casum. Videnda itaq; sunt quæ de hac re tradidi in l. Omnia, §. primo. s. eod. ad ibi per me adducta & cōclusa me ipsum refero. De instituto autem cōditionali, vide tex. in l. Inter omnes, vbi post glos. not. Barto. in secundo notabili textuali: item Bald. & Moder. ff. Qui satisda. cogant.

His præductis colligunt Doct. ex hoc textu, q̄ quod vt dispositio testatoris sustineatur, & legatum non reddatur inutile, verba testamenti intelliguntur extra propriam, iuridicam, ac regularem significationē. Ad idem. l. Quoties, infra de Rebus dub. & l. Quoties, ff. de Verborum oblig. & l. Pediculis, §. Argēto, infra de Auro & argen. legat. Sed posset dubitari, quoniam pacto istud notabile colligatur ex isto textu, quum hæc verba, [à seipso accipiat] ex propria eorum significatione impotent̄ id quod in vltima declarationē glos. hic dicit, id est propria auctoritate. Sed ad hoc dicendum est, quod imō verba illa sunt æquiuocana possunt significare quod glo. dicit, itē quod iste text. aperte sonat. Tū quia principaliter significat istud quod sonat text. q̄ accipiat̄ à seipso solam partē p̄legati, quam habet iure hereditario: illa namque est, quam iure recipit, vel accipiat̄ se ipso. l. In fideicommissa, §. vltimo; ad Trebel. & l. Qui filius, §. vltimo, supra tit. l. 1. & l. In quartam, infra ad l. Falcid. & tradit̄ glo. vbi Bal. Paul. de Cast. & alij scribentes ordi. in l. Filium quem habentē, verbo, in

Parte prædij, C. Famil. Her. in dubio iste text. interpretatur illa verba secundum quod glos. exponit, vt legatarius capiat totum legatum; & sic etiam aliam partem, quam ab alio coherede iure p̄legati capiat; vt plenius defuncti voluntas adimpleatur: & sic favore ipsius. Et sic licet expositio glos. versetur circa significatum minus principale illorum verborū, à se ipso, &c. nihilominus est vera: & consequenter præfatam notabile Doctorum recte deducitur ex hoc textu. Idem etiam est in libello: nam vt procedat, & non sit incipit verba ipsius impropriantur. l. Sed et si possessori, §. Item si iurauro, ff. de Iureiurando, vbi id notant Barto. & reliqui scribentes, & idem Barto. in l. Scire debemus, colum. fi. na. ff. de Verborum obligatio. Idem in sententia, secundum glos. singula. in l. Et puto, §. primo, ff. Famil. Herc. quam Bald. & Doctores hic allegant: & idem Bald. notat eam in l. Cum virum, colum. penul. C. de fideicommissis.

Secundō nota, q̄ quod simplex rei appellatio comprehendit & includit totam rem. Et hoc inducit Bald. & post eum Ioan. de Imo. contra glos. in l. Pomponius, §. Sed & is, ff. de procura. quæ voluit contrariū ideoque improbat̄ ab eis & alijs Doctolib^o hic per hunc tex. & Bart. Pet. Dyn. in l. Legatis, infra eodem. & approbant glosam illi contrariam, in l. Si in rem, in parte totā, ff. de rei vendi: vide text. in Authen. de hære. & falcid. §. Sed hæc quidem, collatione prima, quem in id glos. adducit, in l. antepenul. ad finem, supra de testamen. videlicet, q̄ quod appellatio relicti comprehendit totū. Huic nota. addendū est primō, q̄

C. 5. etiam

etiã partis appellatio cõprehendit totũ, qñ p̄ofert cũ adiectiõe residui, & nõ reperit alia pars, in qua residui appellatio possit verificari. tex. est not. i. 2. vbi Doc. notat signãter Alex. Iaf. & l. Cor. post Pau. de Ca. C. de Hered. in fit. q. dicitur, eũ tex. facere, p̄ gl. ordi. in l. Si ex pluribus, in parte, reliquũ, ff. de Solu. quã Ang. ibi cõmendat, & dicit esse sing. & etiã Ioan. de Imo. Paul. de Ca. & Raph. Cuma. Sed est alia glo. ei dẽ similis (in solita tñ allegari) in l. Luctius Titius, iuncto illo tex. ff. de Manum. l. te sta. & in hoc proposito tradunt Bar. Bal. & alij scriptores post eos in l. Si quidẽ, C. de Transac. & nouissimẽ Iaf. cõsi. 100. volu. 4. Secundò addẽdũ 14 est, ¶ q. domus, p̄ parte legata, ratione incertitudinis debet tota. Tex. est celebris secundũ intellec. Dy. Bar. Albe. ibidẽ post gl. in l. Vxor, in prin. j. tit. 1. de Lega. 3. vbi etiã Bar. adducit l. In virili, j. de Verb. sign. aliã incipit. l. Virilis appellatiõẽ, & gl. eũ tex. in d. l. Vxor, in prin. not. singulariter. Bal. in ca. Cum in cõsis. ff. de Elec. vide ibi.

Tertiò notãdũ est, ¶ q. pluribus hæredibus institutis, p̄t euilibet à se ipso legari, & valet legatũ, p̄ parte cohæredis: q. a partẽ vř accipere à cohærede iure legati: licet p̄ sua parte hæditaria nõ valeat: q. a eã accipit iure vř hæreditario, vt in d. l. In fideicomissa, §. vlt. q. 3. adduxi ante nõtabilia cũ alijs ad idẽ l. Titia, j. ad l. Fal. Secũs autẽ esset si vnus solus esset institut⁹ hæres, & sic i solidũ, q. nõ possit ei legari à semetipso. l. Legatũ, §. r. s. ti. r. hie i gl. allegato, vbi ad verbũ dicitur [Hæreditati à semet ipso dari nõ p̄t, a cohærede p̄t.] ¶ Quo tex. apertissimẽ decidit q. 6, de qua dubitari cõsuevit: an in vnico filio p̄ patrẽ vř in instituto possit cadere melioratiõ 3. partis bonorũ. Et patiformiter, an i vnico hæde extraneo. i. q. nõ sit filius, vel iur. mediatus descẽdẽs ipsius testa-

toris, possit dari vř cadere melioratio 3. partis bonorũ testatis. Effectus hui⁹ in uestigationis, est magn⁹. Nã si talis melioratio de. 3. bonorũ p̄ patrẽ expressẽ facta vel tacitẽ p̄ simplicẽ donatiõẽ aut legatũ, p. l. Taur. 26. valeret grauatẽ vel vinculũ, qd̄ apponeret, Ad l. Tau. tali tertio. Vř si grauatẽ esset appositũ simpliciter filio à p̄c, sine designatiõẽ tertij vř qnti, cõprehederet. 3. & 5. Aliã aut si melioratio tertij exprefsim facta vni nõ valeat, vř indistinctẽ, vř simpliciter sub gñalitate facta, p̄ diã l. Tau. nõ censet facta. i. auctoritate illius l. nõ cõseat tacitẽ melioratus tale grauatẽ dũtaxat respectũ. 5. partis bonorũ: & hoc vř verius. l. q. filius vnicus, q. fuit solus institut⁹ hæres vni uersaliter in solidũ, neq. possit exprefsim in tertio bonorũ meliorari, neq. tacitẽ in ipso. 3. cõseri debeat p̄ donatiõẽ simplicẽ aut legẽ meliorat⁹ auctoritate prædictẽ l. Tau. tũ p̄ prædictã l. Legatũ, §. r. tũ etiã p. l. Vtrij, j. de Assignã. libe. vnde vř desumi tex. i. §. Dat aut, Instit. de assignã. lib. cui⁹ sunt verba hæc, [Dat aut hæc assignãti facultas ei q. duos, pluresue liberos in potestate habebit.] Supplet gl. ibi istud declarã. Nã in vno nõ est necesse: quasi diceret, talẽ assignatiõẽ esse superuacua, cũ in illo casu fili⁹ vnico etiã nulla facta qnti assignatiõẽ successur⁹ esset in iure patronatus. qd̄ ipsius p̄i assignãti dudũ cõpetierat. Ita patiformiter dicitur in melioratiõẽ tertij, q. est quedã quasi assignatiõ, cũ absq. illa sit habitur⁹ totũ partis primoniũ, bonorũ qnta parte de p̄ta p. l. iustius Reg. & cõcõm prædictã, q. disponũt oia bona p̄i hodie esse legitima filij, ex cõcepto qnto. Ad idẽ tex. vñ ille. §. Dat aut, videri etiã p̄t esse extra l. l. i. in prin. co. ti. de assignã. libe. ibi dũ dicit, [Si q. duos pluresue liberos.] Ad idẽ etiã cõfert glo. not. in l. i. §. Veteres, ff. de Acquir. post. quã alle-

Cõsuetudina

gat prædictam l. Legatum, §. r. & limitat glo. illa hoc, nisi talis hæres institutus in solidum repudiaret per l. Qui si libabus, §. sin. cum l. seq. 3. titu. r. Quam limitatiõẽ sublimitat ibi Alex. ad fi. si vel quãdo prælegatum vnico hæredi factum fuisset repetitum à venientibus ab intestato: aliã non valeret, ex regula vulgã. quã desumitur ex l. Eam quam, cum siml. C. de Fideicõ. q. legata in testamẽto relicta corruũt nõ adita ex testamento hæreditate. Quã regula cũ hodie cesset, quia talis repetitio non est necessaria, per l. r. titu. de los testamentos, lib. 5. Ordi. Reg. limitatiõ illius glos. manet vera absq. Alex. sublimitatiõẽ: videlicet, vt si filius vnicus in solidum sit hæres à patre institutus, & in. 3. bonorũ suorum per eundem melioratus exprefsim, vel etiam tacitẽ, vt putã ei p̄ legata, vel donata simpliciter certa specie eorundem bonorum per dict. l. Tau. 26. & abstineat hæditate, in qua fuit institutus, talis melioratiõ fortiter effectum, & talis filius meliorat⁹ poterit eam rem habere iure meliorationis in tertio bonorum cum one ribus suis, si quã per testatorem, eundemq. patrem fuerunt sibi iniuncta & cum rata çris alienj persoluendi, vt in l. 12. Tau. quod est valde notab. in proposito. Sed circa præmissam sublimitatiõẽ Alexã. quã superius retuli, vide quã j. tradam in vers. Seu. §. Iuxta præmissa. Et eandem conclusiõẽ quam. 3. firmari, quod in vno solo filio hærede vniuersaliter instituto, nõ potest cadere melioratiõ 3. partis bonorum, videtur præsupponere. l. 27. in iisdem legib⁹ Tau. dum dicit, [Mejorã a alguno de sus hijos.] Quã verba modò reperio perpensa per Ioannẽ de Pala. Rubẽ. in glos. ab eo nupte edita super l. præfatas, quãuis nihil tangat ex prædictis, vel ex. j. dicen-

dis in isto artic. & consequẽter quate n⁹ lex illa p̄supponit p̄fata cõclus. est limitanda, vt. s. proximẽ dixi, vt per Alex. nisi ille filius vnicus in solidũ vni uersaliter institutus, idẽm q. melioratus in. 3. repudiaret, vel abstineret paternã hæreditate in qua fuit institutus. Ex hoc patet, q. talis melioratiõ sic facta filio vnico in instituto, nõ est ab ipso initio mero iure nulla: sed potius valet aptitudine seu potetia: & sic suspensiuẽ, & filio postmodum se immiscenti hæreditati, in qua fuit institutus, reddit⁹ inefficax, vt præfert Bar. post Dyn. in l. Filio pater. 4. opposit. s. titu. r. & Aret. in l. Quæritum, in prin. 3. de Acquit. hære. & sic valet sub quadam cõditiõẽ, si filius ita meliorat⁹ abstinuerit hæreditate, in qua fuerit institutus, & ex cõsequenti grauatẽ eidẽ maliorationi iniuctam nõ est ab ipso principio absolutẽ nullũ: sed potius efficacia illius pendet ab euentu futuro, immixtiõis videlicet, vel abstentionis. Nam ad robur & validitatem eiusmodi grauatĩũ, sufficit eas dispositiones, quibus adijciuntur esse cõditiõales: & sic habere ali quid momẽti vel valoris ab ipso exordio. i. quo tẽpore imponunt, tunc em̄ effectũ. vel inefficacia grauatĩnis pẽ debet ex eiusdẽ cõditiõis future existẽtia, vř defectu, vt in l. Legatũ sub cõditiõẽ, in princ. j. de adi. leg. & sic sufficit tales dispõnes sola spe esse validas, & i eis talia grauatĩna sustinent. Et p̄fata cõclu. quẽ habet, quod filio vnico, vniuersaliter hæredi in instituto nõ potest fieri melioratiõ in. 3. bonorũ, neq. exprefsim, neq. tacitẽ, satis probatur ex l. Vnũ ex familia, in themate quod in princ. ponitur, cuius profectio continuoatur vsq. ad. §. Rogo, inclusiue eiusdẽ legis, & ex l. Si hæres, & l. Si optio. j. de Optio. lega. Hãc cõclus. intelligi oportet, quando melioratiõ

lioratio tertij fieret filio in potestate vel expressè, vel tacitè per l. Taur. 26. de qua. s. per viam vltimæ voluntatis putà ex testamento vel codicillis, vel donat. causa mortis, ex quibus dispositionibus debet haberi consideratio ad tempus mortis: & secundum illud tale tempus debet attendi, vt in l. 23. vel etiam donatiõis simpliciter & ab solutè, cuius effectus etiam per easdè duas l. cõfertur in tẽpus mortis, quo ad habendam cõsiderationem, & respectum ad valorem, & æstimationè bonorũ testatoris. Sed si donatio fieret inter viuos vnico filio emancipato, vel in potestate, si fait iurata, & sic statim valuit irrevocabiliter. Quo casu etiam non potest subintelligi melioratio per dic. l. 23. quia cum nõ possit fieri expressè per l. s. allegatas iuris cõmunis, scilicet, l. leg. §. 1. cum alijs neque tacitè intelligi. Certè bona illius donatiõis bene possent vinculari & onere fideicom. gravari: quia nõ habetur respectus ad meliorationem, vt dixi, quia non subintelligitur, & cõsequenter neq; ad tẽpus mortis, quo tempore bona alia præter donata sũt solũmodo legitima: & bona donata iam recesserunt in vita à bonis patris donantis. argu. l. fin. ff. de Colla. bon. Et sic tale grauamen non tangit vlla tenus legitimã, & ita fuit aliàs consultiũ. Sed certè in illo casu aliud fuit principale motiuum confidentiũ. scilicet quia illa donatio fuit facta ante editionè prædictarũ. l. Taur. sed post eas esset idè qd. s. conclusi quoquõ donatio fieret siue inter viuos siue in vltima voluntate, siue filio in potestate, siue sui iuris effecto, nam semper subintelligitur melioratio tertij, etiã si nõ dicat vt apertè dicunt illæ duæ leges simul in cõtra, et sic cessat punctuatio. s. facta. De melioratione autè quintæ partis bonorũ non est dubium, quin possit

fieri non solũ extraneo instituto in solidũ, sed etiã filio eiusmodi instituto: cum filius in tali quinta parte bonorum habeatur loco extranei: & pater relinquendo sibi tale quintũ honorat eum, ex quo potuisset illud alij relinquere: & cõsequenter potest in eo ipsum grauare: quinimo grauando filium simpliciter, postquã illum instituerat hæredem, videtur in antecedens necessarium eum in tali quinto meliorare, per tex. not. in l. Deniq; §. Interdum. j. de Pec. lega. vbi ex ver. [Verum inquis.] probatur q; vbi onus alicui iniunctũ est implendũ ex aliqua re apud illum existente q̄ erat testatoris: & tale onus non poterat aliunde q̄ ex eadem re impleri eo casu, in antecedens quodãmodo necessariũ, illa res cõsuet sibi legata. Què text. citat Bart. in l. Cetero, nu. 37. s. de Vulga. vbi post eũ & Imo. Arc. & Alex. pluri ma tradit Ias de illius tex. intell. Cum itaq; in proposito nostro onus impositũ filio vnico vtr̄ instituto attẽtis. Illius reg. non possit solui, nisi de residuo. s. bonorũ, quũ cetera alia bona sint destinata p. legitima filij, meritò in casu p̄fato, talis melioratio. s. partis bonorũ videt̄ p̄suppositiũ in necessariã antecedentiã debere induci, per talè grauaminis appositionè simpliciter factã. Et si præfatè cõclus. q̄ habet, q; filius vnicus vtr̄ instituitur, potest tã expressè, q̄ tacitè, meliorari in s. bonorũ parte, obijciat de eadè l. Legatũ. §. 1. quã in sui gñalitate negatiua cõprehendit omne prælegatũ: & sic tã q̄nti, q̄ tertij bonorũ: dũ inquit gñaliter, [Hæredi à semet ipso legari nõ potest, &c.] Sicq; absolutè & indistinctè negat posse legari seu prælegari hæredi vnico: ergo cõprehendit quoduis prælegatum & quẽcunq; hæredẽ, siue sit filius, siue sit extraneus: si tamẽ sit solus & vnus: eius hæres, p. iura vulgaritima. f. legè

De eadẽ n.

legem, De pretio, ff. de Publ. & in cano. Si Romanorum. 19. distinet. & l. Iulianus, in principi. titu. 1. de Lega. 3. coniuncta cõmuni allegatione, quæ defumitur ex l. Si pluribus, s. titu. 1. re sponderi potest, quod ille tex. loquitur in bonis vniformibus, prout sunt bona in quibus succedit hæres extraneus, id est, non descendens ab ipso testatore, cui non debetur legitima, vt non possit ad sui commodum sibi ipsi legari seu prælegari, cum absq; tali prælegatione iure cõmuni & ordinario consequatur totum vniformiter, id est iure vniuersali, ex testamento in quo fuit hæres in solidũ, seu vniuersaliter institutus. Nec nõ loquitur quando tractatur de grauamine eidẽ hæredi iniungendo p̄textu prælegati quod sibi relinquere tur, vel fuerit relictu: tunc enim nõ possit talis hæres extraneus meliorari in quinto bonorũ ad illum effectum: scilicet, grauaminis ei iungendi eo p̄textu, videlicet melioratiõis eidẽ de tali quinto factæ: quia cum totũ patrimoniũ testatoris sit vniforme, ideo q; in tali hærede (vt pote extraneo) non cadit legitima, neq; melioratio tertij, tale quintum non debet censi separabile ab vnitate solida totius patrimoniij vniformis, argumẽto. l. 1. s. de Acqui. hæred. Nam vna & eadem res nõ est difformiter, seu diuerso iure censenda. l. Tum qui ades, in medio & in fi. ff. de Vsu capio. & c. Cũ in tua, prope fin. de Deci. vbi glos. adducit concordant. Præterea & clariũ respon. q; talis melioratio quintæ partis bonorum, quæ fieret præfato hæredi extraneo in solidum instituto, esset superuacanea, quum etiã absq; ea tale grauamen possit ei iungi, non solũ quo ad s. & ipsius respectu: sed etiã respectu totius hæreditatis, in qua fuit vtr̄ solus institutus: & sic tantundem seu

æquialẽter possit gratari. i. iuxta vltorẽ totius hæreditatis, saluis sibi trebellianica & falcidia, suis in q̄ casibus respectiue deducendis. l. Filius, s. A. apud Marcellũ, s. titu. 1. & l. Ex facto, in princ. 3. respon. versicu. [Non tantũ] j. ad Treb. & in l. Imperator, s. Si centum, j. isto titu. iunctis tit. C. & ff. ad Treb. & ad l. Falc. At quando filius est hæres institutus in solidum, patrimoniũ patris eiusdemq; testatoris consideratur difformiter: quia vt dixi secundũ normã legum istius reg. omnia bona (quinto excepto quod potest relinquere cui libet) sunt destinata pro legitima: & sic quintũ potest considerari separatim per modum præceptionis vel meliorationis, quo ad prædictum effectum grauaminis filio iniungendi duntaxat vsque ad quantitatem bonorum. † Difformitas namq; patrimoniij recipit diuersas considerationes, respectu separationis faciendæ de eodem patrimonio in seipso, argumẽto. tex. in cap. 1. An agna. vel fi. lib. feudo. & in l. Si duobus, j. de Mili. testam. & in l. 1. C. eod. Id etiam quod dixi, meliorationem quintæ partis bonorum tam expressim q̄ tacitè seu præsumptiue, posse etiã per patrem fieri filio vnico eidẽq; hæredi vniuersaliter instituto, itelligo quo ad p̄dictũ dũtaxat respectũ, considerationè grauaminis ei iniungendi: nõ autè quo ad aliqũ emolumentũ in fauorẽ filij inducendum: nõ illud hoc casu esset superuacuum ac nullius momentũ, vt p. glos. in prædicto. §. datur, Insti. de assigna. lib. nõ illud quintũ bono. sibi nõ prælegatum filius haberet eodẽ iure vniformi, quo habet alia bona. si iure vtr̄ institutionis, qui ritu. est honorabilior titu. prælegati. l. Filiũ, §. Sed si legata, vbi Barto. not. & inducit. j. de Legat. præstan. Sic itaq; dic. l. Legatũ, §. primo, loquitur in hærede extraneo in

stituto

stituro vniuersaliter cui legitima nõ debet, & cui nõ potest fieri prælegatũ à seipso, neque respectu emolumentũ: & consequenter neque respectu grauaminis seu oneris ei imponendi vel iniiciendi: quia vnus atque idẽ hæres respectu eiusdem patrimonij vniformis nõ potest esse sibi ipsi obligatus ad præstandum sibi ipsi legatum, neque potest sibi ipsi facere restitutionem legati. Quod, præterea quod ad sensum patet, probatur ex ratione intentionali. l. Debitori, C. de Pactis, & l. Vrannius, §. Sed cum duo. ff. de Fideiusor. cum alijs iuribus loquentibus in articulo confusionis. Sed si (vt est sape dictum in superioribus) talis hæres vnicus sit filius, quum illa portio patrimonij, videlicet quanta, quæ exuperat legitimam, sit formę distictæ ac separate, bñ posset (vt prædixi) tali filio prælegari, vel meliorado eũ expressẽ in eodem, vel tacitẽ prælegando sibi rem, vel quantitatem certam, vel eidem eandem pater sibi donando, vel eundem simpliciter grauando, vt. s. est dictum: nõ autem (vt etiam dixi) quo ad commodum, sed solum respectu oneris quod pater vellet sibi iniungere, per quam solam oneris iniectionem (prout etiam est dictum) præsupponitur sibi fieri melioratio, per dic. l. Deniq; §. Interdum §. de Pec. lega.

De eadẽ re. Iuxta præmissa aduerto primò, quod id quod s. retuli tenere glos. in dict. §. Veteres, in parte, si ex parte, & ibi Alexan. per quod limitabam quæ dixerat: scilicet, nisi filius idem quæ hæres vniuersalis & vnicus institutus melioratus quæ expressẽ vt tacitẽ in tertio bonorum abstinuisset paternam hereditatem, videt cõtra rex. l. Si patroni, §. Quid ergo: & quod ibi not. Bart. & Docto. post Dyn. §. ad Trebel. & idem post eundem in l. Filio pater. §. titu. r. de le

gat. r. & in l. Qui filiabus, §. fin. eo. tit. vbi probatur, quod etiam hærede vnico repudiante hereditatem, in qua fuit solus institutus, prælegatum sibi factum non sortitur effectum, vt hæres possit illud sibi agnoscere. Sed respondet, quod in casu in quo sumus lex illa nullo modo obstat. Primum, quia cum filius prælegatarius sit hæres vnicus in solidum institutus, cuius fuit testamento, quo ad prælegatum eidem factum, fuit confirmatum prætextu talis cõfirmationis habebit prælegatum, quia illa cõfirmatio vergit in fauorem ipsius. l. Si filius qui patri: ibi, [Est enim ius dicenti propositum, etc.] §. de Vulga. & pupil. in ratione ipsius generalis ibi posita. † Nam licet aliàs legata particularia extraneis facta non confirmantur fuitate, maxime si est elisa per abstentionem ipsius filij, vt in l. r. ad si. ff. Vt leg. nomi. caue. aliàs, vt in posse. lega. quam Barto. memorat in l. Si filius qui patri, supra proximè citata, colom. fin. contra glo. in l. prima, §. Idem Scæuola, ff. de Sena consul. Sylla. Tamen quado prælegatum sit eidem filio suo etiam abstinenti, in ipsius fauorem confirmatur fuitate etiam per abstentionem elisa, ex ratione quæ colligitur in d. l. Si filius qui patri, in verbis. §. proximè recitatis. Attamen ista responsio nõ videtur tuta, ex rex. in eodẽ. §. Quid ergo, versic. Adeo: ibi, [vt neque præceptio, etc.] vbi expressim dicitur, quod penes heredem vnicum repudiantẽ, non residet falcidia, neque præceptio, id est prælegatum siue melioratio. Et. s. eodem. §. versic. [sed neq; illud.] dicit, quod neque remanet fideicommissum vniuersale, sibi relictum à primo fideicommissario vt ibi apparet, ibidẽ quæ subiicitur ratio his verbis. [Cur enim nõ videat indignus, ut qui desituiti supremas defuncti preces consequatur aliquid ex voluntate?] Quam

Sustinetur
soluio.

Quam rationem reassumpsit Barto. in prædicta l. Filio pater. §. opposit. §. ritul. r. & ibi Ang. de Perigl. post princip. & ibidem clarius Paul. de Cast. r. notabili addens in id l. Quæstum, ff. de Acquir. hæred. & l. Ita tamẽ, §. Qui suspectam, §. ad Trebel. quæ quidẽ rō Iurecõsulti ad amulsim quadrat nõ tantũ hæredi vniuersali vnico extraneo, sed etiam filio suo. Attamen sustinendo prædictam solutionem potest responderi, quod prædicta ratio tendit contra hæredem, siue extraneum: siue suum: qui tam primo quã secundo fideicommissario fuerat rogatus hereditatem per fideicommissum restituere: qui quidem hæres repudiando in necem seu præiudicium fideicommissariorum, videtur velle impugnare vltimas preces, quas defunctus miserat ad hæredem et restituendo fideicommissum: & nõ videtur impugnasse simpliciter ipsam primam dispositionem, in qua fuerat institutus: cum talis abstentio à iure approbetur per innumeras l. titu. de Acquir. hæred. & alibi. Et sic, si ratio illa bene expendatur, non facit in oppositum eius quod dixi supra in prima responsione. Sed quia Arctinº in dict. l. Quæstum, in princip. tenet simpliciter idem quod Barto. in prædicta quarta opposit. videlicet, quod indistinctè, quando filius est solus hæres institutus repudiando videtur impugnare iudicium defuncti: & consequenter perdit prælegatum. Item Paul. de Cast. in dic. l. Filio pater, de Legat. r. facit vim, quoad impugnationem voluntatis, non solum in irriatione legatorum, sed etiam institutionis per eum repudiatæ. Dicit potest in hac re aliter, præsupposito priore, quod testamentum, in quo filius instituit, censetur continere tacitè clausulam codicillarem per glo. ordin. commu-

niter approbatam in l. Cohæredi, §. Cum filia, ff. de Vulga. & pupil. supposito etiam, quod illud priuilegium tacitè subintelligentiæ clausulæ codicillaris insurgat ex tacita voluntate defuncti, in cõta filiatione, impugnatore per filium iudicio patris per abstentionem, cessat subintelligentia prædictæ clausulæ: saltem in effectu & re ipsa. Potest igitur dici aliter: scilicet quod tex. in dic. §. Quid ergo: item Bart. & Docto. in dic. l. Filio pater, & alibi loquantur, quando in testamento, in quo solus hæres sit institutus, non fiat repetitio à venientibus ab intestato: secus si illa, vel aliter ei æquipollens interuenisset, vt sequitur. Et ita inteligit illam glo. in dic. §. Veteres Alex. ibi, que m superius retuli. Vel aliter respondendo secundum hodiernũ legum Regiarum, dicendum est quod penè in idem recidit quod hodie filius institutus abstinento patris hereditate, cõsequitur meliorationem tertij expressim vel tacitè eidem factam per patrem: quoniam ipse abstentione testamentum non destituitur, imò sustinetur, quo ad sustentandam inquam meliorationem & ad ipsius validitatem. l. prima, titu. de los testamentos, libr. 5. ordin. Et sic cessat ratio Barto. in dic. l. Qui filiabus, §. vltim. §. titu. r. de legat. r. qui non ob aliud dixit, vnicum hæredem institutum, eundem quæ prælegatarium, nõ posse consequi prælegationem omiffa institutione vniuersali de eo facta, nisi quia per talem omissionem remanet testamentum destitutum.

Et si fortè dicatur, quod adhuc viget ratio prædicta posita in dicto. §. Quid ergo, quæ fundatur in impugnatione voluntatis defuncti. Ad hoc respondetur negando, quod imò nõ viget, eo quod oia legata indistinctè sustinetur ex illiº l. ord. autoritate & cõ-

Ad l. r. titu.
de los testa-
mẽt. §. li. 5º
ordin.

lura:

fura: & sic siue legata fuerint facta eisdem heredibus repudiantibus, siue alijs: quod patet. Nam si de iure communi, quando prælegatarius est hæres institutus pro parte, alio cohæredede ipsius aduente, potest consequi legatum, repudiata per eum portione hæreditatis, in qua fuit institutus, vt in dict. l. Qui filius, §. fin. vbi Barto. & Docto. non considerant impugnationem voluntatis defuncti, ad reputandum hæredem repudiantem suã portionem indignum prælegatione sibi relicta, quod expresse astruit Aretin. in dict. l. Quæ situm, in principi. ob eam causam, quia testamentum aditione alterius hæredis confirmatur. Sic etiam pari ratione idem est dicendum de iure Reg. per prædictam l. primam de los testamentos, quum p eam hæreditas repudiata habetur, ac si esset adita per hæredem, quo ad confirmationem contentorum in testamento: nam ea omnia illius auctoritate censentur confirmata: et eam indignitas quæ manet ex impugnatione voluntatis defuncti, ppter non aditionem seu repudiationem hæredis, suboritur propter odium ipsius repudiantis, qui videtur præbere causam inuadationi contentorum in testamento, quæ testator præcepit effectui mandari, effectum uè sortiri. Quæ ratio cessat hodie in hærede repudiante per dict. l. primã, quatenus tolleratur eiusmodi repudiationem: & ea non obstante, confirmat, & conuadit ad omnia in testamento contenta. Et sic non potest dici, quod hæres impugnat voluntatem defuncti, ex quo illud facit lege illa permittente: & omnia disposita per testatorem permanent firma ex eiusdem l. auctoritate, quæ præcudubio fundata est in publica utilitate, quæ uerfat in testamentorum conseruatione. l. Vel ne-

gare, ff. Quemadmod. testamen. ap. gl. valde allegabilis, in l. Gall. §. Quid si is. §. de Liber. & posthu. tex. vbi not. Bald. in l. secunda, C. vt in possess. lega. Et licet illam regulam restringat Ias. in l. Quod Seruius, secunda colum. ff. de condit. ob causam, & in l. Venia, C. de in ius vocã. quo ad institutionem secus dicens esse in legatis: quem sequitur Iacob. à Segura in relect. §. Cui filia. l. Cohæredi. 2. r. char. parua, col. prima. Tamen ambo falluntur: quia tex. est in oppositum, iuncta declaratione Paul. de Cast. ibi, & coniuncta æquiparatione, quam tex. ibi facit, de pupi. substir. ad legata, in l. Ex duobus, §. fin. ff. de Vulga. & pupilla. & gl. ordin. in l. In testamentis, ff. de Regu. iuris: quauis Deci. ibi eam non teneat: tamen Iaso. & ipse Deci. nõ mouentur vrgente fundamentõ. De qua re aliã tradidi in relectione. §. à Filia. l. Cùm pater, iusto titulo, in secunda difficultate. Quicquid de hoc sit, de iure communi, tamen satis est de intentione d. legis ordin. in quantum in defectum non subsistentis à principio institutionis, vel ex post facto p repudiationem irritatæ, sustinet legata: & sic vult ea sortiri fauorem institutionis: ergo idem dicendum, existente institutione valida, cū ratio diuersitatis reddi non possit, nam semper legata manent in vim, & speciem legatorum. Et redeundo ad præmissa si adhuc remanet obex ex verbis Paul. de Cast. §. relatis, dum dixit institutionem fieri irritam. Respondetur, quod hoc non considerat l. ordi. ex quo conseruat talem hæreditatem repudiata alijs successoribus, & iubet reliqua alia in testamento contenta adimpleri: neque ob id quod institutio irritetur per repudiationem, lex illa impingit hæredi notam aliquam indignitatis respectu contentorum in testamento, sed

Responso
ad obitac
lum Pau. de
Cast.

ro, sed solummodo propter ipsius repudiationem habet eum pro excluso ab hæreditate, & iubet reliqua in testamento contenta conseruari: & debentur legatarijs & fideicommissarijs ea quæ relicta sunt eisdem. His tamen adnotandum, quod etiam de iure communi, vbi inquam non conseruatur prædicta lex Ordin. Si clausula codicillaris reperiretur appposita in testamento, vbi esset relicta prælegatum hæredi vnico, siue suo, siue extraneo, id est melioratio tertiæ partis bonorum filio, vel quintæ extraneo, qui repudiasset hæreditatē in qua fuisset institutus, prælegatum vel melioratio conualeceret. Ita reperio Bal. firmantem singulariter, & limitantem eundem. §. Quid ergo, & dicta per Dy. & Bar. in locis. §. allegatis, cõsi. 328. ex ordiente, Quod dicta dña. 4. volu. & idē effectu ac re ipsa tenet Alex. in d. §. Veteres, et si non fuerit Baldi memor in prædicto consil. super gl. ibi prout superius retuli. Ex cuius decisione ratione patet, quod vbi confirmatio testamenti resultat aliunde quod ex hæredis vnici aditione, siue per clausulam codicillarem, siue per repetitionem factam à testatore, à venientibus ab intestato, quæ sunt eiusdem effectus, etiam de iure communi non resultat aliqua impugnatio voluntatis defuncti ex hæredis repudiatione, & conseruatur prælegatum eidem hæredi factu: & sic concludit valde ad ea quæ prædixi. Quæ etiam cõprobantur in optimo simili: videlicet, nam per Authen. Ex causa, C. de libe. præte. non solum conseruat pupillaris substitutio, quando est præteritus alter filius ab eo cui fuit facta pupillaris substitutio. Sed etiam quado substitutio fuit facta eidem filio præterito, vt colligitur ex glo. in l. 2. ad fin. ff. de Vulga. & pupill. iuncta glo. penul. & fi. in fin. quæ

est magistralis cõclus. Docto. secūdū Alex. ibi. 2. col. sic à simili in proposito dicendum, &c. Secūdò etiam iuxta præmissa aduerto, quod ea quæ superius adduxi, possunt declarari, ex l. Si optio, ff. de Optio. lega. videlicet, quod id quod §. est conclusum, quod vnico hæredi scripto, cui nõ debetur legitima: & sic succedenti in patrimonio vniformi, non potest fieri prælegatū aut melioratio, neque expressim, neque tacite, neque respectu emolumentum, neque respectu grauaminis ei iniungendi, vt §. fuit conclusum: sed etiam si à principio habuit cohæredem qui postea deficiat, antequam adeat, vt est singularis textus in simili in dict. l. Si optio, simili inquam sumpto per oppositum, quæ tex. Aret. cõmendat in alio tamen proposito, in l. 2. §. Et harum, col. 5. ff. de Verbo. oblig. & est etiam bonus text. in l. Si tibi electio, §. 1. codē titu. argu. sumpto per oppositum. Et hæc tradita in isto nota. artic. sufficiant, hucusque per nullum (quem viderim) scriptentium antiquorum vel recentiorum, ita discussu. Cui addenda sunt aliqua, per me nouissimè tradita in relectione scholastica quam feci. In l. prima. 2. fundamenta conclusionis pro parte affirmatiua. §. de Acquir. hæred. vbi inter alia recedo à decisione Bal. §. relata in prædicto consil. 328. ad ibi dicta me refero.

Vltimò Barto. inducit istum text. quod valet petitio generalis, puta peto villam, vel etiam oppidum: non autē valeret, si peteretur id quod esset in tali villa vel oppido: quoniam talis petitio non solum esset generalis, sed etiam incerta, vt hic per eum. De qua re, vide etiam eundem in l. 1. in princ. ff. de Edend. vbi etiam circa hoc multa tradunt Alexan. & Ias. & Maria. in capit. 1. de libel. obla. & vide rex. in cap. Cùm ad sedem, in prin-

D d cide

Declaratio
ad superiora

cip. de Restitu. spolia. in versic. coram quo, vbi Anto. Abb. & Ioan. de Imo. & Barto. post Oldra. alibi, in l. Si sic, vbi etiam Paulus de Cast. Ioan. de Imo. & Alexand. de Legat. primo, vide etiam Iaso. post Ioan. Fab. & Ioan. de Pla. in §. Curare, penul. charta, Instit. de actio.

Error intolerabilis Angeli de Peri.

Ultra prædicta, redeundo ad questionem gl. quam supra discussi ante notabilia, perpendi potest hic error quidam intolerabilis, qui neque veniam, neque deprecationem admittit, Angeli de Perigl. referentis alterum Ange. antiquiorem de Perusio, tenentisq; prædictam licentiam occupandi rem legatam propria auctoritate non posse per defunctum in codicillis præstari, in qua re ambo longè, lateq; falluntur: & (vt aliàs dici solet) toto errant celo: tum, quia contra istum tex. tum etiam, quia cum communis Doctorum sententia sit, quoddam tacite & ex coniecturis colligi potest, voluntatem defuncti fuisse præstandi præfatam licentiam legatario: ergo voluntas etiam codicillaris, esto quoddam esset tacita, que nõ est nisi expressa & solennis in sua inquam specie, sufficeret ad talem licentiam præsumendum interuenisse. Et quatenus idem Ange. de Perigl. hic allegat Barto. in l. Centurio, ante finem, supra de Vulga. & pupil. perperam illum allegat: quia imò Bartol. ibi nihil dicit ad hanc rem pertinens. Nam nihil aliud ibi dicit, quod dicit l. Scruola, infra ad Treb. videlicet, quoddam verba directa posita in codicillis obliquantur, vt si non valeant iure directo, tamen transeant in vim obliquorum: & sic dispositio fortiatum effectum iure fideicommissi. Sed illud obrinet, quando aliter non constat de præstatione eiusmodi licentia: speciatim: scilicet, aut per conie-

cturas, quam in codicillis præstari posse, Barto. non negat, neque potuisset inficiari, prout est hic textus expressus, iuncta conclusione gl. in tertia lectura, quam dixi superius approbati, & commendari per Doct. Præterea, in hoc textu non constat testatorem decessisse testatum: quin potius patet eundem decessisse non confecto testamento, & in voluntate codicillari, vel alia consimili particulari, puta epistola, vel alia innominata (quanquam re vera nulla est voluntas particularis proprie loquendo, quæ eadem non sit codicillaris. l. fina. ff. de iure codicil. l. vltima, versic. vltimo, C. de codicil.) reliquisse prælegata filio, & filia: in dubio siquidẽ non præsumitur quis decessisse testatus. l. Si emancipati, vbi id notat ex illa l. In textualibus Iaso. & recentiores. C. de Collatio. Et huic glos. est etiam addendum, quoddam eius conclusio, & materia trahitur etiam ad fideicommissariam substitutionem vniuersalem: sicq; testator potest dare licentiam fideicommissario vniuersali capiendi res fideicommissi propria auctoritate: & per contrarium si prætermissa licentia id faciat incidit in pœnam l. Non est dubium, C. de legatis, secundum Ange. & Alex. in l. Paulus respon. infra ad Trebel. Ante quos idem tenuit Bald. consilio. 234. tertio volumine, vbi istud rectè declarat, quod consiliu inchoat, veritas est. Ad quam rem videndus est Marianus Soci. consil. 33. colum. fina. & quod ipse ibi dicit suppleri debet ex relatione, quam de eo facit Laz. Galia. in l. Centurio, colu. 16. s. de Vulga. & pupil. & vide Decium consilio. 243. & 418. & 476. & ista sufficiant in hoc. §.

Summa-

Summarium.

- 1 **R**eprobatur summa Paul. quia nõ est vera in uno puncto ut ex infra dicitur apparet.
- 2 Qui adest confessioni alicuius actus, ut testis, non præiudicat sibi.
- 3 Subscribens se instrumento qui non est de contrahentibus semper dicit, quod subscribit se ut testis.
- 4 Fideicommissarius assistens ad diuisionem reru subiectarum restitutioni fideicommissi inter hæredes non infert sibi præiudicium, quantum fideicommissum esset pure sibi relictum seu simpliciter.
- 5 Legatario vel fideicommissario non est aliquod ius questum ante diei cessionem in legatis vel fideicommissis tam particularibus q̄ vniuersalibus.
- 6 Abbas vel episcopus an possit repudiare legatum factum ecclesie, capitulo, vel monasterio.

§. Lusia.

EX. iste non diuiditur per Doct. quia non videtur ferre commodam diuisionem: summatur, vt per Barto. cuius summa est tenenda, ¶ nam summa Paul. de Caltr. non est vera, in vno puncto, vt ex infra dicitur apparet.

Communis practica.

Ex hoc textu colligunt Doctores, ¶ quoddam is qui adest confessioni alicuius actus, vt testis, non præiudicat sibi. Ad idem l. Gaius Seius, ff. de pigno. actio. Hinc inoleuit communis practica, quæ habet, ¶ quoddam quando quis subscribit se instrumento qui non erat de contrahentibus, semper dicit quoddam subscribit se vt testis dicendo extra subscriptionem, [Potest testigo d' soy testigo.] Quæ cautela est vtilis, quando talis subscribens non fuit in eadem scriptura nominatus vel rogatus adesse vt testis: aliàs illa cautela esset superabundans & inutilis. Sed tamen ea quæ superabundans non solent vitari, neque actui officere, & bene est, vt quisq; clarè, & expedite faciat actum aliàs indifferentem, ex

quo potest ei impingi aliquid præiudicij, si obfcure & generaliter etiam fecisset, vt est in casu, quando nihil fuit dictum, an rogaretur vt testis nec ne. Et ex supra scripto notabili subnotari potest, quoddam officium testis non debet esse cuique nociuum. Ad idem facit l. Sed si quis ex signatoribus, supra. Quemadmodum testa. aper. ibi, [Et sic iniquum, etc.] cum alijs concordant. per glo. ibi adductis. Ad idem vltra illas est textus not. in l. Cui quædam mulier, C. de Administ. tut. cum glo. vltima, vnde idem notat Salice. & commendat cum alijs duobus notabilibus, ex eodem tex. per eum elicitis, dicens facere pro decisione Innoc. in cap. Inter dilectos, in glos. Sed nõne, de Fide instru. vbi Innoc. præiudicat istud notabile, ad iudicium ex necessitate officij aliquid agentem, & ad alium quenuis officialem exercentem officium necessarium: nam eiusmodi officialibus non est inferendum aliquod præiudicium ob ea quæ gerunt in officio. Ad quod est bon. tex. in capit. Suborta, ad fin. de senten. & re iudic. vbi tamen idem Innoc. non videtur ita bene loqui prout in dicto cap. Inter dilectos. Et hæc, vt supra est dictum, procedunt in officio necessario exercendo, vt est officium testis, notarij, iudicis. Et vide alia quæ in istud propositum tradit And. Tiraquel. tam decisiuè, quam remissiue, in opere retractus char. 71. nume. 146. quem vide in nume. precedenti, dicentem vnum notabile quod Bal. posuit consil. 102. col. 1. versic. Præterea regula, lib. 2. & ibi meminit Bal. dicta l. Cum quædam mulier, quod facit optimè ad l. Istius reg. requirentes interuentum licentie viri in contractu per vxorem celebrando, vt si vir præstet talem licentiam, nihil ei præiudicat quin possit vt iure suo, p-

No ad ill. Regi requirentes interuentum licentie viri in contractu per vxorem celebrando.

Dd 2 pno

De cadere.

prio, si quod sibi competit in re, vel ad rem, que in illo contractu deuenit. Et vide eundem Tiraquel. num. 157. vbi etiam loquitur de subscriptione, & item de sigillo, & tradit de eo plures remisiones. Secus autem est (vt ad præmissa reuertam) in officio voluntario, puta aduocationis, vel procurationis. l. vltim. cum glo. 1. de inof. ficio. testam. & in l. Post legatum, §. Is verò, ff. de his quib. vt indign. cum glo. ibi. Quod videtur intelligendum nisi aduocatus, vel procurator, ex aliqua iusta & probabili causa fuisset coactus per iudicem subire aduocationem in illa lite, vel causa. Tunc enim eo respectu id officium cederet necessarium, vt in casu l. Prouidendum, et si. C. de Postulan. Quo casu cautum esset id in contestationem deducere esse protestari ad tollendam dubitationis ansam. Et vt supra tetigi prædictum notabile procedit etiam si testis subscripsisset, & insuper sigillasset vt testis, etsi sciebat ius sibi competere: quia non ob id sibi præiudicat, secundum Pau. de Cast. hic, cuius non meminit Andr. Tiraquel. vbi. §. quia videtur facere potius animo testificandi quam consentiendi actui super quo subscribit, & signat, & tanquam testis non poterat actum impedire per suam contradictionem solam. Quod maxime attenditur in hoc proposito. secundum Alber. (cuius etiam non meminit Tiraquel. vbi. §.) in l. Gaius Scius, col. 2. ff. de Pigno. actio. vbi ita temperat istam communem sententiam quæ ex illo tex. & isto deducitur, vt pcedat, quando talis actus est eius nature, quæ sola contradictione testis non posset impediri: aliàs secus, per l. fideiusor. §. Pater, ff. de Pigno. per quem exemplificat prædictam moderationem: & ibi allegat istum tex. ad secundum membrum quod ibi ponit distin-

tionis, quod est idem cum prædicta comuni conclusione, de qua hucusque tradidimus. Sed certe illa resolutio fuit glo. ordinaria ibi, id est in di. §. Pater, & in di. l. Gaius, quas vtrobique sequitur Barto. remittens se ad id quod tradit in l. Quæ dotis. Solut. matr. Vbi idem tenet colum. fina. in in versu. Aut talis actus: & tradit ibi Iaso adducens nonnulla in proposito numero. 76. cum. 3. sequen. & ibi remittit se ad inferius dicenda per eum: videatur quum liberit. Sin autem (vt ad præmissa regrediar) is cuius interest actum non fuisse confectum, vt potè ipsi præiudicalem, non interfuisset vt testis, neque vt notarius, dic breuiter prout ipse Paul. de Ca. hic distinguit, quem vide: ex cuius verbis apparet, magnam partem glo. hic transgredi terminos istius textus, quia omnia ferme in ea tradita procedunt in hoc vltimo casu. Quam materiam latius & opulentiùs tractat Barto. in dicta l. Quæ dotis, in allegata colum. fina. vbi Alexan. colum. fina. & Ias. in locis vbi supra citatis: & nonnulla circa hanc rem tradunt Alexan. Aret. & Iaso, per illum text. in l. Si ita stipulatus fuero si Titius, §. Grifogonus, ff. de Verb. obligat. de eo qui scribit, vel se subscribit non tanquam testis. Ad hoc est etiam videndus Barto. in l. Emptor, §. Lutiùs, ff. de Pactis, vbi Paul. de Castro, Alexand. & Iaso. post eum, & plura de subscriptione tradit Lucas de Pen. in l. Nulli, §. Omnia, C. de Num. & actio. libr. 12. & de eadem vide Matth. de Afflic. deci. Neapol. 166. num. 7. & deci. 346. num. 13. 14. ite deci. 146. Et hæc de primo notabili. Secundo notandum est, quod per assententiam fideicommissarij ad diuisionem rerum subiectarum restitutioni fideicommissi inter hæredes non inferitur sibi præiudicium: quauis (quod

(quod est fortius) fideicommissum esset purè sibi relictum, seu simpliciter. Nam iste tex. loquitur de fideicommissio purè relicto, vt probatur efficaciter ex litera ibi, [Persequutionem acquisitam.] Iuxta l. Actio in personam, ff. de actio. & obligatio. neque enim actio realis, imò neque personalis cõpeteret fideicommissario, si fideicommissum fuisset conditionale: etsi oppositum & perperam (de quo haud de sino mirari) teneat hic Albe. & Paul. de Cast. post Pe. Docto. antiquum in solutione contrarij per glo. hic signati, quod ante diei cessionem in legatis & fideicommissis tam particularibus quam vniuersalibus, nõdum est ius aliquod quæsitum ipsi legatario, vel fideicommissario. l. Vna, §. Sin autem aliquid sub conditione, in primo respon. ibi, [vt tunc cedat, &c.] cum alijs iuribus concordant. C. de Cadu. tollen. & nota glo. super eadem l. §. Et cum triplici, in parte cedere. Et in quantum text. hic dicit, neque repudiari quidem potest, quo text. fortè illi Docto. innixi sunt ad id quod prædixi in contrarium tenendum. Dici potest, prout glo. dicit in vltima solutione, quòd fideicommissum iam fuerat acceptatum per dominum ferui. Vel potest dici, quòd sensus text. in illis verbis sit, vt propter presentiam & taciturnitatem domini, eiusdemque fideicommissarij secundarij (vt sic eum appellem) non amittitur fideicommissum seruo relictum. Nam cum ipsa presentia sit ad effectum testificandi, pro vno vel contra vnum ex colligantibus, non debet operari effectum consentiendi, in proprium ipsius præiudicium. Argumento l. Legata inutiliter, supra titulo primo. Sicque vult text. dicere, quòd tale fideicommissum non potest eo mo-

do, id est tacite repudiari: quando inquam taciturnitas concurret cum presentia adhibita ad finem testificandi: & sic propter talem concursum patet per talem presentiam nõ videri consensisse. Et istud est quod voluit proprie glo. hic in prima & secunda solutione, & videtur verum in intellectu. Non ergo abs re Doctores transeunt cum solutionibus glo. Vel tertio, vltra gloss. & Docto. posset attentari, quòd lex Legatum supra titulo primo, intelligatur de repudiatione expressa: sed iste text. de tacita, id est facta vel præsumpta, quæ resultaret ex assententia, & patientia cum taciturnitate, si iste dominus non assentisset, vt testis: & sic non constituto quòd assentit pro suo interesse: & sic posset in via disputatiua teneri, quòd dominus non posset repudiare legatum seruo factum, per tacitam repudiationem, quia illa lex Legatum videtur sese retulisse ad veram & expressam repudiationem: cumque materia ista repudiationis sit odiosa, vt potè præiudicialis domino, non videtur extendenda ad tantulum perditium, vel dissipatum tacite, id est facte vel præsumpte repudiationis. Argumento l. Ius singulare, & l. Quod verò contra, ff. de legibus, iuncta l. tertia, §. Hæc verba, ff. de Negot. gestis, cum alijs. Quod si verum est, posset esse valde notabile ad questionem ventilatam per Alexand. & Ias. post alios Doctores in dicta l. Legatum, & in l. Pupillorum, C. de reple. here. An Episcopus, aut Abbas possit repudiare legatum factum ecclesie, capitulo, vel monasterio: quia tenendo illam opinionem affirmatiuam quòd possit, deberet intelligi expressè, non autem tacite, id est ex actibus inferentibus tacitam repudiam

tionem. Deliberandum erit de hoc. Et per ista redduntur etiam expedite glossæ istius. §. saltē re ipsa & quo ad effectum, vna cum remissionib⁹ opportunis.

Summarium.

- P**rofessoribus lingua latine et ipsi Nebyssensi latini vulgarizatio dictionis, penes. Ioan. de Imol. signat hic alium intellectum.
- Verba enuntiativa de præterito principaliter emissa propter se inducere dispositionem, debet intelligi quando fuerunt emissa sciente: item super falso, nam si super vero emittantur, nullam inducunt dispositionem.
- Verba quælibet dispositiva, si sint subiecta post expressionem causæ præcedentis, intelliguntur et determinantur secundum eiusmodi causam præcedentem.
- Clausula accessoria, non augeat seu ampliat dispositionem principalem.
- Clausula præcedens est potentior seu validior ad terminationem sequentis, et magis influit in illam, quam est contra se sequens ad determinationem præcedentis.

§. Gaius Seius.

Summarur iste textus, vno modo per Bartolū, post Dyn. sed aliter & exactius perfectiusque summarur, per Paul. de Castr. hoc modo. Verba enuntiativa eius quod est in veritate, licet sint emissa propter se principaliter, non tamen inducunt dispositionem, sed solam veritatis enuntiationem. Item verba enuntiativa emissa per modum causæ secundum illam intelliguntur, seu determinantur. H. D. secundum Pau. de Castr. Intellectus gloss. Dyn. Bart. Alber. & Pauli de Castr. ad istum textum in effectu. & re ipsa facit vim inter penes & apud in textu positas, & est in se verus: sed quia est nimium scru-

pulosus in testamētis que conficiuntur idiomate vulgari Hispano, cum præfatæ dictiones non possint exactè vulgarizari, neque à Iurisperitis Hispanis, necq; à linguæ latine professoribus: nam & ipsum Nebrissensem latuit vulgarizatio dictionis, penes, mimirum quia Grammatici nō percipiunt dissidium quod iura constituunt inter dominium & possessionem & simplicem detentationem. ¶ Ideoque alius signatur intellectus per Ioan. de Imo. hic secundum quæ differentia inter vnum casum istius tex. & alium stat in hoc, An testator expressim tradidisset res proprias vxori per viam contractus: scilicet, de positi vel commodari, vel præcarij: & isto casu per verba de quibus hic induceretur liberatio à molestia, quæ hæres posset inferre vxori ipsius testatoris. An verò hoc cessasset, vt quæ res illæ solum erant translate eodem prætextu vel ipsidem prætextibus in domum vxoris sed simpliciter. Sicq; erant ibi iure familiaritatis, iuxta l. Communis seruus, cum sequent. ff. de Acquirenda posses. quo casu cum vxor non teneatur, neque possit molestari talium rerum prætextu non videtur sibi legata liberatio per verba enuntiativa de quibus in isto textu. Sed iste intellectus Ioan. de Imo. patitur difficultatem, quum negari non possit quin vxor remaneat in detentatione talium rerum, & possit molestari in iure, seu in iudicio per rei vendicationem aduersus eam intentandam ab hæredibus mariti. l. Officiū, ad finem. ff. de rei vend. Et quauis eadem res possit prodoctetineri, vt notat Bal. in l. vltim. C. Quo lega. Nihilomin⁹ saltē de facto potest molestari adhuc, quæ molestia de facto est etiam in considera-

Difficultas ad Intellectū Ioan. de Imo.

tionem. l. Minor. 2. §. ann. subuenitur, ff. de Minor. præsertim si de manu mariti eas res non accepisset. Præterea iste intellectus. Ioannis de Imo. procederet duntaxat eo casu, quando illa verba adijcerentur, ne molestaretur, &c. non autem eis cessantibus, vnde pro minus periculoso tenendus videtur intellectus gloss. Barto. & Paul. de Castr. licet vt in princip. dixi difficulter possit practicari, secundum idioma Hispanicum, illa differentia inter prædictas dictiones apud & penes. Ex quo intellectus gloss. & Doctorum habes secundum eundem Paul. de Castr. notab. declarationem ad l. Ex hac scriptura, ff. de donatio. cum vniuersa materia verborum enuntiationum: videlicet, quod iura vna cum declarationibus Doctorum dicentia, ¶ verba enuntiativa de præterito principaliter emissa propter se inducere dispositionem, intelligi debeant, quando fuerunt emissa sciente, item super falso: nam si super vero emitterentur, nullam inducerent dispositionem, vt probatur notabiliter ex hoc text. secundum Paul. Ratio est prompta, quia cum eo casu inducant declarationem eius quod est, & declarans nihil agat, neque disponat. l. Vnum ex familia. §. primo, infra isto tit. & in l. Hæredes palam, §. Sed si notā, & §. Si quid post, cū gloss. supra, de Testamen. & l. Pater ex provincia, ad finem, infra de Manumiss. vind. igitur, &c. Et vt in quibus hic eleganter Rapha. Cuma. ista verba in casu huius, §. videntur emissa ad tollendam suspicionem contra vxorem cum sint vera: & testator videtur emisisse illa, ne vxor non iure molestaretur.

Secundò ex hoc textu colligitur vt tangit Paul. de Castr. hic in sum-

ma. etsi corruptè loquatur, vt ex verbis Bart. apparet quod, ¶ verba quantumlibet dispositiva, si sint subiecta post expressionem causæ præcedentis, intelliguntur & determinantur secundum eiusmodi causam præcedentem. Nam in presentiarum verba illa, [Inquietari nolo,] sunt dispositiva, vt inquit Barto. & tamen non disponunt, quia sunt posita ad determinationem præcedentium, siue eorundem declarationem: dum dicit litera, ideoque eam hoc nomine, id est, hac ratione inquietari nolo. Sicque vltra Paul. de Castr. videtur text. iste probare, ¶ quod clausula accessoria non augeat seu ampliat dispositionem principalem, ¶ quod talis clausula restringitur ad casum principalis dispositionis, vel talis clausula respiciens executionem dispositionis non habet eam alterare. Quæ omnia notabilia tendunt in eundem scopum, & probantur apertè ex hac litera, quauis ad ea non conuenit allegari, sed solet allegari text. in Clemen. prima, de Præbend. ad finem, & illum commendat Aretinus in l. Ex pupillari, ff. de Vulga. & pupilla. quod clausulæ accessoria non amplificat gratiam, addit ipse, tamen declarant verba ambigua ipsius gratiæ. Quod etiam videtur probare hic text. rectè inspectus, & illum eundem text. in idem commendat Iaso in l. Qui Romæ, §. Duo fratres. 1. §. colum. ff. de Verbor. obligat. & in l. Non dubium, colum. tertia, C. de ll. & Felin. vbi fufius de hac re tradit in capit. Licet, colum. 3. de offic. ordin. Quam conclusionem ante hos Docto. per illum text. etsi corruptè eum alleget, reperio tenere Bald. in l. Precibus, colum. 9. C. de Impuber. & alijs, & in l. Eam quant. chart. penul. C. de Fideicomis. in ver-

Dd 4 sicu.

ficu. Sed pone. De qua clausula tangit etiam Lanzel. Caliu. in repe. l. Ceturio, colum. 78. supra de Vulga. & pupilla. sic ad rem nostram istud adaptando, si ista verba dispositiva in hoc textu posita: scilicet, inquietari nolo, dispositionem inducerent, extenderentur per ea verba enuntiativa præcedentia ad casum vbi testator dixisset nullas res esse penes vxorem, vt sic censerentur sibi legatæ, quod tamen text. iste tollit, dum in tali casu decidit res non videri legatas, eo quod testator verum enuntiauerit, vt est iam dictum.

6 Ex q. b. etiam deduci potest, quod potentior seu validior est clausula præcedens ad determinationem sequentis, & magis insitit in illam, quæ e contra sit sequens ad determinationem præcedentis: quæ fuit doctrina Barto. in l. Aua, in princip. infra de Conditio. & demonstrat. & in l. Quisquis, per text. illum cum glo. infra titu. primo, de legatis tertio, & tradit Iaso in l. Si is qui pro emptore, nu. 45. cū sequent. infra de vsucapio.

Veruntamen si iste text. bene expendatur, non probat hoc: quia hic clausula posterior non fuit simplex, quo casu Barto. in præfatis locis loquitur: sed fuit relativa prioris clausula, seu ad priorem clausulam, dum dicitur hoc nomine: Prædicta tamen doctrina Barto. est communis Doctorum, & eam approbant vbiunque de ea meminerint, & eam commendat Marthæ. de Matessella. nume. 151: & multas remissiones ad eam congerit Andr. Tiraque. in Tracta. retractus, fol. 124. num. 25. 26. vbi videndus est: Cui adde Bald. idem tenentem consilio. 347. ad finem. 5. volum. quæ est celebris theoria, qua sepe Doctores vtuntur & iuuantur ad multa. Vide

etiam ad eam Nico. Euerar. in locis lega. loco à generalitate ante finem. Et ad id quod est prædictum de clausula accessoria, videndus est Deci. consilio. 423. numer. 9. & consilio. 373. numer. 14. & consilio. 500. nu. 90. vbi oīno videatur, quæ notatè & vtiliter loquitur in prædictæ clausulæ accessoriæ proposito.

Glo. in parte, penes, ponit intellectionem ad text. quem supra tenui. Deinde decidit vnum, cum quo transeunt Doctores. de qua re tradit Albe. Et circa consequentem dic, vt per Paul. qui breuiter ac notanter distinguit. Sed quatenus idem Paul. excusat glof. finale in solutione quam præstat ad. §. Falsæ & ad l. Qui vxori quam tamen Bart. reprehendit. In quantum ergo Paul. dicit in prædicta saluatione, quod vbi in casu huius text. exprimerentur illæ res translata, licet non vigore verborum enuntiatiuorum, tamen vigore verborum dispositiuorum illorum: scilicet, nolo vxorem in illis rebus inquietari, censeretur legatum factum vxori de hisce rebus, non videtur procedere saluatio prædicta Paul. de Castr. Quia (vt supra est dictum) quando vtraque clausula, principalis videlicet & accessoria, iungitur ad eandem, vt est in casu istius text. secunda clausula, licet sit dispositiva, tamen quia est apposita accessoriæ ad executionem clausulæ præcedentis debet regulari ab illa, prout vltra eundem Paul. de Castr. dixi supra. Sicque potius videtur tenendum indistinctè prout Barto. tenet, quod in casu istius text: siue res exprimerentur in genere, siue in specie, nunquam inducitur dispositio: quia ratio potissima, quæ tangitur per glof. quam Barto. sequitur, & declarat Paul. de Castr. est, quia ista sunt verba declaratiua veritatis de præfatis, & non possunt

possunt disponere aliquid. Quæ ratio locum habet vtroque casu, siue res in genere, siue in specie exprimerentur. Et ita est tenendum: quatenus Raphael Cuma. velit tenere glof. indistinctè, sed non rectè, vt ex prædictis apparet.

Summarium.

- 1 **A**ctum per personam representantem, censeatur factum per personam representatam.
- 2 Alimenta relicta uxori quandiu steterit in domo cum filijs, si tutores impediunt eam morari cum prædictis filijs: nihilominus debentur ei alimenta legata: si tamen protestauerit vel reclamauerit contra impediētes.
- 3 Prohibitus donare, non prohibetur remittere ius querendum: sed non questum.
- 4 Pupillus habet regressum ut sibi datū resarciatur contra tutorem præbetem causam damni illati pupillo.
- 5 Prelatus, qui passus est prescriptionem labi contra ecclesiam, potest agi pro parte ecclesie ad estimationem damni contra eum.
- 6 Existimatio uehemens, uel credulitas, & uerissima militudo iusta de aliqua certitudine illius interesse, uel utilitatis cessantis consideratur.
- 7 Impediens aliquem etiam iuste percipere aliquam commoditatem tenetur ad resarciendum illi tale interesse.
- 8 Impediens aliquem iniuste percipere aliquam commoditatem re, uel spe, certam, uel uehementi opinione per iustam uerissimilitudinem ad illum pertinentem, etiam si ad illam non habuerit actionem, potest ab eo qui perdidit talem commoditatem conueniri, ut eam sibi resarciat.
- 9 Impediens ne alius aliquam utilitatem consequatur, ad quam non competebat sibi aliqua actio de presenti, neq; in spe certa, & infallibili sperabatur sibi competere, tunc non tenetur ad resarciendum: si tamen impediens per factū iustū id agebat.
- 10 Impediens factum, siue iustum, siue iniustum, aliquem capere aliquam commoditatem omnino incertam, & pendens in spe de futuro fallibili non obligat eum ad resarciendum.
- 11 Verba illa, Ea conditione ut, quæ quotidie ponuntur tam in dispositionibus adiuuis, quam inter uinos, importat conditionem, non autem modum: contrarium tamen est uerius.
- 12 Verbum, conditio, prolatum per testatorem non inducit conditionem, quando per alia uerba appa-

ret non esse conditionem, sed modum.

- 13 Rapha. Cu. expendit hunc text. contra Bar. hic, in l. Iulianus ait, ff. de Condi. & demonst.
- 14 Tutor principaliter datur persone pupilli, secundum dario rebus ipsius.

§. Si ea conditione.

Si ea conditione liberto fideicommissum relictu est, ne à filijs eius recederet: & per tutores factum est, quominus conditionem impleteret, iniquum est eum, cum sit inculpatus, fideicommissi emolumento carere.

Epithome crebrior est, Si per testatorem stat quominus impleatur conditio in personam pupilli, habetur pro impleta ad eodem debentis eam implere. H. D. apud omnes.

Ex hoc text. primo notandum est, quod factum per personam representatam, censeatur factum per personam representatam, secundum Bald. in sumario post Dy. & Ioan. de Imol. post vtrumque. Sicque, quæ ad modum si iste libertus esset impeditus stare cum filijs testatoris per eosdem filios, huiusmodi impedimentum non noceret sibi quo ad legatum consequendum, quasi habita conditione pro impleta: sic etiã neq; vbi fuit impeditus per tutorem eorundem. Et sic est arguimò casus secundum Bald. quod testator reliquerit vxori alimenta, quæ diu steterit in domo cum filijs, & tutores impediunt eam morari cum prædictis filijs: nihilominus debeat habere legatum, secundum eum. Est tamen vltra ipsum aduertendum, quod

in casu istius textus & prædictæ decisionis Bald. & Doctorum eum sequentium, ille qui esset eiusmodi impeditus, teneretur facere diligentiam in reclamando & protestando contra talem impediens, ut de sistat ab impedimento. Textus est notab. quo ita tenet ibi Barto. in l. Quibus diebus, in princip. de Cõditioni. & demonstrat. vbi ait Barto. q. quando quis allegat se impeditum fuisse, potest aduersus eum opponi, quod contra tale impedimentum potuit reclamare, & non fecit: & sic teneretur ostendere se fecisse debitas diligencias circa eandem rem. Quod valde commendat Ias. in l. Qui in aliena, §. ultimo, colum. 4. ff. de Acquirẽ. heredit. & in l. Properandum, §. Sin autem vtraque, C. de Iudic. & in l. secunda, §. Quod dixim, ff. Si quis cautio. Et ita (ut dixi) est intelligendus & suppletendus iste textus, & prædicta decisio Bald. moti per eum. Quam decisio Bald. sequitur simpliciter Ioan. de Imo. & Ang. de Perigl. hic, et si prædictam declarationem suppletuam non ponant. Ex prædicto notabili, supra in primis verbis signato, inferit Paul. de Castr. quod factum tutoris vel curatoris nocet pupillo, vel adulto. Idem probatur ex l. Polla, C. De his qui. ut indign. vbi Paul. de Cast. eum text. in id commendat, & dicit sæpe allegabilem, vbi etiam Philip. Corn. qui ambo dicunt, quod delictum, vel culpa, commissum vel commissum per tutorem vel curatorem in administrando nocet pupillo vel adulto. Et est ratio, quia in quærendis potest tutor vel administrator ei præiudicium afferre, cuius personam, aut res gerit: licet non in quæstis. Glof. est ordinaria, & communi Doctorum calculo recepta, in l. Seruus, C. de Pactis,

glo. magna post initium. Idemq; est in prælato ecclesiæ, ut tenet glof. in cano. vltim. 16. quæstione. 6. sic etiam in isto textu, si aliqua utilitas resultat pupillo, ob iniustam libertatem tuam cohabitationem secum per ratorem, talis utilitas erat percipienda de futuro, ideo in illa potuit tutor præiudicare pupillo, ut pote in re ipsi pupillo in posterum seu futurum querenda. Ad idem facit l. Tutorem, ff. De his qui. ut indign. in fine, secundum que, hic videtur bonus textus contra opinio. Ioan. Andr. in regula Delictum, in glo. ordinaria, de Regul. libr. 6. dum dicit, quod prælatus non potest ecclesiæ præiudicare in faciendo. Sed debet intelligi, id est delinquendo: tamen aliter (ut est prædictum) potest, & ibi restringit se ad iudicialia: licet Panor. in loco inferius allegando transeat simpliciter cum illa glof. Et per prædicta iustis his quæ Decius tradit in dicta l. Seruus, comprobari potest nota. decisio Ioan. de Imola, consilio. 74. incipiente, In casu præmissis, in primo dubio: vbi astruit, quod stante dispositione. l. vel statuti (prout Hispaniæ extant de hac re. l. vfu comprobata) quod vxor nequeat contrahere, vel quasi absque licentia viri: nihilominus tamen poterit talis vxor refutare seu refellere donationem sibi ab alio factam, absque eiusmodi licentia: ante agnitionem inquam talis donationis, quod consilium Imo. sequitur Decius in dicta l. Seruus: & idem consulit Paul. de Castro, consilio. 171. in casu præserti visis omnibus, secunda parte, per totum, vbi eleganter & fundamentaliter istud declarat, & inter alia in prima col. tenet & beneficium nõ pcedere in legato p l. Magis puto, §. fundum,

Nota. ad l. huius regu.

dum, ff. de rebus eorum. Idem effectus, licet hos non alleget, sed ex præmissis inferendo tenet Socin. in l. 1. in fin. versic. C. de Pactis, dum inquit, quod prohibitus donare, non prohibetur remittere ius quærendum, sed non quæsitum. Et ad conclusionem prædictam confert optimè text. in l. Alienationis verbum, versicul. [Qui occasione,] ff. de Verbor. signific. verba illius sunt, [Qui occasione acquirendi non utitur, non intelligitur alienare.] Et ponit exemplum in aditione hæreditatis omiffa: itemq; in optione. Et mirum est, qd non posuerit exemplum in donationis non acceptatione, siue eiusdem refutatione. Et Andr. Alt. ponderas exemplum quod ibi text. ponit de repudiatione hæreditatis dicit idem quod reruli dicere Paulum de Castr. de legato: licet eum non referat, neq; trahat ad propositum, in quo Paul. loquitur de statuto. Et allegat eandem l. quam Paulus citauit: scilicet, Magis puto, §. Fundum, supra de Reb. eo. & inferit notat, vnum ad rem qua de agimus apprimè accommodatū, scilicet, quod si legatario sit relicta quota pars bonorum, in quo legato non transit dominium in legatarium ipso iure l. Si quis bonorum. §. titu. 1. eo casu repudiens alienare non videtur: & per consequens in casu statuti, vbi loquuntur Ioan. de Imol. & Pau. de Castro, vxor poterit tale legatum refutare absque viri licentia, quod hodie verificabitur in melioratione tertia: vel quintæ partis bonorum vel vtriusq; in qua vel quibus hodie vxor esset a parente vel extraneo meliorata. Idemq; esset in omnibus casibus in quibus dominium rei legata non transit ipso iure in legatariū, qui possunt colligi ex his quæ tradit Iaso super secunda quæstione Barto. in l. pri

ma, ff. de Legatis primo, numer. 114. cum multis sequent. Quæ omnia sunt menti mandata ad l. istius Regni, communi vsu apud nos indifferenter custoditas. Sed hic summo pere, cauendum, quod attento & cõsiderato eo quod tradit Tiraquel. in hoc eodem proposito prædictæ decisionis Pauli de Castr. & Ioan. de Imo. de qua ibi meminit in opere. l. Con nub. fol. 141. numer. 29. iuncto præcedenti non potest prædicta decisio adaptari ad prædictas leges istius Regni, vide ibi omnino. Et ad prædictorum condimentum & suppletionem ponit notabile verbum Paulus de Castr. hic, & eo tacito Angel. de Perigl. per eandem l. quam Paulus allegat: videlicet, quod contra talem tutorem præbentem causam damni illati pupillo habet talis pupillus regressum, ut sibi damnum resarciatur, vel etiam, si forte pupillus præterdat, se amisisse aliquam utilitatem ob factum tutoris noxium vel culpabile qui impediuit ne eam consequeretur. Argumento text. notabilis, quæ ambo Paulus & Angel. de Perigl. citant in l. tertia, §. Quaquam, ff. de Cõditione ob causam. Ad idem facit text. in l. Polla, in fin. C. de his qui. ut indign. & text. not. in l. Quicquid C. arbi. tute. qui loquitur de eo quod tutor, vel perdidit vel omiffit acquirere de bonis pupilli, vel pro ipso pupillo per dolum latam culpam vel leuem, ut teneatur ad illud resarcendum ipsi pupillo. Quo text. comprobatur glo. ordinaria, in capit. Placuit. 16. quæstione tertia, volens, quod contra prælatum qui passus est præscriptionem labi contra ecclesiam, potest agi pro parte ecclesiæ ad estimationem damni, quod ecclesiæ ob talem præscriptionem incurrit. Quæ glo.

cum

cum dicta l. Quicquid, commendat Panon. in cap. primo, ad fin. secundæ colum. de In integrum restit. vbi etiam subiicit, quod contra prelatum, qui neglexit acquirere Ecclesiæ, cū id potuisset facere, agi potest ad interesse lucri cessantis, per glos. nota. in cano. vltim. 12. quæstione. 4. & ibi in prin. ep. colum. sequenti, citat etiã l. Quicquid, quã etiam allegat prima glos. Decreta. superius adducta: scilicet in dict. cano. Placuit. Sed est potior tex. in ratione sui, licet sit magis generalis suo casu, in dicta l. tertia, §. Quinquam, de Conditio. ob causam, vbi probatur, quod impediens nie aliquam vtilitatem consequi, etiam (quod fortius est) cū mihi non competebar ius agendi pro eius modi vtilitate, tenetur mihi ad interesse illius vtilitatis, secundum Ludo. Roma. Paul. de Castr. Alexan. & Iaso. ibi dicentes illum textum esse ad id singula. notã. & non alibi secundum Ray. de Foli. referente eodem Pau. Et per illum tex. inferunt ibi Docto. multa dicta satis vtilia, & in praxi notanda, quæ videre licet per eos. Ultra quos opportunum erit aliquantisper insistere circa illius textus intellect. contra cuius rationem & præsuppositum viget textus in l. Quemadmodum, §. Planè, versic. [Item Labeo.] ff. ad l. acqui. imo. §. Item labeo, versic. Planè: vbi sic culpa alicuius retia piscatorum rupta vel fracta, aut præcisa sūt, quod si non fuisset factum, domini eorumdem, putã piscatores, aucupes vel venatores fuissent cõsequuti cõmoditatem ex piscium, vel auuũ vñ animalium, quæ in ea potuissent incidere, captura: licet talis illa retia, vel decipulas restringens teneatur ad dānum illatum ex ipsa refractione: non tamen tenetur ad interesse lucri ces-

Insurgit de lege Quemadmodum, §. Planè, ad l. acqui.

santis ex prætenso impedimento subsequuto, non captorum piscium auuũ vel animalium in talibus retibus præcisus vel diffractis, stringit ille tex. quia loquitur in casu fortiori nostro: vide licet, quando immediatè fuit impeditus is qui eam commoditatè, seu vtilitatem præterdit se ex tali impedimento amisisse, sed in dict. §. quinquam fuit secundario ac minus principaliter impeditus is qui eiusmodi vtilitatem præterdit, qui fuit ille cui: erat dandum causa implendæ conditionis: nam seruus statuliber fuit ille qui est impeditus immediatè soluere ex pecunijs peculij: & tamen hic datur actio in factum subsidiaria illi tertio, & in dicto versicu. Planè, denegatur remedium ad consequendam vtilitatem, ei qui principaliter fuit impeditus: scilicet, piscatori, aucupij, vel venatori, cuius vel quorum retia fuerunt præcisa, contra ipsum præscindentem. Et illum tex. commendat Roma. in singul. 631. quod obtentur actis, venationis, aucupationis, vel piscationis, non potest peti interesse lucri cessantis: Sed ad hoc contrarium potest responderi, quod si est verisimile talem vtilitatem esse peruenturam ad aliquem ob spem certam & probabilem, tunc fit consideratio eiusmodi interesse lucri, seu vtilitatis cessantis: & ita propriè loquitur iste §. Quinquam, qui tradit de emolumento certo & designato per testatorem: scilicet, de certis numeris dandis gratia conditionis implendæ alicui tertio: & erat verisimilimum, quod seruus properaret, imò præcipitaret se ad illos dandos ex peculio sibi iam diu per testatorem concessio, quod ipse tenebat, vt ex tali datione libertatem consequeretur: quæ est omnium rerum charissima & in-

& inestimabilis, iuribus notissimis. Sed in contrario illa vtilitas piscationis, venationis, vel aucupationis, non tantum in se erat incerta, sed etiam respectu futuræ euentus. Nam secundum Petr. de Bellapert. cuius opin. ibi tenet Alb. dum transit cum ea: ille tex. debet intelligi, vbi raro fiebat piscatio, aucupatio, vñ venatio: sed vbi erat consuetum ex regionis qualitate ibi capi pisces, aues, & animalia cum retibus & decipulis, tunc bene consideratur interesse commoditatis cessantis, non quidem commutatio, prout erat in dicto §. Quinquam, sed spei verisimilis, quæ eo casu consideratur, & æstimatur in actionibus bonæ fidei, sed non in stricti iuris: nisi talis impediens fuerit in dolo, secundum Petru & Alb. ibi. Et in eundem scopum tendit id quod ibi dicit Bald. quod ideo non consideratur interesse vñ æstimatio capturæ piscium: quia nimis pendet à casu, vel à fortuna: quod etiam vult Raphael. qui tamen respondendo ad quoddam contrarium dicit, quod vbi est vehemens existimatio vel credulitas & verisimilitudo iusta de aliqua certitudine illius interesse vel vtilitatis cessantis, tunc consideraretur: & ibi respondet ad l. Si iactum, de Action. empti. vltra glos. quod ibi ex conuentione inita inter partes à principio videtur in illo casu considerabilis aliqua certitudo: quia ex voluntate partium talis iactus fuit in pretium certum, & æstimationem taxatam deductus. Secus in dicto §. aut versiculo Planè. Ad hæc facit l. Propter spem, ff. Famil. Hercisc. ibi ad finem, [Nisi tantum æstimatus sit dubius euentus.] Quo textu, fretus Albericus, post Iacob. in l. Certè, in fine. ff. Arborum fur. cessa. tenet, quod si quis immisit animalia vel pecora ad pascendum fru-

mentum alienum quod in herbis erat, tenetur ad æstimationem dampni, quatenus taxabitur dubius euentus perceptionis futuræ ex tali frumento in herbis depasto. Quod etiam tenet ad verbum idem Alber. secunda parte statutorum, quæstione. 78. adducens eundem Iacob. in eadem l. Certè: & licet non referat Alberi. neque Iacob. sed Bald. in multis locis, hanc decisionem ponit Andreas Tiraquel. post l. connubiales, fol. 130. nume. 32. vbi tamen non refert eam præcèdè: tradit tamen ibi plura in præceden. & sequen. in materia spei: cū expeditur recurratur ad eum, quia refert licet irresolute, quam plura notanda & amena in eo proposito. Et vt ad præcedentia regrediar casus & doctrina, quæ ibi colligitur in dicto §. Quinquam, distat vt in proverbio est à casu dicti versicu. Planè, ex diametro: cū nõ loquatur in lucro sperato de futuro: & sic consistente in spe dubia: sed potius in lucro certo, id est certæ quantitatis, quæ ei potuerat acquiri, si soluta sibi fuisset ex peculi gratia conditionis implendæ ad libertatem consequendam, & propter impedimentum hæredis illam commoditatem quam potuerat consequi amisisse. Sed in versiculo. Planè, in vniuersum erat incertitudo propter incertam futuram cõmoditatem ex ipsa pendente spe fallibili.

Præterea iste text. in §. Quinquam & omnia, quæ per illum Docto. ibi tradunt intelligi debent de impediente per factum iniustum: aliàs secus, si quis impediret vtilitatem alterius vtendo iure suo proprio: hoc enim casu, nullum datur remedium ei qui eiusmodi vtilitatem incurrit contra impediens illam. Et ita loquitur l. Altius, C. de Serui. & aqua. & l. Flu-

De eod. tit.

l. Fluminum, §. fina. & l. Proculus. ff. de damno infecto: quas Barto. in id allegat in l. Vna, colum. 5. C. de Sentent. quæ pro eo quod interest profecto. dum tractat de interesse æstimabili non petibili. Et ad text. & theoreticam, supra traditam, quæ ex eo deducitur, est addendus text. in capitu. Plerique, iuncta glosibi de Pactis, vbi Bald. notat, quod qui percipit id quod percipere non debet, tenetur restituere ei qui tenebatur id percipere. Vltimo expendatur text. in l. Appud Iulianum, in princip. ff. ad Trebellia. vbi videtur probari contra id quod supra proxime est dictum: videlicet, quod impediens aliquem, etiam iuste percipere aliquam commoditatem tenetur ad resarciendum illi tale interesse. Deliberandum erit de solutione: nam certè ibi est fortis textus, vbi fideicommissarius compulit hæredem ex semisse scriptum rogatumque sibi restituere hæreditatem, id est, illum semissem adire hæreditatem, propter quam aditionem coactam defecit conditio illa, quæ fuit adiecta prælegato eidem hæredi facto, quod si hæres non extitisset haberet prælegatum: & consequenter hæres amisit prælegatum, quam ob rem fideicommissarius tenetur resarcire valorem prælegati ipsi hæredi: imò priusquam cogatur, resarcit, vt ibi dicitur: & tamen est mirabile, quod ad id fideicommissarius teneatur, cum factum illud compulsionis fuerit iustum, & inductum, & approbatum à iure, & in faciendo, fideicommissarius non tendebat principaliter nisi ad ius proprium prosequendum, id est ad consequendum fideicommissum vniuersale medietatis hæreditatis sibi relictum: licet in conditionem fuerit subsequuta perditio commoditatis, id est prælegati.

Et quod adhuc est fortius hæres videtur à primordio præstitisse occasionem, vt compelleretur: & tñ nihilominus fideicommissarius impediens in cogendo hæredem ipsum consequi commoditatem prælegati, tenetur resarcire. Sed forte potest dici, quod licet factum coactionis, per quod fuit impedita acquisitio prælegati hæredi ex semisse instituto rogatoque illum semissem restituere prædicto fideicommissario, fuerit in te iustum ex parte fideicommissarii petentis coactionem: tamen quia illa commoditas prælegati competeat hæredi ex dispositione testatoris, sub illa conditione si hæres non esset, & eo recufante adire, volebat illam implere, vt consequeretur prælegatum ob conditionis purificationem, & fuit impeditus per factum fideicommissarii, quatenus petijt coactionem: nimirum si talis impediens hæredem capere illam utilitatem ad quam petendum habuisset: his actionem non adita per eum hæreditate: & sic purificata conditione prælegati teneatur sibi eam resarcire. Resolutio ergo fit per tres casus. Primus, † quando quis propter ipsius factum iniustum impedit alium percipere aliquam commoditatem re vel spe certam, vel vehementi opinione per iustam verisimilitudinem ad illum pertinere: etiam si ad illam non habuerit actionem, potest ab eo qui perdidit talem commoditatem conueniri, vt eam sibi resarciat.

Secundus casus, † quando quis per factum iustum (vt quia gerit rem propriam) impedit ne alius aliquam utilitatem consequatur, ad quam non competeat sibi aliqua actio de presenti, neque in spe certa & infallibili sperabat sibi de proximo competeere: tunc non tenetur ad resarciendum illi estimationem illius

Resolutio
tres casus.

illius commoditatis: quia tale inter esse amissionis commoditatis, licet sit æstimabile, tamen non est petibile, hoc est (vt proxime dixi) ad illud non competeat actio, neque de proxime sperabatur competere ei qui illud amisit. Et hoc est quod voluit Bart. in dist. l. Vna, §. colu. periura supra allegata. videlicet, l. Altius, C. de Serui. & aqua, & l. Proculus, de Damn. infectum glo. in versic. Aquam, in principi. Ad idem l. Fluminum, §. fina. cam. l. præcedere, iunctis glo. penul. & si ibi quæ sunt in materia notandæ.

† Tertius casus, † Factum siue iustum, siue iniustum, prohibentis aliquem capere aliquam commoditatem omnino incertam, & pendente in spe de futuro fallibili, non obligat eum ad resarciendum tale interesse pendens in vniuersum à casu & viribus fortunæ: secus si ex vehementi presumptione speraretur per iustam verisimilitudinem, talem commoditatem suboriri, & acquirit illi impedito illam habere: tunc enim bene obligaret impediens. Primum probatur ex dicto versicu. Planè. l. Quemadmodum. Secundum probatur ex eo quod, §. retuli Alber. ibi dicere in intellectu. illius text. post Pet. Et hæc satis quo ad istud primum nota. ex hoc text. elicium.

Secundum videtur colligi ex hoc text. † quod verba illa, ea conditione vt, quæ quotidie ponuntur tam in dispositionibus vltimis, quam inter vivos, important conditionem, non autem modum. Nam Iuriscōsultus hic refert verba testatoris: dum dixit, relictum libero meo centum ea conditione, ne à liberis meis discedat, quæ dictio, ne, importat modum tacitum negatiuum: scilicet, vt no. l. Cum pater §. Titio, cum glo. infra isto titu. & tradit Barto. in l. Quibus diebus, §. fin. colum. 2. infra de Condicio. & demon-

stratio. vbi id declarat: & tamen hic text. vtitur verbo, conditione. Contrarium tamen est verius, & tenendum: imò quod per talia verba, [Ea conditione ut] inducatur modus, & non conditio. Ad quod lex Meuia, ff. de Manum. testam. vbi Iuriscōsultus refert verba testatoris dum inquit, [Ea conditione ut.] & in verbis superioribus testator vocat eam conditionem: & tamen nihilominus in decidendo determinat esse modum: non autem conditionem. Idem (etsi non ita aperte) probatur in l. Libertas, §. 2. eodem titu. de Manum. testamen. Per quam l. Meuia, hæc regulam tradit Bart. in prædicta colum. vbi hoc declarat: & idem Bar. in l. Nihil, ff. de Coniung. cum eman. lib. eius, & in l. Si societatem, §. Arbitrorum, aliàs arbitratorum, in princip. ff. pro Socio, & in l. Sub conditione, colum. penul. ff. de Solut. Ad idem est text. vbi not. Abbas Panor. 4. nota. in ca. Cum Ioannes, de fide instru. ibi [Tali videlicet adiecta conditione ut domus ipsam, etc.] Ad idem l. 2. §. fina. ff. de Donatio. & in l. Quoniam assueveras, C. de Rerum perm. quam eo modo summat Bald. ibi. Ad idem text. vbi not. Salice. in l. Ea conditione, C. de Rescin. vendi. Idem si dicatur, concedo, vel dono sub hoc tenore, &c.

vt in capitu. Eò libentius, cum glos. de Seruis non ordinat quem textum allegat Benedictus à Plum. in dist. l. Meuia, & eum notat in idem: scilicet, † quod istud verbum, conditio, perlatum per testatorem non inducit conditionem, quando per alia verba apparet non esse conditionem, sed modum: & ibi etiam adducit l. quartam, §. primo qui. ff. de Fideicommiss. liber. vbi idem probatur. Non obstat iste textus, in quantum vocat adiectionem illam, ne, conditionem, nã & in d. l. Meuia, vocat conditionem, & tamen

tamen ibi dicitur, q̄ est modus quo ad effectum. Vtitur siquidem Iuriscō sultus in iisdem ll. verbis testatoris, q̄ potest expressè & tacitè velle conditionem habere vim modi: nec non e contra modum habere vim cōditionis. l. in Conditionibus, §. i. j. de Conditio. & demonstra. in ver. [nisi forit.] quem Bar. cōmendat in l. Hæc verba, 3. in ordine. §. ti. i. de lega. i. & in l. Cōditione extrinsecus, eo d. titu. de Cōdit. & demonstra. & notat idem Bart. et si non alleget l. illam in l. i. colum. 2. eodem titu. & Bald. in l. Si pater, colum. 5. C. de Insti. & substi. & in cap. Cumana, colum. 6. de Elec. & præsertim in hoc. §. vbi nihil interest an sit modus, an conditio, secundum Rapha. Cuma. quia semper adiectio ista, ne à filiis eius recederet, habetur pro completa factō tutoris impediētis ne adimpleatur: nempe, verba illa in hoc tex. subiecta ibi, [Emolumento fideicōmissi carere.] possunt verificari tā in modo, quā in conditione: imò potius verificantur in modo, cuius est natura secundum Bar. in prædicta. 2. colū. vt impleatur post emolumentum quæ situm, vt elicitur ex l. Cū tale, §. Titius, de Condit. & demonstra. Et dū hīc dicit, [Carere.] quod est verbum sui natura priuatiuum. l. Prouidendum, cum glo. C. de Postula. cum multis concordant. ad glomeratis per Andr. Tiraque. in relect. l. Si vnquam, super parte, reuertatur, nume. 1. 34. C. de Reuocand. dona. sicq; præsupponit habitum l. Decem, cum alijs. ff. de Verbo. obliga. & consequenter hīc præmittit, seu præsupponitur, quod iam fuerat consequutus commodū, prius quā per tutorem impediretur: consequutus in quā, saltem ipso iure. Et hac ratione in isto text. potius probatur idem quod in illis iuribus, quā probetur oppositum: & Rapha. Cuma.

hic nihil exprēmissis punctās neq; allegans exponit conditionem, pro malo. Et ista sunt admodum notanda: quia testatores & contrahentes, qui vulgari sermone testantur, & contrahunt post dictionem, cōditio, vt plurimum & quasi semper subiungunt dictionem: vt dicentes, [Con tal condiciō que, &c.] nam rarissimè dicitur, [Con tal condiciō si,] tales enim dispositiones regulandæ sunt, vt modales: quod est valde importans discernere, ob varias & notabiles differentias, quæ sunt inter vnas & alias, præsertim quo ad resolutionem actus si deficiat cōditio, quæ non insurgit ex modi defecione l. secunda, cum glo. nor. ff. de in diem adiect. & tradit Barro. in dict. l. Quib⁹ diebus, §. fina.

Deinde hunc text. † expendit Rapha. Cuma. in l. Iulianus ait, ff. de Cōditio. & demonstra. cuius meminit ibi Socin. colum. 2. ad fin. contra Bar. ibi tenentem, quod si tutor pupilli, v̄ curator adulti, vel administrator vniuersitatis, non soluat aliquam quantitatem debitam per pupillū, adultum vel vniuersitatē alicui cui quidem testator reliquerat in testamento rem aliquam sub conditione, vel modo dandi pupilli, adulto, vel vniuersitati aliquam pecuniæ quantitatem: & sic fuit impeditus talis legatarius dare causa conditionis implendæ ad cōsequendam rem sibi legatā, dicit Bar. quod talis conditio dandi non habetur pro impleta, propter tale impedimentum non solutionis: quanuis talis legatarius impeditus possit agere ad interesse eiusmodi relictī contra talem tutorem, curatorem, vel administratorem, qui iniuste impedituit nolendo soluere illi legatario quantitatem ei debitam. Nam secundum Rapha. in hoc text. probatur contrarium, iuncta l. Cū pupillus, eo. titu. de con-

Notanda est
testatores &
cōtrahētū.

Saluatio
Bar.

de condi. & demōstra. Et sic quod tali casu conditio habeatur pro impleta, & legatarius consequetur legatū sibi per testatorem relictum sub prædicta conditione, vel modo dandi pupillo, curatori, vel vniuersitati. Nec non Io. de Imo. ibi tenet contra Bart. per tex. secundum eum not. in l. Qui filiū, in prin. ff. de Manu. testa. & contra Bar. tenet etiam Pau. de Cast. in d. l. Cū pupillus. Sed ijdem Raph. & Soci. saluant ibi Bar. & dicunt ipsius dictum procedere, quando tales administratores non soluunt legatario, id quod ipsi eidē debent de bonis proprijs: non autē ex bonis pupilli, vel adulti, vel vniuersitatis: quia tale impedimentū est extra administrationē suam, & non concernit negotium illorū, quorum bona administrat: quo casu illi non tenentur de dolo tutoris, curatoris, vel administratoris eorum. Quæ saluatio declaratoria est notanda, quia aliās decisio Bar. esset contra istū tex. & ex ea, vnā cum declaratione, quā prædicti Doct. tradunt vbi. §. ad l. Neque in interdico, ff. de Reg. iuris deducitur norab. interpretatio ad hunc text. cum simili. vt procedat, quando factum tutoris impediens concernet administrationem & officium ipsius tutoris vel administratoris: & non aliter. Nam hīc istud implementum nec non impedimentum ipsius concernere administrationem officij tutelaris, † quia tutor datur principaliter personę minoris, & secundario rebus ipsius. l. In copulandis, C. de nupt. & sic impediēbat cohabitationem, ne fortè ex ea pupilli mores corrumpere. Et ita videtur glo. in tel ligere in l. Neq; in interdico, & tenet Bar. in l. Si dolo. ff. Si quis omi. causa testamenti, & in l. i. §. Si procurator, ff. Si quis ius dicen. non obtempe. vbi vi. Alexan. & Iaf. & idem tenet Pau.

de Cast. vbi Corne. Alexan. & Iaf. in l. Polla, C. de his qui vt indig. Glof. super isto tex. nihil habet, sed tantummodo adducit simile de l. Si conditione, quæ potius huic rei aduerfatur: sed solue vt per Alberi. hīc, qui etiam opponit contra istum text. dupliciter: solue itidem vt per eū, inrentem ad q. mariti rixosi. vi. illum.

Summarium.

- 1 **F**ilia sciens patrem agere ad dotem profectitiam et nō cōtradicens videtur consentire, & præiudicat sibi in actione de dote.
- 2 Compensatio expressa sicut nō fit nisi ad concurrentem quantitatem iurinq; liquidam & expedita: ita etiam neq; fit tacita compensatio.
- 3 Testatorem non est verisimile uoluisse heredem ipsius grauari duplici præstationis onere.
- 4 Præsumitur in dubio quis uelle, quod actus ab eo gestus ualeat, & sit effectus.
- 5 Error iuris regulariter non præsumitur.
- 6 Ignorantia iuris etiam certi & clari atq; aperti excusat ignorantem quoad euitacionem damni.
- 7 Ignorantia iuris dubij excusat, sicut ignorantia facti.
- 8 Lex habens plures lecturas, propter incertitudinem intellectus ipsius nō potest allegari ad decisio. causarū, quod intelligitur nisi una illarum lectū fuisse magis communiter approbata & magis probabili.
- 9 Traduntur alij casus hīc, in quibus iuris error excusat.

§. Qui inuita.

Duide longam huius tex. litteram vt per Ange. de Perig. & summa vt per Bar. videlicet, Si pater legat filiz, qua inuita dotē exegerit, filia debet esse cōtrita alterutro: nisi plus sit in dote. Notandum primò ex hoc tex. † q̄ filia sciens patrem agere ad dotē profectitiam & non cōtradicens videtur consentire, & præiudicat sibi in actione de dote: quia perdit quod pro parte sua in illa habet. Quod probatur hīc in ver. [Modestinus.] iuncta glof. in

Ee parte

Diuiso &
summa hu-
ius tex.

parte, Non consenserint. Ad idem l. 2. §. Voluntate, §. Sol. matri. quod procedere intelligitur, quando non habeat iustam causam contradicendi, ut probatur etiam hic, coniuncta gl. prima. Sed quid si eam habuisset? Barto. hic in oppo. tenet non videri eo casu filiam consentire, & idem in l. Si cum dote m, §. Eo autem tempore, §. Solut. mat. Et idem tenet Ias. in d. §. Voluntate, quinto notab. post Aret. ibidē. Si itaq; incipiamus à primo, scilicet q; filia contradixerit, requiritur secundum: videlicet, quod habuerit iustam causam contradicendi. Si autē ab hoc secundo inchoemus. s. quod filia habuerit iustā contradicendi causam, illud sufficit absq; primo. i. etiā si actu non contradixerit: quia ut magis principale attenditur, habere iustam causam contradicendi, q; ipsa actualis contradicō. Et secundū hoc non obuiat gl. 1. hic quæ videtur requirere vtriusque concursus: videlicet contradicōnis actualis, & subsistentiæ causæ legitimæ. Nā quod proximè prædixi est verius, & de prædictorū Docto. intentione: & ita in simili considerat gl. in l. 3. §. In amittenda, & in l. Quæ admodum, ff. de Acqui. poss. an incipiatur à primo, vel à secundo. In hoc tamen arti. videndus est Soci. in d. §. Voluntate, ad fi. primæ col. cū principio sequētis, vbi istud limitat & declarat: & secundum vnum membrum ex tribus per eum ibi positis, saluari potest id quod in verborum discursu tenet Pau. de Cast. hic in quantum videtur tenere contrariū eius quod dixi tenere Barto. hic, & in dicto §. Eo autem tempore & Ias. post Aret. in d. §. Voluntate. Tñ inspicendo verba Pau. de Cast. ipse loquitur secundum terminos gl. primæ hic quam allegat: videlicet, quando filia præsens non haberet causam contradicendi. Quod autem est dictum

Limitatio
ad superiora
per Soci.

in prin. huius notabi. q; si filia est præsens & tacens, cū videt patrem agere ad dotem profectitiam præiudicat sibi, si non habeat iustam causam contradicendi, subintelligi debet, nisi cū præsentia cōcurrisset met' reuerentialis: quo casu non præiudicaret sibi talis præsentia cū taciturnitate, per glo. nota. in l. 1. Quæ onerandæ, ff. Quarū re. actio non detur, quā Bal. dicit singu. in l. 1. ad fi. C. de Bo. mat. & Ias. & Alex. in d. §. Eo autē tempore. 4. colū. & est intelligenda, vt per Bar. in eo. §. Quæ onerandæ, & in l. Ad inuidiam, C. Quod me. causā. vbi Sali. Pau. de Cast. & Alex. de eare tradunt: & Felipost alios in c. causam matrimonij. de Offi. deleg. & Ias. Iacobinus de sancto Georgio, & Clau. in l. Interpositas post Bal. ibi. C. de Transactio. & idem Ias. in l. §. Quadrupli. col. 10. Institu. de act. & Alex. cōf. 110. col. 4. cum se. lib. 3. Soci. cōf. 264. incip. Capi primū, lib. 2. Aret. cōf. 14. & 24. in quo extendit illā gl. ad forem minorē cohabitantē cum fratre vel forere maiore, & actui per eum gesto, consentiēt metu reuerentiali. Ad quod potest considerari verbū Bart. in eo. §. Quæ onerandæ, dum dicit. Maior: & idem in paruo respectu nepris ex fratre tenet etiā Pet. de Ancha. cōf. 339. pe. colū. vbi ponit quendā casum singu. videatur ibi, & in proposito Docto. Bar. ibi, vi. duo notanda dicta Bal. cōf. 389. Pūctus, lib. 5. & aliud notab. quod ponit idem Bal. circa relaxationē iuramētī præstiti per filiam quæ contraxerat, intercedente metu reuerentiali patris vel aui. cōf. 331. ver. Secūdo, quia dñs, lib. 3. & incipit, Quædā puella. Et ad id quod ex Aret. dictū est de fratre, & forere, vi. An. Tiraque. tradentē in illo proposito bonas remissiones comprobatiuas, in opere Primige. in præfatione, nu. 139. vbi in idem recenset nonnullos

Extensio ad
illam glo.

De eadē m.

nonnullos Docto. recentiores eandem sententiam astruentes. Et vide eundem Titaque. referentem Aret. in præfatio. conf. vbi etiā adducit alia notanda in proposito istius metus reuerentialis in opere Il. Conubia. fol. 141. nu. 33. Sed vt redeam ad id quod prædixi declaratio primū notabi. contra illud facit, quia secundum primam gl. hic cōmuniter approbatam, quando filia contradixisset patri, & non habuisset iustam causam cōtradiciendi, non haberetur pro contradicte: ergo non videtur attendendum, q; quando tacuisset, sileret eum metu reuerentiali: ex quo etiā expressè contradicendo non releuaretur: ergo ne que tacitè per solam assistentiam personale. Sed ad hoc respōderetur, q; tacendo absq; causa, & per metum reuerentialem, non videtur consensisse, neq; sibi præiudicat, ne metus incusatus per maritum, vel patrem, vel fratrem maiorem, vel etiam forem cohabitantem, & sub eius gubernatione existentem, prout Docto. supra memorati intelligunt, sit eis, aut cuiq; illorum vtilis, quum frans auctori suo patrocinari non debeat, iuribus notissimis: ne igitur lucrū illi, vel alijs eorum consequatur, dicendum est talem filiam præsentem & tacentem per metum reuerentialem non inferre sibi præiudicium. Et vt apertius loquar, taciturnitas cū metu reuerentiali, sicut excludit consensum tacitū, ita etiā neq; operatur dissensum: quia talis dissensus quantumcūq; expressus, nihil releuaret talē seminā: nisi cū cōcurreret iustā causā contradicendi. Ad hoc itaq; vt mulieri non fiat præiudicium per prædictam taciturnitatem, sufficit non præsumi aduersus eam consensum ob metum reuerentialem, quoad præiudicium inq; incipientis talem metum. Et hęc de-

clarationem per eandem gl. reperio sentire Alex. sustinendo & declarādo Bar. ibi in l. Quæ dotis, col. 8. ver. Post sunt nihilominus, iuncto sequenti. §. Sol. mat. cuius meminit Soci. idē tenens, & ponderans tex. & glōf. ibi ad hoc, in sæpe allegato §. Voluntate, col. 2. in ver. Inferitur, & sentit etiā in prin. eiusdem col. sed non attingit prædictam declarationem, quam s. adaptauit, quæ est substantifica, & declarat apprimè istum articulum.

2. Tertiō nota, q; quod sicut expressa compensatio non fit nisi ad concurrentem quantitatem vtrinq; liquidā & expeditam. l. vlti. C. de Compensa. §. In bonæ fidei, Institu. de actio. ita etiā neq; sit tacita compensatio. Hic enim dicitur quod quando pater qui aduersus voluntatem filia recuperauerat dotem profectitiam ei datam, legauit sibi pro dote, filia debet esse alterutro contenta, nisi plus sit in dote quam in legato: & sic probatur quod prænotauit. Stat ergo intellectus istius text. in hoc, quod si plus sit in dote, q; in legato nomine dotis factō, sola petitione dotis per patrem recuperata filia debet esse contenta. Sin verò plus est in legato quam in dote per patrem recuperata, tunc debet esse contenta solius legati petitione, & ager ad legatum contra heredem patris; & cōtra heredē mariti, pro dote, vel pro ipsius dotis residuo. Quod quidem legatū vsque ad concurrentem dotis quantitatem compensatur, & quod excedit est merū legatum, secundum Bal. & tenet etiam Imo. hic in prin. & iste est verus intellectus coniuncta declaratione Bal. & applaudet huic literæ, quæ debet dici de petitione. [& non portione prout glōf. habuit, & habetur cōmuniter in impressione antiqua Veneta, quam vocant de Tortis. Sed prima est vera litera, vt habetur in re-

Intellectus
huius text.

Et 2 cogni-

cognitione Grego. Haloā. & in Pád. Floren. recenter impressis. Si verò tantum sit in dote, quantum in legato, filia debet esse alterutro contenta, hoc est vel dote sola, vel solo legato. Et licet Pau. de Cast. hic in recitatione glo. in parte Petitione, sese inuoluat cum glos. tamen idem expedite dicit quod in litera sui libri habebat Petitione. Sed quando dos excedit legatum, vel contra legatum excedit dotem, & filia vellet agere ad minorem quantitatem contra vnum, non tamen excludatur ab agendo contra alium, vtpote si legata fuerint decem millia pro dote, & dos erat quinque millia, & filia agnouit legatum, nō cogitur petere vniuersa decem ab hærede ipsius patris: sed potest ab eo petere actione ex testamento quinq., & reliqua quinque petere ab hærede mariti actione de dote. Si tamen egisset contra hæredem patris ad tota decem legata, & ea fuisset consequuta, non posset agere contra hæredem mariti ad dotem, vt est supra dictum: & è diuerso, si dos fuit decem, & legatum quinque, & filia agat actione ex testamento contra hæredem patris ad quinq., poterit agere actione de dote contra hæredem mariti ad residuum: & sic ad alia quinque. Sed si contigerit agere ad decem quæ erant in dote, & ea fuisset consequuta, non posset deinceps agere ad alia quinque contenta in legato, vt supra est dictum. Resolutio ergo est, quod si in dote non sit plus quam in legato dotis, filia debet esse contenta alterutro, quodcumq; eorum primo exigat. Sin autem plus sit in vno quam in altero, si id quod est plus primò exigatur, confunditur petitio in eo quod est minus. Sin autem exactio fiat in eo quod est minus, potest residuum peti, modo supra explicato, iuncta declaratione Bald. vbi. s.

Resoluto.

Ex qua patet, quod qñ legatum est maius ipsa dote, & exigitur, compensatur cum dotis quantitate concurrente, & vsque ad eam non est merum legatum, sed solummodo in eo quod superest. Sed quando dos est maior, quam id quod est relictum vel legatum pro dote: tunc recuperatur per mulierem ab hærede mariti, & non confunditur vsque ad concurrētem quantitatem cum legato, ad hoc inquam, vt habeat vim legati: quia causa seu conditio mulieris deterior efficeretur. Et huic resolutioni adijcere pretiū erit operæ, quod in casu istius text. intelligitur fuisse iniunctum à testatore duplex grauamen: videlicet ratione dotis, & legati nomine dotis relictæ. Quod apparet ex apostilla Bald. & ex lecturis glos. hic in parte, Portione, quæ etsi conferant ad text. declarationem, & id principaliter concernant quoad principium inquam ipsius: nihilominus tamē adaptantur ad secundam partem text. & ita etiam declarat Ange. de Peri. tex. & est de intentione omnium aliorū scribentium, dempto Pau. de Cast. qui aliud videtur tenere: sed ex eo forte, quia verba lecturæ siue impressionis, vitio impressorum sonant quid ineptum. Sed res est percepta, & est valent ad id quod prædixi tenere alios Docto. Si ergo mulier primò agat contra hæredem patris ad dotem, quæ est maior legato, vel ei æquiuales, compensatur dos cum legato, & hoc casu est propria compensatio: secundum Bal. hic ad fin. quem dixi supra sequi Ioā. de Imo. Si autem primò agat ad dotem contra hæredes mariti, actione de dote, & eam consequatur, eodem modo liberatur hæres patris à præstatione legati, sicque eo casu non tenetur (vt dixi) præstare mulieri legatum sibi relictum pro dote. Si autem filia primò

modo petat & consequatur ipsum legatum: hoc casu haud dubie, si legatum est maius dote, vel ei æquiuales, liberantur ab ipsa filia, tam hæres patris, quam hæres mariti: & sic contra neutrum potest ad dotem agi, nisi minus sit in legato quam in dote, vel econtra: nam tunc petere potest illud residuum ab vno, vel ab alio diuersis modis, de quibus supra dixi. Et ita est huius text. intellectus enucleatus: quia non bene explicatur per scribentes in hoc articulo de alterutro.

Quartò notandum est ex hac litera, quod non est verisimile testatorem voluisse hæredem ipsius grauare duplicis præstationis onere: & in id tex. hic assidue allegatur. Adde in simili l. Navis o nultæ. §. Cum autem, ff. ad l. Ro. de Iactu. quam hic adducunt Pau. de Cast. & Ange. de Perig. & ibi glo. citat aliquas ll. in simili proposito. Sed in hac materia vltimarum voluntatum, quoad hanc theoricā generalē inquam, non est similis, vel saltem ita clarus tex. in iure prout iste: licet quo ad speciem huius tex. satis concordat l. 2. in princi. vers. [Ego puto.]. de Dote prælegata: quam hic adducit Rapha. & ibi glo. citat alias concordantes ad istum tex. & ad s. dictum notab. vide Pau. de Cast. in fin. verb. §. sequen. vbi ponderat illum text. ad amplificationem & declarationem istius notabi. Et quaten⁹ attinet ad intell. & casum istius tex. supplet eum Bal. hoc modo: videlicet dum dicit, [Duplici præstatione.] supple. (inquit Bal.) vna: scilicet, faciēda de legato filie: alia. s. restitutionis faciēda: dotis velut in debite exactæ, secundum Bal. quod est de mente gl. & Docto. hic communiter, & secundum hoc dotis nomen sumitur hic, p. dote: item & p. legato nomine ipsius dotis: ac si litera dixisset, Præstatione dotis, & legati pro dote facti, &

in quantum statim litera dicit, [Præterea cum putarit, &c.] debet dicere, [Præsertim, cum putarit.] quæ est vera litera Pandect. Floren. & aduertendum est, quod secundum declarationem quam Ioan. de Imo. & Doct. adaptant hic ad glo. pe. nihil refert, an hæres sit filius, an extraneus: nā prædicta ratio textualis, [Non est enim verisimile, &c.] ex qua desumitur prædicta maxima & cōmunis allegatio, quæ fit passim ab omnibus in materia vltimarum voluntatū de isto tex. concernit potissimū ac principaliter vniuersalem successorē, & sic hæredem defuncti personā representantē, non habito respectu ad qualitatem ipsius, id est siue sit filius, siue extraneus: dummodo sit hæres vniuersalis.

Quintò nota. secundum Bald. quod in dubio præsumitur quis velle, quod actus ab eo gestus valeat, & sit efficax. Nam & alias habemus, quod non præsumitur quis velle facere actū, per quē impugnetur iudicium suum postremum, vt inquit l. illa notanda, & sæpe allegabilis, in l. Si miles qui destinauerat. s. de Test. mili. quod proprie in idē tendit. Et sic probatur in præsentiarum esse dare casum, vbi iuris error præsumitur: quia pater putauit potuisse dotem exigere etiam filia contradicente, quod de iure non potuit facere: & talis præsumptio manat secundum ipsum Rapha. ex eo quia legauit nomine dotis præteritæ, non autem futuræ, ob quā eam rem detexit testator iuris errore in suum de præterito, & lex ista præsumit eum in iure errasse, faciēdo talem exactionem.

Regulariter autem error iuris non præsumitur secundum Bar. in l. Non fatetur, col. pe. ff. de Confe. per l. Si hæres ab eo, ad fin. ff. ad Treb. nam regulariter vnusquisq; tenetur scire iura. l. Leges sacratissimæ, C. de ll. Et non Ec 3 tantum

tantum iuris error non presumitur in masculis, verum neque in foeminis: quia nisi in casibus in iure expressis non excusatur ob errorem iuris. l. vlt. C. de iuris & facti ignoran. quam vltra Doct. ibi commendat Abb. Panor. mita. in cap. r. ad fin. de conuer. coninga & Ange. de Aret. dicens eam esse singula. in §. Suspectus. 2. in situ. de Suspect. tuto. & ita tenet gl. Io. Theotho. allegans prædictas duas ll. videlicet l. leges sacratissimas, & l. fin. in cap. Turbatur, §. Notandum, in gl. magna ante finem. 1. quaestione. 4. extendensque eandem. l. fina. ad & contra rusticos: scilicet, quod in dubio non presumantur ignorare iura, vt per talem ignorantiam vel errorem iuris excusentur, nisi in casibus à iure expressis: Ad quam rem vi. omnino Frãcis. de Ripa, in tractatu de peste, nu. 144. cum sequenti. Et vt redeam ad text. id quod ex eo (vt est dictum) desumitur, quod in hoc casu presumatur error vel ignorantia iuris, prouenit etiam ea ratione: quia alias, nisi presumereetur, induceretur donatio præsumpta: nam & legatum est donatio. l. Legatum, j. hoc ritu. Item quia alias hæres deberet soluere bis dotem, vt hic declarant Bald. & Doctores: & sic in casu isto tractatur de damno vitando: & consequenter iuris ignorantia hic etiam si in aliquo presumatur, prout presumitur (vt est dictum) interuenisse, nõ tñ nocet errati vel ignorati in iure. l. Iuris ignorantia. la. 2. c. l. sequen. ff. de iuris & facti ignorantia. & notat Barto. in l. Clodius, ff. de Acquir. heredi. Bonus text. vbi glo. & Doctores in l. Quæ fideicommissum, j. isto ritu. Sic itaque cum hoc casu iuris error inducat illum effectum, quod nõ inducatur donatio, id est ea excludatur: item & alium, quod non teneatur hæres soluere dotem duplicatam,

ne censeatur oneratus duplici præstatione, prout declarant Doctores per gl. penult. & vlti. hic: merito debuit talis error presumi, vt ista inconuenientia cessaret, & ab eis excusaret. Sic ergo non solum ob donationem duntaxat non presumendam in præsentem hoc contingit, vt inquit Raphaela. citans istum text. in eadem l. Non faretur, sed etiam ob id quod prædixi, de euitatione damni in non soluendo duplum, id est dotem & legatum. Et in vero Raphaela. in dicta l. Non faretur, non loquitur ita specialiter, prout Alexan. hic in addi. & in dicta l. Non faretur, similiter in addi. refert, quod in hoc text. error iuris presumatur, ad euitandum vel præcauendum ne donatio inducatur: sed loquitur generaliter respectu euitationis damni: & sic comprehendit, siue includit quod prædixi de damno vitando, vel læsionis euasione, quoad duplicatam præstationem. Et ibi etiam adducit l. Sricho, j. de Vusufruct. legato. Si enim (vt ad præmissa redeam) in dicta l. Si hæres, ab eo error iuris non presumitur, neque prodest alleganti eum, non est ob aliud, nisi quia tractabatur de lucro acquirendo, id est de repetenda quarta Trebellianica. Sed quæ hic traduntur, procedunt quoad hoc, vt ob iuris errorem detur excusatio, alias autem extra istos terminos ad presumendum solummodo iuris erroris sufficit quod partes faciant actum de iure nullum, vel inualidum, secundum Felinum post Doctores alibi in cap. De quarta. 8. colum. de Præscriptio. Estque addendum ad principium istius notab. quod prædicta præsumptio validitatis actus præualet alijs præsumptionibus quæ in oppositum subsistent, secundum Decium in l. In testamento, la. 1. colum. 4. ante medi. C. De testament. milit. & conf. 1. 4. col. 2. & in

galuatur Decius.

& in capi: Quoniam Abbas, colum. 5. De offi. deleg. & licet de hoc dubitet Lanzelo. Galiau. in Repet. l. Centurio, colum. 24. versicula. Tertio limita, supra de Vulga. & pupi. tamen si facti, & recte intelligatur, Decius bene loquitur. Nam mens ipsius est, istud intelligere cæteris paribus: neque ille inficiaretur, quod alia præsumptio fortior tolleretur ista, ex regula quæ de sumitur ex l. Diuus, cum glo. De inter. restit. & l. Si qui adulterij. C. ad l. Isti de Adul. & pro Decio licet ipse non aliter legat, est bonus text. in l. Meuius in principi. hoc ritu vbi ponderaui, primo nota. vers. Et facit iste text. Deinde vltra Docto. hic videtur iste text. probare, quod ignorantia iuris etiam certi & clari atque aperti, excusat ignorantem quoad euitationem damni. quod patet. Nam iura notissima sunt probantia, quod si exactioni dotis quam pater vel facere, filia dotata contradicat cum causa, maritus: vel ipsius hæres non liberatur ab illa: quia eo casu dos exigitur contra iuris dispositionem. l. 2. §. Voluntate, cum l. Dotem, ff. Solut. matrimon. iunctis gl. Et tamen non obstantes prædicto errore iuris aperti, excusatur in hoc text. hæres patris qui exegit à duplici præstatione, dotis videlicet, ac legati. Et secundum hanc opinionem videretur text. hic probare, contra id quod tenet Ioan. Andry in cap. r. de Postula. prælat. libro. 6. & Abb. in cap. Cum dilectus, colum. 3. per text. illum, de Consue. vt tradunt Iaf. & ambo Decij. in l. iuris ignorantia, C. Qui admitt. bo. posse. poss. vel non, & prosequitur Iaf. Felinus in dicto capi. De quarta, colum. 9. Qui Doctores dicunt, quod vbi est probabile dubium in iure, error in eodem dicitur iustus, & æquipollet eorum facti:

Vbi dubium est probabile in iure, error in eodem dicitur iustus, & æquipollet error facti.

Secus si dubium in iure non esset probabile, vt quia ius est clarum, & apertum, ad quod bene facit gl. ordina. Institut. de oblig. quæ ex quasi maleficiali. post princip. quam Bald. in nouo pat. singulari in capi. Licet, post princip. de Transla. prælat. quod error vel ignorantia in actibus iuris excusat errantem: & idem Bald. in l. Veniditionij. C. de Vsu cap. proempt. & in l. 3. Si quis ignor. rem minor. sine de ere. compa. & has duas remissiones ponit Felin. vbi supra, & facit etiam quod dicitur Ioa. Fabi. & Ange. de Aret. in §. Suspectus. 2. Institut. de Suspect. tuto. quod ignorantis leges obscuras & intricatas nõ possunt de tali ignorantia inculpari. Et idem reperio tenere Salicet. in casibus fallentiarum exorbitantium iuris: Quod te mihi, ff. Si cert. petat. vbi sunt videndi Alexan. & moder. circa hoc aliter loquentes. Facit etiam ad præmissa quod Barto. tenet in l. penult. §. ad Crimen, colum. fina. ff. de Publici. iudi. ante medi. vbi inquit, quod dubietas super iure obscuro vel dubio, ad errantis excusationem equiparatur dubietati facti, vel super facto allegat text. cum gl. vbi id dicit expressè probati in §. Quibus. 1. cost. C. Et commendat Soci. in rubric. de Rebus dub. ex hoc inferens, quod ignorantia iuris dubij excusat: sicut ignorantia facti. Et sic æquiparat, & adæquat errorem & dubietatem iuris & facti, ignorantia iuris & facti, prout adæquantur per vtriusque titu. C. & ff. de iuris & facti ignorantia iuncta l. vlti. C. de Condi. in debi. loquentes de dubietate, & æquiparante eam errori ibi, [Mente titubante], & proxime ibi, [Anquiti animo.] ad idem l. Manifestissimi, §. Sin autem, nescius & dubitans, C. de furtis: Ad idem facit quod tenet Ioan. de Imo. in l. 1. ad finem

nem principij. de Appe. & rela. dicēs quōd sententia lata expresso iuris errorē, quōd dicitur potest multipliciter intelligi, non est nulla ipso iure, per gl. in dicto. §. Quibus. Allegat etiam Innocen. & Ioan. Andrē. in capi. Cū speciali, de Appe. Ad hęc etiam facit quōd tenet Barto. in l. In ambiguo, vbi etiam Pau. de Cast. Rapha. & Socin. ff. de Reb. dub. vbi dicit, q. quādo aliqua lex habet plures lect. non potest censeri certa, quia Iurisconsultus non fecit nisi de vna, & legis propriū & peculiare est certitudo, vt in dicto §. Quibus, & claritas.

Et propterea solet Barto. allegari in d. l. In ambiguo, q. quōd lex habens plures lecturas propter incertitudinē intellectus ipsius non potest allegari ad decisionem causarum; quod intelligitur (neque aliā fuit intentio ipsius Barto.) nisi vna illarū lecturarū fuisset magis probabilis & communiter approbata. vide Soci. in d. l. In ambiguo, ponentem decē conclusiones de hoc. Sed redeundo ad premissa, quia diximus istum text. probare contrariū, videlicet, quōd iuris ignorantia etiā certi clari & aperti excusat: ad eum responderetur dupliciter. Primō, quōd ratio hic posita in versicu. [Præfertim.] non est finalis, neque fundamentalis: sed potius alia ratio posita in alio versicu. [Non est enim uerisimile, &c.] Nam dictio, præfertim, importat idē quod maximē, quæ designat idē in casu cōtrario. l. Qui se patris, ibi [Maximē emācipatū.] C. Vnde libe. vbi notant Alexan. Cor. Ias. & recentiores, idcirco non probatur hic, quōd in principio versiculi.

Deinde ultra Doctores supra ex text. isto deduxi contra Docto. prænomatos, & licet secundum Codices vulgatos sit dictio, præterea, ta-

men vera (vt supra dixi) est præfertim, quæ habetur in. Pandect. Floren. recēter impressis. Vel secundō potest dici, quōd in casu istius text. non sit error in iure, sed in factō: quia non apparet quōd causa fuerit hic allegata, & probata: imō quōd filia solummodo contradixit, siue sciens, siue ignorans se habere causam contradictionis, & non opponens eam. Itaque pater putans nō subesse causam contradictionis, non obstante filie contradictione, dorem exegit. Nam ex quo in isto text. nō sit mentio de subsistentia causa, id est, q. causa contradictionis subsisterit, nō est præsumenda: cū sit quid extrinsecum, quod regulariter non præsumitur. l. Quæcunque. §. vlt. ff. de Publicum alijs. & licet Doct. istud suppleāt cum glo. tamē id faciunt, quoad iuris effectum, hoc est, quoad inualidandā obligationem, ad quem effectum sufficit causam postea probari: sed quoad facti contingentiam in litera ista non apparet de causa. Et ita intelligēdo, non videtur hic probari quicquid de iuris errore. Cogitandum erit super hoc.

Præhabitis tamen his quæ de errore supra tradita fuerē, annotare libet, errorem iuris excusare errantem vel ignorantem, saltem à culpa lata, quoad quid. i. quoad euitationem damni, vt in l. Iuris ignorantia. la. 2. §. vlti. cū l. sequen. ff. de Iuris & facti ignoran. s. allegata: videlicet eo casu, vbi talis error versaret circa iura difficilia intellectū, vel circa iuris apices, vel talis error esset iustus & probabilis aliqua alia ratione, vt. s. dixi post Docto. non autem si essent obscura & implicita in eorum intelligentijs. Alios etiā casus quibus iuris error excusat, elicere poteris ex dictis per Bar. in l. Quod nerua,

nerua, col. 7. ff. Depositi. Alios etiam tangunt recentiores quos supra citauit in d. l. Iuris ignorantia, C. Qui admi. & Ias. & Deci. post Alexan. in l. Si quis id quod, ff. de Iuris. om. iudi.

Summarium.

- 1. Incertitudo oneris heredi impositi, etiam si vergat in emolumentum alterius coheredis, reddit inutile ipsam oneris impositionem: quemadmodum et mitti res ipsam legatum principale, si esset omnino incertum.
- 2. Vna clausula testamenti derogat alteri clausule eiusdem testamenti.
- 3. Verba sequentia generalia dubia uel obscura declarantur per verba precedentia clara.
- 4. Verba precedentia quando sunt expressa, et de terminata, sequentia autem sunt dubia, uel obscura, aut ambigua, precedentia declarant sequentia, potius quam e contra.
- 5. Animus precedens declaratur ex gestis posterioribus.
- 6. Qualitas masculinitatis apposta ad fideicommissum uniuersale, habet declarare fideicommissum particulare, eodem testamento per testatorem relicta.
- 7. Verba generalia emissa ad complacentiam, et ad adulationem enuntiata, non disponunt.
- 8. Statuta italica disponentia, et tantibus masculis, feminas à parentum successione propellendas esse, de quibus loquitur hic Bal. quomodo intelligatur.
- 9. In omnibus casibus in quibus femina possunt accusare, in istis possunt facere pacem, et remittere uindictam iniuriæ.
- 10. Femina hodie non audivetur, si peteret sibi dari uel assignari in inimicum, occisorem patris, uel filij, uel mariti, absentem et contumacem secundum formam legum Regiarum.

§. Lurtius Titius. 2.

Extus iste non diuiditur. Et summatur vt per Barto. Dispositio specialis derogat generali. Item verba generalia, & obscura declarantur per præcedentia clara.

Notandum est primō ex hoc text. secundum Barto. Bald. & alios Doctores post Dy. q. incertitudo oneris heredi impositi, etiam si vergat in emolumentum alterius coheredis, reddit inutile ipsam oneris impositionē: quemadmodū & vitaret ipsū legatum principale, si esset omnino incertum. §. Incertis, Insti. de lega. l. Quidā relegatus. §. de reb. dub. l. Cū pater. §. si. j. isto tit. & l. Si domus, in prin. 3. tit. r. de qua incertitudine tradidi nō nulla in l. r. & l. Quidam testamenti. §. isto tit. Et ad huius nominis declarationem vide quæ dicam. j. super glo. vltim.

Secundō nota, q. vna clausula testamenti derogat alteri clausule eiusdem testamenti, secūdū Bal. & Albe. post Dyn. Ratio secundum Bart. & Io. de Imo. & Ange. de Perigl. in textualibus est: quia secūda clausula erat specialis, per quam testator iussit onera legatorum spectare debere ad solū filiū: & prima erat generalis, per quā voluit onus legatorum pertinere ad verūq. heredem, scilicet filiū & filiam. Ad idē l. Legatorum petitio, §. Qui plures. 3. eod. & in l. Si tibi hō. §. r. 3. titu. primō, quas Bar. & Angel. de Peri. hic afferunt, & sic probatur hic, q. secūda clausula specialis derogat generali, quando ambæ erant inuicē repugnantes. Sed est aduertendum, q. hic loquitur quando erant positæ in eodem testamento separatim seu disunctim & ex interuallo. Si autē incontinenti vna post aliam posita essent, tunc recurrendum esset ad textum declaratum vt per Paul. de Castr. ibi in l. Non ad ea, versiculo. Quōd si purē, ff. de cōditionib. & demōstr. Sed certē ille tex. loquitur quā in testamēto ponuntur due clausule in ipsa scriptura cōtinuatæ vna post aliā

Redite ad remissa.

absque intervallo: & tamen non sunt contrariæ, licet sint diuersarum formarum, vt quia pura, altera condicionalis, sicque ambæ compatibles & verificabiles, & datur ibi optio legatario agnoscendi legatum, ex qua forma illarum voluerit. Sed text. iste loquitur ex intervallo, & in formis incompatibilibus: sicque secunda clausula contraria primæ tollit illam. Sin altera essent coniunctæ immediatè vna post aliam, & ambæ contrariæ; & sic incompatibilis, oportet dicere quod se se conuersu collidant, & vna non præualeat alteri: & consequenter maneat nullæ, vt in l. Si Titius, in princip. ff. de Condi. insti. vbi Paul. de Cast. & Doctores declarant illum textum non loqui solū in perplexitate: sed etiam in contrarietate quæ dissolui non potest. Sic in casu huius text. si ambo præcepta testatoris fuissent absque intervallo iunctim apposta: primum videlicet in capite generali, vbi præcepit ambos hæredes filium & filiam solue re legata, & libertates præstare. Deinde aliud, quod solus filius ea præstaret, dispositio vtracque esset nulla odio testatoris, qui talem contrarietatem, in dissolubilem verbis suis inuexit, vt alias inquit Pau. de Castro in dicta l. Si Titius, in princip. Est enim regula Philosophica, quod duo contraria se se inuicem non compatiuntur, & probatur ex l. Duo, & l. Si pariter, ff. de Libe. causa, vbi non potest quis esse in duplici statu contrario. Ita dicendum in proposito istius text. et si Doctores non tangat. Si autem (vt ad primum redeam) clausula generalis in hoc textu esset posterior, tolleretur priorem specialem secundum Barto. per l. Meuius, §. Eum qui, cum alijs. j. isto titu, per eum citatis. Qui text. parum ad hanc rem conducunt: quia loquuntur

Duo contraria se inuicem non compatiuntur.

Redit ad primum.

de diuersis dispositionibus in diuersis scripturis contentis. Sed iste text. loquitur de contentis in eadem scriptura, vt patet ibi, [Quadam tamen parte testamenti.] licet loquatur in clausulis in ea ex intervallo apposis, vt est supra dictum post gl. hinc: similiter in l. Si quis eum, in principi. per ipsum etiam allegata supra de Vulga. & pupi. non erat vna scriptura, quin potius duæ, vel saltem illa scriptura cõtebatur loco duarum: nam habebatur pro testamento paterno, item & pupillari, vt inquit gl. ibi exponendo verbum in testamento. Quamobrem, quicquid Bartolus dicat, tenendum est, quod si clausula specialis & clausula generalis essent positæ in eadem scriptura: hoc ordine videlicet, quod specialis esset primo loco posita, generalis autem secundo loco, siue ponerentur incontinenti, siue ex intervallo: si tamen specialis esset incompatibilis cum generali, derogaret posteriori generali. Text. est celebris, cuius non meminit Bartolus in l. Cohæredi, §. Qui patrem, §. De vulga. & pupi. quem in id notat Bald. & Aret. ibi: de quo feci morosam recordationem in l. Legatorum petito, §. Qui plures, supra isto titu. Nam et si in eadem scriptura, in dispositionibus incontinenti apposis, non attendatur anterioritas, neque posterioritas, vt in dicto. §. Quod si pure, præallegata. l. Non ad ea tamen bene attenditur specialitas ad derogationem generalitatis, quando ambæ dispositiones sunt in uicem incompatibiles. Et hoc retento contra Barto. opus est cogitare de responsione ad dictum. §. Eum qui. l. Meuius, quia responsio supra tacta non omnino satisfacit

Terrio nota secundum Pau. de Cast. hic, finali. verbis, quod in dubio fit

fit restrictio dispositionis testatoris ad eum finem, vt talis testator censetur grauasse hæredem vel legatarium aliàs oneratum quantumuis fieri possit, dummodo talis restrictio fiat salua ratione recti sermonis, & ex hoc declaratur id quod fuit dictum. §. in §. præceden. 2. notab.

3 Quartò nota, quod verba sequentia generalia dubia, vel obscura, declarantur per verba præcedentia clara, secundum Barto. Bald. & Docto. Nā verba illa, [Magna onera sustentaturum.] erant indefinita, & videbantur æquipollere orationi vnuerfali. l. Si pluribus, §. de Legat. 2. sed non æquipollent ob rationes quas j. subijciam. Ad idem l. Si seruus plurium, §. fina. supra titu. primo, & l. Qui filius, in principi. eodem tit. & l. Verum, ff. de Peti. hæ. vbi Barto. Bald. Ange. & alij eam norant ad legum & statutorum interpretationem, quibus l. probatur, quod siue verba præcedentia, siue sequentia sint clara, semper declarant alia verba, siue præcedentia, siue sequentia obscura: ad eod quod verba præcedentia clara censentur repetita in sequentibus obscuris, vt in l. Si ita stipularis fuero: si Titius, §. Grifogonus, ff. de Verbo. obligatio. estq; semper notandum, quod verba eiusmodi præcedentia magis influunt in sequentia, quæ eõtra influunt in sequentia in præcedentia, vt tenet Barro. in l. Auia, in principi. §. de Conditio. & demonstra. & in l. Quisquis, per illum text. cum gl. §. titu. 1. de legat. 3. vt dixi supra ista l. in §. Gaius, secundo notabili ad finem, vbi retuli alias concordant.

Verba præcedentia eius modi magis influunt in sequentia quæ eõtra.

4 Est enim magistra (vt dicit) Doctorum maxima seu theoretica, quod quando præcedentia sunt expressa & determinata, sequentia autem sunt dubia vel obscura aut ambigua, præ-

cedentia declarant sequentia, potius quàm e contra, secundum Bald. post Cyn. in l. Legatorum petito, §. fina. supra eodem ad finem per illum text. Ad quod etiam est text. nota. in l. Si cum fundum, ff. de Verbo. significatio. quod etiam notat Bald. Ioan. de Imo. Are. & Ias. in l. Cohæredi, §. Qui discretas, supra de Vulga. & pupi. Sed certè Bald. in his duobus locis non ita præcisè loquitur in casu Barto. in dicta l. Auia, prout à plerisq; refertur: neque Bart. qui idem notat, neque alij quos citauit, Ioan. de Imo. Are. & Moder. dicunt id quod prædixi Barto. in dicta l. Auia. tenere, & in dicta l. Quisquis, ideoq; illud est valde notandum: & procedit etiam si præcedentia consistant in solis præstationibus. l. vlti. §. de Hæredi. institut. l. Titia, §. Idem responderet, ff. de Verbo. obligatio.

Nec propterea inficiamur, quin e contra præcedentia obscura declarantur per sequentia clara; vt notant Doctores in locis præallegatis.

5 Nam & animus præcedens declaratur ex gestis posterioribus. l. Si concubinam, §. Si res amotas. §. rerum amora. & l. Cum quis, in fine, C. de Natura. libe. & l. Sed Iulianus, §. Interdum, ff. ad Macedo. l. Si ventri. §. In bonis, ff. de Priui. credi. Ad quæ etiam vide bonum textum in l. fina. §. Cui dulcia, ff. de Vino tri. & oleo lega. & in l. Vxor, §. vltimo. j. titu. primo de legat. tertio: vbi Barto. dicit illum text. ponere nouum casum: & in l. Nihil, de coniun. cum emancipa. lib. eius, & in l. Talis scriptura, §. fina. §. titu. primo. Quibus iuribus in nixus Guido Pap. decisio. 485. incipiente, Si in aliqua dispositione, dicit notanter concludens, quod si in quapiam dispositione fiat mentio de filijs vel liberis masculis, utputa in institutione, vel in substitutione:

Decis. Gui. Papæ.

stitutionalis qualitas masculinitatis censetur repetita in omnibus sequentibus substitutionibus, super eadem re factis in inferioribus partibus eiusdem testamenti vel codicillorum, ubi fuit facta prima dispositio ob dignitatis familiaris, vel agnationis conseruationem, quæ per masculos & non per feminas conseruatur, per ea quæ ibi adducit, subdès ita vidisse determinari in diffinitione cuiusdam causæ. Cuius decisionis meminit Decius cõ filio. 15. Quod est singulariter notandum ad causas maioratum, in quibus de hac re quotidie versantur contentiones ac lites: & est valde importans: & ibidem Decius ante finem refert Rapha. Cuma. consi. 117. & Abb. Panormita. con. 36. incipiente, Videtur primò, ad finem libro primo, idè tenentes quod in præallegata decisione tenet Guido Papæ: & teneretiam Curtius Senior consi. 50. colu. penulti. & consi. 75. incipiente, Dominus Ludo. col. 3. & cum prædicta decisione Abbatis in prænotato cõ filio. nihil addens vitra, transit Decius cõ filio. 370. versicu. Similiter in casu: & ita etiam simpliciter transit Ias. allegans Abb. solum in l. Centurio, nu. 59. supra de Vulga. & pupi. dicens se credere decisionem Abbatis non reperi in multis locis. Eandem decisionem tenet Decius (vt ad eam redeam) cõ filio. 515. in casu occurrente in ciuitate Eugubij, in fin. colu. illam conclusionem ampliat post Philip. Cor. cõ filio. 375. incipien. In præsentia consultatione, col. 3. volumi. 4. & statim Decius subdit verba notab. per quæ respondetur ad motuum quo Pe. de Ancha. Ioan. de Ana. & Alexan. mouentur ad tenendum contrarium in locis. al legandis. Eandem effectum & re ipsatenet in notabili casu Franci. Curt. Iunior consi. 112. incipiente, & si subtri-

Vald. not.
ad causas
maioratus.

lia, colum. penulti. in versicu. Aduertendum, citans in id Franci. de Aret. solum in duobus cõ filijs: & cõcludit, ⁶ quòd qualitas masculinitatis appositæ ad fideicommissum vniuersale, habet declarare fideicommissum particulare, eodem testamento per testatorem relicta. Ad hæc decisionem Guidonis dicit esse summè notandã, allegans simul Abb. in supra allegato consilio Ioan. Franci. à Ripa in l. Ex facto, §. Si quis rogatus. 1. colum. 5. nu. 177. ad Trebel. vbi etiam adducit Socin. consi. 270. incipiente, Dominus Rainaldus, colum. 2. in princip. 4. vol. vbi videtur Soci. idem velle in prin. versicu. Patet etiam. Quod etiam videtur velle idem Socin. licet à Ripa vbi supra eum non alleget consi. 63. in ci. visis. 6. colum. versu. Ex quibus infero. 3. volu. Ias. tamen allegans Ioan. de Ana. consi. 22. videtur in contrarium inclinare in dicta l. Qui filiabus, in principi. 5. titu. 1. & idè Ias. tuetur pro virili opinionè Ioan. de Ana. consi. 220. 228. 142. colum. finalib. 2. vbi dilatat fimbrias in hoc articulo. Ante quem & Ioan. de Ana. hanc opinionem contrariam opinioni Guidonis & Abb. tenuit Petrus de Ancha. consi. 120. incipiente, Pro clariori decisione, in fine: & Alexan. consi. 38. perspectis his, lib. 6. Sed vt ex prædeductis patet, alia opinio est cõmunis: quæ videtur satis suaderi ex ratione per Guido. vbi supra adducta: videlicet, quia qualitas masculinitatis videtur adiecta, causa agnationis vel familiaris testatoris eam apponentis, conseruandæ, vt tenet Ioannes And. in addit. ad Spe. in rubrica de testamen. Et ita fuit aliàs consultum per omnes ferè Doctores Italia, vt refert Mat. de Matrella. in nota. 130. & Anto. de But. con. 9. incip. Viso. Quam opi. sequitur & defenfat Soci. in l. Gallus. §. Nunc de lege

de lege Velleia. §. De libe. & posth. & eam simpliciter sequitur ipse in præallegato consi. 63. in his, col. & versu. citatis. Ad quod faciunt etiam optimè tradita per Alber. Bru. in terminis statuti disponentis, quæ extantibus masculis filiarum feminæ non succedunt in tracta. de eodem. §. circa tertium articulum præsertim colum. 2. cum sequen. Quod certè multum vrget pro repetitione qualitatis masculinæ faciendæ: & sic pro communi opinione generaliter sumpta & intellecta esset, vel posset esse valde præiudicialis feminis, quas lex Maximum vicium, C. de Libe. præte. pariter vocat cum masculis, testatore aliud non disponente: si repetitio fieret indistinctè de vna clausula testamenti ad aliam. Visis multotiens per mehis quæ per consulentes in hoc articulo traduntur, tam in discursu lectionum, quam in respondendo consultationibus in quæstionibus facti: tandem ad sedandum cõmunis opinionis rigorem, putavi secundum intentionem vtrorumq; Doctorum, diuersimode de hac re loquentium, & sibi ipsis contrariantium, ita esse opiniones cõcordandas: Vt cõmunis opinio procedat quādo intra eandem orationem & dispositionem fecit mentionem de filiis simpliciter, item & de filiis masculis: tunc enim omnes filij simpliciter nominati intra eandem clausulam dispositionem vel orationem censentur debere esse masculi. Ita propriè loquitur Abb. in dicto cõ filio. 36. Sed si in diuersis dispositionibus & orationibus fecisset mentionem simpliciter de filiis & de filiis masculis, in vna de vnīs, & in alia de alijs: vel locus est in vna de filiis simpliciter respectu vnus personæ, & respectu alterius personæ de filiis masculis, vt quæ erat

Concordia
authorit.

substitutio reciproca facta inter diuersas personas: vt quia dixit, Titium & Gaium filios meos meliorem in tertio bonorum: & si Titius decesterit sine filijs, eius pars meliorationis transeat ad alium. Et si ille alius, scilicet Gaius decesterit absque filijs masculis, talis pars transeat in Titium: nam eo casu clausula masculinitatis appositæ respectu & cõtemplatione vnus personæ, non censetur repetita respectu alterius personæ: & sic si Titius moriatur sine filijs masculis, sed relinquat filias, istæ filię excludent in illa parte meliorationis defecta Gaium substitutum eundemq; cõprælegatarium tertij: quāuis si ipse Gaius præcederet absque filijs masculis, etiam si relinqueret feminas, tales feminæ non excluderent Titium superstitem cõprælegatarium in tertio quoad medietatem Gaii defectam: cuius respectu fuit tantummodo appositæ qualitas masculinitatis. Quia sicut persona nunquam subintelligitur in substitutionibus, vt notat Areti. in l. Titius, §. Lutius, & in l. Gallus, §. Et si quid si tantum, ff. de Libe. & posthumis. Argumen. l. Si ita stipulatus fuero: Si Titius. §. Grisogonus, ff. de Verbo. obligatio. ita neque qualitas vni adiecta debet repetita censeri in alia persona posita in alia dispositione: etiam intra eandem clausulam incontinenti: & hoc casu loquitur Ioannes de Ana. in prædicto consilio: & alij Doctores. qui videntur contrariari cõmuni opinioni, loquuntur in casu supra proximo: scilicet, quādo appellatio filiorum simpliciter fieret in vna dispositione vel clausula, & masculorum in alia separata, id est quæ non clauderetur eodem verbo: licet esset facta in cõtrōnerti, vel scriptura proxima per id quod Bar. tener in l. Prætor, §. Erre; differentia post

post princip. ff. Vi. bo. rap. & in l. Si legatarius. §. vlti. tit. i. & in d. §. Grifogonus, col. 2. in fine in versu. aut circa personas, vbi statim versu sequē. subiungit fecus esse in diuersa oratione. Et istam resolutionem ex propria intentione, aliās in lectione ordinaria matutina recitavi meis auditoribus, dū interpretarer l. Cū ita, §. In fideicommissio, supra eo. & postea iterum legendo extraordinariē l. Galus, §. Et quid si tantum: testes sunt vel possunt esse. multi viri apprimē docti existentes in tribunalibus superioribus tam Hispaniā, quā Portugalīā, quā etiam Aragoniā, nec non Romā, qui illis temporibus nostrum frequentabant auditoriū. Post multos autem dies offendi Doctore recentiore fati eruditum idem tenere, quod impēsē mihi placuit. Is est Antonius Rub. Alexandrinus consi. 71. inchoate, Plura mihi, nu. 6. quē eo usq; non videram, neq; referre audieram: vbi etiam facit mentionem in principio illius num. de decisionibus relatis per Decium in prædicto consi. 15. & saluat illas in casu notabi. in quo non attenditur an dispositio sit vna, vel plures: aut si plures, an sint coniuncta, vel separata, vt ibi potest videri. Sic itaque ad hoc, vt qualitas masculinitatis adiecta vni censetur repetita in alio, duo debent concurrere. Primum, quod tales personæ ponantur sub eiusdem orationis clausura, quod illæ personæ non sint filij vel descendentes à diuersis personis, vt in exemplo supra explicato casus positi per Ioan. de Ana. in prædicto consi. relato supra. Nunc considero, quod ista procedunt atten to iure cōmuni: scilicet, vbi tractatur de bonis liberis & diuisibilibus. Cæterū quando in materia vinculi vel maioratus testator vocaret filios mascu-

los in vna clausula, & in alia filios simpliciter, & iuberet bona maioratus vel vinculi permanere in familia perpetuō, & quod in eis succederetur de maiore in maiorem, maximē si fœminas excluderet (quia iste casus esset in dubitatus) communis opinio indistinctē procederet: & iste est propriē casus quem prosequitur allegans auctoritates aliorum Doctōrū. Decius consi. 15. quia conseruatio familiæ propriē & strictē fit per masculos, & non per fœminas, quæ sunt caput & finis suæ familiæ, vt inquit eleganter Iuriconsultus in l. Pronuntiatio, in finalibus ver. ff. de Verbo. signifi. Sin autem testator in vltima voluntate, vel donans inter viuos, fecisset aliquem maioratum vniuersalem de omnibus bonis, vel particularem de tertia vel quinta vel vtraq; parte bonorum: & disposuisset, quod bona illa perpetuō manerent in consanguineos vel parentes, secū dū idioma Hispanum, [Parientes.] vel descendentes vel intra personas de genere: quæ omnia vocabula adaptantur ex proprio significato iuridico ad mares, & ad fœminas, vt est notissimū: tunc esset faciendā eadem differentia, eademque distinctio, quā supra posui in bonis liberis: scilicet, an nomen filij simplex vel simpliciter prolātū poneretur in vna oratione, vel in diuersis, cū illō complexō filius masculus. Et ista est vera resolutio in hoc articulo, & p̄tō quod ista non reperientur vllibi ita prout hic congesta, & enucleata, & sunt vtilissima vt potē admōdum quotidiana in consultationibus & iudicijs. Venio ad glossas.

Glof. vltima opponit de l. Si ita stipulatus, in principio. ff. de vsuris: vbi clausula, illa vacuāq; possessionē tradidit, quæ sequitur principalē p̄missionē dandi

dandi fundū, operatur vt veniant fructus & accessiones, quæ sine illa non subsistente mora non venirent. Sed in hoc tex. in simili dicitur oppositū: quinimo quod illa clausula [Quem scis magna onera sustenturum.] posita post primā præcedentem clausulam: illam videlicet, [Quæcumq; in legatis reliqui, vel dari præcipi ab Attiliano filio meo & herede dari præstariq; iubeo.] est nullius efficaciz: igitur. & c.

7 Glof. in princi. videtur soluere, quod hic fuerunt verba sequentis clausulæ generalia emissa ad complacentiam filiæ, & velut ad ipsius adulationem & delinimentum enuntiata, quæ verba non disponunt. l. Generali capite, in princi. ff. de Vfruct. legato. vbi consimilia verba directa ad honoratum, non inducunt dispositionem: & ita summam illam text. Barto. ibi post glof. secundam declarationem R. & tenet Pau. de Cast. in l. Ex hac scriptura, ff. De dona. & alibi. l. in l. 1. colū. penulti. ver. vltimo scias. §. titu. 1. Doctores soluunt istud contrarium alijs modis: ex quorū solutionib; deducunt sequētes rationes decidendi ad istum textum, præter illam de verbis adulatorijs, quā modō retuli tangere gl. in rōspōsione ad contrarium de prædicta l. Si ita stipulatus. Erit ergo ratio glossæ prima, quod hic fuerunt verba obscura, generalia, ac simplicia, quorum significatio non poterat aliquid certum inducere: quia simpliciter & obscure testator dixit, [Magna onera.] neque aperuit quæ onera essent illa, & sic incertitudo oneris vitiat ipsum onus siue grauamen iniunctum, vt dixi. §. primo notab. remittēdo me hic. Et ista est vltima glof. solutio Bart. Bald. & Alberi. post Dy. hic, & secunda decidendi ad istum textū. ex qua patet declaratio ad l. Si pluribus, §. eo. cum ibi per Barto. notatis, vt indefinita tunc æquipolleat vniuers-

Prima ratio
glof.

Secunda ratio
vltima gl.

fali, quando est certa: non autem quādo incerta. Vnde fluit, quod si testator hic dixisset, [Omnia onera.] text. iste non procederet, quia in claris non est locus coniecturis. l. Continuus. §. Cū ita, ff. de Verbo. obligat. Er sic ex ista ratione patet, rationem glof. de adulatione quā primō loco proximo collocaui non esse solidam apud istos supremos Doctores. Nam si fuisset, etiam si testator hic diceret omnia onera reputarentur adulatoria, quod Doctores non curant, ratione prædicta: quia sunt clara, & sic disponunt: non autem designant adulationem.

Tertia ratio est, quia hic dixit, ^{Tertiaratio} [Quem scis magna onera sustenturum] quæ verba important scientiam, quæ non est nisi de præteritis, vel præsentibus, non autem de futuris potest esse. l. Sed et si restituatur, §. fina. ff. De iudi. l. Cū quidam, §. Quod dicitur, ff. de Acquiren. hered. glof. & Doct. in l. Itaque, ff. Si cert. peta. Vnde cū in præteritis testator non imposuerit filio nisi onera legatorum, non autem debitorum soluendorum, meritō verba prædicta referuntur ad sola legata: & sic vt filius ad ea sola persoluenda teneretur, secundum Baldum post Perrum.

Quarta ratio, quia verba hoc casu fuerunt enuntiatua ob aliud emissa, ^{Quarta ratio.} quæ non habent aliquid operari: videlicet verba illa supra sæpius recitata, [Quem scis magna onera sustenturum.] & sic non tantum fuerunt verba de futuro, sed etiam emissa propter aliud, id est ad leniendum animum filiæ ad quem dirigebatur, quæ res nihil habet commune cum prædicta clausula, de qua in dicta l. Si ita stipulatus, scilicet, [Vacuāq; possessionem tradi.] quæ verba fuerunt dispositiua, vt pote pro misoria.

Quinta

Quinta ratio

Quinta ratio, quia in isto tex. volūtas testatoris fuit dubia, & non teneat dire dō, seu præcisè ad iniungenda filio onera solvendorum debitorū defuncti, vt patet ex verbis præcedētibz. s. relatis. [Quæcūq; in legatis reliqui, uel dare præcepi, ab Attittiano filio meo ex hærede, dari præstariq; iubeo.] Quæ sunt clara, & aperta: & per ea (vt est dictum) declarantur sequentia: imò fortius quàm ecōtrario, vt etiam fuit prædictū. Et hoc tenet Albe. post Iaco. de Belui. qui etiam ponit tres solutiones ex prænotatis. Quamobrem Paulus de Cast. & Ioan. de Imo. dicunt, quòd dictio vel coniunctio, & in hac litera ponitur declaratiuè: sicq; non auget, sed tãtum declarat. Et aduertat quòd ista. 5 & vltima ratio decidendi tendit in id cum. 2. ratione. s. relata, quæ fuit prima ratio Doctorum post rationē glo. cui ipsi non applaudent, vt prædixi.

Vltimò Bald. hic inducit istū text. 8 ¶ ad rationem statutorum Italix passim disponentium, stantibus masculis, fœminas à patrum successione pro pellendas esse. Nam secundum eum ratio potest esse, quia vt rerum experimenta docent, masculus maiora sub stinet onera, quàm fœmina. Ad quod assert glo. in ca. 1. §. Hoc autem, Qui seu. da. poss. vbi glo. inquit, quòd ad filiam nō pertinet facere pacem super vel de morte patris: quia neq; ad eam spectat facere vindictam. Idem vult glo. in c. vno. An mutus vel aliter imperfe. eo. lib. seu. & ambę glo. allegant in id legem Longobar. vnde ipater eas loqui iure illo Lōgobardico alioqui barbaro, peregrino, & inepto: & ita intelligit Bald. illas ibi, & hic, & in l. Pro hærede, §. fina. s. de Acquirē. hæreditate, subdens diuersum & cōtrarium esse de iure Roma. quo inspe cto, ad filiam pertinet facere vindictam de morte patris: & ex consequē

ti de ea facere pacem, prout ad filium masculum. Quod etiam post Bal. tenet Iaco. Alua in eo. §. Notandum, reprehendens effectū ac re ipsa opi. prædictarum glof. Circa quem articulū resolutio est, quòd illarum gl. opi. est tollerabilis, in vindicta extraiudiciali: illa enim non spectat ad fœminam. Aliud autem est in vindicta iudiciali, querelādo aut accusādo de morte patris, secundū Deci. in l. 2. nu. 62. ff. de Regu. iuris allegantem solum Ange. qui ita distinguit consi. 89. Viso facto, & statutis. Quæ concordia est etiam de mente Alexā. de Imo. in l. Si filius qui patri, vlti. col. s. de Vulga. & pupi. qui dum post Ro. ibi impugnat opinionem prædictarum glof. pro sua reprehensione contra illas glof. iurā loquentia de vindicta iudiciali, videlicet. l. Sororē, C. De his quib. vt indig. & l. Vxor tua, C. Qui accu. non poss. ad idē l. 2. ff. de Accusa. in prinad. idē l. Si fœmina. C. ad Turpi. & l. 26. tit. primo. 7. Par. Quæ iura decernūt etiam fœminis competere ius vindictæ iudicialis, & sic accusandi interfectores maritorum ac coniunctorum suorū, ergo in consequentiam necessariam competit eisdem fœminis ius pacis faciendæ. Quæ consequentia Bal. hic in si. vtitur & recitē. ¶ In omnib; ergo casib; in quibus fœminæ possunt accusare, de quib; per tex. gl. & Bar. Albe. & Ang. in d. l. 2. de Accusa. in eisdem possunt facere pacē, & remittere vindictā iniurię vel offensę ipsi accusato q; offendit, consequentia sumpta à cōtrarijs, quæ est valida iuribus norissimis. Procedit ergo opi. illarū gl. duob; casibus primus in vindicta extraiudiciali quæ ad eam non pertinet, vt per Ange. in consilio prænotato, & in l. Vna, C. de His qui se dese. lib. 10. in ad di. ad Bar. cuius meminit Feli. licet nō ita resoluat se. i. C. Cū oporteat col. 5. de Accusa

Resolutio huius arti.

L. 26. tit. 1. Par. 7.

L. 4. tit. de los Homizillos. lib. 4. fori.

10

de Accusat. & consequenter non potest facere pacem de tali vindicta extraiudiciali. Ex hoc videtur inferendum, q; fœmina hodiē nō audiretur, si peteret sibi dari vel assignari in inimicum, occisorem patris, vel filij vel mariti absentem & contumacem secundum formam ll. Regiarum, vt in l. 4. tit. de los Homizillos foro. ll. lib. 4. & l. 1. 3. 4. libr. 8. ordina. & l. 48. in legibus styli. Nam præfatę leges non videntur procedere in fœminis quid tale petentibus ratione prædicta, & pariformiter dicendum est, eas nō posse idem petere, sub pretextu, q; veller, aliās posse mandare, seu committere occisionem, vel vindictam alicui masculo, quia id quod est illicitum, quoad se: scilicet, posse vindicare per se necem prædictorum vel alicuius de prædictis extraiudicialiter, vt est sepe dictum, nō potest neque debet esse licitum in alio ppter ipsam, vt tradit notabiliter in optimo simili, per illum tex. in l. Refectiois, ff. cōmunia prædio. in vltim. textua. & colligitur ex l. Graccus, primo responso coniuncto secundo. C. de adultc. Facit quod in simili notant Bart. & Lucas de Pe. in l. Prohibitum, C. de iure fisc. lib. 10. & not. glo. secundum vnam opinionem. in l. Cum fundum, ff. de vi, & vi arm. Maximè, quia permissio occidendi, quæ fit per iudices, autoritate prædictarum legum Regiarum ipsi offenso prosequētī in iudicio talem offensam, vt quia est persona cōiuncta, debet intelligi de ipso offenso principa liter, id est, de accusatore, talem offensam in iudicio principaliter prosequēte: nō autem per mediam personam, secundum Bald. in l. vltim. colum. 2. ad fin. versicu. & not. ff. de Iustit. & iure, & sic vult Bald. quòd etiam masculo offenso non posset fieri ciuismo di permissio capiendi vindictam ex

traiudicialem ab offendente propria autoritate per mediam alterius personā. Neque istud est cōtra id quod vult Paul. de Castr. in dic. l. Refectiois, nam ille loquitur de associatibus ipsum principalem, non autem quando ipse principalis committeret alteri, seipsum subtrahendo: nisi esset filius, vt in dic. l. Graccus. Et quod dixi de fœmina, quòd non posset petere sibi comitti talem vindictā extraiudicialiter. ll. Regni neque per se, neque per alium faciendam, est verum: quāq; alijs temporibus, aliter fuerit factum in hac ciuitate Salman. vt accipi ab antiquioribus in quadam fœmina quæ accusabat duos interfectores duorum filiorum. Nam illi accusati ab eadem aufugerant, & in eorū absentia & contumacia, ad petitionem & requisitionem matris fuerunt designati per iudicē inimici ipsius quæ persecuta est eos vltque in Regnum Portugalix vbi latebant, nam eò fugerant, & ibidem eos incautos inter fecit manu consanguineorum, & auxiliarium, qui eam associarunt. Sed illud non potuit iure fieri, per supra dicta, quia neque per se, & consequenter imò à fortiori neque per alios talis fœmina, non potuit de illis vindictā extraiudicialiter sumere. Sed forte id sibi fuit concessum, quia illa fœmina erat virago, ex nobili stirpe progenita, vt postea declarauit euentus qui fuit subsequutus de vindicta quam (vt est dictum) sumpsit, nam in tali fœmina viragine solet saluari opinio prædictæ glo. siue glossarum, vt tradit And. Si i. l. quarta. §. Cato, colum. penol. ff. de Verbo. obliga. Secundo casus (vt ad præmissa redeam) in quo prædicta opinio illarum glossa. excusatur est, quando fœmina esset exclusa à possibilitate accusandi, vt quia non esset de casibus, in quibus à

Quoddā factū Salmati ca.

Saluatio gl

3. Casus in quo saluatur glossa.

iure denegat sibi accusatio, vel q̄a eū fuit requisita vt intra certū tēpus accusaret noluit id facere, vt in l. Si ca, C. Qui accusari non possit. vel alia de causa nō possit accusare: tunc eū nō pōt facere, vt est de intētionē omniū scribētū & impugnantū p̄dictarū gl. cōclusionē, & Bald. hic ad fi. quē. s. re. 3. tūl. & Ioan. de Imo. eū sequentis, dū faciunt cōsequētā de vindicta ad pacem. Et p̄missis est adijciendum q̄ p̄dictā concordā Ang. in cōsi. p̄notato sequitur Alex. in addi. ad Bar. I d. §. Caro, ad si. licet alleget cōsi. Ang. sub alio nu. f. 287. & idem Alex. in d. l. Si filius qui patri, ad fi. quē. s. adduxi, allegat cōsi. Ang. sub alio nu. f. 22. Item & eundē Ang. in eo. §. Caro, vbi Ang. col. fin. videt apertē sentire idē quod in p̄dicto cōsi. dum ad verbū inquit loquēdo de foemina, vnde ius vindicandi manualiter eā non cōcernet. Ibiq̄ reprehēdit p̄dictā gl. in d. §. Hoc etiā notādū. Est liquidē virile officii ferre arma, vt in ca. Dño guer ram, in tit. hic finitur lex, & c. in V. lib. feud. & foemina nequeunt arma ferre, vt inquit Bald. i. l. Quoties, col. pen. C. de Suis & legi. lib. & hęc incidētē dicta sufficiant in p̄fato proposito, q̄ vir sustinet maiora onera q̄ foemina. Sed redeundo ad inductionē quā Bal. de hoc text. facit pro rōne. s. memorati statuti, dicendū est, aliam esse rōnem statuti rōnem fortiorē ac solidiorem, videlicet cōseruationis agnationis & familiæ, vt plenissimē profecit Alber. Bru. quē etiā. s. retuli. 3. no tab. in illo tractatu, de Stra. foemi. & line. cog. excluden. §. Circa. 3. p̄ res colū. vbi in col. 2. dicit hanc esse rōnem cōm. & i. col. seq. dicit eā absorbere alias cōrōnes aliorum Docto. p̄ eum ibi relatas. i. col. Inter quas tamē (ne illud omittere) nō refert hanc rōnem Bal. forte quia includitur seu cōprehēdit

Not. fortiorē & solidiorem rōnem statuti memorati.

sub p̄dicta rōne cōmuni, & per hęc manent resoluta quæ in gl. tangunt.

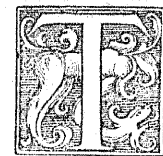
Summarium.

- 1. **D**icitur possessio capit hic p̄ re possessa. Verba dispositina ad quencunq; dirigitur, fideicommissi petitione inducitur. Verbum si, solum & de per se, est p̄ acie significatiuum substantiæ ueritatis.
- 2. Verba quando sunt sup̄te natura dispositina per testatorem protata indiscriminatim disponunt, siue referantur ad heredem, siue referantur ad tertium, siue ad honoratum.
- 3. Argumentum de legato libertatis ad legatum p̄ cause in p̄iudicium ipsius p̄ cause non potest hodie ualere.
- 4. Actionem & passionem in eodem subiecto una eodemq; respectu concurrere non posse, naturalis maxima est.
- 5. Permissiois natura ad tempus limitata est trahere secum, uel ad se prohibitionem post tale tempus p̄taxatum.
- 6. Actus agētū nō operatur ultra eorū intētionē. Declaratur hic glo. ultima.
- 7. Tex. iste est declarandus per l. fi. C. de lega.
- 8. Quemadmodum a morte testatoris dominium ipso iure trāsit in legatariū: sic contra, si legatarius efficitur indignus ita ut debeat perdere legatum retransfertur in talem heredem.
- 9. In casibus in quibus ex aliqua dispositione dominium in aliquem transfertur, in iisdē casibus resoluta illa dispositione, retransfertur etiā ipso iure in priorē & antiquiorem dominum.
- 10. Inuestigatio difficilis ad l. fi. in prin. C. de lega. ponitur hic.
- 11. Lex fi. C. de lega. quas leges antiquas respiciat immutandas uel emēdandas prout in prin. sui p̄fatur, uelle eas corrigere, uel emēdare.
- 12. Obligationes personales inherēt persone tenā ceteri: dominium autē coheret rei principaliter.
- 13. Traditur hic de oppositione tex. in l. 4. §. 1. infra de alimen. & ciba. lega.
- 14. Verba illa, Pro suis necessitatibus, adlecta certa quantitati, non minuant legatum.
- 15. Notabile quoddam ponitur hic ad istum tex. cum ratione eiusdem: & est primus casus in quo fideicommissum tacitē inducitur.
- 16. Inductio Bar. istius tex. ad quandam quæstionē nō est bona.
- 17. Vxor per uirum relicta domina & usufructuaria insimul, potest de iure eligere, utrum illorū malit optare.
- 18. Vxor relicta per testatorem domina & massaria, vel

uel domina & dominatrix, per talia uerba non importatur de iure nisi quedā preminencia in domo: non autem dominium.

- 22. **V** usufructus relictus uxori omnium bonorū, & a fortiori bonorum simpliciter, nō facta mentione de usufructuaria uel domina, si extraneus sit heres institutus debet habere usufructū omniū bonorū.
- 23. Filius uel filij instituti heredes uniuersales, si uxori per testatorem illorum patrem relinquunt usufructus omnium bonorum, p̄ textu eiusmodi legatū, non potest uxor consequi nisi tantū usufructum quātē partis talium bonorum hodie.
- 24. Commemorantur hic aliquæ declarationes addid quod glo loquitur de sepe allegata consuetudine.

§. Titia cum nuberet.

Titia cū nuberet, Caio Seio, dedit in dotē p̄dia et qualdā alias res postea decedens codicillis, ita cavit, Caiū Seium maritū meū tuq; cōmēdo fidei, ò filia, cui uolo dari in uisū uicq; & usufructū, possessionē uillę Naclenorū, quā prius dederā doti, cū corporibus quæ in ipsa dotē sūt, & nulla in re uolo molestiā illi exhiberi de dotē, erūt eū post mortē ipsi⁹ tua, & filiorum tuorū. Præterea alia multa eidē marito legauit, vt quādiu uiucret haberet. Quæro an propter hęc quę codicillis ei extra dotem relicta sunt, possit post mortem Caij Seij ex causa fideicommissi petitiō filię & heredi Titie cōpetere, & earū rerū noiē, quas in dotē Cai⁹ Sei⁹, accepit. Modestinus rādit licet nō ea uerba p̄ponant, ex quibus filia testatricis fideicommissum à Gaio

Aliis præter

Aliis Cai Seij.

Aliis vt.

Scio postq̄ p̄fiterit q̄ testamēto legata sunt petere possit, tū nihil prohibet p̄pter uoluntatem testatricis, post mortē Caij Seij fideicommissum peti.

Erūtur aliter p̄dicta uerba gręca per And. Alt. lib. 4. Dispū. ca. 19. hoc mō. Caiū Seium uirū meum, cōmendō tibi ò filia, cui uolo dari ad uitā usufructum, & participationem Castellii Naclenorū, quā proueni dedit se, in dotē cum corporibus quæ inferuntur doti, & in nihilū molestari eū de dotē, erunt. n. post mortē eius tua, & filiorū tuorū hactenus. Alt. et ista uersio habet in lib. Infortiati impresso anno. 1552. Ludugni cū inter signi hois apprehendētis duas portas, cum super scriptione, Libertate meā mecum porto. Sed miror de Altiato hęc uersionē sibi applicuisse, nā reperit in antiquis lib. de Tortis impressis anno 1502. & sic priusq; ipse scriberet dispū. Aliter uertunt hęc uerba, prout habeo in margine superiori mei Infortiati & Tortis, quod scō loco emi quū vlti. interpretabar istū tex. ne è cathedra subtraheret mihi liber uertitior prout aliās fuit semel subtractus, & tū reminisci nequeo à quo habuerim illorum uersionem, quia hucusq; lapsi sunt. 20. anni: cuiuscunq; tamē ea sit, uerbailius sic se habent.

Gaium Seiū uirū meum tibi cōmēdo, & tuā mādō fidei filia, cui uolo dari ad uictū, (aliās ad uitā usum) & ad usufructū possessionē uici Naclenorū, quę dederā olim in dotē cū corporibus simul cum dotē illatis: & nulla in re uolo ei exhiberi negotiū: de dotē: nā post mortē illius tua erūt oia & filiorū tuorū. Hactenus uersio hęc. Et mirū est q̄ Grego. Haloā. non uer

terit hanc clausulã gręcã, cū in fi. 50. librorũ Pãdectarũ, quos suo noĩe emẽ datus in quibusdã edidit, quã plures clausulas verterit è gręco in latinũ: sed hęc omisit, & tñ verterat clausulã verborũ gręcõrũ posita in. §. i. ista. l. Suspicio hanc vltimã versionẽ fuisse Ferdi. Pinciani, cathedr. Rethori. & gręcanicæ p̄fessionis in hac vniuersitate, vel cuiusdã Alphõsi Obilẽ. discipuli nr̄i quondã quib⁹ cū alias solẽbã, gręcãrũ literarũ interpretationes cõferre, vtrũq; res habeat substãtia differẽtiæ traductiõnũ istarũ stat in hoc (omissis alijs minutijs nõ magni momenti) q; in duabus trãslationibus ex istis, videlicet in priã & vltima, est ¶ dictio [P̄fessionẽ] q; hęc capit p ipsã re posita, vt. j. dicã, & sic designat legatũ p̄prietatis, vt. j. etiã tradã. Sed in trãslatione Altiani, q; est tã in noua, q; in antiqua librorũ impressiõnib⁹ (vt dixi) est dictio [Participatiõnẽ] q; dictio est eguoca ad vsũ frũ. & p̄prietatẽ, licet videat in dubio adaptari ad p̄prietatẽ, vt in l. 3. C. pro socio, & hic, q; a fuit expressum ð vsũ frũ. ego participatio nõ p̄t ad illũ referri, q; a esset quẽdã Batologia, & superfluitas, arg. l. Cũ ex filio, in fi. s. ð Vult. & pu. & l. Doli clausula, ff. de Ver. obli. sicq; in effectu, & re ipsa oĩa tendũt in eundẽ scopũ. r. ad significandũ legatũ p̄prietatis de qua scđm oēs Doc. iste tex. loquit, & p̄pterea gl. quã Bal. sequit legit portio nẽ, vel partẽ vici vel castelli, vt reddet text. clariorẽ ad probandũ, q; hęc fuit dubitatũ i priõ dubio, de legato p̄prietatis. Ceterẽ minutiq; textuales statim discutientur, in expositionibus ad tex. J. aptandis.

His phabitis rex. iste sũmat p Bart. & Docto. hoc modo. ¶ Verba dispositiua ad quẽcunq; dirigãtur fideicommissi petitionẽ inducũt. Itẽ testator qui voluit rẽ ad aliquẽ p̄tinere ad tẽ-

Sũma huius
text.

pus, post idẽ tẽp̄svideret voluisse ad ipsius testatoris hæredẽ redire. H. D. scđm Pau. de Ca. post Bar. & Docto. Istius sũmarij. i. pars q; habet (vt dixi) q; verba dispositiua ad quẽcunq; directã, inducunt petitionẽ fideicõ. nõ placet Raph. Cu. neq; Ang. de Perig. post eũ tenẽtes, q; imò in. r. casu istius tex. illa verba [Erunt tua] fuerunt enũtiatiua futuri euentus, q; verba regulariter nõ disponũt qũ referunt ad honoratũ p̄ ut hic fuerunt relata, inquit etq; idẽ Raph. & Ang. de Perig. q; vis & robur in hoc tex. stet in illis verbis significãtib⁹ legatũ tẽporale, videlicet [vi quãdiũ uiueret haberet] q; est cõtra verba & i retentionẽ Docto. dicentiũ cõiter, q; istud verbũ erunt est dispositiũ, p̄t speciatim declarat Pau. de Ca. & sic i primo casu huius tex. dispositio est expressa, in scđo autẽ tacita, scđm eũ, & alios Docto. post Bar. p quibus expendi p̄t litera ista ibi, [Quero] vbi p̄cipalior & dubitabilior quãstio ponit respectu eorũ q; in codicillis p vxorẽ marito fuerit relicta: & postea i vers. [vt eãrũ] p̄ponit similitudo quãdam rerũ ad alias. i. verũ nõ dotaliũ ad dotalẽ, p̄supponẽdo q; tota dubitatio cõsistebat in rebus extra dotẽ filia post mortẽ Gaij Seijciusdẽ mariti in codicillis relicta. & nr̄sio in ver. Modestinus adaptat ad vtrunq; casum diffõmiter, & nõ principaliter ad primũ vt potẽ min⁹ dubitabilẽ, ex quo i eo fuerunt verba dispositiua importãtia tã dñiũ q; possessionẽ, vt p glo. & Docto. p̄fertim Aret. in l. i. in prin. glo. magna. ff. de Acqui. poss. videlicet [Erunt tua] Et p̄fectõ rõ Ang. de Perig. vrgit & cõtorquet aduersus eundẽ dũ iquit, q; filia hęc nõ admittebatur ad fideicommissũ p̄pter illa verba [Erunt tua] sed quia legatũ factũ marito fuit tẽporale, q; declaratio potius sulcit cõem intellec. vt dixi, nã p̄supponit, q;

nit, q; de prima clausula paruum aut nullũ suberat dubiũ, vtrpote cõtinente verba dispositiua: sed solũ de scđa clausula cõtinente dispositionẽ fideicommissi obicũtã & implicitã seu tacitã. Et q; ex ea sumit cõiectura voluntatis defuncti, ideo text. hic disponit gñaliter induci fideicõ. in vtroq; casu vel clausula: in prima ceu minus dubia, p̄suppositiue: sed in scđa, vt pote magis dubia, quia testatrix tacitẽ disposuit post mortẽ p fideicõ. limitandõ legatũ vel fideicõm. p̄t limitauit quousq; viueret maritus, text. decreuit expressim legatũ deberi vñ fideicõ. peti. Quod autẽ verba illa [Erunt tua] fuerint dispositiua, & nõ enuntiativa cõtra Raph. & Ang. de Perig. probat ex natura verbi sum es, quod secundũ Bal. cõfi. Schisma. col. 2. est verbũ substantiuũ effectiuũ magis q; aliud verbũ de mundo, vt ipse Bal. formaliter inquit, & allegat legẽ his verbis, in princ. s. de Hære. in sti. Facit q; ð hoc verbo dicit Card. in c. Exceptionẽ, de except. quẽ Feli. citat in rub. de mut. peti. videlicet, q; necessitat, & consequẽter disponit. In contrariũ facit q; dicit Bal. in l. verbũ volo, C. de fideic. post prin. videlicet, q; regulariter verba futuri tẽporis nõ sunt dispositiua: q; nõ exponunt p verbũ sum p̄sentis tẽporis, p̄t ibi ipse exp̄plicat. Q; d; directẽ cõtradicit p̄dictã cõi declarationi Doct. hic. Nisi fortẽ dixerim⁹, q; esto, q; Bald. rectẽ dicat, prout verẽ dicit: tñ in hoc tex. Doct. nõ absrẽ dicunt, q; p ista verba futuri tẽporis [Erunt tua post mortẽ, &c.] inducit dispositio fideicommissaria vñ fideicõ. Priõ propter verbũ, em, q; est verbũ assertiuũ & certioratiuũ: idẽ siquidẽ importat q; verẽ vel certẽ. l. Nõ. n. cũ mille cõplicitibus, ff. de Inoff. test. Deinde quia testatrix transiuit ad designationem certi tẽporis punctualẽ. l. post mortẽ:

Contra
Raph. & Ang.
de Perig.

nã voluit in illud tẽp̄s cõferre dispositionẽ cũ illa determinatione tẽporali. quo casu nõ est dubiũ qn testator cõfecit disposuisse in illũ euentũ: quẽadmodũ in quẽcunq; aliũ p illud verbũ [Erunt] & Bal. loquit q; nõ disponit de p̄senti: cogita aduertẽter, quia illa verba Bal. nisi sic euadant, vidẽtur satis obstare nr̄o p̄posito. Quãdõ autẽ verbũ sum es est p̄fertur in p̄senti, loquunt ea q; s. allegauit, vltra q; idẽ Bal. cõfi. 374. verba Dy. col. 2. ver. Prætereã, lib. 1. inquit formaliter, ¶ q; verbum, sit, solũ & de p se, est p̄cisẽ significatiuũ substãtiæ vericaris. Cuius loci meminit And. Tirac. in repe. l. Si vnq; sup verbo, reuertat, nu. 183. C. ð Reuocã. dona. vbi in nu. p̄cedẽti tradit multas remissiones de isto verbo, qũ reperit in tẽpore p̄senti, non tñ in futuro: neq; inter eas meminit Bal. i d. l. verbũ volo. Possẽmus etiã dicere, prout in simili paulõ inferius in eadẽ l. dicit idẽ Bal. de verbo volo, q; est suspensiuũ & quasi de futuro, q; si adus tunc qũ illud verbũ profert, poterat fieri nuda voluntate, & verbũ illud disponit in p̄senti, ita hęc. Nam qũ testatrix dixit, [Erunt tua] poterat de p̄senti relinquere filie: ergo etiã de futuro vñ disposuisse, quũ dixit, [Erunt tua post mortẽ meã uiri.] Quicquid de hac re dubitet, ego nõ discedo à cõi sentia quã tenui. s. cõtra Raph. & Ang. de Perig. q; verba ista, [Erunt tua post mortẽ, &c.] fuerunt dispositiua. His ita ad qualem qualẽ literã declarationẽ p̄notatis, p̄mittendũ est ad dicendorũ euidẽtiam secundũ vtrũq; Paul. f. Castrẽ. & de mõte picho. ¶ q; quã verba per testatorem prolata suapte natura sunt dispositiua, indiscriminatim disponũt, suo referãtur ad hæredẽ, vt in l. Dãnas esto, in prin. j. de Vñfr. lega. vbi fuerũt verba p̄ceptiua ad hæredẽ, & sic ad grauatũ directã: hęc referantur ad

tertiū. l. Cū pater, §. donationis. j. eo. si ue etiā referant ad honoratū. l. Miles ad sororem, in prin. & l. Peto, in prin. j. eo. quē tex. dicit esse singul. Guido Papæ decis. 93. ad id q̄ verba illa, sis cōtentus tali re, & nihil amplius petas, inducunt fideic. in illius fauorē, vt ibi p̄ eū. Ad idē vltra Docto. adduco tex. notabiliorē & loquentē in terminis fortiorib⁹, vbi nō sunt illa verba, & nihil ampli⁹, in l. fideicōmissa, §. Sigs ita. j. cit. i. vbi ponūt illa verba, [Cōstituo esto, er sufficiat.] Cuius text. casum vidi in facto in testamēto cuiusdā Doct. medici istius vniuersitatis in quo post institutionē factā de quadā filia cū alijs filijs, inter alia dixit, q̄ sufficeret illi filia tale prædiū quod sibi prælegauerat, vel reliquerat, quod tñ reuera nō fecerat, nihilomin⁹ tñ per illū tex. me allegate fuit decisum, q̄ censeret sibi prælegatū & haberet prout habuit illud præcipuū vice ac loco meliorationis partis. 3. bonorū. Sed quādo testator loquit p̄ verba enuntiatua, non parū refert ad quē talia verba dirigantur. Nā si ad grauatū, disponūt. l. Vnū ex familia, §. vltim. j. eo. vbi Bar. & Docto. ad id notāt. Secūsi ad honoratū. l. Gnali, in prin. j. de vsufr. lega. q̄ iura eodē modo intelligit Pau. de Ca. in. l. i. col. pen. §. titu. i. nā quādo verba dirigunt ad honoratū cēsent adulatoria, quorū natura est, nullā iducere obligationē, neq; dispositionē, vt p̄batur ex eadē l. Gnali, in princ. vbi Bart. & ex c. Cū venissent, de institu. vbi no. Panor. & in c. cū iuramēto, de homi. vbi idem Panor. Io. de Ana. & Fel. de ea re edisserunt. Ad quod etiā facit tex. in l. Diuus Traianus, versū. [Di ci solet. §. de Milia testa. & in §. Planē, in stit. co. fallit tñ hoc libertatis fauore. l. Paulus, §. Paulus ff. de fideicō. liber. vbi Bar. & idem in l. Ex hac scriptura, ad mediū. ff. de Dona. qui tex. est sin-

Text. vltra Docto.

gul. secundū Alex. aut Barba. in addi. ad Bar. in l. Ex his verbis, C. de testamē. mil. Et pari ratione videt̄ idem dicens in pia causā, ex doctrina Bar. has duas causas æquiparantē in l. Si vnus, C. de testa. & in l. Proximē, ff. de his q̄ in testamēto delen. vbi Ioan. de Imo. id cōmendat, & in l. Titio vsufruct⁹, §. 1. j. de Condit. & demōstr. & Ludo. Rom. in repe. authen. similiter, C. ad l. falc. col. 1. 2. & col. 2. 3. 5. & Arct. in l. Captatorias, C. de Testa. mili. Feli. in c. Significauerunt, col. 2. extra de testib. & in ca. Auditis, col. 3. de Prescri. Nicol. Euerardus in centuria locorū legalium. 2. 3. loco à libertate ad piam causam. Et iuxta hanc rem obiter notandū est, q̄ cū causa libertatis hodie, iure canonico attentō, sit min⁹ fauorabilis, q̄ pia causa stricte sumpta. s. p̄ aia, quæ est ea quam ius canonicum propriē cōsiderat esse piā causam, vt patet ex discursu eorū q̄ Rom. tradit in præfata repe. † nō posset hodie argui de legato libertatis ad legatū piæ causæ, in præiudiciū in quā ipsius piæ causæ. Ita elegantē ait Soci. in l. Marcellus, §. Quod autē, nu. 97. ad Treb. qd̄ est insigniter notandū, quia nō recolo me illud nisi apud Soci. vllibi legisse: & est satis cōducens ad præcauēdas multas inductiones quas Docto. solent facere de legibus loquentibus de libertate ad piam causam, put faciunt Bar. & Docto. in l. i. C. de Sacrosanct. eccles. & Rom. in dicta prælect. authen. similiter inquam pluribus locis ipsius, & alij Docto. alibi passim.

Et qualiter isti text. est nimis scrupulosa, quam ob rem intellet̄ ipsius redditur difficilis exponendam illam prout operet duxi.

In textu ibi, [Gato] scilicet, secūdo videt̄ ibi, [decedens], scilicet testata, in quō testamēto instituit filia ex primo seu priore matrimonio susceptā, secundū Pau. de

Causa libertatis est hodie min⁹ fauorabilis iure canonico attentō q̄ pia causa stricte sumpta. s. p̄ prima.

Expositio literalium text.

Pau. de monte Picho cōtra figuratio nem casus Viuiani. Sed nō aperit ipse Pichus, an proparte vel infolidū fuerit hæres instituta: videt̄ tamē, q̄ hæc filia hæres instituta habuerit cohæredem: nā aliās decisio tex. ibi, [Fidei cōmissum p̄t peti.] nō posset verificari: ipsa. nā sc̄ ip̄a petere nō pōt: imō peteret qd̄ intus habet, vt aliās solet dici. l. Si precario, ff. cōia prædiorū. Nā post factam vtrotūq; bonorū. f. legatū & hereditatis confusionē in eadē psona filia, quā Docto. vt dixi, minus propriē vocāt consolidationē, non relinquē locus petitioni. l. Vranus, §. sed cum duo, ff. de Fideiuss. l. Debitori, cū alijs, C. de Pactis. l. Si debitor, ff. ad l. falcid. † Est. n. naturalis maxima, actionē & passionē in eodē subiecto, vno codēque respectu cōcurrere nō posse. l. Si pariter, & l. Duobus, ff. de libe. causa. & tradit Bal. & alij in d. l. Debitori, & circa hoc vide q̄ infrā tradam, in vers. Et ex hoc tex. ibi, [Vite vsufructū.] aliās vitæ vsufr. & vsufructū, aliās victum & vsufructū secundū varias huius trāslatiōes, in idē tamē tendētes. Ibi, [Et participatiōe,] ista copula & debet deleri. Et hanc participatiōē vocat glo. in. i. expositione perceptiōe, q̄ significat vtilitatē. Sed non est bona expositio, quia sonat in vsufr. & tamē in primo casu istius tex. censetur p̄prietas legata, prout tenet glo. vlti. hūc, quæ in hoc cōiter approbat. Ideoq; melior est secūda expositio istius glo. vt participatio capiat p̄ parte vel p̄ portione legata, q̄ sonat in p̄prietate, & istā expositionē tenet Bal. sed secundū aliā translationē est litera, [possessionem,] quæ pōt etiā esse bona si capiam possessionē pro ipis rebus possessis, vt sic sonet in proprietate, vel legatū proprietatis, quæ expositio non est incongrua, vbi datur materia subiecta, vt in l. interdū cum gl.

vlti. ff. de Verb. sign. & in c. Possessiones, cū glo. 16. quaest. 3. & in cap. 2. in princ. extra de consue. in vers. [Possessiones], iuncta expositione Abb. & Doct. ibi, id est, res possessas. Et sic cōlūsiō finalis glo. hūc adaptat ad vtūq; casum istius. §. vt. svtroq; casu censet̄ p̄prietas legata: licet ad tēpus vitæ, & cam absq; discrimine sequunt̄ hūc Docto. ibi, [In nibilū molestari,] id est, q̄ nō exigere ā marito dos toto vitæ suę tēpore, quā testatrix marito dedit qñ eidem nupit, quāq; maritus possidebat testamēti vxoris tēpore, vt per gl. & Docto. in l. Pōponius, §. in dotē. ff. de Acquir. poss. & in l. Sciendū, §. Si fundus, ff. Qui fatid. cog. ibi, [Erunt. post mortē tua.] Hinc orit̄ primū dubiū, quā p̄tia īspectiōe videt̄ esse verba enūtiatiua ob aliud emissa, q̄ cū dirigant ad psonā honoratā, id est ad filiā, videbāt esse potius adulatoria, q̄ dispositiua, sed quia verbū [Erunt], in dicit verā dispositionē, prædicta ratio dubitatiōis cessat, secundū Bar. & Docto. magis cōiter, & rectē: quāsi (vt in princ. dixi) Rapha. Cūma. & Ang. de Perig. dicit̄ esse verba enūtiatiua, tamē minus bene. Ibi, [Præterea,] potest esse vna dictio vel duę & statim est verbū propterea vt sint duę dictiōes, & ita legit Pich⁹. Ibi, [Vt quādū uiueret,] hinc orit̄, secūnda dubitatio. Ibi, [propter hæc] Pichus vt dixi, legit duas dictiōes, & exponit, id est, propter verba illa appōsita in prima clausula. [Erunt enim tua,] & propter alia appōsita in secunda clausula, scilicet, [Dū uiueret,] Quæ expositiones nō cōueniunt verbis sequent. videlicet, (Propter hæc quæ codicillis relicta sunt extra dotē.) Sicq; videtur potius textus esse in tel ligendus prout iacet, siue propter, siue præter, & debet inferri litera, (Vt) pro sicut intelligi, vt sit sensus dubij p̄pōsiti, an ita cōpetat filiaē actio pro fidei cōmisso ad ea quæ fuerunt ex-

tra dotem legata marito matris, eisdemque viatico ipsius filiarum quandiu uiuere: sicut etiam competit per verba predicta, [Erunt. n. tua.] ad ea quae legata fuerunt de rebus dotalibus. Qui bus verbis Iurisconsultus praesuppositiue decidit primum casum, ubi testator dixit, [Erunt. n. tua.] tanquam minus dubium propter verbum erunt, quod ut dixi est verbum dispositiuum secundum Bar. ac Doct. contra Raph. & Ang. de Perigl. & secundum hoc in versu. Modestinus, decidit tantummodo secundus casus. scilicet quando legatum vel fideicommissum fuit simpliciter relictum ad vitam mariti eiusdemque legatarij vel fideicommissarij. Nam ut modo tetigi, versu. [Vt earum,] iam erat primum casus per modum praesuppositiuum decisus: & ita Doct. hic habent illum primum casum pro indubitato: & sic ratio dubitationis in hoc tex. assignatur, ubi ad finem, [Licet non ea verba,] non ad aptatur ad primum casum, in quo (ut est saepius dictum) cum verba sint dispositiua, non cadit in eis nisi parua obscuritas apparens, quasi prima in inspectione viderentur enuntiatiua, ex quo fuerunt directa ad filiam eandemque fideicommissaria: nam ut dixi illa ratio dubitandi, [Licet non ea verba,] non potest pariformiter ad virumque casum adaptari: tum quia ille casus secundus ultra verba illa legati per uxorem marito relicti, videlicet, dum maritus uiuere, non habebat alia verba dispositiua neque enuntiatiua in fauorem filiarum heredis eiusdemque fideicommissariae. Tum etiam, quia ratio decidendi non potest (ut praedixi) ad primum casum aptari, in quo non est opus interpretari voluntatem testatoris, cum de se clareat, ut potest dispositiua, quoad fideicommissum in qua filiarum debendum de rebus dotalibus post mortem mariti. Et quod est. s. dictum quod in isto text. potior litera sit ut earum,

quae earum, patet euidenter: quia cum primum casus sit parum vel nihil dubitabilis, non debet censeretur pro magis dubitabili, quod esset si poneretur per dictionem, & diceretur quod in eo dubitabatur, an daretur actio filiarum non solum pro rebus legatis quae erant extra dotem, sed etiam pro his quae erant dotalibus, quum primum casus loquatur de rebus dotalibus, qui (ut est saepius dictum) paruum aut nullum praesertim dubium. Non tamen in fieri, quod dictio, &, non capiat hic pro etiam, sed simpliciter & absolute pro coniunctione copulatiua, quae sua natura auget, ut in l. ca. tam e adiectio, ff. de legat. 3. bene potest hic legi licet non ita apte prout litera, ut. In tex. ibi, Postquam ea praesertim, etc. intellige hanc clausulam ut per Pichum hic col. 4. quia ceteri non declarant ipsam. In tex. ad fi. ibi, Fideicommissum. s. improprium in. 2. causa, in quo vlt ad quem determinandum ponit ista decisio: quia cum per viam consolidationis legati deficientis per mortem mariti eiusdemque legatarij, res legata deberet peruenire ex quadam praesumpta voluntate testatoris ad filiam eandemque, haereditate vniuersalem & fideicommissariam non potest quo ad eam dici verum ac proprium fideicommissum ut est de aperta intentione Bar. hic. i. q. & Bal. in fi. & Pau. de Ca. in primo textuali, & in l. fin. ubi etiam Alex. C. de Lega. & tradit idem Alex. consil. 173. volu. 3. aliam. 5. & Ang. de Perigl. hic col. 1. ad fin. versu. Item not. qui omnes tenent quod si in secundo casu istius text. ubi fuit factum legatum marito quoad uiuere, & erat redituum ad filiam eandemque haereditate vniuersalem absque alia expressione disponens, ut hic haeres decessisset ante legatarij: nihilominus legatum rediret ad haereditate ipsius haeredis: non quidem ex vi transmissionis, sed cuiusdam consolidationis: sicque liquidum praesupponunt hic Doctores quod in casu istius

istius text. secundo, ubi legatum est temporale, scilicet, quoad maritus uiuere, & fideicommissum resultauit ex defuncti voluntate praesumpta vel interpretatiua, non est proprium & verum fideicommissum, sed quaedam accessio vel consolidatio legati deficientis ad ipsam haereditatem. Volunt ergo hi Doctores quod ista consolidatio sit vel fiat de plena proprietate vel dominio rerum legatarum ad proprietatem eandem plenam vel dominium rerum haereditariarum vel hereditatis ex praesumpta voluntate defuncti, quae deducitur ex eo quod taxauit legatum temporaliter ad vitam legatarij tantummodo duraturum: & consequenter voluit post eius obitum ad haereditatem pertinere. Quippe natura permissio ad tempus limitata seu coacta est, trahere secum vel ad se prohibitionem post tale tempus praetaxatum: nam habet inhaerentem voluntatem contrariam prohibitionem post illud, prout e contra. Quod utrumque probat ex l. Imperatores, ff. de Postu. iuncta l. statuliberum ab haerede. §. 1. aliam in. 2. re sponso principij illius l. ubi de ea re tradidit. eo. causa siquidem in promptu est, quia maxima penes infallibilis apud philosophos nec non iurisprudentes tradit, causam limitatam non perducere nisi tantummodo limitatum effectum neque ultra pergere seu operari. l. Age cum Geminiano, ubi Iaso plura de hac re congerit. C. de transact. & l. In agris limitatis, ff. de Acqui. rerum diuincta alia cum doctrina iuridica, quae habet, quod ubi de re certa vel de persona certa quicquam disponit, de re alia vel certa persona censet esse denegatum. l. Cum praetor, ff. de iudi. c. none, de Praesump. Ita in proposito dicendum, consequentia supra de reb. ite ad personam ad tempus l. Milesita, in prin. versu. [Et quia diximus] ff. de Milit. testa. iuncta l. Qui plures, i. ff. de Vulga. quae loquitur de perso-

nis. Quibus etiam confert alia maxima, & philosophica & iuridica: videlicet, quod actus agentium non operantur vltimo eorum intentionem, sed tantummodo restringuntur ad eandem, & vltimus minimum progrediuntur, neque aliqui producant effectum. l. Non omnis numeratio, in prin. ubi notant Doct. ff. Si certa. l. Pro haerede, in princ. ff. de Acqui. haeredi. Ita in proposito dicendum & tenendum cum Bar. & communiter, in eo quod modo praedixi eos decidere circa istius text. supplementationem, si vel quando haeres praemoreretur legatario temporali cui esset relictum quoad uiuere, prout est in secundo casu istius §. Quicquid hic dicere attentent Rapha. Cuma. & Pichus not. 9. & col. 10. ad finem, qui tamen relinquit cogitandum. In primo autem casu istius text. (ut est iam dictum) est verum & proprium fideicommissum: quia verba erga filiam prolata fuerunt dispositiua: illa inquam, [Erunt. n. tua, etc.] haec quo ad secundum casum, sed quo ad primum superest difficultas, an si eo stante, dixisset testatrix duntaxat verba illa, Erunt. n. tua post mortem ipsius, etc. Et non addidisset, & filiorum tuorum: an hoc casu sit dicendum idem quod fuit dictum. s. post Bar. & Doctores. quo ad primum casum. Quam difficultatem mouet hic Pichus ea. col. 10. in prin. & ante ipsius finem concludit quod est diuersum quoad hoc. i. casus a. 2. quia in illo tractat de vero fideicommissum (ut est dictum) quod ibi est verum fideicommissum & habet respectum ad personam: & secundum eum habet eandemque filiam esse tacite grauata, & sic cessat transmissio ea defuncta ante legatarij: & similiter cessat consolidatio: quia testator non habuit respectum ad ipsam haereditatem, sed (ut est dictum) ad personam ipsius haeredis eiusdemque filiarum. Et ita ipse respondet dicens in prin. questionis quod iste casus

Ang. de Perigl. cōtēporaneus Pau. de Caff.

non deciditur p Docto. Sed fallitur: nam Angel. de Perigl. hic qui fuit ante ipsum multis dieb⁹ retro, nā fuit contemporaneus Paul. de Ca. & ipsi⁹ (vraiū) cōcurrēns in lectronibus, cōtrariū tenet hic co. i. ver. itē no. dicēs hoc primo esse dicendū idē qđ in 2. quo ad prādictū articulū consolidationis est dictū. l. q. p̄moriēte fidei cōmissaria eadēq; h̄rēde in vita ipsius mariti legatarij, fidei cōmissum transfereat ad h̄rēdem ipsius h̄rēdis iure quodā cōsolidationis vel accessionis vt est. s. declaratū: licet nō trāmissōis quæ regulariter nō procedit in fidei cōmissis cōditionalibus. l. Vna, §. Sin autē sub condi. C. de Cadu. toll. & in l. in causā. 2. §. Pōponius, ff. de Mino. Et hoc videt^r verū cōtra ipsum Pichū: nā licet in. i. casu huius tex. non fuissent illa verba, [Erunt tua,] nihilominus ex alijs verbis. scilicet vitæ vsūfruc. q̄ hic fuerunt posita, secundum crebriores translationes. s. recitatas legatū remaneret limitatū, ac restrictū ad tempus vitæ ipsius legatarij, ergo expressio illorū verborū, [Erunt tua,] q̄ fuerunt expressa in fauorē filiz h̄rēdis non habet alterare restrictionē iam factā ad ipsius legatū substantiā p̄ appositionē termini vitæ ad ipsum legatū, q̄ censetur p̄culdubio facta in fauorē filiz h̄rēdis vt in hoc tex. in. 2. respō. cū quo cōcordat istud primū, detractō verbo filiorū, & etiā illis verbis, [Erunt tua post mortē,] dū testatrix, ad vitæ legatarij vsūfruc. & probat etiā ex ea. l. vti. C. de Legat. & sic licet respectus quē testatrix habuit ad p̄sonā filiz ei noccat ea mortua ī vita mariti legatarij quo ad hoc vt in ipsius filiz h̄rēdes non fiat trāmissio fidei cōmissi cōditionalis, tñ nō p̄t nocere quo ad cōsolidationem accessionē vel aggregationē faciendā de vnīs bonis. l. legatū ad alia. f. h̄rēditatis ex natura finitionis ipsius

legati ad metā vitæ ipsius legatarij dū taxat restrictiue relicti, ac punctatim limitati, & per hanc considerationē resoluit fundamentū Pau. de monte Pic. hic. Et patet esse tenendū cū Ang. de Perigl. q. quantū ad prādictū articulū, idē sit in primo qđ in secūdo casu istius tex. Quod etiā vltra Ang. suadet alia rōne, videlicet. Nam ad substantiam legatū in prādicto primo casu ponit taxatio seu limitatio p̄ designationē vitæ ipsius legatarij, & sic legatū extat ab ipso principio taxatū & limitatū atq; p̄cisē p̄scriptū ad terminū vitæ legatarij, ergo fidei cōmissum de eodē legato filiz & quo ad ipsius personā relicti sibi p̄ illa verba, [Erunt tua post mortē, &c.] quæ secundū cōm opinionē, sunt dispositiua prout. s. s̄p̄issimē est dictū, deficiat per mortē filiz in vita legatarij contingentē, non tamē p̄pterea deficiat ius cōsolidationis, accessionis, vel aggregationis legatū ad h̄rēditatē, re soluto legato per mortē legatarij cōtingētē post mortē filiz fidei cōmissaria quæ fuerat scripta h̄rēdes, cū ista iura sint distincta, & separata: nam ius fidei cōmissi est personale per dictum §. Sin autem aliquid sub conditione, cum prādicto. §. Pomponius, cum alijs. Ius autem illud consolidationis est reale ipsas res, id est, tam legatum quā h̄rēditatem concernens, ergo vno eorum iure extincto & sopito, remanet aliud, ex generali regula quæ desumit ex l. Si domus, ff. de Seruitu. vrbā. prādio. facit l. Si fideiusor, vbi etiam Docto. ff. de Legatis primo, cum alijs. Hæc libuit discutere in primo casu huius tex. ad perfectiorem ipsius declarationem attento iure isto. ff. Sed inuestigatio artēto iure hodierno cessat: & sic quod hodie indistinctē etiā in primo casu, & etiā non facta mentionē filiorū cōsolide-

Tenendū qđ Ang. de Perigl. cōtra Pau. de monte Pich.

Inductio huius text. ad quādā questionē, per Pau. de monte Picho.

Hæc inuestigatio cessat attento iure hodierno.

solide legatū cū h̄rēde mortua h̄rēde eadēq; fidei cōmissaria ante legatariū, eodēq; postea mortuo, vt inq̄ Bald. hic in fi. & sequit^r etiā Flor. in fi. quos refert Pichus col. 1. o. ante fin. vt probat in illa singu. l. vltim. C. de legat. quæ est decisio noua Iustit. quā ipsi in id adducunt. Et secundū id qđ dixi. s. tenere Bar. & Doct. circa consolidationē fidei cō. cū h̄rēditate in personis h̄rēdū ipsius filiz h̄rēdis eiusdē quæ fidei cōmissaria, cōsultuit cōtra aliquot Docto. Ang. de Perigl. prout ipse attestat hic, in prin. col. 2. Deinde aduertendū est, qđ iste tex. ibi, [vt quādū uideret haberet, &c.] inducit h̄c per Pau. de morte Pic. ad. q. not. quā dicit suo tēpore cōtingisse Papiæ, inter quosdā nobiles. In qua cōsultuerūt q̄ plures Doct. celebres ad alterutrā partē. Decisio quā ipse tenet vltimatē post plures cōsultentes post Pau. & cōtra eū in quodam cōsi. ibi relato, est hæc. Quod si testator p̄legat vni filiorū ab eo institutorū prādiū vel turrim: post modū iussit, q̄ in illare vel rebus p̄legatis talis filius p̄legatarius vel meliorat⁹ nō molestaret, aut inquietaret: sed qđ illas haberet, & teneret, eisq; frueret, & gauderet toto vitæ suæ tēpore: & ita habuit, q̄ eo demū mortuo, res illę p̄legatæ quāq; in vita fuerint effectæ ipsius p̄prie quoad plenā proprietatē seu dñiū plenū: tñ mortuo p̄legatario vel meliorato in talibus rebus, illę res nō trāsmittent^r in vniuersū ad h̄rēdes ipsi⁹, sed p̄ parte trāsire debeāt ad fratē coh̄rēdē, vt pote p̄legato relicto limitatē ad vitā: & cōsequēter defecto p̄ mortē ipsius. Et ita residet ipse Pau. de morte Pic. col. 3. ad fi. post illos Docto. q̄ moti fuerunt cōtra Pau. de Ca. in illo cōsi. ex decisione Bal. in terminis id tenētis in l. i. col. pc. C. de Fructi. & lib. expens. Sed quia Bal. nō benefundat ibi decisionē, ideo meli⁹

iuuat secundū Pic. ex isto tex. in. 2. parte, vel. 2. casu in quo fuit factū legatū alicui quoad viueret: & p̄pter illā p̄fixionē legatū ad vsq; vitā legatarij p̄ mortē ipsius resoluit ipso iure dñiū, iuncta l. fi. & sic legatū mero iure expirat, & redit ad h̄rēdē filiz, eandēq; improprijsiē fidei cōmissaria. Et certū illa decisio Bal. & illorū Doct. cōsultētū in illa. q. & decidentū id qđ. s. retuli Pich. sequi, satis suadet ex his quę s. dicta sunt ex Bar. hic post princ. quę sequit^r Ang. de Perigl. 2. col. in prin. & Pau. de Ca. & magis cōiter Doct. hic & Pau. & Alex. i. d. l. fi. & Soc. cōf. 102. nu. 1. 4. & seq. volu. 3. restat dū taxat re

Responso ad l. 3. sup. tit. 13

natura

natura ingenta. Sed quãdo exprimitur per testatorẽ, ne ipsius volũtas sit inanis contra. l. Si qũ, ff. de Lega. i. videt̃ expressa ad finitionẽ legati, quod erat de proprietate, & nõ de vsufructu: nã in quæstione Docto. adiectio vsufructus non mutauit, neq; alterauit legatũ fundi: & sic proprietatis: & sic non habetur cõsideratio vitæ quæ inerat vsufructui: quia legatũ fundi per adiectiõnẽ vsufructus nõ trãsit in legatũ vsufructus. Et hoc attento (prout debet artẽdi) melius & clarius põt respõderi, negãdo q; in terminis Docto. tacitẽ inerat vsufructui vita: quia reuera nõ inerat: cũ ibi fuerit expressio vsufructus superuacua, remanente in suo vigore legato fundi. i. proprietatis. Et sic idẽ est in illo casu dicere, lego Titio fundũ ad vsufructum vitæ ipsius, vel detracto vsufructu dicere, lego Titio fundũ ad vitam ipsius vel quoad viuet: & sic est idẽ casus formalis cũ secundo casu istius tex. q. cõset̃ legata proprietatis limitata, & coarctata ad vitã legatarij, & post eius mortẽ resolubilis & redibilis ad hæredẽ, vt hĩc ad finẽ, & in d. l. fi. C. de lega. Et ita remanet irrefragabiliter verificata de cõsio prædictõrum Docto. quæ secundũ hanc considerationẽ est verissima, & nõ patitur tergiversationẽ aliquã. Et ex his supersunt textualia expedita.

Remanet verificata de: sio Docto. q. est verissima

9 † Et priusquam ad alia condescendã, capio gl. vlti. quã solã ex omnibus gl. istius. §. Bar. & Docto. legũt. Quærit ergo gl. an in casib; istius tex. l. primo & secundo, proprietatis rerum legatarũ transeat ad legatariũ eo vitente, vel solus vsufructus, & proprietatis restideat penes hæredẽ. Et gl. in vtroq; casu, & sic secundũ ambos modos legandi concludit dominũ rerũ legatarũ tã dotaliũ, q. extra dotẽ interim esse mariti eiusdemq; legatarij: nõ autem filia eiusdemq; hæredis. Moue-

tur glo. quia testator legauit per verbum dari, quod designat accipientis facere. §. Sic itaq; discretis, Insti. de actio. l. Scire debemus. §. Si à fure, ff. de Verbo. oblig. cũ alijs. Itẽ qã dixit, diti gendo verba ad filiã, eandẽq; herede, erunt em̃ tua post mortẽ mariti eiusdẽque legatarij, quasi dixisset, & nolo esse tua ante illius mortẽ: nã vita illius volo esse sua, id est, legatarij eiusdẽque mariti. Item, quia legauit. 2. casu, quoad viueret maritus: & sic q; interim eo viueret, eas haberet vt proprias ex legato tẽporali, iuncta. l. vlti. C. de Lega. Et licet in priõ casu legauerit adiectis illis verbis, ad vitẽ vsũm vel vsufructum nihilominus verba illa addita nõ alterant, neq; immutant legatum proprietatis rerũ, argu. l. Species, ff. de Auro & arg. leg. vbi legatis auri & argenti speciebus, vt ad vsufructũ sufficiant, nihilominus censet̃ legata taliũ specierũ pprietas plena. Et hanc cõclus. glo. tenet Barro. hĩc in prin. §. & sequunt̃ indiscriminatim alij Docto. nõ alitringentes ad mortua gl. sed ad hæretes rationi gnãli, q. colligit̃ ex d. l. Species, in fi. gl. alleg. videlicet, quia qũ legatũ in se est certũ, siue in specie, siue in quãtitate cõsistat, causa adiecta in fauore legatarij non arctat, neq; restringit eiusmodi legatũ, vt ibi probat̃, & in l. 4. in prin. iuncto. §. 1. & in l. Lutus, & in l. pe. §. 1. iuncto princ. cũ fi. ff. de Alimẽ. & cib. leg. & est glo. cũ tex. quã Bar. hĩc adducit in l. Donationes in cocubinã, §. Species, ff. de Dona. & in l. Si mulier, in fi. C. de lute dot. vbi Cin. Bal. Alb. & Sa lic. notant, & sequit̃ Alex. cõsi. 2. 23. vi sis, lib. 2. & quod tradit Deci. cõsi. 2. 38 in fi. & Franc. Curt. iunior in l. 3. in fi. ff. Si cert. pet. qui tamẽ in eo quod ibi decidit p aliqua ex prædictis in iuris, debet suppleri per decisionẽ quã. 5. retuli ponere hĩc post aliquot Doct. Pichus

chus, col. 7. vt ad eundẽ Curt. addidi. & eandẽ glo. in eodẽ. §. species, citat idẽm Bar. in l. cũ tale, §. si. de Cõdi. & demonstrat. & not. etiã Bart. (vbi de hoc etiã dixi) post Oldr. in l. Lutus. s. isto titu. & reuera de pta illa gl. ibi, idẽ probat̃ ex eodẽ. §. Species, & nõ fuerat opus eã ad eõ cõmemorare, & cõmẽdare, qã sine ea est ibi tex. expressus, quẽ in idẽ allegat Bal. in l. 1. col. 1. C. d. Fru. & lit. expen. iũctal. Dñs. §. fi. ff. de Vsu fruct. Et idẽ esset secundũ Pau. de Ca. si testator dixisset, relinquo talẽ Titio ad alimẽta, p d. l. 4. §. 1. iuncto princ. & probat̃ etiã ex d. l. Lutus, & l. pen. §. 1. iuncto princ. cũ fi. eo. tit. ad idẽ addit ipse Pau. post Bal. legẽ filios hæredes, ff. de Vsufr. leg. vbi si res sit alicui legata, hoc adiecto, q; proprietatis ipsius redeat ad hæredẽ: videt̃ legata res quoad proprietatẽ. sed ille casus minorẽ præsert dubitationẽ, quæ testator illud adijciendo videt̃ aperte & presuppositiuẽ declarare se legauisse pprietatẽ, imò est casus indubi; & nõ est opus adiectiõne declaratoria, qã satis clarẽ legauerat illarũ rerũ pprietatẽ, cũ illas simpliciter legasset dicẽdo, filios hæredes instituo, vxori vestem, mundũ muliebrẽ, lanã, & alias res lego, &c. Et sic ille tex. min; nihilo facit ad rẽ d̃ qua agim;. Sed facit optiẽ alia l. quã ipse citat. l. lex fin. ff. de Vsufr. ea rerũ q; vsu cõsumũ. quã ante ipsum in eodẽ pposito allegauit glo. ord. cuius meminit idẽ Pau. hĩc, in l. cũ hi, §. Vni ff. de Transac. tñ vt id nõ omittã illa l. fi. nõ probat vt genit̃, q; nis vulgo ad id soleat allegari, put̃ ibi gl. tãgit, nam loquit̃ in pecunia de cuius natura ingenta est, q; legatũ transferat̃ in legatariũ, etiã si solũmodo legeat̃ ipsi vsũm vel vsufr. & nõ ipsã pecunia. l. 1. 2. eo. tit. & in §. 1. in fiti. de vsufr. Et huius inuestigationis. san p̃dictis casibus q; in vnũ tendunt, videlicet vbi legat̃ res

ad vsũm, vel ad vsũfr. vl̃ ad alimẽta, vel ad fructiõnẽ, &c. censet̃ legata talis rei pprietas plena & nõ sol; vsufr. vnũ effectũ ponit Paul. de Ca. nã cũ eiusmodi legatari; est pprietary, si alius habeat in talibus rebus legatis emphiteosim, & velit eas vel aliq; earũ vendere, ille legatarius debet approbare & laudare venditiõnẽ q; de eiusmodi rebus fieret p̃ emphiteotã, & habere laudem iũ (qã vocant) ex ipsa venditiõne: secus si talis legatari; esset tñ vsufructuari;. vt i. l. itẽ si fundi, §. Huic, ff. de Vsufr. Scãs effectus põt cõsiderari ex l. Hactenus, iũctal. l. Si p̃dentẽs, §. Si qd cloacarij nõc, eo. titu. de Vsufr. & l. Qui cõcubinam, §. Qui hortos, cũ glo. no. j. tit. 1. cui est alia similis in d. §. Si qd cloacarij, & alij effectus similes possunt à curioso inuestigari. Aduertendũ est extra gl. q; iste tex. est declaradus p d. l. fi. C. de Leg. vt q; iste tex. dicit̃, dñum rerũ p̃ fidei cõ. tacitũ, & impropriũ relictarũ post mortẽ mariti legatarij, filie eidẽq; hæredi testatricis p̃tinere ad filiã, & per eã posse res peti, intelligat̃, siue sit appositũ tali legato tẽporali termin; vitæ vt hĩc, qã est tps certũ: an & incertũ qũ, siue aliud qã ius tps certũ vtroque mō, vl̃ etiã in certũ vtroq; mō: dũ modo sit limitari;, vt declarat Pau. in d. l. fi. in prin. C. de lega. nã semp; & in distinctẽ tale legatũ tẽporale finit̃, & regredit̃ ad hæredẽ, vt hĩc, in verbo peti, iũctal. actio in psonã, ff. de actio. & obli. & clarius in d. l. fi. ibi, [reclitib;] iuncta expositione docto. l. ipso iure ad quod vltimũ etiã fa. tex. in authẽ. cui relictum, ad finẽ, C. de indi. vidu. tollẽ. in illis verbis, cõtractis nuptijs, res data etiã ṽdicari põt, qã sic amittit̃, ac si nõ ei relictuẽ esset. Et sic ipso iure, vt inquit Ioã. de Imo. p̃ illum text. in l. Is cui, ff. de Conditio. & demonstrationib;. Ex quo textu colligitur, quod

1. Effectus huius iustitigatõis.

2. Effectus,

11 † q. quemadmodum à morte testatoris dñum ipso iure trāsīt in legatariū. l. à Titio. ff. de Fur. cū alijs, sic verā vice si legatarius efficiat indign⁹ tali indignitate per quā debeat perdere legatum, & remeare ad hæredē, retrāfert ipso iure in talem hæredē, ad qđ illū tex. notāt, & comandant Bal. & Doc. ibi, & Ioā. ff. Imo. vbi. s. ad idē facit gl. ordi. in l. Quoties ab oibus, C. de Fideicō. probans prohibitionē alienationis factā per testatorē de re legata vel per fideicō. relicta impedire translationē dñij, & si talis res alienet, reddit ipso iure ad eū ad quē cōpetit ius reuocandi talē alienationē, vel rē alienatam, ppter præfatā alienationis prohibitionē, quod est not. secundū Salic. & Docto. ibi. Ad idē etiā facit gl. not. in simili, in l. 1. in gl. mag. in fi. C. de In offic. dona. quā Bald. ibi cōmendat in fi. Ex q̄ colligit, † q. in casibus in qb⁹, ex aliqua dispositione dñum in aliquē transfert, in hisdē casibus resoluta illa dispositio, retrāfert etiam ipso iure i priorē & antiquiorē dñm, de quo etiā tangit Alex. allegans illā glo. in l. fi. C. de Lega. & tradit Bart. in l. & ideo, ff. de Cōdi. furti. & in l. Ea lege, fin. col. C. de Cōdi. ob. causā, & in l. filiusfa. §. Diui, nu. 14. ff. de Legat. 1. sed licet in prædictis casibus ipso iure retrāferat dñum, nō tñ trāsferat possessio, vt probat ex tex. not. in simili, l. dotis Actione. C. Sol. matr. quē tex. pro valde not. cōmendat Bal. ibi, & in l. 3. C. de Iure dot. 2. lect. & in cōsil. 3. §. 3. parte, & de eo etiā meminit Bart. in l. iustē possidet, ff. de Acqui. poss. facit gl. not. & alleg. in l. fi. in parte in rem C. de Sacrosā. eccl. Cui est cōsimilis in l. Si fratres. §. Idē rñdet. el. 2. ff. pro so. & per d. l. Dotis actione, (vt istud obiter tradā) videt, q. in casu. l. Si pradio rñ, C. de Dona. q. sub mō. licet retrāferat dñum, nō tñ possessio, sed cō-

trarium decidit singulariter lex. 7. tit. 4. part. 5. Per quā l. videt in scđo casu huius legis, & d. l. fi. C. de Lega. hodie dicendū. s. q. finito legato tēporali factō ad vitā legatarij, nō solū rei legata dñum retrāferat in hæredē, sed etiā ipsa possessio, sed dubito de hoc nā sicut testator, nō pōt tradere possessionē post mortē suā, vt dixi in l. Lutus Titius. s. eo. ita etiā neq. trāfferre si de eare disponeret, & à fortiori si nihil diceret, q. talis possessio est interrupta per mortē legatarij, q. est naturalis interruptio. Secundū Bald. in authē. ingressi, col. 2. post med. C. de Sacrosan. eccl. & est rō ad §. Secundo la. l. 1. ff. Si qs testa. lib. esse iustus fue. & pbat ex l. Qui vniuersas. §. Quod per colonū, ff. de Acqui. poss. & facit qđ tradit in simili Bar. in l. 1. §. Municipipes, eo. tit. & idem quod Bal. vbi. s. vult Pau. de Cast. declarādo illū tex. in l. Cū hæredes, in princ. eo. tit. vide etiā quod Bal. tradit in l. fi. in princ. C. de Edi. di. And. tollē. & est bonus tex. hic vt. s. expendi, in parte [Peti.] & per idem verbū peti, qđ (vt prædixi) est idē quod vēdicare, non videt procedere quod tenet Raph. Cuma. hic ē actio ne personali sola cōpetente fideicommissariæ filiz testatricis, q. imō hic dicit, q. cōpetit etiā rei vendicatio, vt patet clarē ex verbo [Peti.] quod præsupponit ī necessariū antecedēs, trāslationē, aliās tetranlationē dñij in ipsam fideicommissariā, & nō solius actionis psonalis, vt Raph. Cuma. inquit, & sic poterit legatario mortuo intentare rei vēdicationē pro reb⁹ fideicō. q. fuerant legate marito eidēq. legatario, ppter dñum ad eandem fideicommissariam per mortem mariti retrāslatum, sicque tex. hic facit pro Bald. hic ad fin. imō est tex. pro eo, licet eū minus bene reprehendat Pau. iunior hic vlti. not. dicens, q. dictum Bald.

L. 7. tit. 4. Part. 5.

13 Inuestigatio difficilis ad l. fi. in princ. C. de lega.

Tollitur difficultas.

Bald. procedit de iure nouo per dic. l. fin. sed nō de iure isto, sed non est verum: nam etiā de iure isto retrāferat ipso iure dñum in fideicommissariū, p illud verbū peti, quod cū designet sua ingenita natura rei vend. necessario præsupponit retrāslationē domini factā in eum qui debet petere fideicommissum, & ita est verisimū, q. quid Rapha. & ipsi dicant, qui aduerterunt ad istud verbū peti. Nam & aliās in simili per eandē dictionē, peti, que est in l. Precibus, i. fi. C. de impub. & alijs in sicut Doct. in intelligēdo illū tex. vt ibi p. Iaf. & Mod. videre licet. Sed in stat. prima inspectione † difficultas inuestigatio ad dictā l. fi. in princ. C. de lega. q. videtur diuersa ab isto tex. licet tenuerim. s. post Docto. q. loquitur in casu fi. istius. §. prout tenet Bal. hic in fin. & Paul. ibi, in princ. Nā ibi dicit, q. lex illa venit ad emendam Iura disponentia, q. legata, & fideicommissa, relicta cū taxatione certi vel incerti tēporis sunt irrita. Modō ita est, q. iste tex. loquitur de iure isto antiquo. ff. & tamen non emendatur per d. l. quinimo ibi disponit idē quod hic. Sed licet Docto. neque hic, neq. ibi istud resoluant, imō exceptis Rapha. & Pau. Iunior, nemo istud tāgar, tamen rectē inspiciendo, ibidem Odo. Cin. Bar. Bal. Paul. de Castr. & Salic. in sūmarijs. Prædicta difficultas tollit, quia lex illa loquitur in legatis limitatis ad certū tēpus, vel etiā incertum, & quādo post limitationē fuit p. uisum per testatorē, vt quia dixit lego tibi ad vitā tuam, & volo vt postea re deat ad hæredē meum: & ita intelligit ibi Paul. in princ. extendens illam l. per istā: sed lex ista loquitur in legato & limitato, & taxato ad vitā legatarij, nulla facta prouisione in futurum, vel post mortē legatarij in antea, vt quia testator post talem limitationē

vel taxationem nō fuit progressus vltra disponendo aliquid, & sic illa lex non corrigit in aliquo istam: erit minus aduertēter, velt hic Pichus, col. 10. † Sed operæ erit pretium inuestigare ad quas leges antiquas immutādas, vel emendandas illa lex finalis respiciat, dum in principio præfat, velle eas corrigere, vel emendare in eo qđ disponebāt legata, & fideicommissa tēporalia esse in ualida, & non parū minor, neq. glo. neq. aliquē Docto. illud ibi clare attrigisse. Sed fortē illa lex respexit, vt ibi subobscurē sentit Odo. ad l. Nemo pōt. s. titu. 1. in quantū explicatur per glo. ibi vno modo, testatorē nō posse præfigere tēpus limitatiuū, seu taxatiuū legatorū, seu fideicommissorū: tamē in quantū illa l. Nemo pōt, scđm illud ex plū loquitur gñaliter tā quo ad dñum q. quo ad obligationē personalem, emendat per d. l. fi. quoad dñum, vt sic finito legato per lapsū tēporis limitati, retrāferat tale dñum in hæredē: & tñ non corrigit quo ad actionē personalem. Nā quo ad illā testator non pōt taxare, vt limitare legatū, vt si dicat lego Titio talē domū, quā volo eum posse petere vsq. ad quinque annos, & nō vltra, q. nihilominus poterit mero iure petere actioē psonali vsq. ad 30. annos, vt que ad qđ tēpus regulariter durāt actiones psonales: licet repelli possit exceptione, ppter voluntatē testatoris. Sed quo ad dñum, vt dixi. l. illa emendat per d. l. vt possit res legari ad tps certū vel incertū, limitatū tamē, vt eodem tēpore sic taxato & limitato legatarius sit dñs legati: & eo elapso dñum talis legatari debeat ipso iure ad hæredē. Et circa rōnem differētiz ad præsens nō est opus multū insistere, quū sese exhibeat, † est. n. res no. obligationes psonales tenaciter inherere psonaz. gl. ordi. in l. 3. §. De illo, ff. pro so. l. Quis

designata: & sic videtur de eius volū-
tate tacita & subintellecta fuisse, q̄
post mortem legatarij talis res legata
rediret ad heredem. Tamen vt dixi,
magis deuoluitur ex temporis extin-
ctione. Et ista est causa proxima & im-
mediata: & propterea magis attendē-
da, vt per gl. in l. Si mulier, ff. Re. amo.
Ad quod etiam solet allegari l. Qui
liberis, §. Hæc verba, ff. de Vulga. &
pupi. & l. Si socius pro filia, ff. Pro so. &
quod n. orat Barto: licet per verba sa-
tis non apta, & nimis impropria (pro-
ut illi est penè perpetuum, & solenne,
excellens ingenium verbis malè
in uicem coherentibus & improprij
conspurare) in l. Sed etsi plures, §. In
arrogato, co. titu. de Vulgari. In casu
autem primo huius text. proculdu-
bio agitur de vero & proprio fideicō-
misso: quia verba illa: scilicet, [*Erante-
nim tua, &c.*] vt est sæpe dictum, secun-
dum Barto. & Docto. communiter,
fuerūt dispositiua: & ex eis apertè col-
ligitur intentio & voluntas testatoris
vel testatoris dispositiua relinquen-
di fideicommissum filia. Et intelligē-
do istam litteram rectè & prout de-
bet intelligi, & dixi. §. iste casus deci-
ditur hinc tanquam minus dubitabi-
lis præsuppositiue, habendo in tex. in
fin. ver. Quæro, dictionem vt, prout
debet extare: & sic text. iste in fi. non
decidit nisi secundum casum. Et de-
clarando istum text. vt per Bald. hic
ad fin. & Pau. de Cast. quos supra retu-
li per l. fin. C. de lega. l. q̄ testator qui
vult pertinere rē ad legatariū ad tem-
pus limitatum, siue certū, siue incertum,
censetur velle q̄ res perueniat
post tale tempus ad heredem, vt hic
probat, coniuncto eo quod inquit
idē Pau. in primis verbis d. l. fi. Item q̄
si hæres præmoriatur tali legatario, hæ-
res ipsius hæredis poterit illud vendi-
care: non ex vi transmissionis, sed ex

Cōtra Barto.

natura temporalitatis infertæ primo
legato, quod tempore expirat, vt dixi
tenere Bart. hic post principiu in pri-
ma oppo. resultat magnus effectus,
videlicet q̄ legatū hic fuerat factum
marito ad vitā, vel ad aliud tēpus ex-
pressum & limitatum in ipso legato,
quo etiā casu Bar. & Docto. cōmuni-
ter loquūtur: & in specie Pau. de Cas.
in d. l. fi. & idē in l. Si à me, j. ad l. Fal. &
Alex. in cons. l. 73. incipien. Visa facti
narratione, lib. 5. cū eo casu legatū re-
deat iure quodam cōsolidationis ad
ipsum hæredē: nō autem iure fideicō-
missi, vt prædixi Bal. & Pau. de Cast.
declarare post Bar. Si iste maritus idē
quē legatarius alienet interim rē le-
gatā, talis res sic alienata reuocabitur
ad ipsam hæreditatē post mortē talis
legatarij alienantis: & sic ad hæredē
iure quodā cōsolidationis rei legatæ
cū ipsa hæreditate: similis inq̄ ei quæ
fit passim de vsufructu ad proprietatē
nō adhibita differentia, an res fue-
rit alienata ignorāter, an scienter, quā
facit tex. singu. in l. fi. §. vlti. j. hoc titu.
& hæc est singula. & noua declaratio
restrictiua ad illū text. vt nō procedat
nisi in fideicōmisso vero ac proprio
ex voluntate expressa testatoris reli-
cto: vel si ex tacita, tamen resultantē
seu subintellecta ex alia coniectura, q̄
ex tēporis præfinitione seu limitatio-
ne, non autē q̄ res legata esset ad vi-
tā legatarij, vel ad aliud tēpus præfinitū
vel limitatū per ipsum testantē. Cū
qua declaratione consonant oēs legū
dispositiones decernētes in simili de
cōsolidatione vsufructus cū proprie-
tate. Et adhuc vltierus istud declaran-
do cōsidero, q̄ hæc volūtas tacita, quæ
resultat ex huiusmodi limitatione le-
gati ad vitā legatarij, vel ad aliud tem-
pus certū vel incertū limitatū tñ reli-
cti, est potius voluntas quædā appro-
batiua, seu permissiua concurrentis
tacitè

Declaratio
eiusdem rei.

tacitè quàm volūtas dispositiua: sicuti
est voluntas, quam lex fingit in de-
cedente ab intestato erga ipsius suc-
cessores legitimos. l. Consciuntur, in
prin. ff. de Iure codi. quæ nō disponit
aliquid erga illos, sed permittit, & qua
si conuientibus oculis dissimulat vt
admittantur ad successiōnē legitimā
secundū iuris dispositionē, vt in l. Vel
singulis, §. de Vul. & pu. & in §. Vel sin-
gulis, Insti. de Vulga. subfti. & in l. 1. §.
Sciēdū, j. tit. 1. de lega. 3. vt tenet Bal.
in l. Si emancipati, nu. 1. r. C. de colla.
& qualis est voluntas tacita patris no-
lentis substituere pupillariter filio im-
puberi, ob quam noluntatem, vel vo-
luntatis omisionē potest grauari ve-
niētēs ab intestato ipsi impuberis, vt
in l. Si fundū per fideicōmissum, §. fin.
cū l. sequē. §. ti. 1. de lega. 1. vbi gl. ordi.
Bar. Albe. & Doct. recentiores cū alijs
similibus quæ in pposito possent huc
adduci maximè in materia iuris accre-
scēdi, quod procedit ex tacita, aut cō-
iecturata mente defuncti permissiua,
vt per gl. ordi. Pau. de Cast. Io. de Imo.
& Alexan. in l. apud Iul. §. idem Iulia.
j. ad Treb. & per Alexā. Aret. & Ias. in
l. 5. incipit si in testamento, §. de Vul.
& pupi. Cū itaq; (vt concludam) ta-
lis voluntas velata, quæ in fauorem
hæredis resultat per extinctionē lega-
ti morte legatarij non sit dispositiua,
prout fuit in primo casu, sed (vt dixi)
permissiua dūtaxat, nō ita afficitur le-
gatarius ad nō alienandū sicut quādo
esset dispositiua, & ideo liberius pōt
in vita sua alienare siue scienter, siue
ignorāter alienet, & sicut in vita ipsi
alienatio valet, ita etiā post mortem
pōt indistinctè ab emptore per hære-
dē, vel hæredem ipsius, ad quē talis res
est reditura, vt in d. l. fi. in ver. Recun-
tibus, vel remeantibus. Secūs in ca-
su dictæ l. fin. §. vlti. vbi est dispositio
expressa, ex qua resultat prohibitio

alienationis, & alienatio nō valet sem-
per in vita alienantis, sed vsquequo
dies vel conditio fideicōmissi adue-
nerit, & ex tunc resoluitur, & sic cū
eo casu nō ita liberè alienet, & in hoc
grauetur, releuari debet in alio, vide-
licet vt si alienet ignorāter, talis alie-
natio valeat irrevocabiliter, & ipse
nō teneatur de euictione, ex regula
quæ vulgo desumit ex l. Eū qui. ff. de
Iureiu. Et ista sunt cordi retinēda, vt-
pote cōferentia ad declarationē tam
prædictæ l. fi. C. de Lega. cū isto tex. q̄
ad interpretationē præfatæ l. fi. §. vlti.
j. eo. super quibus amplius deliberan-
dum erit. j. Inducit præterea Bar. istū
tex. ad illā q̄. Si testator institutus ali-
quibus hæredibus, reliquit vxorē suā
dñam & vsufructuariā, quid illa sit cō-
sequutura prætextu eiusmodi legatī:
Et priusq̄ ad istius q̄. enucleationē, &
discussionem accedam, præmitten-
dum est, id quod Bal. Ioan. de Imo. &
Pau. de Cast. præferunt, text. istū cū
gl. nō facere ad hāc q̄. nā loquitur q̄
vsufructus fuit adiectus legato pro-
prietatis accessorie, seu per modū ac-
cessiōnis. i. per modū vel viā causæ, sed
q̄. Bar. procedit, q̄ vsufructus fuit po-
situs in dispositione æquè principaliter,
inter quos terminos quantū (vt di-
ci solet) inter Piramū & Tisbē distat.

Hoc præhabito Bar. post Dy. cōclu-
dit, j. q̄ si vxor per virū relinquatur
dñā & vsufructuaria in simul, pōt de
iure eligere utrū illorū malit optare. i.
vel proprietatē plenā, seu dominium,
vel etiā proprietatē. Sed scdm cōsue-
tudinē curiæ Bulgari, habet vel alimē-
ta, vel vsufructū secundū distinctio-
nē. j. 3. conclusionē seu casu positam.
Secundò concludit, j. q̄ si testator re-
linquat vxorē dñam & massariā (ad
quod vocabulū, vt putidū, in horrefci-
mus) vel dñam, & dominatricē. Talia
verba nō important de iure nisi quā-

per maritū eundemq; patrē illorū filiorū testatoremq; habebit prætextu illius dūtaxat alimenta. Si verò sint instituti extranei, habebit vsumfructū oīm bonorū detracta falcidia, vt. s. est dictū, tā de iure per præallegatam l. omnium, q̄ de cōsuetudine: & in quantū Bar. paulō ante nō facit differentiam, an filij sint instituti, an extranei, est solū quoad hoc, vt verbū, dñā, nō imporet dominū. Et in quantū etiā vocauit Bar. istā interpretationē cōem, intellexit. i. applicabilē ad vtroq; .f. tā filios, q̄ hæredes extraneos institutos: sed nō tollit præfatā differentia inter eos alio respectu. s. dicto, alimētorum, vel vsumfructus: nā & ipse Bar. in eadē auth. Hoc locū, referēs dicta Odofre. ibi facit eandē differentia: & ibidem Bal. Alb. Ang. & Sali. licet Bal. aliud velit: in l. si. col. 2. C. de indicta vid. tollē. post prin. videtur tollere differentia, an instituat filius, an extraneus: sed loquitur in vnō casu tm̄ de quo. J. Et quantū referat Bar. hic, nō tm̄ Bar. licet ponat, vel tāgar illū casum in ver. Eodē modo, aperit clarē quod dicit Bal. q̄ eo casu tollatur prædicta differentia inter filiū & extraneū institutos. Et certē si Bar. hucusq; attrētē legatur, & rectē intelligatur, verba sua nō patiuntur repugnantia, quā hīc signat

Defendit
Bar.

Pau. de mon. Pi. r. 3. col. ad fi. & cessant ambages quas multis verbis illustrat, vt soluat contrarietate resultantē ex dictis Bar. quæ tm̄ nulla subest, vt dixi. Sed vltra istū aliud est, q̄ pōt turbare spiritū legentis. Nā Bar. hic in ver. Eodē modo cui? s. feci mentionē, dicit, q̄ si vxor relinquatur dñā tm̄, tale legatū im portat idem ac si relinqueret vsumfructuaria oīm bonorū: & sic non solā præminentia: & tm̄ Bar. s. in ver. Quare quid si dixit testator, & c. post ro post q. Dy. quā idem Bar. recitauit, affirmauerat, post Iaco. & Spe. q. ver-

bum, dñā, solū non designat nisi tantū præminentia. Sed responsio est in prōptu: quia Bar. ibi post illos Docto. antiquos loquitur de iure cōi, sed infra in d. ver. Eodē modo loquitur attēra & retenta prædicta cōsuetudine Bul. & hoc est verissimū, vt clarē patet ex processu verborū suorum, & ex allegationibus quas tradit de legibus iuris cōis, q̄ citat præfatos Docto. Iaco. & Spe. & postea in ver. Secūdō aduerte, vsq; in fi. in omnibus quæ tradit loquitur scdm̄ prædictā cōsuetudinē Bulg. & ita reperio q̄ tenet clarē Bal. in d. l. si. eadem col. 2. in primis verbis cū sequē. Quod satis mihi placuit, quia eū non expenderā, anteq̄ ad respondendum, vt. s. deueneram. In eo tm̄ quod Bal. ibi statim subiicit, & retuli superius: videlicet, q̄ attenda eadem consuetudine in prædicto casu, quādo testator reliquit vxorem solummodo dominā, debet habere alimēta & nō vltra, in omnem casum. i. siue instituat filius testatoris, siue extraneus: & refert Barto. hic idem tenere: repeto, quod Barto. hic istud non dicit: imō apertē vult contrarium, quatenus æquiparat hos duos casus, quādo vxor relinquatur tantū domina, & tm̄ vsumfructuaria omnium bonorum: & tamen in hoc. 2. casu ne mo vnquam aliter intellexit, nisi q̄ attenda præfata consuetudine fieret præfata differentia, an filius sit institutus, & debeat vxor habere sola alimenta: an extraneus, & debeat habere vsumfructum omnium bonorū dēpta falcidia hæredi debita: ergo idem in primo casu cōtra Bald. Et ista libuit hīc adducere, vt cuiq; volenti rem istam trutinā recta pensare manifeste appareat, q̄ procul ab scopo tendat iste Doctor, & quā in casum plurima verba effundat in conciliandis dictis Barto. quæ tamen nullatenus, vt dixi, iniucem pugnant,

vt in

vt in superioribus ostendi.
 De eadē re. Et circa præmissa pretiū erit opere subiungere, quod in casibus prænotatis, in quibus prætextu prædictarū formarum legandi vxor debet habere sola alimenta, vt est in qualibet prædictarum formarum. l. siue quādo relinquatur vsumfructuaria tantū, siue domina & vsumfructuaria in simul, siue domina tantū: quibus omnibus casibus si per maritum eundemq; testatorē filij instituantur, vxor debet habere alimenta: in his inquam casibus, hodie ista alimenta non possent excedere vsumfructum reliquū vel residui quintæ partis bonorum testatoris. † Quod sic ostenditur: & quidem in fortioribus terminis. Nā quā filius vel filij instituitur hæredes vniuersales, & vxori per testatorem illorū partem relinquatur vsumfructus omnium bonorū suorum, prætextu eiusmodi legati nō potest vxor consequi nisi tm̄ vsumfructum quintæ partis alium bonorum: & non potest per eā illis filiis obijci, q̄ cōpense sibi cū vsumfructu quatuor partium illorum omnium bonorū proprietatem prædictæ quintæ partis bonorum, quæ ad eos pertinet, cum proprietate aliarū quatuor partium eorundē bonorū ad eos etiā pertinente, ratione vniuersalis institutionis: & sic vxor non pōt prætere, q̄ sibi de proprietate quintæ partis bonorū cū eiusdem vsumfructu, non æquidē vxor audiretur, si id allegare tentasset. Ita tenet not. Pau. de Cast. in authē. Nouissima prope si. post gl. ibi. C. de inof. testa. Et ita aliās fuit obtentū: & ante Pau. de Cast. idē videtur voluisse Bar. et si generalius loquatur, approbās gl. in d. auth. Nouissima. s. proximē citatam cū Pau. in l. Vxor, vlti. ff. de vsumfru. lega. & cōf. 56. vers. secūdū dubiū: & facit gl. not. cōiter approbata in l. omnium. 2. ff. de vsumfructu, & facit

gl. in l. Tutores, in fi. C. de execu. tuto. Sed iste allegationes nihil ferē plus dicunt, q̄ dicta auth. cū sequenti, qd̄ in legitima filij non cadit graua mē vsumfructus: sed solus Pau. determinat in specie quod. s. retuli. Sic ad rē qua de agimus, interpretatio illa quæ sit, q̄ per illa verba dñā & vsumfructuaria omnium bonorū coniunctim vel separatim prolata in dispositione legati, videatur tantūmodo legata vxori alimenta filijs hæredibus institutis, debet subintelligi vel subinterpretari, dū tamen nō excedat vsumfructum quintæ partis bonorū vltra quam filij ex eiusmodi legato vel consimili nō debent ceteri grauati. Quod itidē cōprobatur: quia si interpretatio illorū verborum præfati legati. f. relinquo vxorē meā dominā, vel vsumfructuaria omnium bonorū meorum, restringitur seu reducit ad alimenta solū, nō est ob aliā causam nisi ob filiorū, vt min⁹ præiudiciū eis inferatur, q̄ fieri posset, vt tenet Bar. hic in. 2. aduertētia, & alij Doct. hīc. & in dicta authē. Hoc locū, & idē Bar. cōf. s. allegato, cōsequēter ergo talis interpretatio est regulāda in fauorē filiorū, ne eis præiudicium quale quale inferatē in legitima ratione vsumfructus: ex quo, & non ex proprietate quintæ partis bonorū alimēta sunt præstanda: sicq; (vt est prædictū) vxor nō cōsequetur alimēta, nisi vsq; ad vsumfructū quintæ partis bonorū, & aletur respectiue ad eam vsq; partē nō vltra. Et videtur apta adaptatio, quanquā eidem videatur obistere prima inspectio. l. 9. &. 10. Tau. dicentes, q̄ legatū alimentorū potest fieri vsq; ad quintā partē bonorū etiā in proprietate. Sed responderi eisdem potest, vbi à principio non fuisset legatus vsumfructus omnium bonorū vel bonorū simpliciter, quod in idem incidit: sed fuit legata simpliciter ipsa

Ad l. 9. &
10. Tau.

quinta pars bonorum pro alimentis
 quæ ab ipso principio potest legari etiam
 in proprietate: sed in re de qua agimur
 à principio fuit legatus uxori stanti-
 bus filijs vsufructus omnium bonorum: &
 sic testator videtur fuisse eius intentio-
 nis, vt vxor legataria non haberet nisi
 solū vsufructū omnium bonorum, & non
 aliquid proprietatis: sed in legitima,
 quæ hodie sunt quatuor partes bono-
 rū omnium, legataria non potest habere v-
 sumfructum in præiudiciū filiorum: ergo
 quod ad eā attinet legatū vsufru-
 ctus est ipso iure inualidū, & tollitur
 de medio, vt pote ipsi legitimæ præiu-
 diciale & onerosum, vt in auth. Vnde
 et si parēs. C. de inof. tes. quæ expressè
 reijcit à legitima grauamen vsufru-
 ctus in eam iniecit: quemadmodū lex
 Q. in in prioribus, eiusdem tit. reijcit ipso
 iure ab ea quodcūq; aliud grauamē:
 ergo talis legataria vsufructus omnium
 bonorum filijs superstitibus testatoris
 non videtur consequi nisi vsufructū
 residui quintæ partis bonorum, vt est
 dictū. Super hac adaptatione erit am-
 plius deliberandū: nā licet videatur
 iuridica, tamē dubito an obtineret in
 practica per dictas ll. Pau. simpliciter
 intellectas, per quas designaret pro
 alimentis proprietates residui quintæ
 partis bonorum, si totū fuisset necessa-
 riu ad eorū præstationē. Et inter alias
 24. quā plures declarationes, quæ prædi-
 ctæ cōclu. gl. in quātū loquit de saepe
 allegata cōsuetudine, dantur per feri
 prores hic, & in d. auth. Hoc locum, li-
 bet hic aliquas commemorare in præ-
 sentiarū. Prima est, vt non procedat vbi
 oppositū apparet de voluntate tes-
 tatoris etiā cōiecturata: videlicet, vt
 voluerit vxorē eandēq; legatariā ha-
 bere vsufructū omnium bonorum, etiā
 filijs extantibus: hoc enim casu habe-
 bit vsufructū integrū etiā si superer-
 valore alimentorū: saluatū & incon-

Prima de-
claratio.

uulla remanente prædictorū filiorū
 legitima, tã ad proprietatē, q̄ etiā quā
 tū ad vsufructū, prout tradit & cō-
 cludit Deci. cōf. 453. incip. Vifa, col. 1.
 post Pau. de Cast. consi. per eum rela-
 to. Et est aduertendum, q̄ inter istū ca-
 sum & alium in quo scdm prædictā
 cōsuetudinē cēsentur sola alimēta re-
 licta, est hoc discrimen de iure, q̄ isto
 casu vxor legataria debet illa de ma-
 nu hæredis recipere quorūnis: sed in
 casu præcedēti statim post cōstitutū
 sibi vsufructum per quasi traditio-
 nē, de qua in l. 3. §. Dare, ff. de vsufrū.
 potest vti frui talibus bonis liberè ad vi-
 tã vsq; ad quintā bonorū partē, absq;
 alia filij hæredis requisitione, passina
 in q̄, vt per gl. vlti. vbi Bart. & Albe. in
 l. Fundi Trebatiani, ff. de vsufrū. lega.
 vbi etiā gl. ponit alium effectum, qui
 erit videndus. Sed Arct. in cōf. 40. te-
 net, q̄ extante prædicta cōsuetudi-
 ne ista mulier alimentaria capit pro-
 pria autoritate ratione de qua ibi,
 & sequitur hic Pichus, col. 33.
 Declaratio secundo prædicta cōis
 cōclu. gl. vt per Deci. in prænotato cō-
 si. ad si. post Pau. de Cast. per eum ibi
 citatum: scilicet, q̄n testator per præ-
 dicta verba legatū vsufructū indu-
 centia reliquisset etiā vxori alimēta:
 nam hoc casu resideret in facultate
 vxoris petere alterutrū: vel vsufrū-
 ctum, vel alimēta. Et istū casum ante
 Deci. refert Alex. cōf. 214. inci. Pōde-
 ratis verbis testamēti, n. 3. eodēq; pe-
 vol. 6. vbi citat in id Pa. d. Cas. cōf. 387.
 Deinde & tertio eadē cōclu. videt
 declarata, q̄n filij essent instituti, &
 vxor esset vsufructuaria omnium bonorū
 relicta, & vsufructus esset maioris est-
 mationis q̄ alimēta, prout frequētius
 cōtingit. Secus ecōtra vbi vsufructus
 esset minoris estimationis, vt q̄ vxor
 esset digna maiore quātitate p̄ alimē-
 tis, q̄ sit vsufructus quintæ partis bo-
 norum:

Secunda de-
claratio.

Tertia de-
claratio.

norū: quia hoc casu cessant oēs ratio-
 nes Bar. & Doct. dicentiū cōsuetudinē
 sapissimè dictā curiē Bulg. qua gl. illa
 3. millics allegata & Doct. innitunt, et
 se fundatā in fauore filiorū, qui fauor
 isto casu cessat: nā si vxori deberetur
 alimēta, esset res filijs præiudicialis:
 debebitur ergo hodie (prout & de iu-
 re authen. inqt Pau. de Cast. post gl.
 in d. auth. nouissima, ad si. quā. s. retu-
 li) vsufructus quintæ partis bonorū
 & nihil ampli, vt est prædictū alio ca-
 casu vbi fuit solūmodo relicta vsufru-
 ctuaria omnium bonorū vel bonorū sim-
 pliciter, q̄ idē equipollet. Quæ decla-
 ratio videt vera & tenēda, et si Doct.
 non explicet istū casum, & aliās vidi ex
 facto de hac re fieri morosā & acrem
 cōtrouersā. Potest & quartò declarari
 ex his q̄ Corne. Peru. tradit cōf. 257.
 2. 3. col. 1. volu. videlicet ex qualitate
 personarū, &c. vt ibi per eū explicā-
 tē, quæ vide. Vltimò colophonis vice
 cōcludēdū est in hoc arti. q̄ cessante
 ac circūscripta prædicta cōsuetudine
 & pposito prædicto iure auth. & præ-
 notatis gl. & authorib⁹ circa præiudi-
 ciū & grauamē vsufructus reijciendū
 & exterminādū de legitima, quæ. s. de
 duxi, similiter p̄supposita dispositioe.
 Il. isti reg. si hodie filij sint p̄ patrē in-
 stituti, & vxor ipsius sit relicta per eū
 vsufructuaria tm̄, vel dña & vsufru-
 ctuaria in simul omnium bonorū vel bo-
 norū simpliciter (nā ambo isti duo ca-
 sus fuerūt in superiorib⁹ adæquati) non
 debet habere nisi duntaxat vsufrū-
 ctū quintæ partis bonorum: & sic filij
 hodie non tenent ad alimēta his duo-
 bus casib⁹ p̄ id q̄. s. retuli tenere Pau. d.
 Cast. in d. auth. nouissima, cū alijs. s.
 ad ductis. & q̄ est cōis cōcl. q̄. d. l. Vxo-
 ri, vlti. s. etiā citata de vsufrū. lega. sit
 itrogata, in eo q̄ tagit legitima filio-
 rū, vt tenet ibidē gl. & alia gl. in l. oīm,
 2. ff. de vsufrū. & gl. in d. auth. nouissi-

Quarta de-
claratio.

ma, vbi post Bal. & Ange. istā dicit ef-
 se cōem opi. Iaf. cōtra gl. in §. Prohibe
 m⁹ in auth. de Triē. & semi. coll. 4. Et
 ita nouissimè reperio tenere moder.
 Hispa. eodēq; Hispalē. in rele&. §. Sed
 & si fundū. l. Vnū ex familia. 3. eo. fol.
 16. col. 1. in antiqua impressione pa-
 ua. Nā illa cōsuetudo Bulg. non habet
 vim l. vt tenet cōiter Doct. in d. auth.
 Hoc locū: sed est cōsuetudo localis &
 debet probari, vt ibi per eos, & tradit
 Alex. cōf. 214. ad si. vol. 6. & tradit Pau.
 Junior hic, col. 55. post mediū. Sed vbi
 essent instituti extranei, res est extra
 oēm dubitationis aleā per d. ll. Vxori,
 & Oīm. Tertio aut casu, vbi vxor es-
 set dūtatar relicta dña alio hærede in-
 stituto tā de iure q̄ de consuetudine,
 haberet præiudiciā cū vsufructu, vt
 tradit idē Pau. hic ad si. 2. col. dimittit
 rē sub dubio: & quidē rationabiliter.
 Nā profectò ego non p̄cipio quonam
 pacto istud posset iure p̄bari. Quā ob-
 rē potest videt tenēdū q̄ in isto casu v-
 bi vxor in stituto hærede reliquit p̄ ma-
 ritū tm̄modo dña in domo, per illud
 verbū nihil aliud inducat nisi sola p̄-
 minētia & maioritas in domo reuerē-
 tialis, & non vltra, neq; quoad vsufru-
 ctū, neq; quoad p̄prietatē: & hoc est
 q̄ p̄prietate Bar. vult hic q. 2. post. Iaco.
 & Spe. Si autē non esset alius institutus,
 p̄culdubio cēseret per illud verbum
 dña hæres instituta per l. His verbis,
 in prin. de ha. insti. & per §. si. insti. de
 here. quali. & dist. Hæc sufficiat quo-
 ad lectioē ordi. hui⁹ §. Cetera vi. per
 repetētes hic, videlicet prædictū Pau.
 de mō. Pi. qui dilatat fimbrias, & tra-
 dit multa non cōtemnēda in materia
 vsufructus: sed de tamē que in quibus-
 dam egerent eliminatione.

Summarium.

A videntur alicuius usum parata,
 que ad eius tantū, non que ad omni-
 nem usum cum alio parata sunt.

L. Legatis.

Legatis vxori ijs que ei⁹ causa parata sūt, eos seruos ad eā nō pertinere, q nō proprij ipsius, sed communis vltius causa parata sunt.

Duc summe huius tex.

Summatur generaliter per Dy. & Albe. sic: verba testatoris intelligi debēt in propria significatione: vel specialius per Bar. † Ea videntur ad alicuius vltim parata, quæ ad eius tm̄, non quæ ad cōem vsū cū alio parata sunt. Et hāc l. intelligit idē Alb. post Iaco. procedere, nisi testator nō haberet aliqua parata causa ipsius vxoris separatim: sed oia quæ erāt parata, erāt cōia vtriusque. s. viri & vxoris, vsus promiscui causa, p gl. ordi. in simili in l. Pediculis, §. Itē cū quæreretur. de au. & argē. lega. que tenet, q licet in legato quarundā rerū, puta frumenti, ordei, olei, vestiū, &c. in domo testatoris existentū, nō veniāt neq; cōprehendant venalia. l. Generali, §. vxoris, vbi notat Bar. de vsu fru. lega. & in l. Suos aut seruos. §. vlti. j. tit. i. d. Lega. 3. tñ si testator nō habebat alias res illius generis ab eo legati nisi venales, illę res venales cedūt legato, quā gl. sequūtur ibi Bar. & Albe. pro qua vltra eos allegat passim tex. in l. Fundus qui locatus. ff. de Fun. in st. cuius argu. Doct. in varijs locis decidūt multa notāda: sed qā hīc nō est locus aptus ad ea tāgenda, vltorius nō progredior: tm̄ aliquibus remissionibus cōtencus. Videatur ergo Bal. in l. Quibus diebus. §. Dñs. j. de cōdi. & demō. vbi etiā Raph. Pau. de Ca. & Soci. in l. Si ita scripsisset, vbi etiā Pau. de Cast. j. isto tit. & eiusdē Bal. in p̄dictis locis meminit Fel. in c. i. col. 4. & in ca. Sedes, col. pe. de Rescriptis:

& vide eundē Bal. in l. Liberti libertę que col. pe. vers. Tu dic, C. de ope. lib. & Bar. in l. Qui liberis. §. hęc verba. §. de vul. & pup. & in l. Si dño, vbi etiam Io. de Imo. §. tit. i. & Arct. singu. in l. i. col. 6. §. de vlt. ante fi. & Soci. in l. Gallus. §. etiā. §. de lib. & posth. Alex. & Ias. in l. Si domus in prin. §. tit. i. Fel. in c. i. col. 9. de cōsti. quibus in locis repeties in proposito multa notāda & cōducibilia ad practicam. Cætera vide per Bart. & Albe. quia gl. nihil habet.

Summaryum.

- 1 **L**lud quod in se ipso nō tenet, vel est in ualidū, nō potest aliud destruere.
- 2 **T**acta uolūtas reuocatoria primæ, nūquā subintelligitur, nisi postrema seu ultima uolūtas expressa sub qua illa tacta a solet contineri sit ualida.
- 3 **V**olūtas testatoris nihilominus probatur ex testamento minus solenni, quomodo intelligatur.
- 4 **M**elioratio in re certa facta per patrē filio in potestate existenti citra aliquē, quæ quidē donatio de iure cōi quo ad ipsius ualiditatē effectūc p̄det, an talis melioratio cōsuetur sublata & abolita p̄ alia donatio nē ab eodē patre de eadē re secundario facta propria ipsius vxori absq; prioris donationis reuocatione.
- 5 **I**nutilis translatio legati facta in alium perimittitur legatum: imō (qd est fortius) hereditatis institutionem.
- 6 **P**er donationē inutile inducitur ademptio legati.
- 7 **D**ispositio inter uinos circa speciem facta, derogat generi quoad eandem speciem quæ sub illo genere continebatur.
- 8 **T**estamentum secundū ad hoc ut tollat primum non exigitur secundum esse actū ualidū: sed tantū sufficit posse ex eo adire hereditatē de iure ciuili.
- 9 **T**estamentum primum reuocatum non conualescit, etiam si secundum postea effectatur irritum.
- 10 **E**lectio sepulture si non tenet, tamen impedit aham electionem ac si teneret.
- 11 **A**ctus qui ad aliquid aliud faciendum requiritur sufficit qd de facto iterueniat: licet de facto nō teneat.
- 12 **L**egatum ex causa mortis donatio ad eū quætur.
- 13 **P**er legatum speciei inualidum non derogatur legato generis ualido, cui alias derogaret per ualidū.
- 14 **P**er cōtractū imperfectū nō debet recedi a p̄fecto.
- 15 **R**euocatio tacta, seu coniecturata prioris actus non inducitur per secundum actum inualidum.
- 16 **S**uitas facta inutilis quo ad successionem, i. per abstentionem eius, uel adumbrata, nō impedit succedere matrem defuncti ab intestato.

Reuocatio

- 17 **R**euocatio prioris actus ualidi ex dispositione nulla non debet r. sustineri.
- 18 **D**i'positio secunda tollit primam tam in contractibus, quā in ultimis uoluntatibus: demum si secundum sit ualida, & non a'iter.
- 19 **I**heredactio non reuocata non repellit filium a bonorum posse. contra. ab. i. sed ea demum que secundum iura facta est.
- 20 **R**esolutio qua stonis pro parte affirmatiua.
- 21 **D**onans fingitur, et p̄rejuatur esse in eadē uoluntate in qua f. erat donatoris tempore: nisi cōtrarium appa. uerit de uoluntate donantis ante ipsius obitum.
- 22 **I**nutilis translatio perimittitur legatum, quando habet in se utilem ademptionem.
- 23 **O**riago dispositionis semper uelut in plurimum attendi debet.
- 24 **A**cquiritur aliquid facilius q̄ post acquisitionem illud acquisitum tollatur.
- 25 **V**nus ex idem actus numero non potest duos esse eius contrarios producere.
- 26 **C**lausula principalis si est inutilis, omnes clausule adp̄dices in ea cōtente sunt similiter inualide.

L. Qui testamento.

Qui testamēto inutiliter manu missus est, legari eodem testamēto p̄t: quia toties efficacior est libertas legato, quoti s uiliter data est.

Summatur per Barro. hic ex regula iuris, uel per inutile, &c. Ex hac l. colligit, † q̄ illud quod in seiplo nō tenet, uel est inualidū, non potest aliud destruere. Ad idē m. l. Si iure. j. tit. i. vbi est tex. not. q̄ legatum in primo testamento solenni relictum non intelligitur reuocatum per secundū testamē. minus solenne. Quē text. dicit lingu. not. Bal. in l. i. C. de Fideico. liber. ad theoreticā illam generalem & not. † q̄ tacitū: tacita uoluntas reuocatoria primæ nunquam subintelligitur, nisi postrema seu uiltima uoluntas expressa, sub qua illa tacta solet contineri,

fit ualida. Et per eūdē tex. in terminis fortioribus tenet Pau. de Cast. in l. Sā. cimus, ad fi. C. de testa. quōd si scdm̄ testamētū non est solenne, clausula derogatoria in eo contenta, uidelicet cassans & irritans omne aliud testamētum, &c. nihil operatur, etiā (qd est fortius) si credebat testator ipsum testamētū ualere: & sic inest tali clausulæ cōditio illa, si testamētū ualeat. Sed ut ista decisio Pau. de Cast. habeat aliquid momenti, intelligēda est, qñ talis clausula derogatoria respiceret etiā futura testamēta, non autem sola præterita: quia quantū ad hęc non est opus tali clausula cū ipso iure testamētū primū per secundum tollatur. l. Si quis prior. j. ad Treb. §. postteriore, in l. Qui. mo. test. in fir. cū cōplicibus: nisi in præcedente testa. (si quod fortē præcessisset) fuisset appo. sita aliqua clausula derogatoria ad sequens testa. l. Si quis in prin. testamēti, vbi Bar. & Doct. j. tit. i. & in l. Si mihi & tibi. §. in legatis. §. tit. i. cū alijs. Et iuxta hęc non abs re obiter notandū est, q̄ per d. l. Si iure, in allegatione quā de ea. §. dixi facere Bal. in d. l. i. declarat l. fi. §. de rebus eo. & l. Qui a patre, ei cōcincens. §. de cōfir. turo: ex quibus deducitur, & ad id sepe allegatur, † q̄ ex testa. minus solenni nihilominus probatur uolūtas testatoris, ut procedat, nisi tractaretur de tali uoluntate probāda uel elicienda ex testamento ad reuocationē alteri⁹ uoluntatis expressæ & solēnis: nā eo casu nō p̄batur, ne que defunxitur ex tali testa. uel dispositione inutili uel nulla, prout deducitur optimē ex p̄dicta l. Si iure. Et istud est ualde signātū: quia non traditur p̄ Doc. hic neq; alibi, qd ego uiderim, & facit cōtra gl. hic, cū qua transeūt Bar. & Io. de Imo. hic, & idē Bar. in l. Seruum filij. §. Idē seruus. §. tit. i. Sed possunt gl. & Doct. excusari, ut loquatur

repectu

respectu tacite reuocationis prima voluntatis expressa quoad legatum primo factum vtiliter, quae quidem reuocatio fiebat ope reuocationis, propter contrarietatem & repugnantiam voluntatum adinuicem, in utriusque & vtilis incompatibilium in seipsis: erat enim impossibile, quod legatum serui valeret simul cum legato libertatis: sic gl. & Doct. loquuntur hoc casu singulari. Ceterum quod praedixi per praedictam l. Si iure, procedit generaliter, vbi non subsisteret praedictarum voluntatum inculcatio & repugnantia simultanea. Et est aduertendum, quod ista materia habet tres articulos. Primus, an dispositio in dubio videatur facta de actu valido & non de nullo vel inualido: & de hoc non loquitur haec lex, sed l. 4. §. cōdemnatū, ff. de rei iud. vbi Alex. Iaf. Vincē. de Peru. & Io. Frā. de Ripa, de hac re tradunt. Nā in hac l. non versatur aliquod dubium circa hoc, cum constet ex ea actum fuisse inualidum, si ipsam libertatis dationem. Secundus articulus est, an actus nullus producat de se aliquem effectum validum absque reuocatione vel derogatione siue prauidicio alicuius actus extrinseci: & ista est propria materia cap. Ex tenore, de rescriptis, vbi deciditur, non esse necesse facere mentionem de rescripto nullo: & ibidem Feli. col. 2. cum sequē. adglomerat multas decisiones Doct. in proposito regulae canonicae. Non praestat impedimentum, de regu. iur. lib. 6. Quae res profecto labore tantummodo praefert, paruo aut nullo iudicio comitatur. Tertius articulus est, qui tangitur in hac l. cum gl. est, an per actum nullum inducatur reuocatio vel abrogatio, seu retractatio alicuius actus validi: & hic est tex. quod per tale actum non inducitur eiusmodi retractatio ipso iure, vt not. Bal. sed ope exceptionis sic, vt tangit gl. cum qua. §. retuli transire Bar. & Imo. hic, & Bar. alibi. Quibus

Ista materia habet tres articulos, quorum primus hic ostenditur.

Secundus articulus.

Tertius articulus.

praehabitis, libet istum tex. inducere ad q. elegatē, & admodum nota. videlicet, an melioratio in re certa facta pro patre filio in potestate existente citra aliquam traditionem verum vel sita actum, quae quidem donatio de iure communi, quoad ipsius validitatem efficacem perdet. l. 2. vbi gl. C. de inof. dona. & ibidem Bar. Bal. & reliqui Doct. ordi. de ea re tradunt: & idem Bar. & alij Doct. super gl. 1. ibi, in l. Frater a fratre, ff. de cod. inde. an talis inquam donatio, seu hodie melioratio, committatur sublata & abolita per aliam donationem ab eodem patre de eadem re secundario factam propriam ipsius uxori absque prioris donationis reuocatione. Et in hac q. argumentabor ad partes: tandem ponam resolutionem. Et quidem pro parte affirmatiua, videlicet quod per tale donationem secundario factam uxori simpliciter & inutiliter, prima donatio in idem simpliciter & inutiliter filio facta reuocetur, adduco in primis tex. not. in l. Si transferat, de adimē. lega. vbi ad verbum dicitur, si transferat legatum in eum, cui quoque nobis testamenti factio non est, siue in seruum proprium cui sine libertate legauero, licet eis non debeat, neque alij, tamen debetur cui fuit ademptum: sicque probatur ibi secundum Bar. in epithome, quod inutilis translatio legati facta in alium perimit legatum, imo quod fortius est hereditatis dationem. Tex. not. in l. Cum quodam, in prin. ff. de his qui vt indigni. Nam ibi licet. 2. testamentum non valeat, tamen hereditas auferitur ab heredibus scriptis in primo testa. ceu ab indignis, vt ibi etiam summat & declarat Bar. Ad idem facit tex. in l. Planē, l. 1. in prin. §. tit. 1. ibi, [Tamen est nouissimus talis sit in cuius persona legatum non consistat.] vbi Bar. & Docto. reddunt rationem. Ex qua lege si transferat (quae ita debet incipere dempta dictione, & secundum vera exemplaria) videt obiter & intranscursu dicendum, quod si pater meliorat

De eadem re pro parte affirmatiua.

De eadem re pro parte affirmatiua.

ret aliquid ex filijs in tertia parte bonorum, vel extraneo reliquerit residuum quintae partis, & illam meliorationem tertij transferat in alium filium, vel hanc in aliam personam, siue filium, siue extraneum iam defunctos, vel aliam absolute in ca pacem putat ad metallum dānatos, vel hodie ad Triremes perpetuo: quam talis translatio, vt pote pro non scripta, sit nulla, tamen ademptio meliorationis praerogatiua erit valida, & sic melioratio manebit reuocata: ad quam decisionem incidentem videtur ibi casus formalis: sic igitur in proposito quo de agimus videtur dicendum sumpta consequentia similitudinaria, de dispositione legati, ad donationes inualidas, patris in filium, & viri in uxorem, quae confirmatur per mortem prout legata. l. 2. C. Si quis aliter. vel sibi. l. Siue emancipatis. C. de Dona. iuncta l. a marito. C. de Dona. inter vi. & vxor. & iuncta l. 3. in si. cum alijs. §. de Adi. lega.

Secundo ad eandem partem affirmatiua, confert tex. notandus ac propemodum expressus, in l. legatum sub condicione, §. vlti. eo. tit. de adimē. lega. vbi, si testator legauit filiae hortos instructos, & sic cum seruis ibidem existentibus seu comorantibus, & quendam ex seruis praedictis uxori donauit, per talem donationem legatum praefati serui censetur reuocatum, & ibi Bar. in epithome idem dicit speciatim, quod per donationem in utilem in ducitur ademptio legati: ad quod citat illum tex. simpliciter Io. An. in regula Non praestat, col. 2. de regu. iur. lib. 6. in mercu. & in eodem §. si post Bar. tenet Alex. in addi. ibi esse tex. ad id quod Bal. decidit in regu. C. de Verbo. signi. vers. Sed quid si testator, dum ibi tenet, quod si testator dixit lego oēs res meas quas in tali oppido habeo, & idem testator vendidit, & tradidit aliquam ex eis in vita, nam etiam talis venditio ob aliquam cau-

sam fuit nulla, nihilominus talis res de facto vendita, censetur subducta, exempta, & adempta a praefato legato, & ex consequenti eiusmodi legatum primo relictum quoad rem illam censetur reuocatum ibique subdit idem Alex. ad id facere etiam l. Cum dominus. §. si. ff. de Pecun. lega. vbi est tex. secundum Barr. quod dispositio inter viuos circa speciem facta, derogat generi quoad eandem speciem quae sub illo genere continebatur. Sed melius & clarius, & prope in terminis nostris, videtur probari ex d. l. Legatum, §. si. ita in proposito nostro videtur dicendum, per praedictam donationem coniugalem in ualidam meliorationem donatione primo facta cessari reuocata: & in vero tex. in d. §. si. videtur admodum stringere pro hac parte affirmatiua, cum loquatur in reuocatione tacita, ex inualida coniugis donatione subsistente. Qui sunt termini. quod si proposita, quam in praesentiarum versamus. Tertio ad id bene facit tex. in l. Pater filio, §. de Hære. insti. iuncto §. posteriore, Insti. Qui. mo. test. in fir. cum si. vbi testamentum secundum ex quo non fuit adita hereditas, & tamen potuit adiri, tollit primum, quod fuisset validum, si secundum testamentum non fuisset factum, & istud ex eo tex. post Barto. colligunt ibi Ange. Ioā. de Imo. Rapha. dum inquitur, quod ad hoc vt secundum testamentum tollat primum, non exigitur secundum esse actu validum, sed tamen sufficit posse ex eo adiri hereditatem de iure ciuili. Qui tex. ad id est melior & clarior de iure, secundum Ang. ibi, intelligitur quae de potestate validitatis de iure communi non autem de iure speciali. i. priuilegiato, prout intelligit Bartolus id inducens sub nube, in l. 1. §. de Iniustorup. & c. ad fin. & sequitur Benedictus a Plum. in l. 4. §. primo. ff. De fideico. liber. vbi eleganter, & expedite, illam

De eadem re pro parte affirmatiua.

ret

rè, illam decisionem Bart. exemplificat: ad quod est videndus in simili, proposito Pau. de Cast. in l. prima, C. de Religio. & sumpti. func. & Socin. in l. Quidam relegatus, col. 4. j. de Rebus dub. & Ias. vbi præfatam decisionem Barto. cõmendat, in l. Apud Iul. §. fin. col. 3. supra titu. 1. & ego de hac re tradidi, in l. Si Titio. 1. char. s. isto titu. sic in proposito, (vt præmissa repetam) videretur dicendũ, quod cum donatio facta per virum vxori, possit post mortem donatoris confirmari, vt in d. l. à marito. C. de Dona. inter vi. & vxor. & in l. Cum hic statutus. §. Si marito, ff. eo. & sic ex tacita, & silenti voluntate, & sic donatio illa sit possibili ter confirmabilis, ergo per eam videri debet facta reuocatio donationis si ue meliorationis filio suo per patrem facta in terminis quæstionis nostræ. Ad quod optimè confert. l. Cũ in secundo, in prin. vers. pen. illius princi. illiusq; tit. de Iniusto rup. vbi deciditur, quod secundum testamentum in quo hæres fuit scriptus sub conditione, quæ vel postea nunquam extitit, vel re ipsa defecit, tollit & absorbet testamentum præcedens iure factũ, qui text. est notandus secundũ Barto. & Imo. ibi. Ad idem bonus tex. in l. 3. §. Si stante, co. tit. vbi testamentũ præcedens rumpitur per subsequens, quod agnitione posthumi fuit ruptum.

De eadẽ re
pro parte
affirmatiua.

Quartò ad eandem partem facit text. in l. Militis codicillis. §. si j. de Mi. testa. vbi testamentum iure cõmuni factũ rumpitur vel tollitur per secundũ iure militari, & sic speciali factũ, quãuis illud secundũ irritet ob id q. eiusdẽ testamenti conditor post annũ militiæ decesserit, & sic postq. tale testa. est effectũ irritũ. vt in l. Eius militis. §. 1. eo. tit. imò forrius, vires pri mi testamenti nõ redintegrantur per secũdi testamẽti irritationẽ, vt habet

1 eo. §. si. quẽ tex. Bal. ibi summat hoc modo. ¶ Primũ testamentum reuocatum nõ cõualescit etiã, si scãm postea efficiatur irritum. Ita in proposito per secundã donationem cõiugalem præcedens donatio seu melioratio facta per patrẽ illius eundemq; donatorẽ cõferri debet reuocata, & quanquã istud fundamentum, quoad principalem decisionẽ nõ videatur vrgere, facit tamen in eius præsupposito, nam ibi præsupponit, q. testamẽtum quoad vires ipsius pendebat quousq; fuit factum irritum per mortem testatoris superuenientem sibi post annum militiæ, seu missionis è militia: sic in quæstione nostrã, donatio coniugalis nõ fuit ab initio & funditus nulla, sed pendebat in tẽpus mortis eiusdẽmet cõiugis donãtis, vt j. tradã, in ver. His ita deductis, vbi ponit resolutio quæstionis: & cõsequenter videretur debere operari irritationem primæ donationis filiosa. factæ: quæ similiter à principio non fuit valida, tamen pendebat eodem modo.

Quintò ista pars probatur ex text. in c. pe. in ratione sui, de præben. lib. 6. vbi secunda gratia cum prærogatiua quanuis sit reuocata elidit primã per clausulã anteferri in eadẽ secunda cõtentã. Facit etiã in ratione sui text. in c. 1. de sepul. eo. lib. vbi ¶ q. etiã si electio sepulturæ nõ tenuit, tñ impedit aliã primã electionẽ ac si teneret. Sic etiã à simili videmus, q. secunda stipulatio nouandi animo interposita tollit primã, licet nõ teneat cũ effectu in §. Præterea. Insti. Quib. mo. tol. ob. Ita etiam in q. quam versamus à simili videtur dicendum. Sextò in idem affero theoricam illam celebrẽ ac singu. de qua in l. Mulier. §. si. ff. de Cõd. in st. quæ habet, ¶ q. actus q. ad aliquid aliud faciendum requiritur, sufficitq. de facto interuenit, licet de facto non

De eadẽ re
pro parte
firmatiua.

De eadẽ re
pro parte
firmatiua.

non teneat. Nã ibi quis fuit hæres institutus si hereditarium seruum manumississet, quem manumittere non poterat nisi adire: adire autem nõ poterat nisi manumississet, decidit ibi, q. ad hoc vt adeat, sufficit q. faciat actũ manumissionis facti, id est, quod de facto manumittat: licet talis manumissio sit de iure inualida. Ad idẽ l. pe. ff. de Statulib. vbi si quis fuerit sub conditione manumissus, si promiserit hæredi, se illi decem daturum, sufficit si de facto promittat: cum promissio facta per eum seruum existentem sit nulla. Ad idem l. Seruus testamento, ff. de Manumiss. test. vbi manumissus testamento, si iuret se decem operas daturum filio testatoris in vita ipsius, & sic priusquã libertatẽ assequatur, sit liber: etiã si eo casu iuramentũ illud præstitum iure ciuili non teneat. ¶ Vt iurisurandi. §. iurare. 1. j. de Ope. lib. faciunt etiam in simili. l. Nuda, C. de Contrahen. & com. stip. & l. Si pacto quo pœnã, C. de Pactis. & l. Si Titius. 2. char. ff. de Verbo. obli. Ita igitur videtur in simili dicendum in proposito de quo agimus, vt per actum donationis coniugalis inualidæ cõferri debeat reuocata donatio prima cõsimiliter inualida: etsi talis donatio secundã potius de facto, q. de iure procedat l. 1. §. Si vir vxori, & l. Quod vxor, ff. d. Acqui. pos. & l. Si eũ, in prin. ibi, [Licet iure ciuili.] ff. de Dona. inter vi. & vxor. Sufficit ergo per eã fieri primæ donationis reuocationem de facto, vt illa prima maneat reuocata: cum ex illa 2. (vt est iam dictum) facis colligatur voluntas pœnitendi, ex quo fuit facta de eadem re, de qua fuit prima donatio confecta.

De eadẽ re
pro parte
firmatiua.

Septimò in idem stringit alia ratio præcedentis cõfirmatoria: videlicet, nã ad reuocationẽ actus suapte natura reuocabilis simplex voluntas etiã

præsumpta volẽtis adũ præcedentem reuocare, est potens & sufficiens ad ipsius reuocationem, vt est videre in reuocatione legati, & fideicommissi particularis, cuius validitas p̄det à morte legantis vel fideicommittentis. l. 3. §. vlt. cum l. sequenti. j. de Adi. lega. de quo etiã tradit gl. ord. in l. Hereditas, C. de his q. vt indig. Itẽ in donatione causa mortis quæ sola ac simplici pœnitentia reuocatur. l. Marcellus, §. Paulus, ff. de Dona. causa mor. 1. Illud generaliter, in prin. eo. tit. ¶ vbi legatũ, & causa mortis donatio adæquantur & sic in vtriusque reuocatione sufficit subesse voluntatem tacitam reuocatoriam. Modò sic est, quod etiam per actum nullum, & (quod est fortius) à iure improbatum, videtur quis cõsentire. Text. est not. & apertus in l. Vxor, ad si. ibi, [Quia confessio videtur.] ff. Ad l. Corne. de falsis: ergo sic à simili videt̄ dicendum in proposito, quod per donationem secundario vxori factã maritus videatur reuocare meliorationem seu donationem eidem de eadẽ re per se primo factã filio suo, quæ sua natura erat reuocabilis, & cuius validitas p̄debat ex futuro euentu. i. morte ipsiusmet patris donantis, & interim habebatur pro nulla.

E regione aut̄ pro parte cõtraria, & sic negatiua. l. q. prima donatio p̄sequetẽ donationẽ coniugale inualidã nõ cõferatur reuocata, videtur primo loco stringere tex. in l. si. itidẽ fin. j. de auro & argen. lega. vbi probat̄, ¶ q. per legatũ speciei inualidũ non derogatur legato generis valido, cui aliàs derogaretur per validum: & est casus singu. ac menti tenendus secundum Barto. ibi, sic summantem eum text. q. legato generis non derogetur per legatũ speciei inualidũ. Ita hic videt̄ dicendũ, q. per donationẽ sequetẽ omnino inualidã, à iure ciuili prohibitã & im-

& improbatam, vt in l. 1. 2. 3. in principi. & ferè per totum titu. ff. de Dona. inter virum & vxo. quod non est in donatione simplici, quæ fit per patrem filio in potestate existèti, quæ nõ improbatu à iure ex his causis, ex quib⁹ alia, concernentibus inquam malorum morum impugnationem: sed solùmmodo ob iuris ciuilibus rigore conferuandum. De quo in l. Placet, ff. de Acqui. hære. videlicet, ne reacquiratur ipsi patri, vt per gl. & Docto. in l. Frater à fratre, ff. de Condi. indebi. & sic non est omnino inualida, vt potè nõ improbatu (vt dixi) ex causis prædictis: & in hunc scopum tendit istud fundamentum.

Secundò ad hanc partem adduci potest in ratione suil. Si id quod, ff. de Rescin. v. di. vbi emptio secunda inutiliter facta, vel pactum inutile post primam emptionem non infringit illa, vbi Bald. in epithome inquit, ¶ per contractum imperfectum non debere recedi à perfecto. Quem text. allegant, & commendant Barto. & Docto. in l. Planè, la. 1. in prin. de Lega. 1. ita videtur in proposito dicendum, vt induxi in. s. proximo fundamento, præsupposita quali quali validitate donationis primæ factæ p patre filio in potestate.

Tertiò potest adduci. Si iure, j. tit. 1. & ibi Bart. 1. oppo. vbi probatur, ¶ per secundum actum inualidum nõ inducitur reuocatio tacita siue cõiecturata prioris actus: & hoc idem per eandem l. tenent Pau. de Cast. & Alexan. in ea. l. Planè, in prin. Ea ratione, quia si non valet dispositio vltima expressa, quando est inualida ad præcedentis actus sublationem: ergo neq; expressa. l. 3. §. Qui habet, ff. de Serui. rufi. præd. cum alijs, & c. Ita in proposito, supposita inquam quali quali validitate præcedentis donationis, vt in duob⁹ præcedentibus medijs est tra-

ditum. Quod etiam (vt semel dicam, debet repeti in fundamentis sequentibus vsq; ad finem. Sed istud dicitur disputatiuè, quia postea in resolutione istius quæstionis aliter & aliter res ista perpenditur: dum ibi cõcluditur pro parte affirmatiua. Nam ista validitas qualis qualis debilis & momentanea non debet esse quoad rem inconsideratione, cum prope nihil distet inter istam dona. & conjugale quoad effectum: cum vtraq; pendat in tempus mortis donantis, & vtraq; morte ipsius confirmetur.

Quartò ad idem l. Legata inutiliter. §. fin. j. De adimen. lega. quã Bart. adducit in d. §. Si transferã vbi probatur, quod ademptio inutilis, vt puta si de legato viæ ademptio fiat pro parte, non operationem vel derogationem præcedentis legati de via facti. Sic in proposito à simili dicendum.

Quintò ad idem l. 2. §. liberi, vers. [Sed si sint.] ff. ad Ter. ¶ vbi iuitas facta in utilis quoad successionè, id est per abstentionem elisa vel adumbrata, non impedit succedere matrem defuncti ab intestato: sicq; ius succedendi inualidum non mutat ius succedendi validum ab intestato competens. Ad idem bene facit l. Et si ex modica, §. Si filius. j. de Bo. liber. vbi nudum hæredis nomen in filio liberti testatoris subsistens non impedit patronum ab intestato succedere. Quæ duo iura citat Ioan. Fab. in. §. Sui. Instit. De hære. quali. & disse. Actus ergo inutilis vel inualidus nõ habet impedire alterius actus effectum. Ita in proposito videtur dicendum, vt. s. inducendo.

Sextò ad idè cõfert l. Si filius qui in potestate, ff. de lib. & posth. vbi secundum testamentum, in quo filius potestate est præteritus, non tollit testamentum iure factu: etiam (quod est rigidius) si talis filius præteritus, viuo patre

De eadè re pro parte negatiua.

Pro parte negatiua.

15

Pro parte negatiua.

Pro parte negatiua.

Pro parte negatiua.

patre eodemq; testatore decedat. Sic que probatur ibi, ¶ q; ex dispositione nulla non resultat reuocatio prioris actus validi, quãlibet reuocabilis: & inducendū prout in fundamētis præcedenti. Secus autem esse in testamēto. 2. in quo posthum⁹, & sic nasciturus filius fuisset præteritus. Quia cum sit possibile ex tali secundo testamento hereditatem adiri, puta in casu, vbi posthumus non nasceretur præcedens testamētum rumpetur vt in l. posthumus, in prin. ff. de Iniu. sup. & nõ. Bar. & Doct. in l. 3. §. si. post gl. & contra eadè ibi in eo. tit. de lib. & posthu.

Septimò huic parti confert l. Si q; ante, ver. Si quis conduxerit, ff. de Acquir. poss. ex quo notant ibi Docto. si gnanter Alex. Arc. Soci. & Iaf. ¶ q; per secundum actum inualidum primo cõtrarium, ille actus præcedens non tollitur: & sic tam in vltimis volutibus q; in contractibus, ita demum per secundam dispositionem tollitur prima dispositio, si secunda valeat, & nõ aliter: & ibidem citat Alex. Bar. in l. Certi conditio. §. Quoniã, ff. Si cer. pta. & in l. 1. ff. de Noua. & in d. l. Si transferam: & sic probatur ibi, q; ex secundo actu nullo etiam inter viuos celebrato (prout fuit in quæstione nostra) nõ resultat prioris actus reuocatio.

Octauò facit l. Non putauit, §. non quãuis ex hæredatio. j. de bono. poss. cõtratab. ¶ vbi ex hæredatio non rite facta non repellit filiu sic ex hæredatu à bono. poss. cõtratab. Sed ea demum quæ rite & secundum iura facta est, & sic per dispositionè inualidam non fit præiudicium valida. Quod inducit Bart. ibi ad decisionè cuiusdã quæstionis, quã refert Fel. cū multis alijs Docto. decisionibus in loco. s. citato. l. in c. Ex tenore, col. 2. de rescriptis.

Vltra quæ fundamenta posset etiã tex. in ista l. induci pro hac parte secū-

dum notabile. s. elicitu: sed quia posset responderi, vt per gl. hic cõiter approbatã, in eare non inisso.

Quibus ita in vtraq; partè deductis ¶ in hac quæstione videt resolutione concludendū pro prima parte affirmatiua, quæ habet, q; per secundam donationem conjugale reuocetur priam filio in potestate facta: etiã in casu fortiori, id est attento q; hodie secundum l. Tau. valet in vim meliorationis, saltem secundum quid: eo. s. respectu & ad eum finè, vt alius filioru nõ possit per patre meliorari in eo i quo prim⁹ fuit meliorat⁹, vel etiã in nihilo si primus fuit meliorat⁹ in. 3. & residuo: si itaq; nihil extra legitimã superest, in quo possit cadere alterius filij melioratio, vt in l. 26. Tau. Quæ quidè conclusio vltra supra deducta nititur ratioe nisi fallor vrgente. Nã donatio inter vi. & vxo. quãuis omni iure sit prohibita, & ciuili, & cano. nõ tñ omnino est prohibita, neq; perpetuã, seu indistinctè nulla, vt. s. fuit dictu ad finè, quod apparet ex eoq; morte præambula donantis confirmat l. Cum hic status in prin. ff. de Dona. inter vi. & vxo. cum alijs. l. si mi. eiusdè tit. & in l. 1. ff. de do. te præleg. & l. 2. ff. de Pactis dota. & l. à marito. C. de Dona. inter vir. & vxo. & l. donationes quas parentes, eo. tit. & in c. fin. eo. tit. extra. Quæ quidè tacita cõfirmatio non tam insurgit ex morte ipsius donantis, q; ex tacita voluntate, quæ in eo fingit vel præsumitur mortis tẽpore adesse ex quadam quasi cõtinuatione habita relatione: retro ad tẽpus donationis confecta: hoc est, ¶ quia talis donans fingit, vel præsumit esse in eadem voluntate, in qua fuerat donationis tẽpore: nisi cõtrariu apparuerit de voluntate donantis ante ipsius obitu, vt in eodè l. Cum hic status, in prin. & §. 7. cū in eadem persona nõ præsumat voluntatis mutatio,

Resolutio 22 1. parte aliter mutata.

L. 1. c. Tau.

Mutatio voluntatis nõ præsumit nisi p betur.

H h tatio,

ratio, nisi probet. l. Eum qui tacitū. ff. de probal. Sancimus. C. de testa. l. Nū quā. §. Seruus, vbi Bar. inducit illū ad q. theologorū, an rectē, alij viderint, ff. de v. cap. vbi etiā Imo. Pau. de Ca. Raph. Cuma. & tex. i. c. Maiores, vers. [Dormientes.] de baptif. vnde perinde est ac si talis donatio esset expressē p maritum donantē confirmata in postrema voluntate: sicq; habet vim relictī, vt nō conferat, vt per glo. & Doct. in authē. ex testamēto. C. de colla. item ex ea, tanq̄ ex legato, venit detrahenda falcidia. l. In donationibus, C. ad l. Falc. vel potest aliter cōsiderari p̄dicta voluntas tacita confirmatoria illi⁹ donationis, ex eo videlicet, q̄ ex quo donans potuisset eam reuocare ad libitum, idq; minimē fecit, videt eā confirmasse, vt in simili inquit tex. no. in l. i. §. Sciendū. tit. i. de lega. 3. ibi, [Vel dum eis non adimitur.] & notar. glof. etiam in simili in l. si Titio pecunia, aliās incipit si fundū per fidei cōmissū. §. vltim. s. titu. i. Modō ad rem nostrā, q̄ res donata reuocabiliter per meliorationem simplicē expressē vel tacitē factam à patre donatur secundario p eū vxori suā: ista secunda donatio videt habere quandā validitatē pendētem in potentia, cui videt coherere tacit⁹ seu p̄sumptus cōsensu reuocatori⁹ primæ donationis seu meliorationis. Et ista est mens verborum Bart. licet subobscure more suo loquat in d. l. Si transferā: in q̄tū dicit, ¶ q̄ inutilis trāslatio perimit legatū, q̄n haberet in se vtilem ademptionē, hoc est, q̄n ex tali trāslatione pōt resultare tacitus cōsensu reuocatori⁹ prioris dispositio nis & validus, vt putā ex actu trāslatiuo haud penitus inualido manās, p̄tū est in casu illius legis, & l. legatum sub cōditione, §. si eo. titu. Sed q̄a verba Bar. tendunt potius ad considerādam vilitatē ademptionis q̄ aliās ex

22

trāslatione resultat, q̄ ad pōderandū cōcessum resultantē ex actu haud penitus nullo, & pendēte ab euentu futuro, vt est casus noster: & ideo p̄dicta cōsideratio quā. §. feci, probat melius ex eo quod Soci. inquit in l. Si qs ante. 4. not. ff. de Acqui. poss. vbi in in telled. l. legatū, §. si. §. allega. in primo fundamēto patris affirmatiue dicit, q̄ vbi actus de p̄sentie est inualidus, sed tēpore procedente speratur ipsius cōualefcentia: & sic est possibile eū forti ri effectū, per talem actū inducitur reuocatio p̄cedētis actus validi suapte natura reuocabilis: & ita dicit procedere tex. in d. §. si ponderans literā illius dum dicit, [Sue confirmauerit, sue non.] Quasi ex eo q̄ confirmari sperabatur illa donatio cōiugalis, sequens reuocatio legati fuerit inducta. Ego vltra Soci. stringo illū text. aliter, & considero eum decidere tres casus. Primus & indubitabilis est, q̄n talis confirmatio fuit facta expressē, vel tacitē. Secundus, q̄n eadem confirmatio p̄det, q̄d est, dum viuūt donator. Tertius, q̄n sequita est reuocatio expressā. & isti duo casus vltimus & penultim⁹ includunt sub ea clausula illi⁹ tex. [Sue nō.] Quasi velit tex. dicere, q̄ legatum ali cui factum reuocat p̄ donationē ab eodē testatore factā postea de eadem re cōiugi ipsius: siue talis donatio siue rit expressē confirmata per eundem donantē, siue tacitē p̄ mortē ipsius: & hoc dicit illa prima clausula siue confirmauerit, siue etiā fuerit pendens, siue itē fuerit reuocata, vt in. 2. clausula, siue nō: nā sufficit eam à principio fuisse possibiliter confirmabilē expressē vel tacitē: q̄uis ex post facto testatori eidēq; donanti visum fuerit eā reuocare & reuocauerit. Arg. d. l. Pater filio, cū simi. §. de Here. inst. ¶ & q̄a semper vel vt plurimū origo dispositiois attēdi debet. l. Clā possidere, in prin. ff. de

Consideratio autem vltra Soci.

ff. de Acqui. poss. & l. Nam origo, ff. Quod vi aut clam, & l. Qui id quod, in prin. ibi, [Causam. n. ex origine.] ff. de dona. Et sic ille tex. rectē expensus in d. §. fin. est casus cōclusionis quæstionis nostræ quæ habet, q̄ donatio simplex rei certē de iure cōi facta filio in potestate: & melioratio similiter in re certa de eodem facta hodie secundū terminos. l. Tau. quæ absq; traditiōe vera vel ficta manet reuocabilis, cōscat reuocari per sequentē donationē de eadem re per eundē donantē factā: quicquid postea de hac sc̄da donatione cōrigerit p̄ donatē fieri circa ipsi⁹ confirmationē, v̄ reuocationē. Et est adnotandū, q̄ ex verbis Bar. in dic. l. si transferā, colligit in p̄posito vnare solutio, videlicet q̄ refert, an actus sit in se ipso nullus, an verō sit nulliter fact⁹: vt primo casu p̄ cuiusmodi actum oīno nullū nō inducat prioris actus reuocabilis talis reuocatio: secūdo autē casu sic. Sed tamē secundū aliā considerationē quā. §. tenui post Socin. in d. l. Si qs ante. 4. nota. de acq. poss. resultat alia resolutio subdiuisua primi membri p̄cedentis resolutionis Bar. videlicet vt referat, an actus sit nullus simpliciter & absolutē, vel totaliter sine aliqua spe cōfirmationis vel roboris, an verō talis actus, q̄ est oīno in se nullus speret aliqua re cōualefcentia, v̄ validitas de futuro, vt p̄rio casu, (ad quē restringit & coarctat p̄dictū primū mēbrum Bar.) p̄ actū funditus inualidum itē & absq; aliqua spe validatiōis in futurū nō inducat reuocatio prioris actus reuocabilis: secūdo casu sic. Sed fortē Bar. in sc̄do mēbro dum posuit actū nulliter factū inclusit actum nullū sub spe cōualefcentiæ, sed istud est imppriare eius verba. Tenēda ergo est p̄fata resolutio q̄ pmixta cū sub diuisione verborū Bar. in effectu resultat tres casus. Prim⁹ q̄n secūdos

Tenet resolutionē p̄fata.

actus est funditus & ipso iure nullus, absq; aliqua spe cōualefcentiæ, & tūc nullo modo p̄ eū fit reuocatio prioris actus p̄cedētis q̄tūcunq; suapte natura reuocabilis. Sc̄ds casus, q̄n actus posterior est nullus in se, at tamen habet aliquā spem cōualefcentiæ, vt est in p̄posito in donatione cōiugali, de qua agimus, & isto casu p̄prie procedit decisiō. q̄. §. posita, q̄ per talē actū, secūdo loco factū tollit primus siue reuocabilis: vt est donatio patris in filiū. facta de iure cōi, vel etiā melioratio p̄ donationem q̄ antea hodie p̄dictis legi. Tau. si fiat sine traditione vel quasi manet reuocabilis, licet valida. Si autē p̄dicta melioratio fuisse itreuocabilis effecta altero ex p̄dictis modis. l. traditione vera, vel ficta, tunc. q. nostra nō p̄cederet. Tertius casus, q̄n secūdos actus esset nulliter factus, & in hoc est idē dicendum & à fortiori, eū aliās sit in se validus: licet aliquo vitio nulliter fuerit factus, vt ibi in fin. verbis Bart. ponit duo exēpla: & de hoc etiā nō loquuntur termini nostræ quōnis. Ex quib⁹ resultat idē esse e contra si primo fuisse facta donatio in vxorē, deinde donatio sc̄dm ius cōe, vel eo attēto, aut melioratio sc̄dm ll. reg. imō isto casu meliorationis fortius esset idē dicendū, quum, vt dixi, talis melioratio etiā simplex sit valida, licet reuocabiliter, ergo à fortiori habet tollere p̄cedentē donationē coniugale q̄ donatio simplex de iure cōi, q̄ sc̄do loco fieret cū sit paris inualiditatis cū donatione cōiugali. Vltimō ad hāc partem affirmatiuā. i. pro ea facit inuincibile fundamentū, nā cū in p̄cedēte fuerit dictū & allegatū q̄ ambę donationes, de p̄re in filiū, & de marito in vxorē sortiant vim vltimæ voluntatis, q̄a vtraq; morte donātis cōfirmantē, ergo succedit regula p̄rita in vltimis

lib. 2. volu-

voluntatibus, q̄ posterior tollit priorē iuribus notissimis. Et hæc hæctenus.

Respōdet
his que ad-
ducta fuere
pro parte ne-
gatiua.

Nunc de uenio ad satisfaciendū his q̄ adducta. s̄. fuerunt pro parte negatiua. Et primò nō obstat prædicta. l. vlti. §. fin. j. de auro & argē. lega. q̄a ibi iō p̄ sc̄dm legatū nō fuit primū reuocātū, ex eo q̄ sc̄da voluntas vel dispositio erat à iure improbata, & sic profus inutilis & nullius momēti. l. Seruo alieno. §. Ineptas, eodē q̄; vlti. ff. de lega. 1. Quāobrem verisimiliter credendum est, heredes & maritū defunctæ ob eius ineptitudinē tali voluntati parere noluisse: nec si de facto eidē paruisset, præiudiciū proinde fieret legatariz, cui vniuersa ornāmēta fuerunt legata: q̄n teneret ad reddendū eidē legatariz æstimationē ornamentorū ad funus relictorum. Cū itaq; illa voluntas fuerit inepta & à iure reprobata, & sic oīno nulla, neq; in aliquē casum esset spes cōualescentiz illius meritò nō potuit sortiri effectū reuocatoriū primę seu præcedētis dispositionis. Aliud autē in p̄posito nostræ q̄ōnis, vbi sc̄da dispositio aliās volūtas reuocatoria primi actus, resultat ex donatione cōiugali nō oīno neq; absolute inefficaci: q̄n potius q̄ in futurū sperat ex morte testatoris sumere validitatē. Vel pōt respōderi, q̄ in d. §. si. non fuerit facta ademptio expressa, sed tacita: q̄ cum fuerit, vel resultauerit ex dispositione inutili oīno fuit per consequens adhuc magis in effectualis, vt p̄ Bar. in prædicta. l. Si iure. j. titul. 1. p̄ia opposit. ne in idem duo specialia aut potius exorbitantia cōcurrerent: vide licet, q̄a volūtas tacita, & q̄a volūtas, contra l. 1. cū alijs. C. de dotis promiss. prima tamen respōsio est magis realis ideoq; amplectenda.

Responso
secunda.

Non obstat deinde l. Si id q̄d, ff. de rescind. vend. pro eadē parte negatiua adducta, quia loquit̄ in iure iā quæ

sito & radicato ex cōtractu primo ini-
to & celebrato: sed nostra q̄d loquit̄
& tractat de reuocatione iuris nōdū
p̄fectē & irreuocabiliter quæsitū, vel p̄
donationē attentio iure cōi vel p̄ me-
liorationē non suffultā traditione, se-
cundū prædictas. l. Tau. q̄ (vt prædixi)
cū sit reuocabilis nondū est p̄fectē q̄-
sita neq; radicata in persona talis filij
meliorati, vt in simili tradit Bar. in l.
Planē, prima, in princ. s̄. titul. 1. quem
Pau. Io. de Imo. Alex. & Iaf. ibi sequit̄
reddentes rōnem: videlicet, q̄a faci-
lius impedit̄ aliquid acquiri, q̄ post ac-
quisitionē illud acquisitū tollat. Arg.
l. Patre furioso, in princ. s̄. de his q̄ sunt
sui vel alie. iu. Sic pariformiter in ca-
su de quo agimus difficilius debet tol-
li iam acquisitū, & irreuocabiliter ra-
dicatū, q̄ acquisitū nondū radicatū
sed reuocabile. v̄ aliter r̄nderi potest,
q̄ ideo p̄ actum sc̄dm inualidum nō
tollit̄ ibi actus præcedēs, q̄a erat con-
tractus inter viuos vltro citroq; obli-
gatorius, quo casu actus sc̄ds inuali-
dus nō pōt præcedentē actū obligato-
rium regulariter tollere, si sit efficaci-
ter validus, vt in p̄dictis. l. Certi cōdi.
§. Quoniā. Si cer. per. & in l. 1. ff. de no-
ua. & in l. si quis ante, ad fi. ff. de Acqr.
pos. & vtrobiq; Bar. & Doct. & idem
Bar. in d. l. Si trāsferā, & Imo. in l. si cū
dorē, in princ. vbi etiā Alex. col. 3. ff. so-
lu. matr. qui oēs assignat̄ illā rōnem,
quia cōtractus constant ex voluntate
duorū: sed vltimę voluntates cōstant
ex voluntate vni⁹, vt p̄ gl. i. §. Ex cōdi-
tionali, in sti. de verb. oblig. & in l. Si v-
xorē, vbi Bal. Sali. & Corn. C. de cōdi.
inser. rō huius rōnis ponit̄ ibi. v̄. j. cla-
rius & plani⁹ r̄ndetur, q̄ termini illius
l. si id q̄d, sunt valde dispares & distan-
tes (vt aliās solet dici) ex diametro à
terminis nostræ q̄ōnis. Ibi. n. primus
cōtractus fuit validus & solidus, qua-
re ab eo nō potuit recedi p̄ cōuentio-
nem

nem inutilē posteriorē q̄ ibi interuenit
in ver. Itē pōt quæri, neq; poruit ibi talis
prim⁹ actus valid⁹ nouari p̄ sc̄dm oīno
inutilē, de quo ibi in ver. Quod si ante,
proximē præcedētī. & sic primus actus
fuit ibi oīno validus, sed secundus fuit oī-
no inualidus: in terminis autē. q. n̄q; fuit
in vniuersum ec̄otra: q̄a vterq; actus tā
primus q̄ sc̄ds nō fuerunt absolute vti-
les, neq; absolute iuciles, imò habuerūt
valorē in spe suspensiuū, vtpote reuoca-
bilē de præsentī, & à futuro possibiliter
irreuocabilem: & hæc est declaratio so-
lutionis præcedentis.

Tertia re-
sponso.

Nō obstat etiā l. si iure. 3. loco p̄ parte
negatiua. s̄. allata, q̄a loquit̄ in volūate
sc̄da tacita & coniecturata reuocatoria
resultate ex actu vltimę volū. sc̄dm Ra-
pha. Pau. de Ca. & Alex. in sc̄pe allegata
l. Planē, dicentes aliud esse, si resultaret
ex actu inter viuos valido inquā spe li-
cēt inefficaci, p̄ sc̄pe allegatā. l. legatum
sub cōditione, §. si. vbi fit mētio de dona-
tione cōiugali q̄ sunt termini n̄si: sic
Doct. p̄dicti nō considerant, neq; eis est
cure, q̄ talis donatio æquiparet̄ vltimæ
volūtatī quo ad aliquot effectus de qui-
bus. s̄. fuit traditum: sed q̄ habet ortum
ab actu inter viuos, & c. vt. p̄ximē dixi:
& sic inspiciat̄ origo & initium p̄ iura. s̄.
adducta, iūcta l. Si filius fa. ff. de ver. obli.

Quarta re-
sponso.

Neq; obstat d. l. legata inutiliter, §. si.
quia ibi ademptio fuit facta inutiliter, & in
sup fuit i se ip̄a iure ip̄o nulla, & p̄fus in
utilis, prout. s̄. retuli Bar. dicere in d. l. si
trāsferā, hoc est nō tm̄ fuit defectus in
forma dispositionis, sed etiā in subiecto
& materia: & earōne dispositio fuit ef-
fecta inanis & inualida oīno: ita q̄ i nul-
lum euentū poterat effectū sortiri, neq;
de p̄sentī suberat spes aliqua de ip̄s cō-
ualescētia: sed in terminis. q. n̄q; fuit op-
positum. vt. s̄. proximē fuit dictum.

Quinta re-
sponso.

Neq; obstat d. l. 2. §. liberi, vers. Sed si
sint. j. ad Tertul. dum ibi dicit̄, & s̄. in du-
xi, q̄ ius successions inualidū nō tollit,
neq; mutat ius succedendi validū. Nā

cū successio tollit̄ per abstentionē, sta-
tim defertur hæreditas ab intestato per
edictū successoriū mari, & p̄ exclusio-
nem vnius iuris aperit̄ via alteri iuri: &
sic nō agitur ibi de reuocatione primi a-
ctus per sc̄dm: sed agitur tm̄ modo de
secundi exclusione. Itē nō agitur ibi de
voluntate expressa vel tacita primę cō-
traria, prout agitur in. q. n̄q;: ideoq; il-
lud fundamentū nō accedit ad proposi-
tū de quo agimus, quū ibi (vt dixi) cesset
voluntas cōtraria primę reuocatoria, &
inducta ad vnū effectū non operant̄ ef-
fectum contrariū, vt in l. legata inutili-
ter. s̄. titu. 1. & in d. l. legata inutiliter, de
adim. lega. i. cum ibi fuerit abstentio fa-
cta solūmodo ad excludendū ipsū ab-
stinentem, nō debet operari effectū ad
repellendū alium, p̄sertim iure refragā-
te. i. illo tex. qui aperit̄ viā dicto succes-
sorio in defectū partis repudiantis seu
abstinentis, vel aliter exclusæ, & alijs iu-
ribus notissimis, p̄sertim l. Si post mor-
tē, §. si. j. de bon. poss. ec̄trab. cum alijs.

Neq; obstat prædicta l. Si filius qui in
potestate, q̄a vt. s̄. dixi loquit̄ de reuoca-
tione prioris ac merę vltimæ volunta-
tis q̄ nō pōt fieri per ademptionē p̄sum-
ptam ex posteriore voluntate ip̄so iure
nulla resultantē. Sed q. n̄q; p̄cedit̄ i adē-
ptiōe tacita resultate ex actu iter viuos
subsequuto post primā donationē filio-
fa. p̄ patrē factā, itidē inter viuos, reuoca-
cabilē tm̄. Inter quos duos casus, videli-
cet q̄n resultat reuocatio tacita ex actu
inter viuos, vel ex vltima voluntate, est
differētia, q̄. s̄. in respō. ad. 1. fundamētū
huius partis negatiua. Vel. 2. pōt dici,
q̄ testamētū q̄ est dispositio solēnis nō
tollit̄ nuda volūtatē, vt in §. ex eo aut̄ so-
lo, in sti. Quib. mod. testa. in sti. & sic nō
sufficit cōiecturata voluntas, ex sc̄do te-
stamētō i vniuersum nullo d̄sumpta ad
reuocationē prioris testa. solēnis & vali-
dim: nisi posterius fuerit itidem solēne &
validum: saltē possibiliter. i. q̄ subit spes
ex eo posse adiri h̄ditatē. Quæst. aurem

Hh 3 noltræ

nostræ termini sunt diuersissimi, tã respectu prioris quã posterioris dispositionis: & sic nullatenus obstat.

Septima ref. Fontio.

Nô obstat deinde p̄dicta. Si quis ante, vers. si q̄ cõduxerit, pro prima parte. 7. loco. s. allegata, vbi sc̄dm Alex. ponit̄ regula, q̄ tã in cõtractibus, q̄ in vltimis voluntatibus secundus actus ita demũ tollit priorẽ, si sit validus: sc̄ds si inualidus. Nã vt in superioribus est dictũ, multũ interest, inter actũ inualidũ, in quo subest spes validationis, & actum inualidũ totaliter & absolute, & p̄petuò nullũ: de primo loquitur q. nostra, de secundo d. l. Si quis ante, cũ regula p̄ eam tradita p̄ Docto. & sic non obstat.

Octaua ref. Ponsio.

Nô obstat paragrahus, non quous exheredatio. l. Nô putauit, j. de bo. poss. cõtratab. vlt. loco. p̄ cõtraria parte adductus: nã r̄ndetur, put proxime fuit r̄nsũ ad præcedẽs, q̄ loquit̄ de exheredatiõẽ irrita: & sic de actu funditus nullo q̄ p̄pter eius oĩmodã inualiditatẽ inducit quandã præteritiõẽ, ex qua vel ob quã produciẽ bon. poss. cõtratab. † Nã vnus & idem actus numero, nõ p̄r duos effectus cõtrarios, p̄ducere. s. præteritiõẽ, ac p̄inde bon. poss. cõtratab. itẽ & repulsiõẽ, argu. l. Qui hoĩem. §. ff. de solut. vbi glo. ad hãc allegatiõẽ de illo text. fieri solita citat alias duas cõcordantes. Et ad idem l. Titio vsufu. j. de Cõdi. & demõs. Quod in p̄posito n̄o cessat, vt s. sãpe est dictũ: q̄a donatiõẽ cõiugalis posterius facta, licet inualida, ostẽdit voluntatẽ reuocatoriã primæ dispositionis. i. donatiõis vel meliorationis reuocabilis, & operatur illius reuocationem: & in istis terminis nõ subest aliqua actũ repugnãtia, put i casu. §. nõ quis exheredatio. s. alleg. vt ibi induxi. Ad allegatiõẽ aut̄ gnãlem q̄ passim fieri solet de illo tex. videlicet, q̄ p̄ actũ irritũ nõ fit p̄iudiciũ actui valido, ad quã r̄dunt allegatiões & decisiones p̄ Fel. adducte in d. c. Ex tenore: r̄nderi debet, q̄ illa quotidiana allegatiõẽ q̄ passim fit de illo text.

quo & similib⁹ nitunt̄ p̄dictæ decisioẽs p̄cedit cũ moderamine. s. sãpe p̄ũctua to, nõ autẽ simpliciter & indistincte: videlicet, vbi actus inualidus, vel dispositio irrita, posteriore loco sublequeus post aliã dispõnem priorẽ, sunt oĩno & funditus nullius momẽti, vel valoris absq̄, ali qua verisimili & p̄sentanea spe cõualescẽtiq̄ in futurũ: ex q̄bus imponit̄ meta huic qõni. Et q̄a iste artic. gnãliter sumptus, videlicet q̄n̄ per sc̄dm actum inualidũ tequẽtẽ prior actus validus tollatur est satis implicitus, & Doct. vtriusq̄ iuris illũ attingẽtes parũ feliciter eũ distriunt, & resoluũt: idcirco ex dictis Doc. hĩc idẽ decerpis ac illibaris eũ resoluere p̄tũ operẽ duxi: & p̄ sequẽtes cõclus. resolutiões eidẽ terminũ imponere.

Prima conclusio.

Prima conclusio. Qũ p̄cedit actus iter viuos validus, siue sit vtrinq̄, obligatorius, siue ex altera tñ parte, ex quo statim quærit̄ parti ius efficax solidũ & irrevocabile p̄ actũ sequentẽ inualidũ, etiã si sit aliqua spes validationis in futurũ, & sic directẽ cõtrarius primo, nõ induciẽ illius adẽptio. Et ita procedit p̄dicta l. si id q̄, in prin. & in vers. q̄ si ante, ff. de Rescin. vend. & l. si quis ante ff. de Acqui. poss. & tex. in §. Præterea, ver. [Nô idẽ iuris.] In sti. quib. mod. toll. ob. quẽ Bar. in id allegat l. i. col. 2. de noua. & l. l. certi cõdictio. §. Qũ ff. si cer. pe. quẽ etiã tenet Bar. in d. l. si trãferã, respõdẽ do ad eadẽ l. si id q̄, & Alex. vna cũ Io. de Imo. in d. l. si cũ dotẽ, in prin. ff. sol. ma. col. 2. idẽ Alex. & las. post eũdẽ Imo. ibi, in d. l. Planẽ, in prin. vbi Bar. dicit, q̄ ius perfectũ q̄ sitũ nõ tollitur per actũ sequentẽ inualidũ: & ex̄plicat in casu d. l. si id q̄. Et has allegatiões adduxi. s. sed repetij hic, quia adaptant̄ p̄ũctuatim ad istã conclusiõem.

Secunda conclusio.

Secunda, quãdo inter viuos p̄cedit talis act⁹, ex quo statim nõ acq̄rit̄ partis ius perfectũ & irrevocabile, sed solummodo acq̄rit̄ reuocabiler, vt est videre in donatiõẽ inter viuos hodie facta si-

lio

liosa. per patrẽ: q̄ licet sc̄dm p̄dictã l. Tau. 2. 6. censet̄ esse valida ex eo q̄ conuerat̄ in meliorationẽ: q̄a tñ per l. 17. in eo volũ. p̄t̄ reuocari ad libitũ ipsius patris donãtis vsq̄, ad vltimũ vitæ spiritũ: nõ p̄dici donatio p̄fectã, sic q̄, p̄ sequẽtẽ rem actũ nõ oĩno inualidũ inter viuos cõfẽdũ talis actus p̄cedens siue donatiõ cõfẽt̄ reuocari tacitẽ. Et ista cõclu. colligit̄ à rõne Docto. cessante, de qua. s. proximẽ in p̄cedẽti cõclus. est dictũ, & in ferius tangẽt, vbi agendũ erit de reuocatione legati. Attũ talis actus p̄cedens p̄ vltimã voluntatẽ inualidã non tollerẽt, quia p̄dictus actus inter viuos p̄rio cõfẽtus habet plusculũ q̄ ipsa vltima voluntas subsequẽs, vt p̄ũctat nota. Bar. in d. l. legatũ sub cõditione, §. si. j. de adim. lega. & cõsequẽter nõ p̄t̄ per eã reuocari. Nã vt ibi dicit iũctã Bar. declaratione legatũ vtile p̄cedẽs reuocat̄ p̄ inutile donationẽ sequentẽ, non autẽ p̄ vltimã voluntatẽ inutile sequentẽ: q̄a nõ est tãtã considerationis, put est talis donatiõ nõ oĩno inualida subsequens. Sic in p̄posito p̄ cõtrariũ à fortiori dicẽdum est, talẽ donatiõẽ inter patrẽ & filiũ suapte natura reuocabilẽ, q̄n̄ est maioris roboris q̄ ea q̄ fit inter cõiuges, de qua loquit̄ p̄dicta l. legatũ. §. si. non videt̄ posse tolli p̄ vltimã voluntatẽ sequẽtẽ rem inutile: nã si legatum sc̄dm inutile nõ tollit primũ vtile, vt in d. l. si. §. vlt. de au. & argẽ. leg. prout Bar. intelligit in ea l. legatũ. §. si. à fortiori nõ poterit tollere primã donatiõẽ nõ oĩno nullã seu inutile, prout est cõiugalis: & lógẽ à fortiori nõ tollit donatiõẽ factã de patrẽ in filiũ, q̄ (prout est dictũ) sc̄dm l. Tau. p̄põderat donatiõem inter cõiuges: itẽ de iure cõi simili donatiõem simplicĩ, q̄ fieret inter patrẽ & filiũ, q̄ sc̄dm ius. ff. & C. erat inualida, licet non oĩno p̄pter validationis, si pater donãt moreret̄ post donatariũ, & sic ip̄e donatarius eidẽ patri donãti p̄moreret̄: & huius cõclusiõis primũ dictũ est decisio. q̄. propositẽ, de

qua hucusq̄, fuit tractatũ, & in ea conclusum, vt est dictum.

Tertia conclusio.

Tertia, qũ agitur de actu testamenti solẽnis reuocãdo p̄ actum sequentẽ inutile, quũ nõ possit nisi per actũ sequentẽ æquẽ solẽnẽ reuocari: q̄a agitur de reuocatione totali prioris actus solẽnis: & hoc casu p̄ sc̄dm actũ nõ solennẽ seu inualidũ non tollit̄ primus: sine sc̄ds fuerit tacitẽ reuocatori⁹, vt potẽ posterior. l. Sancimus. C. de testa. §. Posteriorẽ, in sti. quib. mod. test. in fir. cũ alijs. siue expressẽ: q̄a cũ testamentũ nõ possit tolli nuda voluntate, vt in §. ex eo aut̄ solo. in sti. eo. quẽ Bar. allegat in l. si iure. j. titu. 1. sequit̄ q̄ primũ testamentũ nõ tollit̄ p̄ sequens inualidũ, etiã expressã reuocationẽ cõtinens: & istud colligit̄ rectẽ quidem las ex rõne quã Bar. in cõtractibus assignat in l. Planẽ, in prin. s. alleg. 5. limitatione. s. tit. 1. Ad idẽ etiã cõducit q̄d tenet Paul. de Ca. in d. l. Sãcimus, in fi. in quib. q̄ si sc̄dm testamentũ nõ est solẽne, clausula reuocatoria in eo solita apponi, videlicet casus & irritas omne aliud testamentũ, &c. nihil operat̄, si cõtẽplatione sc̄di testamẽti (vt q̄a credebatur illud valere) sit apposita, & sic inest ei sc̄do testamẽto cõditio illa, si est validũ, vt in eadẽ l. si iure: est. n. regula iuridica & maxima adaptabilis ad multa, q̄ ex eadẽ l. & alijs iuribus colligit̄, † q̄, vbi clausula principalis est inutilis, oēs clausulæ ap̄dices in ea cõtẽntæ sunt cõsimiliter inualidæ & inutiles, vt not. Bal. qui assidue in id allegat̄ in lex testõ, propẽ finẽ, vbi las. admodũ cõmẽdat. C. de si deic. & tradit lat⁹ idẽ las. cõs. 133. colu. pe. cum sequẽ. libr. 4. vbi multa in hanc materiam congerit.

Quarta conclusio.

Quarta cõclusio, q̄ vbi agit̄ de reuocatione primi actus particularis in testõ cõtẽnti, vt sunt codicilli, non sufficit reuocatio tacita insurgens ex cõsequẽtia posterioris actus inualidifex requirit̄, q̄ talis reuocatio resultet ex actũ valido. l. vel testamẽti vel codicillorũ, vt p̄

H h 4 gl.

glo. in l. fideicommissum, C. de fideicom. & in l. hæredes palā, §. si quid post. s. de testa. & in l. hæreditas, C. de his qui. vt i. dign. quia tacitū quod deducitur ex expresso ad reuocationē præcedentiū, nū quā subintelligit in vltimis volūtatib⁹ nisi posterior dispositio expressa, ex qua eiusmodi tacitū debet colligi, sit valida vt in d. l. si iure, quā vltra Bar. ibi Bal. red dit singulari. in l. i. C. de fideic. liber. cui⁹ etiā in superioribus mentio est habita. Intelligo hæc de actu inualido rōne solēnitatis, vt q̄a posterior voluntas vltima fuit confecta minus solēniter: secūs si in seipsa fuisset solēnis, tñ respectu effectus fuisset inualida: tunc. n. ex tali voluntate expressa actus tacitus reuocatorius esset sufficiens ad tollendā priorē dispositionem, vt est exemplū in prædicta l. si transferā, & hoc modo excusatur declaratio, quā ponit Iaso. in l. re cōiuncti, num. 166. j. titu. i. aliās videret contra. s. tradita: vt ad eū ibi plen⁹ addidi.

§. Cōclatio

Quinta, etiā si actus scūs nō sit solennis actus testamenti, si tñ in sua propria specie possit dici solēnis, prout sunt codicilli, prout cōiter tenent Docto. p. gl. ibi in dic. l. fideicommissum, & d. §. si quid post. & d. l. Hæreditas, & in l. si ita sit ascriptū, per Docto. contra glo. ibi. §. tit. 1. chart. 2. & sic secūda voluntas vltima derogatoria, aliās reuocatoria est valida & solennis quo ad suā peculiare speciem: quo casu siue reuocatio fiat directō & immediatē, siue secundario & cōsequentiū & sic mediātē vel remotē, & semp̄ Iducitur actus prioris reuocatio, volūtatē in quā vltimā q̄ præcedat ip̄am reuocationē vel voluntatē reuocatoriā subsecquentē, vt est de intentione Bar. in d. l. si iure, prima oppositione, & eiusdē & & aliorū in d. l. Planē, in prin. nā particularis dispositio præcedēs circa legata & fideicommissa particularia sola & nuda, quinimo & præsumpta voluntate etiā particulari tollitur, vt in l. 3. ad finem, cum sequen. j. de adim. lega.

Sexta, qñ vltima volūtas secundaria siue secūda eadē particularis reuocatoria est inualida: aut talis inualiditas cōsistit in solēnitare ad cōsimilē actum requisita: aut consistit in effectu circa quē disponit. Primo casu, aut reuocatio fuit expressē facta, & p̄ eam tollitur dispositio particularis p̄cedēs: cū (vt dixi) sola & nuda voluntate tollat, vt p̄ Bart. in d. l. si iure, in sæpe alleg. prima oppos. qui licet ad id nō alleget bona iura, tamē q̄a dicit approbat cōiter per Doct. in d. l. Planē, in prin. Aut fuit facta reuocatio tacita insurgens in cōsequentiā, vel ex cōsequentiā actus inualidi, & illa nō est sufficiens ad tollendū præcedentē actum etiā inualidū, vt propriē loquitur d. l. si iure: aliās secus. Secundo autē casu principali. qñ actus particularis inualidus peccat in effectu, vt quia nō est exequibilis vel nō pōt ad effectum perducī: & tūc reuocatio tacita, q̄ resultat in consequentiā vel ex cōsequentiā talis actus inualidi, effectu tollit priorē actū inualidū, particularē in q̄: & ita loquit̄ p̄ dicta l. si transferā, & l. si ideo eo. titu. ff. de adim. lega. Et hæc in vltimis voluntatibus: secūs in cōtractibus, vt in d. l. si quis, ante fin. prout ibi intelligit Bar. So cin. ad fin. 4. nota. Et cōplexus sum oēs istos casus sub hac conclus. cūm, vt melius perciperētur, vt potē cōiuncti: tum etiam, vt deuitarem prolixam plurium conclusionum separatā coacervationē. & hæc sufficiant in hoc artic. nec nō in huius l. commentario. l. legatū interpretabor post l. sequentē.

Summarium.

P Oniū summa Bar. quā cōiter seq. Docto. Difficultates aliquot subsunt hic contra communem intellectum.

Vnū est id verbum data subiecta materia uno respectu potest capi proprie, & alio impropriē.

Cōiuncti verbis tantum dicitur, hi qui ponuntur in eadem oratione cum copula, vel sine illa.

Refert

- 5 Refert hic translationē Theop. et statim cōprehendit
6 In cōiunctionibus simplicibus nō est locus prælationi adiuuicē.
7 Simplex appellatio partis intelligitur in dubio de dimidia totius.
8 Fundi appellatio licet in dubio contineat totum fundum, tamen ex subiecta materia restringitur ad medietatem fundi, & eam solum comprehendit.
9 Donatio est regulanda secundum qualitatem personæ ne ipsi⁹ donatarij: & pariformiter legatū, cū sit donatio.
10 Melioratio simpliciter facta per patrem sine designatione certæ partis, intelligenda est secundum qualitatem personæ meliorati.
11 Testator vel statutum iubens filium, debere esse contentā dote loco falcidie, intelligit ex qualitate personæ.
12 Donatio facta hodie per patrē filio simpliciter per quam donationē uidetur eū meliorasse per l. 26. Tautalis melioratio cōfēt facta in. 3. parte bonorū: & sic potest pater relinquere quintū vel residuū eius extraneo.
13 Commissarius potest meliorare unum ex filiis testatoris cōmittentis in tertia vel quinta parte bonorū: autem in utraq; deliberandum relinquitur.

L. Meuiō.

Meuio fundi partē dimidiā, Seio partem dimidiā lego, eūdē fundū Titio lego si Seij⁹ decesserit, pars eius vtriq; adcrefcit: quia cū se paratim & partes fundi & totus fundus legat⁹ sit, necesse est vt ea pars quę cessat de alijs pro portione legati, cuiq; eorū, quibus fundus se paratim legat⁹ est, adcrefcatur.

DVM dixi de alijs pro. retuli terā Grego. Haloā. qui dum litera cōis habet .p. posuit, de. Attū in matrice Pādeclarum est litera pro. quā cōiter habemus, q̄ est melior & clarior, & debet fieri punctus ante dictionē pro. † Summat p̄ Bar. secū dum intellet. Bar. quē cōiter Docto. sequunt: qui est, q; inter cōiunctos verbis tñ, & inter cōiunctos re tantū, est locus iuri accrescēdi p̄ rata portionis ad vnū quēq; eorū spectantis seu pertinētis ex testatoris dispositione: nā inter Meuiū

& Seiu fuit cōiunctio verbalis sola, eoq; ambo fuerūt positi in eadem oratione sub vnico verbo dispositiuo, lego: sed inter eos Meuiū & Seiu hinc & Titium illic, fuit sola cōiunctio realis: quod patet, quia cum primis duobus fuit totus fundus applicat⁹ per singulas dimidias, & (vt dixi) fuerunt copulati in eadē oratione sub vnico verbi lego cōiunctu: ergo fuerunt cōiuncti verbis tantū: & disiuncti vlt̄ separati re, vt p̄ oportet in inter eos diuisis. Deinde relict⁹ fuit idem fundus Titio, vel totus, siue in totum, siue simpliciter absq; distributio ne vel diuisione portionum vel partium eiusdem: & sic idem Titius fecit concursum respectiue cum primis duobus, quo ad ipsum fundum, vt p̄tore cū eis re tantū illis cōiunctis: ideo q; primi habebunt vnā dimidiam illius fundi, pro singulis portionibus aquis, & sic p̄ singulis quartis: & Titius habebit solus aliam dimidiam totius fundi. Nam quē admodū eidē Titio detrahitur media totius fundi sibi legati, ob concursum quem facit cum primis duobus Meuiō & Seio inter se cōiunctis verbis, & cū eo cōiunctis re tantū: ita cuilibet ex eis non cōpetit nisi dimidia dimiā. i. quarta totius fundi: quapropter deficiente parte Seij, q̄ est quarta totius fundi, fiet accretio p̄ rata parte cuiq; eorū, hoc est Titio cōiuncto re in duplū, hoc est in duabus partib⁹ ex tribus ipsius dimidię iterum diuisę in tres portiones paruas: & tertia pars p̄dictæ dimidię totalis fundi adcrefcet Meuiō, q̄ fuerat cōiunctus Seij cui⁹ pericula id est. 4. fecerat. Cōsequet̄ ergo Titius ex quarta parte Seij defecta duas tertias particulas: & Meuius aliam tertiā particulā residuā. Et sic iste Titius de toto fundo, p̄pter cōcursum aliorum duorū Meuij. l. & Seij cōiunctorū sibi re tantū habebit iure proprio dimidiā totius fundi solā, & duas particulas dimidię alteri⁹ dimidię, & sic quartæ totius fundi iure accrescēdi q̄ defecit vt vacauit p̄ obitu

glo. & his q̄ tradunt ibi Doc. in hac materia iuris accrescēdi. C. Q̄ non petē. par. & c. Et priusq̄ ad alia condescendā, ē re videt ad ingenia exercēda, retēto vero intellectu, variare exēplū text. aliter & aliter: q̄a talis speculatio pōt prodesset ad faciiliore adaptatiōne huius casus ad alias materias. tex. iste ponit exēplū clarū, q̄n duo fuerūt inter se verbis cōiuncti & re disiuncti. s. Meuius & Seius & tertius. s. Titius fuit illis re tm̄ cōiunctus, licet verbis disiunctus: & tūc scdm̄ verū intellectū. s. declaratur portio vnus ex primis re cōiunctis. s. Seij defecit, ad crescit cōfocio Meuius, q̄ per cōcursum Titij habet quartā partem fundi: altera ergo pars quarta eiusdem fundi, q̄ debet rōne p̄dicti cōcursum p̄tinere ad eūdem Seiu si nō defecisset p̄ius nō decrescendi, p̄tinet ad Titiu respectiue: q̄a cū per eundē cōcursum cū alijs duobus habeat medietatē solā fundi, licet sibi fuerit insolidū legatus, & tex. dicit, q̄ accretio nō decretio fit quo ad vnū. s. Meuius, & alterū. s. Titiu pro portione cuiusq̄, hoc est p̄ modo portionis ad vnūqueq̄, eorū ex fundo p̄tinentis: ergo cū ad Titiu p̄tineat dimidia pars fundi, & sic duæ quartæ eiusdē fundi: cōsequenter p̄ius nō decrescendi trāsiuē ad eū quarta pars Seij deficiens, p̄ duabus tertijs paruis, & pro alia. 3. p̄tinebit iure accrescēdi ad Meiu q̄ fuit cōiunctus verbis tm̄ Seio, cui⁹ pars quarta fundi q̄ ad eū p̄tinere debebat, defecit: & hucusq̄ res est expedita. Sed p̄tū operā, ad maiore rei claritudinē, est videre, qd si plures re cōiuncti cū Titio, vt q̄a fuit dictū, p̄ testatorē, & eundē fundū lego Titio, & Mario Corn. p̄ æq̄s portionib⁹, & sic oēs tres fuerūt cōiuncti re tm̄, primis duob⁹ Meiu ac Seio, & ps Seij (retēto eodē themate) defecit, quonāmodo sit inter oēs. i. Meiu ex parte vna, & alios tres re tm̄ cōiunctos ex altera diuisio faciēda. Breuiter res ita est expedita, & pono primo exēplū, respectu duorum con-

Variat exēplū tex.

iunctorū re. i. Titij & Marij vt clarius p̄cedā, habita inq̄ relatione ad primū. s. Meiu q̄ cōiunctus fuit verbaliter Seio cuius portio defecit: hoc. n. casu portio illa. 4. deficiens, diuidetur in tres partes paruas, vna dabit Meiuo, & singule alię duæ alijs cōiunctis re. s. Titio, & Mario viritim, quia licet habito respectu ad totū fundū, Meiu cōpetat quarta pars: & alijs duobus. s. Titio & Mario, re cōiunctis cōpetat medietas sola totius fundi, p̄pter s̄peditū cōcursum, tm̄ exeunte Seio de medio, in portione q̄ futura erat sua deficiente, inter Meiu & alios duos re cōiunctos redigitur res ad equa litatē, & oēs pariter admittunt ad partes viriles minutas in quas subdividit p̄dicta quarta portio deficiens: nā qd Titius solus erat habiturus. s. medietatē, siue duas quartas partes fundi, habent modō ambo ipse & Marius: pariformiter etiā si sint tres, quatuor, vel vltiores re cōiuncti semper cōpetet Meiu iure accrescēti. tertia particula illius quartæ portionis deficiens, & reliquæ duę particule illius quartæ portionis, iure nō decrescēdi cōpetet alijs subdividende inter se in alias miniores, & viriliter cuiq̄, eorū applicadā. Et vice versa si in casu istius tex. sit vnus cōiunct⁹ re tm̄ vt est Titio, & cōiuncti verbis tm̄ iter se sint q̄ plures vnā cū Meiu priō, & deficiat pars Seij, q̄ erat v. s. vel. 6. tot⁹ dimidia habitatiōe ad numerū cōiunctorū verbis tm̄ cū eo, & illa ps est diuidēda in duas paruas, quarum vna dabitur Titio, cōiuncto re tm̄ primis: cui soli (vt est sepe dictū) p̄pter cōcursum cū primis remansit sola dimidia totius fundi. Alia autē particula parua subdividetur iterum in tot particulas minores secundū numerū superscriptū coniunctionum inuicem verbis tm̄. Et ista possent adaptari, si forē hodie fieret melioratio tertij inter plures filios scdm̄ p̄dictos terminos, vel etiam inter extraneos de. 5. bonorum. Ideo autem (ne id omittam

Adaptatio ad meliorationē q̄ hodie fit.

omittā) dixi in superiorib⁹, ponendo exēplum de pluribus re cōiunctis, q̄ erat faciēda designatio partiū videlicet, & illi & illi relinquo fundū pro equis portionibus: q̄a nisi fieret, sed testator duntaxat diceret post noīatos verbis solū cōiunctos, Et eundē fundū lego Titio, & alijs noīatis: tunc essent re & verbis cōiuncti, & in portioe defecit essent p̄ferendi cōiunctis verbis tm̄, vt in d. l. re cōiuncti, ver. p̄ferunt, & in fi. iunctis gl. j. titu. r. & nō esset locus supradictæ tractationi, de qua superi⁹ arg. hu⁹ tex. traditū fuit.

His ita p̄deductis, notandū est priō ex isto tex. q̄ cōiuncti verbis tm̄ dicuntur hi, q̄ ponūt in eadē ofone, cū copula, vt sine illa: ad qd est etiā tex. potior iuris i. l. Vna, s. his ita ver. [Sin autē ex his,] quē Bar. ibi cōmen. C. de cadu. tollē. & in d. l. re cōiuncti, in materia cōiunctiois verbalis, vbi est etiā bonus tex. post prin. ver. [Itē uerbis,] qui ponit exēplum clarū & expeditū, sed in d. vers. [Sin autē ex his,] ponit rō optimā, & nulli bi ita bñ: ibi, [Quasi in unū corpus redacti sint, uel uident,] & p̄terea dicit hic Paul. de Ca. q̄ in hoc art. verbalis cōiunctiois, vt aliqui dici possint p̄p̄tē coniuncti verbis, magis attendit vnitas orationis sub eodē verbo claudēte totā orationē, q̄ attendat copula, & vel equipollēs: qd̄ patet scdm̄ eum, quia etiā hi qui cōiungunt p̄ copulā, si tm̄ ponunt in diuersis orationib⁹ nō dicuntur verbis cōiuncti, vt hic etiā p̄batur in illis verbis. s. [Et eundē fundū lego Titio.] Sic q̄ fuit potius in diuersa, licet p̄ copulā: ob idq̄ tex. vocat bis eū disiunctum p̄ geminationē dictionis separatum, prout etiā appellat eū tex. cū gl. in. s. si uerō disiunctim eiusdē. l. vnica. Et ita etiā tenet Bar. hic ad fi. & p̄bat in l. 33. tit. 9. part. 6. 2. tm̄: ibi, [E ap̄tadante se faria la mada etc.] in quo ver. loquit de cōiuncto re tm̄: & eū noīat separātū, q̄a est disiunct⁹ verbis, hoc est

L. 33. titu. 9. part. 6.

p̄ verba partiū rei legatę nō diuisua legatū sibi & alteri relictū in totū de eadē re. Et sic patet, q̄ vocati in duab⁹ ofonibus, put hic fuerūt vocati duo primi cū Titio nō sunt cōiuncti verbaliter, q̄ fuerint cōiuncti p̄ copulā, & vel p̄ punctū qui habet vicē copulę, vt not. glo. in l. pretia rerū, ff. ad l. Falc. & in l. cū duobus, s. in coeūda, ff. p̄ so. & in l. triplici, ff. de verb. signi. & probat ex l. Sæpe, post prin. co. ti. Sic itaq̄, vt p̄dixi, copula verbalis nō cōsiderat ad inducendā verbalē coniunctionē in hac materia iuris accrescēdi: & hoc probat, vt p̄dixi, optimē in hoc tex. in verbo, [Separatim] duplicato sc̄a geminato, scdm̄ Bar. hic & Pau. ad fi. Et pu to verba p̄dicta l. part. in d. vers. q̄ est vlti. effluxisse ab isto tex. Et est aduer tēter expendēdū, q̄ in illa l. declarat app̄tē id qd̄ retulit. Doc̄. adijcere in apostillatiōe tex. sup̄ illo verbo, [Dees ferit,] ad euitādū legatī transmissiōne, vt p̄cedat hic ius accrescēti. Nā ibi ad verbū dicit, [E si por auēna alguno dellos muriera en ante q̄ testador, d̄ uinido renūciasse su parte, d̄ acaesiose otra razō algia, porq̄ no la huiesse aq̄l a quiē fuesse mada, entōces acreficer seya a los otros, etc.] Et sic verba ista declarat apostillā Doc̄. & cōsonāt cū ea. Et sic (re deundo ad p̄missa) copula vel p̄ctus nō cōsiderant in eadē ofone, neq̄ sūt alicuius momēti quo ad cōiunctionē verbalē: cū illa nō inducat ex vi copulę, sed ex sermōis v̄ ofonis vnitate. Ex q̄b⁹ patet Ioā. de Imo. hic. r. no. tex. sc̄a de Imo. tunc p̄perā in rōne q̄ ponit ad verbalē cōiunctionē. s. q̄a punct⁹ habet loco copulę: iō cauēdū est ab eius p̄supposito. ¶ Circa materiā istā coniunctio nis de qua superi⁹ tetigim⁹ quatenus ad rē de qua agim⁹ attinebat, placuit hic obiter, sed nō abs re, meminisse, q̄ in trāslatione latina ex Theophyliti in institutiōibus grecis offendit contra omnium noīstratū scriptorū traditiōnes: vim coniunctiois verbalis stare in ap-

Contra Ioā. de Imo.

in appositione copulæ, & vt habet in §. si duobus, Instit. de lega. eodem libro Theophi. traducto in quo. §. ad si. ponunt ista verba formalia. Sic igitur coniunctio illa & adiecta coniunctim legatū videri facit, q̄ si adiecta non sit, disiunctim: est ergo ibi tex. destruens opinionē Bar. & cōmunē in hoc articulo, sed iste tex. vt est dictū, probat cōmunem opinionē, vna cū prædicta l. Partitæ, i. versū. vlti. & ita est intrepidè tenendū. Nā licet trāslatio illa in pluribus sit vtilis, ob declarationes quas adijcit, tñ in aliquibus bonus dormitat Homerus, quæ alibi referam nē legentes opus illud in nonnullis ibidem traditis circūueniant. Et quatenus attinet ad illam clausulam ibi positam illatiuē, quā supræteruli, audacter tenendū est, eā esse apochripḥā, vt potè additā vel ab ipso interprete, vel ab ipso met Theophylo, quod nō est verisimile: cū ipse Theophylus vna cū Tribu. & alijs antecessoribus ex mandato Imperatoris Iustit. cōflauerint op^o illā in institutionū ex varijs iuriū ramētis adiuuentū primas introductiones, & illud opus in institutionū fuit ab eis latinè cōtextū, & illud met Theophylus cōuertit è latino in gręcū, additis nonnullis exemplis & declarationib^o nō cōtēndis, quibus vtimur p̄ interpretamētis, & paraphrasib^o in quātū nō dissonant à cōiibus nostratiū interpretationibus. Sed ille versic. cū sit positus illatiuē, & incorporatus illi textui, & non sit i in institutionib^o latinis originarijs quæ cōmuniter apud oēs circūferunt, est p̄culdubio supposititijs, & vt puto ab ipso interprete addit^o. Vt cūq; de hoc res se habeat, standū est institutionib^o latinis originalibus, vt in authenticis Si quis in aliquo documento. C. de edē. & in l. Cū proponebat, alijs proponere, cum gl. vbi Bar. Pau. de Cast. Ioā. de Imo. & alij. i. isto tit.

Cōtra Theop.
Phil.

Secundò notandū † q; in coniunctionib^o simplicibus nō est loc^o prælationi adiuuicē, siue q; inter cōiunctos diuersis specie^o coniunctionū simpliciu, vt quia plures sunt cōiuncti re tñ, & verbis tñ est loc^o iuri accrescēdi, in parte deficientē, pariter quoad admissionē, sed dispariter quoad portionis quotitatē. vt. s. satis fuit exemplificatū in casu istius tex. & extra: & sic est hic bonus tex. p̄ opin. Io. & Azo. in d.l. re cōiuncti, & licet vt. s. dixi, gl. ibi allegauerit istū tex. in argu. nihilominus tñ est tex. expressus, rectè intellectus, vt in superioribus declarauim. Et illā opin. licet nō per istū tex. tenet ibi Bar. per d.l. Si quis ita, s. de Hære. in sti. sed magis in terminis est iste text. q̄ loquit^o in iure accrescēdi particulari, & illa loquit^o in argu. de vniuersali, ducta consequētia de eo ad particulare, & illam opin. prælatorū glossatorū approbat Doctō. cōiter vbilibet, quā etiā tenet glo. in l. i. §. vlti. gl. mag. in ff. de vsufruc. accresc. Et est hic ponderandū ad uertētē, q; in effectu & re ipsa. i. & vlti. lectura istius gl. sentiūt cū lect. Old. & Bar. quā prædixi esse cōem vel magis cōem: nā scdm̄ vtrāq; lect. probat, q; in simplicibus cōiunctionibus non est prælatio inuicē vel inter se quo ad ius accrescēdi: nā vnus cōiunctorum simpliciter nō præfert alteri in portione deficientē tertij collegatarij, cui vnus istorum erat cōiunctus re, & alter verbis tantū: & licet glo. & Doct. non explicēt de quota partis accrescētis, vel scdm̄ quā debet fieri accretio iter tales cōiunctos: tñ per tex. expressum hic est cōsideranda, p̄ portio partis accrescentis cū parte vel portione cui accrescit, vt hic in tex. dicit^o pro portione, & suprā exemplificauim.

Tertiò vltra scribentes potest ista litera expendi ad vnum. Et præmitto, † quod simplex appellatio partis intelligi

Nota. vltra
scribentes.

L. 9. tit. vlti.
Part. 7.

relligitur in dubio de dimidia totius rei. l. Nomen filiarum, §. portionis, ff. de Verb. sign. & in l. rectè dicimus, §. si. eo. titu. quæ regula latè patet in oibus materijs, vt plenè prosequit And. Tiraq. in relectione. l. Si vnquam charta. l. 3. prima pag. ad finem, cum sequent. C. de reuocan. donat. & est lex de hac re idem disponens nona in fine, titu. vlti. Part. 7. nisi de voluntate testatoris aliud appareat designātis aliam partē quotā, vt ibi dicit^o. Vni si adijciat aliqd per quod designetur alia pars q̄ non sit dimidia, vt est verbum aliqua scdm̄ gloss. in Clemē. 1. in versū. aut earum parte, de Foro cōper. quā ibidem nu. i. 4. adducit idē Andr. Tiraq. cū multis & varijs remissionibus. Ad quā est etiā glo. in c. Pastoralis, in prin. de offic. delega. vel nisi de particula fieret mētio, quā tunc intelligit^o de quarta totius rei. tex. est vbi Bar. in l. 2. in princ. C. Quādo & quib. 4. pars debe. lib. 10. & tradit Cur. Lu. in auth. ex causa, col. 7. C. de libe. præte. Quia tñ ista regula habet nonnulla iura directō opposita, videlicet tex. in l. Cohæredi, §. si. de Vulg. & pup. vbi eum in id ponderat Alex. & tex. in l. Luti^o la vltima, §. filiā, i. isto titu. vbi glo. in parte dimidia, & in l. Vxorij, in prin. vbi etiam glo. j. titu. 1. de lega. 3. & in l. 1. cū glo. in vers. particulare, C. de iure emphyteo. Ideo Doctō. præsertim moderni resoluūt art. eo modo quē subijciā. Pro qua resolutione pot, vt. s. tetigi, iste tex. expendi. Nā ipsi in locis. j. citandis tenent, q; appellatio portionis seu partis cōplectit^o siue cōprehēdit eam partē quotā, q̄ scdm̄ materiā subiectā pot vel debet verisimiliter cōprehēdi vel significari. & ita tenet Domi. c. Auaritia, de elect. lib. 6. & in alijs locis relatis p̄ Deci. in l. Creditori, post principiū, C. de Pactis, vbi ponderat tex. illū in idē. Et idē tenet ipse

met Deci^o in l. 1. j. notab. C. de carbo. edic. & ista doctrina videt^o fulciri ex isto tex. Nō in prin. fit mētio de parte dimidia ad designandā realē disiunctionem, & solum verbalem coniunctionē inter Meuiū & Seiū: ideo quia licet quādo fundus relinquitor pluribus simpliciter, cuiq; eorū pars ipso iure debeat. §. Si plures, Instit. de Hære. in sti. & in l. Quoties, §. Hæredes. 5. eo. cum alijs, & idem quādo fit mētio de parte simpliciter vnicuiq; legata cōiunctim verbis: tñ talis diuisio est legalis, q̄ non inducit rei diuisionem, arg. l. Et proculo, s. eo. realiter inquit, licet diuidat ad intellectū, vt in l. Seruus cōis sic. ff. de stipu. seruo. quā ob id oportet, vt p̄ testatorē exprimat^o pars quota designata, putā dimidia v̄ alia: & non sufficit notare partē simpliciter & absolute, ad hoc vt isti disiungatur realiter, & maneat cōiuncti verbis tantū: sed maneat cōiuncti vtraque coniunctione, tam reali q̄ verbalis, vt potè positi in eadē oratione existente & permanente indiuisa, vt per Bar. in d.l. re cōiuncti. 5. opposit. post gl. ord. s. allegatam, in d.l. 1. ad ff. de vsufruc. accresc. & in l. si duobus, §. 1. s. titu. 1. de lega. 1. & in §. si eadem res, in sti. de lega. vbi ponuntur verba illa, pro æquis portionibus, desumpta vt credere par est ex ea. l. re cōiuncti 2. respō. & ex dicto. §. 1. legis si duob^o: & est cōmunis Doctō. opin. in locis prædictis. Nam eo casu quando pars quota putā dimidia vel alia exprimitur, fit expressa diuisio ab homine, q̄ est vera & propria diuisio in hac materia ad producendam realē disiunctionem. Et idem etiam est de intentione Bar. in l. Cui fundus. j. de Condit. & demōst. Redendo ergo ad præmissa, si in litera istij tex. fuerit mētio de parte simpliciter & absolute, ex quo scdm̄ materiā subiectā oportebat (vt præ

(vt prædixi) specificare quotâ partē, talis simplex enuntiatio non esset sufficiens ad inducendam realem disiunctionem: imò esset coniunctio verbalis & realis simul, & vnicuiq; censetur attributa res ipsa legata in solidū, vt si fuisset dictum, Meuiō & Scio lego talē fundum, putā Cornelianum: quia vnicuiq; cēsetur legatus fundus in solidum, & facient partes sibi per concursum, & dictio pars sumere tur secundum materiam subiectam pro toto, quia haberetur pro non expressa. Sed præfata resolutio Doct. licet prædicta sint vera, non probatur ex primis verbis tex. quia ibi non fuit facta mētio de parte simpliciter: quo casu pcedit resolutio Doct. imò⁸ fuit expressa pars dimidia, tamen prædicta vidēt probari ex isto tex. in illo verbo portione: dū dicit, q; accretio in isto casu fit p portione: nā hic propter materiā subiectā resoluūt nomē portione in illa verba, pro modo portionis: & sic pro parte seu respectu partis vnicuiq; eorum relicta: & sic accrescet Meuiō pars tertia parua ex tribus partibus in quas subdividitur quarta pars grossa totius quæ vacavit Scio mortuo vel renuntiante: & Titio accrescet duæ alię partes minutæ, sicq; verbum, portione, relatū ad Meuium extat pro 4. grossa, & ad Titium pro medietate totius fundi: & sic pro duabus 4. grossis. Et isto modo tex. hic in ductus facit optimē pro supra dicta Doct. resolutione: quā tacitis authoribus sequitur Iaso in l. Plane. 1. §. si. s. titu. l. 7. not. Et in vero ista resolutio est potior isto, q̄ posita per Alt. in dict. §. portione: & vltra Doct. prædictos pro ea facit etiam tex. in l. si Titius, iuncta gl. in ver. partis. j. tit. 1. de lega. 3. imò fortius probatur ex isto tex. in dicto verbo, [Portione.] iunctis primis verbis (vt ad illud redeā) extrē-

Potior resolutio q̄ Alt.

sio ad præfata resolutione: videlicet, q; nō solum appellatio partis simpliciter enuntiata referatur ad eā partem, ad quā secundum subiectā materiā potest, & debet potius referri, sed etiam appellatio partis dimidiæ licet sit apertior, recipit illāmet interpretationem, respectuē inq;. Nam licet fuerit legata pars dimidia totius fundi Meuiō & Scio: tamen propter materiam subiectā, vt quia totus fundus legatus fuit Titio, qui fuit primis re tantum coniunct⁹, reducit legatū Meuiō itē Sej ad singulas partes quartas fundi totalis: & legatum factum Titio de fundo reducitur ad medietatem eiusdem fundi: & sic potest vltius & nouē ex hoc tex. notari, q; licet certi fundi appellatio i dubio cōtineat totum fundum. l. Quæstio est, & l. fundi appellatione, cum alijs; ff. de verbo sig. tamen ex subiecta materia restringitur ad medietatē fundi: & eam solum comprehendit Et secundum ea quæ supradicta sunt, regula dicti §. portione, remanet valde attenuata: in quātum dicit, q; quādo pars nō habet adiectionem certam, intelligitur de dimidia. Nam attentis supradictis etiam sine adiectione testatoris expressa, sed ex sola materia subiecta interpretatur pars simpliciter prolata aliter & aliter. Verificabitur ergo regula in omnimodo dubio. i. quando per disponentem super parte vel de parte, non fuit facta aliqua adiectio quotatiua. Item & quādo materię subiectio aliud non dicitur: & sic in raris casib⁹ illa regula potest verificari, quod non est nouum in iuris regulis: tanta indies suboritur casuum frequentia, vt in cap. 1. §. potro, in versū. Sed quia natura, tit. Quæ fuit prima causa benef. ami. in vlt. feud. & de regula q̄ quandoq; est strictior casibus exceptis ponit glo. in l. Iulianus,

Not. aduerten.

Decisio in practica.

nus, in prin. ff. de Act. emp. & glo. in §. Si quis alij, Insti. de inuti. stip. & tradit Ancha. in rub. dere. iuris in .6. Hinc¹⁰ suboritur hodie maxima confusio in decidendis quæstionibus occurrentibus: ideo non est mirandum, si vt plurimū recurritur ad decisiones in terminis (vt aiūt) terminantibus, & iisdē potissimum adhæreamus, cum iudicio tamen, id est dummodo fuerint iure vel ratione munitæ. Ex quibus in practica potest decidi, quod si forte in testamento pater fecisset meliorationem de parte, vel de certa parte, vel de aliqua parte bonorum, aut per aliquam istarum formarum idem testator & pater commississet facultatē alicui meliorandi vnum ex filijs, nō explicando quicquā de tertia vel de quinta bonorum parte (nam cum per ea quæ sunt tradita superius in hoc articulo considerari debeat materia subiecta, nihil refert an exprimat simpliciter pars, an dicatur aliqua pars) si per patrem aliquis ex filijs ipsius proprijs esset melioratus, intelligeret meliorat⁹ in tertia parte bonorū, si extraneus in quinta. & sic habēda esset consideratio pro act⁹ interpretatione ad qualitatem personæ melioratæ, an esset de filijs, vel de extraneis. Argul. Plenū. §. Equitij, ff. de vsu & habi. & eorū quę in illius tex. pposito cōgerit Ias. in l. Stipulatio ista, §. Hi quoq; ff. de Ver. obli. Ad idem facit quod specialius tenet Ioan. de Imo. in cap. Pastoralis, vbi etiam alij Doct. de dona. dum dicunt, q; quod donatio est regulanda secundum qualitatem personę ipsius donatarij. Sic etiam pariformiter legatum, cum sit donatio. l. Legatū. §. co. Facit etiam in simili. l. Ex militari, in prin. §. de mili. testa. vbi probatur secundum Bal. post Dyn. quod priuilegium alicui concessum intelligi debet esse concessum secundum quali-

tatem personæ eiusdem priuilegiati. Et idem notat Albe. ibi: sic in proposito q; melioratio simpliciter facta per patrem sine designatione certæ partis. i. vel tertiæ, vel quintæ, & sic quæ potest diuersimode intelligi, intelligēda est secundum qualitatem & cōditionem personæ ipsius meliorati. Ad hoc etiam confert. l. Si quis filio ex hęredato. §. Irritū, ff. de iniusto rup. & c. ver. nisi forte: ex quo tex. idem ibi notat Albe. post Dy. Confert etiam ad idem l. Sed & hæ. in prin. ff. de procura. & quod Barto. notat in l. r. in prin. ff. ad l. Falci. post glof. ibi, q; quod si testator vel statutum iubet filiam debere esse contentam dote loco falcidie, intelligetur ex qualitate personæ, vt quia filia de debito bonorū subsidio. l. legitima. q; Et ex iisdem fundamentis potest decidi alia dubitatio superioris similia, nisi quod hic additur effectus, videlicet, si pater hodie donet simpliciter filio aliquid per quam donationem videtur cum meliorasse, vt in l. 26. Tau. quod talis melioratio censetur facta in tertia parte bonorum: & sic deinceps non præcludetur patri via meliorandi extraneū in residuo quinti bonorū, si id vellet facere: aliās si videretur filius melioratus in quinta parte bonorum primo loco, pater tolleretur à seipso facultatē meliorandi extraneū in quito vel ips⁹ residuo. Et hæc quo ad primam dubitationem notam. §. Quod autem ad aliam ibidem subiectam de commissio ne facta alicui, vt possit vnum ex filijs testatoris cōmittentis meliorare per prædictas formas vel aliquam earum de quibus ibidem exemplificauit, breuiter dicendum est, q; quod talis cōmissarius potest meliorare vnum ex filijs testatoris cōmittentis in tertia vel quinta parte bonorum, an aut in vtraq; deliberandū relinquimus.

Glossas istius text. non prosequor, quia sufficiunt suprâ tradita, & esset actû agere earum tractatione iterare.

Summarium.

- 1 **R**actat in primis & intellectu huius text.
- 2 **Text. hic debet intelligi, put iacet simpliciter, ommissa saluatiõe Bal. et Salt.**
- 3 **Nemo in necessitatib⁹ liberalis existit.**
- 4 **Testatoris voluntatem iura dicunt desumi ac colligi ex eo q^d ipse uerisimiliter esset factururus, si uineret.**
- 5 **Id q^d continetur in scriptura ad quã sit relatio, censetur contineri in scriptura referente.**
- 6 **Ex duobus instrumentis inuicem coniunctis aliquid redditur liquidu^m, q^d ex uno eorû solo nõ esset liquidum: q^d facit ad executionem instrumentorum quadrangulorum.**
- 7 **Appellatio certi est generalior quã liquidu^m.**
- 8 **Argumentum sumptum a coniunctione duorum uel plurium capitum eiusdem legis, & pari ratione a coniunctione duarum legum dicitur text. legis.**

§. A me hærede.

Stima Bart.

Extus verba sunt proluxa, ideo illa nõ recito. Et summarur per Barto. faciendo differentiam inter istos modos legandi: uidelicet, lego quicquid dotis nomine ad maritum peruenit, & simplex legatum dotis, puta lego dotem: & idem est de intentione glos. hinc super parte, dotem: & tenet etiam Albe. post Dyn. † & quam Barto. approbet post modum intellectum quem tenuit Iaco. Burri. in l. 3. C. de sal. causa adiecit. leg. tamẽ ille intellectus in effectu fuit glossæ hinc in parte, Quicquid: & eum tandem tenent Bald. & Pau. de Cast. hic: uidelicet, quod in isto text. id nõ procedit. scilicet quod in tali legato nõ fiat deductio impensarum in rebus dotalibus factarum ex natura dictionis uerbalis: sed quia verba legati directa vel relata fuerunt retro ad tempus

præteritum, quando fuit dos recepta per maritum: & sic habita relatione ad ipsum factum receptionis actualis ipsarum rerum dotalium: sed quando referrentur ad tempus præsens: scilicet, quo dos debetur, cum reuera nõ debeatur nisi expensis deductis, quæ ipso iure tantundem de ipsa dote, & & ipso iure eam minuunt. §. Item si de dote, institui. de act. cum alijs, tales impensæ necessariæ non veniunt in legato dotis factio simpliciter de dote: sed demum eis deductis, legatarius consequitur eiusmodi legatum. Ad uertendum tamen est, quod intentio Bald. & Pau. de Cast. fuit facere differentiam inter nomina designantia factum, & designantia ius: & eo attentio ac præsupposito subest difficultas. Nam si testator legasset vxori alterius vel propriæ dotem quam ab ea recepit non uenirent impensæ necessariæ, etiam si per verba de præterito sibi legasset: quia semper tale legatum fuisse factum reperitur per nomen dos, quod est ius seu iuris. Et vice versa, si testator res dotalis vxoris legasset, licet per verba de præsentij, tamẽ quia essent verba factu designantia, uenirent etiam impensæ necessariæ. scilicet ut non deducerentur per hæredes mariti contra vxorem legatariam: & sic in effectu id esset contra intellectum in parte, Quicquid, quam. s. citauit, & Iaco. Bu. in d. l. 3. quem ut dixi, sequitur Bart. hinc in quantum faciunt vim & differentiam in hoc solo: uidelicet, an verba legati referantur ad præteritum, & expensæ, alias impensæ nõ sint deducendæ per hæredem: sed totum quod ad maritum peruenit ratione dotis legatariæ vxori soluendum. An uero referantur ad præsens, & tunc deducuntur tales expensæ imò impensæ Sed Phil. Corne. tenens aliam differentiam, quam hic facit Bald. & Pau.

Error Cor-
act.

Pau. non esse faciendã illã differentiam inter verba legati, præsentia, præterita, vel futura: hoc est præsentis, præteriti, vel futuri temporis: quia iste text. loquitur per verba futuri temporis. Sed tamen in hoc fallitur ipse Corne. quia secundum uerã literã recognitionis Halo. in isto text. est dictio, peruenit: quini nõ si esset, peruenit: quam ipse habuit, referretur ad præteritum perfectum subiunctiuum. Item idem Corne. ibi dicit, quod dicta l. 3. loquitur per utraq; uerba: sed dicit esse faciendam illam differentiam, quam. s. retuli facere Bald. & Pau. scilicet inter uerba legati relata id ipsam dotem: & sic ad ius & ad data, vel danda in dotem: & sic ad factum. Sed adhuc resultat prædictum inconueniens. scilicet per me punctuatum. Quare ommissa etiam saluatione, quam ponit Bald. & Salice. ibi, & Ioan. de Imo. hic, quem reprehendit Ange. de Perig. hic, & Corne. ibi dem: id est in ea. l. 3. † text. iste uidetur simpliciter intelligendus, prout iacet: & sic quod quando testator qui legat est extraneus, siue leget dotem, siue recepta per maritum in dotem, vel quibuscunq; uerbis similibus aut dissimilibus legatum de rebus datis pro dote, vel ipsam dotem relinquat, uideatur totã dotem uel res dotalis legare absq; impensarum necessariarum deductione contra legatariam: quia cum testator qui fecit legatum, non fuerit maritus, sed extraneus, & sic casus impensas nõ facit, uideat legasse omnia quæ re ipsa ab ipso principio dotis nomine ad maritum peruenissent absq; aliqua impensarum deductione, nõ autem promissa per vxorem marito in dote. Sed cum maritus dotem vxori legat per quæcunq; uerba, etiam quodcunq; temporis designantia: item siue factum siue ius significancia, deducendæ sunt impensæ ab hæredibus vi

ri contra vxorem legatariã: ideo quia cum maritus sit debitor, in dubio uideatur legasse dotem ipsam animo cõpensandi id quod vxor sibi debeat ratione impensarum ab eo in rebus dotalibus factarum: nam cum ipse non debeat, nisi deductis expensis de dote, censetur uoluisse illud debitum deduci de legato dotis, & residuum dotis cedere cõmodo ipsi vxoris legatariæ, ut text. iste uult in fi. & est bonus text. in l. Meui⁹, in fi. prin. j. eo. nã inquit lex rem legatam. j. de adi. lega. † neminẽ in necessitatibus liberalem existere cõprobat: quia maritus uidetur reliquisse vxori nomine dotis id solum ad quod tenebatur, & esset restitutus, si conueniretur actione de dote: neq; enim præsumendum est, eum amplius uoluisse legare, quam quod præstare teneretur ac soluere, si actione de dote conuentus & condemnatus fuisset: uidelicet, deductis impensis deducendis. † Nam uoluntate testatoris iura dicunt desumi ac colligi ex eo quod ipse uerisimiliter esset factururus si uiuere. l. Quoniam desideria, in primis uerbis. C. de Na. libe. quæ admodum ex his quæ ipse uiuens facere solebat. l. Si feruus plurium. §. si. tit. primo. ubi ante omnia attenditur consuetudo testatoris: & licet gl. illa restringat illud, tamen Barto. ibi reprobatur illam: & ad idem facit l. Dominus esto, in fi. j. de usufructu lega. Et hoc modo intelligendo istum text. cessant ambages glossarum & Doctorum: neque enim absq; ratione Bart. hic ad fin. addubitaui, & uoluit prout. s. dixi intelligere text. ut iacet, licet nihil declaret, neq; ponat rationem differentiarum inter utrunq; casum. Sic itaq; quãdo legatur per uerba de præterito, est differentia inter extraneum & maritum: sed quando per uerba temporis præsentis, vel futuri, simpliciter, non

est differentia inter disponentes, siue sit maritus disponens, siue alius: quia semper fit deductio: & ita conciliatur intell. Bar. & Iaco. cum isto intell. vi. tamen Pau. de Cast. tenent eodem, & eam limitantem. Inducit Bald. istum tex. in argumen. q. quando sunt duo instrumenta, quorum alterum refert se ad alium, semper considerari debet ad quid & qualiter se referat. quasiue sit dicere, q. id quod continetur in scriptura, ad quam fit relatio, ceterum contineri in scriptura referente: hic enim testator legauit omne illud quod ad maritum peruenit: & sic censetur legasse totum id quod peruenit, pro vt continetur in scriptura faciente mentionem vel fidem de peruentione, ad quam fuit relatio facta in scriptura testamenti: ad quod facit l. fi. C. de falsa causa adiect. leg. vbi si dos legetur facta relatione ad instrumentum doris, non requiritur alia probatio, nisi quod instrumentum loquitur, & illud solummodo venit in legato. Ex qua lege Bald. deducit ibi, q. ex duobus instrumentis inuicem coniunctis aliquid redditur liquidum, quod ex vno eorum solo non esset liquidum. Et illud inducit ad executionem instrumentorum guarantiorum. Nam vt instrumenta mandentur executioni, oportet q. sint certa seu liquida, vt tenet Bar. in l. Proinde, §. Notandum, ff. ad l. aquil. & in l. 3. col. 5. ad fi. C. de Pigno. bono tex. in l. Hoc iure. 2. char. ff. de Ver. obli. que in id commedat Bald. in l. Cu testamento, C. de test. manu. & in l. Si quidem, C. de excep. & est lex. 5. ti. de las exceptiones lib. 3. Ord. vbi requiritur ad executionem, quod contra actus executionis sint certi, quod idem importat in casu illius lac si dixisset, quod sint liquidi vt ex verbis precedentibus patet, item & sequentibus: q. licet alias appellatio certi sit generalior q. liqui-

Conciliatio intellectus Bar. & Iaco.

No. ad executionem instrumentorum guarantiorum.

L. 5. tit. de las exceptiones, lib. 3. Ord.

di, vt in l. Certum, ff. Si cert. peta. Ex qua deductione Bal. in dicta l. fina. patet, quod cum quis per chirographum priuatum, & a parte non recognitum, sed probatum per producentem, promississet alicui certam pecuniam quantitatem, & postea in instrumento publico sese obligasset implicite & relative ad contenta in illo instrumento privato seu chirographo alias probato absque recognitione: quia cum tale instrumentum fuerit effectum liquidum per chirographum probatum mandaretur executioni ac si a principio ex se ipso fuisset liquidum. Dixi bis probatum, & non recognitum, per partem quae eidem subscripsisset: quia si tale chirographum esset recognitum per subscribentem, non esset opus alio instrumento publico: quia talis recognitio ceterum esse confessio iudicialis que de iure communi habet paratam executionem, vt per gl. in l. Vna, in gl. magna ante mediu, vbi Bar. Bal. & Sal. id notant, & declarat. C. de Confess. & hodie istud de recognitione chirographi, dum disponitur per pragmat. nouissimam: & ita alias ex facto respondi, & obtinui: & ultra adducebam tex. in sumi. vbi Bal. not. in l. Galus. §. Ille casus. §. de libe. & posth. ibi, *[capitibus legis quasi committis in hoc legem inducere, &c.]* vbi probatur, quod argu. sumptum a coniunctione duorum vel plurium capitum eiusdem legis: & pari ratione, a coniunctione duarum vel plurium dicitur tex. legalis: & ad id notat eum Bald. ibi tertio notab. ita in simili satis accomodato, dicendum est in nostro proposito. Vel potest poni aliud exemplum in practica: videlicet, quando quis promississet coram duobus testibus centum alicui, & postea per instrumentum guarantiorum sese obligasset implicite ad id quod promississet: sed vt unq. exemplum dedit in eadem scriptura.

Nota.

Exemplum in practica.

In glo.

In glo. dotem, ista glo. videtur ponere differentiam inter duos casus huius text. vt primus loquatur quando dos fuit relicta per dictionem videlicet, quicquid: secundus, quando per indefinitam vel particularem, & hac tenuit Dy. & communiter Doct. antiqui secundum Barto. qui tamen recedit ab ea, tenens lect. quam glo. in parte, quicquid, tenet: que vult, quod diffidium inter vnum casum & alium stet in hoc, an dos legetur per verba temporis praeteriti, & non fiat in restitutione legati deductio impensarum: an vero per verba praesentis & futuri temporis vel simpliciter: & tunc sit facienda contra mulierem & eius heredem. Quam lect. vt inquit Barto. & retuli. §. tenuit Iaco. Butri. in dicta l. 3. C. de Fal. causa. & c. cui videtur assentiri hic Albe. Et quamquam Bal. & Pau. de Cast. videantur eam tenere, eorum tamen declaratio tendit ad ponendam aliam lectum. de nouo, quam §. retuli: an legatum fiat per verba iuris, an facti: quam lect. tenuit etiam Corne. post multa in ea. l. 3. ante finem. Sed vt §. tradidi, melior videtur lectio glo. ibi, licet communiter sit reprobat: sed tamen vt §. induxi, probatur efficaciter ex text. dum facit differentiam, an dos legetur mulieri ab extraneo, an a marito ipsius & ad vnum quolibet horum duorum casuum posui. §. ratione virgine & reale: & ita est tenendum, cum temperamento cuiusdam subdeclarationis, quam ibi etiam subiunxi per quam saluatur Bart. Nam licet alia lect. in se procedant, tamen nulla aptatur ita bene ad text. prout haec quam text. videtur sonare, licet in principio alio videatur tendere. Certum non possumus diffiteri text. istum esse valde implicarum & difficilioris intelligentiae quam sit alius in hoc titu. indiget q. (vt est in prouerbio) Delio natarore: et si aqua. i. ma-

Tex. iste est difficilis intelligentia.

teria sit breuis, & partum spatiosa, & non dilatabilis. Et si res ex facto incidit, prout faciliter posset, cum sit materia satis contingibilis, esset valde in sudandum in enucleanda veritate istius articuli. Quia profecto in huius text. intellectu non quiescit animus. Et ista pro nunc sufficiant.

Summarium.

- 1 **H**eres in dubio censetur grauatus ad praestanda contenta in testamento.
- 2 Legatum differt a donatione inter vivos cum ad libitum legantis possit usque ad obitum ipsius reuocari etiam tacite.
- 3 Legatum reuocatur per inimicitias capitales ipsorum iure tum demum quando processissent culpa legatarii: secus si testatoris.
- 4 Donatio non reuocatur ipso iure, nisi donator ea expresse in vita reuocauerit.
- 5 Donatio non acquiritur absenti sine acceptatione: secus in legato pure relicto, quia transit in legatarium ipso iure.
- 6 Legatum semper praesumitur fieri ob ipsius legatarii merita: ex quomodo intelligatur.
- 7 Codicilli largo modo dicuntur testamentum.
- 8 Vbi in dubio omnes heredes censentur grauati, tamen quando vnus solus est postus in conditione, ille solus censetur esse grauatus.
- 9 Donatio causa mortis cum clausula de non reuocando illam, ueritur in simplicem donationem inter vivos irreuocabilem.

L. Legatum.

Vnc regredior, vt supra sum pollicitus, ad nonnulla dicenda super l. legatum. Inquit litera ipsius, [Legatum est donatio quaedam in testamento relicta.] supplet glof. ab haerede praestanda: & bene, q. quia in dubio haeres censetur grauatus ad praestanda contenta in testamento. vt in l. Si feruus legat. §. Qui Margaritam, vers. Non autem §. titu. primo. Ita etiam describit Bar. legatum, De scripto licet non citauerit hanc l. in l. Si fun. legat.

Li 3 dum

dum per fideicommissum ad mediū
 s. tit. primo. Aliter, describit Iuriscon-
 sultus in l. Lagatum, in princ. si. char.
 s. titu. primo, quæ ab ista non distat in
 effectu: & inquit gloss. hic, quod dicitur
 donatio ad aliarum specierum do-
 nationum differentiam: scilicet, inter
 viuos & causa mortis. Nam ut ipsam
 2 descriptionem aperiamus, & legatum
 differt à donatione inter viuos, quā
 ad libitum legantis possit vsq; ad obi-
 tum ipsius reuocari, etiam tacite. l. 3.
 in fin. de adi. lega. vbi si post legatū
 alicui factum, inter eum & testato-
 rem inimicitia grauissimè intercesse-
 rint: id est capitales, legatum conse-
 ritur ipso iure ademptum, absque alia
 reuocationis expressione: ad eod quod
 inquit text. in l. 4. statim sequente,
 quod si ante mortē testatoris ipsum
 penituit, offensæ, legatum redinte-
 gratur. Quem text. expendit Ias. in l.
 Hæreditas, colum. 2. C. de his qui. vt
 indig. contra Barto. in l. Cum tabulis,
 §. Quoniam, ff. eo. in quantum ibi tenet,
 3 & quod tunc demum per inimi-
 citias capitales reuocatur legatum,
 ipso iure, quando processissent culpa
 legatarij: secus si testatoris, quod est cō-
 tra text. in dicta l. 4. ibi, [Si testatorem prius
 offensæ penituisse] qui text. non potest
 aliter intelligi nisi in offensæ procedē-
 te ab ipso met testatore: & idem est
 de intentione Bald. & Ioan. de Imo.
 in alio tamen proposito, etsi illū text.
 non citet in l. penul. in princ. s. Solut.
 matrimo. Donatio autem inter viuos
 (vt ad eam redeā) regulariter ab ipso
 initio est irreuocabilis, vt in §. Aliq;
 post princ. in sti. de dona. vbi specia-
 tim dicitur, quod talis donatio omni-
 no non æquiparatur legato quoad ir-
 reuocabilitatem: & sic etiam si dona-
 rarius committat aliquam vel aliquas
 ex causis ingratiitudinis in iure expref-
 sis, vt in l. fina. C. de reuo. dona. & in

Ad l. 3. & 4.
 infra de adi.
 leg.

4 cap. fina. de dona. & nō reuocatur ipso
 iure donatio, nisi donator eā expresse
 in vita reuocauerit, vt est text. notab.
 in ea lege vlti. ad fin. Ratio huius dif-
 ferentiæ est perfectio donationis in
 se ipsa, & imperfectio legati, itidem in
 se ipso: quapropter facilius reuocatur
 legatum, cuius validitas stat in spe, pē-
 detq; à morte testatoris extitura in vi-
 ta ipsius legatarij: & sic non potest an-
 tea habere perfectionem, prout dona-
 tio quæ est in se ipsa ab initio perfe-
 cta, quando fit inter viuos seu irreuo-
 cabiliter. l. Senatus, §. Mortis causa, ff.
 de dona. causa mortis. Hinc est, q. ap-
 pellatione donationis simpliciter, nō
 venit donatio reuocabilis. l. r. in prin.
 & l. Filius, §. Pari. ff. de donat. & ista
 est vna differentia inter legatū & do-
 nationem inter viuos. Est alia, quia
 etiam si legatum excedat quantacū-
 que summam, nō indiget in sinuatio-
 ne: quia non reperitur iure cautū, q.
 debeat in sinuari: & tenet Bald. in au-
 then. ex testamēto, col. 2. C. de colla.
 secus in donatione excedente sum-
 mam, 500. solidorum. l. Sancimus, in
 prin. C. de dona. Est & alia: videlicet,
 nam pro legato competūt tres actio-
 nes, ex testamento, rei vindicatio, &
 hypothecaria. l. r. C. communia de
 lega. §. r. in sti. de lega. Sed pro re do-
 nata inter viuos, non cōpetit nisi cō-
 dictio ex l. Si quis argentum, §. Sin au-
 tem. C. de dona. quod intelligo, nisi
 esset subnixa traditione vera vel fi-
 cta, vt constituto: tunc enim cum in
 donatarium dominium trāsferretur,
 posset talis res donata vendicari per
 donantem, siue ab ipso donatore, siue
 à tertio, in quē fortē res donata trāsij-
 set, quod est indubitatum. Et est alia
 5 dissidentia, & quia donatio non acqui-
 ritur absentī sine acceptatione. l. ab-
 senti, ff. de dona. secus in legato purē
 relicto, quia transit in legatariū ipso
 iure

Allaratio,

iure. l. à Titio, ff. de fut. l. Si tibi homo,
 §. Cum seruus. s. titu. r. etiam ignorā-
 tem. l. Cum pater, §. 2. §. isto titu. & de
 donatione prædicta inter viuos non
 est dubium, quin à legato differat in
 vniuersum, & vt aliās dicitur, distent
 è diametro. vt in d. §. Alia, in sti. de do-
 na. apertè dicitur. Sed maius dubiū
 versatur in donatione causa mortis,
 & in alijs donationibus inualidis, quæ
 tamen ex post facto morte confirmā-
 tur, vt est patris in filiū, & viri in vxo-
 rem: sed nihilominus inter eas parte
 vna & legata ex alia sunt plures diffe-
 rentiæ, quas in præsentia um non at-
 tingimus, ne extrauagari videamur:
 pro nunc tamen sufficit citare gl. or.
 in l. 2. ff. de dote prælega. probantem,
 q. donatio causa mortis potius æqui-
 paratur contractui, quàm vltimæ vo-
 luntati seu legato: quæ intelligi debet
 secundum resolutionem distinctiua
 Bal. quā ibi sequit̄ recentiores cōmu-
 niter. Redeūdo ad superiora, patet q.
 legatum vocatur donatio. i. quædam
 liberalitas, non autem est de alijs spe-
 6 ciebus donationum: & quāquam le-
 gatū sit quædā mera liberalitas, quæ
 in legatarium confertur, tamen sem-
 per præsumitur fieri ob ipsius legata-
 rij merita. l. Nec adiecit, ff. Pro socio,
 quod intelligi debet in legatarijs ex-
 tranis: secus in cōiunctis ratione san-
 guinis: quibus videtur potius relin-
 qui ea ratione. s. sanguinis, & ipsius cō-
 templatione, quàm meritorū ipsius
 legatarij, secundum Bar. & Doct. in l.
 Qui filius, in princ. s. tit. r. & Bal.
 in authen. Ex testamento, 3. col. C. de
 colla. per. l. Tutor petitus, §. Quæ tuto-
 ribus, s. de Excusa. tuto. Quod etiā per
 eundem text. post eosdem Doct. tenet
 Deci. in c. Quoniam Abbas, fina.
 col. de offi. de lega. Redeūdo itaq; ad
 institutum. i. ad diffinitionem legati,
 dicitur in ea, [Testamento relicto. Verbum
 istud

istud [Testamento.] ponitur largè, vt com-
 prehendat etiam codicillos, & aliam
 quamcūq; vltimam voluntatem, in
 qua potest fieri legatum: potest siqui-
 dem fieri in codicillis. l. Cōficiuntur,
 in prin. & l. Si quis cum nullum, ff. de
 Iure codici. & notat gl. & Doct. in ru-
 bri. C. cōmunia de lega. & disposita
 in codicillis perinde habētur, ac si in
 testamento essent disposita. l. 2. §. co-
 dicillorum, ff. eo. de iure codi. t̄ cū ipsi
 codicilli largo modo dicantur testa-
 mentum: glo. in l. 2. in parte persona-
 les, & ibi Bal. & alij. C. cōmunia de le-
 gatis, & in l. 2. prope si. super ver. Oēs.
 C. de consti. pecu. & not. Bal. in l. fi. 2.
 q. C. de Edi. di. Adri. tollē. & in l. Hac
 consulti ssima, C. Qui testamenta fa-
 poss. & in l. fi. C. de testa. & generali-
 quod legata possint relinqui in qua-
 cūq; voluntate vltima, est text. in §.
 præterea, in sti. de Fideico. here. & ad-
 ditur, vt. s. dixi hic in glo. ad diffi. Iuris
 consulti ab hærede præstanda: quæ
 verba ideo adiunguntur, quoniam ne-
 mini, siue hæredi, siue legatario, seu fi-
 deicommissario, relinqui pot̄ à seipso.
 l. Legatum, 2. §. Hæredi, eodemq; pri-
 mo, s. tit. r. & grauamen de præstando
 legatum vel fideicommissum iniungit̄
 ipsi hæredi, vt pote capiti testamenti,
 vel successionis ab intestato, cessante
 testamento. l. Proximè, ff. de his quæ
 in testamento delent. ad mediū. §. an-
 te hæredi, in sti. de legatis. Hinc est, q.
 etiam si testator leger imperonaliter
 non designando personā hæredis, in-
 dubio censetur semper legasse ab hæ-
 rede, & eum grauasse ad talis legati
 præstationem (vt in prin. s. dixi) & hic
 repeto vt addam: & talis imperonalitas
 non habet vitare vltimā voluntatē.
 Casus est & exēplū in d. l. Siferuus:
 legatus, §. Qui Margaritā. s. in prin.
 citato, de lega. r. vbi est text. admodū
 notandus, q. si testator dicat, rogo te

Redite ad dif-
 finitionē le-
 gati.

Titi, vt acceptis. i. oo. numis, seruū illū manumittas, vel Sempronio quid præstes, seu restituias, hæres per eiusmodi verba imperatoria censetur grauatū dare illa centū Titio: & vice versa, Titius poterit contra eundū hæredē agere ad illa sibi præstāda, quem text. pro nota. cōmendat Bal. ibi, & in l. ff. §. vlti. ff. Si cert. pet. vbi reddit rationē. Nam ideo secundū eum impersonalitas nō viciat vltimā voluntatē, quia in dubio effectus & executio ipsius dispositionis refert ad hæredē viuer salēm. & in idē dicit illum text. vnicūm Bal. met, in auth. Si quādo, C. de consti. pecu. & est etiam bonus text. vbi eum idē Bal. notat in l. Peto, in prin. j. isto tit. vbi verba illa, peto Luci Titij, vt contentus sis centū aureis, inducunt legatū & petitionē quātitatis ab herede, licet per testatorem non fuerit nominatus. Ad idē l. Fidei cōmissa. §. Si quis ita scripserit. tit. r. vbi si dicat testator sufficiant tibi vineæ vel fundus, inducitur per verba illa fidei commissum: & statim subiicit aliam decisionem circa verba illa, contentus esto, similem decisioni dicit l. Peto, quam ibi gl. adducit pro cōcordante, & per eundē text. in §. Qui Margaritam, vers. non autē, dicit not. Bal. in l. Vna, ad fin. C. vt actiones ab hære. & contra hæ. colum. fina. quōd si testator dicat, lego post mortem Titij decem, non exprimeudo vltra cui legēt, videtur seu censetur legasse heredi eiusdem Titij. Sed illam decisionem impugnat Socin. in l. Paulus. 2. post initium titi. j. de reb. dub. & re. dte. 2. notab. vbi videndus erit cū oportebit. Est etiam aduertendum, quōd text. in codē ver. Nō autē, debet intelligi (vt ibi declarat Pau. de Cast.) qñ legatarius esset grauatū accepta certa quātitate dare alteri fundū propriū, non autē sibi à testatore reli-

ctum: quia tunc illam pecuniam debet percipere ab hærede, non à fideicommissario, tanquam ipsi legatario relictam ab hærede præstandam: secus si legatarius esset grauatū, vt accepta certa pecuniaz quātitate daret alteri fundū sibi à testatore relictu, vt illi daret: quia isto casu nō debet illā pecuniā recipere ab hærede, sed à fideicommissario, cui fundus sibi legatū esset ab eo præstādus seu restituendus. text. est singulari in l. codicillis in prin. vbi Bar. j. de Vsfuctu legat. & tradit Alex. in l. Acceptis numis. j. ad l. Fal.

Ad notandum est etiam iuxta præmissa, quōd etsi in dubio omnes hæredes censentur grauari, tamē quādo vnus solus est positus in conditione, ille solus censetur esse grauatū. text. est nota. vbi exēplum in l. Si fundum sub conditione, §. Si libertus. s. titu. i. iuncta l. Ab omnibus, in principi. eo. titu. Et ad præmissa videatur bonus text. in l. Lutus in principi. s. titu. r. vltima char. & quod Bald. ibi decidit per eum, quem sequitur Soci. in l. Qui duos, in principi. colum. §. j. de reb. dub. Resolutio in hac l. est, quōd hic nō est propriē diffinitio legati, sed est potius quædam descriptio: nam loquitur de donatione impropria & exorbitate. i. de quadam largitate testatoris erga legatarium, quæ neq. est inter viuos donatio, neq. causa mortis, licet redacta sit ad instar vel exemplum donationis causa mortis, non tamen omnino & perpetuū vt in prin. insti. de donatio. nam sunt inter ea aliquæ diffidentiaz, quæ colligi possunt ex dictis Doctorum post Bal. præsertim Alex. Aret. Ias. Soci. Lanze. Vincentij de Peru. in l. 2. s. titu. r. & Ci. Bal. Albe. Sali. & aliorum ordinariē scribentium, in l. fi. C. de dona. causa mortis. Et in quātum in prin. de dona. s. allegatō dicatur referendo d. l. fina, quōd donatio causa

Cōueniētia vltia. Doct.

Summarium.

causa mor. ferē per omnia æquiparatur legatō. illud ferē exponit translatio ex Theophilo, quia à viuentē in viuentem confertur. Quibus verbis duo insinuantur: primum differentia inter mortis causa donationem & legatum. Sed cerē hoc respectu nulla est differentia inter ea, quoniam eodem modo legatū etiā confertur à viuentē in viuentē: & vtrobiq. confertur post mortē disponētis. Secūdo innuitur ibi, quōd in nullo alio differant: sed hoc non procedit, & contrarium colligitur ex dictis Doctō. vbi s. vbi ponunt multas conuenientias inter ea, ex quibus resultat aliquæ diffidentia; & tradit glo. in ver. ferē. in §. i. insti. de dona. Sed vltra eos assigno alia, & quidem valde nota. Nam donatione causa mortis cum clausula de nō reuocando illam, vertitur in simplicē donationem inter viuos irreuocabilem. Text. est nota. qui addūcē in id legatū in l. vbi ita donatur, ff. de dona. causa mor. & licet glo. r. ibi alleget duas cōcordantes, tamen nō ita bene probatur, vt in dicta. Vbi ita, quam vltra Doctō. ibi dicit singu. Ioan. de Imo. in l. Si so. cer. §. Lutus, s. Solut. matrimo. & eam cōmēdat post Doctō. alibi Ias. in l. Non omnis numeratio, in prin. ff. Si cert. pet. vbi videndus erit Deci. de ipsius intel. & in l. fin. C. de Pactis. & tamen si legatum relinquatur cum tali clausula, non efficitur irreuocabile: imō testator ad libitum poterit illud reuocare: quia peculiaris & ingenita natura vltimæ voluntatis est, vt sit reuocabilis vsq. ad vltimum vitæ spiritum. l. Cum hic status, §. Ait omnino, ff. de donat. in ter vi. & vxo. neque vlla cautela potest effici irreuocabilis. Barto. in l. Si quis in principi. testamenti. j. titu. r. Et hæc sufficiant in hac l. facio transitū ad l. Meuius.

- 1 **D**eclaratio extensiva. l. si miles qui desti-
nauerat possim allegabilis.
- 2 Prima declaratio restrictiua ad regu-
lam que desinitur ex l. Quotis
ff. de re. du. & ex l. Quotis. ff. de ver. ob. cum cō-
plicitibus.
- 3 Favorabilior est conseruatiua voluntatis desun-
dū quā actus validitas: idē in cuiuscuq. dispositis
voluntate etiam inter viuos.
- 4 Secūda restrictio ad regulā præfata, vide infra
hu. 7. ubi exemplificatur.
- 5 Quod ex mente elicitur, est ex vero & proprio
ac proprijsimo significatio.
- 6 Dispositio scilicet ex significatio impropriss-
imo, ut possit aliquatenus esse valida.
- 7 Præsumptio validitatis actus non insurgit,
vbi deest uterq. significatio in proprio & impro-
prio, & ista declarat numerū. 4. superius desig-
natum.
- 8 Quomodo accipiendum sit quod à Decio in pte
vlt. q. locis traditur, præsumptionē validitatis actus
alijs præsumptionibus præalere.
- 9 Inneis simile reputatur impossibile, licet i. pō-
ssibile.
- 10 Tractatur in hoc ultimo pronuntiato an ex isto
tex. efficitur euincatur heredem extraneum præ-
sum scire contenta in testamento, in quo fuit insti-
tutus: & tandem concluditur quōd non.
- 11 Declaratio restrictiua ad l. Cum alienam, C. de
legatis.
- 12 Tractatur hic post glo. de pluribus modis effondē-
plus in legato facto per debitorem creditori, ut le-
gatum illud sustineatur.

L. Meuius.

Meuius fundū mihi ac Titio sub cō-
ditione legauit: hæres autem eius
eundem sub eadē
conditione mihi legauit. Verē
dum esse Iulianus ait, ne existē-
te conditione pars eadē ex v-
troq. testamēto mihi debeatur:
voluntatis tamen quæstio erit.
Ii j Nam

Nā incredibile videtur id egisse heredem, vt eadē portio bis eidem debeatur: sed verissimile est de altera parte eum cogitasse. Sanē cōstitutio principis qua placuit, eidem saepe legatum corpus non onerare heredem ad vnum testamentū pertinet. Debitor autem non semper quod debet, iure legat: sed ita, si plus sit in specie legati. Si enim idem sub eadem conditione relinquitur, quod emolumentum legati futurum est.

Tota hæc lex à capite ad calcem est difficilis: sed Paragraphus Duorū est omnī respectu summè difficilis: scilicet, in text. & glo. & materia. Principium huius. vique ad eundem. §. Duorum, exclusiue scinditur in quatuor partes vt per Barto. & summarur vt per eum. Vel clarius sic. Hæres idē que debitor partium fundi duobus per testatorem cōiunctim legati sub conditione, si eundem fundum vni ex his postea sub testamento leget sub eadem conditione, videtur aliam partem, non illam quæ ex primo testamento ad eum pertinebat, legare. Vel potest generalius ac breuius vt per Dy. summari, quem Alberi. refert in prima epithome: videlicet, dispositio hæredis sequens ampliat dispositionem testatoris præcedentem. Et diuisio Alberi. videtur congruentior quam Barto. quoad vltimam particulam, in versic. Debitor, vbi dicit poni probationem determinationis positæ in versicu. [Voluntatis.] Sed Barto. dicit poni ibi responsonem ad aliam obiect. tacitā: vtrumque tamen proce-

Triplex summa.

dit. Sed tamen Bald. in textualibus declarando text. tenet idem quod Bartol. in diuisione, & est clarior. modus in tolligendi ver. [Debitor autem.]

Desumitur ex hoc text. secundum glossarum & Doctorum communē intentionem & declarationem, q. hæres illius qui legauerat alicui partem fundi vnā cum alio coniuncto in alia parte, vtpote eadem re coniunctim & sub conditione vtrique legata, qui quidem hæres erat vtriq; collegatario debitor partis vtriusq; si ante euentum talis conditionis leget eandem rem alterutrius eorum sub eadem conditione, censetur in legando sensisse de parte quam non debebat ei, sed alteri collegatario.

Decisio textualis.

Ratio ipsius decisiva.

Rationem subdit text. ne legatum fiat inutile: aliās si absque tali presumptione validitatis legatum de se fuisset vtile, aliud dicendum esset. Qui concubinam, §. Qui fundum. titu. primo: quia ibi etiam circumscrip̄ta seu abstracta consideratione partis alterius tale legatū quoad partem ipsius testatoris legatū poterat valere, ex quo tali legatario illa pars non fuerat primo legata in testamento eius qui heredem instituerat hunc secundum testatorem, vt hic fuit: & sic est ibi casus ab hoc omnino differens. Sin autem in casu illo restator illi legato fundi adieciisset dictionem vniuersalē, vel totitativam putatā omnem vel totum fundum, non censeretur sola pars legata, sed totus fundus, saluo iure quod in alia parte alij tertio, id est collegatario cōpetisset. I. Iulian^o, in prin. tit. i. de lega. 3. & in hoc secūdo ille text. cōcordat cum isto. vbi licet legatū fundi importet etiā aliā partē collegatarij, quæ legata nō fuerat alteri collegatario: tñ illud est, quātū ad illius estimationē. Ceterū ipsa portio seu media pars fundiremanet cum alio collegatario, cui coniunctim

No. ad prædictum. §. Qui fundus.

Singu. casus & non alibi.

coniunctim cum isto legatario fundus fuerat legatus. Et illum casum in d. I. Iulianus, in prin. dicit alibi non reperiri Albe. ibi in specie, sed in ratione concordat secundum eum I. Procurator vbi se remittit. ff. Man. Sed non inuenio, nam vna lex parua in illo tit. ita incipiens nihil ad rem istam cōducit. Sed de ea re videndi sunt Bart. Ange. vterq; Imo. Ias. Arer. & cæteri recentiores in l. Serui electione, §. vlti. s. tit. primo: vbi tamen (quod miror) gl. nō meminit illius I. Iulianus. Ratio decisionis istius I. Meuius in prin. secundū glo. & Doct. est ea quam prædixi, quæ innititur validitate actus, ne percat. Et sic vt per dispositionē hæredis nouam potius præsumatur aliquid fieri in præiudicium eiusdem primi hæredis, restatorisq; secūdi, quam q. idē testator secundus in legando voluerit facere actum nullum vel inualidum.

1

† Quod est nota. ad declarationē extē suam. I. Si miles qui destinauerat. s. de mili. testa. vt illius l. regula, quæ habet, quod nemo præsumitur velle, actum quem facit esse inualidū, procedat etiam, quod actus ille resularet in præiudicium hæredis quem testator poterat grauare. Itaq; in effectū & re ipsa probatur hic, qd vbi vn^o idemq; actus vel dispositio potest accipi dupliciter, si tamen vno modo intellectus valeat, & alio modo minime, semper est præferendus intellectus per quem actus fiat & maneat validus. Ad idē vulgo citantur lex Quotiens, item & l. Quotiens. ff. de rebus dub. & de Verbo. obli. & faciunt alia iura vtrobiq; per glo. allega. † Quorū iurium regula restringitur primo, vt intelligatur: nisi præsumendo actum validum fieret contra voluntatē defuncti, qui talē actū fecerat: nam talis defuncti voluntas est seruāda, etiam si ex eius obseruatione actus ille red-

Pöderat hic text.

2

deretur inefficax & inutilis. † Etenim favorabilior debet esse cōseruatio voluntatis defuncti, vtpote regina & dominatrix in testamentis q̄ actus validitas. Tex. est nota. secundum Pau. de Cast. in l. Verbis ciuilibus: ibi. [Ne fiat cōtra testatoris voluntatē.] & ibi etiā Ias. notat. 6. not. ff. de Vul. & pu. vbi Pau. in textualibus penul. textuali in trācursu verborū nō facit vim in conseruatione vltimæ voluntatis, ibi dū dicit, [Seu loquentis.] Sed vult idem esse in quocunq; disponente etiā inter viuos, & sic generaliter & bene. † Alia restrictio prædictæ regulæ est, vt ita demū actus censeri debeat in dubio validus, qñ verba ex proprio vel improprio significato possunt sic interpretari, vt actus valeat. l. Fideicommissa. §. Si filio, de lega. 3. sed licet ille text. soleat ad id allegari de improprio significato, tñ non probat vt patet ex verbis ipsius: & est de intentione Bart. tā in summa, q̄ in eo qd̄ expendit verbum peruenire. Et in quantū ibi text. dicit, [Sed intelligi hoc ita possit] supplet glo. ex mente: & tñ expeditum est, † qd̄ id quod ex mēte, venit nō est ex improprio significato, sed ex proprio, imò proprijsimo. I. Cū mulier, vbi Bal. notat. s. Sol. mar. & in prin. in sti. de legitima patro. tute. & in l. Nominis & rei, vers. [Verbum ex legibus.] ff. de Verb. signi. Gl. ord. in. c. i. in parte, Italix, ad medi. de tempo. ordi. lib. 6. sed potius probatur illud ex d. l. Si miles qui destinauerat, in prin. ibi, [Iure cōi testari]. i. tāquam paganus iuncto ver. [Neq; enim.] vbi † sustentatur eius dispositio etiam improprijssimè flectendo testamentum de iure cōi ad testamentum de iure militati: quæ duo testamenta discrepāt inter se (vt aliās dicitur) ex diametro. Aliter autē (redeundo ad superiora) si neq; de proprio, neque de improprio significato talis interpretatio fieri posset

esse

7 esset secus, ¶ quia tunc cessat præsumptio validitatis actus, quum nõ possit ex verbis elici, neque proprie neque improprie, allegatur ad idl. Tutores. §. i. vbi Bart. post prin. ff. de adm. tu. Quo tex. fretus Aret. in l. à Titio, prope finem, ff. de Verbo. obliga. hãc tenet restrictionem, ad quod expendit Ias. illum tex. in d. l. Verbis civilibus, ad fi. i. col. u. quo tex. istud melius probatur, quam probetur ex text. in d. l. Tutores. §. i. licet Ias. ibi more suo inuoluat se, & maneat velut mus in pice, vt dici consuevit: sed ibi super lect. ipsius breuiter punctuauit quod mihi fuit visum, vt excluderem euasiones illius, & text. ille probaret quæstionem Aret.

8 Rursus iste text. potest expendi ad vnum ¶ quod tradit Decius in l. in testamento. i. col. 5. in princip. C. de Testamen. mil. f. quod præsumptio validitatis actus præualeat alijs præsumptionibus. Nam hic præsumptio illa validitatis præualeat illi præsumptioni quæ habet, quod testator videtur vel præsumitur grauare heredem minus quàm sit possibile: de qua in l. Titia cù testamento, §. Qui inuita. s. isto tit. cum alijs. Ea ratione, ne dispositio legati efficiatur inutilis seu inefficax: sicq; legatarius manet dupliciter. i. ex primo testamento & secundo honoratus: & consimiliter per cõtrarium hæres heredis eiusdemq; secundi testatoris manet grauatus onere duplicis præstationis ex ipsdẽ testamẽtis diuersorũ testantium primi. f. & secundi. Idẽ pariter ratione videretur dicendum in testamento vnus, vbi nisi hæres censeret grauatus duplici præstatione, dispositio legati esset inutilis. Sed redeundo ad Deci. idẽ tenet ipse in ca. Quonia Abbas, ad fi. nu. 5. de offi. delegat. Sed eum impugnat And. Alciat. in tracta. præsump. pag. 392. Potest tamẽ Deci.

excusari, vt voluerit loqui de præsumptionibus paribus: & sic q. in dubio in eis ista præsumptio validitatis actus præferatur alijs præsumptionibus paribus, nõ tantum minoris: sed si alia esset fortior, quia illa præferretur. l. Diuus. ff. de in in te. re. l. Si qui adulterij. C. ad l. Iul. de adul. Ad idem l. Mater, vbi not. Bal. & Sali. C. de Calumnia, & c. q. a verisimile, & in cap. ex transmissa. Qui si. sunt legi. l. Licet Imperator. de leg. i. l. Non solum, §. de viro. ff. de ritu nup. Nec est credendum aliter Decius voluisse, si loquutus fuisset singulariter, sed loquutus fuit pluraliter. f. q. ista præsumptio validitatis actus fortior sit & alijs pualet. Qui modus loquendi fuit nimirum generalis & vagus: quum sit regulare plures præsumptiones vni præpõderare. Et certè conclusio Decij, prout sonat, non procedit, quanquam eadem tenet ipsemet in l. in contrahenda, nu. 7. ff. de Reg. iuris, vbi tamen eam multipliciter limitat regulam: sed illæ limitationes nihil conducunt ad roborandum eius quæstionem, quæ (vt dixi) in terminis in quibus loquitur non est tolerabilis, nisi intelligatur vt dixi separatim de vna præsumptione saltem pari.

9 Deinde notat Docto. ¶ q. id quod nõ est verisimile reputatur incredibile, licet secundum glo. sit possibile, & ex hoc subnotat Bal. & Pau. de Cast. q. multa sunt possibilia quæ sunt incredibilia. Et de p̃dicta verisimilitudine remissiuè ac redundanter, ne dicã pro rûpẽdo cerebrum tradit And. Tira. in re. l. Si vnq. nu. 37. C. de reuo. do.

10 Deniq; vltra Doc. p̃t iste tex. exp̃dit, ¶ q. hæres extraneus præsumit scire cõtenta in testamẽto, in quo fuit institutus. Quod patet, quia nisi in casu isto hæres idemq; secundus testator scisset partem fundi, quem primus

mus testator legauerat cõiunctim & conditionaliter Seio & Titio pertinere cõditionaliter & in specie ad dictum Titium Seij collegatarium, cui Seio postea hæres idemq; secundus testator legauit eundẽ fundum sub eadẽ conditione, sub qua primus testator eundẽ legauerat. ambobus, sub eadem conditione, vt est dictum, tale legatum partis fundi factũ Seio in secundo testamẽto nõ valeret, etiã quoad æstimationẽ, vt pote factũ ignoranter, iuxta l. cũ alienã, cum simi. C. de lega. I. Itaq; oportet hoc præsupponere vt istud legatum valeat ex secundo testamento quoad æstimationẽ pro parte Titij collegatarij istius Seij ex primo testamẽto. Et ita exp̃dendo istũ tex. videtur probare sententiã Bart. qui idẽ tenet in l. Eius q. in prouincia, col. antepe. nu. 12. 13. 14. ff. Si cer. peta. & in §. duo fratres statim allega. q. 3. Et licet Alex. & Ias. ibi post alios: & idẽ in ea. l. Qui Romę. §. duo fratres. ff. de verbo. obli. recedant ab hac sententiã, tamẽ Fran. Cur. nepos in eadẽ l. Eius qui, nu. 29. vers. Tertio aduerte, sustinet opi. Bar. prout cõter allegatur, vt in dubio hæres extraneus præsumat scire cõtenta in testamẽto, quo fuit hæres scriptus, per argumentũ a communiter accrescẽtib; non tamẽ mimit istũ tex. ¶ Ex hoc datur magna restrictio ad prænotatã. l. Cũ alienã, in regula quã ponit, vt hæres extraneus semper præsumatur scire cõtenta in testamento illius qui eũ instituit, quo ad hoc, vt valeat legatũ rei alienæ per eundẽ heredẽ extraneũ, testatorẽq; secundũ alicui relictũ: cui vnã cũ alio collegatario eandẽ rem cõiunctim legauerat. Et sic p̃dicta restrictio vel fallacia regulæ prædictæ l. coarctata ad istius tex. terminos probabiliter videtur posse procedere. Et quidẽ rem ipsam vterius intueo in casu istius

text. aderant aliqua alia coniectura scietia: nihilominus videtur præsupponi in hoc tex. in ipso hæredẽ testatorẽq; secundo scientia: quod patet, q. a vni ex prædictis collegatarijs quibus testator primus cõiunctim fundũ legauerat, eundẽ fundum legauit in secundo testamento sub eadẽ conditione, sub qua primus testator vtriq; in primo testamento reliquerat: ergo sciebat, vel præsumendũ est eũ scisse, eam conditionem fuisse positã ad primũ legatum factũ in primo testamento de eodem fundo. Illis duobus legatarijs cõiunctim, quorũ alteri per testatorẽ secundum fuit totus fundus legatus. Et certè si verba illa, sub eadẽ conditione, fuerint testatoris, res est indubia: sed cũ sint verba Iurisconsulti, nõ vrgent in proposito. Sed tamẽ magis cohæret huic rei vel præsumptioni scientia: qua de agimus, quod in hoc text. sequitur, videlicet dum dicit, [Nam incredibile videtur id egisse heredem.] supple eundẽque secundũ testatorem [vt eadẽ portio hẽ eadẽ debeat.] Quibus ex verbis patet seu præsupponitur testatorem secundũ scuisse, q. primus testator reliquerat partem fundi ei collegatario, cui modo legat totũ fundũ, prout fecerat, quũ reliquerat eidẽ & alteri eundẽ fundũ cõiunctim: & sic vniciq; illorũ legatariorũ patrẽ. Concluditur ergo ex hoc tex. bene probari prædictã Bar. doctrinã, intelligendo eũ vt proximè dixi, & debet intelligi. Et hæc quoad textualia sufficiant.

11 Glo. in ver. plus, est not. secundum Bar. & Doct. in l. Si creditor, in ea allegatã. tit. i. & singu. secundũ Bal. hic, & eã alijs Doct. cõmendant ad hoc, ¶ vt quinto modo dicatur aliquid plus æstiois genere: sed istud p̃cedit quoad validitatẽ legati facti p̃ debitorẽ creditori d̃ debito quã sibi debebat, quã aliis fuisset inutile p̃ eadẽ l. Si creditori cum

Vide eundẽ Alexan. cõf. 11. in causa colu. pen. vol. 2.

11

Conf. Jera. tio interior.

12

cum simili. non tamen eo prætextu legatarius idemq; creditor potest grauari onere fideicommissi per eundem debitorem testantem. *Glof. ordin. in l. Si deportati seruo. §. fina. tit. primo secundum Bald. & Docto. in præallegata. l. Si creditori. Et in quantum dixi. §. quod dicitur plus, actionis genere, non tantum verificatur in casu paragraphi seu versu. Id quod. l. Si creditori, allegari in *glof. ista*: sed etiam in casu versu. *Marcellus*, qui proinus eum sequitur in eadem l. scilicet propter commodum dominij, quod acquiritur legatario speciei eidemq; creditori cui talis species debebatur ex contractu: & sic actione personali. Quo etiam casu dicendum est prout retulit. §. *glof. am. dicere in dicta l. Si deportati seruo. §. fina.* licet *glof.* illa in hoc non explicet se: sed tantum allegat d. l. Si creditori. §. primo, qui est *tex. quæ glof. hic adducit pro quinto modo essendi plus: sed de hoc est text. apertus in l. 3. §. Si rem. tit. primo, ubi est text. singu. ponens sextum modum essendi plus in hac materia. Quo text. patet glof. circa hoc non bene dixisse in. §. Ex contrario, instit. de lega. Septimò dicitur plus, propter sumptus, vt in eod. §. si rem est text. in versu. fortassis, qui non est alibi secundum Pau. de Cast. ibi: secundum cuius intellectum, interesse de quo loquitur ille text. est difficilis ac penè impossibilis considerationis: tamen est possibilis & facilis secundum intellectum Bald. & Alberi. ibi post Per. imò tunc non est interesse æstimabile: & sic neque petibile per creditorem eundemq; legatarium: sed quædam exoneratio eiusdem ab incurfione damni vel interesse in quod incurreret, si non factu. sibi legato de re quærat ei debita haberet, necesse faceret sumptus in probando, quando age-**

ret ex stipulatione. Octauò dicitur plus, ob accessionem cautelæ secundum Bald. hic per *glof. in l. 2. in prin. glof. penul. ad fin. §. Solut. matrimo.* vult dicere Bald. quod si debebam alii cui aliquid, & creditor tale debitum non poterat probare, nisi solum per testes vel scripturam priuatam: deinde in testamento confecto per scripturam publicam legauit idem debitum creditori, ob talem accessionem cautelæ valebit legatum. Sed istud videtur quodammodo obfistere ei quod idem Bal. §. proxime dixit, quod propter accessionem hypothecæ, legatum non potest dici continere plus: quæ opinio fuit *glof. ordin. in d. §. E contrario, quam post plures Docto. allegat Alexan. contra eundem Bal. ibi. in dicta l. Si creditori, & idem Alexan.* dicit magis communiter approbari in l. r. §. Si quis creditori. ad l. Falcid. & ibidem post eum Vincen. de Peru. & eandem opinionem contra Bald. quæ fuit ante eum Barto. in dicta l. Si creditori, tenet etiam Iaf. ibi, dicens ita tenere omnes Doctores recetiores ibi. Pari ergo ratione videbatur dicendum, quod maior cautela probationis non deberet esse in consideratione, vt legatum dicatur factum de pluri, ac propterea valeat: quum imò hac ratione non videtur debere esse validum. Nihilominus tamen non videtur recedendum ab eo quod Bald. hic dicit, & retuli supra: & cum Baldo transit hic Rapha. Cuius. nã si rectè consideremus maius est interesse creditoris respectu probationis, cum prima probatio in exemplo supra posito possit perire, quam interesse accessionis hypothecæ, quum vt plurimum absq; hypotheca debitum potest exigi, si subsint probationes. Illud dicitur superposito quod decisio Barto. & Bal. procederet, sed quia (vt dixi) non tenetur

Communis.

Transit Bald.

per

per Docto. ista punctatio licet bona est ex abundanti.

Summarium.

- 1 **A**estimatio partis pro indiuiso faciendâ seu consideranda est, habita ratione uel consideratione ad totâ rem non ad solam ipsius partem.
- 2 Traditur hic de modo detrahendi falcidiam in re una uel pluribus.
- 3 Quid quâdo agitur de deductione legitimæ quomodo possit in una uel pluribus rebus de aucti, traditur hic remissiuè.
- 4 Multis modis dicitur diuisionem commodè fieri non posse remissiuè.
- 5 Per illationem cadaueris factam in fundo, fundus dicitur alienari: & quomodo intelligatur.
- 6 Hospitale non efficitur religiosum, si fuerit priuata auctoritate constructum, sed solum quando auctoritate Pontificis.
- 7 Religiosus locus non potest distrahi nec pignori secundum unam opi.
- 8 Sepulchrum uel sepultura uel locus sepulture anendi possit.
- 9 Ius canonicum præualeat ciuili in materia ecclesiastica & spiritali.
- 10 Concluditur hic cum opi. glo. decreti & mo. & asselarum, quæ est communis.

§. In fundo.

In fundo legato, si hæres sepeliet, æstimatio eius referenda erit ad totu prætium fundi, quo potuit ante sepulturam æstimari. Quare si fuerit solutus actionem adhuc ex testamento propter locum alienatu durare rationis est.

Iste text. diuiditur secundu apostillam textualem Alb. hic post Dy. in duas partes. videlicet vt prima pars text.

loquatur quando fundus nondum fuerat traditus per hæredem legatario: in secunda ibi. Quare quomodo fundus fuerat traditus sed cum diminutione vel defectu, propter alterâ partem effectam religiosam ob illationem cadaueris in ea factam. Summatu vt per Barto. uel apertius & plenius, vt per Pau. post *glof.*

Ex hoc textu colligit primo Bald. quod æstimatio partis pro indiuiso faciendâ seu consideranda est habita ratione uel relatione ad totam re, & non ad solam ipsius partem, hoc est debet fieri ad pretiu respectiuu ipsius fundi totalis, & non partis eiusdem diuisim seu separatim consideratæ. Ad quod est bonus text. ubi notant Doctores quem *glof. hic allegat in l. Meuius, §. fina. ff. Fami. Herciscit.*

Ad idem l. r. iuncta *glof. ibi, in parte, Pretij. C. Communi di. ubi illa glof. adducit dictum. §. fina. & istum. §. in fundo, cum alijs iuribus. Et argumentu huiusce rei deducit idem Bal. hic, qd si quis in pluribus fundis haberet partem cuiuslibet eorum pro indiuiso, putâ millefimam, non esset faciendâ sibi assignatio partis in quolibet eorum: quia ad nihilum fermè redigeretur æstimatio, si deberet in quolibet re particularim assignari. Ad quod ultra eum in simili est *glof. ordinaria in l. secunda, in parte, participibus, quæ notat ibi text. ad id, in versu. Sed & multi, C. Qu, & quib? quarta pars debe. libro. 10. inducens illum contra maleuolos hæredes, qui ob minimam portionem ad eos de hæreditate pertinentem uoluit minutatim quamcunque rem hæreditariam diuidere. Nam imò vt *glof. illa dicit, diuisio faciendâ est in *glof. so, secundum vulgare Bononien. Allegat etiam l. secundam. C. ad l. Falcid. quæ tamen parum ad re facit imò****

Et si inducitur in se uera, non tamen deducitur ex illo text.

imò iuncta gl. facit in cōtrariam. Sed melius faciunt iura ibidem per Io. de Pla. allega. videlicet. l. non amplius. §. si. cū l. sequen. §. tit. 1. & tex. in §. Quædam, in situ. de act. & in §. Si familia, in sti. de offi. iudi. ex quo subdit idem Ioan. de Pla. quòd indistinctè siue sit filius, siue quis alius extraneus habens cōmunionem cum alijs in quibusdam rebus non potest prætere diuisionem malignā rerum que nõ recipiunt commodè diuisionem, vt in illo text. & in dicta l. Meuius, §. fin. & in l. Si pœnæ causa, §. Si falsò, ff. de condi. indeb. & in l. Nam & si fur, §. si. na. ff. Si cert. peta. vbi Albe. ponit quæstionem anilem de ficibus post Iaco. Bur. & reliqui Docto. post illos idem tradunt, quos refert simpliciter Tiraquel. in primo retractu, fo. 155. nu. 15. ibidemq; id est in præfara. l. 2. subdit idem Ioan. de Pla. (vt ad eum redeam) ad prædicta facere † quòd ratione diuisibilitatis rerum, seu non possibili, vel non commodè diuisionis earum, quod in idem recidit, potest hæres assumere sibi vnā solam rem hæreditariam loco totius falcidiæ, quam esset detractus ex omnibus alijs rebus hæreditarijs. l. Planè, §. Si solus, cum l. sequen. §. ad l. Falcid. de permisso inquam iudicis. Et ita etiam intelligit glo. ordina. in d. l. 2. C. ad l. Falcid. quam §. dixi facere contra prædicta. Sed Sali. ibi post Docto. communiter inter alia membra distinctionis quæ facit ponit duo: vnum, quando hæres vult detrudere falcidiam totā in vnā resola, & detrahit ex necessitate, vt quia vna res est corporalis, alia incorporalis & indiuidua: & tunc potest in vna re detrudere. Aliud membrū vltimum ponit, quando res non possent commodè diuidi: & tunc dicit recurrendum ad iudicem per dictam l. Non amplius, §. si. na. Sed certè primū

istorum membrorum non pōt meo iudicio bene exemplificari, vel raro: quia paucæ sunt hæreditates in quibus non reperiantur res corporales, pariter & incorporales. Vnde putarem etiam illo primo casu recurrendum ad iudicem qui ex cōsilio peritorum in arte arbitretur, an in vna re, vel pluribus, & quibus sit deducenda, tam in casu vbi subest necessitas propter impossibilitatē indiuisibilitatis q̄ in secundo casu vbi subest difficultas ob incommoditatē diuisionis. † In portione autem debita iure naturæ, remittit se idem Ioan. de Pla. vbi. §. ad Salice. in l. Filium quem habentē. C. Fami. Her. vbi Salice. col. 6. ante med. de hac re loquitur: & ad Barto. in l. in quartam. 3. col. ad fin. ff. ad l. Fal. vbi tamen Io. de Imo. & Alexan. super dictis Barto. de hoc tradūt, quia Bart. nihil de hoc dicit: & ibidem Ioan. Franci. de Ripa. col. 27. cum sequen. aggregat plures quæstiones ad hanc rem pertinentes. Et tradit etiam Bart. in l. Suus que, ad si. principij. §. de Hære. in sti. & cum eius decisione transit Alexā. vbi etiam Iaf. 3. notab. in d. l. Nō amplius. §. si. na. §. titu. primo. Dicitur autem (vt ad præmissa redeam) † diuisionem fieri non commodè pluribus modis per Bal. traditis, in l. Sancimus, in prin. C. de dona. De qua re multa cōgerit An. Tiraquel. in prædicto opere retractus eodem fol. 155. nu. 12. cum pluribus sequenti. ad cuius copiam recurrent, quum casus euenerit.

Deinde signandum est, † quòd per illationem cadaueris factam in fundo, fundus dicitur alienari, cū per eā ab hominum commercio eximatur, vt potè effectus religiosus: quod intelligitur de parte fundi, vbi cadauer fuit sepultum: non autem de alijs partibus eiusdem fundi, quia remanent prophanz, & consequenter non

exemptæ

exemptæ à nostro cōmercio. l. 2. vers. Celsus, ff. de Relig. & sumpti. fune. & probat apertè ex isto tex. in illis verbis [Ad totū præiū fundi.] iunctis verbis, [Ad locum alienatū.] Sin autem membra hominis in varijs locis fuerint humo tradita, locus ille dicitur religiosus vbi caput fuerit sepultum: casus singu. & nõ alibi, licet vulgo non ignoretur in l. Cū in diuersis, ff. de Religio. & c. secundum Alber. ibi, qui per illam de cidit vnum ante finem, quod conducit ad l. 3. titu. de los homezillos. fol. libr. 4. & vide etiam decisionem quæstionis quam per eandem l. ponit Andreas de Iser. in constit. si damna claustrina, quem refert Mathæus de Afflic. in constit. terminum vite, colum. penul. libr. 1. constit. vtriusque Scicilia. Quod etiam est de intentione & præsupposito Alber. vbi. §. non tamen inuenio in meo libro Andr. de Iser. qui vocat peregrina, sed istud notab. (vt ad illud redeam) procedit attenda dispositioe iuris ciuilib, de qua in hoc tex. iunctis iuribus simil. Sed attenda mente iuris canonici, vt locus efficiatur religiosus requiritur. Pōtifficis, id est episcopi autoritas per benedictionem ipsius, secundum Innoc. & Docto. in cap. Abolenda, de sepul. quæ est cōmunis sententia. Mouetur Inn. in ca. Adhæc, vbi bona glo. de religio. domi. nā ibi dicitur, † quòd hospitale non efficitur religiosum, si fuerit priuata autoritate constructum: sed solū quando autoritate Pontificis: & ante Innoc. ista fuit opin. glo. ordina. in ca. no. in ecclesiastico. 13. quæstio. 2. quæ Panor. citat in eodem ca. Abolenda, & Alb. in prædicta. Cū in diuersis: & eam dicit esse not. Ludo. Roma. in authen. similiter. 8. colū. in prin. C. ad l. Falcid. istud tamen intelligit ibidem Panor. & apertius Ioan. Fab. in §. religiosum, in l. de rerum diuis. stri-

cto sumptu vocabulo, loci religiosi: & sic quantum ad prerogatiuas ac preminentias nec non priuilegia ac iurancano. locis religiosis concessas vel cōcessas: nam eas vel ea talis locus nõ nascitur per illationem solam cadaueris priuati factam. Ceterum dicitur isti, † quòd talis locus religiosus non posset distrahi vel pignorari, quod etiam post Ioan. Fab. tenet Ange. Are. ibi. sed Felh. in cap. Quanto, prope finē, de indi. tenet contrarium: & sic cū Innoc. in prænotato ca. Abolenda, de sepul. imò quòd locus vbi quis autoritate priuata humatur, possit hodie vendi ac pignorari: quia correctæ ratione legis, & c. glof. & Barto. in l. 1. ff. de legit. tuto. quam opin. videtur etiam tenere Iaf. in addit. ad Christop. licet horum nihil attingat in eodem §. Religiosum, dum dicit simpliciter, † an autem sepulchrum vel sepultura vel locus sepulture vendi possit, vide ca. Abolenda, de sepul. & c. Et quāuis Decius in eo. ca. Quanto, conetur sustinere Ioan. Fab. non tamen placet motiui ipsius quum dicit, quòd regula glo. in dicta l. r. de legit. tuto. procedit præterquam quo ad autoritatē quæ superest post legem correctam, vt tradit Ioan. Andr. in loco per eum ibi citato. Sed non aduertit, quòd illud debet subintelligi quo ad ea ad legis autoritas potest extendi, quod cessat in hoc proposito quo de agim⁹, in quo legis autoritas censetur esse aboluta respectu inducendæ religionis in loco vbi cadauer infertur, † in qua materia, vt pote ecclesiastica & spiritali ius canonicum præualere debet, prout Docto. vbi. §. dicunt. Præterea si opin. Abb. & Ioan. Fab. ac compliciti Docto. procederet, sequeretur quòd in vna eadēq; re cōcurrerent effectus contrarij: videlicet, q̄ idem locus esset religiosus, & irreligiosus. i. prophæ

K k nus,

Quæstio a-
nisi & ridi-
cula.

Casus sing.
& non alibi

Ad l. Forire
§.

Disidit in
hac re inter
iuris ciuile &
cano.

Cōmunis.

Capitulum
Decius.

nus, seu nõ religiofus, vel effer partim religiofus, partim minimè: quod non est dicendum. l. Eum qui cedes, in medio, & in fine. ff. de vřucapio. vbi vna & eadem res non est diuerfo iure cenfenda: ergo à fortiori neq; iure cõtrario: nã hoc cafu potius cenferetur iure contrario q̃ diuerfo, vt ex fe patet. Non omitto q; quædam l. Part. videt quodãmodo à fenfu oppofito probare opin. Ioan. Fab. & cõpiciam. f. l. i. verf. [Latercebras.] citu. 13. Part. 1. cuius verba funt, [Latercebras est feptembro de qualiquier cofa que fea hecho y efte puede uender a quel enyo fuere fi no huuieffe foerrado a ningũ hombre enel.] Quod item & adhuc apertius dicit l. 4. titu. 18. lib. 4. fo. legũ: item probatur ex l. 4. titu. 30. Part. 3. Sed ifte leges regni et fi qua; reperiantur, confontant iuri ciuili: quare in ifta religionis materia, quæ est (vt dixi) materia fpiritualis & ecclefiaftica, non debent confiderari: fed potius est attendendũ ius canonicũ, & illud præualeat, vt. s. eft taetum. ¶ Ac propterea non difcedo ab opin. glo. & Inno. in dicto ca. Abolen daz, intellectæ in diftin. cõdè prout Felin. vbi. s. intelligit. Cũ qua decifione trãft etiam ibi Cardi. Florẽ. & ante ipfũ Hoftien. ibi, in glo. 2. ad finem, referẽs Innoc. quos etiam. f. Innoc. & Hoftiẽ. fequitur ibi Henric. Bobic. ad finem, addens Archi. in dic. Can. in ecclefiaftico, & quendam fratrem Ioan. alibi. Quæ opin. canoniftarum vera & cõmunis fatis probatur ex principio rubricę cũ princ. nigri, in authẽ. vt nullus fabricet oratorij domos præter voluntatem epifcopi, colla. 5. & vide Prępoſt. Alexan. in cano. His ergo, colla. 2. 23. diftin. Et miror quod de ifto puncto nihil tetigerint Petr. de Ancha. neque Anto. de Butrio in dicto c. Abolendę, circa alias glo. hic vide Docto. fingnanter Paul. de Ca. eas elegãter & vtiliter verificantem.

l. Part.

l. Por. reg. I. & alia l. Part.

¶

Summariũ.

Egatũ factum alicui ſepe de una eadem re in eadem uoluntate ultima nõ actũ nõ debet niſi ſemel: fed etiã ſi eſſet legata in duab; ultimis uoluntatibus ex intervallo conſectis.

Verborum non neceſſaria multiplicatio ſenſum non inmutat.

Verborum geminatio habet ampliari effectum, ut aliquid plus inducant quã ſi ſemel proferretur.

Verborum geminatio oſtendit emxam uoluntatẽ diſponentis.

Verborũ geminatio natura eſt extendere diſpoſitionem ad maiora ipſiſ enunrratis. (lebrato.

Verborũ multiplicatio fortius ius tribuit actui ce

Verborum geminatio operatur q; heres nõ poſteſt prætextu erroris defuncti recuſare ſolutionem prædicti legati.

Regula l. Qui bis idem, habet etiam locum in ultimis uoluntatibus: licet diuerſimodè ac per oppoſitũ.

Sequuntur notanda ad doctrinã Pau. de Caſt. & aliorum in prædicta. l. Planẽ. §. Si eadem res.

Multiplicatio nõ cadit in ſpeciebus.

Ius obedit nature.

Notanda ad l. ſi ff. de proba.

Lex non audet quod negat natura.

Teſtatoris uoluntas cenſetur lex, quando nõ eſt contra legem.

Teſtator non uidetur granare heredem duplici præſtatione.

Teſtator non poteſt ſubuertere neq; tollere reglam de non cõcurſu plurium cauſarũ lucratiuarũ.

Vbi de teſtatoris liquet uoluntate eum uoluiffe actum ualere eo modo quo ualere poteſt: ſi ut egiur non ualeat, ſuſtinetur prout ualere poteſt.

Redit ad intellectum huius tex.

Declaratur glo. 1. huius tex.

Teſtator granando unum ex heredibus in aliqua re hereditaria non uidetur eam ſibi in antecedens prælegiſſe.

Declaratur hic glo. in parte ab omnibus.

Deſenſatur hic oppo. Bar. & glo.

§. Eum qui.

Vm qui ab vno ex heredib; qui ſoluſonerat; fuerat, litis æſtimationẽ rei legata; abſtu

ſcilicet legata eadem res apparuit

abſtulit: poſtea codicillis aptis ab oĩbus heredib; eiufdẽ rei relicta; dixi dominium non querere: cum. n. qui pluribus iuris ſpeciebus vteretur, non ſapius eandem rem eidem legare, ſed loqui ſapius.

Sũma tex.

Sũma ſecundũ Bar. diſpoſitio gñalis ſequens quæ cadit inter grauatos derogat præcedenti diſpoſitioni ſpeciali, quæ fuit limitata ad vnum ex eis. Ita debet recitari iſta epithome Bart. & ſuppleri, & ſic q; deroget 1 parte. i. pro partibus aliorum, pro quibus legatarius põt agere contra alios, licet nõ contra eam hæredem qui primo ſoluit, vt lati; declaratur in ſumma ſequenti proxime. Vt ſic & ppius ad literã ſecundum eõem glo. intellect. ſi vnus ex pluribus heredibus in teſtamento fuit grauatus per teſtatorẽ de danda re hereditaria legatario, & ei ſoluit totius rei æſtimationẽ, legatarius ob grauamen iniũctũ per eundem teſtatorẽ in codicillis oĩbus heredibus de eadem re eidem legatario præſtanda, põt conſequi dñum aliarum paruum eiufdẽ rei alios cohæredes tangentium: licet ipſius partis minimè. Vel põt aliter ſummari ſecundũ intellect. Pau. de Ca. qui eſt q; non fuit reſ hereditaria vt per eum. Sed nihilominus tenend; eſt eõis, quanq; Raph. in 1. ſumma in eundem ſcopum cũ Paul. de Caſt. impingat. Et in 2. ſumma nihil de his intellectib; explicat, ſed ad vtrumq; referri poteſt, quod in eadẽ ſecunda dicit.

Alia ſumma magis p̄pria

Alia ſumma ſcõm Pau. & Caſt.

ſemel, vt in l. Planẽ, t. §. 1. titu. 1. & in l. Si fundum ſub cõditione, §. Si pater, eod. titu. & colligitur ex l. Nã ad ea. j. de condit. & de monſtra. Sed etiã ſi eſſet legata in duabus vltimis voluntatibus ex intervallo conſectis, quæ ſint diuerſarum ſpecierũ, vel eiufdẽ ſi inuicem ſe cõpariantur, vt ſunt teſtamentum & codicilli vel duo codicilli, talis ſpecies ſic bis legata non debet niſi ſemel: ideo ſic exemplificauim, quia ſi eadem res. i. ſpecies eidem legatario in duobus teſtamẽtis, alia ratione ſemel deberet: quia paganus non põt decedere cũ duobus teſtamẽtis: ideoq; ex vno duntaxat. ſ. vltimo res deberet & eſſet ſoluẽda, videlicet ex ſecundo. l. ſi quis priore. j. ad Trebel. §. Poſteriore, Inſtit. qui. mod. teſtament. in firm. cum alijs: & hoc regulariter, niſi in primo teſtamẽto eſſet appoſita clauſula derogatoria ad ſecundũ. l. ſi quis in principio teſtamenti. j. titu. 1. Cuius quidẽ pronũtiati ſeu notabilis ratio ponit in iſto tex. q; cũ teſtator eidem legatario eandẽ relinquit ſpeciem in eadẽ vltima voluntate vel diuerſis (eo modo quẽ. s. exẽplificauim) ab eodem onerato, aut à plurib; & diuerſis i dubio nõ cenſet uoluiſſe multiplicare legatũ: ſed potius videtur ſepius fuiſſe loquutus. Sic itaq; ampliãt illa litera, in d. §. 1. l. Planẽ: dum dicit, [In eodẽ teſtamẽto,] etiã ad aliam voluntatem codicillare ſeparatim factã à prima teſtamentari præcedẽte. item & ad teſtamentariã & ad codicillare ſimul conſectas & in teſtamẽto factõ relicto de aliqua re, & in codicillis repetito ſimul vel diuerſis tẽporibus factas: itẽ & ad duas codicillares, vt prænotauim. Ad quẽ etiã facit. l. Cũ quæſtio ad ſi. C. de lega. vbi plures noſationes de vno factæ qui fuerat eodẽ teſtõ vna cũ alio primitus noſatus, nõ faciũt neq; operant; vt ille admittat ad peritiõnem

Rõ textualis

tionem legati plusq̄ semel: quia semel tantū modo admittit, ac si per vnam solam notationem fuisset notatus vel vocatus. † Nam verborū non necessaria multiplicatio sensum non immutat, vt inquit l. Pediculus, §. Labeo, §. de auro & arg. lega. Operat̄ tamē nuncupatio geminata in eadem vñ in diuersis voluntatibus vltimis facta, cōpabilibus inquā, vt sunt testamētū & codicilli, vel plures codicilli, vt possit p̄ legatariū peti species legata vel ipsius æstimatio. i. vel vnum vel aliud, prout apertè sonat tex. in d. §. 1. legis Planē: dum inquit, [Sufficitq̄, vel rem vel æstimationē consequi.] Sic ergo cū electio sit legatarij. l. Lurio, cum gl. vbi Bar. & Docto. §. co. legatarius habebit electionē vel petendi rem, vel agendi ad æstimationem ipsius, prout melius videbitur sibi expedire scđm Aret. ibi primo notabili ponderantem ibi text. in verbo, [Sufficitq̄] & valde cōmendantē illū ad hoc. Et licet Ias. ibi secundo not. cōtrarium teneat, tamē iste text. i. hoc. §. Eum qui, quē in fi. cōtra Aret. ipse adducit, non vrger: quia licet per verborum multiplicationē, id est, repetitionem geminatā legati facti de eadem specie, non multiplicetur substantia legati, & hoc est quod iste tex. vult: tñ non possumus inficiari, quin talis verborum multiplicatio voluntatem testatoris magis enixam ostendat: & sic aliquid operetur: & hoc est, quod dicit Aret. probare illum tex. in verbis supra relatis. Et respōsio quā ibi Ias. ad illum reddit, ponderando verb. [Consequi,] designare executionē nihil resoluit: imō fuit pro Aret. i. pro inductione quam facit de eo tex. quæ propriè cōcernit executionē, id est electionē 4 legatarij, si vult, vñ eligit sibi solui speciem in æstimatione & nō cōsequi ipsam speciem. Et reductio ad inconueniens quā ibi facit Ias. contra Aret. est

friuola: quia imō tenendo quod Aret. dicit p̄ illum tex. non pōt sequi id quā Ias. dicit: & inferet q̄ sequeret vt posset peti quātitas multiplicata, q̄ licet infertur multiplicabilis, tñ testator nō legituit illam: imō specie & illam multiplicauit, & talis multiplicatio operat̄ effectum: quem tex. ille singu. ponit de electione quātitatis: quam legatarius eo casu potest si vult facere specie prætermissa. Tene ergo q̄ ille text. bñ pōderet p̄ Aret. & perperā per Ias. q̄ potest destruit illū, & reddit inutilem: imō loquitur contra illum tex. & quod est satis inceptum se ipsum confundit, & contrariatur: quia in vltima inductione dicit idē quod Aret. toto ergo (quā aiunt) errat cælo Ias. ibi in hoc articulo, & nodum in scirpo quarrit, sed vt verū fatear Aret. nihil dicit vltra tex. & Ias. delirat loquens contra tex. Operatur etiam verborū geminatio, de qua in hoc tex. tangitur, licet eam textus habeat pro verbali (vt ad superiora te grediar) vltra tradita per Lud. Rom. in §. de viro. l. Si verō. §. 1. fall. ff. solu. matri. & vltra Anto. Corfē. in opusculo de verb. gēmi. cuius bonā partem desumpsit ex illo, † q̄ verborum geminatio habet ampliari effectum, vt aliquid plus inducāt q̄ si semel proferrentur, secundū Bal. in l. fructus. C. de act. emp. post prin. & in ca. Eam te. col. 2. de rescriptis, in prin. in textualib⁹: vbi per illā literam mādātū dedimus & præceptū, q̄ illa verba geminata inducunt præcisam intentionē Papæ, id est præcipiēdo mādamus, & est opti. tex. in d. l. planē. §. 1. Præterea est alius effectus geminationis, qui est generalis ad oēs materias: videlicet, † q̄ per eam ostenditur enixa voluntas disponentis, vt oīo voluerit dispositionem ab eo confectā effectū sortiri eiusmodi verba geminata enūtiando seu proferēdo: q̄ est oīum

Alius generalis effectus vltra casum istius text.

Alius generalior.

Verborum multiplicatio, re petitionis seu geminationis, effectus particularis.

Contra Ias.

omniū scribentū in hac materia intētio perspicua, vt patet ex his quæ tradit Ias. in l. 1. nu. 21. C. de Summa Tri. & fide cath. & in l. pe. nu. 23. C. de Pactis. & in l. Cum filio, colū. 10. nu. 65. ff. de lega. 1. §. titu. proximi. & Deci. in l. legem, colū. fin. ad fin. eo. titu. C. de Pactis. Quibus etiam addendum est, † nam verborum repetitorum seu geminatorū esse est extēdere dispositionē ad maiora ipsis enumeratis. Bart. in l. Ballista, ff. ad Treb. quæ lex semp allegatur in hac materia, in illis dictionibus duplicatis, [Quantūcūq̄, & oēm.] sibi positus, per quas iuncta dictione [Pecunia,] dispositio testatoris extendit etiam ad fructus seu eos cōprehēdit: quos alii nō cōprehēdit: & tradit Soc. cō. si. 47. co. §. 4. vol. vbi adducit Bal. in rubri. ff. d. rerū diuisio. q. 6. e. §. 4. & in ca. imperialē. §. Præterea ducatur. de prohi. feud. alic. per Fede. in vñb. feudo. & glo. in l. Cum seruum. ff. de recep. arb. quā tamen non inuenio. Cōprobant hæc, † quia multiplicatio fortius ius tribuit actui celebrato, prout inquit Maria. Acti. cōf. 1. §. col. 8. citās ea q̄ no. in ca. 1. de rebus ecclē. non alic. libr. 6. Hinc puto dici posse q̄ geminatio dispositionis in hoc tex. (etia si aliud in verborum gñalitate sonet, vt dixi) operetur vel potius dicendo posset alii operari. Primo, q̄ si testamentum quoquo modo aut casu valeret, saltē legatum in codicillis factū sustineret, & in dubio repetitur censeretur à principio conditionaliter facta de legato, vt valeret, & non periret, si testamentum annullaret. Ratio, quia ita demū p̄pter legatū in primo testamento factum legatū in secūdo testamēto vel codicillis factū de eadē re fit inutile, si primū valeat: non alii. tex. nor. in l. si iure. §. titu. 1. & probat etiam in materia contractū ex l. Quibus, iuncta l. si dari. §. de Verb. oblig. vbi Pau. de Cas.

singulariter notat eam post Bar. in proposito duplicis promissionis, quando prima est inutilis: & sic in cōsimilib⁹ terminis his nostris. Operari etia posset geminatio vel multiplicatio legati, q̄ etia si vtraque dispositio ratione defectus solēnitatis infirmaretur, saltem ex duplici voluntate vltima minus solēni legatum posset sustineri: cū ex tali voluntate geminata, q̄ ex defectu solēnitatis est inualida atque inutilis, oriatur obligatio naturalis duplex: vna iquā obligatio naturalis ex earum vna, altera obligatio naturalis ex alia: ex quibus duabus obligationib⁹ sic geminatis ac duplicatis oriatur actio. l. vltim. C. ad l. falcid. in verbo [Cautione,] secundū expositionē Docto. ibi, iuncto princ. cum declaratione cōi. glof. & Docto. q̄ quarta refecanda p̄ l. falcid. est naturaliter debita legatarijs, à qui bus deducitur. Bart. post tres glo. ibi p̄ eum citaras, in l. 1. §. secūdo capite. ff. ad l. Falcid. & ita notant illam l. si. Angel. & Corn. ibi. & est cōis omniū sententia, vt patet ex traditis per Ias. post Alex. ibi, in l. iurifigē. §. Si cū nulla, col. 3. nu. 16. vers. 6. limita, ff. de pactis. & tradit idem Ias. in §. de constituta, in præfa. in l. iurifigē. §. Si cū nulla, col. 3. nu. 16. vers. 6. limita, ff. de pactis. & iterū sup glo. in parte nulla, nu. 47. quē §. legit sub. §. in personā. Illud autem iuris est certi, ex voluntate minus solēni naturalē obligationē oriri: vt probat rectè intuenti ex l. 2. iuncta glo. 3. in principi. quæ citat d. l. fin. C. de fideicō. & in l. si veritas, eod. titu. & tradit Ange. in l. 1. eo. tit. Ias. in l. Cū quis. C. de iuris & facti igno. nu. 9. cū pluribus sequenti. post Bar. & Doct. ibi. Operat̄ deinde, † q̄ heres non pōt pretextu erroris defuncti recusare solutionē prædicti legati geminati, patet hoc in simili, q̄ geminata cōcessio censet emanasse ex certa scientia cōcedentis scđm Ioā. And. in c. Porrecta, de cōfir. vti. vñ inu

Alius & lex us.

Septimus effectus geminationis.

tilli, cuius meminit eum sequens Alex. in l. 3. in princ. i. limita. ff. Quod quisq; iuris. Fel. in ca. si quando, col. 1. in princ. de rescriptis. Sed est expédendum q; illa decisio Ioan. And. est fundata in præsumptione resultante ex geminatione actus, quæ habet cessare cõstito de errore, vel verè, vel præsumptiue, per præsumptionem in quâ fortioerem, quàm sit illa præsumptio geminationis actus: si autem nõ esset ita fortis vel esset æquè par, procederet decisio Ioã. Andr. & asseclarum, & antecederet effectus in princ. istius versic. designatus.

Omnis & vltimus adopratus ad istius textus casum.

Potest etiam, & aliud operari geminatio. s. quoad probationes clariores, secundũ Bart. & alios in dict. l. Qui bis vbi id in specie tradit Ias. Nam si testamentũ fuerit coram testibus confectum, & codicilli in quib; eadem res legaretur per instrumentum publicũ posset esse vtilis multiplicatio voluntatum, ¶ nam regula eiusdẽ l. Qui bis, procedit etiam in vltimis voluntatibus, licet diuersimode, ac per oppositum, vt in d. l. si fundum sub conditione, §. Si pater. s. tit. 1. quem Arret. allegat in eadem l. Qui bis, & sic legatum posset peti ex codicillis. Si testamentum nõ posset probari per testes, vt quia essent mortui ante publicationem eorundem vel vno eorũ mortuo. l. si vnus in prin. C. de testa. Sed si posset testibus probari, cũ eo casu ex codicillis non inducatur noua dispositio præexistente validitate testamenti, vt inquit tex. iste in fin. agendum esset ex testib; & non esset opus deuenire ad codicillos vt pote ad id impertinentes & inutiles.

Signanda sunt sequentia.

¶ Non est omittendũ in proposito, id qd Pau. de Ca. & alij in prædicta. l. Planè. §. Si eadẽ res. versic. [sed si nõ corpus.] per illũ text. tenent, q; etiã si testator expressisset se velle specic, vni legata-

rio pluries relicta, eidem pluries præstari vel deberi, nihilominus nõ esset nisi semel præstanda, neq; aestimatio ipsius: aliàs nõ procederet differentia ibi designata in re duplicationẽ legati certè speciei, & legati certè quãtitatis, nam hoc scdm bene recipit duplicationẽ, si testator id cauerit expressè: ergo ita oportet dicere, vt ista legata differant, prout ille text. præsupponit ea esse differentia, & allegat ibi Paul. de Cast. in prin. tex. in l. Lurius, lã vltima, §. Impuberẽ. i. isto titu. vbi probat & ad id solet passim allegari, ¶ q; in speciebus nõ cadit multiplicatio. Adducit item hunc tex. nec nõ rationẽ, q; testator dicendo q; species bis præstetur, videt disponere quid impossibile cũ nõ possit nisi semel præstari, vt ibi in versic. [Eiusq; res.] Ratio rõnis, q; istud esset naturaliter impossibile, vt ad sũsum patet, in qua re perquirere rationem est quẽdã infirmitas intellectus, vt inquit Aristo. relatus p Bald. in l. testium, col. si. versic. 4. dixi, C. de testi. & alibi sepe, & est iuris notis, q; dispositio testatoris impossibilis, siue de natura, siue de iure, nõ est seruanda. vt in iuribus per glo. citatis in l. Quidã in suo, in glo. 1. ff. de cõdi. in lit. cito gl. quia ille tex. loquit de cõditiõẽ, nõ de præcepto siue dispositione quẽadmodũ neq; impossibilis cõfessio nõ est seruanda. l. cõfessionibus, ver. 2. ff. de interrog. act. ibi, [Quia falsè cõfessione s naturalib; cõuenire debent.] & in l. si is cuius statim seque te i si. ibi [In totũ aut cõfessione ita ratè sũ. Si id qd in cõfessione ueniet ius ex natura recipere pot.] per quã l. cõfessionibus, in prædictis verbis, dicit Bal. in rub. C. de his q; vi metus ve causa sũt. ¶ q; ius obedit naturæ, qd etiã probat ex l. 2. ff. de vsu fruc. earũ re. q; vsu cõsu. j. alleg. Et p eãdem l. cõfessionibus, inquit idẽ Bal. argumẽtatiue, in l. 1. fin. ver. C. Sentẽ. re i cin. nõ pos. q; per euidentiã facti vel per

Dispo testatoris impossibilis siue de iure, siue de natura, nõ est seruanda, ite neq; præceptum.

Neq; cõditiõ.

Neq; cõfessio.

Ius obedit naturæ.

Sing. not.

per notorium quod est propriè in rebus permanẽtibus, sententiã potest citra appellationem retractari, & Baldi meminit Iaso cũ sequens, in l. ff. de in lit. iuran. num. 5. vbi respondet ad glo. ibi, quã Bald. in d. l. 1. primò adduxerat in oppositum. Ad præmissa etiã facit l. ius agnationis, ff. de pactis, ¶ & l. fin. 2. ad fin. ff. de proba. vbi si testator profiteretur aliquem esse filium suũ qui non esset verè filius vele contrã, nec quicquam illi prodesset, neq; noceret per illa iura. Ad idẽ l. adoptio, la primera, ff. de adopt. vnde effluxit tex. in §. minorem, in lit. eo. quam l. fin. commendat Bald. in l. si quis grati. §. 3. ad Silla. & Felin. in c. quanto, de præsumptio. & Hyppol. de Mar. in l. 1. §. ad quæstionem, col. fin. ff. de quæstioni. & non est omittendum, q; eundem tex. in eadem l. vltim. allegat Panor. extensiuè, id est vt comprehendat fœminam etiam non iratam, (q; de irata tãtum tex. ille fuerat loquutus) in c. per tuas. 3. notab. de probat. quod est nota. & verum: nam ratio illius decisionis est cõmunis & promiscua ad vtrunq; casum. Ad idẽ & in terminis fortioribus facit præalleg. l. 2. de vsu fru. earum re. que vsu consu. ¶ 13 Quod negat natura, lex nõ audet

Ad l. fin. ff. de proba.

13 Quod negat natura, lex nõ audet

Redit ad de claratiõẽ Paul. de Ca. sup. citatam

dem rem, data etiam dispositione testatoris bis præstari vel solui. Quod ita ostenditur. Nam cũ in vna & eadem re nõ sit dare nisi vnicum dominium plenum, prout Barto. tradit in l. si quis vi. §. differentia, ff. de acquiren. posse. ergo impossibile est de iure, q; detur duplex dominium in eadem re: ex quo duo non possunt esse eiusdẽ rei domini in solidũ. l. si vt certo. §. si duobus vehiculũ, ff. cõmodati, cuius est ratio id quod retuli Bart. dicere in dicto. §. differentia, quem Docto. ibi & vbi cunq; de ea re loquuntur vnamimiter sectantur: igitur tale præceptum quod testator faceret esset etiã de iure impossibile, & consequenter minimè seruandum: ¶ tunc siquidem testatoris dispositio censetur lex. §. disponat, in authen. de nupt. colla. 4. quõ non est contra legem, vt in l. Nemo potest, vbi notant Docto. præsertim recentiores in textualibus. s. tit. p̄rio. & in l. si quis eum quem. j. de condit. & demonstra. & in c. Requisiti, & in ca. Tua nos, de testa. & vrbique notant Ioan. de Imo. Panor. & alij, & in l. Testandi, C. de testa. vbi Bald. nor. ad ducens alias concordantes. Ad idẽ l. condiciones contra dicta, & lex si Titius. s. de condit. in lit. quæ valde conducit ad hanc rem, iuncta. l. quod contra, §. vni duo. ff. de regu. iuris. Et est aduertendum, q; in casu cõmunis cõclusionis de qua in dicto. §. si eadẽ res, & eiusdẽ tex. qua de agimus, quãdo testator bis legauit eidem eãdem speciem, etiã si dicat q; bis præstetur, non potest vllatenus dici, q; fiat interpretatio fauore legati, quasi testator censetur voluisse præstari rem & estimationem. Quia secundum Paul. de Cast. & cõmunem sententiam Doct. ibi, imputare sibi debet testator, quod non rite disposuerit, vt potè verbis omnino incongruis disponendo, & re

Quõ testatoris dispositio censetur esse lex.

A duertenda notabilis.

linquendo rem eandem bis vni & ei dem legatario: & insuper iniungendo haeredi, quod solueret vtrunque rem seu speciem. Nam sub appellatiōe vnius ex illis duabus speciebus non potest vllatenus contineri illius aestimatio, cum sint penitus diuersae, & (vt alias dicitur) distent ex diametro: & sic secundum Paul. de Ca. in dicto. §. si eadem, testator fuit in culpa non vtendo verbis iuridicis & aptis ad disponendum circa aestimationem alterutrius ex duabus speciebus legatis, siue de specie bis eodem testamento eidem legata, & insuper à testatore eidem legatario in solidum iussa praestari. Allegat Paul. de Castr. l. si in testamento. §. si quis omni causa testamenti, iuncta. l. in ambiguo. §. de reb⁹ dubijs. Si enim testator voluisset loqui seu disponere de aestimatione, vt illa deberet & praestaretur loco alterius rei, quae non potest praestari, vnà cum alia specie, quae poterat praestari, facile erat ei id exprimere, vt alius inquit tex. in communi allegabilis in l. vna. §. si autem ad deficientis. C. de caducis tollen. & in ca. ad audientiam. ad finem. de deci. vbi glos. meminit tex. in eo. §. si autem, sub. §. si verò, in eadem l. vna. Et vt hanc rem finiam praedicta communis opinio est proculdubio tenenda, licet laeso contrarium teneat in dicto. §. si eadem res, prima colum. per l. si plurib⁹. §. penult. eo. titu. ibi, [Nisi ipse testator, &c.] vbi si testator leget eandem rem siue speciem duobus vel pluribus, & testator voluit manifestissime legatarium consequi vtrunque in solidum, praestabitur vnicuique solidum vni species, alteri aestimatio: qui tex. prima inspectione videtur vrgere contra praesertam communem opinionem. Sed ad illum responderet Ioan. de Imo. in dicto. §. si eadem, in versic. extra glos. vsque ad fin. faciens differentiam inter legatū

Obex con tra cōm.

R. ff. Io. de Imo.

factum vni, vel pluribus pluries, vt ibi per eum reddentem rationem & declarantem hoc. Vel potest vltra Ioan. de Imo. aliter responderi, quod vbi eadem res legatur duobus separatim in solidum, & sic apparet de voluntate testatoris voluisse rem praestari solidam vtrique legatario, res debetur vni, & aestimatio alteri: quia ita censetur legatum factum de re vni, & de aestimatione alij: ne legatum vni ex eis diuisum factum ac secundario seu posteriore loco sit inutile. At in proposito communis assertionis, de qua agimus: videlicet, quando eadem species legatur vni pluries, non idem est dicendum: quia quoad vnum legatarium qui solus est, sufficit legatum semel valere, vt saltem in eo dispositio defuncti fortiori possit effectum. Et ista non est solutio de per se, nam tendit in idem cum solutione Ioan. de Imo. quae est diuersificatiua casuum: sed ista est potius alia ratio differentiae clarior inter hos casus: scilicet, quando constat manifestissime de voluntate testatoris, quod primo legatario praestetur in solidum, & secundo separato praestetur etiam in solidum, qui est casus dictus. l. si pluribus, versic. penult. §. citato. Et quando itidem de eadem voluntate constat, quod vni & eidem legatario voluit testator rem solidam praestari pluries, qui est casus communis quaestionis de qua agimus hucusque. Et certe ista est potior declaratio, quam Ioan. de Imo. quia ille tendit ad alium scopum, quia non facit differentiam, quam dixi de pluribus legatarijs diuisum, habentibus expressam voluntatem defuncti, quoad solidam rem vnicuique praestandam: quo casu loquitur dictus versic. penult. dictae l. si pluribus, ad vnum solum habentem eandem voluntatem defuncti: quo casu loquitur

Altera illius declaratio aliter tñ & aliter

quitur praedicta communis conclusio, sed facit differentiam inter istum vltimum casum & alium, quando legat eadem res duobus cōiunctim in solidum: & sic non tãgit oppositū d. l. si pluribus: nimirum, quia ibi agit de quadã decisiōe. Bar. saluãda quo ad aliū effectū q̄ sit is de quo agimus, q̄ est de euitanda contrarietate, quã dicit Ias. subesse (sed fallit) de l. si pluribus. §. vel versic. pe. §. ad cōm opin. de qua. §. facis ac sup est actum. Nō obstat etiã praedictae cōi opin. l. quid ergo magna. §. si qs duos, co. tit. qua etiã Ias. innitit ad tenendū contrariū in eodē §. si eadē res, vbi si testator re eadē legat pluries eidē legatario ab heredibus diuersis intelligit re siue speciē legare ab vno, & ab alio aestimationē eiusdē rei: ergo fortius videt esse (scdm eū) idē dicendū in casu cōmunis opin. quã versamus, vbi si testator voluit expresse vni legatario ab vno & eodem haerede eandem rem praestari pluries, nō potest id efficere. Nam respōdet hos terminos seu casus nō esse pares: cum enim testator ibi reliquit eandē speciē à pluribus haeredibus separatim vni soli legatario, hoc expresse, quod quilibet haeredum teneretur ad solidam rem, idem censendum est, ac si res legata sit eidem in testamentis diuersorum: nimirum si legatarius consequi debeat & rem & aestimationē, quā in quã prius consequutus est ab vno haerede aestimationē: nam postea potest petere ipsam speciem ab alio: ergo non videt fortius esse idem (putat Ias. dicit) in casu cōm conclusionis: imò potius censeri debet esse penitus diuersum: nã isto casu cessat illa cōiectura, q̄ testator videtesse voluisse ab vno legare rem, ab alio aestimationē: cū non sit nisi vnicus ac solus haeres grauatus per multiplicationē eiusdē speciei, cui multiplicata praestatio (vt. §. est probatum) est impossibilis tam de iure quã

R. ff. per aestimationē diuersitatis cū ratione.

de facto vs natura. Ratio rōnis est: quia isto casu nō est verisimile testatorem voluisse vnum eūdemq̄ haerēde grauare praestatione duplici, etiã si id expresse fisset bis noiaudo ipsam met speciem, quae de se est impraestabilis plusquam semel: nã effectū & re ipsa videt errasse in noie appellatiōe nominãdo speciem pro aestimatione ipsius: qui error est in tolerabilis, & vitiat dispositionem. l. si quis in fundi vocabulo. §. tit. r. concludo iterum vt. §. cōm opin. esse tenendā per text. irrefragabilem in sepe allegato. §. Si eadem, in d. l. Plane, in versic. [Idemq̄, & in fidei cōmissio,] vbi Ang. d. Perig. signanter dicit per illud 16 tex. q̄ testator non potest subuerrere neq; tollere regulã de nō cōcursu plurium causarū lucratuarū, prout & ante ipsum tenuit Bar. in §. duorum, colū. pen. §. ista. l. q. vbi tamē (quod miror) nō adducit illud tex. in d. §. si eadē res, q̄ est tex. optim⁹ ibi, [Eiusq; rei ratio est eadem, q̄ eadem res saepius praestari nō potest, &c.] Sed citauit tex. q̄ effluxit ab eo in §. si res, in l. de lega. cui⁹ illa verba. f. non potest q̄ sunt etiã in d. §. si eadē, pōderat Bar. sup quibus fundant oēs cōprobatiōes §. à versic. nō est omittendū hucusq; p me adductae. Sic itaq; (redeūdo ad praemissa) gl. si. in prin. hie, q̄ vt dicere cōtra cōm conclusionē est intelligēda in casu hui⁹ tex. dūtaxat loq; & in casu d. l. quid ergo, mag. §. r. quē gl. citar, videlicet (vt. §. induxi) quā plures hīdes vel onerati separatim fuissent grauati de p̄stando eandē speciē eidē legatario: quia vt ibi dicit eo casu cōset relictu in testamentis diuersorum: & est distinguendū, vt mō dixi: an primo sit consequatur legatari⁹ aestimationē: & poterit postea consequi ab alio haerede grauato speciē, nō autē cōtra. Sed quā testator relinquit bis eandē re vni legatario ab vno haerede vel grauato, tūc procedit communis, vt iam dictum

Rō praefatae rationis.

Firmat iterū cōm cōclu.

Kk 5 est,

est, cū eo casu esset præsumptio duorum testamentorum ex quo verè ac re ipsa non est nisi vnum. Et quòd in §. Si eadem res p̄notato, in dicta l. Planè, intelligatur, cū species fuit relicta bis ab vno herede grauato vni legatario. Item q̄ quando relinquitur species à pluribus & ab eorum quolibet in solidum, sit idem iuris, ac si in diuersis testamentis diuersorum in quâ relinquere, tenet Bar. post Dy. in l. si plurib⁹. §. si. post mediū distinct. s. cod. opinio aut̄ cōtra cōem (vt ad eam redeā). s. vt in p̄dicto casu, qñ constat de intentione testatoris eum voluisse speciem legatam ab vno herede vni legatario pluris præstari, possit petere & speciem & æstimationē ipsius, p̄t defendari vno casu: videlicet, quando in testamento esset appōita illa clausula, omni meliori modo. Tunc enim valeret præfata voluntas conduplicata, saltem quo ad æstimationem, ac si expressum esset à testatore, quòd hæres vel grauatus præstaret speciem eidem legatario, itidemque ipsius rei æstimationem: quo casu dispositio eiusmodi proculdubio valet. l. nutu. §. vel vers. i. infra, titu. i. quem Barto. ad ducit in §. duorum, penult. colum. ad medium. s. ista l. est quippe maxima iuridica prop̄ infallibilis, † quòd vbi de testatoris liquet voluntate eū voluisse actum valere, eo modo quo valere potest, si vt agitur non valet, sufficit prout valere potest, secundum Bart. post glo. ibi. in parte naturaliter in l. i. §. Si quis ita interroget, in primo membro distinctionis. ff. de verb. obligat. cui concinit ibi communis Doctorum schola per l. fina. §. illud. C. de codicil. & tradit Panor. in capit. Cum super, col. fin. de offic. delegati, vbi etiam Felian. secunda col. & De. cu. in vlti. facit in p̄posito illius clausulæ: omni meliore modo, quod tenet

Bald. in l. Quoties, versic. Quæro si pater, C. de hæred. instit. dum ait, quòd illa clausula operatur, vt propter ipsius appositionem valeat testamentū, etiam si in eo pater non dixerit, quòd relinquit filio legitimam iure institutionis, sed simpliciter relinquit sibi illā non instituendo ipsum in illa: intelligo si relinquit per verbum ambigū, relinquo: secus si per verbum particulare, lego. Facit etiam quod no. Card. in cap. Ex literis, de offic. delega. quē ibi sequitur Ioan. de Imo. colum. 7. & Socin. plura in hanc rem similia congerens cōsi. 66. col. 3. volu. 3. vbi ait p̄pria ac peculiare huius clausulæ natura esse, q̄ si actus non valeat, vt gerit, trāstin vim & naturā alterius actus q̄ valere possit commodè. Idemq̄ dicendum esset, si in præfata dispositiōe cō duplicata poneretur iuramentum, vt tradit Barto. in eodem. §. Si quis ita, p̄ l. cum pater, §. filius matrem. j. isto. tit. quo tex. Docto. vbi libet dicunt, q̄ iuramentū habet vim prædictæ clausulæ, omni meliore modo. Ex quo videt inferendum, q̄ cum hodie in hereditate patris non sit dabile nisi vnū duntaxat quintū, & vnum tertiuū respecti uè quo ad meliorationem vel meliorationes faciendas, vel in filios vel in extraneos, vt in l. 28. in. ll. Tau. Si pater in eodem testamēto, vel testamēto & codicillis, bis meliorasset filium in quinto bonorū, quod quidē quintū licet ei nō assignet in re certa, nihilominus reputat vt talis res certa. l. Cū aut̄ pars bonorū. s. eo. tit. & l. Si q̄s bonorū, & l. nō amplius. §. i. 3. tit. pxi. & l. mulier. §. si. cū glo. j. ad Treb. & l. cū ex filio, in prin. s. de vulga. & pupilla. etiā si id exprimeret, q̄ tale qntū p̄staretur bis, nō deberet nisi semel: nisi esset appōita præfata clausula omni meliore modo: vel præfatum iuramentum: tūc em̄ (vt supra fuit dictū) deberetur

Ad eandem clausulā et meliorem

De eadē ro.

Adaptatio ad l. reg.

L. 2. Tau.

Defenditur opta. cōtra cō. in vno casu.

Regula pro p̄ infallibilis.

17

beretur quintum & eiusdem quinti æstimatio, intelligendo vt prædixi, quando ab vno herede fuisset relictu: nam si à duobus, esset facienda consideratio, an à primo cōsequutus fuisset talis legatarius æstimationem: & tūc à secūdo ipsum quintū posset cōsequi. Secus econtra, vt supra fuit dictum ex textu, in §. si res, instit. de lega. per quem ita tenet Barto. quem. s. adduxi in p̄notato. §. duorum, colū. 2. vers. quarto contra hoc opponitur & c. vbi ad Barto. addidi rationem diuersitatis inter hos duos casus, quæ est difficilis speculationis.

18 Nunc redeūdo ad intellect. tex. di. Redit ad re xus intell gentiam.

19 Nunc redeūdo ad intellect. tex. di. cendum est, q̄ si in casu huius tex. res hæreditaria fuit legata per testatorē eiusdem rei dominū: legata inquam à pluribus hæredibus non in solidum sed simpliciter: deinde in codicillis eadē res fuit eidē relicta, & sic repetita ab h̄redib⁹, vel expresse, v̄ simpliciter: & testator apertè caussit vtrūq̄, legatum deberet etiā si talis legatarius fuisset primo consequutus re v̄ æstimationem ab omnibus, posset nihilominus rem vel æstimationem iterum petere similiter ab omnibus hæredib⁹: secus esset si in testamento reliquisset rem ab vno ex hæredibus vni legatario: & in codicillis eandem rem repetisset ab eodem vel alio herede, vt per eum eidem legatario præstaretur: quia tū esset vt. s. distinguendū, an legatarius consequutus sit primo æstimationē ab vno ex hæredibus, & posset petere rem ab eodem vel alio: an verò econtra ratio & minimè. In quorū primo casu potest (vt dixi) vtrunque consequi, videlicet æstimationē & speciē: etiam si testator expressim non conduplicasset legatum: item etiam si non esset per eum appōita præfata clausula omni meliore modo, de qua fuit dictum in superioribus. Sed si le-

gata esset bis res non hæreditaria (vt ad secundum membrum, & consequenter ad alium intellect. textus redeam,) & sic aliena scienter: quo casu ab omnibus hæredibus deberetur æstimatio rei in solidum, secundū Docto. h̄c, & secundum Barto. Paulū de Cast. & Docto. in dicto. §. si eadem res in l. Planè: tūc esset res expedita, quòd facta multiplicatiōe legati, omnes tenerentur in solidum propter naturā ipsius æstimationis, quæ est multiplicabilis. l. Lutiū, vltima. §. in p̄beret. j. isto titulo, supra allega. Et hæc quo ad istum art. satis ac. super.

Gl. i. in princ. ibi, rē h̄reditariā. Hic ponitur prima lectura ad istum text. quæ est, quòd hic fuit legata res hæreditaria: ideo hæres, qui fuit solus primo loco grauatus, non tenetur nisi p̄ parte sua duntaxat, secundum Barto. Et hanc lect. prosequitur glo. 3. à principio vsque ad versic. sed videtur, exclusiue: & tunc ad contrariū de dicto. §. Si libertus, in glo. citato, vbi probat, quòd talis legatarius non potest agere contra hæredem solum specialiter grauatum in testamento: cuius contrarium hic innuitur, responderi potest, quòd hæres hic fuit conuentus de facto ad totam rem: item soluit totam, id est, totius rei æstimationem voluntariè & de facto, prout voluit glo. tertia, in solutione alterius cōtrarij, de quo inferius dicitur: & hæc lectura approbat per Bar. & Docto.

In eadem glo. ibi, prælegata. not. ex glo. † quòd testator grauando vnum ex hæredibus in aliqua re hæreditaria, non videtur eam sibi in antecedens prælegasse: quam glossam approbat Alexand. in l. Si tibi homo. §. primo, supra titulo primo, per textum, in l. Cum quasi, §. Si plures, ff. de fideicommiss. liber. Sed in contrarium facit l. Denique, §. Interdum, secundum

Tangit aliū intellect.

20

secundo respon. in frã, de pecu. legat. vbi heredi grauato prestare centum de peculio, quod testator idemq; dñs sibi cõcesserat videt p̄legatũ ip̄m peculium: ergo idem si grauatur prestare totam rem hereditariam cõtra Alex. quem proximè retuli istam glo. notantẽ arg. regulã prout ita, quæ desumitur ex l. Quæ de tota, in princ. s. de rei vendi. iuncta correlatione terminorum. Et nisi vidcam competens responsum ad hanc difficultatẽ non ad hærebõ nota. Alex. presertim, quia ex glo. ista non colligitur efficaciter. De intellec. tamen & ratione prædicti. s. Interdum, videndus erit las. in l. Centurio, colũ. 24. ff. de Vulga. & pupilla. post Bart. ibi, colũ. 11. deliberandum itaq; est: & videatur etiam Barto. vbi Ioã. de Imo. Pau. & Rapha. in l. Cũ tale, §. fina. j. de condit. & demõstra. per illum tex.

21 Glo. ¶ ab oibus ibi, sed videtur, glo. ista in hoc versũ. sentit secundã lectũ. ad hũc text. vt loquatur seu intelligatur etiam quãdo res non hereditaria fuit legata: & istud sentit glo. in positione contrarij de dicto. §. 1. qui p̄ Doctor. intelligit de re non hereditaria legata: quo casu hæres primo oneratus tenetur ad solidam æstimationẽ, & ceteri coheredes liberantur, vt hic: attamẽ contrariũ videtur probari in hoc tex. dum dicit, [Ab omnib; dominũ nõ querit.] quasi velit, q̄ legatarius non potest agere contra hæredẽ, qui primo soluit æstimationem, sed contra alios sic. Et soluit glo. q̄ alij coheredes grauati in codicillis soluerũt sponte suas partes, ex quo non potuerant cogi, vt potẽ liberari per solutionem hæredis primo grauati: vnde pro eorum partibus transit dominium, nõ autem pro parte alterius hæredis, qui primo totam soluit æstimationem sponte: quã ille repetit pro aliorum partibus, ve-

lut indebitè solutam: nisi consenserit solutioni rei cõmunis ip̄forũ hæredũ, scãm Bar. & Docto. et ista est etiã vera lectio, quæ vt possit aptè verificari, oportet dicere, quod distares non hereditaria, quæ fuit legata, erat communis omnium hæredum ex causa non hereditaria. Sed quicquid Bart. & Docto. dicant, puto quod glo. ista à versũ. item videtur, statim sequente ad finem redit ad priorem lectũ. quãdo ex causa hereditaria, &c. Et addẽdo præmissis dicendum est, quod resolutio lectionum & intellectus huius tex. stat in hoc, quod si litera illa, [Ab omnibus hæredib;] legatũ cũ illis verbis [Dominium non querere,] prout legit ista glo. in princip. tunc procedit intellec.

quem glo. prosequitur, vsque ad prædictum versũ. sed videtur, exclusiue, & etiam tota glo. prima, scilicet quod loquatur in re hereditaria legata. Si verò eadem verba, [Ab omnibus hæredibus,] legantur cum dictione, [Relicta,] ita q̄, tex. voluerit referre tenorem codicillorum, prout glo. 3. addit ad tex. super fluẽ: & sic quod text. velit dicere, q̄ si in codicillis fuit iniunctum hæredibus, vt soluerent legatario rem eidem in testamento legatam eius rei dominium, vt potẽ non hereditaria, & sic alienẽ, nullo modo querit. Sicque ab eis fuit in codicillis relicta eadem res non hereditaria quæ fuerat ab vno ex eis eidem legatario in testamento relicta, non potest talis legatarius aliquid consequi à ceteris coheredibus, postquam consequutus est totam æstimationem ab hærede in solidum grauato: quia solutione illius alij fuerunt liberati. Ita intelligit Paulus & Rapha. & licet alia intelligentia sit communis, quod fuerit legata res hereditaria: tamen inquit ipse Paulus de Cast. quod est diuinatoria: & quod tenendo istam cessant amba

Intelligit
in vert. item
vbi aliter qui
Bar. & Doc.

Resolutio
lectionũ, &
intellectus
text.

Vtraq; le-
ctio procedit.

ambages: tene quod magis placet, nam vtroque modo intelligendo text. omnia procedunt, & satisfiẽt contrarijs, vt per Barto. & Paul. post glo. & sic habemus ex textu duas decisiones vtilis in facti contingentia: quæ sepe possũt ista duo dubia occurrere.

Et priusquã hinc discedam, vnum addere ad Bart. pretium erit operæ: videlicet, ¶ q̄ in quãtum primo loco ponit cũ glo. 4. de l. si tibi homo. §. 1. s. rit. proximi. videtur oppositio esse superflua, quum imò videatur eum voluisse opponere de l. si fundum sub conditione. §. Si libertus cum gl. 1. hic ex eo quod in sequenti oppositiõẽ, repetit eãdem l. Si tibi homo. §. 1. sed rectè Bar. intelligendo, imò ista oppositio non est superflua, & adaptatur ad istum text. hoc modo. Nam hic text. vult q̄ prius grauatus, qui soluit totam æstimationem non tenetur nisi pro parte sua, p̄ ut dicitur in d. §. Si libertus: & tamen in dicto. §. 1. legis Si tibi homo, dicitur, quod per solutionem æstimationis factam ab vno ex hæredibus grauato, reliqui hæredes censentur liberati ipso iure: & amplius nõ potest agi ex codicillis. Et tunc responder Bar. q̄ in d. §. 1. in l. Si tibi homo, res legata non erat hereditaria, vt hic per eum: & sic tex. in dic. §. Si libertus est iungendus cum isto tex. vt contrarium formetur de prædicto. §. 1. in l. Si tibi homo, ad dictum. §. Si libertus, vnã cum isto. Et sic Bar. loquitur præsupposita lect. cõi gl. hic, quod iste text. loquatur, quando res hereditaria fuit legata. Et in istum sensum Pau. de Ca. adducit dictum. §. Si libertus, hic post princ. licet postea ad finem teneat alium intellectũ: quod hic fuit. legata res non hereditaria: sed vtrunque (vt dixi) procedit. Et in quantum Barto. secundario opponit de eodem. §. 1. legis Si tibi homo, ad introitum secundæ lectũ. quod hic res

Adaptatio
oppositiõis
Bar. & glo.
ad text.

non hereditaria fuit legata, contrariũ est aliter formandum: videlicet, vt in dicto. §. primo probetur quod vbi vnus hæredum fuit grauatus in re nõ hereditaria, sed aliena: & consequenter extra hereditatem testatoris: & sic tenetur ad solidam rei æstimationem: & postea in codicillis omnes hæredes fuerunt grauati cõsimiliter de præstando ipsi legatario eãdem rem non hereditariam, primo hæredum grauato solvente totam æstimationẽ illius ab eo primum in testamento, & ab alio & alijs hæredibus relicta in codicillis, illo primo hærede grauato solvente æstimationem rei totam, alij coheredes non tenentur legatario: quia sunt liberati per solutionem primi. Sed contra hoc videtur facere iste tex. ibi, [Ab oibus dñum non querere,] intelligendo inquam eum in re non hereditaria legata, quasi dicat, non posse legatarium agere contra eum qui primo soluit æstimationem: sed cõtra alios sic. Sed solue, vt per glo. & Barto. vel aliter, vt per Pau. de Caltr. vt supra retuli. Superest vnum duntaxat punctuandum circa commentarium Barto. Nam in fine primæ oppositiõis, & in secunda idem Barto. vult q̄ grauatus in re non hereditaria scilicet tenetur ad totam rei non hereditariæ legatæ æstimationem: postmodum verò in membro vltimo distinctionis videtur tenere oppositum. Et in hac contrarietate tollenda opus est inuestigatione: quia aut litera Barto. est corrupta aut sibi Barto. ex diametro (vt alias dicitur) repugnat. Et in vero multa dicta per eum in commentario istius. §. (etsi per breui) sunt obscura & implicita: & ipse perperam declarat obscuritates & implicitates glossar, ideo recurre ad ea quæ s. tradidi post Pau. de Cast. per quæ saltem (quo ad substantia) fatis

Advertentia ad contrarietatem resultantẽ ex ver. Bar. hic descripto ad seipsum.

fatis declarantur glos. & dicta Barto. Et hæc sufficiant in hoc textu, qui in seipso est inuolutus & per dicta glos. & Barto. fit inuolutus: sed ex prædictis satis superque manet explicatus.

Summarium.

- 1 **¶** Prima huius tex. parte colliguntur tria pronuntia.
- 2 **¶** Testator legado re simpliciter præsumitur legare id quod habet in re sua.
- 3 **¶** Ponitur hic primus intellectus Bar. et sequacium: quod adaptatur huic tex.
- 4 **¶** Appellatione fundi legati venit utrumque, id est, et proprietatis quam usufructus.
- 5 **¶** Ponitur hic alius & secundus intellectus Bar. qui non adaptatur huic literæ: licet ipse dicat procedere sine scrupulo.
- 6 **¶** Ponitur hic alius & tertius intellectus huius tex. qui est Bar. quem sequitur Bal. & Pau. de Ca. tamen non placet, quia, onat aliud litera huius tex.
- 7 **¶** Ponitur hic quartus intellectus Ioan. de Imol. & Alberic. qui verificatur in hoc text. licet Barto. alio tendat.
- 8 **¶** Ponitur hic uera lectio istius tex.
- 9 **¶** Rem alienam potest quis uendere in præiudicium suum.
- 10 **¶** Tractatur de oppos. Bar. & Do. Ro. contra istius l. primum responsum.
- 11 **¶** Dominium rei constat seu constituitur ex proprietate & usufructu.
- 12 **¶** Usufructus non potest dici pars quota, sed pars integralis.
- 13 **¶** Officium iudicis conquisit lata sententia super principali, & cessat in accessorijs.
- 14 **¶** Aliud est pretium rei aliud possessionis.
- 15 **¶** Declaratur hic l. quid, aliud, ff. de. Verborum signific. sic.
- 16 **¶** Usufructus & usus & habitatio differunt, secudum plus uel minus: non autem in substantia.
- 17 **¶** Hæres tenetur facere legatarium possessorem rei legate.
- 18 **¶** Hæres tradendo legatario fundum etiam seruienti, nihilominus uidetur tradere possessionem fundi uacua.
- 19 **¶** Possessio libera & uacua differunt.
- 20 **¶** Possessionis appellatio in dubio intelligitur de pacifica.
- 21 **¶** Possessio pacifica tunc dicitur haberi, quando fructus per possidentem percipi possunt & non alijs.
- 22 **¶** Nota hic ad materiam meliorationis.

§. Fundo legato.

Fundo legato, si usufructus alienus sit, nihilominus ab hærede petendus est: usufructus enim etsi in iure non in parte consistit, emolumentum tamen rei continet, fundo uero relicto ob reliquas præstationes quæ legatum sequuntur, ageretur, uerbi gratia, si fundus mihi pignori datus uel aliena possessio sit, non idem placuit de cæteris seruitutibus. Si autem res mea mihi legetur, propter istas causas legatum non ualebit.

Test text. ualde difficilis, quod ex eo apparet, quia Barto. anxie & curiose diuidendo & subdividendo eum, effingit casum ad quemlibet uersicu. quod raro ei accidit: qui si idem fecisset in omnibus legibus in uolutis & scabrosis, ubi fuisset opus tali diligentia, maiori in pretio haberentur eius commentarij: quia aperiretur uia ad faciliorem materiam intelligentiam. Sed cum pro more solito plerumque & quasi semper ingreditur pede (ut aiunt) sicco, statim post Epithomen siue summam absque, alicuius præsuppositi præfatione & declaratione textuali, opponendo prætermissa inductione legum de quibus opponit, & adaptatione ad l. contra quam opponit, multoties confunditur & offuscant legentes, & conduplicatur eis labor in legendo commentarios ipsius. Quamquam in pertractandis, ordinandis, & enucleandis materijs cæ

rijs cæteris scriptoribus præstet. Hæc libuit obiter hic tradere, & quidem non abs re.

Præmissa itaq; summa & diuisione
Bar. nec nõ casus apta figura, ¶ ex prima tex. parte colliguntur tria pronuntia. Primum, qd testator legado fundum simpliciter in quo habebat solam seu nudam proprietatem, uideet etiam legare usufructum: & sic si fundus tradatur per hæredem legatario diminuitur in usufructu (nam aliter non potest per eum tradi, cum ad ipsum non transeat nisi sola proprietatis) potest conueniri ad usufructum, & eum tenetur præstare.

Primum.

Secundum.

Secundum est, qd quoad res legata est nexa pignori, uel in eadem alius habet possessionem, hæres tenetur & potest conueniri à legatario ad ipsam rem, ut inde sequatur luitio pignoris, item & traditio possessionis.

Tertium.

Tertium est, quod si fundus legatus debeat fundo alicuius extranei seruitutem realem, hæres non tenetur ad aliud præter traditionem ipsiusmet fundi. i. qualis fundus est, per quam solam traditionem liberatur ab actione ex testamento. Rationes horum trium dictorum colliguntur ex casus positione Bar. hic, & clarius ex Bald. quem sequitur Imol. Sed aliter declarat Paul. de Ca. oes tamen rationes possunt procedere, ea decepta quam ponunt ad uers. [Nan idem in seruitutibus.] Sed solida ratio ad illud elicitur ex eo quod Bar. hic ad fin. dicit, dum ponit rationem & declarationem ad uers. [Si autem.] que concinere quadrat, & a fabre aperitur ad dictum uers. [Nõ idem in seruitutibus.] Ex quo eliciuntur præfati. 3. pronuntia.

Contra primum uiget fortis & difficilis contrarietas de omnibus iuribus proclamantibus testatorem in dubio nunquam ceteri legado rem simpliciter, nisi ius solum quod in re habeat legasse. l. Si domus. §. si. & l. Quod in rerum. §. 1. & l. serui electione. §. ult. tit. 1. etiam si ta

le ius fuerit morte testatis periculum ut in eodem. §. 1. & in l. Vxor patris. C. ad lega. & in l. Stichus. de usufructu. legat. Sed in casu istius tex. uel itera sonat testator habebat in fundo per eum legatum proprietatem: & alius usufructum. Cum itaque testator haberet ius directum solummodo: ergo debuisset uideri illud solum ius directum legasse: & consequenter hæredem non teneri ad præstationem usufructus. sed ad solam proprietatem nudam quam testator in fundo habebat. Et istud est fortissimum contrarium, ¶ propter quod Bart. & sequaces cogunt dicere tex. istum nõ debere ita accipi: sed qd loquat quod testator nullum ius habebat in fundo, sed erat alienus in uniuersum, & legauit eum scienter in uniuersum uel in totum in quo ad testatorem: & tamen unus extraneus habebat proprietatem & alter extraneus solum usufructum: & hæres tenetur redimere proprietatem ab uno, & usufructum ab alio: alias nõ diceret totum fundum, uel eius æstimationem perfectam tradere uel præstare, put ipsum legatum importat, licet diuersimode. i. proprietatem ab uno, ut est dictum, & ab alio usufructum. habeat redimere. & sic tenetur eum facere plenè ipsius legatarij. Et licet iste intellectus uideatur repugnare huic literæ quæ dicit, [Nihilominus ab hærede usufructum petendus est.] secundum Bar. ut præstat Ias. in d. l. Quod in rerum. §. 1. tamere uera nõ repugnat, quæ licet tex. dicat, quod petendus erit usufructus ab hærede, non tamen negat quin debeat redimere utrumque. i. proprietatem & usufructum diuersimode. i. à proprietario, & ab usufructuario. Sed ideo expressit tamen de usufructu ab hærede per legatarium petendo: quia potuisset dubitari, an satis esset hæredi redimere solam proprietatem, quæ est dominium directum, & illud præstari legatario: & dicit text. quod nõ, sed oportet eum redimere usufructum, ¶ quia appellatione fundi legati uenit

1. Intellectus.

na testatoris, ut est de utroque, text. vulgaris in l. Cum alienam, C. de lega. & ita tenet Albe. hic neminem antiquorum (quod miror) referens cum passim à Iaso. vocitetur antiquitatis confertor: nã & ante ipsum ista videtur fuisse lectio Dy. Ray. & communiter doct. antiquorum secundum Io. de Imo. Sed est advertendum quod Imola non refert antiquos supposita scientia testatoris neque ipse ad tenendam hanc lectio fundatur in hoc, sed in ratione text. que est, quia de est legatario emolumentum. Item Bar. quod absque, nomen claturæ eorum quos simpliciter refert ponendo hanc lectio. & recedendo ab ea non dicit eos fundari in tali scientia, sed in alia ratione quam ipse non tenet. Obque id suspicor Albe. dixisse de scientia temperando prædictam lectionem, & certe licet illa lectio substantata prout sustinet Io. de Imo. sic vera, tamen addendo ei scientiam testatoris vel propinquitatem siue coniunctionem testatoris & legatarii hæc lectio est expeditior, & procedit planè, etiam circumspecta declaratione & verificatione Ioan. de Imo. quæ tamen est notabilis & fundatur per istius text. rationem præfaram. Itaque siue teneam declarationem Ioan. de Imo. quæ certe est solida: siue Alber. text. iste in primo respon. procedit, & verificatur de plano licet Bart. alio tendat, de quo non desinam mirari quod in prima text. verificatione, quando supponit (& certe non absque diuinatione) quod testator nihil habebat in fundo, sed fundus in uniuersam erat alienus, præsupposuit scientiam in testatore ad validitatem legati, & tamen in casu de quo proprie text. in hoc primo responso loquitur: scilicet, quando fundus erat testatoris quo ad proprietatem, & extranei quo ad vsum fructum ad valorem legati quo ad vsum fructum non meminit scientie, quod esset sibi

facilius & aptius respectu solius vsum fructus, in quo solo textus loquitur, quam in alio casu, ubi totus fundus erat alienus: sic casu certe text. non loquitur: & sic possumus profectò illud vulgatum de eo hic dicere, dormitavit bonus Homerus. Sed recedendo ad Alberi. advertendum est, quod in contrarium est decisio Bald. post Guil. de Acu. in l. Habitatio. C. de vfu, & habi. per iura. s. adducta in principi. assignationis contrarietatis. Præterea contra Alberi. facit optimè quod tenet Vincen. in l. Serui electio ne, §. vlti. i. colum. in versicu. Tamen ad illum text. s. titu. i. vnã cum additione ibi posita contra Rapha. & Ioan. de Imo. in dicta l. Quod in rerum. §. i. & Rapha. Fulgosi. in d. l. Vxor patru, qui tenuerunt effectum & re ipsa idem quod Albericus hic. Tenenda est ergo solutio ad contrarium, quæ resultat ex dictis antiquorum, quos refert Ioan. de Imo. hic, & s. retuli, vnã cum declaratione ipsius Ioan. de Imo. & ad illam communem ampliationem illius regulæ, quod testator censetur legare solummodo ius quod in re habet: videlicet, etiam si sit morte finiturum: videndus est omnino idem Ioan. de Imo. in dicto. §. i. & in l. quæ sequitur post istam: scilicet, vnum ex familia. §. Sed et si fundum, ubi tenet contra illam communem ampliationem, declarans optimè d. l. Stricho, & l. Vxor patru. videatur ibi, quia licet loquatur contra communem, tamen videtur rectè loqui. Sed non est recedendum à communi secundum Cor. qui eam defenfat in dicta l. Vxor patru vi. ibi. i. colum.

Vera lectio.

Tenendum est igitur resolutè prout vero & firmo, quod iste text. in primo responso loquatur, prout sonat, de plano: quando testator habebat proprietatem, & extraneus vsum fru-

Firmatur solutio antiquorum, & Io. de Imo. eos sequentis.

ctum in fundo quem legauit simpliciter alteri, & sic quod legatum valet etiam non præsupposita scientia testatoris, ut aiebat Albe. neque eo attento an testator dixerit quod fundus in regulariter præstaretur, nec ne, prout Barto. dicit, neque habeat obstare prædicta regula de qua s. fuit oppositum ex ratione huius text. declarata ut per Ioan. de Imo. hic ut s. retuli. & ita est tenendum in hoc primo puncto textuali. Vnum tamen non est prætermittendum commemorare circa iura supra adducta in capite primæ difficultatis supra signatæ: videlicet, illorum iurium regulam procedere & habere etiam locum in actibus inter viuos lucratiuis, putà in donationibus, ut si quis donet rem in qua habet solum vsum fructum, vel solum proprietatem, & sic non habeat ius plenum & totale in re: in dubio non censetur donasse nisi solum ius illud quod in re habet, secundum Bald. notante in rub. C. de contrah. emp. 6. quæstione quæ sequitur Areti. in l. Si seruum, §. Item si homo, in vlti. nota. & in si. per illum text. ff. de Verbo. oblig. ubi etiam ponit de contractibus onerosis. qui text. ante ipsum per alios in id non inuenio expensum: est enim secundum eum par ratio in utroque casu. i. in donatione & in legato. Quam decisionem Bald. notat Decius consi. 47. item & consi. 492. nusquam tamen meminit de Arc. ubi s. & utrobique allegat c. Pastoralis, de dona. & Bald. illud commendantem in l. Cum alienam, in princip. C. de lega. & in l. Si domus. §. Si fundus, ad fin. s. titu. i. allegat etiam l. Prædia, C. de loca. prad. ci. lib. i. r. ad fin. Ad quam rem videndus est. Gozadi. consi. 60. ubi in principi. allegat Bald. in dicta rubri. de Contrah. emp. & aggregat alias plures remissiones: non tamen citat Aret. ubi s. Et ista possunt induci,

Ll vt si

Aduertenda.

Inductio pmissorum ad materiam liberationis.

5. Quam ob rem potest aliter dici, quod fundus legatus erat hæredis: quo casu legatum de eo factum per testatorem valet in distinctè, ut in l. sequenti vnã ex familia. §. si rem, et si hæres tenetur tradere legatario integrum fundum tã respectu proprietatis quam vsum fructus. & istud dicit Barto. procedere absque scrupulo. Sed neque iste intellec. potest huic literæ adaptari quæ dicitur in d. legato si vsum fructus alienus sit. En quòd solus vsum fructus rei legatæ debeat.

3. Intellect.

6. Tertio dicit Barto. hunc text. posse & absque scrupulo verificari, quod vsum fructus esset hæredis, & proprietatem testatoris: & sic idem sit dicendum quod in casu s. proximo, quam lectionem sequuntur Bal. & Paul. de Ca. per l. Cui filius. §. Dominus. §. eo. quem Barto. citat, ubi est casus. Tamen iste text. aliud sonat, id est, quod vsum fructus erat cuiuspiam extranei, id est alteri, quam hæredis.

4. Intellect.

7. Qua de re iste text. videtur posse verificari prout sonat, quod testator legauit fundum cuius ipse habebat proprietatem & quidam extraneus vsum fructum, quod non latebat testatorem, & ita sciens legauit fundum simpliciter: quo casu valet legatum vsum fructus prout de re aliena. Idèque si legatarius fuisset coniuncta perso-

vt si fieret melioratio per eum qui nõ haberet plenum ius in re donata inter viuos, non cõfatur meliorasse nisi in illo iure duntaxat. Verbi gratia, si pater per donationem inter viuos meliorasset vnum ex filijs in re certa, & dixisset meliõ loco vel vice tertix partis bonorum, vel pro tertia bonorum parte: & in re illa donata deesset aliquod ius, putã usufructus, vel usus, vel habitatio nis, propter cuius defectum res non valeret tertiam bonorum partem: talis melioratio non valeret nisi in sola proprietate: & ideo dixi, loco seu vice meliorationis tertix partis, vel p tertia parte bonorũ: quia si pater fecisset meliorationem simpliciter i tertio bonorum, & illud designasset in re certa, in qua non haberet ius plenu, eo casu huic filio meliorato rescandendum erit id quod deest ad tertium bonorum: quia tũc designatio in re certa esset solum facta gratia solius demonstrationis: & melioratio esset facta principaliter i tertio bonorum: & illud est replendum tali filio sic meliorato: licet designatio in i re certa sit facta pro tertio bonorũ: quia illud est per accidens, & nõ principaliter: secus in primo casu, vbi sit principaliter melioratio in re certa p meliorationem tertij. Vtrum autẽ, & quando, in casibus. ll. prædictarum. 3. pro contrarijs allegatarum in versic. contra primum punctũ, quibus cauetur quẽ videri solũmodo legasse ius quod habet in re, debeat per hære de legatario æstimatione iuris quod testatori legãti defuit, videatur Ioã. de Imo. in d. l. vnum ex familia, quæ statim hũc sequitur in. §. Sed et si fundũ, super glo. in versic. Quod si talia, vbi etiam tradam, & oio Ang. de Perigl. in d. §. i. l. Quod in rerum. s. tit. i. Non tamẽ est omittendũ ultra Docto. quod cõtra præmissa videtur facere deci-

Notanda sũt que sequuntur ultra docto.

sio eiusdem Bald. in l. Res quarũ, versic. Primo casu. C. de iure do. dum ait, qd si vsufructuarius vendit simpliciter rẽ in qua habet solũmodo vsumfructũ formalẽ, non propterea amittit vsum fructũ, quia nõ vendidit ipm vsufructum, sed vendidit rem vt alienam: f quam rem alienã potest quis vendere in præiudicium suum, vt in l. Rem alienã. ff. de contrahen. empt. & in d. l. Res quarum. C. de iure dot. Et declarationem ad istud dictum ponit idẽ Bald. in l. Si quis emptionis. §. i. C. de præscriptioe. 30. vel. 40. ann. in fi. quæ est, quia eo casu ius vsufructus trãsit in emptorẽ, non vt venditor ad illud solum sit obligatus, imò ad totam rẽ, ex quo simpliciter eam vendidit. argum. no. in l. i. r. Si res ali. pig. da. sit. vbi idem Bald. tradit. l. qui tabernas. ff. de contrahen. emp. Sicq; vult Bal. quòd tale ius transit in concreto & casualiter, non autem formaliter, separatim & in abstracto: & si venditor non perdit illud ius, neq; reuertitur ad proprietatem: sed tenetur ad interesse ratione totius rei venditæ, & quoad proprietatẽ & quoad vsumfructũ. Sed quod attinet ad contrarietatem, certè nulla subest: quia Bal. in dicta rubric. questio. 6. §. alleg. loquitur in contractu lucratiuo, id est, donatiõ: sed in alijs locis loquitur in onerosis cõtractibus. In primo enim casu indistincte, & absq; delectu nunq; videtur concedere nisi solũmodo ius quod in re habet & non amplius: & sic, concedens titulo lucratiuo donationis rem etiam simpliciter, in qua solũmodo habet vsumfructum formalẽ. i. distinctum & separatim à proprietate, non videtur ultra illud ius donare: & cõsequenter perdit illud, & ille regreditur ad proprietatem, ei q; iungitur ac consolidatur: & ita (vt dixi) loquitur Bal. in prædicta questione. 6. licet nimis generaliter

Redit ad cõtrarietatem dissoluendã

De eadẽ iõ

liter alleget. l. qui tabernas, de cõtrah. emp. quæ tamen loquitur in cõtractu oneroso venditionis, in quo & similibus subdistinguitur secundum Bald. ibi, an venditor certiorauerit emptorem, quòd nõ habeat in re nisi vsum fructum vel aliud ius morte finiturũ, & sic vterq; sciuerit: & tunc sit idem quod in donatione: quòd non videat vendidisse nisi illud ius tantummodo, & sic illud perdit propter simplicitẽ rei venditionẽ, vt in l. Si vsufructus, ff. de iure dot. & in l. corruptione, C. de vsu & habi. & in §. Finitur, insti. de vsufu. Sin autem emptor ignorasset, videretur tota res vendita vnã cum vsufructu casuali coniunctim, & venditor teneret ad æstimationẽ vel interesse rei totalis, vtpote alienæ: sed non perderet vsumfructum formalẽ, quem in re habebat ante ipsius venditionem: quo casu Bal. loquitur in d. l. res quarum, & in d. l. Si quis emptionis, §. primo. Et hanc distinctionẽ inter contractus onerosos & lucratiuos, & subdistinctionem inter onerosos in se ipsis ponit Bald. in d. l. qui tabernas, ad eius intellectũ, quem intellẽ. ad eandem ponit idem Bald. in l. ex prædictis, in versic. non obst. l. qui tabernas. C. de euict. & clarius idem Bald. in l. Cum alienam, in princip. C. de legat. vbi dicit speciatim eam legem qui tabernas, loqui vtroque, id est venditore & emptore scientibus: & tradit Areti. in §. allega. §. Item si homo: & ista sunt fati notabilia.

10 Reduendo ¶ itaque ad præmissa contra idem primum istius. l. responsum opponit secundum loco Barr. & Doct. de l. huiusmodi §. ædes. s. titu. i. vbi quando res legata soluitur diminutẽ legatario, potest talis hæres conueniri denuo per eundem legatariũ ad eandem rem legatam. & Barr. hũc respondet dicens, quòd Iurecõsultus

Obligatio.

Solutio.

hic soluit. secundum quòd Barro. declarat in positione casus. Vbi tamẽ ad uerti debet, quòd verbum quota hũc in leet. Barro. appositum debet dispũgi, quia est error impressionis, quum vsufructus est pars & non quota dominij, vt in l. 4. ff. de vsufu. ¶ quia dominium rei constat seu constituitur ex proprietate & vsufructu, quæ sunt partes integrales dominij, vt per glo. ordina. in l. re etẽ dicimus. j. de Verbo. signifi. quam Barro. in sequen. eadẽq; vlti. col. valde notat, & per eã expresse inquit, in versic. sed contra Dy. & gl. ¶ qd vsufructus non potest dici pars quota. tertia vel quarta: sed pars integralis, vt dixi: sic ergo verbum quota est delendum, & Barro. ad hoc inducit istum text. Sed clarius Bal. col. 2. dicens, quòd istud contrarium non soluitur alibi meliõ quã in hoc text. in aduersatiua verò ex qua patet, qd quando deest vsufructus ipsemet vsufructus petitur per legatarium fundi ab hærede: sed quando deest aliud ius: petitur res ipsa vel non tradita, aut tanquam nõ perfecte tradita. Rationem differentie subnectit idẽ Bal. quia quando deest aliquod ius quod est pars quota fundi vel dominij vel aliud ius vt possessio, vt in secundo responso huius text. illud idem ius quod deest suppletur petendo totum fundũ, vt in §. in fundo. s. hac l. Vbi si deficiat particula fundi, vtpote illatione cadaueris effecta religiosa, agitur ad totum fundum, vt legatarius cõsequi possit illam partem deficientem seu quæ defuit in solutione. vt ibi dicitur. Sed non ita alio casu vbi deficit aliquod ius quod non est pars quotitatiua, sed integralis, quæ consistit in emolumento: & sic est ius formatũ, vt est vsufructus: quia tunc si deficiat, potest per se peti. Quia vt inquit hũc Bal. per modum rationis. i. nota. vsufructus

Dispunctio literæ Barro.

venit principaliter, cum sit pars domi-
nij vel fundi: ideoq; potest peti prin-
cipaliter. Ad quod citat. l. Lurio. s. eo.
sed est clarior & melior rex. quem hic
adducit Io. de Imo. in l. Si alij. de vsu-
fructu lega. Proinde in fert idem Bal.
4. nota. quod si aliquid deficiat, qd non
veniat principaliter, sed in consequen-
tiam, non formabitur libellus ad id qd
deest, sed ad ipsam rem principaliter
propter id qd deest, vt in d. §. in fun-
do, & in exemplis hic positus in secun-
do responso. Si enim legetur fundus,
quem testator pignori dederat, certe
petetur tota eadem res legata, etiam
postquam per heredem fuit legatario
tradita, ad hoc vt luitio sequatur: non
autem petetur ipsa luitio, cum veniat
extrinsecus & minus principaliter ad
ipsum fundum legatum, seu in conse-
quentiam ipsius: argumē. regulę vul-
garis ac protitæ, quæ defumitur ex. l.
13 4. C. de positi. † vbi lata sententia su-
per principali, officium iudicis con-
quiescit vel cessat in accessorij. Ita in
proposito à simili dicendum videtur,
quod post factam ab heredem ipsi lega-
tario traditionem de re ipsa legata, si
id quod deest venit minus principali-
ter, non potest de per se peti, sed simul
cum ipso fundo totum fundum petē-
do. Et idem si legetur (vt tex. etiam in-
quit) fundus ab alio possessus: quia pos-
sessio & eius recuperatio veniunt ex-
trinsecus & minus principaliter ad
ipsum fundum: cum nihil commune
habeat cum proprietate. l. naturaliter.
§. 1. ff. de acqui. poss. Videmus etiam
14 † quod aliud est pretium rei, aliud pos-
sessionis, vt est text. signandus in l. Si
duo, in ff. vi. possi. Hinc fluit secun-
dum eundem Bald. in præallegato. 4.
notab. q. quando deficit id quod non
venit principaliter, neq; in consequen-
tiam, vt est seruitus quam fundus lega-
tus debet alteri fundo, non potest

ullo modo formari petitio super fun-
do. hoc est, post traditionem fundi fa-
ctam per heredem legatario de tali
fundo seruiente, non potest legatarius
agere contra heredem, neq; ad luitio-
nem seruientis de per se, neq; ad eun-
dem fundum, vt luitio sequatur, vt hic
in vers. non idē in sequentibus. Quas
Bal. declarationes sequitur hic Io. de
Imo. & quod de seruitute est dictum
ita potest subdeclarari, aut melius de-
clarari vt per Bar. hic in fina. verbis in
intellectu vers. Si autem: quæ declara-
tio affabrē cōcinit ad ver. non idem.
Inquit enim Bart. quod seruitus quæ
debetur fundo dominanti, est ius rei
cui seruitus debetur, & ex hoc in tali
fundo dominante aliquid plus ponit.
Vult dicere, q. est quædam qualitas posi-
tina fundo illi cohærens siue inhærens.
Nā seruitus realis est qualitas positua
fundi dominantis cui debet, & positi-
uē seu actiuē inhæret, vt in l. quid ali-
ud, ff. de verbo. signi. quæ proprie lo-
quitur de qualitate rei inhærente, vbi
aliquas qualitates rei adhærentes nomi-
nat, putā iura prædiorū in primis,
& aliquas alias de quib; ibi, vt ibi etiā
fateret Alcia. in vers. planē, de qua lege
inferius tradetur. Ad idem l. p. ff. de
euict. & l. Seruitutes quę in superfi-
cie, in ptinci. ff. de Serui. vrbano. præd.
& tradit Bart. vbi Ange. Pau. & Flo. in
l. i. ff. de Serui. tit. gene. Sed in fundo
seruiente (vt verba Bar. prosequar) non
est aliquod ius posituum, sed priuati-
uum: quia propter ius posituum fun-
do dominanti inhærens illi fundo ser-
uienti & iuri eius detrahitur. l. stipu-
latio ista, §. 1. ff. de verbo. obliga. & de-
ducitur ex l. arbor. §. si. ff. cōi. di. Qua-
re concludit Bar. in declaratione vlti-
mi responsi, qd si lego tibi fundum tuum
seruientem meo, non videor legare li-
berationē seruitutis: quia in eo nullū
ius habeo quod ponat aliquid in me:
sed

Recitatio
Cepolæ.

sed ius illud est in fundo meo domi-
nante, quod tibi non lego. Sed Cepo.
in rubri. de seruitu. mixtis recitat Bar-
ro. dum dicit in me inesse: & licet illa
litera sit bona, tamen melior est lite-
ra Barto. in me, quia reuera seruitus
realis, quæ debetur à prædio legata-
rij meo prædio testatoris, nihil iuris
in me ponit: sed prædio meo cui cohæ-
ret, vt in l. Qui in aliena, in fine. ff. de
nego. gestis. quam Barto. paulo. s. ad-
ducit: dum ille text. inquit [Sententia præ-
dio datur.] in quibus verbis admodum
commendatur per Bald. ibi, & alibi
per Doctores. Et idem est de inten-
tione glos. hic in si. iuncta addi. Albe.
post Petrum qui in effectu tenuit idem
quod Bart. ante eum, quod etiam est
de intentione. l. Si domus. §. fina. s. ti-
tu. 1. Nam illa iura cōsiderant ius for-
matum in persona testatoris super re
legatarij ipsius et per eundem legata,
ad hoc vt testator eam sibi legando
videatur illud ius sibi remisisse. Et sic
per contrarium sentiunt ac præsup-
ponunt non esse idem in seruitutibus
merè realibus, quæ non debentur te-
statoti, sed fundo ipsius, qui vocatur
dominans respectu alterius fundi ser-
uientis ei, & sunt in eo (vt est dictum)
positiuē. Et sic ista est ratio punctua-
lis ad versic. s. proximū, [Non idem in serui-
tutibus.] vbi si testator leget fundum
suum seruientem alteri, hæres libe-
ratur tradendo fundum seruientem:
& legatarius non potest contra eum
agere, vt liberet fundum seruientem
sibi legatum à seruitute eidem inhæ-
renti: quia vt dicit Barto. (& in effe-
ctu ante eum dixit Petrus de Bella per-
ti. referente Albe. hic ad finem vt præ-
dixi) testator non videtur legasse ser-
uitutem quam non habet, quum sit
quid priuatiuum: & seruitus positiuē
est in fundo dominante, non in per-
sona domini eiusdē fundi. Quod (vt

prædixi) aperte tenuit Petrus de Bella
perti. hic referente Alberico in vlti-
mis verbis: videlicet, quod hoc ius ser-
uitutis realis non debetur personæ
sed rei, vt est dictum: sed cum dicit le-
go, tale est ac si diceret à me abdicō,
quod patet non congruere reali ser-
uituti, scilicet quæ non potest abdicari
à persona, cum sit in re. Et ista est de-
claratio versus vltimi [Si autem] quan-
do testator legat alicui fundum suum
i. legatarij, qui seruebat fundo ipsius
testatoris: & potest etiā adaptari (pro-
ut supra adaptari quod Bart. dicit) ad
vers. [Non idem in seruitutibus.] vbi si lego
fundum seruientem alteri fundo, &
ita tradatur legatario, talis legatarius
non poterit agere contra heredem,
ob id quod tradidit fundum seruien-
tem: quia quemadmodum si legasset
alteri suum fundum seruientem alij
fundo suo proprio testatoris, nihil vi-
deretur legasse: quia non potest à se ab-
dicare seruitutem quam ipse non ha-
bet, sed est positiuē in alio fundo suo
qui remansit apud heredem, & est do-
minans: pariformiter legando fundum
seruientem alij fundo alicuius tertij,
non potuerat etiam si vellet abdicare
à se seruitutē, quam fundus alterius
fundo debebat, cum sit ius priuatiuum,
quod neque est in testatore, neque
in fundo, quia imò minuit de illo, pro-
ut neque testator (vt est dictum) non
potest per contrarium ius posituum
quod est in alio fundo ipsius à se abdi-
care: quia etiam illud non habet, ne-
que est in eo positiuē, sed in suo fun-
do dominante. Et sic in casu versus,
[Non idem.] vbi testator legat fundum
suum seruientem, non videtur neque
potuisset legare ius priuatiuum, quod
est seruitus passiuā, quæ est priuatio,
& sic nihil in rerum natura: ideo lega-
tarius debet esse cōtensus fundo ser-
uiente sibi tradito. Ita per contrarium,
Li 3 Gile.

si leget legatario fundum suum ipse legatarij, qui debet seruitutem proprio fundo testatoris, nil videtur sibi legasse: quia ius seruitutis est positum in fundo dominante testatoris qui remanet apud hæredem, & illud testator non potest à se abdicare, quia non est apud eum, sed remanet (vt sepius dixi) in fundo dominante, quæ non legat vel legauit: & sic eadẽ ratio diuersimode retorquenda aliter & aliter quadrat ad vers. antepe. [Non idem.] & ad vltimum [Sitamen.] & ita manet tex. adamussim & interne explicatus: nam declarationes Pau. de Cast. quas ponit post summam & in textualibus, licet applaudeant, tamen non videntur solida contra morem suum.

Restat nunc (vt supra sum pollicetur) redire, ¶ ad l. Quid aliud, ff. de Verbo. sign. s. allegatam: cuius verba sunt, [Quid aliud sunt iura prediorum quæ prædia æqualiter se habentia ut bonitas salubritas amplitudo.]

Glo. ordina. Acc. ibi intellexit & declarauit illa l. secundum literam [Qualiter,] quæ est in Pandectis Flor. nuper impressis: & sic Alciatus non recte dicit, quod si teneamus literam, Qualiter, ratio sensus & recti sermonis nõ constaret: quia imò optimè constat, nam exponi debet. i. qualitatiuè aut qualificatiuè se habentia, id est, prædia quæ habent has qualitates & alias. Et ad veritatem istius literæ est tex. optimè in l. Qui fundum, in princip. ff. quemadmodum. ser. ami. & ita etiã intellexit Bart. citando istum tex. in l. i. in fi. ff. de vsu fructu. legat. Præterea litera, æqualiter, quæ vulgo circumfertur, & quam Alciat. sustinet, & dicit esse tenendam, non potest stare, quia illa dictio, æqualiter, designat relationem ad aliam rem, & in hac lege Quid aliud non est ad quid referatur, nisi sequendo exemplum quod idem Alciatus ponit ad istam l. quod est merè committitum

& nugatorium (pace ipsius dixerò) & longissimo interuallo procul ab intentione Iuriconsulti hic. Rursus etiam si non esset in pãdecis dictio [Qualiter,] non possumus inficari quin ita sit litera reponenda, & quod non est absolum (vt perperam inquit etiam ille) eam literam in hunc sensum reponi, id est, qualitatiuè per analogiam desumptam ex quampluribus dictionibus aduerbialibus qualitate designantibus, vt æqualiter, simpliciter, pariformiter, incõsolabiliter, largiter, suauiter, gnauiter, ignauiter, leniter, frugaliter, festiuiter, acriter, asperiter, seueriter, similiter, peculiariter, habiliter, inhabiliter, aliter, plausibiliter, dissimiliter, puciliter, iuueniliter, alacriter, fertiliter, viriliter, saouabiliter, admirabiliter, salubriter, familiariter, solenniter, cunctanter, compereter, conciniter, fragiliter, feliciter, sebiliter, humiliter, graciliter, diligenter, humaniter, & his sexcenta similia. Quæ omnia aduerbia nominalia, seu à nominibus deriuata, aut descendencia sunt qualitativa, seu qualitate designantia, & quibusdam ex eis vtuntur Iureconsulti primores, alijs vtuntur authores II. Imperatorum, alijs vtuntur Cicero, alijs deinde alijs authores graues: ergo per analogiam idem dicendum erit in dictione, qualiter, posita vt hic ponitur absolutè indefinitè & simpliciter (nõ autem respectiue vel relatiue ad dictionem, taliter, nam de ista hic non est sermo) vt est apud Plin. lib. 7. ita inquit eum: At hercule reliquis omnibus per singulas membrorum partes qualiter nullis alijs animalibus certis pestifer calor remeat horis aut rigor. Item lib. 8. cap. 48. Antiquis enim thorus stramentum erat qualiter nunc etiam in castris gausape. Nec illud omittendum dictione, qualiter, reperiri tam relatiue ad taliter

Verba Plin.

ter, quàm absolutè & qualitatiuè vt in nostro proposito, id est, in casu huius l. Sed dictionem, æqualiter, nõ reperiri nisi relatiue inter res æquales: non autem absolutè. Hæc obiter hic tradidi, non abs re, licet ex abundantia: quia sat superque exuberabat, ita esse vt prædixi in litera matrici pandectarum: quam etiam Haloan. transcripsit in suo libro quem vulgo Noricum appellant.

Redit ad primum istius, s. respõsam.

Idem per omnia quoad primũ dictum vel responsum istius. §. videtur dicendum, vbi testator legasset rem in qua alius haberet vsum solummodo, vel solam habitationem: quia etiã continent reutilitatem, quæ est ratio qua iste text. nititur: nam licet vsufructus contineat maiorem utilitatẽ,

16 ¶ & ita ille & vsus & habitatio differunt: tamen quia non differunt nisi secundum plus & minus, & sic non in substantia. l. si. quæ ad id sepe allegatur. ff. de fundo instit. & eam allegat Barto. in l. Imperium, col. 5. ff. de Iurif. omnium iudi. & in l. i. col. penult. ff. de actio. & obli. & Bald. in l. i. col. 1. C. Qui accusa. non poss. Pau. de Cast. in l. Sempronius Proculo. s. isto tit. Socius in rubri. s. de Vulga. & pup. in fin. non censentur differre: solum Raph. Cuma. inuenio in prima lectu. & i. colum. quem prius non videram, dicentem idem quod prædixi in seruitute vsus quoad primũ casum, seu respõsum istius tex. q. tex. dicit in vsufructu. Sed hoc intelligit, si vsus exauriret totam utilitatem fundi: aliàs secus, secundum eum nihil in id allegantem.

Carpitur a pna. Cu.

Certe nõ valeo prospicere qua ratione vel quo iure ad id moueatur: nam tex. hic nõ fundatur in toto rei emolumento, sed in emolumento simpliciter, & quod iuris de toto quoad totum. & hoc est quemadmodum vbi deest emolumentum totum, id est,

vsufructus potest peti vt suppleatur: pariformiter quando non totum, vt vsus & habitatio. Differentia siquidẽ textualis stat de emolumento ad nõ emolumentum: non autem de maiori emolumento ad minus. Præterea Attent. quod Rapha. inquit non est verificabile: videlicet, quod possit dari vsus qui exhauriat totam fundi utilitatẽ, quia esset contra ingenitam vsus naturam & quidditatem, vt in prin. instit. de vsu & habi. dũ dicit in vsu minus iuris esse, vel secundum literam Theophi. minus lucri, quàm in vsufructu: si enim daretur in vsu tota rei utilitas, esset illi transformare in vsufructum. Et in verò ista consideratio Rapha. est phantastica, & cerebrosa, quod illi sepe accidit: scilicet, loqui & sentire cerbicosè.

17 Rursus ex hac litera colligitur, ¶ q. hæres tenetur facere legatarium possessorem rei legatæ, quod est nota. secundum Bar. Bal. & Imo. & singul. secundum Pau. de Cast. qui istud intelligunt, & restringunt, nisi talis res legata esset ab alio occupata in vita testatoris: quo quidem casu hæres nõ tenetur ad aliud nisi ad cedendum legatario remedium possessorum contra possessorem, vt ab eo recuperet possessionem per. l. idem in primo responso. s. titu. primo, quem text. dicit Bald. singul. in l. Cũ alienam, col. 2. in princip. C. de legat. intelligunt & moderantur hanc rem Docto. quod si ad recuperationem possessionis sufficiant modici sumptus, legatarius tenetur ad eos erogandos: si uero magni, hæres id habeat facere per. l. cùm seruus. s. titu. i. secundũ Ioan. de Imo. in vltimo notab. textuali post Barto. hic pe. col. in fina. verbis.

18 Vltèrius notandum est secundum Pau. de Cast. ¶ quod hæres tradendo legatario fundum etiam seruientem,

Ll 4 nihilo.

Ad l. quid aliud, de verbo signi.

Carpitur Alciat. & merito.

Attent.

Iterum contra Alciat.

Aliis censet nihilominus videtur tradere possessionem fundi vacuam: nam primo hic dicitur, quod hæres tenetur tradere possessionem vacuum dicitur text. [Aliena possessio.] iuncta glo. & tamen statim postea, in ver. [Nonidem.] dicitur, quod non tenetur hæres si tradat rem seruientem, secundum Bar. qui subdit id etiam probari ex l. quod ad seruitutes quæ est pe. ff. de cuius iuncta l. 2. ff. de actio. emp. quas ll. glo. hic adducit, in dicta siquidem. l. 2. dicitur quod venditor tenetur tradere rem venditam vacuum. Et in eadem l. quod ad seruitutes dicitur, quod tradendo rem seruientem non tenetur de euiditione, nisi promississet tradere rem liberam. Et certe melius probatur præfatum nota. in dictis ll. quam in isto tex. nam hic ideo liberatur hæres præfatio rem seruientem: quia testator legauerat eam cum tali onere seruitutis, unde infert Bart. quod promittens per instrumentum tradere alteri rem vacuum & liberam, non liberatur, neque implet promissionem tradendo rem seruientem per l. stipulatio ista habere licere. §. 1. ff. de verbo. ob. ubi per impositionem seruitutis super re facta detrahit quippiam de iure ipsius rei. Nam litera illa inquit, [Habere enim non licet ei cui dimittitur aliquid ex iure quod habuit.] ubi gl. allegat prædictam l. quod ad seruitutes. Si enim diminuitur de iure, ergo liberè eam re possidere non licet. Item alio fundamento de quo per Bar. hic col. fi. d. possessione turbata per l. vim facit, ab eo citatâ, cū quo alij Docto. transcut. & sic vult Bar. duo. Primū quod plus importat promittere possessionem liberam quam vacuum, secundū quod turbata possessio non dicitur libera per d. l. vim facit, ad fin. quæ ponit regulam not. quod ubique aliquis facit omnino aliquid per quod libera possessio alteri non relinquatur, videtur ei vim facere, quam l. etiam in id com-

mendat Bal. in l. in suis, in lectu. ff. de lib. & posthu. & in l. extat. ff. quod me tus causa. Ad quod videndus est Bar. in l. r. §. huius interdicti. ff. vti pos. Sed iuxta hæc haud impertinenter videamus quæ sit possessio pacifica, quod Bar. hic non tangit, verum Alexan. in addi. super parte fundo, in fi. tangit rem mittens se ad Pau. de Elea. in cle. gratia de rescriptis: & nihil aliud dicit. Sed ultra eum est glo. nota. in cle. vna, in parte, Ante, de sequestra. posse. & fruct. quæ dicit, post litem motam in petitorio aut possessorio, super re aliqua, talem rem non dici possideri pacificè: quam glo. not. Areti. in rub. ff. de acquiren. posse. col. fi. & vi. gl. in extrauagan. execrabilis. Jo. 22. in parte. Possessionem, cum gl. sequen. Ex prima cum tex. colligitur primo, quod pot possessionis appellatio in dubio intelligitur de pacifica: ad id gl. in cle. 1. in ver. Neutro, ut lite pendente. Ex sequen. glo. colligitur, quod tunc dicitur possessio haberi pacifica, quia fructus possessionem percipi possunt, & non aliis, vi. Archi. Jo. And. & alios idè tenentes in c. si tibi concessio, de præb. lib. 6. quos adducit Are. ubi s. Caetera autem vi. hic per Bar. cui solummodo addendum est, quod ratio per eum reddita in vltimis verbis ad verfi. Si autem res, ut in superioribus declarauimus propè in idem recidit, cum ratione Pet. de Belaper. quod ad fi. gl. mag. affert Albe. & ut s. etiam dixi eadè ratio vrget in casu, verfi. non idem. Aliam etiã rationem ponit Pau. ad dictum verfi. Si autem res, quæ fuit Bal. & eandem repetit Pau. in l. si tibi homo, in prin. s. titu. 1. Vltimè ex hoc text. in illis verbis [Enimvero fundo, etc.] potest argui ad res vinculatas vinculo reali. f. de non alienando, &c. Et si alienetur de peruen-tione earundem ad certum genus personarum perpetuè & realiter, ut si testator

Inductio
Alius tex.

Inductio
Alarum ll.

Possessio li-
bera, & va-
cua differit
& quomo-
do hic dicitur.

De posse. pa-
cifica.

Ad materiã
melioratio-
nis.

Summarium.

stator alicui legasset (maximè sciētē) fundum suppositum per ascendente ipsius vinculo restitutionis, possit agi contra ipsius hæredem in bonis liberis qui non erat vocatus ad vinculum, sed alius per eundē legatariū, ad ipsam fundum etiã post solutionē & traditionē sibi legatario factā ab heredē: quia deest ei ius libertatis quod opponitur vinculo, vel maioratui: ideo quia fundus absq; illa libertate, & sic subiectus præfato vinculo, non videtur perfectè esse per hæredem bonorū liberorū solutus, quæ est ratio huius text. ut declarat Pau. de Cast. post Doct. in textualibus super illis verbis, [Fundo uero, etc.] in fi. illius textualis. Tamē ob idem vinculum rei sic legatæ inherēs quod fuit iniectum per primum vinculantem potest in euentum conditionis fideicommissi vinculati per aliū qui est vocatus ad illud ex testatoris primi vinculantis dispositione agi ex primo testamento cōtra legatarium rei ita vinculatæ, & eā ab ipso legatario euincere & auocare.

In glo. fi. in principi. ibi dum dicit, refertur ad primum. Non intelligas gloss. velle, quod versic. Si autē, qui est vltimus istius §. loquitur in ipsius primo casu, vel responso. nam imò loquitur in casu e contrario vel differente: quia ibi proprietas fundi erat testatoris vel alterius, sed hic in hoc versic. vlt. Si autē, minimè, sed ipsius legatarij. Sed gloss. vult dicere, quod ille versic. vltimus refertur ad primum casum, quatenus loquitur solū de usufructu: & sic exemplum ad istum versic. vlt. sit, quod testator hic habebat vltimū fructum for malem in fundo, & legauit eundem fundum simpliciter ipsimet proprietario, &c. & hoc est quod dicunt Dy. & Albe. glo. apostillantes, licet concisè: nam ad gloss. quæ dicit, refertur ad primum dicunt ipsi. f. de usufructu.

Principio ponitur hic summa & dicitur sicut Bart. & Docto.

1 Dictiones nam, et namque, supple natura ut plurimum sunt redditus rationis.

2 Dicitio, nam, capitur pro certè.

3 Præmissa cum Bart. ad ea que ad huius text. inter prælationem dicenda sunt.

4 Genus tripliciter consideratur in iure non sicut pro.

5 Expositio expeditior ad l. secundam prope initium, et in §. primo. ff. si certum petat. hic traditur.

6 Declaratio ad glo. in l. r. §. penul. ff. si pars hereditatis.

7 Præmissa alia Bart. hic tractatur.

8 Præmissa alia et ualde opportuna ad intellectum huius text.

9 Titulorum quidam sunt onerosi, quidam lucrativi, quod præsupponitur etiam ad intelligentiam huius text.

10 Hereditas à communiter accidentibus semper est lucrosa, et ideo uocatur titulus lucrativus: licet re uera sit mixtus.

11 Hereditas et bonorum possessio absolute et simpliciter appellatur emolumentum.

12 Possessio que plus iuris habet, à iure denominatur: que plus facti, à facto.

13 Titulus onerosus et titulus non onerosus sunt in compatibles ad iuramentum.

14 Intentio et nota textualis.

15 Genus prout est talis pars quod non potest uerificari nisi in una specie censetur species, uel habetur pro specie.

16 Vbi in legato generis non reperitur nisi una sola species, perinde est ac si esset legata species pure.

17 Declaratio ad regulam, quod due cause lucrativæ circa eandem rem non possunt concurrere.

18 Due cause lucrativæ bene possunt concurrere in eadem specie respectu unius et eiusdem persone quoad initium obligationis inducendæ.

19 Obligatio semel extincta nunquam reuiuiscit etiam cessante causa extinctionis.

20 Pater adeptus semel immunitatem uel exemptionem propter numerum liberorum, talis exemptio uel immunitas non extinguitur propterea quod talis numerus ex post facto decreseat, uel ex toto deficiat.

21 Immunitas concessa propter aliquam causam, que erat uera tempore concessionis, et tamen

- postea desinit esse uera, non tamen finitur priuilegium.
- 23 Tutor iam creatus, si postea generet filios, non auxiliabuntur ei ad excusationem muneris tutela iam susceptæ.
- 24 Priuilegium immunitatis concessum habenti duo decim filios masculos, si semel obit nec eos, non perdit nobilitatem, si eosdem uel aliquos eorum amitteret.
- 25 *Positæ hic declaratio ad secundam partem text.*
- 26 *Declaratur hic tertia pars istius text.*
- 27 *Adaptatio ad quoddam factum attentis. II. huius regni.*
- 28 *Adaptatio alia ex secunda huius text. parte.*
- 29 *Id quod obuenit per consolidationem dicitur obuenire titulo lucratiuo.*
- 30 *Ad cognoscendum ualorem partis alicuius re tota res in primis est estimanda.*
- 31 *Quando ususfructus accedit proprietati per modum consolidationis non uidetur res noua uel alia.*
- 32 *Quod per allusionem accedit acquiritur de nouo.*

§. Duorum.

Dvorū testamētis pars fundi, quæ Meuij est, Titio legata est, non ineleganter probatum est, ab vno hærede soluta parte fundi, quæ Meuij fuit, ex alio testamento liberationem obtingere: nec postea parte alienata reuocari actionem semel extinctā. Sed si pars fundi simpliciter, non quæ Meuij fuit, legetur: solutio prior perimit alteram actionem: atque etiam hanc eandem partem, aliquo modo suam factam, poterit alter hæres soluere. namque plures in vno fundo domi-

nium iuris intellectu non diuisione corporis obtinet. Non idem respondetur, cum duobus testamentis generaliter homo legatur: nam qui soluen- te altero legatarij factus est: quauis postea sit alienatus, ab altero hærede idem solui non poterit. Eademque ratio stipulationis est: hominis enim legatum orationis compedio singulos homines continet. Et quemadmodum ab initio non consistit in his, quæ legatarij fuerunt: ita frustra soluitur, cuius dominium postea legatarius adeptus est, tametsi dominus esse desierit.

Ixtus iste diuiditur & sum- Diuisio & summa Bar. & Docto. ad hunc text. matur ut per Bartolum & Doctores hic, & reputatur per Doctores summè difficilis: præsertim in secundo responso in versicu. *[Sed si pars.]* cum versicu. immediate sequenti, ubi secundum eos ponitur ratio ipsius valde implicite secundum literam quam ipsi Doctores habuerunt: videlicet, quæ non est bona litera: & ideo Barto. & Baldus. & alij exponentes eam coacti sunt, ut bonum ex ea elicerent sensum, ut contorque- rent ipsam. quod pater: nam expositiones eorum non bene coherant literæ habenti dictionem *[Neque.]* sed proculdubio debet esse dictio *[Nanque.]* prout habetur in recognitione Gregorij Haloand. Sed in pandectis recenter impressis Florentiæ est dictio *[Neque.]* cum signo ambiguitatis, quia est super posita stellula in primo cornu ipsius dictionis

- dictionis, & post eam est semicirculus, sed ut dixi nullatenus hesitari debet, quin litera *Nanque.* sit vera & genuina litera: & secundum eam text. legitur planè & non indiget aliqua contortione: ne vt rectè adaptetur ratio ad versiculum immediate præcedentem. *Sed si pars.]* quia supra natura dictiones, nã. & nanq., vt plurimum sunt redditiue: rationis, & de dictione, nam, est text. i. l. si. §. 1. ff. de do. excep. quem Bar. in id allegat in l. demonstratio, §. quod autem. 2. col. prop. ff. de condi. & demonstrat. ad idem text. in c. 1. in fi. de iudi. & in l. Antiqui. ff. si pars hæredi. petæ. ¶ Item capitur pro certè, quæ in idè recidit: quia dictio certè est assertiua & confirmatiua præcedentium. l. 1. ff. de rerum diu. ad fi. Et eodè modo dictio, nanq., vt in l. de seruitutib⁹ quæ est secunda versu. rectè, ff. si ser. v. di. & in fi. de aucto. tuto. in prin. ubi ponitur pro quia, & in authenti. vt nullus fabricet oratorij domum, colla. 5. siue ergo in hoc text. capiatur casualiter, & sic pro quia: siue confirmatiuè, & sic pro certè, semper refertur ad versu. *Sed si pars.* immediate præcedentem, & est eiusdem effectus quo ad ipsius declarationem, & quod in princ. in fi. de aucto. tut. dictio, nanq.; (vt dixi) ponatur casualiter, præterquam quæ ex litera clarè apparet, patet etiam ex translatione libri Theophili.
- 4 ¶ Præmitto cum Bar. ad euidentiã eorum quæ ad huius text. interpretationem vnã cum materia dicenda sũt. Primo, quæ duæ causæ lucratiuæ nõ possunt in eadem specie vnus & eundè personæ respectu concurrere, vt in l. hinc allegatis per Bar. post glo.
- 5 ¶ Secundo præmitti debet, in iure nostro genus esse tripliciter considerabile: primò, pro his quæ pòdere, numero, mensurauè consistunt, quæ in genere suo recipiunt functionem, vt

in l. 2. prope initium, & in §. r. §. si cerpet. quæ verba videlicet illa. *Recipiunt functionem.* multimodè exponuntur ibi per doct. ¶ Sed expeditior eorū interpretatio illa est, quæ illas res recipiunt, in genere suo functionem, id est, in qualitate commensurabili & vsu promiscuo, vt exponit Vldaricus Zas. in loco proxime allegado, & de isto genere non loquitur iste text. sed incidenter de eo tangit Bartol. in prosecutione materia. Secundo modo capitur genus pro quotitate quadam, id est, pro parte quota pro diuiso, quæ si mihi debeatur dicitur deberi mihi genus: allegat Bart. tres glof. sed earum melior est in l. ¶ prima. §. penul. ff. si pars hære. petæ. Et licet Zasius in opere nouorū intellectuum primo capite ad finem, nitatur improbare Bar. in hoc puncto, tamè eius ratio tendit ad principia Dialectica, quorum Bartol. post illas glo. non habuit considerationem, sed solummodo ad principia iuris ciuilis, secundum quæ iuridica principia non potest negari, quia pars quota pro diuiso non relata (prout non potest referri) ad personam certam, quæ possit designari illius domina, id est, ad vnum ex socijs habentibus in re illa communionem pro diuiso debeat dici quodammodo genus propter confusionem promiscuam alterius partis mixtim coherentis: nã nõ est particula etiã quauis minima in re illa cõmuni: quæ non sit vtriq; domino communis: & ita cum temperamento improprietas loquuta est glossa caute in dicto. §. penultimo. l. prima. ff. Si pars hære. petæ. & eadem ratione non videtur bene loqui Raphaela. Cum a. hic circa principium primæ lecturæ, item & ad fi. secundæ lecturæ, in quantum vult quod ista diuisio generis posita per Bartolum sit inanis, & eam vocat truffam: sed perpe-

Aduersus Ra
phae. Cuna.

perperâ loquitur & nimis arrogâter ac liberè more suo, quia imò iuridicè loquendo est apra & opportuna diuisio ad rē de qua agimus in huius textus proposito: & eam sequuntur Doctores magis communiter, videlicet Bald. hīc. 2. colum. ad medium versu. 3. casu, dum allegat eandem glos. in eodem. §. pen. l. 1. si pars hære. petra. licet litera Bald. sit corrupta, prout constat ex ipsius præcedente & sequente contextura. & idem tenet Pau. de Cast. & Ioannes de Imo. Et isto secundo modo capiendo genus pro parte, pro indiuiso, & sic in confuso iste text. loquitur de illo in versu. [sed si pars.] Tertio modo dicit Barto. quod genus capitur iuridicè pro specie, quam Diuilectici vocant, vt homo, equus, bos, vt in l. Legato generaliter. §. de lega. 1. & de hoc genere tractat iste text. in versu. [Non idem.] vsque in fi. tex.

8 Tertio ¶ præmittendum est id, quod postmodum Bartolus præmittit præsupposita ipsius diuisione in versu. præmitte tamen, quod in primo & secundo responso istius text. Iureconsultus loquitur de legato facto per vtrunque testatorem de re aliena scienter, id est, in primo respō. de parte dimidia relata ad certum dominum: & in secundo respon. de parte dimidia non relata ad certum dominum vel simpliciter & absolute prolata absq. relatione, vt inquit litera ibi. [simpliciter.] vel si ignorâter fuit legata, legatarius tamen erat coniuncta persona alterius vel vtriusque testatoris legantis, vt sic legatum in vtroque testamento facto præsupponatur hæcuisse validum. Et licet Rapha. Cuna. dicat esse præsuppositum superfluum ex eo quod text. præsupponit rem alienam esse legatam ibi, [pars que Meuij est] tamen non est superfluum, quicquid ipse Rapha. dicat.

Carpus Ra
pha. Cu.

quia cum non præsumatur scientia ad validitatem huiusmodi legati, nisi probetur, oportuit id præsupponi per Barto. & in quantum Barto. & Doctores hīc dicunt istum textum loqui de re aliena legata, potest intelligi quod fundus erat communis duorum dominorum, scilicet Meuij & Sempronij extraneorum: vel quod erat communis vnus ex testatoribus & Meuij, & vterq. legauit partem Meuij, & sic alienam quoad vtrunq. testatorem. Idem si ambo testantes fuissent domini, & vterque legasset partem vnus ex se ipsis: quia de eodem dubio deseruiret text. si vterque dixisset, puta quod vnus dixisset, lego meam partem, & alter dixisset se legare eandem: secus si quilibet eorum dixisset se legare suâ partem, vel simpliciter legasset fundum, vel simpliciter partem: quia tunc censetur sola pars vnus cuiusque separatim legata, & legatarius posset agere ad quamlibet partem, vt pōt. ad partes diuersas: & cessaret dubium istius text.

9 Quarto ¶ vltra Barto. (& quidem valde opportunè ad istum textum) præmittendum est, quod aliquando pars rei potest ostendi vel demonstrari ad oculum corporeum, vt quando res iam est diuisa in partes, prout iste text. in versu. [Nanque] dicit ibi, [Non diuisione corporum.] & tunc est casus clarus, & de eo non loquitur hīc Iurecōsultus: quia est idem, quod quando ea dē species visibilis debetur ex duplici causa lucrativa: quo casu non potest ex vtraque causa haberi seu acquiri, vt in l. allegatis hīc in glos. prima. Quando enim res a stualiter diuiditur in plures partes, quælibet pars diuisa deinceps (post diuisionem inquam) non est, neque potest dici pars, sed potius est quoddam totū particulare de per se considerabile, vt in l. Rectè

l. Rectè dicimus, §. 1. de verbo. sig. Sed tamen tex. in ver. [Non idem.] loquitur respectu partis. i. speciei contentę sub genere, cum sic demonstrabilis in præsentia & oculariter post solutionem vnus ex speciebus contentis sub genere, licet non ante solutionem. Aliquando & secundo (vt intentum huius. 4. præsuppositi prosequar) pars rei potest ostendi ad oculum intellectus tantum. scilicet quado est diuisa per demonstrationem designatiuam alicuius cōsocij habentis aliam partem communem pro indiuiso, vt quando à testatore legatur quota pars rei, quę est cōmunis Titij & testatoris eiusdem vel alterius socij, hoc expresso vt hīc in versu. [sed si pars.] tunc enim demonstratur ad oculum intellectus: quia legatarius in confuso videt partem testatoris solam sibi competere: tamē non videt etiam confusè vel in confuso partem alterius: est enim idem diuide re quoad intellectum, & demonstrare quoad eundem intellectum, vt vult litera hīc in demonstratione corporali ibi, [Non diuisione corporis.] quod non est in casu qui statim sequitur. Aliquando & tertio pars rei non potest ad oculum corporealem neq. ad oculum intellectus demonstrari, vt quando legatur pars rei pro indiuiso, non facta relatione ad aliquem ex socijs habētibus cōmunionem in ipsa re, nā eo casu non demonstratur pars etiam oculo intellectus: quia intellectus non capit illā partem, nisi omnino in confuso vel concreto & obscuro: & de ista parte loquitur text. in versu. [sed si pars.] vsq. ad versu. [Non idem.] exclusiue. Et istud euidentiale est valde substantiale, licet in terminis non declaretur per Barto. & alios Doctores dempro Pau. qui. 1. & 2. colum. aperte præsupponit hanc differentiam: & reuera text. non potest vllatenus (nisi hoc modo)

Subtit.

Summè sub
tile.

intelligi. Item dicta Barto. & Bald. in quantum procedunt confusè loquendo simpliciter de oculo, debent semper ad hanc eandem reduci normam & intelligentiam.

10 Quinto ¶ præmittendum est, quod titulorum quidam sunt onerosi, de quibus hīc non tractatur, quidā sunt lucratui: quorum exēpla ponūt in l. vna. §. lucratias causas. C. de impo. lucrat. descript. lib. 10. Sed hīc obseruandū est, quod ibi inter alios lucratuos titulos ponitur titulus hæreditatis vel successions in iurisdictione hereditaria, qui aliās dicitur onerosus. l. Si hæreditatem. ff. mandati. l. more. §. 1. ff. de acq. hære. l. qui dotis. §. Sol. mar. tamē reuera est partim onerosus, partim lucratius: ea ratione, quia principalis consideratio, quoad ipsius initiū est respectu lucri, prout magis cōmuniter accidit.

11 ¶ Nam à communiter accidētibus hæreditas semper est lucrosa, ideo appellatur absolute titulus lucratius, licet reuera sit mixt⁹, hoc est partim lucratiu⁹, partim onerosus. Et istud est de intentione glos. ibidem & in l. Si infanti, glos. mag. colum. fina. C. de iure delib. quam Bald. allegat in l. 2. C. de legi. hæred. & declarat Ioan. de Imo. in alio tamen proposito in l. Si duo. ff. de acquiren. hæredi. vbi etiam est glos. ad idem: & idem Ioannes de Imo. in l. Seruo inuito, in princip. ff. ad Trebel. & Lanzel. Decius per illum text. in l. 1. in verb. [Emolumentum.] C. qui admitti, ¶ vbi hæreditas vel bonorum possessio absolute & simpliciter appellatur emolumentum ob prædictā rationē: & idē tenet Ange. in l. gerit, de acqui. hære. quem tamē & minus bene reprobat ibi Are. col. 2. vide etiam ad præmissa text. in l. inter stipulantē, §. Si rem, ff. de verbo. obli. Quod autem actus iudicetur simpliciter & absolute

solute

solutè ab eo, quod præualet, & sic à principali consideratione eiusdem, tradit Barro. in alio tamen proposito in l. 1. §. 1. ff. loca. Alexan. consi. 119. vi so processu. 3. col. v. rel. quod autè, lib.

13 5. Alber. Bru. cõf. 4. viso instrumẽto. 3. col. tolle optimũ simile. ¶ Nã possessio, quæ plus iuris habet, à iure denominatur: quæ plus facti, à facto. l. 1. cũ gl. C. de acquirẽ. poss. Sic in proposito hæreditas appellatur absolutè titu. lu cratius, quia in ea principaliter lucrum attenditur: & non appellatur mixtus, id est, partim lucratiuus partim onerosus. vt est prædictũ. Et prædicta Doctorum maxima est optimus tex. vbi Barro. & Docto. in l. qui exceptionem, in princip. ff. de condi. indebi. facit text. & quod per eum ibi tradunt Doc. signanter Ias. in l. si quis nec causam, in principi. ff. Si cert. peta. & ista sunt bene notanda, quia non tanguntur in proposito per Docto. hic. Alius est titulus mixtus, vt dotis, prout proximè. s. retigi, qui respectu & consideratione mulieris est lucratiuus. l. fina. §. si à socero, ff. qui in frau. credi. & respectu ac consideratione viri est onerosus. l. expressione, ff. de actio. & oblig. Alius est titulus quasi lucratiuus, de quo in l. apud Celsum, §. auctoris autem dolus, versu. cæterũ, de doli excepti. ff. & ibi glo. in verb. causa exemplificat hunc casum in e- mente minore pretio rẽ maioris pretij: cuius glo. meminit Bar. hic colũ. 8.

14 Et circa præmissa est adnotandum, ¶ quòd titulus onerosus & titulus non onerosus sunt incompatibiles adinui- cem secundum Bald. in l. ab Anasta- sio. C. man. ad fin. Et pondera q. dixit, non onerosus, & sic non solum loquitur de lucratiuo, sed etiam de quasi lu cratiuo. Sed quòd Bal. dicit de incõ- passibilitate tituli onerosi cum lu cratiuo vel quasi, debet intelligi eodem

respectu: aliud tamen est, si diuersis re spectibus concurrerent: tunc enim essent compatibles, vt patebit ex j. dicendis in discursu materiæ vbi ap- parebunt exempla.

His præhabitis, ¶ tex. iste in prima parte vult, quòd si pars fundi pro indi uiso, quæ est vnus ex consocijs, legetur alicui in duobus testamentis di- uersorũ, & adita hæreditate per vtrũ- que hæredem vtriusq. testatoris ab vno ex eis partem fundi legatarius exegerit, alter liberabitur ipso iure: quia solutum est sibi illud idẽ, quod ei debebatur ex vtroque testamento. Ratio est secundum Bart. post Dynũ hic. 1. & 2. oppo. & Docto. alios com- muniter: quia pars pro indiuiso eius- modi. i. pro indiuiso demonstrata, facta relatione ad dominum illius pro indiuiso, putã pars Titij, & c. fungitur vice speciei: ex quo non potest verificari, nisi in vna sola parte ad oculum hominis intellectualem designabili seu demonstrabili. Ratio rationis potest esse, ¶ quia genus prout est talis pars, vt in prin. fuit dictum & præsup- positum, qd non põt verificari nisi in vna specie, cõfetur species, vel habet pro specie. l. si optio, post princip. j. de de optio. lega. quam dicit not. Areti. in l. 2. §. & harum, colum. 5 j. de verb. obliga. ad hoc ¶ quòd vbi in legato ge- neris non reperitur nisi vna sola spe- cies, perinde est ac si esset legata spe- cies purè, qd tradit ipse in proposito in l. nominatim. s. de libe. & posthum. vbi etiam est bonus textus prædi- ctæ l. si optio, similis in l. Si tibi ele- ctio, §. 1. eo. titu. secundum Barro. ibi ad quod etiam est glo. ordina. & nor. secundum Barro. & Albe. in l. pedicu- lis, §. item cum quæreretur, in glo. fin. j. de au. & argent. lega. & quod argu- ipse dicit Bart. in l. qui liberis, §. hæc- verba. in fin. s. de vulga. & pupi. ver- ficu.

Intenulo & nota textua lis.

ficu. quam tamen glof. Ad præmissa etiã facit tex. in l. si domino, vbi Barr. & Docto. s. tit. 1. & ibidem Bal. & Ioã. de Imo. allegant etiam tex. in c. ex par te, cl. 1. de offi. delegati. Ad idem fa. text. in l. fundo qui locatus, cum l. se quenti j. de fundo in l. i. instrumẽto que lega. ad cuius regulæ ornatum vi de Bald. in l. liberti libertatẽ q. colum. penult. C. de ope. liber. in vers. Tu dic, & eundem Bal. in c. cum ordinem, in fi. de rescriptis: licet non alleget illam l. & eundem in l. quibus diebus, §. do- minus j. de condi. & demonstra. & in l. humanum, ad fi. C. de ll. & quod de cidit Pau. & ibi Socin. in l. Gallus, §. etiam, colum. 1. s. de lib. & posthum. & ijdem in d. l. quibus diebus, in eo. §. dominus. & Areti. in l. 1. colũ. 6. ante fin. s. de vulga. vbi ex hoc decidit vnũ valde singulare i illa materia: & vide Alexan. & Ias. in l. Si domus, in princi. s. titu. 1. & Ias. in l. qui Romæ, §. duo fratres, super quinta quæstione Barro. j. de Verbo. obligat. & in consi. 15. 1. parte, & Felin. in cap. 1. colum. 4. & in cap. sedes, colum. penult. de re- scriptis, & in cap. 1. colum. 9. de con- stitu. quas remissiones in proposito communis allegationis, quæ fit de il- la glof. in dicto. §. cum quæreretur, te- neret ad multa, & non reperientur alibi prout hic adglomeratæ.

Redeundo itaque ad præmissa se- cundum istum intellectum, qui ve- rus & approbatus est ab omnibus scri- bentibus, probatur in hoc principio, 18 ¶ quòd regula prohibitiua concursus effectualis duarum causarum lucrati- uarum in eadem specie respectu vni⁹ & eiusdem personæ, habet locum, non solum in vna specie propria à principio deducta in duplicem oblig- ationem descendente ex duplici titu. lucratiuo: sed etiam in specie im-

propria, quæ suapte natura est genus: & tamen ex demonstratione arctati- ua ipsius habetur pro specie, ex quo per talem demonstrationem seu de- signationem fit demonstrabilis ad oc- culum intellectus: quæ est notabilis productio ad omnes. ll. regulam præ- dictam prohibitiuam concursus dua- rum causarum lucratiuarum genera- liter ponentes.

Secundò nota secundum Bartol.

19 Bald. Rapha. Imo. & Pau. de Cast. ¶ q. duæ causæ lucratiuæ bene possunt concurrere in eadem specie respectu vnus & eiusdem personæ quoad ini- tium obligationis inducendæ: nã du- plex obligatio à principio potest sub- esse ex duplici causa lucratiua, vt hic tex. expressè præsupponit, dum dicit, [Ex alio liberationem obtinere.] cùm libera- tio præsupponat cessatio obligatio- nem, vt pote priuatio habitum. l. de- cẽ j. de verbo. obli. sed quoad effectũ solidæ exactionis non possunt effe- ctu ambæ causæ concurrere: & ob id Barro. in summario restringit hanc re- gulam ad prædictum effectum solidæ exactionis: & ita loquuntur, & intelli- guntur omnia iura prædictum con- cursum plurium causarũ lucratiua- rum in eadem specie respectu vnus & eiusdem personæ prohibentium: quæ autem sit ratio, videbitur in- ferius.

Tertiò nota ex text. ibi. [Nec postea.] ¶ quòd obligatio semel extincta nõquã reuiuiscit, etiam cessante causa extin- ctionis: concordatiã habentur in gl. Ratio est, quia causa cessante nõ ces- sat effectus consumatus: & à fortiori peremptus, qui nõ potest reintegra- ri vel reuiuiscere: extinctio siquidem vel peremptio præsupponit act⁹ præexistẽtiã seu consumationẽ. l. Titio vñsfru- ctus, ff. de vñsfructu. l. decem, ff. de Verbo. obli. quæ est regula naturalis & generalis.

generalis. Et ista est vna declaratio restrictiua ad illam communem & vulgare maximã Philosophicã & iuridicam, causã cessante effectus cessat. l. adigere, §. quamuis, ff. de iu. patro. cū pluribus complicibus. Ad quam declarationem de effectu semel sortito confirmationem, vnde argumentum sumpsi à fortiori ad rem nostram, est text. optimus in l. si. j. vnde liberi, vbi hoc probatur in prima ipsius decisione, & cum ad idem commendat Bal. in auth. generali. C. de Episco. & cle. his verbis, quod effectus etiã momẽto vel per momentum causatus non debet cessare ex defectu causę, quæ illum produxit: quod etiã voluit Bart. per eandem l. si. vnde liberi, in l. 2. §. vlti. ff. de Donat. quem vnã cum eadẽ l. vlti. allegat Decius in l. in bonã fidei, vlti. nor. C. de pactis. Ad idem text. in l. sciendum, §. si. ff. qui satis. cogan. quẽ in simili allegat Aret. in his potest, col. pe. §. de acquiren. here. Tamen non meminit de dicta l. fina. & sic facit d. l. fin. in princi. iunctis prædictis commendationibus Doctorum pro eo quod decidit Ioan. An. in regula Decet, de regu. iu. lib. 6. in mercu. videlicet, ¶ q. si pater adeptus sit semel immunitatem vel exemptionem propter numerum liberorum, talis exemptio vel immunitas non extinguitur propterea quod talis numerus ex post facto decrescat, vel ex toto deficiat. Et idem vult Paul. de Cast. in l. Si cū dotem, §. Si maritus, §. Solut. matri. vbi eleganter dicit in vers. breuiter,

22 ¶ quod etiam si immunitas fuit concessa propter aliquam causam, quæ erat vera tempore concessionis, & tamen postea desinit esse vera, non tamen finitur priuilegium: & habet locum d. regula Decet: & (quod miror) non meminit dicta l. fina. Et de hoc puncto in specie latè tradit Ioan. de

Ana. confi. vlti. incipiente, circa dubium oblatum. & cum eo transit simpliciter Decius in cap. cum cessante, col. 1. limita. 3. de appella. & licet alleget Barto. in l. 2. §. non solum, §. de excusa. tuto. tamen hoc non dicit Bart. in lecturis, quæ vulgò circumferuntur. Sed de hoc est longa additio Alexan. ibi, & tangit breuiter idem Alexan. in d. §. Si maritus, in lectura, vbi simpliciter transit cum Ioan. And. Sed in d. §. non solum, in addi. dicit, quod Barto. est defectuosus: quia non ponit hanc quæstionem: dicit tamen q. opi. contra Ioan. Andr. in puncto iuris verior videtur per l. cura, §. deficiendum. j. de munc. & hono. Et per l. his oneribus, §. i. j. de vaca. mu. tandem radè inclinat in hoc, q. opi. Ioã. And. in dicta regula Decet, in consulendo & iudicando sit sequenda, licet in puncto iuris quæstio videatur secundum eum ardua. Et certè (vt ipse dicit ibi) quando priuilegium iam est sortitum suum effectum, vera est opi. Ioan. An. ad quod facit ratio d. l. fina. in princi. quam supra adduxi: vel etiam quado supersunt reliquia priuilegij, vt tradit Barto. in eo. §. fina. l. 2. ff. de dona. vt ibi Alexan. in addi. dicit post Dy. in ea regula Decet, & idè per omnia dicit ad literam in lectura eiusdem. §. si maritus, à vers. secundo adde, vsq. ad vers. non in glos. vbi facit differentiam inter tractum momentaneum & successiuum. Et pro opi. Ioan. An. facit bene tex. argu. sumpto vel à contrarijs vel à correlatione terminorũ in d. l. 2. §. pe. in vers. numerũ, de excu. tuto. vbi tex. dicit, ¶ quod si post creationem tutoris ipse tutor generet filios non auxiliabuntur ei ad excusationem muneris tutelæ iam susceptæ. Per contrarium ergo vel acorelatione terminorum consequentia deducta, si semel excusatus fuerit propter

Opi. Ioã. An.
And. in reg.
deceat est sequenda
in iudicando &
consulendo
in hoc puncto.

pter filiorum existentiam, & sic priuilegium iam fuerit sortitum effectum suum: scilicet excusationis, tunc de crescentia numeri filiorum non erit sibi præiudicio. Et idem & clarius dicit Iureconsultus eodem modo argumentando. §. in eadem met. l. 2. post prin. versic. neq. rursus. Videtur ergo resolutio colligi ex intentione Alex. facientis (vt dixi) differentiam inter habentia tractum momentaneum & successiuum. Quod si concedatur habenti tot filios priuilegium immunitatis personalis à muneribus, & vnum munus fuit sibi delatum, à quo fuit excusatus propter numerum filiorum, & numerus decrescat, non propterea cogetur subire tale munus, quod sibi prius fuit delatum. Nam quatum ad tale munus priuilegium fuit semel momento consummatum & effectum sortitum. Secus si postquam in filij decreuerit, aliud munus de nouo, fuit sibi iniunctum: & idem in munere patri moniali per omnia dicendum est. Sic ergo respectu eiusdem muneris realis vel personalis excusatio semel sortita effectum suum, propter numerum liberorum perpetuò durat, sed si numerus decrescit quo ad alia muna superuenientia, non iuuat retro à principio interuenisse: & isto fædere omnia conciliantur ac concordantur, & id probatur in dicto. §. deficiendum: ibi, [Suo tempore,] & in l. his oneribus, versic. auctis, ff. de vaca. mun. §. in contrarium post Alexã. allegatis. Sed istud subintelligitur, quando iudex in sententia excusasset illum à munere certo vel simpliciter, dicendo quod visa tali excusatione, &c. habebat eum pro excusato, & tractabatur de certo munere non subeundo. Sed si generaliter declarasset eum in posterum habendum pro excusato, & sic ad semper: nõ recederem ab opinione Ioã.

Resoluto.

Subintelligentia.

Andr. & sequacium, etiã quo ad muna nouiter sibi iniuncta, vt à talibus haberetur etiam pro excusato. Item opinio Ioan. Andr. proculdubio procederet in effectu priuilegij consummato, etiam habente causam momẽtaneam: si tamen haberet durationẽ perpetuam quo ad personã ipsius priuilegiati, vt q. statuto vel priuilegio concederetur alicui ¶ immunitas nobilitatis, si haberet duodecim filios masculos: quo casu si semel eos obtineret, non perderet nobilitatem, si eosdem vel aliquot vel aliquem eorũ amitteret. Et prædictam differentiam inter immunitatem habentem tractum momentaneum & successiuum prius posuit Bald. in additionibus quibusdam, quas fecit ad quæstio. Ioan. And. in dicta regula Decet, quas non vidi, sed eas refert Alexan. in dict. §. si maritus, & simpliciter cum Bald. trá sit Ioan. de Ana. consil. vltim. §. allegato, & potissimè vbi additio Ludo. Bologni. in omnibus sequitur Ioan. de Anania: & addit Ancha. consil. 2. & in consil. 357. & etiam Salic. in alio consil. & prædictam decisionem Ioã. Andre. simpliciter refert, & sequitur Marti. de Laude in tracta. de principibus, sub titu. de fisco. 198. q. & subdit Alexan. in eodem. §. si maritus, in ver. non obstat dict. l. 2. §. 1. quod licet sit magna auctoritas Ioan. And. tamè in puncto iuris contraria est verior: & iquit q. est ardua quæstio: quapropter secundum eum Bononia fuit factum statutum pro opinio. Ioan. Andr. & illum sequentium: intelligendo tamè & conciliando opiniones vt. §. tradidi, omnes possunt procedere: & modò reperio nouissimè Andre. Tiraquel. tenentem idem quod supra tenui in versic. videtur ergo, in opusculo causa cessante. 4. limita. nume. 14. eodem quæ vltimo, & 12. limita. nume. 24. q. d.

M m m i h i

Inductio ad
questionem
nota.

mihī placuit. Sed debet subdeklarari prout dixi in eadem præcedenti pag. prope finem, in versicu. sed istud, cū sequenti. In alio autem puncto: scilicet, quando actio semel extincta possit reuiuiscere, vel non: & dato quod reuiuiscat, an sit eadem numero, vel non, vide hic per Barto. 2. colum. versicu. Sexto oppo. cum quo transeunt Docto. & iuxta prædicta adnotandum est, quod quanquam obligatio nō extinguitur, tamen potest cessare, ad tēpus, vt inquit text. in dicto. §. arcam, in versicu. [Videtur enim.] ad quod etiam est text. in l. non omnis numeratio, in princip. ff. si certum petat. & in l. inter stipulantem, §. sacram, in versicu. [Sed hoc dissimilia.] vbi notat Ang. ff. de Verborū obligatio. de qua temporali cessatione tetigit etiam glos. in l. secūda, §. & harum, in verbo de cur, ante medium ibi, sed cessatio obligationis ad tempus, &c. eo. titul. quæ tamen quo ad illum text. reprehendit per Doct. & ibi de hoc puncto videndum est per Lanze. colum. penult. post Bald. qui exponit glos. in quantum dixit cessans obligatio: scilicet, quo ad esse etum per text. singul. & expressum in l. cum hic status, §. siue autem res, ff. de donatio. inter virum & vxo. & ibi Bald. inducit illam glo. ad questionem interdicti canonici. Et hæc hæctenus de isto articulo dicta sufficiat.

25

2. Pars text.

† In secūda parte, quæ est ibi, [Sed si pars.] text. iste vult in effectu, quod si ex duobus testamentis legatio debeat pars certi fundi non facta vlla demonstratione alicuius ex dominis, habentibus communionem in illo fundo, & legatarius consequatur partem ab vno ex hæredibus, & illam partem idem legatarius destinat habere, debet eadem pars sibi solui per alium hæredem ex alio testamento: ex eo quia illa pars soluta non est de-

monstrabilis: neque ad oculum corporis, vt potest existens indiuisa: neque ad oculum intellectus, quia non est relicta sub aliqua demonstratione alicuius ex dominis: quæ quidem demonstratio ostendit talem partem ad oculum intellectus, hoc modo.

Quia quando legatur pars, quæ est Meuij, legatarius concepit in intellectu (quam apprehensiuam notitiā appellant Dialectici & Philos.) se habere vnam duntaxat partem in illo fundo ex ambobus testamentis, & tamen quod non habet partem alteri, id est cōsocioj Meuij, & illa diuisio vel separatio intellectualis vnius partis ab alia est ea, quæ operat demonstrationem ad oculum intellectualem: quemadmodum operatur diuisio actualis ad oculum corporis, vt hic in textu, dum inquit, [Non diuisione corporis.] Sed vbi non sit aliqua demonstratio partis respectu domini ipsius, vt in hoc versicu. [Sed si pars.] quantum

Versicu si pars.

Versu nāque

præ, in princip. dixi. Est ergo vna ratio non plures, id est, quia duo extranei habentes fundum communem pro indiuiso, habent dominiū in illo fundo iuris intellectu, id est iuris interpretatione, hoc est secundum quod ius intelligit, & sic exponit glos. in l. hæreditas, in glo. prima. ff. de petitio. hæredita. & clarius & melius potest exponi vt per Alber. ibi vt exponitur ille text. iuris intellectu, id est, quid in intellectuale: & sic iste rex loquitur de parte pro indiuiso relicta absque designatione vel demonstratione: & consequenter de ea, quæ censetur quid intellectuale & consistens in simplici & intellectuali imaginatione ipsius mētis, prout consistunt alia oīa inuisibilia & intellectualia, q̄ iure cōstāt, de quibus insit. de rebus corpo. & in corpora. & in l. i. ad finem, ff. de rerum diuisio. quæ pars (vt est prædictum) apprehenditur seu cognoscitur aut capitur per intellectum hominis in confuso: & sic non propriè per notitiam apprehensiuam, non autem diuisim quo ad eundem oculum intellectus: & sic talis pars pro in diuiso absque designatione vel demonstratione alicuius domini non est demonstrabilis (vt dixi) neque quo ad oculum corporis, neque ad oculum intellectus siue mentis: licet in confuso quo ad simplicem & nudam imaginationem veluti seu quasi apprehēdatur ab ipso intellectu. Et ista est vera & propria declaratio horum text. & est de intentione Barto. licet confuse: quod (salua ipsius pace) est ei peculiarare, in tertia opposit. secundæ partis, & Paul. de Cast. colum. 2. in duobus vel tribus locis, & Raphael. Cuma. in quantum in apostilla breuissima textuali vocat hanc partem, de qua loquitur versicu. [Sed si pars.] intellectu

lem: & sic indemonstrabilem absolute & simpliciter, quasi in prima parte quo ad quid sit demonstrabilis, id est, quo ad oculum intellectus, & sic per notitiam apprehensiuam propriè sumptam, vt est dictum. Et ita est intelligenda glos. hic in parte, hanc eādem ad finem, ibi dum dicit, sensu: quia cum cadat super secunda parte text. intelligi debet de sensu interiori, per quem sensum, qui est idem cum intellectu, capitur vel apprehēditur in obscuro & in confuso illa pars pro indiuiso, quæ fuit designata per demonstrationem domini ipsius, vt supra declarauit: non autem loquitur de sensu, id est, de intellectu habita consideratione ad demonstrationem quodammodo diuisiuam quo ad oculum ipsiusmet intellectus, quæ (vt prædixi) fit per nominationem partis rei pro indiuiso designatæ facta relatione ad dominum ipsius partis pro indiuiso. Cum autem in text. isto in versicu. [Atque etiam.] dicatur, quod si legatarius destinat habere prædictā partē pro indiuiso sibi ab vno hæredū solutam, potest petere eandem partem ab alio hærede, si ad eum peruenit, vel ipse hæres potest eam soluere, non percipio quod istud maneat fluat vel proueniat ex alio, nisi quia quando iterum petit partem ex alio testamento, petit eam etiam in confuso, prout sibilegata fuit bis in vtroque testamento: & alius hæres soluendo eam, cum semper remaneat sub consideratione generis, videtur soluere aliam medietatem cōfusam, ad quam erat obligatus ex testamento sui testatoris: & sic nihil refert (vt liberatio inquam sibi ex alio testamento obtingat) an eandem partem in genere soluat, an aliam: ex quo vna pars cum alia vice mutua con-

Mm 2 fundi

funditur, & mixtim ac confusè consideratur. Et hæc de secunda parte.

2.6
3. Pars text.
† Tertiam tex. partem loquentem de genere specierum comprehensiuo declara vt per Barto. hic in si. casus positionis & in oppositionib⁹ tertie partis, & per Paul. in textualibus. 2. colu. quia licet sit aliquantulum difficilis, non tamen ita difficilis sicut sunt prima & secunda pars istius textus, quæ supra fuerunt adamussim declarate.

Resolutio
clarationis
textualiu de
signatorum

Resolucio itaque duobus verbis declarationes textuales, intentio text. in primo respon. est decidere vt non solum duæ causæ lucrativæ respectu eiusdem speciei ad oculus corporalem demonstrabilis, & respectu etiam eiusdem personæ quo ad effectum solidæ exactionis non possunt concurrere, verum etiam neq; respectu eius, quod habetur loco speciei, vt est pars pro indiviso restricta & designata relatiuè per demonstrationem domini, id est eius, qui est domin⁹ p parte p indiviso: & sic primū responsum loquitur de genere demonstrabili per suam speciem, id est pro parte pro indiviso facta relatione talis partis ad personam domini ipsius. et sic ad oculus intellectus. Secunda pars decidit quod admittitur concursus duarum causarum lucrativarū circa genus omnino indemonstrabile per suas species prout est pars legata pro indiviso non designata vel absque aliqua designatione, quæ est indemonstrabilis per species, quia nõ facta aliqua demonstratione per relationem ad dominum ipsius partis omnino confusæq; implicite & caliginose, semper remanet in vim generis. In tertia parte versic. [Non idem] decidit text. quod quando genus putat homo. est demonstrabile per suas species ad oculus corporis

demonstratas & patentes, vt Stichus & Pamphilus, quæ secundum Iustitas sunt species hominis in genere, & tunc concursus prædictarum duarū causarum lucrativarum in eadem re, & respectu vnius personæ non admittitur quo ad speciem solutam ab vno ex hæredibus, his denique debitoribus, sed est soluenda per alium debitorem alia species de eodem genere: si primo inquam fuit quantitas exacta per legatarium ab alio hærede vel alio debitore, vt contingat liberatio per rationem quæ ponitur in versicu. [Hominis enim] declarata, vt per Barto. & Paulum hic in locis supra designatis lecturæ ipsius Paul.

Ex prima decisione huius text. eius modi, vt supra declarata potest deduci iuncta restrictione glos. communiter approbatæ in versiculo postea, † quod si maritus constante matrimonio emit fundum Cornelianum, qui quidem fundus Cornelianus secundum leges istius regni incidit quo ad uxorem in causam lucrativam respectu medietatis ipsius: quia cum efficiatur communis inter eosdem coniuges, acquiritur uxori dominiū medietatis fundi: & respectu vxoris, cui acquiritur est titulus merè lucrativ⁹. quia nihil ab ea abest, vt inquit Barto. hic in principio fin. colum. si postea maritus & vxor in simul eundem fundum alienent, & vxor consecuta sit æstimationem medietatis fundi, quam maritus sinit vel passus est eam habere (nam aliàs secundum legem ordinariā maritus solus possit de illa re communi ad libitū disponere sine vxore) & maritus constante eodem matrimonio reemere eundem fundum & obijr, quod cum iā esset consecuta vxor medietatis æstimationem propter venditionem simul.

Redit ad r.
decisionem
text.

Adaptatio
ad factū autē
tit. II. regni.

simultaneam vnà cum marito factā de fundo, antequam de nouo per ipsum maritum idem fundus reemere- tur, ac postea fundus per eum fuit reemptus, & iterato effectus communis, & sic prima & secunda obligatio concurrunt diuersis temporibus, potest ista vxor soluto matrimonio retinere æstimationem partis fundi per eam vnà cum viro iam pridem vendita, & medietatem fundi petere nõ ea ratione, quia primo consequuta fuerat æstimationem: nam quando duo tituli lucrativi procedunt ab eodem non fit illa differentia secundū Barto. hic quinta oppositione primæ partis, per l. huiusmodi. §. primo. cum glo. supra titu. primo, prout & hic ambo tituli processerunt ab eodem, id est à marito concurrente legis dispositione: quia ex actu mariti concurrere (vt dixi eadē l. dispositione vtraq; causa lucrativa sumpsit originem: cum maritus bis emeret eandem rem) sed alia ratione procedit id quod dixi, videlicet quia vtraque obligatio ex causa lucrativa descendens non concurrunt eodem tempore: quo casu Docto. post glo. limitant istum text. fundamentum super regula negatiua, ac prohibitiua concursus prædictarum causarum non habere locum per l. existimo, infra de Verborum obligat. quam ad id allegant Barto. & Doctores hic, hoc est quia priusquam ex secunda emptione fieret vxori acquisitio medietatis fundi vel obligationis ad eam consequendam, prima obligatio & acquisitio ex ea resultans iam erat consumpta & abolita, & consequenter non potest dici, quod duæ causæ lucrativæ concurrant respectu eiusdem rei & æstimationis ipsius, quia non concurrunt eodem tempore: & hæc locum haberent etiam si iste partes

essent demonstrabiles ad oculus intellectus, vt in primo responso istius text. sed cum vere vera sint omnino indemonstrabiles, quia deferuntur simpliciter ex dispositione & autoritate legum regni, res habet minus dubitationis, quia sumus in casu versu. [Atque etiam hanc eandem partem,] vbi iterum fieri poterit solutio in eadem parte, & consequenter clarè procedit prædicta adaptatio.

† Secunda decisio istius text. in versicu. [Sed si pars,] posset hodie induci ad hanc quæstionem, supposito quod fundus esset Meuij & Sempronij, prout glossa ista vult, qui Meuius legauit cuidam mulieri solute partem dimidiam prædicti fundi, & priusquam illam partem eius hæres mulieri solueret, eadem mulier nupserit alteri habenti aliam partem in eadem re, vt delictet Sempronio, qui Sempronius moritur, quaritur quid debeat habere ista mulier de prædicto fundo. & est dicendum, quod licet petat medietatem eiusdem fundi legatam sibi per Meuium ex testamento eiusdem Meuij, & eam consequat, nihilo minus potest petere medietatē alterius partis vt lucrum, per l. regni quando retinet primam medietatem penes se ex testamento Meuij, et si eadem defisset habere, & peruenisset ad heredem mariti, id est Sempronij, potest etiam eandem medietatem vnà cum medietate medietatis petere ab illo met Sempronij hærede, & sic quartam partem totius fundi ratione lucri constante matrimonio aucti, quia tam dimidia primo legata quam dimidia dimidia, quæ est quarta pars fundi acquisita ex lucro aucto fuerunt acquisitæ mulieri prædictæ diuerso titulo lucrativo absq; demonstratione domini partis: nam

Alia adaptatio
ex. 2. de
cessione hu-
lius text.

dimidia fuit legata absque demonstratione non dicendo meā: similiter dimidia alterius dimidia, id est quarta fuit tacite acquisita ex dispositione legum regni.

Sed hic vertitur consideratio dubitabilis, quia cum testator videtur legasse dimidiam suam. lex vxor parui, C. de legatis, an propterea videatur eam specialiter designasse: & idem in quarta acquisita ex iure, an videatur à principio designata ipso iure per prædictas leges regni: & sic petendo & consequendo ex testamento dimidiam, & alienando eam non posset quartam de eadem dimidia petere: sed certe ex quo semper potest petere quartam, parui effectus esse videtur an eandem, an aliam. 4. consequatur.

Alia Inductio ex eadem decisione.

Inducitur etiam hæc eadem pars text. retentis ijsdem terminis, si Meuius donauit dimidiam cuiusdam fundi alicui mulieri, quem fundum habebat ipse donator cum Sempronio communem pro indiuiso, & antequam mulier esset consequuta medietatem ex donatione, nupsit eidem Meuius, videtur quod possit plus medietate consequi: quia vtraque causa lucratiua habetur p vna, cum processerit ab vno & eodem, id est Meuius, vt dicta l. huiusmodi. §. primo, sed quia non versatur causa lucratiua circa eandem partem dimidiam, sed circa diuersam, id est medietatem alterius partis, quæ remansit eidem Meuius, regula prohibitiva non est in consideratione: & consequenter poterit petere dimidiam alterius dimidia: quia non habet eam principaliter ab ipso marito, sed à lege: & sic quo ad effectum in casu isto, de quo agimus, duplex causa lucra

tiua concurrunt circa res diuersas: vna scilicet donationis mariti quo ad medietatem fundi: alia, scilicet legis inducentis acquisitionem quo ad quartam partem.

Potest etiam induci retentis ijsdem terminis & dubitari, quid iuris sit, si vterque dominus fundi, scilicet Meuius & Sempronius donauit mulieri suam medietatem fundi, & ab vno eorum consequuta est vnam medietatem, & designat illius esse domina, an possit ab alio eadem medietas solui, vel per mulierem peti, nam de alia non est dubium, nisi quod eam possit petere: sed quod attinet ad eandem videtur quod iste textus non possit hoc casu adaptari seu verificari, quia vnusquisque socius videtur suam partem donasse, vt supra dixi: & illud habetur loco demonstrationis, ideo non abs re in hoc textu præsupponitur totam rem alienam, vel saltem quo ad vnum testatorem fuisse legatam quo ad eandem speciem solidam, quasi si res esset vtriusque testatoris, quilibet videretur legasse vel donasse partem suam p indiuiso: & sic esset idem iuris ac si esset demonstrata dicendo meam, vt in l. Serui electione, §. finali supra tit. primo, & consequenter non esset tractandum de concursu vel non concursu duarum causarum lucratiuarum, cum in proposito concernant res diuersas, id est duas medietates separatas: & sic non eandem rem.

Nec non retentis ijsdem terminis potest dubitari, quid si ista mulier nupsisset primum Meuius, deinde eo mortuo nupsisset Sempronio. Dicendum videtur, quod possit petere dimidiam totius fundi ab

di ab vtroque mariti hærede pro rata cuiusque quartæ partis, id est dimidia dimidia: & consequenter pro vna quarta parte, et si eam delineret habere, possit per alium hæredem secundi mariti eadem quarta sibi solui: quia licet acquiratur per legem Reg. tamen non videtur à principio facta aliqua demonstratio partis: ex quo (vt est iam dictum) simpliciter & absolute medietas lucri per eandem legem Reg. defertur.

Hic prædeductis, quia Barro. hic adducit l. non quocunque, §. fundus supra de legatis primo, in quarta oppositio: secundæ partis: & declarationem, quam in hac materia per illud textum ponit, valde commendat, non est omittendum, quod ille textus, secundum inductionem & declarationem probat, quod id quod obuenit per consolidationem, dicitur obuenire titulo lucratiuo, vt putat quando vsufructus proprietati consolidatur, vel feudum ad dominum regreditur per excauentiam (vt vocant) vassalli, vel superficies redit ad proprietatem, aut ius censuarum vel emphyteote, & iura similia vtilia: redeunt ad dominum directum.

Et ad id dicit ibi Alber. illum textum non recordari se alibi vidisse. Sed est etiam text. & adhuc apertior in §. Si cui fundus, in situ. de legatis. Ex quo inferit ibidem Ioannes Fab. quod stante consuetudine (prout stant hodie apud nos prædictæ leges Regni) quod acquisita per viros communicentur vxoribus: & contra: & vir antequam vxorem duceret, erat dominus directus: quarundam verant feudaliū, quæ ab ipso manu tenebantur per vassallos in feudum, & constanti matrimonio aliqua ex his rebus consolidantur, & redeunt ad do-

minum ex aliqua causa, vxor debet habere partem in his rebus consolidatis: quia censetur haberi alio titulo, & sic lucratiuo, distincto ab ipsa rei proprietate: & idcirco: velut alia res ipsius viri sunt censenda: de per se: & adducit etiam listam, in §. fundo legato.

Et idem circa eandem questionem tenent ibidem Ioan. de Pla. & Ange. Areti. vbi ipse Ang. allegat. d. §. fundus, prædictæ l. non quocunque. Idem etiam tenet Iaso. in vltim. additione ad Christopho. Por. ad §. eadem, præcedentem eundem §. si cui, & sequitur Guillier. de Benedi. in repeti. capit. Rainuerti, in parte, & vxorem nomine Adelsiam, numer. 79 r. Nicolaus Boë. in consuetu. Bituri. titu. de consuetu. mar. & dot. cum alijs remissionibus adductis per Andr. Tiraquel. prima parte operis retractus, fol. 278. numer. 73. qui nihil aliud agit circa huius rei resolutionem, sola contentus recitatione, nè moris sui perpetui obliuiscatur, nihil soluere. vide etiam quæ in hoc proposito tradidi in meo memoriali, super parte, melioratio.

Quæ decisio (vt eam repetam) appositè quadrat ad prædictas leges Regni concedentes vxoribus: prædictam communionem in rebus constante matrimonio per virum acquisitis, vt si ad matrum proprietarium redeat constante matrimonio vsufructus vel superficies, quæ erant pones alii ante contractum tale matrimonium, mulier consequatur medietatem illorum lucrorum consolidatorum. Sed adhuc est videndum, an apte vsufructus vel superficies dimidantur: & dicendum est, quod non, ex eo quod eleganter declarat Bald. in proposito consolidationis in l. si tibi ho-

mo, §. fina. supra titu. primo, de lega. primo, dum dicit, quod habens ius directum lucrificat vile vi consolidationis per modum extinctionis ipsius vilis: quia extinguitur illud vile dominium, & remanet directum effectum plenum, quod ante erat nudum. Nam directum & vile sub suis nominibus non cadit in eadem persona: sed extinguitur vile, & remanet directum plenum, ut ibi aperte dicit, & scdm eum dicit apertus. Il. Si heres, in prin. ff. ad Trebellia. In ipsa aut re clara est, quod non potest habere medietatem: quia illa consolidatio est augmentum, non alia res: & sic non est res noua. l. 4. ff. de iure dot. Sed ita est quod in eadem re principali non poterat habere communionem: ergo neque in ipso augmento, argu. l. etiam cum siml. C. de iure dot.

Sed restat videre, in quo habeat ista mulier illam lucris partem: & quidem, ut mea fert opinio, putarem, in dubie estimandum usufructum vel emphyreusim de per se, ac si esset separatus vel separata a proprietate, ut probatur ex dicto §. si cui: dum dicit, quod usufructus in petitione fundi obtinet vicem seruitutis: & sic consideratur separatim & formaliter ac distinctim: ab ipsa proprietate, & non coniunctim seu casualiter cum ea. Si itaque in eo debet haberi communio per ll. reg. ergo estimatio ipsius est facienda, & inter coniuges diuidenda hoc modo, quod estimetur totus fundus per regulariter debet fieri. l. Menius, ff. comuni diui. & l. 3. C. eo. quæ ill. dicitur, t. q. ad cognoscendum valorem partis alicuius rei, tota res in primis est estimanda. Ad idem rex. §. in fundo, vb. not. Bald. & ibi reuli addendo nonnulla post principium supra ista l. Item proprietates

estimetur de per se, & quatenus ultra proprietatem valet plus totus fundus una cum usufructu casuali erit estimatio usufructus, ut dicunt Paul. & Docto. in dict. §. fundus. l. non quocunque. & clarius exemplificatur per Theophy. in §. si cui, aliàs incipit in illo libro. §. Titij fundum, in tit. de legatis, secundum traditionem, que nunc circūfertur è græco in latinum libri institutionum. Et hoc est quod vult ille rex. secundum prædictam traditionem, si bene inspicatur: & ista est clara intentio Ioan. Fab. ibidè in verbis, quæ. S. reuli, quod usufructus consolidatus sit de per se considerandus: sed non potest aliter considerari nisi per estimationem: quia licet sit diuiduus, ut in l. 1. §. si usufructus, ad l. Falcid. & not. Barto. in l. stipulationes non diuiduntur, in pluribus locis, & in l. qui usufructum, ff. de verbor. obli. tamè cum incorporatur proprietati per consolidationem extinctionem ipsius usufructus, & sic absorbetur ab illa, ut prædixi Bald. dicere in dic. l. si tibi homo, §. si. non pot ab extra considerari de per se nisi intellectu quo ad eum estimandum: quia hic nõ tractamus de diuisione ipsius iuris usufructus, quod sua natura est diuiduum. l. 1. §. si usufructus. ad l. falc. sed de valore ipsius, & consequenter partem eiusdem proprietatis ad effectum, de quo agim. Et puto ista esse verissima, quæ uis me non lateat. modernos Hispanos aliter dicere in re. rubr. de donat. inter vir. & vxo. §. 62. in verbo, ex quo ego infero: dum tenent, q. nõ diuidantur estimatio usufructus, sed nulla bona ratione ducunt ad id afferendum, ut patere potest eos legenti, etiam per transens, ut aliàs dicitur. Et quod dicunt illi q. medietas acquisitionis verfabitur circa medietatem fructu, quos postea

Cõtra Pal. Rub.

postea durante matrimonio fundus produxerit perpetam, in hoc dicunt quia illa acquisitio fit per casum l. ord. in. etiam absq. consideratione consolidationis usufructus, & redigitur questio frustratoria: habebit ergo secundum opinionem quam teneo vxor medietatem valoris usufructus consolidati ob illam acquisitionem momentaneam. Præterea matrimonio durante ambo coniuges poterint medietate fructuum percipiendorum ex fundo ob acquisitionem lucrorum successiuam, quæ utrique competit eorum: & non obstabit regula impeditiua concursus duarum causarum lucretiarum: cum eo casu concurrant circa res diuersas: & regula habet locum dumtaxat respectu eiusdem speciei, ut hic, & in omnibus iuribus per glo. Bar. & Docto. adductis de hac materia loquentibus. Et quia. S. dixi q. sola proprietates est estimanda de per se, quoniam modo illa estimet vide Bal. consi. 103. in incipienti, queritur qualiter, primo lib. ex cuius verbis breuiter iunctis his, quæ ad eum ibi addidi, colligitur aliter faciendam esse estimationem tam nudæ proprietatis, q. nudæ & formalis ac separati usufructus: licet ibi de usufructu non loquat, sed de emphyteosim in idè tamè recidit: unde ibi, quia illa videt recta & iuridica estimatio, & cõfert apprimè rei, q. qua in presentiarum agitur: & latuit prædictos Doct. in d. c. per vestras, loco. S. citato. Nõ est permittendum vltimò hic commemorare vnũ, de quo Doct. in locis prædictis nõ faciunt verbũ aliquod: videlicet, q. rex. in d. l. 4. ff. de iu. dot. S. citata videtur ob stare decisionem præfatam: illius enim l. verba sunt, [Si proprietati nuda in dotem date usufructus accesserit, non videtur alia dos: sed incrementum dotis.] Et sic videtur ibi probari, t. q. quando usufructus accedit proprietati per modum cõ

solidationis, nõ videt res noua vel alia: & consequenter nõ censet noua acquisitio, & c. quod obiectum roboratur ex eo, qd per candè l. Bar. ibi dicit de gabella. Sed respondet, q. ex verbis illis, [Nõ videtur alia dos.] non recidit infertur prædicta consequentia: nõ licet quãdo usufructus accedit proprietati dotali, vel alteri cuiusq., per consolidationem, nõ efficiat, vel cõstituat nouam rem, quia iungit inseparabiliter per quandã mixturã consolidationem ipsi proprietati, & talis cõsolidatio inducit illius iuris personalis extinctionem & resolutionem, ob quã rem proprietates propter eiusmodi accessionem augetur, & fit plena: nõ tamè ex hoc sequitur, q. ipse usufructus estimatio habito respectu ad tempus, quo erat a proprietate separatus, nõ acquirat de nouo, & faciat pinguiorè & pretiosiorè ipsam proprietatem effectu ac re ipsa. Quod etiã patet, quia illa lex equiparat prædictã consolidationem alluioni: & tamè p. multa iura patet, id qd alluione vel per alluionem accedit acquiri de nouo. §. præterea t. qd p. alluionem instit. de re. diuis. scdm vtrãq. literã tantiquã, q. etiã nouã traductã è græco Theophyli cõ multis similibus. Il. ff. de acqui. re. domi. remitto ad ea, quæ habeo in memoriali in parte, melioratio. Et p. hæc patet resolutio intelligentiæ huius tex. & etiã glos. scdm cõm Docto. intellectu, q. fuit Bar. post glo. quæ cõiter oēs scribentes hic se quunt, excepto Raph. Cum. q. seu ille Saturninus, cuius meminit. l. 1. ff. de Senato. ph. Cum. solus deniat ab intellectu cõi & oim aliorũ scribentium. Et quãuis mouetur ratione colorata, tamè destruitur rex. quia in effectu & re ipsa cõfundit primum responsum text. cum secundum. & sic non est curandum de eius intellectu.

Carpè R. a. pha. Cumaz

Summarium.

- 1 EGIS sectio in principio per que
fines.
- 2 Summa pronuntiatorum seu notabi-
liū qua ex istius l. prin. eliciunt.
- 3 Comprobatio prima notabilis primi.
- 4 Paria sunt quem rogari de restituendo post mor-
tem suam, et cum, aut quando uolet.
- 5 Idem in casu contrario.
- 6 Arbitrium uel facultas, quod, uel quam quis ha-
bet ex uoluntate testatoris, siue ipsius mandato pro-
tenditur usq; ad ipsius mandatorij mortem.
- 7 Ratio primi responsi, seu primæ decisionis hu-
ius legis.
- 8 Debitor conditionalis potest soluendo rem cor-
poralem nec se nec si se decessit liberari.
- 9 Idem in debito rei incorporalis conditionali pen-
dente conditione soluto.
- 10 Eadem ratio adaptatur ad casum l. postmortem.
- 11 Verbum debet, quando regulariter significet
aliā necessitatem aliquando tamen significat poten-
tiam seu possibilitatem ut hic.
- 12 Casus in quo heres grauatū restituere post mor-
tem uel cum morietur, potest in uita cogi ad restitu-
tionem sciendam q. cum deuenit ad actum morien-
di, reuera tamen sana mente.
- 13 Remissiones huiusmodi ad legem duos. s. r.
eodemq; ultimo ff. de manu testa.
- 14 In artic. mortis uel moriens dicitur esse q. est co-
stituit in extremis, uel in ultimis, uel in uita moriedi.
- 15 Subsistente uoluntate testatoris etiam tacita siue
presumpta uel cōiectura conditio uoluntaria aliis
in forma specifica adimpleta potest equipollenter
adimpleri.
- 16 Consequentiā a forma personarum ad formam
temporis, in iure ualida et probabilis.
- 17 Conciliatur ille text. cum uerbo prima inspectio-
ne eidē adue. sane in l. huiusmodi. §. si. Sempronius,
supra titulo primo.
- 18 Verbum dono, simpliciter et absolute prolatum
quandoq; ratione materie subiectæ flectitur ad
impropriatē. l. non accipitur pro uera et pro-
pria donatione.
- 19 Dilatio apposta per testatorem ad restitutionem
legati uel fideicommissi, in dubio censetur apposta
in fauorem heredis uel grauari qui tenetur restituere,
non autem ipsius legatarij uel fideicommissarij cui
uel quibus restitutio eiusmodi est faciēda.
- 20 Punctuatio ad l. Tau. 17 an per simplex constitu-
tum factum per partem melioratē de rebus me-
lioratoris indicatur ipsius reuocabilitas et conclu-

diu quod se, cum moderamine resultant ex bīmē
bri distinctione resolutina in hoc artic. infra subie-

- 21 Antequam constitutum factum super bonis ac-
quirendis effectum sortiatur. sane eorūdem bo-
norum acquisitionem, melioratio de iustem facta
subiacet reuocabilitati: et sic est reuocabilis per
melioratē.
- 22 Si simplicem detentationem tantummodo habet
pater in rebus de quibus fecit meliorationem, et eas
tradat, non efficitur melioratio irrenocabilis.
- 23 Iuramentum de non reuocando meliorationem
facit eam irrenocabilem.
- 24 Idem dicendum in fidei præstatione.
- 25 Vbi in aliquo actu requiritur interuentus tradi-
tionis corporalis uel naturalis non sufficit apposi-
tio constituti.
- 26 Actus factus traditionis scripturæ non est tanti
effectus prout est constitutum.
- 27 Executor per testatorem nominatus distribuere in-
ter pauperes quid certum potest eligere ad tale reli-
ctum sicut ipsius illegitimus, si est pauper et nō
demeritus.
- 28 Neq; executor per testatorem nominatus, neq;
Episcopus ad quem ex post facto de iure executio
deuoluitur potest sicut illegitimum testatoris ad
hereditatē executoris de mandatis nominare. Quod
autem in relicto alio rei certæ de ipsa hereditate
deliberandum, cum tali filio non debeatur nisi so-
lum alimenta quæ præstantur in quatuordecim
tribus, non in proprietate rei certæ hereditariæ.

IN LEGEM
VNVM EX FA-
milia interpreta-
tiones.

 NVM ex fa-
milia propter fi-
deicommissum,
a se cum more-
retur relictum,
haeres eligere debet: ei quem
elegit frustra testamento suo
legat, quod postea quam ele-
ctus,

ctus est, ex alio testamento pe-
tere potest. Vtrum ergo non
constitit quod datur, quasi cre-
ditori relicto, an quando po-
test mutari uoluntas non re-
ctè creditori comparabitur: si-
ue tamen duret electio fuisse
uidetur creditor: siue mu-
retur ex neutro te-
stamento peti-
tio com-
petit.

AEC lex secundum Bar-
to. & Docto. prosequitur
eandem materiam usque
ad §. si rem, exclusiue, di-
uiditurque ut per eos, & istud prin-
cipium usque ad §. si de falcidia, se-
cundum Barto. ¶ ponit tres quæstio-
nes, & earundem solutiones: secun-
da ibi, [Et ibi,] tertia ibi, [Vtrum ergo.]
Sed certè secundum declarationem
Paul. de Casti. sunt quatuor quæstio-
nes, nam in dicto uersicu. [Vtrum ergo.]
deciditur quæstio, ut statu-
tum patebit, simulque constabit, sum-
mam Barto. & mutilam & imper-
fectam esse. ¶ Eliciuntur itaque ex
hoc principio quatuor pronuntiatæ,
seu notabilia quæ uocant.

Primum, quod rogatus restituere
rem uel pluribus post mortem
ipsius rogati, uel cum ipse rogatus
moreretur, potest eligere in uita.

Secundum, quod si eligere aut re-
stituere rogatus eligat, & post ele-
ctionem, eidem electo eandem rem
in suo testamento leget, tale lega-
tum non tenet.

Tertium, quod post electionem
potest haeres qui elegit variare, & uel-
que ad obitum suum illam mutare.

Quartum, quod etiam si talem e-
lectionem mutet, non tamen præ-
dictum legatum conualescit, neq; ob
eam rem confirmatur.

Ad primum dictum ¶ seu notabi-
le confert etiam text. nota. in l. post
mortem, C. de fideicom. ubi roga-
tus restituere post mortem, quod in
idem recidit, ac si esset rogatus cum
moreretur, potest & uidetur parere
iudicio defuncti, quicumque uoluerit in
uita restituendo. Et sic probat ibi, ¶ pa-
ria esse, quæ rogari de restituendo post
mortem, uel cum, aut quando uolet.

¶ Et idem est in casu contrario:
nam paria sunt quem rogari de resti-
tuendo, cum, uel quando uolet, uel
cum morietur, siue post mortem. l. v.
xorem. §. Scauola, infra titu. i. quem
§. dicit ad id Roma. sing. in sing. 426.
& quia ille rex loquitur in fideicom-
missio uincituali in singulari, etiam est
deicommissum in uersu. [Hoc aut legatū.]
eodem titu. ad quem uide Barto. in l.
Centesimis, §. final. colam. prima, &
sequenti. ff. de uerborum obligatio.
Et Socin. in l. utrum, §. cum quidam;
colam. secunda, infra de rebus du-
buis, & uide l. Seruos, ff. de manu-
mis testamento, quam in dicto §.
Scauola, post Oldra. allegat Albericus
in simili, ubi probatur, ¶ quod ar-
bitrium quod quis habet in manu-
mittendo seruos ex mandato uel uo-
luntate testatoris, durat usque ad
mortem, & uide l. fina. ff. qui sine
manu. ad liber. perue. ubi contra ite-
stud esset durū cōtrariū, nisi subesseret
fauor liberorū: & sic in intellectu di-
cti §. Scauola, obiter adnotandum
est, id quod ex eadem l. fin. colligi-
tur: uidelicet, quod ibi ponitur fallen-
tia seu casus specialis fauore liberta-
tis, contra dictum §. Scauola.

Ratio

Alias scripte
ista lex si u-
nū, sed put
supra recita-
ui absque si
est in pade.
Flor. sed eū
si est in lib.
Norico.
Greg. Halo.

I

2

6

7 Ratio † ad hoc primum dictum i-
stius text. (vt ad eum redeam) desumi
potest ex l. dotis fructus, §. fina. cum l.
sequenti. ff. de iure dot. vbi probatur,
8 † quod debitor sub conditione solues
ipsa conditione pendente liberatur si
ue per solutionem veram, siue fictā,
nam si est ficta potest liberari fictē l.
9 sub conditione. j. de solu. † quod non
tantum procedit in solutione rei cor-
poralis, sed etiā rei incorporalis secū-
dum glo. ordin. in l. 4. ff. de seruitu. tit.
gene. glo. 3. post princip. quam ibi di-
cunt singul. Ange. & Pau. † & eadem
10 ratio potest adaptari ad d. l. post mor-
11 tem. Et licet iste tex. in † verbo [Debit.]
videatur sonare in necessitate, pro-
ut est propria & genuina illius signifi-
catio: nihilominus ob materiam sub-
iectam est exponendus pro potest p-
ut hic exponit Pau. d. Cast. & Bart. in
solutione primæ oppositionis vult i-
dem tenet, q. hæredi non incū-
bit necessitas præcise eligēdi, sed cau-
satiuē vt hic iuncto. §. rogo. j. ista l. Sed
isti Docto. (salua eorum venia) perpe-
ram loquuntur, quia imò litera [Debit.]
stat propriè in isto tex. & designat ne-
cessitatem in eligendo respectu tem-
poris mortis, in quod fuit electio col-
lata, non autem respectu electionis in
vita, quia illa est voluntaria: neq. res-
pectu personarum, de qua electione lo-
quitur dictus §. rogo, & pro certo isti
paralogizantur in expositione quā fa-
ciunt de debet pro potest, & expo-
nūt album pro nigro. Quod autem il-
li dicunt est intelligendum vt per
Bald. hic post Dyn. & idem tenet Al-
ber. & Ioan. de Imo. scilicet, donec hæ-
res debens eligere non peruenisset
ad actum moriendi: nam si eò perue-
nisset, † bene posset cogi eligere vnū
de familia: quia in id tempus, id est,
mortis collata erat eligendi facultas

secundum eos: ex hoc patet esse verū
quod prædixi, contra expositionē Do-
cto. sed sub intelligi debet nisi hæres
amisset sanā mentem quod est in-
dubitatum istud de coactione: & vl-
tra ipsos probat ex tex. cū glo. in l. qui
duos. §. 1. ff. de manu. testamento ab
speciali sumpto argum. nam ratio il-
lius tex. quæ est quia viuens moritur
habet etiam locum in casu nostro: cū
per verba illa, restituitur cū morieris
vel post mortem videtur dilata resti-
tutio vsque ad vltimum vitæ spiritum
inclusiue non aut post seu exclusiue,
& sic post mortē, & quia Doctores no-
stri non declarant quid sit illud dice-
re viuens morit † vide Au. Gell. lib. 6.
noctium atticarum c. 13. & lib. 7. c. 11.
ex cuius dictis id explicatur: de quo
post multos dies q. istud adaptauerā
ad illum text. reperij factam mentio-
nem per Andr. Alcīa. in primo opere
seu volumine Parergo lib. 2. c. 44. vl-
tra quæ cōmendandę sunt nonnullę
remissiones ex nostris auctoribus ad
illū tex. in d. §. 1. nam illū allegat Bald.
in rub. de vita & honest. cler. post prin.
& cum nitit declarare idem Bal. licet
nō perfectē in l. fin. in prin. col. fi. C. de
bonis q. libe. cui? meminit Steph. Ber-
cōsi. 349. col. 1. volu. 1. q. itē alleg. d. §.
fin. in cōsi. 16. incipi. Dudū fuit nu. 9.
co. volu. & illū tex. allegat etiā Cur. lu-
nior in l. 2. §. creditū, col. 2. ff. si cer. pe.
& differētiā inter tps mortis & tem-
pus quo quis morit ponit Bar. in l. qd
de pariter, ad fi. j. d. reb. dubijs, vbi etiā
allegat istū tex. & cōtra id qd Bart. di-
cit in d. l. q. duos, vi. Salomoniu. 11. gal-
lus. §. qd si is, pag. 43. ad fi. cū sequenti. §.
de lib. & posthu. & gl. in l. si. qn dies
lega. ced. nā (vt colligit ex Aulo Gell.
vbi. §.) cū duo tēpora iter se sunt oppo-
sita, sunt tñ ita cohæretia vt alterius
finis, cū alterius initio miscet nō re-
fert

Salomo. ad-
tra Bart.

Notanda ma-
xima seu
Theoria
Physica.

fert vtrum per extremitatem prioris
an per initium sequentis locus ipse
confinis aut tempus tempori coniun-
ctum demonstratur, prout his verbis
de Gellio memorat tertia Tiraquei.
in opere constituti tertia parte. 2. li-
mitatione, num. 13. vbi licet aliquas
remissiones in numero præcedēti ex
prædictis asserat, nihilominus concisē
loquitur in hoc puncto: neque tangit
ea quæ hic trado. Et ad tex. regredien-
do nostrum ponderandum est, vt col-
ligitur ex verbis Bal. hic quod in quā
rum in primo notabilidicit electionē
collatam in tempus mortis posse fieri
in articulo mortis, & etiam ante, iun-
cto eo quod dicit in vltimo notabili,
14 † quod Bald. capit in articulo mortis
existentem vl morientem, pro eo qd
aliās dicitur in extremis vl in vltimis.
Et idem est dicere in actu moriendi.
secundum Alber. hic: & sic ista qua-
tuor parificantur quem esse in articu-
lo mortis, & in extremis seu in vltimis
& esse in actu moriendi, et esse moriē-
& declaranda per tex. celebrē & recō-
ditum in l. alumna. §. fin. j. de adimē.
lega. ex quo probatur quod omnis il-
le qui ex infirmitate qua laborabat de-
cedit sine vllis sanis intervallis dicit
fuisse retro semper à quo tēpore decu-
bit in extremis, ad quod illum text.
dicit non esse alibi Bal. in ca. 1. col. fi.
de pactis, cuius meminit Ias. in l. si qs
posthumos. §. si filium. §. de lib. & post
hu. col. antepenul. & iuxta præmissa,
De cadere. vide Alber. declaran tem quādo quis
dicatur constitutus in periculo mortis
in l. filie meæ. §. soluto matrim. in vers.
ex hoc quero, & ibi etiam ipse allegat
dictam l. alumna. §. fina. sed ad aliud
De eodē. propositum. & Barto. etiam in repeti.
legis primæ colum. 10. num. 10. C. de
Sacrosanct. eccles. declarat quando di-

Ten. elegas
præcedēti
declarato-
rius.

De cadere.

De eodē.

catur quis esse in extremis, quæ vide.
Contra istud primum dictum seu
notabile opponitur vltra Bart. sic. In
hoc textu, secundū exemplū glo. cō-
muniter approbatum, hæres fuit ro-
gatus restituere cū moreretur vel
post mortem. & c. Et sic sub conditōe
voluntaria, vt l. hæres meus, in princ.
j. de condit. & demonstrat. cum alijs:
sed conditiones voluntarię sunt im-
plendę specificē vel in forma specifi-
ca. l. qui hæredi, in princ. & l. Meuius,
eo. titu. & norat Barro. in l. gallus, §. &
quid si tñ, col. 2. j. allega. igitur & c.
Ad hanc difficultatem potest respon-
15 deti, q. ideo sufficit voluntatem, cōdi-
tionalem testatoris sub conditōe vo-
luntaria conceptam in hoc casu im-
pleri in vita, & sic equipollentē: quia
per tale implementum melius prouid-
etur & satisfit ipsius volūtati: & ita
presumitur fuisse de eius mente. Et ex
hoc patet, q. conditio etiam voluntaria
potest impleri per equipollens, quan-
do de voluntate testatoris saltē
presumpta, constat cū voluisse q. ita ad
impleatur, prout in pposito cōstat, ex
eo quia cū dilatio in dubio censetur
adiecta in fauorē hæredis vel debito-
ris, vt in l. eū qui, aliās in choat l. abole-
nus. j. de annuis leg. & l. stipulatio ista,
§. inter certā, ff. de verb. obli. & per cō-
sequēs hæres proculdubio potuerit ei
renūtiare, patet dispositionē remane-
re purā: & cōsequenter dispositionē
defuncti posse per hæredē in vita ad
impleri: quia defunctus videt distulit
se implementū conditōis fauore here-
dis: & sic illa conditio ex volūtate sua,
id est hæredis pendēs nō censet præ-
cisa. Neq. oportet specificē eā adim-
pleri, sed quādo hæredi placuerit. Nā
licet aliās conditio voluntaria exigat im-
plementū formale seu in forma speci-
fica, vt tradit Barro. in dict. l. gallus eo-
dem,

Obex.

Solutio.

dem. §. & quid si tantum, column. 2. 17
 15 post medium. §. de lib. & posthu. † ubi
 ponit rationem differentie inter eam
 & necessariam: tamen illud est intel-
 ligendum, nisi de voluntate testato-
 ris in contrarium appareat, etiam taci-
 te, prout est hoc casu in quo illa condi-
 ditio cum morieris resoluitur, ut est in
 dictum, in illam, quum velis aut cum
 volueris. Sicq; per istum tex. huiusmo-
 di intellect. potest declarari restricti-
 uè illa doctrina Barro. & cõmunis qd
 est not. quia Doctores ibi nõ tradit:
 sed credendum est, si de hac meminis-
 sent, idem eos dixisse & tenuisse. Ad
 prædicta facit per illum text. in. §. si
 16 duos. §. ista. † arguendo de eo quod ip-
 si etiam tenent circa formam perso-
 narum, ad formam temporis, de qua
 est propositum seu thema principij
 istius. l. qua consequentia de tempo-
 re ad personas, & e contra, est in iure
 valida. l. miles ita, in princip. versicu-
 l. *Et quia diximus*, supra de millit. testamē-
 to cum alijs. Ex secundo dicto notan-
 dum est, quod duæ causæ lucratiur,
 & quo ad initium obligationis in esse
 deducendæ, non possunt in vna & ea-
 dem re concurrere respectu vnus &
 eiusdem creditoris, quando ducunt
 originem ab eodem testatore aut dis-
 sponente, vel à duobus qui loco vni⁹
 habentur. Ad idem videtur text. in l.
 huiusmodi. §. si Sempronius. §. titul. 1.
 vbi glo. adducit istum tex. Sed potius
 videtur contrarium hic probari: nam
 tex. iste vtitur dictione, frustra, quæ di-
 ctio inducit nullitatem ipso iure, vt
 per glo. hic, & notant Pau. de Cast. Ia-
 so & moderni per illum tex. in l. ver-
 bis civilibus, in parte, frustra: quem il-
 li ponderant ibidem cõtra Ioã. Andr.
 alibi. §. de Vulga. & pupil. & tamen di-
 cit ille tex. in §. Sempronij, q. petitio

cõpetit, &c. † Et sic (vt dixi) potius vi-
 detur iste tex. contra dictum. §. si Sem-
 pronius, vbi videtur actione oriri, sed
 elidi exceptionem. Deliberadũ erit,
 si dici potest, q. etiam ibi actio nõ o-
 riatur: & sic illa exceptio non sit iuris,
 sed facti, vel intentionis, prout & pe-
 titio: cum re vera legatum sit ipso iu-
 re nullum vt hic: ex legato siquidem
 nullo petitio iuris non potest subori-
 ri, licet facti sic vt ibi. Ratio istius tex.
 in isto secundo dicto est, quia quando
 debitor legat creditori, legatum non
 valet, vt in l. §. pxima Meuius in prin.
 & in l. si creditori. §. titul. 1. cum alijs.
 Nam iste legatarius quo ad primum
 testatorẽ reputatur creditor, ex cau-
 sa inquam lucratiua, & hæres habetur
 vt debitor, vt notat Bart. hic secundo
 not. per l. 1. C. de bon. auct. iud. poss.
 Ex tertio dicto notandũ est, q. talis
 electio vel nominatio etiã in vita hæ-
 redis ritu. inter viuos facta per eundẽ
 hæredem de vno de familia potest p
 ipsummet hæredem reuocari. Ad qd
 etiam est tex. in l. cum pater. §. a filia. §.
 co. vbi tex. vocat & forti⁹ hæc electio
 nem donatione: & nihilominus dicit
 eam reuocabile: & sic quauis hæres
 in casu istius l. hoc est quãdo notat vt
 18 eligit dicat, † dono: tamẽ scdm mate-
 riam subiectã nõ intelligitur de dona-
 tione propria & irreuocabili, put in si
 mili dicit in l. si donatiõe. scdo respõs.
 C. de colla. q. si pater dicat dono filio
 meo in potestate, intelligitur, id est cõ-
 cedo in peculiiũ pfectitiũ scdm cõem
 intellectu Bar. & Docto, ibi p l. si. §. de
 pecul. lega. Et quicquid sit de veritate
 illius cõis intellectus ad d. l. si donatio
 ne, q. a nõnulli ex nouissimis ibi illum
 nõ sequunt: satis tñ constat illud esse
 verũ qd præsupponit per d. l. si. q. ver-
 bum donare propter materiam subie-
 ctam non verificatur in donatione
 propria

Pronõtiã ex. 3. dicto.

De eadẽ re.

De eadẽ re.

Præmissori nõ deducit exp. dicto. §. a filia.

propria & irreuocabili: sed intelligi-
 tur ratione subiectæ materia: impro-
 prio modo, vt tenet Barro. in l. 1. §. nec
 castrense. §. de collatio. bono. colum.
 4. versicu. circa secundum de vestib⁹,
 & tradit Corn. Perus. consilio. 81. co-
 l. 3. lib. 1. & est bonus tex. in l. quod
 fructuarius. ibi, [Organis donauit], ff. de
 acq. ren. rerum domi. & in dicta. l. cõ
 pater, §. pater pluribus §. codẽ, vbi id
 expendunt glo. Barto. & alij scripto-
 res: sicque in hoc casu istius tex. si hæ-
 res qui grauatus fuerit restituerit vni
 de familia, cum ipse hæres moreretur,
 loco nominationis vel electionis di-
 cat se donare illam rem ei quem ex
 familia nominat, non censet in dubio
 donasse vel elegisse irreuocabili-
 ter: imò potius reuocabiliter, vt hic p
 batur, & glo. notat: quia materia sub-
 iectã repugnaret, cum (vt prædixi) hæ-
 res grauatus restitueret post mortem
 suam, vel cum motietur, in dubio hæ-
 19 beat dilationem illam † in fauorem
 suum per totum vitæ suæ tempus ad
 eligendum ex regula. l. eum qui, infra
 de annu. legat. §. allegata: cum simil.
 ergo etiam si dicat, dono, intelligitur
 secundum naturam actus super quo
 interponitur: scilicet, non irreuocabi-
 liter, sed potius reuocabiliter. Ad qd
 20 est etiã bonus tex. in simili, in l. prima,
 §. si quis sub conditione, infra, vt lega.
 no. ca. de cuius intellectu tradit Bar.
 in l. si dati. ff. de Verb. oblig. Et ratione
 ad hoc ponit tex. in dict. §. a filia, scilicet,
 quod ideo non censetur donatio vel
 electio irreuocabilis, quia talis ele-
 ctio vel declaratio potest recipere va-
 rietatem medio tempore inter ipam
 & mortem hæredis eiusdemque eli-
 gentis, vt quia posset ille electus de fa-
 milia præmori: & consequenter non
 posset in eum cadere electio efficax,
 vt declarat ibi notanter Paul. de Cas.
 Et illum tex. allegat Bart. in l. omnes

populi, colum. 4. ff. de iustitia & iure;
 ad hoc, quod declaratio quæ potest
 recipere varietatem in tempore, non
 potest fieri efficaciter ante tempus.
 Sed si per nominantem exprimeretur,
 quod non posset reuocari: tunc
 trãfret in vim donationis inter viuos
 per l. nota. vbi ita donatur, ff. de do-
 nationib⁹. causa mortis, cõ re clara. i.
 in aperta agentis voluntate nõ relin-
 quatur locus coniecturis. l. cõtinuus,
 §. primo, ff. de verbo. oblig. Et per præ-
 dictum. §. a filia, quondam practicaba-
 tur in hoc regno, quod melioratio fa-
 cta per patrem filio de tertiã parte bo-
 norum erat reuocabilis: & idẽm hodie
 cauetur. l. 17 in decisio. Taur. vbi
 istud idẽ disponitur regulariter: duobus
 casibus exceptis. Primus, nisi pater
 ter meliorans tradiderit possessione
 rei, in qua fuit per eum facta meliora-
 tio, ipsi filio meliorato vel actu seu
 ipla vt per traditionem scripturæ me-
 liorationis, & sic dicta: & pari ratione
 per alium quẽcumque modum factũ,
 vt statim dicam. Secundus casus, ni-
 si fuerit facta ex causa onerosa, &c.
 Circa quam l. quo ad dictum: primũ
 casum exceptum est aduertendum;
 † quod modernus Hispaniensis colu.
 3 r. parua ad finẽ. §. sed et si fundum. §.
 hac l. in repeti. illius. §. & quidã, glo. se-
 matarius in dicta. l. 17. dicunt esse idẽ
 si constituat se possessorem in prædi-
 cta melioratione vel in rebus ipsius:
 per l. quod meo, in princ. vbi Barto. &
 Paul. de Cast. & Alexan. plenẽ. §. de ac-
 quiren. posses. & ita communiter te-
 netur, & seruat: sed illud videtur de-
 bere intelligi quod talc constitutum
 proficit vel operatur, quod talis melio-
 ratio efficiatur irreuocabilis quo ad
 bona presentia, id est, quæ meliorans
 habebat eo tempore, quo faciebat
 meliorationem: focus in bonis futu-
 ris, vt si fortẽ meliorauit in tertia par-
 te bo

Attende:

Practica vbi rata ante re- ditione le- gũ Tau.

Cõis opinã & in practi frequentata

te bonorum acquirendorum, id est, eorum quæ reperirentur sua, tempore mortis: nam per eiusmodi constitutum non videtur, quod transfertur possessio talium bonorum futurorum: & consequenter melioratio (quo ad illa inquam bona) non fieret per contractum irrevocabilis. Ad id solet allegari Salic. in l. 2. C. de contrahen. emptio. & in l. fin. C. quæ res pign. obli. possunt. Sed certè imò Salic. est sibi contrarius in prædictis locis: nam in dict. l. 2. tenet quod prædixi: sed in dict. l. fina. tenet contrarium post Jacob. Butrig. per l. illam: imò quod constitutum operetur idem quo ad bona postea acquirenda, quod operatur quo ad bona acquisita: videlicet translationem possessionis: & ista est communis opinio secundum Alexan. in l. 3. §. in certam, ff. de acquiren. possessio. Sed advertendum est quod Jacob. Butrig. ibi nullo modo loquitur hoc casu, sed illo, videlicet quando quis constituit se possessorem omnium bonorum vel bonorum simpliciter: & ipsius opinio non tenetur nisi in certo casu quem ponunt Aret. & Soci. in dicto §. incertam: scilicet, quando constitutum apponeretur in obligatione vel hypotheca bonorum ut ibi per eos. Sed pñctus de quo agimus stat in hoc an constitutum factum super melioratione tertiae partis bonorum presentium & futurorum hoc expresso: scilicet de futuris extēdatur ad futura, ut eorum possessio per tale constitutum transferatur in melioratum, & ut dicti communis opinio secundum Alexā. Aretin. & Socin. ibi colum. fin. est quæ sic, & eosdem cum ingenti aliorum Doctorum classe citat novissimè And. Tiraquel. in tracta. constituti possess. forij, parte. 2. 30. limita. num. 1. quem vide in pluribus sequentibus vbi istud articulum latè prosequitur.

Salic. secum pugnant.

Adverte & vide sequentia.

Attende ad advertent.

Communis opinio.

Resolutio itaque est in proposito de quo agimus. Si pater melioravit filium in tertia parte bonorum presentium & futurorum, & constituit se possidere respectu bonorum presentium & futurorum hoc actō expressim, & isto casu statim quod acquirit bona tertiae partis talium bonorum sic postea acquiritorum, transit possessio virtute talis clausulæ constituti, nō obstante ratione incertitudinis: quia, ut illi Doct. ibi dicunt, sufficit quod bona acquisita sint certa eo tempore quo possessio transfertur, licet à principio fuissent incerta ut pote acquirenda, ut in l. interdum, in princ. ff. de Verb. obligat. & in l. nec emptio, ff. de contrahen. emptio. Si autem melioravit filium simpliciter in tertia parte bonorum, & itidem simpliciter constituit nomine illius se possidere, & hoc casu non veniunt in tali constituto bona futura, id est postea acquirenda, secundum communem sententiam, supra relatam contra Iaco. Butrig. Et idem videtur dicendum si præcessisset melioratio expressa tertiae partis bonorum presentium & futurorum, & sequeretur constitutum simplex, quia istud in dubio videretur referendum ad presentia. Sed in hoc videtur deliberandum, propterea quia imò videtur, quod sequens clausula simplex declaratur per præcedentē secundum Barto. per illum tex. cum gl. in l. Quisquis, de legatis. 3. & in l. auia, in princ. de conditio. & demonstrat. Et istud teneo pro nunc. Et ex supra proximo primo membro resultat, (ut supra tertio) vnum satis notabile: scilicet, quod cum ante talem acquisitionem bonorum futuram, quando constitutum fuit factum de presentibus, prout & melioratio fuerit facta, filius melioratus vigore constituti non possideat respectu talium bonorum futurorum. i. il-

Resolutio no. hoc ar. sic. constituti quo ad bōa futura facti.

Casus d. libe. ratione indi. gens.

lab o

la bona futura melioratio interim respectu illorum esset revocabilis, ut pote constituto nondum sortito effectu ante acquisitionem talium bonorum, quod est singu. nota. & verum.

De eadem l. Tauri. 17.

22

Secundo ad eandem l. Tau. advertendum est quod si quis simpliciter detineat & transferat detentationē in filium melioratum per nudam traditionem illud non sufficeret, nisi eum faceret verum possessorem, & istud probatur singulariter ex d. l. Tau. dū simpliciter & absolute nominat possessionem ut per Aret. in rub. ff. de Acqui. poss. 3. col. in prin. vers. vbi autem ratio, & est valde signadum. Et idem concludit ibi Aret. à vers. Sed quaritur statim vsq; in fi. in quasi traditione possess. vel quasi iuris in qua incorporalis, ut talis quasi possessio continueatur sub verbo possessio polito in lege, vel statuto, quod est nota. ad illā l. Tau. pro melioratione vel maioratu consistente in iuribus incorporalib⁹, in totū vel pro parte assignata per disponentē, ut talis melioratio vel maioratus fiat irrevocabilis quoad tale ius incorporale per quasi traditionē ipsi⁹: & hoc potest exemplificari, quando melioratio tertij in totum vel pro parte designaretur in quadā iurisdictione vel in iure censuali perpetuo vel redimibili.

23

† Tertio est advertendum, quod si pater iuret de non revocando meliorationem idem erit dicendum, quod non poterit revocari secundum prædictum modernum Hispanien. in eodem §. Sed est fundum, char. 9. col. 3. in parvis. Iuxta hoc tamen dubitari potest, an idē sit dicendum si nō iuret, sed præster fidem vel simpliciter vel strictius secundum forum Hispaniæ quod vulgo dicitur, [Pleto omenaje.] de non revocando: & videtur quod sic ex his quæ tradit Felin. in c. 2. col. 5. de

24 sponsalibus, de quo aliās vidi dubitari ex facto inter quosdam nobiles super quadā melioratione facta de tertio bonorum per quendam nobilem filio suo præstita per eum patrem fidei. [Pleto omenaje.] de non revocando illam, & certè ut dixi quoad istud effectum idem iuris est ac si iurasset.

Addendū præmissis in quantum. 3. est dictum, quod in casu dictæ legis Taurinæ constitutum sufficiat ad irrevocabilitatem donationis aliās meliorationis, quod nonnulli legulei scioli, (quorum ingens est numerus ob iuris communis ignorantiam) dicunt videlicet quod nihilominus ultra tale constitutum per l. illam videtur requiri traditio corporalis, & sic actus verus: & consequenter volunt in illo casu non sufficere actus fictos constituti & similes contra id quod. 3. est dictum argumen. l. 3. §. hæc verba, ff. de negotiis: sed ad idē, si scilicet melius allegassent quod notabiliter tenet Bar. in l. Titia, in prin. circa finem in vers. quid si do tibi fundum, ff. de verb. oblig. ex cuius dictis deducitur, quod vbi in aliquo actu requiritur traditio corporalis non sufficit constitutum. Sed potest responderi, quod quicquid sit de illi⁹ decisionis Bar. veritate, nihilominus tamen quoad casum prædictæ l. Tau. de quo agimus tenendum est id quod. 3. est dictum, videlicet constitutum solum sufficere ad meliorationis irrevocabilitatem: quia ex eadem l. patet legislatorem sese nō restrinxisse ad naturalem & veram traditionē: ex quo in eadem l. subicit satis sufficere ad inducendam irrevocabilitatem actum traditionis scripturæ, & sic fictum: quæ quidem scripturæ traditio solet adhuc esse minoris importantiæ quàm constitutum quoad translationem in quam possessionis, ut colligitur ex dictis Doct. præsertim Alex.

Redit ad articulum constituti appositum in donatione, vel melioratione facta in filium, & refutat dubitationem quorundam.

N n & mo.

& moder. in dicta l. 3. in prin. ff. de acquiré. poss. & in d. l. quid meo, in prin. in quantum tradunt de intellectu. l. primæ. C. de donationibus.

Aliud nota ex tex. Rursum ex hoc principio notandum est, quod non valet legatum factum per debitorem creditori, vt in l. Meuius. s. proxima præcedente in princ. ex qua idem ibi notauit: & iste tex. est intelligendus secundum Imo post Dyn: prout ille intelligitur cum alijs iuribus similibus, videlicet, quando tale legatum nullum aliud commodum afferret, aliàs secus: & ideo si electus vel nominatus in casu istius principij ad prædictum relictum vni de familia pateretur falcidiam ex primo testamento, & idem prædium legaretur sibi denuo per eundem hæredem in suo & sic secundo testamento, in quo non esset locus falcidiæ: tunc valeret secundum legatum in eo quod per falcidiam ratione primi testamenti detractum sibi esset, nam illud esset sibi refundendum, quia eatenus valeret secundum legatum: & ita est de clarandis rextus in. §. sequenti, Si de falcidia.

Inductio horum textuum in prin. l. c. §. 1. ad deci. nota. in alia materia. Vltimò per hanc l. in princip. & in §. primo, in ratione sui probatur id quod notabiliter tenet Pau. de Cast. in l. Si is qui ex bonis, s. de vulga. & pupill. vbi dicit, quod executor testamenti cui est commissâ distributio inter pauperes potest eligere vel nominare filium suum naturalem vel spurium si est pauper & non demeritus, cû talis filius non capiat à patre eligere seu nominante, sed potius capiat à primo testatore vt hic & in §. sequente, & sic non prohibetur capere de bonis defuncti primi disponentis vt pote de bonis alienis in quibus non viget prohibitio vel capiendi in habilitas quæ est de filio spurio ad patrem quoad naturales vel spurios commif-

sarij sue executoris: quod dicit perpetuò menti tenendum Pau. de Cast. vbi. s. & istum text. pro illa decisione commendat ibi Alexan. & ita simpliciter transit ibi Ias. ad fin. primi notabilis, quibus addendû est, quod neque executor neq; Episcopus potest exequendo eligere filium spurium testatoris & ei hæreditatem patris conferre: quia neuter eorum habet arbitrium exequendi vel eligendi contra iura, cûm per patrem nequeat sibi concedi vt pote illud non habentem. In nemo plus iuris. ff. de regu. iur. iuncta l. nemo potest, s. de legat. 1. & l. non intelligitur, §. primo, cum sequente. ff. de iure fil. & licet istud satis sequatur à contratio ex eo quod supra proxime est dictû, tamen in terminis ita tenet Anto. de But. in quodam suo reportorio in verbo executor, colum. 7. quod non vidi, sed illud refert Corn. Peru. consi. 236. ad fin. voluminis. 2. qui etiam refert Antonium ibidem subijcere quod etiam si Episcopus vel executor de facto nominauerint in tali casu prohibito filium spurium testatoris, fiscus non potest auferre ab eodem filio spurio sic nominato velut ab indigno, quum ex tali nominatione nullum fuerit ius quæsitum tali filio spurio nominato, ex quo testator per simplicem & obscuram commissionem de qua loquitur ista lex, vsque ad §. Rogo, inclusivè, non est visus sensisse de talibus personis: quia neque potuisset quicquam circa id expresse cauere, (vt modò dixi) si ergo inquit ipse Episcopus vel executor silet, nemo poterit quæstionem mouere filio testatoris spurio sic nominato: poterit tamen idem Episcopus vel executor retractare eiusmodi nominationem vt pote irritè factam: quatenus inquam de facto processit, argumento eorum quæ tradit Bar.

Ad declarationem l. fo. ri.

Obiectio de decisione Barr.

Responsio duplex. 1.

Responsio. 2.

Exaggeratio de eadē re.

Cautela pro filio spurio.

Barto. & Doctores in l. post mortem; ff. de adoptio. & ista sunt valde notã. ad declarationem eorum quæ Barto. tradit in l. fina. colum. 2. j. de his quibus vt indig. vbi tenet idem quod prædictum est de executori: scilicet, quod nõ potest virtute generalis commissionis executoris sibi facte nominare filium testatoris spurium: sed nõ attingit alia quæ dixi referendo Anto. Per quod declaratur. l. sexta foro ll. ti. tu. delas. mandas. lib. 3. quod etiam tenet Pau. de Cast. in §. statim sequenti, & idem in l. Lucius, §. in testamento, s. titu. primo: vbi tamen Barto. videtur tenuisse contrarium. Sed quod dicit in dicta l. fina. est verius secundum Ioan. de Imo. in l. quidam cum filium, s. de hæredi. instituen. & idem præsupponit Pau. de Cast. in dicta l. Si is qui ex bonis, col. fina. quem in princ. retuli ad aliud. Sed contra hoc facit quod Barto. in eadem l. Si is qui ex bonis, decidit, quem Docto. communiter sequuntur, vbi tenet quod hæres institutus per patrem spurij potest post mortem eiusdem testatoris hæredem instituire ipsum spurium eundemq; filium testatoris, etiã in bonis habitis à testatore. Sed ad hoc respondetur dupliciter. Primo vt illud procedat ex noua hæredis dispositione, non autem velut ex dispositione testatoris, vt ibi Barto. dicit: sed in quæstione Barto. in dicta l. fina. j. de his qui, vt indignis, & in casu Antonij de Butrio. s. relato, hæres vel executor elegit tanquam ex dispositione testatoris saltem generali, qui reliquit pauperibus, & commisit executori generaliter relictorum in testamento executionem. Vel secundum responderetur quod secundum decisionem Barr. in d. l. Si is qui in bonis, spurius testatoris non succedit per institutionem de eo factam ab hærede testatoris, eius-

demq; patris spurij in bonis testatoris sed in bonis ipsiusmet hæredis eiusdemque testatoris secundum: quum per additionem eiusdem hæredis vtraque bona tam ipsiusmet q; primi testatoris fuerunt cõmixta & coniuncta. l. Sed et si plures. §. Si filio statim allega. & l. fin. ad fi. C. de in offi. test. secus in casu decisionis Bar. in d. l. fi. vbi hæres executor exequatur legatum tanquam fuerit sibi. s. spurio per testatorẽ & patrem de bonis suis relicto, quod tamen nõ fuit, neq; potuerat per eũ sibi relinquere, vt probatur optime ex text. nota. in l. qui Titij testamentum. j. de his qui, vt indigni, quæ Pau. de Cast. ibi allegat pro Bar. & idẽ Pau. in l. Sed et si plures, §. filio impuberi, s. d. vul. & pu. & in l. Pau. responderet, aliàs incipit, per procuratorem. §. si. s. de acqui. hæredi. & Decius in l. fi. col. 4. C. vnde legi. & per eandem l. qui Titij, dicit Albe. in authen. licet, ad medium. C. de natu. libe. idem quod Bar. in d. l. Si is qui, & adhuc generalitè, quicquid filius spurius non possit succedere patri, potest tamẽ succedere heredi patris. Ad quod etiam allegauit eam Paulus, in d. l. Si is qui ex bonis, & ibi Alexan. col. 3. & est aduertendum vt ad præmissa redeam & s. tetigi, quod Barr. in d. l. fin. col. 2. præterq; quod non loquitur de Episcopo; non etiam tangit id quod prædictum est post Anto. de But. & Cor. de fisco: ideo notandum illud quod Constenet referens Bar. in §. sequenti, si de falcidia, vbi istud tangit. Sed inuenio Bald. quẽ nihil latet in tore, idem ad litteram tenent omni in hæc quod pauperibus, cõpenti. C. de Episc. & clerici, quod mihi admodũ placuit & puto ab ipso subtraxisse. Antro. ad quod ducor non in manifestam cõiecturam, quia verba Anto. quæ Cor. formaliter recitat in d. consilio sunt verba formalia Bald. in d. quod pauperibus, N n 2 ribus,

Memoria. l. filis.

Atende ad l. qui Titij testamentum. j. de his qui, vt indigni, quæ est admodum notanda suo casu & ad hæc quæstio.

Bald. omni. s. filis.

Anto. But. furtum dectionis Bal. & eo impudētius quo aperiūtius recitauit verba ipsius. l. in

forma, nam quid aliud potuit face-
re merus ca-
nonista.

ribus, vnde possumus non incongrue
dicere, q. Bald. dicit in l. precibus, col.
14. C. de impuberum & alijs de Bart.
& Nico. de Materel. in alio tamē pro-
posito. Quid autem in casu Anto. de
quo. s. dicendū esset, si talis executor
eligeret, vel nominaret filiū testato-
ris naturalē: & certē valeret nomina-
tio, quoad id in quo potuisset esse ca-
pax, si testator de eo meminisset, &
circa ipsum disposuisset in casu per-
misso: habitis liberis vel ascendentib⁹
aut eis cessantibus: & sic referēdo sin-
gula singulis secundum formam l. 2.
& authen. Licet, C. de naturali. libe. &
legis parti. In glo. i. istud exemplū fe-
quūtur Bar. & Doct. per tex. in §. rogo
j. hac l. & debet reperi in quouis. §. vel
verfi. v. q. ad §. Si rem, exclusiue. prout
semper repetit gl. Bal. & Doct. per dū
cursum huius l. Bar. item ponit aliud
exemplū: videlicet, q. testator petijt
ab herede fundum vni ex familia re-
linquere, vt dicit probari ex §. Sed et si
fundū j. hac l. Nā secundū Bar. ex quo
testator dixit relinquere, intelligi de-
bet in vltima voluntate: licet nō dicat,
vt l. i. ff. de tabu. exhiben. ad fin. quā
in id adducit gl. ordi. in §. fi. instit. qui
& ex qui. cau. manu. non possunt.

Prima intel-
ligentia exē-
plaris huius
l. d. prin. vsq.
ad §. rogo,
exclusiue.

Sed quauis istud exemplū in se sit
verū, non tamen probatur in d. §. Sed
et si fundū: quia verbum, relinquit, ibi
positum est verbū Iurē cōsulti referē-
tis dispositionem, quā facit vel potest
facere idem heres grauatus restituere
per modū relicti: nō autē est verbū
primi testatoris: Tertiu exemplū po-
nit Pau. d. Cast. sup. hac gl. r. & in ver-
taq. j. hac l. q. testator grauauit hære-
dem, vt predictum aliquod relinqueret
in familia. Nam ponendū exemplū pro
ut glo. & Doct. ponunt, q. heres debe-
ret relinquere vni de familia, nō erat
dubiū secundū eundē Pau. de Cast. q.
sufficeret heredi eligere vni ex fami-

Secūda Bar.

Ultima præ-
ter Doct. in-
telligentia
exemplaris.

Tertia Pau.
de Cast.

lex

lia: sed in casu exēpli per eū positi est
dubiū notabile, an teneret relinque-
re toti familiæ vel vniciuicūq; de fami-
lia, an verò proximiorib⁹ dūtaxat de
illa, ac si directū esset familiæ relictu:
quo casu proximū dūtaxat censetur
inuitatus vt in l. cum itaq. §. in fidei cō-
misso. s. eodem, & in l. Peto. §. fratre. j.
isto tit. & ita etiā declarat idē Pau. de
Cast. in d. vers. itaq;. Sed est aduertē-
dum, q. istud exemplum vel intelligē-
tia bene procedit secundum literam,
quæ cōmuniter habetur, dū incipit. l.
vnum ex familia: sed secundū recogni-
tionem Grego. Haloā. l. ista inchoat,
Si vni ex familia, & sic non bene qua-
drat exemplū Pau. de Cast. quia præ-
supponit litera illa inchoans à dictio-
ne conditionali, si, q. hæres fuit graua-
tus restituere fundū vni de familia: &
non sicut dubium, nisi in eo quod se-
quitur circa electionē faciendā de fi-
dei cōmissario per eundē grauato, per
actum inter viuos: & circa reuocatio-
nem talis electionis: & reliqua alia de
quibus merito dubitatur à principio
l. vsq; ad §. rogo, in clusiuē, & ad quod li-
bet dubiū subijcitur in quolibet ver-
su responsū congruū: nō autē in eo
quod Paulus dicit, & præsupponit in
exemplo suo, recedendū ab exemplo
glof. si an vnum vel plures eligere de-
beat. Vel quartū posset exemplificari
l. ista, q. hæres fuit grauatus restituere
fundū vni de familia, eū volēt ipse
hæres eum eligere, per d. §. Scenola.
Neq; huic exemplo obstat l. cum qui-
dā. 2. in prin. s. eo. quia voluntas fuit ibi
adiecta pure, & qualiscūq; personæ sē-
cūs si ad tempus incertum, & sic cōn-
ditionaliter adijciatur, vt in hac l. Sed
certē istud exemplū reddit rem in-
dubiam, nam quæ dubitatio potest
subesse secundū illud, an hæres possit
per actum inter viuos facere electio-
nem: certē nulla. Sed in p. d. d. i. Flo.
lex

Summarium.

Inductio ad materiam meliorationis

Aduertētia.

lex incipit sine conditione, vt habeat
eum cōmuniter. quam obrem adha-
rendum est exemplis glof. & aliorum
Docto. omnia litera conditionali. Grego.
go. Haloā. ut itaq; ubi dicitur
In glof. mutetur ibi huic cum casu
teris competit petitiō. Ex hac glof. cū
l. per eam allegata dicitur potest; quod si
hodie patet meliorasset filium in ter-
tia parte bonorum, & eum grauasset
illam restituere post mortē ipsius cui
ex filijs suis voluisset: si talis filius me-
lioratus idēq; grauatus decessisset abs-
que declaratione, & filij ipsius; ad-
mitterentur ad eam: meliorationē:
& in esse cōtralis melioratio redderet
inanis: & inutilis ac superuacua,
quia omnes succederent pariter: &
quis portio nō in bonis paternis cū
quibus fuit melioratio cōfusa. Ad quē
etiam est text. optimus in l. Labeo, in
fi. ff. de statulib. vbi glof. allegat prin-
cipium huius legis: & fortē voluit al-
legare id quod ista gl. not. hic in isto
versu. nam lex ista in principi. nihil pro-
bat de hoc. Est tamē aduertēdum;
quod secundum glo. in §. sequenti Si
de falcidia, isti admitterentur eo casu
gratati: cū qua glo. Doct. r. r. r. r.
eunt magis cōiter, secundū d. m. d. o. a. de
Imo. ibi, quem vi. post Cy. tenentem
contrariū: vide omnino quod ibi post
eam dicā. Quid autem si testator adie-
cisset, se velle meliorationem ad vni
solum petuenire, quem filius graua-
tus nominaret, in quo vclit nomen
agnationis perdurare seu permanere,
quid eō casu sit dicendū, si grauatus il-
le decessisset cū pluribus filijs anteq̄
nominasset, videbimus in prosecutio-
ne istius l. & tradit in similibus termi-
nis decisio Delphi. Guidonis Pap. 467.
inchoas, testator: & Ate. adducēs An-
ge. alibi. cons. 164. In sequenti cōtra-
rio gl. i. solutio communiter tenetur.
Non sunt alia in hoc principi.

- 1 Declaratio ad illam uulgarem allegatio-
nem, quod in necessitatibus nemo
liberalis existit.
- 2 Officiales nominati per commissarios
per uniuersitatem ad faciendam nominationem de-
putatos, censentur nominati ab ipsa uniuersitate.
- 3 Commissarius à testatore designatus etiam specia-
liter ad faciendā vni ex filijs meliorationem tertiam
uel quinte partis bonorum non potest iure eius-
modi cōmissionis filium ingratum & demeritum ip-
sus testatoris nominare, uel meliorare.
- 4 Declaratio non continentis ad l. omnimodo ad
fi. prin. C. de in offi. testamento.
- 5 Subintelligentia ad predictam adaptationem de
claratoriam dicitur l. omnimodo.
- 6 Vocatus ad maioratus successionem, ex ipsius pri-
mæ institutione, cōmittens causam ingrati tudinis
aduersus h. i. m. illum possessorem immediatūq;
successoris huius prædecessorem non potest ab eo ex-
heredari bonis maioratus.
- 7 Facultatem eligendi unum de pluribus commissari-
is non amittit per deportationem: sed per dānatio-
nem in metallum sic.
- 8 Post mortem damnati in metallū, qui prius quā
damnetur ius eligendi, uel nominandi unum de
pluribus habebat siscus nominabit & restituet, in ni-
ta autem ipsius damnati quoad usum & fructuionem
retinebit.
- 9 Aliis quantūlibet perfecti recipiunt formam
declaratoriam: licet non disponant.
- 10 Testis dum repetitur per iudicem ut dictum suū
decret, non tenetur iterum iurare.
- 11 Declaratio alicuius actus semper retrotrahitur
ad tempus cōfectionis illius.
- 12 In casu & materia istius l. nō cōsideratur quoad
exequendum ordo dignitatis, neq; gradus quoad per-
sonam ex familia per commissarium testatoris nomi-
nandam.
- 13 Questio notabilis ad præmissorum condimen-
tum, in qua concluditur, quod si duo de familia ite se
habeant, quod unus sit proximior testatori ratione
consanguinitatis, & pauper alius uerò sit pau-
perior, sed remotior quoad consanguini-
tatem, primus sit admittendus ad re-
lictum factum uni pauperi
de familia: hoc habui
alias ex factis: & ita
consului & ob-
tinui.

Nn 3 §. Sed

§. Si de falcidia.

SI de falcidia quæ ratur, perinde omnia seruabuntur ac si nominatim ei qui postea electus est, primo testamento si deicommissum fuisset relictum. Non enim facultas necessariæ electionis propriæ liberalitatis beneficium est. Quid enim est quod de suo videtur reliquisse, qui quod reliquit, omnino reddere debuit: itaque si cum fortè tres ex familia eius essent qui fideicommissum reliquit, eodem vel dispari gradu, satis erit vni reliquisse. Nā postquam paritū est voluntati, ceteri cōditione deficiuntur.

Ste. §. seu versus diuiditur & summatur vt per Barto. hic, & in effectu ac re ipsa decisio ista non differt ab eo quod deciditur in prin. ipsius. l. 2. respon. Et ad id quod Bar. hic dicit de falcidia: videlicet, quod ad ipsius considerationem habendam attenditur testamentum & hæreditas primi testatoris, non autem hæreditas seu patrimonium secundi testatoris eiusdemque hæredis habentis eligere, subnectit Bald. triplicem rationem, & sequitur Paulus de Cast.

Prima est, quia hæres eligit ex iuris necessitate vel præcissa. i. quæ potest ei inferri in actu moriendi, vt inquit Bald. & Albe. post Dy. in prin. istius l. vt ibi retuli: vel causatiua inter viuos, vt inquit Bar. qui non loquitur perfecte

Capitulum de
claratio Bar.

in hoc puncto: dum vult generaliter, quod semper sit causatiua: & id iterum declarat Bal. per istum text. super verb. [Facultas.] vbi eleganter dicit, quod facultas est respectu personæ, & necessitas respectu substantiæ ipsius electionis, siue ipsius actus eligendi: necessarium siquidem eligit, sed voluntariè præfert istum vel illum in electione. i. cogitur vnum eligere: sed non istum vel illum. Ita declarat Bal. post Docto. anti quos, & (vt dixi) est aptior, verior, ac planior declaratio, quàm eā, quā Bar. hic ponit: qui reuera (pace ipsius dixerim) videtur minus aptè loqui. Et pro declaratione antiquorum & Bald. addendus est text. in l. vtrū, §. cum quidā, 7. de rebus dubijs ibi. [Imposita necessitate dicitur.] Et redeundo ad prædictam primam rationem Bald. ad eam facit illud vulgare, quod in necessitatibus nemo liberalis existit, hoc est in eo quod aliquis tenetur necessarium facere, si id faciat etiā in alterius commodum vel fauorē, non censetur exercere liberalitatem erga illum. l. rem legatam, 7. de adimen. lega. l. non videtur aliquid de suo dedisse, vt statim, 7. declarat iste text. & sic non videtur liberalitatem aliquam in electum exercuisse, quare non est electo defalcandum tanquam relictum ex testamento ipsius eligentis secundique testatoris: etiam si in bonis eius imminet falcidia.

Secunda ratio quæ est declaratio præcedētis, si quia non videtur aliquid nouè & gratuito relinquere: sed debitum soluere, vnde non potest habere locum defalcatio, vt in l. 1. §. si quis creditor, 7. ad l. falcidiam: per quæ hoc declaratur vnā cū sequenti ratione, nā ista limitatur ibi, nisi respectu commodi, quod vltra debitum consequitur fuisset creditor, quia quantum ad illud superfluum, bene super est locus falcidie, vt ibi habetur & in l. Si debitor eodem

dem tit. & hæc ratio vt dixi est prioris ac præcedētis rationis declaratio.

Tertia, quia eadem res quæ fuit in primo testamento vni de familia eligendo relicta frustra legatur in testamento ipsius hæredis eligentis eiusdemque secundi testatoris: & sic eius dispositio est nulla: & consequenter non attenditur ad faciendam defalcationem ratione quartæ falcidie: detrahenda imminētis in bonis suis, secundum Bald. & Pau. de Cast. adde hic quod supra dixi in princip. huius l. in versu. Rursum ex hoc principio, vbi ponitur declaratio non contemptenda ad istum textum, vide ibi.

Nota primò ex isto text. quod nominatus ab eligente videtur nominatus à primo testatore committente seu conferente electionem, idè probatur ex principio huius l. vt ibi traditur: & facit iste text. secundum Barto. & Doctores quod si per vniuersitatem vel populi adunatiam (vt ipsi vocantur) sunt aliqui deputati ad nominandum quosdam officiales, & eos nominaverint, illi officiales sic nominati per tales commissarios censentur nominati ab ipso populo vel ab ipsius adunantia generali: ad quod etiā adducit litem eorum, §. si decuriones, ff. quod cuiusque vniuers. no. vbi est textus expressus, quem commendat (licet ad aliud) Soci. in l. 1. §. item acquirimus, colum. 2. ff. de acquiren. poss. & Bald. hic allegat etiam l. 1. §. magistrus vbi bonus, text. ad id. ff. de exercitor. actio. Et Pau. allegat glossam vltimam in l. aperissimi. C. de iudi. quæ facit mentionem de hoc text. & vide in proposito text. nota. in l. Pater ex prouincia, ff. de manu. vind. & quod per eam dicit Bald. in l. singularia, colum. 2. ff. Si cetera. per quæ dicit Bal. in l. singularia, col. 2. versu. Venio ad. 2. lectu. ff. Si cetera. quod quando iubens vel man-

dans est dñs, tunc propriè ipse dat: nā ipse est causa immediata transferendi dominium. Et quia in casu huius text. tempore electionis heres eligens erat dominus, & non testator iam defunctus, electus dicitur impropiè vel per fictionem capere de manu defuncti, sed propriè de manu hæredis: quia tamen hæres dat vel nominat de iussu testatoris, ideo potius ille attenditur quoad grauamen non iniaciendum, quàm hæres: licet in translatione dominij hæres vt causa immediata magis consideret: quia ipse verè & propriè trāsferit. Ex quo inferri potest, quod fictio quoad quid operatur plus quàm veritas, quod pater, quia ille qui fuit electus de familia, accepit ab hærede verè ac propriè, cum esset dominus tempore restitutionis: & à primo testatore accepit fictè: & tamen quatum ad eum effectum vt non possit grauari per hæredem restituentem magis consideratur ipse testator, à quo fictè accepit electus, quàm ipse hæres restituens, qui erat verus dominus tempore restitutionis: sed tamen istud operatur iussus de restituendo rem vni de familia ad hæredem directus per testatorem, qui tempore quo iussit fuit verus & proprius dominus. & quod circa ipsius l. intelligentiam Barto. tangit in l. Si is qui pro emptore, col. 9. ff. de Vlcupio. expendendum est, quod in prædicta l. pater ex prouincia, in fine ponuntur verba denotantia veritatem: sed in hoc text. ponuntur verba denotantia fictionem ibi, [Fictio] vt per glossam & Barto. in l. prima. ff. de recepta. & Bart. in l. in quartam, ff. de quaestione, 7. ad l. Falcid. Fictio fortè dicitur, quod fictio hic concernat expressionem specialem seu indiuidualem: & sic habetur ac si per testatorem fuerit expressus is qui per hæredem fuerit nominatus, hoc est, quod fingitur

Punctuatio
ad l. pater
ex prouin-
cia.

N n 4 ille

ille de familia expressus & nominatus per primū testatorē: & sic quoad ipsum primū testatorem disponentem nominatio seu electio quoad expressionem specialem est ficta. i. fingitur ipse eam fecisse: cum reuera non fecerit, sed quoad nominationis substantiam primus testator est ille qui verè (licet in genere) eligit: nā & videmus in simili, q̄ quando mādatarius exequitur mandatum mādans quicquā facere specialiter, dicitur propriè & verè facere illud, quod est executio ni traditum, vt est regula Barto. alibi, quam Deci. tradit in l. is damnus, ff. de reg. iuris, in ver. similiter, vbi tamē non facit mentionem de contrarietate illius l. Pater, cum isto tex. imò neutrum horum textuum ibi cōmemorat, quod non fuisset omittendū. Sic ergo (redeundo ad præmissa) si testator deputauit aliquos executores ad nominandos aliquos pauperes, q̄ postea per eos fuerint nominati, censentur (et sic secundum fictionē) nominati per testatorem cōmittentem: quia cōmissio fuit indiffinita vel generalis, ac si eos à principio speciatim nuncupasset: sed quoad substantiam nominationis generice vel in genere, ipse testator vt modò dixi verè eā fecit: quia eos in genere nominauit notabili vel pronuntiatō cum inductione Barto. & ex hoc infert hic Pau. de Cast. plura corollaria: & attingendo secundum corollarium ex ipsis q̄ Soci. sequitur in d. l. verum, §. cum quidam, col. 5. §. de reb. dubijs. Ex eo subdeducitur, q̄ si pater dedit alicui facultatem meliorandi vnū ex filijs in tertia vel quinta parte bonorū, quā licentia vel facultas specialis hodie requiritur, vt executor testamenti possit aliquem ex filijs testatoris cōmittētis meliorare: aliās id non posset facere prætextu simplicis cōmissionis, vt

in l. 1. in decisionibus Tau. virtute ^{Ad l. 1. r. Tau.} talis facultatis quantūcūq; specialis nō poterit meliorare vnū ex filijs testatoris ingrati. i. qui aliquā ingratitude in ipsum testatorem cōmiserit, quam si ille sciuisset, cum non meliorasset, † quod est notabile ad declarationem restrictiua. l. omnimodo, ad fi. prin. C. de inoffi. testa. vbi ingraticudo cōmissa per filiū & per patrē ipsius eūdemq; testatorē nō exprobatā vel dānata, non potest per herēdē impingi filio olim ingrato, vt illud intelligatur respectu exheredationis vel priuationis vniuersalis ab hereditate in totū vel in parte quota: nō tñ quoad exclusionē à legato particulari, cuius declaratio fuit cōmissa p̄ testatorē alicui executori. Facit ad prædictā illationem glo. in l. fidei cōmissum, C. de fideico. quā etiā loquitur in priuatione hereditatis nō tantū legatī: in quoramen apud me est dubia. Facit etiā quod Bar. tenet in l. r. ad si. §. his qui vt indig. cuius meminit Bal. in cōmēto de pace cōstan. in gl. super ver. credimus, vbi etiā adducit Inno. in ca. cū l. & A. de senten. & re iudi. quā Barto. ibi adduxit: & cōmēdat etiā Iaso. in l. apertissimi, col. 2. C. de iudi. vbi dicit illud dictū Barto. semper habuisse pro singulari & mirabili: & idem Ias. in d. l. sororē, vi. Feli. in c. cū oportet, col. 7. de Accu. & in c. repellatū, eō. tit.

† Prædictā tamen adaptatiōne † subintelligo, nisi commissio facta fuisset hoc modo: videlicet, cōmitto Sēpronio facultatē meliorandi vnū ex filijs meis, quē ipse voluerit meliorare, & sic per volitiuū designās merā, ac liberā voluntatē nō subnixā ratione per l. Cū quidam, magna, primo respon. eo. per quā etiā declarat decisio Pau. de Cast. hic in prædictā secūda illatione. Considero ergo circa istū articulum tres casus. Primus, quā cōmissio fit per verbum

Consideratio
per tres casus.

verbū voluerit: quia tūc pōt eligi, nominari, vel meliorari etiā inimicus testatoris, vel ille qui fuerat ei ingratus vel inobediēs, vt in d. r. respō. d. l. cūm quidā. Secundus, quā per verbum arbitrij, vt si vel quē cōmissarius arbitrat⁹ fuerit, vel ei visum fuerit meliorare vel nominare: & tunc secus est, vt ibidē habet secundo respō. Tertius, quādo nominatio fuit simpliciter cōmissa, & idē, videlicet q̄ nō potest nominari per talē simplicem cōmissariū alicui inimicus testatoris, vel ingratus, aut inobediens eidē, vt qui ei iniuriā fortassis intulerat, vt inquit Pau. hic ī prædictā. 2. illatione quā s. retuli, q̄ propriè loquitur in isto casu. Et in quantum idē Pau. de Cast. in alia illatione loquitur de filiō spurio testatoris, adde Bal. ante ipsum idem volentē in cōf. 162. incipiente, quidā, vol. 5. & vide etiā quod argu. istius text. & eius quod Bar. hic tenet post Dy. decidit Panor. cōf. 65. vol. 2. col. 2. in ver. hanc autem electionē, & col. fi. ver. & indubitanter credo, quib⁹ ambobus locis tenet, q̄ id quod fit à cōmissarijs vel executoribus testamētī per testatorē in eo nominatis censetur ab ipso testatorē factū: & in prædictis duobus locis hoc declarat per duo exēpla, ad eundē ferē scopū tendentia. Et illa dicta probatur ex isto tex. cū prin. istius l. in ratione sui, & in iuribus. §. adductis primo notab. ex hoc tex. elicitur, vide ibi.

Secundò nota, q̄ solū debitu nō dicitur impendere beneficiū. i. nō videtur gratiā vel donatiōne. facere recipiētī talē debiti solutiōne. concordantes sunt in gl. Et ex hoc infert Bal. q̄ cū Episcop⁹ habet necessariò beneficiū cōferre vt in ca. vno, §. omnibus: ver. [Debitū] & in ver. [Debitū conferri.] extra vt eel. be. quos tex. allegat etiā Io. de Imo. hic in primo textu alij, si cōferat illud, nō videbitur donare reci-

Illatio Bal.
ex isto text.
ad materiā
canonicam.

piētī collationē ipsius beneficij cū et si Ep̄s voluisset illud retinere, id facere nequisset, & licet Bal. nō dicat istud idē videt tenere gl. in c. relatū, de præben. quā Pau. de Cast. hic allegat, quæ gl. allegat istū text. & per eū vult q̄ in cōferendo beneficiū ecclesiasticū cōcurrunt necessitas & liberalitas circa diuersa, vt in hoc tex. concurret in quā illo casu in collatione beneficij necessitas quoad ipsam collationē faciendā, liberalitas autē circa optionē personæ electæ, & nō bene resoluit, neq; declarat gl. illa quid in prædicto puncto sit dicendum. i. an necessitas hoc casu principalius cōsideretur q̄ voluntas liberalis, vel e contra: quapropter videtur intelligēda vt hic dicit Bal. q̄ talis liberalitas quæ exercetur in cōferendo beneficiū ecclesiasticū censenda est consecutina per hūc text. & ob id nō sit habēda in cōsideratione: sed attendatur potius necessitas, quæ iniungitur episcopo à iure circa collationē, vt est dictū: & ita intelligit gl. illā cū tex. Panor. ibi. quatenus in. 4. notab. dicit, q̄ Ep̄s cōferens beneficiū nō facit liberalitatē quoad collationē, sed quoad personæ nominationē, & sic est necessitas in cōferendo, & liberalitas in cui cōferendo: & cōsequenter nō est propria & absoluta liberalitas, quin potius attenditur necessitas vt pote principalis. & ita intelligit tex. in c. fi. de offi. vica. lib. 6. vbi collatio beneficij appellatur donatio, nam scdm eū debet intelligi improprie seu largē: & adfert gl. in c. fi. 2. 3. q. 6. vbi gl. dicit, q̄ Ep̄s nō dicitur donare beneficiū, sed dare: & ita etiā intelliguntur alia iura, collationē beneficij donatiōne appellati. s. tex. in c. cū accessisset, de cōsti. & in c. ea te, de rescri. & in c. pposituit, & in c. quia diuersitatē, de cōcess. præben. & ita etiā tenet Deci. in d. c. relatū, licet dicat cōclusionē gl.

N n 5 & Abb.

& Abb. non probari per illum text. rami dicit quod bene probatur per alia iura: scilicet per hanc l. in princi. & in hoc §. primo, & alias leges similes. Ex hoc resultat primus effectus: scilicet quod prætextu ingratitudinis contra collatorem beneficij commissæ per eum cui fuit collatum, talis collatio seu datio beneficij non potest reuocari secundum Ioan. And. & Doctores communiter in cap. fin. de donat. vbi hoc in specie tenet etiam Panormita. colum. fina. versicu. Sed hic queritur, & ibi dicit hanc esse communem opinionem, quam simpliciter sequitur Decius in eodẽ cap. relatum.

Secundo resultat quod beneficium ecclesiasticum est conferendum integraliter, & absque diminutione vel deductione item pure sine aliquibus partibus vel modis seu modificationibus, vt in dicto cap. vno, §. omnibus: & sine diuisione, vt in cap. maioribus, de præben. & in l. i. iuncta l. 6. in princi. r. 6. parti. prima.

Vnde à ratione cessante per contrarium inferri potest, quod cum iura reg. simpliciter conferant patri facultatem seu potestatem meliorandi vnum ex filijs, vt in dicta l. fori nota, titu. de las mandas, libro. 3. foro ll. & per eam non constringatur aliquem ex eis meliorare, prout neque iure communi vrgetur, vt in l. parentibus, primo responso. C. de in offici, restament. vbi id notant Doctores, & in specie las. ex illis verbis [Arbitrium adimendum non est.] & in authent. de nupt. §. vltimo, incipiente illud, versicu. Si quidem ibi, [vt uelit cum præponere alijs in portione datus est licentiam.] colla. 4. quæ leges reg. cum sint permissiue duntaxat vt patet ex dictis l. iuris communis, & ex eadem l. fori, dum dicit loquendo de patre. [Vnde si quisore meior]

Primus effectus ex decisione Bal. latia fluens.

Cõis opinio

L. Partl. Ad materia meliorationis illatio nota. ex ratione cessante manans. Ad l. fori.

nar, etc.] licet filius recipiat talem meliorationem etiam per actus irreuocabiles, cum in substantia sit mera donatio, propter quamcunque ingratitudinis causam ex contentis in l. fina. C. de reuocandis donatio. & in cap. fina. de donatio. contra patrem à filio commissam, potest tanquam ingratu tali melioratione quæ fuisset ei à patre facta per eum priuari, & talis donatio per eum reuocari, & hoc voluit prædicta lex Tau. 17. ad finem L. 17. Tau. expressim, licet sub verbis generalibus istud decidens (& quidem iuridice) dum inquit. [O por alguna causa que segun leyes de nuestros reynos las donaciones perfectas y con derecho hechas se pueden reuocar.] iunctis his quæ in eadem l. antea scripta fuerant: cuius ratio est ea quam supra posui, quia est mera donatio ex eo quod pater non ardeatur facere meliorationem vni ex filijs, sed solummodo (vt dixi) lex fori permittit sibi eam facere si velit: sicque talis melioratio postea per patrem facta ex illius. l. permissione est mera & absoluta liberalitas seu donatio omni respectu considerato, & sic nullatenus seu nullo casu potest hic considerari aliqua necessitas.

Ex quo, secundo notabili & omnibus ipsius consecutiuis & similibus & allegationibus, supra per me adductis aperte desumitur, quod si forte is qui speratur esse successor in bonis maioratus secundum ipsius primordiale seu primæuam institutionem auctoritate Regia sultam committat causam ingratitudinis aduersus prædecessorem immediatum eundemque vltimum possessorem eiusdem maioratus, non poterit ob talem ingratitudinem exheredari per eundem bonis ad maioratũ pertinentibus: quia talia bona nõ dicuntur capere ab ipso prædecessore immediato seu vltimo possessore, sed à primo institutõ ip-

posessore, sed à primo institutõ ipsum maioratum, & à principe qui sibi concessit licentiam eum instituedi: si fuit vniversalis omnium bonorum, vel à l. reg. si fuit melioratio particularis tertie, vel quinte partis vel vtriusque partis bonorum insimul per ea quæ supra dicta sunt: ad quod vltimum facit tex. optimus in dicto cap. 1. in princip. de succe. feu. ibi, [Nulla ordinatio ne defuncti in feudo manente seu ualente.] quem text. adducit Barr. in l. vt iuris iurandi, §. Si liberi, col. 2. 3. de ope. liber. vbi per illum dicit, quod quando filius nõ habet aliquid vt hæres patris, hoc est, quando ad ipsum aliquid pertinet tãquam ad filium, & non tanquã ad hæredem patris, dispositio patris circa illud quod sic habet nõ est alienius momenti: ita Barto. tenet ibi loquẽdo in emphytheo. si, & idem ab optimo simili videtur dicendum in bonis maioratus, & ille tex. feudalis est intelligendus per supra dicta, scilicet quod talis dispositio vel ordinatio de re feudali nõ valet, videlicet nõ tantũ quoad vtilitatem aut fauorẽ illius ad quẽ feudum vel maioratus debet pertinere secundum ipsius primæuam institutionem fundationem seu ordinationem, sed neque quoad dispositionem priuatiam prout est exheredatio de qua hic loquimur, ceterũ quoad hoc vt testator dicatur alio respectu decessisse testatus bene valebit ipsius testamentum vel dispositio testamentaria institutionis in maioratu dispositiua, vt inquit Pau. de Cast. in l. irritum, C. ad l. falcid. per illum text. qui est celebris & reconditus, & non solet in locis etiam peregrinis vbi de hac materia traditur, allegari. Vnde non videtur probabilis hesitatio Guil. de Benedic. in repetit. cap. Rainuncius, fol. 223. colum. 3. versu. vnum tamen circa præmissa, de testamen. vbi

de eadem re dubitat, scilicet an successor maioratus propter causam ingratitudinis contra prædecessorem immediatum, eundemque vltimum ipsius maioratus possessorem commissam possit maioratum priuari vel exheredari. Nam ratio ob quam mouetur ad dubitandum non stringit vllatenus. Omnia enim per ipsum paulõ antea in col. præcedenti tradita procedunt in eadem persona principali, maioratum à principio stabiliente quando ei immediate succeditur: vel quando maioratus descendebat ab antiquis progenitoribus: tamen in inuestitura primæuam ipsius erat aliquid eorum vel reseruatũ successoribus circa talem exheredationem, dato quod sic vocatus actillum non succederet immediate stabilienti, sed possessori vltimo ipsius immediatõ prædecessori quibus duobus casibus nemo ambigit, quin talis successor in maioratu possit eo exheredari vel priuari vel per primum instituentem vel prædecessorem immediatum eundemque vltimum possessorem eiusdem referẽdo singula singulis. Sed id quod supra modo intuli dum dixi illum, scilicet Guilier. improbabiler dubitare, procedit in omnibus successoribus subsequentibus post eundem primum stabilientem, nam etiam si contra quẽcunque eorum (cessante inquam aliqua dispositione à primordio institutionis posita circa hoc in tali inuestitura primi instituentis) successor remouus causam ingratitudinis commiserit exheredari non potest per immediatum prædecessorem eundemque possessorem vltimum, contra quem eam commiserat, eum ratione istius text. secundum istud notabile, tum etiam ex alia ratione quæ ad idem tendit, videlicet, nam ab eo quis potest exheredari qui eum tenetur

Tex. vulgo ignotus.

Taxator Guil. de Benedic. in hoc articulo. & quidẽ merito.

netur institutæ aliâs ex hereditio est incepta vt in l. quidam cum filium, ante ff. de verbo. obligat. quia quando bona quibus filius exheredatur non sunt parentis ipsum exheredantis, talis parentis exheredans censetur extraneus quoad illa: & istud est proprie quod ille textus vult, vbi Pau. de Cast. & Aret. notant, & declarant & Ias. post eos: & vide addi. quam fecim repe. l. i. primæ, ad si. secundæ conclusionis resolutione. §. de acqui. hæc. & quæ latius tradidi in repe. §. qui fidei commissarii. l. 3. §. de hæredi. in fit. Miror tamen de Andrea Tiraquell. qui sequutus fuerit eundem Guil. de Benedic. allegando exemplum eiusdem sententiæ in hoc casu late per parlamen. Tolosa. lib. 1. primigeniorum, fol. 32. h. m. 1. 0. vbi ad ipsum Tiraq. addidi id quod mihi sese obrulit in hoc articulo addendum, carpendo in quam vt in q. ipsum scilicet & Guil. per ea quæ in præsentia tradidi, vbi in istis me huc ambu. etenim Galli sese mutuo scalpunt, vide tamē omnino Caro. Mol. in consuetu. Parisien. fol. 113. num. 12. ex cuius dictis idem Benedi. quem etiam ipse refert, potest excusari, vbi facit differentiam inter maioratus qui deferuntur iure hereditario, in quibus potest pcedere qd tenet Guil. vt ibi ipse dicit, & maioratus, qui deferuntur iure sanguinis, prout sunt ferè omnes apud nos, qui non deferuntur hæredibus qui successerint in hereditate defuncti, sed deferuntur successoribus sanguinis. Et iste est casus de quo supra est tractatum: & iste casus sublimitat vt ibi pereu. Sed non est recta sublimitatio ad positum quo de agimus, vt ibi videt.

Attende.

Tertio nota, quod eligens vnum ex pluribus ex dispositione testatoris non disponit aliquid: sed declarat voluntatem ipsius, vt hic in ver. l. Nominat.

tim.] & statim in ver. l. Non enim facultas. & rursus dum dicit, [Quid est enim quod de suo videtur reliquisse.] & probatur etiam in principi. l. vbi Barto. & Docto. idem sentiunt, ac supponunt. Et sic iste declarans non dicitur proprie executor, sed declarator, vt tenet Barto. & Pau. de Cast. in l. cum quidam, mag. ante finem. §. eod. in quæstione per Barto. ibi mota de cuius verificatione ibi dixi.

7 Ex hoc primo deducitur, quod hanc facultatem nominandi seu declarandi talis commissarius non perdit per deportationem: licet eam perdat per damnationem in metallum. Ratio est, quia consistit in solo nudo ministerio, scilicet declarationis, vt in l. ex facto. §. Si quis rogatus secundo. ad Trebel. secundum Pau. in principi. istius.

8 Tamen hoc secundo casu: scilicet damnationis in metallum, fiscus facit restitutionem post mortem naturalem damnati, qui fuerat grauatus post obitum nominari: nam in eius vita fiscus retinebit. l. Statius. §. vlti. ff. de Iur. fisci. secundum Ioan. de Imo. & Alexan. ibi. Ex quo ibidem etiam subinfert Pau. de Cast. quod ista electio potest fieri vt actus inter viuos, videlicet coram solis duobus testibus, & non requiruntur. 5. vel 7. prout regulariter requiruntur in vltima voluntate vniuersali & particulari dispositione inquam, nã in declaratoria idem est, vt inferius subiiciam. quod patet secundum eum, quia deportatus potest facere prædictam nominationem: & tamen non potest condere vltimam voluntatem. l. eius qui. §. de testam. Sufficit ergo, quod coram duobus testibus dicat quod eligit, vel nominatalem personam ad talem fundum. Et scdm hoc quod Bar. & Bal. hic dicunt. si q. ista electio capit naturam vltimæ voluntatis

Notanda Pau. de Cast. declaratio per quã sub declaratur quod Bar. & Bal. hic dicunt in isto articulo.

Iuntatis: & sic non requirit præsentiam electi, debet intelligi quoad hunc duntaxat effectum præsentia electi: aliâs fecus vt in ver. l. Sed decisio, si tamen fiat nominatio inter viuos, reputabitur actus inter viuos, & non poterit fieri nisi inter presentes, vt in dicto §. donationis. Et sufficit etiam quod fiat coram duobus duntaxat testibus, prout inquit Paulus hic (vt dixi) & non poterit reuocari, si fiat purè, vt in dicta l. cum quidam. Ideo putarem decisionem Bald. hic dum dicit, quod executores non possunt eligere absentes & ignorantes, debere saluari, si inter viuos electio fuerit facta: nam illa non videtur in absentia, saltem sine medio posse fieri: quia eo casu electio non sapit naturam vltimæ voluntatis: & sic esset fecus, si fieret per vltimam voluntatem: & ideo id quod ipse Bald. refert Bart. dicere, quod in tali electione non est de substantia, q. ad sit præsentia electi, debet intelligi, quando fit per modum vltimæ voluntatis, vt ipse Bar. loquitur: Et nisi ita restringat prædicta decisio Bald. (vt dixi) non videtur posse stare. Adhuc tamen quod Bald. dicit, non videtur procedere: quia si nominatio fit per actum inter viuos de aliquo absente & ignorante, non est omnino & funditus nulla: cum si notificetur ei per nominationem, efficitur valida & efficax, vt in l. qui absenti, in principi. vbi Bar. & alij. ff. de acqui. poss. & in l. absenti, vbi etiam Bart. Pau. & Docto. ff. de dona. & not. glof. in l. cõsensu, ff. de actio. & obligat. iuncto illo textu ibi in fine legis, & glof. in l. prima, ff. de contrahenda emptio. & in illud, vbi notant Barto. Bald. & Pau. de Cast. C. de sacrosanct. ecclesijs & text. in §. i. instituit. de obliga. quæ ex consen. nascunt. Et decisio supra memorata Pauli hic de interuentu

Excusatur decisio Bald. hic in huius articuli rextualis declaratione.

Adhuc instat contra Bald. Sed ex hac instacia resultat saluatio Bal. vt quod prædixit pcedat, vbi electio de absente facta fuit absq. nũcio vel epistola ad electũ dicto, vel dicta.

duorum testiu procedit, etiam si nominatio fieret in vltima voluntate, cū sit declaratio, vt in §. si quid post, allegato, vbi est text. cum glof. Sed subest difficultas in præmissis: nam videtur, quod etiam si electio nō fiat per modum vltimæ voluntatis, nihilominus tamen sapiat ipsius naturam, vt probatur ex huius l. principi. in 3. dicto, secundum quod ibi deduxi ex eo text. & sic videtur, quod semper & absolute censetur esse vltima voluntas, per ea quæ dixi in eo. principi. istius in ver. l. ex tertio dicto.

Fortè dici potest in hoc articulo, quod illud intelligitur in casu istius l. vbi quis esset rogatus restituere, cum moreretur, vel post mortem: & ita videntur debere intelligi ea quæ dicunt Barto. & Bald. secus si purè rogatus esset restituere, vel simpliciter, quod in idem recidit: & ita loquitur Pau. de Cast. Sed istud est destruere decisionem Pau. de Cast. qui loquitur in casu huius text. vel Pau. loquitur, vbi constat de intentione declarantis, scilicet, quod declarat per modum actus inter viuos. Sed istud etiam non bene procedit, quia nimis restringitur dictum Pau. Ideo potest aliter dici, quod licet ista electio quoad aliqua de quibus prædixi, in principio in prædicto ver. l. Ex tertio dicto, sapiat naturam vltimæ voluntatis, nihilominus in seipsa, quia est declaratio ipsius stas de perse, est merè actus inter viuos. Ista enim simul & semel sese compatiuntur, & quod actus sit inter viuos, & quod sapiat quoad aliqua naturam vltimæ voluntatis, vt in l. i. §. Sub conditione, ff. vt in posse. lega. Et sic magis attenditur id quod est principalliter de parte quam quod accidentaliter & secundum qd. hoc legatus tit. r. & sic talis electio considerata est vt actus inter viuos absolute, & probari potest

Præfata Pauli declaratio & interuentu duorum testiu procedit tã inter viuos quã in vltima voluntate. Atredè hoc obiectione, & quæ circa eam statim subiungitur.

poteſt duobus teſtibus, vt inquit Pau. de Caſt. quod nota, quia alij ſcribentes non reſoluunt: imò neque punctant iſtam contrarietatem, & tamẽ eſt neceſſaria inueſtigatio ad intellectũ ma- teriæ huius legis.

Comprobatur ſupradictum nota textuale ex text. in d. l. hæres palam, §. Si quis poſt, §. de teſtamentis, vbi dicitur, quod declarans nihil dat de nouo, ſed datum ſignificat. quem tex. in verſi. Sed ſi noram, allegat Bald. in l. precibus, colum. 4. C. de impub. & alijs ad hoc ¶ quod adus quilibet per feſti recipiunt formam declaratoriã, quannis non recipiant diſpoſitiuam; & ibidem in dicto §. Sed ſi noram, notat Arer. ad idem primò. not. ad quod etiam Bal. & Doct. ibi adducunt text. in l. adeo. §. cum quis, ff. de acqui. rei. do. & ideò dicit Barto. nota. in co. §. Si quid poſt, in fin. ¶ quod ſi teſtis repetitur per iudicem vt declarat dictum ſuum, non tenetur de nouo iurare, ſequitur Felin. vbi etiam alia in id allegat in cap. ſuper quaſitionum; in prin- cip. de offi. deleg. & in cap. Qualiter & quando. 1. colum. 13. de Accu. & in cap. Fraternalitatis, de teſti. & in cap. ſignificantibus, de lib. obla. ad quod vide etiam Imò. in cap. cum clamori, de teſti.

Ex his ſecundo ſubdeducitur, ¶ quod talis declaratio ſemper trahit retro; id eſt, ad tempus primi actus celebra- ti; vt in cap. cum tu, vbi text. gloſ. & Doctores de uſuris, & tradit Felin. in dicto cap. qualiter, el. 1. de accu. in verſ. fallit primo. Ea propter attenden-

12 ri poſſat quod ſi in teſtamento in ſer- uis conſectio eſſet, appoſitum quid obſcurum, poſſet poſtea per teſtato- rem declarari ſecundum coram duobus teſtibus: etiam quod eſt fortius ſi talis declaratio concerneret ipſam inſti- tutionem, quæ eſt fundamentum &

baſis ipſius teſtamenti (nam ſi cõcer- neret legata ſiue res ipſas legata, non eſſet dubium vt in eodem §. Si quid poſt) etiam ſi iure communi & regni ſcilicet lege Tauri, 3. in ordine requirantur plures ſolemnitates ad eiufmo- modi teſtamenti in ſcriptis confe- ctionem: & hoc videtur velle gloſ. in eod. §. Si quid poſt, in ver. omnia, poſt medium: vbi dicit quod ſi teſtator poſt teſtamentum perfectum dicat coram teſtibus ſe nolle illud valere, talis reuocatio non eſt efficax: & ita tenet Bart. & Doctores poſt eum ibi, præſupponit ergo gloſ. illa relata ad text. in princip. ſuper quo eſt poſita nec non ad literam ſequentem, qui text. loquitur in declaratione, q̄ ſi nõ ageretur de mutatione institutionis, ſed dũtaxat de declaratione ipſius, ta- lis declaratio poſſet fieri extra ſcriptu- rã cũ minore ſolemnitate, hoc eſt co- tra optimè text. & quod per eum ibi tenet Ange. in l. quories, in princip. §. de hæredi. inſtituen. vbi dicit, quod ſuppletio diſpoſitionis in ſcriptis con- ſecta vel correctio erroris ipſius po- teſt fieri ſine ſcriptis, ergo a fortiori idem dicendum in declaratione, vt in dicto §. Si quid poſt, & abſque alia ponderatione & ambagibus, quod idem ſit dicendum in institutione obſcura vult gloſ. valde ſingu. in dicto §. Si quid poſt, in parte. Quod verò, & in hac materia declarationis vi. nota. conſilium Decij. 416. col. ſina.

Rurſus ex hoc text. in verſicu. ita- que ibi diſpari gradu, notat Baldus ¶ quod in caſu & materia iſtius l. non curatur de ordine in exequendo & hoc eſt quod Barto. hic dicit, quod grauius non tenetur eligere dignio- rem vel proximiorẽ, hoc eſt dice- re, quod talis grauius idẽ quẽ ele- ctor aut declarat in caſu iſtius text. non

De eadẽ re.

attendẽ.

non aſtringitur ad ſeruandum ordi- nem graduum ipſorum nominando- rum, neque reſpectu dignitatis, neq; proximitatis ſanguinis quoad teſtan- tem: & ex hoc arguit poſt Dynum q̄ ſi teſtator legauit. 500. expendẽda in decem clericis eligẽdos per ſuos exe- cutores, quod hoc caſu illi poſſint eli- gere eos clericos quos eligere volue- rint etiam ordinis inferiores & eodẽ præferre clericis ſuperiorum ordinũ: & ſic poſſunt diacones vel ſubdiaco- nes vel etiam habentes primam ton- ſuram præferre preſbyteris ſecũdum Pau. de Caſt. dicentem idẽ eſſe quã do per teſtatores alicui iniungeretur onus vel grauamen eligendi pau- peres clericos: quia eo caſu conſimili- ter ſufficeret eligere pauperes, & non eſſet opus eligere pauperiores, prout tenet hic Barto. ad fin. ſecus ſi non eſ- ſet data electio hæredi, ſed ſimpliciter per teſtatores relinqueretur alicui in illã cauſam vel ſimilem: tũc enim priores in gradu præferrentur ſecũ- dum Bald. Pau. & Rapha. Cuma. per gloſ. hõc in verſicu. beneficium, ad ſi. quæ communiter approbatur. exem- pli gratia ſi relinquerentur abſolutè vel ſimpliciter ducenta ad maritan- das puellas conſanguineas pauperes deberent maritari puellæ conſangui- nez proximiorũ graduum & paupe- riores: ſecus ſi hæres ipſe grauaretur eligere puellas pauperes conſangui- neas, nam per tale grauamen cenſe- retur ei cõmiſſa facultas libera eligen- di quacũque voluerit ſecundum in- tellectum Pau. de Caſtro in hoc ver. [Itaque] poſt princip. & ſic eſt magna differentia, an teſtator relinquit diri- gendo relictum in eligendos, quia tunc nõ attenditur verum exiſtãt in primo & immediato gradu, vel etiam in vltiori, putã relinquẽdo duobus vel tribus clericis pauperibus de fa-

milia, vel eos alicui vulgariſter ſubſti- tuẽdo, an verò per modũ mediũ relin- quat illud putã committendo alteri electionem inter eos: videlicet quod hæres vel executor eligat aliquot ex eis, vel vt inter eos aliquem vel ali- quos nominet: vel vt eis reſiquat, vel vt inter eos relinquat, vt in l. Filiuſa. §. pen. tit. 1. dũ tex. loquitur de hære de grauato vt i familia relinquat, quẽ tex. Pau. allegat in prin. iſtius l. nõ primo duorum caſuum præmiſſorum attenditur inter eos proximitas: ſed alio caſu ſecũdo cũ ſuis exẽplis mini- mè attenditur per iſtum text. cõmuni- ter ita intellectum, irem per decla- rationem Pau. de Caſtro in iſto ver. [Itaque] quam ad liſtam ponit ut. 3. retu- li: & eandẽ declarationem ponit idẽ Pau. in d. §. in fidei cõmiſſo: nec non multum ſunt attendenda verba relictĩ immediati de quo. in primo il- lorum duorum caſu præmiſſorum dixi, an loquantur de cognatione, an de agnatione ſiue de familia ad hoc vt poſſent verificari de illegitima vel nõ, ſed de ſola legitima ſecundũ not; per Barto. & Doctõ. tam anteriore, quã poſteriore ipſo in l. ſina. C. de verbo. ſigniſi. & in l. ex factõ. §. Si quis rogatus. 2. ad Treb. illud enim, id eſt, differẽtia agnationis & cognationis ſolũmodo attenditur in hac materia hodie quoad iſtũ effectũ, & nõ ad aliũ.

13 Potẽt etiam heſitari ſi teſtator ad fundum vocauit in genere vnũ pau- perem conſanguineum, & ſuperſint duo cognati vel agnati, quorum al- ter ſit pauperior, tamen remotior in gradu: alter verò non eſſet ita pau- per, tamẽ eſſet teſtatori propinquior in gradu, vter horum ſit præferẽdus, & quæ iſtarum qualitarum ſit magis conſideranda, videlicet, an maioris paupertatis vel maioris proximitatis ſanguinis: & videtur hanc eſſe magis

Aduertẽta nota. ad pri- mũ ex duo- bus caſibus ſuprà ſigna- tis.

Attendẽ.

atten-

attendendam ut potest naturalem: cum causa naturalis, id est, proximitas sanguinis præferri debeat accidentali. i. maiori paupertati. argumentum optimum in l. qui habet, vbi Barto. s. de tu te. quæ lex suo casu non est alibi secunda Dy. & Albe. ibi probatur etiam idem ex l. non putavit. §. Si quis emancipatum, j. de bono. poss. contra tabu. vbi ratio naturalis prævalet. Ad idem l. Tutor petit. §. 1. s. de excu. tu. quæ in no. questione affert Pe. de Ancha. in c. beneficiu, in fin. de reg. in. 6. facit etiam text. in cap. requisisti in versicu. [Si vero relinquatur.] de testa. quem Socin. expendit in l. pen. col. idem pe. j. de rebus dub. Ad idem l. Si quos posthumos, in prin. vbi Ias. r. nota. s. de lib. & posthu. & notat Barto. in l. fina. ff. de offi. procon. & lega. Bald. in l. 1. C. de cura. furi. & tradit Ioan. de Imo. consi. 35. in casu præmissio colum. 1. & Domi. de Sæcto Gemi. in cap. præsentis, §. primo per illum text. de rescriptis in. 6. Hinc dixit Ange. consi. 440. incipiente, magister Iacobus quod originis domicilium potentius est quouis alio domicilio. Et ita videtur concludendum in prædicto articulo omissio multiloquio. Et ita aliàs respondi, ex factio interrogatus: motus etiam, quia maior affectio habetur ad proximum consanguineum, quam ad remotum l. Cum ita, §. In fideicommissio. s. eo. l. Peto. §. fratre. j. eo. & in cano. est probanda.

Glossa necessarè ibi, Proximiore, hanc glo. reprehendit Ioan. de Imo. post Cyn. dicens quod imò in casu istius text. grauat non eligente vel declarante omnes de familia admittuntur, quod etiam voluit gl. in prin. ci. istius l. in parte mutetur, post principium, vbi me ipsum remissi ad dicenda hic. Idem etiam tenet Pau. de Cas. ibi in text. idem Pau. post Bar. Bald. &

Albe. in §. rogo, j. hac. l. vbi videtur casus contra istam glo. & similes, & ibi etiam adducit. l. Si quis Titio, §. fin. s. isto titu. vbi est etiam bonus text. contra istam glo. & contra similes glo. in argumentum, & l. cum quidam, allegata per glo. non facit pro ipsius opinione, imò contra eam: & idem tenet Pau. de Cast. met in versicu. itaq; statim sequen. & Bald. super glo. fin. in parte conditione in isto. §. seu vers. si de falcidia, & idem clarè presupponit glo. 4. in §. Sed si vno, j. proximo, vbi potest ponderari text. optimus dicitur [Facere partem.] intelligitur, nam heres vltim⁹ qui est de familia facit partem alijs de familia: ergo ipse & alij simul admittuntur & non gradatim: & reueralicet Docto. illum text. ad id non expendant, fortiter tamen vget pro hac parte contra istam glo. videlicet quod non facta per heredem nominatione vel electione, vel nulliter facta ut in illo text. (quod idem est) omnes de familia simul & viritim admittantur. Ad §. in fideicommissio, responde ut per glo. sequentem quam Bald. & Docto. sequuntur, & quia plura alia in hoc articulo puto me dicturum in §. rogo, j. hac l. ideo ad ipsius resolutionem remitto me ad ibi dicenda, posset tamen punctuari ad §. rogo, j. hac l. & ad d. l. Si quis Titio, §. fin. s. eo. quod non videntur probare conclusionem contra glo. quam s. tenui, eo quod in eis non consideratur gradus, proximitas, nec meritum qualitas, quum de his non fuit facta mentio nec non quia commissio fuit facta per verbum voluerit. l. cum quidam mag. 1. 2. respon. s. eo. Sed quia istæ euationes non sunt solide, si bene attendatur thema casus formalis istius

l. ideo remitto me iterum ad dicenda in d.

§. rogo.

Summa-

Summarium.

- 1 **R**ecitatur hic not. Barto. cuius oppositum tenet Bal. et tandem desensatur notabile Bart.
- 2 Legatum propter repudiationem subsequitam fingitur retro nunquam fuisse factum.
- 3 Nulliter vel inutiliter eligens non uidet elegisse.

§. Sed si vno.

SED si vno ex familia hærede instituto, ille fundus extraneo relictus est: perinde fideicommissum ex illo testamento petetur, ac si nemo de familia hæredi hæres extitisset. Verum is qui hæres scriptus est, ratione doli exceptionis cæteris fideicommissum petentibus facere partem intelligitur. Nam quæ ratio cæteros admittit, eadem tacitam inducit compensationem.

Semma ut per Barto. & ex eo. not. secundum eundem hic, quod sicut testator potest rem hæredis legare, ut in §. si rem. j. ista. l. ita potest legare rem vel partem rei ad se hæredi debitam: idem not. Barto. per istum text. in eo. §. si rem, Bald. tamen hic dicit contra rium, motus hac ratione: quia iste fundus erat hæredis pro parte virili eum tã gente, ut pote vnum de familia, ex quo statim post mortem ipso iure trãsijt in omnes de familia pro virili portione quemlibet eorum tangente: & consequenter in istum hæredem vltimum pro sua portione, ut hic per glo. in parte, id est petent: quod etiam in

effectu vult Pau. de Cast. ante fin. dū dicit, quod testator potuit in re propria ipsum heredem grauare. Sed Ioan. de Imola hic saluat Barto. cum propter actionem personalem, quæ habuit ortum ex primo testamento: tum, quia hæres tenebatur legatarijs, id est alijs de familia: quod (salua pace) nihil est dicere, quia Barto. non loquitur nisi de debito quod ipsi hæredi per testatorem debebat, quod tamen in opposito non reperitur: quia per additionem hæredis fuit confusum: quinimò in vita nunquam fuit nata obligatio, sed erat conditionalis, ut declarat Bald. in glo. vltim. §. præcedentis: non autem loquitur de eo quod ipse debebat alijs de familia. Ideo aliter dicendum est, quod id quod Barto. dicit, possit saluari hoc modo: quia quando vel quo tempore testator secundus, idemq; primus seu immediatus primi testatoris hæres, fundum quem vni de familia debebat relinquere, legat extraneo: tunc temporis fundus nondum est acquisitus alicui de familia, ante mortem inquam hæredis primi: & sic secundi testatoris: quia nondum nominauerat cum effectu, ut in lapud Aufidum. j. de opt. lega. nam adhuc posset reuocare legatum factum extraneo de illo fundo ante mortem suam quã docunque, etiam si fecisset nominationem illam per actum inter viuos, ut in princ. istius legis. Et secundum hoc bene verum est, quod virilis pars cuiusque eorum, & etiam hæredis vltimi est debita in specie, quia oēs sunt vocati sub tacita conditione. si nullus de familia nominetur, ut declarat Bald. in glo. vltim. §. præcedentis in parte conditione. Itaq; Bart. vult dicere, quod non solum potest testator legare rem hæredis propriam. i. quæ est ipsius hæredis eo tempore quo illam legat: sed etiam rem, que futura est possibiliter

Ioan. de Imo. saluatio non nota. Barto.

Aduersus eandem.

Consideratio ultra docto. pro saluatione nota. Bar.

Adhuc magis declaratur quod Bar. supra dixit.

¶ Oo ipsius

notat Bart.

Bald. in oppositionu.

ipſius hæredis: & hoc vocat Bar. debi-
tum, & congruenter: quia debetur ſi-
bi & alijs de familia ſub prædicta con-
ditione tacita, ſi nemo fuerit nomina-
tus: & ita procedit, & deſenſatur nota-
bile Barto. hic à punſtuatione Bald.
facta in oppoſitum.

Dubium op-
portunum
R. cum a, hic
adiintellectu
huius text.
cõſolatione
eiuldẽ nota.

Deinde ad iſtius text. in intelligentiã
querit opportunè Raph. Cum a. hic, ſi
extraneus legatarius in caſu iſtius
tex. repudiet legatum, an oēs de fami-
lia admittantur cū ſecundo hærede
viriliter ad fundũ, vt pote non facta
nominatione per primũ hæredem, eũ
demq; ſecũdũ teſtatozem: an verò
ſolus hæres vltimus ſit admittendus,
tanquã nominatus virtualiter per in-
ſtitutionem vniuerſalẽ de eo factam.
Et iſtud vltimum ſibi placet ex eo, qd
¶ legatum propter repudiationẽ ſub-
ſequutam, fingitur retro nunquam
fuiſſe factũ. l. ſi tibi homo. §. r. titu. r.
ibi. ¶ Nã ſi legatarius repulerit legatũ, nunquã eius
fuiſſe videtur. ¶ Et cõſequenter reinci-
dit ſub generali noſatione virtuali-
ter incluſa in inſtitutione vniuerſali
facta per primũ hæredem eundẽ-
que ſecũdũ teſtatozem, qui ex primo
teſtamento tenebatur vnum de fami-
lia eligere. Et re vera iſta eſt notabilis
cõſideratio Rapha. declaratoria ad i-
ſtum tex. vltra alios Docto. Quid autẽ
deontra dicendum, ſi hæres vniuerſali-
ter inſtituẽ, qui erat de familia in ca-
ſu iſtius tex. repudiaſſet hæreditatẽ,
legatario extraneo agnoſcente lega-
tum? Dicerẽ hoc caſu, loquẽdo de iu-
re communi, qd ſi in teſtamento eſſet
clauſula codicillaris, vel æquipollens,
quæ induceret repetitionẽ à venien-
tibus ab inſtato, & hæreditas adita
eſſet ab inſtato, ita qd legatum vale-
ret: tunc oēs de familia vnã cū iſto ſe-
cundo hærede viriliter agere poſſent
contra iſtum legatariũ. i. extraneum
noſatum per primũ hæredẽ grauatiũ

à primo diſponente, eundemq; ſecun-
dũ teſtatorẽ & auocare totũ fundũ,
tanq; de eo nulla facta electione in fa-
milia, vt pote eidem legatario extrane-
o contra voluntatẽ teſtatoris relicto
fundo. Si verò nõ fuerit appoſita
clauſula codicillaris in teſtamẽto, vel
etiam fuerit appoſita, ſed ſucceſſores
ab inſtato non adijſſent hæreditatẽ,
ita qd legatum eſſiceretur caducũ, vt
per glo. in l. qui filio, §. r. de hæred. in
ſtitu. vbi Bald. & Ioã. de Imo. eam no-
tant: & his quidem caſibus ſi prouideatur
bonis de curatore eodẽ modo
omnes peterent legatum ex teſtamẽto
primo, vel per rei vendicationẽ, vſ
per actionem perſonalem, & hæc vt
dixi, iure communi procedunt. Iure
autem regni: attentã. l. ordinamenti,
r. titu. de loſ teſtamentos, lib. 5. ordin.
nulli non obuia, qua debentur legata
etiam hæreditate per hæredem non
adita vel expreſſe repudiata, legatariũ
poſſet agnoſcere legatum prædicti
fundi: ſed oēs de familia cum hærede
ſcripto, qui repudiauit, poterũt eun-
cere ab eo totum fundum per rei vẽ-
dicationem: & iſte punctus non tan-
gitur hic neq; alibi (quod ſciã) per ſcri-
bentes. Item ex hoc verſi. ſed etũ vno
poſſet colligi, qd eligens nulliter
vel inutiliter videtur nõ elegiſſe: quia
actus inutiliter geſtus videtur nõ ge-
ſtus. l. ſi aut nullum. C. d. legitimis hæ-
redibus. l. 4. §. condemnati. ff. de re iu-
dica. Et tradit plenè Fel. per modum
torrentis allegans penẽ innumeras
Docto. authoritates in ca. ex tenore,
2. colũ. de reſcriptis, pro ornatu regũ
læ non præſtat impedimentum, de re-
gul. iur. lib. 6. vidẽdus eſt tamẽ de hoc
arti. Bar. in l. 3. de opt. leg. Et vide in. §.
ſequ. in verſ. an notandũ. Et iſta ſuffi-
ciant in hoc rex. tranſeo ad §. Sed etſi
fundum.

Summa-

Summarium.

- 1 **L**igere dicitur etiam is qui grauat ele-
ctum de reſtituẽdo alteri ſecundũ
Bald. hic de quo pronuntiato hic tra-
ctatur.
- 2 Grauatũ ſtatim eligere unum ex familia, & ſe
extra terminos iſtius legis, ſemel eligendo non po-
teſt variare: niſi electio fuiſſet inuãlida.
- 3 Inutilitas vel vitium qualitatis accidentalis ſine
accidentis quod adijctur diſpoſitioni principali nõ
uitiat illam: cum potius ea qualitas & verba ip-
ſam expreſſent regulatur ſecundũ eiuſdem diſ-
poſitionis naturam: & illam neq; inmutet, neq; am-
plent: eſt ipſam declarent.
- 4 Paria ſunt, teſtatozem diſponere grauando hæ-
redem de dũdo vel reſtituẽdo alteri de familia per
illa verba, cui uoles: uel per illũ, quibus uoles de fa-
milia
- 5 Illatio ad. l. fori regij, item et ad Taurinas eiſde
conſonas, ut hodie etiam illis ſtatibus, & ſingulari
numero loquentibus, ut pater poſſit unũ ex filijs me-
liorare, poſſit etiã meliorare duos uel plures ex eis.
- 6 Exequutores poſſunt aliquantulum recedere à for-
ma uerborũ teſtatoris: ſi ab ipſius mente non recedant.
et c.
- 7 Cauſa finalis forme ipſius mandati magis eſt at-
tendenda, quam ipſa forma.
- 8 Fines mandati ſunt ſeruandi & cuſtodiendi ad
unguem, quomodo intelligatur.
- 9 Qui ex teſtatoris & paritate ex l. diſpoſitio-
ne tenetur aliquem eligere, non poteſt eum eligendo
grauare.
- 10 Cõſideratio non ad declarationẽ. §. ſi de ſalcidia.
- 11 Actus ſemper iudicatur ab intentione principali
ipſorum agentium.
- 12 Primordialia potiſſimum ac principaliter ſunt
in cõſideratione: non ſeſcũdaria ſeu conſequutia.
- 13 A primordio tituli poſterior euentus formatur.
- 14 Licet quis alteri conferat, uel leget aliquid in eſti-
mabile. i. quod redigi nequeat ad æſtimationem pecu-
nariam, etiam ſi ſit pretioſum, nõ tamen prætextu
eiſmodi intereſſe poteſt eum grauare.
- 15 Grauari poteſt quis onere rei in æſtimabilis, ſi cõ-
ſimili honore fuit honoratus.
- 16 Differentia hic oſtenditur inter materiam iſtius
legis, & materiam meliorationis tertie partis bo-
norum, quæ per l. fori, & l. Tauri poteſt fieri per
patrem unũ ex filijs.
- 17 Ponitur hic reſtrictio ad hunc tex.
- 18 Grauatũ dare alicui hoſpitali cõtum, poteſt gra-
uare de dandis decem alteri hoſpitali.
- 19 Traditur hic de intellectu l. 27. T. 4.

- 20 Rogatus reſtituere fundum uni de familia, uel
de agnatione, eo ipſo quòd fundus per eum ſibi reſti-
tuitur, talis fundus deinceps manet liber penes illum
nominatum de familia.
- 21 Paria ſunt actum ualere ab exordio confeſtionis
illius, uel nõ ualere ſue a principio, aut deſinere na-
lere ex poſt facto, ſi tamen nullitas talis actus alle-
gari non poſſit.
- 22 Multa ſunt inſtaque non poſſunt dici uel allegari
nulla.
- 23 Prohibitio alienationis ſimpliciter & perſona-
liter facta, non aſſicit ipſam rem alienari prohibi-
tam quocunq; uadat.
- 24 Oppoſit hic Bart. ultra glo.
- 25 Is cui quãtũ eſt legatũ, ſi ſit grauatus in re pro-
pria, & uelit repudiare legatum, non tenebitur ad
onũs.
- 26 Hæres rogatus reſtituere fundum ſatiſfacti uolũti
tati deſuncti eum reſtituendo qualis eſt.
- 27 Teſtator indubio uidetur legare ius quod in re
habet, non autem ipſius rei æſtimationem.
- 28 Grauatũ reſtituere uni de familia, & iuſſus, qd
res non exeat de eadẽ familia, ſi reſtituit uni de illa
familia, poteſt ab eo exigere cautionem de reſtituẽdo
deinceps rem in familia.
- 29 Rogatus reſtituere rem aliquam uni de familia,
& inſus ut talis res non exeat de familia, tenetur
reſtituere rem in familia cum eſſet in.
- 30 Plus uigoris habet negatio in negando q̃ affirmatio
in affirmando.
- 31 Nota. decifio Oldra. circa clauſulam prohibi-
tionem, ſeu negatiuam
- 32 Aduertentia nota ad. d. deci. Oldra.

§. Sed etſi fundum.

SED etſi fundum
hæres vni ex fa-
milia reliquerit,
eiũſq; fideicom-
ſerit vt extero eũ
reſtituat: quaſitum eſt, an hoc
fideicommiſſum ab extraneo pe-
ri poſſit. Dixi ita demum peti
poſſe, ſi præterea tantum eidem
relictum eſſet, quod fundi præ-
terium eſſiceret. Sed ſiquidem il-
le prior teſtator ita fideicommiſ-

sum reliquisset, rogo, fundum cui voles, aut quibus voles ex familia, relinquant rem in expedito fore. Quod si talia verba fuissent, Peto ne fundus de familia exeat: hæredis hæredem propter sequens fideicommissum, quod in exterum collatum est, oneratum intelligi: petituris deinceps cæteris ex primo testamento fideicommissum, post mortem videlicet eius qui primo electus est, & ideo si electo vno fideicommissum in exterum non conferatur: non aliis ei qui electus est, fideicommissum præstandum erit, quam interpositis cautionibus, fundum, cum morietur, si non in familia cum effectu relinquere retur restitui.

Sre solennis. §. Sed et si fundum, summatur & diuiditur, vt per Docto. Et ex eo notandum est primo secū dum Bald. ¶ q. is etiā dicitur eligere, qui grauat electum de restituendo alteri. Certe si Bald. voluit, q. si rogatus per testatorem de restituendo vni de familia in suo testamēto, id est ipsiusmet rogati, grauat vnum ex familia de restituendo talem rem alicui extraneo, absque eoq. illam leger illi grauato de familia, per tale grauamen si bi iniunctum videatur eum elegisse, non videtur hoc procedere, si Bal. vt dixi, ita intellexit: quia videtur cōtra l. cum tale, §. vltimo. j. de condit. & de monstra. & contra l. hæreditas ad statium, & l. ex facto, parua, §. de hæredi. institui. Sed tamen videtur posse su-

Tractat hinc de verificatione primi pronuntiat per Bald. ex hoc tex. citat.

stineri per l. denique, §. interdum, ff. de pecul. lega. vbi pro hoc videtur bono tex. cuius ratio non inconcinde quadrat ei quod videtur Bald. hic dicere: quæ est, quod ideo præsupponitur in eiusmodi grauamine dispositio, quia tale grauamen erat necessario implendum ex tali re legata, prout ibi. i. in dicto. §. interdum grauamen restitutionis faciendæ de prædicta re erat implendum, eadem re præsupposita, id est præsupposito legato eiusdem rei: alias nullo modo illud grauamen sic adiectum valeret. Sed hoc non est tutum, quia quando talis nominatus dare extraneo, grauamē nō valet, ergo eo casu. i. sub dispositione inuvalida non potest præsupponi legatū. Et id quod Bald. vult dicere (intelligendo inquam cum prout dixi) procederet, vbi talis restitutio esset faciēda alteri de eadem familia: quo casu cum grauamē valeat probabiliter dici potest prout est. §. dictum per Bald. per text. in eodem. §. interdum. Nihilominus tamē credendū est, aliam fuisse intentionē Bald. videlicet, q. etiā si electio p. primū hæredem dispositiue facta de vno de familia nō sit libera, sed onerata restitutione in extraneum faciēda de ipso fundo, qui ex dispositione primi testatoris erat restituendus vni de familia: nihilominus tamen per eā censetur satisfactū volūtatī primi disponentis defuncti, cū verū sit talē re primo fuisse relictam ab eodem primo testatore vni de familia secundū voluntatē defuncti: quāuis nominatus grauat' fuerit de restituendo alij. extraneo. Et ita intelligit Pau. de Ca. in secūdo textuali, quāuis non refert Bald. sic ergo siue tale grauamen valeat, siue non, prout re vera non valet, quādo restitutorio secūdario p. nominantem iniuncta est faciēda extraneo. i. electio seu nominatio facta

Salua nota. per Bal. citatum.

Verus ac plenus sensus verborū Baldi in prædicto primo pronuntiat, & de expressa Pau. de Ca. intentione et si Bald. nō refert.

de vno de familia etiā nulliter grauato de restituendo alicui extraneo, id est nō de familia, censetur rite & de voluntate testatoris facta. Et est in terminis similibus circa pmissa haud impertinenter annotandum, ¶ q. cū ipse eligens sit potius declarator, q. elector vt inquit Bar. in l. cum quidā. 2. §. eod. & dixi in. §. 1. §. hacl. 3. nota. talis elector vel nominator non poterit variare in casu in quo inter viuos est facta per eum electio: si statim inquam tenebatur eligere: & sic loquor extraterminos. i. extra casū thematis principalis istius. l. per glo. singu. in. l. quicquid astringendæ, in princ. quam cōmendat ibi Bar. Ange. & reliqui Docto. ff. de Verbo. obligat. annotandum etiam iuxta præmissa, q. per electionē inuvalidam, vt quia facta esset contra voluntatem testatoris, putā extra familiam, vel aliter, facultas eligēdi nō expiraret, vt per gl. nota. in l. serui electione, in princ. §. titu. 1. & in cap. si cōpromissarij, de electio. lib. 6. cum alijs. Præterea est aduertendum, quod in casu huius tex. ista electio valet, eo quā (vt inquit Bald.) actus principalis electius est validus, licet grauamen nō teneat. ¶ Inutilitas siquidē qualitatis accidentalis non potest vitare neq. immutare dispositionem principalē, vt est tex. not. in l. pater filium, §. fundum. j. tit. primo, vbi probatur verba accessorie appositā ad principalē dispositionē regulari secundum ipsius naturam, & nō ampliari neq. immutare illam. Ad quod illum tex. cōmendat Ioan. de Imo. in l. peto. §. fratre. j. eod. Ad idem bonus tex. in clementina, si dignitatem, quæ est prima in ordine de præben. propē sim. quem post plures Docto. ibi citatos cōmendat la so. in l. qui Romæ, §. duo fratres. 1. §. colum. ff. de verbo. obligat. ferē in idem quod clausula appositā ad executionē

Ratio Bald. huius declarationis, in primo rō.

3

principalis dispositionis, & sic accessorie, & consequutiue non ampliatur, neque immutat eam. Et illum tex. cōmendat etiam idem Ias. in l. nō dubium, colum. 3. C. de legibus, vide omnino Felin. in cap. licet, colū. 3. de officio ordinarij. Et nouissime Andr. Tira. in repet. l. si vnquam, pag. 137. C. de reuocanda. dona. Ad idem tex. quē ibi ad hoc ego expēdi in l. Titia cū testamento. §. Gai. §. isto tit. vbi videri potest. Nō omitto, q. in d. cle. prima, ad si probatur etiam, quod licet clausula accessoria non amplificent gratiā vel dispositionem gratiosā, vt supra, proximē est dictum: possunt tamen declarare verba ambigua gratiā vel dispositionis. Et ad hoc cōmendat illum tex. Aretinus in l. in pupillari. §. de vulg. & pupill. quæ conclusio ante Aretin. fuit Bald. in l. precibus. col. 9. C. de impub. & alijs substi. vbi (tamen corrupte) ad idem allegat dictam clemē. & idem Bal. in l. eamquam, pe. char. in ver. sed pone. C. de fideicommiss. & vide in pposito Lanze. Galiau. in repe. l. centurio, col. 78. §. de vulg. & pupill. idem tenent: et si non alleger Aret. vbi. §. quantum in casu de quo agimus, id non conducatur.

Ad eandem cle. 1.

Hinc secūdo (redeundo ad præmissa) dici potest, q. cū electio ista etiam facta cū onere restituendi extraneo, & sic extra familiam valeret, & censetur rite ac legitime facta, cæteri de familia non sunt amplius admittendi: imō propter talem nominationem sunt perpetuo exclusi, & sic repellēdi, vt in ver. itaq. j. hac. l. quæ quidem personæ omnes de familia nō facta electio essent aliis. i. cessante vel non facta nominatione de aliquo ex familia admittēdæ, vt in. §. rogo. infra hac. l. Ratio est, quia in casu istius. l. vsque ad versū. [Quod si talia.] exclusiue, primum grauamen eligēdi vnum ex

Os 3 familia

familia non afficit nisi ipsum primū grauatū, nō aurem afficit illum de familia, qui fuit electus vt teneatur re petita vice alium de familia eligere: sed res manet in perpetuum libera, & in quencunq; libuerit nominat⁹ potest de illa disponere: neque (vt est dictum) tenetur stare grauamini sibi iniuncto per hæredem secundū que testatorem nominare grauatū per primū testatorem, argumen. l. pater filium. §. quindecim, in ratione sui, infra titu. primo.

Secundō nota, t̄ iuncto principio vbi fuit iniunctum hæredi dare vni de familia, vñ ex ea nominare, quod paria sunt testatorem disponere grauando hæredem de dando vel restituendo alteri de familia per illa verba, cui voles: vel per illa, quibus voles de familia. Nam dicēdo, cui voles, cōprehenduntur plures nominandi de familia: ac si dixisset, quibus: & eontra dicēdo, quibus voles, non videtur ponere formam respectu pluriū: sed potest fieri restitutio vni soli de familia, vt statim Barto. infert intelligēdo, q; hæc fuerit disunctio legis, nō testatoris, secundum eundem Barto. licet glo. hic dicat esse disūctionem testatoris: quod etiam clarē colligitur ex litera recognitionis Gregorij Haloan. & ita est in pan decta Floren. no uissimē impressa: sed non est vis in eo quod gl. & Bar. dicūt, q; licet ista fuerint verba testatoris: tamē quia fuerūt per testatōrē relatiuē emissa ad verba legis, censetur verba ipsius legis, volentis in effectu decidere id qd. s. proxime dixi, & quod statim sequitur in illatione Bar. ex quo notabili infert Barr. id quod proximē ante dixi. f. q; sic ut grauatū restituere vni de familia potest plures eligere, vt l. §. si duos, s. hac l. & hic in versu. [Cui notes.] sic verba vice, rogatus restituere plurib⁹ po-

terit vnum eligere. Ad idem tex. in l. cum quidam, magna. versu. & indignū s. eo. f. fa. ad. l. fori & ll. Taur. permit tentes patri meliorare vnum ex filijs vt nihilominus posset meliorare plures. Et e contrario, si quis fuisset grauatū dare fundum vel quantitatem pecuniarum duobus vel pluribus pauperibus ex consanguineis testatoris, posset eligere vnum pauperem ex eadē agnatione, vel consanguinitate, & sibi totum elargiri: nam etsi testator videtur per illa verba dedisse sibi formam in eligendo: nihilominus tamē elector vel declarator poterit aliqua tenus discedere a forma extrinseca. Dum tamen à mente nō discedat, vt declarant Baldus & Paulus in. §. supra proximo: præsertim, quia ista non est propria forma, vt idem Pau. sentit, & inferius tangeretur, & tenet idē Pau. de Cast. per illum tex. in verbo, [Indignum.] in d. l. cum quidam. 2. in princ. s. eod. Sed quia contrarium voluit Bar. in l. 1. j. de opt. lega. ideo remitto ad ea quæ tradidi in d. l. cum quidam, in ultimo nota. Et adde tex. in versu. [Itaq;] j. proximo, quem ad hoc propositum allegat Pau. in. §. precedente, sed non probat. Omittendum tamen non est adhuc despicere an nō videatur isto casu seruari tenor verborum testamēti, inquantū testator dixit, q; plures eligerentur, & de natura sermonis pluralis numeri est, q; nō verificat in numero singulari: & e contra de natura pluralis, q; nō verificat in singulari, vt vtrunq; probat in l. fin. j. ad Treb. vbi Pau. de Cast. notat vltra. l. vbi numerus, ff. de testi. cum si. Ad hoc potest respondēri, q; cū hoc casu concurrat voluntas defuncti, vt dicunt Bald. & Pau. de Ca. nimirū si sub plurali singulare cōprehendat: eo etenim ipso q; constat testatorem sese restrinxisse ad plurale tantū, vel ad singulare tm̄, censetur satisfactum

De eadē re inspectio inuestigatio opportuna

tis factum voluntari ipsius eligendo vnum, si testator loquutus est de pluribus, vel plures si de vno: nam voluntas defuncti ex principali eius intentione regulatur, quam gerit erga familiam suam, & tali voluntati censet satisfactū quomodo libet eligēdo in familia, siue vn⁹, siue plures eligāt. Et licet testator dixerit de vno vel de plurib⁹: tamē ob incertitudinē nō censetur habuisse maiorem voluntatem vel affectionem ad vnum, quam ad plures: nisi in contrarium aliqua subesset ratio vel causa, vt puta si fundus ille esset suppositus restitutioni vel vincularis (vt aliā dicitur) eo modo vt non possit nisi in vnum solum deuenire, & exinde de vno in alium gradatim scdm̄ ordinationē primi disponentis, eiusdemque vinculum inijciētis, vnde quod in. §. precedente dicit, scilicet, q; vbi quis est grauatū dare vni potest dare pluribus, non potest procedere in bonis vincularis tali vinculo (prout sit assidue) q; non possint deuenire nisi in vnam solam personā, & sic sub certa & æterminata forma, vnus duntaxat personæ honorata vt inuitata ad tale vinculum maioratus vel meliorationis. Quod est verissimū aliā ex diametro (vt est in prouerbio) obliteret voluntas primi disponentis qui vinculum iniecit in fauorem vnus. i. de vno solo in aliū singularem & successiuē: & sic fuit restricta ad certam formā. Et cōsequenter cōtrarietur forme adiectæ per testatōrē: quo casu vnus numerus non suppletur per alium, neque in alio numero verificatur scdm̄ Bal. cōsil. 12. j. ex ordiente, Renerēdiss. colū. 3. volu. quod etiam est de aperta intentione Bald. Paul. de Cast. & Albe. post Barr. ibi, in l. 3. §. Negotia, ff. de nego. gest. & præfata rationem decidendi ad hunc

Idē repeto. infra llo. 6. in versu. re dē dō ergo

tex. effectu ac re ipsa videtur tenere Paul. de Ca. post Bald. in l. 1. C. de condit. in ser. vbi volunt, q; quando constat de defuncti voluntate expressa, vel tacita siue coniecturata, aut saltē ipsa voluntas nō repugnat, prout est in casu eiusdem l. 1. & l. non est sine liberis, ff. de verbo. sign. & l. Pater Scuerinam, §. ita fideicom. misso. j. de condit. & demonstra. & hic, vt est, quādo concurrunt eadem voluntas vel eadē ratio in vtroq; casuum tendentium ad eundem effectum, vel scopum, & testor seipsum non arctat ad vnum solum numerum taxatiuē, non inconuenit vnum numerum verificari vel significari per alium numerum, quod etiam effectu volunt. i. dem Bald. & Pau. in. §. proximo, preceden. & ante eos hæc fuit doctrina Docto. antiquo rum iuris cano. videlicet Archid. & Ioan. Andr. in ca. vno, de rerū permut. libr. 6. vbi etiam de hoc tradunt Dominicus & Phi. Franc. & Card. Flor. in clement. vna. 6. opposit. de renun. vbi etiam tradit Ioan. de Imo. colū. si. & Alexan. & Iaso. post Barro. in l. si feruus. §. si plurium, ff. si quis cautio. Frā. de Aret. vbi etiam Socin. & Iaso. in l. si quis ante, ff. de acquiren. posses. & idem Socin. cōsil. 288. incipiente, in questione. colum. 1. volum. 2. Alexā, in l. qui quartam. §. fin. s. titu. 1. de leg. 1. & in l. Gallus. §. quid si is, & c. Et hoc idem comprobant antiquior Curtius cōsil. 69. colum. 4. cui adde vltra præmissa Barto. in l. 2. §. sed et si vnus. ff. vi bono. rapt. & Dominic. in capit. si compromissarius, de elect. in 6. & in cap. quantis, de præben. eodē libr. Anto. & Panor. in cap. vt priuilegia, §. illud, eodēq; vltim. de priui. Et expendenda sunt verba Bal. in. §. præcedenti, quæ supra adduximus, quod executores possunt aliquantulum à

forma verborum testatoris recedere, si ab ipso mente non recedant, cuius intentio creditur fuisse velle, quod possent modicè à mandati forma recedere, ob id quod aliis dicitur, quod ea quæ sunt vicina, & contigua ipsi mandato, mandatarius exequens non dicitur fines mandati excedere, glossa est ordinaria, in canon. Innocens, in parte elementior. 22. questione quarta, pro qua videtur bonus textus, in l. fina. §. ultimo, ff. mandati, quo innixus Bald. in rubrica de officii. delegati dicit, quod in mandatis magis est attendenda finalis causa formæ ipsius mandati, quam ipsa forma, id est, verba præcisa, & formalia eiusdem mandati. Ad quod facit. l. si hominem, ff. mandati, & idem videtur etiam voluisse idem Bald. in rubrica extra de procurato. in princip. facit etiam bonus text. in l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandavit, quem ibi in id notant, Paulus de Castr. Alexander & Aretinus, & Iaso. ff. de acquirenda hæreditate. qui Iaso. est videndus, alia in idem adducens consilio. 202. incipiente, magnus Baro. column. penultima, versiculo, Non obstat tertio, volum. 2. Ita in proposito dicendum, quod licet fines mandati sint seruandi, tuendique dicta. l. diligenter, cum multis iuribus canonicis & ciuilibus in idem complicitibus, & (vt vulgo dicitur) ad vniuersum custodiendi: id tamen non sic exactè debet intelligi, vt tale mandatum formaliter, vt sonat, & in individuo (quod Logici dicunt) sit exequendum per ipsum mandatariū, sed sufficit illud seruari effectu, & re ipsa, id est, quo ad substantiam & æquipollenter, & (vt minus la-

tinè dici solet) virtualiter, nec eo prætextu potest impingi donatario, cum non seruasse fines mandati: cum imò potius videtur ei paruissè: in quo articulo videri possunt plura exempla congesta per Andr. Alciat. in l. prima. ff. de libertis & posthumis, à versiculo quid ergo numeri sexti, vsque in finem commentarij eiusdem legis, vbi præsupponit quandam breuem resolutionem, per quam potest satisfieri prope innumeris motibus vel fundamentis quæ in oppositum videntur probare, quod mandatum est seruandum in forma specifica. vide eum ibi omnino notanter loquentem, & prædicta ipsius resolutio satis colligitur & adhuc perfectius ex traditis per præfatos Doctores præsertim Paulū, Alexandrū, Aretin. & Iaso. in prædicto. §. sed et si mandavit, & in §. quod si ex parte, eiusdemmet. l. si quis mihi bona. Et miror quod Andreas Tiraque. qui de hac re disseruit in loco statim citato allegans plures remissiones in vtraque partem non meminere prædictæ resolutionis, licet ad hæc prædictæ opinioni quam supra tenui, quæ videtur magis communis, subobscurè tamen in hoc puncto concludit, qui videndus est in prælectione l. si vnquam, in gloss. libertis, numero. 48. per totum. C. de reuocand. donat. Non hæc tradidimus in proposito ponderationis quam supra proximè fecimus in versiculo. Et expendenda, vt possint aptari ad formam numeri requisitam, quia nõ possunt. Sed ad istius materiæ ornatum vltimo expendendum est, circa ea quæ in principio istius notabilis fuerunt tradita, quod in casu. §. si duos, præceden. videlicet quando quis rogatus est restituere vni, quod

quod possit restituere pluribus, vel plures eligere, vt ibi deciditur, Doctores dubitant in questione Barto. ibi quæ est e contra, quando est rogatus restituere pluribus an possit vni restituere, quasi videantur velle quod in hoc secundo casu res sit maioris præiudicij, quam in casu præcedente e contrario. Sed cerè non est hæc Doctorem intentio, sed duntaxat dubitare circa casum omisum, & cum decidere, nam diuersis respectibus tanta & maior dubitatio posset esse in vno casu, prout in alio.

9 Deinde ¶ ex hoc textu colligitur tertio loco, quod qui ex testatoris, & pari ratione ex legis dispositione tenetur aliquem eligere, non potest eum eligendo grauare, ad quam rem textus iste citatur per Doctores vbilibet & passim ac frequentissimè per patronos causarum forensium. Ratio est euides, quia talis electus nõ capit liberalitatem de manu grauati, eiusdemque eligentis, sed de manu testatoris qui cum grauauit, & iussit alij restituere vel alium nominare, ideoque velut ab eo non honoratus non potest per eum grauari, ex regula l. ab eo. C. de fideicommissis, cum similibus. Et quanquam videatur liberalitas exercita in cui dandò, & sic eo quod testator secundus, idemque hæres grauatus eligere videatur reliquisse electo vel nominato per eum, ex quo alios de familia prætermisit, & ex consequenti sub eo prætextu, videatur valuisse grauaminis impositio, argumento à fortiori sumpto ex l. Si Titio pecunia, aliàs incipit, si fundum per fideicommissum. §. vltimo, vbi est glossa ordinaria communiter approbata supra titulo primo, de legatis

primo, & ex l. prima. §. sciendum, in frà titulo primo. Tamen vt inquit declarans Paulus de Castro, in. §. si de falcidia, eodemque primo, supra hac l. iura illa loquuntur in his qui non tenentur dare, neque restituere, & sic necessario: sed duntaxat, si volunt possunt id facere, tales enim non adimendo videntur dare de nouo, sicque possunt grauare eum à quo non ademerunt, vt in dicto. §. vltimo, dicta l. si fundum per fideicommissum dicitur, sed iste text. & textus in dicto. §. primo, & tota hæc lex vsque ad. §. rogo in clusue loquitur quando hæres vel executor fecit hanc electionem ob necessitatem sibi à testatore iniunctam, per ipsius præceptum, quo illum grauauit restituere, vt inquit textus ibi, [Necessaria electionis.] Et propterea non dicitur liberalitatem exercere in talem nominatum, vel electum, quum potius soluat debitum, vt ibi, [Non proprie liberalitatis, etc.] Quasi velit dicere, quod est in se beneficium: nã istud quis potest inficari. Sed tamen est beneficium alienæ liberalitatis, id est testatoris qui nominationem vel electionem de aliquo ex familia faciendam iniunxit hæredi, grauando illum, vel fideicommissariū, aut executores, sicque liberalitas manat ab ipso testatore, non autem ab eligente, qui fuit grauatus vt eligeret vel nominaret aliquem de familia testatoris, qui est casus istius legis, à princip. vsque ad §. rogo, inclusue, & sic cum talis grauatus eligit, præstando rem vni de familia facit ex necessitate præambula sibi iniuncta ex iussu testatoris, quã obre impendendo debitū, nullo modo dici potest eū voluisse donare vel donasse, vt inq. rex. hic ibi,

Quid

Refert de
elatione
Pau. de Cas.
de qua p
cipio pag.
se p. s. l. d
dubitat vid.
ibi.

Declaratur
verba litera

Instat circa
declaratio-
ne Paul. de
Ca. sub du-
bitis de illa

[Quid est enim quoddam de suo, &c.] Sed licet ista declaratio Paul. de Castr. videatur probabilis: nihilominus tamen penitus rem ipsam intuendo, non videtur resolueri perfectè istum articulum, cum non improbabiler possit subdubitari, quid cause fuerit, quod cum grauatus eligere unum ex familia testatoris, eligendo aliquem vel aliquos ex ea familia, eum vel eos prætulit alijs ex ea familia, quorum aliquos vel unum ex eis potuisset pro libito suæ voluntatis præeligere, & à primordio nominare: & sic cum honorauerit eum, vel eos, præferendo unum vel aliquos de familia alij vel alijs de eadem familia, non potuerit pariformiter talem nominatum grauare ob talem prælationem, prætermittis alijs de ipsamet familia, de ipso factam. Et ob istum obicem, semper à multis retro diebus fui anceps de hac decisione Iurisconsulti: & reuera per scripta Doctorum, quos nunquam in hoc articulo hucusque viderim, non offendi resolutionem perfectam: neque eum ab aliquo vidi enucleatum. Quo circa considerandum non abs re duxi, quod text. in dicto. §. si de falcidia, eodèq; primo. h. hac l. haud irrationabiliter considerat, & expendit hanc electionem esse necessariam in verbis illis prænotatis, [Necessarie electionem.] Sicq; cum facultas electionis fluat ab eadem necessitate primordiali, principalis consideratio concernit ipsam necessitatem, ut pote causam primordiale & primariam ac primitiuam. Secundaria verò consideratio debet esse & versari circa facultatem liberam eligendi, vel nominandi: & sic eligendi, vel nominandi necessitas, uti principalior, ut pote manans à fonte primordiali, id est, ab eodem iussu testantis, qui iussit talem electionem vel donasse, ut inquit text. hic: ibi,

grauatum, debet attendi, & haberi in consideratione: non autem consideranda est ipsa facultas vel potestas nominandi, quæ est libera in ipso grauato, ut pote minus principalis, consequutiua vel secundaria seu accidentalis: nisi consequutiue ac minus principaliter, & (ut sic dicam) inessentialiter, seu sine effectu: cum ita sit quoddam qualitas actus, & à fortiori eiusdem efficacia vel effectus semper censetur & consideratur, ac iudicatur secundum principalem ac primariam intentionem exercentis eundem actum. l. si quis nec causam, in principio, ubi notat Bald. & recentiores, & in l. rogasti, ff. si certum petatur. & in capitulo ad quaestiones, de rerum permuta. & notat Bar. in quaestione notabili, in l. Aristo. ff. de donatione. Probatum item ex l. verum, & l. qui iniuria, ff. de furtis, in principio. Ad idem l. qui exceptionem, in principio. ff. de conditio. indebiti, cum his quæ ibi traduntur per Barto. Bald. & recentiores post glo. & in idem facit quod per has leges tradit Bald. cō silio. 299. incipiente dicunt, colum. prima, volu. 1. & quæ in casu simili tradit idè Bal. cō silio. 188. incipiente, dicit quod opus. 1. col. vol. 2. Et pro hoc generali documento, quo Doctores in varijs iuris locis innituntur ad pluriū dubiorum decisionem, facit l. si quis donationis, ff. de contrahen. empti. & l. prima, §. idè Pomponius, ff. de positi. & l. si vir uxori, ff. ad Velleia. & l. quanuis, ff. de auro & argento legato. & l. prima, ff. de rerum permuta. & l. prima, ff. de aucto. tuto. & vtrobi que Bart. & Alber. Ad idem l. prima, §. vnde quarit Offidius, ff. de exerci. act. & quod ibi not. Bal. post Guil. de Cu. & Bart. in l. ciuitas, ff. si cert. petat. ubi Paul. Alex. & Iaf. & Bart. in l. alio ad si,

ad finem. ff. de alimentis & ciba. lega. ubi citat illum text. Barto. Paul. de Castr. Iaso. in l. cetera, §. sed et si parauerit, de lega. primo, Pau. de Castr. in l. prima, ubi etiam alij post eum. ff. si cer. pe. vide l. si necessarias, in prin. ff. de Pig. act. & l. sed an vltro, §. 1. ff. de nego. gest. Et in hanc rem nonnulla congerit Alex. à quo videtur non pauca desumpsisse Iaf. & alij recentiores, in d. l. si quis nec causam, in prin. ff. si cert. pet. in cō silio. 1. incipiente. Viso processu, col. penult. versu, item respondeo, nu. 12. cū. 5. seq. 3. volu. & Iaf. cō silio. 147. præfens cō silio. 12. col. 4. versu. 6. principaliter, 2. volum. Quibus locis ornatur & amplificatur regula præfata, quod quod actus semper iudicatur ab intentione principalium ipsorum agentium. Et (ut ad præmissa velut à diuerticulo redeam) principale intentum ac potissima consideratio istius grauati restituere vni de familia, aut vnum de familia noiare, vel eligere, quando exequendo voluntatem defuncti restituit, nominat, vel eligit, est, vel debet esse, persolueri de bitum quod ei incumberebat ex testamento illius qui ei iniunxit facere electionem vel noiationem de vno de familia, argu. l. si cōpensandi. C. de hæredi. instit. & l. creditorem. §. isto titu. & vtrobiq; tradunt Bald. & recentiores, ubi legatum factum per debitorem creditori in dubio intelligitur relictum animo compensandi cum ipso debito, & ad exonerandum se illo. Et ita est dicendum in proposito: iste hæres grauatus noiare unum ex familia faciendo noiationem vel inter viuos vel in vltima voluntate, videtur grauamen per testatorem sibi iniunctum, & sic debitum persolueri, cum teneretur ex necessitate per testatorem sibi imposita de eligendo vel nominando unum ex familia: & sic talis noatio vel electio non potest considerari, ut gratia

seu liberalitas, principaliter inquam vel absolute: sed solum minus principaliter, seu consequutiue, aut secundum quid (prout dicunt Dialectici) obque eam rem, nimirum si Iureconsultus hic dicit, quoddam nominatus à grauato qui eum nominauit ex necessitate iussus sibi facti per testatorem de nominando vel eligendo unum de familia, non potest ab eodem nominante onere fideicommissi grauati. Confirmantur hæc: nam videmus passim in iure nostro, & primordially potissimum ac principaliter esse in consideratione, non sic secundaria seu consequutiua. l. clam possidere, in principio. ff. de acquirenda possessio. l. nam origo, in prin. ff. quod vi aut clam. l. item veniunt, §. cum prædiximus, ff. de peti. hæred. & quod per illum tenet glo. ordinaria. communiter approbata, in l. certi conditio, in principio. ff. si certum petatur. Ad idem l. si quis posthumus, in principio, ubi Iaf. notat primo notab. §. de liberis & posthumis, ad idè l. qui id quod, in principio. ff. de dona. & tex. notab. in ratione sui, in l. si hæres testamento, ff. de actio. empt. & l. cum patet, ff. de iure dot. quam Bald. ibi dicit esse mirabilem in suo casu, & l. si prius, cum glossa ibi in versu. exigere, ff. de ope. no. nun. & l. qui habet, ff. de tutel. quam in suo casu dicit non esse alibi Dyn. ibi referent te Alberic. Quibus iuribus licet diuersimodè & varijs casibus loquētib; probatur hæc maxima, causam naturalem primariam seu naturam rei originariam primitiuam ac potius debere esse in consideratione quam secundariam, aut consequutiua, siue appēdicem. Sic in re propo-
Adaptatio ad rem qua de agitur.

10
Cōsideratio
noua ad de-
clarationē.
§. si de falcidia.

mina-

minationis est, vt prædixi, quedã necessitas obligatoria ex primi testantis dispositione immediatè fluens, ergo illa est potissimè attendenda & consideranda, non autem ipsius consequutuum, id est ipsa electio, nominatio, vel declaratio executiua iussus, vel dispositionis testatoris, qui eam hæredi iniunxit faciendam vel exequendam: est siquidem illud propè perpetuum & regulare vt omnis solutio, vel executio reguletur & æstimetur ab eius causa principali ac primitiua, & secundum eam determinetur & declaratur. l. prima, vbi ex ea istud notant Barto. Ange. Ioan. de Imo. & Pau. de Caff. de solut. alioquin talis solutio censetur esse traditio quasi nuda, & informis, & sic inefficax. l. Nunquam nuda, in princ. ff. de acquir. rerum. do. ibi, *[Et aliqua iusta causa præcesserit]* & est gl. quam ibi Docto. sequuntur, speciatim Paul. de Cast. & recentiores, in l. Triticum, ff. de verbo. obliga. & quod per eam decidit idem Paul. de Cast. in l. contractus, col. penul. C. de fide instrumentorũ, & Alex. in l. à Titio, col. vltim. prope medium, ff. de verborũ obligat. si itaque merum duntaxat factum vel nudum ministeriũ talis nominatio nec non traditio ex ea subsequuta continent, vt inquit Docto. & in specie tenet idem Paul. de Cast. in prædicto. §. si de falcidia, eodemque primo supra hac. ergo Irreconsultus hic rectè decidit, quod talis grauatus, vt nominet vel eligat vnum ex familia, illum nominando vlt eligendo non potè eidè iniungere grauamen, neque vinculum aliquod tantquam honorato ab eodem secundo testatore propter eiusmodi electionem vel nominationem, cum talis honor (vt est sæpe dictum) vt pote min⁹ principalis & consequutiuus ad ipsã nominationem ex eaquẽ mera & nu-

da per quandam fluens consequutiuam sequelam, nec non ex traditione informi eius prætextu facta per nominantem ipsi nominato, non habeatur (vt prædixi), ad hunc effectũ in consideratione, quum hæc omnia procedant non ex liberalitate nominantis vel eligentis, siue hæredis, siue legatarij, siue fideicommissarij, siue executoris, sed solius testatoris, qui illum vel illos grauauit nominare, vel eligere vnum ex familia sua, & sic talis grauatus necessariò debet restituere propter præceptum testatoris præambulum: & ex consequenti nihil de suo largitur, sed exequitur tale præceptum vel talè testatoris iussum, restituendo ipsi electo ab eodè bona quæ testatoris fuerunt nunc, aut (sua, restitutioni tñ subiecta vel summissa. Perpsõ itaque sote vnde noatio & ipse exequutio. i. traditio manãt, noatio non censet liberalitas, & traditio ex ea pendes vel fluens est informis & nuda, à causa immediata. i. ab ipsa noatione quæ est vt dixi necessaria & illiberalis, & ex cõsequenti talis traditio operatè effectũ executiuũ vltimatũ habentẽ ortũ ex præcepto testatoris, quod quidè præceptũ licet fuerit causa remota, tñ fuit causa primordialis, ex qua immediatè sequuta fuit noatio, & ideo magis spectanda: sicquẽ grauatur etiã tradèdo rē ipsi noato post noationẽ de eo factã exequit voluntatè testatoris præceptiuam & necessariã ac quodãmodo coactiuã, & ex cõsequenti vel minus principaliter vel cõsecutiue exequit ipsam noationẽ ex tali voluntate immediatè procedentẽ. Præmissè cõsiderationi (vltura ea quæ fuerunt tradita) cõfert, quod Imperator Theodo. inquit, & est sæpe allegabile, in l. vna, prope finẽ. C. de imponẽ. lucrati. de scrip. lib. ro. videlicet, à primordio tituli posteriorem euentum formari, vbi glo. tradit concordã

cõs

res, sed tamen non meminit d. l. Nam origo, quam superius in id aut simile propositũ adduxi. in princ. huius verfic. confirmantè hæc, in quo sumus. Siue ergo ipsa nominatio consideretur separatim & de per se, nõ facta relatione ad ipsum iussum vel præceptum, seu grauamen per testatorẽ iniectũ. & hoc casu reseat expedita, nam cum nominatio ipsa sit nuda, & consequenter traditio ex ea subsequuta sit informis, & vtraque concernat merũ & nudum factum (vt non semel est dictũ) talis nominatus nõ potest grauari: sed prætextu eiusmodi noationis, quũ (vt. s. etiã est traditum probatũ & suffultum) rei primordium seu ipsius natura primordialis principaliter debet considerari, id est (vt crebro est dictũ) ipsa necessitas nominandi ex primi testantis dispositione inducta: ergo nõ referendo ipsam nominationem ad eandem necessitatem, tam ipsa nominatio quæ traditio, si sequatur, manent nuda, & informes, & non debent esse in consideratione aliqua, vt nominatus possit ab ipso nominante grauari: quia hoc casu noatio & traditio sunt acephale, id est absq; capite. Et idè est etiã si ipsa nominatio vnã cũ traditio ne referantur ad ipsam necessitatem ex præcepto testatoris iniunctã ei qui grauatur fuit noiare (neq; em rectè inspiciendo aliter potest fieri cõsideratio, cũ ex tali necessitate vtraque manent) nõ hoc etiã casu & multo magis per. s. dicta talis iniunctio grauaminis, non potè fieri per nominantẽ ipsi noato de familia, consideratione primordij. i. causa originaria prout deber expendi, & considerari. nõ autè secundaria & consequutiuã, quæ est ipsa noatio, vt sæpe est dictum. Quæ aduertentia satis confert ad enucleationẽ intelligentiæ istius decisionis text. Possent etiã iste scriptus aliter euadi, videlicet

facta consideratione, quæ iste qui elect⁹ est de familia, nõ fuerit honoratus aliquo cõmodo pecuniario per ipsum eligentẽ, cum istud fideicommissum ad quod fuit electus vel nominat⁹ nõ sit de bonis eiusdem eligentis solvendum, sed de bonis testatoris, quod illud supposuit vinculo (quod dicunt) restitutionis faciendæ vni de familia, sicquẽ grauatur illud restituẽdo eidem de familia, nõ confert illi nisi quendam simplicem, & nudum honorem, is est in præteritudo eum alijs de eadem familia. Modò ita est, quod licet quis alteri conferat, vel leget aliquid inæstimabile, id est, quod redigi nequeat ad æstimationẽ pecuniariam, et si sit pretiosum, nõ tamen prætextu eiusmodi interesse potest eum grauare, text. est not. in l. Planè, secunda. §. fin. titu. s. proximo, per quẽ hanc doctrinã magistrã tradunt ibi in epithome Bart. Bald. & reliqui scriptores, quod documentũ ex text. illo probatur circa principium. Item in ver. 2. ibi. *[At nec is quidem qui seruum legatum rogatus fuerat manumittere fideicommissum iniungere tali fideicommissario potest.]* Sequitur ibidem præfata theoricã generalis. *[is enim demum pecuniam ex causa fideicommissi prestare cogendus est, qui aliquid eiusdem generis vel similis ex testamento consequitur.]* Sic itaque ad iniungendum grauamen ipsi honorato eidẽque electo requiritur vniformis proportio (saltem similitudine) inter honorem impensum ipsi honorato eidẽque electo, & ipsum fideicommissum siue grauamẽ iniunctum tali honorato: nam si honor non consistat in emolumento pecuniario, & grauamen sic, nõ potest illud eidẽ iniungi, vt ibi est text. Idẽquẽ videmus in casu contrario. scilicet honoratus cõmodo pecuniario non potest grauari aliquo onere inæstimabili, id est non reducibili ad numariam æstimationem. l. vxorẽ, §. heres. 7. titu.

De eadẽ re
alia confide
ratio resolu
tota.

titul. proximo, & l. filiusfam. §. secundum vulgarem, supra titu. primo, ubi speciatim ponitur ratio eadem, dum tex. inquit. *[Potestas enim patris inestimabilis est.]* Sed vidēda est glo. ibi, ad illi⁹ tex. suppletionem, quia non omnino est text. & contrario ad dictā. l. Planē, in si. secundum declarationem prædictæ gl. ibi, prout text. in dict. §. Hæres: ad quē text. vide omnino glossam & Doct. in l. si in testamento, supra de condit. instit. Et ad id quod in præcedenti, casu est dictum quod honoratus cōmodo in æstimabili, prout est in casu thematis totius istius l. id est non pecuniario non possit grauari pecuniario. Facit etiam tex. in saepe dict. §. si de familia, supra ista l. quem eodē modo declarat Bald. & Albe. ibi post Oldra. in textualibus, dum inquit, quod talis nominatio quæ fit per grauatum de vno ex familia non est legatum, neque dispositio, sed tantum simplex & nuda nominatio, sicque talis grauatus nominans, nihil disposuit in nominando, imò potius adhibuit & exercuit nudum ministerium per actum quendam executiuum, & (vt sic dicam) anonimum, siue anomalum: & sic commoditas legati ad quā fuit nominatus prouenit ad nomina tum à primo disponente, & non ab ipso eligente vel nominante, & ex cōsequenti talis simplex & nuda nominatio per grauatum facta, non potest censei tribuisse tali nominato, aliquod commodum pecuniarium, sed solummodo quendam honorem simplicem ac nudam gratiam, in qua tum prætulit eum alijs de familia, fortè propter affectionem quam talis nominans habuit erga eum præ ceteris de eadem familia, quæ affectio, vt potè suapte natura inestimabilis non est habenda in consideratione, vt eius prætextu talis nominatus potue-

rit ab eligente grauati. Ad hæc bene confert text. nota. in suo casu, in l. Si mulier, quæ est tertia in verbis postremis, infra tit. primo de legatis tertio, ubi si ego creditor habebam rem debitoris pignoratam pro debito, & in testamento remisit sibi pignus simpliciter, ob talem pignoris remissionem simplicem nō possum illum grauare, quia non censetur à me honoratus cōmodo pecuniario, si enim (vt illum text. inducam) liberando rem debitoris nexu obligationis realis, qua mihi pignus tenebatur, non videor honorare illum tali cōmodo pecuniario, ergo neque liberando me ipsum per nominationem vnius de familia obligatione grauaminis mihi iniuncti, qua tenebar ex præcepto testatoris vnum de familia nominare, quæ quidem nominatio vel electio obtinet (vt est iam dictum) vim solutionis, censei debeo honorem pecuniarium impendere ei quem elegi vel nominavi siue inter viuos, siue in vltima voluntate testamentaria. vel codicillari, vel alia innominata. Ad præmissa videtur etiam tex. optimus in ratione sui, in l. Si arrogator, secundo respon. ff. de adopt. ibi, *[Quia non iudicio eius, sed ex principali prouidentia ad eum peruenit.]* Ad idem text. pulcher, & celeberr. in l. Si seruo fideicommissaria, ff. de hæredi. instit. in ratione etiam sui valde conducens huic rei, de qua est sermo noster, dum litera ibi inquit, *[Imò nihil cōmodi sensisse, sed magis debitam sibi accepisse libertatem.]* Est verum quod isti text. aliud tendunt, id est respiciunt potius prædictam considerationem, quam primo feci ad tollendum scrupulum, quem prædixi subesse ad istius textus intelligentiam: sed nihilominus conferunt huic secundæ considerationi qua de agimus. Et hæc considerationes, sunt

sunt insigni commendatione dignæ & conducunt apprimè ad veram & internam resolutionem intellectus istius text. Doctō. nempe (quos viderim) neque in præsentiarum, neque alibi hanc rem explicant neque expolliunt. Et ne id omittam aduertendum est (vt obiter supra tetigi) de aperta intentione textuum in dicta l. Planē, §. fna. supra titulo priō, & in l. filiusfam. §. secundum vulgarem, eo. titu. & in l. Vxorem, §. Hæres. j. tit. i. superius allega. esse, † quod quis grauari possit onere rei inestimabilis, si consimili honore fuit honoratus: ex quo inferri videtur, quod si hodie pater plurimum filiorum, cōmisset alicui executori facultatem meliorandi vnum ex filijs quem meliorare vel nominare maluisset, & meliorauit vnum specialiter, siue specificè, quod posset eum grauare, vt in vno quarterio, (quod Hispani vocant) clipei insignium suorum deferret etiā insignia ipsius eligentis, vel nominantis, qui eum meliorauit ex commissione patris testantis qui illam commissionē ei fecit, ex quo subsequitur quod potest tali meliorato iniungere pœnam, quæ si prædicta arma vel insignia non portauerit in dicto quarterio clipei in signum suorum ex tunc, put ex nunc transfert meliorationem in alium ex filijs testatoris eiusdem quæ committētis, eūdē quæ fratrem nominati ad eādem meliorationem. Idem quæ esset si eum grauaret sepelire eundem nominantem vel aliquem de familia ipsi, in sepultura, vel loco aut sacello, i quibus nominat⁹ habebat ius sepulchrorum vel sepeliendi. Nā cum talia grauamina sint de rebus quæ nō solent neque possunt estimari cum in seipsis recipiant congruam estimationem, videntur correspondere honori quæ impendit talis nominans nominato,

in præligendo eum ultra alios de familia, qui honor (vt est dictū) est quid inestimabile, id est non potest redigi ad estimationem pecuniariā, & hæc satis de hoc articulo. Nunc autem operæpretium erit expremis prædeductis ab exordio istius l. hucusque inferre vnum satis aduertendum, quo plures saepe falluntur, & fallunt: vide licet, † claram & apertam esse differentiam inter materiam istius l. & materiam meliorationis tertiæ partis bonorum, quæ per l. fori de las mandas, l. 9. libr. 3. & l. Taurinas illam approbant, potest fieri per patrem vni ex filijs. Quod sic liquido ostenditur, nam in illa materia meliorationis pater donat vel relinquit filio, gratuito modo, hoc est ex mera gratia, & liberalitate nulla necessitate præcisa, neque causatiua præambula illum ad id urgente, vt inquit illa l. fori, ibi, *[Pueda el padre si quisiere mejorar.]* Et hac eadem ratione permittitur eidem patri melioranti, per l. 17. Tau. ad finē. quod in defectum vltimarum descendentiū ex tali filio meliorato ibi expressorum possit grauare filium eiusmodi melioratum onere restituendi meliorationem tertij personæ extraneæ, sed non ob hanc causam textus iste corrigitur in primo ipsius responso. in quantum rejicit ab hac electione, vel nominatione grauaminis impositionem, quoniam (vt modò prædixi) loquitur in casu ubi nominatio fit ex necessitate, id est ex obligatione fluente ex testamento primi disponentis qui iussit eam rem restitui per hæredem vel alium grauatum vni de familia, qua ratione omni relicta præcisa ab hærede alicui vel aliquibus de familia descendentiā ex dispositione vltimæ primi testantis, id est, testatoris debent transire & pergere libera in personas vocatas

15
Attend. ad
necessit.

De eadē re.

Ad idem.

Attend. ad
uertēt.

vo. aras per eundem testatorem ad illas, & successores intermedij, ijdenq; prædecessores sequentium successorum gradatim, non possunt talibus successoribus subsequenter grauamen iniicere. Secus autem dicendum in hodiernis meliorationibus restitutiõni suppositis, quib' per eosdem patres meliorantes apponitur onus vel grauamen, quia cum ipsi ex semetipsis principaliter exerceant liberalitatem erga eiusmodi nominatos vel honoratos in tali melioratione, possunt eos liberè, & ad libitum grauare, etiã quod habeant prout habent à lege facultatem nominandi, id est meliorandi, quia talis facultas conceditur patri per legem pro libito suę voluntatis vt dixi, id est si ipse voluerit facere meliorationem, quod non est in casu huius. In quo vt supra est sæpe dictū nominatio deserit hæredi, vel alij grauato qui debet nominare, ex iussu & dispositione testatoris: & sic ex necessitate obligatoria, quã ob causam nominãdo in familia, quum id faciat necessariò ex obligatiõne præambula habente ortum à iussu testatoris non videtur exercere liberalitatem erga nominatum, argumẽto. l. rem legatam, ff. de adimen. lega. & consequẽter nõ potest ipsi nominato grauamen iniicere, vt in hoc tex. qui (vt dixi) manet hodie in correctus per hanc considerationem: ex qua apparet disidiũ inrer has materias: scilicet huius l. & meliorationum quæ passim fiunt legum Regiarum autoritate, de quib' s. & ex consequenti apparet plures adaptationes de hac materia ad illã factas per Doctorem Hispanum, eundẽque Hispanen. in vulgata relectiõne, huius s. sed et si fundũ, corrũere, quapropter cauẽdũ erit lectori, ne in hac re paralogizetur, si eadem ratio non militat in casu occurrente in materia melio-

rationis, quã in hac materia istius legis locum habeat, quã raro reperiet militare. Redeundo ergo (velut è diuerticulo) ad terciũ notabile. s. ex hoc text. elicitum: scilicet, quod is qui ex dispositione testatoris, vel legis à paritate rationis, tenetur aliquem eligere vel nominare, non potest cum nominando grauare, † hoc quidem debet intelligi nisi talis nominatus grauetur per eligentem vel nominantem de dando eundem fundũ ad quẽ fuit nominatus vel electus, vel ipsius partem alicui ex eadem familia, vel si à principio fuit grauatus restituere alicui incerto de pauperibus certis, potest talem pauperem ex eis per eum nominatum inter nominandum grauare, vt alteri pauperi, vel pauperibus ex ijsdem certis pauper ille nominatus restituat secundum Bart. Bald. & Ioan. de Imo. & colligitur ex hoc tex. à sensu opposito. Hinc subelicit Bald. † quod grauatus dare alicui hospitali centum potest grauare de dandis decem alteri hospitali: & paritãtẽ potest disponere successiuè nominans in casu huius. l. vt res illa in qua est facta electio vel nominatio post aliquod tempus perueniat ad alium consimilis qualitatẽ cum primo electo vel nominato, nam sicut talis elector, v' nominans, potest rem quam restituit, diuidere inter plures, nominando ad eã plures de familia, vt in s. Si duos. s. p. ximo: sic etiam potest diuidere tempus faciendõ noñationem de vno de familia, ad certum tempus, & eo elapso nominando alium eiusdem familiaris, vel etiam alium alterius consimilis qualitatẽ, prout Barto. (sicẽt verbis subobscuris) id voluit, sed ita (vt dixi) apertè recitat cum Bald. hic & in consil. 162. volum. 5. & Paul. de Cast. in dicto. s. si duos. Hinc etiã subinfert idẽ Bald. hic, quod electio particularis facta de

Redit ad 3. notab. sup. deductũ ex hoc tex.

Restrictio ad huc text.

Atten.

cta de vno in parte fundi, vel de duobus in toto fundo, quorum alter repudiatur, non trahitur ad vniuersum in priore casu. i. ad totum fundum: neq; in secundo casu locũ habet ius accrescendi, vt pars ab alio repudiata accrescat alteri, qui partem suam acceptauit: sicq; electus ab executore vnã cum alio non habet ius accrescendi in alteri parte, ab eo repudiata, vel aliter vacãte. Et iuxta id quod de substitutione est supra dictũ, facta de alio eiusdem familiaris cũ nominato primo loco, inque ipsius defectũ vel locũ substituto vel vocato, considerandum non in subtiliter occurrit, q' ratio qua Docto. mouentur ad id tenendum, nõ fundatur in liberalitate, quã hoc casu videatur conferre nominãns in nominatum de familia: quia imò in hac specie (vt est sæpe dictum) nulla in illum confert, prout neque in primo casu siue responso huius legis, vbi grauamen apponitur in fauorem extranei, quã iniectio grauaminis nõ valet: in vtroq; etenim casu versatur eadem ratio, de qua superius dixi, p' derando d. s. r. Si de falcidia. Sed idcirco Doct. dicunt, quod nominans potest substituere post primum nominatũ aliquem alium de eadẽ familia, quia si à principio voluisset, eos simul potuisset nominare, videlicet primũ electum vel nominatum, & substitutũ, & eosdem in simul & semel eadẽ nominatione vocare, & comprehendere: & sic effectu diuidere rem legatã, vel per fideicommissum sibi relictã à primo testante, vt ad eam vnum ex familia nominaret. Pari ergo ratione potest nominare in tali re vnum ad tempus, & post illud tẽpus aliũ: cõsequẽtia desumptã à re ad tẽpus. l. Miles ita, s. i. ff. de milita. testa. & sic appositio grauaminis facta per heredem restituentem in substituendo per si-

deicommissum alium de eadẽ familia ipsi primo nominato, nõ validatur ex capite vel ratione liberalitatis, quæ reuera hoc casu nõquam substituit, vt est sæpe repetitũ: sed ratione potestatis, quã grauatus habet nominãdi plures: quæ quidem potestatis à principio ex primo testamẽto, vbi rogatus fuit restituere vni de familia, sibi cõpetijt ex iuris dispositione. l. d. s. Si duos. s. ista lege, per quã declaratur voluntas testatoris, dum loquutus est de vno, quando hæredi iniunxit grauamẽ nominandi vnum de familia ipsi grauato, vt verificetur etiã in pluribus: Ex hocq; iunctis prædictis videtur nõ redẽ sensisse Barth. Soci. (salua ipsius pace) in l. vtrum. s. cum quidam. s. col. j. de reb. dub. per illum tex. ibi, [Liberum arbitrium] dum dicit, q' licet talis nominatio nõ sit liberalitas in nominãdo: tamen est liberalitas in quẽ nominãdo: quapropter dicit ipse, nominans potest plures simul vel successiuè nominare. Sed certè ista non est ratio istiusmodi nominationis, neque prædictus s. Si duos, innititur hac ratione: sed ea, quam ponit ibi Pau. de Cast. videlicet, quia testator videtur dedisse hæredi electionẽ nominandi in familia, siue intra familiam, & sic vnũ, vel plures ex ea: & ibi Pau. de Cast. subijcit idem quod Bar. hic eum referẽs. s. q' à paritate rationis potest talis grauatus facere electionẽ successiuè per dinumerationem temporum prout & personarum. Non obstant verba illa, [Liberum arbitrium] in d. s. cum quidã, postea: quibus Soci. mouetur ad dicendum ibi, id quod supra retulit eum dicere: quia intelliguntur quoad eligendum quemcumque de familia voluerit, id est pro libito voluntatis, nõ autem quantum ad nominationem plurium neque quantum ad grauandum talem electum. Et eodem modo de-

P p bet

Ad II. istius Reg. loquẽtes de meliorationibus.

Tex. istius met hodie in correctus.

Attende ad vertentem.

Carptur 50 ei.

bet etiam cautè intelligi quod Bald. dicit in repe. l. primæ nu. 6. ad fi. C. de sacrosan. eccle. ad medium, in versic. Item quod dicit ex ca. vbi Bal. inquit per tex. in. d. §. cum quidam, q. mera electio personarū nō cōfēt. dispositio captatoria, quia talis elector non habet in potestate sua, an nominet seu eligat, nec enim: imò cogitur præcise nominare: sed tantum habet in potestate cui distribuatur, & qualiter: & isto verbo, qualiter, in eodemmet proposito vsus est Pau. de Castr. in l. filius. §. cum pater, in fi. §. r. i. nā illud verbum qualificatiuū, qualiter, (vt dixi) est cum aduertentiā intelligendū. de qualitate personæ eligendæ, vel de aliā consimili: non autē designat qualitatem grauaminis imponendi: cū nō possit imponi electo vel nominato p. eligentem vel nominantē, vt hic dicitur, aliās loquuntur contra hūc tex. & ea quæ s. p. cum tradita fuerūt. Et ex dictis Bar. & Doct. hic, illa ratio ne eorū cessante, quæ rē ad tempus parificat, deducitur apertè, q. si de voluntate primi testatoris cōstitisset, iuuentis. i. qui iusserat, q. fundus legat. cum vinculi appositione. f. vt semper deberet deuenire in vnam personam solam de familia gradatim successiuo ordine, & sic non ad plures, vt si fortè pater in iūxit filio meliorato per eum, quod in certa bonorū parte, putā f. 3. meliorationis quā ei fecerat, id est, in quo, cum meliorauerat, in re certa, designato, talis filius meliorat. nominaret ad illam rem vñ solum filium, vel vñ solum nepotem, vel vñ aliu ex ceteris descendētibus tali expresso modo, vt post nominatum primo loco res illa seriatim siue gradatim deuoletur, vel deueniret in vnum solum ex descendētibus superstitē: certè hoc casu iste primus filius melioratus per patrem, qui teneret filiu aut

alium descendentem iussu patris qui meliorauit eundem, nominare vñ, vel relinquere vni ex descendētibus, non poterit eum quem ex eis nominauerit grauare de restituendo alteri etiam de eadem familia, in præiudicium alterius descendētis; ad quē res esset peruertura ex dispositione patris meliorantis. i. qui illam meliorauit, illo addito grauamine; id est per verba prædicta. f. quod nominaret vnum solum de descendētibus. Nam hoc casu cessaret ratio Doctorū fundamentalis, de qua s. dixi: ex quo enī talis filius melioratus eiusmodiq; grauatus vni soli incerto de certis restituere non potuisset à principio duos nominare, sed vnum solum, & gradatim postea alium, & sic deinceps successiuè, & consequenter non potuisset talem rē diuidere inter plures, cōsequitur apertè eum nō posse filiu ipsius grauare, quod restituat vni de familia etiam propinquo; si non sit ex his quos pater gradatim nominauit. Quam rē habeo pro expeditissima, attētis terminis iuris cois & voluntate disponentis. Et idem etiam pro expeditissimo tenui. s. isto. §. secundo not. Sed quod attinet ad ius nouissimum legum regiarum, quo vrimur, tentatū fuit olim i quodā casu simili occurrenti, p. nonnullos aduocatos, quibus curæ præcipue est nihil intentatū relinquere, voluerūt q. oēm (prout est in proverbio) lapidē vt partes suas tucēt, & victoriā p. fas & nefas reportēt, opponere contra hanc decisionē de l. 7. Sarabri condita, quas leges vulg. Taurinas appellat, per quā legē disponitur, i. quod pater i melioratione tertij, quam facit filio; potest apponere quodcunq; grauamen sibi placuerit siue fideicommissi, siue restitutio nis, cum quibuscunq; vinculis, &c. dū modo id faciat in fauorem descendētis,

Ad l. 17.
Tau.

rium, & inter eos, &c. Sed in vero lex illa minus nihilo obstat præfata decisioni illa clau. quam s. feci: quia vt cui libet, etiā mediocriter intueti, imò cōcutiēt, apparere pot, lex illa loquit de grauamine, qd patri meliorati eadem intellex permitit in idgere filio meliorato in tertio bonorū, per regulā iuris passim omnibus obuiam, quem noto grauare possum, & e contra. Cū itaq; pater cui etiā per eadē l. & alias huius reg. permittitur filium meliorare in tertio bonorum suū sponte, nulla præexistente obligatione præambula, meliorauerit filio: ergo propter illum honorem in meliorato sibi impensum potest eū onere fideicommissi grauare: dum tamē faciat inter descendentes quoscunq; &c. vt ibi declaratur. Sed in nostra illatione decisiva. s. posita est casus penitus diuersus, & (vt in proverbio traditur) ex diametro distans: quia loquitur de grauamine in iungendo per secundū nominatē, qui fuit per prius melioratus, & grauatus restituere vni soli incerto de certis: cum itaq; id habeat facere ex necessitate præambula oneris fideicommissi limitati sibi per patrem qui eū meliorauit in iuncti, nō potest talem nominationē fideicommissi facere inter descendentes, quos ipse voluerit: sed inter eos tantum quos primus disponens, idemq; pater nominauit generaliter successiuè post eundē honoratū in tertio bonorum & grauatum de restituendo illud vni de familia, solum inquam: & voluit q. ita incederet illud tertium bonorum vincularum de vno in aliu gradatim & successiuè: & sic iste melioratus idemq; grauatus secundario disponens nullatenus potest transgredi meras prædicti oneris sibi imposti: & consequenter non potest plures ex descendētibus vel ex familia nominare. Ratio sese exhibet in

promptu de primo respōso istius tex. iuncto. §. 1. si de falcidia. s. hac l. q. ista nominatio secunda, quæ debet fieri per istū grauaturū, cū sit necessaria, proccedit ex ipsius liberalitate; quā nullā exercet in talem secundario nominationē vt s. fuit sepe atq; abundè traditū: sed à primo disponente, qui eū meliorauit, grauauitq; onere fideicommissi prædicti relinquendi vni soli incerto de certis. Iuris namq; intellectu considerato primus disponente facit secundā nominationē: nō autē ipse grauatus, vt singulariter probat vtra ista iura in optimo simili ex l. pater ex provincia, ad fi. ff. de manum. vin. in superiorib; citata, vbi sunt verba gemea & maximè expēdēda: dū iuricoconsultus ibi vtit in hac materia, verbo veritate imporrāte: ibi, [Ceterum ipse manumissit.] & loquitur de primo disponente, qui cōmissit alteri executionem manumissionis, prout hic cōmissit executionē nominationis. Ex his patet allegationē illorum causidicorū de illa l. Tau. in hoc proposito fuisse impertinentem, & (vt aliās dicitur) ad Corinthios factā. Superest nūc super isto artic. videre, qd sit dicēdū, si fortè iste filius meliorat. qui ex dispositione patris q. ipsam meliorauit, & grauauit nominare vñ solum ex filijs vel descendētibus (& q. ita p. cederet melioratio d. vno solo in vñ solum pertuō per modū vinculi & maioratus) mortuus est priusquā nominaret, ad quem ex his deuoletur talis melioratio, cū etiā testator qui primo meliorauit, id est pater istius filij mortui, eiusdemq; grauati restituere, vel nominare nullū specialiter post primū filium ab eo melioratū nominauit: sed tantum in genere dixit, q. melioratio deueniret ad vñ solum ex filijs vel descendētibus de vno in aliu gradatim, quē ipse primo melioratus nominaret, vt est iam dictum. Et ista

Atten. dubi
tationem.

Declio.

est importans dubitatio in hac materia. In qua q. proculdubio dicēdū est, q. talis melioratio deuenire debeat ad maiore natu ex alijs superstitibus ipsi primū nominato, ex alijs inquam qui erant eiusdemmet q. alitatis. in ter quos prim^o melioras iusserat vnū solum ad eam meliorationē nominari per illū primo nominatū, eundēq. grauatum ad meliorationē restituere vni in cotto de certis. i. de descēdentibus, etiā si idē primo melioratus fuisset minor ætate: quia nihilominus eo non nominante semper attēdi debet maioritas ætatis, solum inter superstites, quorū vnus solus deberet per illū nominari, qui tamē nominatus ab eo non fuit, vt pote morte præuenio. Ad quod mouer ex eo quod noranter tradit Aret. cōsi. 162. inci. diligenter col. 3. versū. Et pro istorū verborū, &c. ante quē vs ipse refert in terminis p. p. similibus his nostris, idē tenet Ange. cōsi. 281. qd fuit cōsiliū Bal. Idēq. in fortiorib⁹ terminis tenet Guido Pa. p. non habita eorū mentione in decisio. 467. in cip. Testator. In fortioribus dixi, quia Guido loquitur vbi cōstitisset de tacita voluntate disponētis, eum voluisse, quod illa res quam subieciēbat fideicommissio, esset perpetuō vinculata. Nam tantum iussit talem personam portare insignia suā cū suo cognomine, & nihil aliud expressit: & ita in casu nro similiter & eodē modo videtur eum tacitē voluisse, quod res, vel melioratio non posset deuenire nisi in vna solam personam de familia, nam ex hoc aperte ostenditur voluisse rem illam perpetuō permanere in familia solidam, & indiuisibilem, & inalienabilem extra illam familiam, & sic iure quodam maiore perpetua in ea perdurare: quia per maiores natu melius conferuatur, quā per minores, vt est notū

Atten.

prout & per masculos melius quā per fœminas. Et ita credere addendum huic casui, quod si eiusdem ætatis masculus & fœmina cōcurrerent, & in eodem gradu, masculus esset præferendus: & ita est verissimum, neq. pōt trahi in ambiguitatem. Et quoad masculos res est expeditissima, & in quampluribus locis tradita per Docto. & in specie deciditur per Bald. in dicto cōsi. 281. colum. 2. ad medium quod supra allegaui pro consi. Ange. sed est Bal. inter cōsilia Ange. Et q. per vnū melius cōseruetur familia quā per plures, & sic dicēdo quod res semper perueniat in vnū solum de tali familia de vno in alium, quem possessor vltimus nominaret, fiat vniculum vel maioratus, probatur ex l. 2. §. nouissimē, cum glos. in verbo rebus de orig. iuris. quem Oldra. citat cōsi. 93. colum. 3. & Bal. in cap. 1. §. fina. de prohi. seu. ali. per fede. lib. seu. Allegat etiā in simili l. cuius bonis, in ff. de cura furiosi. Igitur in casu de quo agimus isto grauato eligere vnū solum de familia vel agnatione mortuo absque nominatione, admittet proximus de familia, maior & masculus. Et ita est verissimū: sed si supereffet fœmina maior ætate, esset cogitādū. Ad quē videndus est An. Barba. cōsi. 10. ad fin. 2. parte, cuius meminit And. Tiraquel. (licet non præcedentium remissionum) in opere primo ge. 1. questio ne, nu. 10. cum sequen. vbi etiam addit aliud consilium eiusdem Barba. & congerit (licet non in idē) plures Docto. autoritates: sed tendunt in simili ad probandum, quod vbi sit mentio de maiore, debet intelligi de maiore natu, prout Barba. loquitur in d. cōsi. re. sed nos loquimur hīc in omnimodo dubio vbi tm̄ fuit mentio de vno solo, & sic in casu dubitabiliore, q. sit casus de quo differit An. Tiraqu. post

And

And. Sic. vi. ibi. Hoc intellige in his duntaxat terminis. s. quando res ex dispositione testatoris vel alterius disponentis nō potest deuenire nisi in solū vnū de pluribus, putā de descendētibus, vel de agnatione, aut de familia, quē primo nominatus ab ipso disponente elegerit: & exinde de vno solo in aliū vnū solū, per modū perpetuitatis & vinculi vel maioratus: q. quidē primo nominat⁹ & grauat⁹ decessisset nō facta electione, vel nominatione de vno ex his inter quos debebat nominare, vel eligere: & illorū vnus esset maior natu alio, & alius alio: in hoc enim dubio vt dixi supra maior natu esset admittendus ad talem meliorationem eiusmodi vinculatā. Secus autem esset, quando res posset ad plures deuenire liberē, vti qn̄ disponens nō dixisset, q. res deueniāt ad vnū solum gradatim & successiue & perpetuō: sed iussit simpliciter, q. veniret in vnū de familia, quē grauatus elegerit, vel q. relinquereetur in familia, prout exemplificat Pau. de Cast. casum huius l. a. prin. vsq. ad ver. Quod si talia, exclusiue, vt in prin. leg. recitauit: & iste grauatus decessisset nō facta aliqua nominatione vel electione: tali namq. casu oēs illi, inter quos deberet eligere, proximiores inquā defuncto, & eidē defuncto pares in gradu, admitterentur simul & semel ad eiusmodi fideicommissum vel meliorationē, vt in §. Rogo. j. hac l. & in l. labeo, in vlti. verbis, ff. de statuli. Sin autē in casu præcedente (vt id nō omittā) reperirentur inter personas ex quibus disponens iussit vnū solū eligere, duæ personæ ætate pares vel æquales, maiores tm̄ natu cæteris de familia, tūc recurrendum esset ad ea quæ tradunt Docto. præsertim Aret. Alexā. & Ias. in l. Ex duobus, in prin. ff. de vulga. & pupi. & An. Tira. in quest. de geminis,

in tracta. primigenitorū. 17. q. p. totā. Quæ omnia sunt vera, & iuridica, licet aliās in facti contingentia in illo puncto, in quo cōtra Soci. s. ten. ui. nu. 18. per nonnullos Iurisperitos practicos alioqui nō postremi nominis, forte minus perspicuē rem istam intuētes, allegatū & conclusum fuerit oppositum, & sic in fauorē Soci. & quidē perperam, & impertinenter, ne dicā ineptē, vt pleraq. alia. Cætera autem quæ postea tradidi hucusq. sunt ad eō vera, & de iuris penetrabilibus, vt nulla ratione in oppositum cōuelli queāt. ²⁰ Quartō, ex ista litera, adnotādum est, quod quando quis rogatur restituere fundum vni de familia vel de agnatione, eo ipso quod fundus per eum sibi restituitur, talis fundus deinceps manet liber penes illū nominatū de familia. Sicq. poterit eū in posterum pro voluntatis suæ libito alienare. Diuersum tamen est quando testator expressē prohibuit ne fundus extra familiam alienaretur, nā tūc facta prima nominatione de aliquo fund⁹ ille restitutus tali fideicommissario vel aliquibus alijs fideicommissarijs de familia, manet nihilominus restitutioni suppositus, & (vt vulgo dicitur) vincularius intra familiā. i. inter eos qui sunt de illa familia. & in hoc stat differentia inter primā huius paragraphi partē, & versū. Quod si talia, eiusdē §. Nam qn̄ testator vult simpliciter fundum dari, vel relinqui vni de familia, vel in familia, prout lex ista loquitur ab ipsius exordio vsq. ad prædictum versū. Quod si talia, exclusiue, isto inquam primo casu per electionem, vel nominationem de vno ex familia ab hærede factam, censetur satisfactum voluntati disponentis qui eam rē eiusmodi voluit ac iussit restituī, & talis electio cum effectu restitutionis ex ea subsequuto censetur cōsummatā

atq; perficitur, volentis quippe dispo-
nentis semel effectum sortita, cū
sufficiat vt res remaneat libera, hære-
dem semel impleuisse siue diuoluisse
obligationē qua tenebat eligere, vt
patet ex regula §. Hoc sermone, l. Bo-
ues, de ver. signi. cū penē innumeris
decisionibus ex ea elicitis per Docto-
vtriusq; cēsura relatis per Feli. in c. in
nouam^o, col. 1. de tre. & pace, vbi vsq;
ad fi. 2. col. ornat illā regu. post Alex.
confi. 1. 5. vol. 4. & illa ac cōplura alia
tradit Tiraq. nouissimē, in relectione
recitatoria quam nuper edidit de illo
§. Hoc sermone, in cuius regula com-
probationem affert more suo quen-
dam maximum, ac copiosissimū tor-
rētem octuaginta & vltra similiū, vn-
de à cessante ratione in casu versicu.
Quod sit alia, videlicet quando per-
testatorem fuit cautum vel prouisum
quodd fundus non exiret de familia, q-
est secundus casus de quo supra, in quo
prohibitio confertur perpetua, si solus
electus superesset in familia, vel es-
sent plures electi, & fundus deueniret
ob casus superuenientes ad vltimū de
familia, talis fundus remanet liber, vt
probat ex tex. nota. in l. Cum pater,
§. Libertis, ad fin. & in l. Qui solidum.
§. pe. j. isto tit. & hoc in his terminis te-
net Bal. apertē, in l. 2. per text. illius l.
C. Quando dies lega. cedat. & Ioā. de
Imo. per eosdem tex. in l. Pero. §. Fra-
tre, super glos. ante pe. quæ prius alle-
gauit illa iura. j. eo. & Pau. de Cast. cō-
silio primo, incipit. videtur dicendū
lib. 2. Ange. confi. 169. incipien. super
puncto, col. 2. quanquam non loquitur
in hoc clare, sed aperte id tenet
Pau. de Cast. confi. 453. incipit. de eo
quod. 1. loco quaritur, libro primo. &
Ias. in l. filius fa. §. Diui. 2. lect. colū. 10.
versicu. 1. 1. limita. §. titu. primo, vbi ci-
tat illud consilium primum Pau. de
Cast. §. relatum, & adducit text. in l. 2.

Mutiane, ad fin. de condi. & demora.
& idem Ias. confi. 4. colum. 3. versicu.
Moueor primo, lib. 1. vbi refert Pet.
d. Ancha. in idē, & sequitur Bologni.
confi. 43. viso igitur puncto. 3. col. vers.
Nonō præsuppono, & Decius confi.
2. 1. viso testamento, col. 2. vers. po-
stremo. & confi. 584. visa prohibitio-
ne, ad fi. quod iterū repetitur cōf. 637.
idem Deci. cōf. 635. viso copioso, col.
2. ad fi. & Ioan. Fran. à Ripa in d. §. Di-
ui, colum. 3. Imō. fortius tenet Pau. de
Cast. per eundem §. Libertis, ad fi. d. De eadē rei.
l. Cum pater, in l. Quoties ab omni-
bus, C. de fideicom. quod si nō super-
est persona quæ possit reuocare, reo
ualefcit alienatio iam facta de re quæ
prius erat prohibita alienari supersti-
tibus his qui potuerant eam retracta-
re, tempore factæ alienationis, qui tam-
en decesserunt priusquam ad retra-
ctationem talis alienationis profili-
rent. Quam decisionem sequitur De-
cius confi. 182. quod incipit, In casu
occurrenti, in princi. Et est aduertē-
dum quod per ea quæ in illo conf. tra-
dit Decius, limitatur istud, vt ibi po-
test videri per eum. Ad quam decisio-
nem Pau. declaratoriam istius articu-
li, de quo tradunt omnes scriptores
superius adducti, vltra eum & Deci.
facit glos. satis nota. in l. Qui habebat,
glos. vlti. ad finem. ff. de Manumi. te-
stamen. quam Bald. valde commen-
dat in capite, domi noguerrā, in titu.
hinc finitur lex, & c. lib. feudorum. ex
qua gl. notat ibi Bene. à Plum. † quod
varia sunt actū valere ab exordio con-
fectionis illius, vel non valere, siue à
principio, aut desinere valere ex post-
facto: si tñ nullitas talis actus allegari
nō possit, quia non superstit qui eā pos-
sit allegare: pro qua glo. facit tex. in c.
Ecclesiasticæ, de excep. & in eundem
prope scopum vergit illud quod aliās
dicit, † quod multa sunt nulla, quæ
non

non possunt dici vel allegari nulla.
Post mortem, in princi. ff. de adop. gl.
in l. Si creditoribus. C. de seruo pign.
dato manumi. secundum Ange. confi.
187. incipien. A. & B. contraxerūt ad
finem consilij, cuius meminit Ias. in l.
Nemo potest. 2. lect. nume. 59. 3. titu.
primo.
† Et præfator. notabili. §. ex hoc text.
elicitur (vt ad illud redeam) confert te-
stus celeberr. in l. Pater filium. §. Quin-
decim, j. titu. proximo, † vbi prohibi-
tio alienationis simpliciter & perso-
naliter facta, non afficit ipsam re ali-
enari prohibitam quocunque vadat,
imō si in tali casu res ad alium licitē
vel in casu licito transferit, remanet
apud illū libera, & alienabilis in que-
uis alium, & quidem perpetuo, itē est
ad quoscunque hæredes transmissibi-
lis, illius inquam, ad quem iure licito
fecit transitum, vt ibi dicitur contin-
cta declaratione Barto. in l. Pero, §.
fratre, j. eo. vbi constituit differētiā
inter prohibitionem alienationis per-
sonalem, de qua loquitur dictus §.
quindecim, & realem, de qua prædi-
ctus §. fratre, & præfatus versiculus,
quod sit alia. Istius §. Sed est fundum,
loquitur. & ne id missum faciam, ad
declarationē præfari §. Quindecim,
videantur Bald. Areti. Alexan. & Ias.
in l. Si in testamento, quæ est quinta
§. de vulga. & pup. & idem Ias. in dict.
§. diui. 1. & 2. lectura, §. tit. 1. & Deci.
cōf. 88. & cōf. 182. & Curtius Iuitor
in authen. Res quæ, nu. 29. C. commu-
nia de lega. Vnum denique ad illum
text. in §. Quindecim, adnotandum
est, quod regula quæ per Barto. & cæ-
teros Doctores in præfatis locis, & ali-
bi passim traditur, de qua §. est dictū
ex illo text. elicitur: scilicet, quod si res
quæ prohibita est alienari in casu lici-
to ac permissio semel fuit in aliquem
alienata, efficitur apud eum perpetuō

libera, & alienabilis, & in quemcunq;
transferibilis, non procedit in feudo
seu in re feudali, nā etiā si talis res in
casu licito, & à iure permissio aliene-
tur per possessorem illius, nō propter
ea redditur perpetuō & indiscrimina-
tim alienabilis, seu in alium transferi-
bilis in omnē casum, prout redditur
res quæ non est feudalis, de qua loqui-
tur prædictus §. Quindecim, secun-
dum Bald. ita singulariter id tenentem
in restrictione eiusdem §. Quinde-
cim in cap. vno, de eo qui sibi & hære-
dis in vsu feudorum. Quod facit ad
res maioratus & alias similes, vincula-
tas, quod etiam si semel alienentur in
casu licito permissioq; nō ob id in pos-
terum efficiuntur in omnem casum
alienabiles si perueniant ad quem ex
vocatis ad talem maioratum, vel vin-
culum per eum qui fuit primus ipsius
constructor vel stabilitor. Huius ad-
aptationis ad res vinculas: declara-
tionis restrictiue Bald. loquentis in
re feudali, ratio est euidens: quia eius-
modi res maioratus, vel alij vinculo,
puta tertia & quinta partis honorū
suppositæ habent in seipsis quandā
prohibitionem realem & perpetuā,
quod casu. in rebus maioratus vel me-
liorationis vinculas: etiā si non sint
feudales, decisio text. in dicto §. Quin-
decim, minimē locum obtinet, vt re-
tuli §. Barto. dicere, in d. §. Fratrel. Pe-
ro. j. eodem. Et licet inter res feudales
& alias res maioratus vel vinculas,
sint plures diuersitates siue rationēs
differētiæ, & argu. de vnis ad alias,
non semper procedat, vt colligitur
ex allegationibus factis per Bald. ad
vtrāque partem in quaestione illa ter-
nebrōsa prælationis inter secundo ge-
nitum & filium primogeniti, quide-
cessit in vita possessoris maioratus, in
l. Cum antiquioribus, C. de iure deli.
Tamen in proposito de quo agimus

Redit ad fr
midum, vel
roboradum
istud. 4. no-
tabile ex
hoc tex. de
ductum.

23

Ad §. Quin-
decim l. Pa-
ter filium.

Adaptatio

fatis credere consequentiã de vno ad aliud. i. de feudo ad maioratũ valere, & sic q. si res feudalis, itẽ res maiora- r^o vel vinculi tertia bonorũ partis semel alienetur in casu licito & permis- so, & postea redeant in potestate feu- datarij vel tenentis maioratũ vel tertiũ vinculatũ qui eas iure licito venũde derunt vel alienauerũt, putã quia em- ptor primus, vel qui recepit primam alienationẽ retro vendidit eis vel do- nauit, talis res vedita, & postea ad eos reuerfa, reingredietur in pristina cau- sam. s. feudale vel maioratus aut vin- culi, cui ante erat supposita & subni- xa. Nã si aliud dicerem⁹, aperiret via fraudibus. i. vt talis res sic de nouo redempta paruo pretio, vel p donatio- nem factã ab eo qui recepit primam alienationem. fortẽ per suggestionẽ remaneret libera apud possessore ma- ioratus in præiudiciũ successoris: & passim maioratus & feuda dilaberẽ- tur. Hęc dicitur in saluo tenore licẽtia dante ad alienandum. Gl. opponit con- tra istum text. de §. Sed et si vno. s. ista l. vbi fuit relictuũ vni de familia tan- tundẽ quod efficiebat iustũ pretiũ, q. a vn^o de familia fuit institut⁹ vniuer- saliter ab eo q. debebat eligere, & tñ nominatio nõ valuit, & ceteri de fa- milia admittuntur computato inter ipsos eodẽ instituto qui erat de fami- lia, sed hęc dicitur oppositũ, igit⁹, & c. Gl. mag. soluit hęc multipliciter, & pri- ma solutio declarata, vt per Barto. & Pau. & melius per Bal. ad si. approbat cõterpor. Doc. & gl. loquitur hęc cau- tius q. gl. in cõtrario, ideoq. illa repre- hẽditur per Bal. ibi, quãobrem cessat punctuatio lo. de Imo. hęc ponderan- tis gl. quã reuerfa nõ dicit, ad quod

34 eã ipse expẽdit. s. de secundo extra gl. Bart. opponit, de l. Imperator. s. Si cen- tũ, vers. hoc itaq. s. eo. vbi honoratus in certa quãtitate sibi relicta per testa-

torẽ põt ab eo grauari in re propria, etiã valente vltra illã quãtitate sibi relicta, & Bar. remittit ad dictã pẽtẽ in cõtrario, quo loco ad finem distin- ctionis quã ibi facit (licet istũ tex. nõ adducat) effectũ ac re ipsa vult, quod honoratus cõmodo pecuniario põt grauari in specie propria, etiã si valeat vltra illã quãtitate, in qua fuit pẽlegatariũ honorat⁹, dũ tamẽ tale legatũ quãtitate acceptet per eundem tex. quẽ ad id dicit esse lingu. norandum Pau. de Cast. ibi, & sic illo casu nõ est differentia, an grauetur in re propria, & relinquatur sibi æquivalens eiusdẽ rei æstimatio, an verò minor, nã sem- per eo ipso q. acceptat tale legatũ quãtitate videt sese obligare ad rem propriã restituendã, quia tanti videt eã æstimasse: ex quo nõ potest allega- re ignorantiam valoris ipsius rei prop- rię, vt habet ibi, & facit l. qui quis. C. de rescin. vendi. Sed certe si bene aduertatur Bar. ibi non adaptat illud ad istum text. neq. si voluisset, id po- tuisset facere, quia imò in hoc text. cũ glo. probatur contrariũ, videlicet, q. si in casu istius tex. relinqueretur mi- nor quãtitas, q. esset æstimatio spe- cie, in qua vnus de familia fuisset no- minatus, & agnouisset eã, nõ ob id te- neretur restituere talẽ speciem extra neo ex dispositione hæredis eiusdẽq. secundi testatoris: aliã si aliud dicere- mus, non esset in casu huius tex. diffe- rentia inter illũ casum, qñ relinquire- tur quãtitas æquivalens, vel maior q. ipsa species relicta extraneo per hęc dem eundemq. secundũ testatorem: & aliũ casum vbi esset relicta minor quãtitas, licet Albe. hęc referens dictã Dy. in trãscursu velit, q. vbi relinquit minor quãtitas, & agnoscit p. legata- riũ, est idẽ qd qñ relinquit maior. Sed hęc est cõtra mentẽ istius tex. & gl. hęc. Ideo melius dicendum est, vt per

Rapha.

Rapha. Cũ, in solutionibus quas hęc & ibi. i. in cõtrario ponit: quibus cõsti- tuit diuersitate inter hos tex. & ex ip- sius dictis colligitur, q. hi tex. loquun- tur in dicitis & separatis casibus, & sic nõ contrariatur in iurẽ, & ex obli- quẽti glo. remanet vera in casu istius tex. licet nõ bene inter se ierit ad hoc propositũ casum d. §. Si centũ. Tertiũ opponit Dy. & post eũ Albe. de l. Mi- nor. 25. ann. seruũ. ff. de Miño. quã etiã Bar. citat in sepe allegato. §. Si cẽ- tũ, ad si. vbi probatur, q. is cui quãti- tas est legata si sit grauatũ in re pro- pria, & velit repudiare legatũ non te- nebitur ad onus, & prædicti Doct. in effectu soluit, vt hęc tex. intelligatur, qñ fideicommissarius accepit lega- tũ æstimationis, aliã esset secus. & se- cundũ hoc itẽ & scdm illud quod. s. proxima oppositione est dictũ, nõ est vis, an sibi fuerit relictuũ tantundẽ vel minus tali legatario in re propria gra- uato, nã ex quo grauumen est iniun- ctum per testatorem eidẽ legatario in præstatione rei proprię, si acceptet legatũ, tenebitur in solidum: i. ad totã rem præstandam, si verò non ac- ceperit, ad nihil teneatur, quãsi hoc grauumen suo facto vel culpa sub- eat, prout vult Paulus hęc super text. Et secundũ hæc putare debere subau- diri ad istũ tex. dictionẽ maximẽ, nã glo. hęc in principi. in parte tantundem non bene loquitur, neq. rectẽ sentit, nã quatenus vult secus esse si minus sit relictuũ per perã dicit, quia cõtra su- periora, nec nõ in quãtũ citat §. Si cẽ- tũ, volẽs q. ponat fallẽtiã ad casũ istũ text. loquitur in dicitis, quia imò ille tex. loquitur in terminis proprijs hu- ius casus, vbi quis fuit grauatũ in re propria de futuro. i. quã speratur fu- tura esse sua propria. & minor, q. Do- ctiores per inaduertentiam transeant cum glo. sed Dy. & Albe. apertẽ sen-

Corp⁹ gl. of.

tunt id quod prædixi. Et ob has ama- ritudines effugiendas dixi in præce- denti oppositione, recurrendum esse ad solutiones Rapha. Cũ. Si ta- men in hoc text. vt supra dixi, subau- diretur dictio maximẽ: omnis cessa- ret difficultas, sed quia fieret magna violentia; ideo recurrendum erit ad solutiones Rapha. Cũ. vt prædixi, & vide in proposito id quod notãter ponit Pau. de Cast. allegans Ioã. And. alibi, in l. Filius fami. §. Apud Marcel- lum; s. titu. primo, vbi etiam Ange. de Perig. idem referens tradit, quã deci- sio est in casu ecomueto ad casum prædicti §. Si centum, inquit enim præfati Doct. post Ioã. And. alibi, quod si legeretur mihi fundus valoris 100. & grauer dare Titio centum, & acceptauit legatum fundi, fideicom- missarius petit centum, ego legatarius fundi allego excipiẽdo fundũ non esse tanti valoris, ideo volo sibi tradere fundum, vt effugiam solutio- nem illorum centum; per fideicom- missum à me alteri relictorum, dicitur Doct. quod sim audiendus, & indu- cunt vt dixi Ioã. And. in aditio. ad Spec. de instrumẽtorũ edi. §. d. in ad- di. in ctp. Treb. vbi allega. dictum §. apud Marcellũ, qui tamen secũdum Pau. de Cast. nõ loquitur in his termi- nis, & ibi Pau. de Cast. tenendo hanc decisionem, respondet cuidam obie- ctioni quam Ange. de Perig. ibi dimit- tit insolutam: tene mēti præfatam de- cisionem memoratu dignam, quia ca- sus multotiens potest. accidere ex fa- cto: & vix eam reperies in proprijs ter- minis, nisi in præfatis locis.

Quartò opponit Bartolus de l. Si à substituto, §. Hæres. s. titu. primo, vbi si hæres rogatus restituere fundum, si- tis facit voluntati defuncti cum resti- tuendo qualis est, sed hęc inuitur op- positum, imò quod si res restituta fi-

Pp 5 deicom-

de ioco commissario per modum relictæ, per hæredem grauatam de ea restitudo da ab eodem fideicommissario per tertium euincatur; hæres illius hæredis tenetur reddere eidem fideicommissario, à quo fuit per alium euicta illius reuicestimationem. Solut Bar. quod secundus testator idemq; primus hæres grauatus à primo testatore nec extra familiam relinqueret, sciebat illius reuicestimationem, id est, eam rem esse restitutioni suppositam inter personas de familia, merito nõ sufficit q; hæres ipsius restituat rem extraneo legatam per primum hæredem grauatam, nisi satisfaciat eidem de estimatione, si ab eo fuerit euicta, quia prædictus secundus testator idemq; primus hæres videtur scienter legasse vi et loco restitutionis re aliena (hoc est pertinentem ad familiam) scilicet prout etiam tangit gl. hic, & sequuntur alij Doct. qui omnes transiunt cõ prædicta solutione Barto.

27 Quinto contra hoc, & contra ten. opponit Bar. met de omnibus iucibus dicentibus, q; quod testator in dubio videtur legare ius quod in re habet, non autem ipsius rei estimationem, etiã si tale ius esset periturum morte ipsius testatoris legantis. l. Quod in rem. §. primo, & l. Si domus, §. si. tit. primo. l. Vxor patris. C. de legat. & l. Stichus. de usufr. legat. sed hic erat periturum: quia secundus testator, idemq; primus hæres, qui implendo grauam restituendi sibi iniunctã à primo testatore nõ habebat in re illa aliquod ius post mortem, sed duntaxat ad vitam, & tamen non videtur illud secundũ legasse, sed totam rem, quod patet, quia hæres ipsius tradendo eã re alicui extraneo. i. ei qui nõ erat de familia, si ab eo per tertium euincatur, tenetur eidem refundere ipsius rei estimationem. Solut Baro. & licet subobscurè, tã

in effectu, & re ipsa vult, quia hæres heredis tradendo rem legatam, fideicommissario extraneo iussu secundi testatoris, cuiusdemq; primi hæredis, qui eã extraneo legauerat cõtra voluntatẽ primi disponentis, debet sibi impurare; cur tradidit, ideoq; tenetur ad estimationem de euictione, & non excusatur propter iussum secundi testatoris prædecessoris ipsius: quasi velit dicere, q; secundus testator idemq; primus hæres grauatus, qui nominauit & grauauit ipsius hæredem de familia restituere extraneo, non videtur legasse ipsum fundum, sicq; hæres primi hæredis eiusdemq; testatoris secundi, si nolit acceptare, siue agnoscere grauam restitutionis extraneo faciendẽ possit recusare non restituendo rem extraneo fideicommissario, ad quẽ illa res ob perpetuã & realẽ primi testatoris prohibitionẽ sine res exiret de familia, peruenire nõ poterat, & tã restituendo fecit locũ euictionis, & ex consequenti tenetur factõ suo nec nõ ex scientia prædecessoris. l. secundi testatoris qui reliquit per fideicommissum re extraneo cõtra voluntatẽ primi testatoris ad estimationem, & sic nõ obstat: & ista est tutior solutio secundum quã cessant ambages Io. de Imo. hic, quãuis etiã solutio Bal. sit colorata de. s. dicto tã puncto quã testator censetur legasse solum ius quod in re haberet, nec ne, videatur omnino Ang. de Perig. & moder. post eũ, in d. l. Quod in rerũ. §. 1. & post eum Alex. & Iaf. & Vincen. de Per. in l. Serui electione, §. vlti. 3. col. eo. tit. de lega. 1. §. proximo. Nec hic videtur esse distinguendũ, an secundus testator idemq; primus hæres grauatus, fuerit de familia, nec ne, quia vtroq; casu idẽ potest dici, ex quo quantum ad illum, semper fuerit res propria ipsius, cum fuerit hæres primi testatoris, & testator fundauit

dauit in eo grauamen de restituendo rem in familia. & ab eo grauamen illud sumpsit exordium, non habita ratione an ipse fuerit de familia nec ne:

Sexto opponit Bar. de prædicto. §. libertis. l. Cum pater, & soluit vt hic per eum, & in lege Peto. §. prædium. j. 30 eod. cum quo Docto. hic & ibi transeunt, & nihil addendum occurrit.

Deinde notandum est, ex versicu. 28 [Quod si talia.] q; quod grauatõ restituere vni de familia, & iussum, quod res non exeat de eadem familia, si restituit vni de illa familia potest ab eo exigere cautionem de restituendo deinceps rem in familia. Ad idem dicta l. Peto. §. Fratre, per quem text. iste declaratur vt procedat, quando cautio fuit petita à principio, nam si ex postfacto peteretur, nõ teneretur fideicommissarius electus ad eam præstandam, nisi causa noua superuenisset, argumẽ. l. in omnibus, ff. de Iudi. de qua re dicendũ est, vt in text. & glos. & per Docto. in dicto §. Fratre.

Nota etiam ex hoc eodem versu. 26 q; quod rogatus restituere rem aliquã vni de familia, & iussum vt talis res nõ exeat de eadem familia tenetur restituere re in familia cum effectu, hoc est non sufficit nominare semel in familia, & exinde substituere per fideicommissum, vel directo extraneum ad tempus certum vel incertum, quia si talis substitutio fieret, esset nulla, prout fuisset prima nominatio, si de extraneo fieret. Ratio est, quia cum talis prohibitio sit negatiua, censetur perpetua, & sic non restringitur, neque coarctatur ad primam nominationem, etiam si fieret de aliquo de familia, argumen. gl. ordina. & notabi. secundum Pau. de Cal. & Albe. ibi, reddentem rationem optimam conclusionis illius glos. in l. Hoc genus. j. de condi. & demonstra. pro qua est

bonus tex. in hoc versicu. [Quod si talia.] iuncto versu. præcedente, & quod ibi notat Ioan. de Imo. quanquam non eum inducat ad hoc propositum in indiuiduo, Facit etiam quod glos. & Docto. notant in cap. cum dilectus, de consue. q; quod plus vigoris habet negatio in negãdo quã affirmatio in affirmãdo. quã gl. in prædicta l. Hoc genus, commendat etiam Albe. post Rai. in l. Hæc conditio, la. r. ad fin. eod. dem tit. de condi. & demon. & ibi adducit in idem alias duas l. simul iunctas: ad idem facit l. Si sic stipulatus, ff. de verbo. obli. & quod not. Bar. in l. 3. in prin. ff. de suspẽctis tuto. & in l. cũ pater, §. certam. j. eo. & Bene. à Plum. in l. Matrimonij, ff. Qui & à qui. & Iaf. post alios Docto. in l. Si Rufinus. C. de testamen. mili. & in l. Si arrogator, col. 17. ff. de adop. Bald. in prohemio rex pacificus, col. 4. versu. Item potentius, vbi adducit l. Sabinius, ff. communi diui. & illam glo. dicit not. Decius in ca. Ex parte. 2. col. in fi. de consti. & facit not. Bakin. c. 1. in prin. de prohi. feu. alie. per fede. in vsu. feudo. & facit etiam text. nota. in l. filiusfa. in versu. Pari ratione, ff. de dona. & illam gl. in d. l. Hoc genus, sequitur ibidẽ Raphael. Cuma. per quam dicit ibi Pau. de Castro consuluisse Oldradum (& licet non designet numerum consiliorũ, est consilium in mea vetusta impressione. 16. in ordine, & in alijs impressionibus est. 89.) q; quod si testator extra legitimam factõ filij prælegato, quod nos meliorationem vocamus, grauauit illam, ne nuberet nisi mercatori, vel mercatoris filio, aliã perde ret relictum, & illa nupsit mercatori, & illo mortuo, secundo nupsit non mercatori, decidit Oldra. per illam glos. quod ex quo illa prohibitio erat perpetua, talis mulier secundario nubẽdo nõ mercatori incidit pœnã, & sic

Deciso Oldrad. not.

cadit

cadit relicto, & subdit Pau. de Castro, quod semel fuit recordatus de præfata decisione, & de illa glo. & habuit honorem, & eandem decisionem Oldra. sequitur prædictus Benedictus à Plumbi. in supra citata lege Matrimonij, ff. Qui & à quib. manu. libe. non fi. Quæ decisio potest non inconcine adaptari ad l. 49. Sarabri conditam, quam Taorinam appellamus. Nā l. l. in la in effectu, & re ipsa est negatiua, dū prohibet filiam matrimonium clandestinum sub poena cōtrahere, quod si primo contrahat in facie ecclesie, deinde vidua effecta contrahat secundario, & clandestinè, quod patitur poenam exheredationis per l. illam, impositā filie clandestinè contrahenti, sicque pater eam ob causam possit illam exheredare. cum (vt dixi) lex illa loquatur prohibitivè, & sic negatiuè, quod tamen importat. Et præfate decisionis Oldra. meminit etiam Andre. Alciati. in dicto §. hoc sermone. l. Boques. de Verbo. significa. quauis litera commentarij Alcia. videatur aliter sonare, nam eam refert alio modo, sed deest distinctio, non, vel nisi, in litera Alciati. Feli. tamen in dicto ca. 2. ad finem versu. fallit. 6. de treuga, & pace fideliter refert prædictam decisionem Oldra. in dicto consi. Quæ decisio Oldra. non tantum est communis, sed etiam in vniuersum ab omnibus comprobata. Et vltra præmissa prædictam glo. in eadem l. Hoc genus, qua Oldra. & sequaces innituntur sequitur (vt supra dixi) Raph. ibi subiiciens verba notanda in eiusdem glo. declaratione, itemq; adducens in argumen. l. Si libertus operarum. ff. de iure patro. & sepe allegatam decisionem Oldra. cum alijs decisionibus eidem continentibus tenet Decius consi. 3. nu. 4. & secundum eam alias consuli & obtinui in causa cuiusdā

qui litigabat cum ipsius matre, possidente meliorationem tertie & quinte partis bonorum vinculatam à patre, in cuius constructione, vel primæ uæ vinculi institutione idem pater apposuerat eidem matri, filieq; sue conditionem, vel modum, si vel vt nuberet personæ cuiusdam certæ familie & cognominis ipsius patris instituentis præfatam vinculum: & si contrafaceret, & non nuberet intra talem familiam illius nominis perderet illam meliorationem. Quæ mulier nupsit primo intra eadem familiam, ex quo primo matrimonio suscepit filium, qui post eam erat successurus in tali vinculo: demum primo marito, patreque ipsius filij mortuo, nupsit alteri personæ quæ non erat de eadem familia: sed de extranea, &c. Tandem fuit condemnata in amissione illius meliorationis vinculatæ ad instantiam illius filij habitæ ex prædicto primo matrimonio per eam contracto intra familiam, & nomen testatoris: quia semper & omni tempore vitæ suæ talis conditio, siue modus vigeat, quod nunquam posset nubere nisi intra illam familiam per ea quæ supra sunt tradita, quibus irrefragabiliter questio ista deciditur in proprijs terminis. Et illud consilium Oldra. transcripsit ad verbum Albe. de Ro. in l. fina. col. 4. C. de spon. prout meminit Iaf. in l. Diuortio. §. Quod in anno. ad fin. ff. Solut. matrimo. & illam etiam glo. cum prædicta decisione Oldra. sequitur Decius in cap. Nam concupiscentiam, de consi. num. primo. & Ioan. Anto. Rub. Alexan. consi. 51. incipit. Statuto illustrissimi, nu. 4.

† Reliquum est subijcere vnum aduertentia dignissimum, ad quod neminem ex prædictis scriptoribus inuenio aduertisse: & tamen est valde importans ad rem de qua agimus:

Aduertentia memorata habet.

mus: videlicet, quod idem Oldra. in eodem consilio ad fin. quod (vt dixi) transcribit vbi supra Alberi. videtur canere palinodiam, & tenere contrarium eius quod supra est lapsissime dictum & recitatum in puncto illo principali illius consilij, super quo absoluet præfatam consultationem, & posuit decisionem supra lapsissime memoratam, in quo aduertentem considerare oportet: quia, si illud quod in cauda illius consilij recantat fuisset verum, omnia in hoc proposito supra tradita essent irrita casta & inania.

Sed certè propter illam posteriorem Oldra. (vt ita dixerò) phantasia, non est recedendum à priori decisione ab eo posita circa istum articulum, cum qua præfati omnes Doctores nemine eorum reluctante transeunt, parui pendentes, vel dissimulantes, quod dixi tenere Oldradum in contrarium in cauda prædicti consilij. Neque est verisimile tot Doctores tam perspicaces illud non vidisse: imò credendum est, quod viderunt, sed non curarunt de illo remedio ultimo, ex duobus quæ ibidem ad finem ponitur quia esset subuertere omnia ante tradita ibidem, id est, in eodem consilio supra per allegationes istas corroborata: præsertim, quia non restringuntur ad istum solum casum, sed sunt generalia, & adaptabilia ad alios plures casus, & alias materias. Et certè in illo puncto de quo loquitur Oldra. in finalibus verbis præfati consilij in quo dixi sibi met repugnare, & subuertere omnia quæ prius dixerat in eodè articulo in responsione ad primam questionem, reperio cautius intuendo, quod Oldra. non contradicit sibi in eo ad quod eum supra adduximus: videlicet, quod nuptiarum appellatio non perimitur in primis nuptijs: sed habet locum in omnibus alijs sequen-

tibus nuptijs, quando dispositio est negatiua vel priuatiua. Et hoc est quod Doctores omnes dicunt in locis supra citatis, qui in hoc puncto specialiter loquuntur præsupponentes prædictam decisionem principalis thematicis quoad primam questionem procedere, sed eam non discutunt: ideo non curarunt de vltima cauda illius consilij, vbi ipsemet Oldra. videtur contrarium tenere, ac sibi met in premissis principali puncto pugnare. Et certè Areti. faciens mentionem de Oldra. decisione in principali articulo, videlicet, an testator illam poenam priuationis hereditatis vel relicti extra legitima potuerit apponere, nec ne: dū Oldra. tenuit, & sic, in decisione primæ questionis. Arc. igitur in l. Titia, col. 3. cum sequen. de ver. obli. examinat hunc principalem articulum, & non curans de alio secundario, id est, de denominatione nuptiarum in dispositione permissiua vel in prohibitiua, tenet in effectu & re ipsa contra decisionem illam Oldra. Sed (quod miror) non facit mentionem de prædicta vltima cauda illius consilij, quæ multum iuuabat intentum ipsius contra id quod Oldra. primo deciderat in puncto principali. Vt cumq; sit de contradictione Oldra. ad seipsum, & de impugnatione Areti. ad præsuppositum primæ & principalis Oldra. decisionis, satis superque abundare debet, quod omnes Doct. s. relati approbant Oldra. in eo quod dicit de nuptijs platis in dispositione priuatiua: & antecedenter volunt & præsupponit validitatem dispositionis pœnalis factæ per testatorem in euentum non partitionis filiarum in nubendo intra certum genus personarum. Et ita est tenendum quoad illud punctum, nõ obstante illa vltima cauda illius consilij, neque obstantem reprehensione Areti. quoad aliud punctum

punctū. Nunc nouissimè Andre. Tirā
quell. in dicto §. hoc sermone, tradit
nonnullas remissiones pro decisioñe
Oldra. 7. limitatione; eum qua trāsit
sola contentus recitatioñe, nihil ex
premissis difficultatibus attingēs: ne-
que ad sēpe dictā vltimam eadē
illius cōsiliij. Et hæc de isto articulo
abundent tradita.

Et redcūdo (velut è semita in viā)
ad id quod de prohibitionē perpetua
tractabam, antequam aggredere dig-
ressionem præcedentem, expēden-
dum est, quod sufficit (vt dixi) eā
prohibitionem esse negatiuam: videlicet
quod res non possit extra familiā aliē
nari, per hunc tex. etiā si testator
prohibens vterius non progrediatur, ne
que transeat: hoc est ad dicēdum, q̄
res sic prohibita alienari extra fami-
liam, maneat perpetuò in eadem fa-
milia, vt in d. §. fratre: quanuis quoad
alios effectus tale additamentum. i.
transitus ad vteriora operetur, vt ibi
habetur. Super gl. huius versū. q̄ si ta-
lia, dic vt per Ioan. de Imo. hic.

Summarium.

- 1 **S**umma Bart. Epitome Bal.
- 2 Rogatus restituere pauperibus confan-
guineis testatoris, vel de familia,
uel de genere ipsius si in eodēmet rogato cōcurrat ra-
tō qualitas, an talis rogatus debeat restituere, aut si ma-
lit possit retinere sibi ipsi q̄ erat alijs restituendum.
- 4 Habens facultatem eligendi non potest seipsum
eligere.
- 5 Commissarius constitutus ad distribuēdum in cau-
sas pias, non potest se ipsum eligere etiam si in tali
electione uerteretur fauor p̄iæ causæ, ut quia esset
pauper.
- 6 Executor sicut non potest se ipsum eligere uel no-
minare, ita etiam neq̄ filij suum: cuius contrarium
tenet Bal. sed hic conciliantur opi.
- 7 Carpitur hic Raphæ. Fulgo.
- 8 Ordinata charitas incipit à se ipso.
- 9 Illatio ad l. 3. 1. Tau.

- 10 Dubitatio nota, subiungitur hic.
- 11 Ante diem electionis non cogitur quis eligere.
- 12 Illatio prima ad materiam meliorationis quintæ
partis bonorum.
- 13 Illatio secunda ad materiam meliorationis tertiæ
partis bonorum.
- 14 Vbi relinquitur quid restituendum iuri de fami-
lia quem elegerit hæres, uel nolet eligere, tali casu si
hæres non declaret, omnes de familia admittuntur se-
mul ad tale legatum uel fideicommissum.
- 15 Agitur hic de intellectu. glo. d. §. si de falcidia.
- 16 Ad legatum factum uni de pluribus admittuntur
solummodo illi qui reperuntur uiuere eo tempore
quo deficit facultas seu potestas eligendi.
- 17 Resolutio per distinctionem circa opi. Docto. in
glo. d. §. si de falcidia.

§. Rogo.

Rogo, fundū cum
moriens restitu-
as ex libertis cui
voles. Quod ad
verba attinet ip-
sius erit electio, nec hæc petere
quisq̄ poterit quā diu præferri
potest alius. Defuncto eo prius
quā eligat, petant omnes. Itaq̄
eueniet, vt quod vni datum est,
vniis pluribus, vnus petere nō
possit, & ita demū petere pos-
sit vnus, si solus moriente eo su-
perfuert.

Summatu text. iste per Bar-
to. † Iustus eligere vnum ex
familia quem volet, cū mo-
rietur, potest donec uiuit eli-
gere, & ante nullus admittitur ad pe-
tendum, sed eo non eligente petent
omnes.

Vel sic secundum Bald. † Hære-
dis (supple grauati cū morietur
restituere) est eligere cui de familia
restituatur, interim nullus admitti-
tur ad petendum: licet si idem heres
moriatur,

moriatur, antequā eligat, non transe-
mittit: ad ipsius heredem ius eligē-
di: sed omnes de familia inter quos
vni rogatus erat restituere, admittun-
tur ad legatum seu fideicommissum.
Et licet vtraq̄; epithome in eundē tē-
dat scopum: tamen ista est apertior
& dilucidior.

Et iste textus loquitur, quando
quis rogatus est restituere vni ex cer-
tis, id est, de comprehensis in familia,
ex quo ipse Barro. infert, quod si quis
rogatus esset restituere inter paupe-
res vnus hospitalis, parochiæ, vel vici-
niæ, & nominatō nominatō decessisset:
omnes admittentur ad legatū vel
fideicommissum. Secus, si esset roga-
t⁹ restituere vel distribuere inter pau-
peres absolūtè, vel simpliciter quod
idem est: eo etenim casu, illo hæredo
non nominante, vel nō distribuente,
non omnes pauperes ex illa ciui-
tate admitterentur, sed Episcopus sub-
rogaretur ad faciendam talem distri-
butionem, secundum eundem Barro.
& alios Doctores communiter. Qua-
propter ex hac decisione, sumpta oc-
casionē non impertinente, libet hie
afferre quæstionem generalem, & nō
parum ad huius l. contexturam, nec
non ipsius materiam conducentem.

3 Ea est, † an rogatus restituere paupe-
ribus confanguineis testatoris, vel de
familia, vel de genere ipsius, si in eo-
demmet rogato concurrat vel cōcur-
rant eadem qualitas vel eadē qua-
litates, an talis rogatus debeat resti-
tuere, aut si malit possit retinere sibi
ipsi quod erat alijs restituendum.

Et in hac quæstione glos. in l. pla-
nè. ff. quod cuiusque vnuer. no. &
ibidem Bart. & Bald. videntur gene-
raliter dicere in terminis similibus,
4 † quod habens facultatem eligendi
non potest seipsum eligere, iuribus
per eandem glos. ibidem allegatis:

quod etiam vult glos. in cap. cū in
iure peritus, de elect. & cum glo. in d.
Lplanè, tenet etiam Barro. in l. Si con-
sul. ff. de ad op. & idem ac propius ad
rem nostram videtur tenere Panor.
in cap. per nostras, de iure patro. vbi
dicit, quod clericus patronus, etiam
honestus & dignus, non potest seip-
sum presentare ad beneficium sim-
plex, prout neque ad ecclesiam patro-
natam: Ad idem facit textus in c. si. ad
fi. de insti. vbi inter instituentem &
recipiētem institutionem debet esse
distinctionem personarū. & text. in ca. in
ter dilectos, versū. ceterum, de fide in-
strumētōrū: vbi in simili notat Panor-
mita. colum. 3. Et ad rem de qua agi-
mus propè in terminis facit text. no-
in l. Si tibi mandauero, §. si tibi cen-
tum, ff. mand. vbi secundum illam li-
teram [Cui uellet.] quam glos. & Docto.

ibi tenent, etiam refragante litera p̄a
declarum Floren. nouissimè impressa-
rum, si mandauit tibi dare decem, cui
velles, non potes illa retinere pro te
ipso: sed tenebis mihi mandatori, ei-
demque danti, actione mandati. Et
illum textum in id notat Bar. ibidem,
& Bald. & Pau. de Cast. in l. Si is cui.
C. de fur. & Floria. in l. altius, ff. Si ser-
uendi. vbi concludit quod Episcopus
qui succedit in executione testamen-
ti, non potest sibi neque in suos distri-
buere. Sed quod dicit Floria. de suis,
videtur potius procedere de honesta-
te, quàm de iuris rigore, vt in sequen-
ti colum. tradam, post & contra Ra-
pha. Et per eundem text. in dicto. §. Si
tibi centum, decidit eleganter Bald.
in l. ordo. colum. secunda C. de exe-
cutio. rei iudic. quod etiam si data
sit facultas creditori per debito-
rem vendendi pignus cui velit, non
tamen poterit sibi ipsi vendere, vel
pro se à se ipso emere. Et hoc idem in
indiudivo siue in proprijs terminis

Attent.

de

de quibus hic fit sermo. In executor
re testamenti tenent Bald. Albe. Sali-
ce. Rapha. Fulgo. in eodem §. Si tibi
centum: dicentes, † quod commissari-
us constitutus ad distribuendum in
causas pias, non potest seipsum elige-
re: etiam si in tali electione verteretur
fauor piæ causæ, vt quia esset pau-
per. Et eundem text. allegat Barto. in
repeti. l. xx. factio, in princ. col. 7. s. de
vulga. & pupi. in optimo simili, & ad
rem nostram affabrè concinenti: vi-
delicet, quod pater neq; mater furiosi
non possunt seipsum exemplariter sub-
stituere tali filio furioso vel mente ca-
6 pro. † Imò fortius inquit Sali. in eodē
§. Si tibi centum, q; sicut talis executor
testamenti non potest seipsum elige-
re, vel nominare: ita etiam neq; filiū
suum. Sed contrarium in hoc tenet
Bal. in l. illud, ff. quod cuiusq; vnuer-
nomine. Verūtamen in hac contra-
rietate arbitror ita dicendum, quod
si filius talis commissarij sit in potesta-
te ipsius, procedat quod Sali. inquit,
ob fraudem præsumptam, quæ ex re-
acquisitione iuridica retro in præteri-
tum resultantem insurgere posset, vt
per glō. ordi. in l. frater à fratre, glō. 2.
propè fin. ff. de condi. indebi. & in l. 2.
glō. prima in versio. olim autem, C.
de inoffi. dona. (secus à ratione cessan-
te) si filius esset emancipatus ab homi-
ne. à patre: vel à lege, quia esset con-
iungatus & velatus, per l. Tau. qua ha-
bet eum pro emancipato in omnibus
& ad semper. Et hoc casu procedat
quod Bald. dicit in d. l. illud. Idemque
si esset filius illegitimus eiusdem cō-
missarij rogati restituere, vel distri-
buere: nam posset per patrem graua-
rum eligi, seu nominari, vt tenet Pau.
de Cast. quem ibi sequitur Alexan. in
l. Si is qui ex bonis. s. de vulga. & retu-
li in prin. istius l. in textualibus.

7 Illud tamen quod dicit † Rapha.

Fulgo. in d. §. Si tibi centum; quod si-
cut prior monasterij designatus non
potest seipsum eligere, ita etiam neq;
potest eligere fratres sui conuentus,
non puto esse verum, quoad fratrum
electionem: quia tales fratres qui ele-
sti fuerint, non acquiunt priori, sed
sed conuentui, seu monasterio in cō-
muni: quando inquam monasterium
est capax in communi: de quo tātum
potest, & debet intelligi illa decisio
Rapha. Fulgo. vt in cap. cum ad mo-
nasterium. de sta. mona. cū sumi. & ita
tenet Cardi. Florē. in clemē. vna. q.
22. post Pau. de Eleaza. de testa. dicēs,
q; religiosus executor possit in suos re-
ligiosos distribuere. Et in hanc partē
inclinat Albe. in sæpe allegato §. Si ti-
bi centum. vers. Sed quod tibi, argu-
canonis medicamentum, de pœni. di-
stin. 1. & l. præfes. C. de Scru. & aqua.
& l. Si quis à liberis, in fin. ff. de libe-
agnos. quibus probatur illud vulgo
8 protritum, † Ordinata charitas inci-
pit à seipso. Et ista est vera cōclusio, &
tenenda, contra Rapha. quæquam &
Marianus Soei. in aduertentem (vt cre-
dere par est) consi. 1. 1. incipiente præ-
sentem, colum. 2. in verborum trans-
cursu, velit contrarium in vtroq; pū-
cto, allegans prædictum Pau. de Elea-
za. in prædicta cle. vna, & modernos
citra eorum specialem nomenclaturam
in cap. si. de testa. lib. 6. citat etiā
plures remissiones ad idem. s. memo-
ratū vulgare, Ordinata charitas, &c.
pro primo dicto. s. quod prior possit
seipsum eligere. Sed ad ea quæ de cha-
ritate ordinata in hanc rem ibi tradit,
responderi potest, prout ex exemplis
ipsius patet, quod procedunt in his in
quibus quis disponit de reb⁹ proprijs
ipsiusmet disponētis pro libito suo:
secus in his, de quibus haberet dispo-
nere ad arbitrium vel voluntatē do-
mini talium bonorum ex ipsius com-
missione:

missione: quia eo casu non permitti-
tur ei tam laxa facultas disponendi,
ob euitandam præsumptionem expi-
lationis seu auaritiæ, quæ contra eum
posset suboriri, vt in simili traditur p
glo. Anto. & Abb. in dict. ca. per no-
stras, de iure patro. Vel secundo respō-
detur ad illud idem vulgare, de chari-
tate ordinata, vt procedat quando ta-
lis executor esset positus in extrema,
& in euicabili necessitate: sicq; id qđ
est supra dictum & conclusum, non
posse commissarium se ipsum eligere,
intelligatur, nisi sit positus in extre-
ma, & intolerabili necessitate. Nam
cū tali distributori eo casu necessi-
tatis exactissima ad eam euadendam
permitteretur furari, pari ac fortiori
ratione ad illum eundem effectum se
se subleuandi vel sustentandi potest
sibi met retinere secundum Theolo-
gos, quos refert August. de Arimino
in additio. ad opus maleficiorum. An-
gel. de Aret. super parte Meritoride
malitadi colū. 9. cuius vnā cum alijs
remissionibus meminit moder. Hi-
spaniensis. s. Ioan. à Pala. Rube. in re-
lectione rubr. de dona. inter vir. & vxō.
char. 68. col. 4. cum sequē. in parua im-
pressione, eademq; vltima Lugduni
confecta, & ante eum meminit Feli.
à quo ipse accepit, prout & alia com-
pluta in illa relectione in ca. ceterum
col. penul. de offic. ordi. vbi in id citat
Iuritas & Theologos: & ad hunc ca-
sum necessitatis allegat Hipp. de Mar-
si. Marianū vbi. s. in. l. vnus, §. seruo, ff.
de questio. col. penul. parua ad me-
dium. & ibi etiam fecit mentionem
de Feli. in d. c. ceterum. Sed est aduer-
tendum, quod Augusti. de Ari. vbi. s.
illum citauit, intelligit hoc, quo ad fo-
rum conscientie: sed in foro iudiciali
dicit, quod is cui restitutio est facien-
da cū alijs, id est is cuius interesse pos-
set talem executorem qui ob necessi-
tate

tate maximam semet ipsum noiauit
poterit cogere alium eligere, vt nomi-
nare, non attenda ipsius summa neces-
sitate, quanq; ipse nō loquatur in no-
stris proprijs terminis, sed in eo qui lu-
cratus fuerat ex ludo illicito, & tene-
batur collatoribus restituere. Sed Do-
cto. alij non restringunt sese ad istum
casum, sed loquuntur per mixtum, sim-
pliciter, & generaliter, in eo qui obli-
gatus est ad restituendum alij. Idem
in terminis nostris tenet Cardi. Flor.
cognomēto Zabarella, in loco. s. cita-
to, videlicet in dic. clemē. vna, eadē
questio. 22. s. memorata. Vnde † in-
ferri potest (vt ad præmissa redeam)
quod si hodie ex dispositione l. Tau. ^{Ad l. 3. 10}
31. filius executor deputatus per testa-
torem eundemq; patrem haberet ab
eo facultatem vel cōmissionem spe-
cialem (pro vt per il. illas requiritur)
meliorandi vtrū, id est quem ex filijs
eiusdem testatoris ipsiusq; commissarij
fratribus velit in. 3. bonorum ipsi⁹
parte, vel extaneus commissarius habe-
ret facultatem meliorandi extraneū
in quinto bonorū testatoris cōmittē-
ris, vel quilibet istorum haberet com-
missionem vel facultatem noiaudi tu-
torem filijs restantis vel eis substituē-
di, quod harum facultatum prætextu
non posset se ipsum meliorare, neque
noiare tutorem, neq; substituere, qui
hæc exigant mandatum specialissi-
mum, vt eadē l. Tau. 31. cauetur per
ea q; s. deducta fuerunt: & in specie p
id quod Bar. singulariter notat in di.
Lex factio, in princ. col. 7. quē superius
citauit, cuius decisio est satis cōferens
terminis de quibus loquimur, ob idq;
memoria perpetuò cōmendanda.

Supradictis etiā potest subiungi, †
dubitatio notab. videlicet, an si fue-
rint noiaati quinq; executores in te-
stamento, quibus executio distributio
nis aliquorum bonorum testatoris in

Q q vnua

vnun ex multis pauperibus per eos eligendum, erat cõmissa, & duo ex illis quinq; eligant vnun ex istõmet, qui electus, idemq; executor quintus erat pauper, & ipse consentit electio- ni de se facta, alij autẽ duo executores eligant alium extraneũ pauperẽ, an propter paritatem electorum deuoluatur electio ad episcopum, an verò computetur cum primis duobus eligentibus vox ipsius electi, vt censet maior pars, & illa præferatur: & istud vltimum videtur verius, & tenendum per glo. ordi. in prædicto ca. cum in iure peritus, de electio. quam sequitur Abb. in dic. ca. cum in cunctis, col. pe. de elect. & Bartho. Cæpo. cau. 96. vbi est videndum de hoc, quod etiam ante eos post illam glo. tenuit Archi. in cano. qui episcopatus. 8. quæstio. 1. & Specula. in titu. de iure patro. ad finẽ, quãuis non citet illam glo. sed. l. vbi absunt. ff. de tuto. & cura. da. ab his. & idem cum gl. illa tenet And. si. Barb. cõsi. 33. incipien. scripsit Psal. mista lib. 2. & licet Calde. cõsi. 7. sub rubrica de iure patro. teneat contrariũ: tamẽ prædicta opin. glo. tanquã vera & cõmunis est amplectenda, & in decisuis sequenda, & eam vltra Docto. præfatos, tenet etiam Rochus de Cur. in tract. de iure patro. 8. char. col. u. ipsius. 3. & generaliter q; vbi sunt plures executores, vnus ex eis per alios coexecutores possit eligi & nominari tenet Cardin. in supe. allegata. clemẽ. vna prædicta quæstio. 22. licet non tangat quæstionem. s. proximẽ decisam de contributione seu computatione vocũ, sed generaliter (vt dixi) loquatur.

Cõs. opt. cũ glo. in ca. cũ in iure.

Illatio vera & nota.

Vltentius notandũ est ex hoc text. quod priusquam veniat dies electio- nis, non cogitur quis eligere, nam inquit litera. [Neg. hoc potest quisque poterit.] Ex quo videtur inferendum, quod in casu à principio huius. hucusq; si is

qui grauatus fuit restituere post mortem restituat in vita, vt in princip. l. prætextu illius præventionis temporis medij per eum in nominando facte, poterit ipsum nominatũ grauare. Ratio est, quia cum ante diei euentũ, id est antequã heres appropinquaret morti, nõ potuisset cogi, vt hic, & notant Bald. & Docto. in princ. istius legis: ergo si eligat interim vnun de familia sponte, & eidem assignet prædictum fũdum, ad quem debebat eum eligere cum moreretur, videtur eum honorare in emolumento intercedentis temporis, id est illius medij temporis, & eatenus videtur posse talem nominatum grauare, argumento. s. si quis creditori. l. 1. j. ad l. falcid. & l. si cõstante. s. quoties. i. respon. ff. solu. mat. cum alijs similib. vbi consideratur inter esse repræsentationis temporis. Sic à simili dicendum in hoc proposito ob repræsentationem restitutionis iniũgi posse grauamen per nominantem nominato, correspondens inquam, & proportionabile honori eidem nominato impenso in præmatura fundi restitutione: hoc nanque casu cessat ratio principij isti. l. & paragraphi. 1. si de falcidia. l. quia videtur electus capere de manu testatoris, non autẽ ipse eligens, & ita potest limitari text. in. s. præcedenti, sed et si fundũ, primo responso. Cõprobatur hoc, quia licet secundum glo. cõmuniter approbatã in l. post mortem. C. de fideicommiss. vbi & Bald. 1. opposit. in ista l. vnũ ex familia, id est in casu ipsius hucusque non possit fieri restitutio coacta ante mortem grauati per eundẽ, nisi mors ipsa instaret, & verisimiliter heres grauatus restituere esset morti proximũ, vt pote in extremis constitutus, vt in princip. huius l. fuit traditum, quia talis restitutio erat faciendã personẽ incerta, id est vni de familia, tamen secundum

cundum Docto. ibi cõmuniter in casu huius l. & similib. bene potest fieri restitutio voluntaria, & ex mera liberalitate ipsius grauati, eiusdemq; re- stituentis, ex qua restitutione resulta- bit quedam donatio tẽporalis inquã & reuocabilis de ipso grauato resti- tuente in eum cui fuit facta restituti- o, vt ibi tenet Bald. l. in dicta. l. post mortem, col. 2. 3. oppositio. & col. 3. versic. item solutiones aliorum con- trariorum, & c. & ibidem istud etiam sequitur Rapha. Fulgo. referente Phi- lippo Cornelio, & idem est de aliorũ scribetũ intentione, videlicet q; p- viam donationis saltem reuocabilis quo ad futurũ inquam tẽpus restituti- o potest fieri statim, siue fideicõmissarius sit persona certa, siue incerta. Ex quibus nõ abs re licet inferre duo. Primum, q; si pater hodie meliorẽ vnun ex filijs in quinto bonorum, & iubeat eum illud restituere, vel alteri filio, vel extraneo, post mortem ipsius meliorati, eiusdemq; grauati sine fi- lijs decedentis, ipseq; filius honoratõ idemq; grauatus ante mortem suam restituat, poterit in eiusmodi præmatura restitutione apponere grauamẽ, vt is cui restituit debeat alicui extrane- o pecuniã vel aliud commensura- bile ad emolumentum temporis in- termedij restituere, etiam si non reli- querit sibi æquivalentiam, si ipse no- minatus agnouit vel recepit restituti- onem tali modo oneratam, nam p- supradicta, præsertim per l. Imperator s. si centum, in præ eden. allega. istud est expeditum. Cui illationi non ob- sistit paragrphus præcedens, sed et si fundum, in princip. quia loquitur in restitutione facta per grauatum per viam vltimæ voluntatis, quæ nõ fuit statim ad effectum perducta, sed de- mum hæredẽ grauato, eo demq; secũdo testatore restituyente mortuo, resti-

12 Prima illatio ad materiam meliorationis quæ bonorũ partis.

tuyente inquam per viam vltimæ vo- luntatis, & sic electus non cõsetur ho- noratus aliquo intermedio tempore: & consequenter non potest grauari, sicque non obest.

Secundò infertur, q; si testator me- liorẽ filium in tertia bonorũ parte, & eum roget, illam post mortem suã restituere alij filio vel descendenti, & idem filius melioratõ & rogatus per dispositionem inter viuos restituat ta- lem meliorationem filio vel descen- denti cui erat faciendã restitutio post mortẽ, põt sibi imponere onus cõmẽsurale, vel pportionabile ad interu- suriũ siue emolumentũ illius tẽporis in tẽpore: onus inquã dãdi pecuniã alteri etiã extraneo, vt i præced. illatio- ne. Et ista sunt notanda in proposito. l. 25. Taur. Est tñ aduertendũ, vt obi- ter terigi. s. proxima illatione, q; in ca- su huius legis in princip. si electio sit præmaturã, & ante tempus mortis ip- sius grauati per eundem inter viuos facta, etiam titu. donationis inter viuos adhuc posset reuo cari, vt ibi dixi, per l. cum pater. s. à filia. j. isto titu. & tamen si de irreuocabilitate tempore confectionis eiusdem fieret expressa mentio, vt quia eligens vel nominãs promississet illam nõ reuocaturum, se- cus videretur esse in proposito dicen- dum, argumẽto sumpto ex ratione. l. vbi ita donat. ff. d. dona. causa mortis. valde notab. Sed quia cõtrariũ tenui in repet. prædicti. s. à filia, quam j. sub- nec tam, post probationem vltimi in- tellectus, ad ibi dicta me ipsum refero: & non prætermittas videre bonã glo. ibi, ad id quod. s. est traditum, de cõ- modo siue interuursio medij tẽporis.

Ad l. 25. Tau.

Deinde tex. iste probat, q; quod v- bi relinquatur quid restituendum vni de familia quem elegerit hæres, vñ vo- let eligere (prout est in casu istius. l. à principio hucusque dempto versic. q; Q 9 2 sita-

si talia paragrafi. 3. proximi) tali casu si hæres non declarat, omnes de familia admittuntur simul ad tale legatū vel fideicommissum, quod vni de familia ex præcepto primi disponētis erat dandum, vel relinquendum, non autem admittuntur gradatim, neq; attento ordine successione, id est gradus prærogatiua, & ita intelligit hūc tex. glo. hūc & transeunt Bald. & Paul. de Cast. hūc, quod etiam tenet glo. in prin. istius. l. in parte mutetur post initium ipsius, & Ioan. de Imo. post Cin. quem ipse refert, in §. si de falcidia, aduersus glo. ibi, in parte necessarie, quæ aliud tenuit, & ita etiam tenet expressim Din. hūc, quem Alberi. hūc simpliciter sequitur, & in l. Petro, §. fratre, j. eo. distinguendo post eūdem: etsi nō ita clarè aperiat. Sed contrariū videtur voluisse, vt ibidē dixi, gl. prædicta in parte necessarie, i. d. §. si de falcidia, & gl. in §. si duos. s. hac l. vbi idē Ioā. de Imo. fecit recitationē, retractās qđ p̄dixerat, & tennerat post Cin. vt. s. retuli, in d. §. si de falcidia: motus ex eo qđ Bal. & Bar. tenēt post gl. in d. §. si duos, & idē videt velle Bar. hūc dū remittit se ad ibi dicta per eūdem, & idē tenet Paul. de Cast. in d. §. fratre, nullo alio frectus fundamento, nisi illo text. quē inducit ad hanc materiam, & idem p̄ eundem tex. tenet expressē Ioan. de Imo. ibidem, licet non viderit Paul. & Cast. quid tenēdū in tanta glossarū & Docto. varietate. Et profectō iste articulus est disputabilis, & ipsius discussio admodum necessaria in huius legis principali themate, vel puncto, & non reperitur (quod sciam) via in eo calcata per modernos scribentes, nō in quā in præsentiarū, quia nullus recentiorum hunc text. interpretatur, verū neq; alicubi in lecturis, neque consilijs, neq; tractatibus: si me ipsum memoria non fallit. Ego tamen legē

do vt plurimū ad hęc primę opinioni quā. s. dixi ex hoc tex. probari, videlicet q; in casu huius. l. grauato non eligente omnes de familia admittantur nulla facta discretione graduū, posthabitaq; consideratione prærogatiue eorundem quo ad consanguinitatē inter prædictos de familia: eam enim Docto. tenentes hanc partem procul ablegāt. Ad quam opinionem sequēdam moueor potissimum ratione (nisi fallor) vt genete, quæ est, quia quādo testator legat vni de familia, quem he res elegerit, & sic legat incerto de certis, licet intentio ipsius testantis dirigatur ad vnum solum de familia, & non ad totam familiam, attamē quia hærede non eligente non potest constare de illo vno propter incertitudinem lex admittit omnes de familia in simul. & hoc deducitur apertē ex l. vtrum. §. cum quidam. ff. de reb. dub. cum glo. i. ibidem, vbi licet substātia legati non possit cōmitti volūtati alterius: tamen bene potest declaratio personæ cōmitti: subiungit prædicta glo. i. ibidem, quōd deficiente eiusmodi declaratione oēs de familia admittendi sunt, vel vnus, si vnus tantum ex eis superest, & ibidem glo. adducit in id propositum ll. cōcordātes, inter quas adducit istum text. & tex. in dict. §. si quis Titio. §. vltim. supra eod. sicq; admissio omnium de familia nō fit propter vocationē testatoris, qui familiam totam nō vocauit, sed vnū duntaxat ex eas, sed fit propter incertitudinem illius vnus, ad quem solum testator direxit intentionem, & volūtatem suam: de quo vno non constat ex eo q; non fuit sequuta hæredis eligere debentis declaratio: quōd etiam probatur ex dict. l. si quis Titio. §. fina. supra proxime retuli citasse gloss. in prædicto. §. cum quidam, quæ quidē ratio cessat in prædicto. §. fratre, & in prædi-

prædicto. §. in fideicommissio, quibus alia glo. & Doctor. eas sequentes innituntur ad tenendam opinio. contrariam, id est secundam opin. s. recitaram, nam in d. §. fratre, fuit nominatum & expressim p̄r disponētem vocata tota familia, quia testator apertē disposuit q; res non exiret de familia, & non hoc contentus cauit expressius, q; res illa per fideicommissum relicta, in familia maneret: ergo seruato ordine, vt in casu sequenti. Præterea in dict. §. in fideicommissio, testator noīa uir seu vocauit post primo nominatos familiā, merito his casibus vocatio debet intelligi secundum ordinē p̄pinq;uitatis propter affectionem præsumptam testatoris ordinatam erga existentes in gradibus proximiorib; vt in l. si. in verbo gradatim. C. de verborum sign. vbi Docto. id notant signanter Paul. de Cast. & ipsemet in iisdem paragraphis fratre, & in fideicommissio, & de hac ordinata affectione erga graduum proximitatem tradit Barr. & Docto. post eum, in l. Galus, §. quidam rectē, s. de libe. & posth. sic ergo casus illi sunt valde differentes. a casu de quo agimus: & (vt in 15 prouerbio est) distant ex diametro, & ideo non sunt ad rem istam trahibiles. l. Papin. exuli, ff. de mino. l. si maritus. i. C. de dona. inter vir. & vxor. ad quem tex. in §. fratre, ita vt dixi, speciatim respondet Ioan. de Imo. in eodē §. si de falcidia, subdēs rationē, quōd ideo in casu nostro, quādo nullus nominatur de familia, non attendit ordo proximitatis, quoniā à primordio vltior in gradu potuisset per grauatum notari, vt in d. §. si de falcidia, tex. dicit, in vers. [Itaq; in illis verbis, [Dispari gradu.]] & ibidem glo. præsentit, quo loco (vt iam dixi) stat in hac opinione & bene. Præterea ad eandem opin. tenendam moueor ex eo qđ Paul. de Ca.

in prin. istius l. fina. verbis, & in dict. vers. [Itaq;] instruit, q; rectius exemplū poneretur ad hanc legem, si testator grauauit hæredem simpliciter, & absolute relinquere rem in familia, tūc enim dubitatio secundum eum esset, an teneretur relinquere vel restituere toti familiæ, an propinrioribus ex ea, & responderetur in prin. l. & in eodem versic. [Itaq;] quōd sufficit relinquere vni de familia, quisquis ille fuerit, id est siue in pximo gradu, siue in remoto sit constitutus. Sicq; Paul. de Cast. designat differentiā, an directo, & immediatē relinquatur familiæ, & ita loquatur prædicti paragrafi fratre, & in fideicommissio, an verō relinquatur mediatē seu remotē, aut per obliquum, hoc est cōmissa p̄ prius facti executione ipsi hæredi grauato q; relinquar rem in familia, quia hoc vltimo casu non est attendendus ordo proximitatis grauato non eligente vel eligente, quæ admodum neq; attēderetur quādo scđm exemplū cōe ad hanc l. cōmitteretur hæredi electio vnus de familia, & neminē nominasset: qui est casus noster in terminis.

Præterea, ¶ glo. quā Docto. expendunt in d. §. si de falcidia, in parte necessarie, non probat q; in casu de quo tractamus admittant omnes gradatim, sed vult, q; admittant soli proximiores, quod est falsissimū, quia contra hunc tex. cū glo. volentē secundū Albe. q; hærede grauato eligere vnū de familia, non eligente oēs de illa familia; simul ac semel admittant. Sed vt id obiter non omitā alia fuit. intētio glo. in prædicta parte, necessaria: videlicet q; sicut facta noiatione p̄ hęc redē de vno d̄ familia cōsummat electio, & res manet libera, vt in §. s. pximō, sed etsi fundū, in prin. vbi not. Io. de Imo. & ibi dixi, sic etiā illo nō noian te admittunt dūtaxat qui sunt in gra

du pximiori & in his cõsummat electio, itaq; deinceps res manet libera, ne plus operetur admissio generalis totius familia; quã operaret ipsa noĩa tio specialis si fuisset facta, et si ista fuit intentio glo. (quod videt verisimili^o dicendũ) non probat quod Doctores alterius factionis dicunt eam probare q; admittatur oēs d familia gradatim & successiuũ, licet etiã secundũ. s. pximiuũ sensum gl. illa nõ bene loquat, quia secundũ cum non admittuntur oēs de familia grauato non noĩante, sed soli proximiores, & sic etiã loquit contra istum tex. Præterea, glo. in prædicto. s. si duos, quã Bar. ibi ponderat, & per eam Ioan. de Imo. sibi met contrariis tenuit aliam opin. si in quã gl. illa recte inspiciatur, nihil probat.

Tum quia dum citat. l. cum quidã, la segũda, ad fin. vult loqui non de gradibus pximitatis respectu sanguinis, sed de gradibus meritorũ vel dignitatibus eorũ q; esset admittendi hædere minime eligere vnũ ex libertis, qñ electio ad ipsius arbitriũ fuerat p testatorem sibi cõmissa: quo casu ex principio l. prædicta iuncto sine probat, hærede non eligente, oēs libertos admitti secundũ ordinẽ & gradus meritorũ eorundẽ siue cuiusq; eorũ, & istud videtur voluisse glo. in prædicto. s. si duos cũ dixit, graduum dignitate: licet ex allegatione quã facit de prædicta l. cũ quidã, patet eam esse inuersam, & debuisse contra dicere, videlicet gradibus dignitatis, vt sit sensus illius text. in dic. l. cum quidã, cũ simil. ibi in illa glo. citatis, q; si electio est cõmissa hæredi ad eligendum vnũ de familia, quẽ ipse arbitraret, ipso nõ arbitrante, vel in quẽ arbitran te, vt quia eligit extraneũ, admittrent alij d familia, habita ratione affectionis & amicitie restatoris erga eligendũ: & contra habitate ratione meritorũ vniuscuiusq; de

familia, erga eundẽ testatorem. Vel aliter, quo ad prædictã gl. s. si de falcidia, dicit q; etiã si verba ipsius intelligant, put iacet, de gradibus proximitatis, tñ q; a mouet p d. s. fratre, remanet absq; fundamento, cũ vt. s. fuit dictũ cas^o illi^o. s. fr. nõ accedat ad ppositũ de quo agimus, q; nimo glo. illa in prin. sui præsupponit oēs esse admittendos. Præterea, quatenus Ioan. de Imo. ibi sequutus est glo. inducens pro ea dictum. s. fratre, aduertendũ est, ad id quod dicit ipse: videlicet, q; in. s. fratre, testator reliquit in familia, prout & in themate illius legis secundũ positionẽ exempli Pau. de Cast. secus secundũ eum, si reliquisset familia; & sic vult cõtorquerẽ & trahere illum tex. ad casum istu^o. l. quod est contra versũ. q; si talia, in. s. præcedente, sed est fundũ, qui tex. loquitur in casu paragraphi fratre, & tñ inter illum, & casum istius l. ponit in d. ver. [Quod status] manifesta differentia. Nam in casu huius l. vsq; ad versũ. Quod si talia, exclusiue, verba sũt simplicia & personalia, pura restituta vni de familia, & sic nõ inducitur prohibitio nem alienationis extra familiam, vltra primũ electũ, vt ibidẽ notat expressẽ idem Ioan. de Imo. vlti. not. sed in d. vers. q; si talia, & s. fratre, dispositio est prohibitiua. & perpetua, & sic extendit vltra primũ vel primos electos. Deinde, in quantũ Ioan. de Imo. dicit, q; in casu. s. fratre, fuit dictũ, q; re linqueret in familia, nõ verẽ loquit, quia ibi nõ fuerunt posita talia verba dispositiuẽ & per prius, sed potius causatiuẽ, & p posterius, prout Bar. & Docto. ibi intelligũt. Et sic dispositio principalis fuit ibi, q; res nõ exiret de familia: & cõsequẽter vt semp maneret in ea, per q; verba videt testator vnũ de familia supersitit alteri de eadẽ familia pcedenti substituisse p fideicõmissum sedm magis cõclus. Docto. ibidem

Capitur
Ioan. de Imo.

Capitur
iterum.

ibidẽ, sicq; pderatio præfata quã facit Io. de Imo. de dicto. s. fratre, in prædicto. s. si duos, est impertinẽs: imò potius est quẽdam fallacia, aliã defect^o, quem Dialectici nũcupat, cõpositio nis & diuisiõis, quia illa verba, quẽ fuerunt apposita p testatorem coniunctim cum primis loco finalis causæ voluntatis ipsius, accipiuntur p eundẽ Imo. separatim seu diuisim: quã est fallacia patens. Et in quantũ dicit, illã esse cõmunẽ opi. fallit iterũ, & lógẽ fallitur, & errat nimis ab scopo, nã imò ex supradictis apertissimẽ liquet q; opinio contra quã prædicta glo. tenet, & supra sum secus, est cõis vel saltem magis cõis, quia nititur pluriũ, ac præcellentiũ Docto. auctoritate, & insuper prædicta opi. quã Ioan. de Imo. sequitur, non est vera, quia est destituta omni iuris fundamentõ, prout. s. ostendimus. Præterea, in quantũ idẽ Io. de Imo. hic, voluit tacite euadere istum tex. t. eto (vt aliã dicitur) calõ errat, inquit. n. p hæc verba formalia quã vocant. Itẽ not. q; vbi non est facta p eũ electio, qui grauato est a testatore vni ex certis restituere, veniũt oēs, quod est clarũ in terminis hui^o tex. Sed quãdo debet restitui vni de familia, qualiter tunc vocetur oēs, dic vt dixi in. s. si duos. s. ista. l. Hucusq; ille. Sed hæc differentia quã facit nullius est pretij, q; etiã qñ restitutio est faciendã vni de familia, de se est certa, vt patet oculariter, neq; est opus alia probatione: cũ talia noĩa collectiua: videlicet, familia, liberi, liberti, & huius generis alia noĩa, equiparentur, vt plenẽ tradidi in d. s. in fideicõmissõ, nu. 5. & 8. & ponunt expressẽ Bal. & Pau. in d. s. fratre, & ijde in prin. istius. s. rogo. promiscuẽ & mixtim vtuntur his terminis, & similibus collectiuis, inter quos vtũtur isto vocabulo familia, & sic videtur hic bonus tex. coniuncta glo. p

Capitur ite
rũ Imo.

Verba Ioa.
de Imo.

prædicta gl. saluo eo quod infra dicã. Et vt. s. terigi, nõ est lex in iure (cui^o in quã fuerim memor) quã in terminis de quibus agim^o subintelligat ad istũ tex. dum dicit [Omnes]. s. gradatim. Præterea, ad eandẽ magis cõmunẽ opin. quã. s. tenui adduci põt tex. cum glo. in l. cũ pater, s. hæreditatẽ. i. j. eo. quẽ etiã inter alia iura citauit glo. in dic. l. vtrũ. s. cum quidã. j. de rebus dub. vbi probatur secundũ Paul. de Ca. & aliorũ summã, tñ q; ad legatũ factũ vni de pluribus admittunt solũmodo illi q; reperiunt viuere eo tẽpore quo deficit facultas seu potestas eligẽd, & sic præsupponit ille tex. & Docto. q; eo casu oēs supersites admittunt, nã sensus text. secundũ Albe. ibi & Docto. est, q; illi debent admitti nulla facta electione, qui potuissent eligi per hæredẽ viuẽtẽ, & ibidẽ Albe. adducit l. cũ quidã, la. 2. 3. respõsõ. s. isto titu. sed ita est, q; oēs, vel vnus etiã vltior in gradu, vñ plures, etiã remotiores, poterãt eligi, vt in d. s. si de falcidia, ver. [traq;] l. & in. s. si duos, s. ista. l. ergo nõ est attendendus ordo pximitatis deficientis, vel nõ declarãte hærede vel cõmissario illo, qui grauato erat noĩate vel eligere vnũ de familia. Neq; põt dici, q; oēs illi erant filij, & sic in eodẽ gradu, ac propterea oēs fuerunt admisi, q; ratio illius tex. nõ iacit in hac re fundamentũ, sed in eo quod. s. proximẽ dixi inducẽdo illũ tex. Præterea sedm glo. in d. s. hæreditatẽ, declaratã vt p Doct. ibi, & in d. s. si de falcidia, vbi gl. & Docto. de hac re etiã tradunt, cõditio illa generalis. cõmniũ d familia est par & æqua, vt oēs admittant nẽmine electo. i. si nemo eligatur, igitur Ad istã. s. &c. Et si fortẽ dicat, q; in isto. s. rogo, Rogo. oēs liberti ideo admittunt, q; inter eos nõ est dare gradus cõsanguinitatis respectu & cõsideratione ipsius disponsõis, q; illi nõ arrebant p cõsan

Qq 4 quini

guinitatem. Respondet, q̄ saltem est dare inter eos eodem respectu. f. testa toris gradus meritorū, vt in d.l. cū qui dam, & tamen hoc non attendit vbi omnes admittunt in defectū non eligētis vel perperā eligētis, & sic est eadē rō in vtroq; casu. Quapropter nō ab re glo. pe. & si. in d. §. hēreditatē, al legant istū tex. in hoc §. rogo. quāsiue sint, q̄ idem sit in vtroq; casuum. f. vt quēadmodū in libertis in defectū ele ctionis quē faciēda erat de vno ex eis, omnes admittunt: sic etiam in alijs re statoris cōsanguineis & de eadē fami lia dicēdum sit: præsertim quia in isto tex. solet esse litēra, liberis, & tamen Docto. dicunt non esse differentiam substantificam inter vnam literam & aliam: & sic apertissimē præsūp ponunt id quōd est præsdictum. Vltimō coadiuuat ista cōis opin. ex tex. in d.l. Labeo, in fin. ff. de statulibe. cu ius glo. hic meminit, sed ad eā debet aduerti, q̄ nō est bene situata, q̄a de beret esse superillis verbis tex. [Oēs pe

17
Resolutio in
hoc art. per
d. l. in.

17
[Et t̄ quāq̄ in via disputatiua, p̄ ea quā. s. sunt tradita ista opi. magis cōis satis videat fulcita & roborata, tamē diligentius ac penitius eārem expen dendo videt in hoc artic. concluden dum p̄ modū disunctionis seu distin ctionis casuū, nā vt aliās inquit Seneca cuius meminit Salic. in procmio, C. qui bene distinguit pximus est ve ritati, videlicet q̄ oīa tradita in fauorē huius opin. s. retentē procedāt, q̄n q̄s fuit rogatus vel grauatus relinquere vni de familia, & priusq̄ id exequeret obijt, quo casu loquit iste §. rogo. v̄ cū alijs iuribus & cōis in præsidiū isti magis cōis opin. s. deducit, hoc etiam casu militat oīa prēdeducta cōtra aliā opin. q̄ fuit glo. in d. §. si duos, & glo. in princ. istius l. in ven. necessaria, atque aliorū sequaciū ad illum scopū, vt nō attēdatur hoc casu ordo proximitatis.

Et idem dici posset in casu, vbi hāeres declarasset se nolle eligere, v̄l noīare, quia similiter oēs de familia admitti deberent explosa cōsideratione præsdicti ordinis cōsanguinitatis, vel pro pinquitatis eorū qui reperirent esse de familia, & superesse in illa: q̄a imō oēs simul & semel in illum euentū no litionis declarationis etiā admittēdi videntur. Sed vbi rogatus seu grauatus (qui est secundus casus principalis) elegisset extraneū, vel in extraneū alienasset, & sic contraueniret volūta ti defuncti, & hac rōne contrauentio nis fundus alienat⁹ rediret ad eos qui reperirent superesse in familia, vt i. §. sed si vno, & sequenti. s. hac l. tūc illi de familia, venientes ad reuocandā talē noīationem vel alienationē de extra neo, vel in extraneū factā per hāredē vel executorē eiusmodi grauātū resti tuere vni de familia, vel in familia se cundū exemplū Pau. de Cast. quod. s. retuli ad casum principalē huius l. ad mitti debent gradatim, quia his casibus admittunt in casu contrauentio nis: nā eligendo extraneū, vel alienan do in eum, hāeres cōtrauenit volūta ti defuncti restantis: & sic isti duo casus affabrē æquiparāt. f. eligere extraneū, & alienare in extraneū, in qua quidē cōtrauentione fundat dispositio pa ragraphi fratres, & nō in sola prohibi tione, etiā causa fulcita, vt eleganter cōcludit Soci. cōsil. 227. colū. 3. cū seq. volū. 2. & in l. qui Romę, §. cohęredes, vers. quartus casus, post Alex. ibi. ff. de verb. oblig. & sequit Decius cōsi. 377. 4. col. vbi cōcludit, q̄ p̄ solā prohibitio nem alienationis quouis modo factā nunq̄ inducit fideicōmissū, nisi in casu cōtrauentionis. i. re ipsa & effectu sequuta rei alienatione: si em̄ fideicō missum nō inducit, ergo sequitur ne cessariō q̄ nō cōsideratur gradus prę rogatiua, vt in præsdicto §. in fideicō missum

Repetitio
soluōnis.

missum, & in præsdicta l. si. C. de verb. si gni. quas. ll. in idē allegat ipsemet De cius cōsi. 423. col. si. in prin. Sic itaque est differētia, an rogatus vel grauatus eligere aut noīare aliquē vel aliquos de familia, vel de genere, nullo modo eligat, siue morte, siue noluntate: & tunc admittuntur oēs de illa familia simul & indiscriminatim non habita ratione graduū proximitatis, vel con sanguinitatis. An verō sp̄reta volūta re defuncti, grauatus eligat extraneū, vel in cū alienet, ita q̄ ceteri de fami lia ob eiusmodi contrauentionē ad mitti debeāt, & hoc casu admittunt gradatim, quēadmodū admitterent, si alienatio facta fuisset in extraneum cōtra expressam testatoris prohibitio nem causa fulcitā, vt in casu paragra phi fratre, & iurii simili: & ita proce dat alia opinio q̄ (vt præsdicti) fuit glo. in sepe allegato §. si duos, quē gl. istud sensit dum allegauit præsdictū §. ff. e. g. in ratione sui loquitur propriē in casu cōtrauentionis, & illa ratio ad amul sim aptatur ad casum nostrū: q̄n con tra voluntatē testatoris, relinquentis ab aliquo grauato putā hāredē lega tario, vel executorē, rē vni dē familia, p̄r talē grauātū eligendo vel noīan do, talis grauāt⁹ eligeret extraneum, vel in eum alienaret: & ista videt sa tis probabilis resolutio in isto articu. quāuis Bar. hic & Ioan. de Imo. in lo cis. s. adductis confundant vtrūq; ca sum, sed perperā & in cōsideratē eos mīscēt, cū inter se longo interuallo distēt. Rō differētię apparet ex præs dictis. Nā primo casu. f. q̄n hāeres grauatur relinquere vni de familia, vel eū eligere, videt grauatus cōtēplatione totius familia, quia pōt eligere etiam plures de familia, imō & oēs posset eli gere, quia effectu & re ipsa videt gra uatus in familia relinquere, prout de clarat Pau. de Ca. quē in superioribus

retuli ponens exēplum vtra glōf. ad thema totius. l. vlt. q̄; ad istū §. rogo, in clusue, & est de intentione eiusdem & aliorum scribentū in d. §. si duos, sic quē isto casu, oēs de familia meritō cēsentur ad fideicōmissum inuitati, si grauatus decedat nullo noīato de fami lia, vel etiam in vita declaret se nol le noīare, v̄l non noīaturū. Neq; obist q̄ rogatus est restituere vni, per id q̄ s. proxime dixi, & q̄a ille vnus fuit incertus, & erga incertum nō datur affectio. l. sciendū. ff. de verbo. sign. iun cta. l. nec adiecit. ff. pro so. cū sequē. & lextraneū, l. i. C. de hāred. in fin. quē admodū neq; ad alium quēlibet sin gularē de familia, sed vt dixi, fideicom missū fuit relictū vni de familia, sola cōtēplatione vel affectione totius fa milia: & sic in defectū non electionis grauati hāredis legatarij vel exequu toris admittuntur oēs ex familia: & sic tota ipsa familia, quum per testatorē, vt præsdicti, fuit dilecta. Sed alio casu se cundo (vt semel hanc rē finit) videli cet q̄n grauatus vt. s. elegit extraneū, v̄l in eum alienauit, nō cēsent vocati omnes de familia, quia tacita prohibi tio alienationis extra familiā, quę resultat ex illa forma relinquenti, sci licet, q̄ restituatur vni de familia, vel in familia, & à fortiori si phibitio fuisset expressa, vt est in casu præsdicti. §. fratre, nō respicit totam familiam in casu contrauentionis, id est electio nis de extraneo, vel alienationis in eum factę: sed duntaxat concernit & habet respectum ad proximiores testatoris, qui tacitē vel expresse ta lem prohibitionem fecit, scilicet, ne res exiret de familia, seu transiret in extraneum, ideoq; ad eos solos res deuoluitur, & non ad omnes de familia, prout fit in casu huius tex tus quē verlamus, & de quo in pręce dente membro. s. proximo diximus.

Q. q. 5 & hoc

& hoc est quod vult tex. in dic. §. frat-
tre ibi, [*Vii proximus quisq;*] & declarat
Pau. de Ca. ibidẽ quinto textuali. Sed
quatenus idem Paul. ad id allegat gl.
in d. §. si de falcidia. §. ista. l. in parte ne
cessarię, quæ suprà fuit sape adducta,
in prin. istius. §. fallitur, quia cõfundit
casum illius glo. qui est ille idẽ casus
§. pro primo recensitus, cū isto secun-
do casu, cū imò sint separandi, vt. §.
separavi, nam si ambo miscerentur, p-
ut glo. & Docto. pleriq; ex inaduertẽ-
tia confundunt, nihil boni in hoc arti-
culo posset concludi, neq; resolui, &
omnia quæ in ipsius discussione tradi-
ta fuere remaneret implicita, & in-
uoluta. Et hæc sunt admodũ signãda,
quia nullibi in iure, quod sciã, reperie-
tur per scriptores iste articulus nodo-
sus ita discussus, enodatus, & enuclea-
tus prout. §. tradidi. & ista sufficiant
in hoc. §.

Summarium.

- 1 **T**estator legans rem heredis etiã ut pro-
prium. i. putans erranter eam esse
suam ualeat legatum.
- 2 Testator neq; expresse, neq; tacitẽ po-
test disponere contra id quod constitutum est.
- 3 Testator sicut potest legare rem heredis ita etiã
potest legare rem heredi debitam.
- 4 Testator potest obligare bona heredis futuri: ex-
tẽ priusquam eum heredem instituat.
- 5 Testator non solum potest legare rem heredis,
sed etiam prohibere ipsius alienationem.
- 6 Heres prohibitus alienare rem si eam alienet, an
ualeat alienatio, & an transferat dominium in reci-
pientem, necne.
- 7 Testator in dubio non uidetur uoluisse grauari
heredem duplici præstatione legati.

§. Si rem.

Si rem tuam, quã
existimabã meã,
te herede institu-
to, Titio legem:
non est. Neratij

prisci sententiã nec constitu-
tioni locus, qua cauetur non co-
gendum præstare legatum hæ-
redem. Nam succursum est hæ-
redibus, ne cogantur redime-
re quod testator suum existi-
mãs reliquerit. Sunt enim mag-
is in legandis suis rebus, quã
in alienis comparandis, & in o-
nerandis hæredibus faciliores
voluntates: quod in hac specie
non euenit, cū dominium rei
sit apud hæredem.

Summatur per Bar. hoc mo-
do, si testator legat rem hæ-
redis etiã vt propriã. i. putans
erranter eã esse suã ualeat le-
gatum. Ex hoc tex. notandũ est, qd di-
spositio tex. in l. cū alienã. C. de le-
gatis, quatenus ibi permittit testatori
legare rẽ alienã, si eã leget scienter. i. si
sciat esse alienã, nõ procedit in re pro-
pria hæredis alteri per testatorẽ lega-
ta: quia siue scienter, siue ignorãter, si
ue etiã erranter, vel dubitãter, alteri
leget per testatorẽ, ualeat legatũ eiuf-
modi rei, proptiã ipsius hæredis, sic qd
legatarius poterit agere cõtra heredẽ
actiõne ex testamento ad talẽ rem le-
gatã, non tamẽ transit eiufmodi rei le-
gatã ipso iure dñium in legatariũ. gl.
est ordi. in l. Papinianus, vbi notãt eã
scribentes ordinarij. ff. de seruit. titu.
gñali, & in l. si hæredis seruus glo. ma-
gna, ad fin. §. titu. r. vbi Barto. adducit
alias glo. similes. & ista est commu-
nis sententia Doctorũ in præfatis lo-
cis, quam etiam tenet Alber. hic cõ-
tra glo. in l. 2. §. parte in rem actiones.
C. communia de legatis. per l. seruo
tuo, C. de testamen. manumif. cum
alijs iuribus per Barto. & Docto. ad-
ductis in eadem. l. si hæredis seruus,
vltra

vltra quẽ vide tex. in l. magis puto. §.
si fundus. §. de reb. eo. quem dicit iuris
priorẽ ad id Philip. Cor. in l. hæredũ,
C. de fideicõ. vbi allegat Bal. cum tex.
cõmendantẽ: & cõmedat etiã. Cor.
illũ in l. si iustus. §. Diui. r. col. ante fin.
§. ritu. Quibus adde tex. & ibi Ang. in
l. Paulus, ad f. ad l. falc. r. o. istius cõis
opin. est euidẽs, qd quia testator expref-
se, neq; tacitẽ põt disponere; cõtra id
qd constitutũ est in lid quod nostrũ,
ff. de regul. iur. vñ in l. nemo põt. §. tit. r.
& l. cerdonẽ, cum alijs. §. de operis lib.
& traditi in l. si quis seruũ, in princ. §.
eo. & ad hanc cõem Docto. & glo. sen-
tentiam, contra prædictã gl. vide tex.
quẽ ibi ponderaui, in vers. deinde no.
ex hoc tex. in l. is cuius, §. isto. ritu. Sed
est videre, quid si hæres consentiat le-
gato quod testator facit alteri de re i-
psius hæredis, non propter talẽ consen-
sum dominium talis rei legatę tranf-
eat ipso iure in legatarium: & Bal. in
transitu uoluit quod sic consi. 89. Do.
Tho. volu. r. per l. sicut, §. venditionis,
ff. quib. mod. pignus. vel hyppo. fol.
Sed certẽ potius videtur cõtrãrium di-
cẽdum, per rationem. §. proximã quã
etiã hoc casu militat, cui regulã nõ
satis facit cõsensu hæredis, quã etiã eo
stante, testator non potest disponere
cõtra iura disponentia, quod ad trãf-
latiõnẽ dñij requiritur traditiõ dñij.
§. per traditiõnẽ, de rerũ diui. cū l. tra-
ditionibus. C. de pactis, quẽ admodũ
neq; cõtra prædictã regulã, id quã nõ-
strum. Et certẽ rationes Bar. in alio pũ-
cto quã tradit in l. cū quis decedens, in
prin. §. titu. r. videlicet de extraneo ex-
presse cõsentiente, qd testator leget al-
teri rem suã, militant etiã in hærede
idem cõsentiente. & istud videt verũ:
quia §. venditionis, loquit in amisiõne
iuris pignoris, qd pignus solo cõsensu
inducit. l. 2. ff. de pign. act. ergo & so-
lo cõsensu perimitur vel remittitur.

1. ferẽ quibuscunq; ff. de regulis iuris,
quod nõ est in dñio, in quo est opus re-
traditione. l. si quis vi. §. differentia,
ff. de acquir. posses. Et redeũdo ad præ-
fatum notabile adijciendũ est illi, qd
quẽ admodum testator põt legare rẽ
hæredis ignoranter, ita etiã potest
ignoranter legare rem quam cum hæ-
rede habebat cõmunem, nam eo ca-
sũ tota pertinebit ad legatariũ, tex. est
in l. cū filius, §. dominus, §. isto. titu. l.
secundum Bar. hic, & ad id tex. ille est
singul. secundũ Ang. in l. serui electio-
ne, §. fin. §. titu. primo. vbi omnino vi-
de lasnum. 22. nam ille tex. in d. §. do-
minus, loquit quando vsusfructus rei
alteri legatã erat hæredis, & proprie-
tas erat testatoris, & sic erat cõis inter
testatorẽ & hæredẽ, nam vsusfructus
vicem portionis obtinet. l. rectẽ dicitur
mus, cum glo. ff. de verbo. sign. & tra-
dit Barto. & Docto. in l. qui vsusfru-
ctũ, ff. de verb. obliga. eo etenim casu,
tam proprietã qd vsusfructus, & sic to-
ta res cõmunis in totum debetur le-
gatario. Sed certẽ idem esset si vsusfru-
ctus, & pari ratione portio alteri rei,
cuius altera portio erat testatoris, es-
set alterius qd hæredis, & sic res tota es-
set cõis inter testatorẽ & tertium, quia
eodẽ modo tota pertineret ad legata-
rium, per text. quẽ lasin. dic. num. 22.
dicit esse fortissimũ (reiectis duab; eua-
sionibus Bar. ibi) in l. Meuius. §. fundo
§. eo. Sed ego in hoc puncto dicerem
istud procedere reducẽdo rem ad ter-
minos l. cū alienam. C. de legatis, scili-
cet qd testator ibi sciebat vsu mfructũ,
vel portionẽ rei per eum legatã esse
alterius: aliãs crederem Barto. be-
ne dicere, qd in casu. §. in fundo, in du-
bio testator legando rem in qua ipse
habebat proprietatem & tertius
vsu mfructum, videatur solum legasse
ius quod habebat in re, & ita teneo.
Et ista conclusio quã habet, qd testa-
tor

Carpis Pau.
de Ca. in al
legatiõne gl.
in §. si de fal-
cidia suprà,
ista. l.

Ad l. cū alie-
nam.

tor habens rem cōmūnem cum hære
de legando illam etiam ignorāter, id
est putans esse totam propriā, & ne-
sciens hærede habere partē in ea, pōt
transferrī eam totā in legatariū (dem-
pto in quā dñio partis alterius. i. ipsius
hæredis) ac si in totū esset testatoris.
Ampliat ur inquam pcedere, in casu
singuliculis cuius. s. isto titu. secundū
ponderationē quā de illa. l. ibi feci, &
eam retuli. s. in princ. istius pag. inci-
denter & implicite, nā illa lex ponde-
rata ut in eadem dixi, est limitatio ad
id quod. s. in trāscursu retuli, & amplia-
tio ad istud quod modō proximē dixi,
per supradictū. s. dñs, quam conclu-
sionē limitat. Bart. in eadē l. serui ele-
ctione, s. fina. vbi etiā Bald. & Paul. de
Ca. nisi testator legasset illā rem quā
cū hærede habebat cōmūnem, cum demō-
stratione, meā, eo etiam casu videre
solūmodo se retulisse ad partē quā in
re habebat, qd etiā sequitur Ioan. de
Imo, in præsentiarū, sed litera ista vi-
det repugnare huic decisione Docto.
quia dicit, [si rem tuā quā meā sibi habet, etc.]
Quod effectu, & re ipsa est idē dicere
ac si dixisset, meam, nā ita dicēdo sti-
mat esse suā, & sic videt tex. cōtra Bar.
& Docto. quū testator hic legando rē
hæredis etiā tanq̄ propriā ipsius testa-
toris videt legasse totā, ea ratione, quā
pōt de re hæredis disponere, vt de p-
pria, vt dicit hic glo. per l. sticho. de v
usufructu legato, & s. non solū institu-
de legatis. & ad hoc passim allegat p
Docto. iste tex. hic & vbiq; de hac re
erat et. sed ita est, qd ista ratio habet lo-
cū, non solū quādo res est tota hære-
dis, sed etiā quādo pro parte, quā intē-
tio testatoris in legādo rem q̄ erat cō-
mūnis inter ipsū & hærede tanq̄
suā ipsi testatoris, nō fuit legare par-
tem, sed totā rē, ex quo vt dixi ita pōt
disponere de parte hæredis prout de
ipsius propria: ergo nihil refert an to-

ta res sit hæredis, an pro parte sit sua,
& pro parte testatoris, cū stante rōnis
idēitate regula illa, idē iuris est de to-
to quoad totū, quod est de parte, quo
ad partē. l. quæ de tota, in princ. ff. de
rei vñdi. sit prope irrefragabilis, & qua
si nunq̄ fallit: vt patet ex allegatis per
Deci. in regula cuius effectus. quarta
eadē q; vlti. fallē. ff. de regu. iuris, & si
dicatur, qd præsumptio iuris videt esse
q; testator vtens illa dictione, meam,
censetur voluisse solūmodo legare
partem, vt in d. l. serui electione. s. fin.
Ad hoc dicendū est, qd ibi res erat cōis
inter testatorē & extraneū, quo casu
cessat ratio istius tex. quia non pōt re-
stator ita disponere de re extranei, si-
cut de hæredis, & sic ista præsumptio
præponderat, quia est in proprijs ter-
minis huius tex. & sic cōtra id qd Bar.
& Docto. decidunt in illo casu in quo
loquunt. i. qn̄ testator habēs rē cōmū-
cū hære de legauit extraneo rem illā
p dictionē meā. Deliberādū de hac re
erit. Et psequendo præmissā, ad ieciō-
dum est eis, quod si sicut testator pōt
legare rē hæredis, ita etiā pōt legare rē
hæredi debitā, scdm Bar. hic, qd tñ est
declarandū vt dixi, in. s. sed et si vno, s.
ista l. vbi probat ista cōclusio, iūcta gl.
ibi, in parte doli, in si. verbis, qd id aper-
tè voluit allegans istū text. Præmissis
etiā cōfert qd Bal. notat, i. l. i. col. vlti.
s. solu. mat. & idē in l. asiduis, col. fi. in
princ. C. qui pot. in pign. hab. in vers.
qō nōstra, vbi tenet post Cin. qd pōt
testator obligare bona hæredis futuri,
& sic priuq̄ eū hærede instituat, &
ita videm⁹ quotidie fieri in instrumē-
tis publicis, nā hac clausula sepe vtūt
cōtrahentes vt cautius sibi in futurū
p spiciant, dū contrahūt cum eorum
debitoribus obligātibus bona sua, nā
adijciunt & hærede. De qua re aliās
tradidi in relectione. l. hærede meū, in
textualib⁹. s. isto titu. Ad hęc facit, nō
solum

Regula l. q̄
de tota pro
pe infallibi-
lis.

Ad rem.

De eadē rē.

Cōis cautē-
la cōtrahen-
tium.

De iisdem
rebus.

Temperies
opportuna.

solum q̄ potest legare testator rem hē-
redis, vt hic, sed etiam prohibere ipsi
alienationem, tex. est not. secundum
Paul. hic in l. si quis ita sit legatus, ad
fin. ff. de manumiss. testamēto. Quod
tamē sano modo est intelligendū, dū
tamen talis prohibitio fiat cum cau-
sa, prout regulariter consimiles prohi-
bitiones fieri debent. l. filiusfamil. s.
diui. s. titu. i. non enim plus iuris quo
ad non apponendam causam prohi-
bitionis, vel in tali prohibitione debet
tribui testatori in re aliena hæredis, q̄
in re propria ipsiusmet testatoris, ar-
gumento. l. in re mandata. C. man-
dati, iuncta prædicta. l. cum alienā. C.
de legatis. maximē, quia licet in hoc
tex. detur priuilegium testatori legā-
di vtrunque, id est siue sciens, siue
ignorans, siue errans, aut dubitan-
ter rem hæredis, nō tamen priuilegiatus, vt
absque causa alienationem de tali re
hæredis prohibeat, contra regulā tra-
ditam in eodem. s. Diui, vbi vide Cro-
tum illum. l. si quis ita, allegātem post
Rapha. licet aliud agentem, col. 12. in
fin. & quāuis Ioan. Fab. in l. voluntas,
C. de fideicommissis, dicat sub dubio
forrē legē illam, si quis ita sit legat⁹. s.
proximē citatā ponere casum specia-
lem, tamē Docto. cōmuniter quos ibi
refert idem Crocus in prosecutione
materiae sentiunt & præsupponūt
contrariū, & sic volunt idem qd Pau-
de Cast. hic in illius l. allegatione, vt. s.
6 retuli, eū illam citare. q̄ Sed an eo casu
scilicet quando testator prohibuit ex
causa rei hæredis alienationem, si hæ-
res nō obstante tali prohibitione alie-
net eam, an alienatio valeat, & tran-
sferat dominium in recipientem nec
ne. Et in hoc articul. breuiter dicen-
dum est, quod non, vt tenet Crocus
post multam deliberationem in lo-
co supradictato, per eandem. l. si quis

ita, vbi probatur id ad quod. s. dixi eā
allegare Paul. de Cast. hic, quod testa-
tor potest facere talem prohibitionē
alienationis de re hæredis, prout &
de sua. Item probatur hoc de quo
hic agimus, quod alienatio facta ab
hærede extra familiam vel extra per-
sonas ad quas voluit testator eam
rem pertinere tali facta alienatione,
& sic in casu contrauctionis, non
valeat. Nam in illo textu, in dicta l.
si quis ita, ad finem, æquiparatur vter-
que casus, id est quando testator pro-
prium seruum manumitti prohibet,
item & seruum hæredis, & vtroque
casu dicit manumissionem, & sic alie-
nationem non valere. Et istud vide-
tur tenendum: licet Bald. cuius ipse
non meminit consilio. 89. incipiente
Diuus Thom. lib. primo. non memor
illius legis, si quis ita, per bona fun-
damenta aliud teneat. Sed quia ille
text. est irrefragabilis non audeo te-
nere quod Bald. tenet. Iam illud non
est ferendum quod retuli supra Ioan.
Fab. dicere in dicta l. voluntas, illum
text. ponere casum specialem in li-
bertate, quia præterquam vt prædi-
xi, Paul. hic & Docto. cōmuniter, in
dicto. s. diui, tenent contrarium,
patet euidenter nullam ibi esse spe-
cialitatem, quia specialitas nūquam
consideratur in illa materia, nisi pro-
pter fauorem libertatis, sed ibi nullus
est fauor, imō odium serui, qui nō cō-
sequitur libertatem contra prohi-
bitionē testatoris, siue sit ipsius, siue hē-
redis: ergo à fortiori erit idem dicen-
dum in alia materia: & sic in nostro p
posito.

7 Deinde colligit ex hoc tex. qd testator
in dubio nō videt voluisse gra-
uare hærede in multiplici præstatione le-
gati, & ad hoc solet allegari, ppter ip-
sius generalitatē, sed melius ac magis
specifice hoc idem dicitur in l. Titia
cum

cum testamento, §. qui in uita, supra, eo. ubi de hoc dixi. Et hæc sufficiant in hoc text. Glo. autem nihil habent: & in quantum prima glo. in fin. opponit, & non soluit responde, vt per Ioan. de Imola hic.

Denique ad huius materiæ amplificationem, & text. ornatum videatur Philip. Corn. consil. 212. secunda

colū. post medium, lib. 2. & consil. 84. lib. 2. & consil. 155. colū. penul. ad fi. & consil. 51. colū. 6. versic. iterum domini nostri, & consil. 114. colū. 2. lib. 4. quibus in locis plura tradūtur in hoc proposito.

Et ista utcumq; tumultuose tamē, utpotē in lectionum pgressu discursuque in hoc §. congesta sufficiant.

FINIS.

SALMANTICÆ,

EXCVDEBATIOANNES

Maria á Terranoua Typographus
longè accuratissimus,

Anno. 1563.

colū. 6.
versic. 1.

INDEX RERVM OMNIUM quæ in hoc volumine continen- tur locupletissimus.

A

Bbas vel Episcopus an possit repudiare legatum factum ecclesie, capitulo, vel monasterio, pag. 421. nu. 6.

Ablatiui quando proprie dicantur absoluti, vt

importare valeant conditionem, vel minimè, pag. 63. num. 93.

Accidentia è subiecto in subiectum migrare nõ possunt ratione naturali neq; ciuili, pagina. 289. nume. 4.

Accrescendi ius vel non decrescendi in proprietate non habet locum, post agnitam portionem per vnum ex consocijs, pag. 359. nume. 14.

Actio personalis non sequitur fundi possessorem, pag. 123. nume. 2.

Actio quæ est inutilis penes cedentem, potest esse utilis penes cessionarium, vno casu, pag. 161. nume. 4.

Actio in rem neq; hypothecaria non oritur ex quasi contractu aditionis hæredis pendente die legati relicti sub certo die, pa. 331. nume. 14.

Actionem & passionem in eodem subiecto, vno eodemque respectu concurrere non posse, naturalis maxima est, pa. 455. nu. 6.

Acquiriti facilius aliquid in pe. litur, quam post acquisitionem illud acquisitum tollatur, pag. 484. nume. 24.

Actus momentaneus regulariter non habetur in consideratione, pag. 91. nu. 6.

Actus omnis, cuiuscunq; sit qualitatè & natura, vitatur propter incertitudinem omnimodam, pag. 114. nume. 11.

Actus vnus atq; idem varijs respectibus potest considerari, tanquam contractus: nec non vt vltima voluntas, pa. 138. nu. 6.

Actus eiusdem ad seipsum preposteratio plus inficit, quam vnus actus ad alium, pa. 147. nume. 5.

Actus continuatiuus, vel factus animo continuandi, vel conferuandi, vt plurimum indu-

cit dispositionem de nouo, pa. 238. nu. 8. Actus cum defuncto geri non potest, pa. 329. nume. 6.

Actus, qui ad aliquid aliud faciendum requiritur, sufficit, quod de facto interueniat: licet de facto non teneat, pa. 478. nu. 11.

Actus vnus atque idem numero non potest duos effectus contrarios producere, pag. 486. numero. 25.

Actus agentium non operantur vltra eorum intentionem, pa. 457. nume. 8.

Actus semper iudicatur ab intentione principali ipsorum agentium, pa. 587. nu. 11.

Actus sicut traditionis scripturæ non est tanti effectus, prout est constitutum, pa. 561. numero. 26.

Actus quantumlibet perfecti recipiant formam declarationis: licet non dispositiuam, pagina. 574. nume. 9.

Actum valere quod facit, fingitur præcessisse, pag. 147. nume. 4.

Actum qui per se facere non potest, neq; potest alteri committere vt faciat, pag. 324. numero. 1.

Actuum pluralitas prout est personarum minimè præsumitur, pa. 218. nume. 32.

Adaptatio ad materiam meliorationis per quatuor exempla: quorum primum est dubium, pa. 87. nume. 3.

Adaptatio declarationis Barto. & Docto. in l. cum ita legatur, huius tituli, ad l. fori istius Regni, pa. 340. nu. 5.

Adaptatio ad quoddam factum attentis legibus huius Regni, pa. 548. nume. 27. Adaptatio alia, pa. 549. nu. 28.

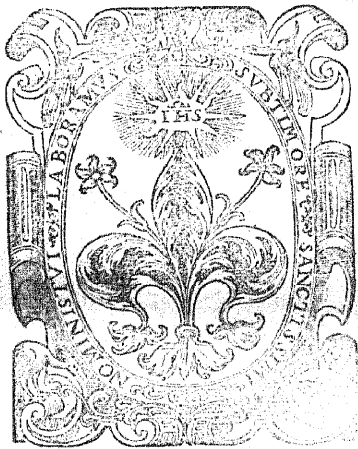
Ademptio legati inducitur per dationem inutili, pa. 477. nume. 6.

Aditio compulsæ ex iudicis coactione ad confirmationem & fortificationem testamenti & contentorum in eo idem operatur, quæ aditio voluntaria, pa. 328. nume. 2.

Aditio hæreditatis non requiritur ad valore quorumcunq; relictorum in testamento, pa. 333. nume. 17.

Administrator alienarum rerum non potest

* gratis

*Director
Peralta*

Index

gratis debitum liquidū remitterem nisi esset illicite acquisitum, vt ex vfaris: vel alia ex causa prohibita seu improbatā partū. pag. 27. nume. 4. 2.

Aduertentia notabilis ad regulā. l. i. iure ciuili, de conditio. & demonstra. quæ declaratur per text. elegantem in l. cum ab eo. ff. de contrahen. emptio. pag. 44. num. 64.

Aduertentia Bal. notabilis ad declarationem opportunitam. in arbitrium huius tit. pag. 59. numero. 87.

Aduertentia necessaria ad Bartol. in l. 3. Si ita. huius tit. pag. 89. nu. 7.

Aduertentia ad decisionem Docto. in l. nulla. ff. de l. in i. un. ea lege. in princip. ff. locati. pag. 104. nume. 8. Eiusdem decisionis moderamen. pag. 104. num. 9.

Aduertentia contra glo. in l. 1. §. penul. ff. de dote prælega. & pro illa. pag. 104. nume. 11.

Aduertentia ad glo. in l. heredes palam. §. ff. supra de testa. ex communibus Docto. traditionibus ibidem. pag. 139. nu. 7.

Aduertentia ad declarationem. l. Lucio, necessaria. pag. 262. num. 11.

Aduocatus non potest concubina donare, neq; ei legare. pag. 313. nu. 7.

Ad legatum factum vni de pluribus admittuntur solummodo illi qui reperiuntur viuere eo tempore, quo defuit facultas seu potestas eligendi. pag. 615. nu. 16.

Aestimatio partis pro indiuiso facienda seu consideranda est, habita ratione vel consideratione ad totam rem, non ad solam ipsius partem. pag. 511. nu. 1.

Aestimanda est in primis tota res, ad valorem partis alius cognoscendum. pag. 552. nume. 30.

Affectio maior testatoris præsumitur erga filium, quam nepotem: & erga fratrem, quam filium fratris. pag. 372. nu. 22.

Affectionale interesse, vide Interesse affectionale.

Affectio probabilis, imò neq; vlla in iure vsus fructus non cadit, prout neq; in alijs iuris incorporalibus: neq; hoc reperitur iure cautum: imò neque sensu percipi potest. pag. 260. num. 6.

Agnati vbi expressè vocantur, vel censentur vocati ex natura vocabali, vel ex communis vsu loquendi, nisi testator sese restringat ad agnatos mares, veniunt etiam agnatae feminae. &c. pag. 363. num. 17.

Alberici consideratio tenetur in l. si certos nu

mos, de verborum obligatio. qua fuit Docto. antiquorum & Bart. in l. talis scriptura supra tit. 1. pag. 102. nu. 4.

Alienatio voluntaria de re legata facta regulariter extinguit legatum. pag. 248. nume. ro. 27.

Alienatio ex causa necessaria dicitur fieri, etiā quando fit voluntaria: si tamen fiat per titulum onerosum. Sed ex causa voluntaria dicitur fieri, quando fit per titulum lucratiuum. pag. 249. num. 28.

Alimenta relicta vxori quoad steterit In domino cum filijs, si tutores impediunt eam morari cum illis, & reclamant contra impedites, ad ipsam debent peruenire. pag. 425. nume. 2.

Allegatio communis, quæ fit de lege si vsus fructus, ante si. ff. de vsu. ff. de nota bilis: glossa autem non est vera. pag. 98. nume. 7.

Ampliatio & subampliatio, vt executor testamenti nollens exequi illud, præiuratur in totum commodo, quod ex eo esset consequuturus. pag. 40. nu. 58.

Animus præcedens declaratur ex gestis posterioribus. pag. 443. nu. 5.

Antynomia prope indissolubilis inter l. cum pater. §. rogo. infra eo. & l. testamento centurio. ff. de man. testa. in cuius solutione relinquatur deliberandum. pagina. 278. nume. ro. 16.

Appellari vtrum possit à sententia lata per iudicem in causa recursus ad arbitrium boni viri. Et concluditur qd sic contra Bart. cum duabus declarationibus limitatorijs. pag. 58. num. 86.

Appellatio simplex rei comprehendit & includit totam rem. pag. 409. nu. 12.

Appellatio relicta comprehendit totum. pag. 409. nu. 13.

Appellatio sobolis nō comprehendit nisi decedentes primos & proximitores. pagina. 356. nu. 11.

Appellatio fundi licet in dubio contineat totum fundum, tamen ex subiecta materia restringitur ad medietatem fundi, & eam solum comprehendit. pag. 496. nu. 8.

Appellatio certi est generalior quam liquidis. pag. 500. num. 7.

Appellationi est locus in referuatis arbitrio iudicis si perperam vel iniucè arbitretur iudex. pag. 23. nu. 38.

Appellatione fundi legati venit vtrunq; i. tam proprietatis quā vsus fructus. pag. 527. nu. 4.

Appositio.

Alphabeticus.

B

Bald. capitur in eo quod dixit de causa formali. pa. 3. nu. 9. Saluæ circa idem. pa. 7. num. 18.

Baldi dictū, qd institutio heredis respicit personam quæ non potest obliquari, quomodo sit intelligendum. pa. 3. nume. 8.

Bartolus taxatur in allegatione quam facit de auth. si quoad. de constit. pecu. pagina. 173. nu. 1.

Barto. perperam inducit tex. in §. Titia cū nuberet. l. Titia cū testamento, huius titu. ad quandam quæstionē not. pa. 467. num. 19.

Bart. oppositio in l. 4. §. 1. infra de alim. & cib. lega. ex tex. in §. Titia cū nuberet. l. Titia cū testamento. huius titu. pa. 464. nu. 16.

Barto. summā in l. Meuius, huius titu. cōmuniter sequuntur Docto. pa. 489. num. 1.

C

Capacitas & incapacitas legatarij quoad ipsam rem legatam attenditur tempore conditionis existentis, & non antea. pa. 337. numero. 5.

Captatoria dispositio est illa, cuius substantia confertur in liberam & absolutam voluntatem alterius. pa. 32. num. 49.

Carpitur allegatio quam facit alibi Ioan. Fab. de l. si Titio. huius titu. pro glo. in l. heredes palam. §. fin. supra de testa. pa. 173. nume. 2.

Carpuntur exempla Socin. de duplici incertitudine legati, & rerum, & personarum, respectu in simul. pa. 19. nu. 23.

Carpuntur Ioan. de Imo. & Paul. in relatione verborum Bal. in l. si pecunia huius titu. pag. 158. nume. 5.

Causa, in quo hæres grauatus restituere post mortem, vel cū morietur, potest in vita cogi ad restitutionem faciendā, scilicet cū deuenit ad actum moriendi: retenta tamen sana mente. pa. 556. nu. 12.

Causa plures in quibus datur locus gratificationi. pa. 109. num. 7.

Causa primitiua & originaria est in actibus attendenda & consideranda potissimum ac regulariter. pa. 126. num. 7.

Causa vna & eadem numero nō pōt duos effectus inuicè cōtrarios producere. pag. 214. nume. 22.

Causa pia & causa libertatis parificantur in iure. pag. 398. num. 4.

Causa finalis forme ipsius mandati magis est

* 2 atten-

- attendenda, quam ipsa forma. pag. 584. nu. inco. 7.
- Causa finali fidei commissi deficiente, deficiat etiam fideicommissum ab ea dependens, & ei cohærens. pag. 400. nu. 7.
- Causa ultimæ voluntatis quot & quæ concurrere debeant in ipsius productione. pag. 2. nume. 2.
- Causæ dæe lucrativæ non possunt in eadem specie vnius & eiusdem personæ respectu concurrere. pag. 539. nu. 4.
- Causæ dæe lucrativæ bene possunt concurrere in eadem specie, respectu vnius & eiusdem personæ, quo ad initium obligationis incedendæ. pa. 543. nu. 19.
- Cautela notabilis, per quam indirecte filius spiritus efficitur capax honorum paternorum. pag. 161. nu. 3.
- Cautela singularis ad exigendū & recuperandū debitū, quod ex defectu probationis emergente aliis nō posse exigi. pag. 162. nu. 5.
- Cautelæ prædictæ exaggeratio, cum eiusdem subverificatione. pag. 163. nu. 7.
- Censura nova opiniones discordantes concilians & veritatem resolvens in illo articulo, quando legatur alicui, cū ipse voluerit. pag. 49. nume. 75.
- Cessante rei effectu, ex consequenti ipsius rei nomen consilicere debet. pag. 290. nu. 6.
- Charitas ordinata incipit à se ipso. pag. 608. nume. 8.
- Civiliter facta possunt pro infectis haberi dicuntur naturaliter facta infecta fieri nequeant. pag. 196. nu. 3.
- Clausula generalis non refertur ad specificata. pag. 393. nu. 8.
- Clausula generalis restringitur ad specificata tantū si plura fuerunt. pag. 387. nu. 1.
- Clausula accessoria non auget seu ampliat dispositionem principalem. pag. 423. nu. 5.
- Clausula præcedens est potenter ad determinationem sequentis, & magis influit in illam, quam contra sit sequens ad determinationem præcedentis. pag. 424. nu. 6.
- Clausula principalis si inutilis est, omnes clausulæ appendices in ea contentæ sunt similiter inutilis. pag. 487. nu. 26.
- Codicilli largo modo dicuntur testamentū. pag. 503. nu. 7.
- Commemoratio prioris scripturæ vel dispositionis, quæ fit in sequenti scripturæ repugnante primæ, indicat probationem voluntatis testatoris fuisse revocandi primam. pag. 169. nu. 2.
- Commendationes. i. s. n. de reb. cor. & plerumque memorabilia in eiusdem legis proprio. pag. 140. nu. 10.
- Commissarius, virtute commissionis sibi factæ per verbum voluntatis ad electionem vel declarationem personarum, potest eligere indignum, prætermino digno, quem potest esse eligere. pag. 265. nu. 2.
- Commissarius potest meliorare vnum ex filiis testatoris committentis in tertia vel quinta parte bonorum: an autem in vtraque deliberandum relinquatur. pag. 497. nu. 13.
- Commissarius constitutus ad distribuendum in causas pias, non potest se ipsum eligere: etiam si in tali electione verteretur favor piæ causæ, ut quia esset pauper. pag. 608. numero. 5.
- Commissarius à testatore designatus etiam specialiter ad faciendam vni ex filiis meliorem tertia vel quinta parte bonorum, non potest virtute eiusmodi commissionis filium ingratum & demeritum ipsius testatoris nominare vel meliorare. pagina. 568. nume. 3.
- Commissarius facultatem eligendi vnum de pluribus non amittit per deportationem: sed per dānationem in metallum sic. pag. 572. nume. 7.
- Commissum expressim liberæ voluntati, vel facultati iudicis, non flectitur ad arbitrium, neque eo casu iudex tenetur ad iuris observantiam. pag. 26. nu. 39.
- Commissum in arbitrium alterius dicitur esse certum antequam arbitretur, ut potest certum legi & bono viro, cum tale censetur ex nunc arbitrium, quale de iure esse debet. pag. 27. nu. 46.
- Commodum ex iure patronatus honorifico non est in consideratione, ut eo prætextu honoratus eiusmodi iure patronatus possit per testatorem gravari: cum non consistat in emolumento numerario, id est, celtumabili. pag. 325. nu. 5.
- Communis servus videtur obtinere vicem vtriusque domini. pag. 204. nu. 3.
- Communis servus repræsentat personas separatas duorum dominorum. pag. 204. nu. 4.
- Compensatio expressa sicut non fit nisi ad concurrentem quantitatem vtriusque liquidam & expeditam ita etiam neque fit tacita compensatione. pag. 435. nu. 2.
- Comprobatio prima notabilis primi exprin. l. vnum ex familia elicit. pag. 555. nu. 3.
- Concedens alicui licentiam ingredi possessionem propria autoritate videtur eam transferre. pag. 406. nu. 6.
- Concessio liberæ potestatis seu i alterius liberam voluntatem sicut non includit dolum: sic etiam neque titulum perditionum seu disipationum. pag. 47. nu. 74.
- Conciliatur text. in l. vnum ex familia, cum rex. prima inspectione eidem aduersante, in l. huiusmodi, §. si Sempronius, supra titu. 1. pag. 558. nu. 17.
- Conciliantur opiniones Docto. antiquorum Pet. & Cin. & opinio Barto. pag. 321. nu. 5.
- Concordia Bartoli ad seipsum circa id quod tenet in l. pecuniæ de ali. & cib. lega. pagina. 177. numero. 2.
- Concubina potest hæres institui per concubinum ipsius. pag. 313. nu. 3.
- Conditio relata ad factum tertij sapit naturam casualis. pag. 11. nu. 6.
- Conditio casualis proprie est ea quæ habet se ad esse & non esse. pag. 12. nu. 7.
- Conditio legati vtriusque deficiat, facit legatum deficere. pag. 12. nu. 8.
- Conditio, si arbitratus fuerit, æquiparatur alij cuiusque conditioni. pag. 12. nu. 9.
- Conditio casualis neque mixta hodie non potest apponi in melioratione quam pater facit filio licet potestatiua possit. pagina. 13. nume. 10.
- Conditio in alterius arbitrium collata, verificatur in voluntate ratione regulata: non autem in mera & simplici. pag. 25. nu. 36.
- Conditio quæ ipso iure dispositioni inest, nō suspendit eam. pag. 31. nu. 48.
- Conditio per leges apposita censetur esse de forma. pag. 81. nu. 8.
- Conditio etiam voluntaria per testatorem apposita censetur esse de forma. pag. 81. nu. 9.
- Conditio affirmatiua & negatiua quomodo differant. pag. 88. nu. 4.
- Conditio adiecta legato sicut post ipsius existentiam non retrahitur ad tempus mortis testatoris, neque aditæ hereditatis: ita neque dies certa iam existens, in cuius euentum legatum fuit collatum. pag. 145. nu. 2.
- Conditionis natura quæ sit. pag. 11. nu. 4.
- Conditionis significatio sumitur ex vniuerso, non autem ex quibusdam vel quodam ex particularibus sub vniuerso comprehensis: ideoque verificanda est in totum seu plenè. pag. 81. nume. 10.
- Conditionis natura abhorret ab implemento ipsius per partes. pag. 82. nu. 12.
- Conditioni tempus regulariter inest. pagina. 82. numero. 11.
- Conditiones tacite vel subintellectæ regulariter sunt eiusdem effectus cum expressis. pag. 103. nu. 7.
- Conditionum voluntariorum implementum debet esse specificum & præcisum. pagina. 157. nume. 2.
- Coniuncti legali coniunctione non sunt coniuncti ex iudicio & ex dispositione testatoris sed ex accidenti. pag. 203. nu. 1.
- Coniuncti verbis tantum dicuntur hi, qui ponuntur in eadem oratione cum copula vel sine illa. pag. 493. nu. 4.
- Coniunctio legalis sola inducit ius accrescendi in contractibus stricti iuris, prout est stipulatio: etiam in proprietate impedita acquisitione partis à principio. pag. 211. nu. 14.
- Consensus dicitur causa continuata. pag. 255. nume. 33.
- Consequentia de verbis legis ad verba testatoris vnde tenet. pag. 213. nu. 21.
- Consequentia à legitima patroni ad legitimam filij affirmatiue valet. pag. 295. nu. 17.
- Non autem valet contra: cum sit à maiori ad minus affirmatiue. pag. ead. nu. 18.
- Consequentia à legitima patroni ad legitimam filij negatiue nō valet, ut potest à minori ad maius negatiue. pag. 295. nu. 19.
- Sed à legitima filij ad legitimam patroni similiter negatiue optima est: cum sit à maiori ad minus negatiue. pag. ead. nu. 20.
- Consequentia à forma personarum ad formam temporis, in iure valida est. pag. 558. numero. 16.
- Consequentia de contractibus ad vltimas voluntates, quo modo procedat. pag. 174. nu. 3.
- Consequentia de rebus ad personas, & e contra est probabilis & iuridica. pag. 70. nu. 2.
- Cōsideratio noua ad declarationem. §. si de falcidia. l. vnum ex familia huiusmodi. pa. 586. nu. 10.
- Consuetudo, quæ si vnus rusticus non sit soluedo collectam, talis collecta solida exigatur ab alijs rusticis eiusdem plebis vel oppidi contra ius & rationem est. pag. 385. nu. 3.
- Contentione orta inter executores testamenti super electione pauperum, quibus aliquid fuit relictum, res deuoluitur ad episcopum. pag. 109. nu. 8.
- Continuationes tituli de legatis secundo & de legatis tertio, ad titu. de legatis primo. pag. 1. numero. 1.
- Contractus & vltima voluntas differunt ad invicem in materia conditionis negatiue. pag. 89. nu. 6.

Contractus inter viuos potest fieri in vltima voluntate. pa. 240. num. 12.
 Per contractum imperfectum non debet recedi à perfectio. pa. 480. nu. 14.
 Copula, & ponitur augmentatiue. §. in fideicommissio. l. cū ita legatur, huius titu. secundum Bar. pa. 354. num. 7.
 Copula: natura quæ sit. pa. 71. nu. 3.
 Copulam extrinsecam necessariam esse ad ius accrescendi, non est perpetuo seu generaliter verum. pa. 218. num. 31.
 Corrigere se se quis non videtur voluisse in continenti. pa. 351. num. 2.
 Curator aduicti, vel bonorum defectorum, vel vacantium, vel alicuius absentis, etiam hodie, non transiit ad hæredem curatoris officium: nisi duntaxat quo ad negotia particularia iam cepta. pa. 344. num. 5.

D

Dammum non incurrere vel subire eum qui amittit lucrum, quomodo sit intelligendum. pa. 108. num. 5.

Datio in solutum vitatur in totū, si res ita data excedat quo ad valorem ipsum debitum, pro quo fuit data. pa. 74. nu. 5.

Debitor conditionalis potest soluendo rem corporalem verè vel fidei diuersimode liberari. pa. 556. nu. 8.

Decidit casus inreabilis & vicus in l. 1. tit. 4. parti. 6. pag. 15. num. 15.

Decisio tex. in §. cum autem. l. scimus. C. de in officio. testa. corrigi per l. 1. tit. 4. parti. 6. pag. 15. num. 13.

Decisio eadem saluari potest ne in totū corrigatur. pa. 15. num. 14.

Decisio Archidia. in ca. sunt nonnulli. l. q. 7. coarctatur ad forum canonicum, secus in alijs foris, ciuili & regio. pag. 18. nu. 21.

Decisio eadem extenditur ad legatum incertum: & è vestigio subdeklaratur extensio. pag. 18. num. 22.

Decisio notabilis Pau. de Cast. in l. si hæres, §. si de actio. empt. redditur admodum dubiatandem circa eam relinquatur cogitandum. pa. 44. num. 65.

Decisio notanda & adaptabilis ad l. 5. titu. de las exceptiones. libr. 5. ordina. pa. 60. nu. 89.

Decisio Bal. in l. filia legatorum, non procedit villo casu: saluatur tamen Bald. vno. casu. pa. 244. num. 19.

Decisio legis cum patronus huius titu. de tran-

situ grauaminis iniuncti legitimæ patroni, quæ p. Docto. extenditur ad legitimam filij naturalis & legitimi, procedit etiam in legitima filij arrogati, euidemq; in illa grauati. pag. 304. num. 38.

Decius carpitur in allegatione cuiusdam declarationis Archid. pa. 18. num. 20.

Declaratio necessaria ad secundum casum. l. in arbitrium, huius titu. ex qua subulcat alia differentia inter illum & primum, quæ est quinta. pa. 21. nu. 29.

Declaratio notanda circa commissionem factam in meram alterius voluntatem. pag. 46. num. 73.

Declaratio ad l. Ordina. de las exceptiones. §. dum loquitur de contractibus certis exequendis. pa. 55. num. 83.

Declaratio notanda in materia iuris accrescendi cum adaptatione singulari ad §. si interduos. l. si quis seruum, huius titu. pag. 117. numero. 14.

Declaratio notabilis ad l. cum fundus, huius titu. pa. 139. num. 8.

Declaratio tam vltimæ voluntatis quam contractus est inuariabilis. pa. 155. nu. 6.

Declaratio textualis Baldi in l. si idem seruus, huius titu. quam sequuntur Ioan. de lmo. & Ange. de Perig. pa. 168. nu. 11.

Declaratio restrictiua, cum apta, tū noua ad §. hæc verba. qui liberum supra de vulga. & pupul. pa. 217. num. 29.

Declaratio personæ legatarij potest committi per testatorem in meram & absolutam voluntatem alterius. pa. 264. nu. 11.

Declaratio ad l. 6. titu. de las mandas, lib. 3. fo. l. lex Bald. in l. id quod pauperibus. pa. 268. num. 5.

Declaratio. l. 4. titu. de las exceptiones, libr. 3. Ordina. quæ loquitur de instrumento guardia rēgionis habente vim sententiæ. pa. 274. n. 12.

Declaratio restrictiua ad l. cum alienam. C. de lega. pag. 509. num. 11.

Declaratio. l. quid aliud, ff. de verbo. signifi. pa. 534. num. 15.

Declaratio ad gl. in l. 1. §. pe. ff. si pars here. pe. ta. pa. 539. num. 7.

Declaratio ad regulam, quod duæ cause lucratiuæ circa eandem rem non possunt concurrere. pa. 543. nu. 18.

Declaratio ad illam vulgarem allegationem, quæ in necessitatibus nemo liberalis existit. pa. 566. num. 11.

Declaratio non contentenda ad l. omnimodo, ad fin. princ. C. de inoffic. testa. pag. 568. num.

numero. 4. subintelligentia ad prædictam adaptationem declaratoriam dictæ l. omni modo. pag. ea. num. 5.

Declaratio alicuius actus semper retrahitur ad tps cōfectionis illius. pa. 574. nu. 11.

Declaratur cum appositè tum verè, §. quæ vulgo. l. si posthumus, ff. de liber. & posthum. contra crebras Doctorem allegationes. pag. 296. num. 22.

Declaratio extensiuæ. l. si miles q. destinauerat, supra de mili. test. passim allegabilis. pa. 507. numero. 11.

Declaratio prima restrictiua ad regulam quæ desumitur ex l. quotiens, ff. de rebus dub. & ex l. quotiens, ff. de verbo. oblig. cum complicibus. pa. 507. num. 2.

Secunda restrictio ad eandem regulam. pa. 507. num. 4.

Denominatio plurium rerum vel personarum fit per copulam, cuius natura est distribuere æqualiter vim verbi inter extrema copulata vel per punctum, quod est vice copulæ. pag. 71. num. 3.

Designatio certi & determinati loci, in quo debeat esse pecunia, vel species deposita, vel sequestrata, habet vim consignationis. pag. 168. num. 11.

Definere non potest quid priusquam incipiat esse. pag. 337. num. 3.

Dictio, quæ, ex sui natura disiungit per plures species legatorum. pa. 388. nu. 3.

Die certo pendente, quasi contractus celebratur, & oritur obligatio & actio personalis: quantum interim impediatur eiusdem actionis exercitium. pa. 331. num. 13.

Differentia inter dispositionem conditionalem & puram resoluendam sub conditione. pag. 60. num. 88.

Differentia inter conditionem affirmatiuam & negatiuam. pa. 88. num. 4.

Differentia prima inter legatum quantitatis vt quantitatis, & quantitatis vt speciei. pag. 103. num. 5.

Differentia secunda. pa. 104. num. 10.

Differentia tertia. pa. 105. num. 13.

Differentia quarta. pa. 105. num. 14.

Differentia inter quotam partem hæreditatis & bonorum quotam non est quo ad substantiam vel essentiam solidam: potest tamen operari quo ad quid, vel accidentaliter. pag. 128. numero. 9.

Differentia designata p. §. si cui, l. si quis seruum, cū l. sequē. inter quotas partes bonorum & hæreditatis sustinetur, vt hodie minime corri-

gatur per ll. regni. pa. 134. nu. 16.
 Differentia inter grauamē adiectū legitime itiqua est datus substituti vulgaris, & adiectū legitime filij non habentis substitutum, sed cohæredem. pa. 300. num. 30.

Differentia inter actus inter viuos & actus vltimarum voluntatum. pa. 340. nu. 4.

Difficultates aliquot contra cōem intellectū. l. Meui. pa. 390. num. 2.

Diffinitas patrimonij recipit diuersas considerationes, respectu separationis faciendæ de eodē patrimonio in seipso. pa. 413. n. 17.

Dilatio apposita per testatorem ad restitutionem legati vel fideicommissi in dubio censet apposita in fauorem hæredis vel grauati qui tenetur restituere: non autem ipso ius legatarij vel fideicommissarij, cui restitutio cuiusmodi est faciendâ. pa. 559. nu. 19.

Disiunctio facta inter quos non cadit affectio ordinata non resoluitur in coniunctam. pa. 352. num. 4.

Dispensatio principis cum patre, quod possit duobus filijs spuris legare, valet: & alterutrius eorum portione deficiente inter eos erit locus iuri accrescendi. pa. 226. nu. 43.

Dispositio conditionalis & pura resoluenda sub conditione quomodo differant. pa. 60. numero. 88.

Dispositio testatoris facta in fauorem alicuius incapacis, cum fuerit capax, vel in tempus, quo legitimabitur, valet secundum communem. pa. 90. num. 3.

Dispositio testatoris præcipientis filio, quod sit contentus certâ pecuniæ quantitate pro sua legitima, non valet. pa. 124. num. 4.

Dispositio legalis sola inducit ius accrescendi. pa. 212. num. 17.

Dispositio tex. in ca. cum tibi, de testa. vt cunque intellecto, non habet locum in fideicommissio vniuersali relicto ab hærede in certâ personæ de certis per eum eligendæ pro sua voluntate. & c. pa. 282. num. 15.

Dispositio vna atq; eadem ceteri potest validare respectu vnius personæ, & respectu alterius inualida. pa. 293. num. 16.

Dispositio quæ fit nomine pluriū inær quos cadit ordo affectionis respicit ordinem successuum. pag. 361. nu. 16.

Dispositio inter viuos circa speciem facta derogat generi, quoad eandem speciem quæ sub illo genere continebatur. pa. 477. nu. 7.

Dispositio secunda tollit primam tam in contractibus quam in vltimis voluntatibus: ita demum si secunda sit valida, & non aliter
 * 4 pag.

pag. 48 i. nume. 18.
 Dispositio flectitur ex significato impropri-
 simo vt possit aliquatenus esse valida. pag.
 507. num. 6.
 Dissolutio obligationis civiliter præsupponit
 iusticiam existentiam: licet priuatio natura-
 liter præsupponit habitum. pa. 330. nu. 8.
 Diuisio legis cum fundus huius ut. ultra Do-
 cto. pag. 137. num. 1.
 Diuisione nõ fieri eodem modo pluribus modis di-
 citur. pa. 512. num. 4.
 Doctor non potest concubinæ donare, neq; eile-
 gare. pa. 313. nume. 7.
 Dolus & iniuria non inferuntur scienti & vo-
 lenti, vel patienti. pa. 339. num. 1.
 Dolus adhibitus in cõtractu p. profeneta me-
 diatorem vel tertium non vitiat contractum.
 pag. 340. num. 3.
 Dolus probatur ex perspicuis seu indubitatis
 indicijs. pa. 341. nu. 7.
 Dominium ex diuersis causis diuerso tempore
 concurrentibus acquiri non potest. pa. 239.
 numero. 9.
 Dominium rei hæredis licet non transferatur
 statim post mortem testatoris eã legantis in
 ipsum legatariũ, prout oēs Doctores concludunt
 tamen illud intelligit, nisi res legata est
 det cõis testatoris & hæredis. pa. 284. nu. 2.
 Dominium sicut ipso iure transit in legatariũ
 à morte testatoris: sic contrã, si legatarius ef-
 ficiatur indignus, ita vt debeat perdere lega-
 tum, retransferretur in talem hæredem. pag.
 462. num. 11.
 Dominium in quibus casibus ex aliqua dispo-
 sitione in aliquẽ transferatur, in iisdem retrã-
 fertur etiam ipso iure in priorẽ & antiquio-
 rem dñm, resoluta illa dispositione. pagin.
 462. nume. 12.
 Dominium rei constat seu constituitur ex pro-
 prietate & usufructu. pa. 531. nu. 11.
 Dominij translatio neutrius. i. neq; tradetis, ne-
 que recipientis consensum exposcit, quãdo
 fit ex legis potestate: imò neq; sciẽtiam. pa.
 197. nume. 6.
 Dominij translatio in dubio censetur esse per-
 petua & irreuocabilis. pa. 238. nu. 7.
 Dominus eam iuridicẽ sumitur, quid significet.
 pa. 356. num. 10.
 Dominus pro parte legata ratione incertitudi-
 nis debetur tota. pa. 410. nu. 14.
 Donans fingitur vel præsumit esse in eadem
 voluntate, in qua fuerat donationis tẽpore:
 nisi contrariũ apparuerit de voluntate do-
 nantis ante ipsius obitum. pa. 482. num. 11.

Donatio facta per patrem filio in potestate
 exillenti pro sua legitima est valida secun-
 dũ opinionem Ang. & cõem: sed contraria
 in puncto iuris videtur probabilior. pa. 236
 numero. 4.
 Donatio causa mortis cũ clausula irreuocabili-
 tatis, quæ natura sua est reuocabilis, & sa-
 pit naturã vltimæ voluntatis, transit in do-
 nationẽ inter viuos irreuocabilem propter
 dictam clausulam. pa. 240. nu. 10.
 Donatio inter viuos potest fieri in vltima vo-
 luntate. pa. 240. nume. 12.
 Donatio ad hoc vt dicatur propriè causa mor-
 tis, requiritur qd de morte fiat expressa & a-
 perta mentio: neq; sufficit fieri relatiõẽ in-
 plicitam ad mortem. pa. 244. nu. 18.
 Donatio inter viuos potest fieri concubinæ per
 ipsius concubinũ. pa. 313. nu. 3.
 Donatio fieri nequit per amicum amicæ cũ
 qua comittitur stuprum, adulterium, vel ince-
 stum. pa. 317. num. 9.
 Donatio amicæ facta vt valeat, oportet amicã
 esse talẽ, cum qua amicus matrimonium con-
 trahere donationis tempore. potuerit. pag.
 313. nume. 10.
 Donatio est regulanda secundũ qualitãtẽ per-
 sonæ ipsius donatarij: & pariformiter lega-
 tum, cum sit donatio. pa. 497. nu. 9.
 Donatio hodie facta per patrem filio: simplici-
 ter, per quam videtur eum meliorasse per l.
 26. Tau. censetur facta in 3. parte bono-
 rum: & sic potest pater relinquere quintum
 vel residuum eius extraneo. pagin. 497. nu-
 mero. 12.
 Donatio nõ reuocatur ipso iure, nisi donator
 eam expressẽ in vita reuocauerit. pag. 502.
 numero. 4.
 Donatio non acquiritur absenti sine accepta-
 tione: scẽs in legato purè relicto, quia tran-
 sit in legatariũ ipso iure. pa. 522. nu. 5.
 Donatio causa mortis cũ clausula de nõ reuo-
 cando illam vitatur in simplicem donationem
 inter viuos irreuocabilem. pa. 505. nu. 9.
 Dotis causa, quæ pia censet, quomodo sit in-
 telligendum: & an probetur efficaciter ex
 iuribus vulgaribus. pa. 20. num. 27.
 Duæ scripturæ incontinenti vna post aliam
 confectæ nõ censentur plures: sed vna & e-
 dem. pa. 169. num. 4.
 Duratio voluntatis præsumitur, in disponen-
 te super aliquo actu: & sic in dubio non
 præsumitur voluntatis mutatio, nisi probetur.
 pag. 251. num. 32.

E
 A videntur ad alicuius usum para-
 ta, quæ ad eius tantũ, non quæ
 ad cõmunem usum cum alio pa-
 ratant. pag. 474. num. 1.
 Electio in dubio est legatarij, quando legatũ
 est alternativè relictum. Quæ cõclusio res-
 trictiue declaratur: & ex declaratione sumit
 cautela notabilis. pa. 261. num. 8.
 Electio, in concessione principis gratiosa &
 alternatiua de pluribus officijs vel dignita-
 tibus, est concessionarij. pa. 262. nu. 10.
 Eligendi facultas hæredi competens in legato
 alternatiuo, transit etiã in successorem parti-
 cularem: puta emptorem, vel donatarium.
 pag. 260. nume. 7.
 Eligendi facultatem habens à testatore, vt ho-
 nis vir, eligendo dignum recte eligit: etiam
 si potuisset eligere digniorẽ. pa. 279. nu. 18.
 Eligendi facultatem habens non potest se ip-
 sum eligere. pa. 607. num. 4.
 Eligens inutiliter vel nulliter nõ videtur elegit
 se. pa. 578. num. 3.
 Eligere nemo cogitur ante diem electionis. pa.
 610. nume. 3.
 Eligere dicitur etiam is qui grauat electũ de re-
 stituendo alteri, secundũ opin. Bald. pagina
 580. num. 1.
 Eligere aliquẽ qui tenet ex testatoris vel ex l.
 dispositione, non potest eũ eligendo grauare.
 pa. 585. num. 9.
 Emphyteosim si quis recipiat pro se & pro alijs
 de domo vel familia, ipse admittit primo, de
 inde alijs de familia, seruato ordine successi-
 uo. pa. 313. num. 6.
 Epitome Bal. ad §. rogo. l. vnum ex familia. pa.
 606. num. 2.
 Error in qualitate actus, subsistente eiusdẽ actus
 substantia, minimè vitiat ipsũ. pa. 196. nu. 4.
 Error in causa vel in qualitate cause actũ non
 vitiat. pa. 197. nume. 5.
 Error iuris regulariter nõ presumit. p. 437. nu. 5.
 Euentus posterior formatur à primordio tituli
 pa. 588. nume. 13.
 Euidentialia pmissa ad intellig. l. si pecunia huius
 titu. pa. 160. nu. 10.
 Exclusus ab vniuerso à particulari etiã sub co-
 de incluso propellit. pa. 219. nu. 9.
 Executio more voluntatis quid. pa. 46. nu. 72.
 Executio traditionis quæ fit autoritate rei
 iudicatæ: etiam ea quæ fit per legem, à parti-
 proce dunt quoad dominij translationem.
 pag. 197. nu. 7.
 Executio cessat onere vel modo de præstan-

do fideicommissum executori quoad coram
 modũ mero appposito cessante. pa. 325. nu. 4.
 Executio facta à lege vel ab homine, nõ est
 locus purgationi more. pag. 199. nu. 8.
 Executor merus quantum non habeat actio-
 nem contra hæredem, habet tamen officium
 iudicis. pag. 179. nu. 7.
 Executor cum facultate distribuendo bona aẽ
 more Dei pro ipsius testantis anima, potest
 nominare proprium filium illegitimum, si
 est pauper, & non demeritus, & idẽ videtur
 dicendum in filio spurio ex identitate ratio-
 nis. pag. 181. num. 14.
 Executor nudus non habet actionem contra
 hæredem: & etiam non nudus, & sic mixtus
 secundum Bart. pag. 184. nu. 19.
 Executor vltimæ voluntatis tenetur reddere
 rationem administrationis: & si quid penes
 eum superest tenetur restituere. pag. 185.
 num. 20.
 Executor vel distributor nominatus à testato-
 re fungitur vice hæredis, interim quod no-
 minatur pia causa ab eo, & fit distributio in-
 ter pauperes, secundum vnum intellectũ. In-
 no. & secundum alium, qui est communis,
 est heres directus nomine. pag. 188. nu. 22.
 Executor testamenti non potest loco sui aliũ
 substituere: etiam si sit dispositum in testa-
 mento per testatorem. pag. 193. nu. 24.
 Executor sicut non potest se ipsum eligere vel
 nominare: ita etiam neq; filium suum: cuius
 contrarium tenet Bal. Sed hic conciliantur
 opinionēs. pag. 608. nu. 6.
 Executor per testatorem nominatus distribu-
 ere inter pauperes quid certum, potest eli-
 gere ad tale relictum filium ipsius illegiti-
 mum, si est pauper & non demeritus. pag.
 562. num. 27.
 Executor per testatorem nominatus, aut epi-
 scopus ad quẽ ex post facto de iure execu-
 tio deuoluitur, non possunt filium testato-
 ris illegitimum ad hereditatem executori de
 mandatã nominare. pag. 562. nu. 28.
 Executores vltimariũ voluntatũ nihil possunt
 exequi ante aditã per hæredẽ hereditatẽ: ni-
 si dũtaxat pias causas concernentia. paginã
 329. num. 3.
 Executores possunt aliquantulum recedere à
 forma verborũ testatoris: si ab ipsius actũ
 non recedant. pag. 583. nu. 6.
 Exemplũ ytriusq; incertitudinis in legato vel p.
 missione simul cõcurrentis. pag. 19. nu. 27.
 Exemplũ Pau. de Ca. si iustetur in legitimo
 nibus de facili impetrabilibus, siue qd à com-
 * 5 in uniter

Index

muniter contingentibus facile possunt im-
petrari à quocunq; pagina. 91. nu. 5. & pa-
gina. 92. num. 7.
Exhereditatio non rite facta non repellit filiū
sic exhereditatum à bono. posse. contra tab.
sed ea quæ secundum iura facta est. pagina.
481. num. 19.
Exilimatio vehemens vel credulitas aut veri-
similitudo iusta de aliqua certitudine alicuius
interesse vel utilitatis cessantis habetur
in consideratione. pag. 429. nu. 6.
Expositio expeditor ad l. 2. ppe initium, &
in. 4. ff. si certum petat. pag. 39. nu. 6.
Expressam quid non præsumitur, nisi probe-
tur. pag. 347. nu. 2.
Extensio de vno casu ad alium, in quo sit eadem
ratio vel similis, regulariter est licita in
materia limitatoria. pag. 75. nu. 9.

F.

Facta insecta fieri nequeunt natu-
raliter: civiliter tamen, id est per
fictionem, possunt pro insectis
haberi. pag. 196. nu. 3.

Factum per personam representantem cen-
setur factum per personam representatam.
pag. 425. nu. 1.

Facultas declarandi regulariter non transit in
heredem, siue in contractibus, siue in vlti-
mis voluntatibus, siue in iudicijs. pag. 156.
nu. 7.

Favor publicus non solum vertitur in conser-
uatione testamenti, quando agitur de vni-
uersali institutione sustinenda: sed etiã quã
do agitur de conseruatione legatorum in
eo contentorum. pag. 335. nu. 21.

Fauorabilior est conseruatio voluntatis defun-
cti, quã actus validitas. pag. 507. nu. 3.

Fictio non potest fundari super non ente, vel
chimera quã dialectici vocant, quã esset cõtra
regulas naturales & civiles. pa. 329. nu. 5.

Fictio non potest cadere vel locum obtine-
re, vbi non cadit veritas. pagina. 329. nu-
mero. 7.

Fictionum duarum concursus toleratur, quã
do illarum vna venit in consequentiam al-
terius. pag. 330. nu. 10.

Fideicommissa deficientia non redeunt ad
executores, etiam non merum seu mixtũ:
sed eadem redeunt ad legatarium, siue ex-
pressum, siue tacitum, à quibus fuerint dere-
lictã. pag. 178. nu. 4.

Fideicommissarius vniuersalis, siue detrahatur

sibi quarta, siue non, semper tenetur ad one-
ra, siue in vniuersum, siue respectiue, p par-
tibus penes eum stantibus post restitutionem
sibi ab herede factam. pagina. 371. nu-
mero. 20.

Fideicommissarius assensens ad diuisionem re-
rum subiectarum restitutioni fideicommissi
si inter heredes non infert sibi præiudicium:
quanuis fideicommissum esset purè sibi re-
lictum seu simpliciter. pag. 420. nu. 4.

Filia sciens patrem agere ad dotem profecti-
tiam, & non contradicens, videtur consen-
tire: & præiudicat sibi in actione de dote. pa-
gi. 433. nu. 1.

Filius naturalis non habet legitimam in bonis
patris naturalis: & à fortiori neq; pater i bo-
nis talis filij. Secus est in matre. pag. 182. nu-
mero. 16.

Filius cõsentiens exheredationi de eo per pa-
trem sine causa legitima faciendæ vel factæ,
etiam eodem patre viuo, præiudicat sibi ip-
siviam agendi contra eiusmodi testamen-
tum: attestate communi glo. & Docto. cal-
culo. pag. 292. nu. 11.

Filio illegitimo legatario alimentorum incũ-
bit onus probandi esse pauperem, si velit
legatum valere tanquam piũ. pag. 183.
numero. 18.

Filio instituto herede vniuersali, si pater relin-
quat vxori vsu fructum omnium bono-
rum, prætextu eiusmodi legati non potest
vxor consequi nisi tantum vsu fructum
quintæ partis talium bonorum hodie. pag.
471. nu. 23. quæ conclusio multis modis de-
claratur. pag. 472. nu. 24.

Fines mandati esse seruandos & custodiendos
ad vnguè, quomodo intelligat. p. 584. nu. 8.

Figi pcessisse quod facit actũ valere. p. 147. nu. 4

Fœmina hodie nõ audiretur, si peteret sibi da-
ri vel assignari inimicũ oculorũ patris, mar-
iti, vel filij, absentẽ & contumacẽ secundũ
formã legum regiarũ. pa. 449. nu. 10.

Fœmine in eisdẽ casibus possunt facere pacẽ,
& remittere vindictã iniuriã, in quib⁹ pos-
sunt accusare. pag. 448. nu. 9.

Fisco acquiruntur bona confiscata propter de-
lictũ, sine alla agnitõne, siue cõfiscata fuerint
ipso iure, siue p sententiã. pag. 93. nu. 13.

Frustra est potentia ad actum non reducibilis.
pag. 325. nu. 7.

Fuga censetur quodammodo casus fortuit⁹, quo
ad rẽ quæ nõ est solita custodiri. p. 99. nu. 8.

Fundus & eiusdem fundi vsus fructus differunt
vt totum & pars legalis siue: integralis. pa-
gina.

Alphabeticus.

gin. 257. num. 1. quod apprimè declaratur.
pagi. 258. num. 4.
Fundus dicitur alienari per illationem cadaue-
ris factam in eo: & quomodo intelligatur.
pagina. 512. num. 5.

G

Generalis est tota lex, si legis prin-
cipium est generale. pagin. 245.
numero. 21.

Genus tripliciter consideratur in iure. pagina.
539. num. 5.

Genus prout est talis pars quod non potest
verificari nisi in vna specie, censetur species
vel habetur pro specie. pa. 542. nu. 16.

Gratificatio quando habeat locum: & subdi-
uiditur quæstio hæc in quatuor puncta. pa.
113. nu. 10.

Gratificatio in re dubia non potest fieri nisi
id iure cautum eo casu reperitur. pa. 115.
num. 13.

Gratificatio locus datur quatuordecim casi-
bus. pag. 109. num. 7.

Grauen legatũ vel fideicommissi simplici-
ter & imperpersonaliter per testatorem relictũ
in dubio censi debet heredi vel heredi-
bus iniunctum: ab ipsq; pro quota cuiusq;
parte implendum. pa. 289. nu. 3.

Grauen bene potest imponi iure: &
valet ipsius impositio à primordio respec-
tu patroni vel filij instituti in legitima, cu-
lus persone apponitur. pag. 290. nu. 8.

Grauen legitime iniunctum licet transeat
in substitutum vel coniunctum filij in ea in-
stituit illam repudians: non tamen transit
in herede vniuersalem ipsius filij: etiam si
sit alterius qualitates. pa. 307. nu. 40.

Grauen iniunctum heredi sub nomine ap-
pellatio, quod non potest nisi in vno solo
verificari, censetur nominatim appositum.
pa. 315. num. 2.

Grauen etiam nominatim ab herede iniun-
ctum est implendum per cohæredem cui
portio grauat defecta accrescit. pag. 317.
num. 5.

Grauen intrinsicum est illud, quod ex eadẽ
dem re legata soluendum est. Et per cõtra-
rium, extrinsecũ quod ex alia. pa. 325. nu. 10.

Grauen soluendi legata in codicillis relicta
ad omnes hæredes relatũ, quando aliqui eorũ
fuerint speciatim in testamento gra-
uati simpliciter & indefinitè ad soluenda le-
gata, restringitur ad oēs hæredes solũmo-
nem

do nominatos: non autem sumitur vel intel-
ligitur de omnibus dempto nullo. pag. 392
numero. 6.

Grauen alicui iniunctum regulariter non te-
net, si emolumentũ, cuius contemplatione
fuit iniunctum, non habuit effectum. pag. 401.
num. 9.

Grauen alicui non dicitur quis vtendo iure
suo pmissio seu potestatio. pa. 299. n. 27
Grauari potest quis onere rei inestimabilis, si
confinili honore fuit honoratus. pag. 591.
numero. 15.

Grauen restituitur vni de familia, & insus op-
res non exeat de eadem familia, si restituit
vni de illa familia, potest ab eo exigere cau-
tionem de restituendo deinceps rem in fa-
milia. pa. 603. nu. 28.

Grauen statim eligere vnum ex familia, se-
mel eligendo nõ potest variare nisi, electio
fuisse in valida. pa. 581. num. 2.

Grauen dare alicui hospitali centũ, potest gra-
uare de dandis decẽ alteri hospitali. pa. 592.
num. 18.

H

Heres in casu. l. 3. si ita, quãdo dici-
tur non scisse vt legatum dicat
purificatum, & debeat. pa. 88
nu. 2. & concluditur cum opin.

Her. in intellectu prædictæ legis, quam esse
magis cõmunem ex sequentibus apparet.
pa. 88. num. 5.

Heres potest declarare voluntatem defuncti
dubiam in iudicialibus: sed in voluntatib⁹
vltimis: si ex tali declaratione nullus incur-
reret damnum, quãquam subiret lucri amissi-
onem. pa. 107. num. 4.

Heres pendente die certa legati alicui facti de
re aliqua, vocatur interim, prout est, plenus
dominus eiusdẽ rei legat. pa. 146. nu. 31.

Heres remotus seu mediatas nõ admittitur p
substitutionem his verbis factam, Quisquis
mihi hæres erit. &c. pa. 203. nu. 2.

Heres in vno grauatus est in alio releuandus.
pagi. 251. nu. 31.

Heres an teneatur struere ecclesiã, si legetur
in eius ædificiũ non expressa certa quanti-
tate, neq; per testatorem facta remissione
ad alterius arbitrium. pa. 320. num. 2.

Heres vel alius conuentus pro rebus hære-
ditarijs à legatario cui fuerint relicte, di-
cens se illas non reperisse in hæreditate, ne
que eas habere apud se, habet pro se funda-
mentum iuris communis quo ad exceptio-
nem

nem à se oppositam, quam aliter probare non tenetur, vt agentem excludat. pagina. 346. nume. 1.

Haeres institutus in re certa dato cohæredere vniuersali, potest sua autoritate, id est, citra licentiam testatoris eam rem occupare. pagina. 406. nume. 7.

Haeres in dubio censetur grauatus ad præstanta contenta in testamento. pa. 501. num. 1.

Haeres tenetur facere possessorem rei legatae ipsam legatarium. pa. 535. nu. 17.

Haerestradendo legatario fundum etiam seruientem, nihilominus videtur tradere possessionem fundi vacuum. pa. 535. nume. 18.

Haeres prohibitus alienare rem, si eam alienet, an valeat alienatio? & an transferat dominium in recipientem, necne? pagina. 621. numero. 6.

Haeres rogatus restituere fundum satisfacit voluntati defuncti, eum restituendo qualis est. pag. 601. nume. 26.

Haereditas instituti aditione inducitur testamenti vltimata & finalis confirmatio. pag. 328. nume. 1.

Haereditas appellatione continetur is qui est proprie haeres vel successor, id est, vniuersalis & non singularis. pag. 369. num. 19.

Haereditas extraneum præsumi scire contenta in testamento in quo fuit institutus non euincitur efficaciter ex l. Meuius. huius tituli. pagina. 508. numero. 10.

Haereditas omnes etsi in dubio grauati censentur, tamen quando vnus solus est positus in conditione, ille solus censetur esse grauatus. pag. 504. num. 8.

Haereditas aliquo existente non soluendo, ceteri cohæredes non tenentur pro parte eum tangente. pag. 383. nume. 2.

Haereditas pluribus institutis, potest cui libet à seipso legari, & valet legatum pro parte cohæredis, quia partem videtur accipere à cohæredes iure legati licet pro sua parte haereditaria non valeat. pag. 410. nu. 15.

Haereditas à communiter accedentibus semper est lucrosa; & ideo vocatur titulus lucratiuus, quantum reuera sit mixta. pag. 541. numero. 11.

Haereditas & bonorum possessio absolute & simpliciter appellatur emolumentum. pag. 541. nume. 12.

Hospitale non efficitur religiosum, si fuerit priuata autoritate constructum: sed solum quando auctoritate Pontificis. pagin. 513. numero. 6.

Idem sibi ipsi respectu vnus & eiusdem debiti nullatenus potest esse obligatus. pagina. 161. numero. 2.

Ignorantia iuris etiam certi clari atque aperti excusat ignorantem quo ad emutationem damni. pag. 439. nume. 6.

Ignorantia iuris dubij excusat, sicut ignorantia facti. pa. 439. nume. 7.

Illatio non fit ex separatis. pagina. 390. nu. 5.

Illatio not. ad legem. 31. Tau. pa. 609. nu. 9.

Illatio prima ad materiam meliorationis quæ partis bonorum. pa. 611. nu. 12.

Illatio secunda ad materiam meliorationis tertie partis bonorum. pa. 611. nu. 13.

Illatio ad l. fori Regij, item & ad Taurinas eisdem consonas, vt hodie etiam illis stantibus, & singulari numero loquentibus, pater possit vnum ex filiis meliorare, possit etiam meliorare duos vel plures ex eis. pagina. 582. nume. 5.

Immunitas concessa propter aliquam causam quæ erat vera tempore concessionis, & postea definit esse vera, non tamen finitur priuilegium. pa. 544. num. 22.

Impediens aliquem, etiam iniuste, percipere aliquam commoditatem tenetur ad resarciendum illi tale interesse. pag. 430. nume. 7.

Impediens aliquem iniuste percipere aliquam commoditatem re vel spe certam, vel vehementi opinione per iustam verisimilitudinem ad illi pertinentem, etiam si ad illi non habuerit actionem, potest ab eo qui perdidit talem commoditatem conueniri, vt eam sibi resarciat. pa. 430. nume. 8.

Impediens ne alius aliquam utilitatem consequatur, ad quam non competeat sibi aliqua actio, de presenti, neque in spe certa & infallibili sperabatur sibi competere, non tenetur ad resarciendum: si tamen impediens per factum iustum id agebat. pagina. 430. numero. 9.

Impediens factum siue iustum, siue iniustum, aliquem capere commoditatem aliquam omnino incertam & pendente in spe de futuro fallibili, non obligat eum ad resarciendum. pa. 431. num. 10.

Implementum conditionum voluntariarum debet esse specificum & præcisum. pa. 157. nu. 2.

Impertinens medium impedit extrema coniungi. pa. 247. nume. 25.

Inarithmabile, id est, quod redigi nequit ad estimationem pecuniariam, licet quis alteri conferat, vel leget, etiam si sit pretiosum, non tamen prætextu eiusmodi interesse potest eum grauare. pagina. 589. numero. 14.

Incertitudo omnimode regulariter vitiat omnem actum. pagina. 10. numero. 1. & pagina. 17. nume. 18.

Incertitudo fauore animæ non vitiat. pagina. 320. nume. 3.

Incertitudo oneris hæreditatis impositi, etiam si vergat in emolumentum alterius cohæredis, reddit iniuste ipsam oneris impositionem: quemadmodum & vitietur ipsum legatum principale, si esset omnino incertum. pa. 441. num. 1.

Inconstancia non admittitur post ius quæsitum tertio: quando inquam ireruocabiliter est quæsitum. pa. 77. nu. 1.

Indignus non perdit ipso iure sed per sententiam. pa. 93. num. 12.

Inducitur quis facilliter ad repudiandum quod non potest querere. pa. 228. num. 47.

Inductio textus in. 5. His ita. l. vnica. C. de eadu. tollend. pa. 71. nume. 4.

Inuolutio in quo fiat hodie per l. 20. Taur. ad. 5. cum bonorum. l. non amplius, cum sequenti supra tituli. primo. pagina. 124. numero. 3.

Instrumentum purificatum meretur executionem vt purum, etiam si creditor ignorasset: si tamen de hoc constet in processu executionis à principio purificationem sub fuisse. pa. 56. num. 84.

Instrumentum legati liquidum an mereatur executionem? & concluditur quod non, cum moderationibus, de quibus infra. pag. 56. nume. 85.

Intellectus l. nutu. pa. 5. num. 14.

Intellectus l. 1. titu. 4. parti. 6. pagina. 13. numero. 12.

Intellectus l. dudum. C. de contrahenda emptio. pag. 75. nume. 8.

Intellectus l. cui fundes, de conditio. & demonstratio. vltimo respon. pagina. 78. numero. 6.

Intellectus ad l. hæc conditio. 2. de conditio. & demonstr. pa. 88. num. 3.

Intellectus verus & communis l. si Titio, huius tituli. de leg. 2. pa. 90. num. 1.

Intellectus Barto. in prædicta. l. si Titio, qui est communis, solidatur contra intentionem & sensum Rapha. pagina. 93. numero. 11.

Intellectus communis gloss. & D. de ro. ad. 5. si inter duos. l. qui seruauit, huius tituli. pagina. 106. nu. 1.

Intellectus ad vericulum post quod Senatus consultum. §. sed quia hæredes, institui. de fideicom. hæred. vltra Doctores. pag. 127. nume. 8.

Intellectus alius vltra Doctor. ad eundem. §. sed quia hæredes, institui. de fideicom. hæred. in versio. Post quod Senatus consultum. pa. 127. nume. 9.

Intellectus verus & aptus ad l. qui filibus, §. finali. supra titu. primo. pagina. 129. numero. 11.

Intellectus l. for. titu. de las mandas. 9. in ordine, & aliarum l. Tau. pagina. 131. numero. 12.

Intellectus l. cum sanctas. huius tituli. pag. 137. numero. 2.

Intellectus vltra doctores ad primum responsum l. statu liberum huius tituli. pag. 145. numero. 1.

Intellectus l. qui duos, huius tituli. adamussum examinatur, ac resoluitur: nec non ostenditur quoniam modo procedat, tam de iure. ff. quam antiquo. C. item & nouissimo authenticorum pagin. 164. nu. 8.

Intellectus ad secundam partem l. si idem scriptus, huius tituli. pa. 169. nu. 3.

Intellectus ad l. vbi repugnancia, de reg. iuris. pag. 171. num. 7.

Intellectus l. pecunie, de alimen. & ciba. legat. pa. 177. num. 3.

Intellectus l. si quis Titio, huius tituli. ex quo manat declaratio notabilis ad l. pecunie, de alimen. & ciba. lega. vericu. diuersa culpa, per scriptores hic & alibi intacta. pagina. 178. num. 6.

Intellectus l. Titio vsus fructus, infra de vsu fructu. lega. pa. 259. num. 4.

Intellectus ad l. 3. in fi. de adimen. leg. pa. 269. numero. 7.

Intellectus & declaratio ad l. 31. Taur. apte applicatur, & firmatur optimis similibus de conditionibus adductis. pa. 274. num. 13.

Intellectus ad l. quoniam in prioribus, C. de institutione testam. pa. 292. nume. 13.

Intellectus & explanatio ad l. Sextilianam. ff. de legatis. 3. vltra scribentium traditiones. pag. 296. nume. 23.

Intellectus l. 9. titu. de las mandas, libro. 3. for. l. vnã cum restrictione. l. 18. in l. Tau. ri. pa.

Index

ri. pa. 300. nume. 29.
Intellectus l. Celsus, huius tituli, aptè & com-
modè explicatur ex dictis Alberici post
Dyn. quæ hodie cessant stante l. Ordina-
prima, de los testamentos. pagina. 314. nu-
mero. 14.
Intellectus. §. Iulianus, l. si Titio & Mevio, in
frâ isto titu. pa. 317. nume. 4.
Intellectus l. quidam in testamento, huius ti-
tuli. pa. 320. num. 1.
Intellectus Ioannis de Imo. ad. §. Gaius Scitus.
l. Titia cum testamento, huius titu. pagina
422. nume. 2.
Intellectus. §. à me hæredem l. Mevio, huius ti-
tuli. pagina. 498. numero. 1. & debet intel-
ligi prout iacet simpliciter omiſſa salua-
tionem Bald. & Salice. pagin. 499. nu. 2.
Intellectus primus Barto. & sequacum ad. §.
fundo legato. l. Mevio, non est aptus illi
text. pa. 527. num. 3.
Intellectus secundus similiter non procedit:
licet ipse dicat procedere sine scrupulo. pa-
gi. 528. nume. 5.
Intellectus tertius ad eundem. §. fundo lega-
to, indentidem improbat: quia sonat a-
liud litera text. pa. 528. nu. 6.
Intellectus verò Ioannis de Imo. & Alberici
approbatur. pa. 528. nume. 7.
Intelligentia ad l. non idcirco. C. de iuris &
facti igno. pa. 109. nume. 6.
Intelligentia & declaratio ad text. in. §. sed
nostra, verificata sine onere. de successio.
liber. in inflit. pa. 288. nu. 2.
Interesse folius voluntatis aliquando potest
esse in consideratione. pa. 86. nume. 2.
Interesse affectionale nequit villo modo cade-
re inter diuerſas eademque dispares quan-
titates: quapropter non est habendum in
consideratione. pag. 258. nu. 3.
Interesse longioris vitæ actionis non est in
consideratione. pag. 298. nu. 26.
Interesse extrinsecum & remotum valde nõ
est in consideratione. pa. 325. nume. 8.
Interpretatio restrictiua notabilis ac noua ad
l. legatarius. supra titu. 1. 2. respon. vt non
procedat in casu, vbi hæredes legatarij fuis-
sent per testatorem vocati post mortem ip-
sius legatarij principalis. pagina. 80. nu-
mero. 7.
Inualidum in seipso non potest aliud destrue-
re. pa. 475. nu. 1.
Inuariabilitatis par ratio est in hærede soluen-
te, & in legatario eligente. pa. 238. num. 6.
Inuicissimile reputatur impossibile, licet sit

possibile. pag. 508. nume. 9.
Inuestigatio difficilis ad leg. fina. in princ. C.
de lega. pa. 463. nu. 13.
Inutilis translatio legati facta in alium peri-
mit legatum: imo (quod est fortius) hære-
ditatis dationem. pag. 476. nu. 5.
Inutilis vel vitium qualitatis accidentalis,
quod adijcitur dispositioni principali, non
vitiat illam, neque immutat. pagina. 581.
numero. 3.
In re omnino dubia ita demum recurritur ad
iudicium fortis, si eo casu sit in iure expres-
sum quod recurritur: & non aliter. pagin.
114. num. 12.
In obligatione alternatiua vtrunque extre-
morum est in obligatione. pag. 196. nu. 1.
Is qui adest consecutioni alicuius actus vt te-
stis, non præiudicat sibi. pa. 419. nu. 2.
Is cui quantitas est legata si sit grauatus in re
propria, & velit repudiare legatum, non tene-
bitur ad onus. pag. 601. nume. 25.
Iudicis & legis mens vna & eadem esse debet:
neque aliud quam lex velit iudex cogitare
debet. pa. 311. num. 47.
Iuramentum de non reuocando melioratio-
nem facit eam irrevocabilem. pagina. 561.
numero. 23. idem dicendum in fidei præ-
statione. pa. 561. nume. 24.
Iura actiua & passiuatranscunt in legatarium
partis hereditatis: & potest pro rata con-
uenire debitores hereditarios, & per eosdẽ
creditores pro eadem conueniri. pag. 123.
numero. 1.
Iura dicentia, errantem neque consentire, ne-
que aliquid efficaciter agere, non procedunt
in obligatione facta subalternatione.
pa. 196. nume. 2.
Iura dicentia, per alienationem necessariam
rei legata non extingui legatum, non pro-
cedunt in alienatione quæ fieret ex causa
necessaria descendente ab obligatione lega-
ti. pag. 250. nume. 29.
Iura conditionalia delinquentis non veniunt
in confiscatione vel priuatione bonorum
propter delictum, neque bona de futuro ac-
quirenda. pa. 337. num. 4.
Iure consultus multoties loquitur de seipso
in tertia persona. pa. 387. nu. 2.
Iuri accrescendi locus est in fideicommissis vni-
uersalibus: etiam si sint conditionaliter rel-
ta. pa. 214. nume. 24.
Iuri accrescendi vniuersali locus est inter suc-
cedentes iure vniuersali hereditario, etiã sola
legali cõiunctione cõiunctos. pa. 225. nu. 40.
Iuri

Alphabeticus.

Iuri accrescendi locus est in usufructu duo-
bus legatariis relicto, etiam post acquisi-
tionem partis vnius ex ipsis postea defi-
cientis. pa. 227. nu. 46.
Iuris error excusat aliquibus casibus. pa. 440.
numero. 9.
Ius speciale non est in consideratione: quin
potius id quod de iure speciali speratur,
præsumitur non posse fieri, neque pos-
se euenire. pagina. 91. nu. 4.
Ius accrescendi procedit vno ex duobus fon-
tibus vel causis. pagina. 210. nume-
ro. 10.
Ius accrescendi ex quo habeat appellari rea-
le. pa. 210. nume. 12.
Ius accrescendi cessat, vbi pars non de-
ficit omnino & ipso iure sed ope excep-
tionis iustificandi duntaxat. pagin. 210.
nume. 12.
Ius accrescendi locum habet inter coniun-
iunctos sola legali cõiunctione: etiam
ex titulo donationis: et etiam in proprie-
tate: nec non post acquisitam ius vtrius.
pag. 211. nume. 15.
Ius accrescendi non procedit, vbi nulla pror-
sus est cõiunctio: etiam in usufructu.
Et ex opposito, vbi subest quauis cõ-
iunctio, siue verbalis tantum, siue sola
realis, siue vtraque iuncta, est locus iu-
ri accrescendi, vel non decrescendi, etiam
in proprietate. pagina. 212. nume-
ro. 16.
Ius accrescendi inducit sola legalis disposi-
tio. pa. 212. nume. 17.
Ius accrescendi procedit secundum volun-
tatem testatoris tacitam & à lege confi-
ctam: vel saltem præter eam. pagina. 213.
num. 18.
Ius accrescendi est quedam impropria sub-
stitutio. pa. 218. nu. 30.
Ius accrescendi & ius nõ decrescendi habent
varia & quodammodo inuicem principia p-
ductiua repugnantia. pag. 219. nu. 35.
Ius disponens aliquo casu contra volunta-
tem testatoris dicitur ius dispensatum:
sicque restringibile, vt potè odiosum &
stricti iuris. pa. 225. nu. 41.
Ius non decrescendi habet locum in copu-
latis cõiunctione legali. pagina. 229. nu-
mero. 49.
Ius accrescendi habet locum in portione se-
mel quæ sita: & ex post facto iure spe-
ciali deficiente. pa. 230. nu. 51.
Ius canonicum præualet ciuili in materia ec-

clesiastica & spirituali. pagina. 513. nu-
mero. 9.
Ius obedit nature. pa. 518. nume. 11.

L

Licet eligens scienter indignum,
priuatur etiam eligendi pote-
state. pag. 278. nu. 17.
Legalis dispositio sola inducit ius
accrescendi. pag. 212. nume. 17.
Legali cõiunctione copulati non sunt con-
iuncti ex iudicio & ex dispositione testato-
ris sed ex accidenti. pa. 203. nume. 11.
Legans militiam suam censetur legalis expen-
sas quæ fieri solent pro introitu ad talẽ mi-
litiam vel simile officium: quæquid Bald.
hic teneat. pagina. 247. nume. 26.
Legare pauperibus & pro anima idem impor-
tat. pa. 19. nume. 74.
Legare agnationi vel cognationi in abstracto,
& legare agnatis vel cognatis collecti-
uè vel in concreto, idem est. pagin. 358. nu-
mero. 13.
Legatum relinquì potest sub conditione, &
tertius arbitrarit: modo certa res vel
quantitas in tali legato exprimitur. pagin.
10. numero. 2.
Legatum non conditionally in alterius arbi-
trium relicto, non requirit expressionem
certæ rei vel quantitatis. pagina. 10. nu. 2.
Legatũ in primo casu in arbitrium, huius est
conditionale, scilicet si tertius arbitretur: & ex
consequenti intransmissibile, si interim le-
gatarius decedat: sed in secundo casu secus.
pag. 115. nu. 6.
Legatum dotis incertæ valet. pagina. 19. nu-
mero. 26.
Legatum factum arbitratori seu executori te-
stamenti in dubio censetur relicto con-
templatione officij. pagina. 43. nume. 63.
Legatum non transmittitur, si legatarius in ca-
su. §. sic fideicommissum. l. fideicommissa,
decessisset pendente conditione resolutiua,
id est, priusquam hæres declarasset se nolle
valere legatum. pa. 62. nu. 91.
Legatum relinquì potest in tacitam seu vela-
tam voluntatem heredis. pa. 87. nu. 1.
Legatum quantitatis vt quantitatis quomodo
differat primo à legato vt speciei. pagin.
103. numero. 5. Quomodo differat se-
cundo. pagina. 104. numero. 10. Quomodo
differat tertio. pagina. 105. numero. 13.
Quomodo differat quarto. pagina. 105.
nume.

Alphabeticus.

numero 14.
Legatum factum confanguineo pauperi pro anima censetur ad piam causam relictum: secus si diuiti. pag. 180. num. 12.
Legatum ad alimenta vel pro anima per filium matris relictum, si mater esse pauper, est relictum pium. pag. 181. num. 13.
Legatum seruo communi factum videtur factum dominis. pag. 231. nu. 52.
Legatum solum in vita simpliciter per testatorem videtur transire in donationem causa mortis. pa. 243. nu. 16.
Legatum regulariter extinguitur per alienationem voluntariam, factam de re legata. pag. 248. num. 27.
Legatum alternatiuum plurium rerum, etiam a pluribus grauatim item & pluribus honoratis relictum, est vnicum, & non plura. pag. 286. num. 1.
Legatum censetur vnum effectu, & non plura, vbi non est proprietas & stricta alternatiuum. pag. 286. numer. 2.
Legatum relictum a testatore proprie concubinæ valet. pag. 313. nu. 1.
Legatum conditionale non extinguitur morte hæredis grauatim. pag. 331. num. 12.
Legatum non valet, si per testatorem legatur species tanquam ipsius propria, quæ tamen non reperitur in bonis illius tempore mortis eiusdem testatoris. pa. 347. nu. 3.
Legatum & causa mortis donatio adæquantur. pag. 479. num. 12.
Legatum differt a donatione inter viuos, cum ad libitum legantis possit vsque ad obitum ipsius reuocari, etiam tacite. pagina. 502. numero. 2.
Legatum reuocatur per inimicitias capitales ipso iure, tum demum, quando processisset culpa legatarij: secus si testatoris. pag. 502. numero. 3.
Legatum semper præsumitur fieri ob ipsius legatarij merita: & quomodo intelligatur. pag. 503. nu. 6.
Legatum factum alicui saepe de vna & eadem re in eadem voluntate vltima non tantum non debetur nisi seorsim sed etiam si esset legata in duabus vltimis voluntatibus ex interuallo confectis. pa. 515. nu. 1.
Legatum propter repudiationem subsequutam fingitur retro nunquam fuisse factum. pag. 578. num. 2.
Legati substantia potest conferri in conditionem arbitrij alterius: licet non in meram voluntatem illius. pagina. 2. numero. 31.

Hoc autem notabile restringitur in conditione arbitrij super matrimonio contrahendo per tertium interponendi. pagina. 22. numero. 32.
Legati ademptio inducit per dationem inuitem. pa. 477. num. 6.
Legato factio de parte acquiritorum honorum matrimonio constante per alterutrum conjugum alteri, sub appellatione honorum veniunt etiam debita & onera pro eadem parte. pa. 132. num. 13.
Legato generis valido non derogatur per legatum speciei inuolidum, cui alias derogaretur per validum. pa. 479. nu. 13.
Legato relicto vni de familia quem elegerit hæres, vel vult eligere: si hæres non declararet, omnes de familia admittuntur simul ad tale legatum vel fideicommissum. pa. 611. num. 14.
Legata particularia extraneis facta non confirmantur sicutæ maxime si est elisa per abstentionem ipsius filij. Secus quando prælegatum sit filio suo. pa. 414. num. 18.
Legata caduca vel quasi redeunt ad hæredem cum onere eis imposito: legata autem quæ pro non scriptis habentur, absque onere. pagina. 314. num. 12.
Legatarius in re sibi legata impropiissime dicitur esse hæres. pa. 77. nu. 2.
Legatarius mixtus executor & merus quid interesse differant. pag. 176. nu. 1.
Legatarius vel fideicommissarius vbi aliquaratione grauari non potest per testatorem, a fortiori neque potest grauari illius hæres. pa. 312. nu. 42.
Legatarius ante agnitionem legati decedens legatum transmittit: quia est dominus rei legata: fidei. pa. 331. nu. 11.
Legatarius conditionalis pendente conditione occupans absque violentia & clandestinitate rem legatam, vtrum incidat in poenam rei legata: pa. 337. nu. 1.
Legatarius conditionalis pendente conditione nullum ius habet in re sibi conditionaliter legata. pa. 337. nu. 2.
Legatarius in casu fideicommissi, sic fideicommissum, consequetur legatum: etiam si hæres moreretur, antequam declarasset nolere valere legatum. pa. 60. nu. 99.
Legatario non competit actio pro legato contra hæres testatoris legantis, nisi pro hæreditarijs portionibus vnumquodque eorum tangentibus. pagina. 383. nu. 1.
Legatario vel fideicommissario non est aliquid

Alphabeticus.

quod ius quaesitum ante diem cessionem in legatis vel fideicommissis tam particularibus quàm vniuersalibus. pag. 421. nu. 5.
Leges vel statuta quæ puniunt volentes facere aliquid & c. intelligi debent. si fecerint. pag. 70. nu. 79.
Limitatoria declaratio huiusce decisionis dicitur quæ non procedat, quando statutum sece expressè retulisset ad voluntatem cum aliquo actu proximo, licet non perfecto. pa. 51. num. 80.
Leges regni permittentes emptori retractum rerum venditarum habent etiam locum in rebus datis insolutum: vt eadem ex causa, videlicet proximitatis, retrahi possint intractandum. pag. 74. nu. 6.
Leges prohibitiue in dictionis viduitatis censentur inductæ ob fauorem publicum: sicque extensibiles: etiam si sint priuatis odiosæ. quod etiam in statutis locum habet. pag. 226. num. 42.
Legitima sola non transmittitur ad hæreses filij ex capite sinitatis: sed ex propria & peculiari natura transmissionis ipsius legitime. pag. 299. nu. 22.
Legitima regulariter est pars quota bonorum vel successione: non autem hæreditatis. pag. 304. num. 39.
Lex habet emissionem verborum pro intentione emittentis ipsa: adeo ut profertur illa non credatur, si dicat alia se intentione: quæ ipsa sonent emisisse. pag. 2. num. 5.
Lex, statutum, vel consuetudo, quæ institutio captatoria sit valida, non valet. pagina. 35. numero. 53.
Lex 29. titu. 9. parti. 6. corripit in vno membro opinionem glo. hic volentis quæ quædo legatum confertur in voluntatem hæredis, non valet: sicut neque quando in voluntatem tertij. Nam imò per illam valet, quando in voluntatem hæredis confertur: sed quando in voluntatem tertij, tenet quæ ista glo. pagina. 50. num. 77.
Lex eadem. 29. tit. 9. parti. 6. in quantum dicit legatum collatum in voluntatem tertij non valere, corripitur per l. for. & l. Tau. volentes hodie valere captatoriam voluntatem in legatis & dispositionibus particularibus. pag. 50. nu. 78.
Lex cum fundus huius sit, non procedit, quædo augmentum intrinsecum esset pretiosius principali cui adijcitur. pag. 142. nu. 11.
An verò eadem lex procedat, vbi testator in legando adiecit et pronomen, meum, cõ

cluditur per distinctionem. pa. 142. nu. 12.
Lex tota est generalis, si legis principium est generale. pag. 245. nu. 21.
Lex loquens gratia frequentioris vsus vel contingentiæ non inducit iuris ministerium. pag. 245. nu. 22.
Lex quando inducit aliquid in fauorem alicuius ipso iure, intelligi debet illo petente. & c. pag. 300. num. 31.
Lex Non est dubium. C. de lega. secundum cõmuniem intellectum procedit in occupatio ne rei legatæ clandestino modo, non per violentiam. pag. 338. nu. 6.
Lex habens plures lecturas propter incertitudinem intellectus ipsius non potest allegari ad decis. causarum. quod intelligitur, nisi vni illarum lecturarum fuisset magis cõmuniter approbata, & magis probabilis. pag. 440. num. 8.
Lex fina. C. de lega. quas leges antiquas respiciat immutandas vel emendandas, prout in principio sui præfatur, velle eas corrigere vel emendare. pag. 463. num. 14.
Lex non audeat quæ negat natura. p. 519. nu. 13.
Libellus vt procedat & non sit ineptus, verba ipsius impropriantur. pagina. 409. numero. 11.
Liberatio præsupponit obligationis nexum, prout priuatio habitum. pag. 235. nu. 1.
Liberi proprie dicuntur vsque ad pronepotem, exclusiue. pag. 355. nu. 9.
Limitatio & sublimitatio ad id quod habetur secundum omnes declarationes, quæ commissio facta per verba volitiua tribuit commissario facultatem eligendi inimicum testatoris. pag. 268. nu. 6.
Liquidatio potest fieri per omne genus probationis. pag. 55. nu. 83.
Liquidum redditur aliquid ex duobus instrumentis inuicem cõiunctis, quod ex vno eorum solo non esset liquidum: quod facit ad executionem instrumentorum garantigiorum. pag. 500. nu. 6.
Lucrum qui amittit non subire vel non incurere damnum, quomodo sit intelligendū. pag. 108. nu. 5.
Ludouicus Roma. Iapsum est in authen. similiter. col. 1. C. ad l. falci. in allegatione glo. pagina. 179. nu. 8.

M.
 Agis attenditur id quod sit vel dicitur specialiter & sigillatim, quàm id quod generaliter. pag. 352. nu. 8.
 * * * Maior

Maiores pietas exerceatur erga consanguineos pauperes quam erga extraneos. pag. 182. numero. 17.

Masculinitatis qualitas appositae ad fideicommissum vniuersale habet declarare fideicommissum particulare, eodem testamento per testatorem relicta. pa. 344. num. 6.

Medium impetirens impedit extrema coniugii. pa. 247. num. 25.

Melioratio alterius arbitrio facta, non designata melioratione, neque quotitativè, neque quantitativè, si prius fiat executio, vel declaratio quantitativè, valet. pa. 13. nu. 11.

Melioratio, quae ex illi regiarum permissu fit per patrem vni ex filiis, non capit per talem melioratum mediata neque immediate ab illis legibus, sed ab ipso patre meliorante eodemque disponente. pa. 133. nu. 14.

Melioratio de certa bonorum parte facta per patrem vni ex filiis, constituta de quota parte hereditatis, non bonorum, ubi constat de patris meliorantis voluntate. pagin. 133. nume. 15.

Melioratio facta de parte hereditatis vertitur in fideicommissum vniuersale de eadem parte. pa. 136. nume. 17.

Melioratio traditione facta, constituit scilicet, vel concessionis scripturam, vel retentionis vniuersales rerum de quibus facta melioratio, efficitur irrevocabilis secundum dispositionem l. 17. Tau. pa. 405. nume. 5.

Melioratio tertiae partis bonorum an possit cadere in unico filio per patrem vniuersaliter instituto: & an melioratio quintae partis possit cadere in unico haere de extraneo. pagin. 410. nume. 16.

Melioratio in re certa facta per patrem filio in potestate existenti citra aliquam traditionis veram vel fictam actum, quae quidem donatio de iure communi quo ad ipsius validitatem effectivam pendet, an censetur sublata & abolita per aliam donationem ab eodem patre de eadem re secundario factam propriae ipsius uxori, absque prioris donationis revocatione. pa. 476. num. 4.

Melioratio simpliciter facta per patrem sine designatione certae partis, intelligenda est secundum qualitatem personae ipsius meliorati. pa. 497. nu. 10.

Melioratio semper est revocabilis, antequam constitutum factum super bonis acquirendis effectum sortiat, id est, ante eorundem bonorum acquisitionem. pagin. 560. nume. 21.

Melioratio non efficitur irrevocabilis, si simplicem detentionem tantummodo habet pater in rebus, de quibus fecit meliorationem, & eas tradat. pag. 561. nume. 22.

Meretrix vel concubina, an possit donare pro eo vel concubino. pa. 313. num. 11.

Miles neque potest concubinam donare, neque eandem legare. pa. 313. nu. 4. & 5.

Modus ex post facto deficiens minus vitiat quam conditio mixta. similiter ex post facto deficiens. pa. 326. num. 11.

Modus impossibilis non vitiat ultimam voluntatem, prout neque impossibilis conditio. pa. 326. num. 12.

Modus detrahendi falcidiam in re vna vel pluribus. pag. 512. nume. 2. Quomodo autem posuit in vna vel pluribus rebus deducit, quando agitur de deductione legitima, traditur remissive. pa. 512. num. 3.

Mora essendi plus in legato facta per debitorem creditori, vel legatum illud sustineatur. pa. 509. num. 12.

Momentaneus actus regulariter non habetur in consideratione. pa. 91. num. 6.

Monasterio monialium ceteris paribus magis faciendum est, quam monachorum. pa. 190. num. 9.

Moralitas est summarius in regimine mundi. pa. 460. num. 71.

Mora in causa post lapsum diet incerti est et alibi vel purgabilis, sicut mora quae incurritur ex hominis vel legis interpellatione intra modicum temporis spatium. pag. 273. numero. 11.

Mora purgationi est locus re integra post lapsum temporis per iudicem praefixi. pag. 149. nume. 1.

Mora purgationi non est locus post factam executionem à lege vel ab homine. pagina. 199. num. 8.

Moriens vel in articulo mortis dicitur esse qui est constitutus in extremis, vel in ultimis, vel in actu moriendi. pa. 577. num. 14.

Multa sunt nulla quae non possunt dici vel legari nulla. pa. 598. nume. 22.

Multiplicatio verborum non necessaria sensum non immutat. pa. 516. num. 2.

Multiplicatio non cadit in speciebus. pa. 518. numero. 10.

Mutatione personae mutatur qualitas privilegiata ac denominatio legitime. pa. 288. n. 1.

Mutatione personae mutatur qualitas patrimonij. pa. 302. nume. 33.

Nam

N.

Am & naque suapte natura ut plurimum sunt dictiones reddituarum rationis. pag. 539. nu. 2.

Nam capitur pro certè. pag. 539. numero. 3.

Natura oppositorum quae sit. pa. 246. nu. 24.

Natura permissio ad tempus limitatae quae sit. pag. 457. nu. 7.

Naturaliter facta infecta fieri nequeunt: tamen civiliter, id est perfectionem possunt praesentibus haberi. pag. 196. nu. 3.

Nebriffensi latuit vulgarizatio dictionis, penes & reliquis professoribus linguae Latinae. pag. 422. num. 1.

Negatio in negando plus vigoris habet quam affirmatio in affirmando. pa. 603. nu. 30.

Negligens propter culpam in negligendo commissam non tenetur actione. Aquilae, ad aestimationem, & cum hoc moderamine, praecedit tit. ff. & C. & infra ad l. Aquil. & ita limitatur & intelligi debet. pag. 97. nu. 6.

Nemo in necessitatibus liberalis existit. pag. 499. nume. 3.

Neptis ex filio dicitur de descendibus per virilem sexum: non tamè nepos ex filia. pag. 363. nu. 18.

Nihil suae ipsius causae potest esse causa, prout neque ipsiusmet. pag. 2. nu. 7.

Nihil interest quoad iuris effectum, maxime in materia legatorum & fideicommissorum particularium, an disponentis verba proferrantur in prima vel in tertia persona. pag. 261. nu. 9.

Nominatus primò ceterum magis dilectus nominanti, quam nominatus secundario: unde & in dubio praefendus est. pag. 118. num. 1. Idem in haereditibus secundum Bar. & magis communem. pa. 118. nu. 2.

Nominatus primò in eodem instrumeto est praefendus alijs, ubi ex pluribus electis non potest possidere nisi vnus. pagina. 352. nu. 5.

Nominati vocantur primò ad relictum factum familiae: ac post eos hi qui sunt in gradu proximiores. pag. 350. nu. 1.

Nominati admittuntur ante omnes: & post eos admittuntur qui ex nomine & familia defuncti reperitur: & ex his qui primo gradu procreati sint. pag. 375. nu. 23.

Nominatis deficientibus, non admittuntur omnes de familia, sed solum proximiores ipsi defuncto dum vivunt: & eis peremptis,

admittuntur omnes alij sequentes ex eadem familia gradatim. pag. 360. nu. 15.

Non entis nulla sunt qualitates. quod est etiam philosophicum theorema. pag. 290. nu. me. 5. & pag. 400. nu. 8.

Non dicitur quis alium gravare utdote iure suo permissivo seu potestativo. pag. 299. nume. 27.

Notabilis decisio Oldra. circa clausulam prohibitionem seu negatiivam. pag. 603. nu. 31.

Notabilis advertentia ad eandem decisionem Oldra. pag. 604. nu. 32.

Notabile ad materiam meliorationis. pa. 536. nume. 22.

Notabilia ad doctrinam Pau. de Ca. & aliorum in l. plane. §. si eadè res. d. leg. 1. pa. 518. n. 9.

Notanda ad l. fina. ff. de proba. pagina. 519. nume. 12.

Nova intelligentia ad l. si quis quos, cum l. si quis eum quem infra de conditio. & demòstra. pag. 327. nu. 12.

Nudus minister non dicitur quo ad titulum is in quem verba legati conferuntur: et si dicitur nudus respectu commodi, ut quia nullum ex legato percipere debeat. pag. 324. numero. 3.

Nota solo legata relinqui possunt: nec non fideicommissa vniuersalia, contra. l. al. & alios. pag. 3. numero. 10.

O.

Olex tollitur, qui possit fieri aduersus communem sententiam, Quod in legitima apponi potest vulgaris substitutio. pagina. 297. numero. 24.

Obligatio semel extincta nunquam reuiuiscit, etiam cessante causa extinctionis. pag. 543. nu. 20.

Obligaciones personales inhaerent personae tenaciter: dominium autem cohaeret rei principaliter. pag. 463. nu. 15.

Obligatus tenetur praecise, quando factum ex l. dispositione est in obligatione: neque liberatur solvendo interesse vel aestimationem. pag. 125. nu. 6.

Obligatus nemo esse potest sibi ipsi respectu vnus & eiusdem debiti. pagina. 161. nume. 20.

Officiales nominati per commissarios, per vniuersitatem ad faciendam nominationem deputatos, censentur nominati ab ipsa vniuersitate. pa. 567. nume. 2.

** 2 Offi-

Index

Officium executoris testamento designati, etiam ab eo acceptatum, non transit ad eius heredem, prout neque tutoris, neque curatoris officium. pag. 342. nume. 2.

Officium nullum cum administratione transit ad heredem talis officialis, &c. pagina. 345. numer. 3.

Officium iudicis conquisitum lata sententia super principali: & cessat in accessorijs. pagina. 352. num. 13.

Omne verbum etiam suapte natura merè voluntarium reducitur ad boni viri arbitrium, ubi agitur de evicatione damni. pagin. 26. numero. 40.

Omnia, vniquisque, quicunque, quilibet, sua natura important vniuersalitate: tamen restringuntur de habilitate. pagina. 392. numero. 7.

Onus fidelcommisisti legato iniunctum, licet sit certum in seipso: tamen ob incertitudinem & inualiditatem legati, redditur inualidum. pag. 398. nume. 5.

Opinio glo. in capic. Cum tibi, est verior & communior. pa. 6. num. 16.

Opinio communis, Quod testator legando rem heredis vel legatarij non transeat dominium in legatum, ex qua declaratur. l. vnum ex familia. §. si rem infra eo. pagina. 97. numero. 1.

Opinionem concordantem ad adherendum in ambiguis. pag. 344. nu. 4.

Oppositorum natura est, vt se inuicem tollant: non autem vt se inuicem ponant. pagina. 246. nume. 24.

Ordo scripturæ deliquat ordinem voluntatis. pa. 119. nume. 3.

Ordo dignitatis aut gradus quo ad personam ex familia per commissarium testatoris nominandam, in casu & materia. l. vnum ex familia. non consideratur. pagina. 574. numero. 12.

Ordinis peruersio vnius actus ad seipsum regulariter vitiat illum. pa. 171. num. 8.

Origo dispositionis semper vel vt in plurimum attendi debet. pagina. 482. numero. 23.

P

Araphras expositiua literæ l. cum quidam mag. huius ti. op. portuna & necessaria. pagina. 271. numero. 14.

Paria sunt, heredem grauari per testatorem sub nomine singulari & appellatio herede-

dis: vel sub simplici & plurali heredum, etiam nominibus proprijs expressorum. pa. 315. nume. 1.

Paria sunt, testatorem disponere grauando heredem de restituendo alteri de familia per illa verba, cui vobis: vel per illa, quibus vobis de familia. pa. 582. nume. 4.

Paria sunt actum valere ab exordio confessionis illius, vel non valere: siue à principio, aut desinere valere ex post facto: si tamen nullitas talis actus allegari non possit. pag. 198. num. 21.

Paria sunt quem rogari de restituendo post mortem suam, & cum, aut quando voluit. pagina. 555. numero. 4. idem in casu è contrario. pag. eadem. nume. 5.

Parificantur casus l. in arbitrium, extra terminos ipsius: quando in vno & altero conditio voluntatis adijcitur. pagina. 21. numero. 30.

Pars rei aliquando potest ostendi de demorsari ad oculum corporei. pag. 540. nu. 9.

Partem alteri conferre, quid sit. pagina. 90. numero. 2.

Parte vnius rei legatæ agnita, censetur etiam alia pars agnita. pa. 77. num. 4.

Pater meliorando hodie filium in testamento vel codicillis in tertia parte bonorum, asilgnando illam in re certa, & eam tradendo ex interuallo soluisse filio in vita, talis melioratio sit irreuocabilis. pagina. 244. numero. 20.

Pater legans filiam ducenta pro ea maritanda, si in vita eam maritauit datis sibi solis centum, poterit filia petere alia centum residua. pa. 253. nume. 38.

Pater potest dare filio vulgarem substitutum in legitima. pa. 295. nu. 21.

Pater adeptus semel immunitatem propter numerum liberorum, non perdit exemptionem vel immunitatem, propterea quod talis numerus ex post facto decreuit: vel ex toto deficiat. pa. 544. num. 21.

Patrimonij qualitas mutatur mutatione personæ. pa. 502. num. 33.

Pastores ouium vel caprarum portantes demortuarum pelles non excusantur: nisi etiam probent eas mortuas fuisse absque eorum culpa vel negligentia. pa. 348. num. 6.

Permissum ad certum tempus videtur postillud per eundem permitentem prohibitum. pag. 150. nume. 2.

Personalis actio, non sequitur fundi possessionem. pag. 123. nume. 2.

Perdo.

Alphabeticus

Personæ mutatione mutatur qualitas priuilegiata ac denominatio legitime. pag. 288. numero. 1.

Peruerio ordinis vnius actus ad seipsum regulariter vitiat illum. pag. 171. nu. 8.

Per simplex silentium filij grauati in legitima non inducitur approbatio talis grauaminis. pag. 291. nu. 10.

Per agnitionem legati factam per primum legatarium fit quasi contractus cum fideicommissario, qui fuerit grauatus legatum restituere. pag. 341. nu. 11.

Petitio generalis valet, puta, peto villam vel oppidum non autem valet, si petatur id quod est in tali villa vel oppido: quoniam talis petitio non solum est generalis, sed etiam incerta. pagina. 417. num. 21.

Pia causa fauorabilior est quoad quid, quam liberorum, tenente Baldo. pag. 6. nu. 15.

Pia causa & causa libertatis parificantur in iure. pag. 398. nu. 4.

Pietas maior erga consanguineos pauperes exercetur, quam erga extraneos. pag. 182. num. 15.

Pietas accipitur pro actibus misericordie. pag. 193. num. 23.

Pluralitas actuum minimè præsumitur. pag. 218. num. 31.

Pœna mortis non incurritur per solam simplicem tractatum venenandis: sed solum pœna extraordinaria. Neque contrarium debet praticari ex generali & notoria orbis consuetudine, quæ habet, quod pœna capitales non sunt imponendæ ex delictis atque tatis. pag. 52. nu. 82.

Ponderatio tex. in §. haeres, institu. de obliga. quæ ex quasi contra. nascun. pagina. 330.

Portio legitima non potest appellari quota pars hereditatis, secundum magis communem Docto. conclu. pag. 407. nu. 8.

Portionem deficere ab initio vel valere & resoluè ex post facto, paria sunt. pagina. 230. nume. 50.

Possessio bonorum contra tabulas datur tantum prateritis. pag. 229. nu. 48.

Possessio i. §. Titia cum muberet, l. Titia cum testamento, p. re possessa accipitur. pa. 452. nu. 1.

Possessio libera & vacua differunt. pagina. 536. num. 19.

Possessio pacifica tunc dicitur haberi, quando fructus per possidentem percipi possunt: & non alius. pag. 536. nu. 21.

Possessio quæ plus iuris habet, à iure denominatur: quæ plus facti, à facto. p. 542. nu. 13.

Possessio appellatio in dubio intelligitur de pacifica. pag. 536. nu. 20.

Post mortem damnati in metallum, qui priusquam damnaretur, ius eligendi vel nominandi vnum de pluribus habebat, fideus nominabit, & restituet: in vita autem ipsius damnati, quoad usum & fructum retinebit. pag. 572. nu. 8.

Potestas, cui datur liberum arbitrium, non potest inferre præiudicium tertio. & idem in voluntate simplici seu libera. pag. 25. numero. 34.

Potestas data executoribus, etiam ab intestato, non sortitur effectum, nisi adita hereditate: præterquam in relictis ad pias causas. pag. 332. nu. 16.

Practica hodie sequitur vt plurimum communes opiniones, vt venator leporem. pagina. 245. nume. 23.

Praelatus, qui passus est prescriptionem labi contra ecclesiam, potest agi pro parte ecclesie ad estimationem damni contra eum. pag. 427. nu. 5.

Praelationi adiuicem non est locus in conuentionibus simplicibus. pag. 494. nu. 6.

Preposteriorio eisdem actus ad seipsum plus inficit, quam vnius actus ad alium. pagina. 147. nume. 5.

Præmissa necessaria ad intellectionem duobus huius tit. & eorum quæ hactenus ibi tradidit indistin. & decisione quaestionis. pa. 87. nu. 1.

Præsumitur quæ elegisse indignum ignoranter, & non scienter: vtriusque iuris tam ciuili quam canonici censura pensata nisi contrarij probetur. pa. 266. nu. 3.

Præsumitur in dubio quod quisque vult actum ab eo gestum valere & esse efficacem. pag. 437. num. 4.

Præsumptio validitatis actus non insurgit, vbi deest vterque; significatus tamen proprius quam improprius. pag. 508. nu. 7.

Præsumptionem validitatis actus alijs præsumptionibus præualere, quod à Decio in plenius locis traditur, quomodo sit accipiendum. pag. 508. nu. 8.

Pretium rei aliud est à pretio possessionis. pag. 532. nu. 14.

Primo nominatus in scriptura præsumitur principalis: quod potest esse vitale ad multa in vniuersis materijs. pag. 119. nu. 4.

Primordialis potissimum ac principaliter sunt in consideratione: non sic secundaria, seu consecutua. pag. 587. nu. 12.

Primo casus, in quo fideicommissum tacite in ducitur. ** 3

Index

ducitur pag. 465. numer. 18.
 Privatio non cadit, ubi non cadit habitus. pagina. 193. nume. 25.
 Privilegium ubi conceditur rebus propter personam extinguitur mutatione personae. pagina. 301. numero. 32.
 Privilegium immunitatis concessum habenti duodecim filios masculos, si semel obtinet eos, non perdit nobilitatem, si eosdem vel aliquos eorum auiteret. pagina. 547. numero. 24.
 Probationes factae ab utraque parte legatario. 206. quando ad invicem collidantur. pagina. 106. numer. 2.
 Probationes solae citra sententiam factae ab una parte contra aliam, non inducunt obligationem passivam. pagina. 107. nu. 3.
 Productiones l. Nutu. de lega. 3. pa. 4. nu. 11.
 Prohibitus donare, non prohibetur remittere ius querendum: sed non queritum. pagina. 427. nume. 3.
 Prohibitum ad certum tempus videtur post illud permissum. pagina. 150. num. 3.
 Prohibito allegationis simpliciter & personali ter facta non afficit ipsam rem alienari prohibita. quocumque. vadat. pa. 599. num. 23.
 Prolis appellatio comprehendit solos descendentes. pag. 357. nume. 12.
 Promissio nulla vitatur, quantuncumque incerta, secundum aequitatem canonicam. pagina. 17. nume. 19.
 Punctuatio ad l. 17. Taur. an per simplex constitutum factum per partem meliorem de rebus meliorationis inducatur ipsius irrevocabilitas. pag. 559. nume. 20.
 Pupillus habet regressum, ut sibi damnum refaciatur contra tutorem praebentem causam damni pupillo illati. pagina. 427. numer. 4.
 Purgationi more locus est re integra post lapsum temporis per iudicem prefixi. pagina. 149. numer. 1.
 Purgationi more nullus relinquatur locus post executionem a lege vel ab homine expeditam. pagina. 199. num. 8.

Andiu dictio est suspensiva. pagina. 227. nume. 45.
 Quando substantivum & adiectivum stant sub vna oratione, vel vno orationis constructu, vnum regit & determinat aliud: & determinatur reciproce ab

alio. pag. 209. nu. 9.
 Quando plures vocantur ad idem legatum in eadem oratione, ut censentur verbis tantum conuincti, oportet portiones quotas legati esse distinctas & diuisas per testatorem. Alias censentur mixti, id est re simul & verbis conuincti. pa. 213. num. 20.
 Quando ex vna persona honorata legatum peruenit ad plures, illi non censentur habere partes omnino distinctas in ipso legato: quin imò cum vnius personae vice fungantur, non censentur partes diuisae. pa. 214. num. 23.
 Quando verba legis vel statuti in sensu directo nihil operantur, tunc necessario sumitur ex eis argumentum in sensu opposito, etiam ad iuris communis correctionem, ne verba sint superuacua. pa. 226. num. 44.
 Quando quis, ratione officij publici vel privati sibi iniuncti, tenet ad custodiam alicuius rei, non sufficit ei probare eiusdem rei interitum. pag. 348. nume. 5.
 Quarta differentia inter primum & secundum casum in arbitrium, huius tituli. pag. 21. nume. 28.
 Quasi dictio, est nota improprietatis, prout & dictio, quodammodo. pagina. 293. nume. 10. 15.
 Quatuor corollaria ex intellectu. l. si idem seruus, huius tituli. dimanantia, & satis concludibilia ad ipsius declarationem. pagina. 170. numer. 6.
 Quasi notabilis, an ad relictum factum vni pauperi de familia admittendus sit pauper proximior testatori ratione consanguinitatis, an vero pauperior, sed remotior quo ad consanguinitatem? pagina. 575. num. 13.
 Qui tenetur alicui ad operam praestandam, tenetur ad sumptum faciendum in tali opera. pag. 96. nume. 5.
 Qui non potest per seipsum manumittere, non potest alteri committere, ut manumittat. pagina. 324. nume. 1.
 Quis vel qui importat conditionem tacitam. pagina. 103. nume. 6.
 Quod omnino nullum est, per approbationem expressam validari potest, ut ex nunc sumat existentiam: non autem ut ex tunc, id est retro ab exordio, hoc est ab ipsius actus nullius confessione. pa. 292. num. 12.
 Quod habetur pro tali secundum quid & non simpliciter, non est proprium & vere tale. pagina. 293. nume. 14.
 Quod ex mente elicitur, est ex vero proprio, ac propriissimo significato. pagina. 507. numero. 5.

Quod

Alphabeticus.

Quod per alluionem accedit, aequiritur de nouo. pag. 553. nu. 32.

R

Raphael Cuma. expendit. si ea conditione. l. Titia cum testamento, huius tituli. Iulianus ait. si de condi. & demonsit. contra Bart. in d. si ea conditione. pag. 432. nu. 13.
 Raphael Fulgo. carpitur in eo quod dicit in. si tibi centum. l. si tibi mandauero. ff. mand. q. sicut prior monasterij designatus non potest seipsum eligere etiam neque potest eligere fratres sui conuentus. pag. 608. nu. 7.
 Ratio differentiae inter contractus & ultimas voluntates, circa recursum & non recursum ad arbitrium boni viri. pag. 63. nu. 92.
 Ratio primi responsi. l. 2. ff. de lega. 2. stat in enumeratione rerum discreta & separata cuiusque earum, quae censeri debet, acti in diuersis dispositionibus facta esset, prout in simili dicitur in personarum enumeratione. pag. 70. nu. 1.
 Ratio dubitationis vera scribentes ad secundam partem. §. certam. l. si quis seruum, huius tituli. pag. 120. nu. 5.
 Ratio differentiae de iure communi inter legitimum partem vna, & alias bonorum quotas parte altera. pag. 125. nu. 5.
 Ratio decisiva ad l. cum fundus, huius tituli. quae vera est, explosa ratione Ange. de Perig. & Pau. de Cast. pag. 137. nu. 3.
 Ratio propter quam in ultimis voluntatibus non est licita variatio. pa. 155. nu. 5.
 Ratio vulgaris per glossam & Doctorem. varijs in locis tradita ad inductionem iuris accrescedi vniuersalis, euitationis, si inconuenientis nec testator discedat partim testatus, & partim intestatus, non est solida neque finalis. pag. 209. nu. 8.
 Ratio vulgaris quae solet signari ad regulam, quod in hereditatibus etiam inter omnino distinctos est locus iuri accrescendi, reijcitur: subijciturque alia noua. pa. 215. nu. 25.
 Ratio dubitationis ad primum responsum. l. Lucio, huius tituli. quam Pau. de Cast. Raphael. Cuma. & Ange. de Perig. adducunt, probabilior est ea quam Bar. & Bald. tradunt. pag. 258. nu. 2.
 Ratio Fran. de Aret. ad. §. mulier. l. milesita, huius tituli. expلودitur. pag. 313. nu. 8.
 Ratio fundamentalis introductionis quasi contractus per aditionem inter heredem & cre-

ditores ac legatarios ultra omnes scribentes. pag. 329. nu. 4.
 Ratio primi responsi seu primae decisionis. l. vnum ex familia, huius tituli. pa. 56. nu. 7.
 Rationem querere ubi tenus adfert infirmitas intellectus est. pag. 216. nu. 26.
 Receditur a communi sententia male fulcita, propter minus communem iure & ratione bene firmatam. pag. 37. nu. 54.
 Regula ius nostrum, sicut rupto testamento ex post facto, intentata bonorum possessione contra tab. siue etiam querela. pagina. 213. num. 19.
 Regula, subrogatus sapit naturam eius in cuius locum subrogatur, quomodo sit intelligenda. pag. 243. nu. 17.
 Regula canonica disponens eum qui eligit scilicet enter indignum ad officium vel dignitatem ecclesiasticam priuari quoad primam sequutuam electionem potestate eligendi: procedit etiam inter laicos quo ad officium vel dignitatem secularem. pag. 278. nu. 17.
 Regula l. qui bis idem de verb. oblig. habet etiam locum in ultimis voluntatibus: licet diuersimode ac per oppositum. pagina. 518. nume. 8.
 Relatiuum quis vel qui importat conditionem tacitam. pag. 103. nu. 6.
 Relegatus ad tempus etiam cum comminatione poenae si intra illud vnde fuit relegatus redeat, potest termino lapsa, etiam sine licentia iudicis impune redire propria auctoritate. pag. 151. nu. 4.
 Relictum diuiti pro anima vel ad alimenta non censetur relictum ad piam causam. pagina. 179. nu. 9.
 Relictum alimentorum factum per patrem filio naturali vel spurio, etiam indigentem non est proprium neque ex parte patris. pa. 180. nu. 10.
 Relictum consanguineo indubio censetur sibi factum intuitu consanguinitatis solo, & non alio etiam pietatis. pa. 180. nu. 11.
 Relictum seruo communi plurimum domino, si eorum vni per talem seruum acquiri non potest, acquiritur alteri domino. pagina. 210. nu. 11.
 Relictum ad causam priuam ut valeat, oportet relinquentem remittere expressum arbitrium boni viri. pag. 321. nu. 4.
 Relictum ad reparationem vel constructionem viae publicae, pontium publicorum &c. valet quantumuis sit incertum: dum tamen locus certus designetur. pa. 322. nu. 6.
 Relictum pro excarceratione alicuius homi-

** 4 nis

Index

nis detenti pro maleficio, utrum valeat? pa. 322. numer. 7.
 Relictum casualiter vel conditionaliter idem importat. pag. 400. nume. 6.
 Relicti appellatio comprehendit totum. pag. 409. nume. 13.
 Relicta singularia fieri per verba directa vel per obliqua nihil refert. pagina. 405. numero. 4.
 Relictis ab aliquo centum pro alimentis alicui, si non habeat necesse expendere nisi quinquaginta reliqua quinquaginta debet cedere comodo ipsius alimentarij. pa. 187. nu. 21.
 Religiosus locus non potest distrahi nec pignori secum vnam opinionem. pag. 513. numero. 7.
 Remedia procurata non profunt illa procuratoribus. pag. 340. num. 6.
 Remissiones haud continentur ad l. qui duos, §. 1. eodemque ultimo. ff. de manumi. testa. pag. 556. num. 13.
 Representatio filij ad patrem in succedendo patruo ipsius, vel avo non datur, etiam in fideicommissis vniuersalibus. pagina. 372. numero. 21.
 Requisita quibus interuenientibus quaedam not. cautela Specul. & sequacium procedit optime. pa. 163. nume. 6.
 Res perueniens ad manus exempti potitur priuilegio exemptionis. pa. 302. nu. 35.
 Res, que fuit maioru, vendita, retrahibilis per propinquiores consanguineum ex iure, p. thomixeos legum regiarum autoritate, si femel sit vendita extraneo, & lapsa nouendio per eum vendatur alteri, cessat retractus. pag. 302. num. 36.
 Responsum ad l. dudum. C. de contrahen. emptio. & verus intellectus illius. pagina. 75. numero. 8.
 Resolutio per distinctionem casuum in material. nutu. ff. de acquiren. heredit. pag. 14. numero. 13.
 Resolutio in intellectu eorum quae dicta fuerunt circa glo. 1. §. penul. de dote praelega. pag. 105. nume. 12.
 Resolutio noui intellectus l. & Proculo, huius titu. pa. 221. num. 37.
 Resolutio cuiusdam quaestiois grauisime, p. parte affirmatiua. pa. 481. num. 20.
 Resolutio per distinctionem circa opinio. Do. et. in glo. in §. si de falsida. l. vnum. ex familia, huius titu. pa. 616. num. 17.
 Restrictio l. nutu. ff. de acquiren. heredit. pa. 4. numero. 12.

Restrictio & intellectus regulae vulgaris, quod non est habendum in consideratione id quod potest euenire de iure speciali. pagina. 92. numero. 9.
 Restrictio ad l. si pecunia, huius tituli. secundum ius hodiernum. pa. 158. num. 4.
 Retrahendi ius cessat, quod alias proximior consanguineo competeret, si alter consanguineus dominus rei patrimonialis ingressus fuerit religionem, & monasterium eandem rem extraneo vendiderit. pagina. 303. numero. 37.
 Retractatio cuiusdam inductionis factae per quosdam nouissimos de quadam Decilio. Paul. de Call. pa. 512. nume. 41.
 Retractatio conditionum ad tempus praeteritam post earum existentiam non fit in legatis conditionalibus. pagina. 338. numer. 7.
 Reuocatio facta per testatorem de fideicommissio relicto à legatario inducit etiam reuocationem ipsius legati directi & immediate ipsi legatario relicto. pagina. 178. numero. 5.
 Reuocatio tacita seu coiecturata prioris actus non inducitur per secundum actum inualidum. pag. 480. nume. 15.
 Reuocatio prioris actus validi non resultat ex dispositione nulla. pag. 481. nu. 17.
 Rogari quem manumittere seruum statim, vel simpliciter, idem possunt. pagina. 324. numero. 2.
 Rogatus restituere rem aliquam vni de familia, & iussus vt talis res non exeat de familia tenetur restituere in familia cum effectu. pag. 603. nume. 29.
 Rogatus restituere pauperibus consanguineis testatoris, vel de genere ipsius, si in eodem rogato concurrat eadem qualitas, an talis rogatus debeat restituere, aut si malit, possit retinere sibi ipsi quod erat alijs restituendi. pag. 607.
 Rogatus restituere secundum vni de familia vel de agnatione, eo ipso quod fundus per eum sibi restituitur, talis fundus deinceps manet liber penes illum nominatum de familia. pag. 597. num. 20.

S

Acerdos non potest donare cubicinam, neque ei legare. pag. 313. nume. 6.
 Saluatio Barto. in l. Nutu. de acquiren.

Alphabeticus

quid. hered. pa. 5. nu. 14.
 Saluatur Barto. in l. quidam testamento, supra titu. primo. in equiparatione quam facit duorum casuum ibi per eum positu. pag. 101. num. 2.
 Saluatur eo comunis intellectus Doctoru ad praedictam legem quidam testamento, & ab eo non est recedendum: tamen intellectus vel subintelligitur Barto. non est solida. pag. 102. num. 3.
 Scienti & volenti vel patienti non inferuntur dolus & iniuria. pagina. 339. numero. 1.
 Scire & scire debere parificantur. pagina. 217. numero. 27.
 Id quod continetur in scriptura ad quam fit relatio, censetur contineri in scriptura referente. pa. 500. num. 5.
 Sectio legis vnum ex familia, huius titu. in principio per quaestiones. pa. 555. nume. 1.
 Secunda principalis differentia inter primum & secundum casum l. in arbitrium, huius tituli, cum ipsius declaratione ac mentali electione. pag. 16. num. 17.
 Sepulchrum, vel sepultura, vel locus sepulturae, an vendi possit. pagina. 513. numero. 8.
 Sepulturae electio, etiam si non teneat, tamen impedit aliam electionem, ac si teneret. pagina. 478. num. 10.
 Sequela de legitima patronorum ad legitimam filiorum optima est, vt pote de minori ad maius affirmatiue. pa. 224. nu. 38.
 Sequela à patroni legitima ad legitimam filio debitam optima est, cum similiter arguatur de minori ad maius affirmatiue. pagin. 295. num. 17. Non autem valet contra. pagina eadem. nume. 18.
 Sequela à legitima patroni ad legitimam filij negatiue non tenet, vt pote de minori ad maius negatiue. pagina. 295. numero. 19.
 Contra vero à legitima filij ad legitimam patroni similiter negatiue, valet: quia est à maiori ad minus negatiue. pagina eadem. numero. 20.
 Sermones sunt accipiendi iuxta materiam subiectam. pa. 241. num. 13.
 Seruus communis videtur obtinere vicem vtriusque domini. pa. 204. num. 3.
 Seruus communis representat personas separatas duorum dominorum. pa. 204. nu. 4.
 Seruus plurium dominorum representat personas plurium dominorum. pa. 205. nu. 6.
 Simplex rei appellatio comprehendit & in-

cludit totam rem. pag. 409. numer. 12.
 Simplex appellatio partis intelligitur in dubio de dimidia totius. pa. 494. num. 7.
 Si laicus transferat ius patronatus in ecclesiam vel monasterium, vel aliam personam ecclesialicam, cessionarius, in quem sit eiusmodi translatio habet tempus semel ad presentandam iure proprio, vt habet patronus ecclesialicus. pa. 302. numer. 34.
 Si testator grauet heredem expresso proprio nomine item & appellatio, non est distinguendum vtrum ipsorum nominum praedat, proprium, an appellatum. pa. 317. n. 3.
 Sobolis appellatio non comprehendit nisi de scendentes primos & proximiores. pag. 356. nume. 11.
 Socius solus vtendo simpliciter re communi in totum in qua solum habebat partem, nunquam in dubio censetur facere animo delinquendi. pa. 408. num. 9.
 Solutio praesupponit obligationis nexum, vt priuatio praesupponit habitum. pa. 355. n. 1.
 Solutio in tempestiua non potest dici propter extinctio petitionis legati: sed potius videtur esse quoddam implimentum ipsius legati. 235. num. 2 & 3.
 Species per quantitatem, non autem quantitas per speciem estimanda est. pa. 158. n. 3.
 Statutum quod punit patrem pro filio est contra omnem rationem & naturalem equitatem: & tamen valet. pa. 285. nume. 4.
 Statuta Italiae disponentia, stantibus masculis foeminas à parentum successione propellendas esse, quomodo intelligantur. pa. 448. n. 8.
 Stipis, cum sumitur iuridice quid significet. pagina. 356. num. 10.
 Subintellectus ad verum. Sin autem l. si idem seruus huius tituli. pag. 170. nu. 5.
 Subscribens se in testamento, qui non est de contrahentibus, semper dicit quod subscribit se vt testis. pag. 419. nu. 3.
 Substitutio facta in legato non extinguit: licet legatarij cui est facta vno testatore, sine ante, siue post testamētū moriat. pa. 314. n. 13.
 Suias facta inutilis quo ad successione. l. p. abstenfione. d. i. vel ad ambra, non impedit succedere matrem defuncti ab intestato. pagina. 480. nume. 16.
 Summa Pau. reprobat in §. Lucia. Titu. cu te stamento, huius tituli, quia non est vera in vno puncto. pag. 419. num. 1.
 Summa pronuntiatorum seu notabilium que ex princip. l. vnum ex familia, huius tituli, colliguntur. pag. 555. nume. 2.

Index

Summæ aliquot ad l. in arbitrium, huius tituli.
pagina. 10. ante numer. 1.

T

Tacita partium distributio nõ in-
pedit ius non decreseendi verũ
& proprium, secundam com-
munem: & secundam auctoris
intelligentiam, neque fictum & improprium.
pagi. 221. num. 36.
Talia sunt subiecta, qualia prædicata demon-
strant. pa. 389. num. 4.
Tempus a lege præfixum ad faciendum ali-
quid post delatam hereditatem, intelligitur
præfixum & post ipsam aditam, &c. pag.
271. numero. 9.
Testamentũ secundum in quo instituitur filius
testatoris spurius, vel aliquis deportatus, nõ
tollit primum: nisi fuerint instituti vel sub
conditione, si legitimabitur, vel si fuerit per
principem restitutus. pa. 92. num. 8.
Testamentum confectum per testatorem a
decennio citra ante mortem ipsius, si testa-
tor illud non reuocet, valet non obstante
temporis longinquitate. pagina. 251. nume-
ro. 35.
Testamentum in quo filius instituitur, cen-
setur continere tacite clausulam codicillarẽ.
pagina. 415. num. 19.
Testamentum secundum valde tollat primum,
non exigitur esse actu validum: sed sufficit
posse ex eo adiri hereditatem de iure ciuili.
pag. 477. numer. 8.
Testamentum primum reuocatum non con-
ualefcit, etiam si secundum postea efficiatur
irritum. pag. 478. numer. 9.
Testamenti ultimata & finalis confirmatio in-
ducitur aditione hæredis. pagina. 328. nu-
mero. 1.
Testator, quanuis iure pleno sit dominus re-
rum suarum: non tamen potest aduersus le-
gem auctoritatem dispensare. pagina. 95.
numero. 2. Quæ sententia procedit, etiam
si testator rem hæredis vel legatarij legasset
de ipsiusmet hæredis vel legatarij voluntate
& assensu. pag. 95. num. 3. Quæ tamẽ exte-
rio subdeklaratur restrictiue. pag. 95. nu. 4.
Testator coniungens duos vel plures legata-
rios verbo, præsumitur eos coniungere vo-
luisse re & effectum. pa. 205. num. 5.
Testator, quando in solutione exprimit lega-
ti causam & soluit ad ipsius causæ implemẽ-
tum, videtur præuenisse mortem, & velle qd

ex nunc legatarius habeat legatum irreuo-
cabiliter. pa. 238. num. 5.
Testator in dubio non videtur voluisse legatũ
duplicare. pag. 250. num. 30.
Testator si leget rem cum suis commodis, tũc
omnia proficiunt legatario, etiam percepta
ante mortem testatoris, post testamentum
tamen confectum: licet legando simpliciter
non proficiant. pa. 252. num. 37.
Testator legando rem videtur duntaxat lega-
re ius quod habet in re: non autem ius alte-
ri competens in eadem re. pag. 283. nu. 1.
Testator non potest grauare eum quem ho-
norat honore consecutiuo, & secundario,
& in potentia præsertim remota consisten-
te. pag. 325. numero. 6.
Testator iure communi attento non potest in-
bere, quod legata debeantur non adita hæ-
reditate. pag. 335. num. 20.
Testator non præsumitur in dubio voluisse hæ-
redem grauare duplici præstatione. pagin.
393. num. 6. & pag. 521. num. 15.
Testator potest dare facultatem legatario capi-
endi rem legatam propria auctoritate. pa-
gina. 404. num. 2.
Testator potest prædictam facultatem conce-
dere, non tantum expressẽ, sed etiam omni-
no tacite, id est ex voluntate ipsius præsum-
pta vel coniecturata. pa. 404. num. 3.
Testator vel statutũ iubens filiũ debere esse
contentam de loco falcidia, intelligit ex
qualitate personæ. pa. 497. num. 11.
Testator nõ potest subnectere neq; tollere re-
gulã de nõ cõcurfu pluriũ causarũ lucratia-
rum. pag. 521. num. 16.
Testator grauãdo vnũ ex heredibus in aliqua
re hereditaria, nõ videtur eam sibi in antee-
dens prælegasse. pa. 523. num. 20.
Testator legando fundũ simpliciter, in quo ha-
bebat solã seu nudã proprietatem, videtur
etiam legare vsumfructũ. pa. 527. num. 1.
Testator legando rem simpliciter præsumitur
legare ius qd habet in re tantũ. p. 527. nu. 2.
Testator in dubio videtur legare ius qd habet
in re non aut ipsius rei æstimationem. pag.
602. num. 27.
Testator sicut potest legare rem hæredis, ita
etiam potest legare rem heredi debitam.
pagina. 620. num. 3.
Testator neq; expressẽ neque tacite potest
disponere contra id quod constitutum est.
pag. 619. num. 2.
Testator potest obligare bona hæredis futu-
ri: & sic priusquam eum hæredem insti-
tuat.

Alphabeticus.

tuat. pag. 620. num. 4.
Testator non solum potest obligare rem hæ-
redis, sed etiam prohibere illius alienationẽ.
pagina. 621. num. 5.
Testator in dubio non videtur voluisse gra-
uare hæredem multiplici præstatione lega-
ti. pag. 621. num. 7.
Testatoris dispositio præcipientis filio quod
sit contentus certa pecunia: quantitate pro
sua legitima, non valet. pagina. 124. nu-
mero. 4.
Testatoris voluntas in dubio cenferi debet cõ-
formis legis vel statuti voluntati dispositi-
uæ. pag. 217. num. 28.
Testatoris dispositio vt sustineatur, & legatũ
non reddatur inutile, verba testamenti in-
telliguntur extra propriam, iuridicam, ac re-
gularem significationem. pagina. 499. nu-
mero. 10.
Testatoris voluntatem iura dicunt desumi ac
colligi ex eo quod ipse esset facturus verisi-
militer, si viuere. pa. 499. num. 4.
Testatoris voluntas cenferi lex, quando nõ
est contra legem. pa. 519. num. 14.
Testatoris voluntas subsistente, etiam tacita
siue præsumpta, vel coniecturata, conditio
voluntaria aliã in forma specifica adim-
plenda, potest æquippolenter adimpleri.
pag. 558. num. 15.
Testatorem voluisse hæredem ipsius grauare
duplicis præstationis onere, non est verifi-
cabile. pa. 433. num. 3.
Testatorẽ rem hæredis vt propriam legante,
id est, si putet, quanuis per errorem, quod
sit sua, valet legatum. pagina. 618. nu. 1.
Testimonium mentis forissimum. pagina. 24.
numero. 6.
Testis dum repetitur per iudicem, vt dictum
suum declarat, non tenetur iterum iurare.
pagina. 574. num. 10.
Testis deponens de subita voluntatis mutatio-
ne est suspectus: tamen hoc cessat, si depo-
nat de repentina voluntatis mulieris muta-
tione. pa. 252. num. 36.
Theophilus translatio reprehenditur. pagina.
493. num. 5.
Titulus quod quisque viris omni iure innixus.
pag. 46. num. 70.
Titulus onerosus & titulus non onerosus sunt
incompatibiles ad inuicem. pagina. 542. nu-
mero. 14.
Titulo lucratius dicitur obuenire id quod p
consolidationem obuenit. pagina. 551. nu-
mero. 29.

Titulorum quidam sunt onerosi, quidam lu-
cratiui. pa. 541. num. 10.
Translatio omnis determinatur a causa præce-
dente. pag. 242. num. 15.
Traditionis ex ceuto, quæ sit auctoritate res
iudicata: item ea quæ sit per legem, a pari
procedunt quo a d. dominij translatioem.
pag. 157. num. 7.
Transitus de vno ad aliud inter habentia sym-
bolum facilis est: cuius oppositum est in dif-
similibus. pa. 224. nu. 39.
Translatio domini neque tradentis neque reci-
pientis cõsensum expõcit, quãdo sit ex
legis potestate: imò neque scientiam. pagin.
197. numero. 6.
Translatio domini in dubio cenferi esse per-
petua & irrevocabilis. pagina. 238. nume-
ro. 7.
Translatio in recipientem tunc dicitur plena
& perfecta, quando dominium transfertur.
Secus quando obligatio personalis & gene-
raliter actio. pag. 277. nu. 15.
Translatio inutilis perimit legatum, quando
habet in se vitium ademptionem. pagina.
482. num. 22.
Translationes aliquot ad litteram. §. Lucius. l.
l. Titia cum testamento, huius tituli. pagina.
402. num. 1.
Transmissio ex potentia suitatis est genera-
lior alijs speciebus transmissio: nam cum ra-
tione temporis: tũm ratione personarũ
vt pote favorabilior eisdem. pagina. 297. nu-
mero. 25.
Tria requisita ad verificationem intellectus. Li-
si quis quos, huius tituli. pagina. 325. nu-
mero. 9.
Tutor potest esse arbitrator in causa pupilli, &
facere transactionem in causa vel pupillo
ab alio, vel alijs per pupillum mota: si ta-
men res sit dubia. pagina. 26. num. 4. 1.
Tutor in rebus pupilli habetur loco domini,
quando recte & ex bona fide gerit: aliã cõ-
setur spoliator. pa. 27. numer. 44.
Tutor deprehenditur in dolo, cum pecuniam
pupilli ad suum compendium retorquet.
pa. 27. num. 45.
Tutor principaliter datur personæ pupilli
secundario rebus ipsius. pagina. 433. nu-
mero. 14.
Tutor iam creatus si postea generet filios,
non auxiliabuntur ei ad excusationem mu-
neris tutelæ iam susceptæ. pagina. 544. nu-
mero. 23.

Varia

Index

Alphabeticus.

V

Variatio in ultimis voluntatibus quarelicita non fit. pagina. 155 numero. 5.
Variatio non est licita post ius quaesitum; tertio: quando inquam irrevocabiliter est quaesitum. pa. 77. num. 1.
Vbi confirmatio testamenti refutat aliunde quam ex heredis vniuersi additione, siue per clausulam codicillarem, siue per repetitionem factam a testatore ad venientibus ab intestato, etiam de iure communi non refutat aliqua impugnatione voluntatis defuncti ex heredis repudiatione. pag. 417. num. 20.
Vbi de testatoris liquet voluntate, cum voluisse actum valere, eo modo quo valere potest: si ut agitur non valet, suscipitur prout valere potest. pag. 522. num. 17.
Vbi in legato generis non reperitur nisi vna sola species, perinde est, ac si esset legata species pura. pagina. 542. numero. 17.
Vendere rem alienam quis potest in praedictum suum. pag. 530. num. 9.
Venditionis verbum regulariter continet omnem alienationis speciem. pagina. 74. numero. 7.
Venenatio est crimen quasi prodicionis. pag. 52. numer. 81.
Verbum peregrinum ac valde notandum Lucæ Pen. pagina. 6. numero. 17.
Verbum, videtur, in lege vel in statuto positum suapte natura designat seu importat regulariter fictionem. pag. 219. num. 33.
Verbum, est, omnium maximè est realis existentiae & veritatis expressiuum. pag. 219. numero. 34.
Verbum, indignum positum in l. Cum quidam mag. vtrium loquatur de indignitate iuris, an facti? & concluditur, quod facti. pagina. 267. numero. 4.
Verbum, conditio, prolatum per testatorem non inducit conditionem, quando per alia verba apparet, non esse conditionem, sed modum. pag. 431. num. 12.
Verbum, sit, solum & de per se est præcisè significationis substantiae veritatis. pag. 473. nu. 3.
**Verbum, debet, quanq; regulariter significet alias necessitatē aliquando tamen significat potentiam seu possibilitatem, vt in l. vni ex familia huius titu. pa. 556. num. 11.
Verbum, dono, simpliciter & absolute prolatum, quandoq; id est, ratione materiae subiectae & respectu ad proprietatem, id est, non accipitur pro vera & propria donatione.**

pagina. 558. num. 18.
Verba præceptiua ad grauatum relata non inducunt fideicommissum, sed legatum. pag. 327. numer. 14.
Verba illa, si hæres erit, vel si succedat, intelliguntur, id est si hereditatem adierit. pagina. 333. numero. 18.
Verba legis, statuti, vel testatoris debent intelligi cum effectu. pag. 333. num. 19.
Verba enuntiativa etiam ad aliud emissa in aliquibus casibus indistinctè non disponunt. pagina. 396. numero. 3.
Verba enuntiativa propter aliud emissa ad hoc vt disponant, debent concurrere quatuor. pagina. 396. numero. 2.
Verba enuntiativa emissa propter aliud vel de præterito, absque expressione rei dispositionem non inducunt. pagina. 396. numero. 1.
Verba enuntiativa de præterito principaliter emissa propter se inducere dispositionem, quomodo sit intelligendum. pagina. 423. numero. 3.
Verba quantumlibet dispositiua, si sint subiecta post expressionem causae præcedentis, intelliguntur & determinantur secundum elusivodi causam præcedentem. pag. 423. numero. 4.
Verba illa, ea conditione vt, quæ quotidie ponuntur in dispositionibus ultimis, quam inter viuos, important conditionem, non autem modum: contrarium tamen est verum. pagina. 431. numero. 11.
Verba sequentia generalia, dubia, vel obscura, declarantur, per verba præcedentia clara. pagina. 443. num. 3.
Verba præcedentia quando sunt expressa & determinata, sequentia autem sunt dubia, vt obscura, præcedentia potius declarant sequentia, quam e contra. pagina. 443. num. 4.
Verba generalia emissa ad coplacentiam, & ad adulationem enuntiativa, non disponunt. p. 447. n. 7.
Verba dispositiua, ad quæcunq; dirigant, si fidelis commissi petitionem inducunt. pa. 452. nu. 2.
Verba, quando sunt suapte natura dispositiua per testatorem prolata, indiscriminatim disponunt, siue referant ad hæredes, siue referantur ad tertium, siue ad honoratum. pagina. 453. numero. 4.
Verba illa, pro suis necessitatibus, adiecta certæ quantitatis, non minuunt legatum. pagina. 464. numero. 17.
Verborum inspecta qualitas fortissimum mentis testimonium. pagin. 2. num. 6.
Verborum non necessariorum multiplicatio

sentum non immutat. pag. 516. num. 2.
Verborum geminatio habet ampliari effectum, vt aliquid plus inducant, quam si semel proferrentur. pa. 516. num. 3.
Verborum geminatio ostendit eorundem voluntatem disponentis. pag. 516. num. 4.
Verborum geminatorum natura est extendere dispositionem ad maiora ipsius enumeratis. pag. 517. num. 5.
Verborum multiplicatio fortius ius tribuit auctui celebrato. pa. 517. num. 6.
Verborum geminatio operatur, quod hæres non potest præterito erroris defuncti reculare solutionem prædicti legati geminati. pa. 517. num. 7.
Veritas & substantia rerum non mutatur hominum denominatione. pagina. 183. numero. 17.
Vna clausula testamenti derogat alteri clausula eiusdem testamenti. pagina. 441. numero. 2.
Vnitas dispositionis seu voluntatis scindi non potest per hæredem vel per legatarium: neque etiam vnitas iuris indiuisibilis. pagin. 77. numero. 3.
Vno, ex pluribus hæredibus vnus legatarij de cedentis ante agnitionem legati, repudiante partem sibi contingentem ex legato, talis pars repudiata non accrescit eius cohæredis: sed redit ad hæredem principalem. pag. 206. numero. 7.
Vnum & idem verbum, data subiecta materia, vno respectu potest capi proprie, & alio improprie. pag. 491. num. 3.
Vocati plures per nomen familiae vel aliud collectiuum, videntur vocati ordine successiuo. pag. 355. num. 8.
Vocatus ad maioratus successorem ex ipsius prima institutione committens causam ingrati tudinis aduersus vitium illius possessorem, immediatumq; successoris huius prædecessorem non potest ab eo exhæredari bonis maioratus. pa. 570. num. 6.
Voces sunt passionum animæ notæ secundum Philosophum & Iuriconsultum. pagina. 2. numero. 3.
Voce quod exprimitur per experimentem cre dit præsumitur, & de intentione eiusdem emittentis esse. pag. 2. num. 4.
Voluntas & arbitrium quomodo differant. pagina. 10. num. 1.
Voluntas & arbitrium idem important, quando referuntur ad eum, cui munus iudicandi incumbit. pa. 24. num. 33.

Voluntas captatoria lege fori valet in dispositionibus particularibus, excepto vno casu ibi posito, scilicet, quando commissio fit in voluntatem hæredis. pa. 35. num. 51.
Voluntas mera & liberum arbitrium idem important: quia tale arbitrium habens non tenetur ad iuris solemnitatem seruandam. pagina. 39. num. 55.
Voluntas morte extinguitur: quam ob rem per mortem quis non potest dici velle. pagina. 50. num. 76.
Voluntas solius interesse aliquando potest esse in consideratione. pa. 88. num. 2.
Voluntas vltima & contractus differunt adinuicem in materia conditionis negatiuæ. pagina. 89. num. 6.
Voluntas disponentis non solum tacita & cõiecturata refutans ex verbis testamenti, vel codicillorum, vel alterius vltimæ voluntatis, est idonea ad legatum indissolubilem: sed etiam ea quæ colligi potest ex actu inter viuos per disponentem ante mortem gesto. pag. 138. num. 4.
Voluntas tam viuentis quam morientis equè bene & adhuc melius expeditur: datur intelligi facta quàm verbis. pag. 138. nu. 5.
Voluntas vltima tacita potest etiam refutari ex actibus inualidis & irritis inter viuos. pag. 140. num. 9.
Voluntas testatoris in dubio ceteri debet cõformis legis vel statuti voluntati dispositiuæ. pa. 217. numero. 28.
Voluntas facta melius datur intelligi, quam verbis. pag. 240. numero. 11. & pagina. 348. numero. 4.
Voluntas semper præsumitur vniformis: nisi contrarium probetur. pa. 251. num. 34.
Voluntas testatorum est regina in vltima voluntate: & ab ipsa omnia in ea cõtenta hauriunt vim & efficaciam. pa. 340. num. 2.
Voluntas coniecturata defuncti ex verisimilibus coniecturis desumpta, eiusdem effectus est, cuius est voluntas vera, expressa ac manifestata. pagina. 376. numero. 24.
Voluntas tacita reuocatoria primæ nunquam subintelligitur, nisi postrema seu vltima voluntas expressa, sub qua illa tacita solet contineri, sit valida. pag. 475. num. 2.
Voluntatis ordo designatur ordine scripturæ vel nominationis. pa. 119. num. 3.
Voluntatem captatoriam etiam in legatis & dispositionibus particularibus esse inualidam communiter astruitur, iure communi attentò: sed istud hodie innovatur vno casu

Alphabeticus.

casu per l. for. pa. 34. nu. 50.
Voluntatem testatoris nihilominus probari
ex testamento minus solenni, quomodo in-
telligatur. pa. 475. num. 2.
Voluntaria alienatio de re legata facta regula-
riter extinguit legatum. pagina. 248. nume-
ro. 27.
V usufructus non potest dici pars quota: sed
pars integralis. pa. 531. num. 12.
V usufructus & usus & habitatio differunt se-
cundum plus vel minus: non autem in sub-
stantia. pa. 535. nume. 16.
V usufructus, quando accedit proprietati per
modum consolidationis, non videtur res
nova vel alia: & consequenter non cen-
setur nova acquisitio. pagina. 553. nume-
ro. 31.

V usufructu relicto vxori omnium bonorum
& à fortiori bonorum simpliciter, si non
fiat mentio de usufructuaria vel domina, &
extraneus sit hares institutus, debet habere
re usufructum omnium bonorum. pagin.
469. num. 22.
Vxor per virum relicta domina & usufructua-
ria in simul, potest de iure eligere vtrum il-
lorum malit optare. pag. 467. num. 20.
Vxor si relicta sit per testatorem dña & maf-
saria, vel domina & dominatrix, per talia
verba non importatur de iure nisi quaedam
præminetia in domo: non autem domi-
nium. pag. 467. nume. 21.
Vxor quæ post mortem mariti committit
stuprum, an sit priuanda dote, & qualiter.
pagin. 269. nume. 8.

FINIS.

REGESTVM

I. A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. A a. B b. C c.
D d. E e. F f. G g. H h. I i. K k. L l. M m. N n. O o. P p. Q q. * * *.

Omnes sunt quaterni.

